

M Th ii Feb 283 b
(3.4)

2ª Expl

2

OBseruet lector qđ in plogo pmi volumis extat annotatū· ut si qđ quesierit nō statim occurrerit in initijs capitulorū· nō ob hoc desistat a querendo qz psepe diuerse materie & historie sub vnico capituli titulo pstringunt· Nec credat deesse huic speculo qđ in tabulis nō notat· qz singulorū librorum registra latius indicāt materias qđ tabule·

Incipit tabula tercij volumis speculi hist̄oriał

ABsimarus impat ·xxiij· libro·cxxxvi·
Adolij tharsensis gesta xviii·libro·lxxxvii·
Agapiti pape gesta·xxii libro·lxi·
Agili abbatis gesta·xxiiii libro·cj·
Agnetis vit̄·xviii·li·xxix
Albini andegauensis gesta·xxiiii·libro·cxli·
Alchorani saracenorū oscriptio·xxiiii·libro·lj·
Alchumus doctor claret·xxiiii·libro·clxxiii·
Alexis peregrinatio·xix·libro·xliii·
mandi traiectensis gesta·xxii·libro·cxix·
mate virginis gesta·xviii·li·xcii·
mbrosij emendatio·xvii·li·xcvii·
mbrosij flores·xviii·li·xxxiii·
mbrosij quedā miracula·xviii·li·xl·
Ambrosij transitus·xix·libro·xxxvi·
mici & amelij gesta·xxiiii·libro·clxii·
mmonis exemplū pcra nuptias·xviii·li lxviii·
mmonij exemplū pcra dignitates·xviii·li·lxix·
mphilochij psuasio pcra arrianos·xvii·li·xciii
Anastasij monachi passio·xxiiii·li·xiiii·
Anastatius primꝰ imperat·xxi·li·j·
Anastasius secꝰ impat·xxiiii·li·cxxxix·
Andoenus cū fratrib⁹ suis claret·xxiiii·li·xix·
Andoeni gesta·xxiiii·li·xci·
Angadrisme virginis gesta·xxiiii·li·xcix·
Anglicorū uersio·xxiii·libro·xl·
Aniani aurelianē·gesta xx li xii
Antiphone primo trāstulerunt ad latinos xviii li ·iii
Anthimij martiris gesta·xx·li.iii·
Arator poeta claret: xxii·li·lj·
Archadius imperat·xix·li·j·
Arnulfi martiris gesta xxii li xxv·
Arnulfi metensis gesta xxiiii li lxxv·
Arsenij gesta abbatis xviii li lxiii·
Arthurus regnat in britānia xxi li lvi
Arthurus pꝰ triūphos nusqꝫ apet xxii li lxxiiii·
Aselle matrone emendatio xvii li lxxxvi
Attali abbatis gesta xxiiii li xx
Attila rex hunorū incipit tirānidē xx li xiii
Attila gallias deuastat xxi li xxxix
Attila mortē turpiter·xxi·libro·xlv·
Audomari episcopi gesta·xxiiii·li·cviii·
Augustinus baptizatur·xviii·li·xlvi
Augustinus scribit ad hieronimū ·xviii·libro· c·
Augustini libri ante baptismū ·xviii libro·l·
Augustini libri post baptismū·xix·libro·liii·
Augustini trāsitus·xxi·li·xxviii·
Augustini ossa transferunt·xxiiii·li·cxlviii·
Auiti abbatis gesta·xxii·li·xli·
Auree virginis gesta·xxiiii li·lxix
Aurelianensis consilium primum in francia celebratur·xxii·li·xxiii·
Ausberti episcopi gesta·xxiiii·li·c·
Austregesili bituricenꝭ gesta·xxiiii·li.xxvi·

BAsilij cesarienſis obitus·xvij·li·xciiii·
Basoli remensis gesta·xxii·li·cxvi·
Barnabe apostoli inuētio·xxi·li·ciii·
altildis regine gesta·xxiiii·li·cxvi·
auonis recluſi gesta·xxiiii·li·vi·
eda venerabil' presbiter claret·xxiiii·li·cxxxiii·
eda moritur·xxiiii·li·cl·
enedicti abbatis gesta·xxii·libro·liiii·
Benedicti abbatis quedā virtutes·xxii·li·lxviii·
enedicti & scolastice translatio·xxiiii·li·cxxi·
enedicti corpus reportare volentium punitio·xxiiii·libro·clv·
enedicti iuniorīs gesta·xxii·libro·lxxiii·
Beniamin abbatis virtutes·xviii·li·lxvi
ercharij remensis gesta·xxiiii·li·cxv·
ertini abbatis gesta·xxiii·li·cx·
lesille emendatio·xvii·li·lxxxvi
Boecius philosophus claret xxii·libro·xv·
onefacij episcopi virtutes·xxiii·li·lxii·
onefacij magūtini passio·xxiiii·li·clvii
Brendanꝰ in scotia claret·xxii·libro·lxxxi·
rigide virginis gesta·xxii·li·xxix·
Briccij episcopi gesta·xix·li·xli
Briconū regnū & origo·xvii·li:v
Bulgarorū origo xxiiii li cxxiii
Burgundionū origo xx libro xi

CAlcedonenꝭ synodus celebrat̄ xxi li xxxv
Cassianꝰ doctor claret xx li xiiii
Cassij episcopi gesta xxii libro lxvi
Cassiodorus doctor claret xxii li xlix
Cassinū monasteriū destruit̄ xxm li x
Cathene petri romā trāstulerunt̄ xxi li xxvii·
Cerbonij epi gesta xxii li lxvi
Claudiani poete flores·xvm·li·ci·
lericorū instructio xvn li xxvi·
lodoaldi confessoris gesta·xxn li lx
Clodonei regis francorū gesta xxn li mj·
lodoneus miraculose ēicit gothos·xxi li xiii·
lodoneus moritꝰ xxn li xxvi·
odex legū cōpilat̄ xxi li xxxm
ollationes patrū xx li xli
olūbani abbatis gesta xxn li cn
olūbani eiusdem psecutio xxin li mj·
olūbanꝰ idē fundat luxouiū cenobiū xxm li xvn
onfessiones augustini xix libro lvi·
opunctio cordis docet̄ xviii li xlv·
onsolationes sup mortib⁹ amicorū xvii li lxxi·
Cōstantinopolitana synodus celebrat̄ xvii li xcvi·
ōstans q & cōstantinꝰ scōs impat xxiiii li lxxix
ōstantinus tercius imperat xxiiii li cxviii·
ōstantinꝰ q̄rtus imperat xxiiii li cli·
Cōstantinꝰ iste psequit̄ ecclesiā xxiiii li clvii·
ōstantinꝰ·quītus impat xxiiii li clxxv·
Cronij exemplū de opassione xviii li lxxv·
Crucis exaltatio xxiiii li xii·

DAgobertꝰ regnat in frācia xxiiii li xxxv·
Dagobertus moritꝰ xxiiii li lxxx·
Dacij mediolanenꝭ virtutes xxii li lxxiiii
Deicoli abbatis gesta xxiiii li ij·
Desiderij martiris gesta· xx li j·
Desperatorū cōsolatio xviii li vii·
Detractorū impugnatio xvii li lxxx·
Dyalogus gregorij xxiii li lix·
Dyalogus seueri sulpicij xix li vm·
Didimi alexandrini virtutes xviii li lxvii·
Dyoclis philosophi uersi āmonitio xvm li xci·
Dyonisie matrone passio xxi li lxxxviii·

Dyonisij ecclesia dedicat a christo xxmi li xxxvi·
Diuitiar vanitas ostendit·xvm·li·xlm·
Donati episcopi gesta·xix·li·v·
Dozothei thebani virtutes·xvm·li·lxvi·
Ffrem dyaconi gesta·xviii·li·lxxxvii
Egidij confessoris gesta·xxiiii·li·cxxxix·
Eleutherij virtutes·xxiii·li·lxxxii·
Eligij nouiomensis gesta·xxim·li·lxxxv·
Elpidij & discipulor eius gesta·xvm·li·xc·
Episcopor ornatus describit·xvii·libro·xxxvii·
Equicii abbatis virtutes·xxm·li·lxi·
Ethbini confessoris gesta·xxii·li·cxim·
Euagrii abbatis gesta·xvm·li·lxxxvi·
Eugenius tyrannus occidit·xvm·li·cvi·
Eugenii carthaginen·gesta·xxi·li lxxim
Eustasius abbas claret·xxiiij·li·xx·
Euticiani heretici pulere reflectunt·xxij·l'.iij·
Eutropius presbiter claret·xxj l'·xxvj·
Eunodius clarus habet·xxij·l'·xxvij·
Feliciana heresis damnat·xxiiij·l'·clxxv·
Felicis martiris gesta·xix l'·xxxix·
Felicis confessoris gesta·xix·l'·xl
fidelitatis amicicia emendat·xviii·l'·xxxix·
irmini martiris inuentio xxvii l'·xcj·
irmini confessoris gesta·xvii·l'·lxxxix·
lorentii virtutes·xxiii l'·lxxvii·
loriacense cenobiu fundat·xxiiii·l'·ciiii.
ocas imperat·xxiii·l'·ciiii·
ortitudo docet·xviii·l'·xxxvi·
ortunati episcopi virtutes·xxiii l'·lxv·
ortunatus poeta claret·xxii·l'·cxxvi·
Francor origo·xvii·l'·iii·
ranci pmo sibi constituut regem & leges·xx·li·xi
rancor rex baptizat·xxii li·vi·
rancor regnu diuidit·xxii·li·cxvii·
ranci pugnat adinuicem·xxii·li·cxxviii·
ranci debellant austrasianos·xxiii·li·iii·
redegudis regime fracor malicia·xxii·li·cxxix·
ulgentii episcopi gesta·xxi·li·ciiii·
ursei hyberni gesta·xxiiii·li·lxxxi·
Gelasius papa claret·xxi·li·ci·
Gemellus puer nascit·xviii·li·lxiiii·
Genebaudi laudun·gesta·xxii·li·vii·
engulphi martiris gesta·xxiiii·li·clix·
enouese virginis gesta·xxi·li·xlvi·
eremari abbatis gesta·xxim·li·xcvm·
ermani antisiodoren·gesta·xxi·li mj·
ermani parisiensis gesta·xxii.libro·lxiii·
ertrudis virginis gesta·xxiiii·li cxvii
eruasij & pthasij inuentio xvm li·xxvm
oaris confessoris gesta xxiii li xiii·
cerici metensis gesta xxmi li lxxiiii·
ozzie cenobiu fundat xxiiii li clviii·
othor regnu describit xvii li xi·
Gratianus imperat xxii libro xvii·
radalis historia describit xxiiii li cxlvii·
regorij linguon·gesta xxii libro lm·
regorij thuron·gesta xxii li cxxim·
regorius magn? fit cardinalis xxii li lxxxi·
regorij eiusdem legatio xxii li cxxxi·
regorij eiusdem promotio in papa xxm li ix·
regorij eiusdem gesta xxm li xix·
regorij libri a obustione seruant xxm li cvii·
Gundranni regis somniu xxm li ij·
Helie abbatis virtutes xvm li lxxxi·
Heliudij error impugnat xxii li lxxvii·
eraclides scribit paradisu libr xviii li lxiiii

Heraclius imperat xxiiii li j·
eraclius debellans cosdroe xxiiii li xi·
eraclius labit in heresim xxim li xxix·
erculani martiris passio xxii li lxxvi·
eremitar quorundam gesta·xx li xim·
erminigildi regis passio xxii li cxxxv·
ylarij arelatensis gesta xxi li xx·
Hilocunti melden·gesta xxim li xxv·
yrene imperat xxim li clxxii·
onorati confessoris emendatio xvii li xc·
onorati arelatenb gesta xxi li xxi·
onorius rex xpianos prosequit xxi li lxxv·
onorius idem mirabiliter morit xxi li xcvm·
onorius imperat xx li i·
Hunor origo describit xvii libro xv·
Eronimi presbiteri xvii li xvm·
Ieronim? scribit augustino xvm li c·
Ieronimi inuectio contra rufin xix l'xxxv
Iudoci britonis gesta xxim li cv·
Innocentij presbiteri simplicitas xvm li lxxxvii·
Iohannis anachorite gesta xvm li·mj·
Iohannes cassian? claret xx li xmj·
Iohannis baptiste caput transfert xvm li lx·
Iohannes crisostom? claret xvm li x'ij·
Iohannes crisostom? fit episcop? xix li iii·
Iohannes crisostom? morit in exilio xix li li·
Iohannis damascen gesta xvm l'ciii·
Iohannis elemosinarij gesta xxm li cvm·
Iohannis inclusi gesta xvm li lxxxmj·
Iouiniani error impugnat xvii li lxxv·
Iudeu fictu aqua baptismi refugit·xx li vi·
Iudeus puer in clibanu piscit xxii li lxxvm·
Iudei cruce signati visio xxm li lxxm·
Iusticia vera describit xvm l'xxxv·
Instima arriana prosequit ecclesiam xvii·li xcv·
Iustima eade fugat in exiliu xvm li·ij·
Iustinian? prim? imperat·xxii·li·l·
Iustinianus secdus imperat·xxiiii li·cxxvii·
Iustinus senior impat·xxii li·xxix·
Iustinus junior imperat·xxii·li cj·
Arilephi abbatis gesta·xxii li·xli·
Karlomannus fit monachus xxim·li·clmj·
Karolus marcellus expugnat saracenos xxiiii·libro cxlix·
Karolus magnus regnat in francia xxim li·clxi·
Karolus idem vocatus a papa subiecit longobardos·xxiiii·libro·clxix·
Karolus ide ad imperiu sublimat xxiiii·l'clxxvi·
Amperti martiris gesta·xxiii·li·cxxxv·
Landelmus fudat ecclesias·xxiiii li·ciiii·
Lannomari carnotenb gesta xxii·li lxxxii
Lenfredi abbatis gesta·xxiiii·li·cxxviii·
Leo papa sermologus claret·xxi li·xxix·
eo primus imperat·xxi·li·l·
eo secdus imperat·xxiiii·libro·cxxxiiii·
eo tercius ipat xxiiii li·cxlv·
co qrtus imperat·xxiiii·li·clxxi·
cosegarij confessoris gesta·xxiii·li·cxxiiii·
Leonardi lemonicen·gesta·xxii li·xi·
eonardi corbiginacen·gesta·xxii·li·lxxxii·
iberalitas emendat·xviii·li·xxxvii·
ibertini simplicitas·xxiii·libro·lix·
Longobardor origo·xvii·libro·x·
otharij regis crudelitas·xxii·li·xxxvi·
upi senonensis gesta·xxiiii·li·ix·
upi trecen·gesta·xxi·li·xvi·
Luoxuiensis cenobij fundatio·xxiii·li·xvii·

Macharij vtriusq3 gesta ·xviij·li·lxx·
Machometi gesta· xxmj·l'·xxxix·
Maclouii britonis gesta xxij·li·xcnj·
Magdalene translatō·xxmi·l'·cliij·
Maglorij episcopi gesta·xxii·l' cxxi·
Magnobodi ād̄egauenſ gesta xxmi·l'·xxxvni·
Maiozi & socōz eius passio·xxi·l'·lxxxix·
alchi captiui gesta·xvii·l'·xcni·
ariani monachi gesta·xxj l'·xvni·
arcianus impat·xxj·l'·xxxmi·
artmi turonensis gesta xvni·l'·x·
artmi eiusdem quedam miracula·xix l'·xix·
artmi eiusdē tranſit? ·xix·l'·xxxii.
artmi eiusdem trās̄latio·xxj·l'·lvii·
artmi solitarij virtutes·xxni·l'·lxxvni·
artī pape gesta·xxmi·l'·lxxxmi·
artmi eiusdem epl'a ad amandū·xxmi·l'·cxni·
Maurilij andegauen̄ gesta xvni·l'·xx·
aurii abbatis gesta·xxii·l'·lxvii·
auricī? impat·xxni·l'·j·
auricij punitio p futuro·xxni·l'·xvni·
axencii abbatis gesta·xxi·l' xxii·
axim? tyrannidem exercet·xxi·l'·xlix·
axim? idem occidit̄·xvni l'·i·
aximus taurinenſ epūs·claret xx:l'·v
edardi gesta xxii·l'·lxii·
elanie vidue gesta xvni·li·lxxxix·
elanie iunioris gesta xvni·li·xcii
Melanij rodonen̄ gesta xxii·li·xxmi
ene solitarij vtutes xxni·li·lxxix
erlin? vates claret xxj·li·xxx
ichabel' memoria in monte gargano xxi·li·cii
ichabel' mēoria in mari xxmi·li cxxxvii
issax virt? respectu purgatorii xxni·li·xcvni
odestia suadet̄ xvni·li·xxxmi
oysi ethiopis gesta xxni·li·lxxmi
onachoz instructō xvii·li·xx & xxxvni
Monachoz institutões xx·li·xvi
onachus dissolut? corripit̄ xvii·l'·li·
uliex cōsortia dissuadent̄ xvii·li·xxxvi
uliex amor phibet̄ xvii·li·lxxv
Athanaelis senioris gesta xviii·li·xcvii·
Nazarii & celsi inuentō xix·l'·i·
Nebridii vita describit̄ xvii·li·lxvi
Nepotiani mores xvii·li·lxxni
Nestoriana heresis oritur xxi·li·ii·
Nichasii remēsis passio xxi·li·xxxvii
Cium fructuosum describitur xvni·lib·xxxvni·
Omniū sāctoz festū īstituit̄ xxni·li·cvii
Ozosius doctor claret xix·li·vi
Ortolan? capit furem·xxni·li·lx
Ostrogotho z origo & regnū xvii li·xii
Oswaldi regis miracula xmi·li·lxxix
Pachomii solitarii temptatō xvni·li·xxix
Pachomii abbatis gesta xix·li·xlvii
Pachomius dat regulā monachis xvni·li lxxxii
Pampi abbatis gesta xvni·li·lxvni
Paradisus heraclidis xvni·li·lxmi
Paradisus machometi xxmi·li·lxv
Pascasi? punit̄ in balneis xxni·li·xcmi
Pastorale gregorii xxmi·li·xxvii
Patricij hybernij gesta xxi·li·xxni
Paule vidue gesta xix·li·xlvni
Pauli simplicis gesta xvni·li·lxxvii
Pauli leonen̄ gesta xxii·li·cxxii
Paulini nolani gesta xix.li·xxxvii
Pelagii heresis oritur xix·li·xlii
Persaz regnum describit̄ xvii·l·ij
Petroni? bononiensis claret xxi·li xxv
Phare & pharaonis gesta xxmi·li·xv
Piliberti abbatis gesta·xxmi·li·xcmi
Philippic? impat xxmi·li.cxxxvni
Philoronij presbiteri gesta xvni·li·lxxxvnj
Pissimi monachi gesta xvni·li·xcv
Pipinus regnat in francia xxmj·li·clmi
Postumiani narratōnes xix·li·ix
Proiecti auernensis gesta xxmi·li·cxix
Presumptō reprimit̄ p exēpla xvni·li·vi·itē vni
Priscilliani starū error damnat̄ xvii·l'·xcvii
Prisciani? grāmatic? claret xxii·li·l·
Prosper notari? claret xxj li·lvni
Prudenti? poeta claret xvni li·lxij
Prudentii eiusdem flores xvni.li.cij
Psalteriū corrigit̄ xvii·li·xcii
Purgatoriū patricii describit̄ xxi·li·xxmi
Purgatorii pena relaxat̄ xxni·li·xcvnj
Quīquēni? puer damnat̄ xxni·li·lxxxvii
Quīti martis trās̄latō xxmi.li.lxxxix
Radegundis regime gesta xxii.li.xxix
Radegūdis vita mōasstica xxii·li·xxxv
Registri gregorii flores xxni·li·lmi
Remigi? remēsis claret xxi·li.c
Remigi? idē morit̄ xxii·li·vni
Resbatis cenobiū fundat̄ xxmi.li·lxvnj
Richarii pontinensis gesta xxmi.li.xcvj
Rogationū īstitutō xxi.li.lai
Rufmus aquilien sis claret xxi.li.xcix
Rufmi inuectō otra hieronimū xix·li·xxxv
Sabim epi gesta xxii.li.lxvi
Sabini placentini vtutes xxni·li·lxxmi.
Salabge abbatisse gesta xxmi.li:xxx
Sanpson dolensis gesta xxii.li.cv
anctoli vtutes xxni.li.lxxxni
apia pferē eloquentie xvii:li·xxv
are abbatisse gesta xvni·li·ix
araceni miraculose submergunt̄ xxmi·l'·cxlvii
colastice virgis vtutes xxmi·li·lxxii
eptem dormientes resurgūt xxi·li·xxxi
epultura ecc̄iastica nocz reprobis xxni·li·xcvi
erapionis gesta xvni·li·lxxxv
ergi? papa inuenit crucē xxmi·li·cxxvii
Seruuli vtutes xxni·li·lxxxvi
euerini abbatis gesta xxii·li·xxi
eueri sulpicii dyalog? xix.li·vni
eueri sacerdotis vtutes xxni·li.lxvii
idoni? auernēsis claret xxii·li.xlvi
igismundi regis passio xxii.li·xxvi
iluie vigis gesta xvni.li.xci
Simach? papa in seditōe creat̄ xii·li·j
imach? pric? claret xxi·l'.xmi
imeonis antiocheni gesta xxi.l'.li
incletice abbatisse gesta xvni·l'·ix
isinnii & socōrum ei? passio xix·l·xxxvi
Stephani monachi gesta xvni·li·lxxx
tephani martiris reliquie inueniunt̄ xx·li·vii·
tephani sacerdotis virtutes xxni·li.lxxix
tephani pape gesta xxmi·li·clmi
tudiū trās̄ferē pisi? xxmi:l'·clxxni
Sulpicii bituricensis gesta xxmi·li cxxvii
Abor vgis gesta xvni·l'.xcii
Theodorii mgici castigatō xxni.l'.xcii
Theodor? epūs claret xxi·li·lvni·

Theodosius ꝑmus impat·xvni·l·i·
Theodosius idem peccat & penitet xvni.li.lmj·
Theodosi? ii·impat xxi·l.j
Theodosius iii·impat.xxmi·li·cxlmj
Theone abbatis gesta xx·li·cix
Theophili gesta xxii·li.lxix
Thiberi? impat xxii·l'.cxxvii
Tyconius afer claret xix·li·vii
Tunica domi inueniē xxmi·li·x
Ulēcis monachi gesta xvni·li·lxxx
Vedasti attrebacensis gesta xxii·li·ix
Verecundia iuuenib? suadeē xvnj·lib;
xxxmj:
Victoriani passio xxi·li.xc
iduarū instructō xvii·li·lxmj
igilantii erroꝛ impugnaē xvii·li·lxxvni
igilii antisiodoꝛenb gesta xxmi.li·cxxvi
igilii pape afflictio xxii.li·lxxv
igoris baiocensis gesta xxii·li·xxxix
irgimitas suadeē xvii·li·xlii
irgitas nuptiis ꝑfertur xvii·l.lxxmi
Virgimitas marie asseriē xvii.li:lxxmj
irgo humilis reuelatōe diuina manifest atur·
xvni·li·lxxxmj
irgo ceculat athanasiū fugiētē xvni.li.xciii
irgo libaē a lupanari ꝑ iuuenē xvni·l'·xcmi
Virgo lapsa repzehendiē xvii·li:lxni
irgo lapsa reconciliaē xvni·l'.xcv
igo lapsa inculpat innocentem lectoꝛē xvni·
li·xcvi
irtutū & vicōrum oflictus xxni·li.l
Visio homis resuscitati xxmi·l'·cxx
Viuardi remensis gesta xxmi.li·cxmi
Vndecī miliū virgimū gesta xxi.l'·xxxix
Vnitas trinitatis miraculose oñdiē xxi·li·xxxix
Vterpendragō regnat in britānia xxi·li·xlix
Ualarici monachi vtutes xxmi·li·xxi
Wandaloꝛ ozigo & regnū xvii·li·vni·
Wādzegisili abbatis gesta xxmi·li·cxxix
Wisigothoꝛ ozigo & regnū xvii·l'·xii
Wlframii senonensis gesta xxmi·li·cxlv·
Ymago transfixa vestigio sanguinis inue
nitur xxii.l'·xcii·
Ymago xꝑi lanceata multū sanguimē fu
dit xxmi.li·clx
Ypopanti domini instituiē xxii.li lxxnj
Ysaac spoletani virtutes xxni·li·lxxv
Ysidoꝛi alexandꝛini dicta xvnj li·lxv
Ysidoꝛus hyspanensis claret xxmi·l'·xxxi
Zeno impat xxi·l'·xxni

Contimentia·xvii·libꝛii

Eptimus decimus liber continet. ꝓmo quidem ozigines lineasqz succession is quorūdā regnoruz que a tēpoze gratiani ī cronicis incipiūt annotari. Deinde vero vj annoꝛ tantū histoꝛiaz texit · quib? gratianus imperiū tenuit Inter hec autē maioꝛem ptē huius libꝛi obtinent flores quoꝛūdam libꝛoꝛ beati hieronimi· Habet autem capitula xcvij·

De contempoꝛalitate ix regnoꝛ·et ꝓmo
de regno romanoꝛ i·
De regno persarū ·ij·
De ozigine regni francoꝛ· iij·
De catbalogo regnū francie· mj:
De bꝛuto rege a quo bꝛitannia dicta;est. v·
De succesꝛibus bꝛuti· & ꝙliter saxones obtinue
rūt angliam· vj·
De catbalogo regum bꝛitānie· vii·
De regni ozigine wandaloꝛ vni·
De catbalogo regū wandalorum· ix·
De regno wisiloꝛ siue longobardoꝛ x·
De origine regni gothoꝛ xi·
De diuisione eoꝛ in duo regna·scz wisigothoruz
& ostꝛogothorum· xii·
De catbalogo regum wisigothoꝛ· xni·
De catbalogo regū ostꝛogothoꝛ· xmi·
De oꝛtu regni hunoꝛ· xv·
De victoꝛia eoꝛ ex gothis & regib? eoꝛ· xvi·
De initio regni gꝛatiani & viris illustribus illius
tempoꝛis xvii·
De vita & actib? sancti hieꝛōimi ꝓsbiteꝛi·xvni·
De libꝛis eiusdē· xix·
Flozes eiusdem de vita monachi· xx·
Item de eodem· xxi·
Adhuc de eodem: xxii·
De eodem· ·xxni·
Item de eodē· xxmj·
Q̄ a senibus sapientia potius expetenda est q̄ꝫ
eloquentia· xxv·
De vita & oꝛnatu cleꝛi· xxvi·
De eodem· xxvii·
Item de eodem· xxvnj·
De eodem· xxix·
Item de eodem· xxx·
Adhuc de eodē· xxxi·
Q̄ senectꝰ sapientie non sapientia senectuti repu
tanda est· xxxii·
Q̄ non iuuat facer locꝰ si desit spiritus· xxxmj·
Q̄ monacho appetenda sit solitudo· xxxmj·
Qualiter monacho viuendū sit· xxxv·
Q̄ clericis vitanda sunt mulieꝛū cōsoꝛtia·xxxvi·
De oꝛnatu moꝛ episcopi· xxxvii·
De ꝓemptu ꝓie & seculi ad monachos·xxxvni·
Item de eodem· xxxix·
Adhuc de eodem· xl·
Cōtra monachū vagum & garꝛulū· xli·
De custodia virginitatis· xlii·
Exemplū hieronimi de seipso· xlni·
Q̄ ꝓ abstinentiā nutrienda est castitas· xlmi·
De viduis fictis & libidinosis· xlv
De vita virgimū· ·xlvi·
De laude virgimitatis· xlvii·
Adhuc de eodem· xlvni·
De cautela virgimi seruāda contra seculi tempta
menta· xlix·
Q̄ vgimi cauenda sit inanis gloꝛia· ·l·
De quibusdam monachis dissolutis· li·
Q̄ libꝛi poetaruz philosophoꝛ ꝓpter sacros li
bꝛos spernendi sunt vel abijciendi· lii·
De auaricia fugienda· lnj·
De tꝛiplici genere monachoꝛ antiquoꝛ lmj·
De oꝛationibus & ceteris que debet virgo ser=
uare· lv·
Itez de custodia virgītatis· lvj·
De abstinentia vgimum· lvij·
De institutōe moꝛum vgimum lviii·
De exercitio virgimis & eiꝰ societate· lix·
De institutione virgimis ab infantia sub cura pa
rentum· lx·
Iterum de eodem. lxi·

Reprehensio virginis consortiũ matris sue deuitantis lxii
Rephensio & instructio virginis lapse. lxiii
De custodia vidualis castitatis lxmj
Iterum de eodem lxv
De bono vsu diuitiarũ exemplo nebridij. lxvi
De institutõne vidue lxvii
Iterum de eodem lxvm
De morte amici & institutõne monachi lxix
De laude sancte marcelle vidue lxx.
De osolatõne fideliũ sup morte amicorũ lxxi
Iterum de eodem lxxii
De vita neopaciani militis lxxiii
De laude vginitatis ī opatõe nuptiarũ lxxmi.
De fugienda amore mulierum & peruersitate ioviniani lxxv
Q̃ p abstinentiã carnis libido frenãda sit. lxxvi
Assertio ppetue virginitatis beate marie. lxxvii
Subsannatio vigilantij lxxvm
De bonis pauperib? sustentandis & tumultib? fugiendis lxxix
Inuectio hieronimi contra emulos & detractores suos lxxx
Iterum de eodem lxxxi
Adhuc de eodem lxxxii
De studio sanctarũ scripturarũ lxxxm
De impfecta hui? vite impfectõe lxxxmi.
De impfecta penitentia lxxxv
De laude sanctarũ mulierũ blesille & aselle. lxxxvi
De amore scripture & fuga seculi lxxxvii.
De sigficatõe munerũ custodij et mãcelle lxxxvm
De sancto firmino ambianensi epõ lxxxix
De sanctis eiusdem vrbis episcopis honorato & saluio xc.
De inuentõne & translatõne corporis sancti firmini xci
De q̃busdã gestis pape damasi & hieronimi. xcii.
De actib? monachi captiui xcm.
De obitu sancti basilij & fide ãphilogij xcim
De psecutõue iustine imperatricis arriane in ambrosium xcv.
De sinodo constant inopolitana & precilliano hereiarcha xcvi.
De quibusdã miraculis sancti ambrosij xcii.

¶.I. ¶De cõtemporalitate .i x. regnorũ & primo de regno romanorũ. ¶Actor.

HAnno primo gratiani. qui fuit ab incarnatione dñi. ccc. lxxxi. incipit sigibertus regnor̃ ptemporalitatẽ describere. in prima linea ponens regnũ romanorũ. in scda psarũ in tercia francorũ. in q̃rta anglorũ. in quĩta wandalorũ. in sexta lõgobardorũ. in septima wisigothorũ in octaua ostrogothorũ. in nona hunorũ. Primo quoq; eor̃ oĩm origĩnẽ describit. & nos etiã eor̃ origĩnẽ hic breuiẽ exequemur. Singulorũ quoq; lineas a principio vsq; ad finẽ. sigillatim & succincte pstringentes. excepto tantũ regno romanorũ cui? origĩnẽ & lineam iã superius integre posuimus. de quo regno hoc solũ hic tangit sigibertus q̃ iuxta danielis interptationẽ. de quarto regno sicut ferrũ omĩnuit & domat & cõterit oĩa. sic ab origine sui tutuderit domuerit & otriuerit pene omnia mũdi regna. Nouissimo vero tpe & regnũ illud q̃ in tibijs suis ferreis diutissime & firmissime sine aliqua lassitudine steterat. tandem ferro sue fortitudinis omixto cũ testa humane imbecillitatis ex alto dñationis sue gradu cũ fragore terribili labare cepit. hoc regnũ primi pse impulerũt. qui semp cũ romano pene ex equo se habuerunt. modo vero vacillante reipublice statu. eos vltro impetere nõ timuerũt. & insup eos suis finibus mutulare potuerũ. quãdo iuliano apostata ceso. & exercitu miserabiliter subiugato. nimis fortunati sũt facti ex eor̃ infortunio. Ita regnum illud q̃ tanto tpe omnes pene mũdi gentes. p̃de & dñationi habuit. modo dei omnipotẽtia miscẽte ei duplũ in poculo quo ceteris miscuit. cũctis pene gentib? p̃de & ludibrio patuit. & qui olim cũ alijs gentib? p sola gloria certabãt. modo saluti sue vix satis osulere poterãt. nã quecũq; gẽtes aut minuẽde domo multitudinis causa. aut amore exercende sue feritatis a patria sua exulabant. romanũ imperium lacessabãt. & de eius latissimo corpore velut ptes quasdã sibi excidebãt & in eis sibi regnãdi locum statuebãt. ¶.II. ¶De regno psarum. ¶Item sigibertus

PRoro regni psarum origĩnẽ altius repetẽ modo nõ videt vtile. q̃ que hui? regni fuerit antiquitas. quãta & q̃ potẽs hui? antiquitatis nobilitas. satis recolet lector p antiquor̃ historias. Hoc tantũ notabo. q̃ sepe victoria abusi de romanis. Nũc aũt recẽt ceso iuliano. & exercitu romanor̃ p̃fugato & finibus suis romano imperio mutilato. & sic p suo libitu pacis federe in. xxix ãnos opposito felicitatez suã nõ temperanter ferebãt. & sapore rege eorũ insolentius agente christianis & romanis omnimodis infesti erant. Hic sapor qui diu iam ante imperat ab anno pmo gratiani imperauit ãnis: xxvm post hũc sidigerdis xxxmj. Gaurarames filius eius xxxvm. Post hũc cluades ãnis xlj Rabades xvj. Cosdroe xxxvii. hormisda xvn Hunc filiꝰ eius cosdroe occidit & regũit xxxvm ãnis hũc quoq; filiꝰ eiꝰ siroes pemit & ãno. i. regnauit. Post hũc hormisda ãno i. Tũc saraceni qui actenꝰ fuerũt sub psar̃ regno eos bello victos versa uice sub suo redegerũt dominio. scz ãno heraclij xx scdm cronica ex tũc ergo p regno psar̃ titulat̃ regnũ saracenor̃. quor̃ amiras scz muhãmad mortuo ebubeber principatꝰ est ãnis iiii Post quẽ haumar xii Quẽ psa quidaz se velle adorare simulãs infixo in vẽtre eiꝰ gladio pemit eũ. Cui substitutus hocmen principatꝰ est ãnis x. hoc quoq; pempto muhaĩas ex amireo amiras factus principat̃ ãnis. xxv. Post quẽ gizith filius eiꝰ ãnis iii Marhuan. i. abdala hadimelech xxii Vlid vii zuleunẽ iii haumar. ii gizid iii huic iudeꝰ quidã maleficus p̃mittẽs eũ xl ãnis principaturũ suasit ut in toto regno suo dei sanctorũq; ymagines deponi ediceꝰt. Qui spe diu regnãdi seductꝰ edictũ q̃dez p̃ponit. ipe tamẽ mox obijt Post quẽ eluelid principat̃ saracenis ãnis xx gizid. j. Murahã vj Quo pempto muhamad v habdallas xix madi ix moyses ii Aaron frat̃ eiꝰ xn muhamad v. Qui fratre suo habdalle ogressus & ab eo supatus eũ sibi conregnare inuitus passus est. & hoc bello regnum saracenorũ per aliquot annos discissum est ibiq; deficit eiꝰ histora scz sub ãno dñi dcccxxi p? ãnos dc xvi ¶III ¶De origine regni frãcor̃

ORigĩnem aũt regni francor̃ hanc esse notificem? ex relatu fideli maior̃. Post illõ

famosū & cūctis seculis et gentib9 notū·troiane
ciuitatis excidiū·victoribꝫ grecis cedentes reliq
troianoꝝ·ps eoꝝ cū enea ad fundandū romanum
imperiū·ad ytaliā pvexit ps vna scꝫ·xij·milia du=
ce antenore·in finitimas pānonie ptes·sec9 meo
tim as paludes puenit·ibiqꝫ ciuitatē edificauerūt
quā ob sui memoꝝ ā sicambriā vocauerūt· in qua
multis ānis habitauerūt·et in magnā gentē coalue
rūt·& crebris incursib9 romanū solū incessentes
vsqꝫ ad gallias ferociatis sue vestigia dilatauerūt
hos adeo romanis infestos cōstans cesar fili9 ma
gni ostantini bello oppressit·& tandē romano im
perio subiectos aliquātulū a sua ferocitate man=
suefieri coegit·Post aliquot annos rebellantibus
alanis ptra valentinianū imperatorē·cū eos nō pos
set imperator debellare penitus·eo q eos intran
sibiles meotide paludes tutarentē·pposuit valen t
nianus·q si qua gens has paludes intrare· & re=
belles alanos posset terere·x·ānis eos a tributis
liberos redderet·hac pactōe troiani illecti·& for
titudine & prudentia confisi·duce priamo meoti
das paludes romanis inuias ingressi·alanoꝝ gen
tem exterminauerūt·& ita valentiniano satisfece
runt·valentinian9 eoꝝ virtute delectatē· eos qui
prius vocati erāt troiani·deīde āthenoride·Post
etiā sicābroas francos accita lingua appellauit· qō
in latina lingua interptatē feroces·Alij dicūt fran
cos denoīatos a quodā eoꝝ rege francone·Ex vn=
decūq denoīati sunt quantuꝫ altius colligere po
tuerūt historiographi·pamus ille regnabat super
eos tpe valentiniani·nō vtiqꝫ priam9 ille magnus
rex troye·sed ali9 qui ab hectore illi9 filio·p fran
conē filiū hectoris·in cronica frācoꝝ legitē descē
disse·De bis aūt pleni9 require superius.

C.IIII· C De cathologo regū in frācis·

PRimo igitē anno gratiani & valentiniani
imperatoꝝ· qui fuit ab incarnatione dñi·
ccc·lxxxi·Prim9 regnauit sup frācos pa
mus ānis·v·Secūs fili9 eius marcomirus annis
xxxiij·Tercius pharamūdus·xi·Quart9 clodius
fili9 eius rex crinitus·xxiii·Quītus merouenus
x·Sextus hilderic9 ānis·xxvi·Septim9 clodone9
xxx·hic a sancto remigio baptizatē·Octau9 lotha
rius·l·Non9 chilpicus·xxiii· Decimus lotharius
xliiij·Vndecim9 dagobertus·xiiij·Duodecimus
clodone9·xvii·Tredecim9 lothari9·iiii· Decim9
q̄rtus theodricus frater eius in regnū sublimatur
sed a francis repudiatus tonsoratē· & parisius in
cenobio sancti dyonisij relegatē & regnauit·De=
cimusquītus hildericus frater eius ānis·xii·Deci
mussextus theodricus in regnuꝫ restitutus annis
xiiij·Decimusseptimus clodoneus·iiii·Decimus=
octau9 hilpebert9·xviii·Decimusnon9 clodone9
iiii·Vicesimus lotharī9·ii·Vicesimusprimus thil
picus·v·Vicesimussecūdus theodricus·xv·Vice
simustercī9 hildricus·ix·hic in monachū tonsoratē
Pipin9 aūt primceps autoritate apostolica & frā
coꝝ electōe in regē vngitē·& plecratē a sancto bo
nefacio magūcie epō·a stephano quoqꝫ papa·eius
generatio p filios suos karlomannū & karoluꝫ in
hereditatez regalis successionis benedicitē· & oīs
alienigena ab eius inuasione apostolico anathema
te interdictē·hic ergo·xxiiij·regnauit ānis·xvm·
Vicesimusquītus karolus fili9 ei9 q̄ dicitē magn9
ānis·xlim·quoꝝ·xxxiii·tātuꝫ sup frācos optito re
gno cū karlomāno fratre suo·Deinde romani ab
imperatore cōstantinopolitano descīscētes· karo
lo regi impatorias laudes acclamāt· cūqꝫ p manū
leonis pape coronant· & augustuꝫ appellant · &
ex tūc impauit romanis simul & frācis ānis ·xiii·
Deinde ludowicus fili9 ei9·xxvii·Deinde lotha
rius fili9 ludowici vsurpat sibi in perium·sed fra
trib9 eius hoc grauit accipientib9· & cōtra eū in
surgentib9·iiii·āno imperij ei9 q̄uenerūt·& paci
ficati sūt diuiso imperio·regnauitqꝫ ludowicus ī
gmania·karol9 ī frācia ānis xxiiii·& is fuit·xxvm
Vicesimusnon9 ludowicus balbus·ii·Tricesimus
ludowicus & karlomānus fratres·v·Tricesimus
prim9 karolus imperator a francis in auxliū sibi
cōtra incursū normannoꝝ inuitatus regnauit in
frācia ānis·v·Tricesimussecūd9 odo fili9 roberti
ducis·ix·Tricesimustercī9 karo9 filius ludowici
balbi·xvii·qui exul & martir mortuus est·Tricesi
mus q̄rtus Rodulph9 āms·ii Tricesimusquintus
ludowicus·xxvii·Tricesim9sextus lothari9·xxxi
Tricesimusseptim9 ludowicus fili9 ei9 āno·i·quo
mortuo frācis regnū trāsferre volentib9·ad karo
lum ducē fratrē lotharij regis· dū ille rē ad pfiliū
differt·regnū vsurpat hugo·qui dict9 est caper
marescallus frācie·filius hugonis magni ex hawi
de sorore p̄mi othonis imperatoris·sicqꝫ defecerūt
reges de stirpe karoli·āno dñi·dcccc·lxxxvii·Re
gnauit ergo·xxxviii·hugo caper ānis.ix·Tricesi=
musnon9 robertus fili9 ei9·xxxiiii·Post quē·xl9·
henricus fili9 eius·xxx·Post quē·xli9·philippus
fili9 eius·Post quē·xlii9·ludowicus grossus fili9
eius·xxxviii·Hui9 fili9 philippus nup in regez in
unctus adhuc puer·dū in ciuitate pisius equo ve
hebatē iuxta ecclesiā sancti geruasij·poꝛc9 equi pe
dibus se forte submittēs equū sup ipm p̄cipitem
cecidit·& de ei9 subita ac miserāda morte· francis
luctū mouit·Regnauitqꝫ·xliii9·ludowicus eius
dem ludowici fili9 ānis·xl·Post hūc·xlim9· fili9
ei9 philippus·xlim·Xlvi9·fili9 ei9 ludowicus·iii·
Xlvii9·fili9 eius ludowicus qui adhuc regnat·

C.V· C De bruto rege a quo britānia dicta ē·

ARrat antiquoꝝ britannoꝝ historia·q as
canius ence troiani fili9 · de filio suo sil
uio nepotē habuit noīe brutū·hic matrē
suā nascendo· patrē uero in venando casu interfe
cit·Cui9 pcidij causa tam eū exosum parentibus
suis reddidit·ut de ytalia pulsus in greciā fugēt
vbi exul cū esset tāta cepit pbitate pollere·ut cō
fluentib9 ad eū troianis·qui ibi captiui habeban
tur·ducatū eoꝝ sortiretē· Quoꝝ fretus multitu=
dine & animatus pfilio·petijt a prādicto rege gre
coꝝ libertatē eūdi ad alias nationes· Rex aūt ira
pmotus bello eos terere voluit·sed nequaq̄ po=
tuit·Nam victoria bruto adeo pspera puenit·
ut plurimos de exercitu regis timeret· ipmqꝫ ex
improuiso caperet·Regi aūt mortē minatus·nisi
rogatis ānueret·exegit aūt ab eo filiā suam in diu
giū auri & argenti copiā multā·naues frumentū
ceteraqꝫ marino itineri necessaria· Quesitis igitē
ex regis imperio pluſq̄ trecentis nauib9 & omni
genere farcis oneratis· troianis auro & argento
plurimo ditatis·brutus filiā regis accepit·et salu
tato rege equoreū iter aggressus est·Trāsierunt
aūt affricam & mauritaniā·venerūtqꝫ ad litora
tirreni maris·vbi q̄ttuoꝝ generatōnes gentis sue
exules inuenerūt cū duce eoꝝ corineo Quib9 se=
cum assūptis· direxerūt iter ad fines aquitanie·
ibi eis exortū est cū gallis grauissimū pliū·quib9
eo tpe·x·reges pfuerāt· in quo ingressu apparuit

miranda fortitudo cozmei ducis · qui tam valide
pcussit ꝑsulem vnū in sūmo capite · ut eū dissecaret in duas ptes toto corpore diuiso · Nepos aūt
bruti turnus · & ipe fortissim⁹ miles qui solo gladio suo · dc · viros ibi pemit · hostiū gladijs occis⁹
est · de quoz nomen turoni ciuitati · qz in loco illo
sepultus fuit · Finito illo certamine · vbi ex utraqz
pte multi sūt interfecti brutus cuz suis ad naues
rediit · ceptūqz iter aggressus · tandē ad insulā de
stmarā puenit · Erat aūt nomen illi⁹ insule albion
& a solis gigātib⁹ inhabitabaē · cū quib⁹ certa..ē
ꝑsepe habuerūt · brut⁹ vero de suo nomine insulā
appellauit britāniā · hoiesqz suos britones uel britānos · Dux aūt cozmeus terzā q̄ sorti sue cesserat
cozmeā vocauit · que modo cornubia · vel a cornu
britānie · vel ꝑ corruptionē ꝑdicti noīs appellaē ·

C · VI · C De successoribus bruti & qualit̄ saxones angliam obtinuerūt ·

POzro ex actis · xxiiii · ānis exquo insulam
ingressi sunt · mortu⁹ est brutus relictis
trib⁹ filijs regni sui heredib⁹ · Qui sepulto patre distribuerūt inter se regnū patris singuli ptem suā de noīe ꝓprio appellantes · Primus cui
nomen erat lotrimus · mediā ptem insule possedit ·
q̄ postmodū leogna est appellata · Scōs qui cāber
dicebaē · accepit ptem illaz que cambria dicta est
& modo gualia vocaē · Terci⁹ cui nomen albanactus · possedit terzā q̄ nūc scotia dicit̄ · eiqz nomē
indidit de noīe suo albaniā · Regnauit aūt lotrim⁹
x · ānis & mortuus est · Et ita usqz ad iuliū cesarē
britāni libera dignitate regnauerūt · sub cui⁹ īperio romanis tributarij facti sūt · Pozro tpe marci
anthonij veri instātia lucij britānie regis · p legatos eleucherij pape · misteria xp̄ianitatis suscepe
rūt · in qua aliqui eoz ubiqz ad martirij cozonā ꝓuecti sūt · Orta em̄ ꝑsecutōe sub dyocleciano cesare · licet fides in plurib⁹ defecerit · in alijs tamē
frangi nec morte potuit · Sed postq̄ maxim⁹ tyrānus insulā britānie militū ꝑsidio euacuauit · & irruerūt pictī · cetereqz barbare nationes cū eis · populūqz imbellem & terzā totā · cede & ꝓda vastare ceperūt · Accessit huic malo & aliud · q̄ rex vortigirn⁹ ad tutamen sui hostiūqz expugnationē · introduxit gentē saxonū adhuc paganoz · Nā cū aliquā diu sr̄ēnue ac fortiter eos tutati fuissent · dominādi cupiditate illecti · dignitates ciuiū a rege
petierūt · ut & nō iaz opē ferze ciuib⁹ sed potius
tyrānidem exercere in eos liberi⁹ possent · Quō britānij ꝓcauentes expulerūt eos · sed illi repulsi multiplicius redierūt pacēqz simulātes pene vniuersos ꝓncipes eoz fraudulent occiderūt · ꝓualētes
igit̄ ad tpus · ciuitates & castella occupauerunt ·
donec surgeret rex aureli⁹ ambrosi⁹ · qui eoz ducez interfecit · ciuitates eis abstulit · & reliquias eoz
effugauit · Post quē surrexit vterpendragon aure
lij frater · qui genuit artuz regē inuictū atqz magnificū · Post hos sex reges de gente eoz regnauerūt · & tūc ꝓualentib⁹ anglis auxilio affricanoz̄
aliarumqz gentiū · britones monarchiā insule & dyadema regni amiserunt · & alij quidē in minoz̄ britāniaz · vbi eoz & gen⁹ & nomen ꝓmanet · alij vo
in gualiā transfugerūt · denuo cū redirent regnū
obtinuerūt · Sed nō multo post rzgente eos diuina vltione · p famem & mortalitatē · insulaz alienigenis gētib⁹ inuadendā reliquerūt · & ab illo tpe
saxones · i · angli angliā de nomine eoz nūcupataz
sub dominio suo tenuerūt ·

C · VII · C De cathologo regni britā nie ·

DRimo igit̄ āno gratiani · & deincepa · regnauit apud britānos maximus annis ·
xxxiii · Ex tunc britānoz̄um vires nimijs
hostiū irzuptionib⁹ attenuati sūt · & qz a romanis
vndiqz bello laborantib⁹ nichil subsidij habē poterant · subtrahūt se ab eoz dñatione · Inito aūt
ꝑsilio direxerūt londonensem archiepm ad regez
mmoris britānie aldrcenum ut eis succurzēt · Ac
il le tradidit eis fratrē suū cōstantinū · cū armata
militū manu · Sicqz cōstantin⁹ erect⁹ est in regē
regnauitqz · x · ānis · habuit aūt tres filios · cōstantem q̄ monach⁹ fact⁹ est · aureliū ambrosiū · & vē
pendragon · Itaqz post alios · xxiii · annos ponūt q̄
dam anglos venisse in britāniam · scz āno · dcccc ·
xlvii · & ambrosiū aurelium hinc regnare cepisse ·
Sed veri⁹ videē eos multo ante venisse q̄ regnaret · Deniqz post ānos · xl · ab āno ꝓnotato ponūt
initiū regni anglorum · Nā in hac re multū dissonant
histozie · Itaqz britāni non valentes amp'i⁹ ferze
virtutē anglorum · ut victi ocessere in ius & nomen
eoz · & prim⁹ de gente anglorum cili & scōus celim
alter alteri mortuo succedēdo regnauerūt apud
eos ꝑ ānos · lxx · Post hos tercius regnauit edilbertus ānis · lv · Post hūc caldbald⁹ fili⁹ eius · xxim ·
cui⁹ fili⁹ carulbert⁹ āno dñi · dcxl · regnauit ānis
xxv · hic in anglia ꝓm⁹ ydola destruxit · & fidē xp̄i
dilatauit · post hūc fili⁹ eius · egbertus ānis · viii ·
Post hūc frater ei⁹ lother · xii · edrith · ij · Quo mortuo externi gentiū reges regnū anglie discindūt
ānis · mj · Post wycrec fili⁹ egberti anglos ab illoz
oppressione liberat · & sup eos regnat ānis · xxxvi
post hūc fili⁹ ei⁹ edilbertus ānis · vm · scz usqz ad
annū dñi · dcc · xxxv · Ab hinc aūt regnū anglorum
ānotare supsedeo · qz maioz̄ historias q̄s sequar
nō habeo · C · VIII · C De origine regni

WAndali quoqz de sichia C wandaloz̄ ·
cziūci · a gothis victi alienas terras in-
uadere ceperūt · q̄ suas r'tinere nō potuerūt · hos circa danubiū ꝓmorātes rursuz · post multū tpus giberith gothoz rex bello victos inde exturbauit · & ad hoc ꝑpulit ut quas quoquo mō
habere videbanē relictis sedib⁹ romano imperio
se subderēt · a ꝓstantino magno locū habitādi sibi
dari supplicit̄ peterēt · Qō & impetrauerūt & pā
nonias ab eo sibi delegatas · p · lx · ānos pacifice in
habitauerūt · Vnde anno archadij · xiii · & honorij
euocati · instinctu stiliconis rebellionē otra rēpublicam meditantis · infuderūt se p gallias iūctis
secū alanis · easqz aliq̄diu miserime dilacerauerūt
Et inde eos expellebāt gothi nō quidē ꝓspiciētes
galliaruz quieti · sed vacue faciētes patriam sue ra-
pacitati · wādali hispanias aggressi · nūc hispanias
nūc gallias multo tēpore depopulati sūt · Sz nec
ibi a gothis tuti esse potuerunt · q̄pe qz gothi nimis ytaliā inquietabāt · Honori⁹ deliberato cum
suis ꝓsilio · hispanias & gallias quas sibi a wandalis & alijs gentib⁹ ꝓceptas dolebat · gothis rata
ofirmatione donauit · Cū ergo gothi a finib⁹ sibi
deputatis wādalos aliosqz hostes effugare maturarēt & wandali vndiqz concluſi timore gothoz̄
estuarent · populi peccatis facientib⁹ · inopina &
grata occurrit eis felicitatis oportunitas · Naz inē
bonefaciū & ecclīū romanos duces · per inuidiam
orta simultate · bonefaci⁹ fact⁹ inferior · cuz dolorez sue iniurie nollet vlcisci nisi damno & periculo reipublice ad hispanias transiuit & wandalos

ad occupandam libiam & affricaz imitauit Quo cū ꝓualsset tbi regnū suū multo tpe ꝑfirmauer rūt & diuina & humana sine aliquo respectu humanitatis uel diuinitatis ꝓturbauerunt.

·IX· De catbologo regū wandaloꝝ·

PRimo igit̄ āno gratiani & deicepſ regnauit sup eos modigisilus ānis ·xxx· Post hūc filiꝰ eius gūdericꝰ in hispanijs ānis xvi· hic capta hispali cū impie elatus manꝰ in ecclesiā ipiꝰ ciuitatis extendisset· mox dei iudicio a demone correptus interijt· Cui gēsericus frater in regno succedēs ·regnauit ānis ·xlvm· hic ut fertur de fide catholica marzianā sectā apostatauit· bic successione regnādi inter filios suos ordinata ut fratri morienti frater supstes· sine ꝓtroversia filioꝝ succederet mortē· Cui succedēs honoricus filiꝰ eiꝰ regnauit ānis· vm· Hic in ecclesiā dei graviter efferatus· tandē iudicio dei ꝓcussus· scatens verm bꝰ miserabilit̄ expirauit· Post quē guncbamūdus ·ix· ānis regnauit· Post quē trasamūdus frater eiꝰ ·xxvi· Hic bildericū filiū suū ex eudoxia filia valentiniani imꝑatoris a genserico captiuata astrīgit sacramēto· ne catbolicis ī regno suo ꝓsuleret· Qui patre mortuo antecꝑ regnū susciperet· omnes catbolicos ab exilijs iussit reuocari· & episcopis ecclesias reformari· sicqz suscepto regno regnauit ānis· vm· euolutis· lxxim· annis· exquo genserict̄ auus eiꝰ statū eiꝰ in affrica ꝓpbanauit· hūc gilemer perimēs ānis· v· post eū regnauit· Qui tāte crudelitatis fuit ut nec parētib̄ ꝓceret Tandē bilisariꝰ patriciꝰ a iustiniano imꝑatore ex iussu dei ad affricā liberandā de manu wādaloꝝ missus· noctu cū plaustris rusticoꝝ urbē introeuntib̄ ingressus carthaginē cepit· pecunias infinitas recepit· gilimerē ex fuga ad deditionē reductū imꝑatori cōstantinopolim duxit· Sic wādalorum regnū destructū est· Sic tandē illa wādalica rabies cū ipo nomine funditus extincta est·

·X· De regno winiloꝝ siue lōgobardoꝝ

WInilo qui postea patria lingua lōgobardi a longis barbis vocati sūt· certā q̄dē ozigine legimꝰ· sed certū oziginis eorum ꝛtus nō inuenimꝰ· Nā reges regnasse sup eos legimus· quoꝝ etiā nōia didicimus· sed ānos regni eoꝝ p tēpora distinctos nō inuenimꝰ· Hi in scandiuania scithie insula degētes· cū ita multiplicati essent ut eos terra sua capere non posset· egressione tercie ptis minuere multitudinez ꝓsiliū habuerūt· & qui nā exire deberēt missa sorte quesierunt Ergo tercia ps winiloꝝ put eos missa sors elegerat· ducibus agion & yboꝛ· de scandiuania insula egressi· de loco in locū ibāt incerti & vagabundi & a multis bellis sepe impetiti viriliter· qz p animares erat illis· salutē & libertatē suā defendebant· Porro agion & iboꝛ mortuis· regnauit ꝑmꝰ sup eos agelmūdus· xxxiii· ānis· Qui dū ageret se iusto securiꝰ a bulgaribus cū multis suoꝝ est extinctus· amissio regnauit secūdꝰ sic dictꝰ· eo q a lama· id est· vorazine fuit extractꝰ· lecbu tercius ildeoch· iiii· rē· Actor· Hoꝝ & ceteroꝝ q̄ sequūtur lineā & numeꝝ ānoꝝ regni· require infra li· xx· capitulo· cxiii· scz sub tpibꝰ zenonis imꝑatoris ex illo em̄ loco incipit sigibertus lineā soꝝ ꝓsequi·

·XI· De ozigīe regni gothoꝝ· Sigibtus

HGothoꝝ qui apud antiquos getbe dicti sūt· & postea diuisi duo ex se regnaio est ostrogothoꝝ & wisigothoruz fecerūt· talē ozigine fuisse ognouimus ex bistoriis iordanis· Isti scādinauiā scithie insulā ꝑmo īcolueſt Cuiꝰ possessione nō ꝓtenti cū rege eoꝝ berith inde exierunt· & vicinas scithie insulas & terras pagātes· vicinas gentes bellis lacessebāt & tenore nōis su finitimas gētes sibi subigebant· Post subflemere qnto rege suo ad ulteriora scithie ꝓgressi ad citeriores vsqz ripas danubij· terras tracie dacieqz diu lōge lateqz sūt puagati· ibi p multa tē pora· imo per multa secula in gentē magnā coaluerūt· & multas gentes victoriis suis applicantes nomen & fortitudinē suā amplificauerūt· viribꝰ in gentē magnā coaluerūt· & multas gentes ingenio callentes· philosophie quoqz studijs eruditi· natiuā barbariā exuentes· humanitate & honestate alijs barbaricis gētibꝰ ꝑmitebāt· Tēpore aūt decij imperatoris trāsito danubio· cū guima rege suo grauit̄ incubabāt romano impio· qui a decio impetiti bello exercitu romano p trito ipm decium pemerūt cuz filio decio· hac felicitate elati & sepe postea ī ogressu romanis ducibꝰ superiores effecti toti vrbi romano erāt terrori· Isti adbuc trāsdanubiū ostituti· tēpore valētis imperatoris· ceperunt ciuili bello inter se collidi· ac alaricuz dux vnius ptis cū ꝓualuisset frigiterno duci alterius ptis fri giternꝰ a valēte auxiliū petit· xp̄ianuz se fieri promittit· valens auxiliū mittit· eosqz in sectaz arria noꝝ arrianꝰ ipe induci fecit·

·XII· De diuisione eoꝝ in duo regna· wisigothoꝝ & ostro

ANno· xiii· valētis· buni q̄ gothoꝝ· etiā ipi in scithia potenter debachabāt atqz ferociter nacti oportunitatē ex intestina gothoꝝ simultate fines eoꝝ ex improuiso inuadūt· eosqz bello imitos aut sibi subiugāt· aut captiuitate excruciāt· aut patria elimmant· Ita gothi qui multas gētes subdiderāt suo seruitio· bunoꝝ subdunē dominio & minis eorū potentiā ad augent· dū omnes qui gothis seruiebāt· p gothos bunoꝝ parent principatui taliter buni etiā omni pene scithia pncipatu & fortitudine cunctis ꝑminebāt· Gothi miti parti se danubio trāsito ingesserūt finib̄ romani imperij & a valente petierunt terrā ad inhabitandū sibi dari· Qua re impetrata cū aliq̄diu se otinuissent· ab omni armoꝝ insolentia· tandē romanoꝝ auaricia coacti· & rei familiaris copia in ipo imperij sui sinu ꝓuia ꝓcitauerūt ꝓlia· Quib̄ valēs imperator occurrēs bello· victꝰ ab eis· & igni crematus· iusto dei iudicio reipublice nimiā ītulit incōmoditatē· hostib̄ vo auxit elationē· Hi ergo gothi q̄ romano imperio īcubabāt wisigothos· i· se occidentales gothos nōiabāt· & p multos ānos occidētales romanoꝝ fines· vsqz ad ipas vlteriores hispanias infestabāt· vbi etiam postmodū in regnuz coaluerūt· Porro gothi q̄ in patrio solo transdanubiū· sub bunoꝝ dominio remanere passi sūt· regulos quidē sue gentis habuerūt & se ostrogothos· i· orientales gothos appellauerūt· qui & ipi postea p theodoricū regē suū a zenone imperatore yralie regnū dominio acceptum· per multos annos tenuerūt· Ita gothi quasi duob̄ capitis sui cornib̄ orientē & occidentem ventilantes acerrime· duo ex se regna creauere· scz wisigothoꝝ in hispania· & ostrogothorum in ytalia·

·XIII· De catbolego regni wisigo

IBit̄ a ꝑmo anno gratiani thorum· & deicepſ regnauit sup wisigothos frigiternꝰ annis· iii· Post hūc athanaricus

āno vno·qui ꝓfederatus theodosio & ab eo ꝓstan
timopolim muitat?·mox·xv die quo venerat ibi
obijt·Ex tūc igit̄ wisigothi sine rege sub theodo
sio impatore fuerūt ānis·xiiij·Post hoc wisigothi
rupto cū romanis fedære alaricū sup se regē cre-
ant·qui regnauit ānis·xv· Post hūc athanulph?
iii·quo a suis pempto sigeritus āno vno·Eo itidē
a wisigothis pempto·regnauit in icillia ānis·xii·
Post hūc theoderic?·xim· Post quē thurismoo?
fili? eius·iii·Eo a fratrib? suis friderico & theo-
derico iugulat?·theodericus frat̄ ei? in regnuz ei
succedēs regnauit ānis·xiii·Sed & hic a fratrib?
suis iugulato heozitus regnauit annis·xix·Post
hūc filius ei? alaricus .xxi. Hūc tandē clodoneus
rex francie·signis diuini auxilij animatus in bello
ꝓgredit̄·eoqz pempto quidqd galliarū wisigothi
possidebāt·ad ptes frācoz trāstulit·Amallricus
aūt fugiens in hispaniā·xvi· ānis ibidē regnauit
Cūqz clotildez vxorē suā indigne tractaret· eoqz
arziane secte secum inseruire vellet·a childeberto
fratre clotiltidis in hispania pemptus est·regna-
uitqz cheuda post eū ānis·xvii·Quo a suis pem-
pto thedegisilus ānis·ij· Eo quoqz inter ouiuādū
a suis pempto agilam ānis·ix· Qui cū insolenē in
suos ageret·achanagild? auxiliantib? sibi romais
eo pempto regnauit ānis·xxii·Quo mortuo lewi
gildus cuz fratre suo lenna· & post solus regnat
ānis·xlvi·Post hūc recharedus fili? eius ·xv·be-
thericus·vii·sycebod? ·xxix·siutilara·ii· Quo ob
crudelitatē suā a wisigothis reprobato· fisenādis
xx·chimtilan·xvi·tholgan fili? ei? adhuc puer·iiii·
Quo ꝓpter puericie leuitatē reprobato & in cle-
ricū tonsorato·chimtasind?·xvii· Post hūc filius
ei? flauius cui ānotanē āni·xix· Tandem saraceni
ex affrica in hispaniā trāsfretant eāqz sibi vēdicāt
Ita regnū wisigothoz & suenoz destructū est &
redactū sub saracenis·ānis plus minus·ccc·xlvi·
euolutis·exquo ex scithia expulsi sūt ab hunis ex
quo vo cedentib? wandalis·& deuictis suenis ce
perūt regnare in hispanijs ānis circit̄·cc·lvi·euo-
lutis·Regnū vero tercie ptis hispaniaz· qō dicit̄
galliciensiū qō nec tūc wisigothi·nec postea sara-
ceni potuerūt subigere adhuc viget incolume &
deo ꝓtegente fide manet inexpugnabile·finitum
est aūt regnū ꝑfatū āno dñi·dcc·xx·

Capitulum XIIII. De cathologo regū ostrogothoz.

Ostro apud ostrogothos regnauit wimi-
tarius ab āno primo gratiani·& deīcepſ
ānis sex·quē balamber rex hunoz in bello
pemit·& post eum regnauit hunimūdus ānis·ii·
horismud·ii·Post quem ostrogothi sine rege fue
rūt ānis·xl·post hoc walamer regnū suscipiēs re-
gnauit ānis·xxxi· Quo in bello pempto·theude
mer frater ei? ānis·xi·Theodericus hui? filius ei
succesſit·cui ānotanē āni·xix· Theodericus autē
odoathro rege ytalie quē ī fide suscepat pempto
ytalia potitus est·ibiqz regnauit annis·xxii·Hic
boeciū exilio fatigatū tandē pemit Symacū quo
qz patriciū excōsulē interfecit· Iz & iohānes pa
pa ab eo in carcere cruciatus fame defecit· Post
dies aūt·xc.theodericus subito defūct?·a quodā
sancto heremita visus est nudus & discalciat?· a
iohāne papa & symacho patricio ī olla wlcani esse
detrusus·Athalaricus theoderici ex filia nepos·
in regno ytalie & ostrogothoz succedens regnat
ānis·vm·post quē theodatus ab amalsyunda ma
tre athalarici ascitus in regnū· regnat cuz ea ānis
duob?·post hāc solus·i·elvepadus·i·exari?·i·tho
tila·x·theias·ii·in quo regnū finit̄· Capitulum XV.

De ortu regni hunoz.

De regno hunoz qꝝ in oīm pene scithia te
nebat pncipatuz·ipa gētis barbaries me
silere faceret·nisi illō famosū galliarum
& ytalie excidiū me loqui cogeret·quando p atti
lam eoz regē iudicium dei se lōge lateqz effudit·
quē quasi gladiū limatū & exacutū de vagina sue
indignationis·sup peccatrices gētes dei? distrīxit
De eoz ergo origine que in antiquozū legunt̄ hi
storijs aperiā paucis·Filimer getharū rex gaderi
ci magni fili?· post egressum scanchie insule·iam
quīto loco tenens pncipatum gethaz·cuz terzas
scithie cuz sua gente introijt·reperit in ppl'o suo
quasdā magnas mulieres·qs gethico sermone ali
rumnas dicūt·easqz habens suspectas· de medio
sui pturbat·lōgeqz ab exercitu suo fugatas·in so-
litudīe coegit erzare·Quas siluestres hoīes quos
nōnulli faunos ficarios vocāt·p desertū vagantes
dū vidissent & eoz amplexibus se in coitū miscuis
sent·gen? hō ferocissimū ediderūt·Qō fuit pmū
inter meothidas paludes minutū tritū atqz exile
qsi hominū gen?·nec alia voce notū·nisi qꝝ humā-
ni ꝺmonis ymagīnē assignabat·Et quos bello foz
sitan minime supabant·& vult? sui pauore nimiū
pauorē ingerētes terribilitate fugabāt·eo qꝝ erat
eis species pauende nigredinis·& velut quedam
si dici phas est deformis·oza nō facies habēs·qz
magis pūcta qꝝ lumina·Quoz animi fiduciā toz
uus pdidit aspectus·q etiaz in pignora sua pmo
die nata deseuiūt·Nā manibus ferzo genas secant
ut anteqꝝ lactis nutrimenta pcipiāt· vulneris co
ganē subire tolerantiā·Hinc imberbes senescunt·
& sine venustate effebi sunt·qz facies ferzo sulca
ta·tēpestiuā piloz gratiā cicatrice absumit·exigui
quidē forma sed arguti motib? expetiti· & ad eq
tandū ꝓmptissimi scapulis latis·& ad arcus sagit
tasqz parati·ceruicibus firmi·& supbia semp ere
cti·Tali ergo stirpe ꝓcreati·huni cūctis vicinis
gentib? erāt horrori & formidini·

Capitulum XVI. De victoria eoz ex gothis & de

Orum potentiā auxit regib? eorum·
victoria de gothis manentib? trās ripas
meothidis paludis·q in scithia pollebāt
gloria singularis potētie & fortitudinis·Quā vi
ctoriā hoc modo huni adepti sunt·venatores hu
noz sequētes vestigia cerue·meothidas paludes
trāseuntes·qs impuias actenus esse putabāt·sci-
thicā regionē diligenter explorāt·explorata oīa
hui? nūciant·ad transeundū eos animant·Horuz
ducatu paludib? trāsitis velut quidā turbo·subi
to incubuerūt gentib? scithicis·easqz omnes sub
iugauerunt sibi ipōsqz gothos ceteris impantes·
aut pminentes expulerūt sedib? suis·hoc felicita
tis successu huni inter ceteras scithie gētes elati·
post victoriaz de gothis p ānos fere·lxxx·labora
uerūt ad pcussionē & ruinā mūdi·Ab hac eoz vi
ctoria vsqz ad mortez attile· regnū eorum in hoc
ope ānotabim?·A primo igit̄ āno gratiani regna
uerūt super eos balamber & mūdzuch pater atti
le octar & rugila fratres ei? bleda & attila frat̄
ei? vsqz ad mortē marciani imperatoris ānis pl?
mim?·lxxx·Cui scz marciano imperatori· apparēs
dñs in somnis arcū attile fractū esse ostēdit· nec
id vanū fuit·Eadē quippe nocte attila in nuptijs
crapulatus·erūpente per apoplexiā sanguine de

narib9 ím lecto eſt effocatus·Cui filiꝰ eiꝰ hernac ſucceſſit & ānumeranē ei āni ſex· ex tūc regno hu noꝝ dimínuto·tū ex gentiū ſubiectaꝝ diſſēſione tū ex pgnādi ī felicitate·regnauerūt quidē·ſz nō ím pziori foꝛtitudíne·donec lēgo poſt tpe a karo lo magno victi·cuz ipo ſuo noīe diſperiere· His ab hinc filij attile·& poſt eos zeliobes regnaueꝛt ānis·lix·ex tūc regni hunoꝝ ānotatio ceſſat· quia omnes gētis illiꝰ reges kagam notati legunē. & nulla diſtinguēdi ꝓzietas mueniē·Pꝛeter has & alie gentes fuerūt q̄ romanū ímperiū dilaceraueꝛ rūt·id ē·gepides·curti·alani·bulgares & alie plu res que omnes ab aquilonis plaga exierūt· ut ſup hoc foꝛtaſſe videaē dictū p ꝓphetā·ab aquilone pandeē malū ſup vniuerſā terzā· C·XVII·

¶ De mitio regni gratiani & viris illuſtribꝰ hꝰ

ANno itaqꝫ gratiani ꝑmo ab ¶ tēpoꝛis· incarnatōe dñi·ccc·lxxi·ab mitio vo mū di q̄rtimilleſimo·xlim·theodoſius ab eo maij ſter militū ozdinatus incredibili celeꝛitate et mira felicitate·deuictis multis barbaris gētibus laſſaꝫ rēpublicā ím oꝛientis ptibꝰ reparauit·Maxi mus a roma deductus ím bꝛitāniā regis octauij fi liā ím piugiū accepit· regniqꝫ dyademate ꝑ eo ím ſignitus eſt·qz heredē maſculū non habebat· Nec multo poſt idem maxim9 ím bꝛitānia p tyzānidem ínuaſit pictos·& ſcothos bꝛitāniā incurſantes ſu pauit·Clarebāt eo tpe damaſꝰ rome·xiii· papatꝰ ānuꝫ agēs·Didim9 alexandꝛim9 qz vero·vuel·im· etatis āno lumine captus·q̄uis eſſet ele mentoꝝ ignarus·tū ím literaꝝ ſcientia etiā pbus mirabilis hieronim9 totus diume ſcripture incūbens·baſi lius quoqꝫ ceſarienſis·gregoꝛiꝰ niceꝰ· gꝛegoꝛiꝰ nazāzenus·martínus thuronenſ epūs·ambꝛoſius mediolanenſ·rufim9 aquileienſis ꝓeſbit· mileciꝰ anthiocenꝰ epūs·p boc clarioꝛ q̄ theodoſiꝰ ím ſom nis p̄uidit ſe ab eo índui clamide imperiali & dya demate coꝛonari· In egipto pacomius abbas·

¶ Actoꝛ·De damaſo papa & didimo· baſil oqꝫ & vtroqꝫ gregoꝛio iā ſup̄dixim9· nūc aūt de cete ris ſermonē ozdiemur· C·XVIII· ¶ De vita & actibꝰ ſancti hieronimi p̄sbiteri & geſtis

HIeronim9 euſebij filiꝰ rome ¶ ciuſdem· puer baptizatus·literis grecis & latinis & hebꝛaicis pleniſſime eruditus· monaꝛchoꝝ vitā & habitū diu tenuit·& ſemp virgo p̄ manēs·& puritate mētis & abſtimentia coꝛporis omnibꝰ poſt futuris eximia ſanctitatis exempla reliquit·Annoꝝ itaqꝫ.xxxix·romane eccleſie caꝛ dinalis ꝓeſbiter oꝛdinatus·cū rome p trienniū ſa cris literis ſtudiuiſſet·tantū apō populos fauoꝛis obtinuit·ut omniū iudicio dignꝰ ſummo ſacerdo tio eſſet Sed dū quoꝛūdaꝫ monachoꝝ & clericoꝝ laſciuiaꝫ increparet·& illi nō ferentes· ei inſidias tenderent·ꝓfectus índe ad gregoꝛiū nazanzenuꝫ ꝑſtantinopolitanū epm·poſtq̄ ab ipo ſacras lite ras pleniſſime didicerit·ím heremuꝫ ꝓperauit·vbi quāta ſuſtinuerit· ipe ad euſtochium de ſe dixit· Quadꝛiennio huiꝰ penitēcie ſic exacto·ad opidū bethleem remeauit·ibiqꝫ ím bꝛeui multos diſcipu los coadunās·ím ſancto ꝓpoſito· & trāſlatōne & explanatōe ſcripturaꝝ·l·ānís &·vi· menſibꝰ deſu dauit· Quadā die aduеſperaſcēte·duꝫ de ſcriptu ris cuz diſcipulis diſputaret·ſubito leo claudicās cenobiū ingreſſus eſt·cuiꝰ timoꝛe duꝫ fratres diſ fugerēt·hieronim9 ei q̄ſi hoſpiti obuiauit·& dū leo ſibi pedē oſtenderet iubens illū a fratribꝰ ab lui ínuenit q̄ a ſentibus leſus eſſet·Nec moꝛa leo cōualuit & oīm feritate depoſita·ínter eos q̄ſi do meſticū animal habitauit· Tūc hieronim9 videns q̄ nō tam p ſanitate pedis ſui q̄ꝑ p eoꝝ vtilitate veniſſet·ex ꝛſilio fratrū id ei imīxit officij· ut aſi num qui ligna de nemoꝛe deferebat·ím paſcuis cu ſtodiret· Interea leo ſic obediens· quadā die paſ cente aſino·ſomno pꝛeſſus doꝛmiuit·& ecce nego ciatoꝛes aſinū ſine cuſtode viderūt· & euꝫ ſecum duxerūt·expgiſcens leo·ſociuꝫ nō inuenit·& eum diu vbiqꝫ pquirens·ad poꝛtā cenobij triſtis venit & videtes fratres q̄ tardiꝰ ſolito ſine aſino veni ret·veniens ingredi nō auderet·putauerunt q̄ fa me ꝓpulſus aſinū comediſſet·& nichil ei dantes· ſed ad reliquū cadaueris qō ꝓmederat remittētes cū tamen hoc ambigerent·exierūt ad paſcua·ſi foꝛ te aliqō moꝛtis eiꝰ indiciū inuenirēt· Et nichil in uenientes reuerſi· hieronimo rē retulerūt·& mo nitis eius damnū patienē ferentes· & leonē mode rate tractātes·eidem officiū ligna ferēdi qō aſinꝰ faciebat ímponunt·Et hoc ipm cū leo libenter fa ceret·quadā die expleto ope ad agrū exijt· quaſi ſociū ſuū adhuc quereē vellet· & ecce vidit alōge negociatoꝝ cū onuſtis camelis & p̄cedente ali no venientes·mos eſt illi regioni· ut quando cū camelis lōgius gradiunē p̄cedentē & collo fu niculū geſtantē aſinū ſubſequanē·Cū ergo inuicē ꝓpinquarēt leo ognito aſino·cū magno rugitu ſu per eos iꝛruit· & oīmbꝰ fugientibꝰ teꝛribiliē cau da teꝛzā feriens oneratos camelos ante ſe ad cellā ire coegit·Audiens hec hieronim9 iubēs ſummū ſilentiū benigne foꝛes aperiri p̄cepit· & ex onera tis camelis voluntatem dei ſup hoc expectauit· Tūc leo p monaſteriū ut ſolebat deambulans· & ad fratres ſingulos ſe pꝛoſternens· q̄ſi de culpa tāta quā nō fecerat veniaꝫ poſtulabat·vñ fratres penitentiā agebāt de culpa·quā leoni cruelitē im poſuerāt·Cūqꝫ ſicut eos hieronim9 p̄monuerat· venturis hoſpitibꝰ neceſſaria ꝓparaſſent·ecce hoſ pites ſtare p̄ foꝛibꝰ nunciaē·q̄ abbatē videre vo lebāt·ingrediētes ergo verecūde ante hieronimū ꝓſternunē·ut p culpa quā fecerāt veniā mēreneē At ille eos clemēt eleuās·& monēs ne deinceps aliena vſurparēt· p̄cepit ut reficereneē· receptiſqꝫ camelis abirēt·Illi vo nichil comedere voluerūt· donec hieronimo licet plurimum reluctāti darēt medietatem olei qō ferebāt·& deinceps a ſe & a ſuis heredibꝰ eandē olei menſurā ānuatim dimit terēt·& ſic leti ad ꝓpria redierūt· C·XIX·

¶ De libꝛis ciuſdem·¶ Actoꝛ·

HIc hieronim9 triū linguaꝝ peritus·nouū teſtamentū grece fidei reddidit·& vet9 iuxta veritatē hebꝛaicā trāſtulit·ſol9 ex antiquis doctōꝛibꝰ omnes·xvi· ꝓphetas expoſuit Quoꝛūdaꝫ etiā grecoꝝ doctoꝝ opuſcla ím linguā noſtrā trāſtulit Scripſit aūt & ipe hec omnia que ſubſcripta ſūt· expoſitionis fidei ſue ad damaſuꝫ papā tractatū·i· De ſimbolo niceno tractatuꝫ·i· Ex regulis diffmitionū·ptra hereticos tractatū·i Cōtra pelagianos libꝛos tres· Cōtra iouimiannm li ij·Cōtra luciferianū·li·i·Contra heluidiū de p petua virgmitate ſancte marie·li·i·Cōtra vigila tiū li·i·Contra oꝛigenez de reſurrectione carnis li·i·Ad auitū p̄sbiteruꝫ de erꝛoꝛibꝰ oꝛigᵉ·li·i·Ad pamachiū & occeanū li·i·Contra rufmū pꝛeſbite rum acquileie li·i·Apologeticū ad auguſtimū li·i Exhoꝛtatoꝛiū ad iulianum li·i· De penitentia ad

rusticum li·i· De frugi & luxurioso ad damasum papā li·i· Ad occeanuz de hoc qđ scriptū est vnī? vxoris virū li·i· De·xii·questionib? ad hebidiam li·i· De questionib? symeon ad algūsiam li·i· De corr uptõe·lxx·in psalterio ad summā & fretelam li·i· De homīe pfecto li·i· De historia ioachim & anne li·i· De·xv·signis iudicij tractatū vnū· De illustrib? viris li·i· De distantia locorz li·i· De im erptationib? hebraicorz noīm li·vnū· De optīo genere interptandi ad pāmachium libz vnū· De studio scripturarz ad paulinū libz vnū· De q̄stionib? hebraicis in genesi libz vnū· De trib? q̄stionib? ad damasū papā libz vnū· De veste sacerdotali ad fabiolā libz vnū· De·xlij·māsionib? filiorz isrl'libz vnū· De·vii·gradib? ecclesie ad damasuz papā libz vnū· De questionib? hebraicis libri regum li·ii· De q̄stionib? palipomenõ li·ii· Breuiarij sup psalteriū li·i· Cõmentariorz sup ecclesiastē li·i· Sup esaiam li·xvm· Sup hieremiā li·xx· Sup ezechielē li·xim· Sup danielē li·i· Sup osee li·iij· Sup iohel libruz vnū· Sup amos libros tres. Sup abdiā libz vnū· Sup ionā libz vnū· Sup micheaz li·ii·sup naum libruz vnū· sup abacuc li·ii· sup sophoniā libz vnū· sup aggeū libz vnū· sup zachariam li·iij·sup malachiā libz vnū· sup matheū li· quattuor· sup marcū libz vnū· super epistolā ad ephesios li·iij·super epistolā ad galathas li·tres· sup epistolā ad tytū libz vnū· sup epistolā ad philemonē libz vnū· De vita clericorz ad nepotianuz li·vnū· Epitaphiū nepotiani ad heliodorz epm li· vnū· De ínstitutõe clerici uel monachi ad paulinū libz vnū· De vita monachi ad rusticū libz vnuz De vita clerici ad occeanū libz vnū· De virginitate sernāda ad eustochiū libz vnū· Ad demetria dem virginē libz vnū· Ad alecham de ínstitutõe paule filie sue libz vnū· Ad matrē et filiā in gallia pmorātes libz vnū· Obiurgatõis susanne virgis pfecrate de lapsu suo libz vnū· Ad scibianū dyaconum lapsū libruz vnū· Ad geruchiā de monogamia li·i· Ad furiā de viduitate seruāda libz vnū· Ad salumiā de morte nebridij li·i· Ad paulā cõsolatoriū sup dormitõe blessille libz vnū· Ad pammachiū de dormitõe pauline libz vnū· Ad occeanum de dormitõne fabiole li·i· Epitaphiū sancte paule li·i· Ad thrasiū psolatoriū sup dormitione filie sue li·i· ad mineruū & alexandrum de resurrectione carnis libz vnū· Apologethicū ad pāmachiū libruz vnū· Ad heliodorū monachuz de ptemptu seculi li·i· Ad thesipontē li·i· Ad douimicnez li·vnū· De trib? virtutib? tractatum vnuz· De morte ozie & samphi & calculo li·i· Expositõnis psalmi·xlmj·Ad principiā virginē libz vnū· Epistolas breues ad diūsos·lxx·Sermones·x· De his omnib? q̄ ad edificationē morz uel fidei ptinēt· dicta egregia & de multis breuit excerpta· hic cõsequenter inserui·ac p ppria capitula distinxi·

XX Flores eius de vita monachi·

Hieronimus ad rusticum·

Nichil est xp̄iano felicius cui pmittunrur regna celorz·nichil laborosius eo·qui de vita quotidie periclitat· nichil fortiz eo qui vincit dyabolū·nichil imbecillius eo q̄ a carne superat· Iudas de apostolat? fastigio in pditõis tartarū labit·& nec familiaritate quiuij· nec intinctione buccelle·nec osculi gratia frāgit·ne q̄si homine tradat·quē filiuz dei nouerat· Quid salomone sapientius·attamen infatuat amorib? mulierū

Hec dicim? ut prima te fili rustice frõte doceam? magna cepisse·excelsa sectari·& adolescentie imo pubertatis incentiua calcantē pfecte quidē etatis gradū scādere·Sed lubricū iter esse p qđ ingredieris·nec tm̄ sequi gloriā post victoriaz quantum ignominiā post ruinā·Scio me offensurum esse q̄p plurimos·qui gnalem disputationem de vicijs in suā referunt pcumeliā·& dū michi irascunt· suaz indicāt ꝑscientiā·multoq3 pei? de se q̄p de me iudicāt·Ego em̄ neminē noīabo·nec veteris comedie licentia·certas psonas eligā atq3 pstringā· prudētis viri est dissimulare·imo emēdare qđ in se intelligat & indignari sibi·nec in āmonitorē maledicta pgerere·qui & eis dē teneat crimínib? ·certe in eo melior est qđ sua mala ei nõ placent· audio te religiosam habere matrē multorz ānorz viduā· q̄ aluit que erudiuit infantē·& post studia galliarū misit romā·nō pcens sūptib? ·& absentiaz filij spe sustinēs futurorz·Hanc tu suscipe ut parentē·ama ut nutricē·venerare ut sanctā·nec aliorz imiteris exemplū·q̄ relinquūt suas & alienas appetūt·quorz dedecus in ppatulo est sub noībus pietatis querentium suspecta pfortia·videns nōnullos accinctis renib? ·pulla tunica·barba plixa a mulierib? non posse discedē·sub eodē manere tecto· simul mire puiuia·ācillas iuuenes habē in ministerio·& pter vocabuluz nuptiarz omnia esse matrimonij· Tu vo si monach? esse vis·nō mundi habeto curā·nō rei familiaris curā·cui renunciādo hoc esse cepisti· sz anime tue· Sordes vestiū cādide mētis indicium sint·vilis tunica otemptū seculi pbet·ita dūtaxat ne anim? tumeat.ne habitus sermoq3 dissentiat: Balneaz fomenta non requiras·qui calorē corpis ieiuniorz cupis frigore extinguere·ieiunia tibi moderata sint·ne nimia debilitet stomachū· & maiorem refectionē poscentia·erūpant in cruditatem que parēs est libidinū·modicus ac tpatus cib? et carni & anime vtilis est·Matrē ita vide ne p illaz alias videre cogaris·quaz vultus corde tuo herent·& tacitū viuat sub pectoe vuln? ·Ancillulas q̄ illi in obsequio sūt tibi scias esse in insidijs·quia quāto vilior eaz ꝑditio·tāto facilior eaz ruina est Et iohānes baptista sanctā matrē habuit·pontifícisq3 filius erat· & tñ nec matris affectu· nec patris opib? vincebat·ut in domo parentū· cū periculo viueret castitatis·viuebat in heremo·& oculis desiderantib? xp̄m nichil aliud dignabat aspicere·vestis aspera·zona pellicea·cib? locuste·mel q3 siluestre·omniaq3 virtuti & ꝑmentie ꝑparata Filij pphetarz quos monachos in veteri testamento legim? ·edificabāt sibi casulas iuxta fluenta iordanis·& turbis vbiuz derelictis· polenta & herbis agrestib? victitabant·q̄diu in patria tua es· habeto cellulā p paradiso·varia scripturarz poma decerpe·his vtere delicijs hanz fruere cõplexu· Si scādalizat te oculus pes manꝰ tua·pijce ea· nulli pcas ut soli pcas anime· Quis gloriabit castuz se habere cor:astra nō sūt mūda in ꝑspectu dñi·quāto magis hoīes quorz vita tẽptatio est Ve nobis qui quotiēs ꝑcupiscim? totiēs fornicamur: inebriatus est inquit in celo·g·m·multo ampli? in terra que spinas & tribulos generat: Vas electionis ī cui? ore christ? resonat macerat corp? suū & subicit seruituti·& tamen cernit naturalem carnis ardorem repugnare sue sentētie·ut qđ nō vult hoc agere cõpellat· Et tu te arbitraris absq3 lapsu & vulnere posse transire·nisi oñi custodia suaueris

cor tuū·& cū saluatore dixeris mater mea & fratres mei hi sunt ⁊c̄·Crudelitas ista pietas est·imo q̄d tam piū q̄ sancte matri sanctū filiū custodire Optat & illa te viuere·& nō videre te ad tēpus ut semp cū xp̄o te videat·Anna samuelē non sibi ꝛ tabernaculo genuit·¶·XXI·¶ Idē de eodē·

Alij ionadab q̄ vinū & sicerā nō bibebāt qui habitabāt in tentoriis· primi captiuitatē sustinuerūt q̄ ab exercitu chaldeorum vastante iudeā urbes interoire opulsi sunt· Videris q̄d alij senti āt·vnusq̄sq; em̄ suo sensu ducē·michi opidū carcer·& solitudo paradisus est Quid desideram? vbiū frequentiā q̄ de singularitate censemur·Moyses ut p̄esset populo iudeorum·xl·ānis erudiē in heremo·Ei clericatus te titillat desideriū·discas q̄d possis docere & ratōnabilem hostiā offeras xp̄o·ne miles anteq̄ tyro·ne maister p̄usq̄ sis discipul?·Nūc monachi incunabula mozelq; discutim?·Primūq; tractandū ē utrū solus an cū alijs in monasterio viuē debeas michi placet ut habeas sanctor̄ p̄tubernium· nec ipe te doceas·& absq; ductore ingrediaris viam quā nūq̄ ingressus es· statimq; tibi in p̄tem alteram declinandu; sit & erzori pateas·Nō pl? aut minus ambules q̄ necesse est·ne curzens lasseris morāq; faciēs obdormias·In solitudīe cito surrepit supbia·& si parūper ieiunauerit·hoiemq; non viderit putat se alicui? esse momēti oblitusq; sui alienos seruos iudicat·Q̄d gula poposcerit porrigit man?·dormit quātu; voluerit·facit q̄d voluerit·nullū veretur omnes se inferiores putat· Quid igiē solitariā vitā repbendim?·mīme q̄pe quā sepe laudauim?·Sed de ludo monasteriorū huiuscemodi volum? egredi milites·quos heremi dura rudimēta nō terzeāt·q̄ specimen ouersatōis sue multo tpe dederit·qui omniū fuerint mimi·ut primi oīm fierēt·quos nec esuries aliq̄n·nec superauit saturitas·q u i pauptate letanē·quor habitus sermo vulte? incessus doctrina virtutū est Volo ergo te & p̄pter causas q̄s sup̄ exposui nō habitare cū matre·& p̄cipue ne ut offerentē delicatos cibos renuendo cōtristes·aut si acceperis·oleū igni adijcias·& inter frequentiā puellaru; p die videas q̄d noctib? cogites· ¶·XXII·

¶ Adhuc de eodem·

Vnquā de manu & oculis tuis recedat liber·Corpus pariter animusq; tendat ad dn̄m·Irā vince patientia·Ama scientiam scripturar̄·& carnis vicia nō amabis·Ne vacet mens tua varijs p̄turbationib?·que si pectori insederint dominabunē tui·& deducēt ad delictū maximū·facito aliquid operis ut semp dyabol? inuenit te occupatū·Vel fiscellā texe iunco·ul' canistru; lentis texe vimīib?·Sariat humē?·areole equo limite diuidanē·in quibus cū olerū iactata fuerit semina·ul' plante p ordinē posite·aque ducanē irrigue·ut pulcerrimor̄ uersuu; spectator assistas·Inserātē ergo fructuose arbores·uel gemmis·uel surculis·ut paruo post tpe laboris tui·dulcia poma decerpas·Apū fabricare debes aluearia·ad q̄s te mittunt salomonis p̄uerbia·& monasterior̄ ordinem ac regiam disciplinā in paruis disce corpor̄ib?. Texanē & lima capiendis piscib? scribanē & libri ut & man? operēē cibos· & anima lectōe satieē·In desideriis em̄ est omnis ocios⁹·Egiptior̄ monasteria hūc tenēt morē·ut nulu; absq; ope ac labore suscipiāt·nō tā p̄pt victū necessaria q̄ p̄pter anime salutē·ne vageē pniciosꝰ cogitationib? mens·& instar fornicātis hierusalē omni trāseunti diuaricet pedes suos·Dū essez iuuenis·& solitudinis desta me vallarent·incentia viciorꝰ·ardorēq; nature ferze nō poterā Que cū crebris ieiunijs frāgerem· mens tñ bis cogitatōibus estuat·Ad quā edomandā cuidam fratri qui ex hebreis crediderat·me in disciplinā dedi·ut p? q̄ntiliani acumina·ciceronisq; fluuios· grauitatē q; frontonis·& lenitatē plinij alphabetū discerē stridentia anhelātiaq; uerba meditarer· Quid ibi laboris insūpserim·quid sustinuerim difficultatis quotiens desperauerim· quotiensq; cessauerim· & ꝓtentione discendi rursus inceperim·testis est ꝓscientia·tā mea qui passus sum·q̄ eor̄ qui mecū duxerūt vitā ·& gratias ago deo·q̄ de amaro esmine literar̄ dulces fructus capio·Dicā & aliud q̄d in egipto viderim·Grecus adolescēs erat in cenobio·qui nulla abstimentia·nulla opis magnitudīe·flamā poterat carnis extinguere·Hūc periclitantez pater monasterij hac arte seruauit· impar cuidā viro graui ut iurgijs & cōuicijs insectareē hoiem·& post irrogatas iniurias prim? veniret ad querimonias· Vocati testes p eo loquebanē· qui ꝓtumeliā fecerat·Flere ille ꝓtra mendaciu; cepit·nullus ali? credere veritati·solus pater defensionem suā callide opponere studuit· ne abundantiori tristicia absorbereē frater· Quid multa·Iam āno expleto interrogatus adolescens sup cogitationib? p̄stinis·an adhuc molestie aliquid sustineret·pape inquit michi vinere nō licet· & fornicari libet·O si solus fuisset·quo adiutore supasset· philosophi seculi solent amorē veterez amore nouo q̄si clauu; clauo expellere· Q̄d & assuero rege septem p̄cipes fecere p̄ar̄·ut vasti regine desideriū·aliar̄ puellar̄ amore ꝓfecerēt·Illi viciū vicio remedianē·nos amore virtutū vicia superemus Declina ait a malo & fac bonū·quere pacē & psequere eā ·Nisi oderim? malū·bonū amare nō possum?·Pax querenda est·ut bella fugiam?·nec sufficit eā querere·nisi inuentā fugientēq; omni studio p̄sequamur·q̄ exuperat omnē sensū in qua habitatio dei est·Pulcreq; p̄secutio pacis dicit·iuxta illud apostoli·Hospitalitatē p̄sequentes·ut nō leui scitato ꝑmone· & ut ita loquar sūmis labijs hospites muitem?·sed toto ardore mentis teneamus q̄si auferentes secū de lucro nr̄o atq; ꝓfectu·

¶·XXIII· ¶ De eodem·

Vlla ars absq; maistro discit· etiā mutaq; animalia & ferar̄ greges ductores sequunē suos·In auib? p̄cipes sūt·Grues vnā sequunē ordine literato·Imperator vn?· iudex vn? p̄mptie·Roma ut ꝓdita est duos fratres simul reges habere nō potuit·et patricidio dedicat·In naui vn? gubernator·In domo vn? dn̄s· In quouis grādi exercitu vni? signū expectat·Per hec oīa ad illud tendit oratio ut docea te nō tuo arbitrio dimittendū· sed viuere in monasterio sub vnius disciplina p̄is·ꝓfectioq; multor̄·ut ab illo discas humilitatē·ab illo patientiā·hic te silentiū· ille doceat māsuetudinē·Nō facias q̄d vis comedas q̄d iuberis·Habeas quantū acceperis·uestiaris q̄d acceperis·operis tui pensam p̄soluas·subiciaris cui nō vis·lassus ad stratū venias·ābulāsq; dormites nec dum expleto somno surgere ꝓpellaris·Dicas psalmū in ordine tuo· in quo nō dulcedo vocis· sed mentis affectus queriē· iuxta illud· Psallite

XVII

sapienter · Seruias fratrib⁹ · hospitū laues pedes Passus iniuriā taceas · prepositum monasterij timeas vt dominum · diligas vt pentez · credas tibi salutare quidquid ille preceperit · nec de maioris sententia iudices · cuius officium est obedire & implere q̄ iussa sunt · dicente moyse · audi israhel & tace · Tantis negocijs occupatus · nullis vacabis cogitationibus · & dum ab alio transis ad aliud · opusqz succedit opi · illud solum mente retinebis · quod agē cōpellaris · Vidi ergo quosdaz q̄ postq̄ renūciauerūt seculo · vestimētis dūtaxat & vocis pmissione · nō reb⁹ · nichil de pristina conuersatione mutauerūt · ressamiliaris magis aucta q̄ īminuta · eadem mīsteria buulorū · idem appatus cōuiuij · In vitro et patella fictili et auro comeditur & inter turbas & examina mīstroz · nomen sibi vendicat solitarij · Qui vero pauperes sunt & tenui substātiola · videnē qz sibi scioli · pompazū ferculis similes pcedūt ad publicū · vt caninā exerceant facūdiā · Alij sublatis ī altū humeris · & intra se nescio quid cozmicātes · stupentibusqz in terzam oculis · tumentia verba trutinant · vt si p̄conē adideris putes incedere prefecturā · Sūt qui humore cellularū īmoderatisqz ieiunijs · tedio solitudīs ac nimia lectione dum dieb⁹ ac noctibus auribus suis psonāt vertunē in melancoliam · et ypocratis magis fomētis q̄ nostris monitis indigent · Ceterū sub religionis titulo exercenē iniusta cōpendia & honoz nomīs christiāi fraudē magis facit q̄ patitur · Quodqz pudet dicere · sed necesse est · publice extendentes manū pannis auz tegim⁹ · & cōtra omniū opinionē plenis sacculis mozimur diuites qui q̄si pauperes vixim⁹ · Tibi cum in monasterio fueris hec facere non licebit · & inolescente paulatim cōsuetudine · qō primum cogebaris · uelle incipias · & delectabit te labor tuus oblitusqz preteritoz semp priora sectaberis · Nequaq̄ consideres quid alij mali faciant · sed quid boni tu facere debeas · Ita ergo age & viue vt ad altare xp̄i quasi de thalamo vgo pcedas & habeas deforis bonū testimonium · femine que tuū nomen nouerīt vultū nesciāt · Age q̄ clerici sunt · et inter ipos secta re meliozes · quia in omni cōditōe & gradu optimis sunt mixta pessima · Ne ad scribēdū cito p̄silias · & leui ducaris insania · Multo tempe dissce quod doceas ¶ XXIIII ¶ Iterum de eodem ·

NE credas laudatoribus tuis · īmo irrisoribus tuis · aurem ne libenter accomodes qui cū te adulatiōib⁹ fouerint · & quod āmodo impotē mentis effecerīt · si subito respexeris · aut ciconiaz sepbendas post te colla curuari aut manu auriculas agitari asini · aut estuātē caīs ptendi linguā · Nulli detrabas · nec ī eo te sanctū putes si ceteros laceres · Accusam⁹ sepe quod facim⁹ · & cōtra nosmetipsos diserti · in nostra vicia imuebimur · muti de eloquentib⁹ iudicātes · Testitudīco grūnius incedebat ad loquendū gradu · et per interualla quedam vix pauca verba carpebat vt eum putares singultire non ploqui · Qui multos increpare solitus · multū ī escam resolut⁹ erat factoqz cuneo circūstrepētium garzulorz pcedat in publicū · int⁹ nero foris cato · Totus ambigu⁹ vt ex contrarijs diuersisqz naturis vnū monstruz nouamqz bestiā diceres esse cōpactam · Iuxta illō poeticuz · Prima leo · postrema draco · media qz chimera · Nūq̄m ergo tales videas nec huiuscemodi hominib⁹ applicezis · q̄m repente vomet poetio eoz · Et ruinā vtriusqz quis nouit · tam scz eius q̄ loquitē q̄ illius qui audit loquentē · Veritas angulos non amat · nec querit susurrōes · Adūsus p̄sbiterz accusationē cito non recepis · Non est enim facile de pfecta etate credendum : quā & vita preterita defēdit · & honorat vocabulū dignitatis · Verū quia homīes sumus · interdum cōtra annoz maturitatē pueroz vicijs labimur · Si me vis corrigi deliquētem · apte increpa · tm̄ ne occulte mordeas · corripiat me iust⁹ in misericordia · Quid enī mihi pdest si mala mea alijs referas · si me nesciēte peccatis meis īmo detractionib⁹ tuis aliū vulneres · et cū certatī omnibus narzes · sic singulis loquaris quasi nulli alteri dixeris · hoc est nō me emendare · sed vicio tuo satisfacere Vtinam q̄ renunciamus seculo volūtatis sit · nō necessitatis · & paupertas habeat expetita gloriā · nō illata cruciatū · ceterū iuxta miserias hui⁹ tp̄is · & vbiqz gladios seuientes · Satis diues est qui pane nō indiget · Nimiuz potēs qui seruire non cogitē · Sanct⁹ exupius tolose episcop⁹ · vidue sareptenis imitatoz · esuriens pascit alios & ore pallente ieiunijs · fame torquet aliena · omnemqz substantiā christi viscerib⁹ erogauit · Nichil illo diti⁹ qui corp⁹ domini canistro vimineo · sanguinē portat ī vitro · qui auariciā ejicit de tēplo · qui absqz funiculo & increpatiōe cathedras vendentiū colūbas id est dona spiritussancti & mensas subuertit mamone · & nūmulariorū era dispsit · vt domus dei dom⁹ oratōnis vocarē · & nō spelūca latronū · Huius e vicino sectare vestigia · si habes substantiā · vēde & da paupib⁹ · si nō habes : grādi oneze liberat⁹ es · Nudū xp̄m nud⁹ seq̄re · durū grande difficile · sed magna sunt p̄mia ¶ XXV · ¶ Qz a senib⁹ sapientia poti⁹ expetēda est q̄ eloquentia · ¶ Idem ad nepotianū de vita clericorum ·

QUid frigid⁹ senex obuoluitē vestimentis & nisi cōplexu adolescētule nō tepescit · Que sit ista sunamitis vxor · & vgo tā feruēs vt frigidū calefacēt · tam sancta vt calentē ad libidinem non prouocaret · Exponat sapientissim⁹ salomon patris sui delicias · & pacificus bellatoris viri narzet amplex⁹ · Posside sapientiā possi de intelligētiam · ama illam & suabit te · Omnes pene virtutes corporis mutanē in senibus · & crescente sola sapientia decrescūt cetere · Ieiunia vigilie & elemosine huc illucqz discursus · pegrinoruz susceptō · defensio pauperū · standi in oratione pseuerantia · visitatio langueutiū · labor manū · & cūcta q̄ p corp⁹ exercentur · fracto carpore minoza fiūt · Nec dico q̄ in iuuenib⁹ semp frigeat sapiētia q̄ ī plerisqz senib⁹ etate marcescit · sed q̄ adolescētia multa corporis bella sustineat · et int̄ incentiua vicioz · & carnis titillationes · q̄si ignis in lignis viridib⁹ suffocet · vt suū nō possit explicare fulgorē Senect⁹ vo eoz qui adolescētiam suam honestis artib⁹ instruxerūt · & in lege domini meditati sūt die ac nocte · fit doctior etate · vsu ctior · pcessu tēporis sapientior · & veterz studioz dulcissimos fructus metit · Et sapiens ille vir grecie temistocles · cum expletis c · vij · annis se mori cerneret · dixisse fertur se dolere q̄ tunc egredereē e vita · q̄n sape cepisset · Porro sunamitis līgua nostra coccinea dicit̄ · vt significet calere sapientiam · & diuina lectione seruere · Quorsū hec tā longo r̄petita principio Ne a me queras declmationes pueriles · sētentiarum flosculos · verborum lenocinia · & per

fines capitulorum singulorum · acuta quedã breuiterq; oclusa · que plausus & clamores excitent audientiũ · Amplexet̃ me mõ sapientia · & abysag nostra q̃ nũq̃ senescit in meo requiescat sinu · Audi igit̃ vt beat9 cyprian9 ait · non deserta · sed fortia · Audi fratrem collegio · patrem senio ·

XXVI. De vita & ornatu clerici ·

CLericus qui seruit ecclesie · primo vocabulum suum interpretet̃ · & nitatur esse quod dicit̃ · Cleros em̃ grece sors dicit̃ clerici ergo vocant̃ · vl̃ quia de sorte domi sũt · vl̃ quia domin9 ipe est sor s id est pars clericoꝝ · Tales igitur exhibere se debent vt possideant dominũ · & ipi a domino possideant̃ · Qui possidet dominũ · & cum ꝓpheta dicit · ps mea domin9 nichil extra dñm habere potest · Q̃ si quippiam aliud habuerit ꝓter dominũ · pars eius non erit dominus · verbi gratia · Si auꝝ si argentũ · si possessiones · si varia suppellectilem · cũ istis ꝓtib9 dominus pars eius fieri dedignatur · Obsecro te ne officium clericat9 gen9 antique milicie putes · id est ne lucra seculi queras in xpi militia · ne plus habeas q̃ quã do cleric9 esse cepisti · Negociatorem quoq; clericũ · & ex inope diuitẽ factũ · ex ignobili gloriosuꝝ q̃si quãdam pestẽ fuge · Hostioliũ aũt tuũ nũq̃m aut raro mulierũ pedes terant · Omnes puellas & virgines christi · aut equaliter ignora · aut eq̃liter dilige · vide ne sub eodem tecto maneas · nec in ꝑterita castitate confidas · quia nec dauid sanctior · nec sansone fortior · nec salomõe potes esse sapiẽtior · memento semp q̃ padisi colonũ ꝺ ꝓpria possessione mulier ejecerit · Egrotanti tibi frater sanctus assistat · & germana vel mater vel quelibet ꝓbate fidei & castitatis ꝑsona · Scio quosdã corpore cõualuisse · & anõ egrotare cepisse · Periculose tibi ministrat · cui9 vultũ frequent̃ attendis · Si ꝓpter officiũ clericat9 · aut vidua a te visitat̃ aut virgonũq̃ domũ solus introeas · sol9 cuꝝ sola secreto & absq; ãbitro vl̃ teste nõ sedas · Tres quoq; habeto socios · quorũ ꝺtubernio nõ infameris · Non veste sed moribꝰ ornent̃ · nec calamistro crispẽt comas sed pudicicia habitu polliceant̃ · Caueto omes suspitiones · & quidq̃d ꝓbabiliter cõtra te fingi potest · ne fingatur ante deuita · Crebra munuscula · & sudariola · & fasciolas · & vestes ori applicatas & oblitas · ac degustatos cibos · blandasq; & dulces literulas sanctus amor non habet · Mel meum lumẽ meũ · meumq; desideriũ christ9 est · Omnes delicias · & lepores · & risu dignas vrbanitates · & ceteras ineptias amatoꝝ · in comediis erubescim9 in seculi hominib9 detestamur · Quanto magis in clericis & in monachis quoꝝ & sacerdotiũ ꝓposito & ꝓpositũ ornat̃ sacerdotio · nec hoc dico q̃ ã in te aut in sanctis viris ista formidẽ · sed q̃ in oi ꝓposito · in omni gradu & sexu boni & mali repãtur · malorumq; ꝺemnatio laus bonorum fit ·

XXVII. De eodem ·

GLoria episopi est paupum opib9 ꝓuidẽ Ignominia est omniũ sacerdotuꝝ ꝓprie studẽ diuitijs · Nat9 in paupe domo · & in tugurio rusticão · qui vix milio & cibario pane rugientẽ saturare ventrem poterã · nunc similã & mella fastidio · Noui & genera & nomina piscium in quo litore concha lecta sit calleo · Saporibus auiũ discerno ꝓnuntias · & ciboꝝ me raritas · ac nouissime damna ipa delectãt · O quanta apud dominum merces · si vnusqusq; in ꝓfti precium non sparet · Quãtis sudoribꝰ hereditas casta expetiẽ · mimozi labore margaritũ christi emi poterat · Diuinas scripturas sepi9 lege · imo nũq̃ de manib9 tuis sacra lectio deponat̃ · Disce quod doceas ꝓmane in bijs q̃ docuisti · Non confundant opera tua sermonẽ tuũ · ne cum loqueris in ecclesia taci t9 quilibet rñdeat · Cur ergo hec que dicis ipe nõ facis · Delicat9 maister ẽ · q̃ pleno ventre de ieiunijs disputat · Accusare auariciã & latro potest · Illud etiã dico q̃ episcopi sacerdotes se sciãt esse suos nõ dominos · Honorẽt clericos q̃si clericos · vt & ipsis a clericis quasi epis honor deferat̃ · Sci tũ illud est oratoris domicij · Cur ego tiquit te habeam vt pncipez · cũ tu me non habeas vt senatorem · Docente te in ecclesia · nõ clamor popli · sꝫ gemit9 suscitet̃ · lacme auditoꝝ laudes tue sit · Sermo presbiteri scripturaꝝ lectione ꝺoct9 sit · Nolo te declamatorez esse · et rabulũ garzulumq; sine ratiõe · sed ministerioꝝ pitũ · Aterita frons interpretatur sepe quod nescit · & cum alijs suaserit · sibi quoq; vsurpat scientiam · Nichil tã facile q̃ vilez plebeculã & indoctã ocionem · lĩgue volubilitate decipe · q̃ quidq̃d nõ intelligit · pl9 mirat̃ · Vestes pullas eq̃ vita vt cãdidas · Ornat9 & sordes pari modo fugiende sunt q̃a alteꝝ delicias · alterũ gl'oriã revolet · Non absq; amictu lineo incedere · sed precium vestiũ lineaꝝ nõ habere laudabile ẽ · alioq̃n ridiculũ & plenũ ꝺedecoris est referto marsupio · Q̃ sudariũ orariumq; non habeas gloriari · Sũt q̃ paupib9 paꝝ tribuũt · vt ampli9 accipiant · & sub ꝓtextu elemosine querũt diuitias · q̃ magis venatio appellanda est q̃ elemosina · Sic bestie sic aues · sic capiuntur & pisces · Modica in hamo esca ponit̃ · vt matronaꝝ in eo saculi ꝓtrahãtur · Meli9 est non habere q̃ tribuã · q̃m ipudent̃ petere q̃ dem · Nõ omnia possum9 omes · alius in ecclesia ocul9 est · ali9 lingua · ali9 manus &c̃ · nec rusticus · & tãtum simplex frater · ideo se sãctum putet si nichil nouerit · nec peritus · nec eloquens · in lĩgua estimet sanctitatẽ · m'to meli9 est e duob9 impfectis rusticitatem sanctam habere · q̃ eloquentiam peccatricem ·

XXVIII. Idez de eodem ·

QVlti edificant pietes & columnas · ecclesie substernunt marmora · nitent auro splẽdẽt laquearia · gẽmis altare distĩguitur · & ministrorũ xpi nulla electio est · ne ꝫ vero mihi aliqs opponat · diues in iudea · tẽplum · mensã lucernas · thuribula · patellas · ciphos · mortariola · & cetera ex auro fabricata · Tunc hec ꝓbabantur a domino · quãdo sacerdotes hostias imolabãt · & sanguis pecudũ erat remissio peccatoꝝ · Quãuis hec omia pcesserint in figura · scripta tñ sũt ꝓpter nos · Alioq̃n si simplex nos delectat hystoria · cuꝝ auro obduemus ẽ · Ducãt pontifices xpi vxores virgines · Lepra corpis anime preferat̃ vicijs · Crescam9 & multiplicemur · & repleamus terrã · nec pasca misticum celebrem9 · quia hec absq; templo fieri lege phibent̃ · q̃ si hec omnia sic intelligam9 vt domin9 sabbatũ · aurũ repudiemus cum ceteris superstitionibus inutilibꝰ ·

XXIX. De eodẽ

ONimia ubi vitanda sunt secularium · & maxime hoꝝ q̃ honoribꝰ tumẽt · Turpe est ante fores sacerdotẽ domi crucifixi & paupis · & qui cibo quoq; vescebat̃ alieno · mẽdictores ꝺsulum & milites excubare · iudicẽq; pudicie melius est apud te prandere · q̃m te in palatio ·

Q; si obtenderis facere te hoc · vt reges pro mi=
seris atq; subiectis·iudex seculi pl? ōfert clerico
ptimenti q̄ diuiti·& magis sanctitatem tuā vene=
ratur q̄m opes. Aut si talis est qui non audiat cle
ricos p quibuslibet tribulatis·nisi īter calices &
phialas·libenter carebo huiuscemodi beneficio·&
ch'istum rogabo pro iudice· qui magis subueni=
re potest q̄ iudex·meli? est eī cōfidere in domīo
q̄ confidere in hominibus·Nūquā vinū redoleas
ne audias illud plī·Hoc non est osculum porri=
gere·sed vinū ꝓpinare·Quidqd inebriat & statū
mentis euertit·fuge similiter vt vinum · Nec hoc
dico q̄ dei a nobis creatura damnet̄·siquidem &
domin? vini potator est appellat?·& thimotheo
dolenti stomachum· modica vini sorbitio relaxa=
ta est·Sed & modum & etatis & valitudinis p
corpū qualitate exigimus in potādo · Q; si absq;
vino ardeo & ardeo adolescentia· & inflāmor ca=
lore sanguinis·libenter carebo poculo in quo ve
neni est suspitō·Pulcre dicit̄ apud grecos·sed ne
scio verum apud nos eque resonet· Pinguis ven
ter gignit sensum tenuem· Tantū tibi ieiunioru;
impone quātu; ferre potes. Sint tibi pura·ca sta·
simplicia·moderata·& non supstitiosa ieiunia ·
Quid ꝓdest oleo non vesci·& molestias q̄sdam·
difficultatesq; ciboꝝ querere·caritas·pip·nuces·
palmarum fruct?·similam·mel pistacia· Tota or
toꝝ cultura vexatur· ut pane cibario non vesca=
mur·Audio p̄terea quosdam cōtra rer; hominūq;
naturam aquam non bibere·& pane nō vesci·sed
sorbitiūculas delicatas·& ptrita olera·betaꝝ suc
cū·nō calice sorbere·sz concha·Proch pudor·Nō
erubescimus istiusmodi ineptijs· nec tedet supsti
tiōis·Insup etiam famā abstinentie in delicijs q̄ri
m?·Fortissimū ieiuniū est aqua & panis· Sed q̄
gloziam nō habet·& omnes pane & aqua viuim?
q̄si publicū & cōmune ieiuniū non putatur·

XXX. Item de eodem·

Sane ne rumusculos hominū aucuperis·
ne offensam dei populorum laude com=
mutes · Si adhuc mquit apostol? homī
bus placerē christi seru? non essem·Nolo te orare
in angulis plateaꝝ·ne rectū iter precū tuaꝝ fran
gat aura popularis·Nolo te dilatare fimbrias·&
ostentui habere philacteria· & conscia repugnā
te pharisaica ambitōne circūdari· Intellige q̄d ta
ceā·& q̄d magis tacēdo loq̄r· Tot sunt rgle quot
spēs gloriaꝝ·Quanta meli? erat hec ī corde por
tare q̄ corpe·& dominū habere fautorē· nō aspe
ctus hominū· Vis scire q̄les dommus querat or
nat?·habeto prudētiā·iusticiā·tempantiā· fortitu
dinē·His plagis celi meludere· hec de quadriga ī
altū ferat·Nichil hoc monili p̄ciosi?·nichil hac gē
maꝝ varietate distinctius·& ornamento tibi tūt
& tutamī · Caue quoq; ne aut linguaꝝ aut aures
habeas prurientes·id ē ne aut ipse alijs detrahas·
aut alios audias detrahentes · Et scito·quia cun
cta q̄ de alijs loqueris tua sententia iudiceris ·in
bis ipīs deprehendend? eris que in aliis arguebas
Neq; vero iusta est excusatio illa·referētib? alijs
iniuriā facere non possū·Nemo inuito auditori li
benter refert·Sagitta in lapidem nūq̄m figit̄ ·in
terdū resiliens petit dirigentē· Discat detractor
dū te videt nō libenter audire· non facile detrahē
Cū detractoribus ait salomon ne cōmiscearis ⁊c·
Nūq̄m de formis mulieꝝ disputes ·nec alia dom?
quid agatur in alia domo per te nouerit·

XXXI. Adhuc de eodem·

Pocrates adiurat discipulos suos ante
q̄ doceat·& in verba sua iurare compel
lit·Extorquet sacramento silentiū·bmo
nē·mcessum·māsuetudinē·habitū·moresq; descri
bit·Quāto magis nos q̄bus aīaꝝ medicina omis
sa est·Omniū christianorꝝ domos debem? amare
q̄si ꝓprias·Consolatores nos potius in merorib?
suis q̄ conuiuas in ꝓsperis nouerīnt·Facile ptem
nit̄ clericus·qui sepe vocat? ad prādiū venire nō
recusat·Nūq̄ petentes raro accipiamus rogati·
Beati? est eī magis dare q̄ accipe · Nescio enim
quo mō etiā ipe qui deprecat̄ vt tribuat·cū accepis
viliorē te iudicat· Et mirū in modū si eū cōtemse
ris pl? te miratur·Predicator continētie nupcias
ne paliet.Procuratores et dispensatores domoꝝ
alienaꝝ atq; villaꝝ· quomō esse possunt clerici·q̄
ꝓprias iubent̄ contēnere facultates. Amico q̄ꝓiā
ꝓpria rape furtū ē·ecclesiā fraudare sacrilegiū est
Accepisse paupib? erogandū· & esurientib? plu
rimis uel cautū velle esse·uel timidū·aut q̄ aper
tissimi sceleris est·velle aliquid eximde subtrabere
oīm p̄tonū crudelitatē exupat·Ego fame torq̄or
& tu iudicas q̄tū ventri meo satis sit·aut diuide
statim quod accepis·aut si timio? dispensator es·
dimitte largitorem ut sua sponte ipe distribuat·
Nolo sub occasione mea saccul? tuus plenus sit·
Nemo me meli? mea seruare potest · Optim? di
spensator est qui nichil sibi reseruat · non ut adū
sarijs·sed ut amicis scripsim?· nec inuecti su mus
in eos qui peccāt·sed ne peccent ante monuimus
neq; in illos tantū·sz & in nos ipos iudices seueri
fuim?· volenteq; festucā tollere de oculo alteri?
nostrā ꝑus trabem eiecim?· nullū lesi· nullius no
mē descriptione mea signatum est nemineꝫ specia
lit̄ me? sermo pulsauit· Generalis de vicijs dispu
tatō est· sed qui mihi irasci voluerit·prius ipse de
se quod talis sit confitetur·

XXXII. Q; senectus sapientie non sa pientia senectuti reputanda sit· Idem ad paulinum de institutione monachi vel clerici·

Metiris nos ūtutib? tuis·& puos magn?
extollis·vltimamq; prem conuiuij occu
pas·vt patrisfamilias iudicio ꝓmouearis
Noli frater karissime ānoꝝ estimare nos nūo·nec
sapientiā canis reputes·sed cano s sapīe·Nam &
moyses lxx·presbiteros iubet eligere · quos ipse
sciret esse p̄sbiteros·utiq; non euo· sed prudentia
iudicandos· Et daniel adhuc puer longeuos iudi
cat atq; impudicos·senes etas lasciua condemnat ·
Noli inquā fidē pēsare tpibus·nec me idcirco me
liorem putes q̄ prior in xp̄i exercitu cepim milita
re·Paulus apostolus in vas electiōis de psecuto
re mutatus nouissimus in ordīe·p̄m? ī meritis ē·
quia extrem? licet plus omnib? laborauit· Judas
qui quondā audierat· tu autem homo vnanimis
dux me? ⁊c· proditor amici magistri saluatoris ar
guit̄ voce· & nōdū informis leti trabe nectit ab
alta. Econtrario autem latronē crux inuitat pati
so· & facit homicidii pena martirem· Subit? calor
longum vincit tepore·Deniq; & tu audita snīa
saluatoris·si vis pfectus esse·⁊c·verba vertes in
opa·& nudā crucez nud? seq̄ris·expeditior & le
uior scandes scalā iacob Tunicā mutas cū animo
nec pleno marsupio gloriosas sedes appetis·sz pu
ris manib? & candido pectore·paupertē te & spi
ritu & opib? gloriaris Crates ille theban?·homo

quondam ditissim?. cum ad philosophandū athe nas ꝓgeret. magnū auri pond? abiecit. nec puta uit se posse & virtutes simul & diuitias possidē Nos subsarcmati auro. xp̄m pauperem sequimur & sub p̄textu elemosine p̄istinis opib? icubāres quomodo possumus aliena fideliter distribuere q̄ nostra timide reseruam?. Plenus venter facile de ieiuniis disputat. ¶ XXXIII. ¶ Q̄ non iuuat sacer locus si spirit? deest.

NOn hierosolimis fuisse. sed hierosolimis bene vixisse laudandum est. Illa expetē da est ciuitas. non que occidit ꝓphetas. & christi sanguinez fudit. sed quā fluminis impe tus letificat. Neqz hoc dicens meipsum inconstan tie redarguo. damnoqz qō facio vt frustra videar ad exemplum abrahaz. & meos & patriā reliquis se Sed nō audeo dei omnipotentiam angusto fine conclu dere & coartare quo terze loco. quem nō capit celū. Singuli quiqz credentiū non locorum diuersitatib?. sed fidei merito ponderanē. Et q̄a deus spirit? est: adoratores eius in spiritu & ve ritate adorare eum oportet. Post q̄ siccato iurge velleri vniuersus orbis celesti rore perfusus est. & multi de oriente & occidente venētes recubue rūt in sinu abrahe. desiit nox? esse tātum in iudea deus. Et crucis igit̄ & resurrectionis loca his p̄ sunt. qui ꝓtant crucem suam. & cū xp̄o resurgūt quotidie q̄ dignos se exibēt tanto habitacl̄o. Ce terz qui dicunt templum dñi templū dñi. audiant ab apostolo. Vos estis templū dei. & spiritus san ctus habitat ī vobis Et de hierosolimis & de bri tannia equaliter patet aula celestis Regnū dei int̄ vos est. Beatus hylarion cum palestin? esset. & in palestina viueret. vna tm̄ die vidit hierosolimā vt nec contemnere loca sancta ꝓpter vicinam. nec rursus deū loco claudere videret. Ab adriani tē poribus? vsqz ad impium cōstantini. p annos circit̄ dxxx. in loco resurrectionis simulacrū iouis. & in crucis rupe statua ex marmore veneris a gētilib? posita colebat̄. & in specu in quo quōdam christ? puulus vagit. veneris amasi? plangebatur. Hec tā longo repetita sūt ꝓhemio. ne quic q̄ fidei tue deesse putes. quia hierosolimā nō vidisti. nec nos idcirco meliores estimes. q̄ huius loci habitaculo fruimur. Sed siue hic siue alibi equalē te ꝓ opib? tuis apud dn̄m habere mercedē. ¶ XXXIIII ¶ Q̄ monacho appetenda sit solitudo.

REuera dras ī locis arbitror. si vrbib? & freq̄ntia vrbiū derelicta. in agello habi tes. & xp̄m q̄ras in solitudine. & ores solus in mō te cum iesu. Nō de episcopis. nō d̄ p̄sbiteris. nō de clericis loquor. quorū aliud officiū est. sed de monacho. De toto huc orbe concurrit̄. plena est ciuitas vniuersi generis hominib?. & tanta vtri usq̄z sexus constipatō. vt quod alibi ex ꝓte fugie bas. hic totum sustinere cogaris. Si officium vis exercere p̄sbiterii. si episcopat? te uel op? vel ho nor forte delectat. viue in vrbibus & castellis & alior saluti fac lucr anime tue. Sm autem cupis esse q̄ diceris monachus. id est solus. quid facis in vrbib?. q̄ utiqz non sunt solor habitacula. sed multor. Habet vnumquodqz ꝓpositū principes suos. Romani duces imitent̄ camillos. fabricios regulos. scipiones. Plī ꝓponant sibi pitagoram socratem. platonem aristotelem. Poete emulent̄ homerum. virgiliū menandrū. terentiū. Hystorici thucididē. salustiū. herodotū liuium. Oratores lisiam. graccos. demostenem. tullium. Et vt ad nostra veniam?. epi & p̄sbiteri hēant in exemplū apostolos & aplicos viros. quor honorem possi dentes habere nitantur & meritum. Nos autē ha beam? ꝓpositi nostri principes paulū. antonium. hylarionē. macharium. Et vt ad scripturar auctori tatem redeā. noster princeps helyseus. helias. nīi duces filii ꝓphetarum. qui habitabāt in agris aut solitudine. faciebant sibi tabernacula ꝓpe fluenta iordanis. De his sunt & illi filij rechab. q̄ vinum & sicerā non bibebant. qui morabant̄ in tēt oriis. Obsecro itaqz te vt multitudines hominū. & offi cia & salutatiōes & puiuia velut q̄sdā catbenas fugias voluptatum. ¶ XXXV. ¶ Qualiter monacho viuendū sit.

SIt vilis & vespertinus cibus olera & le gumina. interdūqz piscículos p̄ summis ducas deliciis. Qui xp̄m desiderat. & il lo pane vesci t̄. non querit magnop̄e de cibis p̄cio sis q̄ stercus conficiat. Quidq̄d post gulā nō sen tie t̄. idem tibi sit q̄ panis & legumina. Habes adū sum iouinianum libros de contemptu ventris & gutturis plenius diserentes. Semp in manu tua sacra sit lectio. frequenter orandū. crebre vigilie & ventre vacuo sepius dormiendum. Rumuscu los & gloriolos & palpātes adulatores q̄i hostes fuge. humilitatē vestiuz tumenti animo non ape tas. secularium maxime potentiuz consortia deui ta. Quid tibi necesse est ea videre crebrius. quor ꝓpter monach? esse cepisti. Soror precipue tua matronarū declinet colloquia. ne inter sericas ve stes & gēmas circūsedentiū femīarū se sordidataz aut doleat aut miret̄. quia altez ꝓpositi penitētia altez iactantie q̄si semmariū ē. Caue ne q̄si fidel' & famosus tuorum quondā dispensator. alienaz peccuniam distribuendā accipias. Habeto simpli citatem colūbe. ne cui q̄ machineris dolos. & ser pentis astuciā. ne alior suplanteris insidijs. Non multum distat in vicō. vel decipe uel decipi posse Christianū quē senseris tibi aut semp aut crebro de nūmis loquentē. excepta elemosina. q̄ inf̄nter ptz oīb?. institorem potri? habeto q̄ monachum. Preter victū & vestitū. & mānifestas necessitates nichil cuiq̄ tribuas. ne filior panem canes come dant. Vex xp̄i templum anima credentis ē. Illam exorna. illā vesti. illi offer donaria. in illa christuz susci pe. Que vilitas est pietes fulgere gēmis. & xp̄m in paupe fame mori. Iam non sunt tua q̄ pos sites. dispensatio tibi credita est. Memēto ananie et saphire. illi sua timide seruauerūt. tu considera substantiaz xp̄i. ne imprudenter effundas. id est ne in moderato iudicio rem paupum tribuas non pauperibus. & secūdū dictū prudentissimi viri. liberalitate liberalitas ꝑeat. Noli respicere ad pha leras & nomina vana catonum. Ego. et inquit in tus & in cute noui esse xp̄ianum. grande est non videri. Et nescio quō plus placet mūdo q̄ xp̄o di splicet. ¶ XXXVI. ¶ Q̄ clericis vitāda sunt mulier consortia. ¶ Idem ad ecceanū de vita clerici.

PRima temptamenta clericor sunt mulie rū frequēces accessus. Nociuū gen? femi na. ianua dyaboli. via iniq̄tatis. scorpio nis ꝑcussio. flamigero igne ꝑcutit cuz ꝓximat. sti pula ignem accendit. exuritqz fundanēta montiū Ego iudico si cum viris femine habitent. non de erit viscarium dyaboli. De duob? enī quod vnus

deſiderat.ſi loquí non poteſt vel temptatur · Remotio ígič viri caſtitatis collocat arma conſtruít ín meliozibus caſtra pudozis·Tecla poſt temptationē paſſionis anthiochie a paulo·phibetur pič pgere·Nemo miles cum vxoze pergit ad bellum· Si congregationes conſtituis puellarum·bina ín hebdom.da viſitatione ad benedicendaz ogregationem cōuenias·ſed nō ſolus ꝓpter rumigerulos Ferieas mētes libido domat·Femínam quā videris bene conuerſantē mente dilige·nō frequentia cozpali·Germinăt femīe ſpinas cū viris habitantes· et acthana mentis acuto mucrone pcutiūt Proch nephas doloz eſt dicere·ſed non decet pretenire·vnde ſine nuptijs nouū gen? vxoz. Et ad nos quíd ptinet·ſi eos quos diligūt viderint ridētibus oculis·ſalutatōnis tenera verba pcedunt· Deínde cum ſalutauerínt.ſi eas dei viros ꝓterire celeri? viderint·ptemtozes ſuos iudicāt & iraſcūtur.Lege hieremiā qualis debet eſſe ſolitari?·ait cm̄ ſedebit ſolitari? & tacebit Mariā ín cubilis penetrabilibus angel? ſolā ínuenít· non cum agapeta loquentē·Et illa ad virilē ítroitū trepidauit· tu que foznax es malicie:quíd a viro ōſideras frequenti? ſalutari

XXXVII De ozna tu morum epiſcopi·

Idem ad occeanum de vita clerici.

SI quis epatum deſiderat·bo·o·de· opus non dignitatem·laboze nō delicías:op? ꝓ quod humilitate decreſcat·nō faſtigio ítumeſcat·Opoztz ergo epiſcopū ırzephenſibilē eſſe.Omēs virtutes ín vno ꝟ mone ꝓhendit·& pene rem cōtra naturā exígit· Quis em̄ abſqz peccato·id eſt abſqz repzehenſione verſatē ín mundo ſed futur? paſtoz eccleſie talis eligič· ín cui? opa ratione recte grex ceteri nomínentē · Perdit enim auctozitatē docendi.cuius ſermo ope deſtruitur Vnde & illud tullij·Caput artis eſt docere quod facias.Itezt oznatū virtutibus ſcōm menſuram. Sūt em̄ quidā ignozātes menſurā ſuā· & tāte ſtolidítatis ac vecozdie·vt & ī motu & ín inceſſu & habitu & ſermone omuni riſum ſe ſpectantib? tribuāt·& q̄ nō ínteligētes quíd ſit oznat?·comūt ſe veſtib? & mundicijs cozporis· & lautioris mē ſe epulas parant.cū huiuſmodi oīs oznat? & cult? ſozdib? fedioz fit ·Item doctozē·Innocens em̄ & abſqz ſermōe conuerſatio ·q̄ntum ꝓdeſt exemplo tantū nocet ſilētio·Item nō vínolētum·vínolentia eſt ſcurzazt & ómeſſatoruz· venterqz mero eſtuans·cito deſpumat in libitinē. Nce ad vnius hoze ebzietatem nudauit femoza ſua·q̄ per oc·annos ſobzietate otexerat· Loth quoqz p temulentiā neſciens libidini míſcuit inceſtuz·& quē ſodoma nō vicerat · vína vicerunt· Iterum nō litigio ſum· Nichil eſt em̄ impudenti? arzogātia ruſticoru·qui garzulitatē auctozitatē putant· & pati ſē per ad lites · ín ſubiectū ſibi gregē ſermonib? tumidis ton ăt·Item domui ſue bene pzepoſitū · Nō vt opes augeat·non vt regías epulas paret·non vt celatas patínas ſtruat·& phaſides aues lētis vapozibus coquat·qui artifici tempamento & ad oſſa pueriāt·& carniū ſuperſicič nō diſſoluant·ſz vt qō ꝓdicatur? eſt·pzi? a domeſticis exígat·Itē non neophitū·Heu heu heri catheçumín?: hodie pontifex·Heri ī amphiteatro·hodie ī eccleſia· veſpere in círco.mane ín altarí·dudū factoz hyſtrionum·nūc virgínū ꝟſecratoz·Oportet aut ē & illū & teſ.h·b·a·qui·f·ſ·talis ergo ſit vt qui religiōi detrahīt·eius vite detrahere non audeant·

XXXVIII De ꝓemptu patrie & ſeculí ad monachos·

Idem ad heliodoz monachū

QVanto ſtudio & amoze ꝓcēderim· vt pariter ín heremo mozaremur;cōſciū mutue caritatis pect? agnoſcit Vezy tu q̄ſi parvulus delicat?.cōtēptū rogātis p blandimēta fouiſti.& abiēs poſtularas·vt tibí poſtq̄ ad dextra migraſſem·ínuitatozia ſcripta tranſmitterē·Nolo ꝓſtinaz neceſſitatū recozderis· nudos amac here m?·Qui ín xp̄m credis·& eius crede ſermonibus Querite ꝓmū regnuz ꝛc̄· Affatim diues eſt q̄ cum chriſto pauꝑ eſt·Qui rogantem ꝓtemſeras·fozſitan audias obiurgātē· Quid facis ī patna domo delicate miles·ecce de celo tuba canit· ecce cū nubib? debellaturz? ozbem· ímpater armat? egredič Ecce biſacutus gladius · ex regis oze procedens: obuia queqz metit· & tu mihi de cubículo ad acič & tu egrederís de vmbza ad ſolem·Cozpus aſſuetū tunica·lozíce on? nō fert. Caput optū límtheo galeā recuſat· Mollez ocío manū·dur? exaſpat capulus.Audi edictū regis tui·Qui non ē mecum ptra m e eſt·Recozdare tyrocinij tui dič quo xp̄o ín baptiſmate ſepult?· ín ſacramenti vba iuraſti pro nomīe eius·nō te patri ꝓcituz eſſe·nō matri· Licet puul? ex collo pendeat nepos·ſparſo crine· & ſcíſſis veſtib? vbera quib? te nutrierat mater oſtendat·licet ín límine pater iaceat·p calcatū per ge patrē.ſiccís oculis ad vexilluz crucis ꝟuola· ſolum pietatis gen? eſt·in hac re eſſe crudelē·Facile rūpit hec vincla·amoz xp̄i·& timoz gehēne · Ac cōtra ſcripta pápit parentib? obſequendū·ſz qui cūq; eos ſup̄ chriſtū amat·ꝓdit animā ſuā·Gladiū tenet hoſtis·ne me ꝓmat·& ego de matris lacrīs cogitabo·ꝓpter patrem criſti militiā deſerā·cui ſepulturā xp̄i cauſa nō debeo q̄m etiā omnib? eius cauſa debeo· Domíno paſſuro timíde ꝟſulens petr? ſcādalū fuit· paul? retimētes ſe fratres ne hie roſolimā pgēt redarguit·Aries iſte pietatis quo fides patrē·euangelij retundend? ē mucrone·Mater mea & fratres mei hij ſunt ꝛc̄· Si credūt ín criſtum faueant michi ꝓ eius nomīe pugnaturo·Si non credūt mortui ſepeliant ſuos mortuos·Sed hoc ais ín martírio· Erzas frater erzas · ſi putas vnq̄ xp̄ianum pſecutionē non pati. & tunc maxime oppugnaris·ſi te oppugnare neſcis·Aduerſarius nr̄ tanq̄ leo rugiēs círcūit· q̄rens quē deuozat & tu pacem putas·Sedet ín ínſidijs cuz dí·Et tu frōdoſe arboris rect? vmbraculo·molles ſōnos· futura preda carpis· índe me pſeq̄t luxuria·índe auaricia conat̄ irzumpere· índe venter meus vult michi eſſe deus ꝓ xp̄o·pſequič ínq̄ me hoſtis·cui nomīa mille·mille nocēdi artes. & ego ínfelix·me victozem putabo dum capioz.

XXXIX

Idem de eodem·

ANimiaduerte frater.Non tibí licet quic q̄m habē de tuis rebus· omnis ínquit dominus·qui non renūciauerit·o·ꝛc̄· Cur timído anīo chriſtian? es ·Filius hominis non habet vbi caput reclinet· & tu amplas porticus· & ingētia tectorum ſpacía metiris·hereditatē expectas ſeculi·coheres xp̄i.intezp̄tare vocabulū monachi·hoc ē nomen tuum·quíd facís ín turba qui ſolus es ·Et hec ego nō íntegra rate vel mercib? nec quaſi ignar? fluctuū ínoct? nauta p̄moneo Sed quaſi nup naufragío eiectus ín lítus · timida nauigatozis voce renuncio· In illo eſtu caribdis·

ſbi ſcilla · Hic barbaꝝ litus · hic dyabol⁹ pyrata cū
ſocijs portat vincula capiendis · Nolite credere ·
nolite eſſe ſecuri · licet in mozeꝝ ſtagni fuſū equoꝛ
arrideat · int⁹ eſt piculum · intus eſt hoſtis · tran=
quillitas iſta tempeſtas eſt · Quid ergo · Quicūqꝫ
in ciuitate ſunt · xp̄iani non ſunt · Non eſt ibi eadē
cauſa que ceteris · Nam cū derelicta domo te ca ;
ſtraſſes ꝓpter regna celoꝝ · quid aliud q̄ ꝓfectam
ſectatus es viram · perfectus autem xp̄i ſeruus ·
nichil preter chriſtum habet · Audet quiſq̄ xp̄m
mendacē facere · mām̄one & xp̄o ſeruiendo · voci =
feraē ille ſepe · ſi quis vult poſt me ve · abneget ꝛc̄
& ego onuſto auro arbitroꝛ me chriſtuꝫ ſeq̄ · Q; ſi
nichil habeas vt te reſponſuꝫ ſcio · cur tā bene pa
ratus ad bella non militas · niſi forte in patria tua
te arbitraris hoc facē poſſe · cū i ſua domin⁹ ſigna
non fecerit · Sume rationē · Nemo ꝓpheta i patria
ſua honozem habet · Non quero inquies honozeꝫ
ſufficit michi conſcientia mea · Neqꝫ domin⁹ que=
rebat honozē · quippe qui ne a turbis rex cōſtitue
retur aufugit · Ꝛeo vbi honoꝛ nō eſt ibi ꝓtemptus
eſt · vbi autē contemptus · ibi frequēter iniuria · ibi
& indignatio : & nulla quies · Vbi autem p inquie
tudinem aliquid auferē ex ſtudio · ꝓfectū dici non
poteſt · Ex hoc colligiē monachū ꝓfectū in patria
ſua eſſe non poſſe · ꝓfectum aūt eſſe nolle delīgre
ē · Sz de hoc gradu pulſus · ꝓuocabis ad clericos ·
Abſit aūt vt quidq̄ de his ſiniſtrum loquar · qui
aplico gradui ſucedentes chriſti corp⁹ ſacro oze
conficiūt · p quos etiā nos xp̄iani ſum⁹ · q̄ claues
regni celoꝝ habentes quodām̄o ante iudicii diem
iudicant · qui ſponſam domini ſobria caſtitate cō
ſeruant · Ꝛed monachi alia cauſa eſt · alia clericoꝝ
Clerici oues paſcunt · ego paſcoꝛ · Q; ſi te quoqꝫ
ad eundem ozdinem pia fratꝝ blandimenta ſollici
tant · gaudebo de aſſenſu · timebo de lapſu · Qui
epiſcopatū deſiderat bo · o · de · optet aūt hui⁹mo
di irreprehenſibilem eſſe · Non oñes epiſcopi · ep̄i
ſunt · Attendis petrū · ſed & iudā conſidera ·

CXL · CAdhuc de eodem ·

QVid agis frater ī ſecul · qui maioꝛ es mū
do · Quādiu te tectoꝝ vmbre premunt ·
q̄mdiu fumoſaꝝ vrbium carcer incluſit
Libet ad purum etheris volare fulgoreꝫ · Paupta
tem times · ſed beatos pauperes xp̄us appellat La
boꝛe terreris · nemo athleta ſine ſudoꝛib⁹ coronaē
de cibo cogitas · ſed fides famē non timet · Supra
nudam metuis · humū exeſa ieiunijs membra colli
dere · ſed domin⁹ tecū iacet · Squalidi capitis hoꝛ
ret inculta ceſaries · ſed caput tuū chriſt⁹ ē · Infi
nita beremi vaſtitas terꝛet · ſed tu padiſum mente
deambula · quotieuſcūqꝫ illuc cogitatione deſcēde
ris · totiēs in heremo nō exis · Scabra ſine balneis
attrahitur cutis · ſed qui in chriſto ſemel lot⁹ eſt
non habet neceſſe iterum lauari · Et vt breuiter ad
cūcta aplm audies reſpondentē · nō ſunt ꝺdigne
paſ · huius ꝛc̄ · Delicatus es cariſſime · ſi & hic vis
gaudere cum ſeculo · & poſtea regnare cum xp̄o ·
Veniet illa dies · quia ad vocem tube pauebit tra
cum populis · lugubrioꝛ mund⁹ imugiet Poten
tiſſimi quondam reges nudo latere palpitabunt ·
exhibebiē cum ꝓle ſua ven⁹ · tunc ignit⁹ impiē ad
ducetur · & cū ſuis ſtult⁹ plato diſcipulis · ariſto
t. lis argumenta non ꝓderūt · Tunc tu ruſtican⁹
& paup exultabis · & ridebis & dices · Ecce crucī
fix⁹ deus meus · Ecce iudex qui obuolut⁹ pānis
in preſepio vagijt · Hic ē ille oparij & queſtuarie
filius · Hic q̄ fugit in egiptū · hic qui veſtitus coc
cino · hic ſentib⁹ cozonaē · Hic magus demonium
habens & ſamarites · Cerne man⁹ iudee quas fixe
ras · cerne latus romane quod foderas · CXLI ·
CContra monachum vagum & garzulum ·

IDem ad dommonem

Miroꝛ non erubeſcē monachum & iuuenē
cuius decoze veneres fluunt · cui⁹ tanta
in loquendo elegātia eſt · vt comico ſale ac lepoze
ꝓfuſus ſit · & luſtrare nobiliū domos · matronaꝝ
ſalutatōnib⁹ adherere · religioni noſtre pugnaꝫ fa
cere · & inter hec fratri ſuo detrahere · Hic idcirco
ſe eruditū putat · quia iouiniani verba ſol⁹ intelli
git · Eſt quippe puerbium · balbū meli⁹ balbi ver
ba intelligere · inter mulierículas ſciol⁹ ſibi & elo
quens videaē · poſtq̄m vero romā opuſcula mea
puenerūt me q̄ſi emulū exhoꝛruit · quia eius eloq̄a
deſpiciebāē Vnde intelligat nō eque inter fuſa et
calamos puellaꝝ · & inter eruditos viros de diui
ne legiſ dogmatib⁹ diſputare · Scribis igiē hūc de
triuio & de cōpitis · de plateis circūforanum mo
nachū rumigerulū rabulā inſtrumentū ad detra
hendum · Qui p trabē oculi ſui veſtucā alteri⁹ ni
taē eruere · cōcionari aduerſuꝫ me · & libꝛos quos
contra iouinianū ſcripſi · canino dēte rodere · lace
rare · conuellere · Stule⁹ ego qui ſine cauſa gregoꝛ
riū nazanzenum · & didimuꝫ in ſcripturis ſanctis
catheciſtas habui · Nichil michi ꝓfuit hebreorum
eruditio · & ab adoleſcētia vſq; ad hāc etatē · quo
tidiana in lege ꝓphetis · euangelijs · aplīſqꝫ medita
tio · Inuent⁹ eſt homo abſq; p̄ceptoꝛe ꝓfectus · q̄
eloquentia tullium · argumentis areſtotelē · p;udē
tia platonem · eruditione ariſtarchū · multitudine
libꝛoꝝ calcenteꝝ · didimū ſcientia ſcripturaꝝ · om
neſqꝫ ſui tp̄is vīcat tractatoꝛes Deniqꝫ diciē ma
teriā poſcere · & ad carnem & ad deū aliquid refe
rens in verāqꝫ partē · hoc eſt & ꝓ iuſticia & otra
iuſticiā diſputare · Queſo igiē te pater cariſſime
vt moneas eum ne loquaē cōtra ꝓpoſitū ſuū · ne
caſtitatez habitu pollicēs verbis deſtruat · ne vir
go vel ptīmēs · ipſe eīn viderit q̄d eſſe ſe iactet ma
ritatas virginib⁹ conpet · Parcat ſibi · pcat mihi · p
cat nomī chriſtiano · Monachū ſe eſſe nō loquēdo
& diſcurſando · ſed tacēdo & ſedēdo noueri⁹ · Nō
damno nuptias · ſed volo omnes q̄ ꝓpter timoꝛes
forſitan nocturnos ſoli cubitare nō poſſunt vxo
res ducē. CXLII · CDe cuſtodia virgi
nitatis. CIdem ad euſtochium de virgi
nitate ſeruanda ·

AVdi filia & vide ꝛc̄ · Nulla in hoc libello
adulatio · adulatoꝛ quippe bland⁹ mimi
c⁹ eſt · Nulla erit rechoꝛici pompa ſmo
nis · q̄ te etiam inter angelos ſtatuat Nolo tibi ve
nire ſuꝑbiā de ꝓpoſito · ſed timoꝛem · Onuſta ince
dis auro · latro tibi vitand⁹ eſt · ſtadiū ē vita hec
mortalib⁹ · Hic cōtendimus vt alibi coronemur ·
Nemo inter ſerpentes & ſcoꝛpiones ſecur⁹ ingre
ditur · En inebriatus eſt inquit dominus · gladius
meus in celo · & tu pacē arbitraris in terra · q̄ tri =
bulos generat & ſpinas · quam ſerpens comedit ·
Magnis inimicoꝝ circūdamur agminib⁹ · hoſtiū
plena ſunt omnia · caro fragilis & cinis fuca poſt
moꝛicū · pugnat ſola cū plurib⁹ : Q; ſi eoꝝ te mul
titudo turbauerit · & ad ſingula incitamenta vi =
cioꝝ cepit eſtuare · & dixerit tibi cogitatio tua ·
quid faciem⁹ · reſpondebit tibi heliſe⁹ · Noli timē
quoniam plures nobiſcum ſunt q̄ cum illis · Et

apertis oculis videbis igneum curzum·qui te ad exemplū helie in astra tuitollat· Et tunc leta cantabis anima nostra sicut passer e.&c̄. Caue q̄so ne quando dicat de te deus Virgo israhel cecidit non est qui suscitet eam. Audenē loquar· cū oia deus possit suscitare·non potest virginez post ruinam· valet quidē liberare de pena· sed non vult cozonare cozruptā·Rectius fuerat homīs subisse cōiugiū·ambulasse p plana·q̄ ad altiora tendērē im pfundū inferni c dere· Nolo sinas cogitationē crescere·dum pu? est hostis int rfice·nequicia elidatur in semine· CXLIII· CExemplū hieronimi de seipso·

QVotiens ī herēo pstitue?·& in illa vasta solitudine que exusta solis ardozib? horridū monachis prestat habitaculū· putaui me romanis interesse delicijs·Sedebā sol?·quia amaritudine eraz replet?·Horrebant sacco mēbra deformia· & squalida cutis situ ethiopice carnis obduxerat·quotidie lacrime·quotidie gemit?·& si quando repugnantez somnus iminens oppressisset·nuda humo vix herentia ossa collidebaz. De cibis vero & potu taceo·cū etiā languētes aqua frigida vtantur·& coctum aliquid accepisse luxurie sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metum tali me carcē ipse damnaueram scozpionū tantū soci? & ferarū. sepe choris intererā puellaz· pallebant oza ieiunijs· & mens desideriis estuabat· In frigido cozpe & ante homīez sua iam carne p̄mortuuz sola libidinum incendia bulliebant. Itaq; ab omni auxilio destitut?·ad hiesu iacebam pedes·rigabā lacrimis·& crime tergebam·& repugnantē carnez hebdomadaz imedia subiugabā Nō erubesco infelicitatis mee·quin poti? plango me nō esse qđ fuerim·memī me clamantem tiē crebzo iunxisse cū nocte·nec p? a pectozis cessasse vberib? ·q̄ a dño rediret increpāte tranquillitas·Ipsam quoq; cellulam meā q̄si cogitationū meaz conscia ptimescā & michimet irat? & rigid? solus teserta penetrabā·Hic vbi scaua valliū·vel aspa montiū·rupium p̄rupta cernebaz.ibi mee oationis locus erat·ibi miserīe carnis ergastulū Et vt michi ipe testis ē dominus.post multas lacrimas·post celo oculos imberentes·nōnūq̄m videbar interesse agminibus angeloz·& letus gaudēsq; cantabam·Post te in odozē vnguētoz tuoz curzem?·Si aūt hec fust inēt illi qui exeso cozpe solis cogitationibus impugnātur·quid patiē puella q̄ delicijs feuiē·viuens mozтua est· CXLIIII· CQ̄ p ab stimentiam nutrienda est castitas·

SIquid itaq; potest in me esse psilij·si excepto crediē Hoc p̄mum moneo·hoc obtestoz·vt spōsa xp̄i vinū fugiat p veneno hec aduersus adolescentiā p̄ma arma sunt demonū Nō sic auaricia quatit.inflat supbia·delectat ambitio·facile alijs carem? vicijs· Hic hostis int? inclusus est·quocūq; pgimus nobiscum portamus inimicū· Vinū & adolescētia duplex incendiū voluptatis·Quid oleū flame adijcimus·Quid ardēti cozpusculo fomenta igniū ministramus·Paul? ad thimotheū·iam noli inquit aquā bibere ꝛc̄·Vide quib? causis vini potatō cōcedatur·vt ex hoc stomachi doloz & frequēs medeat infirmitas. Et ne nobis fozsitan de egrotationib? blandiremur· modicū p̄cepit esse bibendū· medici potius psilio q̄ apostoli·Noe vinū bibit· & inebziatus ē rudi adhuc sec'o Et vt intelligas scripture ī omnibus sacramentū:margarita quippe est sermo dei & exomi pte fozari potest· post ebzietatez nudatio femorum subsecuta ē·libido iuncta est luxurie·post venter extendiē·& sic ceta mēbza cōcitanē·Mādu cauit em̄ populus & bibit·& surzexerūt ludere. Loth amic? dei in monte saluaē·& de tot milib? populi sol? iustus inuentus ē·inebziatur a filiab? suis Et licet ille putaret genus hominum defecisse·& hoc facerēt liberoz magis desiderio q̄ libidinis·tamē viz iustū sciebant· hoc nisi ebzium non esse factuz Deniq; qđ fecerīt ignozauit Et q̄m q̄ volūtas nō sit ī crimīe:erzoz tamē in culpa ē·Helias cū iezabel fugeret·& sub quercu fessus iacēt·ecce ad caput eius panis collirid? · & vas aque? Reuera nūquid nō poterat deus pditū ei merum mittere & electos cibos·& carnes contusiōe mutatas·Heliseus filios pphetaz imitat ad prādiū· & herbis agrestibus eos alēs. psonum prādentiū audit clamozem·mors in olla homo dei· · non iratus ē cocis·Lautioris em̄ mēse psuetudinē non habebat· sed farina desup iacta amaritudinē dulcorauit·ea dē spirit? vtute qua moyses mutauerat mirzā·Et p̄mus e padiso homo ventri magis obediens q̄ deo·in hāc lacrimaz delectus ē vallem· Et ipm domīnū fame sathanas tēptauit ī deserto Et apostolus clamitat de luxuriosis·quoz deus vēt ē· Id em̄ colit vnusquisq; qđ diligit·Ex quo solicite p̄uidendū est vt quos saturitas de padiso expulit·reducat esuries·Q̄ si volueris respondere te nobili stirpe generatā· semp in delicijs.sē per in plumis. nō posse a vino & esculentōzib? cibis abstinere·nec his legibus viuere·districti? respondebo· Viue ergo lege tua·q̄ dei non potes· non quo de? vniuersitatis creator & domin? ·in testimoz nostroz rugitu & inanitate vētris. pul monūq; delectē ardoze· sz quia aliter pudicicia tuta esse non possit· Iob deo carus audi quid de· yabulo suspicetur· Virt? eius in lūbis eius ꝛc̄· Honeste viri mulierisq; genitalia imutatis sūt appellata nominib?·Omnis igit̄ aduersū viros yaboli vtus ī lūbis est·ois ī vmbilico cōtra femīas fortitudo·Vis scire ita esse arripe exēpla·Sāpsō leone foztioz·saxo durioz·& q̄ vn? & nud? mille ē psecut? armatos·ī dali de mollescit amplexibus Dauid scōm coz dñi electus· & qui ventuz xp̄m scto sepe oze cātauerat·bersabee capt? nuditate· adultio iūxit homicidiū:Salomō p quez se cecinit ipsa sapia·recessit a domīo·quia amatoz mulierū fuit·Et ne aliquis sibi de sanguinis p̄pinquitate p̄sideret·in illicitū thamar sozoris amon frater exarsit incendium· CXLV· CDe viduis fictis & libidinosis·

VIdeas pleraſq; viduas añq̄ nuptas infelicē p̄scientiā mentita tm̄ veste p̄tegere· quas nisi tumoz uteri vel infantuz vagitus p̄diderit·erecta ceruice· & ludentibus pedibus incedunt·Alie vero sterilitatez p̄bent·& nec dū nati homīs homicidiū faciūt.Nōnulle cū se sē serint concepisse de scelere·aboztiui venena meditantur·& frequēter ipse cōmoztue triū crimiuz ree·sic ad inferos p̄ducunē·homicide sui adultē xp̄i·necdū nati filij paricide· Hee sunt q̄ p publicū notabiliter incedūt.& furtiuis oculoz nutib? adolescentiuz greges post se trahūt·Et quā viderint pallentē ac tristem.miserā ac manichēā vocāt Et cū se mero ingurgitauerīt.sacrilegiuz cozpus domī sumendo cōmittūt·Purpura tāruz in veste

sit tenuis & laxius vt crines decidat ligatū caput Soccus vilior . & p humeros mauorte volitans· stricte manice brachijs adherentes: & solutis genib? sit fractus incessus · Hec est apud illas tota virginitas·habeant iste huiusmōi laudatores suos vt sub virginali nomine citi? peant· Libentez talibus non placemus· Pudet dicere ·proch nephas triste·Sed vez est· Vnde in ecclesias agapetarū pestis introiuit · Vnde sine nuptijs aliud nomen vxoz. q̄ eadem domo· vno cubiculo ·sepe vno tenent & lecto· Et suspitiosos nos vocāt· si aliud estimem?· ¶ XLVI· ¶ De vita vginū·

QVnc ad te mihi omnis dirigat oratio· q̄ quāto p̄ma romane vrbis virgo nobilis esse cepisti ·tanto tibi ampli? laborandū est ·ne & presentibus bonis careas & futuris· Et quidē molestias nuptiaz & incerta cōiugij de domestico exemplo didicisti · cum sororz tua blesilla etate maiorz·sed p̄posito minorz·post acceptū maritū septimo mense viduata · & virginitatis coronam & nuptiaz p̄didit voluptatē·Nolo te ad domos nobiliū matronaz accedere· nec frequenter videre quod contemnis·Discе in hac p̄te sanctaz supbiam que xp̄i sponsa es·scito te illis esse meliorem·nec eaz tantū te cupio vitare ogressus q̄ maritorz īflātur honorib?· quas eunuchorz greges sepiūt·sed etiam eas quas viduas necessitas facit· quaz domus plena ouiuijs·plena adulatoribus· Quaz rubentib? buccis cutis farsa distendit̄ · vt eas putas maritos non amisisse·sed q̄rere·Rarus tibi sit in publicuz egressus martires tibi q̄rantur in cubiculo tuo·nūq̄ deerit causa p̄cedēdi· sz semper quando est necesse p̄cessura tis·Ad orationē tibi nocte surgenti non indigestio tibi ructuz faciat·sed inanitas·Crebrius lege·q̄mplurima discе tenenti te codicē somn? obrepat·et cadentē faciē pagina sancta suscipiat·Sit tibi quotidiana ieiunia·& refectio saturitatem fugiens·Nichil p̄dest biduo triduoq̄ transmisso vacuū ptare ventrem si pariter obruaē· Si compensaē saturitate ieiunium·ilico irrigata humus spinas libidinum germinat·& mens repleta torpescit·Si quādo sensericis exteriorez hominē floze adolescentie suspirare·& accepto cibo cū te in lectulo p̄positam dulcis libidinū pompa concusserit·arripe scutū fidei·ī quo ignite dyaboli extinguūtur sagitte· oīs em̄ adulterantes q̄si clibanus corda eoz· · At tu xp̄i comitata vestigijs.& sermonib? ei? intēta dicito·Nōne coz nostrum ardens e·rē·Difficile est humanā animā aliquid nō amare et necesse ē vt ī quoscūq̄z nostra mēs trahaē affect?·carnis amoz spūs amore su peē·Desideriū desiderio restringatur· quid q̄d inde minuitur hīc crescat· ¶ XLVII· ¶ De laude virginitatis·

QVis nostrū ex corde dicere potest·Potū meū cum fletu miscebam·an non flendū est:non gemendū·cū me rursum serpēs de padilo virginitatis electuz·tunicis vult vestire pelliceis·q̄s helias ad padisū rediens p̄iecit in t̄ā dicens·Quid mihi & voluptati que ī breui perit· Nolo illi subiacere sententie·qua ī homīes est illata damnatio·In doloribus pies rē·Lex ista non mea est·& ad virū cōuersio tua sit uersio illi? ad maritū eius q̄ virū non habet xp̄m·meū p̄posituz sine sexu ē·habeant nuptie suū tempus & titulū michi virginitas ī maria dedicaē & christo Dicat aliquis · & audes nuptijs detrabere·q̄ a domino benedicte sunt · Non est detrabere nuptijs·cum illis virginitas añfertur· Glorientur & nupte cū a virgīb⁹ sint secunde·Crescat & multiplicetur ille qui impletur? est terzam· tuū agmen in celis est·Post padisum & nuditatem· & ficus folia aspicantia prurigīnem nuptiarū· Nubat & nubaē ille·q̄ in sudore faciei comedit panem suū · cuius terza tribulos generat & spinas·cui? herba sentibus suffocaē· meū semen centenaria fruge fecundū est·Consuant tunicas q̄ inconsutam desursum tunicam p̄iderūt·quos vagit? delectat infantiū in ipso lucis exordio·fletu lugentes p̄ nati sunt · Eua ī padiso vgo fuit· post pelliceas tunicas initiū sumpsit nuptiaz· Tua regio padisus est·serua q̄ nat̄ es·Et vt scias virginitatē esse nature·nuptias post delictū· virgo nasciē caro de nuptijs· in fructu reddens quod ī radice p̄iderat·Virga est mater domī simplex·pura·sincera·nullo extrī secus germīe coherente·& ad similitudinē di vnitate fecunda·Virge flos xp̄us ē· dicens·ego flos c·Laudo nuptias·quia michi vgīes generāt·lego de spinis rosaz·de terza auz·de concha margaritā Pl? nuptie onerant̄·quādo q̄ de illis nasciē pl? amatur· ¶ XLVIII· ¶ Adhuc de eodem·

QVid ītuides mater filie tue·indignaris p̄ militis noluit vxor esse·sed regis · Grā de tibi beneficiū p̄stitit·socr? dei esse cepisti· De virgīb⁹ inquit ap̄lus·p̄ceptum dei nō habeo·Quare quia & ip̄e vt esset virgo non fuit imperij· sed p̄prie voluntatis : Nec em̄ audiendi sunt q̄ eum vxorem habuisse cōfingūt·cū de cōtinentia differens & suadens p̄petuam castitatem intulerit·Volo autē omēs ee sicut meipsū·Et infra· Dico aūt ī nuptiis & viduis· bonum est illis vt sic p̄maneant sicut & ego·Quare ergo non habet dñi de virgīt̄ate p̄ceptū · quia maioris ē mercedis·quod nō cogitur·sed offerē·Quia si fuisset virginitas impata·nuptie videbātur ablate·& durissimū erat cōtra naturam cogere · angelorumq̄z vitam ab homīb⁹ extorquere·Et ideo quodāmodo damnare·quod vitū est·Alia fuit in veteri lege felicitas·beat? q̄ habet semen ī syon·Vatu? erat orbis·& vt de typicis taceā.sola erat benedictō liberoz· Propterea & abrahā iam senex cethure copulaē·& iacob mandragoris redimiē·et conclusā vuluā ī ecclesie figurā rachel pulcra q̄ritur· Paulatim vero increscente segete messor ī missus est· virgo helias·helisеus virgo · virgines multi filij p̄phetaz · Hieremias captiuitate p̄pinq̄ vxorem p̄hibeē accipe· Alijs verbis id ip̄m ap̄lus loq̄tur· Temp? breuiatū est·reliquū est. vt q̄ habent vxores sint q̄si nō ha · Inueniebatur ergo vt diximus in viris tātum hoc cōtinentie bonū· & in doloribus iugiter eua p̄turiebat· Post p̄ virgo vero p̄cepit ī vtero·& pepit nobis patrem futuri seculi ·soluta maledictio est·Statim vt filiꝰ dei ingressus est sup terzam·nouā sibi familiaz īstituit· vt qui ab angelis adorabaē in celis·haberet angelos & ī terris·Si tibi placet scire quot molestijs vgo libera foret.quot vxor astricta sit·legas terculianum ad amicū p̄bm· & de virgīt̄ate alios libellos & beati cypriani volumen egregiū·& pape dama si sup hac re uersꝰ p̄salq̄z compositas·et ambrosij nostri q̄d nup ad sororem scripsit opusculū· In q̄bus tāto se effudit eloquio· vt quidq̄d ad laudez virginum pertinet exquisierit·ordinauerit·expressерit·Nobisq̄z diūso ēmite quo īcesserit incedēdū

est virginitatez non tantū efferimus. sed seruam? Nec sufficit scire quod bonum est. nisi custodiat attentius quod electuz est. quia illud iudicij est. hoc laboris. & illud cōmune cū pluribus. hoc vero cum paucis. ¶ XLIX. ¶ De cautela virgī seruanda cōtra seculi temptamenta.

TAqz obtestor te coram domīo & angelīs. ne vasa tēpli facile ī publicū pferas ne sacrariū dei quisqp prophanus inspiciat. Oza arcam quā non licebat tāgere attingēs morte subita pstratus est. Neqz em̄ aureum vas & argēteum tam carū fuit deo. qm̄ templū corpis virginalis pcessit vmbra. nunc veritas ē. Tu qdez simpliciter loqueris. & ignotos quosqz blāda voce non despicis. Sed aliter impudici vident oculi. non norunt anime pulcritudinē cōsiderare. sed corpm̄. Ne declines aurē tuaz in verba mala. Sepe em̄ indocēs aliquid loquentes. temptant mētis arbitriū. si libenter audias virgo quod dicit̄. si ad ridicula queqz soluaris. Quidqd dixeris laudant. quidqd negaueris negant. Castā vocāt & sanctā Ecce vere xp̄i ācilla dicētes. nō vt illa horrida turpis. & rusticana terribilis. & que ideo forsitā maritū non habuit. quia inuenire non potuit. Naturali ducimur malo. & adulatoribus nostris libenter fauemus. Et qnqp nos respondeam? indignos et calidus rubor ora pfundat. tamē ad laudem suaz anima intrisec? letat̄. Sponsa xp̄i arca ē testamēti. ītrinsec? & extrinsecus deaurata custos legis domī. sup hoc ppiatorīū ārī super cherubim sedere vult dñs. Mittit discipulos suos. vt in pullo asine sedeat. Curis te secularibus solue. vt paleas & lateres egipti derelinquens. moysen sequaris ī heremo. & terrā repromissionis intreeas. & nēo sit qui phibeat. non mater. nō soror non cognata non germana? dominus te necessariā habet. Qō si voluerīt impedire timeant flagella pharaonis. Hiesus impr̄ssus tēplum. omnia q templi nō erāt pieat. Deus em̄ zelotes est. ergo vbi impector virginali secularī ū negociorz cura estuat. statim velum templi scindit̄. sponsus psurgit iratus & dicit. Relinquetur vobis domus ve. de. Semp te cubiculi tui secreta custodiant. semp tecum sponsus ludat intrinsecus. orans loqueris ad sponsum. legenti tibi ille loquet̄. Ort? conclusus. soror mea fons signatus. Caue ne domū exeas. vt velis videre filios regionis aliene. quāuis fratres habeas patriarchas. & israbel pente letetis. nolo te sponsum q̄rere p plateas. nolo te circūire angulos ciuitatis. Sponsus in plateis non potest īueniri. arta & angusta via est que ducit ad vitā. Atqz vtinā nō inuenisse sufficiat. vulneraberis. nudaberis. & gemebūda narrabis. inuenerunt me ⁊c̄. Zelotip? est hiesus non vult ab alijs videri faciem tuā. Foras vagentur virgines stulte. tu intrinsecus esto. cum sponso. Que si hostium clauseris & in occulto orueris. veniet & pulsabit & dicet. ecce ego stoan̄ ia. ⁊c̄. Daniel in cenaculo suo neqz em̄ manere poterat ī humili. fenestras ad hierusalē aptas habuit. & tu habeto aptas fenestras. sed vnde lumē intret: vnde videas ciuitatem dei. Ne apenas illas fenestras de quib? dicit̄. mors intrauit p fenestras vestras. ¶ L. ¶ Q virgini cauenda sit inanis gloria.

ALiud quoqz tibi vitandū est cautius ne vane glorie ardore capiaris. Cum facis elemosinā deus solus videat. Cū ieiunas leta sit facies tua. Vestis nec satis munda. nec satis sordida. & nulla diuersitate notabilis. ne tibi obuiam p̄tereuntiū turba consistat. & digito demōstreris Nec satis religiosa velis videri. nec pl? humilis qp̄ necesse est. nec gloriam fugiendo q̄ras pl̄es eī pauperatis et miserie atqz ieiunij arbitros dōclmantes. in hoc ipso placere cupiuit. qp placere otemnūt. Et mirū in modum. laus dū vitat̄ appetit̄. Hoc vicio pauci admodū sunt qui caruerunt. & ille est optimus qui quasi in pulcro corpe rara neruorum sorde respergitur. Neqz vero moneo. ne de diuitijs glorieris. ne ō generis nobilitate te iactes. Scio humilitatem tuā. stultissimū quippe ē docē qō nouerit ille quē doceas: Sed ne hoc ipm tibi iactantiā generet. qp seculi iactantiā otēpsisti nec cogitatō tacita subrepat. vt quia ī auratis vestib? placere desisti. placere conearis in sordib?. & quādo in cōuentū fratrū veneris vel sorori humilius sedeas scabello. te causeris indignā. vocez exinduistria q̄si confectam ieiunijs tenues. & deficientis imitata gressum humeris initaris alterius. Sunt quippe nōnulle exterminātes facies suas vt appareant homīb? ieiunantes. q̄ statim vt aliquē viderint igemiscūt. demittūt supcilium. & opta facie vix vnū oculum liberāt ad videndū. Vestis pulla cingulū sacceū. sordidis manibus pedibusqz venter sol? quia videri non potest estuat cibo. Alie virili habitu veste mutata. erubescūt femie esse qp nate sunt crimē amputant. et impudēter erigunt facies eunuchias. Sunt que cilicijs vestiunē & cucullis fabrefactis. vt ad infantiā redeant imitantur noctuas & bubones. Sed ne tantū videar disputare de femis. viros quoqz fuge quos videris cathenatos. quib? femmei contra apl'm crines hyrcorz barba. nigz pallium. & nudi impacientia frigoris pedes. Hec omnia argumenta sunt dyaboli. Tristiciam simulant. & quasi longa ieiunia furtiuis noctiū cibis ptrabūt. pudet reliqua dicere. ne videar mulieb̄ potius qp̄ monere. ¶ LI. ¶ De quibusdā dissolutis monachis. ¶ Iterū de moribus virginis.

SVnt & alij de mei ordis homīb? loquor qui ideo ad presbiteriū & ad diaconatū ambiūt vt mulieres licenti? videāt. Omnis his cura de vestib? si bene oleant. si pes laxa pelle nō folleat. crines calamistri vestigio rotanē. digiti anulis radiant. & ne plantas humidior via spgat. vix ip̄rimūt sūma vestigia. Tales dū videris sponsos magis estimato qp̄ clericos. Quidam in hoc oīe studium vitamqz posuerūt. vt matronarū nomīa. domos moresqz cognoscant. Mane surgentes. de domo in domū salutandi cā discurrunt. & pene vsqz ad cubiculum dormientiū. importune ingrediunt̄. Si puluillū viderint. vel mātile elegans. vel aliquid domestice supellectilis. laudant mirant̄ attrectant. & se eo indigere conq̄rentes. non tam impetrant qp extorquent. Hijs inimica castitas & ieunia. Os barbaz & pcax. & in ouicia semp armatū. Quocūqz te verteris p̄m? in facie ē. Quidquid nouū insonuerit. vel auctor vel exaggerator ē fame. nec affectate sordes. nec exquisite mundicie queniūt xp̄iano. Si quid ignoras. si quid de scripturis dubitas. interroga eum quem vita cōmendat. excusat etas. fama nō reprobat. aut si non est qui possit exponere. melius est aliquid nescire secure qp̄ cum piculo discē. Memēto quia ī medio laqorz ambulas. et inter veterane

virgies castitatis indubitate · in ipso mortis limi ne coronam pdidē de manibus· Si q̄ ancillule sūt comites ꝓpositi tui · ne erigaris aduersus eas· nec infleris vt domina · vnum sponsum habē cepistis· Eas autem virgines viduasq; q̄ ociose & curiose domos circūeūt matronaꝝ· que rubore frontis at trito· pasitos vicē minoꝝ· q̄si quasdā pestes abice Corrūpunt bonos mores · colloquia mala · Nulla illis nisi vestis cura est · & q̄ ventris sunt ꝓxima vicōse atq; lasciue quidq̄ vis mali insinuant· ac ferzeas quoq; mentes ad delicias molliunt·

¶ LII ¶ Q̄ libri poetaꝝ & philosophoruꝫ ꝓpter sacros libros spernendi sunt ·

QVe enim cōmunicatio luci ad tenebras · Quid facit cum psalterio ozati? · cū euā gelijs maro · cum aplis cycero · Olim cū relicta domo & pentib? · p xp̄o militatur? pgerē hieroslimā· bibliotheca quā michi rome sūmo stu dio ꝑfeceram · carere non poterā · Itaq; post cre bras vigilias & lacrimas · quas p̄teritoꝝ recorda tione peccatorum fundebā· plato vel tulli? sume bam in manibus · si quando in metipsum reuersus ꝓphetam legere cepissem sermo horrebat iculto· & quia lumē cecis oculis nō videbā· non oculoꝝ culpam putabam esse · sed solis · Deniq; in media ferme · xl · medullis infusa febris · sic īfelicia mēbra depasta est · vt ossib? vix hererēt · Interim pabanē exequic · & vitalis anime color toto iam frigescen te corpe in solo tantū repente pectusculo palpi tabat · Tamē subito rapt? in spū ad tribunal iudi cis ptrahor · vbi tantū lumis erat vt piect? in ter ram · sursum aspicē non auderē · Interrogat? ō cō dition · xp̄ianū me esse rndi · Et ille qui p̄sidebat mētiris ait · cyceronian? es non xp̄ian? · vbi ē cm thesaur? tu? · ibi est & cor tuū · Ilico ob mutui i ter verbera quib? cedi me iusserat consciē magis igne torquebar · illum mecum versiculū repetens in inferno aūt quis confitebitur tibi · Clamabam autem inter verba · miserere mei domie mi · mei · Tandem ad p̄sidentis genua ꝓuoluti qui astabāt p̄cabanē vt veniam daret adolescentie · & errori locū penitentie cōmodaret · exactur? deinde cru ciatū · si gentiliuz literaꝝ libros aliq̄n legissē · Ego itaq; qui constitut? in tanto articulo etiam velle maiora ꝓmittere · iurare cepi & dicere · Domie si vnq̄ habuero codices seculares si legero te nega ui · Inter hec verba dimissus reuerto · & miranti bus cunctis oculos aperui · multo lacrimaꝝ im bre pfusos · nec hoc Vani sōnij illusio fuit · Te ste michi tribunali ante q̄ō steti · & iudicium quod timui · me plagas sensisse post somnū · & liuentes scapulas habuisse · Tantoq; de hinc studio diuina legisse · quāto mortalia ante non legeram ·

¶ LIII · ¶ De auaricia fugienda ·

HAvaricie quoq; tibi vitandum est maluz non quo aliena appetas · hoc em̄ & publi ce leges puniūt · sed quo tua que tibi sūt liena non serues . Si in alieno inquit fideles non fuistis · quod vestrū est quis dabit vobis · Aliena nobis auri argentiq; sunt pondera · nostra possessio spiritualis est · de q̄ alibi dicit̄ · redemptio viri ꝓprie diuitie · At dicis · Puella suz delicata · & que meis manib? laborare non possum · si ad senectaz venero · si egrotare cepo · quis mei miserebit̄ · Au di ad aplos loquēt̄ hiesū · Respicite volatilia celi rc̄ · Si vestis defuerit lilia ꝓponūt̄ · si esurieris bea tos audies paupes & esurientes · Si aliquis affli xerit dolor · legito · oplacco michi in infirmitatibus meis · & dat? est michi stimul? carnis m · ne extol lar · Letare in omnib? iudicijs dei · Exultauerūt ei filie iude in oīb? iudicijs tuis dñe · nichil intulim? in hunc mundum · neq; auferre quid possum? · Ac nunc pleraq; videas armaria stipare vestibus tu nicas mutare quotidie & tamen tineas nō posse separare · Inficiūtur mēbrane colore purpureo · au rū liquescit in lras · gēmis codices vestiunt̄ · et nu dus ante fores eaꝝ christ? emorit̄ · Infinita de scri pturis exempla suppetant · que auariciaz doceāt esse fugiendam · verz quid ante non plures annos nitrie gestum sit referā · Quidā e fratrib? partior magis q̄ auarior nesciens xxx · argenteis dominū vendidū · c · solidos quos lima texēdo acq̄sierat mo riēs dereliquit · Initum est inter monachos ostiuz nam in eodē loco circiter q̄nq; milia diuisis cellul' habitabāt · quid facto op? esset · Et alij paupibus distribuēdos esse dicebant · alij dādos ecclesie · nō nulli pentibus remittendos Macharj? vero & pā bo & ysidorus & ceteri patres: sancto ei? loquen te spū decreuerūt infodiēdos esse cū eodē dicētes Pecunia tua tecū sit in p̄dition · grandisq; p to tū egiptū cunctos terzor inuasit · Et quoniā mona chorū fecim? mentionem · & te scio libēter audire q̄ sancta sunt · aurē palisp accomoda · ¶ LIIII ·

¶ De triplici genere monachoꝝ antiquoꝝ ·

TRia sunt in egipto genera monachorum Primū est cenobitaruz · id est in cōmuni viuentiū Prima apud eos confederatio ē obedire maioribus · Diuisi sunt p decurias & cētu rias · ita vt ix · homibus decim? p̄sit · & rursum x · p̄positos sub se habeat cēteslimus · Manent sepati sed iūctis cellulis vsq; ad horā nonam · Statutuz est vt null? pgat ad aliū p̄ter decanos · vt si forte fluctuat quis cogitationibus · illius osoletur allo quijs · Post nonā vero in omune concurrit̄ · psalmi resonant: scripture recitant̄ · & cōpletis orationi bus cūctis residentib? medi? patet incipit dispu tare · Quo loquente tm̄ silentiū fit · vt nemo aliuz respicere · nemo audeat exzeare · dicētis laus in fle tu ē audiētiū · Tacite voluūtur p ora lacrime · nec in singule? erumpit dolor · Cū vero de regno xp̄i & futura gloria cepit anūciare · videas cūctos su spirio moderato · & oculis ad celuz leuatis dicere intra se · Quis dabit michi pen · rc̄ · De hinc vnaq̄q; decuria cum pente suo pgit ad mensas quibus vicissim ministrant · pane viuitur & legumib? & cleribus · q̄ sale solo condiunt̄ · Vinū tantū senes accipiunt · quib? & cū puulis sepe fit prandiū · vt alioꝝ fessa sustēteat̄ etas · alioꝝ nō frāgat̄ incipiēs Ipsi autē patres nocte circūeunt cellulas singloꝝ & aure apposita diligenter q̄d faciant explorant · Quē tardiorem deprehendermt · nō mox increpant sed dissimulato quod nozūt eum sepi? visitāt · & ꝓuis incipientes ꝓuocant magis orare q̄ cogunt · Et quia nō licet cuiq̄ dicere · tunicā vel sagū non habeo · ita econom? vniuersa moderatur vt nemo q̄d postulet nemo debibeat · Si quis aūt egzotare cepit transferē ad exedrā latiozem · & tanto senuz ministerio confouet̄ · vt nec delicias vrbium · nec matris q̄rat affectū · Secundum gen? est anacho ritaꝝ: id ē solitarioꝝ · qui de cenobijs exeūtes · ex cepto pane & sale · nichil ad deserta ꝑferūt · Hui? vite auctor paul? illustrator anthonius · & vt al ti? ꝑscedam princeps iobes baptista fuit · Terciuz gen? ē quod dicit̄ rēnotb dcrimū atq; neglectū

XVII

bij bini vel trini habitāt · nec multo plures · suoq; arbitrio ac dictōne viuentes de eo quod laborauerint · in medium ptes conferūt vt habeāt alimēta cōmunia · habitant autē q̄mplurimi in castellis & vrbib? · & q̄si ars sit sancta non vita · quidq̄d venderit maioris est p̄cij · Inter hos sepe iurgia sūt quia cibo suo viuentes non patiunt̄ alicui se esse subiectos · Reuera solent certare i ieiunijs · & rē secreti victorie facere · Apud hos affectata sunt omnia · laxe manice & caligę follicātes · vestis grossior · crebra suspiria · visitatio virginuz · detractio clericoz · & si q̄n dies festus venerit saturātur ad vomitum

LV · De oratione & ceteris que debet virgo seruare ·

QVanq̄ apostol? semp nos orare iubeat & sanctis etiam ipse somnus oratio sit: tamen diuersas orādi horas debem? habere · vt si forte aliquo ope detenti fuerim? · ip̄m temp? nos ad officium admoneat · Horam tertiaz sextam · nonam · diluculū quoq; & vesp̄um nemo ē q̄ nesciat · Cibi non sumant̄ nisi oratione p̄missa nec a mensa surgendum nisi gratia referat̄ creatori · Noctibus bis terq; surgendū · egredientes de hospitio armet oratio · regredientib? occurrat oratō p̄iusq̄ sessio · ad omnē incessuz manus pingat · crucem · Teipsam obliuiscaris nō in alteri? ruina · sz in tuo ope gloriari · Nec dicas illa & illa suis reb? fruit̄ honoratur ab hominib? · fratres ad illā veniunt & sorores · Primū dubiū an virgo sit talis · nā homo videt in facie · deus in corde: Debinc etiaz si corpe virgo ē · an spū virgo sit nescio · Aplus aūt ita virginē diffiniuit · vt sit sancta corpore & spū Ad extremū habeat sibi gloriā suam · vincat pauli sententiam · delicijs fruat̄ & viuat · nos meliorum exempla sectemur · p̄pone tibi beatam mariam · ad quā cū angel? gabriel in viri specie descēdisset · p· territa respondere non potuit · Nūq̄ enim fuerat a viro salutata · Deinde nūcium discit & loquitur & q̄ hominē formidabat cū angelo fabulat̄ mtre · pida · Potes & tu mater esse domi · vt dicas a timore tuo domīe cōcepim? · Cetez virgines apud diuersas hereses esse dicūtur · Scorta sunt estimā de · non virgines · sed quia sciunt virginale vocabulum glorioſuz: sub ouiū pellib? lupos tegūt · xp̄m mentiunt̄ · antixp̄m cōuestiunt · Caute virgo qō alie simulant · tu vere esse cepisti · Hec omnia q̄ digessim? dura videbunt̄ ei q̄ non amat xp̄m · Qui aūt cōmorzuus est domino · & p̄surzexit: libē clamabit · Quis nos sepabit a caritate xp̄i · Amemus & nos xp̄m semp · & eius queram? amplex? · & facile videbitur omne difficile · breuia putabimus vniuersa q̄ longa sunt · & iaculo illi? vulnerati dicem? · heu mihi q̄a incolat? meus p.e · Filius dei p̄ salute nostra homīs factus fili? · de cē mensibus in vtero vt nascat̄ expectat · fastidia sustinet · cruciat? egredit̄ · pānis muoluitur · & ille pugillo mū dū meluens · breui p̄sepio collocatur · deridet̄ · verberat̄ · crucifigitur · Quid retribuā domino ꝛc · Calicem sal · Hec est em̄ sola digna retributō · cuz sanguis sanguīe compensatur · Aplus in laboribus plīmis in carceribz abundantius in fame & sitī ꝛc · Nos autē si cibus insulsior fuerit obstamur calix frangitur · mensa subuertit̄ · verba sonāt · & aqua tepidior sanguine vindicat̄ · Regnū celoruz vim patitur · Nisi vim feceris celorum regna non capies · Nisi pulsaueris importune · panem nō accipies sacramenti · An non tibi videt̄ esse violētia · cum cazo vult esse quod de? est · & illū locū vnde angeli corruerūt · angelos iudicatura conscendit · Egredere queso paulisp de carcere · et p̄sentis laboris mercedem ante oculos tuos pinge · quā oculus nō vidit · Qualis erit illa dies · cum tibi maria mater domini chorzis occurzet comitata virginuz cū post mare rubz pharaone submerso cū exercitu suo · tenēs tympanū precinet rīsuris · Cātem? ꝛc · Tunc teda in tuos leta volabit amplex? · Tunc & ipse spōsus occurzet & dicet · Surge p̄pera amica mea ꝛc · Tunc & angeli mirabunt̄ et dicēt Que est ista q̄ p̄gredituz ꝛc: Videbūt te filie · & p̄dicabunt regine & laudabūt · Sara cū nuptis obuiā veniet · ana cū viduis · pueri quoq; clamabūt osāna in excelsis · Quotiens te vana seculi delectauerit ambitō · quotiēs ibi videris aliquid glorioſum sic ad padisum mente transcende ·

LVI · De custodia virginitatis. Idem ad demetriadem virginem ·

INcredibilis anime fortitudo est · inter gēmas & sericum · inter eunuchoz & puellaz cateruas · & adulationē & misteria familie p̄strepentis · & exquisitas epulas · iciunioz laborem appetere · vestiū aspitatem · victz cōtemnētiā · Solent miseri pentes · & nō plene fidei xp̄iane · deformes · & aliquo mēbzo debiles filias · quia dignos generos nō inuenerūt · virginitati tradē · tā ti vt dicit̄ vitz estimantes margaritum · & eas in opes relinquūt · alioz filioz luxurie & delicijs ad omnem copiam p̄uidentes · Ferē aūt & omnium cristianoz laude celebrat̄ · quidq̄d fuerat nuptijs p̄paratū a sancta christi sponsa virgī traditū · ne sponso fieret iniuria · imo vt dotata p̄stinis opibus veniret ad sponsum · & qō in reb? mūdi pitu rū erat · domesticoz dei inopiā sustentaret · Mirātur emuli · virt? em̄ semp inuidie patet · Michi p̄positū est · stilo ecclesiastico laudare aniā vg̃is mee & gratias agere q̄ voluntatez eius sua adiuuerit voluntate · Alioq̄n cellula monasterij · vilis cibus · vestisq; ptempta · & etas vicina iam morti · breuisq; tpis viaticū carent omni assentationis infamia · Deniq; in reliquis ptibus omnis michi sermo ad vginem · nobilez nō min? sanctitate q̄ genē · cui? q̄nto sublimis ascensus · tantos lapsus piculosioz Quādo eras in seculo que seculi erant diligebas · polire faciem · ora depingere · ornare crinez · & alienis capillis turritū verticē struere · Nunc autem quia seculū reliquisti · secundo post baptismum renunciasti dyabulo & pompis eius · Si in cogitationes tuas coluber ascenderit · omni custodia seruacor tuū · & crebro signaculo munias frontē · ne exterminator egipti in te locū reperiat Citherā assumere iubet̄ · & tyr? multis peccatoz p̄fossa vulneribus vt agat penitentiaz · et maculas p̄stine fedi tatis · cū petro amaris abluat lacrimis · Vez nos ignorem? penitentiā ne facile peccem? · Illa quasi secunda post naufragiū miseris tabula sit · in virgine integra seruatur nauis · Aliud est querē qō p̄ideris · aliud possidere quod nūq̄ amiseris ·

LVII · De abstinentia virginum ·

POst cogitationū diligentissimam cautōz ieiunioruz tibi arma sumenda sunt · & canēdū cū dauid · humiliaui i ieiunio · a · m · Eua p cibū deiecta est de paradiso · Helias xl · dierum excitat? ieiunio · igneo curru rapituz · ad celū Moyses ieiunās xl · dieb? & xl · noctibus · familiaritate dei pascit̄ : Saluator quoq; q̄ virtutum &

conuersationis sue nobis reliquit exemplū. In iob scriptū est de draconе. virtus eius in lūbis e. Ad uersus iuuenes & puellas etatis ardore abuitur & inflamat rotam natiuitatis nostre. Omnes em̄ adulterantes q̄si clibanus. Hec sunt ignita dya= boli iacula. q̄ simul & vulnerant & inflamant. & a rege babilonio tribus pueris p̄parant. Sed quō ibi quart9 speciem habens quasi filij hominis īmē sos mitigauit ardores. Sic & m animo virginali rore celesti & ieiunioꝝ frigore. calor puellaris ex tinguit. & humano corpi angelorꝝ impat cōuersa tio. Quāobrem & vas electionis de virgīnibus se dicit domini nō habere p̄ceptum. Quia cōtra natu raz īmo vltra naturā est. non exercere quod na ta sis interficere in te radicē tuam. & sola virgini tatis poma decerpe. nescire thoꝝ. omnem virorū horrere contactū. & ī corpe viuere sine corpore Neqz vo īmoderata tibi īpam9 iciunia. & enormē cibor abstimentiā. quib9 statim corpa delicata frā gunt. & ante egrotare incipiunt. q̄m sancte ouer sationis iacere fundamēta. p̄hoꝝ quoqz sententia est. moderatas esse virtutes. excedentes modum atqz mensurā inter vicia reputari. Vnde & vnus de septem sapientib9. ne quid ait nimis. Sic debes ieiunare vt non palpites. & respirare vix possis. & comitum tuaꝝ vel porteris vel trabaris manibus sed vt strato corpis affectu. nec in lectione nec in psalmis. nec in vigilijs. solito quid min9 facias. Ieiunium non pfecta virtus. sed ceteraꝝ virtutum est fundamentū. ¶ LVIII. ¶ De institutione monꝝ virginis.

Mitare sponsum tuum esto auie matriqz subiecta. nullum virorꝝ & maxime iuuenū. nisi cum illis videas nullū scias quē ille nesciant. Secularis quoqz sententia est eadem velle. & eadem nolle. ea demū firma amicicia est. Eunuchoꝝ quoqz tibi & puellaꝝ. ac seruulorꝝ mores magis elegant̄ q̄ vultuū elegātia. Scurrilitas atqz lasciuia te presente non habeat locum. nunq̄ verbum inhonestū audis quin irascaris. Ridē & rideri secularibus derelinque. grauitas tua psonā decet. Catonem quoqz illū dico censoriū. & vestre quondam vrbis principem. qui ī extrema eta te grecas literas non erubuit censor. nec despera uit senex discē. & marcū crassū risisse semel ī vita scribit luci9. Fuit illa affectata severitas. & glorią querens popularem. Nos affect9 & pturbatiōes q̄ diu ī tabernaculo corpis hui9 habitam9. fragili corpe circūdamur. moderari & regere possum9 amputare non possumus. Vnde psalmista ait: Iracscimini & no. pec. Superfluū reor te monere pera uanciā. cū generis tui sit & habē et calcare diuitias. Da pauperib9: non diuitibus. non p̄pinquis nō ad luxuriam. sed ad necessitatē. Siue ille sacerdos. siue cognat9 sit. siue affinis. nichil ī illo aliud consideres. nisi paupertatem. Laudant te esurientiuz viscera. non ructuantiū opulenta cōuiuia. In actibus apostoloꝝ quādo domī nostri adhuc calebat cruor. & feruebat recēs in credentib9 fides. oīs possessiones suas vendebant. & p̄cia eaꝝ ad ap'lorū deferebant pedes. vt ostenderēt pecunias esse calcandas. Ananias & saphira dispensatores timidi. īmo corde duplici. q̄a post votū obtulerunt quasi sua. & non eius cui semel ea vouerāt. ptemqz sibi iam aliene substantie reseruauerūt. metuentes famem quā vera fides nō timet p̄sentē meruere vindictam. Alij edificent ecclesias: colūnaruz decorent capita. altare auro & ebore distinguant nō reprehendo. vnusquisqz in suo sensu abundet melius est hoc facere. q̄ repositis opibus incubare. Sed tibi aliud p̄positū est. xp̄m vestire ī paupibus. pascere ī esurientib9. visitare in languentibus suscipe in his q̄ tecto indigēt. & maxime in domesticis fidei. virginū alere monasteria. seruorū dei & paupez spū habere curam. qui dieb9 ac noctibus seruiūt domino tuo. qui in terra positi imitātur angelorꝝ conuersationē & nichil aliud loquentur. nisi quod ad laudes dei ptinet. habentes qz victum & vestitū. his gaudent diuitijs qui pl9 habere nolūt. si tamen seruant p̄positū. Alioquin si amplius desiderent. his quoqz q̄ necessaria sūt p̄batur indigni. Hec ad virginē diuitem & nobilem sum locut9. nūc tantum ad virginē loquar. id est nō ea q̄ extra te sed in te sunt. tantū cōsiderans.

¶ LIX. ¶ De exercitio virginis & societate ei9

Preter psalmorꝝ & orationis ordinez qō tibi hora tercia. & sexta & nona. ad vesperū. medio noctis et mane semp̄ ē exercendū. statue quot horis sanctaz scripturā edi scere debeas. quāto tpe legere. nō ad laborē. sz ad delectionem et īstructionē anie. Cūqz hec finieris spacia. et frequēter te ad figēda genua solicitudo animi suscitauerit. habeo lanam semp in manibus aliarumqz neta. aut in globum collige aut texēda compone. q̄ texta sunt respice. que errata reprehende. que facienda constitue. Si tantis operū varietatib9 fueris occupata. nūq̄ tibi dies longi erunt nec id. irco tibi ab ope est cessandū. q̄a deo p̄picio nulla re indiges. Sed ideo cū omnib9 laborandū est. vt per occasionē opis nichil aliud cogites nisi quod ad domini ptinet seruitutez. Simpliciter loquar. quāuis omnem sensum tuū in pauperes distribuas. nichil apud christū erit precios9 q̄ qō manibus tuis ipsa confeceris. vel in vsus p̄prios. vl' in exemplū virginum ceteraꝝ. vel quod auie matriqz offeras. maiora ab eis in refectionē pauperum p̄cia receptura. Solet tamē inter plerosqz esse certamē. vtz solitaria. aut cū multis sit vita melior. Quaꝝ prior preferē quidem secunde. sed in viris ridiculosa est ne abstracti ab hominū frequētia. foris dicis et impijs cogitatōnib9 pareant. et pleni arrogantie et supercilij cūctos despiciant. armētqz linguas suas. vel clericis vel alijs monachis detrahēdo. q̄nto magis in femīis. quaꝝ mutabilis fluctuāsqz sentētia. si suo arbitrio relinquat. cito ad deteriora labitur. Noui ego in vtroqz sexu pernimiā abstimentiam. cerebri sanitatem ī quibusdam fuisse vexatā. p̄cipueqz in his q̄ in humectis et frigidis habitauere cellulis. ita vt nescirēt quid agerēt. quo ve se verterent. quid loqui. quid facere deberēt. Certe si rudes secularium literaꝝ detracti b9 hominū desertoꝝ quippiam legerint. verbositatē solam discūt absqz noticia scripturaꝝ. et iuxta vet9 eloquium cū loqui nesciant tacere nō possūt eruditoꝝ sibi assumūt supcilium. pus imperitorū magistri q̄ doctoꝝ discipuli. Bonū est igitur obedire maioribus. pere perfectis. et post regulas scripturarum. vite sue tramitem ab alijs discere. nec p̄ceptore vti pessimo. sz p̄sumptione sua. De talib9 feminis et apostolus loquit̄ que circūferūtur omni vēto doctrine semp discētes. et nūq̄ ad veritatis scientiaz peruenientes. Graues femine. et maxime viduе ac virgines tibi comites eligant̄. quaꝝ p̄ba ē conuersatio. mo moderat9. sancta verecundia

XVII.

Fuge autē lasciuiam puellaꝝ·que ornant capita· crines a fronte demittūt·cutē polluūt· astrictas habeant manicas·vestimenta sine ruga·soccosq; crispātes. vt sub nomīe virginali vendibili? peāt Mores em̄ et studia dominaꝝ·plerūq; et ancillarum et comitū moribꝰ iudicātur· Illa tibi sit pulcra et amabilis· Illa tibi socia·q̄ nescit se esse pulcram·q̄ negligit formе bonū·& ꝓcedens ad publicum non pect? & colla denudat·nec pallio releuato crura vl' cuices apit·sed celat faciem·& vix vno oculo qui vie necessari? est patente graditur Cincīnaculos pueros & calamistratos·& pegrimi muris olentes pelliculas q̄si pestes & venena pudicicie deuita. Virginum q̄ im monasterio viuunt nūq̄m aliqua sola ꝓcedat· ¶ LX· ¶ De institutione virginis ab infantia sub cura parentum· ¶ Idem ad letam de institutione filie·

Filia tua paula cantica mūdi ignoret·turpia non intelligat· adhuc tenera lingua psalmis dulcib? imbuaē· ꝓcul sit etas lasciua puerorꝝ·Fiant ei litere buxee vel eburnee·& ludat in eis·et vt lud? ei? eruditio sit Habeat & in discendo socias quib? inuideat quarum laudibus moreat· Nec est obiurganda si tardior sit· sed laudib? excitādū ingeniū·vt et vicisse se gaudeat & victa doleat· Caue ne ꝛeptis blanditijs femīaꝝ dimidiata v̄ba dicē filia osuescat· ne ī auro atq; purpura discat ludē·quoꝝ alteꝝ līgue alteꝝ moribꝰ officit.ne discat ī tenero quod ei postea ō discendū est. Greca hystoria narrat alexandrum orbis dominatorem·im moribꝰ et in incessu leonidis pedagogi sui non potuisse carere vicijs·quib? adhuc puulus fuerat infectus·ꝓcluis ē em̄ malorū emulatio· & quoꝝ virtutes assequi nequis· cito vicia imitaris·Modestam habeat gerulā·nutricez grauem·Cum auū viderit im pect? eius transiliat? & collo dependeat·nolēti alleluia decantet·sit omnib? amabilis· & vniuersa ꝓpinquitas rosam ex se natam esse gaudeat· Ipse habit? doceat eā cui ꝓmissa sit·Caue ne ceruſa & purpurisso·ora xp̄o consecrata depingas·ne collū auro & margaritis ꝓmas·nec caput gēmis oneres·nec capillū irrufes & ei aliquid de gehēne ignib? auspiceris·Pretexta nobilissima quondaꝝ femina iubente viro hemetio q̄ patruꝰ? custodij virginis fuit·habitū ei? cultumq; mutauit·& neglectū crinem mundano more texit·vincere cupiens & virginis ꝓpositū & matris desideriū·Eadem nocte vidit angelum dei in somnis.terribili facie minitantem sibi·& dicentem· Tu ausa es viri imperium xp̄o preferre· & virgis dei caput. tuis sacrilegis manib? attrectare q̄ iam nūc arescent·vt sentias excruciata q̄d feceris·& finito mense q̄nto ad inferna duceris·Si autē pseueraueris in scelere & marito simul orbaberis & filijs·Omnia ꝓ ordinē expleta sunt·& sera misere penitentiam velox signauit interit?·Sic se vlciscē xp̄us ī violatoribꝰ templi sui·sic gēmas & pretiosissima ornamenta defendit:

¶ LXI· ¶ Iterum de eodem·

Hely sacerdos offendit dominū ob vicia liberoꝝ·& ep̄us fieri non potest qui habuerit filios luxuriosos & nō subditos. Si autē etas ꝓfecta & sui iuris pentib? imputaē quātomagis lactens et fragilis·q̄ ignorat boni et mali distantiaꝝ·Qui itaq; puul? ē.& sapit vt puulus·donec ad annos sapientie venerit· tā mala eius q̄ bona pentibus imputanē·Si sollicita es et prudēs ne filia tua pcutiaē a vipera·cui non eadē cura puides· ne pcutiaē a malleo vniuerse terre· ne egrediaē cum dina·vt videat mulieres regiōis aliene·Ne ludat pedib? ne trahat tunicas· venena non danē nisi melle circūlita·& vicia non deci piūt·n̄ sub specie vmbraq; v̄tutū Nō vescaē filia in publico·id est in pentū cuiuio·nec videat cibos quos desideret·Et licet quidē putent maioris eē virtutis·p̄sentē ꝓtemnere voluptatem·tamē ego securioris arbitroꝰ contin entie·nescire q̄d queras Carniū edulio sustenteē· ne prius deficiāt pedes q̄ curzere incipiat·Nunq̄m abs te ꝓcedat m publicū·basilicas martirum & ecclesias sine matre non adeat·null? ei iuuenis cincīnat? arrideat· Nolo de ancillulis tuis aliquam plus diligat·cuius crebro auribus insusurret:q̄quid vni loquitur hoc omnes sciant .Placeat ei comes non compta atq; formosa·q̄ liquido gutture carmen dulce modulet;· sed grauis pallēs·sordida·subtristis Nocte ad orationes surgat·mane ymnos decantet· Orationi lectio·lectioni succedat oratio·Discat & tenere colum·rotare fusum: stamina pollice ducere spernat bombicū telas·sericū·vellera·& aurū in fila lentescens·Talia paret vestimenta q̄bus pellatur frig?·nō quib? vestita corpa nudenē·cib? ei? olusculum sit·& simila·raroq; piscículi·sic comedat vt semp esuriat·vt statim post cibū possit orare & legere·Displicent mihi ī teneris maxime etatib?·longa & immoderata ieiunia· Exprimento dum dici asellum in via cum lassus fuerit diuerticula q̄rere·hoc impetuū p̄ceptum sit·vt longi itineris ꝓpetes vires supenē· ne in p̄ma māsione curzētes corruam? im medijs Cetez in quadragesima continentie vela pandēda sunt·& tota aurige retinacula equis laxanda properantibus ·Quanq̄m alia sit cōditō secularīū·& alia virginū atq; monachorū Secularis homo in quadragesima· ventris inglu uiem decoquit.& ī cochleaꝝ(more suo victitans) succo futuris dapib?·ac sagīe aqualiculū pac·virgo & monach? sic ī quadragesima suos dimittāt equos·vt sibi memimerint semper esse curzendum Michi omnino ī adulta virgine lauacra displicēt que seipsam debeat erubescere·& nudam videre nō posse·Si em̄ ieiunijs & vigilijs macerat corp? suū: & in seruitutē redigit·cur econtrario balnearū fomētis.sopit? ignis suscitatur.p gēmis & serico virgo tua diuinos codices amet· quibus nō auri & pellis babilonie vermiculata pictura· sed ad fidez placeat emendata & erudita distinctio· Caueat omnia apocrifa·iurare nō discat· mentiri sacrilegiū puteat· Trade ei comitē sanctitatis·cui? sermo & incessus & habit? doctrina sit virtutum

¶ LXII· ¶ Reprehensio virginis cōsortium matris sue deuitantis.

¶ Idē ad matrē & filiā in gallijs·

Obsecro vt si moroseci? aliquid scripsero· non tam mee credatis austeritatis esse q̄ morbi· Putride carnes ferro curātur & cauterio·venena serpentio pellūtur antidoto· & quod magis dolet maiori dolore curatur·Mater & filia pietatis nomina·officioꝝ vocabula· nature vincula·secundaq; post deū federatio·Nō est laus si vos diligatis·sed scel? est quod odistis.tu vero filia·iam em̄ desinā ad matrem loqui· quam forsitan & etas & ībecillitas ac solitudo excusabilem faciūt·Cur domū eius angustā iudicas· cui? non tibi fuit venter angustus· Decem mensibus

vtero clausa vixisti· & vna die ī vno cubiculo cū
matre non duras· an oculos eius ferre non potes·
Si virgo es quid times diligentem custodiam Si
corrupta· cur non palā nubis· Secunda post nau
fragium tabula est· quod male cepis· saltez hoc re
medio tempare· Quid tibi necesse est in ea vsari
domo· ī qua necesse habeas quotidie aut pire aut
vincere· quis vnq̄m iuxta vipam securꝰ dormit·
Que si & non ꝑcutiat certe solicitat· Securius ē
pire non posse· q̄ iuxta piculum non pisse inter la
sciuas puellas · & comatos linthiatosq; iuuenes
gradieris· Dabit tibi barbatulus quilibet manuz·
& pressis digitis· aut temptabitur· aut temptabit
Erit tibi inter viros & matronas puiuiū spectā=
bis aliena pocula· In alijs sericas vestes· auratas=
q; miraberis· In ipso quoq; conuiuio vt vescaris
carnibꝰ quasi multa cogeris · vt vinum bibas dei
laudabit creatura· vt laueris balneis sordibꝰ de=
trahet· Inter hec aliquis cōiuantiū vel assisten=
tiū· quoniam alienas non audebit vxores· te quia
custodē nō habes sepius respectabit· loquet nu=
tibꝰ · & quidq̄d metuit dicere significabit affecti
bꝰ· Inter has & tantas illecebras voluptatū· etiā
ferreas mentes libido domat· q̄ maiorem in virgi=
nibus patitur famem· dum dulcius putat esse q̄d
nescit· Vidimus aliquem ossibꝰ vix herentē illici
tis arsisse amoribꝰ· & ante vita caruisse q̄ peste·
Quid tu facies puella sani corporis· delicata pi=
guis· rubens· estuans· inter carnes & vina· & bal
neas· iuxta maritatas· & iuxt adulescētulas· Que
& si rogata non feceris, tamen deforme putes te
stimonium si rogeris · libido mosa mens ardentius
honesta persequitur. & quod nō licet dulcius su
spicat· Difficile inter epulas seruat pudicicia· Ni
tens cutis sordidum ostendit animū · vestis ipsa
tacentis animi indiciū est· si rugam nō habeat · si
p terram vt altior videaris trahatur · Si de indu
stria dissuta sit tunica· vt aliquid intus appareat·
opiatq; quod fedum est· apiat q̄d formosum est·
Caliga quoq; ambulantis nigella ac nitens stri=
re ad se iuuenes vocat papille fasciolis oprimunt
& crispāti cingulo angusti? pect? artat· Capilli
vel in frontē vel in aures defluit · Palliolū mer
dum cadit vt candidos nudet humeros · & quasi
videri noluerit celare festinat quod volens dete
xerat· & quādo ī publico quasi p verecundiā opit
faciem lupanaruz arte id solū arte ostendit· quod
ostensum magis placē potest· Respondebis vnde
me nosti· & quomō tam longo positus· in me ocu
los tuos iactas· fratris tui hoc michi lacrime nar
rauerūt· qui veinam mentit? fuisset· & magis hoc
timens q̄ arguens dixisset· Dispensatorē domus
omnes famuli rodunt· & quidq̄d domīa nō dedit
illū clamitant subtraxisse· Querulū seruoꝝ gen?
est· & quātūcunq; dederis semp es mim? est· non
em̄ considerant ex quanto· sed quātū det dolorez
q; suum solis q̄ possunt obtrectationibꝰ ostentē
facili? credunt mala hommes· & quodcūq; domi
fingit rumor in publico fit bona conscientia nul
lius & oculos fugit· ¶ LXIII· ¶ Repre
hensio instructō virginis lapse· ¶ Idem de la
psu susanne virginis & consecrate·

Quid taces o susanna Quid nō erumpis
in vocē· & mentis tue exponis ardorē·
Audite me omnes populi· & videte do
lorē meū· Iuuenes mei & virgines mee abierūt m
captiuitatē Ad te nūc michi sermo est· que caput
horꝝ & causa malorꝝ es· q̄ multipliciter misera cuz
gloria virginitatis nomen etiam perdidisti· Nephas
est em̄ te vocari susannā· q̄ casta non es· Vnde īci
piam· quid p̄mū· quid vltimū dicaz· bona omem o
rem que perdidisti· an mala deflea q̄ mueniſti· Eras
virgo in paradiso dei· vtiq; inter flores ecclesie eras
sponsa xp̄i· eras templū dei· eras habitaculū spiri
tus sancti · Et quotiens dico eras· totiens necesse
est vt ingemiscas· quia nō es qđ fuisti· Incedebas
in ecclesia tanq̄ colūba illa de qua scriptum ē· pē
ne columbe deargentate· Splendebas em̄ vt argē
tū· fulgebas vt aurꝰ · eras tāq̄ stella ī manu domī
Que est ista subita cōuersio· q̄ repentina mutatio
est· de dei virgine facta es corruptio sathane· de
spōsa christi scortum execrabile· ō templo deipha
nū īmundicie · de habitaculo spiritussancti tugu
rium dyaboli· Que īcedebas cū fiducia vt colūba
nūc lates ī tenebris vt vespertilio· Que fulgebas
vt aurum ꝓpter virginitatis decorez· nunc vilior
facta es luto plateaꝝ · Que fueras stella radians
in manu domī· veluti ō alto celo ruens · extinctū
cōuersa es in carbonē· Ve tibi misera· & iteruz ve
que tāta bona piter ꝓpter pui temporis luxuriam
perdidisti: Aperi oculos si potes· erige frontē si au
des· & aliquē sanctoꝝ diligenē intuere· Nonne fa
ciem tuā· conscientia cōmissi tanq̄m plūbum incli
nat· Quid facies coram maria & tecla & agnete· &
immaculato thoro puritatis· Quid iteꝝ facies co
raz angelis sanctis· Nonne splendore & caritate
immaculatoꝝ· quasi fulminibꝰ p̄cussa cōbureris·
sed dictura es forsitan· Non potui sustinere· qui
carne fragili circūferebar· Respōdebit tibi beata
tecla cū suis innumerabilibꝰ socijs· & nos eadem
carne amicte fuim?· nec tamē plenuz castitatis no
stre ꝓpositū· aut fragilitas carnis potuit mutare·
aut seuicia xp̄ianorum p varia tormenta deijcere·
Reuera non potest caro corrūpi· nisi mens fuerit
ante corrupta· remanebit ergo in crimine aīa· que
carnem p̄cedit in crimine · O furtiua turpitudine
constuprata· habitu virgo· facto non virgo· bis
adultera· & in actu & in aspectu · Virgo scōm
apl'm solicita est· vt sit sancta corpore & spū· tu
autem in contrariū totum vertis· vt nec sis sācta
corpe nec spiritu· corpe quidez fornicādo· spiritu
autem virginitatem mentiendo peritudo ergo ne
cessaria est· Sed q̄nta putas & qualis necessaria ē
penitentia· q̄ autem equet crimina aut certe exce
dat· In p̄mis omnis cura huius vite intermittēda
est tibi· & q̄si mortuam te existimans sicut es· quō
possis reuiuiscere cogita· Deinde tibi lugubris ve
stis accipienda est· & mēs ac mēbra singula digna
castigatione punienda· Amput nē crines· quia p
vanam gloriam occasionē luxurie p̄stiterunt · De
fluāt oculi lacrimis · q̄ masculum non simpliciter
aspexerūt· Palleſcat facies · q̄ quond ā impudice
irrubuit Totū itaq; corp? meum & ieiunijs ma
ceret· cinere aspersum & cilitio coopertū · & qa sibi
male ō pulcritudine placuit phorreſcat· Cor vero
scipsum inquietans & cogitationibꝰ ventilās· tan
q̄ cera liqueſcat· Grādi plaga alta & plixa opus
est medicina grandeq; scelus grandem habet ne=
cessario satisfactōnem· Et certe si mente tenerēt
homines qualē iudiciū inimet mūdo· sensus huma
nus necessitate seculari non dispgeret· si non insi=
delitate grauaretur Quātūuis & qualēuis cruci
atū ad p̄sens libenter sufferrent· dūmodo illas pe
nas ignis eterni non incurrerent·

LXIIII. De custodia vidualis castitatis. Idem ad furiam de viduitate seruanda.

NOn querunē in xp̄ianis initia. sed fines Paul? male cepit. sed bene finiuit. Iude exordia laudanē. sed finis p̄dicione dānatur. Quid facit in facie christiane purpurissus & cerusa. quoꝝ alteruz ruborem genarum labioꝝq̄ mentiē. alteruz candorē oris & colli ignis iuuenū fomenta libidinum. impudice mētis indiciū. Quomō flere potest p̄ peccatis suis q̄ cutem undat lacrimis. & sulcos in faciez ducit. Ornatus iste non domini est. sed velamen antixp̄i. Qua fiducia vultus ad celum erigit. quos conditor non agnoscit. nō ethnici ignes. nō vulcania tellus. non veseu? & olimpus tantis ardoribus? estuāt. vt iuuenules medulle vino plene & dapib? inflamate. grandis virtutis & solicite diligēt e est supare q̄ nata sis. in carne nō carnaliter viuere tecū quotidie pugnare. et inclusum hostem argi vt fabule ferūt centum oculis obseruare. Nōnulli vitā pudicam appetentes in medio itinere corruūt. dū solaz carniū abstinentiā putant. et legumīb? stomachū onerāt. & vt qō sentio loquar. nichil sic inflamat corpora. & titillat mēbra genitalia. sicut cib? indigest? . ructusq̄ cōuulsus. quid q̄ semināriū voluptatuz est. venenum putas. pcus cib? & venter semp esuriens triduanis p̄ferē ieiunijs. & multo meli? ē quotidie paz q̄ raro satis sumere. Cogitate quotidie esse morituz. & nūq̄ de secundis cogitabis nuptijs. LXV. Iterum de eodem. Idem ad acheruciam de monogamia.

INterdū sibi libido blandit. vt qō p̄ter intempantiam suā quedā faciūt. vt videantur facē desiderio liberoꝝ. Verūtamē semen terre bone centesimum. sexagesimū. & tricesimū fructum tenet. centenari? tamē p̄ virginitatis corona p̄mum gradū teneat. Sexagenarius p̄ labore viduaz in secundo sit numero. tricenarius federa nuptiaz ipsa digitorum p̄iunctione testetur digamia in quo erit numero. imo extra numerum. certe in bona terra nō oritur. sed in vepribus? & spinetis vulpium. Itaq̄ obsecro te religiosa in xp̄o filia. vt testimonia ista non noueris. quibus incontinentibus & miseris subuenit. Sed illa potius lectites. quib? pudicicia coronat. Sufficit tibi qō p̄didisti primū virginitatis graduz. & p̄ tercium venisti ad secundū. id ē p̄ officium cōiugale ad viduitatis contmentiam. Extrema imo abiecta ñ cogites. Q̄z si & p? diluuiū et añ diluuiū viguit illa sānia. crescite & multiplicamini replete terraz. Quid ad nos. in quos fines seculoꝝ decurzerunt. Quibus dicit. temp? breue ē. & iam securis ad radicem arboꝝ posita est. q̄ siluam legis. & nuptiarum euangelica castitate succidit temp? amplexā di zc̄. Olim glozie erat illum audire versiculū filij tui sicut nouelle oliuaz. & videas fi. t. Nūc de cōtimentib? dicit. qui adhezet domino vn? spiritus est. Proponis michi gaudia nuptiaz. ego tibi opponam piram gladiū & incendiū. Non tantuz bonū est in nuptijs qō speram?. quātū mali qō accidere potest & timendū ē. libido em̄ transacta semper sui reliquit penitus imē. nūq̄m satiat & extincta itez reaccendit. Vsu crescit & deficit. nec rationi paret. q̄ impetu ducit. Sed dicis ample opes & dispensatio rei familiaris. egent autozitate viri. sed & nisi cum seruulis tuis ipa seruieris familie tue impare nō poteris. q̄si non possis probate etatis habere famulos vel libertos. qui p̄sint domui vel ad publicū respondeāt. tributa p̄soluant Quere p̄mum regnū dei. & hec omnia apponētur tibi. Melius est remfamiliarem minui. q̄ aīe salutē pire. Meli? ē āmittere quod aliq̄n periturum est q̄ io p̄ quo omia dimittēda sunt. Nos vero ardem? auaricia. & contra pecuniā disputantes auro sinū expandimus. nichilq̄ nobis satis ē. Et illud quod de megarensib? dicit: iure miseris coaptari potest. Edificāt q̄si semp victuri. viuūt q̄si altera die morituri. Et hec facim? q̄a domini verbis nō credim?. & quia etas optata cūctis. nō vicinia mortis. q̄ debetur mortalib? lege nature: sed cassa spe annoꝝ nobis spacia pollicet. Nemo em̄ tam fractis vinb?. & sic decrepite senectutis ē. vt nō se putet vnū adhuc annū esse victuꝝ. Vnde subrepit obliuio conditionis sue. vt terrenuz animal iam iamq̄ soluendū erigatur in supbiam. & anīo celū teneat. LXVI. De bono vsu diuitiaz nebridij. Idem ad saluinam viduam de viduitate seruanda.

NEc diuiti obsunt opes. si eis bene vtaē. nec paupem egestas cōmendabiliorez facit. si inter sordes & inopiaz peccata nō caueat. Nichil nocuit militanti nebridio paludamentū. & balthe? & apparitoꝝ caterue. quia sub habitu alteri? alteri militabat. sicut econtrario nichil p̄dest alijs vile palliolū. furna tunica. corpis illuuies. & simulata pauptas. si nomīs dignitatem operib? destruāt. Ioseph & in egestate & in diuitijs dedit experimenta virtutū. Daniel & tres pueri sic p̄erant babilonie opibus. & inter primc pes ciuitatis vt habitu nabuchodonosoꝝ deo mēte seruirent. Mardoche? & hester iter purpurā sericū & gēmas superbiam humilitate vicerūt. Diuitib? inquit hui? seculi p̄cipe zc̄ Hic didicim? quomō camelus intrare posset p̄ foramē acus. quō animal tortuosum depposito onere sarcinaruz assumat sibi pennas colūbe. & requiescat in ramis arboꝝ que de synapis semine succreuit. Legimus in esaia. camelos madian. & epha & saba auruz & th? ad vrbem domini deportantes. Docet & esopi fabula plenū muris ventrem p̄ angustū foramē egredi nō valē. Ergo nebridi? meus quotidie illud reuoluēs q̄ volūt diuites fieri incidūt in temptationes dyaboli. & in laqueū dyaboli zc̄. Quidq̄ & imperatoris largitō. & honoris infule sibi dederant. in vsus pauperū conferebat. Nec semel abijciebat sarcinā quod fecerūt apli patrez. & rethe & nauiculam lī quentes. sed ex equalitate alioꝝ inopie suam abūdantiam omunicabat. vt postea illoꝝ diuitie hui? indigentiam sustentarent. Scit ipsa cui scribo me nō nota sed audita narrare. nec ex aliquo in me beneficō. scriptoꝝ moze grecoꝝ gratiā lingua reddē vbi nāq̄ vile oluscul̄. & cibari? panis. & cibus potusq̄ moderat? . ibi diuitie supuacue. ibi nulla adulatio. Ex quo colligit fidele esse testimonium quod causas nō habet mentiēdi. Ad virtutes ei? certas veniā quas singulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem regis babilonis sine adustione ingressus est. Cuius adolescentis egiptia domina pallium non tenuit. Mirū dictum est. Nutrit? in pallatio. contubernalis & discipulus augustoꝝ. Quorum mense ministrat orbis & terra. ac maria seruiūt inter reꝝ omniū abundantiam. In primo etatis floze tante verecundie fuit vt virginalem pudorem vinceret. et ne leuē q̄dez

in se obsceni rumoris fabulam daret · Deinde purpuratoꝝ ꝓpinquus · & cū ambobus studijs eruditus · non est inflatus in superbiam · non ceteros homines obducta fronte premsit · sed cūctis amabilis fuit · ¶ LXVII · ¶ De institutione viduę ·

Didicisti cathalogum virtutum tuarum quid debeas nomi tuo · qb⁹ meritis secū dū pudicicie gradum possideas: Nec te moueat ꝙ sexagenaria eligatur vidua · & putas adolescentulas ab apostolo reprobari · Sed te credas eligi ab eo qui discipulo suo dixerat · Nemo adolescentiam tuā contemnat · ꝓcul sint a conuiuijs tuis phasides aues · turtures crassi, atagenionicus · & omnes aues quib⁹ amplissima patrimonia auolant · Nec ideo te a carnibus vesci non putes si suum lepoꝝ atq; ceruoꝝ & quadrupedū animaliū esculentias reprobes · Non em̄ hec pedum numero · sed suauitate gust⁹ iudicanē · omnis creatura dei bona est · Audiant hec mulieres que solicite sūt quō placeant viris: comedāt carnes q̄ carnib⁹ seruiūt · quaꝝ seruoꝝ despumat ī coitū Que ligate maritis generationi ac liberis dant operam Quarum uteri portant fetus · eaꝝ & intestina carnib⁹ impleanē · Tu vero que in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates · q̄ liram purpurisso & cerusa faciem sup feretꝝ eius lacrimis diluisti · que pullam tunicā · nigrosq; calceolos · candide vestis · & aurati socci depositione sumpsisti · nichil habes necesse aliud nisi perseuerare in ieunio · pallor & sordes gēme tue sint · plumaꝝ mollicies iuuenilia mēbra non foueat · balneaꝝ calor nouū non succendat adolescentule sanguinem · Audi quid ex psona vidue ptimentis ethnicus poeta decantet · Ille meos pm⁹ qui me sibi iunxit amores abstulit · ille habeat secū · seruetq; sepulcro · Si tā ti vilissimum vitꝝ · q̄nti preciosissimū margaritum si sic communi lege nature damnat omnes gentilis vidue voluptates · q̄d expectandū est a vidua xp̄iana · que pudicicią suam non solū ei debet q̄ defunct⁹ est · sed ei cum quo regnatura est · Tenerares in feminis fama pudicicie est · & quasi flos pulcerrim⁹ cito ad leuem marcescit auram · leuiq; flatu corrumpit̄ · maxime vbi etas sentit ad vicium & maritalis deest auctoritas · cuius vmbra tutamen vxoris est · Quid facit vidua inter familie multitudinē · inter ministroꝝ greges · quos nolo vt cōtemnat famulos · sed vt viros erubescat · Certe si ambitiose dom⁹ hec officia flagitant · p̄ficiat hijs senex honestis moribus · cui⁹ honor domī dignitas sit · Scio multas clausis ad publicū foris⁹ · non caruisse infamia seruuloꝝ · quos suspectos faciebat aut cultus impudicus · aut crassi corporis nitor · aut etas apta libidini aut ex conscientia amoris occulti secutus animi tumor · qui etiā bene dissimulat⁹ frequenter erūpit in publicū · & conseruos quasi seruos despicit · Omni ergo diligentia custodias cor tuū · & caueas quidq̄d de te fingi potest · Nō ambulet iuxta te calamistrat⁹ ꝓcurator · non hystrio fractus in femina · non cantoris diabolici venenata dulcedo · non iuuenis cult⁹ & nitidus · nichil artiū scenicaꝝ · nichil tibi in obsequijs molle iungatur · Habeto tecū viduaꝝ et virginū chorosbabeto tui sexus solacia · ex ancillaꝝ quoq; moribus⁹ domine iudicanē · ¶ LXVIII · ¶ Iteꝝ de eodē ·

Semp in manib⁹ tuis diuina sit lectō · & tam crebre cogitationes vt omnes cogitationū sagitte · quib⁹ adolescentia ꝓcuti solet · huiuscemodi clipeo repellanē · Difficile quin poti⁹ ipossibile perturbationū initijs carere quēpiā eo ꝙ incentiua vicōrū omnium titillent animos · & quasi in meditullio nostrū iudiciū sit · vl' abijcē cogitata · vel recipe · optimus ille est qui minimis vrgetur · velut si egregio insperses reprehendas in corpore uenos · hoc ē quod alijs verbis ꝓpheta significat · Turbat⁹ sum & nō sum locut⁹ · Irasci mini & nolite pec · Et illud architecta rētimi ad villicū negligentem · Iam te verberib⁹ enecasses · nisi & iratus essem · Ira em̄ viri iusticiam dei nō operat̄ Sicut irasci homini est · & irā non p̄fficere xp̄iani Sic omnis caro · concupiscit quidem ea q̄ carnis sunt · sed nostrum est voluptatis ardorem maiore xp̄i amore restinguere · & lasciuiens iumentuꝝ frenis medie subiugare · vt ñ libidinē · sed cibos q̄rat ac desideret · & sessorem spiritūsanctuꝝ moderato ac cōposito portet incessu · Quorsum ista Vt hominem te esse noueris · & passionib⁹ humanis nisi caueris subiacere · De eodem cuncti facti sumus luto · ijsdem cōpacti exordijs · In serico & in pannis eadē libido dominatur Nec regū purpuras timet · nec mendicantiū spernit squalorem · multoq; melius est stomachū te dolere q̄ mentē · impare corpori q̄ fluire · gressu vacillare q̄ pudicicia · nec statim nobis penitentie blandianē subsidia · q̄ sūt infelicium remedia · Cauendū est vuln⁹ · qd dolore curatur · Aliud est integra naue · & saluis mercib⁹ portū salutis intrare · aliud nudū habē tabulatū · & crebris fluctuū recursibus ad asperrima saxa collidi · Nesciat vidua digami indulgentiā · nec nouerit illud apl'i · melius est nubere q̄ vri · tolle quod peius est vri · & p se non erit bonum nubere Primus lamech maledictus & sanguinari⁹ · & de stirpe chaym descendens · vnam costam diuisit in duas · & plantariū digamie ptinus diluuij pena subuertit · vnde illud apl'i · Volo adolescētulas nubere ꝛc̄ · cur indulserit statim subiecit · Iam em̄ q̄dā declinauerunt post sathanā · Ex quo intelligimus illū non stantib⁹ coronā · sed iacentib⁹ manū porrigē · Vide qualia sint scda matrimonia · q̄ lupanaria⁹ p̄ferūt̄ · Quia declinauerūt ait q̄dā p⁹ satha nam · ideo adolescentula vidua · q̄ se nō potest cō timere · vel non vult · maritum potius accipiat q̄ dyabolū · ¶ LXIX · ¶ De morte amici & idem ad pāmachiū de morte paulinę ·

Quid boni habeat sanitas lāguor ostēdit plus sensim⁹ quod habuimus postq̄ habere desiuim⁹ · In tribus mulieribus & sanguīe & virtute diūctis tria xp̄i p̄mia recognosco · Eustochium v̄ginitatis flores metit · paula laborioſam viduitatis aream terit · paulina castum matrimonij cubile cōseruat · Etem̄ nec sororis felicitatē · nec continentiaz matris ausa appetere · maluit in humiliorib⁹ tuto pgere q̄ pendulo gradu in sublimioribus fluctuare · Et vt quadrigam domi⁹ vna emitteret sanctitatis · nobis post dormitionem paulinę pāmachiū mōachū ecclesia pepit p⁹humū · Ex patris & diuis nobilitate patriciū elemosinis diuitē · humilitate sublimē · Prima virtus ē monachi · hominū p̄temnere iudicia · & semp apl'i recordari dicentis · Si adhuc hominib⁹ placē · Ingenia liberaliter educata facilius verecūdia q̄ met⁹ supat · & quos tormenta non vincūt interdum vincit pudor · Non paꝝ virum · nobilē locupletem · potentium in plateis vitare comitatum

miscē se turbis rusticis · de pncipe vulgꝰ fieri. Ez q̄nto humiliorꝫ tanto sublimiorꝫ est·lucet marga rituꝫ ī sordibus· Parua quidem dimisimus· grandia possidemus· Centuplicato fenore xpi pmissa reddūtur·Semp grandia m audientiū ponuntur arbitrio·Non tibi imponiē necessitas vt voluntas pmium consequaē Si ergo vis pfectꝰ esse·esse qđ xp̄us est·vende non ptem substantie·ne timor penurie infidelitatis occasio sit·sed totuꝫ·& da paupibꝰ·ñ locupletibꝰ·ñ supbis· Da quo nctas sustēteē·nō quo augeāē opes·Cūq; legeris illud apli· non alligabis os boui triturāti &c̄· & dignus est operi? mercede sua·& qui altari mīstrāt·de altari pticipanē·Memēto quoq; huiꝰ snīe: hñtes victū atq; vestitum·his contenti sumus· Vbi videris fumare patias: & phasides aues lētis vaporibus discoqui·vbi argenti pondus·feruētes bozicos mannos·comatulos pueros·pciosas vestes·picta tapetia·vbi ditiorꝫ est largitore cui largiendu ẽ·ps sacrilegij est rem pauperum non dare pauperibus Et tñ nō est satis pfecto & consūmato viro opes ptemnere·pecuniam dissipare & p̄jcere · quod im momento & pdi & mueniri potest· Fecit hoc soc̄tes thebanꝰ·fecit ātistenes·fecerūt plurimi quos vicios legimꝰ· plus debet xp̄i discipulꝰ p̄stare· q̄ mundi pbus·glozie animal· & popularis aure atq; rumorꝫ venale mancipium·Tibi non sufficit opes ptemnere;nisi christū sequaris· Sentio te diuinis ardere doctrinis· nec temeritate quozundā docere quod nescias·sed ante discere qđ doctur? sis·Non coturnatā affectas eloquentiā·nec more pueroꝫ argutas sententiolas in clausulis struis·cito turgens spuma dilabiē·Felices inquit fabiꝰ artes essent·si de illis soli artifices iudicarent Hec p̄ teriēs tetigi·vt eruditis ptentꝰ auribꝰ ñ magnope cures quid impitorꝫ de ingenio tuo ramusculi iactitent·sz ꝓphetaꝫ quotidie medullas bibas.Hec quoq; moneo vt non solum pecuniā sed etiā xpo teip̄m offeras:hostiam viuā·Scit hostis antiquus magis ptimentie q̄ numoruꝫ esse certamen · facile abijciē qđ heret extrinsecus·Intestinū bellū pciosius est·Zacheus diues erat · apostoli paupes:& q̄ntum ad diuitias nichil·q̄ntū ad voluntatē totū mundū piter reliquerūt·Si offeramꝰ xp̄o opes cū anima nostra libenter suscipiet·Sin aūt que foris sunt deo·que int? dyabolo demus·nō est equa petitio·Q; patricij generis p̄mus inter p̄mos monachos eē cepisti·non tibi sit tumoris:sz humilitatis occasio·Quātūcūq; te deieceris·humiliorꝫ xp̄o nō eris·Esto incedas pedibꝰ·fusca tunica vestiaris· equeris paupibꝰ·inopum cellulas dignanter introeas·aquā portes·ligna concidas·focū extruas vbi vincla·vbi alape·vbi sputa·vbi flagella ·vbi patibulū.vbi mors· & cū omnia que dixi feceris: ab eustochio tua paulaq; vinceris·si nō ope ac certe sexu·Hec dico nō quo ō ardore tue mentis qđ q̄m dubitem·sed quo curzentē impellā: & acriter dimicanti feruorē fauore augeam· ¶LXX· ¶De laude sancte marcelle viduе· ¶Idez ad principiaz virginem de vidua vel obitu sancte marcelle.

Olent vidue seculares purpurisso ac cerusa ora depingere·sericis nitere vestibus:splendē gēmis·aurū portare cuicibus·fragrare mirra·dñatu se caruisse virorum letanē·q̄runtq; alios.nō quibus iuxta sententiā dei seruiant·sed quibus impent·vñ & paupes eligūt. vt nomē tm̄ virorꝫ habere videantur·In vidua nostra marcella·ꝓfusa est gentilitas·Omnibꝰ em̄ patefecit q̄ esset vidua xp̄iana·q̄m scientia & habitu ꝓmittebat·Talibus usa est vestibꝰ· quibꝰ frigꝰ depellēt· non mēbra nudaret·aurū usq; ad annuli signaculū repudians ·& magis m ventribus egenoꝝ q̄ꝑ m marsupijs recondens·nullū clericoꝝ vel monachorū q̄ ample domꝰ plerūq; necessitas exigebat·absq; arbitris vidit · Semp m comitatu suo virgines & graues viduas habuit:sciens ex la sciuia puellaꝝ sepe de domīarū moribꝰ iudicari· Raro pcedebat m publicū·& maxime nobiliū matronaꝝ·vitabat domos· nisi cogerēt videre quod ptempserat · respondeat forsan īfidelis lectoꝝ·me m mulierclarū laudibꝰ immozari· Qui si forte recordeē sanctas mulieres comites domī saluatoris que de substantia sua ei mīistrabant · & tres marias stantes ante crucem mariamq; ꝓxīe magdalenā·q̄ ꝑma ante apostolos xp̄m vidē meruit resurgēnē·se potiꝰ supbie q̄ꝑ nos ꝓdēnabit īeptie·q̄ virtutes nō sexu·sed animo iudicamꝰ·Hec annis plurimis suā sic transegit etatem· vt ante se vetulam cernēt q̄m adolescentulā fuisse meminisset·laudāt illud platonicū·pbia est meditatō mortis·

¶LXXI· ¶De consolatōne fideliū sup morte amicoꝝ· ¶Idem ad thrasiā cosolatoziā

Tupe murū fidei tue penetratū vulneri bꝰ orbitatis · quē sepire debuerat spes resurzectōis·Nūquā spes cū dolore cōcordat.nec fides sentit quācunq; iacturā· Resurgere credimꝰ & nostros plangimꝰ·Quid facēmꝰ si mozi tm̄ p̄ciperet deus Voluntas eiꝰ vtiq; sola sufficēt ad solatiū·cui nullum iubemur imponere affectū·Nichil abstulit tuum·quia recipere dignatꝰ ē ꝓpriū·Et creditū suū recipe decuit creditorē & nichil aliud decuit q̄ꝑ creditozi gratias agē mutuātem·& dicere cū iob · Domin? dedit domin? abstulit ꝛc̄· Addiē & alia cōsolatōnis ꝓuidentia· q̄ iaculis orbitatis occurzat · plangē em̄ deberemus amicis de seculo recedentibꝰ · si seculi inimicicias contraire mīme sentiremꝰ.& plangimꝰ domī bñficia q̄ nouit infirmitati nostre quid p̄stet ·piclitari volebat adhuc q̄ dolet aliquem dormientē·& mē fructus vite p̄sentis videre cupit miseꝝ laborare Quid ergo ꝓ dormiente lacrīas fūdis·q̄si nescias quid in teip̄o quotidie patiaris· ꝓpter hoc em̄ & dñs discipulos admonet dicens·Si diligeritis me ꝛc̄·plane mortuū lazarū fleuit·sed nō tuas lacrīas fudit·Doluit lazarū non dormiētem·sed potiꝰ resurgentē · & flebat quem cogebaē ꝓpter alios saluandos sec̄o reuocare· hanc vitā dans ingemiscebat·quā tu doles esse sublatam· Contra lacrimas eiꝰ pugnant lacrime tue et amor tuꝰ eiꝰ amori nō ouenit · Ille em̄ nolebat reddē laborib? quem dilexerat:& tu amare te credis cui laboꝝ vis adhuc r̄ stare tormenta.Michi crede· Sola in omnibus incredulitas meret· Et sicut non potest fides nosse quod doleat· sic diffidentia sola doloꝛib? inueniē ancilla.Preterea vide si aliquid debeat doloꝛi occidi·vbi sine aliquo remedio potest animꝰ fatigari· Sequiē consūmatio omniū gaudiorum q̄ꝑ in resurrectōne mutuem nobis domino reformante reddemur·sicut scriptum est·Si em̄ credimus ꝛc̄·

¶LXXII·¶Idem de eodem·¶Idem ad theodoram de morte lacrimi·

Diversus mortis necessitatē que īter fratres diuidit· & carissima inter se nomīa

crudelis & dura dissociat: hoc solatio erigimur · q̄ in breui visuri sum⁹ eos quos absentes dolem⁹ Neq; em̄ mors sed somn⁹ appellat̄ scō; apostolū Lucinus in breui consumatus expleuit tpa multa Nos dolendi magis qui quotidie in prelio stam⁹ Vulnera peccatoꝝ accipim⁹. vicijs sordidamur · Ille iam securus & victor te aspicit de excelso· & fauet laboranti· & iuxta se locū p̄parat· eodem caritatis amore· quo ī terra quoq; oblitus officij cōiugalis sororem habere te cepat· ¶ Idem ad paulam consolatoriam sup morte blesille · Testor mi paula hiesum quē blesilla nūc sequit̄· testor sāctos angelos ei⁹ ·quorum sorte fruitur· eadez me dolor p̄peti tormenta que pateris· Verū sp̄iderem⁹ quid ethicus ille psalm⁹ sonet· Iust⁹ es dñe: & rectum iudiciū t · Hoc non potest nisi ille q̄ ad vniuersa q̄ patit̄ magnificat dominum· & suo merito imputās de eius in aduersis clemētia gloriat̄· Cur aūt durū sit quod q̄nq; patiendum est · dolemus quēq̄m mortuū· ad hoc em̄ nati sum⁹ vt maneam⁹ eterni· Ceterū nōne vereris· ne tibi saluator dicat irascaris paula· q̄a filia tua mea facta ē filia· indignaris de iudicio meo· & rebellib⁹ lacrimis facis iniuriā possidenti· Cibuz tibi denegas nō ieiunio rum studio· sed doloris· non amo mediā istā· Ieiunia hec aduersarij mei sunt· uullā animā recipio· q̄ nolēte me separ̄ a corpore; Tales stulta p̄bia martires habeat· habeat zenonem theoumbzetū vel cathonē· Si viuentē crederes filiā· nūq̄m plangeres ad meliora migrasse· Luxisse legit̄ iacob filiū quez putabat occisum· ad quē et ip̄e erat descensur⁹ ad inferos dicens· Descendā ad filiū meū lugens ī infernū· Quia necdū padisi ianuā x̄pus effregerat · necdū flameā illam rūpheā· & vertigimē p̄sidētiuz cherubim sanguis ei⁹ extinxerat· Vnde & abzahā licet in loco refrigerij fuerat· tamen apud inferos esse cū lazaro scribit̄· Et dauid iuste flesse filiū paricidā: q̄ aliuz puulū post̄q̄m vt viueret impetrare non potuit· quia sciebat non peccasse· nō fleuit De moyse vero & aaron· q̄ eis ex veteri more sit planct⁹ exhibitus· nō est mirandū· cū & ī actib⁹ apostoloruz iam euangelio chorusante stephano fecerint hierosolime fratres planctū magnum· & vtiq; planct⁹ magn⁹ nō in plangentiū exaīatōne vt tu estimas· sed in pompa funeris & exequiarū frequētia intelligend⁹ sit · Parce queso tibi· pce filie iā cū x̄po regnanti· pce saltē eustochio tue cui⁹ pua adhuc etas· & rudis pene īfantia· te magistrā te dirigit̄· Grandis in suos pietas: impietas ī deū est· Abzahā vnicū filium let⁹ interfecit· & tu vnā de pluribus quereris coronatam· Detestande sūt iste lacrime plene sacrilegio crudeli que nō habēt modu;· sed usq; ad vicinā mortis accedūt· vlulas & exclamitas· & quasi quibusdā facib⁹ accēsa· q̄n tū in te est tui semp homicida es· Sed & ad talē sē per clemens hiesus ingredit̄ & dicit Quid ploras Non est puella mortua sed dormit· Irrideāt circūstantes· Ista infelicitas iudeoꝝ est· Te quoq; si ad sepulcz volueris filie volutari· angel⁹ increpabit Quid queris viuentē cū mortuis· ¶ LXXIII· ¶ De vita nepociani militis· ¶ Epitaphiū nepociani ad heliodorum ep̄m

Epocian⁹ dū esset in palatij militia· sub clamide & candente limo corpus cilicio circūcinxit· ante seculi potestates stans lurida ieiunijs ora p̄tauit · sub alterius signis & vestibus· sūmo rege militauit· Et ad hoc cingulū habuit vt viduis & pupillis opp̄ssis ac miseris s̄b ueniret · Michi tamē non placent donatōnes iste imperfecte seruitutis dei Sed tñ baltheo posito· habituq; mutato· quidq̄d castrensis peculij fuerit ī paupes erogauit· excepta vili tunica· & opimto pari quo tecto tñ corpe frigus excluderet· nichil sibi reseruauit Cult⁹ ip̄e p̄imtie morē sequēs· nec mundicijs nec sordib⁹ notabilis erat· Quid multa sit clericus· & p̄ solitos grad⁹ presbiter ordinat̄· O bone ihu quis ibi gemitus· quis vlulat⁹· q̄ cibi interdictō· iuuenilem etatem indignā sacerdotio causabat̄· Sed eo dignior erat· quo clamabat se indignū· & negando merebat̄ q̄ esse nolebat· Igit̄ clericatū· nō honorē· sed onus intelligens· p̄mam curam habuit· vt humilitate superaret inuidiā· Deinde vt nullā in se obsceni rumoris fabulā daret · vt q̄ mordebant̄ ad eius etatē· stupent ad continētiam· Spes miseroꝝ solamē lugētiū fuit· Ita in singulis virtutib⁹ eminebat· quasi cetas nō haberet· Inter presbiteros & coequales p̄m⁹ in ope· extrem⁹ in ordine · Grauitatē moꝝ hylaritate frontis tempabat· gaudiū in risu nō cachinū intelligēs· Ieiunia ī aurige modū p̄ lassitudine & virib⁹ corpis tempabat· Mense a uūculi intererat · & sic apposita queq; libabat· vt & superstitiōnem fugeret· & cōtinentiam reseruaret · Sermo eius & omne conuiuiū de scripturis aliquid p̄ponere· libent̄ audire· verecūde rñdere: recta suscipe· praua acriter confutare· disputantē contra se magis docere q̄ vincere· lectione assidua· & meditatōne diuturna· pectus suū bibliothecā fecerat x̄pi· Vnde hic feruor nisi ex amore dei· Vnde legis x̄pi indefessa meditatō· nisi ex amore & desiderio ei⁹ qui legem dedit Alij numū addant numo· & marsupium suffocantes· matronaꝝ opes venētur obsequijs· Sit ditio res monachi q̄ p̄ fuerant seculares· possideāt opes sub paupe x̄po· quas sub locuplete dyabolo non habuerant· & suspiret eos ecc̄ia diuites: quos tenuit mūdus antea mēdicos· Nepocian⁹ noster aurū calcans scedulas sectatur· Ita magn⁹ erat ei⁹ anim⁹ in magnis vt nec mīma negligēt· Erat em̄ solicitus si niteret altare· si pietes absq; fuligine· si pauimēta tersa· si velum in hostijs· si sacrarium mūdū· si vasa lucentia· Vbicūq; eū ī ecc̄ia q̄reres inuenires· basilicā ecclesie· & conciliabula martiꝝ diuersis floribus & arboꝝ comis· vicinūq; pāpinis adumbzabat· ¶ LXXIIII· ¶ De laude virginitatis in comparatōe nuptiarū Idē contra iouinianum· li· primo·

Vm minora maioribus coequanē· inferioris opatio superioris iniuria ē· Bonum est inquit apl'us mulierem non tangē· ergo malū est tangē· Sed ideo ignoscit̄ ne deteri⁹ fiat· vnde dicit p̄ter fornicatōez aūt ⁊c· Sed quale est illud bonū· quod deterioris ordinatōne vl' opatōe cōcedit̄· Illud naturaliter bonum est· q̄ non habet mali opatōez· quod p̄latione alteri⁹ nō obumbrat̄ quale est illud bonū quod orare p̄hibet· & corp⁹ x̄pi accipe nō p̄mittit· Vacandū est em̄ ab amplexib⁹ vt vacet̄ oratōni· scōm illō· Nolite fraudari inuicē ⁊c· Deniq; loquens apostolus dicit· Bonuz est homini mulierē non tangē · & bonū est illis si sic p̄maneant sicut & ego· vbi aūt venit ad nuptias· nō dicit bonū ē nubē· sed melius est nubere q̄ vri: O paule si nuptie p se bone sunt· noli eas incēdio cōpare· sed dic simpliciter bonum est nubere· Suspecta ē michi boitas rei hui⁹· quā magnitudo

mali alterius · malū cogit esse inferi? · Ego aūt nō leuius mālū · sed simplex p se bonū volo · Illi iam eunuchi deo placent · quos castrauit nō necessitas sed volūtas · Tm̄ interest inter nuptias & virginitatē · q̄ntū inter non peccare & bñfacere · Erūt inquit duo in carne vna · nō tres: nō quattuor · Alio q̄n iam non duo sed plures · Vñ samaritana sextū habēs maritū arguit q̄ nō sit ei? vir · Vbi em̄ numer? maritor̄ est ibi vir q̄ ꝑprie vnus ē · esse desistit · cū vna costa a principio in vxorem versa sit · Prim? lamech sanguinari? · & homicida vnā carnem in duas vxores diuisit · & fratricidiū & digamiam eadē diluuij pena deleuit · Quam sancta sit digamia hinc ostendit · q̄ digamus in clero eligi ñ potest · Et vidua que duos habuit viros etiam decrepita & egens ecclesie stipes non merebit accipere: Non damno digamos · imo nec trigamos · & si dici potest octogamos · sed vt plus aliquid inferam etiam scortatorē recipio penitentē · Castitas semp operib? nuptiar̄ ꝑlata fuit · Nam ꝑmi pentes ante offensam v̄gines in paradiso fuerūt · Post peccatum aūt & extra paradisū ꝑtim? nuptie · Nuptie itaq; terram replent · virginitas paradisum · vnde dictum ē · Crescite & multiplicamini ⁊c · Pri? em̄ oportuit siluā plātari & crescere · vt esset q̄ decideps posset excidi · Quātūq; interest inter radicē & fructum tm̄ inter nuptias & v̄gmitatē · Sic etiā ab initio p̄ditōnis humane · nec carnes comedebanē · nec homines circūcidebanē · nec repudiū vxoribus dabatur · & hoc vsq; ad diluuiū Postq̄ ergo venit xp̄s in fine tempor̄ · & reuoluit o ad alpha · id ē finem retraxit ad principiū · nec circūcidimur · nec repudium dare ꝑmittimur · nec carnes comedim? · dicente apl̄o · bonum est non manducare carnem · & non bibere vinū · Nam & vinū cū carnib? post diluuium dedicatū ē · Moyses moriēs a populo israbel plāgitur · Iosue aūt q̄ nec filios nec vxorem habuisse legit q̄si victur? i morte nō plangit · Nuptie em̄ finunt in morte · virginitas aūt post mortem incipit coronari · excepto petro · non legit ō alijs apostolis q̄ vxores habuerīt · Cūq; de vno sit scriptū & de alijs tacitū · intelligē debem? illos sine vxorib? fuisse ·

¶ LXXV · ¶ De fugiendo amore mulieris · & de puersitate iouiniani

AMor non dico meretricis · sed gn̄aliter mulieris · semp insatiabilis ē · q̄ extincta reaccendit · & post copiā rursus inopiā patitur · animūq; virilē effemīat · & excepta passione quā sustinet aliud cogitare non sinit · Qui vxorem ducit · i ambiguo est vtr odiosam an amabilē ducat · Si odiosā duxerit ferri non potest · Si amabilem · amor ei? insatiabilis ē · ifernoq; & terre arēti & incendio iuxta salomonem compar̄ Legimus turturis hanc esse naturā: vt si parem p̄ideri nō p̄iugatur alteri · Vnde patet digamiā & a mutis auib? reprobari · Si omnes inquis virgines fuerīt quō stabit genus humanū · Noli inquā metuē · ne oēs virgines fiant · Difficilis res est v̄gnitas · & ideo rara · Si oēs virgines esse possent nūq̄m domin? dicēt · q̄ potest capē capiat · Nec apostol? i persuadendo trepidaret dicens · de virgib? p̄ceptum dn̄i non habeo: sīliū aūt do · Sed erūt inquit apl̄us illusores ⁊c · Ibi describit sermo apostolic? · Iouiniānū buccis tumentib? loquentem · & iflata verba trutinārem reprimittentē i celis libertatem · cum ipse sit hu? vicōr̄ atq; luxurie · Nā cū monachum se iactasset esse, & post sordidā tunicā · & nudos pedes: & cibariū panē & aquepotum ad candidas vestes · & nitidaz cutē · ad mulsum · & elaboratas carnes · ad balneas & popinas se ferat · mānifestū est q̄ terrā celo & vicia virtutibus p̄ferat · Verū tamē monachus iste formosus · crass? · nitidus · dealbatus · & semp quasi sponsus īcedens · aut vxorem ducat · aut v̄gmitatē equalem nuptijs p̄bet à si ñ duxerit frustra ꝑ nos v̄bis agit · cū opere nō biscū sit · An iā cū ꝑphēs monēt vt alteri viro nuberet · eo q̄ eēt adhuc ei etas īntegra · bona facies · ne quāq̄m inquit hoc faciā · Si em̄ bonū viz̄ inuenero vt ante habui · nolo timē ne p̄dam · Si malū quid necesse ē · post bonū pessimū sustinē · O rem īprobā · quor̄ūndā matrimonia adulterijs cohesērunt · Adulter em̄ est vt ait sesti? i sentētijs in suā vxorē amator ardentior · In aliena quippe vxore omnis amor turpis ē · in sua nimius · Sapiens itaq; vir iudicio debet amare p̄iugem · nō affectu · regit impetus voluptatis · nō p̄ceps ferē in coitū · Nichil em̄ fedius est · q̄ vxorē amare q̄si adulterā · Certe q̄ dicunt se cā reipublice · & humani gn̄is · vxoribus iungi · saltē pecudes imitentē · & post q̄m vxor venter intumuerit · ne p̄dāt filios · nec amatores se exhibeant vxoribus sed maritos ·

¶ LXXVI ·

¶ Q̄ p abstimentiā carnis libido frenanda sit

Idem in libro secundo ·

EXus carniū · & potus vini · ventrisq; saturitas semināriū libidinis ē · p quem q̄nq; sensib? quasi per quasdam fenestras vicōr̄ ad animam ē introitus · hor̄ perturbatōni b? aīa p̄grauat̄ & capit̄ · Qua ratōne multi p̄horū luxuriati frequentias vrbium & amenitates locorū & q̄nq; sensuū illecebras reliquerūt · ne p luxū & abundantiā copiar̄: anime fortitudo mollesceret Inutile ē quippe crebro vidē · p que aliq̄n capt? sis & eor̄ de piculo cōmittē quib? difficulter careas Q̄ si quis estimat & abundantia ciborū potōnū se perfrui & posse vacare sapientie · hoc est: i delicijs versari · & vicijs deliciar̄ nō teneri · seip̄m decipit Cū em̄ ab his p̄cul remoti sepe capiamur nature illecebris · & cogamur ea cupere quor̄ copiam nō habem? · q̄nto magis si circūdati retrib? voluptatū esse nos liberos arbitremur · Sensus noster illō cogitat q̄ vidz · audit · odorat̄ · gustat · attrectat Quosdā etiā philosophos legim? sibi oculos eruisse · ne p illor̄ visum a contemplatōe phie auocarē tur · Frustra igit̄ quidem simulāt salua fide & pudicicia & mentis integritate · voluptatib? uti · cuz cōtra naturā sit copijs voluptatū sine voluptate pfrui · Vnde aplus · que in delicijs iquit est viuēs mortua ē · Sensus corpor̄ sunt quasi equi sine ratōne curr̄entes · Anima igit̄ i aurige motū retineat frena currentiū · absq; gustu quidē impossibile est humanū corp? subsistē · sed adesse debet ratō vt tales & tantas sumamus escas · quibus nec corp? onerē · nec libertas animi p̄grauē · olex pomorū ac legumīnū & facilior appatus ē · & arte impensis coquor̄ non indiget · & sine cura sustentat · moderateq; sumit̄ · nec auide deuorat̄ · Ex diuersitate autē carnium & saporis delectatōne ventris inflatio concipit̄ · morbiq; ex saturitate nimia contractauē Multi quoq; impatientiam gule vomitu remediantur · Et q̄ turpiter ingesserūt turpi? egerunt · Q̄ aūt mirandum ē · etiam epicur? voluptatis assertor in libris suis dicit · oleribus & pomis & vilibus cibis esse viuendum: eo q̄ carnes & exquisite epule ingenti cura p̄parentur · maiorem q̄

penam habebant in q̄rendo · q̄ voluptatem i vtē do· Grandis aūt anie exultatō est quo otentū eē · mundū sub pedibus habere·& omnē ei⁹ potētiaz epulas·libidines· ꝓpter que diuitie companē·vili bus cibis mutare. & grossiozi tunica compensare Quid necesse ē sapienti viro & pbo xp̄i tantā ha bere fortitudinē: q̄ adlethis & militib⁹ necessaria est·quā cum habuerit ad vicia ꝓuocetur·xp̄iano sa nitas absqz virib⁹ nimis necessaria est· Tolle epu larum & libidinis luxuriam·& nemo querat diui tias·q̄rum vsus aut i ventre aut sub vētre ē· Etiā ex vilissimis cibis vitanda est satietas·nichil ei ita obzuit animū vt plenus venter·& estuans·& huc & illucqz se vertēs ·& in ruct⁹ et i crepitus· ven tozum efflatōne respirans· Quale est ist ud ieiuni um·aut qualis refectio est post ieiuniū· cū pridia nis epulis distendimur· & guttur nostrū meditā toziū efficitur latrimarum · Dūqz volum⁹ ꝓ luxu riosis inedie famem querere· tm̄ vozamus q̄ntum vix alterius diei nox digerat·itaqz non taz ieiuniū appellandum est · q̄ crapula & fetens ac molesta digestio. ¶ LXXVII.

¶ Assertio ꝓpetue virginitatis beate marie· Itez contra heluidium

HEluidius iste homo turbulentus· sacer dos simul & laicus· loquacitatem facun diam estimat·& maledicē omnib⁹ bone conscientie signū arbitrat̄·Discat aliq̄n reticere·q̄ nūq̄m didicit loq̄·In ꝓtu virginis nulla obstetrix fuit·nulla mulierculaz sedulitas interc̄sit· Ipsa pannis infantem inuoluit · ipa mater & obstetrix fuit· & cū in p̄sepio reclinauit·Sz vnde inquit fra tres domini dicti sunt·qui fratres non erant · Iaz nunc doceberis quattuoz modis fratres i scriptu ris dici·natura·gente·cognatōne·affectu · Natu ra vt esau & iacob·gente vt omnes iudei·cogna= tōne vt abzaham & loth·affectu qui in duo scin= diē·in spūale·& sic om̄s xp̄iani fratres vocanē·& om̄e·& sic om̄es boies·quia ex vno patre Impiti⁹ sime vero hominuz ista nō legeras·& toto scriptu rarū pelago derelicto·ad iniuriam virginis tuam rabiem otuliſti·in exemplum ei⁹ quez fabule ferūt qui cum vulgo esset ignotus·& nichil boni possit facinozis excogitare quo nobilis fieret. dyane tē= plū incendit·Et nullo ꝓdente sacrilegium·fertur ip̄e in mediū ꝓcessisse· clamitans sese incendiū sub iecisse·Scisc̄tantib⁹ epheſi p̄cipib⁹ quā ob cau sam hoc facere voluisset·respondit vt q̄a bene nō poteram·male om̄ibus inotescerē· & hoc quidem de illo greca narzat hystozia· Tu vero templū do minici cozpozis succēdisti Tu cōtaminasti sacrari um spūſſancti·ex quo vis q̄dq̄ fratrū & sozoz ꝓcessisse congeriem · Apud xp̄ianos soloecismus ē magn⁹ & viciū turpe quid vel narrare vel facē Si describat̄ infans hiesus tegmie mēbzanozū so lite iuolut⁹·ingerant̄ dura p̄sepia·vagitus puuli octaua die circūcisio·non erubescim⁹ · nō silemus Quāto humilioza sūt q̄ ꝓ me pass⁹ est· tanto illi plus debeo·Et cū oīa replicaueris nichil cruce p̄fe res otumelios⁹ quā p̄fitemur & credim⁹·& i qua de hostib⁹ triūpham⁹· Tu dicis mariam virginez nō pmānisse·ego pl⁹ michi vēdico etiā ioseph vgi nem ꝓ mariā fuisse·vt ex virginali diugio virgo fi li⁹ nascereē· & cū maria virgo pmānsit·q̄ pater do mini appellari meruit·Nec hoc ideo dicimus quo nuptias ꝓdemnem⁹·Ipa quoqz virginitas est fru ctus nuptiaz. Virgo cogitat que sunt dn̄i· vt sit sancta cozpe & spū. nupta aūt cogitat que mūdi sunt ꝛc̄· Idem vero tu putas esse diebus ac nocti bus ieiunijs vacare atqz ozatōni · & ad aduentuz mariti faciem expolire ·gressuz frangē·blandicias simulare·Illa hec agit vt turpioz appeat· & natu re bonū fuscet·iniuria hec ad speculū pingiē·& in otumeliā artificis conatur pulcrioz esse·q̄ nata ē· Inde infantes garziunt·familia pstrepit· liberi ab oze dependent·cōputantur sumpt⁹· p̄parant̄ ip̄ē dia·hinc coquoz accincta man⁹ carnes terit· hic textricū turba cōmurmurat · nunciat̄ interim vir venire cū socijs · Illa ad yrundinis modū lustrat om̄ia penetralia·si thoz⁹ rigeat·si pauimēta vrūt· si ordinata sunt pocula·si prandiū par atum· Rn̄ de que inter ista vbi sit ista dei cogitatō·nec tamē negamus maritatas sanctas mulieres iueniri· sed que vxores esse desierunt·& que i ipsa necessitate diugij imitāt̄ virginū castitatē ¶ LXXVIII.

¶ Subsannatio erzozum vigilantii· ¶ Idem contra vigilantium.

QVlta in ozbe monstra generata sunt· so la gallia monstra nō habuit·sed viris sē per fortib⁹ & eloq̄ntissimis abundauit· Exort⁹ ē subito vigilāti⁹ veri⁹ dormitāti⁹ q̄ i mū do sp̄u pugnet cōtra xp̄i spiritū: & martiz neget sepulcra venerāda·damnādasqz dicat vigilias·cō timentiā heresim putat · Dolet martiz reliquias p̄ cioso opiri velamīe·& n̄ vel pannis & cilicio col ligari·sed p̄isci in sterquilinū·& solus vigilātius ebrius & dormiens adoreē·ergo sacrileg⁹ fuit cō stantin⁹ impator·qui sanctas reliquias andree·lu ce & thimothei trāstulit ostātinopolī apd̄ quos d̄ mones rugiunt·& habitatozes vigilantij illoz se sentire p̄sentiā cōfitenē· Dicis i libello tuo q̄ duz viuimus mutuo ꝓ nobis ozare possum⁹· Postq̄m aūt mortui fuerimus· nulli⁹ sit ꝓ alio exaudiēda oratō· Sed si apostoli & martires adhuc in cozpe ostituti possunt ozare ꝓ ceteris·q̄n de se adhuc d̄ bent esse soliciti ·q̄nto magis post cozonas victo rias & triūphos. Deniqz sancti nō appellanē mor tui sed dormientes · Tu vigilans dormis· & dor miens scribis·Cereos autē non clara luce accendi m⁹· sicut frustra calūniaris· sed vt vigilantes no ctis tenebras hoc solatio tempem⁹· Q̄ si aliqui ꝓ impitiam & simplicitatē zelum dei habent· sed nō scd̄m scientiā· hoc ꝓ honoze martiz faciunt quid inde ꝓdis · Causabanē & quondā apli q̄ ꝓiret vn gueutū·sed domī voce cozrepti sunt. Neqz enim xp̄s indigebat vngento·nec martires lumīe cereo rum·et tm̄ illa mulier i honoze xp̄i hoc fecit·deuo tioqz mentis eius recipiē · Et q̄cunqz accendūt ce reos scd̄m fidem suā·habent mercedē·dicēte apo stolo·vnusquisqz i suo sensu abundet·nā et absqz martirū reliquijs ꝓ totas oriētis ecclesias quādo legendū est euangelium accendūt luminaria·iaz so le rutilante·non vtiqz ad fugandas tenebras. sed ad signū leticie demonstrandū· Miroz q̄ nō dicaſ nequaq̄m ꝓpetranda martiria·deū em̄ qui sangui nē tauroz̄ byrcoz̄qz non querat. ml̄to magis ho minū non requirē· Qd̄ cū dixeris· imo et si nō di xeris ita habeberis quasi dixeris·Rideas forsitā et mulierculum deliramenta subsannes·nō erubesco eaz fidē·que ꝑme viderūt dominū resurgentem. q̄ mittunē ad apl̄os·que i matze domī saluatoris sanctis apostolis ꝓmendanē· Tu ructato cū sec̄li hominib⁹ ·ego ieiunabo cū femīs· imo cum religio sis viris, qui pudiciciam vultu p̄ferunt·et pallida

iuzi ptmentia ora portant · Videris mihi dolere et aliud · ne si tolcuerit apud gallos contmentia & sobrietas atq; ieiunium · taberne tue lucra nō habeāt & vigilias dyaboli ac temulēta quiuia tota nocte exercere non possis: LXXIX.

¶ De bonis pauperib? sustentandis · & de tumultib? fugiendis.

DReterea ad me relatuz est q̄ prohibeas hierosolimā in vsus sanctoz aliq̄ sumptuū solatia dirigi · cū apl'us hoc in epistolis suis instanter p̄cipiat fieri · respōdebis hoc vnumquenq; in patria sua posse facere · nec pauperes defuturos qui opib? sustentandi sūt eccie Nec nos quidē negam? cūctis paupib? etiā iudis si tanta sit largitas stipes porrigendas Sed apl'us docet faciendam quidē elemosinam ad oms · sz maxime ad domesticos fidi · De quib? & saluator ait facite vobis amicos ꝛc̄ · Nūquid isti paupes inter quoz pannos & illuuiem corpis flagrans libido dominaē possunt habere eterna tabernacula · q̄ nec p̄sentia possident : nec futura · Non em̄ simplicit paupes · sed paupes spū beati appellanē · de qb? scriptū est · Beat? qui intelligit sup egenū & paupem · In vulgi paupib? sustentandis : nequaq̄ itellectu ; sed elemosina opus ē · In sanctis paupibus beatitudis ē intelligētia · vt ei tribuat q̄ erubescit accipe · et cū accepit dolet metēs carnalia · & seminans spūalia · Q; aūt asserit meli? eos facē q̄ vtantur reb? suis · & paulatim fructus possessionum paupib? diuidāt · q̄ illos qui possessionib? venū datis semel omia largianē · nō a me eis · sed a dño respondebit̄ · Si vis pfectus esse va · ꝛc̄ · Nec a suo studio monachi deterrendi sunt a te linguis vipereis quibus argumentaris & dicis · Si oms se clauserint & fuerit i solitudine · quis celebrabit eccias quis seculares homines lucrifaciet · hoc em̄ modo si oms tecū fatui sunt · sapiens eē quis poterit · et virginitas non erit appbanda · Si em̄ omnes virgines fuerint nuptie non erūt · Interibit em̄ gen? humanū · solus atq; otractus dormitanti? vigilabit in lectulo · rara est virt? · nec a pluribus appetit̄ · atq; vtinā hoc oms eēnt qō pauci sūt · ō qb? dicit̄ · multi sunt vocati : pauci vo electi · & vacui eēnt carceres · Monachus aūt nō doctoris haber · sed plangentis officiū · qui vel se vel mundum lugeat · & domi pauidus p̄stolet̄ aduentum · q̄ sciēs imbecillitatē suā · & vas fragile qō portat timet offendere · ne impingat · corruat atq; frāgaē · Vñ & mulierū maxīeq; adolescēculaz vitat aspectū & intantū castigator sui est · ut etiā que tuta sunt ptimescat Cur inquis pgis ad heremū videlicz ut te non audiā · nō videā · vt tuo furore non mouear vt tua bella non patiar · ne me capiat oculus meretricis · ne forma pulcrima ad illicitos ducat āplex? respondebis · hoc non est pugnare · sed fugē · Sta in acie aduersarijs armatus obsiste · vt postq̄m vicerīs coroneris · Fateor imbecillitatē meā · Nolo in spe pugnare victorie ne perdā aliquando victoriam · Si fugero · gladiū deuitaui Si stetero · aut vincendum michi est · aut cadendum · Quid aūt necesse certa dimittere · & icerta sectari · aut scuto aut pedibus moꝛs vitanda est · Tu qui pugnas · & superi potes & vincere · ego cū fugero non vinco i eo q̄ fugio · sed ideo fugio ne vincar · Nulla securitas est cū vicino serpente dormire Potest fieri vt me non mordeat · tamen potest fieri vt aliquando me mordeat · Matres vocamus · sorores & filias & non erubescim? vicijs nostris noīa pietatis obtendere · Quid facit monach? in cellulis femina? Quid sibi volunt sola & p̄uata colloquia · & arbitros fugiētes odī · Sanctus amor impatientiā non habet · Q̄ō de libidine dixim? referamus ad auariciam · & ad omnia vicia que vitanē solitudine · Et idcirco vrbiū frequentias declinam? · ne facere cōpellam? q̄ nos non tam natura cogit facere · q̄ voluntas: LXXX.

¶ Inuectio hieronimi cōtra emulos & detractores suos. ¶ Idē ad assellā de fictis amicis ꝛc̄ ·

GRatias ago deo meo · q̄ dign? sum quē mūdus oderit · Ora aūt vt de babilone hierusalē regrediar · ne michi dñē nabuchodonosor · sz hiesus fil? iosedech · veniat esdras qui interpretaē adiutor · & reducat me in patriaz meā · Stult? ego qui volebam cantare canticū dñi i terra aliena · nec recordabar q̄ qui de hierusalem egredit̄ · statim incidit in latrones · Maleficum me quidam garriunt · Sed scio p̄ famiā & bonā famā pueniri ad regna celoz · Ante tribunal xp̄i simul stabim? · ibi patebit qua mente qs vixerit · O inuidia p̄mū mordax tui · O sathane calliditas sēp sancta psequens · Non facilis venia praua dixisse de rectis ¶ Idem ad marcellā de omaso · Ita se habet natura vt amara sit veritas · blāda vicia existimenē · Vnde non miz si nos vicijs detrahētes plurimos offendim? Disposui omasum secare fetentē timeat qui strumosus est · Volo cornicule detrahere garrienti · raucedulam se intelligat · Nunquid vn? i vbe romana ē qui habeat trūcos inhonesto vulnere nares · Nūquid omasus caua verba · & inuesicaz moꝛe tumētia buccis trutinaē iflatis · placeit michi de laruis · de noctua · de bubone · ō milia ea ridere portentis · Quidq̄d dictuz fuerit · in te dictum putas · In quodcūq; vicīū stili mei mucro otorq̄tur · te clamitas designari An ideo tibi bell? videris · quia fausto nomīe vocaris · q̄si nō & luc? ideo dicaē · quia mīme lucet · Q; si in descriptōne fedoz semp irascerīs · iā te cū p̄sio cantabo formosuz · te optet generū regina · puelle te capiāt · quid q̄d calcaueris hoc rosa fiat · Dabo tñ p̄silīū quibus absconditis possis pulcrioz apparere Nai? non videaē in facie · sermo non sonet ad loquendū · atq; ita & formosus videri poteris & disertus · ¶ Idē ad sabinianū dyaconū lapsū · Liber ille quē p̄bet̄a denotat oms series scripturaz est · in quil? et penitens plangit̄ · & iust? canit̄ · & desperanti male dicit̄ : nichil em̄ tā repugnat deo q̄ cor impenitēs Soluz hoc crimē ē quod veniam consequi non potest Inimicus tibi fact? sum vera dicens Nec doleo de maledictis tuis · Quis enim nesciat · nichil nisi flagitiosum ore tuo laudari : Hoc plango q̄ tuipse non plangis · q̄ te moꝛtuū nō sentis : q̄ q̄si gladiator patus libi dimi in p̄rium fun? ornaris Dentes puluere teris · raros i rubenti caluaria capillos digeris · thaurina ceruix torīs adipeis itu mescens · nec quia fracta est inclinaē · Sup hec vnguentis fragras · mutas balneas · & contra renascētes pilos pugnas · p forum ac plateas nitidus ac politus amatoz incedis · frons meretricis facta ē tibi nescis erubescere · Age itaq; penitentiam · conuertere miser ad deum · vt ad te deus cōuertatur an maloz tuoz putas solatiū · si mlros tibi similes habeas · fluāt paululū de oculis tuis lacrime · & inter sericum & linteamina quib? tibi videris fulgidus & formosus · intellige te nudum consciuz

sordidum mendicantem.

CLXXXI.

¶ Iterum de eodem detractoribus suis.

¶ Idem ad marcellam ō

QVidā supbie nos argūere solēt·qui cras sam rusticitatē solaz p sanctitate habēt piscatoz se discipulos asserentes · quasi idcirco iusti sint si nichil sciuerint·Quos ego cum possem meo iure ptemnere·asino quippe lira sup flue canit·verum ita responsum habeāt·Si displi cet eis fontis vnda purissimi· scenosos riuulos bi bant·& diligentiā qua auium siluas·& concharuz gurgites nozunt·in scripturis legendis abijciant· Simtqz in hac re tantū simplices· vt xpi verba exi stiment rusticana· in quibus p tanta iam secula tā toz sudauerint mgenia · vt rationē vniuscuiusqz verbis magis opinati sint q̄ exp̄serint·Apostolū quoqz arguāt impitie·qui ob multas literas dicit̄ insanire·Scio te cū ista legeris rugare frontem·& libertatem meam rursum seminariū timere rixarū ac meū si fieri potest os digito velle cōprimere·ne audiam dicere q̄ alij facere non erubescunt·Rogo quid a nobis libere dictū est·vnum miser locutus q̄ virgines sepius esse debent cū mulieribꝰ q̄ cum masculis· totiꝰ orbis oculos offendi cunctoz di gitis notoz·Multiplicati sunt super c·c·m·q̄ ode me· ḡ·Veruz ne flaccus de nobis rideat·Ampho ra cepit institui currente rota cur vrceus exit·Re uertamur ad asellos bipedes nostros·Et in aurez eoz buccina magis q̄ cithara ocrepabimꝰ·¶ Idē ad magnum oratorem vrbis rome·Queris cur in opusculis nostris secularium literarum mterdū ex empla ponamꝰ·& candorem ecclesie ethnicoz sor dibus polluamus. Responsum breuiter habeto· Nunq̄m hoc queres nisi te totū tullius possideret si sc̄tas scripturas legeres·et eaz interp̄tes omis so vulcacio euolueres·Nam & in moyse & i ꝓphe tarum voluminibus·& epistolis pauli quedaz de libris gentilium assumpta sunt · In deutronomio quoqz dñi voce p̄cipit̄·mulieris captiue radēdū ca put & supcilia·omnesqz pilos & vngues corporis amputandos·et sic eam habendam oiugem·Quid ergo mirū· si et ego sapientiā secularem· ꝓpter elō quij venustatem·& mēbroz pulcritudinē ō ancil la atqz captiua israbelitē facere cupio·& si quid in ea mortuū est ydolatrie vel voluptatis·& erroris libidinū·vel p̄cido vel rado· & mixtos purissimo corde vernaculos domino sabaoth ex ea genero·

¶ Idem in apologetico ad pāmachium· Delicata doctrina est pugnanti dictare ictus de muro · & cū ipse vnguentis delibutus sis·cruentū militem accusare formidinis·inuenti sunt scioli tātum ad detrahendum qui eo se doctos ostentare velint·si cunctoz dicta lacerent·plautianam familiā imitā tes.Non damno nuptias·virginitatē in celū fero non quia habeo · sed quia magis miroz quod nō habeo·· Ingenua & verecunda confessio est quo ipse cares id in alijs predicare · Miserie delicijs · & delicie miserijs commutantur:In arbitrio meo est vel lazarū sequi·vel diuitem·

CLXXXII.

¶ Adhuc de eodem· ¶ Idem ad mineruium et alexandrū de resurrectione carnis·

SI quis contra me murmurat· q̄ eorū ex planatōnes legam· quoz dogmatibꝰ ñ acquiesco·sciat me illud apli libenē au dire· omnia ꝓbate qō bonū est tenete Ego ab ado lescentia mea ꝓficeoz·& origenē·& eusebiū cesari ensem·viros doctissimos fuisse·sed erasse in dog matū veritate·et tamen i explanatōnibꝰ scriptu rarū sudoris sui nobis memoriā reliquerūt.In ter ra aurū queriē · & de fluuioz alueis splendēs gla rea pfertur·pactolusqz sceno ditior est q̄ fluento ¶ Idem contra vigilantiū·Operis ac studii mei ē multa legere·vt ex plurimis diuersos flores carpā nō tam omia ꝓbaturꝰ·q̄ que bona electurꝰ·Nō est eiusdē hominis aureos nūmos & scripturas p bare·vina degustare·et ꝓphetas et apostolos in telligere·Meam iniuriam patienter tuli·ipietatem contra deū ferre non potui ¶ Idem ad pāmachiū & occeanū· Ipse quoqz origenes in epistola quaz ad fabianū romane vrbis ep̄m scribit·penitentiaz agit q̄ talia scripsit·& causas temeritatis i ambro siū refert·q̄ secreto edita in publicū ptulerit Qui obiicit michi origenem obiiciat et michi cur homi nem iudeū habuerim p̄ceptoreꝫ·cū ego miro odio auersor circūcisionē·Libros quidē origenis ogre gaui·& ideo errores eius nō sequoz·quia scio om nia que dixit· atqz vtinā omniū tractatoz haberē volumia vt tarditatem ingenii eruditōnis diligē tia opensarē· ¶ Idem in ꝓlogo hebraicarū questi onū·Non mirum si concra me puū homūculū im munde sues gruminēt·& pedibꝰ margaritas ocul cent·cum aduersum doctissimos quoqz viros·& qui gloriā iuidia calcare debuerāt liuoz exarsit·Sē per quidem in ꝓpatulo fortitudo emulos habet· feriuntqz sūmas fulgura montes · Me vero ꝓcul ab vrbibus foro litibus turbisqz remotū sicqz latē tem repit inuidia·Vt aūt nos humiles atqz paup culi nec habemus diuitias·nec oblatas dignamur recipe · ita & alii nouerint se non posse noticiam scripturaz·id ē diuitias xp̄i cum mūdi piter habe re diuitiis balsamū piper et poma·palmarū rusti ci non emūt·

CLXXXIII.

De studio sanctarum scripturaz· ¶ Idem de stu dio scripturarum·

VEra illa necessitudo ē·& xp̄i glutino co pulata·quā nō vtilitas reifamiliaris·nō p̄ntia tm̄ corpoz·non subdola & palpās adulatio ·sed dei timoz & diuinaz scripturaz stu dia deliant·Habet aūt nescio quid latētis energie viue vocis actus·& in aures discipuli de actoris ore transfusa fortiꝰ sonat · Ingeniū docile & sine doctore laudabile est·Sancta quidē rusticitas so lum sibi ꝓdest·& quantū edificat ex vite merito· tm̄ nocet si destruentibꝰ non resistat· Verātamē etiā qui vilia opuscula fabricāt· absqz doctore eē non possunt qō cupiunt·Quod medicoz est pro mittūt medici·tractant fabrilia fabri·Sola scriptu raz ars est·quā sibi passim omnes vendicāt· Scri bimꝰ indocti doctiqz poemata passim· hāc garzu la anus·hanc delirꝰ senex·hanc sophist a verbosus hanc vniuersi p̄sumūt·lacerant·docent anteq̄m di scant·Alii adducto supercilio grandia verba tru timantes inter mulierculas de sacris literis philo sophanē·Alii quadaz facilitate verboz·imo auda cia edisserūt aliis·quod ipsi nō itelligūt· Taceo ō mei similibꝰ·qui si forte ad scripturas sanctas pꝰ seculares lrās veniūt·& sermone cōposito aures populi mulserint q̄quid dixerint·hoc legē dei pu tant.nec dignanē scire·quid ꝓphete·quid aposto li senserint·sed ad sensum incongrua aptant testi monia.quasi grande sit·& non vicōsissimū deēoi genꝰ deprauare sententias· & ad voluntatem suā scripturam trahere repugnantē·Nolo aut vt offē daris in scripturis simplicitate · & quasi vilitate

verboz· que vel vicio interpretū vel de industria sic plata sunt. vt rusticā cōtionem facilius instruerent· & in vna eademq; sententia aliter doctus· aliter sentiret indoct?· Discamus in terzis quozū scientia nobis pseueret in celo· festina queso te & herentis in salo nauicule funē poti? pcide q̄ solue Antique dictū est· auaro tam deest qō habet· q̄ qō nō habz· Credēti tot? mundi? diuitiaz est Totum deo dedit qui seipsum obtulit· facile contemnit omnia qui se semp cogitat moriturum.

¶ LXXXIIII· ¶ De imperfecta hui? vite perfectione· ¶ Idem contra pelagianos in prologo·

Scito te me nunq̄m hereticis pepcisse· sz omni studio egisse· vt hostes ecclesie mei quoq; hostes fierent· Nūquid ego solus sum qui cunctoz gloria mozdeoz· & tam miser vt his quoq; inuideam· qui nec merenē inuidiam·

¶ Idem in libzo primo; Hec est vera sapientia impfectum esse nosse· atq; vt ita loquar cunctozum in carne iustoz impfecta perfectō ē· Qui habet vnaz virtutē habet oms· ptcipatōe q̄dē ñ ꝓprieta te· Necesse est em̄ vt singuli in quibusdā excellant Non sufficit epō ꝓpriam habere pudicitiam· nisi etiam comitū & ministroz pudore decoreē· q̄ nō solum ope· sed sermone quoq; ac nutib? se abstineant ab impudicitis· ne forte in illaz penā incidat heli· qui certe increpauit filios suos dicens· Nolite filij mei· non ē bona res quā audio de vobis· Corripuit quidē & tamen penā accepit· quia nō obuit corripe· sed abiicere· Quid ergo episcopus faciet qui ad vicia gaudet· & emendare nō audet· & qō tot? populus clamitat nescire se simulat· Veritas amara est· rugose frontis ac tristis· offenditq; correptos· Vnde aplus· Inimicus vobis fact? sum vez dicens vobis· Et comic?· Obsequiū amicos & veritas odiū parit· Nonne vobis satis est patienter pdere quod habem?· nisi etiā violēto atq; raptozi gratias agamus· & eū benedictōnib? ꝓsequamur· Nūquid pceptū est vt ita inimicos diligam· q̄si proximos & ꝙsanguineos & amicos· vt inter emulū & nc̄m nulla sit distantia· Si inimicos q̄si ꝓxios diligo· amicis quid ampli? exhibeo

¶ Idem in libzo secundo· Quāuis aliis viciis carere possum?· ypocriseos maculā nō habere· a nullozi aut paucozi est· Non est iust? de? vt tm̄ peccata pdemnet· & bonozi opezi nō meminerit· Voluntas dei nō est discutienda· sed cū gratiaz actione patienda· ¶ Idem in libzo tercio· Da mihi hominē q̄ non esuriat· nec sitiat· nec algeat· nec doleat· ñ torqueaē aliqua corporis difficultate· & ego tibi pcedam posse hominē nichil aliud nisi de virtutib? cogitare Dicis o critobole sētō te iā dudū loqui gestire· Et tm̄ erūpentia verba non ꝓmere· Quis te prohibet quod sentis dicere· aut bonum est quod dictur? es· & nos bono fraudare nō debes· aut malū & tūc non nostri gratia sz pudore siluisti· vicina sunt vicia virtutib?· & si pauluz declinaueris· aut errandū tibi est· aut pceps cadēdū· Quantū em̄ inter se distant ptinacia & pseuerantia· psymonia & frugalitas· pfusio et liberalitas· prudētia & calliditas· fortitudo & temeritas cautela & timiditas· quoz alia ad bona referunē alia ad mala· Ille quidē hereticū interficit· qui hereticū esse patiē· Nostra autem correptō viuificatio est·

¶ LXXXV·

¶ De imperfecta penitentia· ¶ Idē ad iulianū

Contemnis auz: qō ptemserūt et multi philosophi· e quib? etiā vn? multarum possessionū pciū piecit in pelag? dicens Abite in profundū male cupiditates· ego vos submergam· ne ipe mergar a vobis· Iepte obtulit filiam virginē· & idcirco in enumeratōne sanctozū ab apostolo ponitur Nolo ea tm̄ offeras dño que potest fur rapere· hostis inuadere· pscriptō tollere· que sal ē velis nolis dimissur? es in morte· Illud offer quod null? tibi possit hostis aufferze· nulla tyrannidis eripe· quod tecū pgat nō ad inferos; imo ad padisi delicias· Extruis quidē monasteria sanctos sustentas· sed melius faceres si inter sanctos sanct? viueres. Difficile imo iposibile ē· vt & pūtib? quis & futuris fruaē bonis· & hic ventrez & illic mētē repleat· vt de deliciis ad delicias transeat· vt in vtroq; seculo ꝓmus sit: vt in terza & in celo glorioſus appareat· ¶ Idē ad rusticū de penitentia· Nichil ita offendit deū vt despatione malozi herere pozibus· & ipsa despatio incredulitatis ē indiciū· ¶ Idē de nomie pfecto· Ante tribunal venturi iudicis omis obmutescet seculi ligua & solacrit in rusticulis suis facunda iustitia· Hec ē aūt illa stultitia seculariū· hec est sapientia vocatoz xp̄m semp in oze habere: qm̄ verbum ē· esurire quoniā panis ē ipi? spū ebzios mēte excedere. s· deo qm̄ calix est noui testamēti· illū petere qui peti se vult adeo vt poscēdi verba mīstret· q̄ quod nouū & mirabile est apud nos solus petentes se amat· sol? irascit nisi petaē· Infidelitas em̄ ē nihil ꝓsumpsisse de dño· q̄a nichil iudicat illū posse· q̄ qō posse iudicat nō poscit Sed ecce iā iniuriā feci? se virtutis est· aliena possidere potētie innocētez circūuenisse astutie· hominē despexisse humilē nobilitatis· ꝓphetam horrere eloquētis· ñ xp̄m sapē sapiētis· Sic erzorib? plena sunt omia· sic ifusa p hominū mētes caligine· alio aliū incursante mundi? obuoluiē· & ad hoc vsq; veritas obscuraē· vt i mozris gremio iacuisse beatitudo dicatur·

¶ LXXXVI· ¶ De laude sanctaz mulierum blesil'le & aselle ¶ Idem ad marcellam de egrotatione blesille·

Scandalizat quēpiā vestis fuscioz· Scandalizet & iohānes qui camelozi pilis vestit?· zona pellicea cingebaē· Cibi displicēt viliozes· nichil locusta vili?· Ille xp̄ianos oculos poti? scandalizent· q̄ purpurisso & quibusdam fuscis ozza oculosq; depingūt· q̄z facies gipsee & nimio candoze dformes ydola mētiunē· qb? si forte īprouidēs lacrīaz stilla erupit· sulco defluit· q̄s nec numer? annoz docere potest q̄ vetule sūt· q̄ capillis alienis vticē struūt· et pteritā iuuentutē i rugis anilib? poliūt· q̄ ante nepotū gregē tremētes vt vgule ponūē· Erubescat mulier xp̄iana si nature cogit decorē· Ecce vidua nr̄a pri? vndiq; ornabaē· et tota die quid sibi desset q̄rebat ad speculū nūc neglectuz caput scit sibi tm̄ sufficere qō velatur· plumaz quoq; mollicies tūc dura videbatur· et in exstructis thoris iacere vix poterat· nūc ad orandū festina surgit· flectunē genua sup humū· et crebris lacrimis facies ante sordidata purgaē· Pulla ē tunica· mim? cū humi iacuerit sordidaē· Socc? vilioz· & auratozuz pciū calceoz egentib? daē· Cingulū ñ auro gēmisq; distinctū· sed laneuz & simplex· qō possit vestimēta astringere magis q̄ scindere· Si quis huic ꝓposito īuidet et detrahit· blesilla nr̄a ridebit· nec dedignabit ranarū

loquaciū audire cōuicia· ¶ Idem ad marcellā de vita aſelle· Aſella noſtra ſano corpe ſanior aīo· ſo litudinem putabat delicias Et in vrbe turbida in uenit beremū monachoꝝ· Nichil illi? ſeueritate io cūdi? ·nichil iocunditate ſeueri? · nichil ſuauitate triſtius·nichil triſticia ſuaui? ·Ita pallor ī facie eſt vt otimentiā indicet·nō redoleat oſtentatōem·ſer mo ſilens & ſilentiū loquens ·nec cit? · nec tardus incеſſus·idē ſemp habit? ·neglecta mundicies·icul ta veſtis·& cultus ipe ſine cultu·Sola vite ſue q̄ litate ꝓmeruit. vt in vrbe laſciua·& boni eā prędi cēt·& mali detrahere nō audeant· vidue eam imi tenē & virgines maritate colant. noxie timeāt· ſa cerdotes ſuſcipiant. ¶ LXXXVII·

¶ De amore ſcripture & fuga ſeculi· ¶ Idē ad marcellam de ſecedendū ab vxore·

AMbroſi? (quo cartas·ſūpt?·& notarioſ miſtrāte·tam innumerabiles libros ada manti? noſter·& calcenterus noſter ex plicauit) refert nūq̄m ſe cibos ozigene p̃te ſūpſiſ ſe ſine lectōne·nunq̄m ſomnū miſſe·nili vn? e fra trib? ſacris literis pſonaret·hoc diebus egiſſe vel noctib? ·vt & lectō orationē ſuſcipet·& ozatō le ctionem· Quid nos ventris anīalia tale nūq̄m fe cim? ·quos ſi ſecūda hora legentes inuenerit·oſci tamus·manu faciem defricantes·& quaſi p? mul tū laborem mūdialib? rurſum negocijs occupa mur ·Prętermitto prandia quib? onerata mēs p mitē·pudet dicere frequentiā ſalutandi· quia ā ipi quotidie ad alios pgim? ·aut ad nos venientes ce teros expectam? ·Deinceps itur ad verba·ſermo terit·laceranē abſentes·vita aliena deſcribit· & mordentes inuicē aſumimur ab inuicē Tales nos ci bus & occupat & dimittit· Cum vero amici receſ ſerint ratiocinia ſupputam? · & ſi damnū vt ſepe in refamiliari accidere ſolet fuerit nūciatū· vultus meroze depmitē· Letamur ad numū·obolo ꝯriſta mur · Sicq̄ imagini dei in qua conditi ſum? ·pſo nas plurimas ſuperinducim? · Et quō in theatris vn? & idē hyſtrio nūc herculē robuſt? oſtentat · nūc mollis in uenerē frangit̄ · Nunc tremul? in ci bele m · ita & nos tot habem? pſonaꝝ facies quot peccata ·vñ dicit ꝓpheta· Dñe in ciuitate tua ima ginem ip·a·ni·red· ¶ LXXXVIII· ¶ De ſi gnificatōe munerꝝ euſtochij & marcelle· ¶ Idē in epiſtola ad euſtochiū de tranſmiſſis muneribꝰ·

PArua ſpē ſed magna caritate ſūt mune ra accepiſſe a virgine armillas epiſtolaꝝ & columbas·& qm̃ in dei ſacrificijs mel nō offerē·nimia dulcedo arte mutata eſt·& q̄oaꝝ vt ita dicam pipis auſteritate condita· Apud deū em̃ nichil voluptuoſum nichil ſuaue placet·nichil q̄ quod ī ſe ñ habeat aliquid veritatis & mordaci tatis·Paſcha xp̃i cū amaritudinib? manducaē · fe ſtus eſt dies & natalis beati petri · feſtiui? ſolito cōcinend?·ita tamen vt ſcripturaꝝ ordinē iocula rijs ſermo nō fugiat·nec a ſcripto paleſtre noſtre longi? euagemur Caue ne opis ornamenta dimit tas·que vere ornamenta ſunt brachioꝝ·ne epiſto lam pectoris tui ſcindas·quā a baruch traditā·no uacl'a rex ꝓphan? incidit·ne ad ſil'itudinē effraym p oſee audias·Facta es inſipiens vt columba Ni miū reſpōdebis auſtere· & q̄ feſto ñ ueniat dici Talib? ipa muneribus puocaſti· dū dulcib? ama ra ſociata ſunt·& a nobis paria recipies·Verū ne videar dona minuiſſe accepim? & caniſtꝝ cerasis refertū·talib? & tam virginali verecundia ruben tibus·vt ea nūc ā lucullo delata exiſtimarē·In ſcri pturis q̄dē caniſtrū ficis plenū legim? · cerasa vo nō inuenim? ·Optamus itaq̄ te de illis pomis fie ri·q̄ contra templū dñi ſunt·& de quibus dicitur que bona valde·Nichil quippe ſaluatoꝝ medium aāt et ſicuti frigidū nō refugiens. calidis delectaē·ita tepidos ſe euomere in apocalipſi loquit̄ ·Vnō no bis ſolicitis ꝓuidendū eſt·vt ſolennē diem nō tam ciboꝝ abundantia q̄ ſpūs exultatōe celebremus· Quia valde abſurdum ē nimia ſaturitate martirē honorare velle·ſciam? deo ieiunijs placuiſſe · Ita tibi ſemp comedendū eſt· vt cibū et ozatō ſequaē et lectio·Quod ſi aliquib? diſplicet apoſtoli ver ba cantato·Si adhuc hominib? placerē: xp̃i ācilla non eſſem· ¶ Idem ad marcellam de ſignificatōe munerꝝ· Vt abſentiam corpoꝝ ſpūs ꝯfabulatōne ſolemur·faciat vnuſquiſq̄ quod p̄ualet· Vos do na traſmittitis·nos epiſtolas remittim? gratiarū ita tamen vt quia velataꝝ virginū mun? ē·aliqua in ipis munuſculis eſſe miſteria declarem? ·Sacc? oratiōis atq̄ ieiunij ſignū ē·ſelle vt foras pedes vago nō moueat·cerei vt accenſo lumīe xp̃i expecte tur aduent? · calices mortificatōꝝ carnis oſtendūt et animū ſemp ad martiriū p̄paratū· Q̄ aūt et ma tronis offertis muſcaria puis animalib? ventilan da·elegans ſignificatio eſt debere luxuriā cito re ſtringere·quia muſce morientes p̄dūt ſuauitatem vnguenti ¶ LXXXIX· ¶ D ſancto firmino ambianenſi epiſcopo ¶ Ex ge ſtis eius·

TRacian? itaq̄ valentiniani filius· ciuita tem quā adiacēti flumīe lōbonabeiā an thoni? pi? ei? cōditor appellauerat·ſuo p̄fecit dominio·ibiq̄ impialem ſibi ſortit? ē digni tatē ·cui et nomē mutādo indidit·et ab ambitu flu minū ambianis eā nominauit·Per idē tpus fauſti an? vir genere nobilis·nō ſolū ambianis· ſed etiā toti? gallie p̄fectus erat· hic vnicū filiū habuit · quē in honore et memoria ſancti firmini martiris firmū nūcupauit · Qui bone indolis puerul? eſſe incipiens etatulā ſuā dño ꝓcreuauit·Cūq̄ virtu tū gradib? ad culmia eccleſie aſcēdere videretur ambitiōis plebib? grat? epiſcop? ordinaē·Vbi q̄ lem quēq̄ ſe preſtiterit q̄s digne valeat explicare Quis tantoꝝ verboꝝ copia inſtruct? ſit vt cūcta eius bona vt decet ꝓſequi queat·Ab omni errore infidelitatis et vane gentiliū ſuperſtitiōis vrbe pur gata·ī loco vbi corp? beati firmini martiris tumu latū fuerat·eccleſiam ſancte dei genitricis ſemper q̄ virginis marie ꝓſtruxit·quā ꝓploꝝ affluxus ſup mis honorib? munerauit·In qua dū ī paſcali feſti uitate ſacra ptractaret miſteria·celis aptis palmā domini nrī ihesu xp̃i aſpexit·que eius vite ſacroſā cta criſmata beauit · qui de ſacroſancti muueris viſione imo p̄ceptōe ſanctificatus· ab omni inqui namento carnis et ſpirit? poſtmodū manſit illeſ? O quotiens ob veritatis aſſertiōez paratā habuit mortem·ſed licet ei ſors tempis p̃ſtare martirium nō potuerit·gloriā tñ martirij nō amiſit·quia pro ſpe eternitatis iugiter laborauit· Inſignis itaq̄ vi rentib? miraculis choruſcus kl'·ſeptembris migra uit ad xp̃m· ¶ XC· ¶ De ſanctis eiuſdem vrbis epiſcopis honorato et ſaluio·

¶ Ex geſtis eorum·

IN eadem eccleſia p ſucceſſiones tempo rū floruiſſe·legūtur etiā alii plures ſcī viri · Nam tpe achilberti regis francie

ſanctus p̃ſul ambianenſis vir clariſſimus p̃digijs & miraculis eximi⁹ nomine & nobilitate bonorat⁹. is quoq; dum sacz corp⁹ xp̃i ſup altare virginis marie ꝓſecraret palmã domini meruit ꝓſpicere. quia vice ſua ꝓſecratõnis miſteriũ p̃ficere. q̃ ſpũſancto replet⁹ alacri corde de menſa ſacrificium manu ſaluatoris ꝓſecratũ accipiẽs. & cũ ſubita mentis veneratõe ſumenſ ab oñi inq̃nanamẽto carnis & ſpũs poſtmodum manſit illeſus. Idem etiam donũ tante dignitatis accepit vt pignora ſanctoz fuſciani atq; victorici & genciani martirũ angelo nunciante venerabili lupicino p̃sbitero inueniret. Poſtea tempore theodorici regis nobiliſſim⁹ vir salui⁹ ambianenſem cathedrã ſuſcepit. homo facund⁹ pudic⁹ moribꝰ ornat⁹ in conſilio puidus. omniq; dignitate pfect⁹. A ꝓmeuo nãq; iuuentutis flore diuinis ſtudijs dedit⁹ gloriã & blandimentũ ſeculi deſpexit. Et diuini cult⁹ offi=cio maximo amore aſſidue exarſit. fuit itaq; a populo vocatus in ordine magiſtrat⁹. & a deo coronat⁹ in honore pontificat⁹. Erat aũt aſtutus vt ſerpens. ſimplex vt colũba. totũ regnũ francoruꝫ ei⁹ conſilio theodoric⁹ rex ordinabat. eiuſq; cõſultu barbaras natões feruido gladio ſue poteſtati ſubiugabat Idem etiã p̃ſul ſancte p̃dicatõnis pabulo corda populoz aſſidue reficiebat. & ad eterne paſcua refectõnis inuitabat Corp⁹ quidẽ beati firmini martiris. q̃ ab ydoloz cultura vrbem expiauerat. & tpe paſſionis ſue miraculis inumeris coruſcauerat. in eccleſia beate virginis marie req̃eſcere nouerat. quã beat⁹ firmin⁹ confeſſor eiuſdẽ urbis ep̃s ꝓſtruxerat. & in ea ſepulturã ſuã elegerat. In quo autem loco beatus martir poſitus eſſet ignorabat. Cũq; aſſidue domino p̃ces fundẽs. cũ largiſſimis lacrimis intra ſemetip̃m ꝓtractaret. ſi tpe ſuo xp̃us hũc martirem declarare dignaretur quadã die plebem omnẽ diuerſi ſex⁹ & dez cõuocauit. & more ſolito diuinum officiũ cũ verbo ſancte p̃dicatõnis celebrauit. atq; inter cetera ieiunium triduanũ cũ oratõe & gemitu p̃ reuelatõe ſancti martiris indixit. CXCI De inuẽtione & tranſlatione corporis ſancti firmini.

Itaq; p̃ſul in terra ꝓſtrat⁹. & cinere atq; cilicio indutus. cũ iundatione lacrimarum imo flatũ a pectore trahebat. populuſq; indeficienter clamabat. nec ab eccleſia per triduũ recedebat. ſed indictũ ieiuniũ humili mẽte p̃ficiebat. In tercia vero die cũ aurora p̃mam p̃tez luminis extuliſſet. ſanctus saluꝰ erectis ſurſum ad celũ oculis vidit quaſi radiũ ſolis ab arce p̃celſi throni exire. & vſq; ad locũ in quo sanct⁹ martir quieſcebat inenarrabiliter refulgere. Qui mox deo gratias imenſas referens cũ timore. ac tremore acceſſit. fodienſq; ſepulcz apire cepit. & ſtatim odor ſuauitatis. ac ſi omnia pigmentoz genera illic oderent. & ager floriꝺ adeſſet excreuit. quãtoq; plus ad sacz corpus fodiens accedebat. tanto ampli⁹ odor imenſus fragrabat. totãq; diocesim illam: & vrbes vicinas irrigabat. ita vt omnis multitudo tharranenſium. cameracenſiũ. nouiom̃ ſiũ ac beluacenſiũ in ipſa hora. quaſi in paradiſo delicias ſe eſſe putarẽt. hoc itaq; ſolo nũcio cognoſcentes. q̃ tã sacz miſteriũ ambianis p̃ reuelatõz ſpiritusſancti ſalui⁹ & sacerdotes ac popul⁹ celebrarent. cũ cereis & pſalmis pſallentes. celeriter ad vrbẽ p̃dictã obuiã tanto martiri venerũt. ac ſi p̃ceptorem & ducem habuiſſent. ibiq; muſa & in audita viderũt. Mox em̃ vt sanct⁹ p̃ſul ac religioſi ſacerdotes martirẽ a ſepulcro leuauerũt. cũ eſſet hyems et glacialis aſperitas ſcz ydib⁹ ianuarii' tam feruid⁹ calor mũdum iuaſit. vt illi q̃ aderant ſtupefacti. totũ mundũ eſtimarent ab imminentia caloris diſſolui. & ad nichilũ redigi. Etem̃ ſol i cã cz contra naturã flamigeris euect⁹ q̃drigis eſtiuali feruore nimietatẽ frigoris i vno momẽto diſſoluit. idẽq; calor pene triũ horaz spacio mãſit. Dũ aũt sanctũ martirem populi deferentes ad vrbem it accipẽt. occurrẽtes caterue plime. veſtimẽta ſua i via ſternebãt & clamabãt oſãna i excelſis. Et ſubito reſpicientes viderũt oñes arbores floz ameni tate vernantes ac ſuauiter redolẽtes. quaſi vt p pe iã formatũ fructũ deprometent. Cacumia vo arboꝛũ cũ fructib⁹ aſſidue gliſcentibus ſubmiſſa aſtabant. & inclinando obſequiũ in aduentu p̃clari martiris p̃bebant. Omnis aũt pleb⁹ admirãs cõfeſtim frondes cũ floꝛib⁹ de arboꝛib⁹ euellebat. et in via humili deuotõe pandebat Oñia quoq; prata & campi circunquaq; ambianis. in momento plena fuerũt roſis ac liliis. ac diuerſis generib⁹ olerũ ac floz. Quotquot aũt infirmi obuiã accedẽtes rũpebant flores. & in plateis ſemitiſq; ſternebant ſanitatem recipiebant. Omnes igit̃ diem illã in leticia & gaudio ſolenniter celebrarũt. quia p̃ gelu ether calorem p̃tulit p̃ niue flores. p̃ pruina frondes. plurimiq; egroti ſanati ſunt. Hec trãſlatio celebrat̃ in octaua epiphanie. CXCII.

De quibuſdã geſtis damaſi pape & hieronimi Sigibertus.

Hno graciani ſecũdo pſalteriũ qđ scõm lxx. interp̃tes i omib⁹ eccleſiis cãtabat̃ hieronim⁹ correxit. quo iterum viciato pſalteriũ nouũ compoſuit. qđ a lxx. interpretum editõe non multũ diſcordaret. & cũ hebraico multũ concordaret. Qđ vt oib⁹ clarũ fieret. ip̃m pſalteriũ diſtinxit p̃ aſtericos. id eſt ſtellã & p̃ obelos. id ẽ virgam iacẽtem docens ea que ꝺtinentur ſub aſterico vſq; ad duo puncta in hebreo haberi. & a lxx. p̃termiſſa eſſe. ea vero que ꝺtinenẽ ſub obelo vſq; ad duo puncta in hebreo nõ haberi. ſed a lxx. addita iuxta theodocionis dũtaxat trãſlatõez Hoc pſalterium damaſus papa rogatu hieronimi in gallicanis eccliis cãtari inſtituit. Et p̃pter hoc gallicanum vocat̃. romanis pſalteriuꝫ ſecũdũ lxx. retinentibus ſibi. p̃pt̃ quod etiam romanũ vocatur. Hec duo pſalteria cum non ſufficerent ad p̃ponenda teſtimonia de xp̃o ꝓra iudeos. q̃ nõ recipiunt niſi ea que habenẽ in hebreo. addidit & tercium quod vocat̃ hebraicum. eo p̃ rogatu ſophonii viri ſapientis trãſtulit illud de hebraica veritate verbo ad verbũ. Quod pſalterium autẽ & alia hieronimi opuſcula. idẽ ſophoni⁹ de latino i grecum tranſtulit. Theophilus alexãdrie epũs. ciclũ de obſeruatõne paſce p̃ centum annos digeſtum. quẽ laterculum vocauit: ab hoc anno inchoauit. hoc eſt a primo ꝓſolatu theodoſii. Damaſus papa ꝓſtituit rogatu hieronimi dicere in eccleſia in fine pſalmoz. glozia patri ꝛc̃. Sicut erat in p̃cipio ꝛc̃ Inſtituit & pſalmos in eccleſia nocte dieq; cãtari Actoꝛ. Ab hoc etiã damaſo papa legiẽ hieronim⁹ ordinat⁹ fuiſſe rome p̃sbiter cardinalis. & poſtea ſub eodẽ eiect⁹ fuiſſe de roma a clericis romanis ſibi inuidentib⁹. indut⁹ veſte mulieb⁹. Qui romã egreſſus ꝓfect⁹ ẽ ad gregorium nazãzenũ cũc oſtantinopolitanũ ep̃m. Deinde ꝓfect⁹ eſt i ſyriã

vbi cū mozaret ī possessione euagrii p̄sbiteri mal chū monachū captiuū reperijt · cuiꝰ captiuitatis hystoziā scripsit.

CXCIII.

De actibꝰ monachi captiui · Hieronimꝰ.

MAlchus cū a parentibꝰ vxozē ducere co geret · nō assensit · dicens se monachū vel le fieri · Vnde fugitiuꝰ a pentibus ad heremū pue nit · ibiq; inuenit plures fratres · cum quibꝰ mona chus iā factus moza fecit · post aliqō vero tempꝰ incidit ei cogitatio ad patriā ire · vt patre defūcto (ut audierat) mris viduitatē ꝺsolaret Abbas ve ro hoc audito ait temptatōez esse diaboli · & pbi buit abscessum · Ille vero ptinaciter asserebat se p fecturum · Tandez cum lacrimis dimisit eū abbas · Qui pgens vidit virozū multitudinem ac mulierū circiter · lxx · cum quibus comitatꝰ est · Contigit aūt vt itinerantibꝰ occurrerent latrones saraceni ī eqs & camelis q̄ eos iuadentes deuicerunt · Mal chus autez captiuus ductus est cum vxoze alteriꝰ captiua xp̄iana · tādē deducti cozā dña quadā · ipaz adozare cōpulsi sunt · Quid multa · ouium custos factus est · & vt securiꝰ & melius curā pastozis ageret · cōpulerunt gentiles vt carnaliter ꝺiugerē tur captiui · Malchus vero īmmente metu moztis duxit eā ī spelunca p̄ ic̄ubente sibi tristicia · ibiq; accipiens gladium · se inquit velle occidere añq̄m cū alteriꝰ vxoze adulterare · Cui illa · ne occidas te quia etiā si velles in me peccare ego priꝰ mozerer sed habeto me potius ꝺiugem pudicicie q̄ corpis sperent dommi maritū · xp̄us nouerit fratrē · faci le eā p̄suadebimꝰ nuptias · cū nos viderit sic ama re · Tunc malchꝰ audita virtutis femina · consensit ei & ut ꝺiugē plꝰ dilexit Dixit aūt malchꝰ · In tali matrimonio trāsierūt dies plurimi · nec vnq̄m car nem eius vidi · nec ipa meā · similiter nec ad mulicē tetigimꝰ · Cūq; iam fuge nulla haberet suspitō · so lus in beremo sedens cogitaui vite dulcedinē he remitaz · hac ī cogitatōe voluens animū · nec vul tu potui celare ꝺceptum · Tunc mulier causam tri sticie p̄cipiens ait · Et ego similiter tecū fugiā · q̄d plura · eadem nocte ceteris dormientibꝰ · acceptis capriſ duabꝰ carnes ad viaticū decoq̄mꝰ et ex pel libus sacculos nobis facientes portauimꝰ · cucurri mus · post terga semp aspeximꝰ · Post diem terciū ecce duos subsequentes nos vidimꝰ camelis insi dentes · statimq; timentes · vestigijs p arenam nos ꝺpitos intelligimus · sed offerē ad dexterā spec ī qua nos misimꝰ · licet in ea picula venenatorū ani maliū timeremꝰ · Cūq; insequentes nos · scz domi nus & seruꝰ nos vocarent vt egrederemur · acces sit leena & vnū post aliū gutture suffocato intro traxit · tunc inter gaudium & metū ꝺstituti sumꝰ · timebamꝰ emī leenā · tunc hoza sequente matutina leena catulum suū defert · nobisq; ꝺcesit hospitiū · Exiuimꝰ aūt ad vesperā · & cepimꝰ camelos quos dromedarios vocant p̄pter velocitatē · quibꝰ insi dentes · decima tandem die ad castra romana per deserta venimus · oblatiq; tribuno rei ordinē nar rantes · tandē p̄cio camelorū accepto · ad priorem abbatiam volui reuerti · sed iā abbate mortuo in mesopotamiā me monachis tradidi · illāq; virgini bus dilectā vt sororē ꝺmendaui · cui tñ me nō cre didi vt sorori · Ex cronicis · Pozro maximꝰ qui dā ex imperatorio genere descenderat · & ꝺstantīmi magni ꝺsanguineꝰ erat · vnde & ptem imperij si bi cōpetere calūniabat · Qui cū britānie factꝰ fuis set rex · cepit supbire atq; tyrannidē exercere con tra romanū imperium.

CXCIIII.

De obitu sancti basilij & fide amphilochij · Sigibertus.

ANno tercio graciani basilius cesariensis obijt · qui gemina pbia · & sanctitate cla ruerat · Cui deꝰ appens ad p̄cem eiꝰ eum ꝺcuit vt p̄priis verbis sanctū sacrificiū ꝺsecraret Cui reuelatum est · q̄ mercurius miles & martir iulianum imperatorem ꝺmerit · Qui iuuenē qui ob amorem virginis sibi p̄ dyabolum ꝺciliate negaue rat xp̄m · reconciliauit xp̄o · palā altricans cū dya bolo · Qui impetrauit a deo vt sanctꝰ effrem syrꝰ grece loquereē · q̄ peccata peccatricis scripta & si gna ozando oblitauit · His & multis aliis clarus · dum medicus hebreꝰ ī mimere sibi mortē p̄ tactum vene reuera p̄nūciaret · mortem ozando ī crastinū ꝺstulit · & ita medicum sui ad xp̄m conuertēs feli citer moritē Amphilochiꝰ · Erat iste ioseph in ta ctu vene pitissimus · quē p̄sciens diuinitꝰ vir san ctus basilius habitum nostre religionis susceptu rum · valde amabat eum · & assidue alloquebat eū · vt discederet de polluta religione · & viā salutis teneret · Qui nō acquiescebat ei · Cum vero transi tus viri sancti immineret · duxit eū ad se occasiōe medicinalis disciplīe dicēs · Quomō vides circa me frater · Ille a tactu vene sentiens mortez immi nere ait · crede domine sol cum sole occidet hodie Cui sanctus Et si non mozioz vsq; mane q̄d Qui respondit Nō potest hoc esse dñe · nā vix erit vna hoza anima tua in te · Cui sanctꝰ · Et si fuero cras vsq; ad sextā · quid facies · Qui ītdit · Ego moziar Cui sanctus · Etiā moriaris peccato · viuas autez xp̄o · At ille · Scio quid dicis · & hoc faciam · Tunc vir sanctꝰ postulauit a deo sibi dare additiōz vite vt illum saluaret Veniens autem hebreus inuenit eum viuentē · & p̄stratus adozauit magnum deū xp̄ianoz · & baptizatꝰ est ab eo . Et opleto miste rio sacro · vir sanctus migrauit ad xp̄m · Videns autē ioseph q̄ sicut vir dei dixit sic & requieuit · cadens super pectꝰ eiꝰ cū lacrimis dicebat · Vere serue dei si non voluisses · nec mō mortuꝰ fuisses · crastino aūt ꝙgregata est multitudo · & duxit ho norificum corpus in ecclesiā · Audiens autē & gre goriꝰ nazāzi episcopꝰ · curzens & iste aduenit · & p̄cipiens sup honorificum corpus · multumq; lam tans · hortabatē populum cū decēti honore memo ratōem eius facere · Simul autē concurzentibꝰ · xii episcopis deposuerunt eum in archarismo mar moreo in templo sancti martiris ysichii · Requieuit autē p̄ma die ianuarii · Actoz · Hic amphilo chius yconii episcopꝰ · qui vitā sācti basilii descri psit · legitē aliq̄n venisse ad theodosium · petens vt arrianoz ociliabula de singulis ciuitatibꝰ expelle ret · Quod ille crudele iudicans nō fecit · Amphilo chius autē tūc quidē tacens · itez reuersꝰ ē · theo dosiūq; solenniter salutauit · Archadium vero iam imperatorem stantem iuxta patrē ñ salutauit · Impe ratoz aūt putans eum oblitū ī uitauit vt eū osculare tur · At ille Sufficiat ei inquit p̄priꝰ honoz · Impe ratoz autē hanc iniuriā filii dicebat suā · Tunc am philochiꝰ clamauit · Vides imperatoz quō filio tuo nō magis q̄ tibi pateris ī iuriā fieri Similiter ergo crede · & omnipotentē patrē eos abominari · qui filiū eius vnigenitum blasphemant · Miratꝰ impe ratoz p̄tinꝰ legē dedit . hereticoz conciliabula p bberi.

CXCV.

De persecutōne iustine imperatricis arriane in

ambrosium. ¶ Sigibertus.

ANno graciani quinto iustina valentiani mater arriana·in ambrosiũ & omnem sãctam ecclesiaz catholicã execrabili odio deseuit Paulinus·Cũ itaqz syriniũ ad ordinandũ epm auenimũ ambrosi? prexisset ibiqz iustine regime potentia & multitudine coadunata ò eccia pellereẽ·vt nõ ab ipo sed ab arrianis epus in eadẽ ecclesia ordinareẽ·vna de virgimb? arrianorũ ipudentior ceteris tribunal ei? ascendens·apprehẽso eius vestimẽto cum illũ attrahere vellet ad partem mulieruz·vt ab ipis cesus ab ecclesia pellereẽ·audiuit ab eo·Et si ego indign? sum tanto sacerdotio te tñ nõ suenit vel pfessionẽ tuam in qualemcũqz sacerdotem manus mittere Vnde vereri debes ne iudicio dei aliquid tibi eueniat·Quod dictum exitus pfirmauit·nã alio die mortuã ad sepulcrum vsqz pduxit·gratiam p otumelia rependens·Et hoc factum nõ leuem aduersarijs metũ imcussit·Et sic in pace ordinato catholico sacerdote mediolanuz reuersus·ibiqz pdicte iustine inumeras insidias sustinuit·q̃ muneribz & honoribus oblatis·populum otra eum excitabat·pmittẽs hec illis qui eũ de ecclesia raptũ ad exilium douxissent·Quod cũ multi conãtes deo psule pficere nõ valerent. vnus infelicioz ceteris euthuni? domũ sibi iuxta ecclesiã parans in ea carzũ stituit·quo facilius raptũ ac superpositum ad exilium douceret·Sed iniquitas ei? in verticem eius descendit·nam post annũ eodem die quo se rape eum arbitrabaẽ·i eodem carpento appositus de eadẽ domo ad exilium destinatus ẽ·reputans ipe dei iudicio id in se esse uersũ·Cui etiã epus dando sumpe? vel alia necessaria solatiũ prebuit·Sed hec homis pfessio nec mulieris nec arrianoz furorem repssit. qui cũ basilicã porcionam inuadere niterenẽ exercit?.armat? ad custodiendas fores ecclesie direct? est vt nemo catholicus ingredereẽ·Sed dns ad ecclesie sue muni mentũ militũ corda uertit·vt auersis scutis eccie fores seruarẽt·nec egredi dimitterẽt·sed ingredi ecclesiam catholicã mime phiberẽt·insup etiam p catholica fide cũ plebe piter acclamarent Hoc tpe pmũ antiphone hymni & vigilie·in ecclesia medio lanensi celebrari ceperũt·& martires sancti gerua sius & pthasius se sacerdoti reuelauerunt·Erat aũt vir quidã arrianoz disputatoz acrim?·ad fidem inconuertibilis & dur?.is in ecclesia stitut? tractante epo·vidit vt ipse postmodũ loquebaẽ angelũ ad aurem ei? loquẽtẽ·vt verba angeli episcop? populo nũciare videreẽ·¶ Sigibert?·Frãcis post pamum marcomirus pami fili?·& sanno fili? antenoris principanẽ annis.xxxiiii·quoz ducatu franci cambriam egressi·consedere sec? renũ in opidis germanie·nec multo p? quintinũ & era diũ duces romanoz·cum omib? pene suis iuxta treuerĩ deleuerũt·Hoc tpe wisigothi sine rege fuerunt annis xxiiii·sub theodosio imperatore

CXCVI ¶ De sinodo stantinopolitana & priscliano hereticarcha·¶ Sigibert?·

ANno graciani sexto secũda synod? vniuersalis centũ & quinquaginta patrum congregaẽ constantinopolim·iubente theodosio & annuẽte damaso papa·qui macedonium negantẽ spiritumsanctũ deũ esse odẽnans·cõ substantialẽ patri & filio spñsanctũ esse docuit·dans symboli formã·quã tota latinoz & grecorũ pfessio in ecclesia·ad missam solennib? diebz de cãtat·Hic decretũ est vt stantipolis tanqz noue rome episcopus·post romanũ pontificẽ habeat pui legiũ·Priscillian? in hyspania episcop? odẽs bere sim sui noĩs ecclestã pẽbat·Hic psonas sctẽ trinitatis ofundebat dicens·eundẽ esse patrẽ quẽ filiũ quẽ spiritumsanctũ·carniũ escas p inũdis spiritibus habebat·coniuges viros a nolentib? feminis·feminas a nolentib? viris sepabat·opificiũ omis carnis non deo vero & bono·sz angelis malis assignabat·animas eiusdẽ nature & substantie esse docebat cui? est deus. & eas ad agonẽ quendã spontaneũ ñ tñ ĩ terzis exercendum·p vii·celos & per quosdam principat? gradatim descendere.& ĩ malignũ principem icurrere·a quo mundũ istũ factũ esse dicebat·atqz ab hoc principe p diuersa carnis corpa semĩari·homines vero fatalib? stellis colligatos·corpusqz nostrũ scõm xii·signa celi opositũ esse dicebat·constituẽs arietẽ in capite.taurum in ceruice·geminos in humeris·cancz ĩ pectore·leonẽ in manibus·virginem in ventre·libzam ĩ vmbilico·scorpium in coxis·sagittarium in virili·aquario in vesica.capricornũ in tibiis·pisces in plantis Super hiis audiẽ in conciliis epoz·romam petiit ibiqz a sanctis damaso & ambrosio repudiat?·in galliis quoqz in synodo burdegalensi·a sãcto martino aliisqz hereticus iudicat?·vbi se damnãdũ intellexit·impatorem maximum appellat·a quo auditus·& epatu pulsus·treueris ab enodio pfecto pimitur cũ multis sequacib? suis·edicẽte impatore vt hui? secte complices in hyspania pimerẽtur ytachius & vrsacius epi accusatores priscilliani·cõmunione ecclesie puarẽ ab episcopis nephas dicentib? cuiuscũqz modi hominẽ episcoporz accusatõne necari·maxio impatore & aliquib? episcopis ytachiũ & vrsaciũ defendentib? Et hac ò causa sanctus martin? a maxio molestaẽ·quia nolebat cõmunicare ytachianis vix tñ obtinuit·vt priscillianiste nõ occiderenẽ·Anno quoqz pnotato maxim? in gallias transiit·ptem gallie sibi subditã britonib? tradit·Inde usqz hodie minoz britannia appellaẽ Maxi? quoz apò treueri sedẽ iperii sui statuit·gracianũ impatorem lugduni pimũt·fratrez vero eius valentmianũ sil'ato pacis fedre·p trienniũ ytalia expellit·¶ Helmand?·Hic iustissimã cũ matre sua iustina penã luit exilii·q̃ & ipm arriana beresi polluit·& eminẽtissimã catholice fidei arcẽ ambrosium pfida obsidione vexauit·nec pus q̃m platis beati gerualii & pthasij martirum reliquiis incorruptis nephanda incepta deserta sũt.

CXCVII ¶ De quibusdã miraculis sancti ambrosii ¶ Paulinus·

TEmporib? graciani beatus ambrosi? cũ ad ptoriũ macedonii tũc magistri officioz·p quodam intercessur? prexisset·et pcepto illi? fores clausas mueniret·ne ingredien di copiã habere posset ait·Et tu quidẽ ad ecclesiaz veniẽs·clausis ianuis nequa ĩgrediaris inueniesQuod factum est mortuo graciano·confugiens em ad ecclesiã patentib? ianuis aditũ repire nõ poterat·Erat autem vir sanct? multis vigiliis & labozib?·& quotidiano ieiunio macerans corpus·Erat gaudens cũ gaudentib?·& flens cũ flentib? Quotiẽscũqz illi aliqs lapsi? suos ofessi? eẽt·ita flebat vt & illũ flere opelleret·Cũ q̃orageſimũ tertiũ psalmũ me excipiente & vidente dictaret·subito in modũ scuti corpis breuis caput eius opuit ignis·& paulatim p os ei? tanqm habitator est in

gress9 ī domū. facta qz est facies ei9 velut nix: et post ad speciem suā reuersa est·quod cū fieret stupore pcussus obrigui·nec potui scribere que ab illo dicebanē donec visio transiuit · Quod cū casto dyacono sub cui9 cura degebā retulissez · ille gtia dei replet9·aduentū spiritussancti me vidisse mi lo edocuit · Quidā stilicouis comitis seru9 falsas epistolas faciebat tribunat9 ita vt tenerentur homines qui ad ministrādū pergebant· qō vt stilico cognouit·homines q̄ decepti erant·interuentu sacerdotis dimisit ·de ipso vero seruo sacerdoti que stus ē· Quem vir sanct9 ad se pductū cū interrogasset·& actorem tanti flagicij deprehendisset ait· Oportz illū trad sathane ī interitū carnis· ne talia aliquis ī posterū audeat admittere· Quē eodē momento cū adhuc sermo essz ī ore sacerdotis·spiritus īmund9 arreptū cepit discerpe· ¶ Sigiberti⁹. Temporibus quoqz graciani in gallia sanctus roman9 blauiensis obijt · Ambrosi9 libros de spū sancto ad ipm gracianū scripsit·Corp9 pauli constantinopolis epi sub constancio in exilio ab hereticis p xp̄o suffocatis ostantinopolim relatum est cū gloria a theodosio imperatore.

Continentia & capitula·xvnj·libri·

Ctauusdecimus liber contin̄et hystoriā annoz xi·tm̄·quib9 īpauit senior theodosius·& iter hec flores quosdā sanctoz ambrosij & iohānis chrisostomi·sed & flores eraclidis ex libro de gestis patrū qui dicitur paradisus·flores quoqz metricos poetarum clauciani & prudencij·Habz aūt capla·cxii·

De initio impii theodosii senioris. ·i·
De impie iustime exilio ·& valentiniani nece. ii·
Qualiter theodosi9 eugeniū tyrannuz vicit· & de antipapa vrsino & papa syricio. ni·
De vita sancti iohānis anachorite. mj·
De quibusdā ei9 documentis. v·
De exemplis ei9 contra detractores & contra p̄sumptuosos vj·
Exemplū qualiter dyabolus temptat peccatorem de despatōne .& post victoriā de p̄sūptōne. vii·
Item exemplū eiusdē ptra p̄sumptuosos. vnj ·
De sanctis abbatissis sara & sincletice & dictis earum. ix·
De bona indole sancti martini· x·
De psecucutōib9 quas relicta militia sustinuit.& de duob9 mortuis quos suscitauit xi·
De vita ei9 epali & monastica· xii·
De miraculis ei9· xnj·
Item de eisdē· xmj·
Adhuc de eisdem· xv·
De eiusdē ostancia & equitate· xvi·
Q̄ demonuz īsidias & presens & absens p̄spicie bat. xvij·
Qualiter dyabolū sibi purpuratum apparentez repulit· xvnj·
Qualiter ī icendio temptatōem passus est· xix·
De vita sancti maurilii·andeganensis· xx·
De quibusdam eius miraculis· xxi·
Item de eodem· xxii·
De p̄motōe eiusdē ad epatū· xxnj·
De spontaneo ei9 exilio p puero mortuo sine baptismo· xxmj·
Qualiter vsqz̄qz quesit9 est & inuent9· xxv·
Qualiter ad vrbez suā rediit· & p̄fatū puerū suscitauit· xxvi·
De ceteris eius miraculis· xxvii·
De inuentione corpum gerualii & prothasii martirum· xxvni·
De vita & agone sancte agnetis· xxix·
De morte filii p̄fecti·& ei9 suscitatōe·et martirio virginis· xxx·
De his q̄ circa sepulcz illi9 gesta et visa sūt·xxxi
De ceteris scriptis sancti ambrosii· xxxii·
Flores eiusdē de moribus epi· xxxni·
De modestia et verecundia· xxxmi·
De iustitia et bñficentia· xxxv·
De fortitudine et prudentia· xxxvi·
De bonitate et liberalitate· xxxvii
De otio fructuoso et de pietate· xxxvni·
De fidelitate et amicicia· ·xxxix·
De iniuriis illatis ambrosio et ō gestis eiusdē ·xl·
Adhuc de gestis eiusdē· xli·
De vita sācti iohānis crisostomi.et libris ei9·xlii·
Sētentie eiusdē de hoc q vez hominis bonū nullus auferze potest·diuitie vo bone sunt xlni·
Inuectio contra illos qui euangelii documēta nō seruant· xlmi·
De vera cordis opūctōe q̄liter haberi possit·xlv
De origie sancti augustini et erroribus adolescētie eius· xlvi·
De studiis et eius doctrina seculari· xlvii
De compunctōe et lacrimis eius· xlvni·
De studio eius ī sacris libris et ei9 baptismo·xlix·
De libris quos ante baptismū suum scripsit· l·
De p̄motōne eius in ecclesia yponensi· li·
Qualiter vixit in epali dignitate· lii·
De facinore theodosii ī thessalonicenses commisso pro quo excommunicatus est ab ambrosio· lni·
De compunctōne eius et humili postulatōne absolutionis eius·et de correctōne edicti et absolutōe theodosii· lmj·
Q̄ placella imperatrix itendebat paupibus sustentandis·ipe vero theodosi9 ydolis euertendis lv:
De subuersiōe tēpli iouis apud apamiam· lvi·
De subuersione serapis in alexandria lvii·
De flagitiis tyranni sacerdotis in templo dolo cōmissis lvni·
De simulacro symie·et mundatione nili cōtra paganorum oppinionem· lix·
De dispersione ossiū beati iohannis baptiste et reuelatione capitis ei9· lx·
De translatione eiusdem ab alexandria in aquitaniam· lxi·
De prudencio poeta et quibusam actis hieronimi· lxii·
De gestis et dictis sancti arsenii abbatis. lxni·
De puero nato gemello et libro eraclidis de paradiso· lxmi·
Narratio eiusdē de sancto isidoro alexandrino p̄sbitero· lxv·
De sancto dorotheo thebano· lxvi·
De didio alexandrino et ei9 narratōib9· lxvii·
De sanctis viris āmone et pambo lxvni·
De sancto ammonio et beniamin· lxix·
De machario egiptio· lxx·
De alio machario alexandrino xxi·

Item de eodem· lxxii·
Adhuc de eodem· lxxnj·
De sancto moyse ethiopē· lxxmj·
De sancto eulogio monacho alexandrino ·& eius elefantiolo· lxxv·
De fine veriusqz· lxxvi·
De conuersione pauli simplicis· lxxvii·
De demoniaco p eius sanctam simplicitatem cu=rato· lxxvni·
De sancto páschomio scitiotico· lxxix·
De quodam sancto stephano ·& valente presumptuoso· lxxx·
De sanctis helia & drotheo· lxxxi·
De sancto pachomio thabanēsi & eiꝰ regula per angeluꝫ dictata lxxxii·
De virgine humili & abiecta ·quam sanctꝰ piceriꝰ visitauit lxxxnj·
De sancto iohanne incluso & eius spū prophetico· lxxxmj·
De sancto serapione· lxxxv·
De sancto euagrio· lxxxvi·
De sanctis effrē adolio & inocentio· lxxxvii·
De sancto philorimio pbro· lxxxvnj·
De sctis mlieribꝰ eustochio & melaīa· lxxxix·
De sctis elpidio sisinnio gaddano & helia· xc·
De sancta siluia virgine & sancto dyocle ·& captone· xci·
De sancta virgine amata & quadā alia & melania iunioze· xcii·
De virgine apud quā sanctꝰ athanasius vi. ānis latuit· xcnj·
De virgine chozinthia p iuuenem a lupinari liberata· xcmi·
De quodam piissimo monacho ·& de virgīe lapsa pfecte reconciliata· xcv·
De illa que corruptōnis sue crimē in quendam lectorē transtulit· xcvi·
De sancto nathanehele senioze· xcvii·
De sanctitate cuiusdaz fratris cum heraclide conuersantis· xcvnj·
De rufino pbro & scriptis eiꝰ· xcix·
De mutuis eplis hieronimi & augustini · c·
De claudiano poeta & flosculis eius· ci·
De flosculis prudentij· cii·
De iobe damasceno pbitero· cui·
De falso crimīe in eo punito· cmi·
De miraculo per beatam virginem in eo demonstrato· cv·
De nece valentiani & eugenii tyranni· cvi·
De religiositate theodosii & fine eiusdē· cvii·

sa iam susceperant· Et dum ad ytaliā ꝓperaret· valētimianꝰ ei occurrit · quem paterna pietate suscipiens sese aduersus tyrannū sola fide maioꝛ nā longe vniuerso belli appatu mīoꝛ ꝓripuit Aquileie maximꝰ victorie spectatoꝛ prefuit ·& eiꝰ comes andꝛagatus sūmā belli adminiſtrabat · Qui cum largissimis militū copiis ·& ꝑcellenti concilio omnes alpium ac flumīū aditꝰ occupauisset· iudicō dei dum nauali expeditōne incautū hostem ꝑcurre ·& obꝛuere parat ·sponte eadem castra deseruit & ita theodosius nemīe sentiente à repugnante· vacuas hostibus transmeauit alpes· atqz aquileie improuisus adueniens ·hostē illū maximū magnū trucē ac formidabilē·& ab īmanissimis etiā germanoꝛꝫ gentibus tributa ac stipendia magno terꝛoꝛe nois exigentem ·sine dolo & sine cōtrouersia clausit cepit & occidit· Tunc valentinianꝰ recepta ytalia ·petitus est impio ·Andragatꝰ vero comes maximi nece comperta ·ꝑcipitē sese e naui in undas dedit· & suffocatꝰ est · Sicqz theodosius incruentam victoꝛiā deo dante suscepit· ¶ II·

¶ De impie iustime exilio ·& valentiniani nece· Helynandus.

¶ Alentinianus quidē a matre sua coꝛruptus ·cū ambrosium ꝓtrahi & ī exlium mitti iussisset · tanta fuit pseuerantia fideliū populoꝛꝫ · vt animas pius amittere q̄ epm mallent; Iustina volebat vt arīminensis ꝓcilii ōcreta suscipenē ·& hoc esse exequendū mandauit ipa cū filio beniuolo timoꝛe memoꝛie sēniis pſidente· q̄ obedire noluit· & cū ei ꝓpē hoc maioꝛ honoꝛ ꝓmitteret·hunc ipm inquit quē habeo tollite ·tātū michi conscientia fidei maneat illesa ·& hec dicens ante pedes impia ꝑcipientiū cingulum iecit· Ambrosius vo aduersus ꝛgine furoꝛē ñ se manu defē debat & telo· sed iciuniis ꝓtinuatisqz vigiliis sub altare positus· deū sibi & ecclesie defensoꝛē ꝓ obsecratōnes pabat· Cūqz hec iustima in longū diuersis machinis & oppugnatōnibꝰ molireē·sz frustꝛa maximꝰ q̄ se exuere tyranni infamiā & legittimuꝫ pꝛincipē gestirz ostendē· datis literis impiū ꝓtestaē inceptū fideꝫ dei impugnari· & statuta catholice ecclesie subꝛui: Et iter hec appꝛopinq̄ꝛe ytaliā cepit · Hic maximꝰ vt ait rufinꝰ ꝓ andꝛagatiū ducem lugdunensium ·gratianū impatoꝛē magis prodītōne q̄ bello pemerat ·Igiē maximo ad ytaliam ꝓperante ·iustina hoste simul impietatis ꝛscientia purgente in fugaz versa cū filio exilia q̄ dei sacerdotibꝰ pabat soꝛtita est· ¶ Hugo vbi sup̄· Post hec valentinianꝰ regno restitutꝰ ·extincto maxīo eiusqz filio victoꝛe quē impatoꝛē gallis maximus reliquerat ·ipse ī galliā transiit· vbi cū tranquillā rempublicā in pace ageret · apud viennā dolo arbogasti comitis sui vt ferūt strāgulatꝰ ·atqz ut voluntariā sibi ostituisse moꝛtē putareē· laqo suspensus est · Moꝛtuo igiē valentiniano augusto arbogastes eugeniū tyrannuz mox impatoꝛē creare ausus est· ¶ III· ¶ Qualiter theodosius eugenium tirannū vicit ·& antipapa vrsino ·& papa syricio·

¶ Taqz impante theodosio & interfecto valentiniano ·eugeniꝰ & arbogastes instructas acies campis expedierāt· & alpiū alta latera ·meuitabilesqz trāsitꝰ ·pmissis callibꝰ insidiis occupauerāt · & si numero vel viribus impes· sola tamen belli positōne victoꝛes· At vo theodosiꝰ in sūmis alpibꝰ ostitutꝰ exps cibi ac sōni ·sciēs q̄ destitutꝰ suis· nesciēs q̄ alienis clausꝰ

dominum xpm solus solum qui potest oia · corpe humi fusꝰ mẽte celo fixꝰ orabat · De hic vo postq̃m insomnẽ noctem pcum ptinuatõne transegit· & testes ꝓpemodum quas in pciuꝫ plidij celestis appendat lacrimaꝝ lacunas reliquit·fiducialiter ar ma corripuit·soluſqꝫ sciens se esse nõ solũ·signuꝫ crucis plio vedit· ac se in bellũ etiam si nemo seq̃ reẽ victor imisit futurꝰ·pma salutis via extitit ar bitõ hostiliũ ptiuꝫ comes ·Qui cũ ignarũ impato rem circũpositis excepisset insidijs · conuersꝰ ad reuerentiã plentis augusti.non solũ a piculo libe rauit·verum etiã instruxit auxilio·At vbi ad cõti gua miscende pugne spacia puentum est·magnus turbo ventorum in ora hostium venit.ferebanẽqꝫ p aera spicula nostroꝝ atꝫ vltra mensurã humani actus p mane deportata nusq̃ cadere pusq̃m ipm gerent sinebanẽ· & q̃ ipi vehementer intorserant excepta vẽtis ipetu supinata retrorsũ ipos infelicitẽ pfigebant: pspexit itaqꝫ sibi humane pscientie pa uor· nam ptinuo sese pua suoꝝ manu fusa victo rũ theodosio hostilis pstrauit exercitꝰ· Eugeniusq̃ captꝰ atqꝫ iterfectus ẽ·arbogastes vo sua sese manu ptulit··Sicqꝫ horꝝ duoꝝ sanguine bellũ ci= uile restructũ est· Eo tempore i romana cathedra papa damasꝰ residebat· quẽ platũ sibi non ferens vrsinꝰ quidã romane archidyaconꝰ eccie· collecta turbulentorũ & seditiosoꝝ manu epm se contra ius & phas psecrari fecit· qua de re tanta seditio i romano excreuit populo·vt replerenẽ humão sã= guine oratõnũ loca·sed tandẽ agregato i vrbe sã ctoꝝ pcilio sacerdotũ · pulsus est vrsinus ab apli ca dignitate·sed apud neapolim mtuitu misericor die ordinatꝰ ẽ epũs· ¶ Sigibertꝰ·Anno theodo sij pmo syrici romãe ecclesie psedit·xxxvi·· Hic pstituit hereticũ penitentẽ p impositõem manꝰ sa cerdotalis ab eccia esse recipiẽdũ·Hic manicheos rome iuentos exiliauit·Ambrosiꝰ epũs ritũ canẽ di antiphonas in ecclesia pmus apud latinos tran stulit a grecis·apud quos hic ritꝰ iam inoleuerat· ex institutõ ignacij antiocheni epi & apostolorũ discipli· q̃ p visionẽ in celũ raptꝰ· vidit & audiuit quõ angeli p antiphonaꝝ reciprocatõez sancte tri nitati hymnos canebant·Idem etiã ambrosiꝰ post hilariũ pictauiensem hymnos i ecclesia canendos pmꝰ ꝓposuit·Anno quoqꝫ pnotato frãci q̃ntmũ & heracliũ romanoꝝ duces· cũ omnibꝰ pene suis iuxta treueri delent · In egipto iohes anachorita sanctitate & philosophie spiritu claret· ¶ IIII· ¶ De vita sãcti iohannis anachorite & gestis eiꝰ

Hic beatꝰ iohannes manens in rupe mon tis ardui·in monasterio clauso & obstru cto·aduenientibꝰ p fenestram se viden dũ pbebat·mulier tñ nulla ad pspectũ eiꝰ accessit sed viri & raro· In huiꝰ itaqꝫ monasteriũ ab anno etatis sue·xl·vsqꝫ ad cx·qñ a hieronimo visus est· nullus itrauerat·sed aduenientibꝰ vt dictũ est p fenestrã se videndũ pbebat viris dũtaxat· Cunqꝫ tribunꝰ quidã venisset ad eũ obsecrauit vt & con iugẽ suam pmitteret intrare ad se· multa enim eam dicebat ptulisse picula· vt faciem eiꝰ videret· Cũ qꝫ ille negaret dicens se in monasterio nũq̃m mo ris fuisse videndi mulieres·tritunꝰ psistebat obse crando·cõfirmãs q̃ nisi eũ videt esset sine dubio ex multa tristicia moritura· Et ait · Vade videbit me piunx tua hac nocte·nõ tñ huc veniet·sed i do mo tua & i lecto suo manebit · Tũc recessit ille· ambiguitatez responsi i pectore versans·Cũ etiã hec piugi nũciasset·illa similiter monone in certo fa tigat · Sed postq̃m somni tempus aduenit·adest homo dei p visum assistens mulieri·fides tua inqt magna est o mulier · & ideo tuo desiderio veni sa tisfacere· te tñ moneo·vt nõ faciẽ corpalẽ tuorꝫ dei desideres·sꝫ vt actꝰ & gesta cor per spiritum ptempleris·spũs enim est q̃ viuificat·nã caro nõ p dest quicq̃ · Cũ quidã clericꝰ dyaconus ad eũ ve niẽs.ab eo interrogatꝰ mẽtiret se nõ eẽ clericũ hu militatis gratia·osculãs eũ ait·Noli fili negare gr̃ tiã dei·ne incurras p bono malũ· p humilitate mẽ daciũ·cauẽdũ est enim omnibꝰ modis mẽdaciũ·siue p malo siue p bono pferri videat Nõ pmittebat etiã ad te icõmodantes deferri·sed bñdicens oleũ dabat ex quo vncti sanabanẽ· Vni ex fratribꝰ ter ciano typo laboranti & curari volenti·rez tibi ait necessariam cupis abijcẽ·sicut enim corpa nitro vel aliis huiusmodi lomentis abluũt a sordibꝰ·sic aie languoribus aliisqꝫ huiusmodi castigatõibus pu rificanẽ·bñdicẽs tñ oleũ dedit & sanauit·Nulluꝫ p ignẽ patuꝫ sumebat cibũ.eratqꝫ attenuati & ari di corporis p abstimentia·capilli eius & barba ex languore nimio rari & tenues ¶ V·

¶ De quibusdam eius documentis·

Coagregatis autꝫ fratribꝰ ad eũ instruẽdo dixit·Graue ẽ iactãtie viciũ & periculo suꝫ nimis·ita q̃ de ipo etiã perfectõnis fastigio deiicit alias·cuius due sunt species · Qui busdã tñ accidit·q̃ statim in initio uersionis sue cũ paꝫ aliquid vel abstimẽtie ipenderint· vel pecu nie erogauerit · ita sentiũt q̃i eminẽtiores sint illꝰ qui aliq̃ largiti sunt· Alii vo cũ ad sũmã virtutem peruenerint nõ totũ deo·sꝫ suis laboribꝰ tribuũt· & dñi ab hominibus gliam querũt·illã que ex deo ẽ amittũt· Si autꝫ mũdi corde ante deũ steterimus : deũ videre poterimꝰ.q̃ntũ ẽ possibile eũ videre·vi debimus enim eum inuisibilẽ mente nõ corpore· sci entie intellectu·nõ carnis aspectu·nemo enim putꝫ se posse ipsaꝫ sicut est diuinam substam intueri·ita vt spẽm sibi aliquã vel ymaginẽ corporeã i corde figuret·nulla enim forma in deo est· nulla circũscri ptõ·sed sensus & mẽs·qui sentiri quidẽ potest·et mẽtis affectu pstringi·nec tñ ꝓhendi·aut describi·aut enarrari · Ideo oportet cũ omni reuerẽtia & metu accedere ad deuꝫ· & ita libzare in eũ men tis intuitũ· vt quidq̃d potest splendoris claritatis maiestatis mens humana pspicere·super hec omia sentiat eũ semper·oportet autꝫ vacare· vnde vaca te & videre ꝛc· & q̃nto purior in eo mens fuerit· tãto plura ei deꝰ reuelabit & misteria eiꝰ agnoscꝫ aqua & panis si cũ cupiditate sumanẽ·id ẽ·nõ vt necessitati corporis·sed animi desiderio satisfiat: hoc etiã abstimenti viciũ deliciaꝝ dicẽ·ideo volẽs dñs animã voluptatibꝰ resistere dicebat· Intrate per angustã portã ꝛc· larga est via anime· cum q̃li cũqꝫ desiderio suo satisfecerit· angusta vo ẽ cum voluptatibꝰ suis repugnat· Ad hec autꝫ obtimen da multuꝫ ꝓdest secretior habitatõ·quia interdũ per occasionem aduentantiũ fratrum·& euntium ac redeuntiũ frequentiam·abstimentie frena laxan tur·& sic etiã q̃nqꝫ pfecti viri capiunẽ· Ideo dice bat dauid· Ecce elongaui fugiẽs ꝛc· ¶ Idem iohã nes dixit· Quid putas habet fraꝫ iste i corde· q̃ ri det ad prandiũ·cũ magis flere debeat·quia carita tem manducat· ¶ VI· ¶ De exemplis eius cõtra detractores·& contra pſumptuosos · ¶ Idem contra detractores ait·

Mulier quedã nuda exiliuit de doleo. & cooperuit se pannis veterib9. altera vero nuda remanens dicebat marito. ecce meretrix illa nuda est & non cõfundit. Et sic faciunt detractores. ¶ Idem contra p̃sumptuosos. Erat quidã monach9 in spelunca sũme abstinẽtie cũctis aie florens virtutib9. Cũq3 i pfectib9 suis pfidẽs nõ totum deo. sed sibi ipi tribuerẽt. hanc p̃sumptionẽ intuens temptator quodã vespere fingit se i specie mulieris oberrantis p heremũ. q̃ vt fessa ad hostiũ spelunce lassitudinem simulãs. itus seipam piecit. & obuoluta genib9 ei9 vt sui misereat exorat. Nox inquit me opp̃hẽdit. iube me quiescere in angulo cellule tue. ne forte efficiar bestijs p̃da. At ille p̃mo miseratõnis obtentu recepit eaz in spelũcam. querẽs causam erzandi eã p heremuz At illa causã figit accurate. & iterim venena blãdimentoz p textũ narratõnis interserit. & nunc se miserandã. nũc defensione dignã ostendẽs. elegantia & suauitate sermonis affectũ hoĩs illecebroso amore deflectit. Hinc iam blandiora collo quia. ioci. risusq3 miscentẽ man9 etiã pcax ad mentũ barbãq3 quasi venerando specie ptendit. Tũc vo palpare cuicẽ mollius collũq3 leuigare. Quid multa ad vltimum captiuũ ducit militẽ christi. otinuo em̃ libidinis fluctib9 estuãs. etiã laboz p̃teritoz ac pfessionis oblitus. obscenos iam conabat imire amplex9. Illa vero vlulatũ te terzimum emittens. vt vmbza erat tenuis. p manus amplectãtis elabit. ipsumq3 dedecoris motib9 inanes auras sectãtez fedissima in irrisiõe deseruit. Tũc multitudo demonum in aere ad h ipm̃ spectaculũ ogregata ingenti clamore incuit. O q̃ te vsq3 ad celũ extollebas. quõ demersus es in infernũ. Disce ergo. qa q̃ si se extollit hũiliabit. Tunc ille velut amens effect9 et ꝺceptõnis sue ñ ferẽs pudorẽ. gui9 a se ipo decipit. q̃ fuerat demonib9 deceptus. Cũ em̃ se repare & certamen renouare debẽt. desperans semetipm̃ tradidit se omi impudicicie & ipietati

¶ VII. ¶ Exemplum qualiter temptat dyabolus peccatorẽ de desperatõne & post victoriã de p̃sumptione.

Fuit vir quidã pessimã vitam ducẽs. q̃ dei miseratõne opũctus. intra sepulcz quoddã se recludens. pozum scelez pollutões lacrimaz fontibus diluebat. semp p̃strat9 leuare oculos ad celum nolebat. neq3 etiã nomen dei nomiare. sed in solis gemitibus pourabat. Nocte venerunt ad eũ demones in sepulcro clamãtes Quid ẽ qꝺ agis o ipissime & flagitiosissime. post q̃m omi spurcicia & ipuritate satiat9 es. nec iam sufficiunt vires ad facinora. tu xp̃ianus videri vis & pudicus & patiens. q̃si iam alius possit tibi dari locus satiato in malo. q̃. q tibi nobiscum debeẽ vnus ex nobis es. aliud eẽ non potes. redi ad nos & qꝺ tibi supest temp9 in p̃fruenda voluptate ñ pdas. Quid temetipm̃ ante temp9 supplicijs tradis. Quid em̃ aliud passur9 esses i iferno. nisi hoc qꝺ tibi nũc ipse oquiris. si te pena delectat. expecta paululũ & inuenies patã. nũc interim fruere muneribus nostris. q̃ semper dulcia & grata duxisti. Ille aũt tacit9 iacebat. & cũ eadẽ & duriora sepe repeterent. nec ille moueret. videntes demões verba otemni in furorem plapsi verberibus eũ cedere aggressi sunt. ita q̃ seminecẽ reliquerũt. nec tñ moueri potuit ꝺ loco quo oratõis causa iacuerat. Altera vero nocte repente eũ grauioribus v-beribus cruciãt. nec tũc etiã mouezi potuit. melius esse dicẽs mozi q̃ demõib9 obedire. Tercia autem nocte absq3 vlla miseratõne irruentes i eum. oĩbus penis & cruciatib9 eum pficiũt. Cũq3 iam corpus in supplicijs defecisset. tñ extrem9 spiritus demonũ obsistebat imperio. Qꝺ postq̃m viderũt impij voce magna clamãtes. Vicisti iq̃t vicisti Et vt vtute quadam celitus fugati p̃cipites abscedũt.

¶ VIII. ¶ Item exemplum eiusdẽ contra p̃sumptuosos.

Fuit quidã monach9 in heremo. omi virtutum floze ornat9. q̃ cum in corpore mistar angelez. vite fungeret officijs. dñi quotidiani victus ei curam exigebat. quotidie em̃ ingrediẽs speluncã. inueniebat mensam & panẽ supposituz mire suauitatis. miriq3 candoris. ex quo refect9 gratias deo referens. ad oratões & hymnos conuertebat. Cunq3 de suis meritis gloziari cepisset. otinuo subintrauit in eũ desidia quedã anĩ tam pua q̃ nec posset aduertere; post hoc maioz creuit negligẽtia. ita vt iaz tardioz fieret ad orõz Cũq3 paz psallẽdi misterii exhibuissz. aĩa ei9 q̃si nimio laboze fatigata reqescere festinabat. qa sensus eius rep̃bus effectus est. erat em̃ clamdestina quedã in corde eius turpis cogitatõ ac nephãda. Cũq3 post oratões cibũ solito requisiuisset. inuenit solito panẽ mense suppositũ. ex quo refect9 ꝺ his que in corde eius versabant nichil emẽdare curauit. & spernẽtẽ mĩma paulati casurũ sese ñ itellexit. Cũq3 iam grauis libidinis stimulareẽ icẽdio post oratõnem ingressus vt cibũ sumeret. panem quidẽ inuenit. sed aliquantulũ sordidiorẽ. admiratusq3 & tristis factus intellexit q̃ hoc ipm̃ respiceret hoc genus monstri. cibo tñ sumpto refect9 est Post diem terciũ triplicatis vzeri stimulis cepit. occupauerũt em̃ cũ cogitatões. & quasi iam p̃sens & secum accũbens ymago mulieris: quã & amplecti sibi videbat. et ad turpes vsus habẽ substratã. Processit tamẽ & alia die ad solita psallendi officia. sz stabat vagis oculis & mente captiu9 Cũq3 solito ad vesperaz ingressus esset sumeret cibum. panem quidẽ inuenit. sed sordidissimũ atq3 aridissimũ. & quasi a muribus vl'a canib9 vndiq3 corrosum. Tunc ille ingemuit & lacrimas fudit. sed non ita vberes q̃ possent flamã tanti ignis extinguere. sumpsit tñ cibũ. sz nõ tanq̃ solebat. Cũ igit cogitatões quasi cohors barbarica vndiq3 eũ vallarent. exurgens nocte iter arripuit p heremũ tendens ad ciuitatẽ Die aũt facto vidit quandaz fratz cellulã vbi fatigat9 requieuit. cũq3 refect9 esset. & paz quieuisset. ex more quasi ab eruditissimo & prudentissimo patre cepunt verbũ edificatõnis expetere. interzogareq3 eum. quis dyaboli laqueos possit effugere. & turpes cogitatões ab eo imissas depellere. Tunc ille eos sufficienter docuit. & in semetipsũ regressus ait. Quomõ alios moneo. & ipse decipioz. Age ergo p̃us miser que facere alios mones. Et intelligens se miserabiliter supplantatũ. valedicẽs fratribus cursu rapidissimo ad spelũcam suam rediit. p̃sternẽs se in oratõnem & dicens. Nisi dominus adiuuisset me paulo minus. Concluſit aũt se in spelũcam. & in cilicõ. & in cinere cũ lacrimis iacuit. donec astitit angelus dñi dicens ei. Suscepit dominus penitentiã tuã. & repiciatus est tibi. sed caue tibi ne vltra elatus decipiaris.

¶ IX. ¶ De sanctis abbatissis sara & sincletice & dictis eaz. ¶ Helinandus.

Eodem tempe credunt fuisse due laudabiles abbatisse sara & sincletice· quaruz sara xnj· annis a spū fornicatōnis fortit est impugnata· & orabat deū vt nō recederet ab ea huiusmōi pugna· sed dicebat· Domine da mihi fortitudinē· Apparuit aūt ei oranti sup lectulum suū ille dicens· Tu me vicisti sara· Ego inquit te non vici sed dns me? hies? christ? Hec sup alpheum flumīs xl· annis habitauit· & nūq̄ inclimata ē vt flumē aspiceret· Que aūt fuit illa sincletice vel vbi habitauit legisse me ñ memī· sz multa ab ea sapienter dicta sunt· ex quib? ista sunt· Sic̄ q̄ ignē accendere volūt pus fumanē· ita & nos diuinum ignem cū lacrimis accendere in nobis debemus· Stulta castitas est q̄ īocenter aspicit· vel inordinate ridet· Sicut venena expellūt acriora medicamenta· sic sordidas cogitatōnes ieiuniū cū oratōe & sicut fortia vestimenta calcata pedib?· & sepi? reuersata incandidanē· sic fortis anima p̄ paupertatem voluntariam amplius ꝑfirmaē· Aduersarius nī facili? a nichil possidētib? supaē· Nō em̄ habz quo ledat· Sicut gallina deserens nidū suū· facit oua sua sine pullis pire· sic monachus vel ỳgo de loco ad locū transiens frigescit & mortificaē· In tribulatōne posit?· si ferzū es spera tibi ignē appositū ad tollendum erugimem· si aurum idem spera ad augendā claritatē· Qui peccant ī seculo· etiam nolentes mittunē in carcerē & puniūtur· & nos ergo voluntarie redigam? nos in custodiam· vt eternas penas euadam?· Qui nauigare incipiunt p̄mo ꝑspez ventum habent· postea sepe contrariū· Sed sicut naute non statim nauē exonerāt· sed sustinent p̄cellam & pugnant· & postea rectum cursū inueniūt· sic & nos aduīsa incurrentes· in p̄posito crucem p̄ velo erigam?· & p̄ patientiā cito supabimus· Thesaur? manifest? cito p̄ditur· sic & virtus cognita publicata· Noli subito & simul arma tua expendere· ne nud? inuētus in bello facile capiaris· anima nostra miles ē· arma nostra corpus nostrz· Nos in tranquillo mari nauigam?· seculares in p̄celloso· nos in die· illi in nocte· Et tamē plerūq̄z piclitamur de negligentia· illi timētes & soliciti saluantur: Sicut nauis aliquando mole fluctuū exteri? opprimitur· aliq̄n pōdere suo crescente sentina· sic & nos aliquādo demonū negcia aliquando iniquitate ꝑpria·

¶ X· ¶ De bona indole sancti martini· ¶ Actor

Horuit bis temporibus in gallia beatus martin? thuronēsis archiepus· cuius vitā sulpiti? seuerus· qui fuerat eidē viro sancto familiarissimus· luculento sermone descripsit· Seuerus· Igit̄ martin? sabarie pannoniarū opido oriund? fuit· sed intra ytaliā tycini alit?· cū parentibus scōm seculi dignitatē nō infimis· gentilibus tñ· pater ei? miles p̄mū post tribun? militum fuit· Ipse armatam militiam in adolescentia secut?· inter scolares alas sub rege ostantino· de inde sub iuliano cesare militauit· non tamē spōte quia a p̄mis fere annis: diuinā potius seruitutem sacra illustris pueri aspirauit infantia· Nā cū essz annoz decem· inuitis pentibus ad eccl'esiaz confugit· seqz catbecuminū fieri postulauit· Mox mirū in modū tot? dei opere cōuersus· cuz esset annoz xii· heremū concupiuit· fecissetqz votis satis· si etatis ifirmitas nō obstitisset. Anim? tñ eius aut circa monasteria· aut circa ecclesias semp̄ itent?· meditabaē ex etate puerili· q̄ postea deuot? ipleuit

Sed cū edictū esset a regibus· vt veteranoz filij ad militiā scriberentur· p̄dēte patre q̄ felicib? eius actibus inuidebat· cū esset annoz xv· raptus & catbenatus sacramentis militaribus implicatus est· vno tm̄ seruo comite ꝑcnt? cui tamen versa vice dominus seruiebat· adeo vt plerūq̄z ei & calciamē ta ipe detheret· et ipi detergerat· cibū cū vna caperent· hic sepius mīstraret· Necdū in xp̄o regenerat?· agebat q̄d dcuit bonis opib? baptismatis cādidatū· assistere scz laborantib?· opem ferze miseris alere egentes· vestire nudos· Nichil sibi ex militie stipendijs p̄ter quotidianū victū reseruabat· Quodā itaqz tempe· cū iā nichil p̄ter arma & simplicem militie vestez haberet· obuiū habuit ī porta ambianensi paupem nudū· nichil p̄ter clamidē qua indutus erat habebat· iam em̄ reliqua in op? simile ꝑsumpserat· Arrepto itaqz ferzo quo accinctus erat· mediā diuidit ptem ei? pauri tribuit· reliqua rursus induit̄· Nocte igitur insecuta cum se sopoi dedisset· vidit xp̄m clamidis sue qua paupem texerat pte vestitū· Intueri diligentissime domin̄· vestemqz quā dederat iubeē agnoscē· Mox ad angeloz circūstantiū multitudinez audiuit hie sū clara voce dicētem Martinus adhuc catbecuminus· hac me veste otexit· Cū aūt esset ānoz duo ō xx· ad baptismū ꝑuolauit· Interea iulian? īpator ꝑtra barbaros irruentes intra gallias pugnatur? militibus suis pecunias erogauit· sed martinus nolens accipe donatiuū· quia nolebat ampli? militare iuliano· respondit· xp̄i ego sum miles· pugnare michi non licet Et cū iulianus dicēt q̄ metu belli ñ religionis gratia militiam resignaret· martin? intrepid? respondit· q̄ solo signo crucis armatus die crastina hostiū cuneos penetraret· Vñ custodiri iubeē vt inermis barbaris obiiceretur· sed die sequenti data pace· sic eum domin? custodiuit· vt subactis sine sanguine hostibus· ꝑpter eū nullus in p̄lio moreret

¶ XI· ¶ De p̄secutōnibus quas relicta militia sustinuit· & de duobus mortuis quos suscitauit·

Exinde relicta militia prexit ad sanctum hilariū pictauiensez ep̄m· ibiq̄z accolit? ordinatus est· Monente dño in somnis ad patriā & pentes suos rediit· & in illo itinere se multa aduersa passum p̄dixit· Nam inter alpes incidens in latrones· cū tam ictū ferientis latro ali? timeret· vinctis post tergum manibus custodie tradiē· eumq̄z latro an timuerit p̄cūctaē· At ille dixit· Nunq̄m se tam fuisse securū· miserico?dēq̄z deū maxime in temptatōnib? affutum Sicq̄z latroni qui eū custodiebat de euāgelio p̄dicabat· q̄d latro credēs· & martinū ad viā reducēs· postea vitā in religione finiuit· Dyabolusq̄z in humana forma ei apparuit dicens· Quocūq̄z ieris dyabolus tibi aduersabiē· Et cum martinus dixisset Domin? michi adiutor &c̄ dyabolus ante eū euanuit· Itaq̄z matrem suā conuertens· patre in malicia p̄durāte dum p̄ totum orbez arriana hereſis pullularet· pene solus ostanter obsistens· publice virgis cesus· & de ciuitate electus mediolanū venit· & inde ab hereticis exturbatus· cū vno tm̄ p̄sbitero ad quādam insulam prexit· ibiq̄z inter alias radices herbarum· elleboz gramen venenatū comedit· & sentiens piculum· non solum mortē sed etiā omnē dolorem virtute fidei & oratōnis excluſit· Ibiq̄z audiens q̄ beat? hylarius de exilio rediret· p̄fect? ē ei obuiā· Cūq̄z ab eo gratissime fuisset except?· haud

longe sibi ab opido monasteriũ collocauit·& post modicũ duos mortuos suscitauit·hoꝝ vn⁹ cathecumin⁹ se ei iunxerat·cupiens instrui disciplinis. sed paulopost corrept⁹ ipo absente absq; baptismate decessit· Regressus ergo martin⁹ ex animecorp⁹ inuenit· flẽs & eiulans accurrit·eũq; oratõne sua suscitauit·q̃ baptisat⁹ plurimis ãnis postea vixit Idez referre solit⁹ erat se corpe exutũ ad tribunal iudicis ductũ·deputandũq; obscuris locis & cum vulgaribus turbis tristem excepisse sẽtentiã·tũc p duos ãgl'os iudici fuisse suggestũ·hũc eẽ p quo martinus oraret·ita p eosdem angelos iussum reduci· & martino redditũ·viteq; pstine restitutũ· Nec multo post dũ agrũ lupitini cuiusdã honorati pteriret· & audito clamore & luctu. q̃d eẽt inquirẽt·indicaẽ vnum de familia seruuluz laqueo sibi vitam extorsisse· Quo cognito cellulam in qua corp⁹ iacebat ingrediẽ exclusis omĩb⁹ turbis·superstrat⁹ corpi aliquãtisp orauit·& eum ad vitã reduxit· Qui apprehensa beati viri dextera in pedes cõstitit ·atq; ita cũ eo vsq; ad vestibulũ domus turba omni inspectante pcessit· ¶ XII·

¶ De vita ei⁹ episcopali & monastica·

SVb eodem fere tempore martin⁹ ad episcopatũ turonice ec clesie petebaẽ·sz cũ erui a monasterio suo nõ facile potuisset turici⁹ quidã vn⁹ e ciuib⁹ vxoris languore simulato·ad genua illi⁹ puolut⁹ ut egrederetur obtinuit·ita dispotis in itinere ciuiũ turbis· sub q̃daz custodia ad ciuitatem vsq; deduciẽ· pauci tamen et nonnulli ex ipsis qui ad cõstituendũ antistitem fuerant euocati impie repugnabãt. dicentes scz cõtemptibilem eẽ psonam·indignũ eẽ epatu·hominẽ vultu despicabilẽ·veste sordidũ·crine deformẽ Ita a populo snie saniozis ibecillox irrisa demẽtia est·qui illustrem viz dũ vitupare cupiunt pdicabant·Iam vo sumpto epatu·idẽ constãtissime pseuerabat q̃ pus fuerat·eadẽ in corpe ei⁹ humilitas eadem i vestitu ei⁹ vilitas fuit·atq; ita plen⁹ auctozitatis & gratie implebat epi dignitatem · vt non tamẽ ppositũ monachi virtutẽq; desereret · Aliquãdiu ergo adherenti ad ecclesiaz cellula vs⁹ est·Deinde cũ meq̃tudinẽ frequentantiũ ferre nõ posset · duob⁹ fere extra ciuitatẽ miliarib⁹ monasteriũ cõstruxit· Qui loc⁹ secret⁹ & remot⁹·vna tm̃ eademq; arta ad modũ via adiri poterat · ipse q; ex lignis otextã cellulã habebat·Multi quidem e fratrib⁹ i eundẽ modũ pleriq; saxi supiecti montis cauato receptacula sibi fecerãt · Discipli vero erãt·lxxx· qui ad exemplũ beati magistri istituebãtur·Nemo ibi quidq̃m ppriũ habebat· omnia i mediũ oferebanẽ·Vinũ nemo nouerat·nisi quẽ infirmitas coegisz ·pleriq; camelox setis uestiebãtur· & mollioz habit⁹ p crimĩe erat · pluresq; ex his postea epos vidim⁹. Que em̃ eẽt ciuitas aut ecclesia· que nõ de se martini monasterio cupet habere sacerdotẽ·Erat haud longe ab opido pximus monasterij locus·quem falsa opinio hoim velut consepultis ibi martiribus sacrauerat·Nam & altare ibi a supiozibus epis cõstitutũ habebaẽ · sed martin⁹ non temere adhibens incertis fidem ad locũ pgit·deinde sup sepulcz ipm astans orauit ad dominũ·vt quis eẽt vel cui⁹ meriti esset sepult⁹ ostẽderet · Tunc uersus ad leuã · vidz pe assistere vmbrã sordidã trucem. · Impat nomẽ meritumq; vt loq̃reẽ· Nomen edicit·de crimine ofiteẽ · latronem se fuisse obscelera pcussũ·errore vulgi celebra

tũ·nichilq; sibi cum martiríb⁹ eẽ pne·cũ illos gl'ia se pena teneret· Mirũ in modũ vocẽ loquentis · qui aderant audiebant·psonã tñ nõ videbãt· Tũc martinus quid vidisset exposuit · iussitq; ex eo loco altare quod ibi fuerat submoueri · itaq; ita populũ supstitionis illi⁹ absoluit errore· ¶ XIII·

¶ De miraculis eius·

ACcidit aũt post dũ it̃ ageret·vt gentilis cuiusdã corp⁹ qõ ad sepulcz supsticioso funere ẽferebaẽ obuiũ haberet · Cõspicatusq; em̃ veniẽtiũ ẽbã·quid nã id eẽt ignar⁹ paululum stetit· Estimãs aũt pphanos rit⁹ agi sacrificiũ eleuato i aduerso signo crucis imperat turbe nõ moueri loco·onusq; deponere · Hic vo mirz i modum videns miseros · pmũ velut saxa riguisse·deinde cum pmo mouere se sũmo conamine niterenẽ·vltra accedere nõ valẽtes·ridiculũ i vertiginem rotabantur. donec dicti corpis grauitate onus deponunt· attoniti & semet inuicẽ aspectãtes q̃d nam sibi accidisset taciti cogitabãt·Sed cũ beatus vir opisset: exequiaz illã eẽ frequentiã non sacroz. eleuata rursum manu dat eis abeũdi et tollendi copis potestatẽ· ita eos cum voluit composuit·& cum libuit abire pmisit· Itez dũ i vico quodam templũ antiquissimuz diruisz: & arborẽ pmũ q̃ fano pxima esset aggress⁹ excidẽt· antistes loci illi⁹ ceteraq; turba gentilium cepit obsistere Et cum iidem illi dum templũ euertereẽ ·impante domino deuissent·succidi arborẽ nõ patiebanẽ Ille eos sedulo pmonere cepit nichil esse religionis in stipite. deũ poti⁹ cui seruiret ipe sequerenẽ·arborẽ illã excidi oportere·quia esset demoni dedicata tũ vnus ex his qui erat audacioz ceteris· si habes inquit aliquã de deo tuo quem dicis colere te fiduciã·nosmetipi succidem⁹ hanc arborem: tu ruẽtez excipe. & si tecũ est tuus vt dicis dom⁹ euades Cũq; ille confisus in dño intrepide se offerret·illi facilẽ arboris sue iacturam habentes·si inimicum sacroz suoz casu illi⁹ obruissent · eo loco vbi pin⁹ accliuis ruitura erat·vinctũ martinũ statuũt & ipi pinũ cũ gaudio succidunt · psallebant emin⁹ monachi·solam martini mortẽ expectãtes·At ille ofisus arbori iam sup se ruenti manu leuata signũ salutis opposuit· & illa ẽbinis mõ retroacta diuersam in pte m ruit·adeo vt rusticos qui tuto in loco steterant pene pstrauerit Tũc ceperũt gẽtiles stupere miraculo monachi flere pre gaudio· xp̃i nomen in oñi p̃dicare·nemoq; fere ex imani illa multitudine gentiliũ fuit. q̃ non impositõe man⁹ desiderata relicto impietatis errore dominum iesum crediderit. vbi aũt phana destruxerat: statim ibi aut ecclesias aut monasteria ostruebat·

¶ XIIII· ¶ Item de eodem·

QVm i vico quodã phano antiquissimo ac celeberimo ignem immisisz . in proximã imo inberẽtem domũ agente vento· flamaz glob⁹ ferebaẽ q̃ vbi martin⁹ aduertit rapido cursu tectum dom⁹ scãdit· obuiũ se aduenientibus flamis inferens·tum vero miz i modũ cerneres contrarium venti ignem retorqueri· cũ pugnantiũ inter se elementoz quidã oflict⁹ videtur·ita virtute martini ibi tm̃ ignis est opatus vbi iuss⁹ ẽ·cũ ibidem templũ opulentissimũ superstitione religiõis voluisset euertere·restitit multitudo gentiũ·adeo vt non absq; iniuria sit repuls⁹ Itaq; secessit ad proxima loca·ibiq; p triduum cilicio tectus & cinere · ieiunans semper atq; orans

precabaꝫ dominũ·vt quia templum illud euertere humana manu nõ potuisset· virtꝰ illud diuina diueret· Tunc subito duo angeli hastati atqꝫ scutati instar militie celestis se obtulerũt dicentes missos se a domino · vt rusticam multitudinem fugarent·pfidiũqꝫ martino ferrent· Ita regressꝰ ad vicũ inspectantibus gentiliũ turbis.& quiescentibꝰ dũ pphanã edem vsqꝫ ad fundamenta diueret · aras omnes atqꝫ simulacra redegit i puluerẽ·Omnes aũt fere in doim hiesuꝫ crediderũt Quid etiã in pado eduoꝝ gestum sit referam·vbi dũ tẽpluꝫ itidem euerteret·furens gentiliũ rusticoꝝ in eum irruit multitudo·Cũqꝫ vnus audacioꝛ ceteris tracte eũ gladio peteret · reiecto pallio nudã ceruicem pcussori pbuit·nec cũctaꝫ ferire gentilis·sed cum dexteram altius extulisset·resupinꝰ ruit·consternatusqꝫ diuino metu veniã pcabaꝫ · Nec dissimile huic fuit· qꝫ cũ eũ ydola destruentem cultro qdam ferire voluisset in ipso ictu ferꝝ ei de manibꝰ excussũ non compuit· Curationũ vero in eo tã potens gratia fuit·vt nullus fere ad eũ egrotꝰ accesserit·qui nõ otinuo recepit sanitatẽ

CXV.

Adhuc de eodem·

Aliquãdo in quodaꝫ opido patrisfamilias cuiusdam domũ ingressus· in ipo limine restitit dicens·horribile i atrio domꝰ demoniũ se videre Cui cũ vt discederet imperet·quendã e familia qui interioꝛi pte ediũ morabaꝫ arripuit. Seuire dẽtibꝰ miser cepit· & obuios quoscũqꝫ laniare·Commota ẽ domus·familia turbata·populꝰ in fugam versus·Martinꝰ se furenti obiecit·ac pmum stare ei imperauit · sed cũ dentibus fremeret·hyantiqꝫ oꝛe morsum minareꝫ · digitos ei martinꝰ in os intulit dicens Si habes inquit aliquid potestatis hos deuora Tũ vo ac si candẽs ferrum faucibus accepisset· longe reductis dentibus·digitos beati viri vitabat attingere· Et cũ fugere ò obsesso coꝛpe penis & cruciatibꝰ cogereꝫ· nec tamen exire ei pos liceret· feda relinquens vestigia fluxu ventris est iectus·Interea cum ò metu atꝫ impetu barbaroꝝ subita ciuitatẽ fama turbasset·demoniacum ad se exhiberi iubet· imperat vt an verꝰ esset hic nunciꝰ fatereꝫ Tunc cõfessus est·xvi·demones fuisse · qui rumoꝛem hunc p populũ disseminassent ·vt ob hoc saltẽ ex illo martinꝰ opido fugareꝫ·barbarosqꝫ nichil de irruptione cogitare · Apud pisium vero dum portam ciuitatis illiꝰ cum alijs tribus socijs secũ euntibꝰ introiret·leprosum miserabili facie hoꝛrentibus cunctis osculatꝰ est·atqꝫ benedixit·statimqꝫ ab omni malo emundatꝰ ẽ·Sed nec hoc pterendum ẽ· qꝫ fimbrie vestimento eiꝰ cilicioqꝫ detracte·crebras superducta texisset·oculũ ei martinꝰ periculo contigit · pristimamqꝫ ei sanitatẽ sublato omni doloꝛe restituit·Ipe autem cum casu quodam eẽt de cenaculo deolutꝰ·& p ofragosos scale gradꝰ decidens multis vulneribꝰ eẽt affectꝰ·cuꝫ exanimis iaceret in cellula·& non modicis doloꝛibꝰ cruciareꝫ·nocte ei angelus visus est vulnera vngere cõcussi coꝛpis mẽbra otingere · atqꝫ ita postero die restitutꝰ est sanitati · vt nichil unqm videreꝫ ptulisse.

CXVI.

De eiusdem constantia & equitate·

Quum aũt ad impatoꝛem maximum ferocis ingenij vizꝫ· & belloꝝ ciuiliuꝫ victoria elatum·plures e diuersis pribus epi ofluerent· & feda circa pncipẽ oim adulatio notareꝫ·seqꝫ degeneri inconstantia regie clientele· sacerdotalis dignitas subdidisset·in solo martino apostolica auctoꝛitas pmanebat·nam & si p aliqꝫ bꝰ supplicandum regi fuit·impauit potiꝰ qꝫ rogauit·A cõuiuio eiꝰ frequenter rogatꝰ abstinuit dicens·se eius mense pncipẽ eẽ nõ posse·qui impatores vnũ regno alteꝝ vita puasset·Postremo cum maximꝰ se non sponte sumpsisse imperiũ affirmaret·sed impositam sibi a militibꝰ diuino nutu regni necessitatem armis defendisset· tandẽ victus vel ratione vel pcibꝰ ad conuiuium venit. & sellula iuxta regem posita sedit · Ad medium fere conuiuiũ vt moꝛis est paterã regi ministeꝛ obtulit · Ille sancto admodum epo potiꝰ dari iubet· expectans atqꝫ ambiens vt ab illiꝰ dextera poculũ sumeret. Sed mox vbi ebibit pateram pbitero suo tradidit·nullum seꝫ existimans digniozem·qui post se poꝛ biberet·nec integꝫ sibi foꝛe·si aut regẽ ipꝫ·aut eos qꝫ a rege erant pximi pbitero ptulisꝫ Quod factũ imperatoꝛ· omnesqꝫ qui tũc aderãt ita admirati sunt·vt hoc ipm eis in quo ptẽpti fuerant placeret· Constat aũt etiam angelos ad eum plerũqꝫ missos·ita vt conserto inuicem apud eum sermone loquereꝫ· Dyabolum vero tam conspicabilem & subiectũ oculis habebat· vt siue se in ppria substantia otineret.siue i diuersas figuras spiritualeꝫ nequicias transtulissꝫ·qlibet ab eo sub imagine videreꝫ·Quod cum dyabolꝰ sciret se effugere nõ posse· duicijs eũ frequent vꝛgebat· qꝫ insidijs fallere non posset·

CXVII.

Qꝫ demonum insidias & pns & absens prospiciebat·

Quodam autẽ tpe coꝛnu bouis in manu cruentum tenens·cũ ingenti fremitu cellulã eius irruꝛupit· cruẽtaraꝫ ostentans dexterã·& admisso recenꝫ scelere congaudẽs·vbi ẽ inquit martine virtꝰ tua·vnũ de tuis modo interfeci·Tunc ille conuocatis fratribꝰ : refert qꝫ dyabolus indicasset·solicitos esse iubet p cellulas singulos·quis nã hoc casu fuisset affectꝰ · Neminẽ quidẽ deesse de monachis · sed vnũ rusticũ merce deductũ·vt vehiculo ligna deferꝛet isse ad siluã nũciãt· Iubet igitꝫ aliquos ire ei obuiã. Itaqꝫ haud longe a monasteꝛio iam pene exanimis inuenitur· extremum tamen spiritum trahens·indicat fratribus casum moꝛtis & vulneris · inuitis scilicet bobꝰ dũ dissoluta artiꝰ loꝛa constringẽt bouẽ·sibi excusso capite iter iguiuia coꝛnu iniecisse· Nec multo post vitã reddidit· Videris quo iudicio ò dyabolo data fuit hec potestas · In martino mirabile illò erat · qꝫ & hec & multa huiusmodi si quotiẽs accidisseꝫ·longe ante puidebat·& sibi nũciata fratribꝰ indicabat·Frequẽꝫ aũt dyabolus dũ mille nocẽdi artibꝰ sanctũ virũ conabaꝫ illudẽ·visibilẽ ei se foꝛmis diuersissimis ingerebat·adusus quem semp interziꝫ se signo crucis & oratõis auxilio ptegebat · Testabanꝫ etiam aliqui ò fratribꝰ audisse demonẽ pteruis martinum vocibꝰ increpantẽ cur intra monasteriũ aliquos ex fratribꝰ qui cũ baptismi gratiam diuersis eroꝛibꝰ ptdisseꝫ·cõuersos postea recipisset exponentẽ crimina singuloꝝ martinum dyabolo repugnantem responsse constanter· antiqua delicta meliozis vite uersatõne

purgari · & p miſericordiam domini abſoluendos eſſe peccatis · q̄ peccare deſierint, otradicente dyabolo non ꝓmere ad veniā crimiſoſos. & ſemel laſſis nullā a dño ꝓſtari clemētiā · Tūc in hāc vocē ferē exclamaſſe martin⁹ · Si tu ipe o miſerabilis abhominū inſectatōe deſiſteres · & te factor tuorū vel hoc tempore cū dies iudicij in ꝓximo eſt penitēret · ego tibi uere ꝓfiſus in domino xp̄i miſericordiam pollicerer ·

CXVIII.

Qualiter dyabolū ſibi purpuratum apparentē repulit.

QVodā die dyabolus luce purpurea circūtect⁹ · indut⁹ veſte regali · dyademate ex gēmis auroq; redimit⁹ · calceis auro illitis · ſereno ore · leta facie · oranti martino in cella aſtitit , q̄ cū p̄mo aſpectu ei⁹ fuiſſet ebetat⁹ diu multūq; ambo ſilentiū tenuerūt · Tū p̄or dyabolus · Agnoſce inquit martine quē cernis · xp̄us ego ſū deſcenſur⁹ ad terras · p̄⁹ me manifeſtare tibi volui · Adhuc cū martin⁹ taceret · nec quicq̄m reſponſi referret · iterare auſus eſt dyabol⁹ p̄feſſionis audaciam · Martine quid dubitas credere: cū videas · xp̄s ego ſū · Cum ille reuelante ſibi ſpiritu vt intelligeret dyabolū eē nō deū · nō ſe inquit domin⁹ ihūs purpuratū & dyademate renitentē ventur⁹ eē p̄dixit · ego xp̄m niſi in eo habitu formaq; qua paſſus eſt · niſi crucis ſtigmata p̄ferentē vero: veniſſe non credam · Ad hāc vocē ille ſtatī vt fum⁹ euanuit · & cellulā tanto fetore cōpleuit · vt īania īdicia reliqueret dyabolū ſe fuiſſe · Hoc itaq; geſtum vt ſup̄ retulim⁹ ex ip̄i⁹ martini ore cognouim⁹ · ne quis forte exiſtimet fabuloſū · Nā cum olim audita fide ei⁹ vita atq; virtutib⁹ · eſtuarem⁹ teſterio illi⁹ · gratam nobis ad eundē videndum p̄grinatōr ſuſcepim⁹ · ſimulq; iā ardebat animus vitā illius ſcribere · ꝓtim ab ip̄o mānctū ille interrogari potuit ſciſcitati ſumus · ꝓtim ab his qui interfuerāt vel ſciebant cognouim⁹ · Quo quidē tpe credi non poteſt · qua me humilitate · qua benignitate ſuſcepit · ogratulat⁹ plurimū & gauiſus in vno quo tāti eēt habit⁹ a nobis quē p̄grinatione ſuſcepta expetiſſem⁹ · Miſer⁹ me · pene non audo confiteri · cū me ſancto ſuiuio ſuo dignat⁹ eſt adhiberi aquaz manib⁹ noſtris ip̄e obtulit · ad veſperam pedes lauit ·

CXIX

Qualiter in īcendio temptatōr paſſus eſt

QVm ad dyoceſim quādam p̄ ſolenni cō ſuetudīe ſicut epiſcopis viſitare eccleſias ſuas moris eſt · media fere martimuſ hyeme veniſſet mānsiōr ei⁹ in ſecretario eccleſie · clerici pauerūt · multūq; ignē ſcabro iam ꝓtenui ſubdiderūt · lectum ei plurimo ſtramīe extruxerūt · Deinde cū ſe martin⁹ cubitum collocaſſ; · iſuetā molliciem ſtrati male blandientis horreſcit quippe qui nudā humū vno tm̄ cilicio ſup lecto accubare cō ſueuerat · itaq; q̄ſi accepta p̄mot⁹ iniuria · ſtramētum om̄e p̄iecit · & caſu ſup fomaculā p̄tez palee illi⁹ quaz remouerat aggeſſit: ipſe aūt vt erat moris nuda humo laſſitudine itineris vrgente requieuit. Ad mediam fere noctem · p̄ interruptū pauimētū ignis eſtuans · areſcentes paleas apprehēdit Martin⁹ ſomno excitat⁹ · re inopinata ancipiti periculo · & maxime vt referebat dyabolo inſidiante atq; vrgente p̄uent⁹ · tardi⁹ q̄ debuit ad oratōis confugit auxiliū · Nam erūpere foras cupiēs · cū peſſulo q̄ oſtio obdiderat diu multūq; luctatus grauiſſimū circa ſe ſenſit incendiū. adeo vt veſtē qua īdut⁹ erat ignis ꝓſumpſerit · Tandē in ſe reūſus · non in fuga · ſed in dño eē p̄ſidiū · ſcutū fidei & oratōnis arripiens mediis flamis tot⁹ ad dominū conūſus incubuit · Tū vo diuinit⁹ igne ſubmoto īnoxio ſibi orbe flamarū orabat · Monachi autē q̄ p̄ſoribus erant · crepitante & colluctāte īcendij ſono · obſeratas infringūt fores · emotoq; igne medijs flamis martinū auferūt · cū iā penit⁹ eē ꝓſumpt⁹ tam diuturno īcendio putarent · Ceterū vt verbis meis domin⁹ ē teſtis · michi ip̄e referebat · & ñ ſine gemitu fatebat ſe in dyaboli arte deceptū · vt excuſſus a ſomno conſilium non haberet · quo p̄ fidē & orationem piculo repugnaret : deniq; tandiu circa ſe ſeuiſſe ignez · quādiu erūpē p̄ hoſtiū turbatus mente temptauit · vbi vero auxiliū crucis · & oratōis arma repetiſſet · medias ceſſiſſe flamas · neq; ñ ſēſiſſe oratē · q̄s fugiēs male cēt exptus vrentes · Vnde intelligat quiſquis hoc legerit · nō tantū temptatū quidē illo martinum piculo ſed ꝓbatū ·

CXX

De vita ſancti maurilij andegauenſis · Ex dictis ei⁹ ·

HVic ſancto viro orempane⁹ fuit in maurili⁹ andegauenſis ep̄us · Hic em̄ mediolanenſis opidi indigena exiſtit · parentib⁹ ſplēdidiſſimis · & ab ip̄is pene cunabulis a beato martino qui illis tp̄ib⁹ mediolani ſibi monaſteriū collocauerat · ſacris literis & liberalib⁹ ſtudijs inſtitut⁹ · Sed beato martino arrianor⁹ p̄fidia de ciuitate illa expulſus ſanct⁹ iam maurili⁹ tā amore q̄ magnor⁹ p̄ceptis pentum · q̄ martinū pa⁹ ſequi ocupierant · ibi demoratus ē · quouſq; a beato ambroſio ip̄ius ciuitatis epiſcopo officiū lectoris accepit · Interea patre eius qui nobilitate ac viribus totam pene regebat heſperiā defūcto · relicta matre . omniūq; rer⁹ ſuarum cupiditate habendi ſub iuliano tūc ceſare · martinū q̄ turonicaz in gallia iā regebat metropolim iā expetijt · & ſacerdotij gratiam eo cogente ſuſcepit · Deinde turonis egreſſ⁹ q̄ ſolitariā li poſſet ſibi vitā eligeret · andegauorū vrbem aggreſſus eſt · & audiens non longe a fluuio in villa cui calomna nomē erat fanū eē antiquiſſimū · diuerſiſq; ydolorum culturis dedicatū illuc aduenit videſq; illud · eo q̄ dignitatē loci tenebat humana non poſſe manu dirui · dominū vt illud ædſtrueret exorauit · Mox vo diuinit⁹ ignis de celo dimiſſus · q̄quid ſimulacror⁹ & īmūdicie ibidem repit · ſub momenti hora ꝓſumpſit · Elimmata igit̄ omni ſpurcicia · xp̄o honorabilem eccleſiā ibi fūdauit · & vt dedicarēt a beato martīo obtinuit · ibiq; bis ſenos degēs p̄ annos · multis ſe ieiunijs & orationib⁹ ſedule domino mancipauit · magnaſq; & mirabiles virtutes p̄ eū fecit · Dū paſtores in illa regione vigilarēt · vnuſquiſq; eor⁹ nocte pecora cuſtodiret · contigit vt morderet⁹ a vipa · cui⁹ vir⁹ ſe repēte p̄ oms pueri venas ſe īfudit · & totū homine in tumorē vertit · de quo cū nichil aliud p̄ſtolarēt niſi iterit⁹ · ceteri paſtores fide cōmoniti euz p̄ſētie deferūt profeſſoris · q̄ vniuſa pueri membra ſignauit · & oculos ad celū erigēs · in ip̄o vulnuſculo p̄ quod vipa vir⁹ īſilixerat · de ꝓpria ſaliua ſignū crucis impſſit · ſtatimq; venenū ex omnib⁹ corpis ptibus reuocatū · cucurrit ad ip̄m p̄ quem ſe īmerſerat locū · & puer integre ſanitati mox redditus · ad domini ſui quē reliquerat cucurrit ſeruitiū ·

CXXI

De q̄buſdam ei⁹ miraculis ·

NOn lōge vero a p̄ſcripto vico calomne cui vir beatus p̄erat · quemq; ſedulus

incolebat·erat quidã collis nomine ꝑstiacꝰ diuꝭis ydoloꝝ titulis decoratꝰ. vnde maurilius animarũ ꝑ ditõnem dolens·adhibitis secũ fidelibꝰ viris pre xit ad locũ vt illud euerteret·quo cum ꝓgenissent: demonia ibi latentia clamauerunt dicentia·Quid nos etiam hic maurilii ꝓsequeris in his regionibꝰ· nullus ẽ locꝰ quo te euadere valeam?·Ilico in aduerse signo sancte crucis opposito demonia repẽte eleuato magno mugitu·non sine ĩmenso fetore fugerũt·Ille aũt omniũ ydoloꝝ simulacra coadunari ꝑcepit·& ignibꝰ cõcremans in fauillã redegit mũdansqꝫ diligentiꝰ locum·ibidem honorabile monasterium statuit·Pretereuntibus aũt mercatoribꝰ sedem eiꝰ·vnꝰ eoꝝ qui vendẽdꝰ ducebãtur·magno ꝓsiliens impetu ecclesiã ingressus est & ꝓuolutis cũ lacrimis ꝑfossis pedibus·orabat vt suis ꝑcibus aut ꝑcijs.sese ꝓ amore dei redimeret:secũqꝫ retineret·quia furtim ꝓꝓria captiuabaẽ patria·vendendꝰ ducebaẽ in alienã·Cuiꝰ verbis & fletibus suũ patrioticum recognoscẽs·cõmotꝰ pia mente sacerdos·nec mora·ꝓ captiuo ipo domiñ supplicaturꝰ egrediẽ·humiliter sibi supplicabat vt sibi venderet·quatinꝰ a se seruitio absolutꝰ liber ad patriam reuertereẽ·Sed cũ dominus ipiꝰ sũma obstinatõe nequaq̃m id fieri posse negaret·annuit suis vt ipm de ecclesia velociter detraherent·Cedentibus aũt ministris·vimqꝫ facientibus ac dñi sui ꝑcepta exequentibꝰ·immensis vocibꝰ captiuꝰ clamare cepit·Miserere & succurre ꝺue dei·quẽ deuote & liberandꝰ expetij·Sacerdos vero flens solo paululũ positis genibus·rursusqꝫ eleuatis ad celũ manibꝰ inquit·Domine deus omnipotens qꝺ ĩ angustia ꝓstitutis;& de tua misericoꝝdia vere confitẽtibꝰ·celeri pietate succurris.sꝺue ni huic captiuo ꝓ quo te supplex exoro.Ad hãc sacerdotis vocem·tanta vis febriũ dñm ipius arripuit·vt añq̃m penitere succurreret·spm exalaret Tunc tanta formidiẽ ceteri ꝑcellunẽ·metuentes ne sese viuos terra absorberet·qꝺ vnanimes expetebãt·sacerdotẽ flebiliẽ postulantes·quatinꝰ et sibi indulgentiã & defuncto suis meritis acquireꝝ vitam·Vir vo beatꝰ nimiũ metuẽs·ne ipe occasio illiꝰ esset ꝓditõis·ꝓstratꝰ terre ĩmẽsis planctibꝰ & crebris singultibus inuocat xp̃m·vt defuncto redderet animã·Nec ante surrexit a solo·donec et defũcto vitaꝫ & captiuo libertatẽ acquireret·Negociatores deniqꝫ vt sibi retroacta ꝑsumptõ ĩdulgereẽ·multis donarijs ipsuꝫ honorauerũt & locũ Que ꝓpere omnia in vsus pauperꝝ deputauit·

¶ XXII ¶ Idem de eodem·

Nimirũ preterea vt necessitudo cõpellit humana·argis haud modica mercibꝰ referta per ligim vehebatur Que dũ contra calõnã ascẽderet·subito cũ ẽbato flamiẽ põto nauis in vertiginem rotabaẽ·frangiẽ antemna·& nũc ꝓra surrigiẽ eleuata fluctibus·nunc pupis ꝺ ꝓmiẽ inter vndaꝝ hyatꝰ·Victi ergo naute·tanteqꝫ tempestatis timore ꝓterriti·de p̃ti iã desperantes salute·omnia nauis armamẽta eiecerũt solum ꝑstolantes interitum·tũ repente ĩmensis clamare vocibus ceperunt·dicẽtes·Miserere vir xp̃i maurili·nrõ succurre naufragio·potes eĩ hoc obtinere cũ christo·q̃ postꝰ funꝰ vitam acquisisti defuncto·Ad quoꝝ voces exurgẽs ab oratõne maurilius; festine cucurrit ad litꝰ·& eleuato ex aduerso crucis signo·impat ꝓcelle ne seuiret·Cessãt mox deposito rigore spiramina·tumescentes vertuẽ vnde ĩ equora subsequit̃qꝫ tranquilla serenitas·Erat aũt familiare beato viro·vt nunc ecclesias nunc infirmos sedule circũiret·& ne vltra modum fatigatꝰ corpe defecisset·habebat humilis sessor asellũ quo sepiꝰ vtebaẽ·Quem nocturnis latro temporibꝰ apprehensũ·furari nõ metuit·sed infelix dũ furaẽ asellũ arripiẽ a demonio·& sic demens ꝓ noctẽ totã vagabundꝰ illudiẽ·Mane aũt reddito·ante fores beati viri affuit ipe piter cum asello·crimẽ qꝺ commiserat inuitꝰ ꝓfiteẽ·deinde arreptꝰ a demonio fugere nitiẽ ne cureteẽ·sed beatꝰ vir furiosũ ꝓ exorcismi grãm·ꝑus a demonio liberauit·& ꝓ modum ab omĩ crimiẽ recepto asino miratꝰ absoluit·Verũtamẽ ꝓpter nocturnã quã ꝓpessus ẽ latro iniuriã·ne voto ꝓri ꝑuareẽ ex toto·q̃ necessitate cepat violare ñ vicio·tres illi sacerdos aureos dedit·sicqꝫ liberũ abire ꝓmisit·

¶ XXIII·

¶ De ꝓmotõe eius ad episcopatum·

Interea cũ talibus vir beatus in prædio calõne floreret meritis & virtutibꝰ·vbs andegaua ꝓuio pastore viduaẽ·& collectis vndiqꝫ sacerdotibus cũ in vnũ non valereꝝ venire decretũ·alijs alios preferentibꝰ·subito nũciaẽ archiepiscopũ sanctum turonice sedis adesse martinũ·Cuiꝰ dũ pene oms sententiã ꝑstolareneẽ ait·Viri fratres audite & attendite ꝙsiliũ bonuꝫ qui a deo ẽ electꝰ erit pontifex vester·maurilius calõnensis presbiter ecclesie·Qui pari voto venientes in sniam·iam eĩ eiusdem viri virtutes & merita nouerant·Accepto archiepiscopi ꝑcepto celerime ꝓgunt·eũqꝫ de ꝓꝓria raptũ ecclesia·martini ꝑsentie nolentẽ sistunt·Qui dũ cum beato martino iã ecclesiam egredereẽ·statim ad declaranda tanti sacerdotis merita: niueo colore columba diuinitꝰ elapsa sup caput eiꝰ descẽdit ac sedit·Ml'ti etiã videre meruerũt·quia quotiensc̃ũqꝫ beatꝰ martinꝰ ad sacram ꝙsecrandi antistitis benedictõne sup caput eiꝰ extendisset manum·semꝑ ei prefata aditũ dabat colũba Tali igiẽ miraculo andegauensi ecclesie maurilio pontifice substituto·& beato martino ad ꝓpriam sedem reuersoꝝ·idem martinꝰ referre sepiꝰ solitꝰ erat·qꝺ ad benedicẽdũ maurilium antistitẽ non solum in specie columbe spũs sanctꝰ·sed etiam affuerat angeloꝝ exercitꝰ·Ornato itaqꝫ in pontificali cathedra ad pastoralis cure ministerium et custodiã xp̃i ouium maurilio põtifice·tanta in eo gratia domini rutilabat·vt non minora ꝑ eum·q̃ ꝺudũ ꝑ apostolos signa & miracula fierent·Nam verbis tm̃ demones effugabat· egrotos vero sola oratõne curabat·sed & cecis ĩposito crucis signo visum reddebat·

¶ XXIIII·

¶ De spontaneo eius exilio pro puero mortuo sine baptismo·

Eo in beati petri apostoli basilica sancta solennia celebrante·aduenit cum moriente puero matrona·cui quondã sterili eũdem vt nasceretẽ·ante ep̃atum apud domiñ suis meritis obtinuerat·postulãs filio suo quẽ dño habendum obtulerat·vt manuum suaꝝ impositione spiritumsanctũ daret anteq̃ obiret sed remorãte in sancta corpis ac sanguis xp̃i consecratõne paululum presule·puer excessit·Beatissimis igiẽ maurilius expleto sancto solennitatis capitello·obitu qꝫ pueri qui absqꝫ crismatis dono excesserat ꝓcognito·totum id sue diffinitõi deputauit·lacrimis multo tempore irremedialibꝰ sue culpam lugens inobediẽtie·Cui cũ nec ista sufficerent·diu mltũqꝫ

qđ agẽt secum animo colluctãte· tandem repperit
q̄ inter conciues tante negligentie piaculũ plene
expiare nequiret· nisi singularis elapsus· patriam
ꝓpriam ciuesq; relinqueret· Tali igit̃ repto consi-
lio occulte exinde semetip̃m eripuit·ex sanctorũ
reliquijs quib⁹ sancta andegauensis mater eccle
sia decorabat̃ secum claues exportans· Cũ autem
pueniſſet ad mare· diuina omnipotentis dei ꝓuidẽ
te clementia · q̄ manebat in litore diem transitus
sui exarauit ī lapide·sicq; accersita pupi·inchoati
itineris cepit maturator existere·Cunq; ꝓcessisset
in altum· & reliquiaꝝ claues ãre secum detulerit
cogitaret· insidiante humani generis inimico · vt
dolorem sup dolorem sancto viro imponeret·re-
pente claues de manib⁹ elapse submergũt̃ ī equo
re· Tunc cũ lacrimis id ferẽ exclamasse maurilius
qđ postea rei ꝓbauit euentus·Nisi inquit has ite
rum claues vidẽ meruero·patriã & vrbẽ nũq̄m re
petã quã effugio· Transmisso igit̃ mari· quo quis
esset abscondere potuisset .mutato habitu vni re
gionis principũ adhesit ꝓfessus se orturlanũ fore
quatin⁹ corp⁹ quod vigilijs ieiunijs & oratõib⁹
castigare decreuerat·ne ex toto deficeret proprio
labore pauisset·Qui cũ tali ꝓficeret misterio· tã
tam copiam ei⁹ meritis domin⁹ oleri⁹ dabat·ut
etiam omnib⁹ quiquibuscunq; necesse fuerat · ex
eisdem sufficienter tribueret·& tñ nũq̄m olera de
fecerũt·vnde plibus placebat·& pene ab omnib⁹
amabatur· ¶XXV.

¶Qualiter vsquequaq; quesit⁹ ẽ & inuent⁹·

INterea plebe andegauoꝝ celit⁹ sibi quõ
dam electo viduata pastore· pauore ni
mio ꝓcellit̃·crebrisq; visionib⁹ minatur
p sepe etiam admonet̃ · vt ꝓpriũ pastorez circũq
q; ꝓquireret·nisiq; maurili⁹ inuẽtus sue redderet̃
ecclesie·vrbem andegauã fore celeri⁹ subuertẽ dã
Vnde eiusdem regionis non solũ tota nobilitas·
sed & vulgaris imensitas collatione facta ī vnũ
venere decretũ·eligentib⁹ ex ciuilibus· mj ·diffuse
virtutis ac fidei viros· quib⁹ q̄ necessaria ad tãti
itineris erant supplenda uegocia sumptib⁹ ex toto
collatis·p̃cipiant ne vnq̄m reuertent̃ donec ꝓpriũ
inueniſſent prõnum Qui functi legatõne & duo
tius iussa exequẽtes· vrbes omnes opidaq; vl' vi
cos p̃tereũt Omnẽq; fere europam circũitu ambi
unt: Septimo tandẽ im ptes gallie reuertẽtes ãno
& mirime quem q̄rebant iuento diuino ductu ad
portũ occeani maris· q̄ in britannia manet minori
cursu auido puenerũt·quatin⁹ cis mare quẽ inue-
nire non poterant·transmare querere niterentur
Prestolãtes igit̃ nauem· cũ qua ceptũ explere va
lerent obsequiũ·dũ residerent in litore· scriptum
quod sup̃ dixim⁹ inuenerũt in silice · Hic transijt
maurili⁹ andegauoꝝ epus·De tã euidenti igit̃ ala
cres effecti indicio transpontũ abiere securi·haud
longe autẽ adhuc acta pupis erat a litore ·cũ leui
flatu·& pendulo velo·ac mari tranquillo· iam me
dios sali fluct⁹ sulcare secura cepisset·repente ī-
manis emers⁹ e gurgite piscis ꝓsilijt in argi · De
quo cum deo gratias retulisſent·ipmq; piscẽ exen
terare cepissent·reliq̄aꝝ claues quas maurilius in
mari ꝓiderat·in piscis iecore repiũt· Quas reco
gnoscentes nimiũq; mirantes tnebabant̃ attoniti
metuentes ne cum ipis maurili⁹ naufragiũ passus
hominem exisset · Demissis igit̃ nauis ancoris in
h stantes vt de mari reuerterent̃·asserẽtibus nau
tis maurilium esse defunctũ ,dũ singuli seq̄nti nocte
vnũ eundẽq; visum domino tribuente viderunt·
nolite inquit metuere· nec reuertamini d̃ itinere·
ceptũ maturate negociũ· ꝓcul dubio diu quesitũ
& vsq; huc dilatũ·vestrum inuenietis desideriũ·
Mane aũt reddito·quid singuli viderant inuicez
referebãt· Vnde factũ ẽ vt ãgelico ductu ad do
mũ principis cũ quo maurili⁹ habitabat·recto iti
nere ducerent̃· Ingressi aũt ilico vocari mauriliuz
vt cum oleri⁹ quibus rex vti ꝓsueuerat accurr̃et
audierũt · Oculoꝝ igit̃ aciem ī ptẽ q̄ illum audie
rũt inclamare dirigẽtes nec mora . cum cleri⁹ ac
curzere mauriliũ ꝓspexerunt· Quẽ cum recogno
uissent·ꝓstrati pedib⁹ illius·cum magno fletu ro
gabãt vt ꝓprie subueniret ecclesie; atq; ciuitati· q̄
ei⁹ absentia nichil iã aliud nisi sup̃mum p̃stolaret̃
exitium· Ad quoꝝ fletum cũ se negare ñ posset ob
stupefactus ·cũ lacrimis repugnare cepit obnixi⁹
dicẽs·Voto me ac iuramẽto ostrixi· nũq̄m me ad
patriã reũsuꝝ·nisi claues videre merear itez quas
amisi· Quib⁹ statim exhibitis·q̄quid in mari vi-
rant & ptulerant ex ordine referebant·

¶XXVI· ¶Qualiter ad vrbem
suã redijt & p̃fatum puez suscitauit·

INterea istius modi circũquaq; negocij
fama puolitat·ip̃mq; solicitat regẽ· Mi
rant̃ cuncti.& quẽ vt orturlanum habue
rãt·nũc vt sanctissimũ p̃sulem venerãtes adorãt
multis euz muneribus & donarijs honorare quãto
ti⁹ ocertãtes vt qui quasi paup & pegrin⁹ ad eos
venerat·felix & diues reuertereť ad ꝓpria·Tunc
maurili⁹ tot p̃cib⁹ vt regredereť & miraculis vi
ct⁹·tũc solicitior de reũsione cũctareť & vigilijs
ac oratõibus insomnem ducere sequẽtẽ disponerz
noctẽ·tandẽ fatigat⁹ ieiunio paululũ obdormiẽs
vidit angelum dicẽtem sibi· Surge maurili & po
pulorz te q̄rentiũ exequere votũ· ecce cũ tuis p̃ci
b⁹ atq; meritis·tibi omissas seruauit domin⁹ oues
p q̄bus rogasti·& insup reddidit tibi puez·quez
diuti⁹ plorãs quesisti· Quid multis·Reddito ma
ne.ocurzentib⁹ undiq; populis · cum honore ma
gno ꝺducit̃ ad nauẽ·& traducto p̃to cũ nec mi
nori gloria ad ꝓpriã excipit̃ patriã · Taliter q; p
priam regressus ad vrbẽ·nimiz spectantib⁹ ẽbis
de domini ꝓmissione· securus venit ad tumulum
puezi·quẽ rastris discooptũ·inuocat planctibus
diutissime xp̃m· Tandẽ expleta cum lacrimis ora
tione vtriq; consurgũt·maurilius de oratõne·· &
puer de morte·Quo septiformis spũs gratia cõse
crato·ex euentu vocauit eũ renatũ·Qui diuis cul
tib⁹ ilico mancipatus · & a beato maurilio diligẽ
tius eruditus tantis promeruit florere vtutibus·
vt post mauriliũ pontificalem ecclesie cathedram
& posthum⁹ sortiret̃ & heres· ¶XXVII·

¶De ceteris ei⁹ miraculis·

QUir quidam auar⁹· omniũ malorz radice
instigat⁹ cupiditate· temerario ordine
arzepta securi·die dominico auid⁹ opera
tor extiterat· Quem securis manubrio manib⁹ ad
heso: vltio diuina statim damnauit· Isdẽ tñ cogẽ
tib⁹ doloribus·post menses quinq; sanctũ mauzili
um expetens·sue ordinẽ culpe flebiliter ꝓfitebat̃·
Cui⁹ vir beat⁹ cũ penitudinẽ vidisset·commotus
spũ cepit dolere·sz cũ manib⁹ sanctis manubriuz
tetigisſz securis·ilico laxatis neruis.& directis di
gitis·omni fugato dolore man⁹ integre reformam
tur·Cũq; aliq̄n ad portũ lidi flumĩis pueniſſet·
nullam ibi nauẽ repperit·sed omnes ex pte flumĩs

tenebanē altera·nēc etiam nauta appebat· qui na uigiū adduxisset·Q; dū pstolarē· & nemo esset q̄ traduceret· repente oms carine diuina iussione semote a litore·ad obsequiū in ptem alterā deducunē·Vnde cū omnipotenti deo grās retulissent ingressis nauibꝰ deo solo gubernatore ac remige· ablq; humanoꝝ nautaꝝ āmīniculo transierūt·Verūtamē nautis q̄ accurrerant quasi se eoꝝ labore transtulissent. naulū non expetitus vti fidelis debitor dari pcepit·Villam quādam giracū nomīe· ad alimentū captiuoꝝ·viduaꝝ atq; pupilloꝝ· nec non subsidia clericoꝝ ac pauperꝝ pfuturam · vir beatus ex rebus ecclesie compauerat· quam dū q̄dam die vt ibidē q̄ddam operis ageret cum fratribus circūiret·repente cornupetēs uitula· īstictu demonis acta cū ingenti mugitu velut taurꝰ·furibunda lumībus· in eū rotatī cum magno īpetu curzebat·contra quā cum beatꝰ epūs signū crucis opponeret. mox dyabolus de capite eiꝰ ī specie cornui egrediens euolauit · & subito velut fumꝰ euanuit·multi enim fideliū q̄ comitabanē·oculis hoc corporeis videre meruerūt· bubula vo gregi suo statim mitor oue se īmiscuit ·& deinceps nemine lesit·Idem vir sanctꝰ semp victū paupē & aquā breuem aut superlectilē habet vilem·Sane cū sancte quadragesime dies aduenirent·p oīe tempꝰ afflictionis erat ei vt dictū est aridꝰ & septimꝰ die tercia cibꝰ·aqua tepida. & modicū salis ac panis ordeaceus·quem tamen ipe excutiens molebat sibiq; causa obedientie pparabat · hoc vero p sūma mollicie·sūmisq; utebatur delicijs·pedem non pferebat extoē dieb; in publicū cilicio semp interius tectꝰ & cinere· Verūtamen nō ideo macie corporis torpebat·nō pallor in vultu appebat . robustus semp in corpe · facies eius ut rosa rubebat · Obijt aūt anno etatis sue·xc·& epatꝰ·xxx·ydibꝰ septēbris·cuiꝰ corpꝰ sanctū cū die altera portare tur ad tumulū·gemī ex utero matris sue ceci· vt sancti corpusculi loculum tangere potuerūt·lum qō nūqm habuerunt ad declaranda defuncti antistitis merita:ilico meruerūt accipe.

¶ XXVIII. ¶ De inuentiōe corporum gerualij & pthasij martirum·

ANno theodosij secundo corpora sanctorū gerualij & pthasij martiꝝ mediolanī ab ambrosio repta sunt· ¶ Ambrosius In diebꝰ inquit transacte nup quadragesime· cuz dns michi donasset· vt ieiunantium & orātiū faceret me esse pticipem ·in oratōe posito ita michi sōnꝰ irrepsit·vt nec vigilās apte· nec dormiens īte gre·videre aptis oculis duos iuuenes ephebos ve stibus candidissimis·id est·cellobio & pallio īdutos·caligulis calceatos·manibꝰ extensis orantes· nullam quidem grauedinem patiēs· loqui cū eis n̄ poterā·Sed quia vt dixi pars in me somni incumbebat· que me ad eoꝝ interrogatōz verbū pferre non sinebat·plene aūt me euigilante·visio eoꝝ ab oculis meis elapsa ē· Vnde factū est vt rogarem domini misericordiā · vt si ludificatō demonū esset abscederet·si vo veritas essz pleniꝰ appareret· Ad impetrandū vo q̄ poscebā a dño·augmentaui ieiuniū · simili qz modo & canente gallo orantes mecum iuuenes appueruut· Terci a vero nocte ō fecto ieiunijs corpore:nō dormienti·sed stupenti cum quedā michi tercia apperet psona·que similis essz beato paulo: cuiꝰ vultū me pictura docuerat factum ē vt ipe mecum illis tacentibꝰ loqueretur dicēs·Isti sūt q̄ monita mea secuta·· respuentes prędia & diuitias secuti sūt domī nostri hiesu xp̄i pia vestigia·nilqz terzenū·nilqz carnale cōcupiscētes·in media hac mediolanensi vrbe p decem ānos in dei huitio pdurantes · ad hoc pertingē merurūt vt xp̄i martires fierēt Quoꝝ corpora eo loco inuenies·in quo stas & oras·xii·pedum altitudīe terra coopertā arcam inuenies·quā superiꝰ exaltabis· & in noīe eoꝝ ecclesiā fabricabis.Cūqz ab eorū nomina req̄rerem· dixit michi ad caput eorū libz scriptum inuenies·in quo & ortꝰ eoꝝ & finis scriptꝰ est·Inuenimꝰ ergo mire magnitudinis·ij· viros vt prisca etas ferebat·ossa integra· sāguīs plurimuz·ante cancellos sanctoꝝ felicis & nabor is·ingēs ocursus populoꝝ p totum illud biduū· cōdidimꝰ ossa integra·& ad ordinē trāstulimꝰ vespere iā incūbēte ad basilicā fauste ibi vigilie tota nocte & manꝰ īpositio· Sequēti die transtulimꝰ eam in basilicam ambrosianaz·& dū trāsferremus cecꝰ sanatus ē· ¶ Actor Quoniā aūt hi martires sub dyaclecīano passi sunt· p̄fatum libellum quem inuenit ambrosius eoꝝ gesta q̄ simul & pentū eorum scz vitalis & valerie ptimentem·superiꝰ ī loco suo inseruimꝰ.

¶ XXIX·

¶ De vita & agone sancte agnetis·

SCripsit aūt ambrosiꝰ vitā sancte agnetis: quam nos abbreuiatā hic posuimus in hunc modum ¶ Ambrosiꝰ de sacris vgínibꝰ Sancta virgo agnes genere nobilis·xnj· etatis sue anno mortem perdidit·& vitā inuenit· quia solū vite dilexit actorem· Corpore quidē iuuencula·sed animo cana·pulcra facie · sz pulcrior fide·dum a scolis reuertit̄·a p̄fecti vrbis filio adamatur·Detulit secū pretiosissima ornamēta· que ab ea velut stercora sunt recusata·Cepit p se·per amicos·oīs diuitias pmittere·ad quē illa taliter responsum dedisse Discede a me fames peccati nutrimētū facinoris· pabulum mortis. quia iam ab alio amatore p̄uenta sum·qui michi satis meliora te obtulit ornamēta· & anulo fidei sue subarrauit me·lōgior melior te genere & nobilitate· cuiꝰ generositas celsior·possibilitas fortior· aspectus pulcrior·amor suauior·& omni gratia elegantior Iam mel & lac ex ore eiꝰ suscepi·iā corpꝰ eius corpi meo sociatū est·& sanguis eius ornauit genas meas·Cuiꝰ mater virgo est· cuiꝰ pater feminā nescit·cui angeli seruiūt· cuiꝰ pulcritudinē sol & luna mirant̄ cꝰ odore reuiuiscūt mortui·cuiꝰ tactu sanant̄ infirmi·cuiꝰ opes nūquā deficiūt· ipi soli seruo fidē·quē cū amauero casta sū·cum tetigero munda sū·cū accepero virgo sū·Audiēs hec insanꝰ iuuenis·amore ceco corripit̄ · & inter āgustias anime & corpis lecto pstern̄it̄· & p alta suspiria amor a medicis aperit̄·Tūc pater eius cepit vehemēter inquirere·quis essz sponsꝰ de cuiꝰ se agnes potestate iactaret· Extitit qui dicerz eā esse xp̄iānā· & ita magicis artibꝰ occupatā·vt diceret xp̄m sponsum suū eē Audiens hec p̄fectꝰ letꝰ efficitur & suis tribunalibꝰ p̄ntatā·primo quidē blandis eā secretiꝰ puocat. deinde terroribꝰ pulsat·Sed vgo christi terzentez sicut & blandientē animo deridebat. Videns p̄fectꝰ simphoniꝰ eiꝰ ostantiā·parētes eiꝰ alloqui cepit· & quia nobiles erant·et vim eis publice īferze nō potuit·titulū eis xp̄ianitatis opposuit·Virgini aūt sibi p̄ntate dixit · Ad vanerabilē deaꝝ vestā te p̄parare necesse ē . vt cui pseuerantia virginitatis placet·eiꝰ sacrificijs īsistas·

Que respondit· quia te ad hoc qđ impetrare non potes; video tendere· quidqđ tibi videt̄ in tormēt̄is exerce· At ille· Aut cū virgīb⁹ dee veste sacrificabis· aut cū meretricib⁹ ī lupanari scortaberis Virgo respondit· Noui v̄tutem dom̄i nr̄i ihesu xp̄i credēs q̄ necq̄ sacrificē ydolis tuis, neq̄ pollutis sordib⁹ alienis· mecū em̄ habeo angelū dom̄i· Tunc iussit eaz spoliari· & sub voce p̄conaria nudā a d lupanar duci· Statim autē vt spoliata est crine resoluto tantā densitatē capillis eius gratia diuina contulit· vt meli⁹ eoz membr⁹ q̄ vestibus tecta videret̄· Ingressa autē turpitudinis locum angelū dom̄i illic p̄atum iuenit· q eam circunpararet imenso lumīe· ita q̄ null⁹ posset eam p̄spicere nec attingere. Cūq̄ se in oratōne p̄strauisset· apparuit ante oculos ei⁹ stola corpi ei⁹ apta· & nimio cādore perspicua· & apprehēdēs eā īuit: deoq̄ q̄ sibi eā p angelum p̄pareuerat· gratias egit· Interea lupanar locus oratōis efficit̄· ī quo omnes q̄ ingressi fuissent p̄ nimio splendore adorarēt· & darent honorem deo·

¶ XXX. ¶ De morte filij p̄fecti & eius suscitatōe & martirio ūgis·

Refecti aūt filius veniens ad locū cū sordalibus suis· quasi exultaturus de virgine cū qua libidinē suā se posse credebat· exercere· ingressus misit ante pueros turpiter seuiētes· cū nimia aūt veneratōne & ingenti admiratōe egressos cepit arguere· & molles ac miseros iudicare· Et audacter ingressus vbi virgo orabat irruens in ip̄m lumen· p̄usq̄m eam attingeret cecidit· & p̄focat⁹ a dyabolo expirauit· Videntes aūt socij ei⁹ q̄ moras nnecteret· putabāt eū obscenib⁹ operibus occupatū· Et ingrediens vn⁹ q̄ ei familior erat mortuū eū inueniēs exclamauit· pissimi romani succurrite· magicis artibus ista meretrix p̄fecti filiū interfecit· Fit repente populorum concurs⁹ & clamor· Audiēs quoq̄ p̄fect⁹ cum ingenti clamore venit ad theatr̄· & ingressus locū ait· Crudelissima femina· ad filiū meum voluisti apodixen tue magice artis demonstrare. Et cū talia verba inecteret· & causam mortis ab ea vehementer inquireret· illa respondit· Ille cui⁹ voluntatē p̄ficere voluit· in eū potestatem accepit Cur aūt omnes qui ad me ingressi sunt sani sunt· nisi q̄a om̄s honorem deo dederunt Videntes em̄ splēdorē angelicum adorabāt· & illesi ascēdebāt· Hic aūt impudens statim vt ingress⁹ ē seuire cepit & fremere· Prefectus ait· In hoc apparebit q̄ magicis artib⁹ nō hec feciſti· si depcata fueris angelus vt restituat michi filium meū vnicū· Que respondit Licet hoc fides vestra non mereat̄· tn̄ quia tēpus est vt virt⁹ dom̄i manifestet̄· egredimī foras· Omnibusq̄ egressis· p̄sternens se in pauimēto orauit dn̄m Tunc angel⁹ dom̄i ei apparuit· q̄ eā flentē eleuauit· & iuuenē suscitauit· Qui egressus foras cepit publice clamare· Vn⁹ est deus in celo & in terra dei⁹ xp̄ianor̄ Omnia templa vana sunt· nec sibi nec alijs auxiliari possūt· Tunc omnes auruspices· & templor̄ pontifices cōturbati clamabant· Tolle magam· tolle maleficā· que mētes mutat· animos alienat· Prefectus autē obstupuit· sed ne contra templor̄ pontifices ageret· vicariū suū iudicem dereliquit· & ip̄e tristis absces sit· q̄ eam liberare non potuit· Vicari⁹ aspasius populi seditōnem nō ferens· iussit ignem copiosū accendi· & eam in mediū iactari· Quo facto flame hinc & illinc seditiosos populos exurebant·

& ip̄am penit⁹ in nullo attingebat incendiū· Tūc illa extendens man⁹ in medio igne orauit dicens· Benedico te pat̄· quia p filiū tuū mīas hominuz euasi· & spurcicias dyaboli inpolluto calle transiui· ecce iam quod credidi video· qđ speraui teneo quod concupiui amplector· te labijs & corde confiteor· Cūq̄ oratōem complesset· ignis extinct⁹ ē· vt nec tepor quidam incendii remaneret· Tūc iussit aspasi⁹· vrbis rome vicari⁹· gladiū in ei⁹ gutture demergi· Sicq̄ sanguine suo p̄fusam xp̄us sibi martirez & sponsam dedicauit· Parentes vero ei⁹ cum gaudio tulerunt corp⁹ ei⁹· & posuerūt ī p̄redio suo via numātana· vbi cum omnes xp̄iani cōcurrerēt· insidias a paganis ppessi fugerūt· quidā etiam ictib⁹ lesi euaserunt·

¶ XXXI. ¶ De his que circa sepulcr̄ illi⁹ gesta & visa sunt:

Ut vero emerenciana ei⁹ collactanea· q̄ ibidem orabat· constans & immobilis stetit· & exprobrans illis miseris q̄ p defensione lapidū innocentes homines iugulassent lapidata est ab eis· Eadē hora fact⁹ est terremot⁹ uehemētissim⁹· et cum nimia esset celi serenitas· tā te corruscatōnes et fulgura et tonitrua extiterunt vt ps maxima populi insani expiraret Dum autem pentes sancte agnetis cum pluribus alijs ad sepulcr̄ eius vigilarēt· in medio noctis silētio viderūt exercitum virginum· omēs indutas cicladas auro textas· cum ingēti lumine p̄gere· et beatā agnetaz agnūq̄ ad dexteram ei⁹ stantē nue candidiorem que rogatis virginib⁹ vt parump gradus figerēt stans pentib⁹ suis dixit· Videte ne me quasi mortuam lugeatis: seo gratulamini michi· quia cum his omnibus lucidas sedes accepi· et illi ī celis iuncta sum· quē in terra posita deuotōe dilexi tota· Hec visio publice qui ab omnib⁹ qui viderunt diuulgata ē· Vnde p⁹ aliquot ānos ostantia filia cōstantini augusti cum esset a capite vsq̄ ad pedes ex omni pte vulneribus obsessa· nocte veniēs ad sepulcr̄ virginis et martiris· licz pagana tn̄ credula intētione p̄ces effudit· et repente somno correpta vidit p visum beatā agnetā sibi dicentē· Constanter age filia constantia· et crede xp̄m filium dei eē saluatorem tuum· p quē modo sanitatē obtinebis Ad hanc vocem euigilauit ita sana vt nec signum alicui⁹ vulneris ī mēbris suis remanerēt· Reūtēs igit̄ ad palatiū patrem et fratres rogauit· vt basilicam beate agnetis construerēt· et sibi ilic māseolum extruerent· Perseuerauit aūt ip̄a constancia in virginitate· p quaz multe virgīes et mediocres et nobiles sacra velamia susceperūt· ¶ Actor· Hāc huius virgis passionez hic inserere voluim⁹ quia sub quo imperatore passa sit nūq̄m legim⁹·

¶ XXXII· ¶ De ceteris scriptis sācti ambrosij·

Preter illa vero beati ambrosij opuscula· quem iam supi⁹ abbreuiata posuim⁹ videlicz inuentōnem corpum sanctorū· geruasii et p̄thasii martir̄· et passionem sanctarū agnetis et emerenciane ūgimuz· scripsit etiā ambrosius et alia multa ecclesie vtilia· videlicz· De paradiso libr̄· i· De vnica penitētia libros· ii· De fuga seculi li· i· De dignitate ad gracianum· li· v· De spiritu sancto· li· ni· De incarnatōne christi· li· i· De misterijs l· i· De sacramentis· li· vi· De cura pastorali li· i· De officijs ministror̄· li· ni· De excessu satiri fratris sui· li· ii· De consolatione valētiniani li· i· De eligendo pontifice ad vercellenses· li· i·

In exameron li vi. De archa noe li j. De sancto abrahã li ij. De ysaac & anima li j. De bono mortis li j. De iacob & vita beata li ij. De sãcto ioseph li i. De benedictiõib? patriarchar? li j. De sancto dauid apologiã li i. De helia & ieiunio li i. De sancto thobia li i. De sancta virginitate li nj. De naboth li i. Sup xi psalmos tractatus xi. Super beati immaculati li i. Sup lucam li x. Super xmj epistolas pauli li xmj. De traditõne basilice tractatus ii De obitu theodosij tractatũ i. De symbolo ad neophitũ li i. De iudiciis li i. De interpellationib? & infirmitate homis li mj. Epistolas breues ad diuersos. lxxnii. Sermões quoq? declamatorios lxxv. Ex his igit oib? hec pauca que secunt excerpta sub quadã continuatione p diuersa capitula certis materieb? distincta hic breuiter in hunc modũ inserui. ¶ XXXIII.

¶ Flores eiusdem de moribus episcopi. ¶ Ambrosius in pastorali

QVi collatam sibi diuini muneris gratiã cunctis omunicabilem fecerit copiosius progãdo securi? possidebit. Nom epi conueniat actioni & actio respondeat nomi ne sit nom imane & crim imane honor sublimis & vita pcliuis deifica pfessio & illicita actio: religiosus amictus & irreligiosus pfect? grad? excelsus & deformis excessus cathedra sublimior & conscientia humilior. locutõ columbina & mes canina. Sicut nichil esse dicimus episcopo excels si? sic nichil miserabili? si de vita sancta piclitat & in crimine teneat quia quanto grad? epalis altior tãto ruina grauior. Et ideo magna sublimitas magnam debz habere cautelam quia cui pl? creditur plus ab eo exiget sicut scriptum est quia optis p mixta sunt pessima & potentes potent tormenta patientur. Oportz episcopum esse vni? vxoris virum. Iuxta lrãm pbibet epm bigamũ ordinari Si vero ad altiorem sensum conscendi m? ibibz epm duas vsurpare ecclesias. Si ocul? inqm tu? neqm fuerit &c. Quid ergo facient membra quib? lux oculor est adempta id est quid secularis multitudo factura est cuz voluptatib? illicitis & actionibus uetitis ad similem facinor vorag̃inem epũs multitudinem populi puocauit vt nulli iam iãqz illicitum eẽ videat. qõ ab epo quasi licitum ppetratur sed magis credant homines eẽ laudabile qõ quid epũs habuerit delectabile. nec quisquã quod agere pontifex non dubitat se dubitanter agere dicat.

XXXIII.

¶ De modestia & verecundia. ¶ Idem de officiis libro primo.

HOmines discunt p? qõ doceãt ego aũt a tribunalibus rapt? ad sacerdotiũ docere cepi qõ ipe non didici itaqz discendũ michi simul & docendum est: quoniam discere ante non vacauit. Quid aũt p ceteris debemus discere. qp tacere vt possimus loqui plures in peccatum vidi incidisse loquendo vix quẽqm tacẽdo Si p ocioso verbo ratio poscit quanto magis p sermone impietatis pena exoluit Deinde si p ocoso sermõe ratõez reddem?. videamus ne pro ocioso silentio reddamus. Est em & negocios̃um silentiuz vt susanne. que plus egit tacendo qp fecisz loquendo. Tacendo em apud homines locuta ẽ deo nec vllum magis inuenit sue castitatis indiciuz qp silentium. Conscientia loquebat vbi vox non audiebat nec querebat p se hominũ iudiciũ q̃ habebat domini testimoniũ. Lingua menti subdita sit & frenos habeat. quib? possit reuocari ad mensuram. sermões pferat libra exanimatos iustitie. vt sit in sensu grauitas in simone pond?. atqz in verbis modus. Tunc em maxime insidiat dyabolus quando in nobis videt passiones aliquas verecundie generari. Tũc em fomites mouet laqueos parat. & inserit aculeos suos vt semina iurgior ex citet. Qui vero bene sibi consci? ẽ falsis nõ debet moueri nec estimare plus ponderis esse in alieno cõuicio qp in suo testimonio. Ego quidem non m in? diligo quos genui in euangelio qp si eos suscepis sem coniugio. nichil enim vehementior est natura ad diligendum qp gratia. Illi degeneres frequent nascuntur. & necessitate diligunt q̃ non satis ydonea est ad ppetuitatez diligendi magistra. Isti aũt iudicio. Sicut aũt in senibus grauitas in iuuenib? alacritas ita in adolescentib? verecundia velut q̃dam dote commendatur nature. Est in ipo motu gestu & incessu tenenda verecundia habitus em mentis in corporis statu cernit & vox quedã est animi corpis motus. Sunt qui sensim ambulãdo hystrionicos habitus imitant & quasi quedã fercula pompar. & statuarum motus imitantiũ vt quotienscunqz gradum tranferũt modulos quosdam seruare videant. Nec cursim ambulare honestum arbitror nisi cum causa exigit alicui? piculi aut iuste necessitatis. Siquid sane in natura vicii est ars emendet. Non solum nichil indecor loqui sed nec aurem quidem pbere debem? dictis hui? modi quoniam quem audire non delectat: alium ad loquendum puocat. Verecundia quoqz in ipo corporis decore plus emine ita tamen vt ipsum decus non sit effectum sed naturale simplex negle ctum magis qp expetitum non pciosis & albẽtib? vestimentis adiutum sed communibus. vt honesta ti vl' necessitati nichil desit. nichil accedat nitori. Vox ipa ñ remissa ñ fracta nichil femineũ sonãs qualez multi grauitatis specie simulare consuerũt sed formam quandam & regulam ac fucum virilẽ reseruans. Sicut molliculum aut infractuz vocis sonum aut gestum corporis non pbo ita nec agreste ac rusticam naturam imitari volo. Conuenire quidem arbitror ecclesiasticis maxime ministrorum officijs extraneor declinare conuiuia vel vt ipsi hospitales sint pegrinãtib? vel vt null? sit opbrio locus. Viduar ac vgin̄um domos iuniores adire non opus est ñ visitandi gratia & hoc cum senioribus id est cum episcopo vel si grauior est causa cum p̃soiteris. Cur non o clerice tempora illa qbus ab ecclesia vacas lectiõi ipendis. cur non xp̃m reuisis christum alloqueris. christum audis illum em alloquimur cum oramus illum aũt audiuim?. cum diuina oracula legimus. Licet aũt ĩter dum honesta ioca suauia sint tamen ab ecclesiastica abhorrent regula nec solum pfusos. sed etiam omnes iocos arbitror esse declinandos.

XXXV. ¶ De iusticia & beneficentia.

NOrmam iustitie putauerunt q̃dam vt quis cõmunia id est publica p publicis habeat. puata p suis sed hoc q̃dem secũdum naturam non est. natura em omia omib? ĩ cõmune pfudit. sic ei generari iussit deus omia vt past? omib? cõmunis esset. & terra. Natura igit ius commune generauit. vsurpatio ius puatuz fecit. Nõ autem pbat largitas si qõ alteri largit alteri quis extorq̃at. Nec illa pfecta est libertas. si

iactãtie cauſa mãgis q̃ miſericordie largiaris · Affectus tuus nomen ponit operi tuo · quomõ a te pficiſcie̅ ſic eſtimae̅ · Vides q̃ moralem iudicem habeas · teipſum conſuluit · mentem tuam interroget · quomodo opus tuum ſuſcipiat Neſciat iquit ſiniſtra tua ꝛc̃ · Grandis culpa eſt ſi ſciente te fidelis egeat · nam & ſi omnib9 debe̅ miſericordia · iuſto tamen amplius · vbi vero cauſa manifeſtatur · pſona cognoſcit̃ · tempus vrget · largi9 ſe pfunde̅ mia debet · Non eſt aũt auarus vt plurimũ q̃rat nec vult ſimul opes effũdi ſed diſpẽſari · Eſt etiã illa pbanda liberalitas · vt pximos ſemimis tui nõ deſpicias ſi egere cognoſcas · meli9 eſt em̃ vt ipſe ſubuenias tuis · q̃bus pudor eſt ꝺpoſcere ſumptũ ab alijs · non tamen vt illi velint eo fieri ditiores · qõ tu in opib9 conferre potes · Neminez vero pudere debet · ſi ex diuite paup fiat dum largit̃ pauperi · quia ipe paup fact9 ẽ · cum diues eſſz vt omnes ꝺpia ſua ditaret · Qui multum iquit habuit non ha · ꝛc̃ · Qui plurimum auz poſſidet: non abũdat · quia nihil quidq̃d i ſeculo eſt · Et qui exiguũ habet non mindat · q̃a nichil ẽ quod amittit · Reni ſine diſpẽdio eſt: q̃ tota ſuſpendiũ eſt · Poteſt etiam ſic intelligi · Qui plurimũ habet & non dat non abundat · quia quantũuis acquirat ſemp eget qui plus concupiſcit · & qui paz habet nõ minuit quia multum eſt qõ pauperem paſcit · Conſideranda etiam eſt in largiendo etas at q3 debilitas · non nũq̃m etiam verecundia q̃ ingenuos natales ꝓpter vt senib9 & debilibus plus largiaris · q̃ ſibi laborare & victũ q̃rere neq̃unt · Pulcz eſt quoq3 ꝓpẽſionem illius habere rationẽ · q̃ tibi aut beneficium aliquot aut mun9 otulit · ſi in neceſſitatẽ ipe inciꝺit . Quid em̃ tam contra officiũ · q̃ nõ reddẽ qõ acceperis · Non dare cuiq̃m vix licet · ñ reddere ñ licet · nec menſura pari ſed vberiori reddendum arbitror · & vſum penſare beneficij · quia qui ꝓr cõtulit tempe : ꝓr eſt & humanitate · humanitatis exemplũ & ipa quoq3 terza ſuggerit · q̃ & fruct9 miniſtrat quos nõ ſeueris · & multiplicatũ reddit qõ acceperit · Magna vo beniuolentia ẽ q̃ etiam ſi nichil conferat plus exhibet · ¶ XXXVI ·

¶ De fortitudine & prudentia ·

Fortitudo ſine iuſtitia iniquitatis materia eſt · Nũq̃m dauid ñ laceſſitus nec niſi ꝓus vſulto domino bellũ intulit · prudentiã ei in pl̃io comitem fortitudinis habuit · ideo in omĩbus pl̃ijs vſq3 ad ſenectutez sũmam manu ꝓmpt9 victor extitit · Qui vero a ſocio ſi poteſt iniuriã nõ repellit · tanto ẽ in vicio q̃ ille q̃ facit · Illa reuera iure fortitudo vocatur · qua vnuſquiſq3 ſe ipm vincit · irã contimet · nullis illecebris emollitur nõ aduſis pturbat̃ · nec ſecundis extollit̃ · nec uariarũ rez mutatõne quaſi vento quodã circũferẽ · In duob9 generib9 animi fortitudo expectat̃ · Prima vis eius eſt · vt externa corporis pro minimis habeat · & quaſi ſupflua deſpicienda magis q̃ expetẽda ducat · Secũda vt ea q̃ sũma ſunt · & oia in quib9 honeſtas (& illud ꝓpotes cernit̃) pclara animi intẽtiõe vſq3 ad effectũ pſequat̃ · illiſq3 mentem ita itendat vt quidquid acciderit quo frãgi homines ſolent · quaſi ſuperior non ſentiat · Fortis igit̃ & diligẽtis animi eſt · ante oculos locare quid poſſit accidere · & quid agere debeat ſi ita acciderit ꝺ finire · Vnuſquiſq3 aũt ingeniũ ſuũ nouerit · & ob id ſe applicet quod ſibi aptũ elegerit · Nam ali9 lectioni aptior · ali9 pſalmo gratior · alius ſacrario opportunior · Hec omnia ſacerdos ſpectet · & quid cuiq3 cõgruat · id officij deputet · neq3 vero adulantez ſe · ne quis adulandũ ſe cuiq̃m exhibeat · Altez enim calliditatis eſt · altez vanitatis · nec deſpiciat quid ſe vnuſquiſq3 & maxime vir optim9 ſentiat · ſic enim diſcit bonis deferre reuerentiã · naz negligere bonoz iudicia · vel arrogantie · vel diſſolutiõis eſt · Boni vero ſpeculatoris eſt · animo attendere · vt appetit9 neq3 ratiõez p̃curret · nec deſerat ne p̃currẽdo eam p̃bet & excludat · vel deſerẽdo deſtituat · Officiũ quidem eſt depoſitũ ſeruare & reddere · ſed interdũ cõmutatio fit · aut tpe aut neceſſitate · vt non ſit officiũ reddere quod accepis · vt ſi quis contra patriã opem barbaris ferens pecuniam ꝓpter hoſtes repetat · aut ſi cui reddas cũ aſſit qui extorq̃at · vel ſi furenti reſtituas cum ſeruare nõ queat · ſi inſanienti gladiũ depoſitum nõ neges quo ſe ipe interimat . nõne ſoluiſſe cõtra officium eſt · Si furto q̃ſita ſciens ſuſcipias : vt fraudet̃ qui amiſerat · nõne cõtra officiũ eſt · Eſt etiam cõtra officiũ nõnũquã ꝓmiſſum ſoluere · ſacramẽtum cuſtodire · vt in herode qui necem iohãnis p̃ſtitit · ne promiſſum negaret ¶ XXXVII ·

¶ De bonitate & liberalitate Idem in libro ſecundo ·

Sanctus & honeſtatis ſplendor · vt vitam beatam efficiat tranquillitas cõſcientie & ſecuritas innocentie · beata plane que nõ iudicijs alienis eſtimatur . ſed domeſticis ſenſibus ꝓcipit̃ tanq̃m ſui iudex · neq3 populares oppiniões pro mercede aliqua requirit · nec pro ſupplicio pauet: popularis & grata eſt omĩb9 bonitas · nichilq3 eſt quod tam facile humanis ſenſibus illabat̃ · Quis aũt ei9 conſilio ſe committat · quẽ non putat plus ſapere q̃ ipe ſapiat . vel quõ potes eũ iudicare cõſilio ſuperiorez · quem videas moribus inferiorem · ſup̃ me debet eſſe cui me paro ꝺmittere · An vero putabo ydoneũ eum · qui michi det cõſilium quod ſibi ñ dedit · & michi eũ vacare credã qui ſibi non vacet · cuius animũ voluptates occupent libido deuincat · auaricia ſubiuget · cupiditas pturbet · metus quatiat quomodo hic locus conſilij · vbi null9 quieti · Sũma liberalitas eſt captos redimere · ex hoſtiũ manibus eripe · ſubtrahere homines neci · & maxime feminas turpitudini Eſt aũt duplex liberalitas · vna q̃ ſubſidio rei adiuuat · id eſt · vſu pecunie Altera que impendit̃ opa3 collatõne · vel cõſilioz exhibitõne · multo ſplendidior ut frequenter · multoq3 clarior · facile em̃ pecunia ꝓſumit̃ · conſilia exhauriri neſciũt · ſed vſu augent̃ Pecunia minuit̃ · & cito deficit · atq3 ipam benignitatem deſtituit · vt quo pluribus largiri volueris · pauciores adiuueris · et ſepe tibi deſit · quod alij cõtuleris · conſilij aũt opiſq3 collatio · quo in plures refũdit̃ · eo redũdantior manet · & in fontem ſuum recurrit · In ſe enim refluit libertas prudentie · & quo plurib9 fluxerit · eo exercitati9 fit oĩe quod remanet · Liberalitatis aũt mod9 tenend9 ẽ · ſz & calcar plurimũ videt̃ adhibendum · Modus ideo quod benefacis id quotidie facias · ne ſubtrahas neceſſitati quod indulſeris effuſioni · Calcar autez idcirco · quia meli9 opatur pecunia in paupis cibo q̃ in diuitis ſacculo · Caue ergo ne intra oculos tuos includas ſalutem inopũ · & tanquã in tumulis ſepelias vitam paupum · Poterat q̃dem ioſeph totas opes egipti dare · theſauros regias effũdere ſed maluit frumenta vendere · q̃ eſurientib9 dare

quia si paucis dedisset · pluribus defuisset · eaq; liberalitatē ꝓbauit q̄ abundaret · De suo vo iure virum bonū aliquid relaxare · nō solū liberalitatis ē · sed plurimūq; etiā cōmoditatis · Primū ei dispendio litis carere · non mediocre lucr̄ est Demde augēt amicicia · que plures habet cōmoditates · Nichil autem simulatū & fictū vere virtutis ēe certum est · q̄ etiam diuturnū esse non solet quod in principio vernat · in processu tanquā flosculꝰ dissipat̄ & soluit̄ · Quod aūt ver̄ est · & certū ac sincerum · alta radice fundat̄ · Nūquid vero diues idcirco honestior est · quia habet in quo plurimū honestas amittit̄ · quia habet quod custodiat magis ꝙ̄ quō possideat · Illud enim possidemus quo vtimur quod autem ultra vsum est · non vtiq; habet possessionis fructum · sed custodie piculum · Contemptus itaq; pecunie · forma est iusticie Qui sine auro apostolos misit · sine auro ecclesias ꝯgregauit · Aurum habet ecclesia non vt seruet · sed vt erogꝫ O sacerdos nonne dicturus est dom̄ꝰ tibi · cur passus es tot pauperes fame mori · & certe aur̄ ī vasis ecclesie habebas · nec paupibus alimoniā ministrabas · melius fuerat vt vasa viuentium custodires q̄ metallor̄ · Quid dicturꝰ es · Timui ne templo dei ornatus deesset · Respondebit tibi · Aurū sacramenta non querūt · neq; auro placent · q̄ auro nō emunt̄ · Ornatꝰ sacramentor̄ est redemptō captiuor̄ · Ille verū domini thesaurꝰ ē · qui operat̄ quod sanguis eius opat̄ est · Tunc vas domīci sanguis agnosco · cum in vtroq; redemptōem video · ut calix ab hoste redimat · quos sanguis redemit a peccato · Opꝰ tamen est vt de ecclesia mistici pocula forma non exeat · ne ad vsus nepharios sacri calicis misteriū transferat̄ · Sane si in sua aliquis hec deriuat emolimēta · crimē ē · sin vero paupi erogat vel captiuū redimit · misericordia est · & ī huiōi vasa ecclesie etiam sacrata confringere · conflare ac vendere licet · Illud sane diligenter est intuendum vt deposita viduar̄ intemerata maneāt · & sine vlla offensione seruent̄ · nec solum viduar̄ · sed omnium · fides em̄ exhibenda est omnib̄ · sed maior est causa viduar̄ & pupillor̄ · ¶ XXXVIII ·

¶ De ocio fructuoso & de pietate · ¶ Idem in libro tercio ·

DOn p̄mus scipio sciait solus non ē̄ · cum solus esset · sciuit añ ip̄m moyses · qui cuꝫ taceret clamabat · cum ociosus staret p̄liabat̄ · & ociosis manib̄ de hostib̄ triūphabat · In silentio ergo loquebat̄ · & in ocio opabatur · cuius autem maiora negocia · ꝙ̄ hui ocia · Quādo vero iust̄ solus est · qui cū eo semp est · Quando autꝫ feriat̄ a negocio · qui nūq̄m feriat̄ a merito quo negociū ꝙ̄sumat̄ · Quibus autem locis circūscribitur cui totus mundus diuitiar̄ est possessio · Querūt aliqui · si aliq̄s sapiens in naufragio posit̄ · insipiēti naufragio tabulam extorquere possit · vtr̄ debeat · Michi quidem & si p̄stabili communi videat̄ vsui · sapientē de naufragio ꝙ̄ insipientez euadere tñ ñ videt̄ ꝙ vir xp̄ian̄ iust̄ & sapiens querere sibi vitam aliena morte debeat · vtpote qui etiā si in latronem armatum incidat · ferientē referire nō possit · nedum salutem defendit · pietatem cōtamīnet · De hoc em̄ in euangelio apta & euidens sn̄ia est · Reconde gladiū tuū · omnis em̄ qui gladiū accepit gladio peribit Quis latro detestabilior · ꝙ̄ christi persecutor · Et tamen noluit christus persecutorꝫ defendi uulnere · qui uenerat vulnera nostra suo uulnere sanare · Cur aūtem se potiorem altero iudicet · cum viri xp̄iani sit sibi alterꝫ p̄ferre · nichil sibi arrogare · nec meriti sui p̄ciū vendicare Qui frumenta recondis · cur nature indulgentiaz ad fraudem cōuertis · Quid inuides vsibus hominū publicos p̄tus · Cur populis minuis abundātiā cur affectas inopiam · De fame publica negociaris ambis frumentor̄ indigentiam · alimentor̄ penuriam · vberes soli p̄tes ingemiscis · exploras q̄n sterilior̄ puent̄ fit · & tunc messem tuā venisse letaris tūc tibi ō miseria omniū opes ꝙgeris · et hoc tu notas quod est cōmentuꝫ nequicie · latrocinīū hoc anfenus appellem · Captanē tanq̄m latrocinij tēpora q̄bus in viscera hominū tanquā dur̄ insidiator ob repas Augeē p̄ciū tanquā forte fenoris cumulatū & lucr̄ tuū in damnum publicum ē · Ioseph sāct̄ omnibus · sed p̄benne subsidium collocauit · nichil sibi acquisiuit · sed quēad modum fames etiā ī posterum vinceret̄ · p̄uida ordinatōe disposuit · Cane ante mensam impastos esse non patimur · & homines excludimus · ¶ XXXIX ·

¶ De fidelitate & amicicia ·

SAncti viri affectu suo ceteros estimāt & quia ip̄is amica est veritas · mētiri nemimem putant · fallere quid sit ignorant nec suspectū hēre p̄nt q̄ non sunt · Hinc salomō ait · Innocens credit omni verbo · Hoc est innocentem esse ignorare quod noceat · & si circūscribitur ab aliquo · de omnibus tamen bene iudicat · q̄ fidez esse in omnibus arbitrat̄ · Vnusquisq; simplicē monem p̄ferat · nec fratrem circumscriptōne verboꝫ inducat · nichil inhonestum p̄mittat · ac si promiserit · tolerabili est p̄missum non facere · ꝙ̄ facere quod turpe sit · sepe pleriq; constringūt se iurisiurandi sacramento · Et cum ip̄i cognouerint promittendum non fuisse · · sacramenti tamen ꝺtemptatione faciūt q̄ ꝙponderūt · · sicut herodes q̄ saltatrici p̄mium turpiter p̄misit · crudeliter p̄soluit · Quanto tolerabili fuisset tali sacramento piuriū si tamen piurium dici possz · quod ebri inter vina iurauerat · quod euirat̄ īmē saltantiū chorꝫ p̄miserat · Inferē disco caput ꝓbete · & hoc estimatū est fidei esse · quod fuit amentie · Nec vnquā induar ut credam non incaute p̄misisse iepte · ut īmolaret deo quidquid sibi reuertenti ītra limē dom̄ sue occureret · cuz & ip̄m voti sui pemtuerit · post q̄m filia sibi occurrit · Dura p̄missio · acerbior solutio · quā necesse habuit lugere · etiam ip̄e q̄ fecit · Non possum accusare viz · qui necesse habuit implere quod vouerat · sed tamen miserabilis necessitas q̄ soluit̄ parricidio Non potest homini ēe amicus · q̄ deo fuerit infidus · Pietatis custos amicicia est · & equitatis magistra · vt supior inferiori se eq̄lem exhibeat · & inferior supiori · inter disparesem̄ mores amicicia esse non potest · Quid est em̄ amicus · nisi amoris cōsors ad quem animū tuū adiungas atz applices · & ita misceas vt vnum fieri velis e duobus · cui te tanquā alteri tibi omittas · a quo nichil timeas · nichil inhonestum petas · Non ē em̄ vectigalis amicicia · sed plena decoris gratie & virtutis · Deniq; meliores sunt amicicicie inopuz plerūq; q̄ diuitum · et frequenter diuites sine amicis sunt · q̄bus abundant paupes · Nō ē enim vera amicicia · vbi est fallax adulatio · diuitib̄ autē pleriq; assentatorie gratificant̄ erga paupem nemo simulator est · verū est quidquid deferē paupibus · huiꝰ amicicia inuidia vacat · vos inq̄t amici mei estis si

fe·q̄ p·n·Dedit nobis formā amicicie q̄m seq̄mur
salicz vt amici voluntatē faciam? ·vt apiam? ami
co secreta nostra q̄cūq; in pectore habem?·et illi?
archana nō ignorem?·nichil em occultat amic? si
verus est ¶XL. ¶De iniurijs illatis ambrosio
& de gestis eiusdem·¶Prosper in cronicis

HNno quoq; p̄notato sez theodosij scō
iustina mater valētiniani arrianis fauēs
ī ambrosiū et omnē mediolanēsem eccīaz
diuersa iniuriaz genera congessit·¶Paulinus·
Mortua aūt iustina·cū quidam aruspex in malefici
orum causa a iudice torq̄rēt·aliud q̄m uterogare
tur fateri cepit·clamabat eī ab angelo sibi maiora
tormenta adhiberi·qui custodiebat ambrosiuz·eo
q̄ temporibus iustine ad excitanda in euz odia po
pulorum·cacumē tecti ecclesie cōscendens medio
noctis sacrificauerit·misisse etiam se demones qui
illū necarēt·fatebaē demonesq; renūciasse se nō so
lum ad illū a ppinq̄re nō posse·verū etiaz nec ad fo
res dom? in qua manebat: eo q̄ ignis insupabilis
edificiū illud cōmuniret ita etiam vt longe positi
verentur·Alius etiā gladiū ferens ad cubiculum
vsq; sacerdotis·vt eū interficeret puenit·sed cum
eleuasset manū districto gladio dextera obrigescē
te remansit·Per idem tpus vir illustris probus cū
suū puerū notariū a demonio vexatū direxissz ad
ep̄m·egressum vrbem dimisit dyabolus timēs ad
sāctū virū adduci·ita puer quādiu mediolani apō
ep̄m fuit·nulla in eo cōminatio dyaboli apparuit·
Sed vbi mediolanū egress? ꝑpe vrbem puenit·idē
spūs cepit eū vexare·Qui iterogat? ab exorcistis
cur mediolani nō vexasset·confessus est se ambro-
sium timuisse·& ideo ad temp? recessisse·& reū-
tēte puero vas qō deseruerat repetisse·In p̄tib?
orientis ī quodā castello synagoga iudoz a xp̄iānis cō
cremata·eo q̄ iudei monachis xp̄ianis insultarēt·
De hoc facto comes orientis ad theodosium tunc
imperatorē relatōez direxit·Qua accepta p̄cepit
impator ut synagoga reedificareē ab epō·cui? p̄-
cepti tenor cum ad aures sancti ambrosij pneniss
direxit ad eū epistolam ī qua illū inuenit vt statu
tum reuocaret·Qō si dignus nō eēt q̄ ab eo audi
reē·dignus etiā nō eēt qui pro illo audireē·vl' cui
p̄ces ā vota sua cōmitteret·patuz etiā eē se asserēs
ꝑ tali negocio mortē subire·ne dissimulatōne sui
p̄uaricatorē impatorem faceret·q̄ tā iniustā cōtra
ecclesiā p̄cepissz·Postea vo ō aquileia vbi tūc erat
mediolanū reuersus·impatore ī ecclesia posito de
eadē causa tractauit ī populo·In quo tractatu in
troduxit psonā domini loquētis impatori·Ego te
ex vltimo impatorez feci·ego tibi exercitū inimici
tui tradidi·ego de semīe tuo sup soliū regiū cōsti
tui.& tu de inimicis meis donas triūphos Cui de
scendenti ab exedra·īperator ait·Cōtra nos hodie
episcope ꝑposuisti·At ille respōdit nō se otra ipz
sed ꝑipo fuisse locutū·Itaq; obtinuit vt statutū
reuocareē·nec p̄us ad altare accedere voluit·nisi
fide sua īperator illud agere se debere testareē·q̄
sponsiōe fide sua iterata pegit sacerdos diuina mi
nisteria. ¶XLI·

¶Adhuc de gestis eiusdē:

QVius daz clarissimi viri filiꝰ pāsophilus
ad modū puul?·cū īmundo spū laborā
ret·frequenti oratōne & man? imposi
tōe sacerdotis sanat? ē·deinde subita infirmitate
corrept?: exalauit sp̄m·Cui? mater fide plena tol
lens eum in loco sacerdotis ipo absente cōposuit

Quem cū reuertēs sacerdos in lectulo inuenisset
miseratus matrem·& templat? ei? fidez·heliseo
similis sup̄ infantis corp? se composuit·& quem
mortuū inuenerat·orando viuū reddere meruit·
Ad quem etiā infantulū libellū ꝓscripsit·vt quod
etatis infantia scire nō potuerat·legendo cognosce
ret·Data ē aliq̄n copia·missis militib? a stilicone
comite·vt cresconi? quidā de ecclesia rapeē·Quē
pfugientē ad altare dn̄i sanct? eps cum clericis de
fendendo circūdedit·Sed multitudo militū q̄ du
ces suos de pfidia arrianoz habebat·adūsus pau
cos p̄ualuit·ablatoq; cresconio ad amphiteatrum
reteūt exultantes·ecclesie luctū nō modicū relin
quentes·sacerdote p̄strato & flente diu ante alta
re domini·Cunq; reuersi renūciassent·his a quibus
missi fuerant·dimissi leopardi saltu celeri ad locū
in quo sedebant qui de ecclesia triūphauerāt ascen
dentes·grauiter laniatos reliquerūt Quod vidēs
stilico penitentia mot? est·ita vt p multos dies sa
cerdoti satisfaceret·& illesum quidez illū q̄ abla
tus fuerat dimisit·Sed quia grauissimoz crimiū
reus erat·& taliter emendari nō poterat·ad exili
um destimauit·nō multo post indulgentia p̄sequē
te·Per idē tpus cum ad palatiū p̄geret·eūq; pro
loco officij nostri sequeremur·theodolo tūc nota
rio q̄ postea sūma cū gratia vtinensem rexit eccle
siā·cum casu quidā pede lapsꝰ essz·atq; p̄strat? in
terra iaceret ridenti ait sacerdos·Et tu q̄ stas vi
de ne cadas·Quo dicto statim ille qui alienum la
psū riserat·suū doluit· ¶XLII·

¶De vita sancti iohannis chrisostomi·& libris
eiꝰ·¶Actor.

QO tempe floruit sanct? iohannes·qui
p̄mo fuit p̄sbiter anthiochenus·postea
vero futur? p̄stantinopolitanus archi
ep̄us cognomento crisostomus·doctrīe fama cla
rissim?·cui? gesta maxime tripūita hystoria diligē
ter p̄sequit·¶De gestis eiꝰ·Hic iohannes filiꝰ
fuit secundi·& anthuse nobiliū p̄sonaz·discipl'us
libanij sophiste·& auditor andragati p̄bi·Cui? di
scipuli fuerūt apud libaniū·theodor? postea mop
suestenus episcopus·& maxim? eps seleucie y'sau
rie·Cum aūt esset iohānes soci? basilij capadocis
lector fact? ē in anthiochia·in quo gradu posit?
libz fecit cōtra iudeos Post paucum temp? fact?
ē dyaconus a melicio·& tunc fecit libz de sacerdo
tio·& alios plurimos·Ab euagrio vo successore
paulini p̄sbiter factus ē·Erat aūt tunc p̄pter zelū
castitatis seueriorez et furori magis q̄ reuerentie se
p̄bebat·Et p̄pter vite rectitudinem incaut? erat
p̄spicere de futuris·Propter simplicitatē vo oris
libertate p̄fusus·apud colloquētes a nescientib?
arrogans putabaē ¶Hieronimus de illustrib?
viris·Iohānes āthiochene ecclie p̄sbiter·eusebij emis
seni·dyadoziq; sectator multa cōponere dicit·de
quibus pererij perifines tm̄ legi Actor·De scri
ptis hui? iohānis hoc tm̄ reperi·de hoc q̄ nemo
ledit·nisi a semetipo libz vnum·De repatōe lapsi
li·j·De compunctōne cordis·li·ii·Sup matheuz
in modū ꝓmentariorū·li·ij·De his tamen dubito
an sint iohānis illius crisostomi·licet ei asscribanē
an forte alteri? iohānis nescio cui?·nam & inueni
unē alias omelie iohānis crisostomi sup matheum
xc·que tamen raro inueniunē omēs simul·sed tātū
xxv·que apud nos sunt·Item sup iohannē omel'·
lxxxvnj·Super epistolam pauli ad hebreos omel';
xxxmj·De laudibus pauli omel'·vij·Sermones

diſuſos. xxx. De his omnibus pauca q̃ ſequũtur excerpſimus.

CXLIII.

¶ Sententie eiuſdem de hoc q̃ verũ hominis bonum nullꝰ auferre poteſt. diuitie vero vane ſunt. ¶ Idē. iohannes criſoſtomus ō hoc q̃ nemo ledit̃ niſi a ſeipſo.

QVid eſt virtꝰ animi. Recte de deo ſentire. & recte inter homies agere. hoc ſolum eſt qō nullus auferre poteſt. Nã libertas & ſanitas corpis. & diuitie & huiuſmodi auferri poſſunt. quia nec ꝓprie bona hominis ſunt ſed ſola virtus animi. Vnde patꝫ qō nemo ledi poteſt. quia virtꝰ q̃ ſola hominis bonũ eſt. ei auferri non poteſt. Nec dico q̃ nemo ledit aliũ. ſed quia nemo ledit̃ ab alio. Nam & ioſeph fratres ſui leſerunt. & inique egerũt in eũ. ſed ipſe leſus non eſt. Vezꝫ & amplius aliquid dicã. quia illi ſoli ledunt̃ qui ledunt. & nulli alij nocet noxa quã alijs inferunt. Si quis ab alio verberatꝰ vl̃ afflictꝰ. verbũ blaſphemũ & impiũ ꝓtulerit. leſus quidem eſt in hoc. non tamen ab alio. ſed a ſe ꝑ impatientiã ſcilicet ſuam Ignis quidem auaricie diuitijs accẽditur & diuitijs paſcit̃. Et cum eis q̃ manus ei dederint gladios acuat quotidie. foueas & ꝓcipicia paret. milleqꝫ ſcopulis et naufragijs elidat. volutari tamẽ tanq̃m ſues i ceno ei⁹ delectanẽ. & vt cantari ſtercus eius euoluere. Dic queſo ob quam cauſam videanẽ expetende diuitie. que virtutibus animi nichil cõferunt. ſed nec hominem meliorem ſecundũ virtutũ titulũ reddũt. imo etiã bona ſi qua iuenerint ſubꝛuũt. & vicia ꝓ virtutibus itroducũt. Verum qui ꝓtes agunt luxurie. nichil aduerſus eam patiunẽ audire Cõferam⁹ menſaꝫ diuitis & mediocris. & viroſqꝫ conuiuas diſcutiam⁹. q̃ magis puram & verã menſe capiãt voluptatem. illi toto die attritis & laceſſentib⁹ cubitis recũbunt. & cenas prandijs iungunt. ventris diſtentione rũpunt̃. ac ciboꝝ ſuoꝝ oppꝛſſione ꝓmũt̃. In quoꝝ corpe vino mundato velut naufragii cuiuſdam fluctib⁹ anĩa obruta necat̃. vbi nec ocul⁹. nec lingua. nec pes ꝓpriis deſeruiũt officiis. ſed omnia membra corpis vinculis iacent uincta grauius q̃ catbenis. vbi nec ſopoꝛ eis ad quietem dat̃. ſed exterriti ſomnijs inſanientib⁹ deteriores fiunt. & quali ſponte demones anime ſue ſuꝛducunt. Nunquid in talib⁹ cõuiuiis eſt magis voluptas. an in eis vbi tant⁹ eſt cibus & pot⁹. quãtus famẽ & ſitim depellat. ĩ quo etiam ſanitas adeſt. & ratio ꝓmanet. & honeſtas cũ ſobꝛietate ꝓdurat. Hunc modum vite natura docuit. illũ coꝛruptela libidinis inuenit. Hic etiam q̃ deliciis & luxuria ducunt vitam. reſoluta corpora & omni cera molliora circũferunt. & quodaꝫ infirmitatum examine repleta. eiſqꝫ ſemp vita cum medicis & medicamẽtis. ſenſ⁹ aũt ipſi tardi & graues atqꝫ obtuſi. & quodãmodo ſepulti Quis hec iocunda dicat. & gꝛta atqꝫ voluptuoſa. Voluptas ei eẽ dicit̃. cuꝫ deſideriis ſuis fruit̃. ſic a ꝓtutẽib⁹ diffimit̃. vbi vero de deſideriis frui non poteſt. vl̃ egritudo non ſinit. vel ſatietas ipa deſiderari nõ facit ea que onoroſa abundãtia efficit. & iocũditas in eis & voluptas perit. Simplicioꝛ igit̃ vict⁹ & menſa mediocris. plurimum habet iocunditatis. & voluptatis. ecõtra vero menſe diuitum execrabiles & boꝛride. ac moꝛboꝝ cõtaminatõnis plene. & ſicut ait quidam in quib⁹ moleſta ſunt etiam q̃ videnẽ delectabilia. Sicut aũt plerũqꝫ meretricis vult⁹ cum ẽbidus ac ſedus ſit ꝓ naturã. fucꝰ & coloribus pigmentatus. ꝓſtituit̃ ad decipientos eos qui ignoꝛant que ſeditas ſub velamine ſuci illi⁹ cõtegat̃. ita & diuitie faciunt. cum adulationẽ honorem videri volunt. Neqꝫ em̃ voces ille populi q̃ bus diuitib⁹ vel iudicibus acclamat̃. ex veritate ꝓferunt̃. ſed eis nomen honoris depingit̃. Nã ſi cõſcientias acclamantiũ tibi interroges inuenies apũd vnũquẽqꝫ coꝛ metũ ō capitib⁹ accuſari. Deniqꝫ vbi poteſtatis metus ceſſauerit. et publice pompe ſcena fuit reſoluta. tũc videbis quãtiſint oblatrantes et imſimulantes. etiam ex his qui tibi acclamabãt. et imenſis te laudibus extollebant. Certũ eſt itaqꝫ ꝙ niſi qui ſemetipm̃ leſerit ab aliis ledi nõ valet. etiam ſi cõtra eum oꝛb̃ coniuret. Nec lapſus et ruine homis cauſa tẽptatio eſt. ſꝫ inſtabilitas anĩ et ignauia. que etiam ſine tẽptatõe interdũ ſponte ꝺiicit̃. ſicut et ipa fabꝛica q̃ ſup̃ arenã fundata eſt etiã ſi flumĩa et venti nõ vigeãt. paulatim tamẽ ef fluens illa inſtabilis aꝛena edificii crepidinem ſub ruit et ſubuertit. Tu quidem ſi facias omĩa que ĩte ſunt. ſperare debes ex ea q̃ a deo ſunt. aderit nãqꝫ et tibi ſi tuipe ꝑus non defueris tibi.

CXLIIII.

¶ Inuectio cõtra illos q̃ euãgelii documenta nõ ſeruant. ¶ Idem de ꝓpunctione libꝛo ꝓmo.

QVi dixẽit fratri ſuo fatue reꝰ erit g. hẽne ignis. Hoc quidẽ xp̃us ait. Nos aũt plus q̃ ĩfideles hãc legere calcam⁹. et quotidie inumeris iniurijs fratres afficim⁹. Sꝫ ſiue fatuũ quis dixerit. ſiue vanũ. ſiue latronẽ. ſiue quolibꝫ alio nomĩe iniuriaꝫ vel maledictũ fratri ĩgeſſerit. ex quolibet boꝝ vocabulo ſub maledicti titulo gehẽne ꝺemnatur ſupplicio. At vbi amicicia ꝓmanet nihil facile recipit̃. qō diſcidiũ poſſit operari. Si vero inimicicie ſemel animos occupauerit omĩa que fiunt. que dicunt̃. que audiunt̃. ita accipiunt̃. vt ad inimicicias maiores ꝓficiant. ſi qō ei boni de inimico dicit̃ nõ credit̃. ſi quid mali hoc ſolum credit̃. & ꝓfirmat̃. Xp̃us ozare nos pro calumniantibus iubꝫ. nos inſidias etiã & dolos amicis ꝺemamus xp̃us maledicentib⁹ bñdici iubꝫ. nos econtrario aut ꝓꝛes maledicim⁹. aut maledictis alteri⁹ multiplicata maledicta reſtituim⁹. Tãtuſqꝫ hominib⁹ diuinoꝝ ꝓceptoꝝ ẽ contẽpt⁹. vt etiam ſi quid ex eis facere videantur. nec ipm̃ quidẽ deo q̃ mandauit impẽdant. ſed vane glorie cõſecrenta vt in vtroqꝫ modo pari damno feriant̃. & cũ videnẽ facere que mandata ſunt. et tñ oĩno nõ faciũt. Nonnulli etiã pedibus ſancta calcant. et pleno ſoꝛdibus pectoꝛe hauriũt diuine ſciẽtie poculũ Ceterum artam viam iuſſus es ambulare. vt quid de requie. de abundantia pcõtaris. ꝓ anguſtã ianuam iuſſus es introire. vt quid amplos requiris ingreſſus. Celum paras aſcendere. et regnũ dei ĩuadere. et interrogas neq̃ tibi in itinere difficultas occurrat. ne quid tibi in via aſperũ accidat. aut laboꝛioſum. et non erubeſcis. nec pudoꝛe oppꝛeſſus ſub terꝛam temetipꝫ defodis Non video cariſſime q̃ aliquis uoſtrum vera et ꝑfecta cupidine teneatur celeſtium. aliquid omnia que videtur eſſe gratia. vmbras putaremus et riſum. Verus xp̃i amatoꝛ totum ſe illuc tranſfert. quo euꝫ amoꝛis ſui ducit intentõ. illaqꝫ delectatio ac ſuauitas quam ꝑ ſpm̃ ꝓtuet̃. omnem delectatõꝫ hui⁹ viſibilis ſuauitatis obſcurat. intantum em̃ ſuccenſus eſt. et ardꝫ amoꝛe xp̃i. vt ei etiã ſi flamas imoꝛtales adhibeas neſciat. nõ ſentiat. ñ vꝛat̃. multo nãqꝫ vehemẽtioꝛ

est ignis xpi quo vrie p amorez·et beato desiderio pstrictus ita fert omnia vt ex his que patie ·pleni solatia magis amoris sui capiat q̃m doloreꝫ coꝛ poris sentiat·Hic amãtiũ mos est: vt amoꝛem suũ silentio tegere nequeãt·& flamas suas itra pect9 cohibere nõ valeant·sed frequẽti9 enarrãt·ut ipa assiduitate narrandi amoris sui solatiũ capiant· & refrigeria imensi ardoris assumant· Nũc ñ tam loquamur ꝓpunctõeꝫ coꝛdis q̃ patiamur·quia docere & non facere nõ solum nichil lucri· sed etiaꝫ damnũ plurimũ ꝓfert·grandis eñ condemnatio ẽ sermonẽ suũ ꝓponenti·& vitam suã neglizẽti·

XLV·

De vera coꝛdis ꝓpunctõe qualit̃ haberi potest·

Idem m libꝛo quinto·

QVomõ fieri potest vt aĩa infirma & frigida compunctõis pariat verba· Nolo puteꝫ q̃ mõtes vel deserta· vel auiaria possint anime conferre silentiũ: pturbatõesq; eius pimere· vt ignis ille quem in ea xp̃us accendit· Requirenda sunt itaq; silentia & q̃es· non solũ loco rum·sed & animi ac ꝓpositi·si eñ ꝓpositum q̃eris ania gerat·nec in urbis habitatõe turbabit̃· Sicut aũt impossibile est vt in aqua inflamat̃ ignis· ita ipossibile ẽ ꝓpunctõem coꝛdis vigere in delicijs· Vera coꝛdis compũctio est magna agẽ·& humilia loqui·iuste agẽ·& sup peccatoꝛes timẽ ac tremere· De peccatis nostris q̃ multa sunt & grauia nõ dico non cogitam9 aut ingemiscimus· sed nec mentõem q̃dem facim9· Sicubi vero paꝛ aliquid boni opis agere videmur· hoc sine intermissione & dici volum9 & audiri· nec desinimus donec p iactãtiã euacuet̃ et pereat Vere ignoꝛat homo q̃n tũ boni sit placẽ deo·si eĩ scires·nũq̃m aliq̃d aliud extrinsecus mercedis expectares· Frequenter quidem nosmetipos peccatoꝛes ꝓnunciare videmur sed ex eo arguimur·quia si hocip̃m ab alio audiam9 qõ de nobis ꝓnũciare videmur·statĩ indignamur & irascimur· & nos iniuriam passos ꝓqueri mur·sic ficta nobis sunt omia·ne publicanũ illum possim9 imitari·qui cum peccata sua audiret exp brari ab alio· nõ solũ patiẽter tulit·sꝫ etiã ꝓfessiõz suã addidit·& ob hoc ab illo iustificatus discessit Dum aũt de ꝑteritis doloꝛ est nulli9· facili9 superuenientib9 malis locũ damus· Idem de repaatõne lapsi·Sic ꝓ morte cõmuni philosophicũ est a lacrimis tempare· ita in morte anime insipiẽs & irreligiosum dico ꝓsolatõnem recipe. Nichil autẽ crede michi boni opis·quãuis sit exiguũ·despicietur apud iustũ iudicẽ·si eñ peccata cum tanta examinatõne discutienda sunt· ut etiã verboꝛ et cogitatõnũ vnusquisq; ꝓferat penas. quantomagis bene gesta et magna recompensabunt̃ in iudicio· etiam pua Nonnulli quidem impitoꝛ sibi satis eẽ credunt·et optabile videri·si gehenna tm̃mõ careant·ego aũt multo grauioꝛes gehẽna dico esse cruciat9·ab illa gl̃cia remoueri·et arceri a ꝓspectib9 xp̃i· Ignis aũt inextinguibilis dicit̃·nõ solũ q̃a nõ extinguit̃·sꝫ quia nec eos quos suscipit extinguit aut ꝑimit·et sicut naturã nõ habꝫ consumendi·ita nec illuminãdi·sꝫ ignis obscur9 est· et flama tenebrosa·Peccare ergo humanũ est· ꝑmanere aũt in peccato dyabolicũ est·

XLVI·

De ozigine sancti augustini et errozib9 adolescentie ei9·

OTempe augustin9 cũ essꝫ manichei9 p ambꝛosiũ ad rectam fidem ꝙuertitur· Sigibert9 de gestis eius· Augustin9 hic ex ꝓuincia affricana·ciuitat̃ carthaginẽsi· de numero curialiũ· honestissimis pentib9 oriundus in scolam missus: ad plenũ est eruditꝰ·grecas literas quib9 docebat̃ oꝛat·latinas satis diligebat· Hoꝛtãte ei9 beata mr̃ moica ut baptizaret̃·renuẽte patre gentili patricio·baptismũ ei9 dilatũ est· Excesserũt aũt caput ip̃i9 eo pubescente libidinuz vepꝛes·et nulla erat eradicãs man9·multũ eĩ fatagebat pater ei9 nõ qualis deo creꝛceret·vel q̃m castus·sed vt disertissim9· Interea ꝓuenit in librum quẽdam ciceronis·qui exhoꝛtatõem ꝓfert ad philosophiã·et vocat̃ hoꝛtensi9·liber ille mutauit ei9 affectum· et ad ipsum dominum preces et vota mutauit et õsideria ei9 alia fecit· erat aũt tũc·xix· annoꝛ defuncto iam patre añ bienniũ· viluit ei repẽte oĩs vana spes·et immoꝛtalitatẽ sapiẽtie cõ cupiscebat estu coꝛdis incredibili·et surgere cepat vt ad deũ rediret· Hoc aũt solum in tanta flagrãtia restringebat·q̃ in illa exhoꝛtatõe nom̃ xp̃i nõ erat· qõ in ipo adhuc lacte matris teneꝫ coꝛ eius pie bibꝰerat·et alte retinebat· et qui dq̃ sine hoc nomine fuissꝫ· quãuis et expolitum et veridicũ nõ eũ totum rapiebat· Interea vsq; ad eas ꝓductus ẽ nugas·vt crederet ficum plozare cũ decerpit̃· et mr̃ꝫ ei9 arboꝛẽ lacrĩs lacteis·necñ et manichei sectã aliq̃ntulũ sapiebat· Proĩde multuz ꝓ eo fleuit ad dominũ mater eius·et vidit somniũ se cũ filio viuere·et habere secum eandẽ mensaz ĩ domo·q̃m illa iam nolebat cu filio suo habere mensam· detestãs blasphemias eius errozis· viditq; stantẽ in q̃ dã lignea regula·et veniẽtem ad se iuuenẽ splẽdidum hilarẽ atq; arzidentẽ sibi· Cui tristicie causas iquirẽti rñdit· Perditõeꝫ filij mei augustini plango· Tũc ille iussit vt secura essꝫ·admonuitq; vt ad tẽderet·videret vbi ipa eẽt·ibi esse et filiũ suum Quod vbi illa attendit·vidit eũ iuxta se in eadem regula stantẽ·Quod ubi filio narrauit visũ·et ille ad id trahere conaret̃·vt illa post se nõ desperaꝛz futurã eẽ quod ipe erat·Non inquit michi dictuz ẽ vbi est filiꝰ tuus ibi eris et tu·sꝫ ubi tu·ibi et ille· Nouẽ deinde ãni secuti sunt·quib9 ille in illo limo ꝓfundi tinctus ẽ·Cum tamẽ illa vidua castasobzia et pia ãgles de9 amat·iã quidẽ spe alacrioꝛ sed fletu et gemitu nõ segnioꝛ·nõ desineret omnibus horis oratõnum suaꝛ de filio plãgere ad deũ et intrabant in ꝓspectu dei p̃ces ei9·qui dedit alterum responsũ ꝓ quendã magnũ epm· Quẽ cũ mat rogassꝫ vt dignaret̃ cũ filio ei9 colloqui·et refelleꝛe errozes ei9 noluit· sꝫ respondit adhuc illum eẽ indocilẽ·eo q̃ inflatus essꝫ nouitate illi9 heresis· Sine inquit adhuc illũ·roga tantũ ꝓ illo deuz·ipe legendo recipiet quis ille sit errozꝰ· et quanta ipietas. Quod cũ ille dixissꝫ· nolebat illa acquiescere sed magis instabat depcãdo· et vbertim flẽdo vt illũ videret et cũ eo conferret vl̃ dissereret· Tũc ille fubsto mochãs tedio dixit ei Vade inquit a me ita viuas fieri nõ potest vt fili9 istaz lacrimarum pereat·Quod vbuz ita illa accepit·ac si de celo sonuisset·

XLVII·

De studijs eius et doctrina seculari·

IN illis annis vnã habebat non legitimo ꝓiug·o coꝛnicaz·cui tamẽ seruabat thori fidẽ· docebatq; eo tempoze artem rethoricã·Volebat habẽ discipulos bonos·et eos sine dolo docebat dolos·Erat aũt ei amic9 ꝓ quem compauerat societate studioꝛz·nimis caz coeuuz sibi· et flore adolescentie conflozentem· Hunc et

a fide verâ quã tenebat ín ſuperſticioſas fabellas auguſtín? deflexerat· ꝓpter quas eũ mater plãgebat · Sz cũ ille laborareť febríb? & deſperat? e ẽt baptizatus eſt auguſtíno non curante · poſtea recreatus eſt & ſanatus · ſed poſtea febríbus repetitus eſt defunctus· Quo dolore contenebratum eſt cor auguſtíní· & quidqd aſpiciebat moꝛs erat· & erat illi patría ſupplicíũ· & quidquid cuꝫ illo cõmunicauerat· & ſine illo ĩ cruciatum ínanez inuerterat · Scripſit preterea libꝛos tres de pulcro & apto· pulcrum diffiniens quod ꝑ ſeipm· aptũ autẽ quod ad aliquid accomodatũ deceret· ad pulcerzímũ romane vꝛbis oꝛatoꝛem quẽ non nouerat facie ſed amabat hominem ex doctríne fama· Erat tũc ãnoꝫ· xxvj· ą xxvii· cũ illa volumĩa ſcripſit· Oĩs eũ liberos liberabiliũ artiũ queſcunqz legẽ ꝓterat ínteꝛligebat Qđ aũt legerat de arte loquendí vel diſſerendí· de dimenſionib? figuraꝫ· & de muſicíſ & de numerís· ſine magna difficultate nullo hominũ tradẽte ĩtellexit· Anno etatis ei? · xxix· venerat carthagínem quidam manichcoꝫ epus fauſt? nomine· magn? laqueus dyaboli · diſciplínis liberalibus erudit? · Et quia auguſtínus multus philoſophoꝫ legerat· cum dictis manicheís cõferebat · q̃ de pluribus rebus multa ſcripſerat copioſiſſime dolírans· & non ei ratõ occurꝛebat· libꝛi quippe eoꝫ pleni ſunt fabulis· de celo & ſiderib? · & ſole & luna· Que tamẽ vbi diſcutiẽda auguſtínus ꝓtulit· ille nec auſus ẽ ſubire ſaumã· ſciebat em̃ iſta non eẽ nec eum puduit cõfiteri· & ita ſupatus abſceſſit· Poſt hoc ignoꝛante matre aſcendẽs auguſtín? naue nocte clanculo romam adijt· ibiqz artem rethoricam docuit Poſt hoc miſſum eſt a mediolano romã ad ꝑfectum vrbis· vt magiſtꝫ artis rethoꝛice ꝓuideret· & mediolanũ diꝛigeret· Tunc ſimach? ꝑfect? auguſtínũ ꝓbatũ mgrm̃ miſit· & venit mediolanũ ad ambꝛoſiũ epm̃ ĩ optimis notũ oꝛbi terraꝫ· Qui eum paterne ſuſcepit· & ꝓgrinationem ei? ſatis epaliter dilexit·· & cepit eũ amare auguſtínus· vbiſqz ei? ſuſpendebať íntẽtus· & delectabať ſuauitate ſermonis illi? · Interꝛ hec venit ad eũ mater pietate foꝛtis· terza mariqz cum ſequẽs· & ín piculis omĩb? de deo ſecura. Indicauit ei ille q̃ iam non eſſet manicheus· ſed nec catholic? xp̃ian? Tunc illa cõfidens ait· Credo in thꝛiſto q̃ puſq̃m de hac vita migrẽ · viſura ſim eum chꝛiſtianũ fidelẽ· Etiã fundebat p̃ces & lacꝛimas ꝓ eo ad deum Diligebatqz & ipa ſanctũ ambꝛoſiũ· ſicut angelũ dei· eo q̃ ꝓ illum agnouerat filiũ ſuum ad illam ancipitẽ fluctuatõem iã eẽ ꝓductũ· Omĩ quippe die domínico audiebat eum auguſtín? verbum dei populo diſſerentẽ· & colloquebať cũ cariſſimis ſibi amicis alippio & nebꝛidio multas queſtiões.

¶ XLVIII· ¶ De compunctione & lacrímis eius·

QVoꝫ alipp? ex eodẽ quo ipe erat oꝛtus municipio· ꝓtentibus ꝓmatib? mũcipalibus· natu mínoꝛ auguſtíno· hunc auguſtín? rome mueneraꝫ· & illi adheſeraꝫ· & cum illo mediolanũ ꝑfect? fueraꝫ· Nebꝛidi? quoqz relicta patria vicína carthagĩ· mediolanũ abieraꝫ querẽs auguſtínum· Quo ínuẽto erant ꝓiter hi tres ín cõſilio nutantes· quis nam eẽt tenend? vite modus· Cũqz eſſent auguſtínus & alippi? ín domo· & absens eſſz nebꝛidius· venit ad eos poncianus q̃daz ciuis affer· Quo narꝛãte oꝛtus eſt ſermo ò antho nio & egiptio monacho· cuius nomẽ excellenť cla

rebat apud ſeruos dei· Stupebant aũt illi audientes tam recenti memoꝛia· & ꝓpe ſuis temporibus tãta mirabília· Deínde volutus ẽ ſermo ei? ad monaſterioꝫ greges & moꝛes· quoꝫ illi nichil ſciebãt Cunqz poncian? talía loquereť· ingemiſcebat auguſtín? · & confundebatur pudore hoꝛribili· Termínato autẽ ſermõe· & cauſa qua venerat· abijt ille· Auguſtín? aũt cepit flagellare anĩam ſuam· & vultu ẽbatus exclamauit ad alippiũ & dixit Quid patímur· Quid ẽ hoc quod audiſti· Surgũt indocti & celũ rapiũt· & nos cũ doctrínis noſtris ín ĩfernũ demergímur· Et cũ hec dixiſſz ínteꝛdebat ĩ eũ attonitus alippi? · Nõ em̃ ſolita ſonabat verba pluſqz alloqbanť aĩm ei? · frons· gene· oculí· coloꝛ mod? vocis q̃ vba q̃ ꝓmebat · Itaqz fremebat ſpiritu· & erat turbulentiſſimus· & accuſabat ſemet ipm· Alippius vero affix? lateri eius· ꝛcítus eum dolens obſeꝛabat· Inter vba accuſantis ſe aboꝛta eſt ꝓcella mgẽs· ferens ingentẽ imbrẽ lacrímarum & vbi ſe iã cohibere ñ poterat· ſurrexit ab alippio velocitẽ· q̃ ſolitudo illi ad negociũ flẽdi aptioꝛ videbať· & ſeceſſit remoti? · Alippi? vero mãſit vbi ſederãt p̃us nimis ſtupẽs· Auguſtínus ſub quadã fici aboꝛe ſtrauit ſe neſcio quomõ · & dimiſit habenas lacrímis· & ꝓrupunt flumĩa oculoꝫ ei? · acceptabile ſacrificiũ deo· et nõ quidẽ his verbis· ſz ín hac ſententía multa locut? · Et tu domine vſqz quo· vſqzquo domĩe iraſceꝛis ín finem· Ne memoꝛ fueris iniquitatũ noſtraꝫ ãtiquaꝫ· et iactabat voces miſerabiles· et plorabat amariſſima ꝓtitione coꝛdis ſui · Et repẽte audiuit vocẽ cũ cãtu dicentis· et crebꝛo repetentis q̃ſi pueri · Tolle lege· tolle lege · Statim qz mutato vultu íntẽtiſſimus cogitare cepit· nichil aliud ínterp̃tãs diuinit? ſibi iuberi niſi vt apiret codicẽ· et legeret quod ꝓmum caput inueniret· Appuit et legit ĩ ſilentio capitulũ· quo ꝓmũ coniecti ſunt oculi ei? · Non ín comeſatõib? et ebꝛietatibus· non ín tu· ꝛc· ¶ XLIX·

¶ De ſtudio eius ín ſacris libꝛis · et eiuſdem baptiſmo.

STatim cuꝫ fine huj? ſnĩe quaſi luce ſecuritatis infuſa coꝛdi eius· omnes dubitationis tenebꝛe diffugerũt· et ꝓfect? ín villam cum ſuis omnib? gaudẽs· legebat pſalmos dauid cathecumin? cũ alippio cathecumino· matre ſemp adherente ſibi muliebꝛi habitu· viríli fide· aníli ſecuritate· materna caritate· xp̃iana pietate· legebat et ardebat adũſus literas de melle celi melleas et de lumine dei lumínoſas· Reuerberauit enĩ dei infirmitatẽ aſpectu eius radiãs ín eum vehementer· et ĩuenit lõge ſe eẽ a deo ĩ regiõe diſſilitudis· tãq̃m audiret vocẽ ei? de excelſo · Cib? ſum grandium· creſce et manducabis me· nec tu me mutabis ín te ſicut cibum carnis tue· ſed tu mutaberis ĩ me Senſit igiť et exptus eſt non eẽ mirꝫ q̃ palato nõ ſano pena ẽ panis· q̃ ſano ſuauis eſt· et oculꝰ egris odioſa lux· q̃ puris ẽ amabilis· Et q̃rebat viam roboꝛis compandi quid eſſz ydoneum ad fruendum deo· nec ínueniebat donec amplectareť mediatoꝛẽ dei et hominũ· homĩem xp̃m̃ ieſum· q̃ ẽ ſup omĩa deꝰ bñdictus ín ſecula vocantẽ et dicẽtem · Ego ſum via veritas et vita· Inde vbi tempus aduenit quo ſe nomen dare opoꝛteret· relicto rure medio lanum remeauit · Placuit et alippio renaſci ín xp̃o piter cuꝫ ipo· Adiunxerũt etiã ſibi pueꝫ a deo datum ex auguſtíno natum carnaliter· annoꝛum enĩ xv· erat· et ĩgenio p̃ueniebat multos doctoſ viroſ

et erat patri horrori ingeniū eiꝰ. ſz cito de mundo abſtulit eum deus: Et baptiſati ſunt a ſancto ambroſio. et fugit ab eis ſolicitudo vite pterite. Nec ſatiabanē illis diebus dulcedine mirabili ꝯſiderare altitudinem diuini conſilij ſup ſalutē generis humāi

¶ L. ¶ De libris quos añ baptiſmū ſuū ſcripſit Actor.

Scripſit aūt augustinus ante cōuerſionez ſuam vt dictuz eſt de pulcro & apto. li. iij. quos nuſqm repperi. Poſt cōuerſionē vero ſuam adhuc cathecumenꝰ libros ſoliloquiorz ij. De immortalitate anīe. li. i. De beata vita li. i. De ordine. li. ij. De achademicis. li. nj. De diſciplinis liberalibꝰ. li. i. De omibꝰ his hec pauca excerpſi. ¶ Auguſtinꝰ in ſolilo quijs ſuis libro primo. Deus p quem omnia q̄ ſine te nichil eſſent tēdunt adeſſe. Deꝰ qui nec id qō ſe inuicem pōit pire p mittis. Deus qui malum nō facis. & facis eſſe ne peſſimum fiat. Deꝰ q̄ paucis ad id qō vere ē refugientibꝰ oſtendis malum nichil eē. Deus p quem vniūſitas etiā cum ſiniſtra pte pfecta eſt. Deus a quo diſſonantia vſqz in extremū nulla eſt. cum deteriora melioribus ocinunt. Deus quē amat omne quod amare poteſt. ſiue ſciens ſiue neſciens. Deꝰ ī quo ſunt omnia. cui tamē vniūſe creature nec malicia nocet. nec error errat. Deꝰ de cuius regno lex etiā ī iſta r̄gna deſcribiē. Deꝰ a quo exire mori. in quem redire reuiuiſcere. in quo habitare viuere ē Deꝰ quem nemo amittit niſi deceptꝰ. quem nemo querit niſi admonitꝰ. quē nemo inuenit niſi purgatus. Deꝰ cui nos fides excitat. ſpes erigit. caritas iungit. Deus p quem bñ ſeruimꝰ. & bene dommamur. Deꝰ p quē minute res non nos minuūt. Deꝰ q̄ nos eo qō non eſt exuis. & eo qō ē in uis. Deꝰ qui nos vnis. Deꝰ cuiꝰ legibꝰ in eua ſtantibꝰ motus inſtabilis rez mutabiliū p̄turbatꝰ eſſe non ſinit. fretū qz circūeūtiū ſeculorū ſemp ad ſimilitudinē ſtabilitatis reuocaē. Cuiꝰ legibus arbitrium anime libez eſt. bonisqz p̄mia. & malis pene fixis p omia neceſſitatibus diſtributa ſunt. Qui feciſti hominem ad ymaginē & ſi. t. quē q̄ ſe nouit agnoſcit. Exaudi me deꝰ meus. pater meus. rex meus. cauſa mea. ſpes mea. res mea. domus mea. patria mea. ſalꝰ mea. lux mea. vita mea Exaudi more tuo illo paucis notiſſimo. tibi ſoli ſeruire patus ſum. quia tu ſolꝰ iuſte domīaris. Recipe oro fugitiuū tuū ſatis fuerim fallaciaz ludibriū. Iā ſatis penas deberī. ſatis inimicis tuis ſeruierī. tui iuris eē cupio. accipe me ab iſtis fugientē famulū tuū. q̄a & iſti me qñ a te fugiebam acceperūt alienū. Vinoī ta me ab errore querentē te. nichil michi aliud occurrat p te. ſi nichil aliud deſidero q̄ te. Si aūt ē ī me ſuperflui alicuiꝰ petitō. tuipe mūda me & fac ydoneum ad videndū te. Ceteꝝ de ſalute corpis mei quandiu neſcio quid michi vile ſit. tibi omitto. Tantū hoc oro vt me penitꝰ conuertas ad te. nichilqz michi repugnare facias tendēti ad te.

¶ Idem in ſecūdo libro. Deꝰ ſemp idem nouerī me. nouerim te zc̄. oratō eſt. ¶ LI.

¶ De p̄motōne eius in eccleſia yponenſi. ¶ Ex geſtis eius.

Hnno igiē vite ſue. xxx. p mērita & orationes matris ſue. & p p̄dicationez ſancti ambroſij ab hereſi purgatꝰ & baptizatꝰ. ptimꝰ in fide catholica cōfirmatus. ſpē omnem quaz habebat in ſeculo dereliquit. & ſcolis renuncians q̄s regebat. Huic ſe conſociauit enodiꝰ iuuenis ex eiꝰ municipio. qui & ipe tñ p̄or cōuerſus & baptizatus erat. Querebant quis eos locuſ haberet vtilius ad ſeruiendū deo. ſimulqz remeabant ad affricaz. Sed cū eſſēt apud hoſtia tybina pia mater eius defuncta eſt. q̄ vniꝰ viri ſūat vxor & ipm etiā vitiā in extremo vite lucrata eſt deo. Poſt mortem igiē matris nauigantes. reūſi ſūt ad agros p̄rios. Eratqz cū amicis in affrica. meditās in lege domī die ac nocte ſcribēs libros & docēs inſcios. Et cū iam terminū in ieuniis & oratōibꝰ tranſegiſſet. a ſancto valerio yponenſi epō. licet inuitꝰ ordinē ſacerdotis ſuſcepit. Qui ſtatim monaſteriū clericoz inſtituit. & cepit viuere ſecūdū regulam ſub ſanctis apoſtolis ꝯſtitutā. Sanctus aūt valeriꝰ ordinatoz eius exultabat vberiꝰ. hominem ſibi datū talem diuinitꝰ. qui in doctrina ſana eccleſiā edificare eſſz ydoneꝰ Vnde & ipe valeriꝰ quia grecus erat. videns ſe in latina lingua & literis minꝰ doctū. beato auguſtino poteſtatē dedit. contra vſum orientalis eccleſie coram ſe in eccīa predicare. Vñ cū ei multi epi derogarēt. ille liguas obtrectantiū nō curabat. dūmodo p eū fieret qō a ſeipo ipleri plenarie non valebat. Interea ſāctꝰ valeriꝰ metuēs ne ab alia eccleſia ſacerdote p̄uata in epm anguſtinꝰ q̄rereē. & ſibi auferreē. ſciens ſe iam corpe & etate infirmū a carthaganenſibus p literaſ ipetrauit. vt yponēſi eccleſie auguſtinū licz modis omnibus renitentē p̄moueri p̄mitterz paſtorem. Quo facto cum tanta inſtantia omnes hereticos libris & epiſtolis & diſputatōnibus debellabat. q̄ ſe victos erubeſcentes. & augmētis eceleſie iuuentes. grauiſſimas & intolerabiles p ſecutōes vnitati eccleſie inferebāt. & aliquotiens vias beati viri inſidijs obſidentes. ſemp dei p̄uidētia itineris errore ſeductum inuenire ñ poterant.

¶ LII. ¶ Qualiter vixit in epiſcopali dignitate.

Veſtes et calciamēta & lectualia eiꝰ ex moderato et ꝯpetēti habitu erāt. nec nimiū nitida. nec abiecta plurimū qz. quia plerūqz vt dicebat. vel iactare ſe inſolenter ſolēt homīes. vel abijcere ex vtroq; non q̄ hieſu xp̄i: ſz q̄ ſua ſunt q̄rentes Ille vo mediū tenens in regula canonicoz dixit. fateor. de p̄cioſa veſte erubeſco. Et ideo cum daē michi vendo eā. q̄a veſtis nō poteſt eſſe cōmunis. p̄ciū fit ꝯmune. Menſa frugali et pca vſus eſt. et inter olera et legumina carnes etiam p̄pter infirmos et hoſpites habebat. In menſa ſemp lectionē aut diſputatōz diligens. contra peſtez detractōis mea ita ſcriptū habebat. Quiſquis amat dictis abſentiū rodere vitam. Hāc menſam indignā nouerit eſſe ſibi vel ſui. Vnde ſi forte aliquando detractio emergeret. dicebat q̄ ſi nō tacerēt. aut verſus illos ipe deleret aut a menſa recederet. Erga paupes tam piꝰ et miſericors erat. q̄ cum eccleſie ſue pecunia deeſſz. hoc ip̄m populo denunciabat. ñ ſe habere qō egētibus erogaret. Nā et de vaſis dominicis p̄pter captiuos et īdigentes frangi et p̄lari iubebat. et īdigentibus diſpenſari. Quod etiā beatus ambroſius ī talibus neceſſitatibus īdubitanter eſſe faciendū dixit et ſcripſit. Feminaz nulla ītra domum eius manſit. nec etiā germana ſoror. ſed nec fratris ſui filie. q̄ deo pariter ſeruiebant. Dicebat eī. quia et ſi de ſoroze et neptibus nulla poſſz naſci mala ſuſpitio. tamē quia tales p̄ſone ſine alijs neceſſarijs ſecūqz manētibꝰ eē non poſſent. et ad eas etiam alie aduētarēt. ex illis

Habes

possent infirmiores aut temptatõnibus humanis pire · aut certe malis hominũ suspitõibus ifamari. Et si forte eum aliqua feminarum ad se vidẽdum vrgeret · nuuq̃m solus cum sola loquebaẽ · nisi secretum aliquid interesset · Hic itaq; sapientie lumẽ ꝓfulgidum · ꝓpugnaculũ veritatis · & fidei tutamentum · oĩs eccie doctores · tam ingenio q̃ sciẽtia vicit · icompabiliẽ florens · tam exẽplis vtutum q̃ affluẽtia doctrinaꝝ · Etem̃ tãta scripsit vt non soluz ab aliquo toto vite sue tempore scribi · sz nec possint lectõne pcurri · huius em̃ librorꝝ · tractatuũ & epl'aꝝ numer? plusq̃m ad mille triginta extẽditur vt merito ei dictum illud oueniat mentiẽ · q̃ te totum legisse fateẽ ¶ Sigibert? · Eo tẽpore maxim? tyrann? ab ambrosio ex cõmunicatus, quia cotrigi noluit a theodosio aquileie i bello pimiẽ · & valẽtinian? impio restituiẽ · Alia hystoria dicit maximum rome ab inimicis graciani eẽ interfectũ ·

¶ LIII · ¶ De facinore theodosij in thessaloni censes commisso ꝓ quo excõmunicatus est ab ambrosio ·

ANno iperij sui q̃nto theodosius ĩpator ĩmane facimus qđ omisit quando thessalonice · vij · milia ciuiũ fecit occidi · in vltionẽ iudiciũ i seditõne occisoꝝ · i mitabili publice pnie exẽplo diluit · ab ãbrosio eccia expulsus · & humili satisfactõne reconciliaẽ · ¶ Hugo floziacensis libro quinto · Thessalonica ciuitas ẽ grandis & populosa · i qua dũ fuissz orta seditio · quidã iudices lapidati sunt a populo atq; trucidati · vñ indignatus theodosi? iracũdie nõ refrenauit infirmitatez sed iussit omnes ꝑiter interimi · nõ secernens nocẽtes ab innocentibus · Igiẽ sic i messibus incisi sunt nõ pcedente iudicio fere v · milia hominũ · Hãc cladem audiens vir virtutis ambrosius cũ pnceps mediolanũ venisset & templum intrare voluisset occurzit ad ianuã · & his sermonib? a sacris limibus ꝓhibuit eum dicẽs · Nescis ĩpator ꝓpetrata ate · cur post causam tanti furoris nõ agnoscis molem tue ꝓsumptõis · Sed forte recognitõem pecca ti ꝓhibet potestas ĩperij · decz tamen vt vincat rati ꝓhibet potestatẽ · Scienda quippe natura ẽ ciusq; mortalitas · atq; resolutio & puluis ꝓgenitorꝝ · & ex quo facti & ad quem redigendi finem sum? · vt ñ floze purpureo ꝓfidentes infirmitate opti corpis · ignoremus nos coequales hominũ · pnceps es o impator · sz ꝓseruoꝝ · vnus ẽ em̃ oĩm domin? rex atq; creator · Quibus oculis aspicies cõmunis dñi tẽplum · quib? calcabis pedib? sanctũ pauimentũ Quõ man? extendes de qb? adhuc sanguis stillat iniust? · quomõ huiusmõi manib? suscipies sanctũ corp? domi · qua ꝓsũptõe ore tuo poculũ sãguis e? pcios? pcipies · cũ furore sermonũ tuoꝝ tant? i iuste sit sanguis effusus · Recede igiẽ recede · ne secundo peccato ꝓzem nequiciã augere cõtendas · Suscipe vinculũ quo oĩm te domin? ligat · est em̃ maxima medicina sanitatis · ¶ LIIII ·

¶ De cõpunctõe eius & humili postulatõne absolutionis · & de correctõne edicti · & absolutione theodosij ·

HIs sermonib? impator obediẽs · erat em̃ diuinis eruditionib? enutrit? · & aperte sciens q̃ sunt ꝓpria sacerdotũ · & q̃ regũ gemens & deflẽs ad regalia remeauit · Cũq; vnj · mensiũ continuũ transisz spaciũ · ꝓpinquauit nrĩ saluatoris natiuitas · Impator aũt lamentationib? assiduis in palatio residẽs lacrimas ĩcessabiliter ex pẽdebat. Ingressus ẽ aũt rufin? militũ magister · singularem apud cũ fiduciã habens · & videẽs principem lamẽtationib? ꝓstratũ · accessit vt lacrimaꝝ inqreret causas · At ille ĩgemiscens amarissime · & vehementi? lacrimas fundẽs · tu inquit rufine non sentis mea mala · ego aũt lamẽtor & gemo calamitatem meã · quia seruis quidẽ & mendicãtib? aptas sunt tẽpla dei · & ꝓpriũ domini locũ ingredientes licenẽ exorãt · michi vero ingress? ad eũ nõ ẽ · sz insup etiã celi sunt clausi · Et hec dicẽs verba singula singultib? irrũpebat. Tunc rufin? · Currã ĩquit sibi placz · & pontifici psuadeo vt soluat vinculuz quo te ligauit · Ad quem ĩperator · Non iquit persuadebis ambrosio · noui em̃ decretum illius cẽ iustũ · neq; reuerebiẽ imperialẽ potentiã · vt legẽ possit ꝓuaricare diuinã · Sed cum rufin? vbis plurib? vtereẽ · & ꝓmitteret ambrosiũ eẽ flectendũ · impator eũ ꝓgere cum festinatõne ꝓcepit · Ipe etiã spedata p? paululum est secutus · credẽs rufini ꝓmissionib? · Porzo vir mirand? ambrosius mox vt vidit rufinum ait · Impudentiã canũ es secut? o rufine · tãte videlicz necis autor existens · & nõ pudore ẽ ex fronte detergens · non erubescis nec metuis cõtra maiestatẽ latrare diuinã · Cũq; rufin? supplicasset · et diceret statim imperatorem esse vẽturũ supno zelo accensus ambrosius ait · Ego inquit rufine tibi ꝓdico quoniã eum ĩgredi sacra limina ꝓhibebo · si vo imperium in tyrannidẽ mutauerit necem libenter suscipio · Quod audiẽs rufin? nunciauit imperatori votuz antistitis · monens vt palatium remearet . Impator aũt hoc in media platea cognoscẽs pgam ĩquit · & iustas in faciem suscipiã ꝓtumelias Tunc ad sacra limina peruenies · i sacrã non est ausus intrare basilicã · sz accedens ad antistitem inuenit eum i salutatatorio residentẽ · Quem ilico rogare cepit · vt solueret ei? vincula · Episco p? aũt tyrannicã dicebat esse ei? pntiam · & cõtra deum insanire · eiusq; legem calcare · Ad hec imperator · Non inquit insurgo cõtra ecclesiasticas sanctiones · neq; inique ingredi sacra limina contẽdo · sed te soluere mea vincula deposco · precor deniq; vt & omnis domi ꝓ me exores clementiã · & ne michi claudas ianuam · quam cũctis ꝓ penitentiã dñs noster aperuit · Tunc antistes · Quã inquit penitentiã ostendisti post tantas iniquitates · quib? medicaminib? post tanta vulnera plagas curasti · Ad hec impator · Tuum ĩquit op? est · & docẽ & medicamina tempare · meum est oblata suscipere · Tunc sanct? ambrosius · Quoniã furori iquit tuum iudiciũ omisisti · & non ratio ꝓtulit snĩam · sz potiz? iracundia · scribe legem que decreta furoris euacuet · Scribe iq̃m legem vt intra dies · xxx · snĩa necis atq; ꝓscriptiõis i literis tm̃ scripta pmaneat & iudiciũ rationis expectet · quib? transactis ira cessante ratio causam examiẽt · ac demum qđ apẽ semetip̃z cognouerit sub veritate disponat. Itaq; ĩtra hoz diez numeruz aĩaduerti poterit · an iusta sit quam ꝓtuleris · an ĩiusta sententia · Et siquidez ratio ꝓbauerit iniusta q̃ sunt ꝓlata · disrumpet · si vero iusta firmabit · porro diez numerus ad hec inuestiganda sufficiet · Quam admonitõem discreti & sapientissimi viri imperator anĩo libenti suscipiens · & optimam esse cõsiderans · legem repẽte conscribi ꝑcepit · & ꝓpria manu confirmauit · Quo facto vinculũ eius dissoluit epus · Sicq; demum imperator igredi limina ꝑsumpsit ecclesie · et adherens pauimento · manib? capillos euellẽs · cũ

lacrimis a dño veniã impetrare poscebat. Verum cuz tempus affuisset quo munus ad altare offerre solebat·surgens cũ lacrimis est ingressus · Cunqz obtulisset sicut solitus erat·intra cancellos stetit· Rursus aũt ambrosius nõ quieuit ·sed differentiã locoz edocuit·Et ꝑmo q̃dem req̃siuit quid ibidez expectaret ·Imperatoze dicente sustinere se sacrozũ ꝓceptõnem misterioz·per archidiaconem remãdanit ei archiepus·O imperatoz interioza loca sacerdotibus tm̃ sunt collata· q̃ ceteris nec igredi· nec cõtingere ꝑmittit̃· egredere igit̃ & cum ceteris hãc expectationẽ communez habe·purpura nãqz ipatozes non sacerdotes facit·Tunc imperatoz fidelissimus hanc etiã traditionẽ animo gratanti suscipiens·remandauit dicens Non audacie causa intra cancellos mansi· sed ĩ ꝯstantinopolitana vrbe hãc ꝯsuetudinem esse cognoui·sed ago gratias ꝑ huiꝰ modi medicina·Tali ergo tantaqz & ꝑsul & imperatoz vtute clarebãt· & tantum ꝓdest increpatio a viro virtutis plata· ¶ LV.

¶ Qz placella imperatrix intendebat paupib? sustentandis· ipe vero theodosi? ydolis euertendis

Uxoz vero theodosij nomĩe placella·claudoz atqz debiliũ maximã habebat curã· non seruis·nõ alijs vtens ministris ad hec officia pagenda·sed ꝑ semetipam hec agẽs ad eoz habitacula veniebat · vnicuiqz qđ opus erat ꝑbẽs·& ꝑ ecclesiaz xenodochia discurrẽs·suis manib? infirmis ministrabat· ollas eoz extergẽs ius gustans.offerens codearia·panẽ frangens·cibos ministrãs·calices diluens· & alia cuncta faciẽs q̃ seruis·& mĩstris mos ẽ solenniter opari·His aũt qui eã de rebus nitebanẽ talib? ꝓhibere .dicebat Auz distribuere iperij ẽ op?·ego aũt pro ipo imperio hoc op? offero bona michi tribuẽti ·Sed et viro suo sepe dicebat·Oportet te marite semp cogitare quid dudum fueris & quid modo sis· nã si semp hec cogitaueris·ingratus benefactoꝛi ñ eris sed impium quod eo largiente suscepisti legaliter gubernabis·Ita his & similibus sermonib? optima mulier proficere virum suũ ĩ virtutib? sedule horabat̃·Deniqz fidelissim? imperatoz contra errozẽ gentiliũ insurgens·eũ fundit? euertere destinauit Lege igit̃ data ꝑcepit ydolozuz templa solotenus euerti·Ante eũ em̃ imperatoz maxim? constantin? qui ꝑm? pietate moz oznauit imperiũ· sacrificare demonib? interdixit·non tamen eoz templa euertit.sed inaccessabilia esse ꝑcepit· cui? filij paterna vestigia sunt secuti·Iulianus aũt eis succedens·ĩ pietatẽ renouauit·& flamam veteris impietatis reaccendit·Iouinian? vero interempto iuliano ipe riũ assecut?·rursus ĩmolationes ꝓhibuit ydoloz Valens deniqz omnib? imperij romani gentibus concessit·vt religiones suas colerent sicut vellent solũmodo illos ĩpugnans q̃ arriana dogmata non suscipiebant·Itaqz vsqz ad tempa h? magni theodosij·& ad ydoloz aras ignis accendebat̃·& libamina atz sacrificia offerebant̃·sed et publicas festiuitates populi ꝑ plateas agebant·& ozgia dyoni sij celebzabant·& cũ sacris currebãt·canes euiscerantes & furentes atqz bachantes·et agebãt omia q̃ nequicia errozis ꝓprij insinuat· Sed hec omnia theodosi? catholic? imperatoz extirpare radicit? ĩperauit·& euulsit·corripuit & odẽnauit· ¶ Tripertita hystozia·Erat ab initio rome dom? magne in qbus panis fiebat· qui vniuerse ciuitati mĩstrabat̃· Haz mancipes procedente tempe pistria publica·fecerũt latrocinia ꝓuata·Cum em̃ essent male in locis subterraneis substitute ꝑ singula earuz domuuz latera tabernas ibi ostituẽtes meretrices ibi ꝑstare faciebant · vt ꝑ eas plurimos decipent alios q̃ ꝓ pane· alios qui ꝑ libidine veniebant· Arte nãqz mechanica in molã de taberna cadebãt & maxime peregrini·& ibi laborãtes vsqz ad senectutem putabanẽ mortui·Ibi fortis ceciderat qui dã miles theodosij q̃ dũ exire nõ ꝑmitteret̃·extraxit gladiũ·& ꝓhibentes occidit· Alij vero territi cum dimiserũt·qui exiens dolum narrauit ipatoꝛi Moxqz impatoz mancipes interemit · & pistrina fundit? euertit· Item mos erat rome vt mulier in adulterio deꝑhensa nõ punirẽt . sed ad augmentũ peccati in angusto prostibulo ĩcludebat̃ ·& admissis qui cũ ea fornicarent̃ .horaz q̃ turpiter cõmiscebanẽ ·timpanabula percutiebant· vt sono illo iniuria fieret manifesta· Hec ꝑstibula theodosi? iussit destrui·& alijs penis adulterã puniri· ¶ LVI.

¶ De subuersione templi iouis apud apamiam·

Drim? igit̃ alioz marcell? eps lege prim cipis pro armis vsus ꝓprie ciuitatis tẽpla destruxit· de fiducia diuina nõ de homiñ virtute confidens·qđ op? dignum memoria narrare non silẽa Defũcto iohanne apamie ciuitatis epo· marcellus vir sanctissim? ordinatus ẽ feruens spũ secundum apostolũ·Inter hec venit ꝑfectus orientis apamiã· duos millenarios cũ subiectis habens·quo facto popul? militari timoze perterritus est · Vbi dũ esset templũ iouis valde ꝑpuñ.& ornamentis plurimis variatũ ꝑfect? id destruere nitebat̃·Videns aũt forte nimis edificium ac robustũ· impossibile iudicauit homib? lapidum iũcturas & omissiones posse dissoluere· Erãt em̃ ingentes & alterutris illigati · insup & ferro plũboq; pincti·Porro macellus pusillanimitatẽ ꝑfecti videns eũ quidẽ misit ad alias ciuitates·Ipe vero suplicabat deo vt templo destruendi ꝓberet occasionem · Inter hec venit quidam sponte dilucu lo·non structoz·non lapidum sectoz·neqz alteri? cuiuscunqz ꝓfitus artis · sed lapides ferze & ligna in humeros ꝯsuetus·Is ergo accedens promisit facile templũ esse soluendũ·qui tantũmõ mercedem accipe poscebat artificum·Cñqz hoc sanctus põtifex promisisset hoc ille machinat? est· Coherebat templo in altitudine ꝯstituto ex quatuoz lateri? porticus·erantqz colũne ingentes· & altitudinem templo habentes equalem·Singulaz vero circuꝰ columnaz erat·xvj·cubitoz· Porro natura petre fortissima·que non facile quibuslibet ferramẽtozũ generib? rũperet̃·Has itaqz ꝑ circũitus subfodiẽs & sub eaz basib? fortia ligna supponẽs imisit ignẽ quo facto nõ poterat ligna naturaliter ignis accẽdere · demon etenim quidã deterrim? apparuit q̃ flamã vires suas prohibebat opari· Cunqz frequẽter hoc facerent & molitionẽ suam explere nõ possent·nunciauerunt hoc pontifici meridie dormiẽti At ille repente ad ecclesiam ocurrens·& aqua ĩ vasculo portari ꝑcipiens aquam posuit sub altare · Ipe vero in pauimento posita fronte· clementi domino suplicabat. ne ampli? tyrannidem demonis vllam patere̅ habere fiduciã·sed vt infirmitatem illius euaderet·& signũ ꝓprie virtutis ostenderet ne magis ex hoc infidelibus exultatõis occasio nascere̅ . hec cum dixisset facto signaculo crucis in aqua·quendã dyaconum suum equitiũ fide & zelo munitum·sumere iussit aquam· & velociter curre̅

& confidenter pgere·ignēq; ſupponere· Quod dū fuiſſet factum·fugit demon non ferens aque vtutem · ignis autem velut oleū habuit illiq; aq̄ naturam·comphensaq; ligna ſunt repēte ꝑſumpta· columne vero ſuffulture ſolatio nudate · & ipe ceciderunt·& alias xij · vna traxerunt · Tunc latq; qđ coherebat templo violenta ruina depoſitū ē· Bonus aūt totam ciuitatē ꝓcutiēs·cūctos fecit hic cō currere·Et dum īimici demonis apte cognouiſſent fugam.in dīnīis laudibus ora ſoluebāt · Fic eñ & alia templa ſacratiſſimus pontifex ille ōſtruxit·qui & victoribus ſcribebat martiriq;·et reſcripta ſuſcipiebat· & nouiſſimo etiaz martirio ipe coronatus eſt · ¶ LVII.

¶ De ſubuerſione Serapis ī alexandria· ¶ Ruffiq; vndecimo libro·

EO tempore apud alexādriā·erat baſilica q̄dā publici operis vetuſta·& admodū neglecta · quā ꝓſtantiq; īpator hereticus donaſſe epis ꝓfidiam ſuā ꝓdicantibus ferebaē que longa īntima nichil validum ꝓter pietes habebat·Viſum eſt theophilo epo hāc ab īpatore poſcere·vt creſcentiq; fideliū populis·orationum quoq; creſcerent domq;·· Quā cū acceptā vellz extollere·reperta ſunt īntq; antra quedā latētia· & terre defoſſa latrocinijs & ſceleleriq; magis q̄ ceremonijs apta· Igitur gentiles qui redigi criminū ſuorum latebras· & flagitioz ſuoz cauernas viderant·non ferentes opta tot ſcelerum mala & tenebris obtecta reſerari·velut draconū calice potato inſanire oīns ac palam furere ceperūt· & crebros conflictus manu & ferro agere in plateis·Noſtri aūt numero & potentia multo plures·ſz modeſtia religionis mīnq; feroces erant·exquo frequēt noſtroz plurimis vulneratis· aliquantis etiā īterfectis·ad templū ſerapis quaſi ad arcem quandā refugiebant· Quo nōnullos ex xp̄ianis ſecū adducētes·accenſis aris īmolare cogebant·renitentes nouis & exq̄ſitis ſupplicijs excruciatos necabāt·alios patibulis affigentes·alios ꝓfractis cruriq; in ſpelūcas p̄cipitantes· Templuz aūt ſerapis locq; erat nō natura·ſed manu & ꝓſtructōne ꝑ centum aut eo ampliq; gradq; īm ſublime ſuſpenſas · quadratis & ingentibus ſpacijs ex omni ꝑte diſtentus·miroq; opere ꝓſtructus·In hoc ſerapis ſimulacruz ita erat vaſtum·vt dextera vnum parietem alterum leua ptingeret Quod monſtz ex omniq; generiq; metalloz ſignoz;q; ꝓpoſitū ferebaē· Erant etiā q̄dam ad ſtupoꝛem & admiratōz videntiū dolis & arte compoſita·Nam feneſtra ꝑ exigua ab oꝛtu ſolis ita erat aptata vt die qua īſtitutū fuerat ſimulacz ad ſerapem ſalutandū diligentez temporibus obſeruatis·ingrediens ſimulacro ſolis radiq; ꝑ eandem feneſtram directq;·os & labia ſerapis illuſtraret·ita vt īſpectante populo oſculo ſalutaq; ſerapis videreē a ſole· Signū aūt ſolis ad hoc ipm ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat fabricatū· vt magnes lapis cuiq; natura ferzum ad ſe trahit · deſup īm laquearibq; fixus·cū tempate ſub ipſo ad libram poſitum fuiſſet ſimulacz vi īnaturali ad ſe raperet ferrum·ſic q̄ aſſurrexiſſe populo ſimulacrum·& īm aere pendere videretur · & ne hoc lapſu prepropero ꝓpereē· miſterīū fallacie ſurrexit aiebant .ſol valedixit ſerapi vt diſcedat ad ꝓpria ꝑſuaſio aūt quedam a gentibq; fuerat diſperſa · q̄ ſi humana manq; ſimulacrū illud contigiſſz·terra ō biſcens ilico ſolueretē īm chaos·celūq; repente ruet·īm p̄ceps· Qué res ſtupoꝛem quendā paululū populi dabat·cū ecce vnus ex militibus fide q̄ armis magis munitq;. correptā bipēnē īſurgēs maxille eius illidit·clamoꝛ attollitē vtroz;q; populū·neq; tñ aut celū ruit·nec terra dehiſcit· Iñ iterum atq; iteꝛ repetēs putris ligni fumoſū geniū cecidit·Poſt hoc reuulſum ceruicibq; caput trahitē & pedes aliaq; membra ceſa ſecuribq; · & rapta funibus diſtrahunē ac ꝑ ſingula loca membratim īn cōſpectu cultricis alexādrie ſenex veternoſq; exuriē· ¶ Theodoꝛicus· Cum aūt caput ſerapis abſtuliſſent.greges ſoꝛicum inde cucurrerūt · Erat eñ habitatio ſoꝛicuz egiptioz deus · ¶ Rufinus· Poſt hoc capite ipo ydolatrie dejecto· ſtudijs vigilantiſſimi ſacerdotis theopholi·quecūq; fuerant ꝑ totam alexandriā poꝛtenta potiq; q̄ ſimulacra·pari exitu & ſimili dedecoꝛe publicāē Quot ibi capita īnfantiū deſecta īmauratis labris īnuenta ſunt· Quot puuli vi necati. Quot ibi viſe ſunt deſpicate ob fibraz īſpectionē· ¶ LVIII.

¶ De flagicijs tyranni ſacerdotis īm templo dolo cōmiſſis.

TAqz ſacerdos erat apud eos īm templo ſaturni tyrannq; nomine·hic quaſi ex rñ ſo numīnis·adoꝛantibus īm tēplo nobilibus quibuſcūq; & ꝓmarijs viris·quoz ſibi matrone ad libidinem placuiſſent· dicebat ſaturnū ſibi ꝑ cepiſſe·vt vxoꝛ ſua ꝓnoctaret īm templo· Cum is qui audierat gaudens.q̄ vxoꝛ ſua dignatōe numinis vocareē·exoꝛnatam compticq; īſup & donarijs onuſtā·ne ſez vacua repudiareē viugē mittebat ad templū· In conſpectu omniū ꝓcluſa īntrīſecq; matrona·tyrannq; clauſis ianuis & traditis clauibus deſcendebat· Deīnde facto ſilentio.ꝑ occultos & ſubterzaneos aditus īntra īpm ſaturnī ſimulacruz quod erat a tergo exeſum·& pieti diligenter annexum·patulis erumpebat cauernis·ardentiq; īntra edē lumīniq;: īntente ſuplicantiq; mulieri· vocem ſubito ꝑ ſimulacz oꝛis ꝓcaui ꝓferebat ita.vt pauore ſimul & gaudio īnfelix mulier trepidaret·q̄ dignā ſe tanti numīs putaret alloquio· Poſtea vero q̄ quod libitum fuit·vel ad ꝓternatōez maioꝛē vel ad libidīnis īncitamentū diſſeruiſſet·numē impurum arte quadaz līneolis obductis repente lumina extīnguebanē vnūſa· Tunc deſcendēs obſtupenti mulierculeꝓternateq; adulterii fucū ꝓphanis ꝓmentationibus īferebat Hec cū ꝑ omnes miſeroz matronas multo tēpe gererenē·accidit quā dā pudice mentis femīnaz facīnq; horruiſſe· & attētius deſignantem cognouiſſe vocem tyranni Que domū regreſſa·viro fraudē ſceleris īndicauit· Ille īniuria ꝓiugis īmo potiq; ſua īm ſcriptū tyrannum ad tormenta ꝓducit·Quo ꝓuicto atq; ꝓfeſſo · pudoꝛ omīs & dedecq;·paganoz ꝓuaſit domos·adulteris mriq;·īncertis patriq;·liberis ſpuriis cōꝑhensis·Quibus diuulgatis & cognitis·raptī cum ſimulacris & edīq; excidebanē et crīmina·

¶ LIX· ¶ De ſimulacro ſimie et īmundatione nili contra paganoz opīnionem·

VNc quidem apud alexādriā relictū eſt ex īduſtria vnū ſimulacz ſimie·ne pagani poſtea negareē ſe etiā tales deos adoraſſe· Quam rē grauiē fezebant philoſophi·Inuente ſūt aūt ibi īm templo litere īm lapidiq; īſculpte que īndicabāt templū ſerapis terminū habiturum· qñ apparuiſſet caracter crucis·q̄ interꝑtaē vita ſuperuentura·¶ Rufinus· Moꝛis erat īm egipto·vt

menſura aſcendentis nili ſlumínis ad templũ ſera pis deferẽt · velut ad incremẽti aquarũ & inunda tõis auctorem · ſubuerſo aũt eiꝰ ſimulacro · igniq; ſuccenſo · omnes pagani negabant ſerapim miuere meroꝛe aquas vltra & affluentiã ſolitam larg tu rum · Sed vt oñderet deus non ſerapim qui multo erat nilo poſterioꝛ · ſed ſe eſſe qui ãqs flumĩs tpi bus ſuis iubet excreſcere · tanta ex eo et deinceps fuit inundatõ · quanta ꝑus nulla etas memineraꝛ ¶ Sozomenus · Eo tempoꝛe fertur nilus ſolito nõ excreuiſſe · ſeuientibus ergo egiptijs · quia ſacrifica re non ſinebanꝫ · audiens hec impatoꝛ dixit · nũq̃n currat ille fluuiꝰ · ſi magicis artibꝰ & fluxu ſãgui nis polluende ſunt vnde ſacre paduiſi · Poſt paulu lum vero altiꝰ ꝙ ſolebat · excurrit · clamantibꝰ pa: ganis ĩ theatro ꝙ velut ſenex ỏliraret n.ſ. · Quo facto plẽs ad xpianitatẽ ſũt conuerſi ¶ Sigibertꝰ Eo tempoꝛe claudiam̃ gẽtilis poeta rome claruit ¶ Actoꝛ · Huiꝰ duo volumina metrice compoſita inueniunꝫ · vnũ maius · alteꝝ minus ¶ LX · ¶ De diſperſione oſſium beati iohannis baptiſte · & reuelatõne capitis eius · ¶ Sigibertus ·

ANno theodoſij ſexto · caput iohãnis ba ptiſte a theodoſio imperatoꝛe oſtimopo lim eſt tranſlatũ. Quod cũ valens impa ratoꝛ olim illuc voluiſſet tranſferre · vehiculuꝫ in quo ſanctũ caput ferebaẽ nullo modo moueri po tuit. Ex hyſtoꝛia inuentionis ſancti iohannis : Narrat ioſephus vinctũ fuiſſe iohannẽ in caſtello machonta · ibiq; caput eiꝰ trũcatũ · Quod herodi as a ſaltatrice ſuſceptũ · non eſt paſſa cum reliquo coꝛpoꝛe ſepiliri · metuens ne integꝝ ſancti coꝛpus cum omni facilitate reſurgeret · hoc aũt fieri poſ ſe non putauit · ſi caput cũ coꝛpoꝛe vni non trade reẽ ſepulture · ideo illud intra ſepta palatij ĩfoſſũ occulta ſolicitudine ꝓcurauit cuſtodiri · corpꝰ aũt apud ſebaſtem que quondã ſamaria dicta eſt legi tur humatũ · & a barbaris vſq; ad iulianũ apoſta tam intactũ · Tunc vero pagani ſepulcꝝ eius inua dunt. oſſa diſpergũt · eadeꝫ rurſus collecta & cre mata latiꝰ diſpgunt · Sed dei ꝓuidentia affuerunt quidã ex hieroſolimis monachi · q̃ mixti cum alijs colligentibꝰ queq; potuerũt · ablata ad philippum hieroſolimoꝛum epm̃ ptulerũt · Qui ſuꝑ ſe eſſe di cẽs tm̃ theſauꝝ ſeruare · miſit ea ad athanaſiũ maxi mum tunc alexandꝛie epm̃ · Que ille ſuſcepta pau cis arbitris ſub cauato ſacrarij pariete ĩcluſa reſer uauit · ꝓphetico ſpiritu credens generatõi future ꝓfutura Poſtmodũ vero caput reuelatũ eſt duo bꝰ monachis · q̃ cauſa oratõnis in hieruſalez vene rant q̃bꝰ ĩ viſione angelica dictũ ẽ · Ite ad palatiũ herodis quondã pꝛincipis · & vbi fumum e terra aſcendere videritis · ibi caput iohannis baptiſte in uenietis · Quũ ita facientes · cũ magno honoꝛe clan culo ſecum illud hieroſolimã depoꝛtauerũt · Et ñ multo poſt a latronibꝰ raptũ eſt · q̃ mittẽtes illud in quoddã ſpecu · ibi dẽ dimiſerũt · donec idem io hannes cuidã heremite reuelauit dicẽs · Accipe ca put meũ · quod in hoc ſpecu depoſitũ eſt · & da il lud iozanno epo · q̃ ꝑeſt alexandꝛie vbi reliq̃e coꝛ poꝛis mei requieſcũt · qui & ita fecit. ¶ LXI · ¶ De tranſlatione eiuſdem ab alexandꝛia ĩ aquitaniam ·

POſt aliquot aũt ãnos cuidã monacho nomĩe felicio · q̃ oratõis gratia hieruſalẽ adierat · angelica viſione dictũ eſt vt pꝛ geret alexandꝛiam · ibiq; in quadam eccleſia beati iohannis caput eiꝰ cũ tribꝰ pꝛulis ĩnocentũ recõ ditũ accipiens. tranſferat in pꝛes galliaꝝ in regio nẽ aquitanie · Qui iuſſa cõpleꝝ · theſauꝝ ſibi a cõ teſtinatũ vniꝰ ſpoꝛtelle oduſũ ĩnnu ſcepit ſtatiq; iũctis ſibi ſocijs aſcendit nauẽ · Cunq; ĩ mare iter agere cepiſſẽ felicĩ · eleuans oculos & palmas ad celũ · oꝛauit dominũ hieſum vt mitteret eis ange lũ ſuũ ducem itineris ad locũ deſtinatũ · vbi collo caret quẽ poꝛtabat reliquiaꝝ theſaurũ · Hec autez eo oꝛante · ecce nubes valida deſcendit ſup nauim & de medio nubis egreſſa eſt colũba adinſtar ni uis alba · & ſup pupim immobilis ſtetit · taꝫ in die ꝙ in nocte · vſq; dum in ptibꝰ acquitanie ad litus occeani ptigerẽt · In poꝛtu aũt agolimenſi exierũt ad terrã · & mouentes inde quaſi duo miliaria ſue nerunt coꝛpa moꝛtuoꝝ ſcz regem wandoloꝝ cum omni exercitu ſuo · vt opinoꝛ vigintimiliũ viro rum · Egreſſus em̃ fuerat idẽ popul? craſſa ceruí ce de vagĩa ſua · p mare cũ claſſe magna · & ventꝰ vehemẽs trãſuexerat eos ĩ ꝓdictũ poꝛtũ agolimen ſem · Nunciatunq; erat pipinio regi acquitanie · q̃ gens wandalica regnum eius inuaderet · qui cum eis cum omni multitudine armatoꝝ occurreꝝ om nem illoꝝ exercitum exercitu ſuo interfecit · ita vt nullꝰ ex tanta multitudĩe illeſus euaderet · de ſuo aũt exercitu nõ niſi · xx · viri minuerenꝫ · quos tam ipe p̃ ceteris diligebat · Cũq; ab hac cede letus ꝓ victoꝛia rediret · quodã in loco ꝑſſus ſomno ſtra tum ſuũ in papilionibꝰ pari iubet · Et ꝓ laſſitudi ne ſomno ꝓpe ingruente vox diuina ad eum allata ẽ Cur piger ſomnꝰ te ita ꝑſſit · noueris magni pꝛo phete pluſquã ꝓphete · & mundi lucerne caput ex tranſmarinis ptibus huc afferri · cũ tribus puulis ĩnocentibꝰ · & ꝓpter eiꝰ nomẽ in hoc ꝑlio diuinitꝰ victoꝛiam tibi a domino eſſe collatam · Ecce poſt tergũ tuũ ſequũẽ viri fratres habitu pegrino · & q̃ ꝑeſt ceteris felicĩ? vocaẽ · Vade in occurſũ eoꝝ & eos humiliẽ ſuſcipe · ac pacifice tecũ coneris de ducere · & videbis magnalia dei · qui & ita fecit · Cunctꝰ quoq; exercitus qui ĩ caſtris erat · audito aduentu eoꝝ · q̃ſi vir vnꝰ eis obuiam ꝓceſſerunt · trigita milia viroꝝ · coꝛpa moꝛtuoꝝ q̃ ĩ pꝛelio coꝛ ruerant ſecũ deferentes · apꝛehẽdenteſq; ſpoꝛtel lam qua ſãctũ coꝛpꝰ poꝛtabaẽ ſingulis feretris ap ponentes · miro modo mox vita ꝓ moꝛtuũ moꝛtu is reddita eſt · Sed & alia plura ꝓ eum mirabilia fctã ſũt · Rex aũt pipiniꝰ ĩ honoꝛẽ eiꝰ baſilicã ediſi cauit : vbi reliquias cõcluſit · eãq; ex ꝑdijs ac poſ ſeſſionibus ſuis dotauit. omnia q; neceſſaria mona chis deo ſeruientibꝰ ordinauit · ¶ LXII ·

¶ De pꝛudencio poeta & quibuſdam actis hiero nimi · ¶ Sigibertꝰ ·

EMpe quoq; theodoſij in hyſpania pꝛu dentiꝰ poeta liricus claruit · ¶ Actoꝛ · Hic prudentius libꝝ metricum de cõfli ctu viciorum & virtutum eleganter compoſuit · ¶ Gennadius · Hic pꝛudentiꝰ vir ſecularibus lrĩs eruditus extitit · qui compoſuit trocheũ · de toto veteri & nouo teſtamento ꝑſonis exceptis ꝙm̃ tatꝰ eſt · & in moꝛem greco ꝝ exameron de mũdi fa bꝛica vſq; ad cõditõem ꝑmi homĩs · & ꝑuaricatõ; eius · Compoſuit & libellos quos greca appellatõ ne ꝑtitulauit apotheoſis ſy chomachia · amartige nia. id ẽ : de diuinitate · de cõpugnantia animi · de ori gine peccatoꝝ · fecit & in laude martirum ſub ali quoꝝ nominibus imitatoꝛium ad martirium libꝝ vnum · & himnoꝝ alteꝝ · ſpeciali tamen intentõne

adûsus simachum ydolatriam defendentẽ·ex quo rum lectione agnoscíẽ palatinꝰ simul fuisse· ¶ Si gibertus·Eo quoq; tpe gregoriꝰ nazanzenus epꝰ obijt·Terribile signum in celo colũne p omnia si mile apparuit·Libꝝ virorꝝ illustriũ hic finit hiero nimꝰ· gennadius autem ab hinc incipit ¶ Hiero nimus·in vita de illustribꝰ viris dicit·Hieroni mꝰ natꝰ prẽ eusebio·opido stridõis·qđ a gothis euersum·dalmacie quondã pannonieq; confiniũ fuit vsq; ad pſentem annũ·id est·theodosij primi pis·xmj·hec scripsi· vitã pauli monachi·epistola rũ ad diuersos libꝝ vnũ &c· ¶ Actor·Hec de se hieronimꝰ in pfati libri fine omemorat· Ceterũq; de scriptis eiꝰ que & tũc iam ediderat·& postmo dũ edi tarꝰ erat pleniꝰ iam supradiximꝰ· ¶ Sigi bertꝰ·Eo tpe sãctꝰ patriciꝰ scotꝰ in hibnia cũ suis sororibꝰ vendiẽ·vbi cum esset regis portarius·an geli sepe alloquio fruitur· Hieronimo sacras scri pturas veteris testamẽti· de hebraica veritate in latinam linguam vtente·editio·lxx·interpretum q̃ tenebatur a cunctis & grecis & latinis cepit in secundis haberi· Quod cum contra inueteratum vsum ecclesie fieri quãuis sãcti & docti viri egre ferrent·pualuit tamẽ autoritas hebraice veritatis pꝰq̃m patuit q̃ntũ ab ea discreparẽt·lxx·interpres ¶ LXIII. ¶ De gestis & dictis sancti am brosij abbatis·

¶ O tempore arseniꝰ rome claret·q̃ vsq; ad quadragesimũ etatis annum in aula imperatorꝝ glorioſe militans·ex senatore fit mõachus·& p annos·lv·in heremo sanctita tis exemplo omibꝰ mirabilis enituit· ¶ Ex vitas patrꝝ·Abbas arseniꝰ cũ adhuc esset in palatio·ora uit dominũ vt eũ dirigeret ad salutem·Et facta ẽ vox dicens,Arseni fuge homies·& saluaberis·Ipe etiam descendẽs ad vitam monachalem orauit ite rum sicut ꝑus·Et iterꝝ audiuit·Arseni·fuge tace quiesce·hec emi sunt radices non peccandi.Cum q̃ dam frater ad beatum arseniũ aduenisset· volens eũ videre pulsauit hostiũ eiꝰ·At ille sperãs suum esse discipulũ appuit ei·Sed postq̃m alterꝝ cõspe xit esse.mox se in terrã ꝓiecit in faciem·Illo autez vt surgeret postulante·respondit arseniꝰ dicens· Non hinc exurgam nisi discesseris & p aliquot ho ras non acquieuit surgere· quousq; discederz ille Abbas daniel de eo referebat· q̃ die sabbatorum vespe solem relucentem post dorsuz suũ dimitte ret· extendensq; manꝰ ad celum nõ desinebat ora re·nisi sequenti die sol iterum oculos eiꝰ surgens implesset·Ceteras aũt noctes pugiles ducebat·et ꝑpe diluculũ cũ vellet parũ p nature fragilitate quiescere dicebat somno·Veni male sue· & mox claudens oculos surripiebat paꝝ somni sedendo· & statim surgebat·Iterꝝ ait arseniꝰ·Nos qui mun dane eruditõis disciplinis intenti sumus nichil ha bemus·hi aũt rustici egiptij·& ꝑprijs laboribus virtutes acquisierũt· Quidam e fratribꝰ dixit bea to arsenio·Ecce pat meditari festino de sacris scri pturis que didici· & non sentio compunctõnem in corde·quia non intelligo virtutẽ scripture Re spondit·Illi qui serpentes solent incantare·nõ in telligunt verba que legũt· sed serpẽtes audientes intelligunt virtutes vboꝝ·& acquiescunt & sub dunt eis·Ita ergo & nos faciamꝰ·quãuis emi non valeamus intelligere diuinaꝝ scripturaꝝ virtutẽ tamen demones terrent·& effugati discedũt a no bis·ñ sustinẽtes eloquia spũsancti· Quedã vo ma trona mandauit arsenio se velle eũ videre Qui cũ negasset illa ait Credo i deũ.quia videbo eũ· Que cum ad cellã eiꝰ pueniſſet, virum dei inuenit extra cellã· & ꝑstrauit se ad pedes eiꝰ·Ille aũt leues eã cum indignatõe·& intuens eam ait·Si faciẽ meam videre vis·ecce vide·Illa autẽ ꝑ verecundia nõ cõ sideravit faciem eiꝰ·Et ille ait·Nescis quia mulier es·& p mulieres seducũt pfecti viri·Nũquid suf ficit tibi audisse opa mea· At illa·Nolo inquit vi dere faciem tuã·sed ora p me·Et ille· Oro inquit deũ·vt deleat memoria tui de corde meo· Illa vo ingemiscens recessit· ¶ Ex gestis eius Hic cũ tem pꝰ obitus eius appinquaret· dicentibus discipul' quid faciemꝰ pater· quia nescimꝰ hominem sepeli re·ille respondit·Nũquid nescitis fanem i pedibꝰ meis mittere·& ita ad montẽ trahere· Dum ergo morereẽ cepit flere Et cum fratres illũ requisissẽt dicentes·Quid fles pater·nũquid & tu times·Il le respondit·in veritate timeo· Et iste timor qui nũc mecũ ẽ · semp i me fuit exquo factꝰ sũ mona chꝰ·Cum aũt vidisset abbas pemen·quia transijt dixit · Beatus es abbas arseni · quia te tantum in hoc seculo planxisti · Qui eim hic se non planxe rit·illic in ꝑpetuum lugebit· ¶ LXIIII. ¶ De puero nato gemello & libro heraclidis de paradiso· ¶ Sigibertus··

¶ O tempore in castello iudee emaus·na tus est puer pfectꝰ· ab vmbilico & sur sum diuisus· ita vt haberet duo pecto ra·& duo capita·& vnusquisq; ꝑprios sensus·& vnꝰ edebat & bibebat . & alter non edebat· vnus dormiebat·& alter vigilabat·nõnũq̃m ĩsimul dor miebant·insimul ludebant & alterutrũ · & flebat vterq; · & ꝑcutiebant se ad inuicem · Postro vixe runt annis duobꝰ.& vnꝰ ex eis mortuꝰ ẽ·alter ve ro supuixit diebus quattuor· Floruit etiã his tem poribꝰ vt ex ipo volumĩe patet sanctꝰ heraclides vir religiosissimus·qui & ipe descripsit ad lausuz epz ĩvno volumĩe vitas sãctorꝝ patrꝝ·quos ipe vi derat·& quos alijs deferentibꝰ nouerat cum qui bus etiã deserta penetrauerat egipti· libie·thebay dis·syrene·circa fines quoq; mesopotamie·syrie· palestine·& sub occidentalibꝰ regionibꝰ roma ac q; campania·Qui liber merito paradisus vocat· quia in eo sanctorꝝ virtutes & uersationes· tã ligноꝝ paradisi pulcre visui species describuntur De quo hec pauca que sequnt breuiter excerpsi·

¶ Heraclides in libro qui dicit paradisꝰ·Suadeo tibi serue dei lause·vt omi virtute mẽtis diffugias eorꝝ ꝓspectum atq; colloquiũ : quoꝝ contrarium est bone vite propositũ·qm̃ & si nulla eorꝝ lesione maculeris morꝝ ꝓbitate munitꝰ· certe vel leuit aut resolueris vt seeuriorꝝ·aut erigeris vt meliorꝝ & irridebis vel vituperabis tales·qđ non sine tua noxa fecisse cognosces· Sanctorꝝ aũt sectare ꝓspectꝰ·vt tanq̃m codicem scriptũ possis diligẽter in spicere·& ex ipsa compatõne vel diligentiã. vl' ne gligentiã tuam curiosiꝰ approbare· ¶ LXV. ¶ Narratõ eiꝰ de sancto ysidoro alexandrino p sbitero,

¶ Vm itaq; ꝓmum alexandrie vrbem atti gi secũdo i theodosij ipatoris seniorꝭ psulatu reperi sanctũ ysidoꝝ pbiterũ susceptorem ac ꝓuisorem paupũ fratrꝝ·lxx·ãnoꝝ etatis·qui nec limbeo utebat nec carnibꝰ uescebatur nec pane satiebat· p gratiam tñ spiritualis ali monie tam lauti corpusculi erat vt omnis q̃ vitaz

eius nescirent epulatōnibus ac voluptatib? hoc ī putarent. tam humilis tamq; pacific?. vt etiā īi mici vmbram ei? erubescerent. Tantam quoq; di uini dogmatis ferē habuisse noticiā. vt etiā inter fratr cōuiuia subito obstupescceret mente mutata sēlibusq; spiritualiter occupatis. Noui etiā eū dū cibum sumeret lacrimas fudisse. meq; admirante cur fleret. erubesco inquit irrationabilem cibū su mens. qui rationabilis factus a domino deberem in paradisi voluptate versarī. ciboq; diuino sa = tiarī. ꝓpter eam quā xp̄us nobis tribuit potestatē Retulit autem michi p̄fat? ysidorus de virgine q̄ daz ancilla. quā domin? su? frequenter variis pro missionibus temptans. stupzare non potuit. & ob hoc eam alexādrie p̄fecto xp̄ianoz psecutori tradi dit: Qui inter diūsa supplicia vas etiā ereū pice re pletum incendens ait. Aut vade obtempa domino tuo. aut scias te hic esse mittendā. Que respondit Nunquam sit alter cognitoz talis qui adijci iu: beat libidini castitatem. Per caput inquit impato ris tui qđ vereris obtestoz. ut si me his tormentis necare statuisti. non simul totā. sz paulatim iubeas īmitti. vt videat q̄ntam michi patientiam dederit ignotus tibi xp̄us. Que p vni? hore spacium ī ene um cadens demissa defecit. vbi p̄mo pix ebulliēs ad eius colla puenit. LXVI.

De sancto dorotheo thebano.

Is cū ad eū iuuenis uenisse. & peterem vt me instrueret ad vitā. moresq; mona chorū. cui non tantū necessaria esset do ctrina verboz. q̄ntum iugis laboz & fatigatio coz poris. Quasi bonus equorū domitoz ꝓductū me ad solitudinis loca. dorotheo cuidam thebano mo nacho. lx. annū in spelunca agenti emendauit. qui erat vite durissime. quotidie nāq; in ardoze maxi mo circa litora maris lapides colligebat. & singu lis annis cellulam structens. his qui fabricare ñ po terant ferebant. Me vero dicente. cur pater tam senex interficis corpusculum tuū seuis ardoribus Respondit. Occidit me occido illud. Edebat au tē modicū panis & oleris vilissimi. paz etiā aque bibens. Nunq̄m eū vidi pedes extendisse. nunq̄m in matta vel in lecto quieuisse. sed p totam noctē sedens funem ex arboze dactiloz intexebat. cuius p̄cio vesci solebat. & vt ab alijs ei? discipl'is agno ui. sic a p̄ma etate viuebat Nūq̄m vero spōte dor miebat. nisi aut ope fatigatus. aut cibo vtens. fre quenter em̄ edendo nimia vis sōni capite nutabat panisq; ex eius labijs cadebat. Et cum a me coge ret. vt vel ad momentū sup mattā iaceret aiebat Si angelis psuadere potueris vt q̄escant. psuadeb & ei q̄ deo placere festinat. Quadam die ad pute um ab eo missus. vt cadū implerem. cum aspidem in imo visam phorrerem. vas vacuum repozraui: causāq; timoris exposui. At ille subridens ait. Si placuerit dyabolo p omnes se puteos serpentem facere nūquid poteris esse sine potu. Mox egress? aquam de puteo traxit. at prioz ipe signataz dgu stās ait. Vbi crux adest ibi sathane malignitas ni chil valet. LXVII. De didimo alexandrino & ei? narzationibus.

Plures aūt sancti viri ac femine tunc in alexandzia obierūt. in quib? & didim? qui vt ipe michi retulerat ab anno eta tis sue. mj. oculis capt? fuerat. sed nec magistris literaz traditus. nec vnquā elementa p̄ma cogno scens. naturalez magistrū conscientiā suā habebat itaq; vetus ac nouū testamentū verbo ad verbuz interp̄tatus est. omnes q; sectas tam subtiliter ex positas sup eas ratōne disseruit. vt omem veteruz sciam pitiāq; trāsiret. Hic quoq; michi retulit. Cū inquit olim grandi solicitudine ac tricticia fatiga tus ꝓpter infelicissimā vitam impatoris iuliani. die quadam vsq; ad noctem p̄fūdam nō ederem. acci dit vt somno residens occupat? reuelatōnem talez viderem. mj. scz equites cū albis equis discurrētes atq; clamātes. Dicite didimo. hodie hora. vij. mor tu? ē iulian?. Surge igit̄ ac cibū sūe. & ad domuz athanasij vt ipe quoq; hoc agnoscat mitte. die ig.t̄ & horam inquit notaui. & qđ audieram ꝓbaui sic esse. Retulit michi etiam de quadam puella. cui no men erat alexandria. q̄ vrbe relicta sederat intra quoddam sepulcrū p foramen exiguū alimēta neces saria suscipiens. & nec viros nec mulieres vnq̄m p annos. x. vidēs. De ipa & beata melania romana di cebat vultū quidā eius se videre non potuisse. sed stantez ad foramen oclusionis ei? causā requisisse. At illa. Cuiusdā inquit in me anim? qnondam fu erat lesus. & ne viderer eū vel cōtristari vel ꝓce re. malui me in seplucro quādiu viuo recludere. q̄ nocere anime ad similitudinem dei facte. Qua rur sus dicente. qualit̄ potes in tali solitudine contra accidiā vel cogitatōnes tam iuge habere certamē. Illa rñdit. A principio diei oratōni vaco opus faci ens ex limo. Postea p sanctos patriarchas ꝓphe tas. apostolos. martires cogitatōib? discurro. cete ris horis cibū panis capio. Appinq̄nte vespera cū maxima quiete dn̄i meū glorifico. finēq; vite mee cū spe bona p̄atienter expecto.

LXVIII. De sanctis viris ammone & pā bone.

Cum ergo p triēniū ī monasterijs circa ale xandriam morat? fuisse. & optimos illic viros vsq; ad duo milia vidisse. hinc ad montem vitrie veni. in quo degebāt vt arbitroz. q̄n q; milia viri diuersum tenētes ꝓut vellent et pos sent institutū ꝓpositi sui In quibus erat maioz arsi lius & alii multi senes eiusdem tempis cui? & bea tus anthoni?. Hic nobis & beatū āmon nitotidē nosse se retulit. qui puer a pentib? relictus cuz an nos. xxii. pueniss̄et iuit? ab auūculo suo solēnia nuptiaz sufferre coactus est. Sed post̄q̄m omnes a thalamo recesserūt ꝺ lectulo surgit. hostium clau dit. ꝓbatū de sinu libellū puelle legit. eiq; castita tis & virginitatis ꝓuersatōnem exposuit. ita q̄ illa in ictu gratia dei repleta. castam vitaz libēter am plecti se dixit. Sic igit̄ in eadem cella sepato lectu lo. xviii. annis cum ea vixit. & post hoc ī solitudīe xxii. aliis. In cuius obitu sanctus anthonius vidit aiam eius q̄ ab angelis ferretur in celum. Huius quoq; mōtis habitato? sāct? pambo fuit. de quo michi sancta melania retulit q̄ ipa ei trecentas ar genti libras obtulerit. Qui cum sederet & vimem intexeret hoc tm̄ ait. Det tibi deus mercedem tuā Deiꝺ economo suo dixit Suscipe et in fratres egē tes diuide. Cunq; illa stans p munere dato bn̄di ctōnem aut laudem expectaret. nichilq; vlterius ab eo audiret ait. Scito dn̄e in hac argentaria tre centas esse libras. Qui iterū nec sursum quidem aspicies rñdit. Si michi o filia istud offerres ope tenter hoc dices. cū aūt nō michi. sed illi quē non sprecuisse. sed ampli? honorasse duos numeros co gnouim? . tace. quiesce. nam q̄ montes lance pensa uit non op? habz a te mēsuram cognoscē. Paulo

post non febre vl' aliq̃ egretudine fatigat? ſz ſpor tellam ꝓſuendo vocauit eã· & mox requietur? ait· Accipe ſportellã hanc de manib? meis· quoniã ali ud non habeo qd̃ tibi relinquã vt memor mei ſis · Quã illa corpe ſepulto· vſq; ad ꝓpriũ fine habuit·

LXIX· De ammonio & beniamin·

NVius diſcipulus ãmoni? ĩ eꝑm poſtula tus· & etiã a multitudine ciuiũ capt?· ut ad benedictũ quondã thimotheũ addu ceret· dicebat acquieſcere ſe oĩno non poſſe vt vl' exiret de ſolitudine· Cunq; videret ſe ñ poſſe eua dere· ferro ſiniſtrã aurem radicit? cũctis videnti b? ſecuit dicens· vel nunc ꝓbaꝫ nõ poſſe qd̃ cupi tis impleri· q̃a null? aure p̃ciſa debet ordinari Ad hoc epus dorothe? rñdit· A iudeis lex iſta ſeruaꝫ Ego aũt ſi dederitis michi aliquẽ etiam narib? trũ cum· ſed moꝛib? ꝓbum· nõ eũ dubito facere eꝑm· Cum ergo vim quoq; inferre tẽptarent rñdit· Ei me vltra coegeritis · etiã linguã meã ꝓpter quam michi moleſti eſtis abſcidã. Tũc dimiſerũt eũ· De hoc etiã beat? euagri? ait· Nemĩẽ ſe vidiſſe q̃ ſic paſſiones corporeas ſupauerit Itaq; cũ carnalis ꝺ lectatõ corpuſculũ eius ſine vlla intermiſſione ve xaret, tandẽ ferro ꝓpria mẽbra laniabat· vt ex omĩ pte ſemp vlceri? plen? eẽt· Fuit in eodẽ mõte ſã ctus beniamin q̃ p· lxxx· annos ĩ abſtinentie virtu tib? ſũmam gratiã ꝓſecut?· ſiue man? cuiq̃m impo ſuiſſz; ſiue benedictõz olei dediſſz· ab omni languo re ſanabaꝫ· Nunc vidim? tanto corporis tumore diſtentũ. vt mínorẽ digitũ man? ei? vtrazũq; ma nuũ uoſtraz digiti iuncti non valerent ꝓplecti Orate inquit nobis filij vt homo me? ĩterior iſto languore ſit liber · hoc nãq; corp? nec ſua me ſani tate ſublimẽ reddit· nec dolore deiectum · Itaq; p vnj· menſes facta eſt ei cella latiſſima· ĩ qua inceſ ſanter ſedebat non valens in lecto quieſcere· tam alios quocũq; languore vexatos ſanabat·

LXX· De machario egiptio·

FVerunt & duo macharij· quoz vn? egi pti? genere. lx. annos in deſertis impleuit· ad q̃ tri cenari? ingreſſus· contra ſpũs aereos & in curatõ nib? hoĩm· & ĩ denunciatõibus futuroz diuinam gratiã meruit· tandẽ etiã ſacerdotis nomẽ accepit Egipti? quidã cum a more veſano aliene vxoris ar deret· nec ad effectuz ꝺcupiſcentie ꝓuenire poſſet eo q̃ illa virginitatis ſue ꝺiugẽ nimis amaret· male ficũ p̃catus eſt· vt aut ab ea ſe amari faceret· aut a marito ꝓprio repudiari· Qui multis illect? mune rib?· ſolito ſue artis ingenio· fecit illã equã videri· Itaq; vir ei? turbatus· q̃ equã ſuo lectulo iacẽtez videret ingemiſcens flebat · eo q̃ illam alloquens nullũ audire reſponſum poterat· Adductis ergo p̃ſbiteris quid illa patereẽ oñdit· & nec ſic quidez calamitatis cauſaz agnouit. Illigatã igiẽ eam ĩ mo rẽ iumẽti ad deſertũ deduxit · Cũq; iã celle ſancti macharij ꝓpinquaret· monachi arguebant cum cur ad monaſteriũ cum equa veniret· Vxor ĩquit mea hec fuit· ſz in equam conuerſa· iã tercia dies eſt ex quo cibũ non ſumpſit· Quod cũ ſancto machario cui iã deus hoc ipm notum fecerat retuliſſent· voſ ĩq̃t equi eſtis & equoz oculos habetis· Illa nãq; mulier eſt· nec ĩ illã naturã tranſfigurata videtur niſi ĩ eoz oculis q̃ preſtigij vanitate fallunẽ· Mox aquam ei bñdictam ĩfundens oratõe completa ſu bito eam omib? videri feminã fecit· eãq; refici iuſ ſit· & cum viro ſuo reuerti dicens· Nũq̃m a cõmu nione ſanctoz miſteriorũ· nec ab eccleſie oratõne diſcedat hec eñ idcirco ꝓpeſſa ẽ· q̃a p quinq; ſepti manas miſteria diuina nõ attigerat De hoc quoq; ſancto viro in deſertis illis fama ſicut eſt vera per manſit· q̃ dum hereticũ quendã reſurrectõnez cor porũ futurã negantẽ docere vellet mortuum ſuſci tauerit· LXXI· De alio machario alexandrino

ALius vero machari? alexandrie p̃ſbiter fuit. cũ quo p trienniũ in cellis vixi· & quedam miracula ſub oculis meis fecit· Habebat ĩ ꝓpoſito vite. vt ſi quid magnũ a quibuſ cũq; ſanctis in abſtinentia fieri dicitaſſet· hoc fer uenter impleret Itaq; cognito q̃ tabẽnẽſiote ni chil cocti p totam q̃drageſimã edere dicerenẽ · ſta tuit vt p· vij· anos nichil coctũ igne guſtaret· ſed crudo tm̃ olere otẽt? eẽt Dicebat aũt q̃ p· xx· anoſ dies aliquando ſub diuo ꝺtinue manſiſſet· diurnis eſtibus flagrans· & nocturnis frigoribꝰ tremens vt ſic ſomnum vinceret· Quadam die dum in cella ſua matutin? ſederet a culice vulneratus in pede· dolenſq; manu ſua eum ꝑmit· q̃ & moriens pluri mũ cruoris effudit· Reprehendẽs igiẽ ſe q̃ iniuriã ꝓpriã vindicaſſet· ita ſe condemnauit· vt in pratis ſichie nud? p· vj· meſes ſedẽt vbi culices crabro nib? ſimiles· aproꝛq; pforant cutem· Sic ergo to e? illic exulcerat? eſt· vt tuberibus p omnia ei? mẽ bra turgentib? elephantioſus vilis appareret· p? hoc ad cellã ſuã regreſſus· ſola ei? voce patefactũ eſt q̃ ipe eſſet machari?· Aliquãdo deſiderauit vt ſolebat referre ortũ in quo ſepulti eſſent iãnes & mãbres magi pharaonis videre· qui longo tẽpore quadratis lapidib? op? illud extruxerant · vbi & auꝛ recõderant· & varijs arbuſtulis locũ repleue rant· puteũ quoq; fecerãt. quia p? obitũ illic ſe tã quã in padiſo manſuros eſſe crederent · Quia vo machan? viã ignorabat· eſtimatõne quadaz animi ſolas celi ſtellas ſequens · ſicut a nautis in mari ſolet fieri deſerta ꝑambulat· faſcem quoq; calamo rum ſecũ portauerat· vt p millenos paſſus ſingu los figeret· quo facili? hec ſigna cognoſcẽs remea re poſſet· Per· ix· igiẽ dies itmere ꝓfecto p̃fatis lo cis appropinquauit· Cui ferociſſim? demon q̃ſcẽ ti calamos omẽs ex ꝓpriis locis collectos ad caput poſuit · Ipeq; a sõno ſurgẽs quos alibi reliquerat illic agnouit· Credo q̃ hoc deo ꝑmittẽte ad exami natõez beati viri contigerit · ne ſpem aliquã habẽt in calamis· ſed magis in gratia dei qui in nube p an nos· xl· populo iſrael iter p deſertũ monſtrauit . Dicebat autẽ de p̃fato orto· lxx· demones ad eius aduentũ ꝓſiliſſe clamantes · & circa vultũ eius & oculos coruoz more volitantes ac dicentes Quid vis machari · Quid noſtras regiones ingrederis · Tua tibi ſolicitudo ſufficiat· Quid hãc poſſeſſiõez irrumpere queris · ĩ quã nunq̃m homo poſtq̃m no bis a fratribus hic manu noſtra ſepultis tradita ẽ viuens ingreſſus eſt· Sanct? machari? reſpondit· Ingrediar tantum vt videam· cõtinuoq; diſcedam Mox demones ab oculis ei? receſſerũt· Ingreſſus igiẽ cũ locum vidiſſet · p· xx· dies ad cellam ſuam reuerſus eſt· Cui cum aqua quã portauerat cũ pa nib? deeſſe cepiſſet· ac iã penurie moleſtia pene de ficeret· appuit ei quedã limeo coopta ferẽs ampul lam aque ſtillantis vno ſtadio a ſe ſepata· ita vt eã quidẽ aſſequi ſe poſſe putaret· nec tamẽ valeret· Itaq; ſpe bibendi laborem ſe triũ dierum patiẽter ſuſtinuiſſe dicebat Multitudo vero bubaloz appa ruit · inter quas vna de bubalis ſubito cum pullo

suo astitit·cui lac ex vbere fluebat in terrã· Subiecit ergo me inquit · & labia mea ferinis vberib? in os meuz expssur? apposui· donec ad satietatẽ refectus sũ·Ipa quoqz bestia subsecuta ·vbera ei sua pbebat·nec pprium fetũ illius sancti ptemplatõne suscipiebat·Alio tempore dũ ad requiẽ monachorum puteũ faceret·aspidis mortifero dente pcussus·correptam eam vtraqz manu ab ore distentaz scidit mediam dicens ei· Cum te non miserit deus me?·cur ausa es huc venire· ¶ LXXII·

¶ Iterum de eodem·

HAbebat aũt diuersas in diuersis locis cellulas· in quib? virtutũ opabaẽ isignia Vna tamẽ sine fenestris erat·in qua per totam q̃dragesimã i tenebris sedere dicebaẽ·Alia vero angustior in qua pedes suos extendere nõ valeret· Tercia vo latior in qua venientes ad se suscipere psueuerat·Hic cum audisset grandem vite cõuersationẽ habere thabennensiotas sumpto habitu secutari thebaidẽ vsqz puenit·Et accedens pdictorum monasteriũ·primũ quidẽ archimandzitam pachomiũ requisiuit· qui pphetie quidẽ gratiã habebat·sed nichil ei de macharío reuelatũ fuerat· Cũ qz ab illo peteret vt eum i monachũ reciperet ait Senilib? annis grauatus iam non potest monach? esse·nec inter fratres q̃ labores & abstimentiam ab adolescentia didicerunt viuere· Alioquin temptationes non ferens animo leso exibis . eisqz maledicere icipies·ques imitare nõ potueris· Noluit igitur eũ p totam septimanam recipe. Dũqz iugiter irrogando ieiunus psisteret·tandez ait·Suscipe me abba · & si me inferiorẽ eis deprehenderis in ieiunio vel i ope·statim de tuo monasterio pelle· Tũc ille psuasit fratribus vt recipeẽ·Est aũt illic vnius mansionis numer?·habens vsqz ad·M·cccc· viros In hanc ingress? macharius· cum supueniente·xl· videret diuersos vario more viuentes. & alium q̃dem vespertinis horis·aliũ vo post biduum: alios etiam post dies·v·gustantes·Aliũ quoqz totis noctib? stantem·& p diem sedentem ac laborantem ille in quodã angulo stabat vsqz ad. xl·fmẽ·nõ panẽ·non aquam gustans·nõ genua flectens·nõ in terra iacens·sed tm̃ modica cauliculoruz folia cruda dominico die sumens·non alicui quicq̃m loqñs sed in sũma taciturnitate psistẽs· in corde suo iugiter orans·palmaz cortices infusos tenens·& ido lum opis efficiens·Quem cũ tam dure & iimitabilis vite ceteri psiderassent·quasi seditõne quadam contra suũ principem pmoti dixerunt· Vnde nob istum adduxisti·qui ad ꝺemnationẽ omniũ nostra ita viuit·quasi i carne humana nõ sit·Aut igitẽ euz a nobis tolle·aut scito nos omẽs hodie de hoc monasterio egressuros · ipe itaqz deũ p̃cat? est.vt ei quis esset reuelaret· Quo statim facto·arreptum illũ duxit ad oratoriũ suũ · osculatusqz eum dixit illi · tu ille macharius es·& michi celare tẽptabas Gratias ago tibi · quia collaphos infantibus nrĩs dediste · ne magnum aliquid m̃ uersatõe vite sue facere se putarent · Reuertere igitẽ ad locũ vñ veniste·quia sufficienter oñes nos edificaste·& ora p nobis·His verbis rogat? ab omnib? inde discessit. ¶ LXXIII·

¶ Adhuc de eodem.

IDem etiã retulit nobis dicens· Quod cuuqz gen? vite & abstimentie desiderauí imitat? sum & pfeci·Interim animuz meũ aliquando quedã noue cogitatõis cupiditas occupauit·vt vellẽ otinuis dieb? q̃nqz·cordis meí sẽsũ isepabilẽ a deo facere·Clausis igitẽ hostijs vt null? a me posset responsum accipe. cepi instare a pncipio septimane dicẽs sensui meo· Vide ne velis a celo ad terram descẽdere·habes illic angelos primũqz omnium creatorem deum·illic cõuersare In hoc itaqz duobus diebus et noctibus pseuerãs adeo demonem puocasse ac stimulasse me sensi·vt ille subito cõuersus in flamam ignis omnia que intra cellam haberẽ videbaẽ incendere ·ipam etiam mattam sup quam stare cõsueueram ·vt totũ iam arsurũ me crederem·Deniqz tanto timore pcussus huiusmodi ppositio tercia die abscessi· & iterũ ad cogitatõnes seculares descendi·ne ex perpetuo diuinitatis intuitu·aliquod michi genus arrogantie nascereẽ ·Ad hunc machariuz ego veniens aliquãdo reppi presbiteruz ante fores ecclesie ipius qui venerat vt curaretur: habebat enim caput totum carthimo exesum·vt etiam vertices nudarentur·et necdum a sancto·m·susceptus fuerat· aut visus·q̃ michi pro illo roganti vt ei misereretur respõdit· Non est dignus iste curari · hanc enim penam diuinitus accepit·quia formicatõne pollutus misteria domini violare cõsueuit·psuade aũt illi vt impetuum se suspendat a sancti sacrificij imolatõne & sic deo iuuante poterit curatõnẽ recipe· Quod etiam factum est ·Eundẽ machariũ aliquãdo cogitatõnes vane glorie stimilabant ·ptendentes quasi boni operis speciem ·vt a demonijs vexatos curaturus pgeret romam·Cunqz fortiter vrgereẽ .pecit se subito supra cellule sue limen·ita vt pedes extra cellulam relinqueret & ait·Ducite me demoẽs si potestis & trahite ·quoniam ego pedibus meis non ibo quo vultis·Sicqz diu iacens imobilis·circa vesperam surrexit·Sequenti nocte rursus eum molestantibus demonibus·sportam arenis ipletã humeris suis iponens p deserta spaciabatur· Cui theosebius anthiocenus occurrens ait·Abba quid tantũ onus portas·in me poti? quod deuehis trãsfer·At ille respondit·Vexo vexãtẽ me·ocio nãqz fruẽs·iter aliquod agere me cõpellit· Cũ ergo sic onustus ambulasset diuti? & illo põdere corpusculum suũ cõfecisset·in cellam regressus est Michi quoqz aliquando cũ tristicia ꝺquerenti·q̃ varie cogitatõnes animũ meũ ꝺturbarent·dicentes· Vade hinc·quia nichil agere te cernis·Rñdit· Dic ipsis cogitatõnibus tuis·ppter xp̃z pietes huius cellule custodio·Idem etiam hoc michi retulit ·Notaui inquit michi quando sancta misteria fratribus dabã q̃ marcho monacho nunq̃m dediss̃z ·s̃z semp ei sãcta de altarí angelus dabat · solam tanen mannm dantis videbam·Referebat pafuncius de hoc marcho·q̃ belua quedam hostiũ eius capite pcussit·& ingressa catulum suũ cecũ ante pedes eius piecit· Quez ille tenens & expuens i oculos ei? · & orãs illuminauit·eumqz mater eius abducẽs ·sequenti die viro sancto pellem ouis exhibuit·qui eam beato athanasio dereliq̃t a quo postea sancta melania eandem accepisse dixit. ¶ LXXIIII· ¶ De sancto moyse ethiope

MOyses ethiops genere niger colore·latro publicus & homicida fuisse dicebaẽ Vix aũt aliquando necessitatis cuiusdam piculo cõpunctus ·ad monasteriuz fratruz se cõtulit ac penitentie vitam vehementer arripuit.pluresqz etiam ex laronibus exemplo suo cõuertit ·Sed vt ipe referebat demonib? eũ vrgẽtib?· vt ad antiq̃m

fornicationē rediret·tot & tantis modis temptat? est vt pene a ꝓposito recederet· Quas videlicz impugnatōnes cū sancto ysidoro referret·ille rñdit· Noli tristari · quoniam adhuc principia tua hec sunt· & ideo cogitatōes huiusmōi vehementer insurgunt·antiquam consuetudinē requirentes·Sicut eñ canis a macello quo vesci assuet? est non recedit.quod cū si clausum fuerit · nec vllus in eo steterit a quo aliqd speret abscedit · Sic & si tu ī abstinentia ꝑstiteris·castrimargie excludens introitū que est fornicatōnis incentiuum·fatigat? demō ac vict?·cui cibor fomenta non porrigis· vlteri? tibi molest? esse cessabit·Ex tunc moyses curam sui fortiē gerens·ante omnia cibo abstinuit·nichil preter panem accipiens·maximo tamen operi incūbes Hoc modo corpusculū suum cōsumpsit·nec sic tñ circa ip̄m vanitas somniorz cessauit·Rursus aliuz ꝓbatissimū virum sup hoc ysuluit· Qui respōdit Idcirco adhuc hec pateris · quia nōdū mentē tuaz ab huiusmodi cogitatōib? sepasti· Ei ergo volueris te paulisp vigilijs occupare·& oratōib? puris insistere.facile potis liberari · Tunc statuit per totas noctes in medio celle sue stās orare· nec genua flectere·nec oculos claudere · Qō quidē p vj·annos ibidem impleuit · & nec sic illo malo carē potuit·Aliud itez duriozis vite genꝰ arripuit Naz monachorum senum· qui ex longīquis locis aquā sibi deferebant·totis noctibus habitacula circūies lagenas eoz implebat·nulloqz sentiente referebat Itaqz demon vlteri? ei? certamia non ferēs·q̄dam nocte dum aquā ꝓn? e puteo tollit.renes eius desup graui fuste ꝓcussit · eūqz semiuiuū reliqt·nec quid vel a quo passus fuisz sentientē·Postero die inuent? atqz ad monasteriū exhibitus p totū ānū egritudine tali laborauit·Tunc ait illi sanctus ysidor?·Cessa moyses intrī demones ꝓuocare·tanqz ptinaciter contra eos contendere·est eñ & certus modus vite monastice, vltra quem non oportz vires nostras exercere·At ille respondit·Ego q̄dez non recedam ab hac intentione ꝓpositi·donec somnia vanasqz cogitatōes a me videam separi·Tunc ait illi·In nomīe hiesu xp̄i iam recesserūt a te· idoqz ad sanctoz misteriorz communionē fidenter accede Scias aūt q̄ idcirco demon ad temp? fortior te esse visus est·ne iactare te posses q̄ tantā tēptationē facile supasses . Sic igiē ad cellam ꝓriā reūsus·nichil se huiusmōi ꝓpessum vltra fuisse dixit · ex illa hora qua dei famul? ꝑ ip̄o orauit· Tantam vero gratiam aduersus demones ꝓmeruit· vt amplī? nos a muscis q̄ ille a demonib? terzereē

¶ LXXV · ¶ De sancto eulogio monacho alexandrino & ei? elephantioso.

ORoni? nitē p̄sbiter referebat q̄ eulogi? quidā scolastic?·imortalitatis desiderio capt?·huic mundo renunciauit· rebusqz suis dispersis· pauca tñ quib? (quia p se opari nō poterat) utereē sibi reliqt Cū igiē nec cū mitis posset in monasterio degere nec solitudinē patienter ferze.repperit quendā in platea iacentē elephantia corpore sic repletum. vt sine manib? & pedibus esse videreē·lingua tm̄ a tantis cruciatib? erat imunis· Tunc eulogi? orans· & quandā cum domino pactōnem celebrans ait. Dñe deus in nomine tuo suscipiā istum·& vsqz in diem mortis repēsabo eū vt & ego saluari valeā ꝓpter ip̄m . Mox eū super asinum ad hospitiū suū transuehens·p annos·xv· ei solicite seruiebat· ip̄mqz manib? ꝓpriis medicamentis ac cibis & balneis curabat . & ille grandi patientia cūcta tolerabat·Sed post hoc instinctu demonis·beneficiorz ipi? imemor· cepit ab eo velle discedere·multisqz eū iniurijs & obprobrijs increpare dicens·Fugitiue qui ꝓpriam domū deuorasti furatusqz es alienā substantiā·in me salutis tue occasionez repperisse te credis·Eulogi? aūt rogabat eū dicēs·Noli domīe mi talia loqui· sed dic pot? emendabo si quid te contristaui· At ille cum furore· Vade inquit·adulatōs tuas istas nolo·p̄isce me ī publicū·refrigeratōe tua ñ indigeo·Illo itez eum obsecrāte·egrotus ait·Iam fraudulentes irrisiōes tuas nō fero. nec michi hec aīda parcaqz vita iocūda est·carnib? saturari volo·Quas cum ei exhibuisz eulogi?·itez clamauit egrotus·Non potes voluntati mee satisfacere.nec tecū solitarius habitare ꝑualeo· ad publicum ire popalūqz videre ōsidero. Ego inquit eulogi? multitudinē tibi fratruz adduco·Rursus ille· Ve inquit michi misero· tuā faciez videre nolo·& aduces michi tui similes·solius panis deuoratores · concutiensqz se ipsum īquieta voce clamabat·Nolo nolo·sed ad publicū ire ōsidero·o violētia ibi me ꝓtice · vñ me sustulisti·Tanta igitur erat ei? insania·sensusqz illi? infermos clamores demon ouerterat·vt & laqō forte se suspendisz·si manus q̄bus hoc facere posset habuisset · Eulogius igiē ꝓpter ꝓcedentem cum deo pactionē eū ꝓicere non audēs· habuit cū vicinis monachis osiliū·vt eum in naui ꝑduceret ad sāctū anthonium ¶ LXXVI· ¶ De fine vtriusqz·

ITaqz blandis verbis superās · cū ad habitaculū discipulorz anthonij sic eū duxisset·altera die supuenit illuc anthoni? Solebat aūt illuc veniēs vocare macharū · & his vbis interrogare · venerūt huc aliq̄ fratres·Quo rñdente venerūt·De egipto inquit sunt· an ō hierosolima·Hoc eñ signū dederat·vt siqui nō satis ei? colloquio digni venissēt·de egipto venisse dicerentur·Cunqz dixisz fac eis lenticulā. & comedāt oratōe ter eis ꝓpleta iubebanē abscedere·Spūales aūt & sancti viri de hierosolima venisse dicebanē & tota nocte cū eis sedēs salutī eorz ꝓficua loquebaē Igiē illa nocte cum fratrib? sedēs reuelatōe sibi facta ō facto eulogij·ꝓprio eū nomīe terno cauit·& vt coram fratrib? aduēt? fui causā exponeret iussit· Quod cum feeisz . & elephantiosū eiicere se voluisse dicerz·anthoni? seuera voce respōdit· Tu illum a te ꝓicies eulogi·sed ille nō ꝓicit qui se sanctū eē cognoscit·Si ꝓicis eū meliorem te de? īueniet·& eliget qui colligat destitutū·Cū qz terzit? his eulogi? tacuisset· egrū quoqz cepit anthoni? verberare sermonib? dicēs· Elephantio se sceno ac luto horride· nec celo nec terra digne nō desinis iniuriam dei vociferari·Nescis q̄a xp̄us ē qui mīistrat tibi · propter xp̄m eñ iste tali futio se subiugauit Post hec ad vtrūqz cōuersus ait Nolite filij ab inuicē separi·sed redite ad cellam cū pace in qua tādiu vixistis. ne coronis vestris fraudemini·quia iam vterqz vestrz merebiē coronari· Et idcirco tēptatio hec accidit vobis·quia ad finē vite ambo venistis· Qui cum reintegrata pace redissēt· intra·xv·dies eulogius obijt· & post aliud triduum egrot?·animo vehemēter īcolumis defecit· Horum sermonum ait chronius interpres ego fui·quia nesciebat anthoni? linguā grecā·ego vo noueram & grecā & egiptiam ¶ LXXVII· ¶ De conuersione pauli simplicis·

Paul⁹ simplex rustic⁹ · vxorem adulterā relinquens · & ad heremū pgens · anthonij fores pulsauit · eoq; egresso. & quid cupet sc̄iscitanti · monachū se fieri velle respondit. Cui anthoni⁹ ait · Cum sis homo senex & debilis annoꝝ · lx · non potes hic monachus fieri · sz vade ad leuioza monasteria · Ego enim solus hic sedeo. et post · v · dies etiam cum sūma penuria sumo cibū Illo vero nō aquiescēte sed dicente · quidq̄d me docueris faciam · mtra cellam per totum triduū se reclusit · nec ille tamē deforib⁹ exclus⁹ abscessit. P⁹ hoc necessitate nature compulsus anthoni⁹ exiuit & ait · Recede senex · mecum habitare non potes · Ait ille · Certe inquit hic viuā & moriar · Circūspiciens autem atq; nichil penit⁹ alimenti secū portaret · & iam quarto die ꝯtinuo ieiunio pmaneret · timens ne ex ei⁹ morte sibi maculam relinqueret · tādem eū suscepit · ac durius et laborosi⁹ solito ouersari cepit Infusos itaq; corticēs dactiloꝝ obtulit ei dicens · Accipe & intexe funes sicut me facere vides · Qui cum ozgias : xv · vsq; ad nonam laboriosissime ꝑfecisset · male inquit anthoni⁹ intexuisti · solue quod factum est & rursum intexe · Itaq; seni p · mj · dies ieiuno · tam graue pond⁹ imposuit vt cū impeꝝ tanto labori se viderꝝ hac necessitate coactus ab eo recederet · Qui tamen omnia patiēter ac libenter impleuit · & nec vultū tristem secuz murmurando monstrauit · Tunc · A · conpunctus occidēte iam sole dicit · Vis · o senex vt edam⁹ partem panis · P · respondit · vt tibi placet abba · Que rñsio rursum anthoniū flexit · eo q̄ ad nomē cibi ñ statim accurrit · sed in voluntate iubentis omnia posuit · Pone ergo inquit mensam · & affer panes · Quod cum fecisſz · vnū sibi de paximatibus · A · q̄a sicci erant aqua ꝑfudit · tresq; portiones ante illum posuit · psalmū vo consuetū dicēs ozationes · xl · fecit · vt adhuc eū sic ꝑbaret · qui rursus cū eo patiēter ac libenter ozauit · De nicꝝ pfunda nocte · Anthonius absumpto vno paximate · senem tardius comedentē donec vnum totum assumpsisset expectauit · · Et tunc ait · Manduca senex & altez · qui respondit · Non manducabo nisi idem te facere videō · At ille michi inquit hoc satis est · quia mōach⁹ sum · Cui · P · Michi quoq; hoc satis est · quia monach⁹ eē desidero · Post hoc A · surrexit · & dictis xii · psalmis totidēq; ozatiōib⁹ factis · pauliſp̄ deuit · Rursumq; ꝯsurgens · a medio noctis vsq; in lucem psallendo & ozando vigilauit · Vidēs igit̄ ad omnia tam paratū senem · ait illi · Ecce frater si huiusmodi vitā agere quotidie poteris · mecum manebis · Rñdit · P · Si forte pl⁹ aliquid iubeas ignoro · nam ea que vidi facile me impleturū esse confido · Post certos menses quia iam ei⁹ animā pfectā eē comprobauerat · a tercio vel q̄rto lapide cellam ei fecit · & ait · Quia monach⁹ effectus es iam sol⁹ manebis · vt etiā demones expiri possis · Illic ergo P · mta annū diuimā gratiā meruit · & contra egritudines hominū · & contra potestates demonum ·

¶ LXXVIII · ¶ De demoniaco per ei⁹ sanctā simplicitatem curato ·

Cum ergo q̄dam rabio⁹ homo · vexatus a principe legionis demonum · curand⁹ p ducereē ad sanctū A · respondit hoc op⁹ eē simplicis pauli nō suū · solent em̄ miserrimi ac vilissimi demonū · a magnis quidez viris solo robore fidei · magni vero demones a simplicib⁹ vel humilib⁹ fugari · Itaq; cū eis ad paulū pergit · & ait ·

Pelle hunc demonem ab homine vt deū benedicat Nam michi quidē non vacat · Cūq; relictis ill' ad cellam rediſſz · P · surgens ītentissime ozauit · & ait demoni · Abbas anthoni⁹ dixit · vt ab homine isto recedas · Demon aūt iniuriā dei ꝓclamans aiebat · Non exibo detestabilis senex · Arzepta ergo pelle q̄ tegebat humeros suos · verberabat eum repetens ac dicens · Exi · quia hoc abbas · A · dixit · Tūc demon ī vtrūq; otumelias ꝓferre cepit · hoc clamitans · Detestādi senes · quos obliuio vestra ꝑterit · īsatiabiles qui ꝓphetis ꝓtenti estis · quid ī nos vestrā tirannidem exercetis · Tandem paul⁹ ait · Si exire nolueris ab isto · certe ve tibi erit · q̄a vadā & hoc loquar xp̄o · Cum igit̄ demon itez blasphemās cōtradiceret iratus · P · cellam egredit̄ in medijs estibus diei : qui in egipto fornacis babilonis ardori b⁹ opanē · in ip̄o itaq; scopulo · montis velut colūna stetit imobilis · & ozauit his verbis · Tu vides hiesu xp̄e · quia nō ego de hac rupe descendā · nec cibum vel potū sumā · sic profecto moritur⁹ · nisi pri⁹ hominē istū a demone liberes · Nōdū hec verba cōpleuerat · & demon maxima voce clamabat · Vade vade · vim patioꝝ · & exeo · nec vlterius accedo · Simplicitas · P · me vzget ac ꝑsequit̄ · & quo uadam nescio · Mox igit̄ egressus & m īmanem ozaconem cubitoꝝ · lxx · uersus in maze rubꝝ ꝓtinus ē deuolut⁹ ·

¶ LXXIX · ¶ De sancto pachomio & scithiotico ·

Ego cum aliquando graui temptatōe carnis vzgēr · nichil de hoc vicinis meis · nec euagrio quidem magistro meo patefeci · sed occulte ad mteriora deserta prexi · ibiq; pachomiū septuagenarium in loco scithi ꝓpe palmā īter ceteros monachos tenere reppiens · anxietatem ei meam retuli · Qui dixit michi · Non tibi sit noua res ista quam pateris · nam q̄ ex negligentia vel desidia mentis in ea incurzeris · testimoniū tibi prebent & natura locoꝝ · & inopia omniū rez · & absentia feminaꝝ · sed magis ista temptatōne laboras ꝓpter studium ac desiderium castitatis · nam aliqñ q̄dem caro nostra si fuerit nimis sana lasciuit · aliquādo ex cogitatōib⁹ vanis morb⁹ iste procedit interduz vero demon contra nos dum nobis inuidet ꝓliaē · Nam & ego ut vides admodum senex p xl · annos in hac cella degens · maximamq; salutis ꝓpie curam gerens · huiusmodi temptatōe solicitoz vsq; ad pñs · Certe p annos · xii · post q̄nquagesimum · nunq̄m die vel nocte hic morbus recessit a me ita vt me puatum auxilio dei suspicarer · malēs tamen tunc irzationabili q̄dam morte deficere · q̄ tali corpozis obscenitati succumbere · solitudines pagrans · in speluncam fere cuiusdam me nudū p iect · vt ab egredientib⁹ ex ea bestiis deuorarer · Cūq; sic vsq; ad vesperam iacuissem · ī qua sicut scriptum est p transierūt oīs bestie silue exeūtes mascul⁹ & femina odoze ducente ad me ꝓcurrerunt & a capite vsq; ad pedes lingua me blādiēte lambuerunt · sicq; illesum reliquerunt · Cogitans igit̄ & credens q̄ deus pepcisset michi · mox ad cellam redii · Demon autē paucis diebus quieuit · Sz rursum michi vehementius q̄ solebat incubuit · vt pene me cogeret blasphemare · transfiguratus est em̄ in puellam quandam · quam in iuuentute me vidisse memineram · messiū tpe calamos colligentem · Que subito supra genua mea sedens · adeo me per omnia membza ꝓmouit · vt pene me cum ea coisse putarē · Iratus igit̄ dextera mea ꝓcussi eā · statimq;

euanuit · & certe p totū bienniū fetorē man⁹ q̄ eaz pcusserā ferre non poterā · Anxi⁹ igit̄ ac desperās ad deserta vagabund⁹ prexi · reptāqz modicā aspi dē manu tenēs genitalibus membris apposui · vt vl' morsus eius michi mortē inferret · caput etiam ser pentis pfricando terens in verendis tanquaz ex eis michi tēptatōis causa procederet · & nec sic me momorderit diuīa sicut credo gr̄ia p̄uidēte . Tūc itaqz vocē hanc ad me descendentē audiui · Vade pachomi · insiste agoni tuo · obhoc em̄ pmisi te ōmo nis virtute supari · ne quasi fortior superbires · sz in firmitatem tuam agnoscens ad auxilia diuina con fugēs · sic igit̄ ad p̄pria secreta remeans · de cetero cū fiducia sedi · pacatisqz sensib⁹ viri · hostisqz me us vt se ptemptum vidit . oīno confusus abscessit ·

¶ LXXX · ¶ De quodam sancto stephano & valente p̄sumptuoso ·

Stephan⁹ quidam in pte locoz mareoti dis · p annos · lx · monach⁹ sedens tantuz habuit in discernēda rez ambiguitate iu dicū · vt nullus ad ip̄m in quacūqz causa tristis ue niret · q̄ n̄ post eius visionē atqz sermonem let⁹ ab scederet · Sanctus euagrius & āmonius & q̄ cum eis erant · aliquando referebant · q̄ inuenerant euz in verecundis nature quodā morbo laborantem · & opus quidez manib⁹ suis facientē . id est · de pal mulis funē torquentē · fratribus quoqz sermocinā tē · ceteras vero corpis ptes medico ferroqz p̄ben te m . adeo nāqz p patientie gratiā alien⁹ erat a sen sibus corpis · & mens eius occupata celestib⁹ · itm̄ sepata erat a rebus humanis vt abscisis verendis oīb⁹ · michil sētiret penit⁹ Palestin⁹ q̄dā nomīe ua lēs · pueit ad heremū · i q̄ plīb⁹ ānis vixit nobiscū Difficilisqz vite studium assecutus · ad tm̄ superbie cacumen ascendit · vt dyabolicis illusionibus falle ret̄ · nescio quid magnū se esse putans tanq̄m āge loz visione ministerioqz quotidie fruerēt̄ · Refere bant igit̄ ei⁹ notissimi · q̄ vno die dum in tenebris opus faceret acus ei qua sporzulaz consuebat e ma nibus cecidisset · & dum eam in obscuro cernere n potuit lampade sibi ministerio demonis accēsa eā dem inuenit · eo igit̄ ex ipa inflatōne refecto · acci dit vt q̄dam illuc pegrini venirēt · variaqz legumi num & fructuū genera fratribus exhiberent · Que cū suscepisset sanct⁹ macari⁹ p̄sbiter noster · sin gulis fratrib⁹ pugillum misit · inter quos & valen ti ptem destinauit · Qui laborem ipsuz iniurijs cō fecit dicens ei · Vade & dic macario · quia n̄ sum deterior illo · vt benedictiones ad me transmittat · Quo audito macari⁹ ad eum veniens p̄silium ei humilitatis dedit · sed psuadere non valēs · de rui na eius tristis abscessit · Deniqz dyabolus i effigiē saluatoris transfiguratus · nocte venit ad eū cum choro mille vt finxerat angelorz lampades accen sas tenētium · & cū flamea rota · in q̄ saluatorem se dere sil'auit · vno ex illis p̄cedente . eiqz dicēte . Pla cuit christo conuersatio tua · & p̄babilis vite fiducia & ecce venit ad te · tantū egredere de cella tua · & venientē emin⁹ cernens adora · Egressus igit̄ illuz vt deū adorauit . & sequenti die congregatis ad eccle siā fratrib⁹ ait · Ego iam cōmunicē nō indigeo xp̄m em̄ ip̄z hodie vidi · Tūc sācti patres ferreis vīclis eū illigatū · secularis vite conuersatōni dederūt . vt ex eo tumor ei⁹ animi cessaret · q̄ nichil p̄ne cū sā ctis haberet · Et sic eum p totū annū p̄p̄ijs oratō nibus curauerūnt ·

¶ LXXXI · ¶ De sāctis helia & dorotheo ·

Sanctus helias monachus amore virtu tis succensus · & femineī sexus miseratō ne motus · deuotaz deo virginū curam habebat · & in grandi quodā monasterio · vsqz ad ccc · feminaz numerū collegerat · earūqz conuersatio nem ordinabat · Quod cū p biennū iam feciss̄et · & adhuc iuuenis · xxx · vel · xl · annorum esset · subito carnis temptationem pass⁹ est · Relictoqz mona sterio dū p solitudines iugi biduo ieiunus erraret ait . Domīe de⁹ aut occide me . aut a me temptatio nē istā exclude Vespe igit̄ ei subito sōnus irrepsit & tres angelos ad se venisse conspexit dicētes · Cur egressus es de monasterio femmaz · Qui cū timuis se se diceret · ne aut sibi aut illis noceret · Illi dixe rūt · Si huiusmōi metu p nos liberat⁹ fueris . rur sus illaz curā suscipies · Cunqz libenter acquieuis set · & hoc ipsū exigentib⁹ illis iuramēto firmass̄z . vn⁹ eoz man⁹ illi⁹ tenuit · & alter pedes · tercius vero nouacula testiculos e⁹ abscidit · n̄ q̄ vere h⁹ faceret · sed q̄ facere videret̄ · Angelis aūt in er rogantibus an aliquid sibi p̄fuisse sensiss̄et factū suū · vehementer mquit intelligo quodā on⁹ mi chi esse sublatū · & satis credo me oīm quā formi dabam molestia liberatū · Igit̄ post v · dies regiess sus · & lugentiū feminaz monasteriū ingress⁹ · in cella quadam illic habitauit · & alios · xl · annos vi xit sanctis patribus asseuerans · q̄ nunquā vlteri⁹ in cor ei⁹ cogitatio talis ascēderit · Huic successit sanct⁹ dorothe⁹ · qui i supiori cella monasterij cō senuit . fenestre ibi facte iugit̄ assidens · & ad vna nimitatem pacēqz sorores erudiēs · cū nec ille ad eū possent ascendere · nec ip̄e ad illas descēdere ·

¶ LXXXII · ¶ De sancto pachomio tabanensi & eius regula p angelum dictata ·

In thebaide p̄uincia tabanenb⁹ dicit̄ loc⁹ in quo fuit sanct⁹ pachomi⁹ · vir iust⁹ & dei tot⁹ intm̄ vt p diuinā gratiā & no sceret futura · & visione frueret̄ angelica · Hic pfe cte misericors & human⁹ fuit · & mestimabili fra tres amore dilexit · Ad hunc igit̄ in spelunca sedē tē venit angelus domini dicēs ei · Per oīnia q̄ ad p̄positum tuū p̄tinent p̄fect⁹ es · vnde & in spelū ca supfluo sedes · Veni igit̄ · & omēs iuniores mo nachos collige · eoqz iuxta regulā vite quā a me di sces instituē · Tabulas aūt ereas illi dedit · in q̄bus scriptū erat Diuersas intra dom⁹ atriū cellulas fa cies · ternosqz p singulas manere p̄cipies · In vno tamen loco cibus omniū fiat · Nec ieiunare nec mā ducare quēq̄m p̄hibebis · fortioribus tamē & magis edentib⁹ grauius opus iniunges · Sōnū vero non iacentes capiant · sed sup instructas & paluluz re cliues cathedras pallijs suis velatas sedentes qui esc āt · pellibus caprinis tegātur quas nec p̄pter ci bū vel sōnū capiendū deponant · sed tantū quādo ad p̄munionē ingrediunt̄ . Tunc vnusquisqz cingu lum suuz soluat · pellemqz deponat · & cuz cucullo tantū accedat · Siquis alteri⁹ regule pegrin⁹ adue nerit · non edat cū eis nec bibat · nec in mansionem eoz introducat̄ · nisi forsitan eis via adiūct⁹ fuit · Quicūqz vo ad p̄manendū cū eis intrare volūit · n̄ eū in loca monasterij secretiora recipies · nisi trien niū totū laborosus op⁹ duriusqz p̄ficiēs impleue rit Edētes cucullis capita sua velēt · ne alter alterz aspiciat māducātem · sed solū carnū vel mensam nec loqui quicq̄m liceat dū māducat · porro · xcm · ordines esse fratrum instituit · & vnicuiqz literam grecam · qua tanquā p̄prio signo vel vocabulo

dinoscere[t] suppositi Hoc etiã ordinauit & iussit vt orationes xxij p totũ diem & in vespe totidez ad lumen facerent & in nocturnis quoqz vigilijs totidem pces effunderent. Tunc sanct9 pachomius ait angelo. Pax hoc est. At ille. Ideo mãt has paucas fieri precepi vt & iuniores iplere sine tristicia possint impositã sibi regulam viuendi. Qui vero firmiores & pfectiores sunt non illis necesse est aliena regula cõstringi quia vitam suã totaz visioni & cultui dei penit9 dederũt. His itaqz dispositis discessit angelus ab eo. Plurima igit monasteria sũt in qb9 vsqz ad septẽmilia virorz sunt q huismodi istituta custodiũt Sed illud in quo pachomius ipe degebat maximum & pmũ habetur ex quo & cetera pcessisse videnť.

LXXXIII. De virgine humili & abiecta quã sanct9 picerius visitauit.

Et in ciuitate panos monasteriũ qdm gẽtos viros habens iter quos & fabros ferrarios & carpentarios & sarcinatores & camelarios & fullones repperi singulos in arte ppria laborantes & ex his que quotidiano victui supesse poterãt. etiã mõasterijs feiaz carceri b9 qz vicis necessaria qqz pbẽtes Est & apd istos monasteriũ numero cccc feminarũ eisdẽ moribz & eadem ordinatõne viuentiũ excepto solo velamento pelliũ & he qdem habitant trans fluuium intra fluuiũ aũt viri. Et cũ aliqua illarum defũcta fuerit eam ex more vestitã alie deferẽtes supra ripã ponunt quã inde viri nauicula cũ psalmis trãsferentes in sepulcro ppio cõdũt nec vllus trãsit ad eaz monasteriũ excepto pbitero & dyacono & hoc tantũ p diem dominicũ. Fuit in eo monasterio qdam virgo q stultam se fecit ppter christum vt vtutis posset implere propositũ. Cũqz se admodum humiliaret atqz deijceret adeo omnib9 alijs horroi erat vt nec cibũ cuz ea capent ab omnib9 cedebatur omniũ odia & maledicta sustinebat. A coquina vero nũqm recedens toti9 illic misterij tanqm ancilla cunctis obediens officium implebat. Nunquã ad mensam sedebat sed micas tantũ mensaz detergens & ollas abluens. hiis solis alimonijs otenta viuebat. Nunqm calciamentis vtebatur caput pannis inuolutum habebat et sic omnib9 seruiebat. & certe cum ab omibus pateretur nulli vnquã iniuriam fecit. nulla ipi9 murmur audiuit. Inter hec astitit angelus domini sancto picerio pbatissimo viro semp in desertis viuenti. dixitqz illi. Cur magnũ aliquid te eẽ credis i tuo ppositu & huismodi degens loco vade ad thebanen siotaz monasteriũ feminaz & inuenies vnã ex eis in capite pannũ cõsassum. ipamqz cognosce te eẽ meliorem cum eã sola otra tantas dieb9 ac noctib9 pugnet coz ei9 nunqm a deo recessit tu autem in vno loco residens nũqm pgrederis & p omẽs vrbes animo & cogitatõe vagaris. Statim igitur ad pdictũ monasteriũ venit seqz ad feminaz habitaculũ trãsuehi petiit Ingress9 aũt oẽs sorores videre voluit. inter quas illam solam ppter quã venerat non vidit. Ait ergo. Omnes adducite nam aliqua videẽ hic decesse quã michi angel9 ostendit. At ille oms inqunt hic sum9 vnam quidẽ stultaz habemus in coquina intrinsec9. Exhibete ait michi eam vt ipam quoqz videã. Quod cũ fecissent. ille frontem ei9 pannis inuolutã cernens ppiecit se ad pedes illius dicens. Anima id est mater spiritualis benedic me. Procidens aũt & ipsa dicebat Tu me benedic domine. Omnes itaqz sorores obstupuerunt dicentes. Noli talem iniuriã sustinere abba nam ista quã cernis ẽ fatua. At ille dixit omnibus Vos fatue estis nam ista melior est & me & vobis. Deprecor aũt deum vt in die iudicij dign9 ipa merear inueniri. Tũc omnes pciderũt ad sancti picerij pedes singule ppria ei peccata ofitẽtes quedam illã sanctissimã otristarant. Et alia qdem dicebat ego eam delusi. Alia ego habitũ eius deiectuz irrisi. Alia ego eã eo q tacita essz iurijs affligebam. Alia ego sordes abluens catini super eam fundebam. Alia quoqz collaphis eam a se vberatam sepe dicebat. Alia nares ei9 sinape impletas se esse deflebat. Cetere quoqz diusas ei se referebant iniurias irrogasse. Pro quib9 omnibus ille sanct9 vna cum eadem sanctissima virgie fusis pcib9 egress9 est. Post paucos dies illa non ferens tantam sui gloriaz grauariqz se credẽs satisfactionib9 singularũ egressa de illo mõasterio quo ierit vel quo fine defecerit hactenꝰ ignotũ est:

LXXXIIII. De sancto iohanne incluso & ei9 spiritu pphetico:

Vit et iohannes qdam carpẽtarius q seculo renunciãs et p v annos in diuersis monasterijs degens tandem sol9 in licũ montẽ se otulit ibiqz xxx. cũ iã ãnos oplesset iclusus gratiam pphetie mernit nam et impatori theodosio frequenter ventura pdixit. Primũ qdẽ de maximo tiranno q eũ esset supatur9 et ex galliaz ptibus reuersur9: Postea quoqz de eugenio q eũ eẽt victurus sed ibidem vitam finitur9. De hoc igitẽ apud omnes grandis fama qualuit. ppter qd et theodosi9 ipm honore prophetali venerari psueuit. Et ego igitur vtutem ei9 agnoscere cupiens illuc pexi xvni diebus itinere ofecto ptim ambulando ptim nauigãdo. Post pmam aũt salutatõez ait michi p iterpretem. Vnde es aut cur venisti vnum te eẽ conscio de sociis euagrij Quod et ego annui. Interea dum loqmur pses illius pumtie nomie alipius ingreditur. Ad quem cum ille relicto quem habebat mecũ sermone se otulisset paululũ ab eis secessi et emin9 steti Prolixas autem illoz pfabulatões graiter ferẽs illum senem intra me arguebam q meo sermone otempto illũ potius honorasset. Cum igitẽ eodem spreto recedere cogitarẽ vocauit theodoz iterpretẽ suum et ait. Dic fratri illi noli eẽ pusillanimis qa iam nunc tecũ loquar. Ex hoc igitẽ homiem eum eẽ spiritualem et occulta puidere cognoui et ideo magis cepi remorari Egresso vero mox pside vocauit me quem sic allocut9 ẽ. Cur inquit animam tuã mei reprehensione lesisti cur i tuis sesib9 cogitasti qd nec i me cognosco nec tuos mores decẽ scio an ignoras scriptuz eẽ non sanos sed male habẽtes egere medico. Tu me cum velis et ego te inuenire possũ et si forsitã ex me nullum ex alijs tamẽ fratrib9 aliquod patribusqz potis habere solatiũ. Iste vero tot9 ex secularib9 reb9 dyabolice potestati dedit9. vix ad horam respirare potuit et nũc temptans venit sicut seru9 austez fugiens dominũ suum vt hic salutis inueniret auxiliũ. In cõsulta igitẽ et importuna res fieret si illo relicto tecum morarer q salutis tue pmodis osuesti vacare iugiter Tũc ego magnope deprecatus sum illũ vt p me dignaretẽ orare quoniã hoc michi certissime psuasit virum eum spiritualẽ esse. Ille vero iam lector in sinistra faeie leuiter me percussit dicens. Multe tribulatiões te manẽt

& fūtur? episcopus es· plurimumqz laboꝛuz habi tur?. Pias aūt & q̄si ration abiles occasiones affe rens tibi demon ventilare te temptat· suggerēs et patris desiderium. & fratris sozoris q̄z uersionez Ego vero tibi renuncio · vtroſqz saluatos e ē co gnosce·renunciauerūt em̄ ambo secularibus reb? & pater tuus alios·vij·annos est victur?·Insiste igitur·& in desertis locis vt cepisti viue.nec parē tum tuoꝛ causa festines ad patriā redire· quia ne mo manum mittens ad aratrū·& respiciens rtro aptus est regno dei. Deniqz·xlviii·annos in eadē cellula se habitasse dicebat. affirmās nulli? vnq̄ femine vultū se vidisse· nec se edentem aut biben tem ab altero visum fuisse· ¶ LXXXV· ¶ De sancto serapione·

SErapion qui et syndonius vocaē·quia ve ste nō alia q̄ syndone vtebatur·apathes etiam·id est·impassibilis vocabaē·q̄a nul lum possidendi desiderium patiebaē · & abstinen tia nimia omniū rez. & iugi meditatōe diuinoꝛuz libroꝛ vnius cellule quiete non poterat esse cōten tus.sed p diuersa trahebaē mens eius · De hoc re ferebant patres sancti·q̄ in quodaz opi do· xx· so lidoꝛum p̄cio se paganis mimis tradidit · & in eo rum seruitio p̄manserit· ita vt eis pedes quoqz la uaret·donec eos xp̄ianos efficeret·& a ludis thea tralibus separet·Nullumqz cibū nisi panē & aquā sumere p̄sueuerat · nec diuinas scripturas legere cessabat·Illis autem ad piā & castam vitam quer sis·cū ei libertatem offerrent dicentes·quia p ip̄z a turpi seruitio liberati essent·xx· solidos quos p̄ se acceperat·& apud se seruauerat· reddit eis di cens·Quia p̄ me deus ī vobis impleuit qđ volebā nunc aurū quod p̄ me dediſtis recipite· vt alios quoqz quibus subuenire possim reperiā Cunqz ro gatus acquiescere nollet vt cum eis tanq̄m pater eoꝛ & domin? remaneret· dabis ergo inq̄unt auꝛ illud pauperibus· qđ nos velut arras quasdā p̄o salute nostra dedisse cognouim?·At ille·Date ait vos·ego em̄ alienas pecunias non do·Saltē inqui unt hoc p̄camur · vt vel post anni circulum athe nis nos requiras· Itaqz seru? xp̄i pegrinando fre quenter ad elladaz venit·ac p̄ triduū moꝛat? athe nis a nullo panem quo vesceret accepit· Neqz vo pecuniam habebat · nec peram vel pellē vel aliud quicquā secum p̄ter syndonem qua erat amictus ferebat. Cum ergo ieiunus vsqz ad quartā diez p ueniſſet·esurire foꝛtiter cepit·Nichil ergo pei? il lo ieiunio quod extoꝛquetur inuito. ex cui? neces sitate sepe etiam p̄fidia p̄cedit Stetit ergo supra colliculum vrbis vbi p̄mates eiusdem opidi consi lium habere consueuerant·et illic man? suas p̄cuti endo vim se maximam pati clamabat dicēs·Athé nienses viri succurrite · Concurrentes itaqz simul oms pallijs vel birris induti q̄sierūt·vñ veniſſz·vl quid pati se diceret·Ille respondit · Genere sū egi pti?·uersatione monachus·Exquo aūt de patria mea vera discessi·triū feneratoꝛum manus incurri Quoꝛ duos quidem quocunqz modo debitū sol uens potui euadere·tercius aūt adhuc retinet me· nec habeo vnde possim ei satisfacere·Illis autē re quirētibus quis esset vel ubi degeret q̄ ei molest? eēt·& in omnib? adiutoꝛes se pollicentib? si hoc indicaret ait·Cupiditas pecunie· desideriuz volu ptatis·& voracitas ventris·hi tres semper michi molesti fuerunt a p̄incipio iuuentutis·Ex quibus p̄mos duos euasisse iā videoꝛ·nec vlt mihi molesti sunt·tercium vero ferre non possum· Cum em̄ q̄r to die iam ex necitate ieiunē·vreat me seueriſſim? feneratoꝛ exigens debitum· & nisi reddidero moꝛ tem minatur· Tunc quidem philosophoꝛ obtule rūt ei solidum vnum· Quo ille sumpto·& cuidaz qui panes vendebat dato· vnoqz tantum ab eo pa ne suscepto. mox ab vrbe p̄fectus est·& nunquaz postea ī eam reūsus Vt autē circa lacedemonis lo ca veniens· vnum illic de p̄moꝛibus vrbis bonum in ceteris rebus viꝛ.omnesqz de domo manicheos esse cognouit·iuxta superi? exemplum se vēdidit & intra duos annos ab execrabili secta tam ipsuz q̄ uiugem eius· totamqz familiā abstractos eccle sie tradidit· ¶ LXXXVI·

¶ De sancto euagrio·

SAnct? euagri? p̄mus ordinat? ē lectoꝛ a sancto basilio · postea vero dyaconus a beato gregoꝛio nazāzeno·Hic quidem in seculari vita temptat? · tandem beate melanie studio veste mutata· ad egiptiacum vitie montez p̄fect? ·bienniū illic degēs impleuit·tercio āno ad ī teꝛioꝛes solitudies·p̄gēs xm̄· ānis in abstinentia vixit·panis & olei modicum sumens· ille qui p̄i? intra copias magnas deliciosam semp vitā habuit Huic foꝛtiter spirit? foꝛnicatōnis semp incubuit· vnde sic nobis & ip̄e referebat·p̄ totam noctez in hyeme nud? in puteo stabat· vt gelu quoqz carnes eius constringerent· Aliquando blasphemie spiri tus cepit eum vrgere·& ad sacrilega contra deuz verba repellere · p̄pter qđ dies·xl·iugiter sine te cto fuit·ita vt p̄ totum coꝛpus eius papule q̄daz exirent · Tam vehementer demones expertus est· q̄ p̄ innumeras vices ab eis verberat? est·Quoda die tres simul in specie clericoꝛum astiterūt ei de mones·de fide cum eo tractare cupiētes· Ex qb? vn? arianū·alteꝛ eunomianū·tercius apollinariū se esse dixit·Quos omēs ille sapienter ac breuiter disserendo supauit · Idem cum ecclesie claues pis sēt inuocato christi nomine illā hostij p̄tem vnde clauis erat signauit· & manu foꝛes pulsans·apuit Cuidam quoqz discipuloꝛ omnia q̄ post·xvnj·an nos essent ei vētura· singillatī res ip̄as p̄phando p̄dixit·Cum vero q̄dem ei moꝛtem patris sui nun ciaret rndit·Quid blasphemas o homo. Immoꝛta lē ego patꝛem meū noui·Dicebat aūt · Exquo ad solitudines veni·uon lactucam aut aliquid viride attigi·nō poma·nō carnes·non balnea vidi Deni qz·xvi·talis vite sue anno in qua nihil edebat qđ coctum esset · cum p̄pter infirmitatē stomachi ne cesse eēt ut tale quid sumerz · panem quidē nūq̄m attigit.sed olera resinam· & lenticulam·p̄ bienniū gustans·ita ō seculo exiuit· Circa ip̄m vite finem referebat·q̄ tercium annū agerz·exquo carnali de siderio liberatū se eē intelligeret·& hoc post talez ip̄i? uitam·post tantos laboꝛes·post illas tā iuges oraciones · Bonoꝛ & maloꝛ spirituū differentias nouit · arteſqz quib? demones subiugari possent monstrauit· ¶ LXXXVII·

¶ De sanctis effrem·adoleo·& mnocētio·

BEatus effrem ediſſene ecclesie dyaconus p̄ gratiam dei naturalium rerū uoticiam habere meruit · quietam semper uitam egit·& omnes qui ad eū videndum veniebāt· per annos plurimos docēs·tandem de cella sua q̄dam necessitate p̄cessit· Cum fames grauis in eadē vrbe scuiret·peuntem multitudinē rusticam miseratus accessit ad diuites dicens · Quare nulla vos mia

monet humane nature sic ante oculos vestros de
ficientis· sed putrefacta intrinsecꝰ ad ꝺemnatio
nem vestram seruatis· Tunc illi inquiunt · non ha
bemus quibꝰ pecuniã egenis diuidendam credere
debeamꝰ·omnes enĩ negociari ꝑ suis cõmodis vo
lunt· At ille ait· Qualis vob videor Scimꝰ iquiũ
seruũ dei te esse· Credite ergo inquit michi pecu:
nias vestras· & ego ministeriũ ꝑgrinoꝝ misero
ꝝ suscipiam· Accepta itaqꝫ pecunia certis pietibus
pozricꝰ ciuitatis interclusit· & trecentos m eis le:
ctos posuit· in ꝗbus fame ꝓeuntes reficiebat· egro
tantes quoqꝫ curans· & mozientes sepeliens · Im
pleto autem anno illo· post quem frugũ copie grã
des fuerunt· ad cellam rediit. in qua post spacium
vniꝰ mensis obiit· Apud hierosolimã vidi quendã
adoliũ nomine tharsensez genere· q̃ cum illo venis
set nouũ sibi quoddam & vltra homines ꝓpositꝫ
conuersationis aggressus· ita vt etiã ꝺemones au
steritatem vite eiꝰ ꝺtremiscerẽt· & ab ea fugerent
Nam ꝑ quadrageſimam q̃ꝺez q̃nto die· reliquo an
ni tempore post biduum· semp cibũ sumere cõsue
uerat· A vespertis horis usqꝫ ad matutinoꝝ tps ĩ
loco montis oliueti stans· vnde saluatoꝝ assumpꝰ
est· ozando & psallendo ꝓnoctabat· & siue sub ni
uibꝰ· siue sub pluuijs vel pzuinis imobilis pmane
bat Et postq̃m eo modo solitũ tempꝰ impleuerat
signo mallei quo fratres excitabat omniũ cellaruꝫ
fozes ꝓcutiens eos ad ozatoria ꝓpria ꝺeducebat ·
In quibꝰ cũ vnoquoqꝫ eoꝝ vnum vel alteꝝ in an
tiphonas psalmũ canens· totidem cũ singulis pre
ces fũdens sic ante lucem ad cellulã suam redibat
Quẽ certe fratres vestibus suis spoliatũ aquaꝫ se
piꝰ distillantibꝰ· aliis induebant donec ille siccarẽ
tur· Sic ergo paulisꝑ somno refectꝰ usqꝫ ad horã
terciam· iterũ psalmos canens· ad alterius diei ve
speram venire nitebatur · Innocentius presbiter
cum quo vixi tribꝰ annis simplicissimꝰ hoĩm fuit·
qui cũ olim sub ĩperatoze ꝟstantino militassꝫ · se
culo renunciauit· filiũ suũ paulũ maledixit · eo ꝙ
filiam pbiteri cuiusdam corrupissꝫ· deꝑcatus est
deũ dicens· Da illi domine talem spiritũ· vt in car
ne sua nũquã tempꝰ inueniat ad peccãdũ· Rectꝰ
enĩ foze credebat· si cum atrocitate ꝺe monis· q̃ si
cũ ipunitate corporee voluptatis certaret· Qꝺ vt
dixit· ita factũ est· Nam etiaꝫ usqꝫ nunc idem pau
lus ferreis catbenis vinctꝰ ĩ monte oliueti ꝟstitit
a ꝺemone vexatꝰ· ¶ LXXXVIII· ¶ De sã
cto philoronio pbitero

PHilozoniꝰ quoqꝫ pbiter fuit in regione
galacie. cũ quo etiam fui multo tẽpore:
Hic quondaꝫ impante iuliano seculo re
nunciauit· Interrogatusqꝫ ab illo magna ei cũ au
ctozitate respondit · Tunc ille pzius caluicie ei
facta vberarieum a pueris iussit· Qui plagarum
suppliciũ patientissime ferens· maximas ei gratias
egit. Huic tamen inter pzincipia cũ fornicatõe &
ingluuie maxima fuit pugna· sed illos ille spiritua
les morbos ita supauit· sicut aliquis imensum ignẽ
validissimis aquis extinguit· in quadam enĩ cellu
la se clausum ferro semper onerauit · nec panẽ de
tritico factum· nec vllũ coctũ ignibꝰ cibũ sũpsit·
& sic demũ in· xviij· annis pfatis passionibꝰ domi
tis deo gratias egit· Cui & frequens & varius cũ
impuris spiritibꝰ p annos· xl· patientissime intra
vniꝰ monasterij claustra degenti oflictꝰ fuit · Et
vt ipe nobis referebat p annos· xxxij· ex nullo po
moꝝ genẽ gustauit Cum aũt metꝰ mortis ipm ali
quando vexaret p· vj· annos se clausit intra memo
riam mozuoꝝ· vt ꝺemonem quẽ ex sepulture foz
midine terribilem sentiebat in sepulcris habitãdo
suparꝫ· Dicebat etiam ꝙ exquo baptizatus fuerat
alieno pane sine causa se vsum fuisse nesciebat· q̃n
etiam ex laboribus ꝓpꝛijs· ccl· solidos elephantio
sis pstiterat· Idem quoqꝫ pedester multa sanctoꝝ
loca ozationis causa petijt· vt romam alexandziam
hierosolimaꝫ· Ad nostrã etiam edificatõnem sepi
us dixit nõ se memimisse ꝙ vnq̃m sensibꝰ suis a dõ
sepatꝰ fuit· ¶ LXXXIX·
¶ De sanctis mulieribꝰ eustochio & melania ·

VIras quoqꝫ femĩas vidi viriles moze
& honestos habentes· inẽ quas & pau
lam vrbicã doxocii matrez pzudentẽ ac
spiritualem mulierem· cuiꝰ filia eustochium vsqꝫ
hodie apud betlehem ĩ monasterio suo degit· vir
go castissima secum habens virgines quiquagĩta
Sancta quoqꝫ melania fuit mulier vrbica. marcel
liani exconsulis filia · que xxii· etatis sue anno vi
duata . & eterno sponso diuinitatis amoze per
petuo copulata· nulli ꝓdens animi sui secreta · q̃
imobilis habere videbat cũ certis pueris & puel
lis in nauem misit · sicqꝫ festinans alexandziã naui
gauit· illic omnibꝰ venditis· & in pecuniã aurum
qꝫ redactis· vitrie montem attigit· ibiqꝫ venerabi
les patres vidit· pampo. arsisiũ· serapionẽ· pafun
ciũ· ysidoꝝ· & dyoscoꝝ· Apud quos in desertis lo
cis· vi· tm̃ mensibꝰ omozata· omnes qui illic erant
sanctos viros ꝑgrans visitauit. Post hoc cũ ale
xandrie pfectꝰ augustalis ysidoꝝ· pafunciũ; pãbo
& ãmoniũ· & · xii· episcopos & pbiteros· & alios
quosdam vsqꝫ ad· cxii: numero circa paleſtinã &
dyacesaream dãnasꝫ exilio· hec illoꝝ secuta minis
terium suũ cis ex ꝓpꝛijs facultatibus tribuit· & cum
a custodibꝰ ꝓhibereẽ hoc facẽ · tũc illa veste pue
rili sumpta circa vesptinas horas ꝺferebat eis om
nia vite necessaria· Quo cognito· paleſtine conso
laris putans ꝙ terzoze quodam ex eius pecũia si:
nus suos implere possꝫ· iussit eam corripi & in car
cerem trudi· Que tunc ei ꝑ internuncios sic mãda
uit· Ego inquit illiꝰ filia. & illius cõiunx fui· nunc
vero sum ancilla xpi· Nec vales igiẽ in aliquo me
terrere· nec quicq̃m ꝺe rebus meis auferre · Neqꝫ
enĩ ob vilitatem pnĩtis habitus me putes ꝺemnen
dam· q̃a facile si uelim extollere possum meipsam·
ne aũt hoc ignorans piculum aliquod aut crimen ĩ
curras· idcirco tibi ista mandaui· Sic nimirũ ꝺtra
imprudentes aut supbos interdum oportet arro
gãria vti: His itaqꝫ verbis territꝰ iudex· ei factũ
suũ excusauit· & eam vt meruerat honozauit· atqꝫ
vt ad pdictos viros quotiens vellet accedere ius
sit· Quibus ab exilio reuocatis· mõasteriũ ꝓpe hie
rosolimam sibi fecit· in quo· xxvii· annoꝝ tempus
impleuit · quinquaginta sozores vgines secum ha
bens. Erat etiam cum ea rufinus ciuis ytalicus ex
opido aquileie· vir sapiens· nobiliũ fortiumqꝫ mo
rũ· q̃ & ad pbiteratũ postea meruit puenire· Igiẽ
in· xxvii· annis omnes apud hierosolimam sanctos
& ꝑgrinos· epos monachos & vgines (hoc enĩ
deo vouerãt) suscipere ꝓpꝛijs sumptibus ac foueẽ
psueuerunt· omnesqꝫ uenientes ad se exemplo tali
meliozes fecerũt· Sed & · cccc· monachos q̃ se ꝓpẽ
paulum ab ecclesia sepabant· rursus ecclesie sãcte
reddiderũt · pluresqꝫ etiam alios hominꝫ puerse
secte natura suadendo iugiterqꝫ ducendo ad eccle
siam reuocauerunt·

CXC De sanctis elphidio sisinnio gaddano & helia.

Elphidi? genere capadox q̄ postea p̄sbiter fieri meruit. habitans in spelūca studio abstīnētie cunctos vicit. Nam p̄ ānos xxv. quos vixit dominico tm̄ & sabbati die cibum sumebat. ac p̄ totas noctes stando & orando psallebat. Quem sicut apes regez suū. sic inumera fratrum multitudo secuta faciebat in solitudine quasi quandā appere ciuitatē. eratq; voluptas eoz̄ uersationis agnoscere varietatem. Hūc cū quadā nocte nobiscum psalleret scorpio vulnerauit. quo ille calcato. ne standi quidem spaciū in quo fuerat mutauit. īmtantū ictus dolorem contempsit Quadam etiam die cū vn? e fratrib? exiguam aridi partem sarmenti teneret. accipiens eam q̄si plantans infodit solo. cum certe temp? plantatōis nō esset oīno. quo in īmensum crescente. tam magna vitis effecta est. vt toti? ecclesie tecta coopiret. Ferē aūt q̄ p̄ annos. xxv. nūq̄m ad occidentē se uertit nec solem ad occasum declinantē ospexerit. Hui? discipulus nomine sisinnius cum apud eum. vj. vel vij. annis fuisset. tandem mtra sepulcrum quodā se clausit. in quo p̄ trienniū stans semp orauit. & nec nocte nec die deābulauit. aut sedit. aut iacuit Qui etiam contra demones specialem gratiaz meruit. adeoq; sine vllo vicio mentis & corpis vixit vt nullā generis esse distantiam inter mares & femias comprobaret. Itaq; nunc ad patriam. id est. capadociā regressus. & p̄sbiter factus fratres pariter & sorores in vnū collegit. Noui etiā palestine senem gaddanū nomīe. q̄ sine tecto semp circa loca iordanis vixit. Contra hunc iudei quidam in uidia furibundi aliquando venerūt armati. quorū vnus cum eū ferire vellet. dextera quam erexerat aruit. & ex eius digitis gladi? excidit. Helias quidam in spelunca degens hospitalis & caritate plenissim?. aliquando cū ad eum multitudo fratrum veniss̄. quia publicus illic erat transie?. subito deficiente ei pane tristari cepit. & īgressus speluncā tres illic panes grandes ac recētes subito reppit ex quib?. xxv. simul fratres vsq; ad saturitatē refecit. vnus quoq; supfuit qui ei postea p̄. xxv. dies ad victū suffecit. CXCI. De sancta siluia virgine & sācto dyocle & capitone.

Cum autem ad egiptum ex helya p̄ficiscemur sanctam siluiā dei virginē. rufini autē & p̄fecti sororē deducentes sanct? iouin? qui nobiscuz erat estu nimio fatigat?. ītra peluiū opidū manus suas & pedes aqua frigidissima refouere cepit. seq; postea sup pelliculam & in solo stratam pluuiā p̄iecit. Ad quam illa accedēs ait. Quomō ausus es hanc etatē agēs. in q̄ sāguis tu? adhuc viuit. sic curare corpus tuū atq; fouere nō intelligis que ex hoc nasci solebant lesiones anime. Crede michi ōsidenter loquēti q̄ ego. lx. agēs annum. nō ora. nō pedes. nō aliquam membrorum ptem. exceptis digitis meis aqua laui. Cunq; valitudinib? laborans etiam a medicis lauacro cogēr uti. nūq̄m tamen antiquū corporis mei morē palpitare volui Nō in lecto quieui. non in lectica recumbens iter feci. Hec virgo eloquentissima erat & magnum habens amorem literaz noctes ī diez legendo vertebat. In antimoo thebaidis p̄uincie ciuitate. mj. annis fui. quib? illic vniuersa monasteria cognoui. habitant ī urbis illi? terzitorio. mcc. p̄batissimi viri. p̄priarum manuum se labore pascentes. ex quibus multi anachorite se contulerūt ad rupes & solitudines. Inter hos dyocles quondam secularis philosoph? . sz iam ad celestis p̄hie studiū diuina gratia translat? quintū in speluncis annū habens. hec nobis aiebat. Sensus humanus cum a cogitatōne dei recesserit. aut demonibus efficit̄ similis aut animalib? brutis. necesse est em̄ inquit vt aut in desiderium aliquod aut iracundiā ruat. & desiderium quidem illud brutoz̄. iracūdiam vero demonū esse dicebat. Me aūt cōtradicente quomō fieri possit vt sensus human? cū deo iugiter maneat. rn̄dit. In quacunq; cogitatōne vel actu fuerit anima. si pia est & deo placere studet. vtiq; cuz deo est. Illic & q̄dam capito nomine iuuenis erat. qui p̄us latro fuerat. Cum aūt in spelūca sua iam implesset annos. l. nec tunc vsq; ad ārtuz lapidē vrbis accedere volebat. nec vsq; ad fluuiū nili q̄ p̄ximus erat. dicebat em̄ q̄ necdū se conuersatōni ac sermoni plurimoz̄ hominum ingerere posset. eo q̄ adhuc inimicus ei fortiter repugnaret. CXCII. De sancta virgine amata & quadam alia & melania iuniore.

Sunt etiam in eadē urbe. xii. monasteria virginū. ī quib? & quandā amatam nomine vidi senem. lxxx. iā vt ferebat̄ ānos in monasterio suo habentē. Cum hac habitabāt. lx. mulieres in abstīnētie puritate sub ei? doctrina viuentes. In hoc erat virgo q̄dam nomine thaor ei? discipula. que habēs ī monasterio annos trigīta. nō tunica. nō mauorte. non calciamentis vnq̄m nouis volebat uti dicens. ne p̄pter hoc foras cogeretur p̄gredi. alijs quidem omnibus dominico tantum die ad ecclesiā ex more p̄cedentib? illa pannis vilib? īcluta domi residebat sola. Tā elegātis aūt erat forme. vt eē castissimū & ostātissimū viz̄ eius pulcritudo vult? illicē possz. n̄ ita moribz̄ ornat̄ essz. vt iestimabilem quendā in semetip̄a castitatis propie custodem haberet. q̄ turpiter cupientis cuiuslibet oculos ad immensū pudorē ac timorē ꝓpelleret Alia quoq; in vicino manens. nūq̄m de monasterio ferē egressa. ī quo cum matre sua impleuit annos. xl. Cui tandem astitit beatus martir colothz̄ ait. Hodie p̄ges ad dominū tuum. veni igitur in basilicam martirij mei. vt ibi prandeas mecum. Tunc illa p̄mū post annoz̄ tot curzicula p̄cedēs mane ad martiriū sancti venit. panē & olera secuz tulit. vbi ꝓpletis orationibus. cum omnes a loco recessissent. illa sedens martirem īuocauit dicens Benedic escam meā sancte colothe. & intercessionibus tuis mecū p̄ficisci dignare. Sūpto itaq; cibo. & facta rursus oratione. circa solis occasū ad monasterium rediit. & matri sue dixit. Proficiscor ad dominū meū. In ip̄a etiā nocte. neq; dolorem capitis. nec calorem corpis sentiens. ip̄a se vt erat sepelienda composuit. & spiritū suū manib? dei cōmendauit. Porro melania iunior p̄fate melanie neptis. cum. xiii. essz annoz̄ virū suscepit. vii. annis cum eo vixit. & xx. renunciauit. ip̄mq; virum suū ad ꝓemptum seculi cōuertit. Et p̄mum q̄dem vestes suas sericas ad ecclesiaz ornamēta distribuit argentū aūt & aurum suū per paulum p̄sbiteruz ad orientem nauigio transmisit. ibiq; p̄ diuersas p̄uincias erogauit Sub occidētali vero plaga. ip̄a p̄ seipsam cunctis egentibus que sciret necessaria mmistrauit. Seruos autem p̄miscui sexus vsq; ad octomilia liberos fecit. Possessiones omnes quas habuit in aquitania. gallia. terrathone. hyspania.

distraxit·agros quos tantum habebat in sicilia·ca
pania & affrica· vt ex eis monasteria deinceps ale
ret ac foueret·sibimet reseruauit · Post alterum
diem semp cibum capere consueuerat ·nam inter
ipa principia·quinto quoqz die gustabat· Idqz ob
seruans etiam diurnas cum ancillis suis ministerij
vices agebat·quas tanqm sorores habebat Parem
quoqz pmian? vir e? cū·xxx.mōachis vitā agebat

¶ XCIII. ¶ De virgine apud quam sanctus athanasius·vi·annis latuit

Virginem quandā in alexandria·lxx·ānoz
vidi·de qua dicebant illic omnes clerici:
q olim cum esset iuuenis pulcra valde·
cōspectus omniū vitare psueuerat· nequa ppē mi
raculum vultus sui suspitōne vel malicia notaret·
Tūc arrianis sub impatore constantio beato atha
nasio calumnias excitantib? ille corruptū iudiciū
declinans·non amico vel penti vel clerico se credi
dit·sed cum appitores subito domū ei? intrasset
tunica birroqz vestitus · media nocte fugiens ad
hanc virginem venit·Cui tam inopinate rei pter
rite nouitate sanctus epūs ait·Ab arrianis q̄roz ·
& calumniosis criminibus incursor·ne igiē & ego
irratōnabili nota dāformer ·& qui ad penam meaz
pati sunt·ppter me ruant in peccatū · magis credi
di fugiendum·De? aūt hac nocte reuelauit michi
q apud nullū ita vt apud te possem saluari · Tūc
illa ꝫgaudens in domino·pjectis cogitationibus
vanis·sanctum illū p vj·ānos intra celle sue secre
ta celauit·q̄diu p̄fatus constanti? vixit·ipa ei pe=
des abluens· & omnia necessaria p se pparans ac
mīstrans· libros quoqz quos ille q̄rebat·mutuo su
mens·eiqz legendos prebens· null? tamen ī vbe
quo degeret inuenire potuit·donec pstantio mor
tuo·rursus nocte ppijs vestib? indut?·in ecclesia
subito cunctis stupentib? appuit · Omnes enim
se videre credebant eum.tanqm ex mortuis susci=
tatum· Amicis aūt intimis suis satisfaciebat dicēs
Idcirco me ad latebras vestras nō contuli· vt tute
possetis iurare·q vbi degerem nesciretis· Et quia
necesse erat vbiqz me queri · in cella illi? virgis la
tui·vbi me celari null? suspicaretur·eo q iuuenis
& pulcra videreē·Sic ergo & ipi & fame vel glo
rie mee pfui

¶ XCIIII.

¶ De virgine corinthia per iuuenem a lupanari liberata·

Apud corinthum nobilissima quedam &
pulcerrima puella: virginitatis voto de
gebat·quā apud paganū iudicē nōnulli
veluti diis ipoz & impatoribus sacrilegis nuiciātē
crimīnib? imperebant·At iudex insanus amore fe
mineo·postqm machinamentis & artib? varijs nō
potuit ei psuadere qd voluit · nouo contra eā fu
rore deseuiens·nō eā morti vel alicui pene destina
uit · sed qd erat graui? & crudeli? in lupanari p
stitui p̄cepit·lenoniqz ipam turpitudinū· vt trinos
ad eum p singulos dies ex ipius cōcubitu solidos
exhiberet iunxit· Quam scilicet pecuniam vt a se
leno flagitandā intellexit · ī omnium eam q̄ vellēt
potestatem dedit·Qd vbi p̄de tales accipitres di
dicerant·ibāt & potionis officinam obseruabant
dato precioqz cū ea loquebanē optabilium sibi pn
cipia voluptatum At illa vuln? quodda3 in iterio
ribus se habere dicens·cui? fetorem si venientes ad
eam sentirent·horrore contagionis effugerēt · sin
gulos miserabiliter p̄cabatur · vt ei paucos dies
ad quietem pcederent·Interea dum orationes per
petuas ac maximas ad deum faceret · humane sa
lutis custos de? iuuenem quendam vultu moribꝰ
qz bonum·ita mente commouit · vt amore diuino
succensus · interire p ea cuperet.Itaqz sub specie
ppetrande turpitudinis ingress? profunda nocte
datis lenoni·v·solidis· vestibus se pprijs spoliauit
eisqz puellam induens · clamide quoqz caput ve
atā de lupanari incorruptam emisit· Postera die
cognito omnib? hoc facto· iudici traditus est ac
bestiarum feritate dispertus·vt etiaz in hac parte
ꝑfusus demon remaneret·cum eum taz pro sua q̄
pro virginis salute duplici martirio coronatū vi
deret.

¶ XCV. ¶ De quodam piissimo monacho & de virgine lapsa reconciliata perfecte·

Nancyca galacie q̄dam erat monachus·
a sancto ciuitatis episcopo non recedēs
a deo pietatis operib? intent? ·vt etiam
noctibus manum dando petentibus circūirz· nec
egris·nec carcere clausis· nec pauperibus auxilio
deesset· Quadam igiē hiemis nocte· cum mulier
q̄dam in ecclesie porticu stimulata ptus doloribus
vlularet. oratōne derelicta quam tunc in ecclesia
solenniter celebrabat·egrediens vidensqz q ei nul
lus assisteret·ministerium obstetricis assumpsit·ne
mie genus obmitteret. Tanto eñ affectu tenebaē
humanitatis· vt p̄ desiderio hui? operis nullū ha
bebat studiū lectionis Nam si quis ex fratribus ei
codicem donauit.mox eum vendere psueuit. & re
q̄sit? causaz cur hoc faceret·rndit· Vnde probabo
magistro meo q eius artem iam sciam · nisi distra
ctis codicib?.ipius artis necessaria michi prouide
am·Ancilla dei virgo quedam abstimentiaz nouem
annis custodiēs. a quodaz cantore solicitata est &
corrupta Que statī ꝺcipiēs partu explicito·nimio
dolore penitentie mens ei? compuncta est · intim
vt fame semetipam vellet occidere·lacrimosis p̄ci
bus deum iugiter interpellans ac dicens· Tu de?
magne·q totī? mundi maliciam portare consuesti
quia tua volūtas est cūctos saluari:me quoqz per
dita in hoc ostende si saluti restituas vt qd ex pec
cati mei p̄ditōe creatum ex hac luce celeri? tollas
ne forsitan aut laqueo· aut p̄cipitio pire cōpellar
Statimqz partu diuinit? morte subtracto· illa se
penitētie sūmis angustiis tradidit. & elephantio
sis mulieribus p annos·xxx·seruiuit·Cui? humiles
p̄ces misericors de? nō repulit· cuidam nāqz sācto
p̄sbro reuelauit dicēs·Illa virgo pl? mihi placuit
in penitentia·q̄ in ꝟginitate sua.

¶ XCVI.

¶ De illa q̄ corruptionis sue crimen in quendam lectorem transtulit.

Apud cesaream quoqz pastime·cuiusdam
p̄sbiteri filia virgo fornicatiōe ruit: cui
corruptor psuasit· vt factum pprium in
quendam lectorem mentiendo transferret Quod
cum illa iam grauida apparens patre cogente vt
actorem sceleris pderet·lectori imposuiss3· epūs
hoc audiens a p̄sbitero fecit eum in conuētu cleri
corum omnium accersiri Qui interrogat? ab eo·ni
chil se tale fecisse poterat cōfiteri· Cum aūt epūs
vehementer iratus· ei contumelias irrogaret · q̄si
qui pectatum suū impndenter negarz·respondit·
Ego quidem qd erat in cōscientia mea dixi· sed si
vis audire quod nō est·ego hoc crimē admisi·Sta
timqz gradu lectoris eum epūs deposuit · Tunc
ille · Iube inquit eam michi dari in matrimonium
quianec illa iam virgo·nec ego clericus eē possum

Tunc epus dedit eam illi·putans q ipe diligeret eam·nec posset ab ea separi· Igitur tam ab epo q̄ a patre sibi traditam· monasterio femimarum commendauit·rogans abbatissam vt haberet eam illic donec pareret sustentandam. Ipse vero in prefato monasterio in angusta cellula se concludens & abstinentiam difficilem nimis arripiens·cuz lacrimis & gemitibus & ieiunijs xp̄m adijt dicens·Tu domine cui nota sunt omia· cui nichil inquum placz causam quoqz meam tua sententia manifesta·Illo igitur in his iugiter pseuerante . mulier cum dies suos impelesset·cepit vehementer vrgeri ptus dolore·Cunqz dei iudicio ptus angustijs expedire se ñ posset·tantūqz cruciatum vsqz ad septimum diē sustineret· iamqz moritura calumniatrix inferna cōspiceret : nec vltra manducare vel bibere vel dormire posset intollerabili dolore clamauit· Ve mihi sere michi que ad hoc piculum dupliciter veni·primum q̄ virginitatez pdidi·deinde q illi lectori falsum crimen imposui·Hoc pater eius vt audiuit·timens ne tāq̄m calumniator reprehenderet· qeuit & tacuit·Audiens aūt episcopus·dyaconos ad lectorem misit·sicqz ei mandauit·Ora vt piat calumniatrix tua. Quibus ille nullum rñsum dedit · sed nec hostium q̄d em suū apperuit· Rursus oratōes in ecclesia fiunt· & nec sic remedium vllum in ea pcipiūt. Tunc ille epus ad lectorem venit·hostium pulsauit·& ingressus ait· Surge frater eustachi·et solue quod ligasti·Ipso itaqz momento cū lectore vna cū epo genua sua fixisset·mulier euixa ē· Tñ innocentie iugis oratio valuit. vt et calumnia periret·& calumniatrix penas ad emendationem sustineret·

CXCVII. De sācto nathanahele seniore·

Vit quidam nobilissim? agonista nathanahel· qui fraude demonis accidiā pass? ex pore cella dicit̄ recessisse. & aliaz cuidā vico vicinam fabricasse·vbi cum habitare cepisset demon ad eum p noctem accessit· in specie carnifi cis figuratus·qui pannis obsitus sordere deformiter·sonumqz flagris facere videbatur· Ad quem vir sanct?. Quis nam inquit es· qui talia in hospitio meo facere conaris·Ille respondit·Ego sum q̄ te ex pore cella fugaui· quiqz nūc vt ex hac etiā te expellerem veni. Tunc sanct? illusū se videns a ō mone· mox ad habitaculuz p? rediit·ibiqz·xxxvij· annos complens·nunq̄m extunc in pposito suo titubauit·nec ip̄z quidem limen egrediens·cū demone quem supare volebat contendens·qui tātis eū machinationib? vexabat·vt quocunqz modo cellā cogeret exire·quantas singillatim nō possum referre· Inter hec etiam captato·vij·episcoporuz aduentu qui ad illum requirendum· siue pui dēti a dei siue demonis ipi? temptatione venerūt · cum ip̄os post orationem factam · ne vno quidē passu psequeret·eoz dyaconi dixerunt·Abba superbaz rem admodum facis·q̄ sanctos epos non deducis Quibus ille·Ego inquit domios meos episcopos veneror · sed & bis & vniuerso seculo mortuum me eē pfiteor·Occultum aūt ppositum meum nouit deus· ppter quod eos non psequor·Iterum dicon aliam cōtra eum machinatur artem·fitqz subito qnasi puer puulus annoz·x· minans asinuz pones in cista ferentem· Qui cum ad cellam ei? profunda nocte venissent· asinum in terzam ruisse fixit·& clamans ait·Abba nathanael miserē· michi q̄ manum porrige· Audita ille q̄si puerili voce intra hostiū stabat·cui? ptē recluserat dicens· Quis es· Puer inquit sū monachi illius·& panes ei porto·q̄a cras agapez est facturus·Queso ergo ne ia cērem despicias · ac ferarum morsib? tradas · At vir sanctus velut eneus stabat·& certis cogitatōnibus stupens hec secum versabat· Necesse est me aut misericordiaz q̄d maximū est ī diuinis pceptis non facere·aut a ppositio deuiare · Tandē ad deuz oratōe facta ñdit · Audi infans credo m ipo cui seruio·qui omni spiritui dominatur·q̄ si necessarium habueris auxilium ipse tibi prestabit·nec feras aut quēq̄m alium nocere patiet̄ Si vero res ista tēptatio est·iaz nunc aspiciat domin? me?· nec ex ea me ledi pmittat vltr?. Tunc hostio clauso se recepit· Demon itaqz victus & confusus in ventum bimem est resolutus· & in sues agrestes discursib? ac strepitu lasciuientes·

CXCVIII·

De sanctitate cuiusdam fratris cum heracli de cōuersantis·

Fratrem quendam qui mecum ab initio infantie vsqz hodie vixit noui·nll'o mōtis ā corporis desiderio victū· & p otemptu suo gratias semp agere cōsuetum· p veris amicis etiam piculū subire cupiebat·milesqz & forte amplius demonū potestatem exper? erat· Vnde q̄dam die dyabol? cum eo pacisci voluit dicens·pmitte michi q̄ vel semel peccabis·& exhibebo tibi feminā quancunqz in hoc mundo desideraueris· Alio tēpore demon p ·xmj· noctes cū eo confligens pedib? eū de cella sua trahebat·eiqz humana voce dicebat·Noli christuz adorare · & nūq̄m vltr? accedam ad te·Cui ille·Propterea inquit eum adoro· & iugiter adorabo·quia multuz augeris et crucias eo ip̄o q̄d facio·Hic nullam feminam est exper? nec inter somnia·nisi in visione certaminis & cōflictus· Scio etiam eū ter ab angelis accepisse cibū Die vero quadā in uastissima solitudine·cū nec dem micam panis haberet·tres in pelle sua reppit paximates· Alio quoqz tpe vmū pit̄ inuenit & panes·Frequenter cum videret aliquos graui penuria laborare multū flebat·eisqz pter corpus suum quidq̄d habere poterat dabat·De hoc itaqz maxie gloriabor·q̄ mecum vixit & talis fuit·Talis ergo famule xp̄i lause·beatas sanctoz vitas lege · ppm ptisqz sensibus sequere · sciens hos qui pcesserūt dies·paucos qui sequanē fore· Actor·Hec de gestis sanctoz illius temporis pfessorum iuxta heraclidē hoc loco inserui · quoz tñ quedā dicta & facta notabilia iuxta tripertitā hystoriā & vitas partz iam supius posui·nō q̄dez omniū·sed aliquorum·vt duorū macariorz . moysi ethiopis pauli simplicis aliorumqz multorz·Nec eadē hic que supi? sed alia·& si aliquando eadem pleni? tñ & apti? ·

CXCIX· De rufino p̄sbitero & sertis eius.

Apparet aūt & rufinū aquileie p̄sbiteruz his temporibus floruisse · quem supra dixit heraclides apud hierosolimā·cum sancta melania tri ginta septem annis degusse · pauper & pegrinos sumptib? ppijs fouisse·multos etiā hereticos vel scismaticos ad vnitatē fidei & pacē ecclesisticā reuocasse· Quem etiam ibidez heraclides sic omendat· Erat inquit vir nobilium morz·& in singulari ppositio satis fortiū· quo nullus mansuetior & placidior tāqz omnia sciens ·in sexu virili potuit inueniri· Helimand?·Hunc tñ beat? hieronim? ūsimulauit pelagiane hereb·pter

heresim origenis · simul & iohānē hierosolimitanū epm De quibus scilicet duob9 sic loquit gēnadi9 Rufin9 pbiter aquileiensis ecclesie · nō mīma ps ecclesie doctor fuit · & in transferendo de greco in latinum elegās ingeniū habuit · Deniq3 maximā ptem grecar3 bibliothecar3 latinis exhibuit · basilij scilicet cesariensis episcopi · gregorij nazāzeni · clementis romani · recognitionū libros · eusebij cesariensis ecclesiasticam hystoriam · cui & duos libros addidit · euagrii quoq3 sententias · pamphili martiris contra mathematicos · origenis autem omnia · naz & hieronim9 transtulit aliq3 q3 suo prologo discernunt · Simbolum etiam ita disseruit · vt in ei9 compatōe ceteri nec exposuisse credant · bñdictōz quoq3 iacob sup patriarchas · & epistolas multas ad dei timorē exhortatoriaſ · ſz & obtrectatori opusculorum suor3 duob9 volumīb9 respondz · Scripsit & explanatiōz sup propheraſ tres · ſ · osee · iohel & amos · Iohēs quoq3 hierosololimitan9 ēps scripsit aduersus obtrectatores studij sui libr3 in quo se ostēdit origenis ingenium non fidem secutuz

Actor · De mutuis inuectiuis hieronimi & rufini dicet in libro sequenti · C.

De mutuis epistolis hieroimi & augustini ·

IPse quoq3 hieronimus & augustinus de quibusdam scripture capitulis inter se epistolas mutuas vsq3 simultatem discepterauerunt · de quib9 hic pauca inserere volui ·

Hieronim9 augustino · Fortissimos quoq3 milites subita bella turbant · & ante cogunt fugere · q9 possint arma corripere · Peto vt quiescentē senē militare nō cogas · & rursum de vita piclitari · Tu q3 iuuenis es · & in pontificali culmine ostitut9 doce to populos · & nouis affrice frugibus romana tecta locupleta · michi sufficit cum auditore pauperculo in angulo monasterij susurrare Idez ad eūdem · Non ego tibi · sed causa cause rndit · & si culpa respondisse · multo maior est puocasse · Sed facessant huiusmodi querimōia · Sit inter nos pura germanitas · & deinceps non questionū · sed caritatis ad nos scripta mittam9 · atq3 in campo si placet scripturar3 sine nostro inuicem dolore ludam9 Ego quondaz miles nūc veteran9 · & tuas & aliorum debeo laudare hystorias · nō rursus effetō corpore dimicare · Augustim9 hieronimo · In expositōe tua epistole ad galathas inuenim9 aliq3 qō multū nos mouet · Si em paulus vbi dicit · petrum & barnabam ad veritatem euangelij nō ambulasse mentit9 est officiose · vbi ergo verum dixit · an ibi verum dixisse videbit vbi hoc dixerit quod lector sapit · Cum vero contra sensum lectoris aliquid occurrerit officioso mendacio deputabitur · Neq3 aūt michi arrogauerim vt ingeniū tuū diuino dono aureum obolis meis ditare ostendam · nec te quisq3 magis ydone9 est qui op9 illud emēdz

Idem ad eundem · Michi quoq3 exitiosissime credi videt · homines illos p quos scriptura sancta ē ministrata aliquid i ipis libris fuisse mentitos · admisso em semel ibi officioso mendacio · nulla pticula remanebit q3 nō vt cuiq3 videbit vel ad mores difficilis · vel ad fidē incredibilis · ad mēritis actoris consilium officiumq3 referri possit · Video quidem & ego interdum vicia mea · ſz hoc audire malo a meliozibus · ne cum me recte fortasse reprehendero · rursum michi blandiar · vt menticulosam michi potiꝰ videar in me q9 iustā ꝓtulisse sententiaz · Quapter & si hos vt tibi videris lassus senectute forte corpis non animi vigore · tamen i area domini fructuosa labore desudas · Ecce sum · Si qd pperam dixi · fortiꝰ fige pedem Non michi debet molestum esse pond9 etatis tue · dūmodo 9teratur palea culpe mee · Rogo te si fieri potest · vt inter nos q3ramus & disseram9 aliquid quo sine amaritudine discordie corda nostra pascamur · Si vero non possum dicere quid michi videat emendandū in scriptis tuis · nec tu in meis nisi cum suspitione auaricie · quiescamus ab his & nostre saluti parcamus · Mim9 certe assequat illa que inflat · dum non offendat illa que edificat ·

CI · De claudiano poeta & flosculis ei9 ·

Actor ·

TEmpe theodosii claudian9 gentilis poeta rome claruit · In duobis libris metricis claudiani maiori scilicz & minori mlta sunt puerbia notabilia · de q3bus hic pauca subiecī

Claudianus in maiori · Tenero tractari pectore nescit publica maiestas · Trucidē & art9 · vt liceat reliquis secure viuere membris · Heu q9 cecus inest · vitiis amor Multis delicta fuere nexus amicicie · Quid iuuat errores mersa iam puppi fateri · Si metuis · ſi plura cupis · si duceris ira · seruitii patiere iugū · tolerabis miq3 iteri9 leges · tūc omia iure tenebis · cum poteris rex cē tui · Procliuior9 vsꝰ in peiora dat · suadetq3 licentia luxum · Iam nō ad culmina rerum iniustos creuisse q3r · tolluntur i altum · vt lapsu grauiore ruant · Tu cōsule cūctis nō tibi · nec tua te moueant · sed publica vota · Ne cunctos paucor3 crimine damnes oponitō rbis regis ad exemplum · Nec sic inflectere sensus humanos edicta valent vt vita regētis · Luxuries p9ul ce malum que uetita semper Corpis arbitriis hebetat caligine sensus · Mobile mutatur semper cū principe vulgus · inquinat egregios adiuncta supbia mores · Non tibi q3 liceat · sed q3 fecisse decebit Occurrat mentem · domitet respect9 honesti Diis pximus ille est quem ratio nō ita mouet : q9 facta rependens consilio punire potest Quas male collegit fallacis dextera pentis : has peius nati dextera refundit opes · Plus est seruasse quesituz q9 quesisse nouum · Carmen amat quisquis carmine digna gerit · Munere carior omni astringit sua quēq3 salus · Gaudia p̄missi cumulant inopia dolores · Est malus interpres reruz met9 · Clausa putat sibi cuncta pauor · Idem in minori · Omīa mors equat · tu damnatura nocentes · tu requiez datura piis · Dissuasor honesti lux9 · & humanas oblimat copia mentis ·

CII ·

De flosculis prudentii ·

PRudentii quoq3 qui eodem tempore floruisse supius dictus est · paucos flores metricos de cōflictu vicior3 & vtutum hic placuit inserere · Prudentius · Prima petit campum dubia sub sorte duelli · Pugnatura fides agresti turbida vultu · Prouocat insani frangēdi pricula belli · Ecce modesta graui stabat patiētia vultu · Per medias immota acies varios3 tumultus · Spectabat defixa oculos · & leta manebat · Ira tumens spumanti feruida rictu · sanguineo intor quet suffuso lumina felle · Impatiens3 morē Indeq3eta manet patientia fortis · ad omnes Celor3 numbos humilitas intendit gressū mediocriter · oraq3 pce erigit : & comi moderat gaudia vultu · Desine grande loqui · frangit deus om̄e supbum · Magna cadunt · inflata crepant · tumefacta premunt · Discce supcilium deponere · discce caue · Scandūt celsa

humiles trudunt̃ ad yma feroces. Ferē auaricia
gremio pcincta capaci. Quidqd lux? edax precio
sum liquerat vnca corripuisse manu. Nec sufficit
amplos ipleuisse sinus. Iuuat ifertire crumeis tur
pe lucrum. Omne hominū rapit illa gen? non est
violentius vllum terraruz vitiū. Sūma. qui es nil
velle supza qp postulat vsus debit?. vt simplex ali
monia. uestis vt vna. infirmos tegat ac recreet me
diocriter artus. expletumqz modum nature nō tra
hat vltra. pallor in ore cōscius audacis facti dat
signa reat?. Et deprehensa tremit languēs man?. &
color albet. Cedant metus. & labor. & vis. & sce
lus. & placide fidei fraus inficiatrix. Qō sapimus
piungat amor. qp viuimus vno cōspiret studio nil
dissotiabile firmum est. Pax belli exacti pciūqz pi
cli. Nil placitum sine pace deo. nec mun? ad aram
Meritorz clausula pax est. Non inflata tumet. nō
inuidet emula facti. Omnia perpetitur patiens. at
qz omnia credit. Nunqm lesa tumet. cuncta offen
sacula donat Occasum lucis venia pcurrere gestit
Pax plenum virtutis opus pax summa laborum.
Idē latitat lupus ore cruento lacteolam mentitus
ouem sub vellere molli. O quotiens animam vitio
rum peste repulsa sensim? mcaluisse deo

CIII. De iohanne damasceno.

Ex gestis ei?.

EO quoqz tempore floruit iohannes pbi
ter damascenus. Hic ab infantia grecis
literis eruditus infra. xii. annos omz libe
ralium artium scientiam apprehendit. ī amore dei
ac gloriose matris ei? se exercens. monachalem ha
bitum assumpsit. vgoqz permanens. regime vgmī
horas quotidie studiosissime decantabat. factusqz
pbiter ī eius honore missas deuotissime ac frequē
tissime celebrabat. Insup etiam orationes. antipho
nas. rnsoria. psasqz facere consuerat. quas in ei?
solennitatibus ad ipsi? laudem dulcissime decanta
bat. Tradebant ei nobiles viri pprios filios erudi
endos. quos ille non solum literis studiosissime
instruebat. sed etiam ad timorem & amorē. ī omni
morz honestate diligenter informabat Quadā die
cum egressus ciuitatis muros cum sclaris? suis
paulisper spaciarēt. saraceni subito irruentes mo
re solito. cum hominum & animaliū multitudine
ipsum quoqz rapuerunt. ac secum in psidam detu
lerunt Et cum inter pdones pde diuisio fieret. cō
tigit vt cuidam inter eos ditissimo iohannes in
partem veniret. qui ceteris ad seruitutis opera d
putatis. nutu diuino meritis beate virginis erga
ipsum miti? ageret. Captiuus nanqz seruitutis pē
sum solitum reddere nō negligebat. sed et icimiis
ac vigilijs insistens. orationes ad beatam virginem
deuotissimas quotidie dirigebat. Quos ille genti
lis animaduertens. eius bona conuersacōe tanqm
spiritali predicatōne puictus. ipm ire ac redire li
berum quo vellet infra palatij spacia pmittebat.
& die quadam sic est eum allocut?. Mi iohannes
carissime miratus sum prudentiam tuam. dictandi
curialitatem. scribendi vtilitatem. cantandi & or
ganizandi suauitatem. sanctum quoqz pposituī &
uersatōem. Habeo filiolum nō mim? meipo mihi
caz. quem pcor vt in artibus liberalibus erudias.
& in dictando. scribendo. legendo. cantando. sic
eū tibi cōformare studeas. vt si forte aliquando li
ber a nobis recesseris. in ipo tn apd nos quodāmō
tot? remaneas. Qui puerum obediēter hūiliterqz
suscipiens. & a pmis elementis erudire incipiens
ntra paucos in omnib? artibus liberalib? instru =
ctū adeo redidit. vt si magistri ac discipli rethori
cum dictandi gen? attenderes. si litere formā aspi
ceres. si vocis melodiam audires. nullaz esse diffe
rentiam inter vtranqz clamares. Porro cum impa
tori theodosio p vite merito & morz honestate.
necnō & p eloquētie nitore in quibusdaz caus ne
cessari? videret. missa legatione sub pena capitis
domino mandat vt ei quātoti? mitteret. Qui pre
cepto impiali ptradicere nō ausus ioēem ostantio
polim ad ipm honorifice deduci fecit. impator eū
cum honore suscepit. & ei monasteriū in quo cuz
fratrib? deo qete seruiret in vrbe dedit. vbi & ipe
met sepi? veniebat. ac de statu regni & salute anīe
sue familiariter cū eo tractabat.

CIIII. De falso crimine in eo punito.

TAūt bon? iohānes ad meritorum au =
gmentum pbaret. adhuc in camino tri
bulatōis. iuuenis ille quem in psidedo
cuerat suū gen? dictandi. & ppriam manum scri
bendi. nequicie spiritu exagitatus epistolaz ppria
sensu ingenioqz dictauit. scriptamqz cōstantiopo
lim furtiue direxit. & ī palatij loco vbi citi? a mi
nistris impialibus inueniri posset iactari precepit
Eratqz talis. Dilectis amicis qui sunt ī psida. Da
mascenus iohānes monachorz mimim?. Salutem.
Noueritis impatorē robur exercit? ad diūsa bella
in natōnes extremas misisse. vrbemqz regiā. & fini
timas hominib? vacuas remansisse. Quoniā ergo
sapientes estis. securi venite. & victoriam vobis
patam absqz mora viriliter obtinete. Inuenta est
igit̃ a ministris epistola. & corā impatore plecta.
Traditio ab omnib? exclamat̃. & quis huius pro
ditōis actor esset inquiritur. forma litere ingeniū
qz scribendi respicitur. & iohannes esse imperato
ri nunciat̃. Statim iohannes queri̇t̃. & cū iniuria
multa ad imperatoris presentiam trahitur. ipo mi
rante. vnde tam subito talis tumultus. & ora se
spiratio oriret̃. popul? vniuersus intorqués con
uitia mille. nō sacerdotē. sed pditorem. nō mona
chum. sed apostatam pclamabat. & furibū do? vix
man? ab eius oculis prohibebat. Tunc imperator fa
cto silentio suspirans ait. O nequissime iohannes
beneficijs meis ingrate. malū michi p bono reddi
disti. sazabuta pessime. quantū est ī te patriaz pdi
disti. michiqz ac meis auferens libertatē in capti =
uitatem pessimaz nos retrusisti. Ostensaqz illi epi
stola respōdit ita. Vere dñe formā scribendi ac di
ctandi gen? meū hoc eē cognoui. sz testis ē michi
de?. qp eā oīno non feci. Cūqz oēs in eū pstrepēc.
eo qp veritatem occultare velle videretur. vndiqz
pclamabant vt absqz dilatōne morte puniretur
Iudices facto consilio. pari assensu dicunt ipm. qa
specialis amicus imperatoris fuerat non debere oc
cidi. sed manū qua tantū facim? ppetrauerat absci
di. Quo facto iohannes de dolore vulneris. ac di
minutōe corporis deo gratias egit. & qp in ei? ho
norem ampli? offerre sacrificiū nō possz paulisper
doluit. Abscisa itaqz man?. officio spiculatoris
iussi imperatoris. ad testimonium tanti scelezis su
spensa est in monasterio ipi? iohānis.

CV. De miraculo p beatā virginitatē in eo demonstratato.

ILle mox ante ymaginem specialis domi
ne sue manc? aduenies discoopto vulnē
& extento brachio cū ea pie rixabatur.

inquiens· Heccine domina nostroꝝ premia sunt meritoꝝ·Heccine tuorũ beatitudo seruoꝝ. Esto domin·ami digne ꝑ meritis peccat oꝛẽ meum flagellari voluisti·Deo vt quid instrumentum officii tui pmisisti penitus abscidi Hec quippe manꝰ him noꝝ laudis tue cantica sepiꝰ scribendo pabat· & deo patri sacratissimum coꝛpꝰ & sanguinem filij tui·multotiens in honoꝛe tuo ad omniũ peccatoꝝ salutem offerebat·Cunqꝫ talia sepius ibi lamentãdo poꝛaret· contigit nocte quadam·ve post huiusmodi lamentatõez in lectulo fessus nec doꝛmiens nec vigilans ex toto pausaret· Et ecce regina virginum affuit cum ingenti lumie hilari facie tali cõsolans eum affamie Quid agis inquit puer meus fidelissime · Heu inquit ille domina quid me interrogas·Quimimo interrogo te ego· Cum hec pater vbi eras· Ecce ad meum imo ad tuũ dedecus in ecclesia pendet abscisa clientis tui manꝰ·At illa Confoꝛtare inquit fili in domino· manũ tuam tibi restaurare potest·q̃ totum hominez plasmauit ex nichilo·His dictis eo vidente illa ecclesiam petijt delatamqꝫ inde manũ eiꝰ brachio cũ mira benignitate in momento restituit· Tunc ille gratias ineffabiles agens·reddita diei luce surgit· fratribꝰ suo catis manũ ostendit · eosqꝫ secũ ad magnalia dei glorificandum aiauit mox solenniter induꝰ· alta voce missam de beatissima virgine celebrauit· Imperatoꝛ audito miraclo pedes ad eũ venit· & oꝛe ꝓprio manum deosculans· post dei laudẽ & gloꝛio se virginis ab ipo diligenter iquirit·si quem alicubi cognosceret· qui suum dictandi genꝰ ac scribẽdi foꝛmam haberet· Quod ille quidem ei retulit· & sic rei ueritas inquisita diligentiꝰ innotuit·

¶ CVI· ¶ De nece valentiniani & eugenij tyranni

Igitur valentinianꝰ impatoꝛ: nimia austeritate arbogastis magistri militũ ad vite tedium ꝓductus ·laqueo vitam finiuit · Eugeniꝰ auxilio arbogastis tyrannisat coꝛpa abacuc & michee ꝓphetarum renelanẽ· Diuimus absqꝫ oculis·anno etatis·lxxxv·alexandrie obijt · ¶ Triptita hystoria· Hic eugeniꝰ quondã grammaticus·latiarum literarum doctoꝛ · relinquens scolas suas·in palatio militabat· & erat impatoꝛis antigraphus· & ꝓpter eloquentiã a multis honorabat·Coopatoꝛem aũt habebat arbogastũ de minoꝛibꝰ gallijs oꝛtum·militaris ordinis ducẽ·virũ sceuum & necibꝰ ꝑparatum·Isti quoqꝫ contra valẽtinianũ iuniorem dolos cogitabant· cubicularios eunuchos coꝛrumptes· qui doꝛmientez ꝓncipẽ suffocauerũt·Quo facto·eugenius factus est imperatoꝛ hesperie Quo audito·theodosiꝰ designãs filiũ suũ honoꝛium imperatoꝛem a consolatu suo & abundantij.x die ianuarij contra eũ ꝓfectꝰ ẽ. responso ꝑus accepto a iohanne monacho· Idem iobes ei victoriaꝫ piꝰ predixerat de maximo·Veniens ergo ad gallias·cũ in quodã monte oꝛatoriũ iuenisset·ibi nocte domio supplicabat·& circa tãtum sopoꝛem depssus·vidit in somnis quasi iacẽt in campo & astitissent ei quidem duo viri vestibꝰ albis·& equis candidissimis residentes·eumqꝫ iubẽtes· Habeto fiduciã. & diluculo armato milites ad victoꝛiam ·dicentes se illi ꝑ solatio destinatos quoꝝ alter se iohannẽ euangelistam · alter se philippum dicebat apostolũ·Qua visione cõpta·neq̃ q̃m ab oratione cessauit·sed lacrimas vbeꝛioꝛes effudit· Socrates·Fit deinde congressio circa fluuiũ vocabulo frigidũ· ventꝰ aũt vehementissimꝰ emissa iacula ex pte eugenij reuocabat in eos· & ex pte theodosij cũ maioꝛe foꝛtitudine in eos ipingebat .Quo viso tirannꝰ ad pedes impatoꝛis cucurrit·ibiqꝫ ꝓstratꝰ a militibꝰ capite sectꝰ est· xvii· die septembꝛis · Arbogastus aũt post paululum propꝛio gladio se peremit·

¶ CVII· ¶ De religiositate theodosii & fine eiusdẽ· ¶ Rufinꝰ·

Ante hoc bellum theodosius cum sacerdotibus & populo circũibat omnia oꝛationum loca · ante martiriũ & apostolorũ thecas iacebat cilicio ꝓstratus auxilia sibi fida sãctorum intercessiõe deposcẽs·pagani aũt romani funestis victimis cruentantes· securam eugenij victoriam ꝓmittebant.flauiano tunc ꝑfecto·qui cũ postea potuisset euadere eruditus admodũ meri se moꝛtem ꝓpꝛioꝛe iustiꝰ q̃ ꝑ crimine iudicauit·Fundebant ex pte theodosij auxilia barbaroꝝ stetit aliq̃ndiu anceps victoria · & terga iam hostibꝰ dabant · sed fiebant hec non vt theodosius vinceret·sed ne per barbaros vinci videret. Cum ille stãs in edita rupe vnde ꝓspicere posset & ꝓspici·proiectis armis proiecit se in oratõe dicẽs ·omnipotens deꝰ tu nosti quia in nomine xpi filij tui vltõis iuste vꝛputo ista ꝑlia suscepi . sin aliter in me vindica·Si vero cũ causa probabili·& in te cõfisus huc veni·porrige dexteram tuis: ne forte dicant gentes vbi est deus eoꝝ· Post hanc oratõnez surrexit ille ventus validus·de quo predixímus · & de quo ait claudianus gentilis poeta· qui tunc florebat·O nimiũ dilecte deo·cui militat ether·et coniurati veniũt ad classica venti· ¶ Hugo vbi supra·Hic theodosius patre honorio natꝰ oꝛiginez a traiano ꝓncipe traxit· fuitqꝫ clemens animo·& ita amicis communis· vt solo habitu differre se ab eis putaret· Preterea fuit in omnes homines munifícus.sed effusius in bonos.simplicia ingenia diligere·erudita imitari. largiri magno animo magna & irasci quidẽ rebꝰ idignis.sꝫ flecti cito·hic eẽ ad cõsobꝛinaruꝫ nuptias venit tanq̃m soꝛoꝝ ·Porro bene trãquillata iam republica· apud mediolanuꝫ egreditudinem incurrit· Qua migraueſcente · qẽ tem naturalis moꝛtis inuenit· anno regni sui·xvi· vite vero sue·lx· huius deniqꝫ coꝛpus cõstantino polim est translatum atqꝫ tumulatum:

Contimentia capitulaqꝫ·xix·libri·

Nonus decimus liber cõtinet hystoriam·xxni·ãnoꝝ·qbus imperauerunt archadiꝰ & honoꝛiꝰ. Interhec autẽ continet libꝛos dyalogoꝝ seueri & postumiani·& galli · flores quoqꝫ paucos beati augustini·Habꝫ autẽ capitula·xcix·

De imperio archadii & honorii· & sceuicia gildonis affrice comitis· ·i·
De meritis gildonis masceibelis & rufini ꝓfecti· ij·
De ordinatõne iohãnis crisostomi & eius austeritate· nj·
De miraculo communionis in lapidem conuerse & actibus iohannis crisostomi· mj·
De sanctis donato & epiphanio episcopis· v·
De oꝛosio & scriptis eius· vj·
De tyconio & libris & regulis eius· vij·
De seuero & scriptis eiꝰ· vnj·

De mitio peregrinatõis postumiani. ix.
Narratio postumiani de loco deserto quem explo
rauerat. x.
De certamine epõr & monachor alexãdrie super
libris origenis xi.
De visitatõne beati hieronimi in bethleem. xii.
De puero post victoriam aspidis ab abbate ver =
berato xiij.
De anachoreta quem leo reuerebatur. xiij.
De alio cui cenanti astabat lupa. xv.
De alio q catulos leene cecos illuminauit. & alio
cui ybex herbas inoxias ex fasciculo elegit. xvi.
De alio hyrsuto. & duob9 obedie miraculis. xvii.
De illo qui pcibus obtinuit vt a dyabolo p qnq3
menses vexaretur. xviij.
De libello gestorum sancti martini. & eius vite p
rogatiua xix.
Qualiter in hoc cõuenerunt vt gallus narraret
de martino xx.
Narratio galli & globo igneo & qbusdam eius mi
raculis xxi.
De verberibus eidem illatis ob pauorem iumento
rum xxii.
De tribus mortuis ab eo suscitatis. xxiij.
Qualiter valentinianus martino coactus est assur
gere xxiij.
Qualiter imperatrix ei i ouuio ministrauit. rxv.
De potestate & mtelligẽtia quã etiã circa bestias
habuit. & exenio quod a virg ine accepit xxvi.
Q2 frequenter occulte visitabatur a sanctis virgi
nib9 apostolis & angelis diuinitus xxvii.
Iterum de miraculis xxviij.
Qualiter ꝑter ipm auicianus cathenatos laxare
coactus est diuinit9 xxix.
Adhuc de miraculis eius xxx.
Iterum de eodem xxxi.
De obitu eiusdem xxxxii.
De visionibus longe ostensis seuero & ambrosio
episcopis xxxiij.
De visiõe ostensa seuero aquitãnico xxxvi.
De institutõe ludi gladiatorii & inuectiuis mutu
is hieronimi ac rufini xxxv.
De obitu sãcti ambrosii xxxvi.
De sancto paulino epo qualiter ꝑ captiuo se sui
tuti barbari addixit. xxxvii.
De libatõe ipi9 cũ suis & d morte ei9 dẽ. xxxviij.
De sancto felice martire. xxxix.
De sancto felice ꝑsbitero & confessore. xl.
De sancto brictio turonensi. xli.
De innocentio & pelagio hẽsiarcha. xlii.
De pegrinantõne sancti alexis. xliii.
Qualiter a seruis suis elemosinam accepit. & in
domo patris tanquã extraneus hospitat9 ẽ. xliiii.
De transitu ei9 & carta i manu ei9 repta. xlv.
De planctu & exequiis eiusdem. xlvi.
De sancto abbate pachomio. xlvii.
De sãcta paula & eius pegrinatõe xlviij.
De prosapia ipsius & virtutibus eiusdem. xlix.
De obitu & exequiis eiusdem. l.
De trino exilio iohannis crisostomi & morte eius
dem. li.
De quibusdaz incidentibus. & obitu imperatoris
archadii. lii.
De libris augustini. liij.
De nominibus librorum eius qui apud nos reperi
untur. liij.
De nomibus ceterorum quos videre nõ potui lv.
Flores eius de laude dei & inuocatõe. lvi.
De confessione peccati infantie eius. lvii.
De pfessione peccati puericie. liii.
De pfessione peccati adolescentie. lix.
De furto eius in piris pmisso. lx.
De amoribus eius illicitis. lxi.
De studiis eius & errore manicheor lxii.
Excusatio patriarcharum contra blasphemiam eo
rum. lxiij.
De carnali eius dolore sup amico dfũcto. lxiij.
Exhortatio animaruu. vt ab amore sensibiliuu re
deant ad deum. lxv.
De vano amore laudis & sciẽtie secularis. lxvi
De pfessione laudis. & iquisitõe veritatis. lxvii.
De ingressu eius ad fidem sacrorum librorum. lxviij.
De serenatione mentis ad agnitõz veritatis. lxix.
Qualiter in se reuersus agnoscere cepit verita =
tem. lxx.
Adhuc de eodem. lxxi.
De certitudine veritatis & gaudio sup penitẽtia
peccatoris. lxxii.
De difficultate pfecte uersionis. lxxiij.
De compunctione eius & conatu contra consue =
tudinem. lxxiij.
De ruptõe osuetudinis & recollectione volunta
tis & amoris a multis in vnũ lxxv.
De colloquio ei9 cum matre super cõtemplatione
veritatis lxxvi.
De orõne ei9 & duplici pfessione. lxxvii.
De pmo gradu contemplationis per creaturas sẽ
sibiles lxxviij.
De ceteris gradib9 p vires anie. lxxix.
Qualiter deus vel beata vita per memoriam repe
ritur. lxxx.
Q2 beata vita vita ẽ gaudiũ d sola veritate. lxxxi.
De tẽptatõib9 hui9 vite. & pmo de carnis concu
piscentia. lxxxi.
De voluptate gule. lxxxiij.
De illecebris odorat9 & audit9. lxxxiij.
De voluptate oculor lxxxv.
De curiositate. lxxxvi.
De vano appetitu fauoris & laudis. lxxxvij.
Adhuc de appetitu laudis. lxxxviij.
De contemplatõne vere lucis. & beneficõ incar
nationis. lxxxix.
Q2 ad beatitudinem via sit amor ordinatus xc.
Q2 virtus nichil aliud sit ꝙ amor dei sũm9. xci.
De biptita dilectõe. xcii.
De rebus fruendis & utendis. & de diligen
dis. xciij.
De ordine dilectionis xciiij.
Q2 totius scripture finis est caritas de corde pu
ro. xcv.
De obscuritate & itelligentia scripturarũ. xcvi.
De eloquentia & sapientia. xcvii.
De labore claustralium manuali. xcviii.
De illis qui nolunt operari propter pigriciam vl
arrogantiam. xcix.

¶ I. ¶ De iperio archadij & honorij & seuicia gildonis affrice comitis.

Heodosio defuncto·successerunt duo filij sui: archadi? & honori?·in pti bus occidentis· vtriusqz tamen cura & palatij di sciplina duob? potentissimis viris credita manebat rufino & stiliconi·rufino aule orientis·& stilicóni occidentis·Gildo eč comes affrice p̄erat·

¶ Sigibertus·Sumpserunt autem duo fratres ī periū anno domini·ccc·xcvnj·mundi vero quartimillesimo·lxi·& impauit annis·xnj.Eodē tempe corpora sanctoz nazarii & celsi martirum·mediolani ab ambrosio reperta & leuata sunt Constantinopolis iram dei formidans·igne sup nubem terribiliter fulgente ad penitentiā uersa euasit. Hugo vbi supra·Gildo autē vt defūctum cōpit theodosium.rupta fide·& calcato sacramento·affricā orientalis imperii ptibus iungere conabatur·Sed erat huic frater nomine masceibel.qui nouarū molitiones rerum inferre detestatus. relictis apud affricanam militiam duobus adolescentib? filiis ī ytaliam abijt·Gildo vero & fratris absentiam: & filiorum ei? presentiam habens suspectam·adolescentes interfecit·Igit̄ masceibel otra fratrē sicut contra publicum hostem ab honorio missus est·vt vlciscereť mortem filiorum suoz·Quo dū proficisceretur·caprariam siluaz expetiit·& inde secū quosdam dei omnipotentis famulos pmotos precibus sumpsit·cum quibus ieiuniis & precib? mistens assiduis meruit sine bello de fratre victoriā sine cede vindictam·

¶ II. ¶ De interitu gildonis masceibelis & rufini p̄fecti

Hbalio flumínis nomen est·qđ fluit īter thebastem & metrideram ciuitatē·vbi cum q̄nqz milib? militum cōtra lxx·milia hostium castrametatus est·sed cuz inde loci angustias fugere cupiens·latiozem campi·planiciez expetere deliberaret·nocte supueniente nō potuit·Et dum sopozi membra dediss̄et·vidit in somnis beatum ambrosium pauloante defunctum baculo quē gerebat locuz victozie sibi demōstrantē atqz dicentem·hic·hic·hic·Quod vir sapiens p̄timus intellexit·verbo locuz·nūo diez significari·Substitit ergo & in diem tercium ab ipis celestium sacramentozum misteriis in hostem p̄cedit circūfusuz Et cuz ad eos qui primi occurrerant verba pacis loqueretur·significrum insolenter resistentem·& iamiāqz pugnam excitantem gladio p̄cussit in brachio·qua p̄cussione p̄timus ille pnū inclinauit vexilluz·Quod crementes reliqne cohortes deditōnē priozū fieri putantes·statim masceibeli certatim se signis tradidere uersis·Barbari vero quos gildo coadunauerat territi in diuersa fugerunt·Gildo ipe fugiens nauim intrauit.sed volens nolens cogentibus ventis in affricam remeauit. Quo cuz degeret post aliquot dies transgulat? interiit·Et nō post multos iterū dies masceibel elatus insolentia fortune·cuz sanctos quoz mentis victoz extirerat·nequiter inquietaret occas? est·Et dum hec in affrica geruntur·milites qui cōtra eugeniū tyrānum viuente adhuc theodosio impatore p̄fecti fuerant cum p̄fato p̄incipe rufino·cōstantinopolim reuersi sunt Quibus dum secūdū consuetudinem ad portas occurrisset archidius imperator·statim milites rufinum p̄fectum interemerūt·erat enim suspectus impatori·quasi qui tyrannidem posset assumere·Et non multis diebus iterjectis·gamas quidam genere celticus·cōsilio barbarus·cū esset magister militum·fasces imperii cogitabat arripe & imperatorem archadiū extinguere·sed mox detectus capite plexus est·Post cui? oppsitionē reilus dux scithie transiuit hystrum cū innumero exercitu & thracias depopulat? est uehementer.& regiam ipsam obsedit ciuitatem·Sed ip̄m eius exercitum vis diuina concremauit fulminibus Interea vero stilico comes occidentalis palatii contractis inimicicijs cū archadii ducib? egit cuz honorio imperatore·vt alacz regem gothoz magistz palatij sui p̄stitueret·Occulto em̄ fedem illum sibi copulauerat·& puipendens q̄ sub honorio impabat·eucherium filium imperatorem facere deliberabat·

¶ III. ¶ De ordinatione iohānis crisostomi & ei? austeritate·¶ Sigibertus

Florebat hoc tempore sanctus & doct? vir iohannes crisostom? p̄stantinopolis episcopus·sanctitate quidem & sciētia clarus·sed in facundia sua seuerior & liberior iusto. Actor·Hic post nectarium presbiter ab antiochia euocat? est ab archadio·vt testať tripertita hystoria. Theophilus aūt detrahebat eis·volens presbiterz suum ysidoz ordinare·quia pro eo magnū piculum rome fustinuerat·Cum eī theodosius pugnaret contra maximū:theophilus p ysidorum duplices epistolas misit & exenia·iubēs vnā eaz·& exenia victori dari.aliam vero vincenti·Ez quidam lector rapiens epistolas mōstrauit imperatori.Quo facto timēs ysidoz? refugit alexādriā coactus tamen theophilus ordinauit iohannē·Susceptо autem episcopatu maiori fastu q̄ decebat vtebať·plurimosqz clericoz p diūsis exemit causis·vitam eoz corrigere volens Vnde eum veluti furiosum vniuersi declinabant·Instigabat aūt cū serapio dyacon? ei? dicens p̄sentib? clericis·Nūq̄m potens istos o episcope corrigere nisi vno baculo p̄cusseris vniuersos·Quod dictū mai? odiū clericoz concitauit in eū·Qui conspirātes aduersus eum derogabant ei apud populuz maxime·qa neminem patiebať comedere secuz·nec ipe ad aliū inuitat? accederet·quod ideo vt aiunt quidam faciebat·quia turpiter escas p̄cipiens comedebat·Alii p̄pter continentiam·p̄pter quam etiam caput & stomachum sepe dolebat·Dum vero plurimos p̄cerum obiurgare cepiss̄z·maiozim eum accensa ē inuidia·& maxime omelia contra eutropiuz eunuchum dignitatem consulis habentem.qui legē ponere fecerat imperatorem vt nullus reus ad ecclesiam confugeret·& qui fugerēt retraherenē·Post paucos autem dies dum ipe eutropi? offendiss̄z imperatorem·inter ceteros refugias apud ecclesiam erat·quo iacente p̄pe a'tare episcop? iohannes residens super ambonem·omeliam increpatoriam fecit aduersus eum·Imperator autem caput eutropii iussit auferri p̄pter quedam vicia·& ei? nomen ex ordine consulum penitus abrogari·Iohannes ergo totam trachiaz q̄ sex p̄uincias diuisa est.& xi· administratōibus dispensať·sacris legibus ordinabat·& etiam ponticam regionem que totidē iudicibus gubernať·In fenice multos cōuertit ab ydolorum cultura dans pecunias templorum destructoribus a fidelib? mulierib? sibi oblatas· De popli

quoq; celticoꝝ arriano multos ad veram fidē conuertit · diuinam scripturam apud eos exponens p interptem celticum · Apud scithas etiam cōuertit multos · a nostra puinta marcionistas compulit p literas impatozis. ¶ III.

¶ De miraculo comunionis in lapidem conuerse & actibus iohannis crisostomi · ¶ Anastasi? cronographus.

QVidam macedonicus uersus p iohānē crisostomum · vix potuit psuadere vxori sue vt cōuertereť & comunicaret ei · Illa vero omunionez que erat ex macedonianis dās ante ille sue vt haberet secum · accessit ad crisostomū · & perceptam ex eius manibus omunionem fingēs eam se sumere · porrexit eam ancille · & receptam macedoniorum omunionē ad os affert · quam inuenit lapidem factam · Tunc illa territa & tremefacta pedibus iohannis aduoluiť · temeritatem cōfitens lapis aūt ille adhuc reuersatur in vasoꝝ custodia rio · ¶ Theodericus · Sacerdotes q̄ secundū eccle siasticas sanctiones non viuerent · Ad principem p hibebat accedere dicens · quia nō deberent honore sacerdotis frui · qui eoꝝ vitam contemnerēt imitari · Arriāi aūt foras ciuitatē collectas agētes sepe in nocturnis antiphonis decantabant · vbi sunt q̄ dicunt tria virtute vnum · Contra quos iohannes auxit in nocturnis horis · faciens etiam de nocte pcessiones cum crucibus & cereis argenteis · expensas ad hoc p̄bente eudoxa augusta · Arriani vero zelo tacti plēs ex catholicis occiderūt · · Vñ ab imperatore phibiti sunt himnos vlterius publice decantare · Iohannes aūt in asiam pgens seuerianogalatensi episcopo suam omendauit ecclesiam · q̄a eum ꝓpter eloquentiam diligebat · At ille magis se suis auditoribus commendabat · Quod cum iohannes audisset serapione nunciante zelatus est · Reuerso igitur iohanne ab asia · contigit vt transeunte seueriano studio nō assurgeret serapio · At ille exasperatus clamauit · Ei serapio cleric? mot? fuerit xp̄us inhumanatus nō est · Ob quaz rem accusatus a serapione pulsus est a iohanne ab ecclesia · sz reconcialiatus est ei eudoxa dep̄cante · & filiū suū theodosiū in genibus ei? ponente ·

¶ V. ¶ De sanctis donato & epiphanio episcopis ¶ Actor ·

AD quoq; tempore legitur floruisse donatus episcopus qui ingentem draconē in os ei? expuens interfecit · quem · vnj · iuga boum vix trahere potuerunt ad cremādū · Hic draco vt ait sozomen? in via publica circa pontez iacebat · capras & oues & equos & boues & homines comedebat · Qui contra episcopum transeūtem dum caput leuasset quasi eū deuozatur? facto signo crucis in os eius expuit · & eum interfecit · Quem · vnj paria boū in campum vicinū traxerūt & ibi obust? ē ¶ Tripertita hystoria · Fuit in eo tpe epiphani? cyprioꝝ episcopus ad cuius sepulcrum actenus demones expelluuē · Idem eīm dum substātiam ꝓpriam necessitatem sustinentibus erogasset & multis quoq; offerentib? ei pecunias manu largissima dispensaret · Contigit vt pecunijs deficientibus yconom? ecclesie murmuraret · Quo facto assistens quidam in domo qua manebat yconom? sacculum multarum pecuniaꝝ dedit · & ita disparuit · vt nec qui dedit · nec etiam qui misit agnoscereť · Quod factum omnes diuinum esse iudicauerunt Aliud quoq; eius libet referre miraculū · Quidam pauperes studentes epyfanium arte deludere vt aliquid eis darz · dum iter ageret vnus eoꝝ supinuz se pstrauit in terra · alter stabat quasi mortuū deflens · nec habens vnde mortuū sepelire potuisset · Epiphanius aūt superueniens orauit vt sb quiete dormiret · & sepulture necessaria p̄buit · si mulq; consolat? est flentem dicens · Quiesce fili a lacrimis Non ei fletu resuscitari poterit · est enim inuitabile quod euenit · cunq; discessisz epiphani? cepit ille pulsare socium vt exurgerz · Et cum hoc semel & secundo fecisz dicens · surge · hodie tuis laboribus epuleremur · & ille penit? nō sentiret cognoscens illum mortuū · cucurrit ad epiphaniū flens & petens vt ei? socium suscitarz · At ille consolatus est ne ferzet grauiter quod euenerat · nō tm defunctum denuo suscitauit · Hoc eīm credo p̄mō gestum vt non dei ministri facile deludanē · ¶ Sigibert? · Eo quoq; tēpe floruit sanct? seruaci? · x · tūgrensium ep̄us dommi nostri hiesu christi secundum carnē ꝑ sanguine? ·

¶ VI.

¶ De orosio & scriptis ei? · ¶ Sigibertus ·

FLoruit etiam eo tempore in hyspania orosius hystoriograph? ¶ Actor · Hic scripsit de horme sta mūdi libros de quibus in hoc opere multa inseruimus · diuersis tamē locis p temporum congruentia · Hanc autem hystoriaz ō hormesta mūdi scripsit petente vel iubēte augustino · videlicet miserias & clades hominum ab initio peccati retexens · otra vaniloquia paganorum qui p̄sentia tpa velut malis extra solitum infestissima · ob hoc scz q̄ christus coleret & ydola spernereť infamabant Idem etiam scripsit apologeticū libz pro se contra heresim pelagianam · ō quo hec pauca excerpsi ¶ Orosius in apologetico · Quasi illustrati a domino psuademur · vt p̄parate in operib? bonis sint lucerne ardentes in manib? nostris q̄ multimodis temptacōib? fatigate · & defectu sē ꝑ ꝓprio & verbere piclitantur alieno · Sed si lumen inquit qō in te est tenebre sunt · iste · te · q̄n · e · An vero facile arbitraris · ut simplex scurilitate careat · letus verbo · solicitus iracundia · patiens negligentia · mitis pigricia · doct? iactantia · summ? mundia · extra illā q̄ est omniū bonoꝝ operꝝ caligo generalis vane glorie concupiscentiam · Vnusquisq; ergo nostꝝ assumat opationem vt magis se meliozis p̄lationedemnet · q̄ in minoris despectōne iustificet xp̄us filius dei in virtute & gloria patris q̄ in principio odidit · & in medio redemit · & in nouissimo iudicabit · ¶ Idem in prologo hystorie de hormesta mundi · Si diuina prouidētia q̄ sicut pia ita & iusta est agiē hic mundi · hominem q̄ conuertibilitate nature ac libertate licētie · & infirmus et ptumax est sicut pie gubernari egenum opis oportz · ita iuste coripi immoderatū libertatis necesse est ·

¶ VII. ¶ De tyconio & regulis & libris ei? · ¶ Helinandus

FLorebat etiam tunc temporis tyconius afer · in diuinis literis eruditus iuxta hystoriam sufficienter · & in secularib? non ignarus · in ecclesiasticis quoq; studios? negocijs q̄ scripsit de bello intestino libros tres · & expositiones diuersaꝝ causarum · in q̄b? ob suoꝝ defēsionem antiquarū meminit synodoꝝ · E quib? omnibus cognosciē donatione ptis fuisse · apposuit etiā regulas ad inuestigandū & inueniēdā intelligentiā scripturaꝝ · & vnj · q̄si volumia oclusit · Exposuit & apocalipsim iohannis ex integro ¶ Augustin?

de doctrina cristiana libro tercio· Tyconi? qui cō tra donatistas inuictissim? scripsit · cum fuerit donatista· & illic inueniē absurdissimi cordis vbi eos non ex omni pte relinquere voluit. fecit liby quez regularem vocauit· quia in eo septem regulas executus est· quib? quasi clauibus diuinaz scripturarum apirentur occulta. Quarum pmam ponit de domino & eius corpore scz vt non hesitem? ·qñ a capite ad corp? ·vel a corpore ad caput transitur· & tamen ab vna eademqz psona non recedit· Secunda est de corpore domini bipertito· vel potius de corpore eius vero & simulato siue de pmixta ecclesia· que regula lectorem vigilantem requirit· quādo scriptura cū ad alios loquaē· vel de alijs tā qm ad eosp̄os ad quos loquebaē: vel de eis de quibus loq̄batur· loq̄ videē tanqm vnū sit vtrorūqz corp? · ꝓter tpalē pmixtōez & sacramentoy communiōez Tercia est ō spū & litera Quarta de pte & toto· Quinta de tpib?· q̄ duobus modis viget aut tropo synodoche· aut legitimis numeris· Sexta de recapitulatōe · Septima de dyabolo & eius corpore·

¶ VIII· ¶ De seuero

& scriptis eius: ¶ Helinando?·

Odē tpe sulpici? seuer? florebat in aquitania· apō vrbē tolosā· gñe & literaca nobilis· paupertatis & humilitatis amore pspicuus· car? etiā viris sanctis martino & paulino· & scripsit non ptemnenda opuscula· Epl'as ad amorē dei & ptemptū mūdi exhortatorias sorori sue multas· & ad supdictū paulinū volanum duas aliasqz ad alios · sed qa in aliquib? etiā familiaris necessitas inserta est. nō digerunē· Composuit etiā cronica· et vitā beati martini· et collatōz postumiani & gallise mediāte & iudice habita· Hic in senectute sua a pelag anis decept? · & agnoscens loq̄citatis culpam· silentiū vsqz ac mortem tenuit· vt peccatum qō loquendo ptraxerat· tacendo penit? emendarz

¶ Actor· Scripsit seuerus de vita & actib? sancti martini· ꝓmo qdē ad desideriū· li. i· virtutibus ei? & miraculis plenum· qui fere p totū orbē legitur· cui? etiā flores sup̄ posuimus Deinde ad cuse biū p̄sbiteꝝ. de quodā miraculo quod in p̄fato libro omiserat epistolā ·i· hoc & nos sup̄ breuit̄ posuim?· Ad aureliū dyaconem· de hoc qꝺ eūdē ascēdisse in celū viderat epistolā· i· Ad basulā socruz suam· de transitu eiusdem tractatū· i· Scripsit & p dyalogū libros· nj. vnū scz de narratōe postumiani amici sui· q̄ causa ip̄i? ab oriente venerat· vbi añ trieniū patriam relinquens se contulerat· omnem qz sue pegriatōis hystoriā ei retulerat· p̄sente gallo qui fuerat p̄fati martini discipul?· Duos autez seq̄utes de narratōe eiusdem galli· qui & ipe perbiduum multa de beati martini vtutib? eisdē presentib? retulit. De his omnibus hec q̄ sequuntur excerpsi.

¶ IX· ¶ De imitio pegrinatōis postumiani·

HAnte hoc trienniū inquit postumianinus quo tpe tibi suplici hinc abiens valedixi vbi narbone nauē soluim?· quo die portū affrice intrauim?· adeo p̄spera dei nutu nauigatio fuit· libuit animo adire carthaginem· loca visitare sanctoy· & p̄cipue ad sepulcy cypriani martiris· xv· die ad portum regressi· puectiqz in altum alexandriam petentes · reluctante austro pene in syrtes illati sum?· Quod prouidi naute cauentes· iactis naues anchoris sistūt· Sub oculis autē terra ptimens erat· in qua scaphis egressi sum? · cum vacua ab humano cultu omia cernerem?· ego stui diosi? explorandoy locoy gratia longi? pcessi· tribus fere a litore miliarib? tuguriū puū inter arenas conspicio. cui? tectū sicut salusti? ait q̄si carina nauis erat otiguz terze · satis firmis tabulatis ostratum· nō qꝺ ibi vis imbriū vlla timeaē· fuisse eī illic pluuiā neqñ quidez auditū est. sed qꝺ ventorū ea vis est· vt siqñ vel clementiore celo aliq̄ntulus spirare flat? cepit· magis in illis terris q̄ī vllo mari naufragium fit· Nulla ibi germina sata in illa p ueniūt· quippe instabili loco arentib? arenis ad omnem motū ventoy cedentib? · Vey vbi aduersa q̄dam a mari pmōtoria ventis resistūt· terza aliq̄ntulū solidioz· herbam rarā atqz hyspidam gignit · Ea ibi sola messis est q̄ celeritate pueni? per naturam solis siue aeris ventorum casus euadere solet Quippe ferē a die iacti semis· xxx· die maturescere · p̄sistere aūt ibi homines non alia ratō facit: qꝺ qꝺ omnes liberi sunt a tributo.

¶ X·

¶ Narratio postumiani de loco deserto quam explorauerat·

EGo ad tuguriū illud quod emimus pspexeram ptendi· Inuenio senem ī veste pellicea. molā manu vtentē · psalutat? nos benigne accepit· eiectos nos in illud litus exponimus· & ne statim repetere cursum possim? mollicia attineri. egressos in terrā vt est mos humani ingenij· naturā locoy· cultūqz habitantiū voluisse cognoscere· xp̄ianos nos esse· id p̄cipue querē · an essent aliqui inter illas solitudines xp̄iani · Tū vero ille flens gaudio ad genua nostra ꝓuoluit̄· Iteruz nos ac sepi? exosculatos inuitat ad orationē. Deinde positis in terza neruo cum pellibus facit nos discūbere· Apponit prandiū sane locupletissime dimidium panem ordeaceū· Eramus aūt nos quattuor ip̄e erat q̄ntus fasciculū & herbe intulit· cuius nomē excidit· q̄ mente similis exuberās folijs· sapore mellis p̄stabat · hui? predulci admodū suauitate delectati atqz satiati sumus· Ad hec subridens ego ad gallū meū· Quid inq̄m galle· placz ne tibi prandiū fasciculus herbay· & panis dimidius viris q̄nqz · Tunc ille sicut ē verecūdissim? aliq̄ntulū erubescens· dum fatigatōem meam accepit. facis inquit sulpici tuo more· qui nullā occasionē si qua tibi porrecta fuit omittis· quin nos edacitatis fatiges· sed facis inhumane · qui nos gallos homines cogis exēplo angeloy viuere · Emuero postumian? · Cauebo post hoc cuiusq̄m abstinentiā p̄dicare ne gallos nostros arduū penit? offendat exēplum Statuerā aūt etiā cenā tyrimensis illi? · vel psequētia (vii· eī diebus apud ip̄m fuim?) referre conuiuia· sed supsedendū ē. ne gallus se estimet fatigari Cetey postero die cū aliqui ex incolis ad nos visē dos psluere cepissent· cognoscimus illum nostrum hospitem eē p̄sbiterum. qꝺ nos summa dissimulatiōe celauerat· Deinde cū ip̄o ad ecclesiā pcessim? q̄ fere duob? milib? aberat a pspectu nostro· iterlectu mōtis exclusa Erat aūt vilib? texta vgultis ñ multo ambitiosior q̄ nostri hospitis tabernaculū· ī quo nisi icuru? q̄s nō poterat psistē· Cūqz hominum mores q̄rerem? illō p̄clay aīadūtim?· nihil eos neqz emere. neqz vēdere · Quid sit fraus aut furtū nesciūt · auy at qz argentū q̄ ꝑma mortales putāt· neqz hñt· neqz habere cupiūt · nam cū ego p̄sbitero illi· x· nūmos aureos obtulissez refugit·

¶ XI· ¶ De certamie ep̄oy & monachoy alexā· sup libris origenis·

Prospero qz cursu vij· die alexandriaz p uenim? ·vbi feda inter epos atqz mona chos certamina gerebãtur·ex ea occasio ne vel causa· qa ꝯgregati ī vnũ sepius sacer dotes frequẽtibus decreuisse synodis videbanẽ·ne quis origenis libros legerz vl' haberz·q̃ tractator sacra rũ scripturaz pitissim? habebaẽ·Ez epi q̃dam in li bris ipi? insanius scripta memorabanẽ·q̃ asserto res ei? defendere nõ ausi·ab hereticis potius frau dulenter inserta dicebãt·& ideo nõ ꝓpter illa etiã reliqua eẽ damnanda· Aduersum hec epi obstina tius renitentes·pro potestate cogebant. recte etiã vniũsa cũ prauis & cum ipo auctore damnare· Et qa satis supqz sufficerẽt libri quos ecĉia r̃cepis set·respuendam eẽ penitus lectõz·q̃ plus essz noci tura ĩsipientib? ·q̃ ꝓfuĉa sapientib? ·Michi autez ex illis libris q̃dã curiosi? mdaganti admodũ mul ta placuerũt·sz & mlta reꝓhendi·ī qb? illum ꝑua sensisse nõ dubiũ ẽ·q̃ defensores ei? falsata conten dunt· Ego miror vnum eundemqz hominẽ tã diũ sum a se esse potuisse·vt in ea pte q̃ ꝓbaẽ nemimez p? apl'os habebat equalẽ· ī ea vo q̃ iure reprehẽdi tur nemo deformi? doceatur errasse·Cũ hec atqz alia istiusmõi ab epis ꝓderenẽ·ex studijs partium orta sed itõ ẽ· Que cũ repmi sacerdotũ auctoritа te nõ possz · seu o exemplo ad regendã ecĉie disci plinã prefect? assumiẽ · Cuius terrore dispsi fra tres · ac p diuersas oras monachi sunt fugati·ita vt ꝓpositis edictis·ī nulla ꝓsistere sede sinerentur Illõ me admoduz pmouebat·q̃ hieronim? uir ma xime catholicus·& sacre legis pitissim?·origenem secut? p̃mo tpe putabaẽ·q̃ nuc idem precipue vel omnia illius scripta dãnarz ·Nec vero ausus sum de quoq̃m temere iudicare· p̃stantissimi tamẽ viri & doctissimi ferebanẽ in hoc certamine diffi dere· sic tamẽ siue illud errorẽ vt ego sentio· siue hereꝭ vt putaẽ·repmi non potuit multis aĩaduersiõib? sacerdotum·sz nequaq̃ tam late potuisset se effun dere·nisi contemptõe creuisset·Istiusmõi ergo tur batõne cum veni alexandriam fluctuante.me qui dam episcopus illius ciuitatis benigne admodum & melius q̃ opinabar excepit· & secum tenere tẽ ptabat·sed nõ fuit animus ibi consistere·vbi recẽs fraterne cladis feruebat inuidia· ¶ XII·

¶ De visitatõe beati hieronimi in bethleem

INde igitẽ digressus bethleem opidũ pe tij·quod hierosolimis·vi·milibus dispa tur·ab alexãdria aũt·xvi·mansionib? ab est· Ecclesiam loci illius hieronimus p̃sbiter regit nam prochia est episcopi qui hierosolimam tenet Hic vir preter fidei meritum dotemqz virtutum· non solum latinis atqz grecis·sed hebreis etiã lite ris ita instructus est·vt se illi in omni scientia nẽo audeat opare· Miror aũt si non & vobis p multa que scripsit opera comptus est· cum p totũ orbez legatur·Nobis quoqz gallus inquit nimium nimi umqz comptus est· Nam ante hoc quinquennium quendã ipi? libellum legi· in quo tota nostrorum natio monachorum ab eo vehementissime vexaẽ & carpitur Vnde interdum belgic? noster valde ira sci solet q̃ dixerat nos vsqz ad vomitum satiari· Ego autẽ im̃m gallus illi viro ignosco·atqz ita sẽ tio de orientalibus potius illum monachis· q̃ de occidẽtalib? disputasse·nam edacitas in grecis gu la est·in gallis natura· Tum ego·Scolastice iẽm galle defendis gentẽ tuaz·sz queso te liber iste nũ quid hoc solum viciũ damnat in monachis·Immo vero inquit nichil ꝑenit? omisit qõ non carperet leceraret·exponerz·p̃cipue auariciã.nec mi? vanita tẽ insect? est·multa de supbia non pauca de sup stitiõe disseruit·vere fateboꝛ punxisse michi videẽ vicia multoꝛ. Ceterum de familiaritatibus virgi num & monachoꝛ atqz etiam clericoꝛuz q̃ꝑ vera q̃ꝑ fortia disputauit·Vnde a quibusdam quos nomiã re nolo diciẽ nõ amari· Ego aũt inquit postumia nus vt dicere instituera apud hieronimũ·vi· mẽ sibus fui· cui iugis aduersus malos pugna ꝓpetu umqz certamen ꝓsciunt odia perditoꝛ· Oderunt eum heretici · quia eos impugnare nõ desinit·ode runt clerici.quia vitam eoꝛ insectaẽ & crimia · sz plane eum boni omnes admirantur & diligũt·Nã qui eum hereticum eẽ arbitrantur insaniũt· Vere dixerim catholica hominis scientia·sana doctrina est·Non die·non nocte requiescit·aut legit aliq̃d semp aut scribit·Quod nisi michi fuisset animo fi xum & promissum·deo teste ꝓpositã heremum adi re·vel exigui temporis puncto a tãto viro discede re noluissem· Hinc ergo traditis omnibus meis omiqz familia· q̃ me contra voluntatem meã secu ta tenebat implicitum· liber regressus sum alexan driam.Ac visitatis ibi fratribus supioꝛem inde the baidã·id est·ad egipti extrema contendi ·ibi enim vaste patentes heremi solitudines plurimũ ferebã tur habere monachoꝛ

¶ XIII· ¶ Depuero post victoriã aspidis ab abbate verberato·

NAud longe ab heremo ꝓtigua nilo multa sunt monasteria.habitant vno ī loco ple riqz centeni· quibus summum ius est sub abbatis imperio viuere · nichil arbitrio suo agere Casu per illos dies quibus illo aduenera cuidaz qui nuper ad heremum secesserat.neqz ampli? ab hoc monasterio q̃ꝑ ·vi· milibus tabernaculum sibi ostituerat·panẽ abbas p̃ duos pueros miserat·quo rum maioꝛ habebat etatis annos ·xv· minoꝛ duo dẽnis erat·His ergo inde redeuntibus aspis mire magnitudinis fit obuia·Cuius occursu nichil pter riti·vbi ante pedes eoꝛ venit· quasi incantata car minib? cerula colla deposuit·minoris pueri manu apꝓhensa·ac pallio ĩuoluta ferri cepit Deinde mo nasteriũ q̃si victoꝛ ingressus·ī occursuz fratꝛ ex= pectantibus cunctis·captiuã bestiaz resoluto pal lio·non sine iactantie tumore deposuit·Sed cum infantium fidem atqz virtutẽ ceteri predicaret·ab bas ille altioꝛi osilio·ne infirma etas ĩsolescerz·vir gis vtrũqz compescuit·multũ obiurgatos·cur ipi quod p eos dñs opatus fuerat ꝓdidissent·& op? illud nõ sue fidei.sz diuine fuisse virtutis·discerẽt deo poti? in humilitate seruire · & nõ in signis & virtutib? gloriari ·q̃a melioꝛ eẽt ifirmitatis oscia ꝟtutũ vanitate· Hec vbi ille monach? audiuit·& piclitatos infãtulos ꝟpentis occursu·& ipos isup multa verbera victo ꝟpente meruisse abbatẽ obse crat·ne sibi p? hec panis vll? a cib? aliq̃s mitteretẽ Iãqz octau? dies fuat emersus· quo se homo xpi i tra piculũ famis ipe oclauerat·Arebãt mẽbra ieiu nio.sz deficẽ mẽs celo intẽta ñ potat·corpus ĩedia fatiscebat·fides firma durabat.Cũ interi admonit? abbas ille p sp̃z vt discipl'm visitarz.pia solicitudie ognoscẽ cupiẽs qua vite suba vir fidel' alereẽ·q̃ mi nistrari sibi panem ab homine noluissz · ad requi rẽdũ eum ipse proficiscitur · Ille vbi eminus senẽ venire conspexit·agit gratias ·ducit ad cellulam · cum ingressi ambo pariter conspiciunt palmiceam

sportã foribꝰ affixã de poste pẽdere·ac primũ calidi panis odor sentiẽ·tactu vero ac si ante paululum focis esset ereptꝰ oñderet· egiptii tamẽ panis forma non cerniẽ·Obstupefacti ambo munꝰ celeste cognoscũt·Cum ille hoc abbatis aduentui prestitum fatereꝰ·abbas vero illiꝰ fidei ac virtuti ipotius ascriberet·ita ambo celestẽ panem cũ multa exultatõne fregerũt·Hoc senex ad monasteriuꝫ regressus fratribꝰ retulit·p quod eos ad amorꝫ solitudis vehementer incitauit· Eo quoqꝫ monasterio duos senes vidi qui p annos·xl ibi degere ferebanẽ·Abbatis quoqꝫ testimonio & oĩm fratꝝ audiui sermone celebrari qꝫ vnũ eorꝫ sol nunqꝫ vidisseꝫ iratuꝫ·

¶XIIII ¶De anachorita quẽ leo reuerebaẽ·

UBi aũt prima heremi ingressꝰ sum·vno ex fratribꝰ duce locorꝫ pito·puenimꝰ ad quendã senem monachũ sub radice montis habitantẽ·ibi(quod in locis illis raríssimũ est) puteꝰ erat·bouem vnũ habebat·cuius hic erat totus labor impulsa totali machĩa aquam ꝓducere· nam fere mille aut amplius pedũ ꝓfundum putei fodiebaẽ·Ortus illic erat multis oleribꝰ copiosus· id quitẽ cõtra naturã heremi·vbi omĩa arẽtia exusta solis ardoribꝰ·nulliꝰ vnqꝫ semĩs vel exiguã radicem depisse ferunẽ· Verũ hoc sancto illi labor cum pecore omunis·& ꝓpria pstabat industria· freqnter eñ irrigatõ aquaꝫ tantã pinguedinẽ arenis dabat·vt mirũ in modũ virere ac fructificare ortꝰ illiꝰ olera viderimꝰ·Ex his igitur vna cũ domino bos ille viuebat·nobis quoqꝫ ex ea copia cenam sanctꝰ dedit·Ibi vidi(quod vos galli forte non creditis)ollam cum oleribꝰque nobis in cenã prepabaẽ sine igne feruere·tanta vis solis est·vt q̃ builibet coquis etiã ad gallorꝫ pulmenta sufficiat Post cenam aũt iam inclinante vespa·inuitat nos ad arborẽ palmã·cuiꝰ interdũ pomis vti solebat que fere duobꝰ milibꝰ aberat·Ad quã vt puenimꝰ leonem ibi offẽdimꝰ·Quo viso ego & ille dux meus intremuimꝰ·Sanctꝰ vero ille incunctanter accessit·nos licet trepidi secuti sumꝰ·fera paululuꝫ cernens impata adeo modesta discessit·& constitit·dum iste contigua ramis humilioribus poma decerperet·Cunqꝫ plenam palmulis manum obtulisset·occurrit bestia atqꝫ tam libere accepit·q̃ nullũ animal domesticũ·& cuꝫ comedisset abscessit Nos hoc intuẽtes & adhuc tremẽtes facile potuimus ꝓpendere quãta in illo fidei virtus·et q̃nta in nobis esset infirmitas· ¶·XV· ¶De alio cui cenanti astabat lupa·

HAbitãs eque singularẽ virũ vidimꝰ puo tugurio·in quo non nisi vnus recipi possit habitatorꝰ·De hoc illõ ferebaẽ q̃ ei lupa solita erat astare cenanti·nec facile vnqꝫ bestia fallerẽtur·quin illi ad legitimã horã refectõis occurreret·& taꝫ diu p foribꝰ expectaret·donec ille panem qui cenule supfuisset offerret·Illã manũ eius lambere solitã.atqꝫ ita quasi impleto officio·& pstita cõsolatõne discedere· Sed forte accidit vt sãctus ille dum fratrẽ qui ad eum venerat deducit abeuntẽ diutiꝰ abesset·& non nisi sub nocte remearet·interim bestia ad consuetudinariũ illud cene tempus occurrit·vacuã cellulã(cum familiarẽ patronum abeẽ sentiret)ingressa est·curiosiꝰ explorans·vbi nam esset habitatorꝰ· Casu cõtigua cum panibꝰ·v·palmicia sportella pẽdebat·ex his vnũ psumit & deuorat·deinde perpetrato scelere discedit·Regressꝰ heremita vidit sportulã dissolutam non cõstante numero panũ·damnũ rei familiaris intelligit·ac ꝓpe limen panis assumpti fragmenta cognoscit·sed non erat incerta suspitõ·que furtũ psona fecisset·Ergo cum sequẽtibꝰ diebꝰ ꝑm consuetudinẽ bestia non venisseꝫ(nimiꝫ audacis facti cõscia ad eum venire dissimulans·cui fecisset iniuriam)egre patiebaẽ heremita se alumne solatio destitum·Postremo illius oratõne reuocata·pꝰ diez septimũ affuit(vt solebat ante)cenanti . Sed vt facile cerneres verecundiã penitẽtis·non ausa ꝓpius accedere·deiectis in terram ꝓfundo pudore luminibꝰ·quod palam licebat intelligi·quandam veniam pcabaẽ·quã illiꝰ cõfusionẽ heremita miseratus·iubet eam ꝓpius accedere. ac manu blanda caput triste pmulcet·deinde pane duplicato reaꝫ suam reficit·ita indulgentiã cõsecuta officii cõsuetudinem meroze depositi repauit· ¶XVI

¶De alio qui leene catulos cecos illuminauit·et alio cui ibex herbas innoxas ex fasciculo elegit·

HAbitant pleriqꝫ in heremo sine vll'tabernaculis·quos anachoritas vocant·viuũt herbaꝝ radicibus·nullo vnqꝫ certo loco cõsistunt·ne ab hominibꝰ freqntenẽ·quas nox coegerit sedes habent· Ad quendã igiẽ hoc ritu atqꝫ hac lege viuentẽ·duo ex vitria monachi licet lõga & diuersa regione·tamẽ quia olim ipsis in moãsterii cõuersatõne carus & familiaris fuisset·auditis eius uirtutibꝰ tetẽderũt·Quem diu multũqꝫ quesitum tandẽ repperũt mense·vii· in extremo isto deserto quod est memphis cõtiguũ demorantem· quas ille solitudines iam p annos·xii· dicebaẽ habitare.Qui licet oĩm hoĩm vitaret occursꝰ·tamen agnitos non refugit·seqꝫ carissimis p triduũ non negauit· Quarto die aliquãtulum ꝓgressꝰ cum p sequereẽ abeuntes leenam mire magnitudis ad se cõuenire conspiciũt· Bestia licet tribus reptis non incerta quẽ petẽt·anachorite pedibꝰ advoluitur & cum fletu quodã ac lamẽtatõne ꝓcumbẽs·indicabat gemẽtis piter ac rogantis affectum·mouit omẽs & p̃cipue illum qui se intellexerat experitũ p̃cedẽtem sequunẽ·nam p̃iens·& subinde restans subinde respectans·facile poterat intelligi id eaꝫ velle·vt quo illa ducebat anachorita seqreẽ·quid multis·ad speluncã bestie pueniẽ·ubi ista adultos iam quiqꝫ catulos male feta nutriebat·qui ut clausis luminibꝰ ex aluo matris exierant·cecitate ppetua tenebanẽ·quos singulos de rupe platos ante anachorite pedes mater exposuit· Tum demũ sanctus animaduertit·quid bestia postularet Inuocatoqꝫ nomine dei·contrectauit manu lumĩa clausa catulorꝫ·ac statim cecitate depulsa·aptis oculis bestiaꝝ diu negata lux patuit· Ita fratres illi anachorita quẽ deliderabant uisitato· cum admodum fructuosa laboris sui mercede redierunt·qui in testimonium tante uirtutis admissi·fidem sancti· gloriam christi.q̃ ꝓ ipsos eẽt testificanda uidisseẽt Mira dicturus sum·leenam post dies quinqꝫ adactorẽ tanti bñficii reuertisse·eidẽqꝫ musitate fere pellẽ ꝓ munẽ detulisse·qua plerumqꝫ sanctꝰ ille quasi amiculo circumtectus·non ꝺdignatus est munus ꝓ bestiam sumere·cuius alium potius inẽ p̃tabatur actorem Erat etiam altius anachorite in illis regionibus nomẽ illustre·qui in ea parte deserti que seni iungiẽ habitabat·Hic cum primuꝫ se contuliss ad heremum·herbis herbarumqꝫ radicibus quas p̃dulces interdũ & saporis eximii fert

arena victurus ignarus germinis elígendi · noxia plerunq; carpebat · nec erat facile vim radicum sapore discernere·quia oīa eque dulcia·sed plera q; occultiori natura virus letale cohibebant Cum ergo edētem vis interna torqueret·& immēsis doloribus vitalia vniuersa quaterentē·ac frequēs vomitus cruciatib? non ferendis·ipam animi sedem stomacho iam fatiscēte dissolueret: omnia penitus que essent edēda formidans ·septimū in iciuniis diem spū deficiente ducebat·Cū ad eum fera cui ibicis nomen est accessit·huic ꝓtius astanti fasciculū herbaꝝ quem collectū pridie attingere non audebat obiecit·sed fera que virulenta erant ore discutiens·que innoxia nouerat eligebat Ita vir sāctus eius exemplo·quid edere quid respuere deberꝫ edoctus & piculum famis euasit· & herbaꝝ venena vitauit· ¶ XVII· ¶ De hyrsuto & duobus obediētie miraculis·

DVo beati anthonii monasteria adii·que hodie quoq; ab eius discipulis incolunt Ad eum etiam locū i quo beat.sim? paulus prim? heremita est diuersat? accessi · rubrum mare vidi·iugum sma montis· cuius sūmū cacumē celo pene cōtiguū nequaq; adiri potest· Inter huiusmodi recessus anachorita aliquis esse ferebat· quem diu multūq; quesitum videre nō potui· qui fere iam ante·l·annos a cōuersatōe humana remotus·nullo vestis vsu·setis corpis sui tect? nuditatem suam diuino munere vestiebat·Hic quotiens eam religiosi viri adire voluerunt· cursu auia petens cōgressus vitabat humanos· vni tantūmodo ferebat se ante quinquenniū ꝑbuisse·qui credo potenti fide id obtinere ꝓmeruit Cui inter colloquia pcunctanti cur tanto homines ope vitaret· respō disse phibetur eum·qui ab homin?b? frequētaret non posse ab angelis frequētari Cum quidā seculi actib? abdicatis· monasteriū magne dispositōnis ingressum cepisset rogare·abbas ei cepit multa ponere· graues ee istius disciplīe labores· sua vero dura impia·que nulli? facile valeret implere patientia·aliud poti? monasteriū vbi faciliorib? legibus viueretur expeteret· non temptaret aggredi quod implere non posset·Ille vero nihil his terroribus ꝓmoueri·sed magis ita cepit omnem obediētiam polliceri·vt si eum abbas mittignem ire ꝑcepit non recusaret intrare· Quam illi? ꝓfessionez vbi magister accepit nō cunctat ꝓbare ꝓfitentez Casu cliban? ꝓpe ardebat·qui multo igne succensus coquendis panib? pabat·exundabat abruptis flama fornacib?·& intra camere illius concaua totis habenis regnabat incendiū·Hoc igit aduenā istū iubet magister intrare· Nec distulit parere ꝑcepto· medias flamas nihil cunctatus ingredit · que mox audaci fide ucte·velut illis quondā hebreis pueris cessere·venienti supata natura est·fugit incendium·& qui putabat arsurus ·velut quodam frigido rore ꝑfusus se ipe mirat? est· Sed quid mirum si tuū christe tironē ignis ille non attigit· vt nec abbatem pigeret dura mādasse·nec discipulum peniteret impio fuisse· Quidam itidem ad eundē abbatem recipiend? aduenerat·& cuz prima ei lex obedientie ponerēt·ac ꝓpetem pollicerēt· ad oīa vel extrema patientiā·casu abbas stroacinam virgam iam pridem aridā manu gerebat·hanc solo fixit·atq; illi aduene id opis imponit·vt tādiu virgule aquā ministraret·donec quod cōtra naturaz erat solo arente lignum aridum viuiscaret·Subiectus aduena dure legis impio·aquā ꝓpāis humeris quotidie cōuehebat·que a nilo flumie per duo fere miliaria petebat· Iam q; emerso anni spacio labor non cessabat opantis·& ō fructu opis spes eē non poterat·tamen obediētie virtus in labore durabat·Sequēs quoq; annus vanum laborem iaz affecti fratris eludit·Tercō demum succedentiuz tempum labēte curriculo·cum neq; nocte neq; interdiu aquari? iste cessaret opator· virga florzuit· Ego ipam ex illa virgula arbusculā (q̄ hodie quoq; intra atriū monasterii est)ramis virentibus vidi·que in testimoniū manens quātum obedientia meruit·& quātū fides posit ostēdit· ¶ XVIII ¶ De isto qui precib? obtinuit vt a dyabolo per quinq; menses vexaretur·

QVidam sanct? fugandorū demonum incredibili ꝓtate predit?·non solū pns·neq; verbo tm·sed absens quoq; interoū cili cii sui fimbriis aut epl'is missis corpi obsessa curabat·Et dum miro modo frequentaret a populis· ex toto ad eum orbe cōuenientib?·insup etiam a ꝑfectis & comitib? diuersaq; ꝓtatum iuticibus qui ferebat etiā omī potu penit? abstinere·& pro cibo· vii· tātum caricis sustentari· ut ex uirtute honor·ita ex honore vanitas cepit obrepe·Qō malū ille vbi primū potuit in se sentire grassari·diu multumq; discutere conatus est·sed rep elli penitus vel tacita conscia vanitas ꝑseuerante uirtute non potuit·Vbiq; nomē eius demones fatebant·excludere a se cōfluentiū populos non ualebat· Virus interim latens serpebat in pectore·& cuius nutu ex aliorz corpibus ōmones fugabant·seipm occultis cogitatōnib? uanitatis non poterat purgare· Totis igit ꝑcibus cōuersus ad deum ferē orasse· ut pmissa in se mēsib? ·v· dyaboli ꝓtate similis bis fierz quos ipe curauerat·Quid multis morer·ille ꝑpotens ille signis atq; uirtutib? toto orbe uulgatus·ille ad cuius limina populi ante cōparerāt ad cuius fores summe istius seculi se ꝓstrauerant ꝓtates·corrept? a demone est tentus m vinculis· omīa illa que energumī solent ferre ꝑpessus·quinto demum mense purgatus est·non tātum demōe sz qō illi erat utili? atq; optati? uanitate Sz mihi ista replicāti nra i felicitas nra occurrit ifirmitas Quis ei nostrū ē·quē si un? homūcul? puul? salutauerit aut fatuis·aut adulātib? verbis seia vna laudauerit·non cōtinuo elatus sit supbia·non statim inflatus sit uanitate·Quinetiā si non habebat pscīam sanctitatis·tamen quia uel stultoz adulatōne·aut fortassis erroze sanct? eē dicatur sānctissimum se putabit·Iā uero si ei munera crebra mittātur·dei se magnificētia asserit honorazi cui dormienti atq; resoluta necessaria conferantur·Q; si vel de modico ei aliqua uirtutis signa succederent angelum se putaret·Ceteq; cum neq; ope neq; uirtute cōspicuus sit·si quis clericus effectus fuerit dilatat fimbrias suas·gaudet salutatōib?· inflat occursionibus·ipe etiā ubiq; discurrit· Et qui ante pedibus aut asello ire ꝑsueuerat·spumeo equo supbus inuehitur·parua ꝓtius ac uili cellula cōtentus hītare·erigit celsa laquearia· construit multa conclauia·sculpit hostia·pīgit armaria uestem respuit grossiorem·īdumentum molle desiderat· atq; hec caris viduis ac familiaribus mādat tributa virginibus·ista ut birzum rigentem· hec ut fluentem texat laceruā·Veruz hec describenda morzacius beato uiro hieronimo relinq ramus· Et quia

satisfeci vestris auribꝰ. ymmo etiam verbosioꝛ fui fortasse ꝙ debui. tu mō ad me debitū fenꝰ exolue vt te de martino tuo ut es solitꝰ plura referētem iam pridem in hoc desideriis meis estuātibꝰ audiamus. Quid inꝙ tibi de martino meo liber ille non sufficit. quem ipe tu nosti me de illiꝰ vita atq; virtutibus edidisse. ¶ XIX ¶ De libello gestoꝛ sācti martini. & eius vite p̄rogatiua.

Cognosco id quidem (postumianꝰ inquit) neq; vnꝙ a ōxtera mea liber ille discedit Nam si agnoscis & apit libꝛuꝫ qui sub veste latebat. En ipꝫ. Hic mihi īquit terze ac mazi comes. hic in pegrinatōne tota socius ac cōsolatoꝛ. p̄zimꝰ eum romane vrbi vir studiosissimꝰ cui paulinus inuexit. vñ cum tota certatim vrbe rapereē exultātes librarios viti ꝙ nihil ab his questuosiꝰ hēretur siquidē nihil illo p̄mptiꝰ. nihil cariꝰ venderetur. hic nauigatōnis mee cursum longe āte p̄gressus. cum ad affricā venissem. iam p totam carthaginem legebaē. Hunc ego in heremo a quodaꝫ sene legi vidi. cui cum me familiarē tuū esse dixissē & ab illo & a multis fratribus hec mihi iniuncta legatio est. ut si vnq̄ terras istas te incolumi contigissem. ea te supplere cōpellerem. que illo tuo libꝛo de virtutibꝰ beati viri p̄fessus es p̄teriisse. Et quidem postumiane inq̄. cum te iam dudu de sācto virtutibꝰ intētus audirem. tacitis ad martinum meum cogitatōnibꝰ recurzebā. merito p̄spiciens omīa illa que singuli diuersa fecissēt. p vnum istum facile cōpleta. Nam cuꝫ excelsa retuleris. q̄d mihi dixisse liceat pace sanctoꝛ. nihil a te penitꝰ audiui. in quo martinꝰ eēt inferioꝛ. Illi enī ab omni impedimto liberi. celo tīn atq; angelis testibus plane ad mirabilia docenē opari. Iste in medio cetu & q̄uersatōe populoꝛ inter clericos dissidētes inter epos seuiētes. cum se quotidianis scandalis hinc inde p̄mereē. inexpugnabili tamē aduersꝰ oīa virtute fundatꝰ stetit. Et tanta opatus est quāta ne illi quidē quos ante audiuimꝰ eē in heremo ul' fuisse fecerūt. Ac si illi paria fecissent. quis iudex tam iniustꝰ fuisset vt non istum eē potioꝛem merito iudicaret. puta enī istū fuisse militē qui pugnauerit in mequo loco. & tamē victoꝛ euasit. Illos aūt eque cōpone militibꝰ. qui ex equo loco aut etiam de supioꝛe certauerūt. Quid ego. Et si omniū vna victoria est. non potest par esse gloria. tamē cum p̄clara retuleris. a nemīe retulisti moꝛtuum suscitatum. Quo vno vtiq; te necesse est consiteri martino neminē cōferendū Nam si admirandū est q̄ illum egiptiū flama non attigit. hic quoq; sepius impauit incendiis. Si reuoluas q̄ anachoꝛitis feritas bestiaꝝ victa succubuit. hic familiarit & zabiem bestiaꝝ. & serpentiū venena compescuit. Q̄ si illum cōferas qui īmundis spūbus obsessos. uerbi impio. aut etiā fimbriaꝝ virtute curabat. ne in hac quidem p̄te inferiozem fuisse martinū. multa documēta sunt. Si etiam ad illū recurzas. qui setis suis p̄ veste contextꝰ putaē ab āgelis visitari. cū isto angeli quotidie loquebanē. Iam vero aduersꝰ vanitatem atq; iactantiā ita inuictū spm̄ gessit. vt ista vicia nemo fortius cōtemserit. Ergo fateris necesse est in martino oīm illoꝝ (quos enumerasti) fuisse virtutes. martini aūt in illis omnibus non fuisse. ¶ XX ¶ Qualit in hoc q̄uenerunt vt gallꝰ narraꝫ de martino.

Quid tu (inquit postumianꝰ) ita mecum quasi non eadē tecum sentiā. semp̄q; sen serim. ego vero quoad uiuam semper & sapiam egipti p̄dicabo monachos. laudabo anachoritas miraboꝛ heremitas. martinum semper excipiam. Non ego illi quemq̄ audebo monachoꝝ. certe nō eōꝝ quēpiam opare hoc egiptꝰ fateē. hoc siria. hoc ethiops compit. hoc indus audiuit hoc parthus. & parsi nouerunt. nec ignoꝛat armenia. bophoꝛ excluſa cognouit. Et postremo si quis aut foꝛtunatas insulas. aut glacealē freq̄ntat occeanuꝫ quo miseriꝛ est regio ista nostraꝫ. que tīn viruꝫ cum in p̄xīo habuerūt. nosse non meruit. Nec tam huic crimī miscebo populares. soli illū clerici. soli nesciunt sacerdotes. nec īmerito nosse illum īuidi noluerūt. quia si virtutes illiꝰ nosseē. sua vicia cognouissent. horreo dicere quod nup audiui infelicem dixisse. nescio quem. te in illo libro tuo plura mentitum. nō est homīs vox ista. sed dyaboli. nec martino in hac p̄te detrahiē. sed fidei euangelii derogatur. Nam cum dominꝰ ipe testatꝰ sit istiusmodi ep̄a que martinꝰ impleuit. ab omībꝰ fidelibus eē facienda. qui martinū ista non credit fecisse. ñ credit xp̄m ista dixisse. Sed infelices. degeneres. somnolenti. que ipsi facere non p̄nt. facta ab illo erubescunt. & malunt istiꝰ negare virtutes. q̄ suam meritiā cōfiteri. Verum nobis ad alia p̄peranti bus omnis istoꝝ memoria relinquaē. tu potiꝰ ut iam dudū desidero reliqua martini opa contexe. atq; ego inq̄ arbitroꝛ rectiꝰ ista a gallo eē poscēdū quippe qui plura nouerit. neq; eī ignoꝛare potuit magistri facta discipulꝰ. Ego plane (inquit gallus) licet impar sim tanto oneri. tamen relatis superius a postumiano obedientie cogoꝛ exemplis. vt munꝰ istud non recuseꝫ quod imponitis. Cauē dum aūt mihi in primis eē arbitroꝛ. ne ea de martini virtutibꝰ repetam que in libꝛo suo sulpicius ille memoꝛauit. Vnde prima illius interim militando gesta p̄tereo. neq; ea attingā que laicus egit. ac monachꝰ. Nec vero audita ab aliis potiꝰ q̄ que vidi ipe dicturus sum. ¶ XXI. ¶ Narzatō gallo de globo igneo & quibusdā eius miraculis.

¶ Ex secundo libꝛo.

Primo igiē tempe relictis scolis beato viro me iunxi. paucos post dies euntez ad ecclesiā seq̄bar. Interim ei seminudus hibernis mensibus paup occurrit. ozans sibi vestimtum dari. Tunc ille accersito archidyacono. iussit algentem sine dilatōne vestire. Deinde secretariū ingressus est. quo solus vt erat illi cōsuetudo residoret. hanc enim sibi etiam in ecclesia solitudinem p̄missa clericis libertate p̄stabat. Hoc secretū beati viri paup ille captatum cum ei archidyaconus dare tunicam distulisset irzupit. Dissimulatuꝫ se a clerico querens. algere deplozans. Nec moza. sācti paupe non videēte. intra anfibulū tunicaꝫ sibi latenter eouxit. paupemq; otectuꝫ discedere iubꝫ Deinde paulo post archidiacon̄ ingressus. admonet p cōsuetudine in ecclesia expectare populum illumq; ad agēda solennia debere p̄cedere. Cui ille rīndens ait. Paupem prius de se dicebat optere vestiri. seqꝫ ad ecclesiā non posse p̄cedere. mi vestē paup accipet. Dyacon̄ vero nihil ītelligēs. q̄ extrinsecus indutum anfibulo scilicet veste. nudū interius non videbat. postremo pauperem non uidere causaē. mihi īquit vestis que p̄parata est deferatur. paup non deerit vestiēdus. Artaē ōmum clericus necessitate compulsus nanq; felle commoto e p̄ximis tabernis bigericam vestem breuemq;

atq; hispidam quinq; compatam argēteis rapit· atq; ante martini pedes exponit·En inquit vestes sed paup non est hic·Ille nihil mot? iubet eū paululum stare ꝓ fozib?·Secretū vtiq; ꝓcurans tuz sibi vestem nudus imponeret· totis virib? elaborans vt possz occultū eē quod fecerat·sed quādo in sanctis viris latent ista· querentib? velīt nolīt cuncta ꝓdunt?·Cum hac oblatur? sacrificiū de veste ꝓcedit· Quo quidem die mira dictur? sum cum iam altariū sicut est solenne benediceret·globum ignis de capite illi? vidim? emicare·ita vt in sublime cōtendens·longius collū crinem q; flama ꝓduceret·hoc licet celeberimo factum die·in magna multitudīe populi viderim? vna tantū de virginibus·& vnus de presbiteris·tres tm̄ videre de monachis·ceteri cur nō viderīt non potest mei esse iudicii·Per idem fere tempus cum euanci? auūculus meus·vir licet seculi negociis occupatus·tamen admodū xp̄ianus·grauissima egritudie extremo mortis piculo cepisset vrgeri·martinū euocauit·nec cunctatus ille ꝓperauit·prius tamē q̄ medium vie spacium vir beatus euolueret·virtutem aduenientis sensit egrotus·receptaq; continuo sanitate· venientib? nobis obuiam ipe ꝓcessit·Altera die redire cupientem·magna prece detinuit· cū interim vnū de familia puez letali ictu serpens p̄culit·quem iam exanimū iuuenē·ipe euanci? suis humeris illatum·ante pedes sancti viri nihil illi ī possibile confisus exposuit·Iam q; se malum serpentis ꝑ omnia mēbra diffuderat·cernēs omnibus venis inflatā cutem· & ad veris instar tensa vitalia·martin? porrecta manu vniuersa pueri mēbra ꝓtractans·digitum xp̄e ip̄z vulnusculū quo bestia virus infuderat fixit· Tum vero mira sum dicturus·vidimus venenū ex omī parte reuocatum:ad martini digitū cucurrisse· deinde ꝑ illud vlceris foramen·exiguū ita virus stipasse cum sanguine·vt solet ex vberib? capraz aut ouium pastoruz manu pressis·longa līca copiosi lactis effluere·puer surrexit incolumis·Nos stupefacti tante rei miraculo·id quod cogebat ipa veritas·fatebamur non eē sub celo qui martinū posset imitari·¶XXII·

¶De verberibus ei illatis ob pauorem iumentorum·

¶Onsequenti itidem tpe·iter cum eo duz dioceses visitaret agebam? nobis (nescō qua necessitate) remorantib?·aliquātulū ille ꝓcesserat·interim ꝑ aggerē publicū plena militantib? uiris fiscalis reda veniebat Sed ubi martinum m veste hispida·nigro & pendulo pallio ciz cumtectū·contigua de latere iumenta viderunt· paululū ī partē alterā pauefacta beserūt·deinde fumib? implicatis·ꝓtentos istos quibus (ut sepe vidisti) aīmalia ista misera cōglobanē ozdines miscuerunt· dumq; egre expediunē·morā fecere ꝓperantibus · Qua ꝓmoti iniuria militantes·p̄cipitatis in terzā saltib? se dederūt·deinde martinū flagris ac fustibus vrgere cepunt·cum quidem iste mutus & incredibili patientia p̄bens terga cedentibus·maiozē infelicibus cōmoueret irā·magis ex hoc furentib?·q̄ iste quasi non sentiens verbera illata cōtemneret·Nos illico consecuti cede cruentum·atq; vniuersa corpis ptē laniatū · cum examinis in terza ꝓcubuisset inuenim?·statiq; euz asello suo imposuim?·ac locum cedis illi? execrantes raptim abire ꝓperauim?·Interea illi regressi ad redam suam furoze satiato·agi quo ire cepant iumē

ta p̄cipiunt·Que cum omnia solo fixa ac si enea riguissent·tollentib? altius vocez magistris·flagris hinc atq; inde resonantib?·nihil penit? mouebantur. Consurgūt deinde omnes piter ī verbera·cō sumit gallicas mulaz penas mastigias · Tota rapitur silua de ꝓximo·trabibus iumenta tundunē· sed nihil penitus seue manus agebant·vno eodēq; loco stabant fixa simulacra·quid agerent infelices homīes nesciebāt·Nec iam ultza dissimulare poterant·quin quālibet bzutis pecozib? agnoscerēt diuino numie se teneri · Tandem ergo in se regressi cepunt querere· quis iste esset quē in eodem loco paululū ante cecidissent·Tum ꝓcunctātes cognoscunt·ex viantib? martinū a se tam czudeliter verberatum·tum vero fuit omnib? causa manifesta· nec ignozare iam poterāt quin ob istius viri iniuziam tenerenē·Igiē omnes rapidis nos passibus cō sequuntur·conscio facti ac meriti pudoze cōfusi flentes·& puluere quo se ipsi fedauerant caput ac qz oza cōsperși·ante martini se prosternūt genua veniā precantes· & ut eos abire sineret postulantes·satis se vel sola cōscientia dedisse penaz·satisq; intellexisse q̄ eosdē ipos viuos absorbere terza potuisset·uel ipsi potius amissis sensibus in īmobilem saxoz naturā rigescere debuissent·sicut affixa locis quibus steterant iumēta vidissent·ozare se atq; obsecrare ut indulgeret sceleri veniā· & copiaz prestaret abeundi·Senserat etiā priusq̄ occurzerēt vir beatus illos teneri·nobisq; istud iam ante dixerat·veniā tm̄ clementē indulsit·eosq; abire p̄misit aīalibus restitutis·¶XXIII·¶De tribus mortuis ab eo suscitatis·

ILlud aūt aniaduerti sepe sulpici·martinum tibi dicere solitū nequaq̄ sibi ī episcopatu eā virtutū gratiā suppetisse·quā prius se habuisse memmisset·Quod si uerū est·immo quia uerū est·coniicere possumus quanta fuerunt ista que monachus opatus est · & que teste nullo solus exercuit·cuz tanta istū in epatu signa fecisse sub oculis oīm uiderimus· Siquidē āte episcopatū duos mortuos uite restituit· quod liber tuus plenius est locutus·in epatu uero quod pretermisisse te miroz·unuz tantūmō suscitauit· ego rei huius testis sū Fuerat em̄ causa nescio qua cuz notū petebamus·interea dū uicū quēdā ꝓterimus obuiā nobis turba īmanis processit tota gentiliuz nā in isto uico neō nouerat christū Sensit hic martinus opandū·& annunciante sibi spū totus infremuit·uerbū dei gētilibus p̄dicabat·sepius ingemiscens cur tanta dominū saluatorē turba nesciz·Interea mulier quedā cuius filius paulo añ ōfecerat corpus exanīe beato uiro protēsis maībus obtulit cui etiā cetera multitudo se iunxit·acclamās precibus matris ut filiū unicū sibi restitueriz· Tūc martinus defuncti corpus ꝓpriis manibus accepit·& flexis genibus ubi cōsūmata oratōe surrexit· uiuificatū paruulū matri restituit· Tunc oīs multitudo clamans cepit christū deū fateri· fideliē postulans se christianos fieri·& iste cūctos manu cathecuminos fecit·Conuersusq; ad nos ait·non irzati onabiliter in campo cathecumīos fieri · ubi solent martires consecrari· Vicisti inquit postumianus· galle uicisti·non utiq; me qui martini sū poti? assertor·& qui oīa hec ō isto uera·& sciui sp & credidi·sed heremitas oēs anachoritasq; uicisti·Neō em̄ istoruz sicut martinus hic noster immo uester mortibus impauit·meritoq; hunc iste sulpicius

aplīs & ꝓphetis compat·quē ꝑ omnia illis eē simi
lem fidei virtus·ac virtutum opa testanē.

¶ XXIIII· ¶ Qualiter valentimian⁹ martino
coact⁹ est assurgere·

EOdem fere tempe quo primū epūs dat⁹
est fuit· ei necessitas adue comitatum
valentinian⁹ cū maioꝛ reꝝ potiebaē·iste
cum martinū ea petere cognouisset que ꝑstare no-
lebat·iussit eum palatii foꝛib⁹ arceri·Etem̄ ad ani
mum eius imitē ac superbū vxoꝛ accesserat arria-
na·que totum illū a sancto viro ne ei debitā reue
rentiam ꝑstaret auerterat·Itaq; martinus vbi se
mel atq; itez supbum principē adire temptauit·re
curꝛit ad nota ꝑsidia·Cilicio obuoluitē· cibo potu
abstinet·oꝛōnibus dieb⁹ noctib⁹ ꝓpetuat· vii·ve
ro die astitit ei angelus·iubet eum ad palaciū ire
secuꝫ·regias foꝛes quālibet clausas sponte reserē
das·impatoꝛis spm̄ supbum molliendū·Igitē isti⁹
modi pn̄tis angeli ofirmat⁹ alloquio·& fret⁹ auxi
lio·palatiū petit·patent limina·null⁹ obsistit Po
stremo vsq; ad regem nemine ꝓhibente peruenit·
Qui cum eminus venientē videret·infrendēs cur
fuisset admissus·nequaq̄ est assurgere dignatus
astanti·donec regiā sellā ignis opiret·ip̄mq; regē
ea ꝑte coꝛpis qua sedebat·afflaret incendiū·ita so-
lio suo supbus excutiē·& martino multus assur-
git·multūq; cōplexus quem spnere ante decreue
rat·virtutē diuinā sensisse emendatioꝛ fatebatur·
Nec expectatis martini precib⁹·ꝓius omnia pre
stitit q̄ rogareē Colloquio illum atq; cōuiuio fre
quenter acciuit·postremo abeunti munera multa
obtulit·que vir beat⁹ vt pauꝑtatis sue custos cū
cta reiecit· ¶ XXV ¶ Qualiē impatrix ei i cōui
uio mīstrauit

MAximus impatoꝛ martinū sepi⁹ euoca
tum receptūq; in palatiuꝫ venerabiliter
honoꝛabat· Totus illi cum eo sermo· de
p̄ntibus·de futuris·de fideliū gloria· de eternita
te sanctoꝝ Cum interim dieb⁹ ac noctib⁹ de oꝛe
martini regina pendebat·euangelico illo non infe
rioꝛ exemplo·pedes sancti fletu rigabat· crine ter
gebat·Martin⁹ quē nulla unq̄ femina contigisset
istius assiduitatē· imo potius ꝺuitutē non poꝫat
euaꝺre·Postremo a viro suo poposcit·deide mar
tinum vterq; copellunt·vt ei remotis omnib⁹ mi
nistris p̄beret sola cōuiuium· Nec potuit vir bea
tus obstinati⁹ reluctari Componiē cast⁹ regine
manib⁹ apparat⁹·sellulā ipa cōsternit·mensam ad
mouet·aquā manib⁹ sūministrat·cibum quem ipa
coxerat apponit·finita cenula fragmēta panis assū
pti micasq; collegit·satis fideliter illas reliquias
impialibus reliquiis anteponēs· ¶ Ad hec postu
mianus· Iam dudū inquit galle audiēs te loq̄n
tem·vehemēter admiroꝛ regine fidem· sed vbi il
lud est quod nulla vnq̄ femina ferebaē ꝓpius asti
tisse martino·Ecce ista regina non solum astitit·
sed etiam mīstrauit·& vereoꝛ ne isto aliquātuluꝫ
se tueanē exemplo·qui libenter femīs inseruntur
¶ Cui gallus· ¶ Quid tu inquit non vides·qō
solent docere grāmatici·locum tp̄s·p̄sonā cogita
captum in palatō impatoꝛis precib⁹ ambiri·regie
precibus cogi·tempis necessitate cōstringi· vt in
carceratos liberaret·exules restitueret·Hec quan
tum putas cōstare epō debuisse· vt ꝓ his oīb⁹
non aliquatulum de rigoꝛe ꝓpositi relaxaret· Vez
tamen quia occasione huius exēpli male vsuros eē
aliquos arbitraris·illi felices erunt· si a disciplina
exempli isti⁹ viri non recedant·videāt em̄ q̄ mar
tino semel tantū in vita iam septuagenario nō vi
dua libera·non virgo lasciuiens·sz sub viro viuēs
ipo viro piter supplicante regina seruiuit & mini
strauit· Hec edenti astitit·non cum epulāte discu
buit·nec ausa est p̄cipare cōuiuiū· sed deferebat
obsequiū· Disce igitē disciplinā·seruiat tibi matro
na·non impet·seruiat·nō recūbat·Sicut martha il
la mīstrauit domīo·nec tamē est accita conuiuio
imo prelata est mīstranti· que verba poti⁹ audie
bat·Sed in martino illa regina vtrūq; cōpleuit·et
mīstrauit vt martha·& audiuit vt maria· Claudi
omachus vic⁹ est in cōfinio biturigū atq; turoni
cum·ecclesia ibi est celebris religione sanctoꝝ
nec min⁹ gloriosa sacraꝫ virginū multitudo·Pre
teriens ergo martin⁹·in secretario ecclesie habuit
mansionē·Post discessū illius cuncte in secretariū
illud virgines irruerūt·allabunē singula loca vbi
aut sederat aut steterat vir beat⁹ Stramētū etiam
in quo quieuerat ptiunē·Vna earuꝫ post dies pau
cos ptem stramīs quā sibi ꝑ bn̄dictōe collegerat·
in energumīo quē spūs errois agitabat·de ceruī
ce suspendit·nec moꝛa·dicto citius eiecto demo
ne·p̄sona purgata est· ¶ XXVI· ¶ De ptāte &
intelligentia quā etiam circa bestias habuit· & ex
ennio qō a virgīe accepit·

DEr idē fere temp⁹ martino a treueris re
uertenti fit obuiam vacca quam demon
agitabat·que relicto grege suo ī homīes
ferebaē·& iam multos noxie petulca confoderat
Vez vbi nobis cepit cē contigua·hi qui eā eminus
sequebanē·p̄dicere magna voce cepunt vt cauere
mus·Sed postq̄ ad nos toꝛuis furibūda lumīibus
ꝓpius accessit·martin⁹ eleuata ꝓtinus obuiaꝫ ma
nu pecudē consistere iubet·que mox ad verbum il
lius stare cepit īmobilis·cum interea videt marti
nus doꝛso illi⁹ demonē supsedentē·quem icrepās
descende inquit funeste de pecude·& innoxiū ani
mal agitare desiste· Paruit neq̄ spūs·& recessit·
Nec defuit sensus in bucula· quin se intelligeꝛz li
beratam ante eius pedes recepta quiete ꝓsterniē·
Deinde iubēte martino·gregē suum petit·seqz ag
mini ceteraꝫ oue placidioꝛ imiscuit· Hoc illud tē
pus fuit quo inter medias flamas positus· non sē
sit incendiū· Quodam aūt tp̄e dum dyoceses circū
iret·venantiū agmen incurrim⁹·canes lepoꝛē seq̄
bantur·iamq; multo spacō victa bestiola·cum vn
diq; campis late patētib⁹ null⁹ eēt effugiuꝫ moꝛ
tem īminentē iamiāq; capienda crebris flexibus
differebat·cuius piculū vir beat⁹ pia mēte misera
tus·impat canib⁹ desistere sequi· vt sineret abire
fugientē·Qui cōtinuo ad primum ꝺmonis impiū
cōstiterunt·czedezes vinctos imo poti⁹ affixos ī
suis hezē vestigiis·Ita lepuscul⁹ psecutoꝛibus alli
gatis incolumis euasit· Opēcium autem est etiā
familiaꝛia illi⁹ verba spirituali sale condita memo
ꝛare·Quem recens tonsam forte conspexerat·euā
gelicuꝫ inquit ista mandatum cōpleuit·duas hn̄s
tunicas·vnā eaꝫ largita est non hn̄ti· Ita ergo &
vos facē debetis·Itez cum subulcum algentem &
pene nudum ī pellicea veste vidissz·en inquit adā
iectus de paradyso in veste pellicea sues pascit·
sed nos illo uetere ꝺposito·qui adhuc in isto manz
nouū adā potius ꝺuamus·Illud uero sulpici me
minisse te credo·quo affectu nobis cum & tu co
ram adesses·istam virginem p̄dicaret· que ita se
penitus ab omniū vizoꝫ oculis remouisset, ut ne

ipm quidē ad se martinū (cum eam ille officii causa visitare vellet) admiserit. Ergo cum haud longe ab illa villula nos manere nox iminēs coegisset exennium beato viro illa eadē virgo transmisit. fecitq; martin? quod ante non fecerat. nullius enim ille vnq̄ exenniū. nulli? mun? accepit. nihil ex his que virgo venerabilis miserat refutauit. dicēsbenedictōnem illi? a sacerdote mīme respuendam. que esset multis sacerdotib? p̄ferenda. Audiant queso virgines istud exemplū. vt fores suas si eas mali obsidere voluerint. etiā bonis claudant. In eius viri cōspectum puella non venit. quem videre salus videntiū fuit. Quis autē hoc ali? p̄ter martinum sacerdos non ad suā iniuriā retulisset. Verum ego ita virtutem huius virginis p̄dicabo. vt tamē nihil illis que ad martinū videndū ex longinquis regionib? sepe venerunt. arbitrer derogādū siquidem hoc beatū virum frequenter affectu etiam angeli frequentarunt. ¶ XXVII. ¶ Q̄ frequenter occulte visitabat a scīs virginib? aplis et angelis diuinitus.

Oterū id q̄d dictum? sū postumiane. hoc te (me autē intuebat) teste recte phibeo Quodam die ego & iste sulpicius p̄ fori bus illi? excubantes. iam per aliquot horas cum silentio sedebam?. ingenti horrore & tremore. ac si ante anguli tabernaculū mandatas excubias duceremus. cum quidē clauso cellule sue hostio. nos ibi eē nesciret. interim colloquentiū murmur audiuimus. & mox horrore quodam circūfundimur. ac stupescētes. nec ignorare potuim?. nescio quid fuisse demū. Post duas vero horas ad nos martinus egredit. At cum eū iste discipulus (sicut apd eum nemo familiari? loquebat) cepit orare vt p̄quirentibus indicaret quid illud diuini fuisset horis. quod fatebamur nos ambo sensisse. vel cuz quibus fuisset in cellula collocut?. tenuem em̄ nos licet & vix intellectū sermocinātiū sonum p̄ fori bus audisse. Tum ille multū diuq; cunctatus est sed nihil erat quod ei sulpicius non extorqueret. iuito. incredibiliora ait forte dictur? sum. sed xp̄o teste non mentior. nisi quisq̄ est tam sacrileg? vt martinū estimet fuisse mentitū. Dicam inquit vobis. sed vos nulli queso dicatis. Agnes. tecla & maria mecum fuerūt. Referebat aūt nobis vultū atz habitum singulaz. Nec vero illo tm̄ die. sed frequēter se ab eis p̄sessus est visitari. petrū etiaz & paulum ap̄los videri sepius a se non negauit. Iā vero demones p̄ut ad eum quisq; venisset. suis nominibus increpabat. A martino aūt sepe angelos visos familiariter & sensum?. & expti sumus. Rez nimiam dicturus sum. sed tamē dicam. Apud nemausum ep̄oz synod? habebat. ad quā quidē ire noluerat. sed quid gestum essz scire cupiebat. Casu cum eo iste sulpicius nauigabat. sed p̄cul vt semp a ceteris in remota p̄te nauis residebat. ibi angel? q̄d gestum esset in synodo nunciauit. Nos postea tempus habiti concilii solicite requirentes. satis compertum habuim?. ip̄m diem fuisse cōuentus. & ea ibi ab episcopis fuisse decreta. que martino angel? nunciarat. ¶ XXVIII ¶ Idem de miraculis eius.

Vper arpagio presbitero referēte cognoui auiciani comitis vxorem misisse martino i ampulla vitria oleū. quod ad diuersas morbor causas necessariū esset. sicut est cōsue

tunda in ventrē crescerez ore p̄ducto. sed oris extantis cōcauū non repletū. quia id moris sic vasculā cōplere. ut pars vmboni b? obstruendis libera relinquaē. Testabaē p̄sbiter vidisse oleuz sub martini bñdictōne creuisse. quod ad exundantē copiā supne deflueret. tandēq; dum ad matremfamilias vasculū referzeē seruasse virtutē. Nam iter man? pueri portantis ita semp exundasse oleum. ut omne vestimentū. copia supfusi liquoris. opiret. matronam itaq; ad sūmū labrū plenū vasculum recepisse. Vas vitreū cum oleo quod martin? bñdixerat. in fenestra paululū editiore deposuit. puer familiaris incautioz limbeū suppositū ampullam ibi ignarus attraxit. uas sup cōstratum pauimentum marmore decidit: cunctis metu exterritis ne bene dictō depiret. ampulla adeo incolumis est repta. ac si sup plumas mollissimas decidisset. Canis nobis iportunioz oblatrabat aliquādo. cui quidaz cuius nomen (quia p̄sens est & p̄di se vertit) supprimetur. in nomīe inquit martini iubeo te obmutescere cani hesit latratus in gutture. linguā ut abscisam putares obmutuit. Ita paz est ip̄m martinuz fecisse virtutes credite mihi. quia etiā alii nomine ei? multa fecerunt. ¶ XXIX ¶ Qualit̄ p̄p̄ ip̄z auicianus cathenatos laxare est coact?.

Viciani quōdā comitis noueratis barbaram nimis & vltra omnes cruentā ferita tē. Hic rabido spū ingress? turonoz ciuitatem sequētibus eū miserabili facie ozdinibus cathenatis diuersa p̄dendis pari iubet genera penaz disponens postero die attonita ciuitate ad opus tam triste p̄cedere. Quod vbi martino cōpertum est solus paulo ante mediā noctē ad p̄torū bestie illius tendit. Sed cum p̄funde noctis silentiō. quiescentibus cunctis. nullus foribus obseratis pateret ingressus. ante limina cruenta p̄sternit̄. Interea auicianus graui somno sepultus angelo ingruente p̄cellitur. Seruus inquit dei ad tua limina iacet. & tu q̄escis. Qua ille voce p̄cepta lecto suo turbatus excutit̄. cōuocatisq; seruis trepidus exclamat martinū eē p̄ foribus. irent protinus. claustra reserarent. ne dei seruus iniuriā patereē. Sed vt est oim natura seruoz vix prima limia egressi irridentes dominū suū q̄ sōno fuisset illusus. negant quēq̄ eē pro foribus. ex suomet ingenio coniectantes neminē posse nocte vigilare. nedū illic crederēt in isto noctis horrore iacere ante alienalimina sacerdotē. Ioq; cū eēt auiciano facile p̄suasū rursus soluit̄ in sopoz̄. Sed mox ui maiore cōcussus. exclamat martinū stare p̄ foribus. sibiq; ido nullā quietem animi corpisq; p̄mitti. Tardantib? seruis ipe ad limia exteriora p̄gredit̄. ibiq; ut senserat martinū deph̄endit. p̄culsus miser tante manifestatōne uirtutis. quid inquit dñe mihi hoc fecisti. mihi loqui te necesse est. scio quid desideres uideo quid requiras. discede quātotius. ne me ob iniuriā tuā celestis ira cōsumat. satis soluerī huc usq; penaz. crede quia non leuiter apud me actū est ut ipe p̄cederē. Post discessū aūt sancti aduocat officiales suos. iubz omēs custodias relaxari. & mox ipe p̄fiascit̄. ¶ XXX. ¶ Adhuc de miraculis eius.

Onasteriū beati uiri duobus a ciuitate erat milibus dispatum. Ꝫz quotiēs uēturus ad eccelsiā pedē extra cellule sue lim̄ extulerat uideres p̄ totam eccleſiam energumios

trepidare·vt aduentū epi clericis qui ventuꝝ esse
nescirent demoniorꝝ gemitꝰ indicaret·Vidi quen
dam appiante martino in aera raptum maibus e x
tentis in sublime suspendi·vt nequaq̄ solū pedi
bus attingeret·Pagū quendaꝝ in senonico annis
singulis grando vastabat·cōpulsi extremis malis
incole a martino auxiliū poposcerūt·missa est per
ausp̄icium p̄fectoriū virum satis fida legatō·cuiꝰ
agros spēaliter grauioꝝ q̄ ceteroꝝ assueuerat pro
cella populari·Sed facta ibi oratiōne martinus ita
vniuersā liberauit penitus ab ingruente peste re-
gionem·ut p·xx·annos quibꝰ postea mansit i cor
pore·grandinē in illis locis nemo ꝓtulerit·Quod
ne fortuitū eē·& non potius martino p̄stitum pu
taretur·eo anno quo ille defunctꝰ est·rursum in
cubuit rediuiua tempestas.Adeo sensit & mūdus
viri fidelis excessum.vt cuius vita iure gaudebat
ciuitas morte lugeret Quodā die ad auicianū veni
ens vbi eius secretariū est ingressus·videt pꝰ ter-
gum illius demonē mire magnitudinis assidentem
quem emin? (vt verbo quia ita necesse est paruꝝ
latino loquamur)exufflans·auician? se exufflari
existimans·quid me inquit sancte sic aspicis·Tuꝝ
martin?·non te inquit sed eum qui ceruici tue te
ter incubuit·ita recessit dyabol? & ꝛliquit familia
re subsellium·Columnā immense molis cui ydolū su
perstabat pabat euertere·sed nulla erat facultas q̄
id dare effectui·Tum ad oratiōnem suo more uer
titur·visam certū est pilem quodāmō columnam
ruere de celo·que impacta idolo totā illā inexpu
gnabilem molē soluit in puluerē·parū scz si tui sibi
liter celi virtutib? vtere·nisi ipe virtutes visibi
liter seruire martino humanis etiā oculis cernerē
tur·CXXXI·Itez de eodē·

Serpens aliquādo flumē secabat·& ripā
in qua cōstiteram? annatabat·In nomīe
inquit domī iubeo te redire·Mox se ma
la bestia ad verbū sancti retorsit·& in vlteriorem
ripam nobis expectantib? trāsmeauit. Quod cū
omnes non sine miraculo cernerem?·altius ingemi
scens ait.Serpentes me audiunt·& nō audiūt ho
mines.Quidam fuit cum ad fornaculū illi? carbo
num copiā reppisset·& admota sibi sellula·diuari
catis pedib? sup illū ignem nudato inguine resi-
deret·continuo martin? factā sacro tegmi sensit iniu
riam·magna voce ꝓclamans. Quis iquit nudato
inguīe nostꝝ incestat habitaculū Hoc vbi iste fra
ter audiuit·& ex conscīa q̄ increpabat agnouit·
cōtinuo ad nos cucurrit exanimis pudorē suum
non sine martini virtute cōfessus· Quodā itidem
die dum in area que parua admodum tabernacu
lum isti? ambiebat·in illo suo quod nostis sedili li
gneo residisset·vidit duos demones in excelsa illa
que monasterio supeminet rupe cōsistere·inde ala
cres ac letos vocem istiusmodi adhortatōis emit
tere.Eya te briccio·eya te briccio Credo cernebāt
miserꝝ emin? ꝓpinquantē·conscīi quantā illi rabiē
spūs suscitassent·Nec mora·briccio furibund? ir-
rupit·ibi plen? insania·euomit in martinuꝝ mille
vitia. Interea credo per martini orationes fugatis
ab illi? corde demonib? reducta? i pristinam mox re
uertitur·& ad martini genua se prosternit veniam
poscens fatet erroremē·nec sine demone se fuisse· tā
dem sanior cōfitet·nec erat apud martinum labor
iste difficilis vt ignosceret supplicanti Tūc et ipe
& nobis omnib? sancta? exposuit qualiter istum a
demonib? vidisset agitari·seqꝝ cōuicijs nō moue
ri·que magis isti a quo eēnt effusa noceuissent·Ex
inde cum idē briccio multis apud eum magnisqꝝ
crimīnibus psepe p̄mereē·cogi non potuit vt eum a
presbiterio sū mouere ne suā psequi vidēreē iniuri
am.illud sepe cōmemorans q̄ dominꝰ iudā tolera
uit· CXXXII· De obitu eiusdem· Sigi
bertus·

Hnno archadii & honorii secundo·obijt
sanct? martin? 6m quosdā·imo 6m pro
sperū anno archadii & honorii·v·& 6m
seuerū qui scribit in vita eius·eum post mortē pri
scilliani·xvi·annos vixisse· Seuerus· Martī
nus igit obitum suū lōge ante p̄sciuit·dixitqꝝ fra
tribus dissolutōnē sui corpis imminere·Interea cau
sa extitit qua confinensē dyocesim visitaret·nā cle
ricis inter se istius ecclesie discordantib? pacez cu
piens reformare·licet finem dieꝝ suoꝝ non igno
raret·p̄ficisci tamē ob istiusmōi cām nō recusauit
Itaqꝝ p̄fectus cum sancto discipuloꝝ comitatu·
mergos immersos in flumine cōspicaē piscium p̄dā
sequi·& rapacē ingluuiem assiduis vrgere captu
ris·Forma inquit hec demonū est·insidiantē incau
tis·capiunt nesciētes·captos deuorant· exsatura
ri nō queunt deuoratis·Impat deinde potenti vir
tute verboꝝ·vt eum cui innatabant gurgitē relin
quentes·aridas peterēt debitasqꝝ regiōes·eo ni mi
rum circa aues istas vsus impio·quo demones fu
gare cōsueuerat·Ita grege facto. omēs in vnum
ille volucres cōgregate·relicto flumīe montes sil
uasqꝝ petierūt·nō sine admiratōne multoꝝ qui tā
tam in martino viderant virtutē·vt etiā auib? im
peraret·Aliq̄diu ergo in vico isto vel in ecclesia
ad quā ierat cōmorat?.pace inter clericos restitu
ta·cū iam regredi ad monasteriū cogitarꝝ· viri
b? corporis cepit repente destitui··cōuocatisqꝝ disci
pulis indicat se ianqꝝ resolui·Tum vero meroꝝ &
luct? oīm·vox vna planzentiū·Cur nos pater de
seris· aut cui nos desolatos relinquis·inuadēt em
gregem tuū lupi rapaces· & quis eos a morsib?
pcusso pastore p̄hibebit·Scim? quidē desiderare
te xp̄m·sed salua tibi tua sunt p̄mia · nec dilata
minuent·nostri poti? miſere quos deseris·Tunc
ille mot? his fletib?.vt semp in domīo tot? mise
ricordie visceri b? affluebat·lacrimasse p̄hibetur·
conuersusqꝝ ad dominū hac tantū voce rndit flen
tibus· Domīe si adhuc populo tuo sum necessari
us·non recusabo laborē·fiat voluntas tua · At si
iam patris etati bonū est mihi·fiat voluntas tua·
Hos vero quib? timeo ipe custodias·O virū inef
fabilem·nec laborе victū·nec morte vincendū qui
in nullā se ꝓtem p̄nior inclinauit·nec mori timuit·
nec viuere recusauit· Itaqꝝ cum iam p aliquot di
es vi febrium tenereē·non tamē a dei ope cessabat
pnox in orationibus & vigiliis fatiscentes artus spi
ritui fuire cogebat·nobili illo stratu suo in cinere
& cilicio recubans· Et cum a discipulis rogareē·
ut saltem vilia sibi sineret stramenta supponi·non
decet inquit filii xp̄ianum nisi in cinere mori Ego
si aliud exemplū uobis relinquo ipe peccaui· Ocu
lis ac manibus in celum semp intentus· inuictum
ab oratōne spm̄ non relaxabat· Et cum a presbiteris
qui tunc ad eum cōfluerant rogaretur· ut corpu-
sculum lateris mutatōne releuaret.sinite inquit·si
nite me fratres celum potius q̄ terram aspicere·
& suo iam itinere iturus ad dominū spūs dirigaē
hec locutus diabolū uidit xp̄e assistere· Quid inqt
hic astas cruenta bestia· nihil in me funeste repies·

abzahe me sinus recipiet. Cum hac ergo voce fati gatum diuinis opibus spm celo reddidit. Testati qz nobis sunt qui affuerant iam exanimo corpore gloꝛificati hominis uidisse se gloꝛiam vultꝰ luce clarioꝛ renitebat cum membra cetera ne tenuis quidem macula fuscaret. ¶ XXXIII ¶ De visionibus longe oñsis seuero & ambꝛosio epis.

BEatus aũt seuerꝰ coloniẽsis ciuitatis ep̃s vir sãcte vite & pcuncta laudabilis. dñ die domica loca sancta ex consuetudine post matutinas cum clericis suis circũiret. illa hoꝛa qua vir beatus obiit. audiuit choꝛꝫ canentium in sublimi. vocatoqz archidyacono interꝛogat. si aures eius pceꝛent uoces quas ille attentius audiret. Rñdit nequaq̃. Tunc iste inquit diligenter ausculta. Archidyaconꝰ aũt cepit sursum collum extendere. aures erigere. & sup sũmos articulos baculo sustentante stare Sed credo eum non fuisse equalis meriti. a quo hec non merebanꝫ audiri. Tunc pstrati terꝛe ipe piter & beatus eps. dominum depcabanꝫ. vt hec ei diuina pietas audire permitteret. Erectis autẽ illis sursum interꝛogat senex. Quid audis. Qui ait. Voces psallentiũ tãq̃ in celo audio. sed quid sit psus ignoꝛo. Cui ille. Ego tibi inquit narrabo. Domin̄ꝰ meus martinꝰ eps. migrauit ex hoc mundo. & nunc angeli canendo eum deferunt in excelsũ. Et vt parump eẽt moꝛa vt hec audirenꝫ. dyabolus cum cum iniquis angelis retinere temptauit. nihilqz suum in eodem repiens cõfusus abscessit. Eodem quoqz tempe beatus ambꝛosius cuius hodie floꝛes eloquii p totaz ecclesiã redolent. mediolanensi ciuitati pꝛerat eps. Cui celebꝛãti festa domice diei erat cõsuetudo. ut veniens lectoꝛ cum libꝛo non ante legere psumerꝛ q̃ sãctꝰ nutu iussisset Factũ est aũt ut illa die dominica pphetica lectõne iam lecta. ante altare stãte qui lectõnem beati pauli pferꝛet. beatissimꝰ antistes ambꝛosius sup sanctũ altare obdoꝛmiret. qõ videntes multi cum nullus eum penitꝰ excitare p sumeret. transactis fere duaꝛ aut trium hoꝛaruꝫ spaciis excitauerũt eum dicentes. Iam hoꝛa pterit iubeat domin̄ꝰ lectori lectõnem legere. expectat eñ populus valde iam lassus. Rñdens aũt beatus ambꝛosius: Nolite inquit turbari. multũ eñ mihi valet sic obdoꝛmisse. cui tale miraculũ oñdere dominus dignatus sit. Nam noueritis fratrẽ meum martinũ sacerdotez egressum fuisse de coꝛpe. me aũt eiꝰ fũeri obsequiũ pstitisse. Peractoqz ex moꝛe seruitõ. capitellũ tñ vobis excitantibꝰ non expleui. tunc illi stupefacti piter & admirantes. diẽ & tempus notant. solicite requirentes qui ipaz diem tẽpꝰ qz repiunt. quo beatus cõfessoꝛ dixerat se eius exequiis deseruisse. ¶ XXXIIII. ¶ De visione ostensa seuero aquitannico ¶ Seuerus ad aurelium.

POstq̃ a me mane digressus es. eram residens solus in cellula. & peccatoꝛꝫ meoꝛꝫ recoꝛdatõ tristem me atqz cõfectũ redideꝛat. Deinde cum fatigata angoꝛe animi in lectulo mẽbꝛa posuissem. vt plerunqz ex mestitudine solet. somnꝰ obꝛepsit. Qui vt semp matutinis hoꝛis lenioꝛ incertusq; ita suspensꝰ ac dubius per membꝛa diffundiẽ. vt quod in alio sopoꝛe nõ euenit pene vigilans doꝛmire te sentias. Cum repẽte sanctũ martinũ epm videre mihi videoꝛ pꝛextum candida toga. vultu igneo. stellantibꝰ oculis crine purpureo. atqz ita mihi in ea habitudine coꝛporis & foꝛma qua noueram videbaẽ. vt (qđ elo qui pene difficile est) nobis non posset aspici. cum posset agnosci. Aꝛridensqz paululũ. mihi libellum quem de vita eius scripseram dextera pꝛeferebat. Ego sancta genua eius cõplexus benedictõnem. p cõsuetudine flagitabã. suppositãqz manũ capiti meo tactu blandissimo sentiebã. Cũqz inter bñdictõnis verba solennia familiare illũ oꝛi suo crucis nomẽ iteraret. mox in eum lumiꝰ intentꝰ cuꝛ exsatiari vultu illius cõspectu non possem. subito mihi in sublime sublatꝰ eripiẽ. donec imensa aeris istiꝰ vastitate cum cum rapida nube supuectum. acie seq̃remur oculoꝛꝫ. patenti celo receptꝰ videri vltra non potuit. Nec multũ post sanctũ p̃sbiterum clamꝫ illius discipulũ qui nup excesserat. vidoeandem quã magistrũ viam scandere. Ego impudens se qui cupiens. dum altos gressus molioꝛ & connitoꝛ euigilo. somnoqz excitatꝰ cõgratulari ceperam visioni. cum ad me puer familiaris ingreditur solito tristioꝛ. vultu loquentis piter & dolentis. duo inquit monachi a turonis affuerunt. qui dominũ martinũ obisse nunciãt. cõcidi faceoꝛ. obꝛutisqz lacrimis fleui vberrime. Quinetiã dum hec ad te frater scribi mꝰ. fluunt lacrime. nec vlluz impatientissimi doloꝛis admitto solatiũ. te vero ubi hoc nunciatũ est. in pticipẽ esse nolui luctus mei qui eras amoris socius. Veni ergo ad me stati. ut piter lugeam mꝰ. quẽ piter amamus. Quãq̃ sciã vizistũ non eẽ lugendũ. cui post euictũ triumphatũqz seculũ nũc demũ reddita est coꝛona iustitie. sz tamẽ mihi ego impare non possũ quin doleã. Sed quid te in lacrimas fletusqz cõmoueo. Ecce nunc cõsolatũ te esse cupio. qui me cõsolari ipe non possum. Nõ deerit nobis ille. mihi crede non deerit. intererit de se sermocinãtibus. astabit oꝛantibus. Quodqz iam hodie pꝛestare dignatus est. vt ẽdũ se in gloꝛia sua sepe pꝛebebit & assidua (sicut ante paululũ fecit) bñdictõne nos pꝛeget. Obiit autez hic sanctꝰ anno etatis sue. lxxxi. epatꝰ vero. xxvi.

¶ XXXV ¶ De institutẽe ludi gladiatorii & inuectiuis mutuis hieꝛonimi ac rufini.

EOdem tpe rome celebꝛato gladiatoꝛio ludo. thelemacius monachꝰ increpãs populum attentius spectaculo inhiantem. lapidat̃ a populo. Vnde offẽsus honoꝛius impeꝛator gladiatoꝛiuz ludum indicto suo impetuum remouit. Impatoꝛes zelũ patris sui theodosii secuti. in toto oꝛbe romano. tẽpla ydoloꝛꝫ dꝰstrui iubẽt hieꝛonimꝰ & rufinus pꝛsbꝛ acquilienses oꝛta inter se simultate p questionibꝰ scripturaꝛꝫ. libꝛos inuectiuaz satis qui dẽ luculẽtos. sed nimis moꝛdaci sermõe in alteruꝛ cõscꝛibũt. ¶ Rufinꝰ cõtra hieꝛonimũ libꝛo pꝛimo. ¶ Filii homis dẽtes eoꝛum ar. & sa. &c̃. Vez ad hec vulnera que ex lingua inter homies ifligunt̃. medicus pene nullus est. Et ideo conuerti me ad hesũ celestẽ medicũ. qui mihi antidotũ potentissimũ dedit de sui pixide euãgelii pꝛatuz. que vim doloꝛis spe futura iusti examinis solareẽ. potio ergo illa quã tempauit hesus. hec erant verba. Beati estis cum maledixerint voꝭ homies & p. u. f. &c̃. ¶ Idẽ in secundo libꝛo. ¶ Iste magister oꝛientalis. residente in tribunali iudice christo. angelis assistẽtibus & p se interꝛcedẽtibus inter uerbera & cruciatus positus. iurat se libꝛos seculares nec habituꝛꝫ unq̃ nec lecturum. Relegamus nunc queso ea que scribit. si una opis

cius pagina est · que non eum itez ciceronianū pronunciet vbi nō dicat sed tulius noster · sed flaccus noster & maro · Iaz vero crisippū & aristidē et empedoclem · & cetera grecoz actoz noīa vt doctꝰ videat · & plurime lectōnis · tangꝫ fumos & nebulas lectoribꝰ spgit · Puellis quoqꝫ vel mulierculis scribens · que non vtiqꝫ nisi de nostris scripturis edificari cupiūt & dñt · exempla flacci sui vel maronis intexit ¶ Hieronimꝰ contra rufinū · ¶ Apparet iuxta incliti oratoris eloquiū voluntatez habere mentiēdi · sed artem non habere fingēdi · erzauimus iuuenes · eñdemꝰ senes · Eodē feruoze quo origenē ante laudauimꝰ · nūc damnatuz toto orbe damnemꝰ · Si accusatꝰ taceaz · videboz crimē agnoscere · Nobis in monasterio hospitalitas cozdi est omēsqꝫ ad nos venientes leta humanitatis fronte suscipimꝰ · Veremur eñ ne maria cum ioseph locuz non inueniat in diuersorio · ne nobis hiesus dicat exclusus · hospes erā & non me collegistis · Solos hereticos non recipimꝰ · ꝓpositum quippe nobis ē pedes lauare venientiū · In vno tibi cōsentire non potero · vt pcam hereticis · Si hec est causa discoz die · quā habes erga me · mozi possum · tacere non possum. ¶ XXXVI · ¶ De obitu sancti ambrosii ·

ANno archadij & honozii · vi · ābrosiꝰ mediolanensis obiit · cuiꝰ vitā paulinus nolanus epūs ad augustinū epm describit · ¶ Paulinꝰ · ¶ Cum aūt in infirmitatē vir sāctꝰ decidisset · comes stilico dixisse ferē · q tanto viro recedēte de corpe interit ꝰ imineret ytalie · Vñ cōuocatis nobilibꝰ ciuitatis quos ab eo diligi ognouerat · psuadebat eis vt pgerent ad istū · suaderēt qꝫ illi ut sibi viuendi a domīo peteret cōmeatum · Quod ille vt ab eis audiuit · rñdit · Non ita vixi inter vos vt pudeat viuere nec timeo mozi · q bonū hēmus dñm · Cum aūt in exterma parte portic ꝰ in qua iacebat · dyaconi secum tractarēt (ita voce repressa · vt vix muicē se audirēt) quis post obituz eius ordinandꝰ eēt epūs · cum de sancti simpliciani nomīe loqrenē · tangꝫ tractatui interessꝫ · cum lōge posit ꝰ iacerz apbans exclamauit tercio senex sz bonus · Qua voce audita · · expauescētes fugerunt Defuncto tamē eo · non alius ei q̄ simplician ꝰ successit · In eodē loco in quo iacebat cū oraret · vidit dñm hiesum ad se venisse arridentez sibi · nec multos post dies ablatus est · Tempe aūt quo migrauit ad domīnū ab hora circiter · xi · diei vsqꝫ ad horam qua emisit spm̄ · expansis manibꝰ in modū crucis orauit domīnū · Honoratꝰ aūt vercellensis ecclesie sacerdos · cum in supiora domꝰ sue se ad quietem cōposuisset · vocez tercio se vocantis audiuit dicentis · Surge festina · quia mō es recessurꝰ · Qui descēdēs obtulit sancto corpus domī · q̄ vbi gustauit emisit spm̄ · bonū secum ferēs viaticū · atz ad maiorem ecclesiā corpꝰ eius est deportatuz · supra quod plurimi stellā se videre narrabant · Demonū quoqꝫ turba ita clamabat se ab isto torqri · vt eius latus eoz ferzi nō possent Donatꝰ quidē mediolanensis ecclesie p̄sbiter cum in cōuiuio cum quibusdam militaribꝰ religiosis positus · meōrie sacerdotis detraheret · aspnantibꝰ illis & deserētibus linguam nequā · subito graui vulnere pcussus · de eodem loco in quo iacebat alienis manibꝰ subleuatꝰ in lectum posit ꝰ est · & inde ad sepulcz vsqꝫ pduct ꝰ · In vrbe etiam carthaginēsi cum apud fortūatum fratrē aurelii epi · ad cōuiuiū pluribꝰ epis & dyaconibꝰ cōuenissem · micranopolitano epo ōtra henti sancto viro · retuli presbiteri exicium supra memorati · Quod iste de alio dictū ō suo maturo exitu compbauit oraculū · nam subito ingenti vulnere pcussꝰ ad lectū portatꝰ est · & inde ad domū in qua hospitabaē reductꝰ obiit · ¶ Sigibertꝰ ¶ Hoc tempe in ytalia sisinnius martinꝰ & alexander a gentilibus martirizāē · Quoz corpa cum mediolanum deferrenē cecus p eos illuminaē · dicens se illuc p uisum directū esse ab ambrosio epo dicēte se in hoz martirū cōsortō deputatum esse.

¶ · XXXVII · ¶ De sancto paulino episcopo qualiter pro captiuo se seruituti barbari addixit ·

DRefatus aūt paulinꝰ nole postmodum epūs cum esset innumerabiliū predioruz dominꝰ · admirabili exēplo venditis omnibus religionē expeditus elegit · Cui therasia ex cōiuge facta sozor · equaē beate vite testimonio et merito · Hic semetipm̄ p captiuo filio pauperis viduе in seruitutē barbari adduxit · sed diumitꝰ prodidit quis eēt multos captiuos libertati restituit ¶ Gregorius in libro dyalogoz · ¶ Dum seuientium wādaloz tempe · fuisset ytalia in campanie partibus depopulata · multiqꝫ essent de hac terza in regionem affricanam transducti · vir domī paulinus cuncta que ad episcopū habere potuit · captiuis indigentibusqꝫ largitus est · cunqꝫ iaz nihil omnimodo suppetesset quod petentibus dare posset · quedam vidua aduenit · que a regis wandaloz genero filiū suum captiuū ductum phibuit · & a viro dei precium eiꝰ postulauit · cui ille rñdit · Mulier quid possim dare nō habeo sed memetipsū tolle · & me seruum iuris tui esse ꝓfitere · atqꝫ vt filiū tuū recipias · me vice illiꝰ in seruitiū trade · Quod illa ex ore tanti viri audiens · irrisionem potius credidit quā cōpassionem · At ille vt erat vir eloquentissimus · atqꝫ apprime · in exterioribus quoqꝫ studiis eruditus · dubitanti femine citius psuasit · ut audita crederet · & p redemptōne filii sui in seruitiū episcopum tradere non dubitaret · Perrexere igitē vterqꝫ ad affricam · Procedēte aūt regis genero · vidua rogatura se obtulit · ac prius petiit vt filium suū ei donare debuisset · Quod cum vir barbarus · typo supbie turgidus etiā audire despiceret · vidua subiunxit dicens · Ecce hunc hominē p eo uicarium p̄beo · solummō pietatē in me exhibe · mihiqꝫ filium vnicum redde · cunqꝫ ille uenusti uultus hominez conspexisset · quam artem nosset inquisiuit · cui uir domī paulinꝰ rñdit dicens · Aliquam artē quidem nescio · sed ortum excolere bene scio · Quod uir gētilis libenter accepit · & p eo uidue filiū suum reddidit · Quo accepto · uidua ab affricana regione discessit · Paulinꝰ uero excolendi orti susceptit curaz cunqꝫ isdem regis gener crebro ingrederetur ortū suum · & ortulanum duz requireret · sapientez ualde esse hominē uideret · amicos cepit familiares deserere · & sepius cum solo ortulano colloqui atqꝫ eius sermonibus delectari · cui paulinus quotidie ad mensam · olera uirentesqꝫ herbas deferze cōsueuerat · & accepto pane ad curam orti remeare ·

¶ XXXVIII ¶ De libera actōe ipsius cū suis & de morte eiusdem ·

CVm hec diutius agerenē · quadaz die suo domīo secum secretius loqnti ait · Vide quid agas · & wandaloz regnum quomō disponi debeat p uide · quia rex citius & sub omni

celeritate moriturus est. Quod iste audiens (qui ab eode rege pre ceteris diligebat) ei mime tacuit sed quid a suo ortulano sapiente scz viro audiuisset indicauit dicens. Verum est quod audisti. Naz nocte hac in somno sedentes in tribunalib9 otra me iudices vidi. iter quos simul iste sedebat. & flagellum quod aliqñ accepam eoz mihi iudicõ tolleba tur. Sed pcunctare quis nam sit hunc ego tanti meriti virum populare vt cõspicie esse non suspicoz. Tunc regis gener secreto paulinũ tulit. quis nam esset inquisiuit. Cui vir domi rñdit. Seruus tuus sum quem p filio vidue vicarium suscepisti. Cunqz ille instanter requireret. vt non quis esset sed quis in sua terra fuisset indicaret. atqz hoc ab eo frequenti inquisitõne exigeret. vir domi cõstrictus magnis cõiuratõnib9 iam non valẽs negare quid eet. epm se fuisse testatus est. Quod possessoz eius audiens. valde timuit. & humiliter obtulit dicẽs. Pete quod vis. vt ad terzam tuam a me cum magno munere reuertaris. cui paulinus ait. Vnum est quod tu impendere bñficiuz potes. vt omnes ciuitatis mee captiuos relaxes. Qui cũcti ptinus in affricana regione requisiti. cum onustis frumẽto nauib9 p viri dei satisfactõne in eius comitatu laxati sunt. Nec multo post wandalorum rex occubuit. & flagellũ (quod ad suam pnitiez dispensante deo p disciplina filiorz accepit) amisit. sicqz factũ est ut famulus dei vera pdiceret. & q se in seruitiũ solus tradiderat. cum multis ad libertatem rediret. illũ scz imitat9 qui formã serui assũpsit ne nos essem9 serui peccati. ¶ Actor. ¶ De huius etiam morte apud eius ecclesiã scriptuz est quia cum dolore lateris esset tactus ad extrema ductus est. Dumqz eius generis dom9 in sua solitudine pfisteret. cubiculũ quo iacebat eger. facto terremotu cõtremuit. omnesqz qui illic aderant nimio terzore cõcussi sunt. sicqz anima sancta. carne soluta est. ¶ XXXIX ¶ De sãcto felice martire.

PReter vitam beati ambrosii scripsit idez paulinus vitam beati felicis nolani pbiteri. qui passus est. xix. kl. feb. ¶ Ex gestis eius. ¶ Hic a maximo nolane vrbis episcopo pbiterii honore pditus est. Qui pontifex cuz imperatoz decreta xpianos insequi pcepissent. iam senio pgrauatus putans se non posse ferre supplicia. siluaz saltus adiit. Quos dum turbid9 de hac psecutõne peraz. affect9 fame. gelu attritus. solo semiuiuus corruit. At felix cum multa de deoruz portentis q nihil fuerint disputasset. post pcussa diuersoz supplicioz genera carceri adiudicat. vinculis astringit. Nocte aũt media venit ad eum angelus domini. & cõfractis cathenis: scissaqz trabe qua pedes eius oclusi erant ait. Surge & seqre me. Egressoqz cũ eo de carce ait. conscẽde ad montana & require sacerdotẽ tuũ. ac refocillatũ duc ad vrbem. & absconde ne media ac frigore pcat. donec psecutõ desinat. Pergẽs ergo quo nesciebat p uidente do mio. reppit sacerdotẽ solo pstratum. clausis oculis strictisqz dentib9. membra hieme rigida & pmortua. cunqz anxius esset q p nullũ alim tum quod piclitanti porrige ret haberet. de celo ditum quod piclitanti porrigeret haberet. de celo di lapsum mun9 cõtemplat angelicũ. Ecce em de sente que pxima erat. vuam dependere mirat. de qua granis in os sacerdotis expssis. paululũ refocilla tus erectus est. Quem humeris impositũ velocissime detulit. & tugurio cuiusdã vidue cõmẽdatũ alimento refecit. Eo aũt migrante. felix electus a populo vt chatedre psideret. nolnit acqescere. & quim9 nomie psbiter ordinatus est eps. Quarta aũt psecutõne cum felix in platea populũ monerz psecutoz missus affuit. fellix latebrã petens imẽ pietes dirutos per modicũ ingress9 aditũ se occultauit. Nec moza psecutoz insequit. sed deus sollicitudinem querẽtis eluit. nam iussu eius aranee p aditũ illum telaz stamia ptendunt. At isti p vestibulum psequẽtes. dum locũ explorare nituntẽ. excidia tele cõspiciũt & dicũt. Putas ne hec fila homo transiit. que sepi9 tenuitas muscaz erumpit. Et illusi puidẽtia dei discesserũt. Sanct9 aũt felix data nocte ad aliũ locum secessit. i quo p tres mẽses latitans. a muliere quadã alimẽta suscepit. nusq9 tamẽ eiusdem mistrantis faciem suspexit. denicz data pace sancte ecclesie ac populo restitutus. in pace quieuit. sepultusqz est iuxta vrbem i loco qui dicit pincis. multis se virtutib9 declarãs i populis. Quidã paup hns duos boues. cum quadam die lass9 ab aratro veniret. his dimissis se hospitio recõdidit. fur statim rapax affuit. qui eos clã capiens abduxit secum. Egress9 paup nec inueniens pdouia querit. siluas circuit. ardua scandit. sed nec vestigiũ quidẽ deprehẽdit. Tunc lamentans ad sepulcrum sancti felicis martiris accedit flẽs ac gemens. eius virtute pditũ sibi reddi petit. Egress9 aũt a templo ante atrii ianuã boues suos agnoscit regressus gratias egit. Oculũ quoqz eiusdẽ homis quẽ cecũ habebat. martiris virt9 illuminauit. hec paulin9 versib9 cõscripsit. quos gregori9 turonensis in psam ouertit. ¶ XL ¶ De sancto felice pbitero & confessore. ¶ Ex gestis ei9.

POst opletõnẽ aũt sancti felicis pbiterialius felix german9 eius iunioz nomie & actõne. & ipe pbiter adduct9 ad oraculũ vbis pfectũ. cum nollet ydolis imolare iuss9 est fustib9 cedi. & exilio deportari in montez qui vocatur circeio vbi lapides quadrati excidebant. ut & ipe ibidẽ tota uita sua hoc faceret. Sed ibi filiaz pbi tribuni qui loco perat. a demonio vexatam inuocato nomie hiesu liberauit. pter quod pb9 misit se ad pedes eius di cẽs. Vere tu es homo dei sanctus. Erat aũt iste nomie & ope probus ciuis nolan9. cuius etiã uxor morbũ ydropicum incurrens oleo a sancto felice bñdicto perũcta. Post triduum salua facta est. Tũc collega pbi pgens ad consulares egit ut eum uinctũ duceret. eo q eũ xpm confitentem audisset. Cunqz ex officõ uenissẽt ut eũ tenerẽt manus eoz i dolorem sunt cõuerse. ita ut ululatum dire uocis emitterẽt. Quibus ait felix. ut confiterenẽ xpm eẽ vez deum. Et cum clamarent. uerus de9 xps. mox a dolore libati sunt. & vniuersi qui aderant credẽtes liberati sunt. Expleto autẽ tribunicii sui tempe probus cum sancto felice nolanum est reuersus. Ibi demonum pontifex erat.

qui miserit paganis quasi diuinabat. Hic videns felicem cecidit ad pedes eius dicens. Domine te deus meus venientem vidit & fugit dicens mihi. Virtutem hui⁹ felicis qui cum tribuo venit ferre nullaten⁹ possum. Ergo si deus meus sic te timet quanto magis ego te timere & venerari debeo Qui rndit Xpm time & venerare cui⁹ ego bu⁹ sum. Quod audiens iste credidit in xpm. Cum aut ibi felix existens ortum sibi excoleret. venerut nocte qui ei⁹ olera rapent. Et inuenientes ibi vangas tota nocte lucente luna laborauerut. & videbat eis q⁹ furtum facerent. mane aut inuenti sunt laborantes. Et cum vidisset eos felix ait. Adiuuet vos dns o filioli. Illi aut mittentes se ad pedes eius confessi sunt quid voti eor fuisset. & quid dns procurasset. Supuixit aut beat⁹ felix in eadem ciuitate. xii. annis. Quicunq; veniebat ex paganis vt eum rapet. & in iudiciu offerret stati demonio replebat. Cunq; xpo credidisset. a sancto felice mundat⁹. gratias agens. xpianus abscedebat qui pagan⁹ aduenerat Tandem domica die ofectis misteriis & data pace vniuerso populo pduciens se in pauimentu in oratione prexit ad dnm. Actor. ¶ Hec de gestis eius felicis occasione alteri⁹ fratris eius sc̄i eiusdē noīs. cuius vitā paulin⁹ descripsit. hic inserere uolui. quo tempe vterq; floruerit ignorans. Scripsit aut etiā paulin⁹ pter predicta libr epla⁹ unu ad diuersas psonas. ¶ XLI ¶ De sancto briccone turonensi. ¶ Ex gestis eius.

Post excessu beati martini sanct⁹ bricci⁹ in epatu succedit. Nam in iuuentute sua multas beato martino otumelias infere bat. eo q⁹ eum illo tpe marcin⁹ cur res faciles seq̄retur arguebat. Quadā vero die duz infirm⁹ qdā medicinā a beato martino expeteret. briccium ad huc dyaconu in platea conuenit dicens. Ecce beatu vir expecto. & vbi sit nescio. Qui rndit. Si delirum illum queris pspice emin⁹. ecce celum solite sicut amens respicit. cunq; paup ille occursu redito quod petierat impetrasset. briccius alloquit martin⁹ dicens. en ego bricci delirus tibi video. Cunq; ille confusus negaret se dixisse ait vir scus Nonne aures mee audiuerunt tuu erant. cuz hoc emin⁹ loq̄baris. ecce apud deuz obtinui. vt & post me ad pontificat⁹ honorē accederes. sed noueris te in episcopatu multa aduersa passurū. Bricci⁹ hec audiens irridebat eum. Qui quāq; esset superbus & vanus in corpe tamē castus hebat. Igit. xxx. ordinationis sue anno oritur otra eum lamentabile crimē. Nam quedā mulier ad quā cubicularii vestimēta ei⁹ deferebant ad abluendu occepit & pepit. Qua re totus popul⁹ turonor⁹ iratus. totu crimē in epm referut. & eum vnanimit lapidare volunt. Affer te inquit infantem ad me. Qui cum oblat⁹ fuisset xxx. dies ab ortu hens ait ad eum. Adiuro te p hie sum xpm. vt si ego te genui edicas coram cunctis Qui rndit Non es tu pater me⁹. Populis aut interrogantib⁹. vt quis eet pater interrogaret. Ait eps Non est hoc meu. quod ad me ptinuit. sollicitus fui. cunq; illi magicis artib⁹ hoc factu asserent. & contra eum insurgerent. vt eum ab epatu pellerēt. ipe ad satisfaciendu prunas ardentes in birro suo posuit. & ad se stringens. usq; ad sepulcrum beati martini vna cum populor⁹ turbis perrexit. prostratisq; ante illud prunis. vestimētu illud inustu apparuit. Dixitq; turbis. Sicut hoc vestimentum ab his ignib⁹ videtis illesu. ita & corpus meum a tactu mulieris est impollutu. at illis nō credentibus. sed otradicentib⁹. sanct⁹ bricci⁹ trahit calūniat. eicit. vt sermo sancti martini impleret Deniq; romanu papā expetiit. flens & eiulās ac dicens. Merito hec patior. quia peccaui in sanctuz dei. cui⁹ videns virtutē non credidi. Ibi ergo qd quid in sanctu dei deliq̄rat deflens. & .vii. anno regrediens epatus cathedrā recepit. ibiq; feliciter viuens vitā finiuit. ¶ .XLII. ¶ De innocentō papa & pelagio heresiarcha. ¶ Sigibertus.

Anno archadii & honorii. vii. innocētius romane ecclesie. xxxvnj. presidet. Hic decreuit pacis osculu ad missas dari. sabbato ieiunium celebrari. oleo ad usus infirmorum ab episcopo cōsecrato licere uti non solu presbiteris. sed etiam omnib⁹ christianis. in sua suorūq; necessitatem vngendo. In britannia pelagi⁹ execrabili doctrīa ecclesiā christi maculare nitit. dicens hoiem sine gratia dei posse saluari. vnūquēq; suis meritis ppria voluntate ad iusticiā regi. infantes sine peccato originali nasci. sed tam insontes q⁹ ī sons fuit adam ante preuaricatōnē. nec ideo baptizandos esse vt a peccato soluant. sed vt per adoptōnem in regnu dei admittant. Qui etsi nō baptisent. ee tamē eis extra regnu dei eternam & beatam vitam. adam solu suo peccato lesum ee. eūq; mortuū ee non ex culpe merito. sed ex conditōne nature. qui moritur⁹ fuisset etiam si non peccasset Dicebat etiam irritas ee orōnes que fiunt ab ecclesia siue p infidelib⁹ siue p fidelib⁹. Hunc et celestinum & iulianū cōplices eius innocenti⁹ papa dānauit. hieronim⁹ quoq; & augustinus & alii eos vt fidei hostes armis veritatis impugnabant. orientales etiam grauiter exagitat mota de deo q̄stio vt⁹ deus sit corpus & humanū scema hēat. an sit incorpeus & ab humano scemate oīno alien⁹. simpliciorib⁹ deum corpeum & sub humano scemate ee astruentibus. aliis & aliis hoc destruentib⁹.

¶ XLIII ¶ De pegrinatōe sancti alexis.

Anno sequenti rome alexis nobilissimi romanor⁹. vita mirabilis declarata est. Ex gestis ei⁹. ¶ Huius pater eufemian⁹ rome fuit vir tiues & nobilis primus in palatō ī patoris. erantq; tria milia pueri qui zonis cingebātur aureis. & vestimētis sericis induebant. hic iustus & misericors erat elemosinis ac ieiuniis intentus. Vxor quoq; ei⁹ aglaes religiosa erat ac timens deum sed sterilis. cunq; tristes orarēt dnm ut daret eis heredez. exaudiuit eos & dedit eis filium. Quo nimis letantes. deo gratias egerūt. & deinceps a thoro cōiugii abstinere statuerūt. Puer aut magistris traditus & edoct⁹. ac sacramētis ecclesiasticis imbutus. cum adoleuisset. & eum nuptialibus infulis aptum iudicasset. elegerūt ei puellā ex genere impiali. & ornauerūt eis thalamū. & impolite sunt eis singule corone in templo sācti bonefacii martiris p manus sacerdotū. & sic cū gaudio & letitia letum duxerunt diem. Vespe autem facto dixit eufemianus filio suo. Intra fili in cubiculum & uisita sponsam tuā. Vt autē intrauit cepit eam instruere. & plura ei sacramēta disserere deinde tradidit ei anulum suum aureum & rendā (id est caput balthei quo cingeb ae) inuolutam in purpureo sudario. dixitq; ei. Suscipe & conserua usq; dum domino placuerit. & dominus sit inter nos. Postea accepit de substantia sua. & discessit

ad mare·ascendensqz nauim domino prosperante·
puenit laodiciā·Et iter arripiens adiit ad ediſſam
ſirie ciuitatē·vbi ſine humano ope ymago domini
noſtri ihesu christi in ſindone hēbatē·Quo pueniēs
omīa que ſecū tulerat paupibus erogauit·Et īdu
ens ſe veſtimēta viliſſima·cepit ſedere cum ceteris
paupibus ad atriū ſancte dei genitricis marie·Sā
cta quoqz dei miſteria ſingulis dieb? domicis ac
cipiebat·& de elemoſinis que ei dabantē quantum
ei ſufficeret rebuabat·cetera vero paupib? eroga
bat·¶ XLIIII ¶ Qualiē a ſeruis ſuis eleōſinā
accepit & in domū patris tanq̄ extraneus hoſpi-
tatus eſt·

POſt eius vero diſceſſionē facta eſt inqui
ſitio magna rome·& non inueniens eum
miſit pater ipſi? ſeruos ſuos·vt p vniuer
ſas mundi ptes inquirerēt eum·Quorū
aliqui dum venirent ediſſam·viderūt eum inē pau
pes ſedentē·& dantes ei elemoſinā diſceſſerunt·
quia eum non cognouerūt·Ipe aūt eos cognoſcēs
ait·Gratias ago tibi dñe qui feciſti vt ꝓpter nomē
tuum accipem a ſeruis meis elemoſinā·Reuerſi āt
ſerui nunciauerūt ſe non inueniſſe eum·Mater āt
a die quo diſceſſit ſternens ſaccū in pauimēto·ſe
denſqz ſuꝑ illud eiulans dicebat·Viuit dominus·
quia ita manebo·donec cognoſcā quid actū ſit de
filio meo.Sponſa vero eius dixit ad ſocrū ſuam.
Non egrediar de domo tua·ſed ſimulabo me tur
turi·qui omīo alteri non copulabiē·dum eius ſo
cius captus fuerit·Sic & ego faciam·quouſqz ſci
am quid factū ſit de dulciſſimo cōiuge meo·Ipſe
aūt homo deīde eodē de quo dictū eſt atrio per
manſit in ſancta cōuerſatōe & vite auſteritate p
xvii·annos incognitus·Poſtea vero volente deo
reuelare cauſam ipſi? ymago ſancte marie dei ge-
nitricis pamonario eccleſie dixit·Fac itroire hoiez
dei·cuius ozō ſicut incenſū in conſpectu dei aſcen
dit·Qui exiens queſiuit eum & non cognouit·Et
reuerſus intro rogabat dei clementiā· vt eum iſti
oñderet·Cui iteruz imago ait·Iſte qui ſedet foris
in hoſtio·ipe eſt·Tunc egreſſ? cognouit·& proci
dens ad pedes eius rogauit eum vt in eccleſiaz in
traret·Quod factū dum cunctis innoteſceret·&
idem homo dei ab hoīibus venerari cepiſſet·hūa
nam fugiens gloziā occulte exiit de ciuitate ediſſa
& venit laodiciaz·ibiqz nauē aſcendēs volebat ire
in tharſum cilicie·vt in templo ſancti pauli quod
ibidē erat maneret incognit?·Deo itaqz diſpēſan
te rapta eſt nauis validiſſimo vēto·& ad romanū
portum applicuit·Vt aūt ſe homo dei illuc ꝓſpe
xit veniſſe exiens venit & obuiauit patri ſuo ino
gnitus ab eo·redeunti a palatō·obſeqntium mul
titudine circūdato & clamauit dicens·Serue dei
reſpice in me·& fac mecū miſericoziā·quia paup
ſum & pegrin?·& iube me recipi in domū tuam·
vt paſcar de micis menſe tue·vt deus bñdicat an
nos tuos·& ei quem habes in pegrinatōne miſerea
tur·Tunc pater filii recordat? & cōpunct? eum
iuſſit venire ad ſe·& deputato ei miſtro iuſſit ei
fieri grabatū in atrio dom? ſue·vt intrans & exi
ens uideret eum·pcipiens vt de menſa eius paſce
retur·& ne in aliquo cōtriſtareē·Suſcept?autem
pſeuerabat in auſteritate vite ſue·ozōnibus conti
nuis vigiliis & ieiuniis indefeſſ?·Pueri quoqz ce
perunt deridere eum & aquā qua diſcos lauabant
ſup caput eius fundebant·& multas ei iniurias in
ferebant·Que omīa homo dei ꝓpter amoze domi
libenter ſuſtinebat·Sciebat eīm quia antiqu? hūa
ni generis inimic ?·has ei pabat inſidias·Sicqz fe
cit in domo patris ſui incognit? annos alios·xvii·

¶ XLV ¶ De trāſitu eius & carta in manu
eius repta·

OVm aūt cōpletū ſibi temp? vite cogno
uiſſet ſcriplt p ordinē oēm vitā ſuam·
qualiē nuptias deſpexerit·& qualiter in
pegrinatōe cōuerſus fuerit·qualiē etiā contra vo
luntatem ſuā romā redierit et in domo patris ſui
oppbria multa ſuſtinuerit·Quo pacto volēte deo
manifeſtare certamen eius·dñica die poſt miſſam
vox celit?inſonuit in ſāctuario dicens·Venite ad
me omnes qui laboratis et o·e·et e·r·u·Qua vo
ce terziti: ceciderūt omnes in facies ſuas clamātes
kyrie eleyſon·Item ſecūdo facta eſt vox dicens·
querite hoiem di vt ozet ꝑ roma·illuceſcēte ei die
paſceue.deo ſpī reddet·Tunc egreſſi q̄ſierunt eū
et non inuenerūt·Cōgregati aūt die paraſceue ad
eccleſiā cum gemitib? implorabāt dei clementiam·
vt hoiem ſuū eis oñderet·Et facta eſt vox ad eos
dicens.In domo eufemiani querite·Eufemian? re
quiſitus·cur talem gratiā in domo ſua hītam non
oſtēdiſſet·neſcire ſe reſpondit·Tunc impatores ar
chadius & honori?·vna cum papa innocētō iuſſe
runt ire in domū eufemiani·diligentqz exqrere de
hoīe dei·Eufemian? aūt primo iuit cum pueris
ſuis ut ſedes ordīaret·& cum lampadib? incenſo
quoqz et thuribilis obuiā impatorib? et pontifici
exiret.Et cum illuc pueniſſēt·factū eſt ſilentium
magnū·Miſter aūt hoīis dei acceſſit ad dominū
ſuum·dixitqz ei·Vide domīe ne forte ſit ille quez
mihi aſſignaſti·quia magna et laudabilia vidi euz
opantem·p oēm ei diē dñicam ſancta dei munera
accipiebat·ieiuniis vigiliisqz ſemetipm cruciabat
et iniurias multas atz moleſtias a ſuis tuis illatas
libenter ſuſtiebat·Eufemian? aūt hec audiens·fe
ſtinus cucurzit ad eum·et inuenit eum iam defun
ctum Et accedēs diſcoopuit faciem eius et vidit
vultum ipſi? velut lampadem lucentem·uel ſicut
vultum angeli dei·hēbat qz in manu cartā breuem
ſcriptā·uoluitqz ab eo eam accipe·nec ualuit·qui
ſtupefact? cito reuerſus ad impatores dixit·quē
querebam? iuenimus·Et narzauit eis que ei reci
tata fuerant de eo a miſtro·et qualiter eum defun
ctum inueniſſz·thomūqz in manu hēret quē neqſſz
ab eo accipe·¶ XLVI ¶ De planctu et exeqis
eiuſdē·

TVnc imperatores et pontifex cum eufe
miano perzexerūt ad locum ubi iacebat·
et accedens pontifex accepit cartam de
manu eius·et tradidit cartulario ſācte romane ec
cleſie·nomīe ecbio ut legēt eam·Et facto ſilentio
magno lecta eſt cozam omnib?·Eufemianus autē
pater eius ut audiuit verba carte·fact? examinis
cecidit in terzam·Et ſurgēs ſcidit veſtimēta ſua·
cepitqz canos capitis ſui euellē·barbam trahē·at
qz ſemetipm diſcerpe·Et cozruēs ſuper ipz cozp?
clamabat·Heu me dñe meus·quaē mihi feciſti ſic
et quare cōtriſtaſti animā meā et per tot annos ſu
ſpiria et gemit? icuſſiſti mihi·Ego eīm ſpabam ali
quādo audire uocē tuam·et de te agnitum habē
ubicunqz eēs·Et nunc uidō te cuſtodem ſenectu
tis mee in grabato iacentē et mihi non loquentem
heu me qualem ꝓſolatōnem in corde meo ponam
Mater uero eius hec audiēs quaſi leena rumpens
rethe·ita ſciſſis veſtibus coma diſſoluta ad celuz

oculos leuabat·& cum p̄ nimia multitudīe sāctū corpus adire non posset clamabat. Date mihi vi ri dei aditū vt videā filium meū·ꝺsolatōnem aīe mee· qui suxit vbera mea Et cum pueniret ad cor pus incumbens sup illud clamabat·heu mi fili lu: men oculoꝝ meoꝝ·quare sic nobis fecisti· quaē tā crudeliē nobiscū egisti·videbas patrē tuum & me mirabiliter lacrimātes·& non oñdebas teip̄m no bis·Serui tui te iniuriabant & sustinebas· Et ite rum atq; itez ꝓsternebat se sup corp̄·& nūc bra chia sup illud expandebat·nunc manib̄ vultum angelicū ꝺtractabat·osculāsq; clamabat Plorate mecū omēs qui adestis·qz·xvij·annos eum in do mo mea habui·& non ognoui q̄ vnic̄ filiꝰ meus eēt Sed serui eius eum iniuriabāt·alapis percutie bant·sputa in faciem eius iactabāt· Popul̄ autē flebat·omnesq; currebant obuiam corp̄i sancto· cum ducereē in ciuitatē·Vbi siquis infirm̄ illud tangebat·ptim̄ curabaē·cecī illuīabanē· ꝺemoīa ei̇ciebanē·Imperatores aūt tanta mirabilia vidētes ceperūt p se cum pontifice lectū portare·quaten̄ & ipsi sanctificarenē ab eodē corpe sancto·Tunc imperatores iusserūt copiā auri & argenti in plateis spargi·vt turbe occuparenē amore pecuniaꝝ·& sinerent ꝺducī grabatū ad ecclesiā Sed plebs amo re pecunie sepolito·magis ac magis ad tactū san ctissimi corpis irruebant·& sic cum magno labore ad templū sancti bonefacii martiris illud tandem ꝺduxerūt·& illic per·vii·dies in dei laudib̄ ꝓsistē tes·opati sunt monumentū de auro & gēmis p̄cio sis·in quo sacratissimū illud cum magna venera: tōne corpus collocauerūt·die·xvij· mensis iulij· De ip̄o quoq; monumēto ita suauissim̄ odor ꝺra grauit·velut oībus esset aromatib̄ plenum.

¶ XLVII ¶ De sancto abbate pachomio. ¶ Sigibert̄.

HAnno archadij & honorij·ix·pachomius abbas·cx·annū agens in virtutib̄ ꝓfu matur· ¶ Ex gestis eius· ¶ Hic pacho mi̇ docuit mōachos regulā viuēdi· quā āgelo di ctante ꝺdicerat·hic p̄cepit pistorib̄ vt cū sacraſ oblatōnes coḡrent·salutaria meditarenē·nihil ua ni loḡrenē·Quod p̄cepū cum in monasterio thabē nensi quadā vice violareē·statī ꝺuinit̄ pachomio reuelatū est·Qui ptim̄ theodoꝝ mittēs negligē tiam hanc emendari fecit·tanq̄ ꝺuī p̄cepti trans greslionē·huic eidem pachomio apparuit dyabol̄ i spē mlieris pulcerrie· Quā ille cernens & sciens fātasiam eē orabat multū vt euanescēt·Cui illa p pius astās ait·Quid supflue laboras ptātē accepi a dño temptare quos volo·ad quā sanct̄?· Quid vis esse· Et illa· Ego sum virtus dyaboli·& caligi ne voluptatis mortifere mortales inuoluo·sz tuis vel tibi ꝓpter xp̄m qui humanat̄ est a ꝓpinquare non possum·Sed nunq̄ ita semp erit· Veniet tem pus post obitū tuum qñ ꝓ̄ut libuerit debachabor inter eos·quos nunc orōnib̄ tuis munis· Tūc sā ctus· Et quis scit si meliores tunc erunt qui istos corroborēt·Naz tu p̄scire nihil oīno ꝑuales·quod est solius dei·At illa·Plura tam̄ futura ex p̄cedē tibus cognosco·Cui sanct̄?· & quomō·tunc ista· Omis rei principiū tendit ad augmentū pri̇?. de inde ad detrimentū vergit·Sic & in hac vestra p fessione ut conijcio fiet·Nā mē initia sua signis & virtutib̄ roborata succreuit· cum autē senescere cepit·aut tpis diuturnitate labescēs· aut negligen tia tempis deficiens·ab incremētis ꝓpijs minuet

Post hoc pachomi̇? instanē orabat·vt sibi dñs re uelaret·qui status monachoꝝ post se futur̄ esset Qui ꝓ visionem a se factā edoct̄ est· q̄ monaste ria quidē multipl̄ dilatarenē·& nōnulli pie et cō tinenter viuerent, plurimi vero negligēter· suāq; salutem ꝓderēt·maxie vero per negligentiā ꝓpoſi toꝝ·quib̄ primatū tenentib̄ ambitōsa lite quis eoꝝ presit cōtenderēt·et repbabunē boni preposi ti·& mali eligenē·& tunc oīa pene que diuinis re gulis subnixa sūt·humanis comitabūnē illecebris tunc pachomi̇? exclamās ad dñm ait·heu me· q̄ frustra laborauī·si eñ tam peruersi erūt prepositi qui futuri sunt·eoꝝ subditi quales erunt·tunc ap paruit ei mirabili fulgore quedā ymago·spineam coronam portās·inter cetera dicens ei· Conforta re pachomi·q̄ posteritas vsq; in finē non deficiet & quisquis inter eos qui futuri sunt· pie & otinē ter vixerit·amen dico tibi requiē sortieē·

¶ XLVIII ¶ De sancta paula & ei̇? peregri̇a tōne· ¶ Sigibertus·

EOdem āno paula bethleez obijt·cui̇? vi tam hieronim̄ scripsit· ¶ Hieronimus Si cuncta corporis mei mbra verterenē in linguas· & omēs artus humana voce resonarēt nihil dignum sancte paule virtutib̄ dicerē·Nobi lis genere·sed nobilior sanctitate·potens quōdā diuitijs·sed nunc xp̄i paupertate insignior· Oīm rome matronaꝝ castitatis exemplū fuit que ita se gessit vt nunq̄ de illa etiā maledicoꝝ quisq̄ aude ret famā ofingere· Non appetebat potētes·nec tñ supbos & gloriolā querētes fastidio despiciebat pauperes sustentabat·diuites ad bñfaciendū in uitabat·fugiendo gloriā·merebaē gloriā· que vir tutes quasi vmbra sequiē·& appetitores sui dese rens appetit cōtemtores·tali igiē stirpe generata iuncta est viro toxocio·qui ence & iuliorū altissi mum sanguimē trahit·& hec dicim̄· non quo ha bentibus grādia sint·sed quo otemnētib̄ mirabi lia·homies seculi eos qui bis pollēt priuilegijs su scipiūt·nos laudam̄ eos·qui ꝓ xp̄o ea despiciūt Et miro mō quos hēntes paruipendim̄·si habē noluerint predicam̄ Quiq; liberos edidit·blesil lam sc̄z super cui̇? morte eam rome osolatus sum & paulinā que sāctū virum pāmachiū· & ꝓpositi & rerū suaꝝ reliquit heredē·ad quē etiā super obi tu eius paruū libellū edidim̄·& eustochium que nūc in sanctis locis·virginitatis & ecclesie moni le p̄ciosum est·& rufinā·que imaturo funere piū matris aīm osternauit·& toxociū post quē pareze desijt· Quis inopū moriens· non illi̇? vestib̄ ob uolutus est·quis clinicoꝝ non eius facultatib̄ su stentatus est·quos curiosissime tota vrbe perqui rens· damnū putabat·si quisq̄ debilis aut esuriēs cibo sustentareē alteri̇? Expoliabat filios·& inter obiurgātes ꝓpinquos· maiorem se eis hereditatez xp̄i mīam loḡbaē dimittere·Nec diu potuit excel si generis & nobilissime familie visitatōnis et fre quentiam sustinere Epiphaniū salamīe cypri epī que nūc cōstantia ꝺr·hospitē aliq̄ habuit·& pau limum anthiochie ep̄m in alia manentem domo q̄si ꝓprium humanitate possedit Quoꝝ accensa virtu tibus per momēta patriā deserere cogitauit·quid pluza·descendit ad portū fratre cognatis affinib̄ & liberis ꝓsequentib̄·& matrē pietate vincere cupientibus·paruulus toxocius supplices manus tendebat in litore·rufina iam nubilis ut suas ex pectaret nuptias·tacens fletibus obsecrabat Et

tamē illa siccos oculos tendebat in celum · pietatē in filios supans pietate in deum · Nesciebat se matrem vt xp̄i p̄baret ancillaz · sic nauigio mare sulcans . multas regiones pagrauit · loca sancta terre p̄missionis & egipti monachos visitauit . Tandez in bethleē mansura ꝑpetuo . p triennium angusto mansit hospitio · donec cellas & monasteria & pegrinoz mansiones extrueret · iuxta viam in qua maria & ioseph hospitiū non inuenerant · ¶ XLIX ¶ De p̄sapia ipsi? & virtutib? eiusdē ·

NVnc virtutes eius latius describamus · Blesillā habuit matrē · rogatū patrē · quorum altera scipionū grecozqz p̄genies ē alter vero p omēs grecias vsqz hodie diuitijs & nobilitate fertur agamēnonis sanguinem trahere qui decennali troiā obsidione deleuit · Tā ta humilitate que prima est virtus xp̄ianoz se decit · vt qui p̄ius eam vidisset iam ip̄am eē ñ crederet · sed vltimā ancillaz Et cū freq̄ntib? virginū chozis cīgeret & veste & voce & habitu & mesu oīm mīma erat · Nunq̄ post viri mortē cum aliquo viro q̄uis eum sanctū sciret comedit · balneas nisi p̄clitans non adijt · mollia lectuli strata etiaz in grauissima febze non bēbat · sed sup humum durissimam stratis cilicijolis quiescebat · Si tamē quies dicenda sit · que iugibus pene ozōnib? dies noctes qz iungebat · Ita leuia plangebat · vt eam grauissimi mozz crimiū ream crederes · Cunqz a nobis czebrius monerēt ut oculis p̄ceret · eosqz euāgelice lectōni seruaret dicebat · Turpanda est facies · quaz contra dei p̄ceptuz purpurisso & cerusa & stibio sepe depinxi · affligēdū est corp? quod multis vacabat delicijs · longus risus ꝑpeti fletu opensāð? est · mollia limtheamia et serica p̄ciosissima aspitate cilicij cōmutāda · liberalitas sola excedebat modū & vsuras tribuens · vsurā quoqz sepe faciebat · vt nulli stipez rogantiū denegaret Fateoz erzorē meum · Cur in largiendo esset p̄fusioz arguebam · illō p̄ferens de apostolo non vt alijs refrigeriū vob aūt tribulatō &c̄ · Et p̄cauendū esse ne quod libenter faceret · semp facere non posset · multaqz huiusmodi Que illa mira verecūdia & p̄mone parcissimo dissoluebat · dicens hoc se bēre voti vt mē dicans ip̄a morerēt · & nec vnū numū filie dimitteret · etiā in funere suo aliena sindone inuolueret Ad extremū inferebat · ego si petiero · multos inueniam qui mihi tribuant · mendicās si a me non acceperit que possū ei etiā de alieno tribuere · et si mortuus fuerit a quo eius aīma requireē · Hebzeaz linguam quā ego ab adolescentia multo labore & sudore didici discere voluit · etiam ꝑsecuta est · ita vt psalmos hebzaice caneret · & sermonem absqz vlla latine lingue ꝑpietate resonaret · Quod vsqz hodie in sancta filia eius eustochio cernim? · que ita matri semp adhesit · eiusqz impijs obediuit · vt nū q̄ absqz ea cubaret vel p̄cederet · vel cibum caperet & nec vnum numū sue p̄tātis haberet · sed & paē nam et maternā substātiolā a matre distribui pauperibus gaudens · pietatē in pente hereditatē maximam & diuitias crederet · Nec p̄terire dēo quanto gaudio exultauit · q̄ paulā neptē suam exleta et toxocō genitam audierat · in cuius & crepitabulis alleluia cantare · auieqz et amite nomīa dimidiatis verbis frangere · in hoc solo patrie desideriū hūit · vt filium nurū · virum neptem renunciasse seculo & xp̄o seruire cognosceret · Quod et impetrauit exp̄te · Nam neptis christi flameo reseruaē · nurus eteż ne se tradens pudicicie · socz ope fide & cleōsinis sequiē · & rome conaē exp̄imere · quod hieru solimis ista cōpleuit · ¶ L ¶ De obitu & exequiis eiusdem ·

OVm in validissimā egritudinē decidisset eustochij filie semp ī matre p̄bata pietas tunc magis ei in omnib? sedule assisten do cōp̄bata est · Q uib? p̄recib? · quib? lamētis & gemitu inter iacentē matrē et specū domī discurrebat · ne tanto cōtubernio p̄iuareē · ne illa absēte viueret · sed eodem feretro portareē · Quid plura Sentiebat p̄udentissima femina? adesse mortem et quasi ad suos p̄gere · alienosqz desereret · istos versiculos susurzab at · Domīe dilexi decorē dom? tue &c̄ : et Q uā dilecta tabernacula tua domine &c̄ · Cunqz inter rrogareē a me · cur taceret · cur respondere nollet inclamanti an aliquid doleret · gze co sermone rñdit · nil se habere molestie · sed omia trāquilla et quieta respicere · Post hoc obmutuit et clausis oculis quasi iam humana despiceret · vsqz ad expiratōnem aīme eosdē versiculos repetebat · digitūqz ad os tenēs · signū crucis in labijs pīgebat · aīamqz erumpe gesciens · ip̄m sudorem quo mortaliū vita fmiē ī laudes domī conuertebat · Aderant hierusolimoz et aliaz ciuitatū episcopi · ac sacerdotū et leuitaz monachoz̄qz · et virginū īmmerabilis multitudo · nec vllulat? nec planct? ut inter hoīes seculi fieri solet · sed psalmoz diuersis linguis examīa cōcrepabāt · Translataqz ep̄oz manibus et ceruicem feretro subijcientibus cum alij pontifices lāpades cereosqz p̄ferrēt · alij chozes psallentiū ducerēt · in medio ecclesie in spelūca salnatoris est posita · Nihil pallor mutarat in facie · sed ita dignitas quedā et grauitas ora cōpleuerat vt eam putares non mortuā sed viuentem ·

¶ Sigibertus · ¶ Eo tempe iohannes crisostim? eudoxiā vxorem archadij impatoris · sacerdotūqz multos īfestos habens · e p̄patu pellitur et exiliatur sed populo p hoc tumultuāte reuocatur · Secūdo exiliaē · sed terzemotu regiā vrbem grauiter concutiente a ciuib? reuocaē · ¶ LI ¶ De trino exilio iohānis crisostomi et morte eiusdem ·

OVm reuersurus esset epiphani? ad cypz ferunt quidā hoc eum mandasse iohanni Spero quia non morieris ep̄us · At iste remandauit ei · Spero te ad tuā patriā non redire vtrūqz sic cōtigit · Naz epiphani? in naue defūct? est · et iohānes post paululū depositus est · Facto aūt cōcilio apud calcedonē · instigātib? maxie theophilo et seueriano et quirino calcedonensi qui iohanni detrahebāt · vocantes eum impiū et supbum maruthas ep̄s mesopothamie nolens tūc calcauit quirini pedem · ex quo doloze fre quēter crus eius abscisum est · p̄pter putredinē que p totum corp? eius serpebat · et post paululū est defunct? · conuenientes autem ep̄i in sub urbio calcedonensi · quod rufini nomie vocitaē · iusserunt venire iohannem satisfactuz de eis quib? accusabaē · Iohannes aūt cōuocantes velut inimicos refutans · vniuersam sinodum fieri exclamauit · At illi nil morati quater eum vocauerūt · Qui nolens occurzere depositus est · populus aūt non sinebat eum trahi ab ecclesia · sed p̄cipis iussio immimebat · Et iohānes ignozante populo se tradidit exilio · Orta aūt seditōne p̄pter eum mota augusta rogauit impatozem vt reuertereē · Qui coact? reuerti · coact? est a populo in ep̄ali sede residē · & ibi facē p̄monē · quod

mitiū fuit alterius ciusdē depositōnis Iohāne igit̄ secundo in exiliū eunte· terremotus cōcussit ciui tatem· Legati ergo post illū missi sunt primi secū di et tercii· tandem bosphoz? nauib? est opt?· om nis enim popul? occurrit· cereos et lampades accē dens p reuerssione pastoris· Interea theophil? ad uenit in ierapolim· vbi populus iulamonez mona chuz in episcopū elegerat· Cui suadēte theophilo vt ep̄atū suscipet· cras inq̄t fiet dñi voluntas· In crastino orāte ip̄o & theophilo· q̄ dixerat orem? prius· orando mortu? est Amatores aūt iohānis iohannite appellati sunt Cum scdo aūt exiliaretur iohannes· quidā iohannitaz ea die ecclesiā īcēdūt xx· die ianuarij Flans aūt vent? etiā basilicā sena tus oprehēdit Iohannes aūt miss? est in cucussam puulā āmenie ciuitatē· inde rursus ad phicōnem Item quoq; tercio exiliat? est Et dum duceretur exilio· cognouit p visionem diē in qua moriturus erat· reuelante sibi basilico martire ī comanis· vbi doloze capitis & ardoze solis vitam languoze fi niuit· xmj· die septēbris· Innocentius aūt papa & occidentales epi· ab orientaliū omunione se suspē derunt p iohannis p̄iudicō· nec p̄ius eis omunica uerunt· donec nomē eius inter p̄cessores ep̄os po neretur· ¶ Socrates· ¶ Post paucū temp? gran do vehemēs apud ostantinopolim & ei? suburba na cecidit· xxx· die septēbris· Quarta die aūt post grandinē defuncta est augusta· ¶ Soromenus· ¶ Tunc etiā quirin? calcedorensis ep̄s· iohannis derogator secto pede defunct? est· Arsati? etiaz frater nectarij ichannis successor· post paucū tem pus defunct? est cui nemo de iohannis p̄te cōmu nicabat· Post quē ordinatus est accitus genere ar menius· habitu monach?· naturali sapīa decorat? Quo tempe huni transeuntes hystrū· trachiaz de uastabant· ¶ Theodozic?· ¶ Popul? autē cum cereis & lampadib? bosphoz nauigauit· theodo sio iunioze ei multū supplicante· vt patri & matri remitteret iniurias· ¶ LII ¶ De quibusdā incidē tibus & obitu impatoris archadij· ¶ Sigibert?

EO tempe ragadias? schita cuz· cc· milib? gothoz a scithia veniens italiam inuadit Ex hoc murmur blasphemātiū intremu: it in xp̄m· & xp̄ianitatis tempora culpantes· felici tatem gētiū attollūt· Inter quos p̄cipue symach? oratoz furebat· qui etiā scriptis ep̄lis suis agebat de ydolatria· et de repetenda ara victorie Quoz latrātiuz ora iniecto eis osse veritatis obstruxerūt augustin? libro de ciuitate dei & orosius hystoria sua Prudenti? quoq; poeta luculēto metrici ope ris libello blasphemias symachi refellit· Archadi? impator ossa samuelis pphete a iudea cōstantino polim transtulit· tam hilariter occurrētibus pp̄lis ac si eū viuētem cerneret· augustin? apud ypone affrice & hieronim? apud bethleē iude p ep̄las in ter se vsq; ad simultatē disceptant· de quibus dam scripture capitulis· maxime de eo q̄ dicit paulus se petro in faciē restitisse· quia reprehensibilis erat· De quo hieronim? scripserat· q̄ paulus petz nō reuera sed simulate reprehendit· augustin? oratdice bat· q̄ eum reuera non simulate r eprehendit Iram dei p morte iohannis nimia grandinis tempestas cōstantinopolim incūbens· & mors eudoxie augu ste subsecuta intēptat· Anno impij sui· xnj· archa dius impator orientalis timens filio suo octen ni puero theodosio· eiq; tutorē sidigergē p̄sarum re gem testameto designās obijt· Sidigergis tutelā

puēri benigne suscipiens· pacem firmissimā cuz ro manis fecit mediante marutha mesopotamie ep̄o Is marūthas & apud p̄sas & apud romanos omī mōis clarissim? hēbat· Vtice terza die?· vij· mu gitum dedit Stilico regnū honorij affectās filio suo tucherio· reipublice pniciosus efficit· barba ras gentes ip̄e alias regno īmittens· alias cōsensu suo fouens· vnde mō solito grauio? eaz & maxie wandaloz rebies p gallias exarsit· ¶ LIII

¶ De libris augustini.

ARchadij & honorij tp̄ibus augustin? in ecclesia philosophat? est· Cui? librorū tractatuū & ep̄laz numerus plusq̄ ad mille· xxx· extendit· multis numero non ap̄hensis· ¶ Gennadius in libro de illustrib? viris· ¶ Au gustinus affer ypone regio opido ep̄s· vir erudi tōne diuina & humana orbi clar?· fide integer· vi ta purus· scripsit quāta nec inueniri p̄nt Quis er go glorietur omia se illi? hēre· aut quis tāto studio legat quāto ille scripsit· Edidit iaz senex quod iu uenis cepat de trinitate libros· xv· in quib? vt scri ptura ait· introduct? in cubiculū regis · & deco ratus veste multipharia dei sapīa· exhibuit eccles i am non hñtem maculā aut rugam aut aliq̄d hmōi De incarnatōe quoq; dei· ydoneam edidit pietatē de resurrectōe quoq; mortuoz sil'i cucurrit sine ritate licz mim? capiētib? dubitatōnē de aborsiuis ingesserit· catholic? remānsit· ¶ Hieronim? ad desi derium ¶ Augustin? ep̄s volans p montiū cacu mina quasi aquila· & ea que in mōtiū radicib? fūt nō p̄siderans· multa celoz spacia· terrarūq; situs & aquaz circulū claro p̄mone p̄nunciat· ¶ Pro sper in libro de vita cōtemplatiua· ¶ Sanct? au gustinus ep̄s acer erat ingenio· suauis eloquio· secularis literature p̄itus· ī ecclesiasticis labozib? opōsus in quotidianis disputatōnibus clarus· in omī sua actōne circūspectus· in expositōne fidei no stre catholice?; in questionib? absoluendis acut? in reuincēdis hereticis circūspectus· & ī explanā dis scripturis canonicis cautus· quē in libell' meis p possibilitate mea sum secutus ¶ Actor· ¶ Hic itaq; vt in gestis eius legit̄· sapie lumē prefulgidū ppugnaculū veritatis· & fidei tutamentū · omēs ecclesie doctores tam ingenio q̄p scia vicit incom pabiliter· florens tam virtutū exemplis· q̄p affluen tia doctrinaz Etem̄ tan a scripsit vt non solum ab aliquo toto vite sue tempe scribi· sed nec q̄uis possint lectōne p̄curi· Huius em̄ librorz tractatu um & epistolarum numerus· plusq̄ ad mille· xxx vt dictū est extendit̄· vt merito illu d ei dictuz cō ueniat· mentitur qui te totū legisse fatet̄·

¶ LIIII· ¶ De nomibus librorz eius qui apud nos reperiunt̄·

DReter illos itaq; libros quos euz adhuc cathecumimū scripsisse iaz supza dixim? scz sol il oquiorz li· ij· de īmortalitate aīe li· i· de beata vita· li· i· de ordine· li· ii· de achademi cis· li· nj· de disciplīs liberalibus· li· j· Scripsit etiā que sequunt̄· De confessionib? suis li· xnj· De mori bus ecclesie & moribus manicheorz li· ii· De tri nitate li· xv· Contra faustū manicheū li· xxxij· En cheridion ad laurentiū li· i· ad hieronimū de origi ne anime li· i· ad eundē de verbo iacobi quicūq; to tam legem suauerit offen· aūt li· i· ad eundē ō hoc q̄ paulus vere reprehendit petruz li· i· ad ambrosiū pr̄esbiterz de errore priscillianistaz li· i· de musica li· sex· de diuinatōne demonum librum vnum· de

diuersis heresibus ·lxxxvnj·li·i· Ad qō vult deus
dyaconū li·i·de vera religione li·i·de vita xp̄iana
li·i·de agone christiano li·i·de utilitate creden di
libz vnū·de octo questionib9 veteris testamenti
librum vnū·de gratia noui testam̄ti li·i·de magi-
stro li·i·ō cura p mortuis gerēda li·i·de diuersis
osuetudinib9 ecclesie ad inquisitōnē ianuarij li·ij·
Contra felicianū de vnitate trinitatis librum vnū
de fide vel simbolo li·i·ad aureliū de ope mona-
choz li·i·de octo q̄stionib9 dulticij libz vnum·ad
pspez & hilariū de p̄destiatōe & pseuerātia scōz
libros duos·de mendacō li·i·altercatōnis cū maxi
mino epō arrianoz li·i·contra eundē maximinum
li·i·contra manicheos li·i·contra adimantū mani
cheum li·i·ad valeriū comitē de nuptijs & ocupi
scentia li·i·ad eundē contra iulianū pelagianistaz
li·i·de pastorib9 & ouib9 libros duos.de baptis-
mo contra donatistas libros septē·ad marcellinuz
de baptismo puuloz li·nj·de vnico baptismo li·i·
de spū & litera libz vnū·de cōcupiscentia carnis
aduersus spm̄ oz̄ones quatuor· contra quinqz ho
stium genera li·i·de p̄destinatōne diuīa li·i·de na
tura boni contra manicheos li·i·de q̄stionib9 oro
sij ad eundem li·i·de fide ad petrum librum vnuz
de catheziz̄andis rudib9 libz vnū·de p̄ntia dei ad
darvanū li·i·de doctrīa xp̄iana li·mj·speculuz li·
vnum· Contra donatistas post collatōnem cum
eis hītam li·i·de aīma & eius origine li·mj·cōtra
sermonem arrianoz li·i·contra questiones eoz̄ūdē
libz vnum·contra aduersariū legis & pphetarum
li·ij·solutōnum diuersaz questionum ab hereticis
obiectaz li·i·contra mendaciū li·i ad uitalez de
gratia dei librū vnū·ad casulanū presbiteruz de ie
iunio sabbati libz vnum·de bono viugali librum
vnum·de adulterinis cōiugijs ad pollentiū libros
duos·de bono viduitatis ad iulianā libz vnuz·de
virgīitate libz vnum·de decem cordis psalterij li·
vnum·de peitentia libz vnū·de patiētia libz unū
de libero arbitrio li·nj·contra epl'am manichei q̄
dz fundamentū libz vnum·de duab9 aīab9 cōtra
manicheos libz vnū·contra iulianū pelagianum
li·vj·contra epl'am p̄meniani donatiste libros tres
petra lrās petiliani li·nj·cōtra cresconiū gramm̄ati
cum donatistā libros quatuor·ad simplicianū me
diolanum epm̄ de diuersis questionib9 libros du
os·de cōtinentia libz vnū·de quātitate aīme libz
vnum·de vidēdo deo ad paulinā libz vnū · de se
cundo aduentu dn̄i ad esichiū epm̄ li·i· ad volusia
num de quibusdā questionib9 ab eo missis librum
vnum· responsionis ad marcellinū librum vnum
ad vincentium librum vnum · Ad deo gratias de
septem questionibus expositis contra paganos·
ad bonefaciū de correctōne donatistarum libruz
vnum·ad macedoniū libz vnū·ad dyoscoz librum
vnum·ad paulinū epm̄ libz vnū·ad enodiuz epm̄
libz vnū·ad p̄bam religiosā feiaz libz vnū·ad op
catum epm̄ li·i·ad glozioū eleusinū & ceteros q̄b9
hoc gratum est libz vnum·ad pascentiū comitem
arrianū libz vnum·cōmonitoziū ad fortunacianū
librum vnum·de ciuitate dei li·xxij·expositōis sim
boli contra iudeos & paganos & hereticos libruz
vnum·ad paulinum & etrapium de p̄fectōe iusti
cie li·i·ad thimasium & iacobū de natura & gra
tia libz vnū·ad valentinū & cum illo monachos
de gratia & libero arbitrio libz vnū· ad eosdem
de correptōne & gratia li·i·ad sixtū presbiterum
contra pelagianos libz vnū·de incarnatōne xp̄i li
bros duos· de fide & opibus li·i·de disciplīa xp̄i
ana libz vnū·de simbolo tractaz quatuor·de tē
poze barbarico li·j·de·lxxxnj·questionib9 librum
vnum·de genesi contra manicheos librum vnum
sup genesim ad lrām li·xij·questionū in eptatico
li·vij·locutōnum in eptatico li·vij·annotatōnum
in iob libz vnum·sup psalteriū tractaz·cl·super
mulierē fortem quis mueiet tractatū vnū·de ser
mone dn̄i in monte libros duos· de questionibus
in matheo & luca libros duos. Decōsonantia ma
thei & luce in generatōnib9 domi tractatū vnuz
sup euāgeliū iohannis.tractatus vel omelias siue
sermones ·cxxmj·de verbis domi tractatus·lxv·
de verbis apostoli tractatus·xx·sup epistolā pau
li ad romanos libz vnū·sup epistolā ad galathas
libz vnū·de uerbis iacobi ante omīa nolite iurare
&c̄ tractatū vnū·sup primā canonicā iohānis tra
ctatus uel omelias·x·regulā de institutōne cano
nicoz libz vnum·retractatōnū libroz suoz quo
rundam libros duos·epistolas puas ad diuersos.
cl·sermones diuersos·cc· LV De nomibus
ceteroz quos videre non potui·

Scripsit etiā preter hec quedā alia que nus
q̄ vidisse me recolo·scz acta contra for
tunatum manicheū li·i· de genesi ad lrām
librum vnuz· quem reliquit impfectū · Psal mum
contra partem donati·cōtra epistolam donati li·
unum·epistole ad romanos inchoatā expositōnem
librum unum·contra partem donati libros duos
Cōtra felicē manicheū libros duos· otra secundinū
manicheū libz vnum·cōtra hilarium tribunicium
libz vnum: cōtra id quod attulit cēturius a dona
tistis libz vnum· Probatōnum testimoniorum cōtra
donatistas libz unum·cōtra nescio quē donatistā
libz unum·admonitoziū donatistaz de maximia
nistis librū unum·expositōis epistole iacobi libruz
unum·de maximianistis cōtra donatistas li· duos
Breuiculū collatōis cum donatistis libros tres·ad
emeritū epm̄ donatistaz post collatōnem librum
unum·de gestis pelagij libz unum·cōtra pelagiū
& celestinū duos li·gestoz cū emerito donatista.
unum·cōtra gaudētium epm̄ donatistaz duos·
cōtra epistolas pelagianoz quattuor· Horum im
in libro retractatōnum reperiunē tm̄·xxvj·uolumi
na que cōtinent li·ccxxxij· Ceteros em̄ nōdum fe
cerat·quādo istos retractauit · Inueniunē autem
eius libri cum epistolis & tractatib9 circit·dcce·
exceptis p̄monibus quoz nō est numer9· ferē aūt
scripsisse libellū de aīma & spū·qui nunc apō scola
sticos precipue habetur·sed mihi nō videē liber il
le stilum augustini sapere·nec inē augustini libros
in armarijs publicis & antiqs inueniē· Est autem
liber iste p̄cul dubio utilissim9·& elegant· diser
te atz cōpendiosissime composit9·mihiqz videē ex
augustini libris diuersis·ad cōpendiū extract9 qō
magister hugo de sācto victore fecisse ferē · De
hoc aūt libro multa in nostris opibus locis ogruis
inserunē· Ex predictis libris augustini multa quo
qz in his per diuersa loca inserui· Hic etiā quorū
dam ex eis flosculos precipueqz cōfessionum eius
supponere volui in hūc modū· LVI Flores
eius de inuocatōne & laude dei·

Magnus es domie & laudabilis valde·& sapie tue nō est numerus laudare te vult homo aliqua porcio creature tue· homo circumferēs mortalitatē suaz testimoniū peccati sui·testimoniū·qz superbis resistis·Et tam̄ te laudaē

vult· Tu excitas ut lauderis· quia feciſti nos ad te & inquietū eſt cor noſtr· donec requieſcat in te Inuocat te dñe fides mea· quā inſpiraſti mihi per hūanitatē filij tui· p miſteriū p̄dicatoris tui Quo modo inuocabo deum meū· Qm̄ vtiq; in meipſum eum inuocabo· Et quis eſt locus in me quo veias in me· Ita ne deus meus quicq̄ in me eſt quod capiat te· An potius non eē m niſi eſſem in te in quo omīa· Etiā ſic dñe quo te inuoco· cum in te ſim · aut vnde venias in me· Quo recedaz extra celum & terrā vt inde veniat in me deus meꝰ · qui dixit celum et terram ego implebo· Capiunt ne ergo te celum & terra· qm̄ imples ea · an n on habes neceſſe· ut a quoq̄ otinearis qui cōtines omīa· qm̄ q̄ imples cōtinendo imples· Non em̄ vaſa que te plena ſunt ſtabilē te faciunt· quia & ſi franganē non effunderis· & cum effunderis ſup nos· non tu iaces ſed erigis nos· non tu diſp̄geris ſed colliges nos· Sed quo imples omīa te toto imples oīa · An qz non p̄nt totū te cape omīa· p̄tem tui capiunt· an vbiq; totus es· & res multa te totum capit Quid es ergo deus meꝰ· Quid rogo niſi dñs meꝰ· Sum me· optīe· potentiſſime· ſecretiſſime· p̄ntiſſime· pulcerrime· ſtabil' & incomp̄henſibilis· īmutabil' mutans omīa· nunq̄ nouus· nunq̄ vetus· inouās oīa & in vetuſtatē p̄ducens ſupbos & neſciunt Semp agens· ſemp quietꝰ· colligens & non egens· portans et implēs & p̄tegens· creans & nutriens & p̄ficiens· querēs cuz nihil deſit tibi· Amas nec eſtuas· zelas & ſecurus es· penitet te et non doles· iraſceris & tranquillꝰ es· opa mutans nec mutās cōſilium Recipis quod inuenis· & nūq̄ amiſiſti· nū q̄ iops· & gaudes lucris· Numq̄ auarꝰ & vſuras exigis· Superogaē tibi ut dēas· & quis habet quicq̄ non tuū· Reddis debita nulli debēs· donas ōbita nihil p̄dens· Et quid dixim̄· Deus meꝰ· vita mea· dulcedo mea ſancta· aut quid dicit aliq̄s cuz de te dicit· & ve tacētibꝰ de te· quia loquaces muti ſunt· Quis mihi dabit ut venias in cor meum: & inebries illud & obliniſcar mala mea· & vnum bonū meū amplectar te· Quid mihi es · Miſerere vt loquar· Quid tibi ſum ip̄e· ut amari te iubeas a me· & niſi faciā iraſcaris mihi & mineris īgētes miſerias· p̄na ne eſt ip̄a miſia ſi non amē te· Dic mihi p miſatōes tuas domīe deꝰ meus quid mihi ſis Dic aīme mee· ſalus tua ego ſum· anguſta eſt domus aīe mee quo venias· ozo ut dilatet abs te· ruinoſa eſt· refice eam· habet que offendāt oculos tuos· ſed quis mūdabit eam· Ab occultis meis m me d·e·a·a·p·ſ·t· ¶ LVII· ¶ De ꝓfeſſione peccati infantie eius·

NOnne tibi p̄locutꝰ ſum aduerſū dilicta mea deus meꝰ· & tu remiſiſti impietatez peccati mei· Nō iudicō cōtendam tecuz qui veritas es· nolo em̄ fallere me ip̄m· ne mentiat iniquitas mea ſibi· Non ego iudicō otendo tecum quia ſi iniq̄tates obſ·d·d·q·ſu· Sine me tam̄ loq̄ quia qm̄ ecce mīa tua eſt· nō homo irziſor meꝰ cui loquor· Et tu forteaſſe irzides me· ſed cōuerſus miſereberis mei· Quid eſt em̄ quod volo dicē deus meus· niſi quia neſcio vnde venerim in hanc vitā mortalē· ſiue mortē uitalē neſcio· Excepunt me cōſolatōes lactis humani· nec mater mea· uel nutrices mee ſibi vbera īplebant· ſed tu mihi domine p eas dabas alimentū infantie ſm̄ inſtitutōnē tuam & diuitias uſq; ad fundum rerum diſpoſitas· Tu etiā mihi dabas nolle āplius quā dabas· & nutrientibus me dare mihi velle quod eis dabas · dare em̄ mihi p ordinatū affectū volebant· quo abūdabant ex te· Nam bonū erat eis· bonū meum ex eis quod ex eis nō· ſz p eas erat· ex te quippe bona oīa deus· & ex te ſalus mihi vniuerſa· Quod aīaduerti poſtmodū clamāte te mihi· p hec ip̄a q̄ tribuis ītus et foris· Nam tunc quidē ſugere nozā· & adquieſcere delectatōnibꝰ· flere aūt offenſiones carnis mee nihil ampliꝰ Et ecce paulatim ſentiebam vbi eē m· & voluntates meas uolebā oñdere eis· p quos īplerenē· & non poterā· quia ille intus erāt illi aūt foris· Itaq; iactabā mēbza & uoces· ſigna ſimilia uoluntatibꝰ meis· qualia poterā· & cū mihi non obtemp̄abāt· uel nō intellecto· uel ne obeſſet indignabar· & me de illis flendo uindicabam· Tales eſſe infantes didici· & me talē fuiſſe magis ipſi mihi indicauerūt neſcientes q̄ ſcientes nutritozes mei Vnde aūt tale aīmal· niſi abs te deꝰ meus· aut quis erit ſui artifex· aut ulla uena trahitur aliunde· qua eſſe & uiuere curzat in nos· p̄terq̄ quod tu facis nos dñe· cui eē & uiuere non aliud atq; aliud eſt· quia ſūme eſſe & ſūme viuere idip ſum es· Sūmus em̄ es & non mutaris· neq; p̄git̄ in te hodiernꝰ dies· & tam̄ in te p̄git̄· quia in te ſunt & iſta omīa Non eī hērent uias trāſeūdi niſi cōtinēs ea· Et quoniā anni tui non deficient · anni tui hodiernus dies· Et q̄ multi iam dies noſtri & patrū noſtroz p hodiernū tuū trāſierūt· & ex illo acceperūt modos ut utrūq; ſubſiſterent· et ad huc alij trāſibunt et accipient ut utrūq; ſubſiſtāt Tu aūt idem ip̄e es· Et omīa craſtina atq; vltra· omīaq; heſterna et retro· hodie facies· hodie feciſti· Exaudi deꝰ Ve peccatis hoīm· Et homo dicit hec· et miſereris eius· quia feciſti eum· et peccatū in eo non feciſti· Quis mihi cōmemozet peccatum infantie mee· quia nemo mundꝰ a peccato· cuius vnus· diei eſt uita ſup terrā Quid ergo tunc peccabam· an quia uberib̄ inhiabā plozans Naz ſiquidem nūc faciā· non quidē uberibꝰ· ſed eſce cōgruēti annis meis ita inhians deridebor atq; reprehendar iuſtiſſime· Tunc ergo reꝓhendēda faciebam· ſz quia reꝓhendēte intelligē non poteram· nec mos nec ratō ſinebat me reꝓhendi· Itaq; ībecillitas mēbroz infantiliū innocēs eſt· non aīmus infantium uidi ego et ſum exp̄tus zelātē puez Nondū loquebatur· et int uebat pallidus amaro aſpectu collactaneum ſuum· Q; ſi iniquitatibꝰ cōceptus ſum· et in pec·cō·m·m·m. ubi queſo te domīe deꝰ meꝰ ubi aut quādo innocēs fui· ¶ LVIII ¶ De ꝓfeſſione peccati puericie·

INfantie mee ſucceſſit puericia unde loq̄ incepi· et uite humane p̄celloſam ſocietatem īgreſſus ſum· altius pendēs ex autoritate pentum· natuq; maioz hoīm Deus meuſ q̄s ibi miſerias exp̄tus ſū et ludificatōes· quādo quidem mihi recte uiuere puero id p̄ponebat· obtemp̄aze monentibus· ut in hoc ſeculo flozerē et excellerem linguoſis artibus ad honozē hoīm· et falſas diuitias famulātibus· Inde in ſcolā datus ſū ut literas diſcerē· in quibus quid utilitatis cēt ignorabam miſer· ſi tamen ſegnis eſſē in diſcēdo uapulabam· Laudabatur enim hoc a maioribus· et multi ante nos uitam iſtam agētes p̄ſtruxerāt erūnoſas uias· per quas tranſire cogebamur multiplicato laboze et doloze filiis adā· Peccabamꝰ autez minꝰ ſcribendo aut legēdo aut cogitādo de literis quaz exigebatur a nobis · Non enim deerat dñe meōzia

vel ingeniũ·que nos habẽ voluisti p illa etate sa-
tis sed ludere delectabat·& in nos ab eis vindi ca
batur·qui talia vtiqz agebãt·Sed maiorꝝ nuge ne
gocia vocanẽ·puerorꝝ aũt cum sint puniunẽ a ma
ioribus·Et tamẽ bñ mihi fiebat· & non faciebam
ego bñ·Nõ ei discerẽ nisi cogerer·Nemo aũt bñfa
cit iuitꝰ etiã si bonũ est quod facit·nec qui me ur
gebant benefaciebãt·sed bñ mihi fiebat abs te de
us meus·Illi em̃ non intuebanẽ quo referrẽ·quod
me discere cogebant·pæterꝙ ad satiandas insat a
biles cupiditates copiose inopie· & ignominiose
glorie·Tu vero cui numerati sunt capilli nostri·
erroze oim̃ qui mihi instabant vt discerẽ vtebaris
ad vtilitatẽ meã·meo aũt qui discere nolebam ute
baris ad penam meã·quia plecti non eram idignꝰ
tantillꝰ puer tantꝰ peccatoꝝ·Ita de non benefaci
entibus bñfaciebas mihi·& de peccante meipo in
ste retribuebas mihi·Iussisti em̃ & sic est· vt peã
sit sibi omis animus inordinatus· Tenere cogebar
enee nescio cuius errores·oblitꝰ errorꝝ meorũ· &
plorare didonem mortuã·quia se occidit ob amo
rem·cum interea meipm in bis a te morientẽ deus
vita mea siccis oculis ferrem miserim?· Quid ei
miseriꝰ misero non miserãte seipm·& flente dido
nis mortẽ que fiebat amando encã·& non flente
mortẽ suã·que fiebat non amando te·Deus lumẽ
cordis mei·& panis oris mei·iunctꝰ aime mee.&
virtꝰ maritãs mentẽ meã·& sinũ cogitatõis men
tis mee·non te amabã & fornicabar abs te·et for
nicanti sonabat vtiqz euge euge·Amicicia ei huꝰ
mundi fornicatõ abs te·Ve tibi flumẽ moris hũa
ni·quis resistet tibi·Quãdiu non siccaberis quous
qz volues filios eue in mare magnũ & formidolo
sum quod vix transeunt qui lignũ cõscenderũt:nõ
ne ego in te legi·& tonantẽ iouẽ & adulterãtem·
fingebat hec homerꝰ·homĩbus flagicõsis diuĩa tri
buendo ne flagicia flagicia putarenẽ· & vt quicũ
qz ea fecisset non homies pditos.sed celestes deos
putareẽ imitatꝰ·Laudes tue domie suspenderũt
palmitẽ cordis mei ad te vt non rapeẽ p mania nu
garuz·turpis preda volatilibꝰ·vultũ tuũ domie
requirã·nam longe a vultu tuo erã affectu tẽbro
so·Vide domie patienẽ·vt vides ꝙ diligenter ob
seruent homies pacta lrãrum & syllabaz a priori
bus locutoribꝰ accepta·& a te pacta ppetue salu
tis accepta negligãt·vt si quis cõtra grãmaticam
disciplinã sine aspiratõne hoiem dixerit·magis di
spliceat homĩbꝰ·ꝙ si cõtra pceptum tuũ homine
oderit cum ipe sit homo·Et certe non est interi
or lrãrum scia ꝙ scripta conscia·io se alij non face
re quod nolit pati·Quã secretꝰ es hĩtans in excel
sis in silentõ·deus magnꝰ solus·lege infatigabili
spargens penales cecitates·supra illicitas cupidi
tates·Dico hec & cõfiteor tibi deus meus·in qui
bus laudabar ab eis quibꝰ placere erat mihi tunc
honeste viuere·non ei videbã vorazinẽ turpitudi
nis·in quã piectus erã ab oculis tuis·Eram tam̃
etiã tunc viuebã & sentiebã·meãqz incolumitatez
vestigiũ secretissime vnitatis exquirebã·Hoc aũt
peccabã·quod non in ipo sed in creaturis eius·me
atqz ceteras voluptates·sublimitates·veritates q̃
rebam·atqz ita in dolores·cõfusiones·errores irru
ebam ¶ LIX ¶ De confessione peccati adolescẽ
tie· ¶ Idem in secũdo libro.

Recordari uolo trãsactas feditates meas
non ꝙ eas amẽ·sed vt amẽ te deus meꝰ
Amore amoris hoc facõ·recolens vias meas neq;
simas·in amaritudie cogitatõis mee·vt tu dulce
scas mihi·dulcedo non fallax· Felix & secura·col
ligens me a dispsione mea· in qua fustratĩ discis
sus sum·dum ab vno te auersꝰ in multa euanui·ex
arsi enim in adolescẽtia·& silescere ausꝰ sum um
brosis amoribꝰ.& cõputrui corã oculis tuis·mihi
placens et placere cupiẽs oculis hoim̃·Et qd erat
quod me delectabat nisi amare & amari·Sed non
tenebaẽ modꝰ ab aĩmo vsqz ad aĩm·qua tenꝰ est
luminosꝰ limes amicicie·sz exaltabanẽ nebule de li
mosa ocupia carnis·& scatebra pubertatis·et ob
nubilabant cor meũ· vt nõ discerneret serenitas di
lectõnis a caligine libidinis·sed vtrũqz in cõfuso
estuabat·Inualuerat sup me ira tua et nesciebam·
iamqz longiꝰ a te et sinebas iactabar et effũdebar
ac diffluebã·O tardũ gaudiũ meũ· tacebas tunc
et ego ibam longe a te. Porro ibã in plura et plu
ra sterilia semia dolorꝝ supba deiectõne et inqeta
lassitudie·quis mihi modularet erũnam meam et
nouissimarꝝ rerꝝ fugaces pulcritudies in vsuz ver
teret· et vsqz ad cõiugale litus exestuarẽt fluctus
carnis mee·feliciꝰ abscisꝰ ꝓpter regnũ celorũ·ex
pectarem amplexꝰ tuos·sed efferbui miser seqns
impetũ fluxꝰ mei relicto te·et exeessi omia legitia
mea·nec euasi flagella tua·Quis emi hoc mortaliũ
nam tu semp aderas misericordie seuiens · et ama
rissimis aspgẽs offensionibꝰ·omẽs illicitas iocũdi
tates meas. vt ita q̃rerem sine offẽsione iocundari
et vbi hoc possẽ non inuenirẽ quicꝙ preter te dñe
qui fingis laborẽ i pcepto·pcutis vt sanes·occidis
nos ne moriamur abs te·Monuit aũt me maẽ mea
cum ingẽti sollicitudie ne fornicarer·qui mihi mo
nitus muliebres videbanẽ·quibus obtempare eru
bescerẽ·Illi aũt tui erant et nesciebã·et in illa con
temnebaris a me filio eiꝰ·Sed preceps ibã tanta
cecitate·vt inter coetaneos meos puderet·me mio
ris dedecoris·quãdo audiebã eos iactãtes flagicia
et tãtomagis gloriãtes·quãtomagis turpes eẽnt
et libebat facẽ non solũ libidinẽ facti· sed etiam
laudis·Quid dignũ est vituratõe nisi viciũ· ego
ne vituparer vitiosior fiebã· Et vbi ñ suberat quo
admisso equarer pditis·fingebã me fecisse quod
non fecerã·ne eo viderer abiectior· quo erã inno
centior·Ecce cum quibꝰ comitibꝰ iter agebã plate
arum babilonie·et volutabar i ceno eius· tanqꝙ in
cinamomis et vnguẽtis pciosis·et in vmbilico eiꝰ
quo tenaciꝰ inhererẽ·calcabat me inimicꝰ inuisibi
lis·et seducebat me· quia ego seductilis eram·Re
laxabanẽ etiã mihi ad ludẽdũ habene · vltra tẽpa
mẽtum seueritatis in dissolutõnẽ affectõnũ varia
rum·et in oĩbus erat caligo intercludẽs mihi deꝰ
meꝰ serenitatẽ veritatis tue et pdibat quasi ex adi
pe iniquitas mea· ¶ LX ¶ De furto eiꝰ in piris
cõmisso.

Furtum punit lex tua domie·et lex scrip
ta in corde homĩs quã nec ipa delet iniq
tas·quis em̃ fur equo aĩmo furẽ patitur
Et ego furtum feci nulla cõpulsus egestate nec
penuria·sed fastidio iusticie et sagina iniquitatis
Nam id furatus sum·quod mihi abũdabat. et mlto
meliꝰ·Amaui defectũ meũ·non illud ad qd de
ficiebam·Turpis aĩma desiliẽs a firmamẽto tuo in
exterminiũ·non de decore aliquid sed dedecꝰ ap
petẽs Ista em̃ poma que furatꝰ sũ decerpta pieci
epulatꝰ inde solam iniquitatẽ· Nam et si quid eo
rum in os meũ ĩtrauit cõdimentũ mihi facinꝰ fuit
erat em̃ mihi meliorum copia·illa aũt decerpsi vt

furarer. Nunc igiē dom̄e deus quero. quid me in furto isto delectauerit. & ecce spēs nulla est. non saltē vt est q̄dam defectiua spēs. & vmbratica vi cijs fallentib9. nam et supbia celsitudinem imitat̄. cum tu sis sup oīa deus excelsus. et blandicie ama ri volunt. cum nihil sit tua caritate blandi9. Igna uia quietē appetit. et que quies certa p̄ter dominū Luxuria satietatē. & tu es plenitudo & indeficiēs copia incorruptibilis suauitatis. Auaricia multa possidet. & tu possides omia. Inuidia de excellen tia litigat. te aūt quid excellenti9. Ira vindictam querit. te aūt iusti9 quis vindicat. Tristicia rebus amissis cōtabescit. quia ita nollet sibi. sicut tibi ni hil potest auferri. Ita fornicat̄ aīma cū auertitur abs te. & querit extra te ea que pura & liq̄da non inuenit. nisi cum redierit ad te. Peruerse te imitā tur omēs. qui longe se faciunt a te. & extollunt se aduersū te. sed etiā sic te imitādo iudicant te crea torem esse omīs nature. & ideo non esse quo oīno recedat̄ a te. Quid ergo in illo furto dilexi. & in quo teum meū puerse imitatus sum. An libuit fa cere contra legem saltem fallacia. quia potentatu non poterā. vt increatā libertatē captiu9 imitarer faciendo impūne quod non liceret tenebrosa om̄ potentie similitudīe. Ecce est iste seruus fugiens dominū suum. & cōsecut9 vmbram. O putredo. O monstra vite & mortis p̄funditas. Potuit ne li bere quod non licebat. non ob aliud nisi quia non licebat. Gratie tue domine & misericordie tue de puto. quia peccata mea tanq̄ glacies soluisti. gra tie tue deputo etiam quecunq; malo non feci. Quid enim facere non potui. Non ergo me de rideat quis ab illo medico egrum sanari. a quo si bi p̄stitum est vt non egrotaret vel potius vt mi nus egrotaret. Quis est aūt qui doceat me. nisi q̄ illuminat cor meum. & discernit vmbras eius. qz in illis pomis mihi voluptas non erat. erat in ipso facinore. quam faciebat cōsortium simul peccanti um. Nam confricato consocior9 animor9 accende bat p̄ruritum cupiditatis mee. Et quid erat ille af fectus aīmi. risus erat quasi titillato corde. q̄ eos fallebam9. qui hec a nobis fieri non putabant. & vehemēter nolebant. Nemo aūt solus facile ridet. nisi cuz aliquid nimis ridiculū sensib9 occurrit ani mo. ego igitur solus id omnimo non facerez O ni mis inimica amicicia. seductō mentis inuestigabil' ex ludo & ioco nocēdi auiditas. nulla lucri. nulla ulciscendi libidine. sz cum dicit̄ eamus & faciamus pudet non esse impudentē. Quis aperiet hanc tor tuosissimam & implicatissimā nodositatem que fe da est. nolo eam videre. te volo iusticia pulcra & decora honestis luminibus & insatiabili satietate Quies est apud te valde & vita imperturbabilis. Qui intrat in te. intrat in gaudiū domī sui. & nō timebit. & habebit se optime in optimo. Defluxi ego a te. & erraui deui9 a stabilitate tua. & fact9 suz mihi regio egestatis. ¶ LXI ¶ De amorib9 eius illicitis. ¶ Idem in libro tercō.

VEni carthaginem. & circūstrepebat me vndiq; sartago flagicios9 amor9. Ode ram securitatē. & viam sine muscipulis. quoniam fames erat mihi intus ab interiore cibo teip̄o deus meus. & ea fame non esuriebam. sz ezā sine desiderio alimentor9 incorruptibiliū. non quia plenus eis eram. sed quo maior eo fastidiosior. & ideo non bene valebat aīma mea. sed vlcerosa p̄iiciebat se foras miſabiliter scalpi auido con ta ctu sensibilium. Amare & amari dulce mihi erat. magis si amātis corpe fruerer. Venam igiē amici cie coinquinabā sordibus cōcupiscentie. candorem q; eius obnubilabā tartaro libidīs. Deus me9 q̄n to mihi felle suauitatē illā. & q̄ bonus aspsisti. ra piebāt me spectacula theatrica. Quid est autem q̄ ibi homo vult dolere. cum spectat luctuosa & tragica. q̄ tamē ip̄e pati nollet. & tamē pati vult ex eis dolorē spectator & ip̄e dolor voluptas ei9 est. Quid est nisi miserabilis insania. q̄ q̄ cum ip̄e patiē miseria. cum aliis cōpatiē misericordia dici solet: Sed qualis tandem misericordia in rebus fi ctis & scenicis. Non em̄ ad subueniendū p̄uocat̄ auditor. sed tm̄ ad dolendū inuitat̄. Et si calamita tes iste sic aganē. vt qui videt nō doleat. abscedit in de fastidiens & reprehendēs. si autez doleat ma net intentus & gaudens. lacrime ergo amantur & dolores. Certe omīs homo gaudere et amare vl't an cum miserum neminē esse libeat. libet tamē esse misericordez. Quod quia non sine dolore est. hac vna causa amanē dolores. Et hoc de illa vena ami cicie est. Sed quo vadit quo fluit. vt quid decurrit in torrentē picis ebulientis estus imanes tetrarum libidinū. in quos ip̄a mutat̄ & vertit̄ p̄ nutū p̄pri um de celesti serenitate detorta & deiecta. Repu dietur ergo misericordia. Nequaq̄. Ergo amenē dolores aliquādo. Sed caue immundiciā aīa mea sub tutore deo meo. Neq; em̄ nunc non miserior. sed tunc in theatris cōgaudebam amantibus. cum sese fruebanē p̄ flagicia. q̄uis imaginarie gererentur hec in ludo spectaculi. Cū aūt sese amittebāt quasi misericors otristabar. & vtrūq; delectabat tamen. Nunc vero magis miserior gaudentē i fla gicio. q̄ velut dura perpessum detrimenta pnicio se voluptatis et amissione misere felicitatis. Hec certe verior est misericordia. sed non ea delectat̄ cor. Nam & si appetatur officō caritatis qui dolet miserum. mallet tamē vtiq; non esse quod doleret qui germanicus misericors est Nonnullus itaq; dolor approbandus est. nullus amandus. Hoc enim tu domīe deus qui amas animas. longe alteq; pu rius q̄ nos & incorruptibilius misereris. q̄ nullo dolore sauciaris. Et ad hec quis ydoneus.

¶ LXII ¶ De studiis eius et errore mani cheorum.

VExato iam ordīne discendi. puenera m in quendam librum cuiusdam ciceronis de exhortatōne ad philosophiam. q̄ mu tauit affectum meū. et ad teip̄m domine mutauit preces meas. viluit mihi repente omīs va na species. et sapiētie immortalitatem cōcupisce bam estu cordis incredibili. et surgere iam ceperā vt ad te redirem. In eo libro manifestatur illa apo stoli admonitō. Videte ne quis vos seducat per philosophiam et inanem seductōnem ꝛc. Sed tūc deus lumen cordis mei. nondum mihi apostolica ista nota erant. hoc tamen solo in illa exhortatōe delectabar. q̄ non illam aut illam sectā. sed ip̄am quecunq; esset sapientiam ut diligerem et quererē et tenerem fortiter excitabar & mone illo. et accē debar et ardebam Et hoc solum me in tāta flagrā tia refringebat. q̄ non erat ibi nomen xp̄i. quod i ip̄o lacte matris tenerr cor meum pie biberat. et alte retinebat. Et quidquid sine hoc nomine fuiſſz q̄uis literatum et expolitū et veridicum. non me totum rapiebat. Itaq; instituī i scripturas sāctas animum itendere. et ecce uideo rem non detectaz

supbis·nec nudatã pueris· sed incessu humilem· successu excelsam·& velatã misteriis·Et non erã ego talis·vt in eum intrare possem·& ad eiꝰ gressus inclinare ceruicẽ·sed visa est mihi indigna quã tulliane comparem dignitati.tumor enim meus refugiebat modũ eius·& acies mea non penetrabat interiora eius·Verũtamẽ illa erat que cresceret cuꝫ puulis·sed ego fastu turgidus mihi grandis eẽ videbar·Itaqꝫ incidi in hoies supbe delirantes·carnales et loquaces·qui dicebant veritas veritas·& nusqꝑ erat in eis·Ve ve quibꝰ gradib? deductus sum in pfunda inferi laborans & estuans inopia veri·cum te deus meus non secũdũ intellectũ mẽtis·quo me beluis prestare voluisti·sed ꝺm carnis sensum quererẽ·Tu aũt eras interior intimo meo & superior sũmo meo·sũme bone·pulcritudo pulcrorꝫ oim·Offendi in illam mulierẽ audacem imopem prudentie enigma salomonis·que me seduxit quia inuenit me foras bitantem in oculo carnis mee·& talia rumĩantẽ apud me qualia p illũ vorassem·Nesciebã em̃ aliud vere quod est·Et quasi acutele mouebar·vt suffragerer stultis deceptorib⁹ cum a me quererẽt·vnde malũ·& verũ forma corpea deus fmireẽ·& hẽret capillos & vngues· Quibus rebus ignarꝰ pturbabar. & a veritate recedens·in eam mihi ire vidbar·quia malũ non noueram nihil esse·nisi priuatõnem boni vsqꝫ ad qd omnimo non est·Quod vnde nossem cuius vidre vsqꝫ ad corpus erat oculis·& aimo vsqꝫ ad fãtasma Et non nouerã spm̃ esse deum neqꝫ quid in nobis esse ꝺm quod similes essemꝰ deo·Neqꝫ noueram iusticiã interiorẽ veram·non ex consuetudine iudicantem·sed ex lege iustissima dei omipotẽtis qua formarent̃ mores regionum & dieꝫ·p regionibꝰ & diebus·cum ipa vbiqꝫ ac semp eẽt·nõ alibi alia nec alias aliter·ꝺm quam iusti essent abrhaã·y·& ia·& moy·& dauid·& illi omnes laudati ore dei· sed eos ab imperitis iudicari iniquos iudicãtibus ex humano die· ¶ LXIII ¶ Excusatõ patriarchaꝫ cõtra blasphemiã eoꝝ.

QVidam indignanẽ cum audierint illo seculo licuisse iustis aliquid quod isto seculo non licet iustis·& quia illis aliud p cepit deus·istis aliud·p tempalibus causis·cum eidem iusticie vtriqꝫ seruierint·cum ĩ vno homine·& in vno die·& in vnis edibus videant aliud alii mẽbro congruere·& aliud iam duduꝫ licuisse·& post horam non licere·quidda in illo angulo pmitti aut iuberi·quod in isto iuste vetẽ & vindicẽ·Nunquid iusticia varia est et mutabilis sed tempa quibus presidet non pariter eunt·tempora enim sunt·Homies autem quoꝝ vita breuis est super terram·quia sensu non valent causas cõtexere seculoꝝ priorum· aliarũqꝫ gentium quas experti non sunt cum his quas experti· In vno ãt corpore vel die vel domo facile possunt videẽ quid cui membro·quibus momẽtis quibus partibus·p sonis ue congruat·in illis offendunẽ·hic seruiunt Hec ego tunc nesciebam et non aduertebam·et feriebant vndiqꝫ oculos meos et non videbam·mala omia fiunt cum tu derelĩqueris fons vite·qui es vnus et verus rector et creator vniuersitatis·et priuata supbia diligiẽ in pte vnã falsũ· Itaqꝫ pietate humili redie in te·et purgas nos a mala consuetudine·et ꝓpicius es peccatis cõfitentium·si iam non erigamus aduersum te cornua false libertatis auaricia plus habendi·et damno totũ amittendi· amplius amando ꝓprium nostꝝ qꝫ te bonuꝫ oim·

¶ LXIIII ¶ De carnali eius dolore super amico defuncto Idẽ in libro quarto·

Sine me domie·et da mihi circũire memoria presenti preteritos circũitus erroris mei·et immolare tibi hostiã iubilatõnis Quid em̃ ego sum mihi sine te nisi dux ĩceps·aut quid sum cum mihi bñ est nisi fugens lac tuũ·aut fruens te cibo·qui non corrũpiẽ·Irrideant nos fortes et potẽtes·Nos aũt infirmi et ĩopes ofiteamur tibi·Compauerã amicũ societate studioꝝ nimis caꝝ·sed nondũ sic erat amicꝰ sicut est vera amicicia·qꝫ non est vera·nisi cuꝫ tu eã agglutinas caritate diffusa in cordib⁹·Sed tam̃ dulcis erat nimis cocta feruore pariliũ studioruꝫ·Et ecce tu iminens dorso fugitiuoꝝ tuoꝝ deus vltõ num et fons miaꝝ simul· qui uertis nos ad te miris modis abstuliste hoiem de hac vita·Quo dolore otenebratũ est cor meũ·Quidqd cũ illo cõicauerã sine illo ĩ cruciatũ mihi vertebaẽ·solus fletus dulcis erat mihi·et successerat amico meo ĩ dlicijs aĩmi mei· Vbi aũt ide auferebatur aĩa mea·onerabat me grãdis sarcina mibie·que ad te dñe leuãda erat et curãda·Sciebã sed nec volebã nec valebam Mihi aũt quia ĩfelix locꝰ ego remãserã· vbi nec eẽ possẽ·nec inde recedẽ·Miser erã·et miser est omis aĩmus iunctꝰ amicicia rerꝝ mortaliũ · et dilaniaẽ cũ eas amittit·et tũc sentit miseriã qua miser est et anteqꝫ eas amittat·Porro tpa de die in diẽ iferebant alias spẽs·et alias meorias·et paulati refabricinabant me pstinis generib⁹ delectatõnũ·quibꝰ cedebat ille dolor meꝰ·Succedebãt aũt nõ quidẽ dolores alij·cause tñ alioꝝ doloꝝ· Nam vñ me facilie ille dolor penetrauerat et ĩtime·nisi qꝫ fuderam in arenã cor meũ·diligẽdo morituꝝ q̃si ñ moriturum·Maxime aũt me recreabãt alioꝝ amicoꝝ solatia·cum quib⁹ amabam quod non p te amabã Et hoc erat ingens fabula et longum mendacium cuius adulterina confricatõne corrumpebaẽ mẽs mea pruriens auribus· Alia quoqꝫ erant que ĩ eis amplius animum capiebant·colloqui· corridere vicissim·beniuole obsequi·simul legere·his itaqꝫ huiusmodi signis a corde amantium et reclamantiuꝫ procedentibus per os·per linguam· per oculos· et mille motus gratissimos quasi fomitibus conflare animos·et ex pluribus vnum facere hoc est qd diligitur in amicis·ita vt rea sibi sit humana conscientia·si amantem non reamauerit·nihil querẽs ex eius corpore preter indicia beniuolentie· hinc iste luctus si quis moriatur·et ex amissa vita morientium mors viuentium·beatus qui amat te·et amicum in te·et inimicum propter te·Nullũ enim carum solus amittit· cui omnes in illo cari sunt· qui non amittitur· Et quis est iste· nisi qui fecit celum et terram et implet ea·et implendo ea fecit ea· Te nemo amittit·nisi q̃ dimittit·quo it quo fugit·nisi a te placido ad te iratũ· Nam vbi non inuenit legem tuam in pena sua·lex tua ueritas est et ueritas tu·Deus uirtutum cõuerte nos· et ostẽde faciem tuam et salui erimus· nam quaqua uersum se uertit anima hominis·ad dolores figitur p terq̃ in te·tametsi figitur in pulcris extra te·et extra se·que tamen nulla essent·nisi ex te·

¶ LXV

¶ Exhortatõ animarum ut ab amore sensibilium redeant ad deum.

Laudet te deus anima mea ex illis. sz ñ ex eis figaē glutino amoris p sensus corporis. Ecce eñ ista decedūt vt alia succedant. & omnib9 suis partibus constet infinita vniuersitas. verbum autem dei nusq̄m discedit Ibi fige mansionem tuā o anima mea. saltez fatigata falaciis. veritati cōmenda quidquid tibi est a veritate. & non perdes aliquid & putrida tua reflorescent. & fluxa tua ꝑstringent ad te. & stabūt tecū ad semper stantem & pmanentem deū. Vt quid puersa sequeris carnez tuā. ipa te sequaē conuersa Quidquid per illā sentis im pte ē. & ignoras totū cui9 he partes sunt. & tamen te delectat. Sz si ad totū ꝑhēdēdū essz ydone9 sens9 carnis tue. ac ñ etiam ipe in parte vniuersi accepisz ꝑ pena sua iustum modum. velles vt transiret quidquid existit in presentia. vt magis tibi placerent omnia. Nā & quod dicit per eundem sensum carnis audis. & ñ vis vtiq3 stare sillabas. sed transuolare vt alie veniant. & totum audias. Ita semper omnia quibus vnum aliquid ꝑstat. & non sunt omnia simul. pl9 delectant omia q̄ singula si possint sentiri omia sed longe bis melioz est de9 qui fecit omnia. ipse est de9 noster & non decedit. quia nec succeditur ei. Si placēt corpa. deū ex illis lauda. & ī artificē eoz retorque amorem ne in his que tibi placent tu displiceas. Si placent anime. in deo amentur. qa & ipe mutabiles sunt. & ī ipo stabiliuntē fixe. alioquin irent & perirent. In illo ergo amentur. & rape ad eum tecum quas potes. & dic eis. Hūc amemus ipe fecit hec. & non est longe. nō eñ fecit & abiit. sed ex illo in illo sunt. Ecce ibi est vbi sapit veritas. Intimus cordi est. & cor erzauit ab eo. Redite preuaricatores ad cor. imberete ei q̄ fecit State cum eo. & stabitis. requiescite in eo. et quieti eritis. Quo itis in aspera. quo itis. Non est requies vbi eam queritis. beatam vitam queritis in regiōe mortis. Et quomodo est vita beata vbi nec vita. Sz descēdit huc ipsa vita nostra. & tulit mortem nostrā & occidit eā. et tonuit clamās vt redeam9 ad eū. & discessit ab oculis vt redeam9 ad cor & ī ueniamus eum. Illuc eñ abscessit. vnde uunq̄m recessit. quia illuc eñ abscessit. quia mund9 per eum factus est. et im hoc mūdo erat. et venit ī hūc mūdum peccatores saluos facere. cui confiteē anima mea: et sanat eā. quia peccauit illi. Filij hominū vsq3quo graui corde. Nunquid et post descensū vite non vultis ascendere & viuere. Sed quo ascenditis quando im alto estis. et posuistis im celo os vestrum. Descendite vt ascendatis. et ad teū ascēdatis. cecidistis eñ ascendendo contra eum. Dic eis ista vt plorent im conualle plorationis. et sic eos tecum rape ad deum. quia de spiritu ei9 hec dicis si dicis ardens igne caritatis.

¶ LXVI. ¶ De vano amore laudis & scientie secularis.

Scripsi libros de pulcro & apto. puto duos aut tres. tu scis deus. Quid autem mouit me domine vt ad hierium romane vrbis oratorem scriberē illos libros. quem nō noueram facie. sed amauerā ex doctrine fama. que illi clara fuit. Laudaē homo & amatur absens. Vtrū nam ab ore laudantis intrat in cor audientis amor ille. absit. sed ex amante alio accendiē ali9. Hinc eī amatur qui laudatur dum non fallaci corde laudātis p̄dicari creditur. id ē cū amās eū laudat. Sic eī amabam tunc homines ex hominum iudicio. nō eñ ex tuo deus me9 im quo nemo fallit. Ita eū lauda tū amabā. quoniā & me laudari vellem. Nō autez ita vellem laudari & amari sicut hystriones: quāq̄ eos & ipse laudarem & amarem. sed mallē odio haberi q̄ sic amari. Vbi distribuūtē illa pōdera varioz amorum im anima vna. Quid est qd amo im alio. quod rursus nisi odisset non a me detestarer & repellerem. cum vterq3 uostz sit homo. Grande ꝑfundum est ipe homo cuius etiaz capillos tu dñe numeratos habes. & non minuūtē im te. & tamē capilli eius magis numerabiles q̄ affect9 ei9. & motus cordis eius. Confiteor tibi q̄ illū magis ī amore laudantiū amaueram. q̄ ī rebus ipius de quibus laudabaē. quia si vituperādo atz spernendo ea ipa narzassent. nō accenderez im eo. Et certe res nō alie forent. nec homo ipe alius. sz tantummodo ali9 affectus narrantiū. Ecce vbi iacet anima infirma nō dū habens aliquid solidū veritatis. Sicut aure lim guaz flauerint a pectoribus opimantiū. ita fertur & vertiē. torqueē & retorqueē. & obnubilaē ei lumen. nec cernit veritas. & ecce est ante nos. ego quidē conabar ad te. et repellebar abs te vt saperē mortem: qa superbis resistis Eram forte annorum. xxvi. quādo scripsi volumina illa. voluēs apō me corporalia figmenta cordis mei auribus obstrepentia. quas intendebā. dulcis veritas im interiorē melodiam tuam. cogitās de pulcro & apto & stare cupiens & audire te. & gaudere ꝓpter vocem sponsi. sed non poteram. quia vocib9 erroris mei foras rapiebar. & pondere superbie mee im ima d primebar Non dabas auditui meo gaudiū. aut exultabant ossa mea que humliata nō erant. Quid aūt michi ꝓfuit q̄ annos natus ferme. xx. decē cathegorias aristotelis legi solus & intellexi. cū eē te simplicem & incommutabilē illis. x. p̄dicamētis sic intelligere conarer. quasi & tu subiectus esses magnitudini ā pulcritudini. vt ita essz im te quasi ī subiecto. cuz tua magnitudo & pulcritudo tuipe sis. Dorsum enim habebam ad lumen.

¶ LXVII. ¶ De confessione laudis & inquisitione veritatis. ¶ Item in libro quinto.

Domine deus meus accipe sacrificiū cōfessionū mearū de manu lingue mee quā formasti & excitasti. & confiteatur nomī tuo & sana omnia ossa mea & dicant. Domine quis similis tibi. Non docet te quid agaē im se q̄ tibi cōfitetur. quia oculū tuū non excludit cor clausuz. nec manū tuā repellit duricia. Sz te laudet ania mea vt amet te. & confiteaē tibi miserationes tuas vt laudz te. Nō cessat nec tacz laudes tuas vniuersa creatura tua. nec spiritus omnis p os conuersū ad te nec aīalia & cetera corporalia p os ꝓferentium ea. vt exurgat im te a lassitudine anima nostra īnitens bis que fecisti. & transiens ad te qui fecisti hec mirabiliter. Eant & fugiant a te iquieti & iniqui. & tu vides eos & distinguis vmbras. sed fugiunt vt ñ videāt te videntē se. atq3 excecati ī te offē dūt. quia nō deseris aliquid eoz q̄ fecisti. In te offenderunt iniusti. vt iuste vexarenē. subērabētes se lenitati tue. & offendentes im rectitudinē tuaz & cadētes im asperitatē tuā. Cōuertātur ergo & querāt te. & ecce ibi es im corde coz confitentiū tibi & pijcientium se im te. et plorantium im sinu tuo post vias suas difficiles. et tu facilis te rges lacrimas eoz. et magis plorāt et gaudēt fletib9. quia tu domine qui fecisti reficis. consolaris eos. Et vbi

eram ego quando te querebam. & tu eras ante me Ego aũt & a me discesserã. nec me mueniebã quã to mĩꝰ te. Ppilosophi huiꝰ solis defectum futurũ preuident. & suũ in presentia non vident. Nõ eĩ religiose querunt. vnd habeant ingenium quo ista querũt. Infelix aũt qui ista omnia scit. te aũt nescit. beatꝰ aũt qui te scit. etiã si ista nesciat. Qui vero & te & ista nouit. nõ ꝓpter ista beatior. sed ꝓpter te beatus est. si cognoscens te sicut deũ glorificet & diligat. Sic ergo fidelis homo cui totus mundꝰ diuitiarũ est. & quasi nichil habens omnia possidet. inherendo tibi cui seruiũt omnia. quãuis nec saltem septentrionis giros nouerit. vtiqꝫ melior est q̃ mensor celi. & numerator siderꝫ. & pensor elementorum & negligens tui. q̃ omnia in mensura & numero & pondere disposuisti.

¶.LXVIII ¶ De ingressu eius ad fidem sacrorum librorum.

¶Idem in libro sexto.

Pes mea a iuuentute mea vbi michi eras & quo recesseras. An vo ñ tu feceras me & discreueras me a q̃orumpedibꝰ et volatilibꝰ celi. sapientiorem me feceras. et ambulabã ꝑ tenebras et lubricũ. et querebam te foris a me. et ñ inueniebã deũ cordis mei. et venerã in profundum maris et diffidebã & desperabaꝫ de inuentõe veri. Sanari credendo poteraꝫ. vt purgatior acies mentis mee dirigereť aliquo modo in veritatẽ tuã incommutabilem. Sed sicut euenire assolet. vt malum medicum expertus etiam se bono timeat committere. ita erat valitudo anime mee. que vtiqꝫ nisi credendo sanari nõ poterat. & ne falsa crederꝫ curari recusabat. resistens manibus tuis. qui medicamenta fidei ꝑfeciſti. & sparsisti super morbos orb terrarum. Deinde tu domĩe paulatim manu mitissima ptractans & componens cor meum. consideranti q̃ inumerabilia crederem. que non videram. neqꝫ cum gererenť affuissem. sicut tam multa in historia gentium. tam multa amicis. tam multa medicis. & hominibꝰ aliis. q̃ nisi crederentur in hac vita oĩno nichil agerem. Postremo q̃ inconcusse fixum fide retinerem. de quibus pentibus ortus fuissem. qd̃ scire non possem nisi credidissem. Persuasisti michi non q̃ crederent libris tuis. quos tanta fere cũctis gentibus auctoritate fundasti. sed qui non crederẽt esse culpandos. nec audiendos esse. si qui forte michi dicerent. vnde scis libros illos vniꝰ veri dei spiritu esse humano generi ministratos. Idipsum enim maxime credendũ erat. quoniã nulla pugnacitas calũniosaꝫ questionũ. ꝑ tam multa q̃ legeram inter se ꝟligentium pborum. extorq̃re michi potuit. vt aliquando non crederem te eẽ q̃d̃ esse posses qd̃ ego nescirẽ. aut admistratõeꝫ rerꝫ hũanarꝫ ad te ptinere. sed id credebã aliquãdo robustiꝰ. aliquãdo exiliꝰ. semp tamen credidi et eẽ te et curam nostri gerere. etiam si ignorabam vel quid sentiendum essꝫ de substantia tua. vl̃ que via duceret aut reduceret ad te. Ideoqꝫ cum infirmi essemus ad ꝓcipiendam liquida ratõe veritatem. et ob hoc nobis opꝰ essꝫ auctoritate sanctarum literarum. iam credere ceperam nullo modo te fuisse tributurum. tam excellentem illi scripture per omnes iam terras auctoritatẽ. nisi et ꝑ ipsam tibi credi et te queri voluisses. Iam enim absurditatem que me in eis literis solebat offẽdere. cum multa ex eis probabiliter exposita audissem. ad sacramentoꝫ altitudinem referebam. eoqꝫ michi illa venerabilior. et sacrosãcta fide dignior apparebat auctoritas. quo et omnibꝰ essꝫ ad legẽdũ i promptu. et secreti sui dignitatẽ in intellectu ꝑfundiore seruarꝫ. vbis aptissimis. et humilimo genere loquendi se cunctis ꝓbens. et exercẽs intentõem eorum qui non sunt leues corde. et vt omnes exciperet populari sinu. et per angusta foramina paucos ad te traijcerꝫ. multo tamẽ plures q̃ si nec tanto apice auctoritatis emineret. nec turbas gremio sancte humilitatis hauriret. Cogitabam hec et aderas michi. suspirabam et audiebas me. fluctuabam et gubernabas me. ibam ꝑ viam seculi latam. nec deserebas. inhiabam lucris honoribus coniugio. et tu ridebas. patiebar in his cupiditatibꝰ maximas difficultates te propicio. tantomagis quanto minus sinebas dulcescere michi quod non eras tu. Taceat laudes tuas qui miseratõnes tuas nõ considerat Que tibi de medullis meis confitentẽ. multe cogitatõnes erãt in corde meo. consiliũ aũt tuũ manet meternũ ex quo consilio nostra derides & tua ꝓpas. Sed o tortuosas vias. ve anime audaci. que sperauit si a te recessisset aliquid se melius habiturã. Versa & reuersa in tergũ. & in latera & i ventrẽ. & dura sunt oĩa. & tu solus requies. Et ecce ades & ostituis nos i via tua. & consolaris nos & dicis Curite. ego ferã. & ego ibi ꝓducã. ¶LXIX.

¶ De serenatõne mẽtis ad agnitõnem veritatis.

¶Idẽ in libro. vij.

Non te cogitabã in figura corꝑis deꝰ meꝰ exquo audire cepi aliquid de sapientia. sed semper hoc fugi. Et clamabat cor meum vehementer aduersus omnia fantasmata mea. & hoc vno ictu conabar abigere circũuolantẽ turbam imundicie ab acie mentis mee Et vix dimota in ictu oculi. ecce cõglobata rursũ aderat. & irruebat in aspectũ meum. & obnubilabat eum. vt quis non formã humani corporis. corporeum tamen aliquid cogitare cogerer per spacia locorumꝫ. siue mundo infusum. siue extra mũdum per infimita diffusum. Lumen oculorum meorum non erat mecum. intus eñ erat. ego autem foris. Nam tu quidem gaudium verum. michi subiecto tibi subiecras que infra me creasti. & hoc erat tempamentũ & media regio salutis mee. vt tibi seruiens domiarer corꝑi. Sꝫ cum supbe otra te surgerez & crassa ceruice contra te curzerẽ. etiaꝫ ista ĩfima supza mefcã sunt. & ꝑmebãt me. & nusq̃ erat respiramẽtũ Occurrebãt eñ michi vndiqꝫ aceruati cernenti & opponebanť redeũti q̃si diceret. Quo is indigne ac sordide. Et hec de vulnere meo creuerãt. qz tu humiliasti sicut vulneratũ supbũ. & tumore meo separabar abs te. & nimis inflata facies claudebat oculos meos. sed tu in eternũ manens non in eternũ irascceris. sꝫ miserat⁹ es terzã & cinerẽ. placuitqꝫ tibi reformare deformia mea. stimulis internis agitabas me. & rsi debat tumor meꝰ ex occulta manu medicĩe tue. aciesq̃ mẽtis mee ptenebzata. acri collirio salubziũ dolorum meorum de die in diẽ sanabatur. Et primo volẽs ostẽdere michi q̃ supbis resistis. & quãta misericordia demõstrasti hoĩbꝰ viaꝫ humilitatis. ꝓcurasti michi ꝑ quendã hominẽ imanissimo tipo turgidũ. quosdã platonicorũ libros. vbi legi. q̃ in prĩcipio erat verbũ zẽ. vsqꝫ ibi & tenebze eam non comprehenderunt. Et quia anima hominis quãuis testimonium phibebat ꝺ lumine. non ẽ tamẽ ipm lumẽ. sꝫ vbum dei deus est lumen verum. quod illuminat omnem hominem ve. &c.

vsqz ibi · & mūdꝰ eū non cognouit . Quia aūt in ꝓpria venit · & sui eum non receperunt. quotquot aūt receperunt · e · d · e · p · f · d f · credentibꝰ in nomīe eius · nō ibi legi · abscondisti enim hec a · sa · & pru · & re · e · p ·

¶ LXX ·

¶ Qualiter in se reuersus agnoscere cepit veritatem ·

ADmonitꝰ redire ad meipm · intraui in intima mea duce te · & vidi qualicunqz oculo anime mee supra mentem meam lucez incommutabilem · Qui nouit veritatem · nouit eam · & qui nouit eam · nouit eternitatem · O eterna veritas & vera caritas · & cara eternitas · ad te suspiro die ac nocte · Et cū te ꝑmū cognoui tu assumpsisti me · ut viderem esse qō videram · & nondū me esse qui viderem · & reuerberasti infirmitatē aspectus mei · radians in me vehementer · & contremui amoze & horroze · & inueni me longe esse a te in regione dissimilitudinis · tanq̄m audirez vocē tuā de excelso · Cibꝰ sū grandiū · cresce & manducabis me · nec tu me mutabis in te sicut cibum carnis tue · sz tu mutaberis in me · Et cognoui qm̄ pro iniquitate corripuisti hominem · & tabescere fecisti sicut araneam animam meam · Clamasti de longinquo · ego sum qui sum. faciliusqz dubitarem me viuere · q̄ veritatem te nō esse · que p ea que facta sunt intellecta ꝺspicīē · Inspexi cetera infra te & vidi neqz oīno non esse. quia abs te sunt · neqz oīno esse quia ñ sunt quod tu · Id enī vere ē. quod incōmutabiliter manet · Mihi aūt adherere deo bonum est · quia si non manebo in ipo · nec in me potero · Ipse in se manens oīa innouat · & manifestatum est mihi quia bona sunt que corrumpuntur · quia neqz si summa bona eēnt corrumpi possent · Nec est sanitas anime cui displicz aliquid creature tue · sicut mee non erat · cū ei displicerent multa q̄ fecisti · Quia em̄ nolebat vt tu ei displicēs · tuū eē nolebat quidquid ei displicebat · & īde ierat ī opinionem duaꝝ substantiarū · & aliena loquebatur feceratqz sibi deum p infinita spacia locorū · & euz putabat esse te · & collocauerat eum in corde suo · factaqz erat templū ydoli sui · Sz postq̄m fouisti caput nescientis · & clausisti oculos meos ne viderent vanitatem · ꝺsopita est insania mea · & euigilaui in te · & vidi te infinitū esse aliter · Sensiqz nō eē mirum. quia palato non sano pena est panis · q̄ sano est suauis · & oculis egris odiosa est lux q̄ puris amabilis est. Et iusticia tua displicet iniquis · nedum vipera & vermiculus

¶ LXXI ·

¶ Adhuc de eodem.

OVesiui quid eēt iniquitas · & nō inueni substantiam · sz a sūma substantia te deo distortā in infima voluntatis · puersitatem ꝓiciens intima sua & tumescentis foras · Et quidē te amans non stabam frui deo meo · sz rapiebar a te decore tuo · moxqz diripiebar abs te pondere meo · id est · carnali consuetudine. tunc vero in uisibilia tua p ea que facta sunt intellecta ꝺspexi · sed aciez figere ñ valui et repcussa infirmitate redditus solitis · non mecū ferebam nisi amantē meōriam · & quasi olfacta desiderantē que comedere non possem · Et querebam viam opandi roboris qd̄ eēt ydoneum ad fruendum te · & nō inueni donec amplecterer mediatorē dei & hominū dicētez Ego sum via · & cibum cui capiendo imalidꝰ erā mixtum carni · quia verbum caro factū est &c̄ · vt nostre infantie lacteſcerz sapientia tua p quam creasti oīa · Non em̄ tenebam deū meum hiesum christum humilis humilē · nec cuius rei magistra esset infirmitas eius noueram . Verbum tuū eterna veritas · superioribus creature tue partibus super eminens · subditos erigit ad seipsam · In inferioribus vo edificauit sibi domum humilē de limo nostro · p quā subdēdos deprimeret a seip̄is · & ad se traiicerz · sanans tumorez & nutriens amorē · ne fiducia sui ꝓgrederent̄ longiꝰ · sed potiꝰ infirmarētur · ante pedes suos videntes infirmam diuinitatē ex ptícipatōne tunice pellicee nostre. & lassi pster nerentur in eam · Illa aūt surgēs leuaret eos · Garriebā plane quasi peritus · & nisi in christo saluatore nostro viam tuā quererez · non peritus · sed impitus essem. Iā em̄ ceperā velle videri sapiēs · plenus pena mea. & non flebam · Insuper & inflabar sciētia mea · Vbi enī erat illa edificās caritas a fundamēto humilitatis quod est christus hiesus · aut qñ illi libri me docent eā · Non habent ille pagine vultum pietatis huiꝰ · lacrimas ꝓfessionis · sacrificium tuū · spiritū contribulatū · cor cōtritū & humiliatū populi salutē · sponsaz · ciuitatē · arzam spiritussancti · poculū precij nostri · Nemo ibi cātat · Nonne deo subdita erit anima ab ipo eī salutare meū · etenim ipe est deꝰ meus & salutaris meꝰ · susceptor meꝰ · & non mouebor amplius · Nemo ibi audit · Venite ad me omnes qui laboratis · & o · e · Dedignātur ab eo discere · quia mitis est & h · c · Abscōdisti eī hec a sapientibus & prudentibꝰ · & re · e · p · Et aliud est de siluestri cacumine videre patriam pacis · & iter ad eam non inuenire · & frustra conarí p inuia · circūobsidentibꝰ fugitiuis desertoribꝰ cū ꝓmcipe suo leone & dracone · & aliud tenere viā illuc ducentē · cura celestis imperatoris munitam vbi nō latrocinantur qui celestē militiam deseruerunt · vitant eī eā sicut supplicīū ·

¶ LXXII · ¶ De certitudine veritatis & gaudio sup penitentia peccatoris · ¶ Idez in libro octauo:

DEus meus recorder in gratiaz actōne tibi · & confitear misericordias tuas supme · ꝓfundanē ossa mea delectatōe tua & dicāt · Domine quis similis tibi · Inheserāt p̄cor dijs meis verba tua · & vndiqz circūuallabar abs te De vita tua eterna certus erā · quāuis eā enigmate & quasi p speculū videre · Dubitatio tñ omnis de tua substātia eterna ablata michi erat · nec certior de te · sed stabilior in te esse cupiebaz. De mea vero tpali vita mutabant omnia · & mundādū erat cor meum a fermento veteri · & placebat via ipse saluatoꝛ · & ire per eius angustias adhuc pigebat · Deꝰ bone quid agitur ī homine vt plus gaudeat de salute aīe despate · et de maiore piculo liberate · q̄ si sēp spes fuisset · aut si mīnꝰ piculuz fuisset · Eteī tu quoqz misericors pater · plus gaudes de vno peuitente · q̄ de xcix · iustis quibꝰ nō opꝰ est penitentia. Et nos cum magna iocunditate gaudemꝰ cum audiuimꝰ · quoniaz exultantis pastoris humeris reportetur ouis que erzauerat · et dragma referatur in thesauros tuos colletantibus vicinis mulieri q̄ inuenit · Et lacrimas excutit gaudiū solennitatis domꝰ tue · cū legituz in domo tua de minore filio tuo · quia mortuus erat · et reuixit · perierat · et inuentus est. Gaudes quippe in nobis · et in angelis tuis sancta caritate sanctis · Nā tu sēper idez qui ea q̄ non sēper nec eodē modo sunt · eodē modo sēper nosti oīa Quid ergo agit̄ ī anīa cū plꝰ delectat̄

ímuentis aut redditis rebus · quas diligit · q̄ si eas semp habuíſſz · Conteſtantur enim & cetera & plena ſunt omia teſtimoníjs clamātibus ita eſt · Triū phat victor ímpator · et nō viciſſet niſi pugnaſſet Et quantomagis piculum ín p̄lio fuit · tantomagiſ gaudium ín triumpho · Iactat tempeſtas naúigantes · mīaturq; naufragiū · omēs futura morte pallescūt · Tranquillat celū et mare · et exultāt nimis · quia nimis timuerunt · Edēdi & bibēdi voluptas uulla eſt · niſi p̄cedat eſuriendi & ſitiendi moleſtia · Ebrioſi quedā ſalſiuſcula comedunt quo fiat moleſtus ardor · quem dū extínguit potatio fit delectatio. Hoc ín turpi & execrāda letícia · hoc ī ea que conceſſa & licita eſt · hoc ī ipa ſinceriſſima honeſtate amícicie · hoc ín eo qui mortuꝰ erat & reuixit · pierat & ín ínuentꝰ è. Vbiq; maius gaudiū moleſtia maiore p̄ceditur · Quíd eſt hoc domíne deus meus · cum & eternū tibi ſis tuipſe gaudiū · & quedam de te circa te gaudeant · Quíd eſt q̄ hec rerū ps alternat defectu & p̄fectu. offenſionibꝰ & cōciliatōnibꝰ · An ís ē modus eaꝝ · & tantum dediſti eis · cum a ſūmis celoꝝ vſq; ad ína terraꝝ · ab ínitio vſq; ad fínem ſeculoꝝ · ab angelo vſq; ad v̄mículum · a motu p̄mo vſq; ad extremum · omnia genera bonoꝝ · & omnia opa tua iuſta ſuis queq; ſedibus locares · & ſuis quoq; temporíbus ageres ·

¶ LXXIII ¶ De difficultate pfecte ꝙuerſionís ·

Deu michi q̄ excelſus es ín excelſis · & q̄ profundus ín profundis · & nuſq̄m recedis · & vix redímus ad te · Age domíne fac · excíta · & reuoca nos accēde & rape · flagra & dulceſce · Amem? curramus · Vacatōni tue ſuſpirabam · ligatus non ferro · ſed mea ferrea voluntate · velle meum tenebat ímímicus · & inde michi cathenam fecerat & oſtrínxerat me · Quippe ex volūtate p̄uerſa facta eſt líbido · & dum conſuetudíni non reſiſtitur · facta eſt neceſſitas · quíbus quaſi anſulis ſibimet ínnexis q̄ſi cathena tenebat me dura ſeruitus obſtrictū · itaq; due volūtates mee · vna noua & ſpiritualis · alia vet? carnalis · ínter ſe oſtigebant · & diſſipabant animam meam · Ego quidez ín vtroq; · ſed magis ego ín eo quod approbabā · q̄ ín eo quod ímprobabam · ſed conſuetudo aduerſus me pugnatōr ex me facta erat · quia uolens quo nollem p̄ueneram · Ego igitur adhuc obligatus terra · recuſabam militare · & ímpedimentis omnibus ſic timebam expediri · quēadmodum ímpediri tímdum eſt · Ita ſarcína ſeculi veluti ſomno aſſolz dulciter p̄mebar · & cogitatōes quib? meditabar ín te ſimiles erant conatib? expgiſci volentium · qui tñ ſupati ſoporis altitudíne remergunt Nec erat q̄d tibi reſponderē dicenti · ſurge q̄ dormis &c̄ · ñ verba lenta & ſomnolenta · Mō ecce mō · ſine paululū ſed modo & modo non habebant modum · & ſine paululum ín longum ibat Lex enim peccati eſt violentia conſuetudínis · q̄ trahitur & tenetur · etiam ínuitus animus. eo merito quo ín ea volens illabit̄ Miſerum ergo me quis liberabit de corpore mortíſ huí? &c̄ · ¶ LXXIIII ·

¶ De compunctione eius & conatu contra ꝓſuetudínem ·

Pontiano alias potitiano narrante de vita beati anthonij · tu domine ínter verba eius retorquebas me ad me · auferens me a dorſo meo · vbi poſueram me dū nollem attēdere me · Videbam igitur me & horrebam & non erat quo a me fugerem · Increpebat me ꝓſcientia ímtus rodebar & cōfundebar pudore horribili · flagellaui animam meam · vt ſequeretur me conantez ire p? te · & renitebat̄ · Quaſi mortē eī formidabat reſtrīgi a fluxu ꝓſuetudīs · quo tabeſcebat ī mortez Conuicta erāt omnia argumenta quib? excuſarer de incertitudīe veri · & remāſerat muta trepidatō Tandem ín ípa rixa grādi ītetioris dom? mee quā fortit̄ excitauerā · ínardo alipiū & exclamo · q̄d patimur Quid ē q̄ audiſti · Surgūt īdocti & celū rapiunt · et nos cū doctrínis noſtris · ecce vbi volutamur ín carne et ſanguíne · An quia p̄ceſſerūt pdz ſeq̄ · et nō pudet nec ſaltem ſequi · Inſaniebā ſalubriter & moriebar vitaliter · fremebam índigna tione · q̄ nō ibam ín pactū tecum de? meus · ī quod eūdem eſſe omīa oſſa mea clamabāt · Et illuc nō ſolum ire · ſed etiam p̄uenire nichil aliud erat · q̄ vel le ire · ſed velle fortiter et íntegre · non ſemiſaucia hac atq; illac verſare et iactare voluntatem · p te aſſurgente cum alia parte cadente luctātem · Sic ergo egrotabam · et excruciabar accuſans meipſū · et voluens ac v̄ſans me ín vínculo me o · donec abrumpetur totū quo iam exíguo tenebar · ſed tenebar tamē · Et ínſtabas tu domíne ín occultis meis ſecreta miſericordia · flagella ígeminās timoris et pudoris · Dicebamq; ītꝰ apud me · ecce mō · ecce modo fiat · heſitans morti mori · & vite viuere · plꝰ q; valebat ín me deteriꝰ ínolitū q̄ melius ínſolituꝫ p̄ctumq; ípm temporis quo aliud futurꝰ eram · q̄nto p̄rius admouebat̄ tanto ampliorem íncutiebat horrorem · nō tñ auertebat · ſed ſuſpendebat · Retinebant me nuge nugarū · et vanitates vanitatum antique amice mee · et ſuccutiebant veſtē mee am carneā · et ſūmurmurabāt · Dicebat michi ꝓſuetudo violēta · putas ne ſine iſtis eſſe poteris · Iſta controuerſia ín corde meo nō niſi de me aduerſū meipſū · ¶ LXXV · ¶ De ruptione cōſuetudínis et recollectione voluntatis et amoris a multis ín vnum. ¶ Idem ín libro nono.

O Domíne dirupiſti vincula mea · tibi ſacrificabo · h · l · q̄ ſuaue michi ſubito factū eſt carere ſuauitatibuſ nugaꝝ · et quas amittere metus fuerat · iam dimittere gaudiuꝫ erat · Eijciebas enim eas a me · tu vera et ſūma ſuauitas Eijciebas et ítrabas p̄ eis omni voluptate dulcior · ſed non carni et ſanguíni · omni honore ſublimior · ſed non ſublimib? ín ſe · omni luce clarior · ſed omī ſecreto interior · In ſinu abrahe viuit nebridi? dulcis amic? me? · Iam non ponit aurem ad os meum ſed os ſpirituale ad fontem tuū · vbi potat ſapiētiā tuam · Nec eiꝫ ſic arbitror ſebriazi ex ea vt obliuiſcat̄ mei · cum tu domine quem potat ille noſtri ſis memor · Dulce michi ſit domīe confiteri tibi · q̄bus ínternis me ſtimulis ꝓmoueris · et quō me cōplanaueris humilitatis montib? et collib? cogitatiꝰ mearū · et tortuoſa mea direxeris · et aſpa leneris · Quas tibi deus me? voces dedi · cum legerē pſalmos dauid, excludentes turgidum ſpiritum meum · rudis ín germano amore tuo · Volentes gaudere ítrínſecus facile euaueſcunt · et effundi tur ín ea que videntur et temporalia ſunt · et ymagines eorum famelica cogitatōne lambunt · O ſi fatigent̄ media · et dicant quis oſtēdit nobis bona Et dicam? & audiāt · Signatū eſt ſup nos lumen vult? tui domīe · o ſi viderūt iternū eternū quod ego quia guſtauerā · frendebā · quoniā eis oſtēdere non poterā · Ibi vbi michi irat? erā intus ín cubili

vbi cõpunct⁹ erã vbi et vetustatẽ meã mactãs sa
crificaueram Ibi michi dulce ſcere cepas·et dede
ras letiçiã in corde meo·Et exclamabã·legens hec
foris·& intus agnoſcens· Nec volebam multipli
cari terrenis bonis·deuorans temporalia & deuo
ratus temporalib⁹·cum haberem in eterna felicita
te aliud frumentũ. vinum & oleũ·Et clamabaz in
ſequenti verſu alto clamore cordis mei. O in pace
O in idipm·O qui dixit dormiam & requieſcam·
quoniã quis reſiſtet nobis cum abſorpta erit morſ
in victoria·Et tu es idipſum qui non mutaris·&
in te requies obliuiſcens omniũ laborũ·qm̃ nullus
alius tecum·ſed neqz ad alia multa adipeſcenda·q̃
non ſunt quod tu·ſed tu domine ſingulariter ĩ ſpe·
con·m. legebam hec & ardebam·q̃ prius latrator
amar⁹ fueram aduerſus literas tuas· de melle celi
melleas·& de lumine tuo lumineſas·Sicut autem
amici adulãtes puertunt·ſic inimici litigantes ple
rũqz corrigunt Nec tu qõ p eos agis·ſz qõ ipi vo
lunt eis retribuis·At tu domine rector omnium·
ad vſus tuos torques fluxum ſeculorũ·& de alte
rius anime inſania ſanas alteram

¶ LXXVI· ¶ De colloquio auguſtini cum matre ſuper veritatis cõ templatione

IMpendente die dormitiõis matris mee ego & ipa ad feneſtram colloquebamur ſoli valde dulciter·& imbiabamus ore cordis in ſuperna fluenta fontis vite·qui ẽ apud te·vt inde aſpſi p captu noſtro rem tantam quo quomodo cogitaremus·pambulanteſqz gradatim cuncta corporalia·adhuc aſcendebamus interius cogitando·& loquendo & mirando opera tua·& venimus in mentes noſtras & tranſcendim⁹ eas·vt attingerem⁹ regionem vbertatis indeficientis vbi paſcis iſrahel ĩ eternũ veritatis pabulo·Et ibi vita ſapientia eſt·p quam facta ſunt omnia·ſz ipa non fit·ſed ſic eſt vt fuit·& ſic erit ſemper·q̃nportius fuiſſe & futurum eſſe nõ eſt in ea·ſed eſſe ſolum quia eterna eſt·Et dum loquimur & imbiam⁹ illi·attingimus eam modice toto ictu cordis·& ſuſpirauimus·Et reliquim⁹ ibi primitias ſpirit⁹ religatas·& remeauimus ad ſtrepitum oris noſtri vbi verbum incipitur & finit̃·Et quid ſimile verbo tuo domine in ſe ſemp manenti ſine vetuſtate·atqz inouãtis omia·Dicebam⁹ ergo·Si cui ſileat tumultus carnis fantaſie terre aquarum & aeris·ſileant & poli·etiam ipa ſibi anima ſileat & tranſeat ſe nõ ſe cogitando:ſileant ſomnia·& imaginarie reuelatões·omnis lingua·& omne ſignum·& quidquid tranſeundo fit·ſi cui ſileant oĩno·qm̃ ſi quis audiat dicunt hec omnia·non ipa nos fecim⁹ ſed fecit nos qui manet ĩeternũ·His dictis ſi iaz taceant·qm̃ erexerũt aures in eum qui fecit ea·& loquatur ipſe ſol⁹ non p ea·ſed p ſeipſum·vt audiamus verbum eius·non p linguam carnis·neqz per vocem angeli·nec p ſonitum nubis·nec per enigma ſimilitudinis·ſed ipſum quem in his amam⁹ ipz ſine his audiam⁹·ſic nũc extendimus nos·& rapida cogitatõne attingim⁹ eternam ſapientiã ſup omnia manentem·Si ꝓtinuetur hoc·& ſubtrahant alie viſiões lõge imparis generis·& hec vna rapiat & abſorbeat·& recondat in interiora gaudia ſpectatorem ſuũ·vt talis ſempiterna vita·q̃le fuit hoc momentum intelligentie cui ſuſpiraui=m⁹·nonne hoc eſt, intra in gaudiũ domini tui·

¶ LXXVII· ¶ De oratõe ipſius de duplici confeſſione·

¶ Idem in libro decimo·

OGnoſcam te cognitor meus·ſicut et a te cognit⁹ ſum virt⁹ anime mee intra in eã.& coapta eam tibi·vt poſſideas ſine macula & ruga·Hec eſt ſpes mea·& ĩ ea ſpe gaudeo·quando ſanũ gaudeo·Cetera vero hui⁹ vite tanto magis flenda ſunt·quanto mim⁹ fleẽ in eis·Ecce veritatẽ dilexiſti·quia q̃ facit eam venit ad lucem·Et tibi quidem domine quid eſſet occultum in me·etiã ſi nollẽ confiteri tibi·Te em̃ abſconderem michi nõ me tibi·Nunc aũt qꝫ gemitus meus teſtis eſt diſplicere me michi·tu refulges & placeſ & erubeſcaz de me·& abijciã me·atqz eligã te·& nec michi nec tibi placeã niſi de te·Cũ ei mal⁹ ſũ nichil aliud ẽ confiteri tibi·qꝫ diſplicere me michi Cũ vero pi⁹·nichil aliud eſt cõfiteri tibi·qꝫ hoc ñ tribuere michi·quoniam tu domĩe benedicis iuſtũ ſed prius eũ iuſtificas impiũ·Quid michi cuz hominibus vt audiant confeſſiones meas·q̃ſi ipſi ſanaturi ſint languores meos·Curioſum genus ad cognoſcendã vitã alienam·deſidioſum ad corrigẽdã ſuam·Quid a me querũt audire quis ſim·qui a te nolũt audire qui ſint·Et quid eſt a te audire de ſe niſi cognoſcere ſe.Quo igit̃ fructu id volũt·An congratulari michi cupiunt·cũ audierint q̃ntum ad te accedã munere tuo·& orare pro me·cuz audierint quantũ tardet põdere meo·Indicabo me talib⁹·Amet in me fraternus ani⁹·qõ amandum doces·& doleat quod dolendũ doces·animus in=q̃m non extrane⁹ ſcilicet filiorũ alienorum·quorũz os locutũ eſt vanitatem &c̃·ſed fraternus ſcz qui cũ approbat me·gaudet õ me·cũ aũt improbat me dolet de me·quia ſiue iprobet me ſiue approbz·diligit me.Indicabo me talibus·Reſpirent in bonis meis.ſuſpirẽt ĩ malis meis·Bona mea iſtituta tua ſũt & dona tua·mala mea delicta mea ſunt & iudicia tua·Reſpirent in illis·ſuſpirent ĩ his·himn⁹ qz & fletus aſcendant in conſpectũ tuũ de fraternis cordib⁹ thuribulis tuis·Tu autem domine ñ deſerens cepta tua cõſũma impfecta mea·

¶ LXXVIII· ¶ De primo gradu contemplationis per creaturas viſibiles·

DErexiſti domĩe cor meũ·& amaui te·ſz & celũ & terra & omnia que in eis ſũt·ecce vndiqz michi dicunt vt amem te·Nec dicere ceſſant omnib⁹ diebus vt ſint inexcuſabiles·Quid aũt amo cũ te amo·Nõ corporis ſpeciem·nõ dulcẽ cantilenã·nõ aromatũ ſuauitatẽ·vl aliquid huiuſmodi·& tñ amo quãdam lucẽ·vocez·odorem·cibũ·amplexuz interioris homĩs mei.vbi fulget anĩe quod nõ capit locus.vbi ſonat quod nõ rapit tempus·vbi olet quod nõ ſpgit flatꝫ.ubi ſapit qõ nõ minuit edacitas.vbi heret quod nõ diuellit ſatietas·hoc eſt qõ amo cum deũ meũ amo Et quid eſt hoc·Interrogaui terrã & dixit·Nõ ſuz Et oĩa que in ea ſunt idẽ confeſſa ſunt·Interrogaui celũ & luminaria eius·& dixi omnib⁹ q̃ circũſtant fores carnis mee·Dicite michi de deo·qõ vos nõ eſtis·dicite michi de eo aliquid·Et exclamauerunt voce magna ipe fecit nos·Interrogatõ mea·intentio mea·reſpõſio eorũ·ſpecies eorũ Et direxi me ad me·& dixi michi·Tu quis es·& rñdi homo·Et ecce in me preſto ſũt & corp⁹ & anima vnũ exterius·aliud interi⁹·ſed melius quod interius·Renũciant quippe nũcij corporales pſidenti rationi·& iudicanti de reſponſione celi & terre

dicentiū·Non sumus deus·sed ipse fecit nos·Ego ita q̄ interior homo cognoui hec p exteriorꝭ miste rium·id est p sensus corporis mei· Nunquid ergo omnibus quibus integer est sens? apparet hec spe cies·Cur autem non omībus eadē loquitur·aīalia quidem pusilla & magna vident eam · nec tamen interrogare valent·non em̄ prepositā est in eis sen sibus nunciantibus iudex ratio·homines autē pos sunt interrogare · vt inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intellecta conspiciātur·sed amore subdūtur. eis·& subditi iudicare non possunt. nec illa respō dent interrogantibus nisi iudicantibus · Et vox quidem eorum·id est species eorum omnibus loq= tur·sed illi soli intelligūt. qui eam foris acceptam intus cum veritate conferunt·Dicit enim veritas non est deus celum & terra. neq̄ omne corp? · qa moles est minor in parte q̄ in toto·Iam tu melior es o anima·quia tu vegetas molem corporis tui · prebens ei vitam·qd̄ nullum corp? prestat corpi· Deus autem tuus etiam tibi vita est . Per ipsam igitur animam meam ad illum ascēdam·

¶ LXXIX· ¶ De ceteris gradibus p anīe vires.

Transibo vim meā qua corpori hereo· & vitaliter compagem eius repleo· quia cō munis est equis & mulis· Transibo & il lam que carnem meā sensificat·quia & ipsa cōmu nis est bestijs·& ecce venio in campos & lata pre toria memorie mee·vbi sunt thesauri innumerabi lium imaginum de huiuscemodi reb? sensib? inue ctarum·quas & ipsas abigo a facie recordatōnis mee dōec enubiletur quod volo·atq̄ in conspectū prodeat ex abditis · Ibi michi celum & terra p̄sto sunt cun omnibus que sentire in eis potui· preter illa que oblitus sum·Ibi michi & ipe occurro. me q̄ recolo qd̄ quando & vbi egerim· & quomodo cum agerem affectus fuerim · Ibi sunt omnia que siue experta a me siue credita memmi· Ex eadē co pia etiam similitudines rerum vel expertarum·vel ex eis quas non expertus sum creditarum alias atq̄ alias & ipe contexo . p̄teritis & ex his etiam futu ras actiones·& euentura & species·& hec omnia quasi presentia meditor · Hic sunt & illa omnia q̄ de doctrinis liberalibus p̄cepta nondum excide = runt·quasi remota interiore loco·nec eorum imagi nes·sed res ipsas gero. Nam cum audio tria gene ra questionum·an sit·quid sit·quale sit·sonoꝝ qui dem q̄bus hec verba confecta sunt imagies teneo & eos per aures cum strepitu transisse·ac iā non esse scio·Res vero ipsas que illis significāt̄ sonis· neq̄ vllo sensu corporis attigi · neq̄ vspiam vidi p̄ter animum meum·Et in memoria mea recondidi non imagines earum·sed ipsas·Que vnde & q̄ ad memoriam meam intrauerint nescio· Nam cum ea didici nō credidi alieno corde·sed i meo recogno ui·& vera esse approbaui · & commēdaui ei t̄āq̄m reponens vnde pferrem quando vellem· Quo cir ca michil est aliud ea discere· quorum non p sensus haurimus imagines·sed sicuti sunt sine imagībus p se ipsa intus cernimus · nisi ea que passim atq̄ indisposita memoria continebat·cogitando quasi colligere atq̄ animaduertendo curare· vt tanquam ad manum posita in ipsa memoria vbi ipsa prius & neglecta latitabant. iam familiari intentioni fa cile occurrant· Item continet memoriā numeroruꝫ dimensionumq̄ ratōnes & leges inumerabiles· q̄ rum nullam corporis sensus impressit·qa nec ipse colorare sunt·nec sonant·nec olent·nec gustate · nec contrectate sunt·Affectiones quoq̄ ani mei eadem memoria continet.non in modo quo eas ha bet animus cum patitur · sed longe alio·sicut sese habet vis memorie·Nam & letatum me fuisse re = minisco non letus· & tristiciam meam preteritam recordor non tristis·Nimirum memoria q̄si vēter est animi· letitia vero atq̄ tristitia quasi cibus dul cis & amarus·cum memorie cōmendantur·quasi traiecta in ventrem· recondi illuc possunt sapere nō possunt·Ecce igitur i memorie mee campis & antris & cauernis. innumerabiliter plenis inume rabiliū rerum generibus · siue per imagines sicut omnium corporum·siue p presentiam sicut artium siue nescio p quas notiones vel notatiōs · sicut af= fectionum·quas & cuꝫ anim? non patitur memo ria tenet·cum in animo sit quidquid est in memo = ria per hec omnia discurro atq̄ volito hac illac · penetro etiam quantum possū·& finis nusq̄m· Tā ta est vis memorie in homine viuente mortaliter. Trāsibo igit̄· ad hanc vim meaꝫ que memoria vo catur·per animum meū ascendens ad te· qui desu per michi manes·Habent em̄ memoriā pecora & aues·alioquin non cubilia nidos ve repeterent.nō alia multa quibus assuescunt· neq̄ enim assuescere valent vllis rebus ·nisi per memoriam·

¶ LXXX· ¶ Qualiter p memoriā experit̄ de? vel vita beata·

Sed vbi inuenia te vere bona & secura suauitas. Ei p̄ter memoriā te inuenio tui sū imemor Et quomō iam inueniam te si memor tui non sim . perdiderat em̄ mulier dra gmā·& quesiuit eam cum lucerna · & nisi memor esset eius·nō inuenisset eaꝫ·Cū enī essꝫ inuenta· vn de sciret vtrum ipsa esset si immemor eius esset . Quid cū ipsa memoria p̄dit aliquid sicut fit cū ob liuiscimur & querimus vt recordemur· vbi tandē querimus·nisi i ipsa memoria·& si aliquid p alio offeratur respuimus.donec illud occurrat quod q̄ rimus·& cum occurrerit dicimus·hoc est . Obliti ergo fueramus.nec totum exciderat sed ex parte qua tenebatur·ps alia querebatur·quia sentiebat se memoria non simul voluere quod simul solebat·& quasi detruncata consuetudine claudicans · reddi quod deerat flagitabat· Quomodo ergo quero te domine·cum enim te quero vitam beatam q̄ro·& quō eā quero·vtrū p recordatōnem tanquam eam oblitus sim·oblitūq̄ me esse adhuc teneaꝫ . an per appetitū discendi incognitam·siue q̄ nūquā scieri· siue quā sic oblit? fuerim·vt me nec oblitum esse memmerim·Nonne ipsa est beata vita quā omnes volūt·& oīno nolit nemo est· Vbi ergo nouerūt eaꝫ vt amarent·Nimirū habem? eā nescio in q̄ no ticia·de q̄ satago verū in memoria sit· quia si ibi ē iam beati fuim? aliquando.Nūquid si memimim? eā·sicut memimit carthaginē qui vidit·Nō ita·Nō enim videtur beata vita oculis · quia non ē corp? Nunquid sicut memimim? numeros·Nō· Qui enī hos habet in noticia · non adhuc querit adipisci · Nūqd sic memimim? gaudiū fortasse ita · Nā gau diū meum etiam tristis memimi· sicut vitam beatā miser·neq̄ nunquam corporis sensu gaudiū meuꝫ vel vidi vel audiui· sed expert? sum m animo meo Quoniam igit̄ gaudiū res est · quā se expertum non esse nemo potest dicere·ideo reperta ī memo ria recognoscitur·quando beate vite nomē audiē·

sed absit domie. vt si quocunqz gaudio gaudeam . beatum me putem. Est em gaudium quod non datur impijs. sed eis qui gratis colunt te . quorum gaudium tu es . & ipsa & beata vita gaudere ad te. de te. ꝓpter te. Qui autem aliud sectant gaudium non ipsum verum. ab aliqua tamē imagine gaudij voluntas earum non recedit. Omnes igit beati esse uolunt . Sed quia caro concupiscit adūs spiritum. & spiritus aduersus carnem . vt nō faciant quod volunt. cadūt i id qđ valent. eoqz cōtenti sunt. quia illud quod non valent non tantuz volunt quantum sat est vt valeant. Nam beata vita est gaudium de veritate. hoc gaudium omnes volunt. malunt enī de veritate. q̄ de falsitate gaudere. Itaqz multos expertus sum. qui fallere vellēt qui autem falli. nemimem. Amant igitur omnes veritatem. nec amarent: nisi aliqua noticia eiꝰ essz in memoria eorum . Cur ergo non de illa gaudent. cur non beati sunt. quia fortius occupantur i alijs que potius eos miseros faciunt . q̄ illud beatos quod tenuiter memmerūt. Adhuc enim modicum lumen est in hominibꝰ. ambulent. ābulent ne tenebre eos ꝓprehendāt.

CLXXXI.

Qz vita beata est gaudium de veritate sola.

OVr autem veritas parit odium . & inimicus eius factus est homo tuus prędicans veritatem. cum ametur beata vita que non est nisi gaudium de veritate . nisi quia sic amatur veritas. vt quicunqz aliud amant. hoc qđ amant velint esse veritatem . & quia falli nollent nolūt conuinci q falsi sint. Itaqz propter eam rem oderūt veritatem. quā pro veritate amant. amant eam lucentem. oderunt eam redarguentem . quia enim falli nolunt . & fallere volunt . amant eam cum se ipsa indicat. & oderunt eam cum seipsos indicat . Inde retribuit eis. vt qui se ab ea manifestari nolunt . & eos nolentes ipsa manifestet . & eis propterea non fit manifesta. Sic animus humanus languidus & cecus. turpis & indecens latere vult. se autem vt lateat aliquid non vult. ecō tra illi redditur. vt & ipe non lateat veritatem. & ipsum lateat veritas. Tamen etiam sic dum miser est. veris mauult gaudere q̄ falsis . Beatus ergo erit. si nulla interpellante molestia. de ipa per quaz vera sunt omīa sola veritate gaudebit. Vbi ergo veritas te inueni. vt discerem te . Neqz enim iam eras in memoria mea. priusq̄m te discerem. Vbi ergo te inueni vt discerem te. nisi in te supra me. Et nusquā locꝰ & recedimus & accedimus & nusq̄m locus. Veritas vbiqz presides omnibus consulentibus te simulqz respondes omnibus etiam diuersa consulentibus. liquide tu respōdes. sed non liquide omēs audiunt. Omnes vnde volunt consulunt sed non semper quod volunt audiūt. Optimꝰ minister tuus est. qui non magis intuetur. hoc a te audire quod ipse voluerit . sed potius hoc velle qđ audierit. Sero te amaui pulcritudo tam antiq̄ & tam noua. & ecce intus eras. & ego foris. & ibi te querebam. & in ista formosa que feciſti deformis irruebam. Mecum eras . & tecum non eram. ea me tenebant longe a te. que si i te n eēnt. n eēnt. Vocasti & clamasti. & rupisti surditatem meam. Choruscasti & splenduisti . & fugasti cecitatem meam. Flagrasti & duxi spiritum & anhelo tibi. Gustaui & esurio & sitio . Tetigisti me & exarsi i pacē tuā

Cuz inhesero tibi ex omni me. nusq̄m erit michi labor & dolor . & viua erit vita mea tota plena te Nūc aūt quem tu iples subleuas eū. qa te plenus non sum oneri michi sum Contendunt letitie mee flēde cum letandis meroribus. & ex qua parte stet victoria nescio.

CLXXXII. De temptationibus huius vite. & primo de concupiscentia carnis.

Heu michi domine miserere mei. ecce vulnera mea nō abscōdo. Medicus es. eger sum. tu misericors es. miser sum . Nunquid nō temptatio vita est humana super terrzam Quis velit molestias & difficultates. Tolerari iubes ea. non amari. Nemo quod tolerat amat. etiā si tolerare amat. Quāuis enim gaudeat se tolerare mauult non esse quod tolleret. Prospera in aduersis desidero. aduersa in prosperis timeo. Quis mē hec medi? locꝰ . vbi non sit humane vite temptatio. Ve ꝓsperitatib? seculi. semel & iteruz a timore aduersitatis. & a corruptōne letitie . Ve aduersitatibus seculi. semel & iterum & tercio. a desiderio prosperitatis. Et quia ipsa aduersitas dura ē . & ne frangat tolerantiam . nunquid non temptatio est vita humana super terraz sine vllo intersitio. Et tota spes mea. non nisi in magna misericordia tua. Da quod iubes. & iube quod vis. Impas nobis continentiam. & cum scirem ait quidam. qa nemo potest esse continens. nisi deus det . & hoc ipsum erat sapientie scire cuius esset hoc donum. Per continentiā quippe colligimur & redigimur in vnum. a quo in multa defluximus . Minus em̄ te amat qui tecuz aliquid amat qđ non propter te amat. O amor qui semper ardes. & nunquā extinguerís. caritas deus meus accende me. Iubes certe vt contineam a concupiscentia carnis. a cōcupiscētia oculorum. & ambitione seculi. Iussisti a cōcubitu. & quia dedisti factum est. Dz adhuc viuunt in memoria mea talium rerum imagines. quas ibi consuetudo mea fixit . & occurrantur michi vigilanti quidem carentes viribus. In somnis autē nō solum vsqz ad delectationem. sed etiaz vsqz ad cōsensionem. factumqz simillimum falsa visa persuadent. qđ vera vigilanti non possunt simillimum . Et vbi est tunc ratio. qua talibus suggestionibus resisto vigilans. Sepe etiam in somnis resistimus nostriqz proposito memores . atqz in eo castissime pmanentes . nullum talibus illecebris adhibemus assensum. Et tamē tantum interest . vt cum aliter accidit . euigilantes ad conscientie requiem redeamus. ipsaqz distantia reperiamus nos non fecisse. quod tamen in nobis quoquomodo factum eē doleam? Augebis domine magis magisqz in me munera tua. vt anima mea sequatur me ad te concupiscentie visco expedita. vt non sit rebellis sibi. atqz in somnis non solum ꝓpetret tales corruptelas p imagines animales vsqz ad carnis fluxum . sed ne consentiat quidem . Exulto igitur cum tremore in eo quod donasti michi. lugens in eo q̄ inconsummat? sum. sperans perfecturum te in me misericordias tuas vsqz ad pacem plenariam. quam tecū habebunt interioza & exterioza mea . cum absorpta fuerit mors.

CLXXXIII. De gule voluptatibus.

Et & alia malicia diei que vtinam suffi-
ciat ei Reficimus ei quotidianas ruinas corporis edendo & bibendo . priusq̄m

escas & ventrē destruas · cum occideris indigen
tiam saturitate minica · & corruptibile hoc iue
nis incorruptiōe sempiterna · Hoc autez me docui
sti · vt quemadmodum medicamenta sic alimenta
sumpturus accedam · Sed dum ad quietem satieta
tis ex indigentie molestia transeo · in ipso transitu
michi insidiatur laqueus concupiscentie · Ipse em̄
transitus voluptas est · & non est alius qua trāsea
tur · quo transire cogit necessitas · Et cum salus sit
causa edendi & bibendi · adiungit se tanquā pedis
sequa periculosa iocunditas · & plerūqz preire co
natur · vt eius causa fiat quod causa salutis me face
re vel dico vel volo · Nec idem modus vtriusqz ē ·
Nam quod saluti satis est delectationi parum est ·
Et sepe incertum fit vtruz adhuc necessaria corpo
ris cura subsidiū petat · an voluptaria cupiditatis
fallacia ministerium suppetat Ad hoc incertum in
felix hilarescit aīa · & meo prepat excusatiois pa
trocinīū · gaudēs nō appetē · qō satis sit moderatōi
valitudīs · vt obtētu salutis obrūpet negociū volu
ptatis · His tēptatōib? quotidie conor resistere et
ad te refero est? meos · qz psiliū michi debac re ñ
dū stat · Audiam vocem iubentis domini mei · non
grauent̄ corda vestra ī crapula & ebrietate · Ebrie
tas longe est a me · misereberis ne appropīquet mi
chi · Crapula nonnunq̄m surrepit seruo tuo · mise
reberis vt longe fiat a me · Nemo enim potest esse
continens · nisi tu des · Audiui apostolum dicentē
Omnia possum in eo qui me confortat · Conforta
me domine vt possim · da quod iubes · iube quod
vis · Iste se accepisse confiteē · & q̄ gloziatur ī do
mino gloziatur · Audiui alium rogantē vt accipiat
Aufer a me inquit ventris concupiscentias · Vn de
apparet sancte de? me? te dare · cū fit qō imperas
fieri · Docuisti me pater bone · omnia munda mun
dis · sed malum esse homī qui per offensionē man
ducat · & omnem creaturam tuam bonam esse · ni
chilqz abijciendum quod cum gratiarum actione
percipitur · & qui manducat non manducantē nō
iudicet · & q̄ non manducat manducantez nō sper
nat Didici hec · gratias tibi deo meo magistro meo
pulsatori aurium mearum · illustratori cordis mei ·
Quotidie certo contra concupiscentiā edendi &
bibendi · non enim est quod semel precidere & vl
tra non attingere decernam · sicut de concubitu po
tui · Itaqz freni gutturis temporata relaxatione &
constrictione tenendi sunt · Quis autem est domie
qui ñ rapiatur aliquantū extra metas necessitatis
quisquis est magnus est · magnificet nomen tuum
Ego autem non sum · quia homo peccator sum · sz
& ego magnifico nomen tuum · & interpellat te p
peccatis meis qui vicit seculum numerans me int̄
infirma membza corporis sui · quia imperfectū ei?
viderunt oculi tui · & in libro tuo omnes scriben
tur ·

¶ LXXXIIII · De illecebris odoratus & auditus ·

DE illecebza odoz ñ nimis satago · cū absūt
non requiro · cum assunt non respicio · pa
ratus eis etiam semper tacere · Ita michi
videor · forsitan fallor · Sunt eī iste plāgende tene
bze in quibus me latet facultas mea q̄ in me est ·
vt animus meus de viribus suis ipse se interzogās
non facile sibi credendum existimet · quia & qō iest
plerūqz occultum est · nisi experientia manifestetur
Et nemo securus esse debet ī hac vita que tota tē
ptatio est · Qui fieri potuit ex deteriori melior · ñ
fiat etiam ex meliore deterior · Vna spes · vna fidu
cia · vna firma promissio · misericordia tua · Volu
ptates aurium me tenacius implicauerant · & sub
iugauerant · sed resoluisti & liberasti me · Nunc in
sonis quos animāt eloquia tua · cum suaui voce cā
tantur & artificiosa · fateor aliquantuluz acquiesco
non quidem vt heream · sed vt surgam cum volo ·
At tñ cuz ipis sentencijs quib? viuūt vt admittā
tur ad me querunt in corde meo nōnullius dignita
tis locum · & vix eis prebeo congruentem · Aliquā
do enim plus eis michi videor tribuere honoris q̄
decet · dum ipsis dictis sanctis religiosius et arden
tius sentio moueri animos nostros m flamaz pieta
tis cum ita cantantur · q̄ si non ita cantarentur ·
& oēs affect? spirit? nostri pro suaui diuersitate
habere ꝓprios modos in voce & cantu · quoruz ne
scio qua familiaritate occulta excitatur · Sed de
lectatio carnis mee cui mentem eneruandam dari
non oportet sepe me fallit · dum ratōi sensus ñ ita
comitatur · vt patienter sit posterior · sed tantum
quia propter illam meruit admitti · etiam precur
rere ac ducere conatur · Ita in his pecco non senti
ens · & postea sentio · aliquando autem hanc falla
ciam immoderatius cauens · erzo nimia seueritate
vt melos omne cantilenazum suauium quibus dauí
ticum psalterium frequentatur · ab auribus meis
velim remoueri · & ipsius ecclesie · tutiusqz michi
videtur quod de alexandrino episcopo athanasio
sepe michi dictum est · qui taz modico fluxu vocis
faciebat sonare lectorē psalmi · vt ꝓnūciāti vici
niorē esset q̄ canēti · Ita fluctuo int̄ piculuz volupta
tis & experimentū salubritatis · magisqz adducor ca
nendi consuetudinem approbare in ecclesia · vt per
oblectamenta aurium animus infirmus in affectū
pietatis assurgat · Tamen cum michi accidit vt me
amplius cantus q̄ res que cantatur moueat · pena
liter me peccare confiteor · & tunc mallem non au
dire cantantem · Ecce vbi sum · flete mecum · & pro
me flete · qui aliq̄ boni vobiscū int̄? agitis · vnde fa
cta procedunt · Nam qui non agitis non vos hec
mouent · Tu autem domine miserere · & sana me · ī
cuius oculis michi questio factus sum, & ipse est
languor me? ·

¶ LXXXV ·

¶ De oculorum voluptate ·

REstat voluptas oculorum carnis · Pul
cras formas & varias · virides & ame
nos colores amant oculi · Nec teneāt hec
animam meam · teneat eam de? meus · qui hec fecit
bona valde · Sz ipe est bonū meū nō hec · Ipa regia
colorum lux illa omnia perfundens · insinuat se ita
vehementer · vt si repente subtrahatur cum deside
rio requiratur · & si diu absit contristat animum
O lux quam videbat tobias cum clausis oculis istis
docebat filiū viā vite Vna est · & alia ñ est · & vnū
omnes qui vitent & amant eā · At ista corpalis ·
illecebrosa & periculosa dulcedīe odit vitā cecis
amatoribus · Qui autem & de ipa laudare te volūt
deus creator omnium assumūt eam in himmo tuo
non absumantur ab ea in somno suo · Sic eē cupio
resisto seductionibus oculorum · ne implicentur
pedes mei quibus ingredior viam tuam · & erigo
ad te iugibiles oculos · ut euellas de laqō pedes me
os · Tu subīde euellis eos nā illaqanē Tu ñ cessas
euellē · ego aūt crebro ibereo vbiqz sparsis insidijs
qa neqz dormiet neqz dormitab̄ q̄ custodis israhel

Quam innumerabilia·varijs artibus & opificijs in vestibus·calciamentis vasis & huiuscemõi fabricatõnib9·picturis etiam diuersisq figmentis atq his vsum necessariũ atq moderatuz & piam significatõnem longe transgredientib9·addiderũt homies ad illecebras oculoz·foras sequentes qõ faciunt intus relinquẽtes a quo facti sunt·& exẽ minantes quod facti sunt·At ego domine deus meus & decus meũ·etiã hinc dico tibi himnum·& sacrifico laudem sanctificatori meo·quoniam pulcra traiecta per aĩmas in man9 artificiosas ab illa pulcritudine veniunt·que est super aĩmas cui suspirat aĩma mea die ac nocte·Sed pulcritudinuz exterioz opatores & sectatores inde trahunt appbandi modũ·non ãt inde trahũt utẽdi modũ·& ibi est·& non vident eum vt non eant longius & fortitudinẽ suam ad te custodiant·nec eam spargant in deliciosas lassitudines·Ego aũt hec loqns & discernens etiam in illis pulcris gressuz inecto sed tu euellis domie·quoniã misericordia tua ãte oculos meos est·Naz ego capioz miserabiliter·et tu euellis misericorditer aliquãdo non sentientem quia suspensus inciderã aliquãdo cum doloze·qz iam inhaserã· ¶ LXXXVI ¶ De curiositate·

Vc accedit alia forma temptatõnis multipliciter piculosa·Preter carnis concupiscentiam que est in delectatõne oim sensuũ·mest aĩme per eosdem corpis sensus quedã se non oblectandi in carne sed expiendi per carnẽ vana & curiosa cupiditas·nomine cognitõnis & sciẽtie palliata·que(quia in appetitu noscenti ẽ oculi aũt sunt ad noscendũ in sensib9 principes)cõ cupiscentia oculoz eloquio domico appellaẽ·Ex hoc aũt euidenti9 discernẽ quid voluptatis quid curiositatis agaẽ per sensus·q voluptas pulcra·canora·suauia·sapida & lenia sectaẽ·Curiositas aũt etiam his contraria causa temptãdi nõ ad subeundum molestiã·sed expiendi nocendiq libidine Quid eñ voluptatis habet videre ĩ laniato cadauere·quod exhorreas·& tamẽ sicũbi iacet occurrunt vt cõtristenẽ vt palleant·Timent etiã ne in somnis hoc videant·quasi qnisq eos vigilantes videre coegerit·aut pulcritudis fama vlla psuaserit·Ita & in ceteris sensib9 que psequi longum est ex hoc morbo cupiditatis in spectaculis exhibentur queq miracula·Hinc ad pscrutanda occulta nature que pter nos est opata ppediẽ· que sciẽ nihil pdest·& nihil aliud q scire homies capiunt·Hinc etiam si quid eodẽ puerse scie fine per magicas artes querie·hinc etiam in ipa religione deus temptaẽ·cum signa & pdigia multa flagitantur·non ad aliquã salutem·sed ad solam expientiaz deserata·Sane me iam theatra non rapiunt·nec curo nosse transit9 siderũ·Verũtamẽ in quã multis mimutis reb9 curiositas nostra quotidie labatur·quis enumeret·Quotiens narzãtes inania primo quasi toleram9·ne offendamus infirmos· deinde paulati libenter aduertim9·canem curzentez post leporẽ iam non specto cum in circo fit·at vero in agro si casu transeã·auertit me fortassis ab aliqua magna cogitatõne atq ad se cõuertit illa venatõ non deuiare cogens corpe iumẽti·sed corois inclinatõne·& nisi iam mihi demonstrata infirmitate mea cito ãmoneas·aut ex ipa visione p aliquã cõsideratõnem in te assurgere·aut totũ ptemnere aut transire·vanus hebesco·Quid cum me domi seoẽ tem stellio muscas captãs·vel aranea retib9 suis irruentes implicãs·sepe ĩtentũ facit·Num qz pua sunt aĩmalia·ideo non res eadẽ agiẽ·Pergo inde ad laudandũ te creatorẽ mirificũ·atq ordinatorẽ oim rez·sed non inde intent9 esse incipio·Alid ẽ cito surgere·aliud non cadere· Cunq huiusmõi rerũ cõceptaculũ sit cor nostz·& portet copiose vanitatis cateruas·hinc & orõnes nostre sepe interrumpũẽ atq turbanẽ & ante cõspectũ tuum dum ad aures tuas voce cordis intẽdim9·nescio vnde irruentib9 nugatorijs cogitatõnib9 res tanta precidiẽ· ¶ LXXXVII ¶ De vano appetitu fauoris & laudis·

Dvnquid domie qui sol9 sine tipo domiris·quia tu solus verus domin9 es qui nõ habes dominũ·nunquid hoc temptatõnis genus cessabit a me ĩ hac vita timeri & amari velle ab homib9·non pter aliud sed vt inde sit gaudiũ quod non est gaudiũ·misera vita est·& seda iactãtia·hinc fit vel maxime nõ amare te·nec caste timere te·ideoq superbis resistis·humilibus aũt das grãm·Itaq nobis quia pter quedam humane societatis officia necessariũ est amari & timeri ab homĩbus·instat aduersazi9 vere beatitudinis nostre·vbiq spargẽs in laqueis·euge euge·vt dũ auide colligim9·incaute capiamur·& a veritate tua gaudiũ nostz deponentes ĩ hoĩm fallacia ponamus·& libeat nos amari et timeri·non pter te sed pro te·peruersa via atq distorta imitari te· Ceterz qui laudari vult ab homĩbus vitupante te non defendeẽ ab hominib9 iudicante te·nec eripietur damnãte te·Cum aũt non laudaẽ peccatoz ĩ desideriis anime sue·laudaẽ homo pter aliquod donum quod dedisti ei·At ille pl9 gaudet sibi laudari se·q ipm donũ vnde laudaẽ habere·etiã iste te uituperante laudaẽ·& melioz iam ille qui laudauit·q ille qui laudat9 est·illi eñ placuit in homine donum dei·huic aũt magis placuit donum hominis q dei·Tẽptamur sic domie quotidie·Quotidiana fornax nostra est humana lingua·Est eniz qualiscunq in alijs temptatõnũ generib9 mihi facultas explorãdi me·in hoc pene nulla est·Naz & a uoluptatib9 carnis & a curiositate supuacua cognoscẽdi·uideo quantũ assecutus sim posse refrenare animũ meum cum eis rebus careo·uel uolun tate·uel cum absunt·Tunc enim me interrogo q magis minus ue mihi molestũ sit non habere·laude uero ut caream9·atq in eo expiamur quid possumus·nunquid male uiuendũ est·& tam perdite atq immaniter·ut nemo nos nouerit qui nõ detestetur·que maioz dmentia dici potest·At si bone uite & bonoz operum comes & solet & debz eẽ laudatõ·tam comitatum eius q ipam bonam uitã deseri non optet·non autẽ sentõ sine quo esse·aut equo animo aut egre possim·nisi cum abfuerit·

¶ LXXXVIII ¶ Adhuc de appetitu laudis·

Ecce in te ueritas uideo non me laudib9 meis pter me·sed pter pximi utilitatẽ moueri optere·& utrũ ita sit nescio·obsecro te deus meus·& meipm mihi indica·ut confitear confessuris pro me fratribus meis· quod ĩ me saucium reperero·Interim me diligentius interrogem·si utilitate pximi moueor in laudibus meis· cur minus moueor·si quisq alius iniuste uituperetur q si ego·cum utraq tõtumelia eadem iniqtate coram me iaciatur·An & hoc nescio . etiam ne id restat·ut non faciam ueritatem coram te in

corde meo & in lingua mea & seducam meip̃m. in
sania hãc domine longe fac a me· ne oleum pec-
catoris mihi sit os meum· ad impinguãdum caput
meum: Egenus et pauper ego sum · et melior in oc
culto gemitu displicens mihi· et querẽs misericor
diam tuam· donec reficiaẽ defectus meus· & per
ficiatur vsq; in pacem quã nescit arrogantis ocu
lus· Sermo aũt ore procedens· & facta que inno
tescunt hominib? habẽt temptatõnem piculosssimã
ab amore laudis· qui ad priuatã quandam excellẽ
tiam contrahit emẽdicata suffragia· temptat etiam
cum a me in me arguitur· eo ip̃o quo arguiẽ· Et se
pe homo de ip̃o vane glorie contemptu vani? glo
riatur· Ideoq; non iam de ip̃o cõtemptu vane glo
rie gloriatur· non em̃ eam cõtemnit cum gloriatur
intus· Etiam intus est aliud in eodem genere tem
ptatõnis malũ quo manescũt qui sibi placent ò se
q̃uis aliis vel non placeãt vel displiceant· nec pla
cere affectant ceteris· sed sibi placẽtes· multũ sibi
displicent· non tantũ de non bonis quasi bonis·
sed etiam de bonis tuis quasi suis· aut etiam sicut
de tuis· sed tanq̃ ex meritis suis· aut etiaz sicut ex
tua gratia non tam socialiter gaudentes· sed aliis
inuidentes eam· In his omnibus piculis vulnera
mea domine magis subinde a te sanari q̃ mihi nõ
infligi sentõ· LXXXIX De otẽpla
tõne vere lucis & bñficõ incarnatõis.

TV es lux pmanens· quaz de omibus cõ
sulebam. an essent· quid essent· quãti pen
denda essent· & audiebam docentẽ ac iu
bentem Et sepe illud facõ· hoc me delectat et ab
actõnibus necessitatis quãtum relaxari possum ad
illam voluptatẽ refugio· Nec in his omnibus que
pcurzo consulens te· inuenio tutum anime mee lo
cum nisi in te· quo colligant̃ sparsa mea · nec a te
quicq̃ recedat ex me· & aliquando intromittis me
in affectum multum inusitatũ introrsz? · ad nescio
quam dulcedinẽ· que si pficiatur ĩ me· nescio quid
erit· quod vita ista non erit· Sed recido in hec erũ
nc sis ponderibus · & resorbeor solitis & teneor·
& multum fleo· Sed multũ teneor tantũ consue
tudinis sarcina digna est· hic esse valeo nec volo·
illic volo nec valeo· miser vtrobiq; · Ideoq; consi
derauí languores peccatorz meorz in cupiditate tri
plici· & dexteram tuã inuocaui ad salutem meam·
Vidi em̃ splendorẽ tuum corde saucio· & repcuss?
dixi· Quis illuc potest· piectus sum a facie oculo
rum tuorz· Tu es veritas super omnia presidens·
At ego per auaritiã meam non amittere te volui
sed volui tecum possidere mendaciũ· sicut nemo
vult ita falsum dicere vt nesciat ip̃e quid verz sit
itaq; amisi te· quia non dignaris cũ mendacõ pos
sideri· Quem ergo inuenirem qui me reconciliaret
tibi· Mediator inter te et homies oportuit vt ali
quid haberet simile tibi· aliquid simile hominibus
ne in vtroq; similis hominib? longe esset a deo·
aut in vtroq; silis ò longe esset ab homibus atq;
ita mediator non esset· hic est quem secreta tua
misericordia demonstrasti humilib?· & misisti ut
eius exemplo etiam ip̃am discerent humilitatẽ· hic
inter mortales peccatores & mortalis & iust? ap
paruit· mortalis cum homĩbus · & iustus cum deo
Vt quia stipendiũ iusticie vita est & pax· per iu-
sticiam coniunctam deo euacuaret mortem iustifi
catorz impiorz· quam cum illis voluit habere com
munem· Hic demonstratus est antiquis sanctis·
vt ipsi ita per fidem future passiõis eius· sicut nos
per fidem preterite salui fierent · Quomodo nos
amasti pater bone· qui filio tuo vnico non peper
cisti· sed p nobis impijs tradidisti eum· p nobis
tibi factus est victor & victima · & ideo victor
quia victima· p nobis tibi sacerdos et sacrificium
& ideo sacerdos quia sacrificiũ faciens tibi nos de
seruis filios· de te nascendo· nobis seruiendo Me
rito mihi spes valida in isto est· quia sanabis omĩs
meos languores per eum qui sedet ad dexterã tuã
& te p nobis interpellat alioquin desperarez· mul
ti em̃ & magni sunt eidem languores· sed amplî
or est tua medicina· Potuim? putare quod verbũ
tuum remotum esset a coniunctõne homĩs· & de
sperare de nobis nisi caro fieret· & habitaret in no
bis· Iste tuus vnicus in quo sunt omnes thesauri
sapientie & scientie absconditi· redemit me sãgui
ne suo· Non calumaient̃ mihi superbi· quoniaz co
gito precium meum· & manduco· & bibo · et ero
go· et pauper cupio saturari ex eo inter eos qui e-
dunt et saturant̃· et laudabunt dominũ qui requi
runt eum· CXC Qz ad beatitudinẽ via sit
amor ordinatus·

OMnes beate viuere volumus· beat? aũt
neq; ille est· qui non habet quod amat q̃
lecunq; sit· neq; qui habet quod amat si
noxium sit· neq; qui non amat quod amandum est
cum sit optimum· Nam et qui appetit quod adipi
sci non potest cruciatur· et qui adeptus est qõ adi
piscendum non esset fallitur· et qui nõ appetit qõ
adipiscendũ esset egrotat· Restat ergo quartum
vbi beata vita inueniri queat· cum id quod ẽ ho
minis optimum· et amatur et habetur Quid est er
go homĩs optimũ · Tale debet esse quod nõ amit
tat inuitus· Virtus certe animam facit optimam·
et pculdubio aliquid aĩma sequitur vt virtutem
assequatur· Hoc ergo erit aut ip̃a anima· aut vir
tus· aut aliud quid· At si seip̃am· stultum quid se
quitur· stulta est em̃ ante adeptã virtutem· et si se
quitur stultam· eandem stulticiam quã vitat asse
quitur· Si aũt virtutem· quomõ sequiẽ id quod ñ
est· aut quomodo assequi cupit quod habet· aut
igitur virtus est pzeter animam· aut aliquid aliud
sequitur anima· quo virtutis et sapientie compos
fit. hoc autem aut homo sapiens erit· aut deꝰ· Sz
iam dictum est tale quid esse debere· quod inuiti
nequeamus amittere· Quis vero dubitet hominẽ
sapientem. si eum sequi satis putauerim?· auferri
nobis posse· Deꝰ igitur restat· quem si sequimur
bene. si autem assequimur beate uiuimus· sed quo
modo sequimur quod non videmus· aut quomo
do videmus qui insipientes sumus· q̃ em̃ mẽs cũ
stultitie nube obtegatur· illam lucẽ valeat vel ei
am conetur haurire· hactenus potuit ratõ perdu
ci· Versabatur non em̃ veritate certior· sed cõsue
tudine securior in rebus humanis· at ubi ad diuĩa
peruentum est auertit se· non potest intueri· pal
pitat· estuat· inhiat amore· reuerberatur luce veri
tatis· ad familiaritatem tenebrarum suarz non ele
ctõne sed fatigatõne conuertiẽ· q̃ hic formidãdũ
ne maiorem hinc concipiat anima imbecillitatem
nisi quietem fessa cõquirit· Ergo refugere ĩ tene
brosa cupientibus diuina dispẽsatõne nobis ista
auctoritatis opacitas occurrat· et mirabilib? rez
vocibusq; librorz velut signis· tempatõnibus veri
tatis· umbrisq; blãdiaẽ Itaq; uere religionis fide
p̃ceptis seruatis· non debamus uiã· quã nobis de?
et patriarcharuz segregatõne et legis vinculo et

ꝓphetarum prefagio & ſuſcepti homis ſacraīto & apoſtolo⁊ teſtimonio· & ſanguine martiu & gentium occupatōne muniuit· noſtraſq; ratiuncu las diuinis ſubmittam⁹ affatibus· Audiam⁹ ergo quem finem bono⁊ nobis xp̄e preſcribas· nec du bium quin is ſit finis· quo nos ſūmo amore tendē iubes· Diliges inquit dominū deum tuū ex toto corde tuo & ex tota aīma tua et ꝓxim tuu⁊ &c̄· Vellem videre quid poſſet eſſe ampli⁹· Quid ad hec paulus· Scimus inquit quia diligentib⁹ deum omīa co ī bonum· Dicat etiam dilectōis modū Quis nos inquit ſepabit a caritate xp̄i trī· an· an· & cer· Dilectō igit̄ in deum redit· qua ſe illi ho mo non cōponere ſed ſupponere affectat· qō quā to fecerit inſtanti⁹ tanto erit beatio⁊ & ſublimio⁊ & illo domīante liberi erim⁹· fietq; per caritatē vt conformemur deo· & circumciſi ab hoc mū do non confundamur cum his que nobis debent eſſe ſubiecta· ¶ XCI ¶ Q⁊ virtus nihil aliud ſit ꝙ amor dei ſūm⁹·

DEniq; ſi virtus ad beatam vitā nos du cit· nihil virtutē eſſe affirmauerim· niſi ſū mum amorem dei· Nam & illud ꝙ vir= tus quadriptita dicīt̄· ex ipſius amore vario quo dam effectu dicīt̄· Eſt em̄ tempantia amor integrū ſe prebens ei quod amat̄· fortitudo eſt amor facile tolerans omīa ꝓpter id quod amat̄· iuſticia amor ſoli amato ſeruiens· & ideo recte domīans· pru dentia amor ea quibus adiuuat̄ ab eis quibus im pedit̄ ſagaciter eligens· Sed hunc amorem non cuiuſlibet ſed dei eſſe diximus· id eſt ſummi boni· ſumme ſapientie· ſūme concordie· Eſt em̄ caritas ſimplex & pura· que ſpūſancto inſpirata ꝓducit ad filium· per quem pater cognoſcitur· Omne igi tur officium tempantie eſt exuere veterē hominez & in deo reuocari· id eſt cōtemnere illecebras om nes corporeas· laudemq; popularem· totūq; amo rem ad diuina conferre ne ſubijciat ſe homo ꝑ pec cata his rebus· que ſibi per recte facta diuina lege ſubiecta ſunt· Quid eſt em̄ aliud falſis bonis illu di atq; decipi· ꝙ teipo inferiora miranda & ap̄e tenda arbitrari· Habet igit̄ vir tempans in his re bus mortalibus vite regulam vtroq; teſtamento firmatam· vt eo⁊ nihil diligat· nihil per ſe appetē dum putet· ſed ad vite huius atq; officio⁊ neceſſi tatem quantum ſatis eſt vſurpet· vtentis mode ſtia· non amantis affectu· De fortitudine aūt non multa dicenda ſunt· amor nanq; ille de quo loqui mur· quem tota ſanctitate inflamatū optet eſſe in deum in non appetendis iſtis temperās· in amittē dis fortis vocaē Sed inter hec omīa que in hac ui ta poſſidenē· corp⁹ grauiſsimū vinculū eſt iuſtiſ ſimis dei legibus ꝓpter antiquū peccatum· quo ni hil eſt ad predicandū notius· nihil ad intelligendū ſecretius· hoc ergo vinculum ne concuciaē atz ve xetur laboris & doloris· ne aūt auferaē atq; pima tur· mortis terrore aīmam quatit· Amat em̄ illud vi conſuetudinis· non intelligens ſi eo bene atq; ſcienter vtaē· reſurrectōnem reformatōnēq; eius ope et lege diuina· ſine ulla moleſtia iuri ſuo ſubdi tam fore· Sed cum hoc amore totum in deum cō uerterit· his cognitis non ſolum mortem cōtēnet ſed etiam deſiderabit· ſed reſtat cum dolore mag no cōflictō· nihil tamē eſt tam durum atq; ferreū quod non amoris igne vincaē· quo cum ſe aīma za piet in deum· ſuper omnē carnificinam libera & admiranda volitabat pennis pulcerrimis & ite gerrimis· quibus ad dei amplexū amor caſtus ī nititur· Ad exemplum aūt nobis conſiderandum eſt amatores auri vel laudis vel feminarum ꝙ fo⁊ tes ſunt in ꝓferendo ꝓ eo quod diligūt· cum ille non amor ſed cōgruentius cupiditas vocet̄ in qui bus apparet quantus ſit impetus animi ad ea que diligit curſu flexo per inania queq; tendentis· Ar gumētoq; nobis eſt ꝙ ſint omīa ꝓferenda ne dere ramus deum· ſi tanta illi ne deſerant amata ꝓferāt Merito cōmemorandus eſt ſanctus iob in cuius vocibus ſatis elucet· quanti pendē̄da ſunt iſta· q cum volūt homines per dominatōnē tenere· & ab his potius per cupiditatem tenenē· & rex⁊ morta lium ſerui fiunt dum imperite domī eſſe deſiderāt Amiſſis em̄ ille omnibus repēte diuitijs tam ī con cuſſum aīm tenuit & infixū deo· vt ſatis non illaſ ſibi magnas fuiſſe oſtēderet· ſed ſe illis· ſibi autem deum· quo aīmo ſi eſſe poſſēt noſtri temꝑis homi nes· non magnope m·n·t· ab illo⁊ poſſeſſione pro hiberemur vt ꝓfecti eēmus Multo em̄ mirabilius eſt non inherere iſtis· ꝙuis poſſideas· ꝙ ea omnīo non poſſidere· Iuſticie vero cōgruit vt deo quem diligit libētiſſime ſeruiat· ceteraq; omīa ptim ſibi ſubiecta regat· partim ſubijciēda preſumat· Nec de prudētia diuti⁹ diſſerēdum eſt· ad quam diſcretio pertinet appetēdo⁊ & vitando⁊· que ſi deſit· nihil horum que dicta ſunt effici poteſt· hui⁹ ex cubia⁊ vigilia eſt ne ſurrepēte paulatim mala ſua ſione fallamur· Qui em̄ ſpnit modica paulatim de ficit· ¶ XCII· ¶ De bipertita dile ctōne·

QVid ampli⁹ de moribꝰ diſputē· ſi deus eſt ſūmū bonum homis· nihil aliud eſt homini bene viuere· ꝙ toto corde· tota aīma tota mente deum diligere a quo exiſtit· vt i corruptus in eo amor cuſtodiatur· quod eſt tem perantie· nullis frangatur incōmodis· quod ē for titudinis· nullis alijs ſeruiat· quod eſt iuſticie· vi gilet in diſcernēdis rebus ne fallacia ſurrepat qō eſt prudētie· Hec eſt homīs una ꝓfectō· qua ſola impetratur ut ueritate pfruatur· hoc nobis utro q; teſtamēto conijcitur Non poteſt aūt ſeꝑm nō diligere qui deum diligit· immo ille ſolus ſe dili= git qui deum diligit· quia ſedule agit· ut ſum= mo bono pfruatur· Quod aūt agis tecum· agēdū eſt cum ꝓximo· ſcz ut ad id bonum ad quod ipſe tendis eum adducas· Illud em̄ eſt unum bonum quod omnibus tecū tendētibus non fit anguſtu⁊ Ex qua ſcilicet dilectōne ꝓximi naſcūtur officia ſocietatis humane· in quibus non errare difficile eſt· Duobus em̄ mōis peccatur in homine· uno si leedatur· alio ſi cum poteſt nō adiuuetur· Cunq; ho mo ſit aīma ratōnalis mortali utēs corpe· partim corpi· partī aīme benefacit qui ꝓximū diligit· ad corpus pertinet medicina ad aīmā diſciplia· Me dicinā uoco quidquid corpis inſtaurat uel tuetur ſalutē· ut eſt cibus· potus· regimē· & tectū & hu iuſmodi Diſciplina uero illa que aīmi medicia eſt in duo diſtribuitur· ſcz cohibitōnē· & inſtructēz Cohibitō timore· inſtructō amore pficitur· eius di co cui per diſciplinā ſubueītur· Nam qui ſubueīt nihil hor⁊ habet niſi amare In his duob⁹ dominus teſtamētis duobus diſciplie nobis regulam dedit In ueteri em̄ tior prevalet· in nouo amor Qō ibi ſeruit⁹ hic libertas ab apoſtolis predicatur Me rito igitur o eccleſia catholica non ſolum ipſu⁊ cuius adeptō uita beata eſt pure colendū p̄dicas

cui soli aīa rat̄nalis coherendo non misera est
secludens omne quod factū est quod subditū tem
pori·neq; confundens quod eternitas· quod veri
tas·quod pax distinguit.neq; sepans quod maie
stas vna coniungit sed etiam pximi caritatem ita
cōplecteris·vt variox morbox quibus p pecca
tis suis aīme egrotant· omis apud te medicina p
polleat· ¶ XCIII ¶ De rebus fruendis &
utendis & de diligendis ¶ Idem in libro de do
ctrina xp̄iana·

REs quib? fruendum est nos beatos faci
unt.istis quibus utendū est tendentes
ad beatitudmē adiuuamur & quasi admi
niculamur·vt ad illas que beatos nos faciunt pe
uenire·& eis inherere possimus·Nos vero q̄ frui
mur & utimur inter vtraq; cōstituti·si eis quib?
utendum est frui voluerim? impeditur cursus no
ster·ut ab his rebus quibus fruēdū est obtinēdis
vel retardemur·vel etiam reuocemur inferiorum
amore prepediti· Frui em̄ est amore inherere alicui
rei ꝓpter seip̄am· uti vero quod in usum venerit
ad id quod amas obtinendū referre si tamē aman
dum est·Nam usus illicitus abusus poti? nomina
dus est·sicut cum loquimur vt id quod in animo
gerimus in aīm audientis p aures carneas illabat̄
tic sonus verbum quod corde gestam? & locutio
vocatur·non tamē in eum sonum cogitatō nostra
cōuertitur·sed apud se manens integra formam
vocis qua se insinuat aurib? sine aliqua labe sue
mutatōnis assumit·ita verbum dei non cōmutatū
caro tamen factum est vt habitaret in nobis·Sic
aūc qui medet̄ vulneri corpis adhibet quedā con
traria·ut calidū frigido·humidū sicco· quedaq; ve
ro similia·ut limbeolū uel rotundo vulneri rotū
dum·vel oblongo oblongū·sic sapientia dei homi
nem curans seip̄am exhibuit ad sanandū ip̄a medi
cus & ip̄a medicina·Quia ergo per superbiam ho=
mo lapsus erat·humilitatē exhibuit ad sanandum
Serpentis astucia vel sapientia decepti sum?·per
dei clemētiam liberati sumus·Nos immortalitate
male usi sum?·xp̄s mortalitate bene usus est vt ui
ueremus·Corrupto aīo femine ingressus est mor
bus·integro aīmo femine p̄cessit salus·similia ve
ro quasi ligamēta vulneribus nostris adhibita hec
sunt·q̄ per femīam deceptos per femīam nat?·ho
mo homies.mortalis mortales liberauit· Hec aūt
regula dilectōnis diuinit? cōstituta est · diliges
deum ex toto corde tuo &c̄·ut omnes cogitatōes
tuas·& omnem uitam·& omnē intellectū in illū
conferas·a quo habes ea que cōfers·Nullam em̄
partē reliquit vite nostre que vacare ōbeat·& qua
si locum dare ut alia re velit frui·sed quidquid
aliud diligendū venerit in aīm illuc rapiaē quo to
tus dilectōnis impetus currit· Quisquis ergo re
cto pximū diligit·hoc cum eo debet agere·ut eti
am ip̄e toto corde tota aīma tota mēte diligat de
um Sic em̄ diligens eum tanq̄ seip̄m·totā dilectō
nem sui & illius refert in illam dilectōnem dei·q̄
nullum a se riuum extra patiē duci·Non aūt omīa
quibus utendum est diligenda sunt·sed illa sola q̄
aut nobiscum quadā societate referunt̄ in deum si
cut est homo vel angelus·aut ad nos relata bene
ficio dei per nōs indigent sicut est corpus· Nam
utiq; martires non dilexerūt scelus psequentium
se·quo tamen usi sunt ad pmerendum deum· cuz
ergo quattuor sint diligenda· vnum quod supra
nos est·alterum quod nos sumus·alterz quod iux
ta nos est·alterz quod infra·de secundo & quarto
nulla precepta danda erant· quantumlibet em̄ ex
cidat homo a veritate·remanet illi dilectō sui &
corpis sui fugax quippe aīmus ab incommutabili
lumine oim regeneratore·id agit vt sibi ip̄e regnz
& corpi suo·Magnum vero aliquid adeptū se pu
tat·si etiam sotijs·id est alijs homībus dominari
potuerit·quod affectare est intollerabilis omino
superbia·& sibi tanq̄ debitum vendicare quod dei
est ꝓprium·Qz aūt nonnulli dicunt malle se esse si
ne corpore omino fallunt̄ non em̄ corpus suum
sed pondus eius & corruptōnes oderunt· nec ul'
lum corpus sed incorruptū & celerrimū corpus
habere uolunt·Quia ergo precepto opus nō erat
ut se quisq; & corpus suum diligat·hec em̄ incon
cussa lege nature diligimus· que etiam in bestijs
ꝓmulgata est·restabat ut de illo quod supra nos
est & de illo quod iuxta p̄cepta sumerem?·Vnō
diliges inquit dominū ex toto corde &c̄·& pxīm
tuum sicut teip̄m·ubi si totum intelligas·id est ani
mam & corp? pximi·nullū rez diligendarz gen?
in his duob? mandatis pretermissū est cum enim
p̄curat dilectō dei·& eius modus prescript?·ap
pareat ita ut cetera in illum cōfluant·de dilectōe
tua nihil dictum videtur·Sed cum dictum est &
pxīm tuum sicut teip̄z·simul & tui abs te dilectō
non p̄termissa est· ¶ XCIIII ¶ De ordīe
dilectōnis.

ILle iuste & sancte viuit·qui rerum inte
ger estimator est·Ip̄e aūt est qui ordina
tam habet dilectōnem·ne aut diligat nō
diligendū·aut non diligat quod diligendum est·
aut amplius diligat quod minus diligendū est·aut
minus vel plus quod eque diligendū est·aut eque
quod minus uel plus diligendum est· Omīs qui
dem peccator inquantū peccator non est diligen
dus·& omis homo inquantum homo est diligen
dus ꝓpter deum·deus vero ꝓpter seip̄m·Et si de
us omī homīe amplius diligendus est·plus dēt qs
q; deum diligere q̄ seip̄m . Item alius homo dili
gendus est plus q̄ corpus nostrz·quia ꝓpter deū
diligenda sunt omnia· & potest nobiscum alius
homo frui deo quod non potest corpus· Omnes
aūt homines eque diligendi sunt·sed cum omnib?
pdesse non possīs·his potissimum cōsulendū est
qui p locorz & temporz uel quarūlibet rez oppu
nitatibus·cōstrictis tibi quasi quadam sorte iun
guntur·inimicos aūt nostros diligim?·non enim
timemus quia nobis auferre possint quod dili=
gimus·sed poti? eos miseramur: quia tātomagis
nos oderūt quanto ab illo quem diligim? seperati
sunt· ad quem si cōuersi fuerint & illum tanq̄ be
atificum bonū·& nos tanq̄ socios tanti boni ne
cesse est ut diligant·Si aūt vel cui prebendū est·
uel a quo nobis prebendū est officiū misericordie
recte pximus dicitur··sicut ex pabola domī in euā
gelio probatur·ubi proximū esse non docuit nisi
illum qui erga lanciatū recreandū atq; curandum
misericors extitit·ex eo quo cōsequēs est· vt etiā il
le a quo nob̄ hoc uicissim exhibēdū est pxim? nr̄
sit; proximi em̄ nomen ad aliquid est· nec quisq̄
esse proximus nisi proximo potest; manifestū est
hoc p̄cepto quo iubemur diligere proxīm· etiā sā
ctos angelos cōtineri·a quibus magna nobis mi
sericordie officia impenduntur; ceterū diligit nos
deus non tanq̄ fruens·sed tanq̄ utens · Sed nec
sic utitur ut nos·nam nos res quibus utimur ad

hoc referim? vt dei bonitate ꝑfruamur·deus vero ad suã bonitatẽ & nrãm vtilitatẽ Ego sũ inq̃t uia veritas & vita·p me veniẽ·ad me pueniẽ·in me p manẽt·Cum aũt ad eum pueniẽ·etiã ad patrẽ pue nitur·q̃ ꝑ equalẽ ille cui equalis est agnoscẽ·me tiente & agglutinãte nos spũsancto quo in sum mo bono ꝑmanere possim?·Ex quo itelligiẽ q̃ nl' la res in via tenere nos debeat·quãdo nec ipe dñs inquãtũ via nostra esse dignat? est tenẽ nos vo= luit· sed trãsire ne reb? tpalib? q̃uis ab eo ꝑ salu te nostra susceptis & gestis hereamꝰ infirmiẽ·sꝫ potius ꝑ eas curramꝰ alacriẽ·vt ad ipm qui natu ram nrãm a tpalib? liberauit & ad dexterã patris collocauit·ubi mereamur· ¶·XCV·

¶ Q̃ totius scripture finis est caritas de corde puro·

OMniũ igiẽ que ꝓdicta sunt hec sũma est vt intelligamꝰ legis & oim diuinarꝫ scrip turarꝫ plenitudinẽ & finẽ eẽ dilectõnez rei qua fruendũ est·& rei que nobiscũ ea re frui - potest·vt eñ quisq̃ se diligat ꝑcepto non opus est·Quisquis igiẽ scripturas diuinas vel quãlibet earꝫ ptem intellexisse sibi videẽ·ita ut eo itellectu non edificet caritatẽ gemin̄·scz dei & ꝓximi·nõ dum intellexit·Quisq̃s vero talẽ inde sniam duxerit·que huic edificande caritati sit utilis·nec tam hoc dixerit q̃ ille quẽ legit eo loco sensisse ꝓbat non pniciose falliẽ·nec oino mentiẽ·Sed ita falliẽ ac si q̃s errore deserẽs viã·eo tam ꝑ agꝫ ꝑgat quo etiã via ipa ꝓducit·Corrigendꝰ est tñ ne cõsuetu dine deuãdi·etiã i transuersũ aut ꝑuersũ ire coga tur·Differẽdo eñ temẽ q̃ ille nõ osensit quem le git·plerũq̃ icurrit in alia que illi snie otexere ne queat·que si vera & certa eẽ osentit·illud nõ pos sit esse v erꝫ q̃ senserat·fitq̃ in eo nescio quo·vt amando sniam suã·scripture incipiat eẽ offensioꝛ q̃ sibi·Q̃ malũ si serpere cepit·euerteẽ ex eo· Ti tubat eĩ fides si dinarꝫ scripturarꝫ vacillat aucto ritas·fide aũt titubãte caritas eẽ ipa lãguescit·q̃ non potest quisq̃ diligẽ q̃ nõ credit·porro si cre dit & diligit·bñ viuẽdo efficit ut etiã speret se ad id quod diligit eẽ ventuꝝ·Itaq̃ hec tria sunt qui bus & ꝓphetia omnis & scia militat·fides·spes caritas·sed fidei succedit spes quã videbimus & spei beatitudo ad quã pueniemꝰ·caritas aũt etiaꝫ illis decedẽtib? augebaẽ potius· Si eñ credẽdo diligimꝰ quod non videmꝰ·quãtomagis cũ videẽ cepimꝰ·& si spando diligimꝰ quo nõdũ puenimꝰ quãtomagis cum puenerimꝰ·Inter tpalia nãq̃ & eĩna hoc itereꝰt·q̃ tempale plus diligitur anteq̃ bẽatur·vilescit aũt cum aduenerit ·non eñ satiat aĩam cui vera & certa sedes est eĩnitas·Eternum aũt ardenti? diligiẽ adeptũ q̃ desideratũ·nulli eĩ desiderãti ꝓdiẽ plus ꝺ illo existiare q̃ se hꝫ·ut ei vilescat cũ minꝰ venerit·sꝫ quãtũ quisq̃ veniens existiare potuerit·plus pueniẽs inueturus est·Hõ itaq̃ fide & spe & caritate subnixꝰ·easq̃ incon cusse retinẽs·non indiget scripturis·nisi ad alios instruẽdos·Qua ꝓpt cum quisq̃ ognouerit finem ꝑcepti eẽ caritatẽ de corde puro·& cõ·b· & fi·ñ· f·oẽm scripturarꝫ diuinarꝫ intellectũ ad ista tria referꝰ·ad tractatõnẽ illorꝫ librorꝫ securus acce dat·De corde puro inq̃t· ut nihil aliud q̃ id q̃ diligendũ est diligaẽ·oscĩam bonã addit ꝓpt spez iste eñ spare nõ potest cui male oscie scrupul? in est·& fide non ficta·i· sine mẽdacio·Ineꝰt quidez mentiẽti volũtas falsa dicẽdi·& iõ multos mueni mus qui nr̃etiri velint·qui aũt falli neminẽ·cum er go hoc sciẽs hõ faciat·illud nescies patiatur·satis apparet in vna eadẽq̃ re eũ qui falliẽ·illo qui men titur eẽ meliorẽ·q̃n quidẽ pati melius est inq̃tatez q̃ facere·oĩs aũt qui mẽtiẽ·iniq̃ facit·Nemo enim mentiẽs in eo q̃ mentiẽ seruat fidẽ·nam hoc ulti utiq̃ ut cui mentiẽ fidẽ sibi adhibeat·quã tam̃ ei mentiendo nõ ꝺuat·oĩs aũt fidei violatoꝛ·iniquꝰ est· ¶ XCVI ¶ De obscuritate & intelligẽtia scripturarꝫ·¶ Idem in libro secundo·

Is qui diuinas scripturas legũt·q̃ã ob scure dicta plerꝫq̃ densissimã caliginez obducunt·q̃ diuinitꝰ ꝓuisũ eẽ nõ du= bito·ad edomandã laboꝛe supbiã·& intellectũ a fastidio remouendũ·cui facile inuestigata plerũq̃ vilescũt· Atuero utꝫ ignoscere producta an coꝛ repta sillaba tercia dicaẽ·nõ multũ curat qui ꝓ peccatis suis deũ petit ut ignoscat· Sꝫ tm̃ eo ma gis inde offendunẽ hoies·quo ifirmioꝛes sunt·& eo ifirmioꝛes sũt·quo doctõꝛes uideri uolũt Reꝫ quidẽ ignoꝛãtia facit obscuras figuratas locutõ nes·cũ ignoramꝰ vel aĩantiũ uel lapiꝺ uel herbarꝫ naturas·aliarꝫ ũe rerꝫ·q̃ plerũq̃ ponũtur in scrip turis silitudis alicꝰ gratia Nũeroꝝ quoq̃ impicia multa facit in eis nõ itelligi mistice posita ¶ Idez in libro tercõ·¶ Quidq̃ aũt in ꝺimone dino·ne q̃ ad morũ honestatẽ·neq̃ ad fiꝺi ueritatẽ ꝓprie referi potest·figuratũ eẽ ognoscas· Morꝫ hone stas ad diligendũ deũ & ꝓxim·fidei ueritas ad co gnoscendũ deũ & ꝓxim ptinet·spes aũt sua cui q̃ in oscia ꝓpria quẽadmodũ se sentit in dilectõez dei et proxi cognitõnẽq̃ ꝑficere·Verꝫ est ꝓcliue humanũ genꝰ·non ex momentis libidis·sꝫ potius sue osuetudis estiare peccata·ex quo ꝓmgit ut si quid scriptura uel ꝑcepit q̃ abhorreat a osuetu dine audiẽtiũ·uel q̃ nõ abhorret culpauerit figu ratã locutõez putent·Nõ ꝑcipit quidez scriptura nisi caritatẽ·non culpat nisi cupiditatez·& eo mõ ifozmat mozes hoim·Non aũt asserit nisi catholi cam fiꝺẽ reb? ꝑteritis & futuris et pñtib?·ꝑteri torꝫ narratõ futurorꝫ pnũciatõ·pñtium demõstra tio·Sed oĩa hec ad eandẽ caritatẽ nutriendam & corroborãdã· et cupiditacẽ uicendã et extinguen dam valent·Caritatẽ aũt uoco motũ aĩmi ad fru endũ deo ꝓpt ipsũ·et se atq̃ ꝓximo ꝓpt deũ· cupi ditatẽ aũt motũ aĩ ad fruẽdũ se et ꝓximo et quo libet corpe nõ ꝓpt deũ·Qꝺ aũt agit indomita cu piditas ad corrũpendũ aĩm et corpꝰ suũ·flagiciũ uocaẽ·qꝺ ãt agit ut alteri noceat facimꝰ ꝺr et hec sũt duo genera oĩm peccatorꝫ·sꝫ flagicia ꝓpria sũt que cũ eximaniuerit aĩm et ad quãdã egestatem p duxerint in faciora psiliẽ·quib? remoueanẽ impe dimenta flagiciorꝫ·uel adiumẽta q̃rantur·Itez qꝺ agit caritas ut sibi ꝓsit utilitas est·quod aũt agit ut ꝓximo ꝓsit bñficentia noiatur Et hic precedit utilitas. quia nemo potest ex eo quod non habet ꝓdesse alteri·Quanto aũt magis regnũ cupidita tis destruitur tanto caritatis augetur·

¶ XCVII ¶ De eloq̃ntia et sapia·¶ Idem in li bro quarto·

QVi affluit insipienti eloq̃ntia·tãtomagis cauendus est·quantomagis in his q̃ au dire inutile est delectatur auditoꝛ·etei quem debte dicere audit·etiam uere dicere existi mat Sapienẽ uero dicit homo tantomagis uel mi nus quantomagis uel minꝰ in scripturis sanctis ꝓficit· Non dico in eis multum legendis·meoꝛie

qz mandandis·sz bñ intelligendis & diligenť earũ sensib? indagandis· Sunt eñ q̃ eas legũt & negligunt ne intelligãt quib? lõge sine dubio p̃ferendi sunt· qui verba eoz mim? tenẽt·& coz earum sui cordis oculis vident·sz utrisqz ille melioz qui & cum vult eas dicit·& sicut optet ītelligit· Quid aũt p̃dest integritas locutõis quã nõ sequiť intellect? audiẽtis·cũ oĩno loq̃ndi nulla sit cã si quod loq̃mur non intelligũt p̃ť quos loquimur ut intelligãt·bonoz ingenioz insignis est ĩdoles ĩ verbis vez amare ñ v̄ba·Quid ei p̃dest clauis aurea si apire qđ volum? nõ potest·aut q̃d obest lignea si hoc potest·qñ nihil q̃rim? nisi patere quod clausum est·Vir aũt scũs & eloq̃ns·cum iusta & bõa et sãcta dicit·neqz eñ alia dicẽ dz·agit quãtuz potest ut intelligenť·ut libenť·ut obedienť audiatur & hoc se posse si potuerit.& imq̃ntũ potuerit pietate magis orõnũ q̃ oratoz facultate nõ dubitet· vt orãdo p se ac p illis quos allocuturz est sit oratoz anteq̃ dictoz·ipa itaqz hora iaz ut dicat accedens p̃iusq̃ exerat linguã p̃ferentẽ ad dñm leuet aĩmam sitientẽ·ut eructeť quod biberit· uel fundat quod impleuerit Hẽt aũt ut obedienť audiať quantacũqz granditate dictõis mai? pond? vita dicentis.Nam qui sapienť & eloq̃nť dicit neq̃ter aũt viuit·erudit quidẽ multos dicẽdi studio q̃uis aĩe sue mutilis sit·Iõ audiunť vtiliter·etiã qui utiliter nõ agunt·qz sua quidẽ q̃rere studẽt·sed sua voceť non audẽt·Multis itaqz p̃sunt dicẽdo q̃ nõ faciũt·sz pluri?b? p̃dessent faciẽdo que dicũt·sic aũt eligat doctoz bonã vitã·ut etiã bonã non negligat famã·sz p̃uideat bona coraz deo & hoĩbus quantũ potest·illũ timẽdo·his psulẽdo· in ipo etiã ꝑmone malit reb? placeť q̃ verbis· nec existimet dici melių·nisi quod dz verius·nec doctoz verbis ſuiat sz verba doctori·uerbis aũt otendere est nõ curare qũo erroz veritate vincatur·sed qũo tua dictio dictõni alteri? preferať· ¶ XCVIII·
¶ De laboze claustraliũ manuali· ¶ Idem ĩ libzo de ope monachoz·

REspice ĩquit volatilia celi·qm̃ nõ serunt &c̄·cõsiderate lilia agri quõ crescunt· Non laborãt neqz nent·His verbis euangelicis nõnulli nõ solũ pigriciã·sed etiã arzogãtiaz suã fouent qui opari nolũt.In eo aũt quod dixit apl's·qui non vult opari nõ man·opa inquiũt spiritualia dẽmus accipe·que & nos facim?·legim? cum fratrib? & ozam?·alloq̃mur eos & psolamur & talia opa si nõ facerem? piculose a dño alimẽta ipa spũalia sumerem?·Sed ne cuiq̃ p̃dicta verba liceret postea p volũtate nõ p caritate intez p̃tari·ipe exẽplo suo docuit quod p̃cepit·Non ĩquit panẽ gratis ab aliquo manducauim?·sed in labore & fame die ac nocte o·&c̄·Qui aũt dicunt se vacare lectõni·nõne illic inueniũt quod apl's p̃cipit·Que est ergo ista puersitas lectõi nolle obtempare·dum vult ei vacare·& ut quod bonum est diutius legať·iõ nolle facere quod legiť· quis eñ nesciat tanto citi? quẽqz proficẽ cum bona legit·quãto citius facit qđ legit·Si aũt alicui ꝑmo erogand? est·& ita occupať ut manibus opari ñ vacet·Nunquid oẽs in monasterio p̃nt fratribus ad se veniẽtibus dĩnas lectõnes exponere·uel de aliquib? qõnib? salubriter disputare·Qñ igiť hoc non omẽs p̃nt·cur sub hoc obtentu oẽs vacare uolunt·Quamq̃ & si oẽs hoc possent· vicissim facẽ dẽrent: nõ solũ ne ceteri a necessarijs opib? occuparenť·sed qz etiã sufficit ut audiẽtib? vnus loq̃tur·Sed & cantica dĩna cantare etiã manib? opantes possunt de facili·& ipm laborẽ tanq̃ dĩno celeumate cõsolari·Ipa aũt est optia gubernatõ·vt oĩa suis tpibus distributa ex ordie geranť·ne aĩm humanũ turbulentis iplicatõibus inuoluta p̃turbent·Si quis aũt verã corpis infirmitatẽ vt laborare nõ possit oñdit·humane tractandus est·q̃ vero falsã p̃tendit·& quemci nõ potest deo dimittẽdus est· ¶ XCIX ¶ De illis qui nolũt opari p̃pter pigriciam vl' arzogantiã·

VEniunt plerũqz ad hanc pfessionẽ ſuitutis dei & ex oditõe ſuli·et ex vita rusticana·et ex opificũ exercitatõe·et plebeio laboze·tanto utiq̃ felicius quanto educati fortiq̃ Qui si non admittanť graue peccatũ est·p̃terea eñ et ignobilia mundi elegit deus et ea que nobis sunt·vt ea que sunt despiceret· Tales ego se quo mim? openť de infirmitate corpis excusare nõ p̃nt p̃terite uite quippe ſuetudie quemcunq̃·sz vmbraculo male disciplie se otegunt·ut ex male intellẽto euangelio p̃cepta apl'ica puertere meditenť· vere volatilia celi sed p ſuꝑbiã in altũ se extollẽdo· & fenum agri sed carnaliter sentiẽdo·atqz vtinã illi qui vacare volũt manib? oĩno vacarẽt et linguis Vez illi qui nihil carnaliter opando volatilia celi imitanť·cur man? ociosas et repositoria vel orrea hẽre volunt·cur ea que sumunt ex alioz laboze reconduntcur deniq̃ molunt et coquent·hoc enim aues non faciunt·Illi itaqz qui preter istaz sãctã societatem vitam laboze corpis transigebant · ex quoz numero plures ad monasterium veniunt·si nolunt opari nec manducẽt· nõ eñ p̃pter hoc xp̃i ana militia ad pietatẽ diuites humliantur ut pauperes extollantur·Nec ullo mõ decet ut in ea uita vbi senatozes fiunt laborioſi·ibi fiant opifices ocõsi·et quo veniunt relictis diuitijs suis qui fuerunt prediorz domi·ibi sint rustici delicati·Testẽ inuoco dominũ hiesũ in aĩam meam· qm̃ quãtum attinet ad cõmodũ meum·multo mallẽ p singulos dies certis horis quantũ in bene moderatis monasterijs ostitutũ est aliquid manibus opari·et ceteras horas hẽre liberas ad legẽdum·et orandum· aut aliquid de dĩnis literis agẽdum· q̃ tumultuosissimas pplexitates causaz alienaz pati de negocijs secularibus· vel iudicãdo dirimendis·uel iterueniẽdo p̃cidẽdis·Cetez quis ferat homies otiosos·saluberrimis apostoli monitis resistẽtes·non sicut ifirmiozes tolerari· sed sicut sanctõres etiã predicari ut monasteria sanioze doctrĩa gemina illecebra corrumpantur·et dissoluta licẽtia uacatõnis et falso nomĩe sanctitatis Quid etiã iniquius·q̃z uelle sibi obtempari a mĩoribus·et nolle obtempare maioribus·

Contmentia viceſimi libri·

Iceſim⁹ liber contmet hiſtoziã annorum·xiiii·quibus impera uit honorius cũ fratruele ſuo theodoſio · Inſuper etiam flo-res libzorum caſſiani ỏ inſtitu tis monachozũ et collationib⁹ patrum· Habet autem capitu

la·cxxx

DE ĩperio honozij et theodoſij & ſancto deſiderio lmguonenſi· ·j·
De miraculis eiuſdem martiris· ·ii
De ſancto antidio biſuntmenſi· iii·
De bellis honozij imperatozis· iiii·
De ſancto maximo tharmenſi· et ſcriptis eius & hereſi predeſtinatozum· ·v·
De iudeo ficte baptizato·et alijs quibuſdam mci dentibus vi·
De muentione cozpozum ſancti ſtephani cum ſo cijs ſuis· ·vii·
De miraculis eiuſdem martiris· v.ii·
Item de eodem· ·ix·
Adhuc de eodem ·x·
De bonefacõ papa et q̃buſdã aliis ĩcidentib⁹ ·xi·
De ſancto aniano aurelianenſi· xii·
Qualiter vrbem ſuam liberauit ab hunis ·xiii·
De mozte honozii et collationibus caſſiani ·xiiii·
De numero et materia libzozum eiuſdẽ· ·xv·
De doctrina eiuſdẽ de habitu monachozũ xvi·
De modo pſallendi et ozandi· ·xvii·
Adhuc de ozatione et vigilia· ·xviii
De forma recipiendi et inſtruendi nouiciũ ·xix·
De diſtrictione obedientie et diſciplme xx·
De diſciplina et reuerentia ĩmenſa et ubiq; in om nibus ſeruanda· ·xxi·
Exempla obedientie ſcozum iohannis et paſun-cii· ·xxii·
De peregrinatione abbatis pinufii cauſa humili tatis· ·xxiii·
De nouicio quem in ingreſſu de nozma ſligionis inſtruxit· xxiiii
De ·ix·humilitatis indiciis ·xxv·
De temperantia gule xxvi·
De ieiunio ſpũali·et quid edendum et quãdo et qualiter abſtinendum xxvii·
De contmentia et caſtitate xxviii·
De auaricia et ꝓprietate monachi ·xxix·
De tribus eiuſdem uicii ſpecie bus ·xxx·
De ira pernicioſa et ſalubri ·xxxi·
De illis qui pre ſuperbia vel ĩpatientia ſolituoi-nem requirunt ·xxxii·
Q̃ nec etiam contra inſenſibiles creaturas iraſci liceat xxxiii·
De triſticia pernicõſa et ſalubri xxxiiii·
De tedio vel accidia xxxv·
De huius uicii remedio quod eſt laboris exerci-tium xxxvi·
De inani gloria ſpũali et occulta xxxvii
De vana gl'a carnali et h⁹ vicii remedio ·xxxviii·
De ſpũali ſuperbia q̃ temptãt ꝓfecti ·xxxix·
De ſupbia carnali et ei⁹ indiciis ac remediis ·xl·
Collatio abbis moyſi de puritate cozdis· ·xli·
De contemplatõne diuinitatis· ·xlii·
De purgatõne mentis a cogitatõnib⁹ ꝑuis·xliii·
De triplici ozigine cogitatõnum xliiii·
Exempla de ĩdiſcreta preſũptõe quozũdã xlv·
Q̃ p humilitatem uerã acquiritur diſcretõ xlvi
De diſcreta refectionis cozpis moderatõe xlvii
Collatio pafuncii de tria ſpecie uocatõis xlviii
Collatio danielis de ẽplici cauſa ſterilitatis men tis· xlix·
De pugna carnis et ſpũs et ei⁹ vtilitate ·l·
De pniciosa ſecuritate et tempoze ac ſupbia li·
Collatio ſerapiõis de·viii·pncipalib⁹ viciis· lii·
De confederatione eozum mutua ſine cõcathena tione· ·liii·
De gula et luxuria et ira et triſticia ·liiii·
De mani gloria et ſuperbia· ·lv·
De conflictu cum vicijs predictis· ·lvi·
Collatio theodozi de proſperis et aduerſis hui⁹ ſeculi· lvii·
Q̃ iuſti mens inter hec debet immobilis ſtare et ſemper proficere· lviii·
De caſtitate ſereni abbatis et eius reſponſione ſu per mobilitate mentis· ·lix·
Qualiter mens ſe poſſit in bono cogitatu ſtabili re et dyabolo reſiſtere· ·lx·
De cozporali refectiõe et de diuerſis ſẽſib⁹ ſcrip ture· ·lxi·
De lapſu angelorũ et eozũ pugna admuicẽ lxii·
Q̃ inter demones aliis alii dominãt· lxiii·
De ãgelis pſonalib⁹ et differentia demonũ·lxiiii
Qualiter intelligendum ſit q̃ filii dei ingreſſi ſũt ad filias hominum· lxv·
Collatio yſaac de puritate mntis ad ozãdũ lxvi·
Qualiẽ cure ſeclares vexãt etiã clauſtrales·lxvii
De quattuor ſpeciebus orationis et de oratione dominica· ·lxviii
De diuerſis ſpeciebus compunctõnis·et affectu pure orationis· ·lxix·
De diuerſis cauſis exaudtionis et de ſecreto ora tionis· ·lxx·
Q̃ ſecũdũ qualitatem mntis formaẽ oratõ ·lxxi·
De formula orationis a ſãcto yſaac ẽdita· lxxii
Qualiẽ mens ĩ oratõe vaga poſſit ſtabilirí· lxxiii
De ſãctis archebio epiſcopo et cheremõe· lxxiiii
Collatio cheremonis de cãis uitãdi pctm ·lxxv·
De timore ſeruili et filiali lxxvi
De cozpoze peccati deſtruendo per deſiderium boni· lxxvii
De ſex caſtimonie gradibus· lxxviii
De cauſa nocturne pollutionis· ·lxxix·
De vera et perfecta caſtitate· lxxx·
De miracl'is dei ẽca peccatozes ouerſos lxxxi·
Qualiter perfectionem caſtitatis obtinere quis poſſit· lxxxii
Qualiter deus a nobis merita per gratiam ſuam extozquet· lxxxiii·
Collatio neſtozotis de vita actiua· lxxxiiii·
Q̃ vnuſquiſq; ꝓpzio dono vel officio conten tus ſit· lxxxv
De vita theozica·i·ſpeculatiua lxxxvi
De gratia curationum cozpozis cui prefertur cu ratio mentis· lxxxvii
Collatõ ioſeph ỏ diũſis generib⁹ aĩcicie lxxxviii
De·vi·gradib⁹ amicicie vere ꝓſeruãde· lxxxix
De impatientia et ficta patientia· ·xc·
Item de eodem· ·xci·
Q̃ melius ſit tolerare q̃m tolerarí·nec tamen ſem per tolerandum· ·xcii·
Qualiter debeat dari locus ire·et de ruptione fe deris amicicie· ·xciii·
De incauta diffinitione vtrum obliget· ·xciiii·
Q̃ in huiuſmodi recurrendum ſit ad intentione;

sponsentis · ·xcv·
Q̄ nostre diffinitioni vel sponsioni ñ est pertinaciter adherendū si potest in meli⁹ ꝑmutari ·xcvi·
Collatio piamonis de doctrina seniorum humiliter suscipienda· ·xcvii·
De duob⁹ generib⁹ bonorū monachorū xcviii
De aliis duobus generib⁹ malorū· xcix·
De humilitate & patientia ꝑseruāda· ·c·
De inuidia detestanda· ·ci·
De iohanne senioꝛe cur heremitica vita relicta ad cenobialem transierit· ·cii·
De cōmendatōne vtriusq; vite· ·ciii·
De vtriusq; professione et imperfectione ·ciiii·
Q̄ in solitudine nō extinguūtur viciorum affect⁹ sed reprimuntur effectus· ·cv·
De examinatione patientie proꝛie· ·cvi·
De examinatione proꝛie castitatis· ·cvii·
Collatio pinufii de perfectōe pēitentie cviii·
De conuersione sancti theone· ·cix·
Q̄ ieiunia et alia huiusmodi ꝑ loco et tēpoꝛe seruanda sunt et moderanda· ·cx·
De primiciis et decīs spūaliter offerēdis cxi·
Q̄ perfectis non est lex posita quia communia supergrediuntur precepta· ·cxii·
De diuersis causis stimulorum carnis ·cxiii
Q̄ nō semper ꝑ carnis pollutione sit abstinendū a sacra communione· ·cxiiii·
Q̄ a culpis venialibus nemo preter cristū sit immunis· cxv·
De excellentia et perspicuitate vite contemplatiue· cxvi·
Q̄ ea que imperfectis inculpabilia videntur perfecti grauia in se reputant· ·cxvii·
Qualiter coꝛpus moꝛtis aggrauat aiaz· cxviii
Q̄ ꝓpter venialia non oꝑtet quemq̄m a sacra communione se subtrahere· cxix·
Collatio abꝛaham de omnimoda solitudine appetenda· ·cxx·
Q̄ figendū sit et coꝛp⁹ i loco et mēs i ōo· cxxi·
Q̄ quedam facta perfectoꝛum nō sunt infirmis trahenda in exemplum· ·cxxii·
Q̄ perfectionem appetenti fugienda sint parentum et amicoꝛum blandimenta· ·cxxiii
Q̄ melius sit pauca merita cuz securitate acquirere q̄z ad maioꝛa lucra cū piclo aspirare ·cxxiiii
De radicibus viciorum in anima· ·cxxv·
Q̄ ñ sit fugienda peīt⁹ hoīm frequētia ·cxxvi
De austeritate mēdū aliquaten⁹ rlaxāda cxxvii
De suaui iugo christi et ei⁹ exaspeātōe cxxviii
De centuplo ꝓfectoꝛū i hac uita· ·cxix
De persecutionibus adiunctis·et de fine sermonis· ·cxxx·
¶ I· ¶ De impio honoꝛij et theodosii et de sāc to desiderio linguonensi ¶ Sigibertus·

HOnoꝛi⁹ post moꝛtez archadii cum fratruele suo theodosio regnauit annis· xiiii· Cepit autē anno domini·ccccxj · mundi vero quartimillesimo ·lxxiiii · Hui⁹ anno ꝓio wādali duce croſco gallias ꝓuagati · mltas vrbes et ecclesias subuerterūt Croscus tandem a mariano presıde arelati capt⁹ · et ꝓ victas vrbꝭ ignomīose retract⁹ ad moꝛtez toꝛmentatur · Sub hoc turbine inter multos martiꝛ sanctur sedunensis · florentinus · et hilarius · desiderius linguonensis · cum vicentio archidyacono · ā tidius vesoncensis episcopus · Ex gestis sācti desiderii · Huius desiderii vite initium fuit castitas · sobꝛietas · elemosinaruz largitio · misericoꝛdia in pauperibus pietas · moꝛum ꝓbitas · patiētie equanimitas · Itaqz vandalis vrbem linguonicam obsidentib⁹ · desiderius eiusdz vrbis pōtifex virtutibus prestātissimus · cum suis sacerdotib⁹ vel ceteris ciuibus de muro clamabat dicēs · Christi serui sumus · cristum deū viuum et veruz colim⁹ qui vniuersū mundū constituit · Nolite in nobis scelus crudele admittere · per quod dei potentiaz contra vos in iracundiā pꝛouocetis · Wandali veꝛo precipiti cursu irruptis poꝛtis ingrediebanē in menia · Ast alii scalis appositis in muros diuersa ō parte ruentes · ignes de pergamo sūmittebant et gladijs diuersisqz iaculis ciues oīes cede im pia pꝛosternebant · Antistes in ecclesia in oratōne positus inuenit · regisqz cum ceteris cristicolis obtutib⁹ pꝛesentatur · Ille aūt de perditōe ciuiū pastoꝛalis solicitudinis dolore replet⁹ · pꝛo se pīcipem rogare noluit · sed vt peūtibus ciuib⁹ subueniret attentius exorauit · Qui barbaꝛ⁹ naturali crudelitate durus · cuz elocutōe barbara respōderet quod etiam vir sanctus nō intelligeret · obtulit se etiam pꝛo suis ciuibus ceruice parata pi⁹ pastor ad victimam vt cessaret de ciuib⁹ pereūtibus vel aliquātulū iam ruina · Nulla rectoꝛ impi⁹ pietate pmotus sed crudelitatis perseuerātia inflamatus caput amputari precepit sacdotis · pluꝛes etiam christianos eadem sententia simul īteri re pꝛecepit · et in toto pergamo in cristi cōfessiōe perseuerātes · eadem die diuersa sūt passim cede pꝛostrati · Et quicūq; christum cōfess⁹ se dixit in eū credere de cultu religionis interrogat⁹ · nusq; in tota vrbe potuit euadere · ¶ ·II· ¶ De miraculis eiusdem martiris·

HD confirmādum autem pꝛeclari martiris testimonii veritatem porta vbi percussoꝛ pꝛo admisso scelere reus impulsiōe capitis semetipsum peremit nullū ab eodem tempore ingressionis officium viātibus prebuit· nec egrediendi ab vrbe aditū pplis ulteri⁹ pate fecit · sed saxis clausa pꝛo offensiōis indiciis damnata potius perseuerat · Deniqz cū ipse gladiatoꝛ sacerdotis beatum coꝛp⁹ truncaret · in libꝛum diuinum apertum ferientis ictus peracceſſit · et ibi quidem multa folia perfoꝛauit · diuina tamē salutatione literarum tramitem non contigit · Effusio sanguinis et liuoꝛ in libꝛo certum beati martiris passionis indicium manifestat · et in nullo scriptuꝛe seriem legentibus perturbat · Deniqz nō post multum temporis deus iudex iustus sancti sui desiderii martiris vel ceteroꝛum martiꝝ vrbis ipsius vltione commot⁹ · in arelatensi vrbe croscū pꝛincipem suis tradidit inimicis · Qui captus cathenatusqz tandiū est diuersis toꝛmentis tempoꝛe diuturno afflictus · quousq; per crudelissimam assiduamq; cedem ad moꝛtis interitum iuxta suū meritum peruenireꝛ · Beatus igitur ꝺesiderius pōtifex ob precedentem conuersatiōem et boni operis studiū · condignā martirii coꝛonā pꝛomeruit Nam si quis ad eius limina egrotus aduenerit · in de deo opitulante reuertitur confortatus Si meꝛore perterrit⁹ · sancti martiris obtentu īde redit

exulatus·Si cecus·claudus·surdus·mutus· etiã ab aduersa parte vexatus aduenerit·suã ibi q̃sq3 medicinam·et remedia pristia sine mora percipit opportuna Inter cetera virtutum suarum insignia multiplicia in suo nomine non patitur impunitaz ferre perfidiam Nam si intra septa ecclesie ipsius inuocato nomine christi super eius sanctum altare sub falsitatis ingenio mendax perpetraze temptauerit sacramentum·vltione diuina ilico in perditionis sententia ꝺdemnatur·Huius passio celebratur·x·kl'·iunii ¶ IIII· ¶ Passio sancti antidii episcopi ¶ Ex gestis eius·

Ozro sanctus antidius eadem tempesta te vt dictum est martiriũ subiit· qui aliquãdo in tercia feria post palmas transiens põtem ꝺnii flumnis vidit agmen demoniũ gesta sua principi suo referentium·et inter eos e thiopem manu sandaliũ preferentem ad iudiciũ· q̃ romanũ presulem cum hoc per·vii·annos ĩ pugnatũ tandem ad lapsũ traxerit·Qui vocans ad se ethiopem·et in virtute dei et sancte crucis super eum ascendens·precepit vt eum rome sub manu domini cadez velocitate qua venerat saluũ et incolumem ꝓferret·Itaq3 demoni suppositus illũ sepe versiclm iterans·deus in adiutoriũ meũ intende &c̃·eo vectante romã venit feria quinta hora celebrandi officii·Et demone pro foribꝰ expectante·pape rem retulit·negantem per sandalium ad penitentiam mouit·et missa vice eius celebrata et pte crismatis a se cõsecrati assũpta·demone reuectante ad ecclesiam suã rediit sabbato sãcto hora celebrandi officii·Deniq3 idem venerabilis ac sanctus archiepiscopꝰ in pfecutiõe wandalorũ alapis in facie cesus est·cũctisq3 spoliatꝰ atrocibus·variis ictibus cruciatus·Nam cruentus carnifex os et oculos ceteraq3 corporis cõpagines fustibus et flagellis tundens omnia crudelitatis instrumenta·nisi christum in aris suis litãs obnegaret minabatur·et postq̃m corpꝰ intumescẽs vulneribus·incussos flagellorum ictꝰ nudis vix ferre posset ossibus·constanti voce deum orabat et tortoris ora respiciens dicebat page miser cepta·dominus enim adiutor est &c̃·Quod indigne ferens pestifer·ictu singulari caput eiꝰ gladio excussit·Huius passio celebratur· ¶ Sigibertus eo tempore rome fẽa gigãtee magnitudinis de parẽtibus mediocris stature nata·multis stupore erat

¶ IIII· ¶ De bellis honorii imperatoris·

Alaricus autem rex wisigothorũ per ytaliam debachatus·mãdat honorio imperatori·vt aut secũ bello congrediaẽ·aut gothis in regno suo locum ad habitãdum largiaẽ Honoriꝰ gallias furori genti uz vndiq3 expositas eis concessit·Wandali gallias quas per tot annos lacerauerũt relinquentes timore gothorum cum alanis et sueuis hyspanias occuparũt·ibiq3 fere·xxx·ãnis habitauerunt·Alaricus facto fedele cũ honorio cum ad gallias sibi datas tẽderet· stilico ipso sancto die pasce ex improuiso super eum irruit·et ꝑmo impetu victor postea a gothis turpiter vincitur·Honorius cognito stiliconez esse tãtorum malorũ incentorem·et vite sue insidiatorẽ eum cum filio eiꝰ eucherico occidit·Alaricꝰ rupto fedele ytaliam repetit·ipsam romã capit·in ea loca multa incendit·multos affligit·a sanguine tamen et cede tempat et ad sanctorum limina cõfugientibus indulget·tercia die sponte romã egredi tur·ad syciliam nauigare tendens naufragiũ patitur·et nõ multo post apud cõsenciam vrbez sibita morte defungitur·Capta est autez roma·ix· kl septembris anno dñi·M·c·lxiiii·cõditionis sue·His diebus apud affricã m vticensi litore dens gigantis inuentus est tam ingens·vt si minutatim ĩ modulos nostrorum dentiũ cõciderẽt·c·dentes inde fieri possent·Interim wandalis gallias ĩcursantibus·congressi franci modigisilũ regẽ cũ·xx· milibus wandalorum extinguũt·et supma forte ĩterneto wãdalorum fuisset·nisi reliquiis eorum rex alanorum resplendial subsidio veĩsset·Honorius porro imperator quia in deo sperauit affectu optime religionis liberauit cuz deus a multis in se vndiq3 insurgentibus tyrãnis· Siquidem in britãniis gracianus·in galliis cõstãcius·alias constãtinus et cõstans filiꝰ eius ex monacho cesar factus·Item post eos in galliis geroncius et maxiꝰ solustius·iouinus·sebastianꝰ·in affrica eraclianꝰ rome tercullus et athalus ille quez gothi capta roma imperatorem ludicro creatuz vno die imperiali stemate procedere·crastino autem seruili stemate cuiq3 ministrare fecerunt hic inq̃m nõ iam ludicro·sed serie imperare affectans·Et hi oĩes vt tyrãnidem muaserũt·diuersis locis·diũsis tpibus·a militibus honorii capti aut extincti pereĩt

¶ V· ¶ De sancto maximo thaurinensi et scriptis eius et heresi predestinatorum·

Eo tempore maximus thaurinensis episcopus claruit·qui in omeliis componendis et in ecclesia declamandis studuit eleganter ¶ Actor hic legitur cõposuisse tractatꝰ in laude apostolorũ et iohãnis baptiste·et de sãcto eusebio vercellensi epõ·et de sãcto cypano·et librum de gratia baptismi·de auaricia et hospitalitate de defectu lune·de elemosinis·de ieunio· de passione domini·de iuda traditore et multa alia· ¶ Sigibertꝰ Predestinatorũ heresis hoc tempore cepit serpere·qui ideo p̃destinati uocantur· quia de predestinatõe et diuina gratia disputãtes asserebant q̃ nec pie viuentibus ꝓfit bonorum operum labor si a deo ad mortem predestinati fuerint nec impiis obsit q̃ improbe viuãt si a deo p̃destinati fuerint ad vitam Que assertio et bonos a bonis auocabat·et malos ad mala prouocabat· Hec heresis ex libris augustini male intellectis initium sumpsisse dicitur· ¶ VI ¶ De iudeo ficte baptizato ceterisq3 gestis illius temporis·

Anno honorii·vi·iudeus quidam cũ q̃stus causa sepe in multis hereticorum ecclesiis baptizatus fuisset·venit etiam ad ecclesiam orthodoxorum·sub eadem intentiõe baptisandus·Et cum baptizari deberet·aqua fontis subito disparuit·et iterum atq3 terum aqua allata et fonte repleto iterum atq3 iterũz aqua disparens·virtutem dei et iudei perfidiam ostendit Anno sequenti zozimus romane ecclesie·xxxix·p̃sidet hic decreuit cereum sabbato sãcte pasce per ecclesias benedici Quidam occidentalis vltimo ãno cicli decẽnouennales ꝓ embolismo cõmunem ãnum tenentes·ac per hoc in pasca celebrando aberrantes diuino miraculo ad veritatem reuocãtur in vna enim italie ecclesia vbi in sabbato sãcto pasce hora baptisandi solebat aqua diuinitus manare·et statim ex se redire·nullo deducturo penitꝰ apparente tunc temporis iusto eidem·viii·kl'·apl pasca celebrantes·aqua non emanans expectatõe

totius diei ac noctis fefellit·legitimo aũt die pas che hora baptizãdi aq̃ solito emanãs·kl'· maii pa scha debere celebrari ostẽdit· Corpora sãctorum stephani pthomartiris·nicodemi·gamalielis·et a bibon·luciano prisbitero reuelata sũt·et corpꝰ quidem prothomartiris stephani·iohãnes episco pus a caphargamala ibrl'm trãstulit quod post ali quot annos inde leuatum a iuliana matrona que corpus alexandri viri sui sepulti iuxta corpus pthomartiris leuare volens·pro corpe viri sui cor pꝰ prothomartiris leuauit·et multa miraculoruz gloria illustratũ constãtinopolim detulit· CVII· De inuentione sancti stephani cum sociis· Ex historia reuelationis eius·

ITaqz sanctꝰ gamaliel nocte quadã ap paruit pfato pbitero in territorio hie rosolimitano·Quem cum tercio vocas set dixit ei·Surge vad et dic iohãni epi scopo hierosolimitano vt nos reuelet velociꝰ· qz eius tempore releuãdi sumus· Nec ppter me hoc dico·sed propter illos qui mecum sunt·sũt enim digni magnis honoribus tumulari·et ille locꝰ in quo iacemus nimis est despectus·Cui pbiter no mine lucianus·Domine tu quis es·Ego sũ inquit gamaliel qui nutriui paulum apl'm·Qui autem ia cet mecum ipse est sanctus stephanus·qui a iude is lapidatus est et die ac nocte in exapoli ciuitate iacuit·et inde abstractus iussu sacerdotum in via proiectus est·vt a feris et auibus voraret·et tam eum nec aues nec canes tangere psumpserũt·ego autem feci eum sepeliri in monumento meo nouo· Ille alter qui mecum iacet·ipse est nicodemus ne pos meus·qui nocte ad dominũ venit·et a petro apostolo et iohãne baptismũ suscepit·Vnde indi gnati in eum primipes sacerdotum cogitabãt eum occidere sed ob reuerẽtiam mei verberãtes tãtum seminecem reliquerũt·et ab vrbe eiciẽtes· omem substãtiam eius diripuerũt·Cui cum ego egrotã ti necessaria ministrassem·paululũ superuixit·et e go feci eũ ad pedes sãcti stephani sepeliri·Ille ve ro tercius qui mecum est·ipse est abibas filiꝰ me us·qui ãno etatis sue·xx·mecum baptismũ susce pit·et virgo permanẽs cum paulo discipulo meo legem didicit·Vxor vero mea achea et selemias p mogenitus meus nolentes in christum credere ali bi sepulti sũt·quorũ sepulcra vacua inueies· Hoc dicto disparuit·Cũ ergo lucianꝰ orasset deum vt si hec visio ex deo esset·iterum ei et tercio apparẽ ret·in sequenti sexta feria ei sicut prius apparuit· et interrogauit eum cur ita dissimulãs ad iohãnez episcopũ nõ perrexit· Nõ inquit dissimulaui doi ne·sed rogaui deũ· vt si hoc ex deo esset tribus mi chi vicibus appareret·Cui gamaliel·Audi pater· Quia cogitasti si nos simul mueires·quomodo re liquias singulorũ discernere posses·vide que tibi ostendo Et ostenditei quattuor calathos·tres au reos plenos·vnum rosis rubentibꝰ et duos alios rosis albis·et quartum calathum argenteum ple num croco·Et dixit gamaliel·isti sunt loculi in q̃ bus iacemus·et he rose reliquie nostre sũt·Cala thus plenus rosis rubeis·est locus in quo sãctꝰ stephanus requiescit·qui solus ex nobis quattu or martir fuit· Alii duo aurei pleni rosis albis· sunt locꝰ meus et nicodemi nepotis mei Quartꝰ autem argenteꝰ·est abibe filii mei·quia virgo et mundꝰ exiuit de mundo·Et his dictis iterum dis paruit·Feria autẽ·vi·sequentis ebdomade ei ter cio quasi iratus nimis apparuit·et de hac dilatio ne et negligentia eum grauiter increpauit Statĩ lucianus surgens iuit hierosolimã·et cũ hoc epis copo retulisset·ille gratias agens·vocatis aliis episcopis perrexit illuc·Et cum cepissent fodere facto ẽremotu tãtꝰ odor erupit·quantum nullus sensisse se meminit·Cuius odoris virtꝰ· meritis sanctorum·lxxiii·homines a diuersis infirmitati bꝰ liberauit·Et sic cum magno gaudio in ecclesiã syon que hierusalem est sanctorũ reliquias trans tulerẽt·vbi beatꝰ stephãꝰ archidyaconꝰ ab aposto lis fuerat ordinatꝰ· CVIII· De miraculis ei usdem martiris· Sigibertus·

ANno honorii viii·orosius presbit redi ẽs a hieronimo·ad quem missus fuerat ab augustino·pro discenda questione d origine anime·reliquias pthomartiris stephani ad affricam detulit·cum historia inuenti onis eiꝰ·q̃m gratia miraculorum psequente vbiz deus mirificauit·Vnde plura augustiꝰ·m'to plu ra scripsit enodius· Augustinꝰ de ciuitate dei libro vicesimosecũdo· Ad aquas cibilatanas epis copo afferente piecto reliquias glorioſissimi ste phani martiris·ad eius memoriam veniebant ma gne m'titudinis cõcursus et occursꝰ Ibi ceca mu lier vt ad episcopũ portãtem duceret orauit·Flo res quos ferebat dedit·recepit·oculis admouit· protinus vidit·stupentibꝰ qui aderãt pibat exul tans·viam carpens·et vie ducem ultei?nõ requi rens memorati memoriã martiris q̃ posita est i ca stello sinitensi·quod ypponensi colonie vicinium est eiusdem loci lucillns episcopꝰ populo prece dente atqz sequente portabat fistula cuiꝰ molesti a iam diu laborauerat·et familiarissimi sui medici qui eum secarat opiebatur manus·illiꝰ pie sarcie vectatione repente sanata est·nam deinceps eam in suo corpore nõ inuenit· Eucharius pbiter ex hispania calanie habitãs uetere morbo calculi la borabat·per memoriam supdicti martiris quã po ssidius illo aduexit episcopus saluꝰ factꝰ est·Idez ipse postea morbo alio preualescente mortuꝰ est sic iacebat vt ei iam pollices ligarent opitulatõne memorati martiris cum de meõria eius reportata fuisset·et super iacentis corpꝰ missa ipsius pbite ri tunica suscitatꝰ est·Fuit ibi uir in ordine suo p marius nomĩe marcialis·euo iam grauis et m'tũ abhorrens a religione christiana·habebat sane filiõ lem filiam·et generuz eodẽ anno baptisatũ· Qui cum eũ egrotantem multis et magnis lacẽmis ro garent vt fieret christianus·prorsus abnuit·eosq̃ a se turbida indignatione summouit·Visũ est genero eius vt iret ad memoriam sancti stephani et illic q̃ntum posset pro eo orare·vt deus illi da ret mentem bonam·qua credere ñ differret ĩ christ tum·fecit hoc ingenti gemitu et fletu·et sincerẽ ardente pietatis affectu·Deinde abscedens aliqd de altari florum quod occurrit tulit·eiqz cum iaz nox esset ad caput posuit·Tum dormitum est·et ecce ante diluculum clamat· vt ad epm curreret qui forte mecum tunc erat apud ypponem·cuz er go eum audisset absentem·veire pbiteros postu lauit·Venerunt·credere se dixit· Admirantibus atqz gaudentibus omnibꝰ baptisatꝰ est·Hoc q̃m diu vixit in ore habebat·Christe accipe spiritum meum cum hec verba beatissimi stephani quando lapidatus est a iudeis vltima fuisse nesciret· que huic quoqz vltima fuerunt· Nam non multo p?

etiam ipse defunctus est·Sanati sunt illic per eū dem martirem etiam podagrici·vnus ciuis·pere grinus vnus·Sed ciuis oīmodo·pegrin⁹ autez per reuelationem quid adhiberet quādo doleret audiuit·et cum hoc fecerit·dolor continuo conq escit ¶ IX·¶ Item de eodem·

HAdurus nomen est fundi·vbi ecclesia ē et in ea memoria martiris stephani·Pu erum quendā puulum cū ī area luderet exorbitantes boues qui vehiculū tra- hebant rota obtriuerunt·et confestim palpitauit expirās·Hunc mater arreptum ad eandem meō- riam posuit·et nō solum reuixit·verum etiaz ille sus apparuit·Sanctimonialis quedā ī vicina pos sessione q̄ aspaliana dicitur·cum egritudine labo raret·et ō vita ōsparet ad eādē meōriā tunica ei⁹ allata est·que antequā reuocaret illa defūcta est· hac tamen tunica operuerūt cadauer eius pentes et recepto spiritu salua facta est Apud ypponem bassus quidam syrus ad memoriā eiusdem marti- ris orabat pro egrotante et piclitāte filia· eoqz se cum vestem eius attulerat·et ecce pueri de domo cucurrerunt qui ei mortuam nūciarent·Sed cum orante illo ab amicis ei⁹ exciperent· prohibuer̄t eos illi dicere·ne p publicum plangeret·Qui cuz domum rediisset iam suorum eiulatib⁹ personātez et vestem filie quā ferebat super caz pieciisset red dita est vite·Rursus ibidez apud nos hyrenei cu iusdam collectarii filius egritudine extinctus est Cunqz corp⁹ iaceret exanime·atqz a lugentibus et lamentātibus exequie pararentur·amicorū ei⁹ quidam inter aliorum consolātiū verba suggessit vt eiusdem martiris oleo corpus perungeretur· Factum est·et reuixit·Item apud nos vir tribuī eius eleusm⁹ alis eulenisius super momoriam mar tiris que in suburbano eius est·egritudine exani- matum posuit infantulū suū et post oratōez quaz multis cum lacrimis ibi fudit·viuentem leuauit· Vrali etiam que colonia vtice vicina est multa p clara per eūdem martirem facta cognouim⁹·cui⁹ ibi meōria longe pusq̄m apō nos ab episcopo cno dio constituta est·Cū enim nuper illic essem⁹·pe tronam clarissimam femiā que ibi mirabiliter ex magno atqz diuīno (ī quo medicorū adiutoria cū cta defecer ār)lāguore sanata ē·hortati sum⁹ uo lēte supradicti loci epō vt libellū daret qui recita ret̄ in populo et obedientissime paruit·ī quo po suit etiam quod hic reticere non possuz· quamuis ad ea que hoc opus vrgent festinare compellar· A quodā iudeo dixit sibi fuisse psuasū·vt anulū capillatō vinclo īsereret·quo sub omi veste ad nu da corporis cingeret·qui anul⁹ haberet sub gem- ma lapidē in renibus inuentū bouis·hec alligata q si remedio ad sancti martiris limina veniebat sed profecta a carthagine cū in confinio flumīis ba- grade in sua possessione mansisset·surgens vt iter pageret·āte pedes suos illū iacentem anulū vidit et capillatiam zonā qua fueāt alligat⁹ miāta temp tauit·quā cū omnino suis nodis firmissimis sicut erat comperisset astrictam·crepuisse atqz exiluisse anulū suspicata est·qui etiam ipse cūm integerzi⁹ fuisset inuent⁹·futūre salutis quodāmodo pign⁹ de tanto miraculo se accepisse presūpsit·atqz illud vinculū soluens simūl cum eodem anulo proiecit

NŪ ¶ ī flumen·X·Iterū de eodē· est apud nos factum non maius q̄ m illa que dixi·seo tam clarū atqz illustre mia culum·vt nūlluz arbitrer esse ipponensiū·qui hoc non uident vel didicerit nullum qui obliuisci nl̄ la ratione potuerit·Decem quidez fratres quorū vii·sunt mares·tres femine·de cesarea capadocie suorum ciuium non ignobiles·maledixio matris retenti patris eorum obitu destituti que iniuriā sibi ab eis factam acerbissime tulit·tali pena sunt diuinitus coerciti·vt horribiliterquaterentur om nes tremore mēbrorum·In qua fedissima specie o culos suorum ciuium non ferētes· quaqzuersū cu iqz ire visū est·toto pene orbe vagabāt romano· ex his etiam ad nos uenerunt duo frater et sorores paulus et palladia·multis aliis locis miseria diffa- mante iam cogniti·Venerunt autem ante pascha ferme dies quindecim·et ecclesiam quotidie ingre diētes·in ea memoriam glorioisissimi martiris ste- phani frequentabant orantes ut sibi iaz placaret deus·et salutem p̄stinā reddēt·et illic et quocūqz ibant conuertebāt in se ciuitatis aspectū·Nōnulli qui eos alibi viderant·causamqz tremoris eorum nouerant aliis utcūqz poterant indicabāt· Veīt et pascha·atqz ipso die dominico mane cum iā po pulus frequens presens esset et loci sancti cancel- los vbi martirium erat idem iuuenis orans tene- ret·repente pstratus est·et dormienti simillimus iacuit·non tamen tremens·sicut etiam per somnū solebat·Stupentibus qui aderāt·atqz aliis pauē tibus·aliis dolentibus·cum eum quidam vellent erigere·nōnulli prohibuerunt sed potius exitum expectandum esse dixerunt·Et ecce surrexit· et ñ tremebat·quoniam sanatus erat·et stabat incolu- mis intuens intuentes·Cū autem venisset ad me produxi eum ad populū·et re eis ostensa·sequen ti die libellum de narratōne illius eis recitandū p misi·Quod dum fieret videbat populus fratrem sanatum·et sororem eius iuxta eum membris om nibus cōtrementem·Post hec recitata uita de cō spectu populi eos abire precepi·Et cū de hac dis putarem·illa soror cancellum intrauit·et statī ve lut obdormiens subito sanata stetit·Vnde ea pro ducta in medium·de vtriusqz sanitate apud oīs exultatio magna fuit·¶ XI ¶ De bonefacō pr pa et de quibusdā aliis·¶ Sigibertus

HAno honorij·ix·samione et marcomi- ro francorum ducibus defunctis·fran ci in oīe deliberant·vt et ipsi sicut alie gentes regnum habeant·et filiū marco miri ducis pharamūdum sibi regem ordināt·qui regnauit annis·xj·Anno eiusdem imperatoris·x bonefacius romane ecclesie·xl·p̄sidet·Cōtra hūc ordinato eulalio·et pro hoc dissidēte ecclesia·am bo iussu honorii augusti vrbez egrediuntur et sic reprobato eulalio iussu augusti bonefacius quia prior ordinatus fuerat sedi aplice restituit Hic ō creuit vt nulla mulier aut monacha pallam sacra- tam altaris contingeret aut lauaret·aut incensum poneret·et vt seruus vel obnoxius curie aut cu- iuslibet rei non fiat clericus·Anno sequenti hie- ronimus per·lvi·annos libris suis confectis· ita corpore p̄ laboribus defecto·vt lecto surgere ne- quiret·nisi apprehenso manibus fune·qui ad hoc de trabe pendebat·obiit apud bethleem anno eta tis sue·xcviij·Anno sequenti franci vti ceperūt legibus·et legem salitam dictauerunt per quattu or gentis sue pceres·electos de pluribus his appel latos nominibus vsogast bosogast lalagast· voei digast·ī villis germanie·salechaī bodoaī voīdoaī

Hi quattuor proceres per trimulas causarum origines conuenientes solicite tractātes de singulis discutiendo sicut lex salita declarat iudicare ō creuerunt · Wandali alani sueui regiones hyspaniarum ad habitandum inter se trifariam comperti · et in tribus regnis diuisi · collidunē inter se intestino bello · Anno sequenti honorius constancium virum sororis sue placidie in imperiuz asciuit qui octauo imperij mense obiit Estimo hunc esse constancium quem beda dicit in gallia ab honorio missum ¶ Hugo vbi supra His diebus ageci? ordinatur patricius romanorum · vir inclitus · et bello strenuus siquidē burgundiones contra romanos rebellantes perdomuit · Que gens ab ytalia quondam exiens super ripam reni fluminis resederat · et crebra habitacula que vulgo burgi vocantur cōdens · nomen ex opere assūpserat · hac p̄terea tempestate · athila rex hunorum gallias depopulaturus aduenit · Iamqz metbensi vrbe exusta · aurelianensem minabatur euertere ciuitatem ·

¶ XII · ¶ De sancto aniano aurelianensi ·

ERat tunc sanctus anianus eisdez vrbis episcopus · cuius p̄cibus muitatus p̄fatus agecius romanorū patricius ab arelato aurelionis p̄perauit · et vna cuz theudone et torismodo theudonis regis gothorū filio athilam muasit · et vrbem ab iminenti periculo quam iam tenebat obsessam liberauit · ¶ Ex gestis eius · Hic sanctus anianus virtutum insignis declarat? · beato enurcio vel eucrcio ī aurelianensi cathedra successit · Cum igitur ciuitatis illi? menia solenniter ingressurus esset · peciit ex agrippio qui m litibus p̄erat · vt omnes quos p̄ variis criminibus in carcere tenebat inclusos · ob introitus sui gratiam redderet absolutos · Et quos cuz ille omnino resistendo negaret · lapis magni ponderis ab alto cecidit · eiqz in verticem illisit · Qua percussione prostratus · et famulorum manibus ad domum p̄priam deportat? · quātoti? agnouit q̄ idē co letalis plaga super eum descēderet · quia p̄stare noluit quod vir dei postulauerat · Sed cum sanguis ex eius capite fluere non cessaret · et predict? pontifex eum caritatis gratia visitasset · mox vt eius wlneri manu propria uexillum crucis opposuit riuum sanguinis strīgens eum ab interitu libeauit Et dū vnum correctū oratōe saluauit · pro reliqs quos āte petierat impetrauit · Visū est autem vt eccleshā quam eius processor fūdauerat altiori culmine proueberet · Tūc melius qui artificibus p̄erat detecto corruens · īcurrit mortis periculum ita vt omni quassato corpusculo · nix ultimo spiritu palpitaret · Ad quem sanct? accurrens signum xp̄i porrexit apprehensaqz dextera saluti pristine ī momento eum restituit · atqz ad perficiendū op? quod ceperat ire mandauit · ¶ XIII · ¶ Qualiter vrbem suam liberauit ab hunis ·

INterea gens hunorum perfida · cum rege suo athila · uagia sue habitatiōis egressa crudelit in plurimarū gentiū frendebat perdita · Cūqz gothis obuiam p̄perās ad amnem ligim peruenisset · et aurelianensiū menia vallans · omne malicie sue argumentū ī eiusdē urbis interitum cōuertisset · episcopus in domino confidens per ambulatoziū muri sanctorū pignora gestans suaui voce cātabat · Tum miser quidez sacerdos a barbaris capt? his uerbis eū allocut? est · Quod tu modo agis vnusquisqz nostrū ī ciuitate sua studiose peregit · sed nulli profuit · Hec locutus diuma ultione statim cecidit mortu? · perpetua pena cōdemnat? · Interim hostilis exercit? tela iactabat · etiam arietib? murū quatiebat Tūc fugiente ad ecclesiam populo · ep̄? hortabatur · eū spare in domino · Ipse vero murū ascendit · et tacitus celum aspiciens orauit · Cunqz sibi dñi auxliū adesse sensisset repente contra barbaros expuit · tantaqz subito pluuie moles descendit · et impiorum impetum quadriduana mundatōe compssit ut nequaq̄z se ullus pugnatur? ex hostibus transferre in locū alterū posset · sed mira dei potētia cāuam hostilem sistebat · Cessāte igit nimbo sāct? ep̄? ad athilam pro populo sibi omisso rogatur? accessit · sed a perfido spretus rūso contrario ciuitatis claustro se retulit · Postera die apertis portarū repagulis atha'e proceres vrbem īgressi sūt sorteqz ad diuidendū populū missa · plaustra onerabāt (in numera) de populi substātia · Cūqz sāct? populū admoneret · vt nec sic quoqz de domīo desperarent · repente more p̄phetico translat? est a domino ad locū vbi agecius patricius · qui rem publicam ī galliis gubernabat · cum exercitu suo secum pariter thorismō rege gothorum ōgebat Itaqz militi aulico oūsus ait · Vade dic filio meo agecio · q̄ si hodie adesse ad ciuitatez distulerit veniendo · iam crastino nichil p̄derit · hiis dictis statim recessit · Cunqz miles agecio nūcium retulisset · ille letus de victoria iam securus diuina reuelatione ꝺmonitus · vnacū thorismō et suo atz gothorum exercitu concit? aureliaīs pergit · hostes imparatos repperit · magnāqz stragē super eos exercuit · Itaqz hunorum alii succubuerūt gladiis · alii timore coacti tradebāt se gurgiti ligis sortiturī finem mortis · Sanctus vero anianus bona pro malis r̄dens plures per precē suā eripuit · quos coram se cruciandos aspexit · letabatur autem in christo · q̄ nullus ex eius ouib? defuisset e numero · nisi qui contra ei? preceptum despasset de domino et se populo tradidisset barbarico · Prostrata igitur acerba barbarie · tanta vbertas frugum in aurelis · tellure surrexit · vt dupliciter populus exultaret in domino · et de ereptione impie ferocitatis · et de diuine gratia largitatis · Obiit aūt sāct? anian? · xv · kl' · decembris · ¶ Actor · Hec iuxta hugonem in p̄senti loco inserere uolui · Ceterum iuxta sigibertum athila regnum huōrum plurib? annis post imperiū honorii legitur suscepisse ·

¶ XIIII · ¶ De morte honorii et collatōib? cassiani · ¶ hugo vbi supra

HOnorius autem augustus transactis annis · x · quib? imperauerat cum archadio fratre suo · et aliis iterum · xvj · ānis eum theodosio nepote suo · humanis rebus excessit · ¶ Actor · Claruit eo tempore vir illustris prudens et facundus · iohānes heremita q̄ et cassianus · Hic nescio qua ex causa de ecclesia cōstantinopolitana a iohāne crisostomo eiectus · et ī massiliam gallie p̄sbiter ordinatus · multa scripsit inter que etiam compatas ī egipto vitas patrum doctrinasqz et regulas · datis ad plurimos · libris exposuit · Primo quidem scripsit ad castoriū episcopū · xij · libros de institutis cenobiorū · et de viii principalibus viciorum remediis · Deinde ad leuncí[illegible] ep̄m et fratrem helladium · x · collatōnes patrum · scz moysi pafuncii · danielis serapionis theodori · sereni · ysaac · abbatū · ī heremo scithiotica

commozãtium·quas ab eis audierat·Post hoc ad honozatum epm et eucherium alias·vii·trium anachozitarũ im alio egipti heremo cõmorantiũ sãcti cheremonis et nesterotis et ioseph·Postremo totidem alias ad fratres iouinianũ· menerium et leuncium·et theodozum·que sunt abbatum piamonis·iohãnis·pmusii·theone·abrahã·Que certe ipsius opuscula multã edificatõnem cõtinent animarum·et luculento sermone nitescũt·nec ĩmẽ multa ãtiquozũ opuscula quicqm ad spirituales pfectus atqz perfectionis apicem tendenti vtilius arbitroz me legisse·Nam et beatus noster paedomicus vt in eius uita legitur·libũ illuz(q̃ collatõnes patrum inscribit) studiose legens ac vigilanter intelligens·salutis in eo rimat? semitas magnum perfectionis apicem apprehendit·Agit siquidem liber ille de cozdis puritate·ỏ vicijs et de oĩm perfectõe virtutum·Cuius frequens lectõ christi discipulũ ad multam cordis puritatem ad cõtemplationis arcem·et totius spiritual' discipline perfectõnem gratia opitulãte prouexit·

¶ XV·¶ De numero et materia libroz̃ eiusdem libzo virozum illustriũ im hunc modum

DE hoc scribit gẽnadius in ¶ Cassianus circa cõstantinopolim a iohãne magno epõ dyacon? ozdinatus· apõ massiliam pbiẽ·condidit duo monasteria virozũ et mulierũ que vsqz hodie extant·Scripsit expiẽtia magistrãte·libzato sermõe·et vt aperti? dicã sensu verba iueiens et actõne linguam mouens· res omniũ monachozum pfessioni necessarias· id est·de habitu monachi·et de canonica ozatõne·atqz psalmozũ modo·que im monasteriis egipti die noctuqz tunc tenebaẽ·libzos q̃ttuoz Institutõnũ li·j De ozigine et qualitate et remediis octo pncipalium viciozum·li·viii·singulos de singul' vicijs libzos expediens·Digessit etiam collatões cũ patrib? egipti habitas de hoc·De destimatõe monachi ac fme·De discretõne·De trib? ad seruiendũ deo vocatõibus·De pugna carnis adũsns spiritũ·et spũs aduersus carnem· De natura omniũ viciozũ·De nece sãctozum· De nobilitate anime De·viii·pncipatib?·De qualitate ozatõis De integritate ozõis·De perfectis·De castitate De pfectione dei·De scia spiritali·De diuinis carismatib?·De aĩcicia·De fiiendo vel nõ fiiendo·De tribus ãtiquis generib? monachozũ et quarto nuper exorto De fine cenobite et heremite·De satisfactõe penitentie·De remissione quinquagesime De nocẽtis illusionib?·De eo quod dicit apostolus Non enim quod volo bonũ hoc facio·sed qd̃ nolo malũ hoc ago·De moztificatõe·Ad extremũ rogatus a leone archidyacono postea vrbis rome epõ·scripsit aduersus nestoziũ de incarnatõe dñi·li·vii· Et in his scribendi apud massiliã et viuẽdi finem fecit·theodosio et ualentiniano regnãtibus De his aũt õnibus eiusdem libris quos repiẽ potui·pauca hec q̃ sequũtur per ordinem excerpsi in hũc modum·

¶ XVI·¶ De doctrina eiusdez de habitu monachoruũ·¶ Ex libro de institutis monachorũ.

¶ QUestis sit monachi q̃ corp? contegat tãtuz ac repellat nuditatis verecũdiam et frigoris retũdat iniuriam· non que seminaria vanitatis aut elatõis enutriat·ita aplo p̃dicante·habentes alimenta et operimenta·id est·que corp? opiant tantũ non q̃ amictus gloriam blandiant·ita vilia·vt nulla colozis uel habitus nouitate inter ceteros hui? propositi viros habeant insignia·ita studiosis ac cuã tõnibus aliena·vt nullus rursũ sint affectatis per incuriam sordib? decolorata·postremo sic ab huius mũdi sepentur ornatu·vt cultui seruorũ dei in omnibus omunia perseuerent Quidquid enim inter famulos dei presuiẽ ab vno vel paucis·nec catholice per omne corp? fraternitatis teneẽ·aut superfluũ aut elatũ est·et propter hoc noxiũ iudicãdũ Quãobrẽ cilicinã vestem velut circũspectã cunctis atqz notabilem·et que ex hoc ipso non solum nulla spiritui emolimẽta possit cõferre·sz etiam elatõnis ocipe uanitatem·queqz ad necessarii operis exercitiũ in quo monachum semper impigrum expeditũqz optet incedere ĩhabilis atqz ĩepta sit· oĩmode refutarunt Qz si quosdã hoc amictu circũdatos audimus probabiles extitisse· et non ex eo nobis monasteziorũ est regula sanctienda uel ãtiqua sãctorũ patz sũt pturbanda decreta·generali namqz oĩm cõstitutioni paucoruz non debet p̃poni nec preiudicare sententia·Illis enim debem? ĩstitutis ac regulis indubitam fidẽ et indiscussam obedientiam per omnia commodare·non quas paucozum uoluntas itulit·sed quaz vetustis temporũ tantozum·et innumerositas sãctozum patrum concordi diffinitione in posteruz propagauit·Nec hoc p̃iudicare nobis debet q vlozam sacrilegus rex israbel cateruis hostium circumseptus scissa ueste cilicium habuisse perhibetur intrinsecus uel q̃ nimiuite ad mitigandum dei sententiam cilicii asperitate uelati sunt· cum et ille ita intrinsecus latenter indutus eo fuerit ut nisi scisso desuper uestimento a nemine prozsus potuisset intelligi·et isti eo tempore operimentũ cilicii ostentarent·quo cũctis super imminenti urbis euersione lugentibus·eodemqz amictu circumdatis·nullus posset a quoq̃m ostentationis notari· Quia nisi insolens sit diuersitas nõ offendit equalitas·

¶ XVII·¶ De modo psallendi et ozãdi·

¶ Ex libzo secundo·

DEr uniuersum egiptum et thebaidem legitimum ozationũm modũ in uespertis conuentibus seu nocturnis uigiliis uidimus retentari·Nã cũ i primozdiis fidei pauci quidam sed probatissimi monachozum nomine censerentur·qui a beato marco qui prim? alexandrie vrbis pontifex pfuit· nozmã suscepere viuendi·Eo feruoze lectõni ozationiqz et opi manuum diebus ac noctibus incũbebant·ut nec escarum quidem appetitus ul' memoria nisi alio tercõ ve die cozporis interpellaret media·Cunqz p suo vnusquisqz feruoze infirmitatis ĩmemoz aliene id statui debere censeret quod contemplatõne fidei ac robozis sui facillimũ iudicabat·parum discutiens quid generaliter plenitudini fratrum possibile esset·in qua necesse est infirmorũ quoqz ptem maximam reperiri·diuersoqz modo enormẽ psalõrum numerum instituere·pro animi sui virtute ẽtarent·essetqz inter eos pro religionis regula pie contentionis sancta diuersitas ita ut tempus solẽnitatis vespertie sacratissie succederet questõni quotidianos ozationum ritus uolentibus celebzare·unus in medium psalmos domino cantaturus exurgit·Cunqz sedentibus cunctis·et in psallentis uerba oñi cozdis ĩtentõe defixis·vndecĩ psalmos ozationũm interiectione distinctos continuis uersib? parili pronũciatõe cãtasset·duodecimũ

sub alleluia responsiõe consũmãs · ab vniuersorũ oculis repente subtractus · q̃stioni pariter et cere moniis finem imposuit · Hinc patrũ senatus intel ligens ãgeli magisterio congregatõnib9 · fratrum ge neralem canonem constitutũ · decreuit hũc nume rũ tã in vespertinis q̃m in nocturnis quentionib9 custodiri · Quibus lectiones geminas adiũxerunt · id est vnã ueteris · et aliam noui testamẽti · Finito psalmo non statim ad incuruatõem genuũ corru unt quemadmodũ faci9 in hac regione · nõnulli de refectione poti9 lassi corporis cogitãtes · q̃m orati onis vtilitatem et cõmoda req̃rentes · Apud illos non est ita · sed ãteq̃m flectãt genua pauliſp orant et stãtes in supplicatione maiorem temporis par tem expendũt · Post hec pũcto breuissimo p̃cidẽ tes humi · uelut adorãtes tãtũ diuinã clementiã sũ ma velocitate psurgũt · Humi nãq3 diutius p̃cũ bentes non solũ cogitationib9 aiunt · verũ etiã sõ no grauius impugnari · Quod etiã nos uerũ esse vtinã non experimentis et quotidiana psuetudĩe noscerem9 · qui sepe eãdem incuruationez non tã orationis q̃ requietionis obtentu in terrã pro strati optam9 diuti9 prolongari · CXVIII ·

CAdhuc de oratione et vigilia ·

CVm igit̃ solẽnitates quas illi synaxes vo cant celebraturi conueniũt · tãtum a cũctis silentiũ p̃betur · ut pret̃ illũ qui psalmũ decãtat in medio null9 adesse credat̃ · ac p̃cipue consũmatur oratio ĩ qua non sputũ emit tatur · non excreatio obstrepit · non tussis ĩsonat nõ oscitatio somnolenta dissutis labiis et hiãtib9 trahitur · nulli gemit9 · nulla suspiria · etiã astãtes impeditura p̃mũtur · Nulla vox absq3 sacerdotis p̃ce concludentis auditur · nisi forte q̃ per excessũ mentis claustra oris effugerit · queq3 insensibilit̃ cordi surrepserit · imoderato atq3 intolerabili spi ritus feruore succenso · dum ea que ignita mens ĩ semetipsa non p̃ualet continẽ per ineffabilez quen dã gemitum · ex intimis pectoris sui conclauibus euaporare conat̃ · Illũ vero qui constitut9 in tepo re mentis cũ clamore supplicat · aut aliquid horum que p̃oxim9 · e faucibus suis emittit · ac p̃cipue os citationib9 p̃uenitur · dupliciter peccare pronũci ant · Primo q̃ orationis sue re9 sit q̃ eã negligen ter offerat deo · Secũdo q̃ ĩdisciplinato strepitu alteri9 quoq3 qui forsitan ardenti9 orare potuit ĩ tercipit sensũ · Ideoq3 p̃cipiũt eam celeri fine cla di · ne forte ĩmorantib9 nobis in ea · redũdantia q̃ dã sputi seu flegmatis ĩterrũpat nostre orationis excessum · et idcirco dum adhuc feruet velut e fau cibus inimici uelociter rapienda est · qui cũ sit no bis semper infest9 · tunc maxime assistit · cum con tra se offerre nos p̃ces dño velle p̃uiderit · Quaz obrem vtilius censent breues quidem orationes sed creberrimas fieri · Non enim multitudĩe versu um sed mentis intelligentia delectãtur Ideoq3 vti lius habent decem uersus cum rationabili assigna tione cãtari · q̃m totũ psalmum cuz confusione mẽ tis effundi · que nonnũq3 pnũciantis festinatione generatur · dũ r̃fiduorum psalmorũ qui decãtandi sunt · modum numerũq3 considerãs · non distincti onẽ sensuũ audientib9 studet pãdere sed ad finez synaxeos properat peruenire · Ex libro · iij · Om ni obseruatione custodire conuenit totũ diem ĩ o pe ac necessarijs durare officiis ne somnũ quez nocti subtraxim9 resumere per diem vigiliarum lassitudĩe et inanitate compulit · non tam requiem corpori subtraxisse · q̃ quietis temp9 et refectio nem nocturnã commutasse videamur Totũ enim carni huic proculdubio reddet · quisquis ei ñ rati onabiliter partem subtrahere sed totũ temptaue rit denegare · et non superflua sed necessaria volue rit amputare · ꝓpter quod maiore fenore necessitatẽ vigilias compensazi · si fuerit vsq3 ad lucem incon siderata nimietate protracte · Semper enim equa nimius quelibet fatigatio sustinet̃ · si interiecta ei vicissitudo quedã vel operis imutatio qualiscũq3 succedat · CXIX CDe forma recipiendi et insti tuendi nouicium · Ex libro quarto ·

IN thebaide est cenobiũ · in quo plusq̃m quinq3 milia fratrũ sub vno abbate re gũt̃ · tãtaq3 fit obedientia oñi euo · quã ta non potest apũd nos vn9 uel vni obe dire pro modico tempore uel p̃esse · Ambiens q̃s ĩ tra cenobiũ recipi · non ante admittit̃ q̃m diebus ó cem vl'eo ãplius pro foribus excubãs indicium per seuerãtie ac ỏsiderij sui pariterq3 hũilitatis ac pa tientie demonstrauerit · omniũ p̃tereũtiũ fratrum genib9 prouolut9 · et ab vniuersis de industria re futat9 · atq3 despect9 · tãq̃m qui non religionis sed necessitatis obtentu monasteriũ optet intrare · ĩiu riis quoq3 et exprobrationib9 multis affectus · ex perimentũ dederit constãcie sue · qualisq3 futurus sit intemptationib9 obprobriozũ tolerãtia decla rauerit · Et idcirco ne vsibus quidem cenobii pro futuras suscipere ab eo pecunias acquiescũt · pri mũ ne confidentia huius oblationis inflat9 · nequa q̃m se pauperiozib9 fratrib9 coequare digneť · tũ ne ea que spiritali feruore succensus intulerat · te pefactus postea non sine iniuria monasterii sacri lego spũ exigere moliatur Quãobrem ita nudat9 cũ receptus fuerit · omni p̃stima facultate · vt ne ip sum quidem quo opert9 est vestimentũ habere p mittatur ulterius · sed per manus abbatis induat̃ monasterii vestimentis · per hoc se iam opib9 su stentãdis non seculi arte quesitis · nec de infidelita te p̃stima reseruatis · sed de sãctis ac monasterii lã gitionib9 militie sue stipendia perceptuzum · atq3 inde se deinceps vestiendũ alendũq3 cognoscens · et nil habere · et nichilomĩ9 de crastino non esse so licitus · secũdum euãgelii discat sententiã · Nec sta tim congregationi fratrũ commisceri permittitur sed deputat̃ seniori · qui seorsum manens habet curam peregrinorũ · eisq3 omnem diligentiã suscepti onis et humanitatis impendit · Cũq3 ibidem ĩ tegro anno deseruiens absq3 vlla querela suũ cir ca peregrinos exhibuerit famulatũ imbutus per hec prima institutione humilitatis ac patientie · a lio traditur seniori · qui decem iunioribus preest · quos sibi creditos ab abbate instituit et gubnat · Huius hec erit solicitudo ut doceat eum primit9 suas vincere uoluntates · hec illi semper imperare procurabit de industria que senserit animo eius esse contraria Multis siquidem experimentis edo cti · tradunt monachũ et maxime iuniores · nec vo luptatẽ quidem concupiscentie sue refrenare po sse · nisi prius mortificare per obedientiã suas de dicerit voluntates · Ideoq3 pronũciãt nullaten9 p ualere · uel iram uel tristiciã uel spiritum fornicati ois extinguere · sed nec humilitatem cordis verã · nec cum fratribus vnitatem perpetuã nec firmã diuturnãq3 posset retinẽ concordiã · sed nec in ce nobio quidem diuti9 perdurare eũ qui pri9 volũta tes suas ñ didicerit superare · Cõsequenť instituũt

nullus penitus cogitatões prurientes in corde p nicioſa confuſione celare · ſed confeſtim vt exorte fuerint eas ſuo patefacere ſeniori · nec ſuper earũ iudicõ quicq̃ ſue diſcretioni cõmittere · ſed illud credere malũ eſſe vel bonũ · quod diſcuſſerit ſenioris examen Generale nãq; et euidens indiciũ dyabolice cogitatõis eſſe pnũciant · ſi eam ſeniori cõfũdantur aperire

XX De diſtinctione obedientie et diſcipline ·

POſt hec tanta obſeruãtia obedientie regula cuſtoditur · vt iuniores abſq; ppoſiti ſui ſcientia uel permiſſu · non ſolum non audeãt cellã progredi · ſed nec naturali neceſſitati ſatiſfacere auctoritate ſua pſumãt ſicq; vniuerſa cõplere quecũq; fuerint ab eo precepta · tãq̃m ſi a deo ſint celitus edita · ſine vlla diſcuſſione feſtinãt · et nec impoſſibilitatem quidem pcepti p ſenioris reuerentia mentiãtur · Sũme reputãtur delicie · ſi herba ſale condita quã lapſanũ vocãt · aqua diluta ad refectõnem fratrib? appõatur · Cũ ſonitum audierit ad oratõnem eos vl' ad opus aliquod iuitãtis · certatim e cubilib? ſuis prũpunt · ita ut is q̃ op? ſcriptoris exercet · quã repertus fuerit inchoaſſe literam finire non audeat ſed imperfectã derelinquens non tã operis cõpendioſa lucra ſectet q̃ obedientie virtutem · quaz non ſolũ operi manuũ ſeu lectõi vel ſilentio et quieti celle · verũ etiã cũctis virtutib? ita pferunt · ut huic iudicent omia poſtponenda · et vniuſa diſpẽdia ſubire cõtenti ſunt · dũmodo hoc bonũ in nullo violare uideãt · Inẽ quos nullũ peculiare op? nõ dicã effectu · ſed ne cogitatõe quidẽ ab aliquo penitus affectat Ad hec nos miſerabiles quid dicemus · qui in cenobiis cõmorãtes ac ſub abbatis cura et ſolicitudine cõſtituti · peculiares circũferimus claues Quicq; ita nõnũq̃m pro vilib? nulliſq; rebus accendimur eas dũtaxat uelut pprias uẽdicantes · vt ſiqs vel digito quicq̃m ptrectare ex his pſumpſerit · tãta contra eum iracũdia ſupplea mur · vt cõmotionem cordis noſtri a labijs · ac tota quidem corporis indignatione reuocare ñ poſſim? · Si quis igitur gillonem fictilem · quez baucalem nũcupãt · aut huiuſmodi aliud caſu aliquo fregerit aut perdiderit aliquid · nõ aliter negligẽtiam ſuam q̃ publica diluet penitentia · Similiter ſi ſuperflue ſi durius · ſi contumatius reſpõderit · ſi lectionem operi vel obdientie pferens · officia ſtatuta ſegnius fuerit execut? · ſi dimiſſa ſinaxi ñ concitus ad cellã recurrere feſtinauerit · ſi alterius tenuerit manũ ſi cum illo qui cellule ſue cohabitator non eſt confabulari quantulũcũq; pſumpſerit ſi parentũ quempiã vl' amicorũ ſeculariũ viderit vel collocut? eis ſine ſuo fuerit ſenioze · ſi epl'am cuiuſcũq; ſuſcepit · ſi reſcribere ſñ abbate ſuo tẽptauerit · in his inquã et ſimilibus admiſſis · pcedit animi aduerſio ſpũalis · Reſidua vero que apõ nos indifferenter admiſſa · a nobis quoq; reprehenſibilius ſuſtimentur · id eſt · aperta conuicia · manifeſti cõtempt? · familiaritas apud feminas · ſimultates et iurgia · operis peculiaris pſumptio · filargirie contagio · affectus atq; poſſeſſio rerum ſuperfluarum que a ceteris fratrib? ñ habenẽ extraordinaria ac furtiua cibi refectio · et his ſimilia · plagis emendantur · vel expulſione purgantur ·

XXI De diſciplina et reuerentia in menſa et vbiq; omnibus ſeruanda ·

Illud aũt ut reficientib? fratribus ſacre lectiones in cenobiis recitentur nõ tam ſpiritalis exercitationis cauſa · q̃ compeſcende ſuperflue ocioſeq; cõfabulatõonis gratia et maxie otentõnũ q̃ plerũq; ſolent in conuiuiis generari ſtatuerũt · tãtaq; ueſcentibus eis ſilentii hui? diſciplina ſeruatur ut cucullis ultra oculorum palpebras dimiſſis · ne ſcilicz liber a ſpect? habeat copiã curioſius euagandi · nihil amplius intueãt q̃ menſam et appoitos cibos · ita ut quẽadmodũ vl' quantũ reficiat alius null? i uiciũ notet · Sũma cautõne ſeruãt · ne extra menſã quicquã cibi peitus ozi ſuo quiſq; idulgere pſuãt · ut incedentibus p ortos et pomeria · cũ paſſim blãdeq; p arbores poma pendentia · nõ ſolum obijciãt ſe pectorib? trãſeuntiũ · vex etiam ſtrata p terraz cõculcanda pedibus offerant ſacrilegiũ ducatur non modo ex his quicq; deguſtare · verũ etiã manu contingere · abſq; eo quod palã cũctis in commune reficientibus exhibeãt · et ad pcipiendũ yconomi diſpenſatione per fratrũ obſequia publice miniſtrãt · In ſeptiana cuiuſdã fratris cũ pteriens yconom? tria lenticule grana vidiſſet iacere i terra · que ebdomadario feſtinãti duz ea ppararet coctõni · iter manus cũ aqua qua diluebãt elapſa ſt cõfeſtim ſuper hoc abbatem conſuluit · a quo velut peruerſor neglectorq; ſacri peculiũ iudicat? ab oratõne ſuſpenſus eſt · cui? negligentie reatus nõ aliter ei remiſſ? eſt · niſi eũ publica penitentia diluiſſet · Non ſolũ enim ſeipſos non eſſe ſuos · ſz etiã omia que ſua ſunt credunt domio cõſecrata propter quod ſi q̃d fuerit in monaſterio ſemel collatũ vt ſacroſanctũ cũ omi decernunt reuerentia debere tractari · Tãta qz fide vniuerſa procurãt atq; diſpenſant · vt etiã ea que deſpectui habenẽ et parua reputãt ac vilia · ſi vl' loco mouerint vel cõpetenti? collocauerint · ſi gillonẽ aq̃ ipleuerint ſi ex eo quicq̃ obtulerit ad bibendũ · ſi tenuẽ feſtucã de oratorio cella ue ſubmouerint · mercedem ſe conſecuturos a domino tota credulitate confidãt

XXII Exempla obedientie ſãctorum iohãnis · et pafuncii ·

Beatus iohãnes in adoleſcẽtia ſeniori deſeruiens tãta humilitate · vt ipſi quoq; ſeni ſtupoꝛem ſũmũ obedientia eius incuteret · audiuit ab eo · Curre inquit iohãnes ſaxũ illud huc aduolue quãtoci? · Qui confeſtim ſaxũ imane quod turbe multe hoim vl' mouere non poſſent · applicata nũc ceruice · nũc toto pectore · tãto niſu atq; conatu prouoluere cõtẽdebat ut ſudoze oim membrorũ totũ infũderet ueſtimentũ paruz metiens ipoſſibilitatem pcepti · ſimplicitate ſincera qua credebat ſenem tota fide nil poſſe icaſſum ac ſine ratõne pcipere · Pafunci? abrenunciare deſiderãs mundo tãdiu pre foib? monaſterii excubãs pduauit donec contra omnem conſuetudinem cenobiorum cũ filio ſuo paruulo q̃ octo circiter erat ãnorum vt ſuſciperet eliceret Confeſtim celle habitatione ſeiũcti ſũt · ut quẽadmodum ſe iã diuitẽ non eſſe ſciebat · ita etiã patrẽ ſe eſſe neſciret · Quod ut plenius probaret utrũ uidelicz pl? faceret affectione ſãguinis · an obedientie · de induſtria negligebat paruul? pãnis potius q̃ ueſtimentis idutus colaphis atq; alapis expoſit? diuerſorum · quas plerũq; ſub obtutib? ſuis innocenti paruulo etiam gratis cernebat inferri · ita ut nunq̃ genas eius niſi lacrimarum ſordentibus

uestigijs uideret infectas·p amore nihilominus christi et obediētie uirtute·rigida semper atqz im mobilia patris uiscera permāserūt· Nō enim iam reputabat suum filiū·quez secū pariter obtuleat christo·Cenobii senior ad comprobādam petrus animi eius cōstantiā·cum plorare quādā die uidis set infantem·simulans se aduersꝰ eū cōmotum·p cepit patri vt eum iactaret in flumen·Tūc ille ve lut a domino sibi esset hoc preceptū·confestim ce leri cursu rapiens filium·ulnis pprijs usqz ad ozā fluminis aduexit iactaturꝰ quod profecto fuisset consūmatum nisi pcurati ō industria fuissent fra tres·qui solicite ripam fluminis obsiderent·proie ctūqz iam et quodāmodo de flumīs alueo paruu lū raperent·Reuelatum est cōtinuo seniori·hac eū obedientia abzabe patarche opꝰ ipleſſe· XXIII

De peregrinatione abbatis pinufij causa buīli tatis·

Idimꝰ abbatem pinufiū qui cum esset īmanis cenobii pſbiter in egip to cūctis honorabilis·videns se p hoc ipso humilitatem exēcere non posse·nec habere quo virtutem desiderate subiectōis exten deret·clam fugiens de cenobio·secessit solꝰ in the baidis vltimas partes·Ibiqz assūpta sectari veste cenobium thabēnensiotarū expetijt·quod sciebat cūctis esse districtius·et ī quo se credidit facile posse celari· Vbi diutissīe pro foribꝰ perseuerās vt susciperetur sūmis pcibꝰ īstitit·cūqz mlto de spectu tādem fuisset admissus·q scilicet decrepi tus senex ingredi cenobiū postularet·quo tempo re nec iam deseruire quidem suis voluptatibꝰ p= ualeret·ac ne hoc ipsū quidem causa religionis ex petere eū assererent·sed famis et inopie necessita te astrictū·vt seni nulliqz operi apto ozti cura mā dar·Quam sub alio fratre iuniore qui eū sibi cre ditū retinebat exercens·sic ei subdebatur·vt non solū ea que ad ozti curam pertinebant·verū etiam vniuersa officia que cūctis erant aspera vel indi= gna tota sedulitate quotidie compleret· Quāplu ra etiam nocte consurgens ita furtim officiebat· vt autorem operis nemo deprehenderet Cūqz ibi dem triennio delitescens dispersis per vniuersā e giptum vbiqz fratribus quereret·a quodam tan dem uisus·uix potuit pro humilitate habitus ac vilitate officii quod gerebat agnosci·Nam sarcu lo laxabat oleribus terram·deinde stercus bume= ris suis aduectans eozū radicibus ingerebat Hec intuens frater·ad pedes eius procidens stuporez sūmum cūctis incussit·cur istud feceit ei qui apō ipsos velut nouiciꝰ ac de seculo nuper egressꝰ ha bebatur extremus· Post vero miraculo sunt ma iore perculsi·cū eius nomen quod apō ipsos quo qz magna fuerat opinione compertū prodidisset· a quo vniuersi fratres priozis ignozātie uenīā po stulantes·q eum tanto tempore inter iuniozes ac paruulos deputassent·inuitum ac flentem q inui dia dyaboli digna sibi fuisset conuersatione atqz humilitate fraudatꝰ·quā diutissime requisitā tan dem aliquādo se inuenisse gaudebat·nec meruisset vitam suam ī illa quā arripuerat subiectione fini re·ad proprium cenobiū reduxerunt· XXIIII

De nouicio quem in ingressu de norma religio nis īstruxit·

Vnc igitur senem cum h poste hec in egipto studiosissime requisis semus ·exhortationem hāc dedit fratri quez sub nostra pſentia in cenobio suo recipiebat·Nosti ait quot diebꝰ pre foribus excu bans hodie sis receptꝰ·cuiꝰ difficultatis causam primitꝰ debes agnoscere·Sicut nāqz īmensa glo= ria fideliter seruientibus deo ac secūdum regule huius institutionem ei coherētibꝰ repromittitur in futurum·ita pene grauissime pparant his qui tepide eam negligenterqz fuerint executi·et secū= dū hoc qō professi sunt·uel quod ab hominibus esse creduntur·fructꝰ etiam congruos sāctitatis eidem exhibere neglexerint·quia maledictꝰ qui fa cit opus dei negligenter·Ideo igitur a nobis diu tissime refutatꝰ es·non quia tuam· vel salutem oī um·non toto desiderio cupiamus āplecti·et his qui ad christū cupiunt peruenire etiaz procul oc currere non optemꝰ·sed ne temere recipientes· et nos apud deū leuitatis·et temetipsū reū ḡuiozis supplicij faceremus·si ad presens facile susceptus nec pondꝰ professionis huius intelligens·vl'desti tutor post hec uel tepidꝰ extitisses·Caue ergo ne quid aliquando eorū resumas que renūcians abie cisti·et contra domini interdictū de agro ewāge lice operationis reuersus inueniaris tunica tua q̄ te expoliaueras reuestiri· Caue ne parentum· ne affectionis pristine recorderis·Caue ne quādo sup biam quam nūc incipiens·ardore fidei ac pia buīli tate calcasti·cū ceperis psalmozū uel professionis huius quandam noticiam degustare paulatī elatꝰ resuscitare mediteris·In hac quoqz humilitate ac patientia qua vt susceperis in monasterio decem diebus pro foribꝰ perseuerans mltis lacrimis im ploraſti·non solūmodo pſistas·uerū etiam profi cias atqz succrescas·Satis enī miserū est vt cū de bes a rudimentis ac primordiis tuis prouehi·et ad perfectionem tendere·etiam ab ipsis incipias ad ī ferioza decidere·arta est uia que ducit ad uitā &c Consydera ergo te de paucis et electis effectū·te ne exemplo ac tepore multitudinis infrigescas·sed viue vt pauci vt cū paucis īueniri meāis ī regno di·Mlti enī sūt vocati pauci vero electi·et pusil lus est grex cui complacuit patri hereditatem da= re·Itaqz non leue noueris esse peccatū perfectio nem pfessū quempiā ea que sūt imperfecta sectari ad quem pfectionis statū his ḡdibꝰ atqz hoc ordi ne peruenitur· XXV· De decem humilita tis indicijs·

Principiū nostre salutis eiusdēqz custo dia timor domini est·per hunc enim et inimicū conuersionis et viciozū purgatō et virtutū custodia·his qui imbuūt ad viam perfectionis acquizituz· Qui cū penetraue= rit hominis mentem·cōtemptū ei rerū omniuz pa rit obliuionem parentū·mūdiqz ipsiꝰ gignit hor= rorem·Contemptu aūt ac puatione facultatiū om niū humilitas acquirit Humilitas vero his indici tis comprobat Primo si mozcificatas in se habeat omnes uolūtates·Secūdo si non solū actuum suo rū uerū etiam cogitationū nihil suo celauerit seni= ori·Tercio si nihil sue discretioni sed iudicio eius uniuersa cōmittat·ac monita eiꝰ sitiens libenter auscultet Quarto si in omnibꝰ seruet obedientie mansuetudinem·et patientie cōstantiam·Quinto si non solū iniuriam inferat nulli·sed ne ab alio q̄ dem sibimet irrogatam doleat atqz tristet·Sexto si nihil agat nihil pſumat·quod non vel cōmunis regula uel maiozū cohortant exempla· Septimo si omni utilitate contentꝰ sit·et ad omnia se q̄ sibi precipiunt uelut operariū malū iudicauerit·et in dignum·Octauū si semetipsū cunctis inferiorem

non superficie pronũciat labiorũ · sed intimo cor dis credat affectu · Nono si linguã cohibeat · ul' ñ sit clamosꝰ in uoce · Decimo si non sit facilis ac prõptus in risu · ¶ XXVI ¶ De temperãtia gu le · ¶ Ex libro quinto ·

NOn qualitas sola sed etiam quantitas es carum aciem cordis obtundit · ac mente cum carne pariter impinguata · noxiũ vi ciorum fomitem igneũq; succẽdit · Qui buslibet escis refectus venter semiaria luxurie parit · Sodomitis causa subuersionis atq; luxurie non vini crapula · sed saturitas extitit panis Facilius vidimus viros qui ab escis corpulentioribꝰ oĩmodis temperarent q̃ moderate vsos p necessitate concessis · mensurã sufficientie custodire · Habet etiam corporis imbecillitas cõmentie sue palmam dũmodo escis defectioni carnis indultis ad huc se indigentem refectione defraudet · tãtumq; esui ĩdulgeat quãtum sufficere ad vsum viuendi tẽperãtie discretio rigida iudicauerit · non quãtuz desiderii appetitꝰ exposcit · Quãobrẽ vt nulli statui uirtus persimonie adimitur · ita nec integritatis quidem consũmatio denegatur · Vtilis quidẽ et omnimode obseruanda est canonica ieiuniorũ custodia · sed nisi hanc temperanter fuerit ciborum refectio subsecuta ad ĩtegritatez mẽtis ñ poteit p uire · ĩtegras enĩ mẽtis vẽtris cohẽt ĩedie Melior ẽ rõnabil' quotidiana cũ moderatõe refectõ · q̃ p in ẽualla arduũ lõgũq; ieiuniũ · Nouit ĩmodeata media ñ modo mẽtis labefactare cõstantiã · sz etiã orationũ efficaciam reddere lassit udie corporis enervatam · Impossibile nanq; est ignita extĩgui corporis incentiua p̃ulsq; ceterorũ quoq; principaliũ viciorum fomites radicitꝰ excidantur · Prima nobis est calcanda gule cõcupiscentia · et eousq; extenuanda mens non solum ieiuniis verũ etiam vigilijs · lectione quoq; et crebra cõpunctione · donec eiusmodi meditatõnibꝰ occupata parĩ ac possessa ipsius ãbi refectõnem · non taz iocũditati cõcessam · q̃ oneris vite sibi impositam recognoscat Illud enim est cũctorum luctamiñ fũdamentũ · vt p̃mitus carnalium desideriorũ incentiua pimãtur · Non enim meremur mentis roboze cõquisito grauiores pugnas nequitiarum celestiuz expiri q̃ carnem fragilem resistentem spũi nostro subiugare nequiuimus · Qui enim gule superfluos appetitus inhibere non potuit · quomodo estꝰ carnalis concupiscentie valebit extinguere Et qui nequit passiones in ꝓpatulo sitas · paruasq; cõpescere · q̃liter occultas nulloq; hominum teste prurientes poterit debellare · Non enim nobis est aduersarius extrinsecus formidandus · in nobisipsis hostis inclusus est · Intestinũ nobis quotidie ingerit bellũ · demicto eo omnia que forinsecus suut reddẽtur infirma · ac militi christi vniuersa pacata erũt et subdita · ¶ XXVII ¶ De ieiunio spirituali et quid edendum et quando et q̃liter abstinendum ·

NEc solum nobis ieiunium visibiliũ ciborz ad perfectionem cordis et corporis puritatem sufficere posse credamus · nisi fuerit huic anime quoq; ieiuniũ copulatũ Habet nanq; et illa suos noxios cibos · quibꝰ impinguata ad luxurie p̃rupta deuoluit · Detractio cibꝰ est eius et quidem persuauis · Ira etiam cibꝰ est eius · licet minime lenis · Inuidia cibus est mentis · virulentis eaz succis corrũpens · et p̃speritate alieni successus iugiter miseram excruciare nõ desinens · Cenodoxia dilectabil' eque esca permulcz post vero vacuam oñiq; virtute spoliatã reddit · Igitur est cibus eligendus · non tantũ qui concupiscẽtie flagrantes estus temperet minusq; succẽdat · verumetiã qui ad parãdũ sit facilis · et ad comedendum opportunior · vilioris precij compendion prestet · quiq; sit conuersationi fratrũ usuiq; cõmunis · Triplex enim est natura castri margie · Vna que canonicã refectionis horã p̃uenire compellit · Alia que tãtũmodo ventris ingluuie et saturitate quarũlibet gaudet escarũ · Tercia q̃ accuratõribus epulis · et esculentioribus delectatur · Cũ egipti prouinciã petissemus · ibiq; nos tanta alacritate cordis suscipi miraremur · vt nl'la prorsus vsq; ad p̃stitutã ieiunii horã refectõnis regula seruareẽ · sz absq; legitis q̃rte sexteq; ferie · quo cũq; pergebam? quotidiana statõ solueretur · quidam seniorũ percũctantibꝰ nobis cur ita indifferenter apud eos p̃terirentur quotidiana ieiunia · respondit Ieiunium semper est mecũ · uos aũt me cũ iugiter tenere ñ attero · Quidem seniorũ cum reficientẽ me ut adhuc paululũ quid ederẽ horta retur · iamq; me dixissẽ non posse · respondit · ego iam sexies diuersis aduenientibus fratribꝰ mẽsas posui · hortansq; singulos cũ omnibꝰ cibũ sumpsi · et adhuc esurio · et tu p̃mitus nunc reficiens iã te dicis non posse · Itaq; vt norunt aduentu fratz indifferenter soluere quotidiana ieiunia · ita discedentibus eis refectionem ab illos indultam continentia maiore compensant · Vidimus senem machetem nomine hãc a domino gratiã diuturnis precibus impetrasse · ut quotquot diebꝰ ac noctibus agitaretur collatõ spiritualis · nunq; somni torpore penitus laxaretur · Si quis vero detractionis verbum seu ociosum temptasset inferre in somnũ protinꝰ cõcidebat · ac ne vsq; ad aurium quidẽ eius pollutionem uirus obloquij poterat peruenire

¶ XXVIII ¶ De contimentia et caritate Ex libro sexto

ALiud est continentem esse · id est · eukaraten · aliud castum · et ut ita dicam ĩ effectũ integritatis uel incorruptionis trãsire quod dicitur agon Que virtus illis tribuitur maxime · qui virgines vel mente uel carne perdurant · ut vterq; iohãnes in nouo testamẽo · in veteri quoq; helias · hieremias · daĩel · fuisse noscuntur · In quorum gradu hi quoq; reputanẽ · qui post experimenta corruptionis · ad similez puritatis statum per laborem longũ et industriaz in tegritate mentis et corporis peruenerunt · et aculeos carnis non tam impugnatione cõcupiscentie turpis · q̃ nature tãtũmodo sentiunt motu · quem statum dicimus difficilie posse inter hoĩm turbas apprehendi · Ceterum continentes multos existere non dubitamus · qui impugnationez caznis quaz l' raro uel quotidie sustiment · seu metu gehẽne seu desiderio regni celorum compescunt · Quos seniores sicut p̃nunciant posse non penitꝰ incentiuis obrui viciorum ita securos et insaucios semp existere non posse definiunt · Necesse est enim unũquẽq; in colluctatione positum · q̃muis frequenẽ aduersarium uincat ac superet · et ipsum tamen aliquando turbari · Quodãmodo enim exire de carne est ĩ corpore cõmorantem · et ultra naturam est fragili carne circũdatum carnis aculeos non sentire Nulla etenĩ uirtute taz ꝓprie carnales hoĩes spũalibꝰ angelis imitatione cõuersatõnis equãẽ · q̃ merito

et gratia castitatis. Cuius puritatis euidens hoc erit indicium. si vel nulla imago illiciens nobis in sopore laxatis occurrat. uel interpellans nullos cōcupiscentie motus valeat excitare. Licet enim ad plenam peccati noxaꝫ talis cōmotio minime cō putetur. tamen nec dum perfecte mentis indiciū est. nec ad purum excocti vicij manifestatio. cum per fallaces imagines huiusmodi operatur illusio Qualitas enim cogitationum que in distensioīb? diei negligentius custoditur probatur quiete noc turna. Et idcirco cum intercesserit aliqua tal' illu sio non culpa somni credenda est. sed negligentia temporis precedentis. et manifestatio morbi laten tis intrinsecus. ut solent male quoqꝫ valitudines corporum non ea colligi tempestate in qua viden tur emergere sed negligentia sunt ꝑteriti tēporis acquisite. quo pastus quis imprudēter escis salu ti contrarijs noxios humores sibimet letalesqꝫ cō traxit. Quāobrem illi? ꝑcepti iugiter meminisse debem? omni custodia serua cor tuum. Ferē sanc ti basilij cesariensis sententia. et mulierem inqt ig noro. et virgo non sum. Intantum intellexit in corruptionem carnis. non tam in mulieris esse ab stinētia. q̄ in integritate cordis. Igitur ut illusiōes he ne dormientibus quidem nobis surripere vale ant. equale moderatūqꝫ semper est tenendum ieiu niū. Quisquis enim mensurā districtōis excedit. necesse est ut modum quoqꝫ remissionis excedat. nunc quidem nimia inanitate defectus. nūc autez cibo ꝓpensiore distentus. Deinde iugis humilitas ac patientia cordis est adhibenda aduersus iram vel ceteras passiones. Vbi enim furoris insederit virus. libidinis quoqꝫ necesse est incendiū penetra re. Ante omnia vero peruigil necessaria est solici tudo nocturna. nam sicut puritas et custodia diei nocturnam ꝑparant castitatem. ita nocturne vi gilie cordi pariter et obseruatōni diuturne. statū solidissimum. roburqꝫ ꝑmittūt ¶ XXIX ¶ De auaricia et ꝓprietate monachi ¶ Ex libro septio.

Ercius nobis conflict? est aduersus fi largiriam. id est. amorem pecuniarum. siue contra peregrinū belluꝫ et extra na turam. Cetera nanqꝫ viciorum incitamē ta humane inserta nature. et quodāmodo inuisceā ta carni. ꝓpemodū coeua natiuitati. discretōnem boni maliqꝫ ꝑueniunt. et licet prima arripiant ho minem longo tamen labore vincūt̄. Hic vero mor bus posterius superueiens. et extrinsec? accedēs anime quāto facilius caueri potest ac respui. tāto neglectus et intromissus semel cordi. fit pernicio sior cūctis difficiliusqꝫ ꝓpellitur. Malorū omniū radix efficitur. Igitur cum remissam tepidāqꝫ pos sederit monachi mentem. quosdam velut rationa biles ei colores ob quos uel ꝛseruare sibi aliquid pecunie debeat uel parare describit. Nā ex ea que prebenē in monasterio queritur non esse sufficien tia. et sano robustoqꝫ corpore vix posse tolerari. negligentiā erga egrotantes maximā. si propriū a liq̄d non fuerit quo cura corpori valeat adhiberi misere esse moriendū. Itaqꝫ cum huiuscemodi co gitatōnibus laq̄auerit mentem. q̄liter vnum saltez denariū acquirere possit excogitat. Cūqꝫ illi hoc ex voto cesserit auidior fames auri accrescit Cum pecunie incremento rabies cupiditatis augeē Tū deinde vita longeua ꝓmittitur. senect? incurua. ifirmitates diuerse atqꝫ prolixe. q̄ nisi maior sūma in iuuentute fuerit preparata. tolerari in senecta non possunt. Ita⁊ infelix anima sempiternis nexi bus obligata. nichil aliud respicit cordis intuitu. q̄ vnde pecuniam paraze valeat. per quam possit de monasterij disciplina q̄ntocius euolare. nullam exhibens fidem vbi potuerit nūmi spes aliqua re fulgere. Pro hac non mendacii non periurii. non furti facinus admittere perhorrescit. ñ fidez frā gere. non iracūdie noxio furore suppleri. fitqꝫ per omnia sicut aliis venter ita huic aurum et spes lu cri pro deo. Nullā deinceps humilitatis. caritatis obedientie. non dicam virtutem sed ne vmbraꝫ q̄ dem retinere contentus. indignatur ad omnia. et ad singula opera murmurat atqꝫ suspirat. Nec ui ctu quotidiano. nec solito indumento cōtentus ñ se diutius hec toleraturum esse testat̄. deū quoqꝫ non ibi solūmodo esse proclamat. nec salutem suā in illo tantum loco esse cōclusam. Itaqꝫ instabilita tis sue habens viaticum nūmos. insolenter ad om nia precepta respōdet. et tanq̄ peregrinum extra neumqꝫ se gerens. quecūqꝫ indigentia correctiōe perspexerit cōtemnit. Cunqꝫ furtim possideat pe cuniam. nec calciamenta quidem ac vestimenta se habere conqueritur. dariqꝫ sibi tardius indignat. Deinde occasiones quibus offendi vel irasci debe at studiose perquirit. ne leuiter motus de cenobii disciplina videatur exire. Nec solus tamen trans migrare content? ne tāq̄ suo vicio deseruisse cre datur. quantos potuerit susurrationib? clādesti nis deprauare non desinit. Discessus solatium. et excusatōnem leuitatis. non se aliter credens q̄ no ta uel macula monasterij reperturum. ¶ XXX. ¶ De tribus eiusdem vicij speciebus.

Triplex itaqꝫ est huius valitudinis mor bus. cuius exempla in scripturis sanc tis inuenimūs. nō leui pena fuisse dam nata. Nam giezi ea que nec ātea quidem possederat volens acquirere. non modo gratiā ꝓ phetie possidere non meruit. quā p successionem velut hereditariam a suo habuit magistro suscipe re. verum etiam econtrario eterna lepra sancti he liseī maledictione perfunditur. Iudas volens re sumere pecunias quas antea christum secutus ab iecerat. ñ solū ad proditionē domini lapsꝰ. apl'at? perdidit gradum. sed etiam vitam ipsam biotha nathi morte cōclusit. Ananias et saphira reseruā tes partem quandam ex his que possederāt. apl'a co ore morte mulctātur. Alii vero auaricie occasi one domini sententiam corrumpere. atqꝫ ad suum desiderium gestiūt deprauare. nec suam uitā nec intellectum scripturarum sensui coaptantes. sed vim scripturis pro desiderio sue libidinis inferen tes. consentire eas suis opinionibus volunt Aiūt qꝫ scriptum esse Beatius est magis dare q̄ accipe. Cuius interpretatione ꝑuissima eneruatam domi ni putant illam esse sententiam. qua dicitur. si vis perfectus esse uade et uende omnia que habes et da pauperibus &c̄. beatiores scilicet se pronunciā tes. si pristinis suffulti substantijs. aliis quoqꝫ de earum superabundantia largiantur dum erubes cunt pro christo gloriosam cuꝫ apl'is suscipere nu ditatem. Itaqꝫ si agonem spiritualem certare legi time cupimus. hunc quoqꝫ pernicioſum hostem a cordibus nostris extrudamus. Quem quantū su perare non magne uirtutis est. tantum ab eo ui ci ignominiosum plenumqꝫ dedecoris Respice iu dam. cum ob hoc loculos dispensationi pauperuꝫ ꝓputatos. sibi creditos accepissꝫ. ut salte pecuniaꝫ

abundantia satiatus · concupiscentie sue mo tum imponeret · ī tantum fomitem cupiditatis exarsit vt iam non loculos danculo cōpilare · sz ipsuz do minum venūdare maluerit Vniuersas enim diuiti arum moles · cupiditatis huius exupat rabies · De niqz primceps apostolorū ananiam et saphiram qz sibi quippiam de sua facultate reseruauerant mo te mulctauit · Quanta ī hoc quoqz facīoris ac sup plicij similitudo concurrit · Ibi nanqz filargiriā p= ditio · hic falsitas sōsecuta est · Ibi veritas prodiē hic mendacii crimen admittitur Ille refugiēs pau pertatem resumere que abiecerat ocupiuit · hi ne fierent paupes de substantia sua retinere tēptaue rūt · Itaqz si in eos qui non alienas ocupierūt sub stātias · sz ppriis pcere temptauerunt · pcessit tam seuera sententia qd censēdū de his qui nūqp pos= sessa cupiūt ogregare · et nuditatem corā hoībus pferentes · affectu ocupiscentie corā deo diuites cōprobāē · Cōstitut? ī agro atqz operatōne virtu tum · substātia mūdi qua te ī nūciās spoliasti · qd recurrens niteris reuestirī · Si vero paupertate p uentus nihil quod dimitteres habuisti · multo ma gis acquirere non debes quod antea non possedi sti · Ob id enim ita domini beneficio pparatus es vt expeditōr ad eū nullis pecuniarū laqueis īpe dit? accurreres ¶ XXXI ·

De ira · pernicōsa et salubri ex libro octauo ·

QVartū certamen est ire · Omis inquit ira et īdignatō et clamor et blasphemia tol laē a uobis · Cū dicit omis ira · nullā pe nit? velut necessariā et vtilē nob excipit Delinquētēqz fratrem si necesse est · ita quisqz cu rare festinet · vt dum medelā leuiori forsitan febri cula laboranti procurat inferre · non semetipsū ira tuz deteriori morbo cecitatis inuoluat Oportz nā qz aliquando qui alteri? vlneri mederi cupit · omi ni languoris morbo alienū subsistere Qualibet ex causa iracundie motus efferuens excecat oculos cordis · et acumini visuū exitia'em validioris mor bi ingerens trabem · solem iusticie non sinit intue ri · Habemus sane ire ministerium sat s pmode no bis insertum · ad quod solum eaz recipere vtile no bis est ac salubre · cū contra lasciuientes cordis no stri motus indignātes insremimus · et ea que age= re confundimur corā hominb? vel ploqui · in late bras ascendisse nostri pectoris indignamur · ange lorem scilicet ac dei ipsius psentiam vbiqz tremen tes · Vel certe cum cōtra hanc ipsā iram · cur a no= bis aduersus fratrem irrepserit cōmouemur · et iā ti letales instigationes eius extrudim? · Talit iraſ ci doz nos propheta · Iraſcimī īquit et nolite pec care Ille etenim cum aquā de cisterua bethleē con cupisset eamqz a viris fortib? per medias hostiuz cateruas suscepisset allatam ptinus effudit in ter ram et ita voluptuosam cōcupiscetie passionē ira tus extinguens · libauit eā domino · et cupiditatis sue desiderium non expleuit · dicens · Propicī? sit michi deus ne faciam hoc Nam sanguinem istorum qui profecti sunt et animaz periculum non bibā Vel cum vellet ab isai cōuicij regalis vltionē trū catione capitis explere · dauid indignatōne pia cō motus · humilitatis modum et patientie rigorem incōcussa lenitate seruauit dicens · Quid michi & tibi &c · Iubemur itaqz iraſci salubriter · sed no bismetipsis ac suggestionib? puis · Aduers? eos in quos cōmoti fuerint rancorem animi reseruan= tes · negāt quidā se verbis iraſci · sed re ipsa et ope re indignari comprobanē · Nam neqz corgruo ser mone eos compellāt · nec affabilitate eis solita col loquūtur · Et eo se minime delinquere putāt · quo vindictam sue cōmotionis non expetūt · Quā ta= men quia profe re palā et exercere aut non audēt aut certe non possunt · in suam perniciem virus i a cūdie retorquentes · cōcoquūt eam in corde · taciti ac silentes ī semetipsis cōsumūt · amaritudinē tri= ticie non virtute animi ptinus expellentes · sed di gerentes processu dierum · et vtrūqz pro tempoe mitigantes · quasi vero ī effectu operis solūmodo sit iracūdia moderanda · et non potī? ab archanis nostri pectoris eruenda · et tenebris illius obscu rati nec cōsilij salubris nec scientie lumen admitte re · sed nec templū spūsancti · habitante in nobis spiritu nequā · valeam? existere · Cohibit? enim ī corde furor · astantes quidem homines non offen dit · sed eque spūsancti splendissimū iubar ac si p latus excludit · Aut quemadmodū uel ad momtū vult eam dns retentari · qui nec sacrificia quidem spūalia orationum nostrarū p mittit offerri · si vl' alium contra nos aliquid rancoris habere cognos cimus · Non enim ita nostris obsequiis omuīs om niū dominus delectatur · vt quod in vno acquirit perdat in altero · domīante tristicia · In cuiuslibet nāqz dispendio vnum patitur detrimentum · qui eodem modo omniū famulorū suorū salutem desi derat et expectat · et idcirco eque habente aduer= s? nos fratre · inefficax eit oratio nostra · ac si nos aduersus eum indignationem reseruemus · Sed quid diuti? pceptis ewāgelicis atqz aplicis īmo ramur · cum etiā vera lex que aliqd remissionis ha bere videtur hec eadem pcaueat dicēs · Ne odeis fratrem in corde tuo · Et iterum · Non eris memor iniurie · Non solum iniurie retributio · sed etiā ip= sa memoria radicitus iubetur euelli · ¶ XXXII

¶ De illis qui pre superbia vel impatientia soli= tudinem requirunt ·

INterdum superbia vel impatiētia supa ti · cū incōditos mores nostros nolum? emēdare · soli tudinē nos desiderae cō= querimur · tanqp ibi nullis nos cōcitāti= b? · ilico virtutem patientie repturi · excusantes ne gligentiā nostrā · causāqz cōmotionis · non nostra dicentes īpatientia sed fratrū vitio generari · Dū qz in alios erroris nostri uergim? causas nūp ad patientie ac perfectionis calcez valebim? pueniē · Sūma igitur emendatōnis ac trāquilitatis nostre non est in alteri? arbitrio collocanda quod nostre non subiacet potestati · quia ut non iraſcamur nō debet ex alterius perfectione sed ex nostra virtu te descendere · que non aliena patientia sed ppria longanimitate cōquiriē Porro heremū perfectos omniqz uitio cuātos oportet expetere · et excoctis ad purū in congregatione fratrum uiciis · nou pu silanimitatis perfugio · sed diume cōtemplationis obtentu intrare que non nisi m solicudine a per fectis solūmodo poterit apprehēdi · Quecūqz enī uicia incurata in heremū detulerim? · operta ī no= bis et non abolita sentientur · Solitudo nanqz sic nouit emendatis moribus contemplationem puri simā referare · ita eorum qui minus emēdati sunt · uicia non solum seruare uerum etiam exaggerare consueuit · Tādiuqz sibi patiens quis uidē et hu milis · donec nulli? hoīm cōmiscetur cōsortō · ad naturam pstinā mox reuersur? cum interpellaue= rit cuiuslibet cōmotionis occasio · Emergūt qpe

ex eo confestim vicia que latebant · et uelut equi i frenes certatim e suis repagulis ocio longioze nu triti · acrius ad pernicíem aurige propzij ferociuſ qz prorũpunt · Magis enim exercitio usuqz huma no cessante · efferuntur uicia in nobis · nisi fuerit ã tea purgata ipsamqz vmbzã patiẽtie quã possidere imagmarie permixti fratribus saltem pro eorũ reuerẽtia et nota publica uidebamur · desidia secu ritatis amittim? · Quasi uero uniuersa uirulenta serpẽtium genera uel ferarum cuz suis in cubílib? immozantur pronũciari possme innoxia quia nulli nocent · hoc enim eis non affectus bonitatis sz ne= cessitas solitudinis confert · ¶ XXXIII ·

¶ Qz nec etiam contra insensibiles creaturas iraſ Deoqz perfectionẽ q̃rentib? ¶ ci liceat non suffícit contra hominem non irasci Memĩmus enim in solitudine commorã= tib? nobis contra calamũ cum aut crassi tudo eius aut exilitas displiceret · cõtra ue scalpel lum cũ incendia hebeti acie segniter execaret · ita indignationis irrepsisse motum · ut non alias per turbatõnem mentis q̃m uel contra insensibiles ma terias · ul' certe aduersus dyabolum maledictõne prolata digere atqz euapozare possem? · Quãob rem ad perfectionis rationem non satis prodeit abeẽ homines · in quos ira moueamur · cũ etiã er ga res mutas exerceri possit · nisi forte in eo pute mus cõmotionibus nostris aliquod remediũ cõ= parari · p maledictionib? vel iracũdie nostre mi nime res inaĩate respondeãt · et intempantia coz= dis nostri ad maiozem nequaq̃ prouocẽt insaniã Quapropter si illam sũmã diuini premij cupim? adipisci ō qua dicitur · beati mundo coze quoni= am ipsi deum videbunt · non solum e nostris acti onibus hec amputanda est · sed etiam de internis anime actibus radicitus extirpãda · Radices enĩ viciozum potius excidi precipiuntur · p̃ fructus a domino · qui non solum pro operatõnis effectu sed etiam pro voluntatis desiderio vnicuiqz aut p̃mium reddit aut penam · secũdum illõ · Ego aũt opera eozum et cogitatõnes uenio ut congregem In eo autem quod in quibusdam exemplarib? in uenitur · qui irascitur fratri suo sine causa re? erit iudicio · superfluum est ab his adiectum qui am= putandam iram pro iustis causis minime putaue= runt · qui propositum non intellexerũt scripture volentis fomitem iracundie omnimodis amputa re · finis enim patientie nõ irascendo iuste sed pe= nitus non irascendo consistit · Cuius morbi hec e= rit medicina perfecta · vt primitus credamus nul lo modo siue iustis siue iniustis ex causis nobis li cere irasci · scientes nos discretiõis lumen et iusti= cie moderamina protin? amissuros si principale coz dis nostri eius fuerit tenebris obscuratum · tũ de inde puritatem mentis nostre mox perturbãdam templumqz eam spũssancti effici omnino nõ pos se · iracundie in nobis spiritu cõmozante · Postre= mo vt cogitemus neq̃q̃ licere nobis ozare nec ira tos fundere preces ad deum · Et pze omnib? incer tum statum conditionis humane pre oculis habẽ tes · quotidie nos credam? e corpoze migraturos

XXXIIII · ¶ De tristicia pniciosa et salubri

Ex libzo nono ·

Vinto nobis certamine edactis tristicie stimuli retundendi sunt · que si passim per singulos incursus · et incertos ac va rios casus · obtinẽdum animuz nostrum habuerit facultatem · ab omni nos sepat diuine cõ templationis intuitu · non orationes explere cum solita cozdis alacritate permittit · non sacrarũ lec tionum finit remedijs incubare · tranquillum quo qz ac mitem cum fratribus esse non patitur · et ad cũcta operationum vel religionis officia impatiẽ tez et asperũ reddit · Sicut enim tinea vestimẽto et vermis ligno · ita tristicia viri nocet cordi Nõnun q̃ ize precedentis vicio subsequi seu cõ cupiscẽtie lucri ue cuiusdam mim? adepti generari solet · cũ se harum rerum spe mente concepta quis viderit excidisse · Interdum vero etiam nullis existentibus causis · inimici subtilis instinctu tanto repente me roze deprimimur · vt ne carozq quidem ac necessa= riozum nostrozum aduentum solita suscipere · af= fabilitate possimus · vel quidquid ab eis cõpetẽti fuerit confabulatione prolatum · importunum no bis ac superfluum iudicetur · nullaqz a nobis red datur eis grata respõsio · uniuersos cordis nostri recessus felle amaritudinis occupante · Vnde ma= nifestissime comprobaẽ · non semper nobis aliozũ vicio cõmotionũ stimulos excitari · sed potiꝰ nos tro · qui reconditas in nobismetipsis habemus of fensionum causas · ac seminaria viciozum · que cuz mentem nostram temptationum imber aluerit in germina confestim fructusqz prozũpunt · Nunq̃ enim quis alterius vicio lacessitus peccare cõpel litur · si repositam materiam delictozuz in suo coz de non habeat · Nec tunc subito quispiam decepꝰ esse credendus est · cum inspecta mulieris forma i baratrum cõcupiscentie turpis inciderit · sed potiꝰ occultos ac latentes medullitus morbos · occa sione visus in superficiẽ tunc fuisse ductos Ideoqz perfectio cordis non tam separatione hominuz q̃ patientie virtute conquiriẽ · que firme possessa sicut potest nos etiam cũ his qui oderunt pacem pacificos conseruare · ita si parta vel nacta nõ fue rit · et ab his qui perfecti ac meliozes nobis fũt fa cit iugiter dissidere · Occasiones enim cõmotionũ ob quas eos quibus iũgimur deserere festimamus in conuersatione humana deesse non poterunt · et idcirco tristicie causas ob quas a poribus separa mur · non euadim? sed mutamus · Procurandum itaqz nobis est vt nostra potiꝰ emendare uicia fes tinemus · que proculdubio si fuerint emendata et tunc non dicam cum hominbus · sed etiam cũ feis et beluis facilliime nobis conuenit · secundũ illud · Bestie terre non verebimur Extrinsecus enim ve niẽtia pacata erunt tibi offendicula · si in nobis in tus radices eozum recepte · insertaqz fuerint · pax e nim multa diligentibus nomen tuum · et nõ est ill' scandalum Est enim aliud detestabiliꝰ tristicie ge nus · quod desperationem anime inicit delinquenti · Quod nec chaim fecit post fratricidiũ penitere · nec iudam post traditionem · Sed illa tristicia que penitentiam ad salutem stabiliri operatur · obedi= ens est · affabilis · mansueta · hũilis · ac patiens · vt pote ex dei caritate descendens · ad omnem dolo= rem coꝛporis ac spiritus contritionem infatigabi liter semetipsã desiderio pfectionis extendens et quodãmodo leta ac spe profectus sui uegetata · habens omnes in se fructus spũs · quos enumerat apostolus · Hec vero seculi tristicia est asperrima impatiens · dura · plena rancoze · et meroze fructu oso · Quapropter absqz illa que uel p salutari pe nitentia uel pro studio perfectionis seu p deside rio suscipitur futuroꝝ · omnis tristicia tãq̃ sec'i

et que mortem inferat equaliter repellenda est · si cut fornicationis spiritus. seu filazgirie vel ire · Hoc enim modo vniuersa tristiciarum genera va lebimus superare · cum eternarum rerum ac futu rarum intuitu semper leti · nec casib⁹ deiecti p̄sen tibus · nec prosperis fuerimus elati · vtraq; velut caduca et mox transeuntia contemplantes.

XXXV · ¶ De tedio vel accidia · Idem ex li bro decimo ·

SExtum nobis certamen est contra acci diam siue tedium siue anxietatez cordis Affinis hec tristicie · ac solitariis magis experta · Que cum miserabilem obsede rit mentem · horrorem loci · fastidium celle · fratrū quoq; qui cum eo vel eminus cōmorantur · tanq̄ negligentium ac minus spūaliū aspernationem gignit · ad omne quoq; opus quod intra septa sui cubilis est facit desidem et inertem · ab omni se do let spirituali questu inanem in loco vacuumq; cō sistere · vtpote qui cum posset etiam alios regere · ac prodesse plurimis · nullum edificauerit nec quē q̄ institutione sue doctrine lucratus sit · Absētia longeq; posita magnificat monasteria · consortia quoq; ibidem suauia · et plena spirituali conuersa tione depingit · Econtra vniuersa que habentur ī manibus aspera · vt nulla re alia tante oppugnati onis remedium · q̄ visitatione fratris cuiuspiam · seu somni solatio posse estīet īueniri · Deīde sug gerit salutationes exhibendas fratribus · visitatō nesq; infirmorum · parentes inquiri salutandos · il lam religiosam deuotamq; deo feminam omni p̄si dio destitutam frequenti⁹ inuisere · magisq; opor tere ī his operam pietatis impendi q̄ sine ullo p̄ fectu in cellula residere · Agitur itaq; infelix aīa talib⁹ incorū machīs accidie spū velut ariete va lidissio fatigata · hoc quo vtitur ad p̄ns remedio · paulopost acri⁹ infirmanda · frequēti⁹ enim ac du rius aduersarius attemptabit · quem cōserto prē lio prebiturum cōminus sibi terga cognoscat · salu temq; sibi non de victoria · nō de flictu · sed de fu ga sperare preuidet · donec paulatim protract⁹ a cella · actum sue p̄fessionis incipiat obliuisci · q̄ ñ est ali⁹ q̄ cōtemplatio diuine puritatis · que nō a libi potest nisi in silentio et iugi celle perseuerātia ac moderatione perquiri · atq; ita milicie sue fugi tiu⁹ effectus implicet se negocijs secularibus · ei cui se probauit minime placitur⁹ · Itaq; instabilez eum de cetero reddet ac vagum et ad omne opus desidez · nichilq; aliud protutare q̄ vbi quo ve co lore occasionem refectioni future valeat p̄parare mens enim ocioſi nichil aliud cogitare nouit q̄ ō escis ac ventre · Et necesse est eū inhonestum esse · dum necessaria vict⁹ requirit · adulationi quoq; operā dare · nouitates etiam rumorū sectari · cau sarū fabularūq; occasiones cōquirere · per quas si bimetipsi aditū paret ac facultatē qua diuersoruz domos valeat penetrare ¶ XXXVI ¶ De hu ius vicij remedio quod est laborīs exercicium ·

QErum si ille qui ewangeliū predicabat · signis illud virtutibusq; cōmendās · ne grauaret quēpiam · gratis panem mādu care non audebat · quomodo illi nō esti ment se grauare · qui quotidie eum ocioſi vacātes q; p̄sumunt · In actibus etiam ap̄lorum graue nobis sue conuersionis reliquit exemplū cum se non so lum id operatū esse testatur quod necessitatez sui corporis expediret · sed etiam quod vsib⁹ eorum qui secum erant posset sufficere · Et hoc ipsum di cit esse mādatum domini qm̄ ipse inquit dixit · Be atius est magis dare q̄ accipere · Hec est aūt impi tientis beatior largitas · q̄ accipiētis penuria · que non de pecunia per infidelitatem vel diffidentiaz reseruata · nec de reconditis auaricie thesauris im peditur · sed que ō fructu operis p̄pzii et pio su dore profertur · Et duplici gratia decorat · q̄ et p fectā nuditatem christi vniuersarum rerū suaruz abiectione possideat · et munificentiā diuitis labo re suo exhibeat et effectu · Hic quidē honorat de um de suis iustis laborībus · et delibat ei ō fructi b⁹ iusticie sue · ille vero ocij torpore re ̄olutus et inertia · indignum se esse etiam cibo panis aposto li probat sententia · dum contra eius scilicet inter dictum ociosus eum non sine reatu peccati cōtu macieq; p̄sumit · Nec merebitur īcorruptōis uesti mento ornari · quisquis somno ocii vel accidie so pat⁹ ñ īdustrie sue labore sed inercie pāis īcopiā o piri maluerit · quos abscidēs de plenitudine scrip turarum · non vestimentū decoris · sed ignominio sum excusationis velamen sue coaptauit ignauie Solent enim hac segnicie dissoluti · nolētes opere manuum suarū sustentari · quod apostol⁹ īdesinē ter exercuit · vel nobis exercere precepit · quibus dam vti testimoniis scripturarū · q̄bus inertie sue velamen imponāt dicentes scriptum esse · Oppami ni non cibum qui perit · Et meus cib⁹ est · vt faciā voluntatem patris · In desideriis est omnis ocio sus · et ad extremum multa mala docuit ociositas · Nec est apud egiptum ab antiquis patrib⁹ sācta sententia · operantē monachum demone vno pul sari · ociosum vero īnumeris spiritibus deuastari · Deniq; abbas paulus p̄batissimus patrū cum in heremo vastiore consistens · que porphirion nūcu patur · palmarū fructibus et orto modico secur⁹ haberet sufficientem alimonie substantiā · nec pos set aliquid aliud vnde sustentaretur opis exerce re · eo q̄ ab opidis uel habitabili terra septem mā sionibus separaretur · uel eo amplius deserti illi⁹ habitatio · plusq; expeteretur pro mercede vectu re q̄ ualere posset preciū operis desudari · collec tis palmarum foliis quotidianum pēsum uelut ex inde sustentandus a semetipso iugiter exigebat · Cūq; opere totius animi antruz eius fuisset imple tum · suppositio igne cō cremabat · intātum probās sine opere manuum nec in loco posse monachum perdurare · nec ad perfectionis culmen aliquādo conscendere · vt cum hoc fieri nequaq̄ necessitas uictus exigeret · pro sola purgatione cordis et co gitationum soliditate · ac perseuerātia celle · uel ac cidie ipsius victoria et expurgatione perficeret · Cum incipiens in heremo cōmorari abbati moysi omnium sanctorū sūmo dixissē me egritudine ac cidie confectum ad abbatem paulum p̄timus cu curriſſe · ille te non ait ab ea liberasti · sed magis ei deditum ac subditum prebuisti · Grauius enī te vt desertorem ac fugitiuum deinceps aduersari⁹ impugnabit quez de conflictu supatum protin⁹ aufugisse conspexit · ¶ XXXVII · ¶ De inani gloria spirituali et occulta · ¶ Ex libro vndecio ·

SEptimum nobis certamen est cōtra spi ritum cenodoxie multiformem atq; sub tilē · Tāto q; est pernicioſior ad cōflictū q̄nto obscurior ad cauendum · Qui cuz pro elatione carnali pulsauerit mentem · et fuerit responsionis scuto repulsus · rurs⁹ prior habitu

persona3 mutata · sub virtutum specie victorem iugulare pertemptat · Ex omni parte bellatori occurrens · et in habitu et in forma · in incessu · in uoce · in opere · in vigiliis · in ieiniis · in oratõne in deuotione in lectione · in scientia · in taciturnitate in obedientia · in humilitate vlnerare militem xpi conatur · Nã cui sub specie succincte uestis ac nitide cenodoxiam non poterit generare · in squalida et inculta conatur inserere · Quem non potuit per honorem deicere · humilitate supplantant · Quez scientie et locutionis ornatu nequiuit extollere · grauitate taciturnitatis elidit · Si ieiunet in palam · glozia vanitatis pulsatur · sed si illud contemnende glozie causa contexerit · eodem vicio elationis obtunditur · Ne vane glozie contagio maculetur · orationes prolixius sub fratruz vitat celebrare conspectu · et p eas latenter exerceat · non effugit aculeos vanitatis · Pulchre seniores naturam morbi huius in modũ cepe bullozumq3 describũt que vno decoziata tegmine alio rursum inueniuntur induta · totiensq3 reperiuntur obtecta quotiens fuerint expoliata · In solitudinem quoq3 cunctorum mortalium cõsortia glorie causa fugiẽtẽ persequi non desistit · quãtoq3 amplius quis uitauerit mundum tanto eum acrius insequitur · Omnia vicia supata marcescũt · et vel in loco uel tempore minuũt atq3 ofezuent seu cte a ptrarijs virtutibus dissidentia vel cauentur facilius vl' vitãtur · hoc vero deiectum acrius resurgit ad luctaz et cum putatur extinctum sua morte viuacius cõualescit · Nec loco nouit excludi nec extinsec? materie subtracta marcescere · Pestis hec virtutib? inserta et aciei permixta · uelut in nocte ceca dimicans attzoci? inopinatos decipit et incautos · Ita nãq3 ezechias vir in omnibus cõsũmante iusticie · qui internetionem centũoctogintaquinq3 milium de exercitu assiriorum angelo sub nocte testante una pce valuit impetrare · qui post mortis diẽ domini sententia pfinitum · quindecim ãnis vite metas excedere una oratione promeruit · sole per decem gradus reũtẽte · duplicatum diem vniuso orbi contra fixas nature leges prebuit · post tanta incredibilia signa · post tam imania documenta virtutum successib? suis elisus est · ita vt vniuersis uirtutibus suis ac si non fuissent obliuioni traditis · iram confestim domini suscepisset · nisi eam resumpta humilitate placasset · ¶ XXXVIII ·

¶ De vana glozia carnali et huius uicij remedio

DOlet etiam insipientium mentes · et eoz qui minus adhuc · nel uirtute animi · vl' scientia profecerunt · aut propter sonuz vocis extollere q3 scilicz modulati? psallant · aũt quid parentes diuites aut nobiles habeant · uel p militiam honozesq3 cõtempserint Inter duz etiam dignitates et opes que forte nec apprehendi quidem aliquãdo potuissent persuadet quẽ piam perfacile fuisse adepturũ si perseuerasset in seculo · vana etiam spe de incertis inflans eũ et de his que nũq3 possedit uelut qui ea cõtẽpserit glozia uanitatis extollens · Nõnunq3 clericat? gradũ et desiderium pbiterii vel dyaconatus immittit quem si vel inuitus fuisset adeptus · tanta expletu rum sanctitate ac rigore depingit · ut ceteris quoq3 sacerdotibus prebere potuerit sanctitatis exẽpla · deinde multos non solum cõuersatõis forma verũ etiaz doctrĩa sua sermoneq3 lucraturũ · Qua propter hec est antiquitus patrum sententia · mo nachum fugere debere mulieres et epos · neue enĩ eum finit quem semel sue familiaritati deuixerit · uel quieti celle ulterius operã dare uel diuine theozie purissimis oculis inherere · Hanc multiformẽ bestiam tali remedio poterim? euadere ut cogitãtes quia dominus dissipabit ossa eozũ qui hominibus placent · pmitus nichil inanis glozie capiende gratia nos facere permittam? · Deinde ea q3 bono micio fecerimus obseruatione simili custodire nitamur · ne laborũ nostrozum fruct? post irrepẽs cenodoxie morb? euacuet · Et ea que nos possũt inter ceteros notabiles reddẽ · ac veluti solis facietibus laus apud homines sit cõquirenda uitem? · Consideremus non solũ fructũ laborũ nostroz nos penitus amissuros · quoscũq3 cenodoxie ppositio fecerim? sed etiam reos magni crimis factos eterna supplicia uelut sacrilegos soluturos · vtpote qui ad iniuriam dei opus quod ei? obtẽtu nos oportuit agere hominũ gratia maluimus exercere ab eo qui occultozum est cõsci? · hoies deo · et gloriam mundi glorie domini · pretulisse convicti ·

¶ XXXIX · ¶ De superbia spirituali qua temptantur perfecti · ¶ Ex libro duodecimo ·

OCtauum quod et extremum aduersũ spiritum superbie nobis certamen est Qui morbus licet ultimus sit in cõflictu · origine tamen et tempore primus est Seuissima et superiorib? cũctis ĩmaĩor bestia · pfectos maxime temptans · Omne nanq3 uicium suis ẽ terminis et fine contentum · et licet contristet alias quoq3 uirtutes · contra unam tamen principaliter tendit · Hec uero subtilissima · capta arte uirtutũ · uniuersam funditus ciuitatẽ diruit · Et ut grauissime tyrannidis eius potentiam cognoscamus · angelus lucifer splendozem sapientie et uirtutũ pulcritudinem qua ornabatur gratia conditoris · nature sue potentia non illi? beneficõ se credidit obtinere · et ob hoc elat? infirmitatem propzie nature persentit · et beatitudinem qua dei munere frebatur amisit · Hec fuit pria origo principalis morbi qui rursum per illum qui fuerat a se deiectus · in protoplastum serpens · infirmitates omnium uiciozum et materias germinauit · O quantuz est malum superbie · ut non angelum · non alias uirtutes sibi cõtrarias · sed ipsum deum aduersariũ habere mereatur · Huius laqueum poterimus euadere · si in singulis quibus senserim? nos uirtutib? profecisse · dixerimus · non ego sed gratia di mecũ Patrum sententiam proferamus · qui viam pfectionis et qualitatem eius · non verborum iactãtia depinxerunt · sed experimentis propriis et exemplis ceissis tradiderũt Eaq3 ad hãc fidẽ se potiꝰ pueniſſe · q3 laborũ merito testabantur · quib? etiam hoc acqsita puritas conferebat · ut magis magisq3 se depmi peccatis agnoscerent · Nec blandientes sibi de inferiorum ac tepidoruz negligentia sed contemplatione poti? illorum quos uere peccato carere · atq3 in regno celozum iam eterna beatitudine perfrui nouerant · humilitatem perpetuã conquirebant · atq3 ita consideratiõe hac et elatõnis ruinam declinabant · et quo contenderent · ul quod dolerent semper inueniebant · Igitur secundum traditiones eozum · sic ad eam festimare debemus · ieiuniis · uigiliis · orationibus · cõtritõni cordis et corporis operam dãtes · ne hec omnia morbo hoc inflante uacuemus · Quia nec patres nri in gladio suo possederunt · terram · et bza · e · non

sal·e·sed dextera tua et brachiū tuū et illumīatō vultus tui·Postremo vniuersa beneficia eius mē te solicita perlustrantes·non solum pro bis ei gra tias referamus·q̄ vel rationales nos condidit vel baptismi largitus est gratiam·vel scientiaz le gis concessit·sed etiam pro bis que erga nos quo tidiana eius prouidentia conferuntur·q̄ scilicet ab aduersariorum nos insidijs liberat·q̄ a pericu lis nos etiam ignorantes p̄tegit·q̄ a lapsu pecca ti cōmunit q̄ adiuuat nos et illumīat·q̄ pro ne gligentiis delictisq̄ nostris eius īspiratione la tenter cōpungimur·q̄ ab eo nōnunq̄ etiam inuiti trahimur ad salutem·Postremo quia liberum ar bitrium nostrum quod procliui? fertur ad vicia· ad meliorem dirigit frugez·Hec est proprie erga deum humilitas·hec est patrum sincera fides·sine qua nec pietas in deum·nec purgatio viciorū·nec emendatio morum·nec virtutum cōsūmatio pote rit apprehendi·Hucusq̄ de spūali superbia q̄ dixi mus pfectos quosq̄ pulsari dixisse sufficiat· Q̄ genus non multis expertum est·qz nec plures stu dent perfectam cordis apprehendere puritatem· ut ad hos prelioꝝ gradus valeant peruenire·

¶ XL ¶ De superbia carnali et eius īdiciis ac remedijs·

Oeterum nos qui adhuc terzenis sumus passionibus inuoluti·nequaq̄ hoc mo· do temptare dignatur·sed crassiore & carnali elatione supplantat·Hec igit̄ cū tepido ac male arrepto renuntiacionis p̄incipio· in monachi resederit mente·primum inobedientē eum reddit et asperum·equalem fratrib? fieri cō munemq̄ non sinit·spoliari etiam terrenis opib? non concedit·Et cum renunciatio nichil aliud est q̄ q̄ quotidie credat se esse mozituzum econtrario facit eum vitam spare longeuā· Super hec inicia male fundata necesse est ut vniuersa deinceps vi· ciozum structura consurgat·Nec unq̄ potest in corde suo humilitatem christi suscipere·cum sibi uel de natalium nobilitate gloziatur·uel inflat̄ de seculi q̄ cozpore non mente deseruit dignitate·vl̄ de pecuniis ad ruinam suam retentis extollit̄·Ne ipsam quidem auribus suis doctrinam perfecti onis admittit·tantūq̄ concrescit in corde ei? spū alis verbi fastidium·ut cum forte talis fuerit ab orta collatō·vno in loco stare nesciat eius obtut? sed huc illucq̄ stupidus circumferat̄ Pro sputis autem saliuarib? spurca de sicco gutture contra· huntur·digiti ludūt·et in modum quidem scr ibē tis volitant atq̄ depingunt·et ita huc atq̄ illuc membra cōmouentur·ut se ul'scatentibus vermi bus vel accutissimis sudib? credat insidere·et q̄d quid simplex collatio ad edificationem protuleit audiētium·ad suam sugillationem estimet esse p̄· latum totoq̄ cozpore quo spūalis vite examina· tio ventilatur·suis suspitiouibus occupatus·nō quid exinde ad profectum suum capere d̄beat au cupatur·sed causas cur vnūquodq̄ sit dictū soli cita mente perquirit·vel quid eis obicere possit· Et ita fit vt non solum in nullo ei proficiat colla· tio spūalis ·verum etiam damnosa magis existat dum enim conscientia sua tornm suspicatur cōtra se esse prolatum·vehementōze cordis obstinatōne duratur·ireq̄ stimulis acrius instigat̄·Deinde p? hec excelsa vox·sermo rigidus·amara et turbulē· ta responsio·incessus erectus ac mobilis·lingua facilis·procax loquela nec unq̄ taciturnitas ami· ca·nisi cum contra fratrem rancorem ī corde suo conceperit·ita ut quid in eo deteſtabili? sit haud facile cernatur vtrum diffusa illa petulansq̄ leti· cia·an dira hec uirulentaq̄ serietas·Et cum ipse tumore possessus facile cunctis tristicias inferat· atq̄ ad satisfactionem lesi fratris semetipsum sū· mittere dedignetur·etiam ab illo sibi oblatam cō temnit·His igitur indiciis carnalis ista superbia declarat̄·Inest in loqnela eius clamor·ī taciturni tate amaritudo·excelsus et effusus in leticia risus irrationabilis in serietate tristicia·in responsione rancor·facilitas in sermone·expers patientie est· caritas aliena·audax ad contumelias irrogandas ad tolerandas pusillanimis·ad obediendum diffi cilis·nisi in quo eam desiderium suum voluntasq̄ preuenerit·Nullo enim modo poterit in aīma no stra virtutum structura consurgere·nisi prius ia cta fuerint vere humilitatis fundamenta· Quod nullatenus poterimus implere·nisi abrenucniatio vera facultatum in nobis fuerit christi amore fun data·deinde obedientie subiectio simplici corde su scepta ita ut preter abbatis mandatum·nulla pe· nitus voluntas viuat in nobis·Quod non alit̄ ob seruari poterit·nisi quis non solum se mortuum mundo·verum etiā insipientē iudicauerit ac stul· tum·vniuersa que sibi fuerint a senioribus impa· rata·sine ulla discussione perficiens· sacrosancta ea credens ac diuinitus promulgata·In qua con sistentib? equalitate proculdubio status ille huī litatis vere tranquillus subsequit̄·vt nosipsos ī feriores omnibus iudicantes·vniuersa que nobis irrogata fuerint·iniurioſa uel tristi tanq̄ a supe riozibus nostris illata·pacientissime tolerem? De niq̄ eandem humilitatem erga deum feruentissīe rerentemus·vt nichil nos absq̄ illius opitulatōe vel gratia posse perficere cognoscamus ¶ XLI·

¶ Collatio abbatis moysi de puritate cordis Idem in libro decimo collatō prima

Ovm in heremo scitbi abbatez moysen ex petissemus·pariterq̄ ab eo edificatōis sermonem fusis lacrimis poscceremus· quippe cuius animi rigorem hunc noue ramus·vt nisi fideliter desiderantibus et cū oīi cordis contritione querentibus·nequaq̄ acquiel ceret ianuam perfectionis apire·ne scilicet indig nis et fastidiose suscipiētibus pandēs·aut iactā· tie vicium aut proditōnis crimen videretur īcur rere·tādem fatigatus precibus nostris ita exoꝛs? est·Omnes inquit artes et disciplīe scopon quē· dam·id est destinationem·et telos·id est finem p prium habent ad quem respiciens vniuscuiuq̄ ar tis industrius appetitioꝛ cunctos laboꝛes et pei cula atq̄ dispendia equanimiter libenterq̄ sustē tant·Finis quidem noste professōnis est regnum dei·scopos puritas est cordis·Que si pre oculis nostris iugiter statuta fuerit·non solum cūctos laboꝛes nostros varios atq̄ instabiles reddet·sz etiam cogitationes diuersas sibi contrarias susci tabit·Necesse est enim mentem·quo recurrat cui ue principaliter inhereat nō habentem·per singu la momenta pro incursuum uarietate mutari·atq̄ ex his que extrinsecus accidunt·in illum statū cō tinuo transformari q̄ sibi prim? occurrerit·Hīc namq̄ est q̄ nōnullus mundi hui? maximas facul tates et prediorum magnificentiā contēpnentes post hoc videmus pro scalpello·pro grafio p acu pro calamo cōmoueri·Nōnulli tanto zelo codicez

seruant·ut eū ne leuiter quidez legi vel cōtīgi ab aliquo finant·et inde occasiões īpatientie ac mo rtis incurrūt·vnde monenē stipendia patientie & caritatis acquirere·Cūqz omnes diuitias suas p christi amore diſperſerint·pstimū tamē cordis af fectū in reb? mimimis retentātes et pro ipsis nō nūqp mobiliter irascentes·ex omnib? infructuosi sterilesqz reddūtur·Si distribuero inquit paul? in cibos pauperū &c·Vnde liquido cōprobatur·p fectionem ñ statim nuditate seu dignitatuz abiec tione contingi·nisi fuerit caritas illa cui? aposto l? membra describit·in veritate possessa·que ī so la cordis puritate cōsistit·Nā quid est aliud non emulari·non inflari·nō irritari·et reliqua·nisi cor pfectum et mūdissimū deo semper offerre·et va cuū illud a cūctis perturbatōib? custodire·Om nia igitē huius gratia gerenda appetenda sūtqz no bis·pro hac solitudo sectāda est·pro hac ieiunia et vigilias labores debere nos suscipere noneri?· Et non ꝓpter has obseruationes·si forte non po tuerim? implere·incidam? in tristiciā vel irā siue indignatōnem·non enim tātū est lucrū ieiunij qn tū ire dispendium·nec tātus lectione capiē fruc tus qntum cōtemptu fratris incurrit detrimētuz Ea igitur que sequentia sūt·id est·ieiunia·vigilie &c·propter principalem scopon·id est·puritatē cordis qō ē caritas nos ouenit exercere·et non p pter illa hanc principalem virtutem perturbare· qua ī nobis integra durāte nichil oberit si aliquid eorum per necessitatem fuerit ptermissū·Nec p derit vniuersa fecisse adempta hac principali cau sa·cuius obtentu sūt omnia pagenda·que non p fectio sed perfectionis instrumenta sūt Quidqd igitur potest istā mentis puritatem trāquillitatē qz turbare·q̄muis vtile ac necessariū videatur·vt noxium deuitādum est· XLII· De cōtem platione diuinitatis·

INhereze quidez deo iugiter·et ptempla tioni eius īsepabiliter copulari·impossi bile est homini caris fragilitate circum dato·verū oportet nos scire vbi nostre mentis intentionem ōbeam? habere defixā·et ad quā destinationez semper anime nostre reuocem? intuitū·quā cum poterit obtinere mens gaudeat· et a q̄ distractā se doleat atqz suspiret fornicatōez iudicās vel momentaneū a christi cōtemplatione discessū·a quo cū deuiauerit paululū noster obtu tus·rursus ad eū mentis aciem reuocem?· Contē platio vero dei multifarie concipiē· Nam de? nō sola incōprehensibilis illius substātie sue admira tione cognoscie quod adhuc in spe repmissionis abscōditū est sed etiam creaturaz suaz magnitu dine·uel eqtatis sue consideratione·uel quotidia ne dispensationis auxilio preuidetur·quādo scili cet que cum sanctis suis per singulas generatōes egerit mente puriſſima plustram?·cum potētiam ipsi? qua vniuersa gubernat moderat ac regit·cū īmensitatem scientie eius et oculum quem secreta cordiū latere non possūt·tremēte cor de miramur cum arenā maris vndarūqz numerum dimensuz ei et cognitum cogitam?·cum pluuiarū guttas·cū seculorū dies et horas·cuz pterita futura ue uni uersa·stupescentes scientie eius asistere contēpla mur·cum ineffabilem clementiam eius cōsidera mus qua innumera flagicia·que singul' quibusqz momentis sub ipsius cōmittūtur aspectu·indefes sa longanimitate sustentat·cum intuemur vocati crem qua res nullis pcedentibus meritis gratia sue miserationis asciuit·cum deniqz quot occasio nes salutis tribuit adoptādis·cum quodā admiā tionis intuemur excessu·q̄ ita nos nasci precepit· vt ab ipsis cunabulis·gratia nobis legisqz sue no ticia traderetur·q̄ ipse aduersariū vincens in no bis pro solo bone voluntatis assensu eterna beati tudine ac perpetuis nos pmiis munerat·q̄ postre mo dispensationem īcarnationis sue p nostra sa lute susceꝑit·ac mirabilia misteriorz suoz in cunc tis gentibus dilatauit·Sūt alie quoqz huiusmodi inumere cōtemplatiões·que pro qualitate uite ac puritate cordis in nostris sensib? oriūtur· quib? deus vel uidetur mundis obtutib? ul'teneē·quas perfecto null? perpetuo retētabit·in quo adhuc aliquid carnaliū viuit affectuū· XLIII

De purgatione mentis a cogitationib? ꝑuis·

MEntem quidem non interpellari cogita tiōib? īpossibile est·suscipere vero eas siue respuere omni studenti per gratiaz dei possibile est Est inq̄m nostrū magna expte ut cogitationū qualitas emēdeē·uel sācte oriane in nobis·uel terrene carnalesqz decrescāt Ideo nāqz frequens lectio et iugis adhibeē medi tatio scripturarū vt exinde nobis spiritalis memo rie prebeat occasio·Idcirco decātatio crebra psal morū·ut assidua nobis exinde cōpunctio sūmi stretur·Idcirco vigiliaz orationūqz ac ieiuniorū sedulitas adhibetur·vt extenuata mens non terre na sapiat sed celestia cōtempletur·Quib? rursuz negligentia irrepente cessantibus·necesse est vt mens viciorum squalore concreta·in carnalem p tem inclinetur et corruat·Quod exercitiū cordis non incōgrue molarū similitudini cōparat·quas meatus aquarum preceps impetu rotāte ꝓuoluit que nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo aquarum impulsibus circūacte·In eius uero qui preest situm est potestate·vtrū nam triticum malit·an ordeum lolium ue cōminui Illud quippe est proculdubio commolendū·quod ingestum fu erit·ab illo cui operis illius cura cōmissa est· Ita igitur etiam mens per uite presentis incursus vi diqz ingruentibus temptationum torrentibus cir cumacta·vacua quidem cogitationum estib? esse non poterit·quales vero uel admittere uel parare sibi debeat·studii ac diligentie sue prouidebit in dustria·et secūdum sententiam domini saluatois vbi fuerit thesaurus intentōnis nostre·ibi et cor nostrum necessario permanebit· XLIIII·

De triplici origine cogitationum

ILlud sane nosse debemus tria cogitatio num nostrarū esse prīcipia id est ex deo ex dyabolo·et ex nobis·Ex deo quidem sunt·cum spūssancti illustratio nos vi sitat·et in quibus uel minus acquisiuimus·uel de fidiose agentes superati sumus·salubri compūcti one castigat·uel cum referat nobis celestia sacra menta·et propositum nostrum ad meliores act? uoluntate mq̄z conuertit·Ex dyabolo uero·cū sb uertere nos tam viciorum oblectatione q̄ etiam occultis conatur insidijs·transfigurans se in āge lum lucis·Ex nobis autem cum eoruz que ger im? uel gessimus uel uidimus naturaliter recordamur Hinc oportet nos uniuersas cogitatōnes q̄ emer gunt in corde nostro sagaci discretione discutere origines earum uel causas autorezesqz primitus in dagantes·uti quales nos eis prebere debeam? ex

illorum merito qui eas suggerũt considerare pos
sumus·ut efficiamur probabiles secũdum precep=
tum domini trapezete· cuius sũma pitia est pro=
bare quod sit aurũ purissimũ quod ue minus pur
gatũ & ereo quoqz viliqz denario·si p̃ciosum nũ
misma sub colore seu ĩdumento auri fulgẽtis imi
tetur·et non solũ nũmismata tyrãnorum vultus
exp̃mentia·sed etiam illa que sunt veri regis ima=
gine sed non legitime figurata discernere· deinde
ne quid illis a legitimo pondere diminutũ sit·cen
sura trutine diligenter inq̃rere·Dyabol9 enim de
cipit cũ fuerit sub colore sãctitatis obtect9·odit
autem sonũ cautele·id est·discretõnis vĩ·In quo
etiã abbatem iohãnem qui lico mozaẽ nouim9 nu=
per illusũ·Naz cũ exhausto corpore atqz defecto
perceptionem cibi biduano ieiunio distulisset·a ce=
cedente ei ad refectionem die postero veniens dy=
abolus in figura ethiopis tetri pueri ad ei9 genu
a prouolutus·Indulge inquit michi·quia ego ti=
bi hunc laborem idixi·itaqz vir ille tãtus intellex
it se calliditate dyaboli tali se distentuz ieiunio ut
lassitudinem non necessariã imo etiaz spiritui no
cituram fatigato corpore supponeret. Erit ergo
hec quadriptito modo nobis necessaria discretõ
ut primũ nos materia auri ueri fucati ve non late
at · Scõo ut has cogitatiões que mentiũtur ope=
ra pietatis tanq̃ adulterina nũmismata reꝓbem9
vepote que falsam imagĩẽ regis non legitime si=
gnatam cõtimeãt·vel illa que i auro purissimo scri
pturarũ vicioso et heretico sensu non veri regis
sed tirãni preferunt vultum·similiter discernẽtes
refutare possimus·siue illa quorũ pondus ac pre
cium erugo vanitatis arrodens exagio seniorũ ñ
similt adequari·ut nũmismata leuia atqz dãnosa mi
nusqz pensantia recusemus·Itaqz beatus moyses
collationi nostre dãs finem·adhuc nos auidos ac
de suo ore pendẽtes·degustare somnũ paulisper
hortatus est·eisdem ipsis quibus insidebam9 p̃fa=
tiis admonens incubare ¶ XLV ¶ De indiscre
ta p̃sumptione quorũdam ¶ Ex libro secundo·

INcrastmo a nobis vero requisit9 hec a
it·Omniũ virtutum generatrix custos
moderatrix discretio est·Recolite id qõ
nuper vidistis senẽ uidlicet beronez·il
lusiõe dyaboli a sũmis ad yma deiectum·Nã quĩ
quaginta annis in hac heremo cõmorat9·tanto
rigore ieiunium semper exercuit et solitudinis se
creta sectatus est·ut ab eo participatõem meũdi
cum fraternitate cõuiuii nec veneratõ quidem di
ei paschalis aliquãdo potuerit obtinere·ne quãtu
lũcumqz perceptione parui legumĩs a suo vidẽt
proposito relaxasse·Qua p̃sumptione decept9 an
gelum sathane velut angelum lucis suscipiens ei
us precepto obediens ac de sponsione ei9 non du
bitans·qui eum pro merito virtutũ ac laborũz su
orum nequaq̃ posse firmauerat ulli iaz discrimini
subiacere·cui9 rei fidem ut experimẽto comꝓba
ret·in profũdissimuz puteũ se deiecit·magnũ sci
licet virtutis sue meritum probatur9·cuz inde ex
isset illesus·De quo cum pene exinde exanguis in
genti fratrum labore fuisset extract9·vitã die ter
cia finiturus·quod bis deterius est·ita in sue de=
ceptionis obstinatione permãsit·ut ei ne experim̃
to quidẽ mortis sue persuaderi potuerit q̃ demo
num callidítate fuisset delusus·Hic igitẽ quo pac
to·qua ve ratione post tantos labores ab insidia
tore delusus·grauissimo lapsu corruens· cũctos
in hac heremo cõstitutos luctuoso dolore percu
ssit·Nõne quia minus discrete·suis diffinitõnib9
regi q̃ consiliis fratrũ et institutis maiorum obe
dire maluit·Quãobrem pro meritis laborũ et an
norum tantorum numerositate qua in heremo per
durauit·Hoc miseratione ab his qui eius cõpatie
bantur exitio vix ab abbate pafuncio potuit obti
neri·ut non inter biothanathos reputatus etiam
memoria et oblatione pausantiũ iudicaret indig=
nus·Quid etiam de illo cõmemorem·qui duz lon
go tempore in angeli claritate demonem suscepit
et reuelationibus eius inumeris sepe decept9·cre
didit inter nunciũ esse iusticie·etiam per oñes no
ctes in cella eius lumen absqz ullius lucerne p̃be=
bat officio·Ad extremum iubetur a demõe ut do
filium suũ qui cum eo pariter in monasterio com
manebat offerret·vt scilicet hoc sacrificio abrahe
patarche meritis adequaretur·parricidiũ perfecis
set opere·nisi eum videns puer cultrum extra cõ=
suetudinem p̃parare acuendo·et vincula quibus
eum uelut oblatur9 ad imolandũ cõstringere dis
ponebat inquirere p̃sagio sceleris futuri perterri
tus aufugisset ¶ XLVI· ¶ Q9 per humilitatẽ
veram acquiritur discretio

VEra discretio non nisi vera humilitate
conquiriẽ·Cuius hec erit prima ꝓbatõ
si vniuersa non solum que agenda sunt
sed etiam que cogitanẽ reseruenẽ senio
rum examini·Nullatenus enim decipi poterit q̃s
qz·si non suo iudicio sed maiorũ viuit exemplo·
et serpens teterrimus uelut tenebrosa ac subter=
raneo specu·uirtute confessionis protractus ad
lucem·et traductus quodãmodo ac deboneſtat9
abscedit Deniqz intantum deo placita hec senten
tia comprobaẽ·ut puerum samuelem iudicio pree
lectum suo nollet per semetipsum erudire sed re=
currere semel et iterum patereẽ ad senez etiam q̃
offenderat deum·ut et illi9 qui ad diuinum minis
terium vocabaẽ probareẽ humilitas·et iunioib9
forma subiectionis hui9 ꝓponereẽ exemplo·Pau
lum quoqz per semetipsũ vocãs et alloquẽs xp̃9
cum posset ei viam perfectionis reserare confesti
dirigere ad ananiã maluit·eumqz illius potius do
ctrina q̃ sua censent instituí·ne quod recte gestũ
fuisset in paulo posteris malum p̃sumptionis pre
beret exemplum·dum vnusquisqz sibimet psuad
ret·simili modo se quoqz debere dei solius magis
terio ac doctrina potius q̃ seniorum institutione
formari·Quis ergo tam p̃sumptor et cecus sit q̃
se suo audebat iudicio discretioniqz cõmittere·cũ
et vas electionis indiguisse se coapl'orum suorum
collatione testetur·Vnde probatur nulli a domi=
no viam perfectionis ostendi·qui habens vnde
valeat erudiri·doctrinam seniorum vel institutа
cõtempserit·parupendẽs illud· Interroga patrẽ
tuum et ãnunciabit tibi·seniores tuos et dicẽt ti
bi·Omni igi tur conatu debet discretionis bonuz
virtute humilitatis acquiri·q̃ nos illesos ab utra
qz potest nimietate seruare Ad vnum finem nimi
etas ieiunii ac voracitas peruenit eodemqz dispẽ=
dio vigiliarum ĩmoderata contmuato·monachũ
quo somni grauissimi torpor inuoluit· Quaprop
ter inter vtraſqz nimietates discretiõe moderante
gaudendum est· Etenim nemini me frequenẽ ita
appetitum cibi penitus respuisse·vt duob9 dieb9
ac tribus refectione dilata·nec memoria quidem
ullius edulii meã interpellauerit mentẽ·Et rursuz

ita somnū ab oculis meis dyaboli impugnatione subtractū · vt plures dies ac nocte paululū quid somni meis oculis a dommo p̄carer infūdi · graui usq; me periditatū somni cibiq; fastidio q̄ saporis et castrimargie colluctatione persensi ·

¶ XLVII ¶ De discreta refectionis corpois moderatione ·

Itaq; sicut festinādum nobis est ne appetitu corporee voluptatis ī dissolutionē noxiam labamur · et ante p̄stitutū tēpus vel cibo indulgere uel modū eius excedere p̄iumamus · ita est esce et somni refectio hora legitima etiam si horreat ingerenda · Vtrumq; enim bellum aduersarii factione cōsurgit · et pernicios? cōtientia īmoderata q̄ā satietas remissa supplantat · Ab hac nāq; ad mensurā discretionis ī tcedente salutaī opūctioe discēdi potest · ab illa ñ potest · In utraq; enī p̄te sustinebit maximū detrimentum · quisquis inequalitatem tenēs · nunc ventrem ieiunio; ariditate cōstringit · nūc escay nimietate distendit · vt enim mens cibi inanitate lassata · perdit orationū vigorem · duz carnis nimia lassitudine p̄grauata cōdormitare cōpellitur · ita nimietate voracitatis oppressa emittere ad deuz preces puras leuesq; non poterit · sed nec castimonie puritatem indirupta valebit iugitate seruare · duz ei p̄terita cibi maceria ignem carnalis cōcupiscentie sūmīstrat · Nam quod semel per escarū abūdantiā cōcretum fuerit in medullis necesse est egezi · atq; ab ipsa nature lege propelli · que exuberā tiam cuiuslibet humoris superflui · velut noxiā atq; sibi cōtrariam in semetipsa resedere non patiē · Ideoq; ratōnabili semper et equali est corp? nostrum p̄simonia castigandū vt si naturali hac necessitate cōmorātes in carne oīmodis carere nō possum? · saltem rarius nos et non āplius q̄ trima vice ista colluuione respersos toti? animi cursus inueniat · quod tamen sine vllo pruritu quietus egerat · sopor non fallax imago iudex occulte voluptatis eliciat · Quamobrem hec est tempata ōtemtie equalitas atq; mīsurata q̄ patrū quoq; iudicio cōprobatur · ut quotidianā panis refectionē quotidiana comitetur esuries in uno eodemq; statu pit animam corpusq; cōseruās · Et intātū hoc nō sine labore perficiē · vt malint hi qui perfectionē discretionis ignorāt · etiā biduo protelare ieiunia idq; quod hodie sūpturi fuerant in crastimū reseruare · dūmodo ad refectionem peruenientes desiderata satietate potiātur Quod nuper beniamin ciuem nostrum tenuisse cognoscitis · qui ne quotidie duo paximacia percipiēs · equali castigatione cōtinuā parcitatem iugiter retentaret maluit biduana semper continuare ieiunia · dūmodo ad refectionem veniens duplicata mensura repleret ventris ingluuiem · Qui obstimatione et pertinacia mētis sue · diffinitionibus pot? p̄riis q̄ seniorum traditionib? acquiescens · relicta heremo rursum ad vanitatem seculi deuolut? est · Pleriq; di stricciozem abstmentiā se credentes tenere · totā refectionem ad vesperā differūt quibus stomach? exim de grauatur uespere · Nam recens esce perceptio · tam in uespertinis q̄ in nocturnis orationib? · tenuem leuemq; sensū non sinit inueniri · Ideoq; satis cōmodum et utile hora nona refectionis tempus indultū est · in quo reficiens monachus · nō solum in nocturnis uigiliis leuis ac vacu? · verū etiam in ipsis vespertinis solennitatib? digestio iam cibo aptissim? inueniet · Talibus nos sanct? moyses gemine institutionis epulis saginauit ·

¶ XLVIII ¶ Collatio pafunctii de trima specie vocationis · Ex libro · III

In nullo sanctorum choro vidim? sānctū pafunctiū · qui p̄sbiter nostre cōgregationis · id est · illius que ī heremo scithii morabatur fuit · In qua ita usq; ad extremā durauit etatem · ut nūq̄ e cella q̄m iunior ceperat habitare · queq; ab ecclesia milib? quīq; distabat saltem ad vicinioza migrauerit · nec festus annis die sabbati uel dominico ventur? ad ecclesiā tāti itineris spacio vexaret · Sed nec vacuus quidē reuerti exinde contentus · vas aque quam per totā erat ebdomedam sūpturus · suis cerucib? suppones reportabat ad cellam · Cūq; nonagenariā excessisset etatem · nūq̄ passus est eam iuniorum sibi labore deferre · Huius igitur magisterio instituī cupientes · illa nobis precabamur infundi · quibus compungi vel humiliari · non quibus nobis metipsis blandiri extolliq; possemus · Tunc ille · Tres īquit vocationum sunt ordines · tresq; renunciatōnes · Primus ordo vocationis ex deo est · quotiēs scilicet inspiratio quedam īmissa in cor nostrū nōnunq̄ etiam dormientes nos ad desiderium eterne vite ac salutis exuscitat · Secundus est per hominem · cum uel exemplis quorūlibet sanctorū vel monitis instigati · ad desideriū salutis accēdimur Terciius est qui ex necessitate descendit · cum nos diuitiis mundi huius uoluptatib? obligati īgruentibus repente temptatōnib? · que vl' mortis picula cōminantur · vel amissione bonorum aut proscriptione percutiunt · uel carorum morte cōpungunt · ad deum quem sequi in reruz p̄speritate cōtempsimus salutem in aduersis īuiti properaē cōpellimur · Nunc de renūciationib? differenduz est Prima est qua corporaliē mundi facultates cōtēnimus · Secunda qua mores ac vicia fructusq; p̄stinos animi carnisq; respuimus · Tertia q̄ mentē nostram ō presentibus uniuersis ac uisibilib? euocantes · futura tantum et inuisibilia concupiscim? Que tria etiam abrahe legimus dominū precepisse · cum dicit ad eum · Exi de terra tua · id est de facultatibus terrenis · Secundo de cognatione tua id est de conuersatione et moribus · uiciisq; prioribus · que nobis a nostra natiuitate coherētia uelut quadam consāguinitate cognata sunt Tercio de domo patris tui · id est · omni memoria mundi quod fit quando mens nostra nullo cānec pingue dimis habitata contagio · sed peritissimis elimationib? expolita ab omni affectu et qualitate terrena · per indesinentem diuinarū rerum meditationez · spiritalesq; theorias · ad illa que īuisibilia sūt eo usq; trāsierit · ut circundataz se fragilitate carnis ac situ corporis supnis et in corporeis intenta non sentiat · Cuius rei finem atq; uirtutem nō nisi is capiet qui hec que dicūtē expientia magistra perceperit · cui? uidelicet ita domin? oculos cordis de uniuersis presentibus auocauerit · ut ea ñ tanq̄ transitura sed quasi transacta iam reputet et uelut mane m fumum in nichilum resoluta conuersatione moribusq; translata · non inueniatur in presentis seculi uanitate Ergo prima abrenūciatio rerum alienarum est · secunda rerū nostrarū tercia quoq; per quam etiam ipsā cūctorum elementorum plenitudinem tanq̄ uanitati subiectam et mox transituram transcendentes mēte despicim?

intuentes ñ ea que uidẽtur sed que non videnẽ · ut ita demũ illud supremuz mereamur audire qõ dicitur ad abrahã · veni in terram quã tibi monstra uero · Itaqz perdocemur et initiũ volũtatis bone nobis domino inspirante concedi · cũ autem pse · a per exhortationẽ cuiuslibet homis · aut per necessitatẽ nos ad salutis attrahit viã · nostrũ uero hoc esse · vt exhortationem auxiliũqz dei · uel remissiõ uel enixiõ exequamur · His nos sermonib9 eruditos abbas pafunciõ e sua cellula · nõ tam alacres q̃ cõpunctos corde ãte medium noctis emisit

XLIX Collatio danielis de triplici causã sterilitatis mentis. Ex libro quarto ·

Abbatem quoqz vidim9 danielem · omni virtutũ genere equalem his qui in heremo scitbii cõmanebãt · sed peculiarius gratia humilitatis ornatũ · Qui inquirẽtibus nobis · cur interdũ residentes in cellula nostra · tãta alacritate cordis replemur · ut eã ñ dicã sermone pcurrere · sed ac ne ipse quidem sensõ occurreret · et mens plena spiritualib9 fructib9 preces suas efficaces ac leues etiã per soporem supplicans ad dominũ peruenire sentiret · ac rursus nullis existentib9 causis · tanto subito repleremur angore · et irrationabili quadã mestitia · ut etiam horrere cella sordcret lectio · ipsa quoqz instabilis ac nutabũda emittitur oratio ita ut ingemiscentib9 et conãtibus nobis ad directionem pstimam revocari mens nostra non possit · nec desiderio regni celorũ · nec metu gehenne proposito · ab hoc letali quodã somno valeret excitari · Ita respondit · Triprita nobis a maiorib9 ratio super hac sterilitate mentis est tradita · Aut enim de negligẽtia · aut de impugnatione dyaboli aut de dispensatione dei et probatione descendit · Dispensationis aũt ac probationis duplex causa est · Prima ut paulisp a domino derelicti & mentis nostre infirmitatem hũiliter intuentes · super pcedente puritate cordis q̃ nobis est illius visitatõe donata nullaren9 extollamur probãtesqz nos ab eo derelictos intelligam9 pteritam cordis alacritatẽ non nostro studio sed illius nobis dignatione fuisse collatã · et psentẽ de ipsius rursum gratia et illuminatione esse poscendã Secunda uero ut perseuerãtia nostra vel mentis constãtia et desideriũ cõprobeẽ · et orationũ instãcia deserentem nos uisitationem spũssancti req̃ram9 · ac soliciti9 inuentã custodire ac tenere attẽtius studeamus · Quodãmodo enim custodiri negligenti9 solet quidq̃d facile credit̃ posse rparari Veniqz frequenter etiam odorib9 ultra omnẽ suauitatem cõpositionis hũane in hisipsis subito visitationib9 adimplemur · ita ut mens hac oblectatõne resoluta in quẽdam spũs rapiatur excessum · seqz cõmorari obliuiscaẽ in carne · Intãtuz vero illã desertionem beat9 dauid vtilem esse cognouit · ut nequaq̃ amoueri sed temperari eã potius dep̃cet sit dicens · Non me derelinq̃s usqzquaqz · Ac si diceret · Non rogo ut nũq̃ me derelinquas · qr nõ expedit michi · ut non vel meam infirmitatem sentiens dicã · bonũ michi quia humiliasti me · vel exercitiũ ut non habeã preliandi · quod sine dubio habere non potero si michi semper et indirupte coherserit tua diuina ptectio · Suffultũ nãqz me tua defensione dyabol9 temptare non audebit · illud obiciens et exprobrãs vel michi uel tibi · Nũq̃d gratis iob colit deum · Nõne tu vallasti eũ · ac domuz eius Sed magis peto ne me usqzquaqz õseras · sed facias cum temptatione etiã proucturn · Quã ũtiqz pugnam non in uidens domin9 quieti israhelis · sz sciens esse vtilissimã resezuauit · vt dum gentium supstitum impugnatione dep̃meretur · nũq̃ se sẽtiret auxilio domini non egere · et ob id semper in eius meditatiõne et inuocatõe pistens · non inerti ocio solueretur · nec bellãdi vsuz et exercitia uirtutis amitteret · Frequenẽ enim quos non potuerunt aduersa supare · securitas et psperitas deiecerunt

L De pugna carnis et spiritus et eiz vtilitate ·

Hanc pugnã nostris quoqz insertã membris · et in ap'o ita legim9 · Caro concupiscit aduersz spiritũ · Habem9 hic pugnam inuiscerata quodãmodo corpori nostro dispensatione dñi pcurante · q̃ sublata proculdoubio ecõtrario perniciosa pax succedit · Caro luxuriis ac libidine delectaẽ · spũs nec ipsis q̃dem naturalib9 desideriis acq̃escit · Illa cupit satiari sõno · repleri cibo · hic vigiliis ee ieiunijs sagimatur · Honoribus illa et laudib9 hominũ cõfoueẽ hic irrogatis sibi iniuriis ac psecutionibus gloriaẽ · Inẽ has igitur vtraqz cõcupiscentias · anime volũtas in medi tullio quodã vitupabiliore psistẽs · nec viciorum flagitiis oblectaẽ · nec uirtutũ laboribus acquiescit · absqz castigatõne carnis castimoniam corporis desiderãs obtinere · absqz ullius exasperatione conuicij patientie gratiam possidere · hũilitatem chrlsti sine honoris mundani exercere iactura religionis simplicitatem cum seculi iactura exercere · christo cum hoim laude ac feruore seruire · districtionem veritatis sine cuiuspiã vel tenuire offensione proferre · Postremo sic uult futura cõsequi bona ut p̃sentia non amittat · Que uoluntas nũq̃ nos ad veram perfectionem faceret pervenire · sed in tepore quodã deterrimo collocaret · nisi hunc statum altrinsecus hec insurgentia bella dirũpent · Hec igiẽ inter utraqz contentio · illã pernicioriorem excludens anime volũtatem · ut q̃dam equitatis libram in statera nostri corpis collocat · q̃ spiritus carnisqz confinia iusto discernit examine · nec a dextris mentem spũs ardore succensam nec a leua carnem viciorũ aculeis p̃ponderare permittens · Tepidum nostre uolũtatis arbitriũ · hic spũs feruor · illinc carnis gelidissimus rigor · modo ratissimo calore cõtemperat · Deniqz demones cũ sint de eminentiore angelorũ ordine deuoluti · detestabiliores esse homib9 cõtemplamur · eo q̃ possibilitate eorum desideriis adiacente id quod neq̃ ter semel conceperint irreuocabili malo perficere non morentur · quia sicut est anim9 eorũ velox ad cogitandũ · sic ad perficienduz pernix et absoluta substantia · et quia nulla ad peccandũ impugnatõne carnis extrinsecus lacessita est · ob hoc sine venia peccatũ et sine remedio languor est · Sic colligitur q̃ non solũ noxia non sit hec in nobis caris spirituszqz contentio · verũ etiam multã nobis conferat vtilitatem · Primo q̃ desideas ac negligentias nostras statim arguit · Secũdo q̃ pro castimonie ac puritatis integritate cum in secretis cõscientie nostre fuerimus elati · suo nos rursum q̃uis q̃to ac simplici uisitãs in fluxu · humiliat ac retundit noszqz homines esse suis stimulis ãmonet · Quodã modo enim cũ in ceteris generib9 viciorũ et quidem grauioribus magiszqz noxijs indifferenti9 soleamus incurrere · nec tamen facile in eorum compugamur admissu · in hoc preclarius hũiliaẽ pscia

nostra · perq3 hãc illusionẽ neglectaz quoq3 'passionũ recordationẽ mordeẽ · euidenter intelligens ĩmundam se factam naturalibus ĩcentiuis · que cũ esset immũdior spũalib9 vicijs ignorabat · Essem9 ita penitus sine remedio tepidi utpote non habẽtes iudicem negligentie nostre · uel in corpore nostro · vel in cõscientiis nostris insidentem · nec studeremus vnq3 ad pfectõnis peruenire feruorem sed nec frugalitatis quidem districtionem vl' continentie teneremus · nisi nos hec titillatio carnis ĩcrescens humiliaret atq3 retunderet · et aduersus quoq3 spiritualium uiciorz purgationem solitos redderet et intentos · Deniq3 in his qui spadones sunt corpore · idcirco hũc animi teporem plerũq3 inesse deprehendimus · quia velut absoluti ab hac necessitate carnali · nec labore continentie corporalis · nec contritione cordis se estimant indigere · et hac securitate resoluti · nũq3 perfectõez cordis · sz nec spiritualiũ quidem viciorũ purgatõnem quere festimãt · CLI · De pernicioſa ſecuritate et tepore ac ſuperbia · Libro primo

Hic status a carnali qualitate descendens efficitur animalis · qui est proculdubio deterior gradus Ipse enim est qui de frigido ad tepidũ transiens · detestabilior voce domini signaẽ · Quicquid enim frigidũ est etiam ore nostro susceptum uertiẽ in calorem · ac salutifera suauitate capitur · Quod aũt vicio semel pernicioso teporis abiectũ est · nõ dicã labiis admouere sed etiam emin9 intueri sine ĩgenti horore non possumus · Rectissime ergo pnũciatur esse deterior · quia facilius ad salutarem cõuersionem ac perfectionis fastigiũ carnal' quis · id ẽ secularis vel gentilis accedit · q3 is qui profess9 monachum · ab illo semel spiritualis feruoris igne discessit · Ille nanq3 saltem uiciis corporalibus humiliatus ac spiritus ardore succensus ad perfectõez facilius cõuolabit · Nam qui semel ut dixim9 tepido exordius initio · monachi ceperit abuti vocabulo · quodãmodo r̃solutus · nec ex se ulteri9 pfecta sapere nec alterius poterit monitis eruduri · dic̃ enim · quia diues sum et locuples et nullius egeo &c̃ · in eo factus etiam seculari deterior · q3 nec miserum se · nec cecum aut nudum · ul'egere monitis alicuius · aut institutione cognoscit · Deiq3 quod pudet dicere · ita plerosq3 abrenũciasse cõspicim9 ut nichil ampli9 ĩmutasse de anteriorib9 viciis ac moribus cõprobenẽ · nisi ordinem tãtũmodo atq3 habitum secularẽ · Nam et acquirere pecunias gestiunt quas nec antea possederunt · uel certe quas habuerant retinere non desinunt · aut quod est lubrico etiam amplificare desiderant · sub hoc pretextu · q3 famulos suos exinde semper vel fratres alere se debere iustũ esse contendant · uel certe sub obtentu cõgregandi cetus reseru ant · quos velut abbates instituere se posse psumant · Q3 si in varitate uiam perfectionis inquirerẽt · semetipsos singulares ac nudos ita sub seniorũ imperio collocarent · ut curam non modo aliorũ nullã sed nec sui quidem gererent · Ecõtrario autem euenit · ut duz fratribus pesse festimant · nunq3 senioribus ipsi subiciantẽ · et a superbia inchoantes · dum alios instruere cupiũt · nec discere ipsi nec agere ea que sũt docenda mereantẽ · Cuius superbie duplex est species · vna que seritatem grauitatemq3 iugiter imitatur · alia que effrenata libertate in cachinnos risuſq3 fatuos dissoluitur · Et ille quidem taciturnitate congaudet · hec vero dedignatur silentio coartari nec confunditur passim proloqui res in congruas et ineptas · dum erubescit vel inferioz ceteris uel indoctioz iudicari · Nec alius superbie fomes est · p ieiunio fratrem q3 pro refectione negligentie cõi temnere · nisi q3 pernicioſioza et a remediis longiquiora sunt uicia · que sub specie virtutũ et imagine spiritualium rerum videntur emergere q3 illa que ex apto pro carnali uoluptate gignuntur · Hec enim uelut palam expositi et manifesti lãguores · et arguũtur cõmin9 et sananẽ · Illa vero duz sub pretextu uirtutum geruntur · incurata perdurant · et deceptos quosq3 periculosius faciũt ac despati9 egrotare · Ham illud ridiculum qualiter expmatur · q3 non nullus tanto cernim9 studio ĩ his que penitus abscidi non possunt · et que nequeũt in hoc ordine nõ haberi · q3uis parua viliaq3 sint esse deuinctos · ut horum cura pstimarum omniũ facultatũ supet passionem Quib9 pfecto nõ magno prodent maioris opes ac substãtias eõtempsisse · quia affectus earũ ob quos ille cõtempte fũt in res paruas atq3 exiguas trãstulerũt · Quid enĩ differt · verum quis perturbationem cupiditatis erga opes amplas atq3 magnificas an ega uilioẽs exerceat species · Nisi q3 in eo reprehensibilioz iudicandus est · q3 qui maxima spreuerit minꝰ obligetur CLII Collatio serapionis ꝺ octo pricipalib9 viciis · Ex libro · V

In illo ceteu senum fuit vir nomine serapion a pmeua etate gratia discretionis ornatus Ambientibus autem nobis ut de impugnatione uiciorum aliqua disputaret · quib9 origines eorũ et cause manifesti9 pãderent ita exord9 est Octo sũt principalia vicia q3 hũanum infestãt gen9 · Horũ igitur genera sũt duo aut enim naturalia sunt · ut castrimargia · aut extra naturã ut filargiria · Efficientia uero q3dripartita est · Quedã enim sine actõne carnali cõsumari non possũt · ut est castrimargia et fornicatio Quedã uero sine ulla corporis actõne cõplenẽ · vt est superbia et cenodoxia · Nõnl'la cõmotiõis sue causas extrinsec9 accipiũt · ut est filargiria et ira Alia vero intestinis motib9 excitãẽ · ut est accidia atq3 tristicia · Paritati studentib9 plimũ cõfert · ut carnaliũ passionũ ipsas materias sibi pmit9 subtrahant · quib9 potest uel occasio uel recordatio earũdem passionũ egrotãti adhuc anime generari · Necesse est enim ut morbo duplici duplex adhibeatur curatõ · Nã corpori ne cõcupiscentia in effectũ tẽptet prorũpere necessario effigies et materia illiciens subtrahenda est · et anime nichiloĩ9 ne eam uel cogitatione concipiat · attentior meditatõ scripturarũ et solicitudo puigil ac remotio solitudinis vtiliter apponda ẽ · In ceteris aũt viciis nihil humana cõsortia obsũt · quimo etiam plimũ confert · his qui careze eis in ueritate desiderant · quia frequentia hominũ magis arguũtur · et duz lacessita crebri9 manifestãtur celeri medicina perueniunt ad sãlutem · Q3 autẽ extra naturã sit filargiria liquet · Nichil enim ad vsum ac necessitatem nature cõmunis pter escã quotidianã ac potum certũ est peruenire · Ideoq3 hoc viciũ nõ nisi tepidos ac male fũdatos monachos pulsat Que autem naturalia sũt etiã probatissimos in solitudine pmorãtes artemptare non desinũt · Et intãtũ hoc nerissimum compbatur · ut etiã non nullas gẽtes ab hac passiõe · id ẽ · filargirie libertas omiodis agnosãa?

Cuius rei testes multa hoīm milia possum⁹ inue-
nire · qui dispersis omnibus substantiis suis ita
eradicauerūt · hāc passionem · ut ne tenuiter qui
dem ab ea pulsentur vlterius · nichilomin⁹ omni
temp ore contra castrimargiā pugnātes ¶ LIII.
¶ De confederatione eorū mutua siue ycathena-

HEc igit̄ octo vicia licet diuers⁹ tōne
ort⁹ ac dissimiles efficētias habeāt · sex
tamen quadā inter se cognatione ut ita
dixerim cōcathenatione connexa sūt · ita
ut poris exuberantia sequentis efficiaē exordium
Nam de abūdantia castrimargie fornicatōnem · de
fornicatione filargiriā · de filargiria irā · de ira tris
ticiā · de tristicia accidiā · necesse est pullulare · Ide
oq3 simili contra hec modo atq3 eadē ratione pu-
gnādū est · et a p̄cedentib⁹ semper aduers⁹ sequē
tes oportet nos inire certamina · Facili⁹ enim cu
iuslib3 arboris noxia latitudo ac pceitas exaresc̄t
si antea radices ei⁹ quibus initiē · ul'nudate fuerīt
uel succise · Et infestātes humores aquarū conti-
nuo siccabūtur · cū generator eorū fons ac proflu
ētes vene solerti industria fuerīt obturate · Quā
obrem ut accidia vincaē · ante supanda tristicia ē
ut tristicia ꝑpellaē ira prius est extirpāda &c̄ · Re
sidua uero duo sibi quidem simili ratione iūgunē
cenodoxie enim exuberātia superbie fomitem pit-
sed ab illis · vii · poribus viciis penitus dissident ·
nec simili cū eis societate federātur · Siquidem nō
solū nullā ex illis occasionem sue generationis ac
cipiūt · sed etiā contrario modo atq3 ordine susci
tanē · Nam illis euulsis hec vehemēti⁹ fructificāt
et illorū morte viuaci⁹ pullulāt atq3 succrescunt ·
Valde itiā diuerso modo ab his duob⁹ uiciis im-
pugnamur · In unūquodq3 enim illorū · vii · uicio
rū tunc incidim⁹ · cum a p̄cedentib⁹ eorū fuerim⁹
elsi · In hec uero duo uictores uel maxime p⁹ tri
umphos periclitamur incurrere Et licet hec octo
uicia inuicem sibi cōnexa atq3 ꝑmixta sint · speci-
alius tamen in quatuor diuisiones et copulas di
uiduntur · Castrimargie nāq3 fornicatio peculiari
cōsortio federaē · filargirie ira · tristicie accidia · ce
nodoxie superbia familiariē coniugaē · ¶ LIIII ·
¶ De gula et luxuria et ira et tristicia ·

ET ut sigillatim nūc de vniuscuiusq3 vi-
cii generib⁹ disputem⁹ · Castrimargie
genera sunt tria · Primū quod ad refec-
tionem purget monachū āte horam sta-
tutam uel legitimā festinare · secūdum ꝙ expletio
ne ventris et quarūlibet escarum uoracitate letaē
tercium ꝙ accuratiores delicatissimos dēsiderat ci
bos Ex his tribus causis diuerse ac pessime valitu
dines anime ꝑcreantur · Nā de p̄ma monasterii o
dium gignit̄ · de secūda igniti luxurie ac libidinis
aculei suscitanē · tercia etiam inextricabiles filargi
rie laqueos nectit cerucib⁹ captiuorū Cuius no
bis passionis inesse vestigia deprehendim⁹ · cū for
te ad refectionem detenti ab aliquo fratrū · contē
ti non sumus eo sapore cibos sumere quo ab exhi
bente comditi sunt · sed quidā superfundi eis uel
adiici importuna atq3 effrenata poscim⁹ libertate
quod fieri penitus non oportet tribus de causis ·
Prima quia mens monachi semper debet in omi
tolerātia ac parcitate excitatione uersari · et secun
dū apl'm discere in quib⁹ est sufficiens esse · Nulla
ten⁹ enim poterit uel occulta uel maiora corpois
desideria refrenare · quisquis degustatione modi
ce insuauitatis offens⁹ · ne ad momentū quidē deli
cias gnaturis sui maluerit castigare · Secundo q3
nōnunq̄ euenit ut ad horā desit illa species q̄ po-
stulaē a nobis · et uerecūdiā necessitati ul'frugalita
ti suscipientis incutim⁹ publicātes scilicet pauper
tatem eius · quā soli deo cognatam esse maluerat ·
Tercio quod interdū solet sapor ille quem nos ad
iici poscimus aliis displicere · et inuenimur iniuri
am multis dū nostre gule ac desiderio satisfacere
cupim⁹ irrogare · ꝓpter quod oīmodis in nobis ē
huiusmodi castigāda libertas · Fornicatōnis gene
ra sunt tria · Primū quod pmixtione sexus vtriusq3
pficitur · Secūdum quod absq3 femineo tactu
pro quo her patriarche iude filius a domīo pcus
sus legitur · quod in scripturis sāctis īmundicia
nūcupatur · Tercium quod animo et mente cōcipi
tur · de quo domin⁹ ait · qui uiderit mulierē ad cō
cupiscendū eam · iam mechat⁹ est eam in corde suo
Filargirie genera sunt tria · Primum ꝙ renuncian
tes diuitiis ac facultatib⁹ suis spoliari non sinit ·
Secundū ꝙ ea que a nobis dispensata sūt uel indi
gentib⁹ distributa resumē nos maiori cupiditate
persuadet · Terciū quod ea que ne antea quidem
possedimus desiderare acquiriq3 cōpellit · Ire quo
q3 genera sunt tria · Vnū quod exardescit ītrinse
c⁹ · aliud quod in verbū opusq3 ꝓrumpit · terciū
quod per tempa ꝛseruaē · Tristicie genera sūt duo
Vnum quod vel iracūdia desinente · vel de illato
dāno ac desiderio ꝓpedito cassatoq3 geneaē aliud
quod de irrationabili mentis anxietate seu despe
tione descendit · Accidie genera sunt duo · Vnum
quod ad somnū p̄cipitat estuātes · aliud quod cel
lam deserere ac fugere cohortaē · ¶ LV ¶ De
inani gloria et superbia ·

CEnodoxie quoq3 genera duo sūt · Prīm
quod ꝙ carnalibus ac manifestis extolli
mur reb⁹ · Secūdū quod spūalib⁹ reb⁹
et occultis desiderio vane laudis īflama
mur · Vna re tam cenodoxia vtiliter ab incipienti
bus assumiē · et ab his dūtaxat qui adhuc viciis
carnalib⁹ instigātur · Verbigratia · Si illo tempo
re quo fornicationis spū perurgētur mente cōce
perint · vel sacerdotalis officij dignitatez · vel opi
nionem cūctorū qua sancti et immaculati esse cre
dātur · et ita īmūdos cōcupiscentie stimulos qua
si turpes et indignos vel extimationi sue vel illi
ordini iudicātes · hac saltem contemplatione dēcli
nent · minori malo id quod maius est retūdentes
Satius est enim cenodoxie vicio quemcūq3 pulsa
ri · ꝙ incidere fornicationis ardorem · vnde ꝛpara
ri aut non valeat · aut vix valeat post ruinā · Nam
laude inquit mea infrenabo te · ne intereas · id est
vt dum cenodoxie laudib⁹ compediris · nequaq̄
ad inferni profūda proruas et irreuocabiliter mor
taliū peccatorū cōsūmatione mergaris · Nec mix
tanti passioni huic inesse virtutem · vt irruentem
quēpiā in fornicationis labez valeat refrenare · cū
ita eum quē semel veneni sue peste corruperit īfa
tigabilem reddat vt faciat ab eo ne biduana qui-
dem ieiunia vel triduana sentiri · Quod enim non
nullos in hac heremo frequenter nouim⁹ fuisse cō
fessos · seq3 in cenobiis syrie constitutos quinis di
ebus refectionem cibi sine labore toleraſſe · nunc
autem tanta se fame etiam ab hora tercia perurge
ri · ut vsq3 ad nonam vix queāt differre quotidia-
na ieiunia · Super q̄ re pulcre abbas machari⁹ cu
idam pcūctanti · cur fame ab hora tercia ī heremo
pulsaretur · qui in cenobio ebdomadib⁹ integris
refectoēm contemnere nō sensisti q̄rēe · Respōdit

Quia hic nullꝰ est ieiunij tui testis·qui te suis lau
dibus nutriat atqꝫ sustentet·ibi aũt te digitꝰ ho
minũ et cenodoxie refectio sagimabat·Populũ is=
rahelẽ a nechao rege egipti cap tiuatũ ascẽdẽs na
buchodonosoꝛ rex assiriorũ de finibꝰ egipti ad su
am transtulit regionem·nõ ut eos libertati restitu
eret·sed ut ad suas abduceret terras longiꝰ q̄ fu
erãt in terra egipti·licet enim tolerabiliꝰ sit ceno
doxie q̄ fornicatõnis vicio deseruire·difficiliꝰ ta
men a cenodoxie dñatione discedi·Superbie ge
nera sũt duo·Primũ carnale·secũdũ spũale quod
etiã pniciosiꝰ est ¶ LVI ¶ De cõflictu cũ viciis
Gitur vnusquisqꝫ viciũ quo maxime ¶ p̃dictis·
infestaẽ explorans·aduersus illud arripiat primci
pale certamen·indesinentes quoqꝫ orationũ fletꝰ
ad deũ fũdens·Impossibile est enim de q̈libet pas
sione triũphum quẽpiã pmereri·pusq̄ intellexe=
rit industria vel labore pprio victoriã certaminis
semet obtinere non posse cũ tamen vt valeat emũ
dari necesse sit die noctuqꝫ eũ ĩ omni cura et soli
citudine permanere· Cũqꝫ se ab ea senserit absolu
tũ·rursus latebras sui cordis plustret·et excipiat
sibi quã inter reliquas inuenerit diriorem·atqꝫ ad=
uersus eã specialius omnia spiritꝰ arma cõmoue
at·et ita semp validioribꝰ supatis celerem de resi=
duis habebit facilemqꝫ victoriã·quia et mens tri=
umphoꝝ pcessu reddit fortior et infirmorũ pug
na succendens pmptiorem ei faciet prouentũ p̃li
oꝝ Nec tamen putãdũ est·q̄ principaliter quis cõ
tra vnũ dimicãs viciũ et velut incauti aliorũ te
la pspiciens·inopinato ictu facilꝰ valeat sauciari
Impossibile nãqꝫ est euꝫ qui pro cordis sui mũda
tione solicitus erga impugnatõnem vicij cuislibꝫ
intentionem sue mentis armauerit·aduersꝰ cetera
quoqꝫ vicia generalẽ quendã horrorem et custodi
am similẽ non habere· Quo enim modo vel de il
la qua absolui dꝫderat passione merebit obtinere
victoriã quem indignuꝫ purgationis p̃mio aliorũ
facit cõtagio viciorũ·Deniqꝫ·vij·inquit gentes
m'to maioris numeri sũt q̄ tu es·et robustioẽs te
Q̃ m'to maioris numeri esse dicũt·q̃ pl'a sunt vi
cia q̄ virtutes·numeroſioꝛ enĩ ẽ carnaliũ passionũ
populꝰ de septenario fomite vicoꝝ pcedens·fo=
tioꝛ enim militat in membris nostris oblectatio
carnaliũ passionũ q̄ studia spũaliũ virtutũ·q̃ nõ
nisi sũma cõtritionũ cordis et corporis acquirũt
¶ LVII ¶ Collatio theodori de psperis et adu
sis huius seculi· ¶ Ex libro sexto·

IN palestine ptibus iuxta thecue vicũ q̃
amos pphetã meruit procreare·solitudo
vanissima est In hac sũme sãctitatis mo
nachi diutissime pmorantes·repente sũt
a discurrentibꝰ saracenoꝝ latrũculis interempti·
Ob hoc igit mesti ad sanctũ theodoꝝ proximus·
Cui cum p̃dictoꝝ nece queremoniã fudissemus
admirãtes cur deꝰ admitti in seruos suos tantuꝫ
facinꝰ cõsensisset·rñdit·Hec questio illoꝝ solet a
mos pmouere qui parũ fidei vel scientie possiden=
tes·merita sãctorũ vel p̃mia que reposita sũt ĩ fu
turũ arbitrãẽ·in huiꝰ vite breuitate rstitui· Tria
omnia que sũt ĩ hoc mũdo·id est·bonũ·malũ· ne
diũ·Nichil in rebꝰ hũanis principale bonũ est ni=
si virtꝰ animi·nichil mali nisi peccatũ·media sunt
que in vtrãqꝫ ptem p affectu et arbitrio vtentis
diuinari possũt·vt diuitie·potestas·honoꝛ·robur
sanitas·pulcritudo·vita·moꝛs·pauptas·infirmi=
tas·iniurie·et his similia·que p qualitate et affe
ctu vtentis uel ad bonã ptem possunt pficere uel
ad malã·Ideoqꝫ cũ illata fuerit moꝛs sancto viro
non ei malũ illatũ esse credendũ est sed mediũ qd
dã·quod cũ peccatoꝛi malũ sit· iusto reqes et ab
solutio fit maloꝝ·Nec enĩ quis impiꝰ vel iniquꝰ
idcirco impunitꝰ erit· quia malicia sua iusto nocẽ
non potuit· Tolerãtia et virtus iusti non illi qui
mortem vel supplicia intulit sed illi pficit ad mer
cedem qui illata sibi patienter excepit·Neqꝫ enim
patientia iob mercedem dyabolo reddidit·nec iu
das supplicij immunitate dãnabat·qꝫ proditio ei
us ad salutem proficit generis hũani·Nõ enim p
uentus pꝫorandꝰ est operis·sed opantis affectꝰ
Scimꝰ autem quoniã diligentibꝰ deum omnia co
opantur in bonũ nõ solum que pspera·verũ etiã
que putãtur aduersa·Eiusdẽ nãqꝫ virtutis est tri
stia fortiter tolerare·cuius etiam secũda modera=
ret eũ q̃ ĩ vno eorũ supatur·neutrũ sufferre certꝰ
simũ est·Facilius tamen quis elidi potest prospe=
ris q̄ aduersis·Hec enim interdũ etiã multos re=
tinent atqꝫ hũiliãt·et cõpunctione saluberria vl'
mimꝰ peccare faciũt vl'emẽdãt illa vo mollibꝰ m̃
te m ac pniciosis extolerãtiã blãdimẽtis securos fe
licitatis sue puẽtu ruina maiore pternũt·Isti er
go sũt ambidextri vt ille aioth in libro iudicũ fuis
se describitur qui vtraqꝫ manu vtebaẽ p dextera
Quã virtutem nos quoqꝫ ita poterimꝰ itellectu
aliter possidere si ea que pspera sũt dexteraqꝫ cen
sentur et ea que aduersa sunt et sinistra dicuntur·
bono rectoqꝫ vsu ad ptem fecerimꝰ dexterã ptine
re·vt quecũqꝫ fuerint illata·fiãt nobis secundum
apl'm arma iusticie· Ambidextruꝫ merito dixerim
et ioseph·qui in pspꝛis gratoꝛ patri·religiosioꝛ
fratribus acceptoꝛ deo·in aduersis castꝰ·domino
fidel'·carceriscꝫ mitissimꝰ vinctis·iniuriarũ imme
moꝛ·bñficus inimicis inueniẽ Erimus igiẽ ãbidex
tri·quãdo nos quoqꝫ rerũ p̃sentiũ copia vl' ĩopia
non mutauerit·sed similiẽ deo gratias ĩ vtroqꝫ re
ferentes·parẽ fructum de secũdis aduersisqꝫ ca=
piamꝰ. Qualem se ille verus ambidexter doctoꝛ
gẽtiũ cõsecutum fuisse testaẽ·dicens· Ego enĩ di
dici in quibus sũ sufficiens esse· Scio et humiliari
scio et abũdare· ¶ LVIII ¶ Q iusti mens inẽ
hec debet stare immobilis ac semper proficere
Taqꝫ mens viri iusti non debet esse similis cere vl'
alterius cuiusqꝫ materie molliꝛis que semp carac
teri signatiũ cedens nũq̄ in sua qualitate psistat·
Quimpotiꝰ debet esse velut quoddã adamãtinũ si
gnatoriũ·vt inuiolabilem figurã sui semp caracte
ris custodiens vniuersa que incurrerint sibi ad q̃
litatem sui status signet atqꝫ trãsformet·ipa vero
insigniri nullis ĩcursibꝰ possit // German?·Potest
ne mens nostra vnũ statum iugiter retinere et in
eadem qualitate semp persistere // Theodor?Ne
cesse est vt secũdum apl'm aut renouatꝰ quis spi=
ritu mẽtis sui per singulos dies pficiat ad ea se q̃
ĩ antea sũt semper extendens aut si neglexerit sse=
quens est vt retro redeat atqꝫ in deterius relabaẽ
Qua propter istud erit euidens nostri iudiciũ de
trimenti·si ĩtellexeriꝰ nos nichil amplius acqsis=
se nec dubitemus nos retrorsũ omnimodis reuo
catos qua die non sẽserimus ad superioꝛa pgres
sos·quia nec in eodem statu mẽs hominis potest
iugiter pmanere·nec in hac carne psistens ita vir
tutum apicem possidebit· quisquis ille sanctorũ
vt immobilis pseueret·necesse est enim aut aliqd
adijci illis semper aut mmui nullaqꝫ ĩ oñi creatuꝛa

talis poterit esse pfectio que mutabilitatis nō sb: iaceat passioni · Solū nanqz deū imutablem cōfite mur · Vnde neqz illi imutabilis nature esse putā = di sūt · q̄ in illa qua creati sūt beatudine pseuerant eo q̄p in ꝓtrariam partem non fuerint sil'iē depuati Aliud nāqz est imutablis nature esse · aliud virtu tis industria boniqz custodia p immutabilis dei g̃ tiā non mutari · Quidquid em̄ p diligētiā vel acq rie vl'teneē · potest etiam p negligētiā depire ido qz dicie · Ne beatifices boiem āte exitū suū · Et io circo de? sol? immutabilis vl'bonus dicie · qui bo nitatem nō industrie studio sed naturaliter possi dens · non potest aliud quid esse q̄p bonus · Nulla igitur virtus potest immobiliter ab homine possi deri · sed vt patrata iugiter teneatur · necesse est eā semper illa qua acquisita est sedulitate atqz in du stria custodiri · Lapsū vero quispiā nequaq̄ subi tanea ruina corruisse credend? est · sz aut praue in stitutionis decept? exordio · aut per lōgā mētis ī curiam paulatim virtute animi decedēte · Ideo sa lomon elegāter mentis incuriā domati cōparauit · tectoqz neglecto · p quod p̄mo quidem veluti mi= nutissima q̄dam penetrāt ad aīam stillicidia passio nū · que si velut parua et leuia negligantur corrū pūt tigna virtutū et post hec influunt imbre lar= gissimo viciorum · LIX De castitate sereni ab batis et eius respōsione supra mobilitate mentis Ex libro septimo ·

Vmme sāctitatis et cōtinentie virū no= minisqz sui speculū abbatem serenū sin gulari sum? veneratione p̄ ōnib? admi rati · Cui supra oēs virtutes que non solū in eius actu vel moꝛib? · sed etiā ī ipso vultu per dei gratiā refulgebant · ita est peculiari efficio donū castitatis infusum · vt iam ne ipsis quidem naturalib? incentiuis īquietari se vel in sopore sē tiret · Primo quidē p interna cordis castitate noc turnis diurnisqz p̄cibus ac ieiunijs insistens cum vidisset orationū suaꝝ obtinuisse se vota · cūctos qz est? in corde suo cōcupiscentie carnalis extinc tos · maiori zelo castitatis exarsit · et intentōrib? ie iunijs et obsecrationib? īcubare cepit · ut mortifi catō passionis huius etiā ad ipsā carnis puritatez eatenus peruenire ꝛ vt ne illo quidē simplici ac na turali motu qui etiā in puulis ac lactātib? excita tur vlteri? pulsareē · credens multo facilius deuz hos stimulos carnis radicit? posse cōuellē · quos etiā humane artis īdustria solet quibusdā poculis vl' medicamīnis seu ferri sectōne detrahere · Cūqz petitōni cepte suplicatōne iugi ac lacrimis ī defes sus insisteret · aduenies āgel? in visione nocturna ei usqz velut aperiens uterū · quādā ignitā carnis strumā de uiscerib? ei? euellens atqz p̄jciens · suis qz omnia vt fuerāt locis restituens intestina · ecce inquit incentiua tue carnis abscisa sūt · & noueris te obtinuisse in hodiernum diem ꝑpetuā corporis puritatem · quā fideliter popposcisti · Hic cū a nob de qualitate cogitatōnū nostraꝝ et interioris ho= minis statu quesisset · uel q̄d nobis ad ei? puritatē tāti temporis heremi habitatio ꝓtulisset · his eū q̄= remouiis adorsi sum? · Supputatō temporꝝ ac so= litudinis habitatō hoc solūmō ꝓtulit nobis · vt di scerem? quid esse nequeam? · Et q̄d p̄fuit didicis= se quod sūmū est · si ignitū nequeat appēdi · Nā cū directionē cordis ad destinatā ꝓtemplationem p̄tendere senserim? · insensibiter mens inde reuo luta · ad p̄ores euagatōnes impetu vehemētore p labiē · Ad hāc opinionem fracti desperatione tra= ducimur ut nō nostro iā sz nature vicō has anime puagaciones humano generi inesse credam? · Sere nus piculose p̄sumptionis est · nec dū rebus recte discussis ō natura cuiuslibz rei p̄ ꝑpere diffinire ac de cōsideratione fragilitatis sue cape cōiectura non de statu et q̄litate ipsi? discipline vl' de alioꝝ experiētia proferre sententiā · Neqz em̄ si q̄s natā di ignarus · sciens pondus corporis sui ferri aq̄ liquore non posse · experimento sue uoluerit imp itie definire nemīnem posse penit? liquidis elimen tis solida carne circūdatum sustineri · idcirco vera eius opinio iudicāta est quā secūdum experienti am suā visus est ꝓtulisse · LX · Qualiter mens se possit in bono cogitatu stabilire et dya= bolo resistere ·

Nōys itaqz · id est mens diffinie semp mo bilis & mltū mobilis · Hec igie pro cōdi tione nature nūq̄ potest ociosa ꝙsistere sed necesse est eā · nisi ꝑuisū habueit vbi suos exerceat motus & ī quib? iugiter occupetur ꝓpria mobilitate discurrere · et p omīa volitare donec longo exercitio vsuqz assuefacta discat er= ga quas materias circūagat volat? · et ita p̄ualeat aduersas mimici suggestiones quibus detrahebatur extrudere · atqz in illo quem desiderat statu et qualitate durare · Si igie uiriliter aduers? pertur bationes et uicia dimicātes potuerim? ea ditōni nostre discretioniqz subicere · uel instabilem cogi tationū nostrarū coh̄ortem ratōis imperio subiu= gare · pro tātorū meritis triūphorū ad spūalis cen turionis ordinem ꝑuehimur · mal'quidem sugge stionib? impantes abite · et abibūt · bonis vero ue nite · et uenient · Seruo quoqz nostro · id est · corpi ea q̄ castitatis sūt sil'iē imūgem? · et sine ulla cōtra dictiōe deseruiet · omnē exhibens spiritui famula tū · Nec ab intentione hui? obseruātie pernicioſa desperatione frāgamur · quia regnū celorum patie vim · Nulla nāqz uirtus sine labore perficie · nec ul li possibile est ad istā quā cupitis stabilitatem mē tis sine ingenti cōtritione cōscendere · ut in uirum perfectū possit occurre ī mensurā etatis plenitu dinis xp̄i · Ad quā nemo peruenīet in futurū nisi qui p̄meditatus et imbutus fuerit ea in p̄senti · eā qz adhuc in seculo positus p̄libauerit · xp̄iqz mem brū p̄ciosissimū designat? · arram cōpaginis illi? p quā corpori eius ualeat copulari in hac carne pos sederit · vnum dūtaxat desideras · unum sitiens · ad unū omnes non solū act? suos uerū etiam cogita tiones semper intendens · ut illud quod in futuꝝ dicē ō beata cōuersatione sanctorū · iam subarra tum teneat in p̄senti · id est ut sit ei deus omnia in omnib? · Aduersarios quidem nobis iugie insidia ri quicūqz interioris hominis pugnā experti sunt dubitare non possunt · sed ita dicim? hos nostris profectibus aduersari ut eos tātūmodo incētores malorū non etiam impulsores esse credam? Cetez nullus hominū posset omnino uitare peccatum · si eis quemadmodū ad suggerendū ita et ad cōpellē dum facultas uiolenta suppeteret · Quamobrem si cut in illis est īstigationis copia ita et in nobis uir tus respuēdi siue acquiescēdi libertas est attribu= ta · Quorū tamen potentiā et impugnationes si p timescimus · etiam protectōnes atqz adiutoria dei ecōtrario conferam? · maior enim est qui in nobis est q̄p qui in hoc mūdo · cuius et auxilia mlto uehe= mentiori militant virtute pro nobis · q̄p aduersus

nos illorũ multitudo conflígit Nam bonarũ rerũ non tãtum ſuggeſtor ſed etiaz factor atqz impul ſor eſt deus · ita ut nõnunq̃ nos etiã multos et ig norantes attrahat ad ſalutem · Conſtat ergo nemi nem poſſe a dyabolo decipi · niſi eũ qui p̃bere ei ma luerit ſue uolũtatis aſſenſũ · Quod eccleſiaſtes his uerbis euidenter expreſſit · Quia enim non fit con tradicto ab his qui faciũt malũ cito · ideo repletũ eſt cor filiorum hominũ in ipſis ut faciãt mala · Er go manifeſtum eſt hinc unũqũẽqz delinquere · q̃ ĩ gruentibus cogitatõnib⁹ prauis non eis confeſtĩ contradicit · Nã reſiſtite inquit ei et fugiet a uob.

CLXI De corpali refectõe et diuſis ſẽſibus

Onſũmatis q̃ diei ſolẽnitas (Ex · li · viij exigebat · et eccie congregatiõe dimiſſa · re ũſi ad cellam ſenis refecti p̃mum lautiſſi me ſum⁹ · Nã pro muria que ſuperiecta olei gutta quotidiane refectõni ſolebat appõi mo dicũ liquaminis miſcuit · et olei quidã ſolito pro penſius ſuperfudit · Nam illã olei guttam ob hoc vnuſquiſqz quotidie refecturus inſtillat · non vt eius ex hoc guſtu ſuauitatem percipiat · ſed ut hoc uſu iactantiã cordis que pro abſtinentie diſtribu tione blande ſolet ac latenter irripere et ſtimulos e lationis obtundat Deinde apoſuit ſalem frictum oliuas ternas · quib⁹ poſt hec ſupintulit caniſtrũ habens cicer frictum · quod illi trogalia uocãt · ex quibus quina tãtum ſũpſimus grana mixta bina caricas ſingulas Hunc enim numeꝛ ĩ illa heremo quẽq̃ exceſſiſſe culpabile eſt · Qua refectõne trãſ acta ita locut⁹ eſt · Satis ꝓprie diuina ſcriptura opimo agro cõparat ac fertili · qui cum multa gi gnat ac ꝓferat ad hominũ victum q̃dam ſine ali qua coctione ignis ꝓficiũt · quedã niſi p̃us flame caloꝛe mitigata atqz mollita omẽm aſperitatẽ ſue depoſuerit cruditatis · vel incõgrua erũt uſib⁹ hu manis · uel noxia ſentiẽt · nõnulla vero ita utriqz uſui apta naſcuntur · ut nec ĩcocta ſua cruditate diſpliceant uel offendãt · et tamen ignis caloꝛe de cocta ſalubꝛiora reddãtur · Plura quoqz ad eſcam trĩmõ iumẽtoꝝ uel feraꝝ ac uolucrũ ꝓferũt · cibis hominũ minime ꝓfutura · Quã ratõnem ſatis eui denter aſpicimus in hoc ubertimo ſcripturaꝝ pa diſo cõtineri · in quo ita quedã ſignificatõne litere plana ac luculenta reſpondent · vt cũ ſublimioꝛi ĩ terꝓtatione non egeãt · ſimplici tãtum litere ſono abũde paſcant ac nutriant audientes · vt eſt illud · Audi iſrahel dominꝰ deꝰ tuꝰ vnꝰ eſt · Et diliges dominũ deũ tuũ ex toto coꝛde tuo ex · t &c̃ · Que dam aũt ſi allegoꝛica explanatione extenuata non fuerint · et ſpũalis ignis examinatione mollita · ma gis ex eoꝛũ pceptione leſio q̃ vtilitas aliqua cõſe queẽ · vt illud eſt · Qui non habet gladiũ &c̃ Et q̃ non accipit cruꝛem ſuã et ſequit̃ me &c̃ · Quod q̃ dam diſtrictiſſimi monachoꝛũ habentes q̃dem ze lum dei ſed non ſecũdum ſcientiã · ſimpliciter ĩtel ligentes · fecerũt ſibi cruces ligneas · eaſqz humeis iugiter circũferẽtes · non edificatõnem ſed riſum cũctis videntib⁹ intulerũt · Nõnulla vero ad vtrã qz pceptionem id eſt · tam hiſtoꝛicã q̃ allegoꝛicam ita cõmode capiũtur · vt vtraqz explanatio vitales ſuccos anime ſũminiſtrat · vt eſt illud · Si quis te pcuſſerit in dexterã maxillam &c̃ · Et cũ pſequũt̃ uos ĩimici &c̃ · Proꝺucit ſane et fenũ iumẽtis ſim plicem ſcilicet purãqz narrationẽ hiſtoꝛice lectio nis · qua ſimpliciores quiqz ad laboꝛẽ actualis vi te vegetõres robuſtioreſqz reddãtur **CLXII**

De lapſu angelorũ et eor pugna adinuicem

Ante cõditionem huius viſibilis creature ſpũales celeſteſqz virtutes deũ feciſſe · q̃ p hoc ipſo q̃ ſcirẽt ſe ad tãtam beatitu dinis gloriã beneficõ creatoris ex nichi lo fuiſſe productas · ppetuas ei gratias referentes ĩ deſinenter ei laudibus inhereꝛẽt · nemo fideliũ du bitat · quas aplius p ordinem dinumerãs ita deſcri bit · Quia in xp̃o creata ſunt omnia · viſibilia et in uiſibilia · ſiue angeli · ſiue ãchãgeli · ſiue throni · ſiue dominatões · ſiue pr̃cipatus · ſiue poteſtates · De iſtoꝛũ itaqz numero nõnullos fuiſſe pr̃cipes col lapſos lamẽtatio ezechelis ſiue eſaie docet · Quib⁹ indiciis colligit̃ has differẽtias quas inſtar ſancta rũ celeſtiũqz virtutũ aduerſe poteſtates habere di cuntur · vel ex illius ãterioris ordinis gradu ĩ quo unaq̃qz creata fuerat nũc etiã retentare vl̃ ẽte ꝺ ce leſtibus deuolutas · ad ſimilitudinẽ illarũ virtutũ que ibidem pſeuerãt · p nequitie ſue merito ĩ qua vnaqueqz in malũ creuit · hos inter ſe grad⁹ et or dinũ vocabula inpte contraria vendicaſſe · Itaqz ĩ pugnationes quib⁹ hommes impetũt · etiam con tra ſe inuicem eos affectare certiſſimũ eſt · Nã diſ cordias atqz cõflictus ſup nonnullis gentib⁹ pro quadã ſibi nequitie vernacla familiaritate ſuſcep tis indefeſſo certamine ſimiliter exercere non deſi nunt · Que etiã in viſione danielis legim⁹ figura ta ãgelo gabriele ita narrãte · Princeps regni pſax reſtitit michi viginti et vno diebus et ecce micha hel vnus de pr̃cipib⁹ · p̃mus uenit in adiutoꝛium michi ꝛc̃ · Legim⁹ etiã grecoꝛũ pr̃cipẽ · qui vtiqz fauens genti ſibi ſubdite · tam nationi pſarũ q̃ po pulo iſrahelí uidebat̃ aduerſus · Ex his liquido p uidet̃ · q̃ diſcordias gentiũ et conflict⁹ ac ſimulta tes quas inter ſe iſtis inſtigãtibus gerũt · etiã con tra ſe exerceant adũſe poteſtates · et illarũ l̃ victo ria gaudeant · vel diminutione cruciẽt̃ · et ob hoc non poſſũt inter ſe eſſe concoꝛdes dũ vnuſquiſqz p his quibus p̃eſt contra alteri⁹ gentis p̃ſulem in qeta ſemper emulatione contẽdit · Hos igit̃ preter illas quas ſupius expoſuim⁹ opiniones etiã idcir co dici pr̃cipat⁹ vel poteſtates euidenti poſſũ⁹ ratione colligere · q̃ ſcilicet vel diuerſis gentibus dñentur ac p̃ſint · vel certe q̃ in inferioꝛes ſpirit⁹ atqz demonia de quib⁹ etiaz ewãgeliũ legiones eſ ſe ꝓpria ipſoꝛũ confeſſione teſtat̃ · ſuos exerceant pr̃cipatus · **CLXIII** Q̃ inter demones ali is aliĩ dominantur ·

Legi aũt imũdos ſpũs a nequioꝛib⁹ po teſtatibus · eiſqz eſſe ſubiectos · nõ ſolũ illa domica rũſio · ſi ego ĩ beelzebub pr̃m cipe · de · e · de · ſed etiaz pſpicue viſiones et experimenta ſãctoꝛum multa nos edocẽt · Nam cum vnus e fratribus noſtris in hac ſolitudĩe iter ageret · adueſpaſcente die quadã ãtrũ reperiẽs ibi dem ſubſtitit · vbi pſalmos ex moꝛe decãtans me diũ noctis exceſſit · Cunqz refectur⁹ laſſuz coꝛp⁹ recidiſſet · repente cepit cateruas demonũ vndiqz confluentiũ inumerabiles intueri · que infinita cõ ſtipatione et oꝛdine longiſſimo pcedẽtes · alie p̃m cipem ſuũ p̃ibant · alie ſequebãtur qui tandem et magnitudine cũctis pcerior · et aſpectu terribili oꝛ aduenit · ac poſito ſolio ſublimiſſimo cũ ſediſſet vniuſcuiuſqz actus diligenter examinabat · illoſqz qui necdũ ſe circũuenire emulos ſuos potuiſſe di cebant · velut mertes a conſpectu ſuo uidebat cũ iniuria expelli · ſpacia tãti temporis et op⁹ inanis

CLXV Quãdo

expensum exprobrans cum fremitu furoris · illos vero qui se nũciabant sibi consignatos decepisse · sũmis laudibus cũ exultatione et fauore cũctorũ vt fortissimos bellatores extollebat · Quorũ vn9 cum victor let9 aduenisset · nomen cuiusdã monachi designauit · asserens post · xv · ãnos quib9 eum iugiter obsedisset tãdem se ꝑualuisse · vt eũ eadez nocte ruina fornicationis elideret · et cũ sacra puella quadã non solũ ipulisse vt stupri crimen icurreret · sed etiam ꝑsuasisse vt eam sibi iure coniugij retineret · Super cui9 relatõne cum imane cũctorũ gaudiũ fuisset exortũ · sũmis a ꝓncipe tenebrarũ laudibus eleuat9 abscessit · Mane aũt cũ euanuisset illa demonũ multitudo · dubitãs frater ꝺ assertione spirit9 immundi · magisqz id ratus · ꝙ solita fallacia sibi voluisset illudere · et innocẽti fratri crimen incesti inurere · pelusiũ petijt · vbi monachuz illum qui sibi notissimus erat nouerat cõmorari · quem cũ requisisset · repperit ꝙ eadem nocte q̃ ruinã eius demon nũciauerat relicto monasterio vicum petijsset · et cum designata puella lapsu miserabili deuolutus fuisset ·

¶ LXIIII ¶ De angelis ꝑsonalibus et de differentia demonum ·

NAm ꝙ vnicuiqz nostrũ duo cohereãt angeli · id est bon9 et malus · scriptura testatur · De vtrisqz vero liber pastoralis plenissime docet · Si cõsiderem9 et illum qui beatũ iob expetijt · aptissime instruimur illum fuisse qui semper insidiabaꝫ ei · et euz nũq̃ ad peccatũ potuit incitare · et idcirco potestatẽ a domino poposcisse · velut qui non virtute illi9 sed dñi defensione qui illũ semper ꝓtexerit vinceret · De differentiis demonum ꝑ illos duos philosophos multũ cognitionis accipim9 · qui despiciẽtes beatũ ãthoniũ velut impitũ ac sine literis virũ · uolentesqz saltem cũ de cella sua magicis p̃stigijs ꝓturbare · spũs ei nequissimos ĩmiserũt · ad hãc impugnationez morsu liuoris adducti · eo ꝙ hoĩm turbe ad eum velut dei famulũ cõuenirẽt · Cũqz illo nũc quidem pectori suo et fronti signaculũ crucis imꝓmente · nũc vero ad orationẽ supplicit̃ icũbente · ne apꝓximare quidem demones ei ꝓsus auderẽt et ad illos qui eos direxerãt absqz vllo reuertẽtẽ effectu · et illi alios rursꝰ nequiores ĩmitterent · itidemqz illis ĩaniter redeũtib9 · potentiores iterũ missi cõtra militem xp̃i nichil oĩno ꝑualerent · eo tales eorũ inuidie tota magica arte q̃site ꝓfecerũt ut per hec euidentissime magnã ꝓfessioni xp̃i anorũ ĩesse virtutem cõprobarẽt · quib9 ille tam seue et tã potentes vmbre · quas estimabãt solem lunãqz si ad eos directe fuissent obducere potuisse · Hũc non solũ nichil ledere · sed ne ad pũctum quidez de monasterio suo valerãt ꝓturbare · Cũqz ꝑ hac admiratione cõfestim venientes ad abbatem ãthoniũ · impugnationes suas et causas et insidias liuoris occulti patefecissent · xp̃ianos se fieri poposcerũt · Req̃sito aũt ab illis ꝑdito impugnatõnis die · asseruit se amarissimis cogitatõnũ stimulis tũc fuisse pulsatum · Nullo autem modo credẽdũ est spũales naturas coire cum femis carnaliter posse ·

¶ LXV ¶ Qualiter intelligendũ sit ꝙ filij dei ingressi sunt ad filias hominum ·

POst necem abel iusti ne a fratricida et ĩpio oĩne hominũ gen9 exordiũ sumeret · ĩm locũ fratris extincti nat9 est seth Cuius ꝓgenies patris secuta iusticiã · a societate et cõiuratione cognationis illi9 · que ex carn yn sacrilego descendebat semꝑ diuisa ꝓmãsit · Donec ergo perseuerauit inter illos generationis eorũ illa discretio · semẽ seth utpote de optima radice ꝓcedens · ꝑ merito sãctitatis ãgeli dei siue filij dei vocati sũt · et ecõtrario illi ꝓpter impietatem vel suã vel patꝝ suoꝝ et opera terrena · filii hominũ nũcupãtur · At illi uidentes filias eorũ desiderio pulcritudinis earũ succensi · ac cepũt sibimet ꝺ ipsis vxores · que viris suis parentũ suorũ nequitias ĩfũdentes · ab illa eos ĩgenita sãctitate ac simplicitate paterna ꝓtinus corruperũt · Quiqz ab illa vera phisice phie disciplina tradita sibi a maioribꝰ exciderũt · q̃m ꝑmus homo qui vniuersaꝝ naturarũ ĩstitutõnes e uestigio subsecut9 est potuit euidẽter attingere · suisqz posteris certa ratõne trãsmittere quippe qui mũdi ipi9 infãtiam adhuc tenerã et quodãmodo palpitantẽ rudemqz ꝺspexerat · et in quem tãta fuit nõ solum sapientie plenitudo sz etiã gratia ꝓphetie diuina illa ĩsufflatiõe trãffusa · vt uniuersis aiantib9 nomia rudis adhuc mũdi huius habitatoz imponeret ac non solũ omnigenos bestiarũ atqz serpẽtium furores viresqz discerneret · sed etiã virtutes herbarũ et arborum lapidũqz naturas · ac tẽpoꝝ necdũ exptorũ vicissitudines partiret̃ · ut potuerit dicere · Domin9 dedit michi bonoꝝ horũ que sunt scientiã veraz ꝛc̃ · Hanc ergo scientiã ꝑ successiones generationũ semen seth paterna traditõne suscepit · cũ vero ĩpie generatõni fuisset admixtum · ad res ꝓphanas et noxias quas impie dedicerat ĩstinctu quoqz demonũ deuiauit · curiosasqz ex ea maleficiorum artes atqz p̃stigia ac magicas supstitões audacter ĩstituit · docẽs posteros suos ut sacro illo cultu diuini noĩs derelicto vel elemta hec ignẽ vl̃ aereos demones venerarenẽ et colerent · De illis ergo filiis seth et filiab9 cayn nequiores filii ꝓcreati sunt qui fuerũt venatores violentissimi qui ꝓ enormitate corꝑoꝝ vl̃ crudelitatis atqz malicie gigãtes dicti sunt · preda potius exigere uitã suã q̃ sudore operis ac labore cõtenti · Quoꝝ usqz adeo scelera supcreuerũt · ut expiari mund9 alias nisi diluuij mundatõe non posset · Ita ergo filiis seth libidinis ĩstigatione trãsgressis mãdatuz quod ab exordio mundi naturali ĩstinctu diutissime fuerat custoditũ · necesse fuit ꝑ literã legis postea reparari · Filiã inquit tuam non dabis filio ei9 vxorẽ ꝛc̃ · Deus igit̃ hominem creãs oĩem naturalit̃ ei sciẽtiã legis inseruit · que si fuisset ab homine secũduz ꝓpositum domini ut accepat custodita · nõ vtiqz necessariũ fuisset aliã dari q̃ literis postea ꝑmulgauit · Nam quia sit homini omnis sciẽtia legis admitio creationis infusa hinc manifeste ꝓbat̃ · ꝙ mãdata legis absqz lectione litere ante legez imo ante diluuiũ omnes sãctos obseruasse ꝓgnoscim9 ·

¶ LXVI ¶ Collatio ysaac de puritate ĩtis ad orandum · Ex libro nono

DEmissa super diuersis ĩstitutis disputatione copiosa · hec ad extremũ beatus ysaac intulit verba · Omnis monachi finis cordisqz ꝓfectio · ad iugem atqz idꝛuptam orationis ꝑseuerãtiam tendit · et quãtum humane fragilitati cõcedit̃ ad immobilem trãquillitatem mentis ac ꝑfectã nitiẽ puritatem · ob quaz possidendã omnem tã labozem corꝑoris ꝙ cõtritionem spirit9 ĩdefesse querim9 et iugiter exẽcem9 et est inter alterutꝝ reciꝓroca quedã inseparabilisqz cõiũctio · Idcirco vt eo feruoze ac puritate q̃ debz

emitti possit oratio · ꝑmum solicitudo rerū carnalium generaliter abscidenda est · deinde nullū negocii cause ue non solū cura sed ne memoria quidem penitus admittenda · et viciis extrusis penitus & abscisis · iacienda sunt ꝑmum ꝑfunde hūilitatis in cōcussa fūdamina que scilicet turrem pulsaturā celos valeāt sustinere · Deinde supponenda virtutū spūalis extructio · et ab omni discursu atq; euagatione lubrica animꝰ ē inhibendus Quidq̄d enī ante orationis horā anima nostra cōcepit · necesse est vt orātibus nobis ꝓ instigationem recordatōnis occurrat · Quā obrem quales orātes uolumꝰ inuenire · tales nos ante orationis tempus ꝑparare debemus · ex ꝓcedenti enim statu mens in supplicatione formatur · Et idcirco quidq̄d orantibꝰ nobis nolumus ut irrepat · ante orationē de abditis nostri pectoris extrudere festinemꝰ · ¶ LXVII

¶ Qualiter cure seculares vexāt etiā claustrales.

QVod aūt seculares cure etiam ī nos qui nullis actibus mūdi huius admiscemur cadere nōnunq̄ possint manifesta ratione mōstratur secūdum regulā seniorum qui quidquid necessitatem victꝰ quotidiani et inuitabilez vsū carnis excedit · ad secularē ōfimierūt curā et solicitudinem ꝓmere · ut verbigratia · Cuz duarū sufficiat velamen tunicaz duarū · triuz aut quattuor fieri domini ꝑcuremꝰ · Cūq; vnius aut duarū sufficiat habitatō cellarū · ābitiōe secl'ari atq; āplitudine delectat · quattuor seu quīq; cellas et has easdē exquisiti ornatꝰ et capaciores q̄ vsꝰ desiderat extruamꝰ · qđ ñ sine instinctu demonuz fieri manifestissima nos experimenta docuerūt · Naz quidem ꝑbatissimꝰ seniorū cum trāsiret iuxta cellam cuiusdā fratris hac animi quā diximus egritudine laborātis · utpote qui inextruēdis repandisq; supfluis inquietus quotidianis distensionibus desuaderet · et enimꝰ cōspexisset eū graui malleo saxum durissimū cōterentē · vidissetq; ethiopem quē dā astantem illi · et vnacū eo dē ictꝰ mallei iūctis cōsertisq; manib⁹ illidentem · eūq; ad operis illi⁹ instātiā ignitis facibus instigātem · diutissime substitit · vel impssionem dirissimi demois vel fraudē tante illusionis admirans · Cum enim nimia lassitudine fatigatꝰ frater requiescere iam finemq; operi vellet imponere · instigatione spūs illi⁹ animatus iterū resumere malleū nec desinere ab intentione incepti operis vrgebat · ita ut ijsdez ei⁹ incitamentis infatigabiliter sustentatꝰ tāti laborīs non sentiret iniuriā · Tandem igit̄ senex taz dira demonis ludificatōe ꝓmotus ad cellā fratris diuertit · salutansq; eum · quid inquit est frat̄ istud opꝰ quod agis · At ille laboramꝰ inquit contra istud durissimū saxum · uixq; potuimꝰ illud aliquādo cōterere Ad hec senex · Bene dixisti potuimꝰ · non enim solus eras cū illud cederes · sed fuit alius tecū quem nō vidisti · qui tibi in hoc opere non tam adiutoz q̄ violentus impulsoz astabat · Et reuera nō minꝰ hec que ꝓua videnē et minima · queq; ab his q̄ nostre ꝓfessionis sunt cerniminꝰ indifferēter admitti · pro qualitate sua aggrauāt monachi mētē · q̄ illa maiora que secūdum suū statū seu operatōnem secularium sensus inebriare cōsueuerūt · non sinentia deposita fece terrena ad deū in quo semper defixa debet esse intentō monachū respirare · Vniformes oratōnes emitti semp a nemine posse certissimum est · Aliter enim quisq; supplicat cum alacer est · aliter cū tristis · aliter cum spūalibꝰ successibus uiget · aliter cum impugnationū mole deꝑmitur · aliter cū veniā peccatorū · aliter cū acquisitōnem gratie seu cuiuslibet virtutis exposcit · vel certe extinctōnem cuiusq; vicij deꝑcatur · aliter cuz cōsidera tōne gehenne aut futuri iudicij timore cōpūgitur aliter cum spe futuroz bonorū desiderioq; flamatur · aliter cū in necessitatib⁹ ac periculis · aliter cū in securitate et trāquillitate versat̄ · ¶ LXVIII.

¶ De quattuor specieb⁹ orationis et de oratiōe dominica.

DEꝑcor itaq; ꝓmo omniū fieri obsecrationes · Obsecratio impetratio ꝓ peccatis seu petitio est · qua vel pro ꝓsentibus vel ꝑteritis admissis suis vnusquisq; cōpūctus veniā deprecat̄ · Orationes sunt quib⁹ aliud aliquid offerimꝰ seu vouemꝰ deo Postulationes quas ꝓ aliis quoq; dum sumꝰ ī feruore spūs cōstituti solemꝰ emittere · Gratiaz actiones quas mens vel cū ꝑterita dei recolit beneficia vel cum ꝑsentia cōtemplat̄ · seu cum ī futurū que et quāta ꝑparauerit · his qui diligūt eum ꝓspicit · ꝓ ineffabiles excessus domino refert · Expetende sunt nobis ꝓ profectū vite cōsūmationēq; virtutum · ille potiꝰ supplicationū species · que vel ō cōtemplatōne futuroz bonorū · vel de caritatis ādore fundūt̄ · seu certe vt humiliꝰ et secūdum insipientiū mensurā loquar · ꝓ acquisitione quarūcunq; virtutū seu cuiuslibet vicii extinctione generanē Aliter enim ad illa sublimioza supplicationū genera puenire nullatenꝰ poterimꝰ · nisi per ordinem postulationū istarū sensim mēs nostra fuerit gradatimq; ꝓuecta · Has quattuor species ita etiā domin⁹ exēplo suo nob⁹ initiare dignatꝰ ē · cepit enī hiesus facere et docere · Obsecrationez assumit cū dicit · Pater si possibile est trāseat a me · c · i · Oratōnem cū dicit · Ego te clarificaui sup terrā · opꝰ consūmaui quod dediſti michi vt facerem · Postulationem cum dicit · Pater ignosce eis nō enim sciunt quid faciūt · Gratiaz actionem cum dicit · Gratias ago tibi qm̄ exaudisti me · ego aūt sciebam qz semper me audis · Hec itaq; genera sublimioz adhuc status ac ꝑcelsioz subsequit̄ qui cōtemplatione dī solius et caritatis ardoze format̄ ꝓ quem mēs illius dulcedine ꝛsoluta atq; reiecta familiarissime deo velut patri ꝓꝓrio peculiari pietate colloquit̄ Quem statū debere nos diligenter expetere · formula dn̄ice orationis instituit ita dicēs · Pater noster ꝛc̄ · Quisquis igit̄ in se delinquenti fratri non ex corde remiserit · non indulgentiā sed cōdemnationem deꝑcatione hac sibimet impetrabit · suaq; ꝓfessione semetipsū poscet diri⁹ iudicare dicens Remitte michi sicut et ego remisi · Quod formidātes nōnulli · cum in ecclesia hec oratio ab vniuersa plebe cōcinitur · hunc locū taciti ꝑtermittūt ne scilicet semetipsos obligare potiꝰ q̄ excusare sua ꝓfessione videantur non intelligentes q̄ frustra cauillationes has iudici omniū ꝑtendere moliātur · qui quemadmodū iudicatur⁹ sit suis supplicibus voluit ꝓmonstrare · quia scilicet iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit · Videtis ergo qualis nobis ab ipso qui ꝓ illam exorātō⁹ est iudice orationis sit modus et forma ꝓposita · in q̄ nulla diuitiarū petitio · nulla memoria dignitatū · nulla potentatꝰ ac fortitudinis postulatio · nulla corporee sanitatis seu temporalis vite mentio cōmeatuz · Nichil enim caducū vult a se · nichil vile · nichil temporale eternitatē cōditoz implorari · Itaq; magnificentie ei⁹ ac munificētie maximā irrogabit

miuriam · quisquis sempiternis petitionibus ꝑter
missis · trāsitoziū aliquid et caducū ab eo malū
erit postulare · et offensam potiꝰ ꝙ ꝓpiciatōnem
iudicis sui vilitate orationis incurret · Hec igitur
oratio licet omnē videaē ꝓfectionis plenitudinē
cōtinere · utpote que ipsiꝰ domini autoritate vel ī
itiata sit uel statuta · ꝓuehit tamen ad illam igneā
ac ꝓpaucis exptam orationem · que omnez trāscē
dens humanū sensum · nullo non dico sono vocis
sed nec lingue motu distinguiē · sed quā mens ī =
fusione celestis illius lumīis illustrata cōglobae
tis sensibus velut de fonte quodā copiosissimo ef
fundit vbertim · atqꝫ ineffabiliter eructat ad deū
tanta ꝓmens in illo breuissimo temporis puncto
quāta nec eloqui facile nec ꝓcurrere mens ī semet
ipsā reuersa ꝓualeat · Quem statū domīꝰ quoqꝫ
inter illarū supplicatōnū formulas quas vel solus
in monte sedens vl' tacite fudisse describitur simi
liter figurauit · cum in orationis agonia cōstituꝰ
etiam guttas sanguīs inimitabili intentionis ꝓfu
dit exemplo · ¶ LXIX ¶ De diuersis speciebꝰ
cōpunctionis et affectu pure orationis ·

QVis vero possit diuersitates et causas
ipsas atqꝫ origines cōpūctionum expo
nere · quibꝰ inflamata mens atqꝫ succēsa
ad orationes pūras at feruentissimas ī=
citatur · Nōnunꝗ psalmi cuiuscūqꝫ versiculus occa
sionem orationis ignite decātantibꝰ nobis ꝓbuit.
interdū canora fraterne vocis modulatio ad intē
tam supplicationem stupentiuꝫ animos incitauit·
necnon exhortatio viri ꝓfecti et collatō spūal' fre
quenter ad vberrimas ꝓces iacētiū erexit affectū
Scimus etiā fratris seu cari cuiuslibet interitu nō
mīnus nos ad plenā cōpūctionem fuisse raptatos
Recordatio quoqꝫ tepozis ac negligentie nostre
nōnunꝗ nobis salubrem spūs inuexit ardorē At
qꝫ in būc modū nulli dubium est occasiones innu=
meras nō decesse · quibꝰ p dei gratiā tepor ac som=
nolentia nostrarū mentiū valeat excitari · Quēad
modū aūt vel quibꝰ modis iste ipse cō pūctōnes
de intimis anime conclauibꝰ ꝓferāē non minoris
difficultatis est indagare · Frequenē enim p ineffa
bile gaudiū et alacritatem spūs saluberrime com=
pūctionis fructꝰ emergit · ita ut etiā in clamores
quosdā intollerabilis gaudij imensitate ꝓrūpat·
et cellā vicini iocūditas cordis et exultatōis pene
tret magnitudo Nōnūꝗ vero tāto mens silentio in
secretum ꝓfundi taciturnitatis absondiē · vt om
nem penitꝰ sonū vocis stupor subite illuminatio
nis intercludat · omnesqꝫ sensꝰ attonitus spiritus
vel contineat intrinsecꝰ vel amittat · ac ōsideria sua
gemitibꝰ ienarrabilibꝰ effūdat ad deū · Inēdū ve
ro tanta ꝙpūctionis abundātia ac dolore suppleē ·
vt alias eam digerere nisi euapozatione lacrimaꝝ
non possit · Ab his lacrimis multū distāt ille que
obdurato corde de siccis oculis exꝑmunē · Quas li
cet non penitus īfructuosas esse credamus · bono
enim ꝓposito eaꝝ attemptaē emissio · ab his ꝑser
tim qui necdū vel ad sciētiā puenire ꝓfectā · vel p
timorū seu ꝑsentiū viciorum potuerūt ad puruꝫ
labe mūdari · ab his tamen qui in effectū iaꝫ tran=
siere vīrtutū nequaꝗ debet hoc modo extorqueī
ꝓfusio lacrimarū · nec exteriozis homīs magnope
affectādi sunt fletꝰ · qui etiā si fuerint vtcūqꝫ pro
ducti nūꝗ ꝓtingere ad illam spontaneaꝝ lacrima=
rū vbertatē poterūt · magis enī supplicātis aīmū
suis conatibꝰ distrahentes humiliabūt atqꝫ ad yma
demergent · et ab illa celesti sublimitate deponent
in qua attonita mēe orātis indeclinabiliter debet
esse defixa · eamqꝫ cōpellent p̄cū suarū intentione
laxata erga steriles et coacticias lacrimarū gutta=
las egrotare · Et vt orationis vere ꝓcipiatis affec
tū non meā uobis sed beati āthonij sententiā pro
ferā · Non est inquit ꝓfecta oratio · ī qua se mona
chꝰ vel hoc ipm quod orat intelligit · Nos quoqꝫ
orationis que exaudiē a domino inquātū expti su
mus indicia ꝓferemꝰ · Cum orātes nos nulla iter
pellauerit hesitatio et fiduciā petitionis nostre q=
dam desperatione deiecerit · sed obtinuisse nos in
ipsa effusione orationis quod poscimꝰ senserimꝰ
non ābigamus p̄ces nostras ad deū efficaciter pe
netrasse · Tantū enim quis exaudiri atqꝫ obtinere
merebitur quātū vel inspici se a deo vel deū credi
derit posse p̄stare · Irretractabilis nāqꝫ est illa do
mini sentētia · Quecūqꝫ orātes petitis · credite qꝫ
accipietis et venient vobis ¶ LXX ¶ De diuer
sis causis exauditionis et de secreto orationis ·

DIuersas exauditionū causas esse secūdū
animarū duersū ac varium statū ewāge
lica siue ꝓphetica testātur eloquia · Ha=
bes enim in duorū confessione fructuꝫ
exauditionis dñica voce signatum secūdum illud
Si duo ex uobis cōsenserint super terrā de omni
re quācūqꝫ petierint fiet illis a patre meo qui in ce
lis est · Habes aliā in fidei plenitudine que grano
sinapis cōparaē · Habes in assiduitate orationum
Habes in elemosinarū fructu · Include inquit ele=
mosinam in sinu pau · zē · Habes in emendatiōe vi
te · Dissolue inquit colligationes impi zē Nōnūꝗ
sane exaudiri etiam tribulationuꝫ nimietas facit·
secūdum illud · Ad dominū cum tribularer zē · Io
circo absqꝫ hesitationis infidelitate p̄cibus insistē=
dum est · Hortaē enim nos dominꝰ ut eum impor
tunitate nostra quodāmodo coartemꝰ · qui impor
tunos nos non modo non despicit nec refutat · sꝫ
etiam inuitat et laudat · Et idcirco si cūcte nos ex
auditionū quas prediximꝰ cause omnīo deficiūt ·
saltem aīmet importunitatis instantia · que absqꝫ
ulla vel meriti vel laboris difficultate ī cuiuscūqꝫ
uolentis sita est potestate · Retractare enī nos cō
uenit illā beati iohānis euāgeliste sententiā · hec ē
inquit fiducia quā habemꝰ ad deum · quia quidqd
petierimꝰ secūdū voluntatem eiꝰ audit nos Qō
etiam in oratione domīca admiscere p̄cipimur di
centes · fiat volūtas tua scilicet non nostra Si enī
et illud apostoli recordemur · quoniā quid oremꝰ
secūdum quod oportet nescimꝰ · intelligimꝰ nōnū
ꝙ nos saluti nostre contraria postulaē · et commo
dissime nobis ab eo qui vtilitates nostras rectiꝰ
ꝙ nos ac veracius intuetur · ea que poscimꝰ dine
gari · Quod illi quoqꝫ magistro gētiū accidit · cū
oraret a se auferri āgeluꝫ sathane · Idcirco cūctas
obsecrationes nostras simili nos quoqꝫ debemꝰ o
ratione concludere · et hāc vocem cūctis petitio=
nibus nostris semper adiūgere uerūtamen non si
cut ego volo sed sicut tu Ante omnia sane illō ob
seruādum est ut intrātes in cubiculū nostrū clau=
so hostio oremꝰ patrez · Intra cubiculū nostrū sup
plicamus cū ab omniū cogitationū siue solicitudi
num strepitu cor nostrū penitꝰ amouentes · secre
to quodāmodo ac familiariē p̄ces nostras soli do
reseramus · Clauso hostio oramꝰ cum strictis labi
is omniqꝫ silentio supplicamꝰ non vocū sed cordi=
um scrutatori · In abscondito oramꝰ quādo cordō

tantū et silentio petitiones nostras soli pandim⁹ deo · ita ut non solum ne fratres astantes nostris susurrijs vel clamoribus auocemus et orantium sensus obstrepemus · sed ut ipsos quoq; inimicos nostros qui orantibus nobis maxime insidiantur lateat petitionis nostre intentio · Ita enim preceptum illud implebimus · ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui · Ob quod frequentē quidem sed breuiter est orandū · ne īmorātib⁹ nobis inserere aliquid nostro cordi insidiator possit inimicus · Istud nāq; verū sacrificiū est · quia sacrificiū deo spūs cōtribulat⁹ · Ista sunt olocausta medullata que cōtritis et hūiliatis cordib⁹ offerunt̄ queq; hac qua dixim⁹ disciplina et intentōne spiritus exhibentes · efficaci poterim⁹ virtute cātaē Dirigat̄ oratio mea · s · in cōspectu tuo ¶ LXXI ¶ Q⁹ secūdum qualitatem mentis formatur oratio · ¶ Ex libro decimo ·

Secundū mēsurā puritatis sue · sicut collatione supioꝛ p̄fatus sū · mens in oratione sua vel erigit̄ vel format̄ · tātum licet a terrenarū ac materialiū rerū contemplatione discedens · quātum eā status sue proꝛexerit puritatis · feceritq; hiesū vel hūlē adhuc et carneū · vel glorificatū et in maiestatis sue gloria venientem internis obtutib⁹ anime puideri · Sed illi soli purissimis oculis diuinitatem ipsius cōtemplātur · qui de hūilibus ac de terrenis operibus et cogitationib⁹ ascendentes · cuz illo secedūt in excelsum solitudinis montē · Si īterpellare nos quoq; voluerim⁹ deum · ab omni inquietudīe tuebarū secedam⁹ · ut in hoc coꝛpoꝛe cōmoꝛantes assimilitudinē quādam illi⁹ beatitudinis que ī futuro p̄mittit̄ sanctis · vl' exp̄te aliq̄ nos aptare possimus · sitq; nobis omnia et in omīb⁹ deus Tūc enim p̄fecte cōsūmabitur ī nobis illa saluatoꝛis nostri oratio · ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ipsi in nobis · cum omnis amoꝛ · omne desideriū omne studiū · omnis conatus · omnis cogitatō nostra · omne quod videm⁹ · quod loquimur · q̄ speram⁹ · deus erit · illaq; vnitas que nūc est patris cum filio et filii cum patre in nostrū fuerit sensuz mentemq; trāsfusa · i · ut quēadmodum nos ille sincera et pura atq; indissolubili diligit caritate · nos quoq; ei p̄petua et insepabili dilectione iūgamur ita scilicet eidem copulati · in illū p̄uenientes finē quem idem dn̄s oraꝛs in nobis optat impleri · ut omnes sint vnum sicut nos Hec igit̄ destinatō solitarij · hec esse debet omnis intentō · ut imaginem future beatitudinis in hoc coꝛpoꝛe possidere meatur · et quodāmodo arrā illius celestis glorie ī hoc vasculo p̄gustare · Hic īq̄ finis totius p̄fectōis est · ut eo vsq; extenuata mens ab omni situ carnali ad spūalia quotidie sublimetur · donec omis ei⁹ cōuersatio · omnis volutatō cordis · vna et iugis efficiatur oratio ¶ Germanus Cuiuslibet artis p̄fectio necesse est ut facilioꝛibus p̄mū ac tenerrīs initiis imbuatur · paulatim educata succrescat · atq; ita ab imis ad sūma sensim gradatimq; pscēdat Quapter huic quoq; sublimissime disciplīe per quam instruimur deo iugiter inherere · hec esse p̄incipia tenuiter suspicamur · ut p̄mum nouerim⁹ q̄ meditatione teneatur vel cogitetur deus · deinde quādam memoꝛie huius materiam qua de⁹ mēte cōcipiatur vel p̄petuo teneat̄ nobis cupim⁹ dīmō strari · ut eam p̄ oculis retentātes · cuz elapsos nos ab eadem senserim⁹ · habeam⁹ in p̄mptu quo refi-

piscentes ilico reuertamur · ac resumere illā sine ulla circūitus moꝛa et inquisitionis difficultate possimus · ne ātep̄ spūalis quidam pariat̄ intuit⁹ · cōcepta coꝛdis euanescat intentio · Quam cōfusionē idcirco nobis accedere satis certū est · quia specie aliquid p̄ oculis p̄positum velut formulā quādam stabiliter non tenem⁹ · ad quā possit vag⁹ animus post multos āfractus reuocari · Itaq; fit vt hac ignoꝛatione ac difficultate mens iugiter p̄peditа errabūda semper et velut ebria p̄ diuersa iactetur · et ne illud quidem quod casu potius q̄p̄ industria sibimet occurrerit spūale diu ac firmiter teneat · dum adhuc semp ex alio aliud recipiēs · sicut introitus eoꝛū atq; p̄incipia · ita etiam finem discessumq; non sentiat · ¶ LXXII ¶ De formula oratiōnis a sācto ysaac tradita · ¶ Ysaac ·

Inquisitio vestra tam subtilis p̄xime puritatis p̄signat indiciū · Proxim⁹ enī cognitioni est · qui quid īqrere debeat p̄udenter agnoscit · nec a scientia longe est qui cepit intelligere quid ignoꝛet · Hec igit̄ vob huius quā queritis discipline atq; oratōis formula p̄ponetur · quā vnusquisq; monach⁹ ad iugem dei memoriā tendens inc̄ssabili coꝛdis volutatōe meditari expulsa omniū cogitationū varietate assuescat · Deus in adiutoriū meum intēde · dn̄e ad adiuuādum me festina · Hic nāq; versicul⁹ habet aduersus vniuersa discrimina īuocatōez dei · habz hūilitatem pie deuotiōis · et cōfessiōis · habet solicitudinis ac timoꝛis p̄petui uigilātiā · habet cōsideratione m fragilitatis sue · exauditionis fiduciā · cōfidentiam p̄sentis semper astantisq; p̄sidii · Hunc versiculum meditāti tibi somnus irrepat donec incessabili eius exercitatione foꝛmat⁹ etiaz p̄ sopoꝛē eum decātare cōsuescas · Hic tibi ex p̄te expḡfacto p̄mus occurrat · iste uigilantis cogitationes ātic̄pet vniuersas · h̄ te omni tēpoꝛe p̄sequat̄ · donec vsu eius inc̄ssabili et iugi meditatione firmata cūctarum cogitationū diuitias mens refuret · atq; ita uersiculi huius pauptate cōstricta p̄phēti cum implebit eloquiū · pauper et īops laudabit nomen domini · Omnes nāq; affectus in psalmis inuenimus exp̄ssos · ut ea que incurrerint velut in speculo purissimo p̄uidentes · eorū sensus non textu lectionis · sed expientia p̄cedente penetremus atq; ad illam oratiōnis incorruptionem mens nostra p̄ueniat · que non solū nullius imaginis occupatur intuitu sed etiam nulla verboꝛū p̄secutiōe distinguitur · ignita vero mentis intentione p̄ ineffabilem coꝛdis excessum inexplebili spūs alacritate p̄fertur · quāq; mens extra omnes sensus ac visibiles effecta materias · gemitibus inenarrabilibus atq; suspiriis emittit ad dominū ¶ LXXIII ¶ Qualiter mens in oratione vaga possit stabiliri · ¶ Germanus ·

Expone quemadmodū hāc uersiculū quez nobis vice formule tradidisti stabiliter retinere possimus · Cū enim capitulum cuiuslibet spalmi mens nostra concepit insensibiliter eo subtracto ad alteri⁹ scripture textum nesciens stupensq; deuoluit̄ · De hoc quoq; ad alterum subintrāte alia meditatione trāsfertur et ita anim⁹ semper roꝛatus p̄ omne scꝛpturaruz coꝛpus instabilis vagusq; iactatur · nichil p̄ arbitrio suo p̄ualens vl' abiicere vel tenere · nec pleno quic̄p̄ iudicio et examinatiōe finire · palpatoꝛ tantum spūalium sensuum ac degustatoꝛ ñ geneatoꝛ

nec possessor effectus · atq; ita mens mobilis sem
per ac vaga ī tempe quoq; sinaxeos velut ebria
p diuersa distrahīt nullū officiuz cōpetenter exol
uens · Verbigratia Cum orat psalmū aut aliquam
recolit lectionem · cū decātat aliud quid vel medi
tatur · nichil disciplīate nec oportune recipiēs uel
emittens · ¶ Ysaac ¶ Tria sunt que vagā mentē
stabilem faciūt · vigilie · meditatio · et oratio · quaz
assiduitas et iugis intentio cōferunt anime stabi-
lem firmitatem · que tamē alias non poterit appre-
hendi · nisi p operis nō filargirie sed sacris cenobij
vsib? dedicati infatigabilem iugitatem omēs om-
nino solicitudines et cure vite p̄sentis p̄us fuerīt
abdicate · et ī banc solā obseruātiam defixa fuerit
tota mentis intentio · vt ita illud aplīcū mandatū
sine intermissione orate · possim? implere · pparū
nāq; orat quisquis illo tātum tempore quo genua
flectūt orare osueuit · nūq̄ vero orat quisq̄s etiaz
flexis genibus euagatione cordis qualicunq; di-
strahitur · Et idcirco quales orātes volumus inue
nīri tales nos esse oportet ante tempus orationis
Necesse est enim mentem in tempore supplicatio-
nis sue de statu p̄cedenti formari · illisq; eam cogi
tationib? orātem vel ad celestia sublimari vel ad
terrena demergi quib? ante oratōez fuerit īmora-
ta · Hucusq; abbas ysaac · Cui? doctrinā sup pre-
dicti versiculi meditatione excolere tenacissīe cu-
pientes · vtpote quā opendiosā ac facilē credeba-
mus · difficiliorē satis ad obseruādum expti sum? ·
q̄ illud studiū nostrū quo solebamus antea p om
ne scripturaz corp? absq; vllius obseruātie vincu
lo varia passim meditatione discurrere Cōstat igi
tur neminē p̄sus ob impitiam literaz a pfectiōe
cordis excludi · nec rusticitatē obesse ad capescē-
dam anime puritatem · q̄ cōpendiosissime adiacet
cūctis · si modo sanā et integram mentis intentio
nem iugi ad deū versicli hui? meditatione seruā-
uerint ¶ LXXIIII · ¶ De sāctis archebeo epō
et cheremone · ¶ Ex libro septē collationū ad ho
noratū et eucheriū ex collatione p̄ma ·

IN cenobio syrie cōsistentes post p̄ima
fidei rudimenta statuim? egiptū petē ·
ac sāctorū pl'imos quorū se fama diffa
derat · si non emulādi saltem cognoscen
di studio muisere · Igitur ad opidū egipti cui chē
nesus nomen est emersa nauigatiōe puenim? · Cu
ius accole ita vl' mari vl' stagnis salsis vndeq; cir-
cūluūtur · ut solis quia terra deest negociatōnib?
dediti opes atq; substātiā nauali cōmercio parēt ·
ita et vt edificijs cū voluerīnt extruendis terra ñ
suppetat · nisi de lōginquo nauigijs apporteē Vbi
cū aduenientib? nobis fauens desiderijs nostris
diuinitas · beatissimi virī archebij epī p̄stitisset ad
uentū · qui rapt? de ana chorita cetu et episcop?
panephesi opido datus · tāta districtione omī euo
suo p̄positū solitudinis custodiuit · vt nichil de p̄
terite hūilitatis tenore laxauerit · aut de adiecto
sibi honore blandit? sit · Agnito desiderio nostro
venite inquit et videte senes · quoz sola cōtempla
tio magnā possit cōferre doctrinā · Sumpto itaq;
baculo et pera ad ciuitatem nos suā p̄duxit · cui?
terras repentīo terremotu excussū mare trāsgres-
sis limitib? occupauit · atq; ita collapsis ferme oī
bus vicis opimas olim terras salsis paludib? sup
texit · Multa ī hūc modū opida fugatis bītatozi
b? eluuies illa velut īsulas fecit · q̄ ōsideratā sece
dentibus sāctis solitudinē p̄berent · in quib? tres
sen es · id est · cheremō · nesteros · et ioseph · anacho-
rite ātiquissimi cōsistebant · Itaq; p̄muz nos p̄dux
it ad cheremonem qui et monasterio eius p̄pioz
erat · et cū centenariū vite annū spiritu tātuz ala-
cer excessisset · ita dozsū eius tempis fuerat vetus
tate et orationū iugitate curuatū ut quasi ī p̄me
uā redact? infantiā sūmissis ac p̄tentis terraten?
manibus p̄gredereē · Hui? igitur et vultuz mira
bilem et inceſſū piter intuentes cū sermonē suppli
citer poscerem? grauiter ille suspirās · quid uob
ait possū offerre doctrine · cui imbecillitas senectu
tis ademit rigorem p̄stinū · relaxauit ita loquēdi
quoq; et fiduciā · Quē ad modū enim docere pre
sumā · quod me iam l'mim? vel tepidi? exercere co
gnosco · Ob quā rem nullū iuniorum michi ī hac
vsq; etate cohabitare p̄misi ne exemplo meo alte-
rius districtio laxaretur · Nūq̄ enim erit efficax ī
stituentis autoritas · nisi eam effect? opis sui cor-
di affixerit audientis Ad hec nos nō mediocri cō
fusione cōpūcti respōdim? Licet sufficē nob ad
omēz instructōez debeat · vel loci isti? difficultas
vel ipsa etiam solitaria adhuc vita q̄ iuuent? quo
qz robusta uix tolerat · si etiā reuelatus tibi tepor
noster impetrare quod petim? non mereē · debet
hoc saltē labor tanti itineris obtinere quo huc de
betheemitici cenobii rudimentis īstitutōnis no-
stre desiderio et p̄fectus nostri amore p̄peraīu?
¶ LXXV ¶ Collatio cheremonis de causis ui
tandi peccatum ·

VNc beatus cheremon · Tria sūt inquit
que faciūt homines a vicijs tempare · id
est aut met? gehenne siue p̄sentiū leguz ·
aut spes atq; desideriū regni celorum ·
aut affect? boni ip̄i? amorq; virtutum · Idcirco a
postol? salutis sūmā trium virtutū cōsūmatione
cōcludens nūc inquit manent fides · spes · caritas
tria hec · Fides nāq; futuri iudicij ac suppliciorum
met? vicioz facit cōtagia declinari · Spes mentē
de p̄sentib? auocās · corporis uoluptates celestiū
p̄miorū expectātōne cōtēpnit · Caritas ad amorē
xp̄i et virtutū fructū succedens · quidq̄d illis cō
trariū est facit detestari · Si quis igitē ad pfectiōez
tendit · de illo p̄mo timoris gradu quem diximus
seruilem · ad altiorē spei tramitem gradu p̄ficien-
te cōscendet · quia iā non seruo sed mercenario eō
parat · Festimādum p̄inde etiā est ad tertiū filioz
gradū · qui omnia que patris sūt sua esse credunt
p̄ indissolubilem caritatis gratiam · Diligam? de
um quia de? p̄or dilexit nos · non aliter ad illā ve
ram pfectionem cōscendere poterim? nisi quēad
modū nulli? alterius rei nisi nostre salutis gratia
p̄or nos ipse dilexit · ita eū nos quoq; nullius alte
rius rei nisi sui tātum amoris dilexerim? obtentu
Aliud nāq; est p̄senti bono quēpiam delectatum
odio habē viciorū aīe caris ue cōtagia · aliud futu
re remunerationis intuitu cōcupiscentias refrena
re · et aliud est p̄sens metuere detrimentū · et alid
formidare futurū supplicīū · Postremo multo ma
ius est p̄pter bonū ipsuz a bono nolle discedē · q̄
p̄pter metum mali malis non p̄bere cōsensū · In
illo enim voluntariū bonuz est · in isto vero velut
coactum · et tanq̄ nolenti uiolenter extortum vl
metu supplicij vel cupiditate p̄miorū · Cum ergo
quis per banc caritatem ad imaginem dei similitu
dinemq; peruenerit · bono iam p̄pter boni ipsius
delectabiē volūtatem ac simile quodāmodo possi
dens patientie ac lenitatis affectū · nullis deīceps

peccātiū viciis īrascet̄·sz uēniā potiꝰ īfirmitatibꝰ eorū condoleṅs atqꝫ cōpatiens implorabit·seqꝫ re miniscēs tādiu similiū passionum stimulis impugnatū·nec suo studio sed dei ꝓtectione saluatum non iracūdiam sed misericordiā errātibꝰ ītelligit impendendam Et m hac mentis hūilitate cōsistēs poterit etiā illud perfectionis explere mādatum· Diligite īmicos·v·2c̄· Quem affectū beatꝰ Io hānes assecutū se esse cognoscens ait·vt fiduciam habeamꝰ ī die iudicii·quia sicut ille est et nos sūꝰ m hoc mūdo·m quo enim īfirma et fragilis hūana natura esse sicut ille est potest·nisi m bonos et malos iustos et īiustos ad imitationem dei placi dam semper sui cordis extenderit caritatez·et vt bonum ꝓpter boni ipsiꝰ operet̄ affectū·Cū ergo quis hūc bonitatis affectū et imitationem dei fu erit assecutus·tūc viscerib⁹ domīce lōganitatis īdutꝰ ꝓ persecutorib⁹ quoqꝫ suis orabit similit̄ dicens·Pater ignosce eis non enim sciūt qd faci unt·Ceterū euidens īdiciū est anime necdū vi ciorū fecibꝰ eliquate m crimībus alienis non affe ctu misericordie condolere·sed rigidā iudicātis tenere censuram· ¶ LXXVI ¶ De timore ser uili et filiali· ¶ Germanus·

MAgnifice ꝺ perfecta dei caritate disser tum est·verū illud nos mouet ꝙ cū eaz tanta laude pertuleris·timorem dei et spē retributionis īperfecta esse dixisti· cū multo aliud videat̄ ꝺ eis ꝓpheta sensisse dicēs Quia nichil deest timentibus eum Et īclmaui cor meū ad faciēdas iustificationes tuas īeternū ꝓpt̄ retributionem·Cheremon·Pro statu atqꝫ mensu ra vniuscuiusqꝫ mentis scriptura diuina ad diuer sos pfectionū gradꝰ arbitrii nostri ꝓuocat liber tatem·Nec enim poterat vnifozmis oīmbꝰ pfecti onis corona ꝓponi·quia nec omniū vna virtus a volūtas aut feruor est·Secūdum ergo hūc sensū nostra quoqꝫ est mtelligēda sententia·nō quo eō templationē ꝓpetue illiꝰ pene vel beatissime retri butōnis nullius ꝓnūciemꝰ esse momēti·sed quia cum sint vtiles et sectatores suos ad initia beati tudinis introducāt·caritas rursū m qua plenior fi ducia ꝓpetuūqꝫ gaudiū iam est·assumens eos ꝺ ti more seruili et mercenaria spe·ad dilectionēꝫ dei et adoptionem trāsfert filiorū·et qdammodo per fectiores faciet de pfectis· Mite enī ait saluator māsiones sunt apud patrem meū· Quisqꝭ igitur fuerit m huius caritatis pfectione fūdatꝰ·necesse est ut ad illū gradū excellentiorē cōscendat· quez non penarū terror·nec cupido p̄miorꝫ·sed amoris generat magnitudo·quo vel filius īdulgētissimū patrem·uel frater fratrem·vel amicꝰ amicum·vel cōiugem cōiūx·solicito reuereт affectu dū·nō eiꝰ verbera neqz cōuicia·sed vel tenuem amoris for midat offensā·Multa ergo distātia est inter istuz timorem cui nichil deest qui sapiētie sciētieqz the saurus est·et illū impfectū qui principiuz sapien tie nūcupat̄·quiqz penā m se cōtimens de pfectoꝫ cordibꝰ supueniente plenitudine caritatis extrudi tur·Et reuera si principiū sapientie m timore con sistit·que erit eius nisi m xp̄i amore pfectō·q illū m sese pfecte dilectionis cōtinens metū·non iam principiū sed thesaurꝰ sapientie et scie nūcupat̄· Replebit inquit eum spūs timoris domini· Tāta enim vbertatis eius magnitudo·vt quē semel su a virtute possederit·non ptem sed totā eius occu pet mentem·Nec īmerito· Illi enim q nūq̄ excidz coherens caritati non replet solū sed etiā ꝓpetua eum quem cepit iugitate possidet· ¶ LXXVII ¶ De corpore peccati destruendo per desideria boni· ¶ Ex libro secūdo·

UT destruatur inquit corpꝰ peccati· Pec cati corpus multis viciorū mēbris ꝓba tur extructū·et ad eius attimere portio nem quidqd vel facto vel dicto vel co gitatione peccat̄·Cuius apl'us mēbra describens mortificate inquit mēbra vestra que sūt 2c̄·Quis quis non cōmūicat necessitatibꝰ egenorū·et pecu nie sue q̄ infideli tenacitate conseruat xp̄i p̄cepta postponit· ydolatrie crimen incurrit·amorē scili cet materie mūdialis diuine p̄ferens caritati· Si er go multos ita ꝓ xp̄o suas vidimꝰ abiecisse substā tias·ut etiam desideriū de cordibus eorū m ꝓpe tuū ꝓbemus abscisū·cōsequens est ut eodem mo do etiam fornicationis ardorez extingui posse cre damꝰ·Neqz enim impossibile apl'us cuz īpossibili cōiūxisset sed vtraqz sciens esse possibilia pari mo do mortificanda decreuit· Cert os tamen nos esse cōuenit·q licet oīem cōtimentie districtionez·fa mem ac sitim·uigilias ac operis iugitatem·atqꝫ ī cessabilis subeamꝰ studiū lectionis·ꝓpetuā tamē castimonie puritatem·hoꝝ laborū merito cōtinge re nequeamꝰ·nisi m his iugiter desudātes expien tie magisterio doceamur·īcorruptōez eiꝰ dīne gra tie largitate cōcedi·ob hoc sane solūmodo se quis qz īfatigabiliter m his exercitijs perdurare debe cognoscat·ut per illorū afflictionem misericordiā domini cōsecutꝰ·de impugnatione carnis ac dña tione p̄potentiū viciorū diuino mereat̄ munere li berari·Tāto autem erga acq̄sitionem castimonie desiderio atqꝫ amore flamemur·quāto quis pecu niarū cupidissimus acq̄sitor·vel qui sūma honoꝝ ambitione distēdit̄·vl' qui intolerabili pulere mu lieris amore raptat̄·desideriū suū impacientissimo ardore optat expleri Et ita fiet vt duz ꝓ ītegrita tis perpetuitate īsatiabili cupidate succēdimur· desiderabilis despiciat̄ cibus ·necessariꝰ horreat potus·somnus deniqz ipse nature debitus respu atur·vel certe ut deceptor fraudulentissimꝰ puri tatis emulus atqꝫ contrariꝰ castitati attonita at qz suspecta mente capiat̄·Et ita vnusquisqz quo tidie ītegritatis sue matutinꝰ explorator effectꝰ ꝺ collata sibi puritate cōgaudeat eamqz se nō suo studio nec vigilantia sed ꝓtectione domini senti at ꝓfecutum·Cuius desideriū eum quez semel ac cenderit famen sitim vigilias nuditatem et cunc tos labores corporis libenter sustinere cōpellit· Alias nāqz non poterunt desideria p̄senciū reruz vel rep̄mi vel auelli·nisi pro istis affectibus noxi is quos cupimus amputari alii salutares fuerint mtromissi·Nullatenus enim valet viuacitas men tis ·bsqz alicuius desiderii vel timoris·gaudii vl' meroris affectione subsistere·Quātum autem qs m lenitate ac patientia cordis tātum m corporis puritate proficiet·non enim estus corporis oclia bit nisi qui animi motus ante compsserit· Quod apte saluator declarat·Beati inquit mites quoniā ipsi possidebunt terram·Pax enim multa diligen tibus nomen domini·et non est illis scandalū 2c̄· ¶ LXXVIII ¶ De sex castimonie gradibus

MUlti sunt autem castimonie gradꝰ qui bus ad illam īuiolabilem conscendit̄ pu ritatem·Primus est ne vigilās impug natiōe carnali monachꝰ elidat̄· Secūdꝰ

ne mens voluptarijs cogitationibus īmoreē Tercius ne femineo vel tenuiter ad concupiscentiam moueatur aspectu· Quartꝰ ne vigilās vel simplicem carnis perferat motū· Quintus ne cū memoriā generationis hūane vel tractatus ratio uel necessitas lectiōis īgesserit subtilissimꝰ haut mītē uoluptarie actionis pstringat assensus sed uelut ministeriū humano generi necessario contributū puro cordis cōtemplēē intuitu· nichilqz amplius ō eiꝰ recordatione concipiat· q̄p si opationem laterum vel cuiuslibet alterius officime mente pertractet· Sextus ne illecebrosis fantasmatibus feminarum illudatur dormiens licet enim hanc ludificationē peccato esse obnoxiam non credamꝰ· cōcupiscentie tamen adhuc medullitus latitātis īdicium est Quā tamen illusionem diuersis modis constat accidere· Nam secūdum vsum que vigilans exercere vel cogitare cōsueuerat dormiens etiaz quisqz temptatur· Aliē vero fallūtur qui carnalez copulam norūt· aliter qui exptes sunt· hj enī sicut simpliciorib⁹ ac puriorib⁹ somnis inquietari solent ita etiam mīore possūt labore purgari· illi autez sordidioribꝰ magisqz expssis fantasmatibꝰ illudū tur· donec paulatim secūdum mensurā castitatis ad quā vnusquisqz cōtendit īm odiū illius rei quā voluptariā ante senciebat· mens etiam somno sopita vertatur· et ita demū quis ad illā beati sereni paucorūqz similium virorū pueniet puritatez· ut etiā ipso naturali motu carnis emortuo illum obscenum liquorem omnino nō pferat·

LXXIX· De causa nocturne pollutionis

Nanc carnis colluuionem quidā dicūt ñ idcirco dormientibus euenire· q̄p eā producat fallacia somniorꝫ· sed potius quia redūdantia humoris illiꝰ aliquas īm egro tanti corde fingat illecebras· Deīqz aiūt quādo ñ inquietat illa cōcretio· quēadmodū fluxus eiꝰ ita etiam illusio cōquiescit· Sed hec diffinire poterit nemo nisi p experientiā longā et cordis puritatem ad cōfinia carnis ac spūs verbo domini dirigente puenerit· sicqz puritatis modū certa expientia ppendens· nequaq̄ illorūz decipiēē errore· qui negligentie sue vicio crebriorib⁹ q̄p natura cōpellit egestionibus sordidati de naturali cōditione causātur· cūqz eos cōstet īferre potius vī nature et extorquere ab ea pollutionem quā ipsa non ingeit intempātiam suam ad necessitatez carnis imo ad eius referūt creatorem Ita quisquis ad illū purita tis statum iugi cordis intentione puenerit· ut iaz mente ab huius passionis titillatione penitꝰ absoluta p soporē caro eius velut redūdātiam superflui humoris expellat· cōditōnem modūqz nature certissime deprehendit· Et ita cum expgefactus inuenerit carnem suam post longa tēpora se īscio atqz ignorāte pollutā· tamen demū ō naturali causatur necessitate· ad illū sine dubio perueniēs statum· vt talis īueniaē īm nocte q̄lis īm die· talis īm lecto qualis īm oratione· talis solꝰ qualis turbo hominū circūseptus· Postremo ut nūq̄p se talez segregatus aspiciat· qualis videri ab hominib⁹ erubescit· et ita cū ceperit suauissimo lumīe castitatis iugiter delectari dicere poterit cū pphēta· Et nox illuminatio mea īm deli· m· zc· Deniqz hoc ipm qz supra cōditionem nature videē humane qualiter obtinuerit pphēta subiungit· Quia tu possedisti renes meos· id est· non industria mea hāc pmerui puritatem· sed quia tu mortificasti īsitū reīb⁹ me

is voluptatis ardorem

LXXX De vera et perfecta castitate·

Dorro castitas non ut arbitramini districtōis pūidio· sed amore sui et ppie puritatis delectatione subsistit· non enim castitas sed cōtinentia dicīē vbi adhuc aliqua ei resistit aduersitas voluptatis Quāobrē donec pulsari nos carnis cōmotione sentimꝰ· nouerimus ad castitatis nos necdū puenisse fastigia sed adhuc sub infirmitate cōtinentie cōstitutos p̄ lijs fatigari īm quibus necesse est dubios semp esse euentꝰ· Hac cōmotione ipsi quidez eunuchi carere demptis genitalibus possunt· sciendūqz est non eis carnales estus nec affectum libidinis sed solam satiue generationis deesse uirtutē· vnde sit ad hanc castitatem cupiūt puenire nec ab hūilitate et cōtritione cordis vel cōtinentie districtione debent laxari· licet nequaq̄ sit discredendū minore ab eis castimoniā posse labore cōprehēdi· Quā obrem perfectō castitatis a laboriosis cōtinentie rudimentis ppetua trāquillitate discerniē· Hec ē enim vere cōsūmatio castitatis que non īpugnās carnalis cōcupiscentie motus sed horrore toto detestans· iugem ac īuiolabilem sui retinet puritatē nec potest aliud quid esse q̄p sāctitas· Hoc aūt fiet quādo iam desinens caro aduersus spūm cōcupiscere desideriis eius virtutiqz cōsenserit· ceperint qz sibi mutuicem pace firmissima federari· et habita uerint fratres īm vnū· et illā repmissam a domino beatitudinez possidentes de qua ait· Si duo ex vobis consenserint super terrā· de omni re quacūqz petierint· fiet illis a patre meo qui īm celis est· Qz aūt vrina cum vesicaz iugi īstillatione repleuerit quieta etiā suscitat mēbra· licet veris sectatoribꝰ puritatis ad obtinendaz eā nichil p̄iudicet ista cōmotio· q̄p hec sola interdū et tamen per soporē necessitas excitarit· sciendū tamen est q̄p ita si cōmota fuerint ad quietem ppriam reducāē castitatis imperio· vt nō mō cū nullo pruritu sed nec cū mina quidem libidinis recordatione sedeāt Et īo circo vt cū lege animi lex quoqz congruat corporalis· etiā īm ipsius aque potu ita est nimietas castiganda· vt humoris quotidiani illa collectio p̄ arefactis īfluens mēbris· illum quem īeuitabilem putatis corporis motū non solum rarissimuz verū etiam lentū reddat ac tepidū· frigidumqz vt ita dixerim ignem et absqz vllius adustiōis ardore rorantem suscitet flamā īstar admirabilis illiꝰ mosayce visionis· ut carnis nostre rubus īnoxio igne circūdatꝰ nō vrāē· vel sic illorūz triū iuuenū quibꝰ ita rorāte spū fornacis chaldayce flama discussa est· vt illud quodāmodo quod sāctis repromittiē per pphetam īcipiamus iam īm hoc corpe possidere· cū ambulaueris per ignem non cōburēris zc·

LXXXI De miraculis dī circa peccatores conuersos·

Vere mirifica sunt· nec ullis nisi his q̄ experti sunt nota· que dominus fidelibus suis adhuc īm īsto corruptionis vasculo constitutis ineffabili liberalitate largiē que pphēta mentis puritate perlustrans exclamauit Mira opera tua deus· et aīma mea cognoscet nimis· Quis enim īm se opera domini nō miretur cum īnsatiabilem ventris īngluuiem ita īm se viderit cōpssam vt vix ipsū exiguū ac vilissimū cibū raro inuitusqz percipiat· qui ignem libidinis quē naturalē antea et velut inextīguibilē esse credēbat

ita refriguisse persenserit·vt nec simplici quidem se coporis motu sētiat incitari· Quomodo virtutem domini non contremiscat·qsq homies quōdam viros atq truculentos·qui ad sūmum iracū die furorem etiam blādissimis subditorum irritabant obsequijs·ad tātam viderit trāsisse lenitatez vt nō solum nullis iam cōmoueāt iurijs· sed etiam cū illate fuerint sūma magnanitate congaudeant· Quis plane non miretur opera dei·cū vel se vel alium·ex rapacissimo liberalem·ex pdigo continentem·ex superbo hūilem·ex delicato ac tenero squalidū hirsutūq perspexerit· et egestate atq angustia pīentiū rerum etiam volūtarie pfruē tem·Ista sunt pdigia que posuit super terrā· auferens bella vsq ad fmem terre ꝛc· Vt ptermittā illam celestē infusionem letitie spūalis·qua deiectus animus inspirati gaudij alacritate sustollitur ad illos ignotos cordis excessus·et tam ineffabilia q̄ inaudita solacia gaudioꝝ·quibus nōnunq̄ ignauissimo stupore torpentes·ad orationē feruētissimā velut de somno pfūdissio suscitamur hoc est gaudiū de quo aplus· Q̄ ocl'? iqt nō vidit ꝛc In his igitur omnibus quātum mens ad subtiliorem pfecerit puritatem·tāto sublimius ītuebitur deum·et admirationis intra semetipsā potiꝰ capi et incrementa·q̄ loquendi facultatem inueniet· Vt enim vim letitie huius inexpertus mente pcipere·ita explicare sermone non valebit expertus Istō ergo est mirabile opus dei hominē carneuz carnales affectus respuisse·et in tāta rerū atq incursum varietate vnū tenere animi statuz·atq īmobilem in omni accidentiū pmutatione durare· Qua virtute fundatus senex quidā·cum apud alexādriam turbis infideliū circūfusus·non solū maledictis uerū etiam grauissimis īpellentiū urgeret iniurijs·eiq a subsanātibꝰ diceret·quid miraculi xp̄? vester quē colitis fecit·ille inquit Vt his ac maioribus si intuleritis nō mouear·nec offendar iniurijs· ¶ LXXXII ¶ Qualiter pfectionem castitatis obtinere quis possit·

QVisq igit extractus a cūctis eōfabulationibꝰ ociosis·et mortificatꝰ ab omni ira et solicitudine curaq mundana·duobus tātuz pastinacijs fuerit quotidiana refectione contentꝰ·et aque satietate subtracta quietez somni triū vel ut alii statuerūt quattuorū horarū spacio termlauerit·nec tamen laboꝝ ac cōtinentie huius merito sed miseratione domini eaz se crediderit adeptuzū·quia sine hac fide vana est omnis laboris humani intētio·non amplius q̄ sex mensibꝰ·pfectionem istius impossibilem sibi non esse cognoscet·Que fides licet facilis ac plana omnibꝰ videat·tamen tam difficile ab incipiētibꝰ q̄ ipsius castitatis pfectio possidetur·Nam cum eis vel pticula puritatis arriserit cōtinuo in cōsciētie sue secretis elatione quadā subtiliter illabēte sibi met blandiūtur·credentesq illam se diligēcie sue studio consecutos·necesse est ut supno illo p̄sidio paululū denudati tādiu illis quas diuina uirtꝰ extimexerat passionibꝰ oppmant·q̄diu expientia docente cognoscāt se viribꝰ atq industria sua puritatis bonū obtinere non posse·Et vt disputatiōez nostrā breuiter cōcludam? ·hec est cōsūmatio castitatis·vt vigilātē monachū oblectatio libidinis nulla pstringat·vt quiescētem somnioꝝ nō fallat illusio·sed cum dormienti tātum p sopite mentis incuriā cōmotio carnis obrepserit·quēadmoduz fine ulla titillatione uoluptatis excitata est·ita etiam sine ullo p̄ruritu corporis cōquiescat· Hec de castitatis fine non verbis·sed expientia magistrāte digessimus·Que licet a desidiosis ac negligētibus arbitrer impossibilia forsitan iudicāda· certꝰ tamen sum a studiosis ac spūalibꝰ viris agnoscēda pariter ac pbanda· ¶ LXXXIII ¶ Qualiter deus a nobis merita p gratiā suam extorquet·

¶ Ex libro tercio·

DVbitari non potest messe quidem omni anime naturaliter virtutū semina beneficio creatoris inserta·sed nisi hec opitulatōne dei fuerint excitata ad·incrementum pfectionis non potuerūt puenire·quia secūdum apl'um neq qui plantat est aliquid neq qui rigat·sed qui incrementum dat deus·Et ita semp gratia dei nostro in bonam ptem coopaē arbitrio atq in omnibꝰ illud adiuuat ptegit ac defendit vt nōnunq̄ etiam ab eo quosdā conatus bone uoluntatis vel exigat vel expectet·ne penitꝰ dormienti aut inerti ocio dissoluto sua dona cōferre videaē·occasiones quodāmodo querens quibꝰ hūane segniciei torpore discusso nō irratōnabilis munificentie sue largitas videaē·dum eam sub colore cuiusdā desiderii ac laboris imptitur·vt nichil omin? gratia dei semper gratuita perseueret· dū exiguis quibusdam conatibus tantā īmortalitatis gloriam tribuit·Et ut incōparabili clementie creatoris nostri mortale aliquid ex aliqua similitudine cōperem?·si nutrix pia ac solicita diu sinu parulū gestat ut quādoq ingredi doceat·et p̄mum quidem eum reptare permittit·de hinc erectū ut alternis passibꝰ initaē ·dextere sue virtute sustētat·mox paululum derelictū·si titubātem uiderit p̄mus apprehendit·nutātem suscipit·lapsum erigit·et vel arcet a casu vel etiam decidere leuiter si nens eleuat post ruinam·Cum aūt eum ad puericiam vel adolescentie ac iuuentutis perduxerit robur quedam etiam pondera vel labores quibꝰ nō oppmaē sed exerceaē imūgit·et cum emulis decertare permittit·Quātomagis ille celestis omiū pater nouit quem sinu gratie sue gestet· quem libē voluntatis arbitrio in cōspectu suo exerceat ad virtutem·et tamen adiuuat laborantem·exaudit vocantem·non relinquit querentē·eripit de periculo interdum etiā nescientem·Hanc dispensationem atq amorem suum quem nobis tribuē dñ? idefessa pietate dignaē·volēs motu humane affectionis exp̄mere·nec inueniens inhac creatura talem caritatis affectū cui eum comparare dignius posset·tenerrimis pie matris visceribus comparauit·Nunquid ait potest mulier obliuisci infantem suū·ut non misereatur filio vteri sui Sed nō cōtētus hac oparatione· trāscendit eam cōfestim atq subiungit dicens·Et si illa oblita fuerit·ego tamen non obliuiscar·Hucusq beatus cheremon

¶ LXXXIIII ¶ Collatio nestorotis de vita actiua·

¶ Ex libro quarto·

HAbatis nestorotis p̄clari in omnibꝰ ·sūmeq scientie viri institutio subseqnit· Qui cum sacrarum scripturārū nos aliqua memorie cōmendasse·et eorū intelligentiam ōsiderare sensisset talibus nos adorsus est uerbis Quisquis ad theoricen voluerit peruenire·necesse est vt omni studio atq virtute actualem p̄mo scientiā cōsequatur· Actualis pfectō duplici ratione subsistit·Nam p̄mus eiꝰ est mod?

vt omniū natura viciorū et curationis ratio cognoscatur secūdus ut ita discēnatur ordo virtutū earūq; pfectione mens nostra formetur · vt ill' nō iam velut coacta · et quasi uiolento impio subiecta famuletur · sed tā p̄ naturali bono delectē · atq; pascatur · et arduam illā atq; angustā viam cū oblectatione cōscendat Quo enim modo vel vitium rationem qui secūdus ī actuali disciplīa g̃dus est · vel rerum spūalium et celestiū sacramenta que in theorie gradu sublimiora cōsistunt ualebit attingere · qui naturam viciorū suorū nec potuit intelligere nec enisus est in se extirpare · Consequenter enim pnūciabitur pgredi ad excelsiora non posse · qui non euicerit planiora · multoq; mīa ea que sunt extrinsecus apprehendet quisquis intelligere ea que sunt sibi inserta non quiuerit · Ecce inquit · Constitui te hodie super gentes et regna · et euellas et destruas · et disperdas · et dissipes et edifices · et plantes · In expulsione noxiarum rerū quattuor esse necessaria dignauit · id est · euellere · destruere · disperdere · dissipare · In pficiēdis vero virtutibus · edificare tātūmodo atq; plantare · Vnde liquido patet difficilius cōuelli atq; eradicari molitas corpois atq; animi passiōes · q̄ spirituales extrui plātariq; virtutes Hec igit̄ practica que duob? subsistit modis · erga multas pfessiones studiaq; diuidit̄ · Quidā enim sūmā ītētōis sue erga heremi secreta et cordis cōstituunt puritatem · Quidam erga īstitutionē fratrū et pugilem cenobiorū curam · Quidam eligentes egrotātiū curā · Alii intercessionez q̄ p miseris atq; opssis impenditur exequentes Quappter hoc unicuiq; vtile atq; cōueniens est · ut secūdum ppositum quod elegit siue gratiā quā accepit · summo studio ac diligentia ad operis arrepti pfectōnem pueníre festinet · et aliorū quidē laudās admirāsq; virtutes nequaq̄ a sua quā semel elegit pfessiōe discedat · sciens secūduz apl'm vnū quidē esse corpus ecclesie · multa autem mēbra Nec enim ulla mēbra aliorū sibi mēbrorum possūt ministeria uendicare · CLXXXV CQ vnusquisq; pprio dono vel officio cōtentus sit ·

DOlent autem hi qui necduz sunt īm illa quā arripuerūt pfessione fūdati · cū audierint quosdā īm diuersis studiis ac ūtutib? p̄dicari · ita eorū laude succendi · vt imitari eorū ptinus gestiant disciplinā · in quo irritos necessario impendit conat? hūana fragilitas · Impossibile nanq; est vnū eūdemq; hominem simul vniuersis quas supius cōprehendi fulgere ūirtutibus · quas si quis voluerit pariter affectaē in ip incidere eum necesse est · vt dū omēs sequiē nullam integre cōsequatur · magisq; ex hac īmutatione ac varietate dispendiū capiat q̄ pfectū mltis enim uiis ad deū tēditur · et ideo vnusquisq; illam quā semel arripuit īreuocabili cursus sui intentione cōficiat · ut fit in qualibet pfessione profectus · Absq; illo nāq; dispēdio quo feriri monachū dixim?. q̄ mobilitate mītis ad studia cupit trāsire diuersa · etiam hinc piculum mortis incurriē q̄ nōnunq̄ recte quedam ab aliis gesta malo ab aliis p̄sumuntur exemplo · et ea que nōnullis bene cesserant pnicioſa ab aliis sentiūtur · Naz ut q̄dam exempli gratia pferam? · velut si quis illam viri illius imitari uirtutem velit · quā solet abbas iohānes nō ad imitationis formulam · sed tātūmodo p admiratione pferre · Quidā veniens ad prē dictuz senem habitu seculari · cū ei quasdā frugū suarū p̄micias detulisset · ferocissimo quēdā dēmonio arreptum ibidem repit · qui cū abbatis iohannis obtestationes ac p̄cepta despiciens testaretur se nūq̄ ad illius impium de corpore quod obsederat migraturū · huius aduentu pterrit? cum reuerentissima noīs illius inclamatōne discessit · Cuius tam euidentē gratiā senex non mediocriter admiratus · eoq; amplius obstupescens q̄ eum habitu cerneret seculari · cepit ab eo uite ac pfessionis eius ordinem inquirere Cūq; ille secularem se atq; vxorio vinculo ligatum esse dixisset beatus iohannes excellentiā virtutis eius et gratie mente pertractans · que nam illi esset cōuersatio attentius explorabat · Ille se rusticum ac quotidiano manuum opere uictum querere · nec vllius boni esse sē cōscium testabatur · nisi q̄ nūq̄ ante ad ruris opera mane exercenda pcederet · neq; vespe domum reuerteretur nisi in ecclesia p quotidiane vite cō meatu largitori eius deo gratias retulisset · neq; se vnq̄ d̄ fructibus suis aliquid usurpasse nisi p̄us deo p̄micias eorū ac decimas obtulisset et nunq̄ se boues suos per aliene messis trāsduxisse confinium · nisi eorū p̄us ora clausisset · ne vel parum damni per incuriā eius pximus sustineret · Et cū hec quoq; necdum abbati iohāni ad cōparationē tante gratie qua eum sibi p̄clārū esse cernebat yoonea esse viderent̄ · atq; ab eo q̄d nam esset illud qō tante gratie meritis cōferri posset scīscitans scrutaretur · ille reuerentia tā solicite īquisitiōis astrictus · uxorem se parentū ui imperioq; cōpulsum cum pfiteri monachū vellet ante duodecim ānos accepisse cōfessus est · q̄ nemine etiam nūc cōscio sororis loco a se virginē custodiri testabat̄ · Q̄d factum cū audisset senex · tanta est admiratione p motus · ut corā ipso publice proclamaret · nō īmerito demonem qui se despexerat · illius non tolerasse p̄sentiam cuius ip̄e uirtutem non solū ī iuuentutis ardore · sed ne nunc quidem sine discrimine castitatis auderet appetere Quod factum abbas iohānes licet admiratione sūma p̄tulerit · tamē nemīem monachorū ut expiretur hortat? est · sciēs multa recte ab aliis gesta magnam aliis imitantibus intulisse perniciem · CLXXXVI · C De vita theorica id est · speculatiua ·

THeorica vero in duas partes diuidit̄ id est · in historicam īterpretatōnem · et intelligentiā spūalem · Spūalis aut̄ sciētie genera sunt tria · Tropologia · allegoria anagoge · de quibus in prouerbiis ita dicit̄ Tu autem describe ea tibi tripliciter ⁊c̄ · Quappter si vobis cura est ad spūalis scientie lumen · nō inanis iactantie vicio · sed emendationis gratia puenire illius p̄muz beatitudīnis cupiditate flammi de qua dictum est . beati mūdo corde quoniam ipsi deum videbūt Et idcirco ab omni vos uiciorū cōtagione purgate · et curis seculi p̄sētis exuite · Observa igitur in p̄mis ne studium lectōis aut desiderii tui labor · vana elatione cassetur · ut inducas sūmum ozi tuo silentium · hic enim p̄mus est actualis disciplīne ingressus omnis quippe labor hominis in ore ipsius · et vt omniū seniorū instituta atq; sententias intento corde et quasi muto ore suscipias · ac diligenter in pectore tuo condens ad perficienda ea potius q̄ ad docenda festines · Nichil in collatiōe seniorū proferre audeas · nisi quod interrogare te aut ignoratio nocitura ā

ratio necessarie cognitionis impulerit·ut quidam
vane glozie amoze distēti pro ostensione doctrīe
sue ea que optime norūt interrogare se simulant
Impossibile est enim eū qui ꝓposito acquirende
laudis humane studio lectioni insistit· do nū ue-
re scientie ꝓmereri·Nec quēq̄ verbis docere·p̄-
sumas·quod opere ante non feceris·Si enim ille
qui vnū mandatū mimi mū soluēs docuerit sic ho
mines·mīmꝰ vocabitur in regno celozū·qui mul
ta et maioza negligens docere p̄sūpserit·p̄sequēs
ꝓfecto est vt non iam mimimꝰ in regno ce·sed in
gehenne supplicio maximꝰ habeaē·Et ideo cauen-
dum est tibi ne illozū ad docendū inciteris exem-
plis·qui pitiam disputandi ac sermonis affluenti
am cōsecuti·quia possunt ea que voluerint ozna-
te copioseq̄ disserere. scientiā spūalē possidē cre
duntur·ab his qui vim eius et qualitatem discer
nere non nouerūt·Aliud nāq̄ est facilitatem oris
et nitozem habere sermonis·et aliud venas ac me
dullas celestiū intrare dictozū·ac ꝓfūda et absco
dita sacramenta puríssimo cozdis oculo cōtēplari
Quod nullaten⁹ hūana doctrina·nec eruditio se
cularis·sed sola puritas mentis ꝓ illuminatōnem
spūssancti obtinebit·Incessabiliter est recensēda
series scripturarū·hec etenim meditatōis iugitas
duplicem nobis cōfert fructū Primū q̄ dum i le
gendis ac parādis lectionibus occupaē mens·ne-
cesse ut null' noxiarū cogitationū laqis captiue t
Deinde q̄ ea que creberrima repetitiōe p̄scita dū
memorie tradere laboramꝰ·itelligē ad id tēpozis
obligata mente non quimꝰ·postea ab oīm actōm
ac visionū illecebzis absoluti·p̄cipueq̄ nocturna
meditatione taciti reuoluentes clarius intuemur

¶ LXXXVII ¶ De gratia curationuꝫ cozpis
cui p̄fertur curatio mentis· ¶ Ex libzo quinto

PRima curationū causa est cū pro meri-
to sāctitatis electos quosq̄ ac iustos
vizos signozū gratia comitaē·sicut apo
stol⁹·Secūda cū ob edificationem eccle
sie·vel eozū qui infirmos suos ingerūt·vl' eozum
qui curādi sunt fidem·sanitatū virtus etiā a pec
catozibus indigniſq̄ ꝓcedit·Tercius modus eti
am collusione demonū ac factione simulaē·ut dū
homo manifestis criminib⁹ obligat⁹ ꝓpter admi
rationē signoꝝ sāct⁹ ac dei famul⁹ credit·etiā vi
tioꝝ ei⁹ eml'atō suadaē·et p hoc obtrectatōis ad
ditu reserato etiā religōis sanctitas infameē·vel
ćte ut bis q̄ curatōm dona habē se credit p supbi
am cordis elatus grauius elidaē·Ideoq̄ a patb⁹
nostris opera ista signorum nequaq̄ vidimus af-
fectata·quin imo cū ea spūssācti gratia possīde-
rent nūq̄ exercere voluerūt·nisi forte extrema il
los et ineuitabilis necessitas coartasset Ideó siquis
coram nobis hozū aliquid fecerit non de admira-
tione signozū sed de oznatu mozū debet esse apō
nos laudabilis·Et reuera maius miraculū est ō p
ꝓria carne fomitem eradicare luxurie q̄ expellere
īmūdos spūs de cozpozib⁹ alienis Et p̄claior uir
tus sublimioꝝ ꝓfect⁹ est anime ꝓprios cuā
re languozes q̄ cozpozis alieni·Et ut hoc ipsum
quod diximus vel testimoniis veterū· vl' diuinis
czaculis approbem⁹·quid beatus pafūcius vl' ō
admiratione signorū·vel de gratia senserit puri-
tatis·imo quid angeli reuelatione cognouerit pro
feramus·Hic nanq̄ ita multis uiuens ānis distri
ctione p̄cipua·vt crederet se etiam carnalis con-
cupiscentie laqueis penitus absolutum·eo q̄ cū-
ctis infestatōnibus demonū cū quib⁹ diu apteq̄
cōflixerat·supiozem se factum esse sentiret·dū ad
uenientibus viris sāctis pulmentum lenticule qō
illi atherau nominat p̄paret manus eius in clibano
vt assolet flama supuolitāte cōbusta est·Quo fac
to tristificatus magnū īmodū cepit secum tacit⁹
voluere·cur ignis inquiens mecū nō habet pacē
cum diriora michi demonū cesserint p̄lia·aut quē
admodum me in illo metuendi examinis die p se
trāsiturum ille ignis īextīguibilis et īquisitoꝝ me
ritozum omniū non tenebit·cui nūc extrinsecus h
tempalis ac puus non pepcit Cūq̄ estuāti huius
cemodi cogitātionibus atq̄ tristicia sopoꝝ subito
surrepsisset·adueniens angelus domini Cur īquie
pasunci tristis es q̄ necdum tibi pacat⁹ ignis sit
iste terrenus·cū adhuc resideat in mēbris tuis cā
nalium motuū necdū ad purum excocta cōmotio
Vade et apprehende nudam et pulcerrimā virgi-
nem·et si illam tenēs trāquillitatem tui cozdis im
mobilem estusq̄ carnales pacificos in te senseris
ꝑduraſſe·huius quoq̄ uisibilis flame mitis atq̄
innoxius ignis in modū illozū trium in babilonia
pueozum te allambet attactus ¶ LXXXVIII

¶ Collatio ioseph de diuersis generibus aīcicie·
Ex libzo sexto·

BEatus vero ioseph cū institutionez suā
nos desiderare sensisset·pcūctatus pri
mum utrum nam essem⁹ germani frēs
audiensq̄ a nobis q̄ non carnali sed spi
rituali essemus fraternitate deuincti·tali usus est
sermonis exordio·Amiciciarū ac sodalitatis mul
ta sunt genera·Quosdam enim p̄cedens cōmēda
tio p̄mum noticie·post etiam aīcicie fecit inire cō
mertia·Quosdā vero cōtract⁹ quidā seu dati ac
cepti ue depactō·Quosdam negotiatiōis seu mi
litie vel artis ac studii similitudo atq̄ cōmunio p
quam ita effera sibi inuicem cozda māsuescūt· vt
etiam hi qui in siluis ac montib⁹ latrocinijs gau
dent·et effusione humani sanguinis delectātur·su
ozum scelerum ꝓcipes amplectanē ac foueant·
Est etiam dilectionis aliud gen⁹ quo vel cōtribu
les·vel cōiuges·vel pentes·seu fratres·aut filii·
naturaliter ceteris p̄feruntur quod etiam omnib⁹
altilibus atq̄ aīantib⁹ ieſſe deprehenditur·ut frequē
ter pro ipsis etiam obiicere se piculis mortiq̄ nō
metuant·Sed hec omnia genera caritatis sicut bo
nis ac malis·feris etiam atq̄ serpentibus videm⁹
esse cōmunia·ita etiam vsq̄ in finem certū est per
seuerare non posse·Etenim interrūpit ea frequen
ter ac diuidit locozū discretio et obliuio tempoā
lis·et verbi vel cause negociozūq̄ ꝓtract⁹ Vnū
est genus insolubile caritatis quod nec cōmenda
tionis gratia nec officii vel manerū magnitudo
cōtractusq̄ cuiusq̄ ratio·vel natuē necessitas iū
git·sed sola similitudo virtutum Hec inq̄ est que
nullus unq̄ casibus scinditur·quā non solum dis
sociare vel delere locorum vel temporum īteruał
la non ꝑualent·sed nec mozs quidem ipsa diuellit
Cuius semel initum fedus·nec desiderioꝝ varie
tas·nec cōtentiosa dirūpit cōtrarietas volūtatis
Ceterum multos nouimus in hoc ꝓposito consti
tutos·qui cuꝝ pro caritate xp̄i flagrātissima esset
solidítate cōiuncti·non ꝓpetuo eam nec īdirupte
seruare potuerunt·quia non equali uelusq̄ virtu
te sed vnius patiētia seruabaē·que q̄uis ab uno
magnanimiter atq̄ īfatigabiliter retenteē·necesse
est tamen eam alteri⁹·vel pusillanimitate dirūpi

Infirmitates nãq; illorum qui tepidi? pfectiõis expetũt sanitatem q̃ntalibet fortium tolerãtia sustentẽtur · ab ipsis tamen qui infimi sũt non ferũẽ· habent enim insitas sibi cõmotionũ causas q̃ eos quietos esse non sinũt · vt solẽt bi qui carnali egritudine detinẽẽ· stomachi sui ifirmitatisq; fastidia coquoq; vl' ministrãtiũ negligẽtiis iputare · et q̃ntalibet eis obsequẽtiũ solicitudo deseruiat · nihil omin? tamen sanis causas sue motionis ascribere quas sibi utiq; vicio valitudinis sue inesse non sẽtiunt · Quãobrem hec est amicicie vt dixim? fida idissolubilisq; iunctio · que sola virtutũ paritate federatẽ · de qua dicit̃ · Domin? inhabitare facit vnius moris in domo · Et idcirco in his tãtum in dirupta potest dilectio pmanere in quibus idem ppositũ ac volũtas vnum velle ac nolle consistit Quã si vos quoq; cupitis inuiolabilem retẽtare · festinãdum est vobis vt expulsis p̃mitus vicijs · mortificetis ppzias volũtates · et ut vnico studio atq; pposito illud quo ppheta admodũ delectat̃ grauiter impleatis · Ecce q̃ bonun et q̃ iocundum zc̃ · Quod non localiter sed spũaliter oportet ītelligi · ¶ LXXXIX ¶ De sex gradibus amicicie vere conseruande ·

PRima igit̃ sũt vere amicicie in cõtemptu substãtie mũdialis et oĩm quas habem? rerũ despectõne fũdamĩa Quã em̃ iniustum atq; impiũ est · si post abrenũciatã mũdi et omniũ que in eo sunt vanitatum p̃cõsissime fratris dilectõni suppellex uilissima que superfluit p̃feratẽ · Secũdũ ẽ ita vt suas vnusquisq; resecet volũtates · ne sapientẽ se aut cõsultũ esse iudicãs suis malit q̃ p̃ximi diffinitõib? obedire Tertiũ ẽ ut oĩa sciat etiã que utilia et necessaria estimat · postponẽda bono caritatis ac pacis · Quàtũ est ut credat nec iustis nec iniustis de causis pene tus irascendũ · Quintũ ut aduersũ se iracundiam fratris etiam sine ratione cõceptam eodem modo quo suã curare desideret · sciens equaliter sibi pniciosã alterius esse tristiciã · ac si aduersus aliũ ipe moueatur · nisi eam q̃ntum in se est etiã de fratris mente depulerit · Postremũ illud est quod generale viciorũ omniũ pemptoriũ esse non dubium est ut se de hoc mũdo credat quotidie migraturum Hec igit̃ quicũq; tenuerit · amaritudinem ire atq; discordie nec poterit pati nec inferre · his aũt cessantibus cum p̃mus ille emul? caritatis in cordibus amicorũ tristicie sensim venena suffuderit · necesse est ut frequentibus iurgiis paulatim dilectione tepefacta · amantium corda diu exulcerata q̃q; dissocient · Nichil enim p̃derit si te quidã asseras non irasci · alterius uero tristiciam quã delineretua mãsuetudine potuisti cõtumaci corde dispicias · Sicut ergo nichil p̃ponendũ est caritati · ita furori vel iracũdie nichil est ecõtrario postponẽdum · Omnia nãq; q̃uis utilia ac necessaria videãtur spernẽda sũt tamen ut ire pturbatio deuiteẽ · et omnia etiã que putãtur aduersa suscipienda atq; tolerãda sunt ut dilectionis pacisq; trãquillitas illibata seruet̃ · Quap̃pter ad cõseruãdã p̃petuam ec indiuiduã caritatem · nichil p̃dest p̃mam causã ãputasse discidij · que nasci solet de rebus caducis atq; terrenis · et uniuersa despexisse carnalia · atq; omniũ quib? noster usus indiget rerũ īdiscretam cõmunionẽ fratrib? p̃misisse · nisi etiam secũdam que sub specie spũalium sensuũ nasci solet similiter abscidentes · acquisierim? in omnib? humilem sensũ et cõsonas uolũtates · honore alterutrũ p̃uenientes ut plus vnusquisq; cõsorti suo scientie et sãctitatis ascribens sũmã discretionis vere ĩ alterius magis q̃ in suo credat stare iudicio · Sepe nãq; accidit sine illusione dyaboli sine intercessione erroris hũani quia nullus est in hac carne qui falli velut homo non possit · ut ille interdum q̃ acriozis ingenij scietieq; maioris est aliq̃d falsũ mente cõcipiat · et ille qui tardioris ingenij ac minoris est meriti rectius aliquid ueriusq; p̃sentiat Et idcirco null? sibi q̃uis scientia p̃ditus ĩani tumore p̃suadeat · q̃ possit collatione alteri? nõ egere · Nam etiã si iudiciũ eius dyabolica non fallat illusio · elationis tamen et supbie grauiores laq̃os ñ euadet · Deniq; intãtum virt? caritatis extollitur ut eam beat? iohãnes apl'us nõ solum rem dei sed etiam deũ esse p̃nunciet dicens · Deus caritas ẽ · Hec est enim vere caritas ordinata · que odio habens neminem · quosdã meritoq; iure plus diligit ·

¶ XC ¶ De impatientia et ficta patientia ·

QUimus q̃d vtinã nescirem? · nõnullos fratrũ tante esse obstinatõnis atq; duricie · ut cũ vel suos aduersus fratrem vl' fratris aduersũ se senserit animos excitatos · ad dissimulãdã mentis sue tristiciã que ex īdignatõne alterutre cõmotionis exorta est · secedẽtes ab eis quos hũili satisfactione atq; colloquio lenire debuerãt · aliquos psalmoq; incipiũt decãtare versiculos · Qui dum cõceptam corde amaritudinem delinire se putant insultãdo augent quod statim extĩguere potuerũt · si magis anxij atq; humiles esse voluissent ut oportuna cõpũctio et ipsorũ cordibus mederetur et fratq; animos delinẽt Nam illo vtiq; modo pusillanimitatis imo superbie sue viciũ palpant et nutriũt poti? q̃ extirpãt fomitem iurgiorũ · dominice p̃ceptionis immemores · qua ait · q̃ irascitur fratri zc̃ · Neq; enim ait si habet verã querelam aduersũ te frater tu? · sed si recordatus fueris quia frater tu? habet alquid etiam si leue aliquid aut vile sit · quo fratris in te fuerit excitata cõmotio · Illud quoq; deflendũ · q̃ nõnulli fratrum cum fuerint cõtumelia cuiuslibet sermonis accensi · si alterius cuiusq̃ qui eos desiderat lenire p̃cib? fatigentur · pclamãt ilico · Si pagan? aliquis si secularis hoc feciss̃et · aut ista dixisset · recte debuit sustineri · Quis autem ferat fratrem tam grauis cõscium culpe · aut tã insolens ò ore cõuicium p̃ferentem quasi vero patiẽtia in fidelib? tantũ atq; sacrilegis et non omnib? sit generaliter exhibenda quia non dicit̃ omnis qui irascitur alienigene · sed omĩs q̃ irascitur fratri suo reus erit iudicio Illud vero quale est q̃ interdũ patientes nos credimus esse · quia respõdere cõtemnimus lacessiti · sed ita cõmotos fratres · amara tacitenitate · vel motu gestuq; irrisorio subsãnam? · ut eos magis ad iracũdiã vultu tacito p̃uocem? quã tumida potuissẽt incitare cõuicia · in eo nos estimantes mĩme quidẽ apud deum reos · quia nichil ore p̃tulimus quod nos notare hominũ iudicio aut cõdemnare potuisset · Non enim sola commotionis illate qualitas sed etiã p̃positũ irritantis in noxa est · Quid enim differt vtrũ quis gladio ipse p̃merit fratrem · an aliqua ad mortẽ fraude cõpulerit Quasi vero cecum in p̃ceps manu p̃ pzia non impegisse sufficiat · cũ similiter reus sit q̃ p̃num et īmentẽ iam fouee cum potuerit reuocare cõtẽpserit · Sepe autẽ ficta patientia etiam

acriꝰ ad irācūdiam ꝙ sermo succendit·et atrocíssimas verborū trāscēdit iniurias maligna tacitur nitas·leuiusqꝫ tolerātur īimicoꝝ vulnea ꝙ irrīdētium subdola blādimenta· De quibus ꝓprie dicitur ꝑ ꝓphetam·Molliti sunt sermones eiꝰ ⁊c· Deniqꝫ cum magna ad cōphendendum dominū cum glaiis et fustibꝰ multitudo uenisset·nemo in auctorem vite nostre illo cruentior extitit pāricida ꝙ qui cūctos ficto salutationis honore ꝓueniēs· osculū subdole caritatis ingessit·

XCI Item de eodem·

Aliud quoqꝫ ꝓphanū tristicie genus est quod a nōnullis fratribus videmus admitti·Qui cū tristificati fuerint vel irati·ab ipso etiam ꝓtinacie abstinent cibo·ita ut quod differre absqꝫ pudore non possumꝰ·illi qui dum placidi sunt·refectōnem cibi vsqꝫ ad horam sextam vel ut multū nonam·negant se posse differre·cū fuerint tristicia vel furore suppleti·ieiunia etiā biduana non sentiant·tam tamqꝫ medie defectionem iracūdie satietate sustētent·In quo plane sacrilegij crimen euidēter īcurrunt·ieiunia·s·que soli deo ꝑ hūiliatione cordis et purgatione viciorū sunt specialiter offerēda ꝓ dyabolico tumore tolerātes·Illamqꝫ īcrepationē merentur audire·Sacrificauerūt demonijs et nō deo·Non ignoramꝰ etiam aliud dementie genus quod sub colore fucate patientie in nōnullis fratribus inuenitur·quibꝰ paruꝫ est iurgia cōmouisse·nisi etiam instigatorijs verbis ut feriātur irritent Cunqꝫ vel leui fuerint īpulsiōe cōtacti·aliā quoqꝫ ꝓtem corporis ingerūt verberādā·quasi ꝑ hoc ꝓfectionem mandati illiꝰ impleturi quo dicitē·Si quis te ꝑcusserit in dexterā maxillā ꝑbe illi et alteram·scripture vim ac ꝓpositū penitus ignorātes Euāgelicā nāqꝫ patientiā ꝑ iracundie viciū exercere se putant· Ob quod radicitus excidendum non solum vicissitudo talionis et cōcertandi irritatio ꝓhibetur·sed etiam furorem·uerberātis gemmate iubemur iniurie tolerātia mitigare ut si exteior dextera tua impetū feriētis excepit·Interioꝝ quoqꝫ homo ꝑ hūilitatis assensum dexterā suā ꝑbeat verberādam·Noli vinci a malo·sed vince in bonomalum·Quod ab illis impleri nō posse certissimū est·qui illo spū ac tumore verba lenitatis atqꝫ humilitatis emittunt·ut non solū nō mitigent cōceptum furoris incendiū·sed magis illud tam in suo ꝙ ī fratris cōmoti sensu faciāt cōflagrare·qui tamen etiaꝫ si possint aliquo modo ipsi mites ac placidi ꝑmanere·nec sic quidem iusticie aliquos caperent fructus·cū damno ꝓximi patientie sibi gloriam vendicantes et ꝑ hoc ab illa aplica caritate alieni·que non querit que sua sunt·nec acquirere quicꝙ cum alterius desiderat nuditate·

XCII Qꝫ melius sit tolerare ꝙ tolerari nec tamen semper tolerandum·

Sciendum sane generaliter illū ptes agē fortiores qui volūtati fratris suam subiicit volūtatem·ꝙ eum qui ī ōfendēdis diffinitōnibus suis ac tenendis ptinacoꝛ inuenitur·Ille enim sustentans ac tolerās ꝓximū sani ac validi·hic autē infirmi et quodāmodo egrotantis obtinet locū·quem ita palpari necesse est ac foueri·ut interdū etiam a rebus necessariis ꝓo eiꝰ quiete ac pace salubre sit aliquid relaxari· Aplicum nanqꝫ ꝑceptum est·Vos qui fortiores estis imbecillitates īfirmoꝝ sustinete·Nūꝙ enim infirmus sustentat infirmum·Notādum est infirmoꝝ naturā esse semp huiusmōi ut ꝓmpti quidez ac faciles sint ad cōtumelias ingerēdas et iurgia cōserenda·ipsi vero nec mīma quidem iniurie uelint suspitione cōtingi Ideoqꝫ secūdum ꝑdictā seniorū sententiā· caritas stabilis atqꝫ indirupta non poterit ꝓurare·nisi inter viros eiusdem uirtutis atqꝫ propositi· Germanus· In quo ergo laudabilis ꝓfecti viri potest esse patientia·si tolerare non valet semper infirmū· Ioseph Nec ego dixi ꝙ illius qui fortis est ac robustus virtus tolerātiaqꝫ vincenda sit·sed ꝙ infirmi pessima valitudo illius qui sanus est sustētatione nutrita ac in deterius quotidie ꝓlabens·generatura sit causas ob quas·vel ipse ultra nō debeat sustineri·vel certe patientiā ꝓximi notam ac deformationem impatientie sue esse cōijciens·abire quādoqꝫ malit ꝙ semp magnanītate alteriꝰ sustineri·

XCIII Qualiter debeat dari locus ire et ōruptione federis amicicie·

Hec ergo ab his qui sodalitatis affectuꝫ cupiunt inuiolabilem custodire ꝑ omnibus obseruāda censemus·ut ꝑmum quibuslibet iniuriis lacessitus nō solum labia sed etiam ꝓfunda pectoris sui monachꝰ tranquilla custodiat·Que tamen si senserit vel tenuiter fuisse turbata·omni semetipsū taciēnitate cōtimeat et illud obseruet·Turbatus sū et non sum locutus·Et posui ozi meo custodiam·Nec ꝑsentem cōsiderās statum·ea ꝓferat que ad horā turbulentus suggerit furor·sed vel recolat gratiam ꝑterite caritatis·vl' reformādā pacis reiteḡtōeꝫ mēte ꝓspiciat·eamqꝫ velut cōtinuo reuersurā etiā in ipso cōmotionis tempore cōtempletur· Totaꝫ enim iram suam ꝓfert stultꝰ·sapiens aūt dispēsat ꝑ partes·id est· paulatim eam maturitate consilii ac moderatiōis extenuat et expellit Tale ē et illud·Non vosmetipsos vindicātes carissimi· sed date locum ire·hoc est·Non sint corda vestra sic impatientie ac pusillanimitatis angustiis coartata·ut uiolentas cōmotionis procellas cum irruerint sustinere nō possīt·sed dilatamini in cordibꝰ vestris suscipientes aduersus iracūdie fluctus in illis extentis finibus caritatis·que omnia suffert omnia sustinet·et ita mens uestra amplitūdie lōganitatis ac patientie dilatata habeat i se cōsilioꝝ salutaēs recessus·in quibus receptus quodammodo atqꝫ diffusus tenerimus iracūdie fumus ꝓtinus euanescat·vel ita certe intelligendum est·Damus locū ire·quotiens cōmotioni alterius humili atqꝫ trāquilla mente succūbimus· et quodāmodo dignos nos qualibet iniuria ꝓfitentes impatientia seuienti obsequimur· Ceterum hi qui ita sensum aplice ꝓfectionis inclinant·ut locum ire illos dare existiment·qui ab irascente discedunt videntur michi dissensionū fomitem non abscidere sed nutrire·nisi enim iracūdia ꝓximi humili statim satisfactione vincatur·prouocat eam fugiens potius ꝙ declinat·Occultat autem ignominiam suam astutus·ut dum ad ꝑsens sapientē obtegitur impetuū deleatur Hec enim est natura ire ut dilata lāguescat et peat·plata vero magis magisqꝫ cōflagret· Dilatāda ergo atqꝫ āplianda sūt pectora ne angustiis pusillanimitatis artata iracū die turbulentis estibus oppleantur·et recipere secundum ꝓphetā illud·nimis latum mādatū dei angusto corde nequeamꝰ nec dicere cum ꝓphēta·Viam mādatoꝝ tuoꝝ ⁊c·Illud quoqꝫ multis

est expimētis probatū · nullo modo eos q̄ aīcicias fedus cōiurationis mīere principio · mdiruptā potuisse seruare cōcordiam · siue q̄ eam non p̄ desiderio pfectionis nec p̄ aplīce caritatis imperio · sed pro amore terreno et p̄ necessitatem ac vinculum pacti retinere conati sunt · siue q̄ ille callidissim? inimicus ut eos p̄uaricatores sui faciat sacramenti celerius ad irrūpenda aīciciarū vicula p̄cipitat Certissima ergo est prudentissimorū virorū illa sētentia · cōcordiam veram et mdiuiduam societatē nisi inter emendatos mores eiusdēq̄ virtutis ac ppositi viros stare non posse · ¶ XCIII · ¶ De incauta diffinitione verū obliget · ¶ Ex li · vij ·

OCollatione finita · abbas germanus graviter ingemiscens quid agimus inquit · Ingenti nanq̄ discrimine nos videmus cōstrictos · q̄ et ratio ipsa cōuersatioq̄ sāctorū q̄o salubri? sit ad pfectū vite spūalis efficaciter docet · et eligere id quod expedit data seniorībus spōsio non admittit · Etenim potuimus exemplis taliū et tātorū virorū · ad pfectiorem vitaq̄ ppositūq̄ formari · nisi nos īstāter ad cenobiū recurrere pmissi pactō coartaret Ad hoc beatus ioseph · Nichil oportet abrupte monachū dīmire ne aut id quod incaute pmisit implere cogaē · aut cōsideratione honestioris intuitus reuocat? · spōsionis sue p̄uaricator existat · Venialiter enim imo etiā laudabiliter definitō incauta mutabitur si ad salubriorem trāseat ptem nec cōstantie p̄uaricatō sed temeritatis emendatio esse credenda est quoties sponsio viciosa corrigiē · Quod in illis quoq̄ duobus filiis qui in euāgelio ad opationem vinee destīātur euidentissime p̄docemur · quorū vnus patris restitit impio · et id quod rep̄hensibiliē stabat diffinitione correpta laudabiliter emēdauit Primū enim est optima statuere · q̄ si aliter cesserit · sequēs est in melius ea que sūt statuta mutaē ordīationibusq̄ nostris iam iacentib? vt ita dixerim manū dextram porrigere · ¶ German? · Quātum spectat ad desideriū nostrū optaremus edificari uestre iugitati cōsortii Si enim ad cenobium nostrū fuerim? reūsi · non solū nos ab hoc tā sublimi ppositō relapsuros · sed etiam p̄ mediocritate cōuersationis illius multis certū est stipēdiis quatiendos · Verū illud nos euāgelicū mādatum vehementer absterret · Sit sermo uester est · est · nō · non · Credim? enim tāti trāsgressionē p̄cepti nulla cōpensari posse iusticia nec ī extremis recte cedere q̄ malo initio semel fuerit inchoatum ·

¶ XCV ¶ Q̄ in huiusmodi recurrendū sit ad intentionem spondentis · ¶ Ioseph ·

NOmnibus ut dixim? causis non p̄cessus opeis sed volūtas opantis est inquenda nec statim quis quid egerit · sed quo voto egerit inquirēdū · His itaq̄ p̄structis respondeatis michi p̄mitus velī cuius rei causa uos illius spōsionis nexib? uinxeritis ¶ Germanus · Prima ut dixim? extitit causa · qua nostros mestificare seniores ac p̄ceptis eorum obsistere verebamur Secūda qua si quid perfectū atq̄ magnificū vel auditu vel visu p̄cepisse mus a uobis · cū reuersi ad cenobium fuissem? exercere nos posse incōsultissima psuasione credidimus · ¶ Ioseph · Sicut p̄fati sumus · destimatō mētis vel cōdemnat vel remunerat · Quāobrem desiderio pfectionis ut video hoc uos spōsionis vīculo colligastis · dum credidistis illo eaq̄ posse ordine cōp̄hendi quo nūc supueniente pleniori iudicio ad sublimitatem eius cōscendi non posse perspicitis · Non ergo p̄iudicat refragatio sponsioīs icaute · si quolibq̄ genere scopos tm̄ · i · pposita pietatis destimatio teneat · Omnia nāq̄ ob hoc agī? ut deo cor mūdum exhibere possim? · Cuius consūmatio si ī his locis iudicatur facilior · nichil uobis oberit extorte īmutatio pactionis · dūmō prīcipalis illius pfectio puritatis · p̄ qua sponsio uestra p̄cesserat secūdum domini volūtatem maturius acquiratur · Non enim ex hac īmutatione ullum potest iudicari mendaciū · sed incōsulte diffinitionis prudens salutarisq̄ correctio Nā ab infantia in puericiam · de puericia in iuuentutem · de iuuentute in senectutis vlteriora transferimur · ut ex hac pmutatione nullū mendaciū ascribatur etati · Sic erudimēta veteris instrumenti dispensationē legislatoris dei ad pfectionem beatitudinis euāgelice trāsferūtur · nec tamen ex hoc īmutatō p̄terite sāctionis īterueuisse credēda est · sed adīpletio et cumulus sublimiorum et celestiū p̄ceptorū nec sacre pmulgationis illius estimāda est · abolitio sed ascensus · nec uarietas sed pfectus · Vnde et dom̄in? noster · Non veni soluere sed adīplere · Hec de incaute diffinitionis īmutatione p̄dixim? non ut referem? aditū ueritatis noxiisq̄ mendaciis Aliud nāq̄ est mentiri · aliud statuta mutare ·

¶ XCVI ¶ Q̄ nostre diffinitioni vel spōsioni non est ptinaciter adherendū si potest in meli? cō

DRoīnde nec debere nec posse ¶ mutari · nos vniuersa cōplere que vel cū quiete animi vel cum cōmotione decernimus etiam aliis scripturarū testimoniis edocemur · quibus vel viros sanctos vel angelos vel ipsum oīpotentem deum ea que diffinierāt p̄ vicissitudinibus hominū frequenter legimus immutasse Cum interaturus se domū loth sodomis āgeli ōnerassent · cōtinuo eius p̄cibus cōpelluntur statutū mutare sermonem · Que utiq̄ non ob aliam credimus causā spūm sanctū sacris voluīmibus īdidisse · nisi ut istis erudiamur exemplis in definitionibus nostris non ptinaciter permanere · sed eas arbitrio nostro debere subijcere · et ita iudicium nostrū ab omni legis vinculo liberum cōseruare · ut pmptum sit ad sequendū quocūq̄ vocauerit salubre cōsiliū · nec differat ac recuset ad id quod utilius discretio salutaris inuenerit absq̄ vlla cūctatione trāire · Et vt ad sublimiora adhuc ascendaq̄ exempla · dom̄in? cū necesse fuerit incūctanter se suam sententiā mutaturū p̄ro nostris meritis p̄ro mittit dicens · Repente loquar aduersus gentē ⁊c̄ Si penitentiā egerit gens illa a malo suo q̄ō locutus sum aduersus eam agā et ego penitentiā sup malum quod cogitaui ut facerem ei · Nec illi? precepti vtilitas est celanda q̄ etiam si instigāte ira vel qualibet alia passione sacramento nos aliquo vinxerimus cōparāda est illa res quā statuimus huic ad quam trāsire cōpellimur atq̄ ad eam sine cūctatione est trāseundū que superueniente saniore tractatu iustior fuerit iudicata · Rectius est enim nostrā nos īmutare sententiā · q̄ rei salubrioris ac pie subire iacturā · Deniq̄ nūq̄ rationabiles ac probatos patres · duros aut irreuocabiles in huiuscemodi diffinitōnib? fuisse reminiscimur sed velut ceram calore solis · ita eos ratione mollitos · et intercedente salubriori consilio meliorib? partibus sine hesitatione cessisse · Quoscūq̄ autē? vidimus definitōnibus suis pertinaciter inherere

irrationabiles semper probauim⁹·ac discretionis exptes Nos quidem non de principalib⁹ mãdatis sine quibus non potest nostra salus omino per sistere ita decreuimus·sed de his que sine periculo status nostri vel relaxare possumus uel tenere· utpota de irremisso rigore ieiunij·de vini siue olei perpetue abstmentia·de progressu cellule penitus cohibendo·de lectionis seu meditationis incessabili iugitate·Ceterũ super obseruãtia illorũ principaliũ mãdatorũ constãtissime definiẽdum est·ac pro his etiam mors si necesse fuerit non vitanda·pro quibus imobiliter est dicendũ· Iurauí et statui· De illis vero corporalibus exercicijs q̃ ad modicũ dicũtur esse utilia·ita est ut diximus statuẽdũ·ut siqua supuenerit certior pietatis occasio que illa suadeat relaxari nulla pro his lege teneamur·sed ptermissis eis ad utiliora libere trãseamus·Prefigens siquidẽ sibi legem vnusquisq; sub libertatis gratia constitut⁹·perniciosa semet ipsũ obligat seruitute·ut ea que licite imo eẽ laudabiliter cũ gratiarũ actione p̃sumere potuisset· si necessitas forte compulerit velut trãsgressor p cipere compellatur· Vbi enim nõ est lex·nec p̃uaricatio·Hanc beati ioseph institutõe atq; doctrina velut diuino oraculo cõfirmati·in egipto resid re maluimus·tamen expleto·vij·annorũ numero sponsionem nostrã impleuim⁹·p̃mũq; senioribus nostris honorẽ debitũ soluimus·deĩde aculeo nostre sponsiõis auulso ad scitbiotice solitudinis secreta remeauim⁹· CXCVII Collatio piamonis de doctrina seniorũ humiliter suscipienda·

Idem in libro septem collationũ posteriorũ collatione prima·

POst cõspectum atq; colloquiũ illorum trium senũ·quorũ collatões sãcto fratre eucherio cõpellente vtcũq; digessi⁹ ad vicũ cui nomen est dyoltos p̃ueni⁹·et abbatẽ piamon oĩm anachoritarũ illic inhabitãtium seniorẽ eorũdemq; p̃sbiterũ·velut quandaq; sublimissimã turrim p̃mus aduertit circũspectantiũ intuitus· Cui⁹ virtutes atq; mirabilia que p eum etiã sub cõspectu nostro diuina gratia testimoniũ meritis eius reddente pfecta sũt ptermittenda credidim⁹ Non enim de mirabilib⁹ dei·sed de institutis studijsq; sãctorum quedã que remisisci possibile est·nos spopondim⁹ memorie tradituros·ut necessariã tantũ pfecte vite istructõnem·nõ inutilem absq; vila emendatõe viciorum ac supuacuam admirationem legẽtibus p̃berem⁹ Cum itaq; beat⁹ piamon sũma nos gratulatione susceptos hũanitate etiaq; ogrua refeciss̃et·de cenobio syrie ob desideriũ pfectionis nos illo aduenisse agnoscens·ita exorsus est·Quisquis hominuz o filij cuiuslibet artis pitiam assequi cõcupiscit· nisi omni cura atq; vigilantia ei⁹ se quã nosse desiderat disciplime studijs mãcipauerit·frustra eorũ similitudinẽ exoptat attingere·quoz curam atq; industriã detrectat emulari·Nouimus enim nõnl' los ita ad hec loca de vestris regionib⁹ aduenisse ut cognoscendi tãtummõ gratia fratrũ monasteria circũirent·nõ ut has regulas ob quas huc cõmeauerant atq; instituta suscipent·Quãobrem si vos dei causa ad emulationẽ nostre cognitionis attraxit·omnib⁹ institutis quib⁹ illic p̃mordia uestra p̃uenta sunt penitus abdicatis·quecũq; seniores nostros agere vel tradere videritis sũma hũilitate sectamini·Neq; uos moueat aut ab imitatõne diuertat ac retrahat etiam'si uobis ad p̃sens alicuius rei vel facti ratio vel causa non liq̃at· Nũq; ratione veritatis intrabit·quisquis a discussione ceperit erudiri·quia videns eũ inimic⁹ suo potius q̃ patr⁹ iudicio cõfidentẽ facile in id vsq; p pellet·ut etiam illa que maxime utilia ac saluberrima sunt supflua ei videanẽ ac noxia· Quãobrem ordo atq; principiũ p̃fessiõis nostre quẽadmodũ vel vnde descenderit p̃mũ debetis agnoscere· Tũc enim poterit quis deliderate artis efficacius aisse qui disciplimã·et ad exercendã eam ardẽti⁹ meitari·cum autorũ atq; fũdatorũ eius agnouerit dignitatem· CXCVIII De duob⁹ generib⁹ bonorum monachorum·

TRia sunt in egipto genera monachorũ Primũ est cenobitarũ Secũdum anachoritarũ·Terciũ reprehensibile sarabaitarũ Cenobitarũ disciplina a tempore p̃dicationis aplice sũpsit exordiũ·nam multitudĩs credentiũ erat cor u·2c̃· Taliq; erat tunc omnis ecclesia·quales nunc p paucos in cenobiis inuenire difficile est·Sed cũ post aplorum excessum tepescere cepisset credentiũ multitudo·ea vel maxime q̃ ad fidem xp̃i de alienigenis cõfluebat·a quibus aplĩ p ipsis fidei rudimentis et inueterata gẽtilitatis cõsuetudine nichil amplius expetebant·nisi ut abĩ molaticijs ydolorum et fornicatione et suffocatis et sãguine temparent atq; ista libertas que gentibus p̃pter infirmitatez p̃me credulitatis indulta est·etiam illius ecclesie pfectionem que hierosolimis cõsistebat paulatim cõtaminare cepisset· non solum hi qui ad fidem xp̃i cõflaxerant verũ etiaz illi qui erant ecclesie principes ab illa districtõne laxati sunt·Nõnulli enim existimãres id quod vi debant gentibus p infirmitate cõcessum sibi etiaz licitum·nichil se detrimenti perpeti crediderunt si cum facultatib⁹ suis fidem xp̃i sequerẽtur· Hi autem quib⁹ adhuc aplic⁹ interat feruor·discedẽtes a ciuitatibus suis ab illorũq; cõsortio qui sibi vel ecclesie dei remissionis uite negligentiã licitaz esse credebant·in locis suburbanis ac secretionib⁹ cõmanere et ea que ab aplis p vniuersum corpus ecclesie generaliter memimerant institutа p̃uari ac peculiariter exercere ceperunt· atq; ita monachi sine monozontes a singularis ac solitarie vite districtione nominati sunt· Vnde cõsequẽs fuit ut ex cõmunione consortii celle ac diuersoria eorum cenobia vocarentur·Istud ergo solum fuit antiquissimum monachorũ genus·quod non modo tẽpore sed etiã gratia p̃mus est·quodq; p ãnos plurimos solum inuiolabile usq; ad abbatis pauli vl' anthonii durauit etatem Qui non ut quidã pusillanimitatis causa nec impatientie morbo· sed desiderio sublimioris pfectus cõtemplationisq; diuine·solitudinis secreta sectati sunt Ita ergo processit ex illa quã diximus disciplina aliud pfectionis genus cuius sectatores anachorite·i· secessores merito nũcupantur·eo p neq uaq̃ contẽti hac victoria qua inter homines occultas insidias dyaboli calcauerunt·apto conflictu demonibus congredi cupientes vastos heremi penetrare secess⁹ non timeant·ad imitationem beati iohãnis baptiste qui in heremo tota etate pmansit·helie quoq; et helisei·atq; illorũ de quibus aplus ait·Circuierũt in melotis 2c̃·De quibus etiam figuraliter dominus ad iob·Quis dimisit onagrum liberum 2c̃·

CXCIX De alijs duob⁹ generib⁹ malorum

Emersit post hec illud reterrimū et infiō
le monachorū genus · vel potiꝰ noxia il
la plātatio rediuiua cōcreuit · que p ana
niā et saphiram in exordio ecclesie pulu
lans aplī petri seueritate succisa est · Hi sazabaite
nūcupati euāgelicā pfectionē simulare potius q̄
in veritate arripe maluerūt emulatione scilicet eo
rum vl' laudibꝰ puocati qui vniuersis diuitiis mū
di pfectā xp̄i p̄ferunt nuditatē · Hi igit̄ dum imbe
cillo animo rem sūme virtutis affectāt cenobiorū
nl'atēꝰ expetūt disciplinā · nec seiorꝫ sb̄oūt̄ arbitō
aut eorꝫ traditioībꝰ istituti suas discūt vicere vo
luntates · nec vllā sane districtioīs regulā cupien-
tes suscipiūt Nec solū in crastinū sꝫ i multorꝫ etiā
annorum spacia infidelem solicitudinē progātes
aut mendacem deum aut iopem credunt · qui pro-
missam quottidiani victus sufficientiā p̄bere eis
aut non possit aut nolit · Est etiā quartū genꝰ qō
nuper cernimus emersisse in his qui anachoritaꝫ
sibi specie atqꝫ imagine blandiuntur · quiqꝫ in pri-
mordijs suis feruore quodā breui cenobij pfecti
onem videt̄ expetere · sꝫ otinuo tepefacti · dum p-
stinos mores ac vicia resecare otemnunt · subdiqꝫ
seniorū impio dedignātur · sepatas expetūt cellas
ac solitarii sedere desiderāt vt ita a nemine lacessi
ti · patiētes māsueti vl' hūiles possīt ab hoibꝰ esti
mari · Que īstitutio immo tepor eos quos semel i-
fecerit ad pfectionem nunq̄ permittit accedere ·
Hoc em̄ modo non solū nō absciduneꝫ verū etiā in
deteriꝰ eorū vicia ualescūt · dum a nemine pro-
uocati quoddam letale et intestinū virꝰ q̄nto am
plius celatum fuerit tāto pfūdius serpens insana
bilem morbū generat egrotāti · Pro reuerētia em̄
singularis celle nullꝰ iā vicia solitarii audet argu-
ere que ille ignorari maluit q̄ curari · ¶ .C.
De humiltate & patientia conseruanda ·

Quāobrē qm̄ video vos ō laudabili ceno
bioꝫ palestra ad excelsa vestigia anach-
orītice tēdere discipline · humilitatis pa
tientieqꝫ virtutem quā vos illic didicis-
se non dubito · vero sectamini cordis affectu · non
eam sicut quidā falsa humiliatione verboꝫ nec af-
fectata atqꝫ supflua inquibusdā officiis corpis m
clinatione fingentes · Que tūc demū euidētissimis
patientie sue fulgebit indiciis cum quis nō ipe de
se crimīa · ab aliis nō credenda iactauerit sꝫ ab alio
sibimet arroganter ingesta otempserit · & irroga-
tas iniurias māsueta cordis eq̄nimitate tol'auerit
Patiētia vera atqꝫ trāquillitas · absqꝫ profūda cor
dis humilitate nec acquiriꝫ nec teneur · Que si de
hoc fōte descēderit nec beneficio celle nec pfugio
solitudinis īdigebit nec em̄ patrociniū cuiusq̄ rei
extrinsecꝰ querit que humilitatis · i · generatricis
atqꝫ custodis sue intrinsecꝰ virtute fulciꝫ · Ceterū
si mouemur ab aliquo lacessiti · certū est non esse in
nobis fūdamenta humilitatis firmiter stabilita · et
ideo ab incursu vel exigue tempestatis edificium
nostrū ruinosa omotiōe ocutiꝫ · Firma ditim tōne
teneam⁹ a temptationū pcellis tutos nos esse nō
posse si omne p̄sidiū patientie nostre omneqꝫ fidu
tiā nō in īterioris hoīs nostri viribꝰ sꝫ in cellule
claustris · aut in solitudinis secessu · sāctorꝫqꝫ osor-
tio · vel cuiusq̄ extra nos site rei p̄sidio collocem⁹
Non ergo q̄tem extrinsecus inquiram⁹ · nec opi-
tulari īpacientie nostre vitiis alienā putem⁹ posse
patientiā · Sic em̄ regnū dei intra nos ē · ita īimici
hoīs domestici eiꝰ · Nemo enim mihi magis q̄ sē
sus me⁹ · qui mihi est vere intim⁹ domesticus ad-
uersatur · Et idcirco si fuerim⁹ soliciti ab intestīs
hostibus liberari · & ab externis leui mīme possū⁹
Si autem leuor nō est viciū inpugnationis aliene
sꝫ impatientie mee · sicut em̄ grauis ac solid⁹ cib⁹
sano vtilis · ita pnicōsus egrotanti est · nō autem
leuere sumentem potest nisi ei ad nocendum vires
adiecerit percipientis infirmitas · Nec peruersos
atqꝫ execrabiles quosqꝫ sāctorꝫ virorū numero m
sertos latitare miremur · quia dū in hui⁹ secli area
purgamur atqꝫ conterimur necesse est etiā paleas
igni perpetuo deputādas inter electissima frumta
misceri · Denicꝫ si vel sathan inter archangelos · vl'
iudam inter aplos · vel nicolaū p̄uissime hereseos
inuētorem inter dyaconos remmiscamur electos
hoc q̄ō iserui mizꝫ ñ erit ¶ De iuidia ōtestāda

Ciendum sane est inuidie morbū difficili⁹
ad medelā q̄ cetera vicia puenire · Ip-
sa nāqꝫ est lues de qua figuraliter dicit̄
Mittā vobis serpentes regulos quibus
non est incantatio · Sicut em̄ ille qui p̄mus eiusdē
mali peste corruptus est · nec medelam penitentie
nec fomentū vllius curatōis admisit · ita et hi qui
eisdem se percutiēdos morsibus tradiderūt om̄es
opem sācti īcātatores excludūt · Quia cū vtiqꝫ nō
culpis eorū quibus inuident sed p̄speritate cruci
enē · erubescentes ipam p̄dere veritatem · extrinse
cus sibi quasdā superfluas & ineptas causas offē-
sionis inquirūt Quaꝫ quia omnimodis false sunt
vana est curatio · cum illud mortifer virꝰ nolūt p
dere latet in medullis De q̄bus alibi · Si momor
derit serpens non in sibilo · non est abūdātia incā
tatoris · Adeo incurabilis est ista pernicies vt blan
dimentis exasperē · inflect̄ obsequiis · muneribus ir-
riteꝫ Quāto enim amplius alius aut hūilitatis sub
iectōe · aut patientie virtute · aut munificentie lau
de pfecerit · tāto ille maioribus inuidie stimulis a
gitatur · quia non nisi ruinā aut mortem eius cui i
uidet cōcupiscit · Cūctis ergo vicijs pernicōsiorē
atqꝫ ad purgandū difficiliorem esse cōstat inuidiā
que ipis remediis quibꝰ reliqua extinguūt̄ accen
ditur · Nā verbigratia · qui dānum sibi illatū dolet
cōpensatōe curat̄ Qui de illata iniuria indignatur
hūili satisfactōe placat̄ · Quid de illo facias q̄ hoc
ipso magis q̄ te hūiliorem ac benigniorem sentit
offenditur · Quis aūt est qui se ut satisfaciat inui
denti a bonis corruere · aut a p̄speris alienari · aut
calamitate aliqua optet inuolui · Nō aūt aduersꝰ
hominem sed plane aduersus deū blasphemꝰ extol
litur · qui nichil in fratre aliud nisi bonū meritum
carpens · nō hoīs culpā sed dei tātū iudicia rep̄
hendit · hec est ergo illa sursū germinans amaritu
dinis radix · que se erigens ad superna · in cōtume
liam ipius qui bona hominī cōferre tendit autoīs
Nec quēq̄ moueat q̄ deus missurū se serpētes re
gulos qui eos quoꝫ crimībus offendit̄ mordeant
cōminatur · Nam licet certū sit deū inuidie autorē
esse non posse · equū tamen et diuino dignū est iu
dicio · ut dum bona data hūilibus cōferūt̄ et sup
bis negātur · eos qui secūdum aplm tradi in repro
bū sensuꝫ merentur · quasi ab ipso missa percutiat
et cōsūmat inuidia · secūduꝫ illud · Ipsi me ad emu
latōez irritauerūt zc̄ ¶ Cii ¶ De iobe seiore cur
heremitica vita relicta ad cenobialem trāsierit

Post dies paucos maiorīs ¶ Ex li · ij ·
doctrie desiderio pertrahente · rursꝰ ad
beati pauli cenobiuꝫ sūma spūs ala ctate

preximus· vbi scz plusq̄ ducētorū fratrū numerus morabat̄·repimus ātiquissimū senem nomine iohānem cui? verba pariter et hūilitatem qua sanctis omībus p̄minebat nequaq̄ silenda censemus Sciētes eū hac maxime pfectōe viguisse·nec ad illam sublimitatem nos posse cōscendere qui nō dicam usq; ad senectutem·sed vix biennio subiectionis iugū sustinere cōtenti ad p̄sūptionem noxie libertatis p̄timus enolam?·vt nō patiētie fructū ediscere sed tempus adipiscende licentie expectare videamur·Etatem p̄mū et gratiā viri qua erat p̄ditus admirati demisso in terrā vultu p̄cari cepimus·ut nobis pādere dignaretur q̄ ob causam relicta heremi libertate et illa pfessione sublimi qua eum p̄ ceteris eiusdem vite viris fama celebrauerat cenobii iugum subire maluisset·Ille velut imparem se anachorice discipline et sublimitate tāte pfectionis indignū·ad iuniorū scolas se reuertisse dicebat·Cui? respōsiōis hūilitatē cū rfragādo nostre dep̄cationis excluderet conatus·ad extremuz ita exorsus est·Anachoriticā disciplinā q̄ me deseruisse miramini non solū non respuo nec refuto sed tota potius veneratione cōplector atq; suscipio·in qua post·xxx·ānos quos in cenobii cōgregatione trāsegerā annos·xx·expleſſe me gaudeo· Sed quia ǒgustata eius puritas solicitudine inter dū carnaliū rerū interpolata sordebat· recurrere ad cenobiū cōmodius visū est·ut pinptior arrepti planioris ppositi cōsūmatio cōseq̄rē·et mi? de p̄sūpta sublimioris pfessionis difficultate peiculū·Melius est enim deuotū in minoribus q̄ ideuotū in maioribus pfessionibus inueniri Et idcirco siquid elatius imo liberius forsitasse ptulero· q̄so ut non iactātie vicio sed edificationis nostre studio censeatis dep̄mptum ·¶ CIII ¶ De cōmēdatione vtriusq; vite·

MEmini me in huiusmōi raptū frequēter excessū ut obliuiscerer me sarcia corporee fragilitatis moutū·mentēq; meā ita exteriores omnes sensus subito respuisse·et a cūctis materialibus? rebus? oīmodis exulasse ut neq; oculi neq; aures mee ppzio fūgerent̄ officio·et ita diuinis meditatōbus? ac spūalibus theorisis anim? replebat̄·ut sepe ad uesperā cibū me p̄cepisse nescirem·ac sequenti die de hesterna absolutione ieiunij penitus dubitarē·Tandiu igitur raritas eorū qui in heremo tūc temp̄is morabantur libertatem nobis largiendo diffusiori solitudinis vastitate blādita est·q̄diu maioribus? remoti secretis frequētissīe ad celestes illos rapiebamur excessus·solitudinis plane trāquilla secreta et illā cōuersationem āgelicā toto animi ardore sectatus sum Sed cū maior numer? fratrū habitationē illi? solitudinis cepisset repetere·et coangustata vastioris heremi libertate·nō modo ignem illum diuine cōtemplationis frigere fecisset·sed etiā multi modis mentem carnaliū rerū vinculis īpediret·elegi huius discipline utcūq; implere ppositū q̄ in illa tam sublimi pfessione carnaliū necessitatū p̄uisione torpere·ut abiecta crastine diei solicitudine eē id quod michi de illa theorica sublimitate subtrahitur·hac obedientie subiectōe cōpensetur Miserum nāq; est cuiuslibet artis ac studij disciplinam quēpiam pfiteri·et ad pfectionem eius mīme puenire·In hac ergo cōuersatione venditionis vl' coemptionis nulla est distensio·nō solicitudo corporaliū rerū nulla arrogātia laudis humane·que im mūdior his omībus in cōspectu dei etiā magnos heremi labores frequenter euacuat·ut illa p̄teriaz quibus attonita aīma ac spūalibus theoriis semp intenta specialius īgrauat̄ cōcurs? scz fratrū susceptionis quoq; ac deductionis officia· mutuas visitationes·diuersarūq; fabulationū atq; occupationū intermīabilem curā·quarū etiā illo tempore quo hec videntur īpedimēta cessare tamen animuz cōsuetudinarie inquietudinis assiduitate suspensuz expectatio ipa distēdit·atq; ita fit ut anachorese os illa liberta huiuscemōi nexib? impeditas ad illam cordis ineffabilem alacritatez p̄pedito non p ueniat ascensu·ac fructū heremitice pfessionis āmittat Qui si michi nūc in cōgregatiōe atq; in turbis sito fuerit denegatus·saltem ero solius euāgelice p̄cepti cōpensati one cōtent?·quod certuz est oīb? heremi fructib? non posse postponi·ut·scz de crastino nichil cogitem·et vsq; in finem subiectus abbati illū aliquaten? uidear emulari·ǒ quo dicit̄·Humiliauit semetip̄m ⁊c̄· Et non ueni facere volūtatem ⁊c̄· ¶ ·CIIII·¶ De vtriusq; pfessione et imperfectione·

IN vtraq; pfessione magnū quidem est cōsūmatū quēpiam repiri·quāromags ad plenā vtrāq; pficere arduū·Finis quidem cenobite est omnes suas mortificare et crucifigere volūtates·et secūdū euāgelice pfectionis salutare mādatū nichil ǒ crastino cogitare·Quā pfectionez p̄sus a nemine nisi a cenobita impleri posse certissimū est·Heremite vero pfectio est exutā mentem a cūctis habere terrenis·eāq; q̄ntū hūana imbecillitas sinit unire cum xp̄o Rara est ergo et paucissimis dono dei cōcessa pfectio·Is enī vere et ñ ex p̄te perfect? ē· qui et in heremo squalorem solitudinis et in cenobio infirmitates fratrū equali magnanitate sustētat· Licet vtrūq; pfecte abbatez moysen atq; pafūcium duosq; macharios nouerim possedisse·quicū vltra omnes heremi accolas secedentes insatiabiliter secreto solitudinis pascerent̄·tamen ita frequētiā ac fragilitates ad se cōcurrentiū sustinebāt ut cū ad eos visitationis vl' pfect? gratia īnumeā faratrū multitudo cōfluere·taz iugem pene susceptionis inquietudinem īmobili patientia tolerātes· nichil aliud vel dedicisse vel exercuisse omni vite sue tempore crederent̄ q̄ ut cōmunib? tātum ad uenientiū offitijs deseruirent·Solent aūt nōnulli ita diuturno silentio solitudinis efferari ut p̄s? homīū cōsortia phorrescāt et cū paululū a secreti sue cōsuetudīe mterueniente fratrum visitatione discesserint·notabili mentis angore et euidentibus pusillanimitatis indicijs estuare·Quod vel maxime his euenire cōsueuit·qui non pfecte ī cenobiis instituti nec excoctis p̄oribus vicijs ad solitariā se vitā immaturo desiderio trāstulerūt Qui in utraq; parte impfecti semper ac fragiles· quo cūq; aura cōmotionis impulerit inclinā Nā quē admodū cōsortio vel interpellatione fratrum impatienter exestuāt·ita in solitudine cōsistentes eius ipsius quod expetunt silentii nō ferūt vastitatem·quippe qui nec ipsā quidem ratōnem norunt cuius causa desiderari vel expeti debeat solitudo ⁊ hāc esse virtutis ac pfessiōis eius existimāt sūaz vt fratrum cōsortia declinantes·hūanos tantum modo refugiant ac detestentur aspectus·

¶ CV· ¶ Q; in solitudine non extinguuntur viciorum affectus sed repmūt̄ effect?· ¶ Germā?

QVo ergo nobis remedio poterit ſubueniri·qui cenobialib⁹ diſciplis tenuiter īſtituti·ante expulſionē omīū viciorū habitationem ſolitudinis cepim⁹ affectare Qualiter nūc pfectionem lōganīitatis ac patiētie cōſequemur·vel quēadmodū has ſibi ineſſe vel deeſſe virtutes explozatrix internozū motuū cōſciētia deprehendet·ne forte quia ab hominū conſortiō ſegregati nl'lis eozum irritatōib⁹ ꝓuocamur·falſa eſtimatione decepti trāquillitatem noſtre mentis īmobilem nos poſſidere credam⁹ ¶ Iohānes Remedia curationū ab illo veriſſimo animarū medico deeſſe non poſſunt·his qui valitudines ſuas non deſperādo vel negligēdo cōtempſerint·ſz prolāguoribus ignozātia uel erroze vel neceſſitate cōtractis·hūili tādem ac cauta ad celeſtem medicum mente cōfugerint Ideoq; noſſe debem⁹ ꝙ ſi ad ſolitudinē vel ad abdita loca nōdum curatis vicijs ſecedam⁹·effectus eoꝝ tātūmodo repmitur non extinguitur affectus·latitat enim intra nos imo etiam ſerpit īterna radix omniū que extirpata nō fuerit peccatorū·quā adhuc ī nobis viuere his ꝺ ꝑhendim⁹ indicijs·Verbigratia·Cū in ſolitudine cōſtituti aduentū fratrū vel breuiſſimā eozū moram cū quadā eſtuantis aīmi anxietate ſuſcipim⁹ ineſſe adhuc in nobis uiuaciſſimū impatiētie fomitem nouerim⁹·Item ſi fratre vel codicem ad legēdū uel quālibet aliā ad utendū ſpeciem poſtulāte aut nos illi⁹ petitō cōtriſtauerit·aut illū negatio noſtra repulerit dubium non eſt nos adhuc auaricie ſeu filargirie laqueis cōpediri·Q; ſi recordatōnem ſemīe nobis uel cogitatio ſubita uel ſacre ſeries lectionis attulerit·et in ea quadā nos ſenſerimus titillatione pulſatos·ſciamus necdū extictū in mēbris noſtris fornicationis ardorem·Si vero de cōpatione diſtrictionis noſtre et remiſſionis aliene vel tenuiſſima mentez noſtrā temptauerit elatō·certum eſt nos dira ſupbie peſte coꝛruptos Cū ergo hec viciorū in coꝛde noſtro ꝺeprehenderi⁹ indicia·manifeſte agnoſcam⁹ nobis non affectuz ſed effectum deeſſe peccati· Que vtiq; paſſiones ſi nos quādoq; cōuerſationi miſcuerim⁹ humane ptimus de cauernis noſtroꝝ ſenſuū ꝓcedentes ꝓbant ſe non tūc ꝑmū cum eruperint naſci·ſed tūc demū quia diu latuerint publicari ¶ CVI ¶ De examinatione patientie ꝓprie

QVm ſe igitur īpatientie ſiue ire pturbationib⁹ incurſari illis que ſupra oſtendimus indiciis vnuſquiſq; deprehēderit·cōtrarijs ſemetipm ſemp obiectionib⁹ exerceat·et ꝓpolitis ſibi multimodis iniurias diſpēdiorūq; generibus·velut ab alio ſibimet irrogatis aſſuefaciat mentem ſuā omībus que inferre impbitas poteſt pfecta hūilitate ſuccūbere·atq; aſpera ſibi queq; et intolerabilia frequenter opponēs quanta eis occurrere debeat lenitate·oīm iugiter cordis cōtritione meditetur Et ita reſpiciēs ad illas ſāctorum oīm ſiue domini ipi⁹ paſſiones·vniuerſa non ſolū cōuiciorū ſed etiā penarū genera īferiora meritis ſuis eſſe pnūcians·ad omnē ſe dolorū tolerātiam ꝓparabit·Cūq; aliquādo ad cet⁹ fratrū aliqua fuerit inuitatione reuocat⁹·quod ul' non poteſt vel raro etiā diſtrictiſſimis heremi ac colis puenire·ſi mentem ſuā etiā pro leuib⁹ quibuſq; rebus deprehenderit tacite fuiſſe cōmotaz vt quidam occultoꝝ motuū ſeueriſſim⁹ cenſor·mox ſibi illa duriſſima iniuriarū genera quibus ad pfectam tolerātiam ſemetipm quotidianis meditatōnib⁹ exercebat exprobret·atq; ita ſe obiurgans et increpans alloquat̄·Tu ne es ille bone vir qui tedium in illa ſolitudinis tue exerceres paleſtra·omnia ſupatuꝝ mala cōſtātiſſime pſumebas·qui dudum cū tibi non ſolū ſūmas cōuiciorū acerbitates verūetiam intolerāda ſupplicia ipe ꝓponeres·ſatis validū atq; ad omnes ꝓcellas īmobilem te credebas·Quomodo inuicta illa patientia tua leuiſſimi verbi ꝓuſione cōcuſſa eſt·Quomō domū tuam ſup illā ſolidiſſimam petrā tanta ut tibi videbatur·mole cōſtructā leuis aura cōmouit·Vbi ē illud quod inani fiducia bellū in pace deſiderans pclamabas·patus ſum et non ſū turbat⁹·et cū ꝓpheta ſepe dixiſti·proba me do·et tempta me·et proba me deus et ſcito coꝛ meū·Quomodo ingētem certaminis appatum exigua hoſtis vmbra cōeruit·Tali ergo ſemetipm ꝓpūctionis aīaduerſione cōdemnās multā animi ſui ꝓmotiūculam eſſe non ſinat·ſed iugibus contimentie penis culpā ſue mobilitatis excrucians hoc exercitationis igne cōſumat·nichil diſpendioſi⁹ iracūdia·nec ꝑciosius trāquillitate animi·ac ꝓpetua coꝛdis ſui iudicans puritate·ob quā non ſolū carnaliū·verūetiā illaz que ſpūales videnē reruz ſpnenda ſunt commoda

¶ CVII ¶ De examinatione ꝓprie caſtitatis·

QOntra ſpūm vero fornicatōnis diuerſa ratio et diſpar eſt cauſa·Naz quēadmodū coꝛpoꝛi vſus libidinis carniſq; vicinitas·ita etiam menti memoria eius eſt penitus ſubtrahenda·Satis enim pniciosū eſt adhuc infirmis egriſq; pectoꝛib⁹ l'tenuiſſimā recoꝛdationū huius paſſionis admittere·ita ut nōnūq; ꝙ etiam ſub recordatione ſāctaz femināz velut ſub ſacre lectionis hiſtoꝛia noxie titillationis ſtimul⁹ excitetur·Cuius cauſa ſenioꝛes noſtri huiuſcemodi lectiones ſub ꝑſentia iuniorū ſolent conſultiſſime ꝓterire Sane pfectiſſimis quibuſq; et ſūmo affectu iam caſtimonie conſūmatis·erit ſimilis his que ſupra dicta ſunt etiaz ſup hac paſſione proba tio ſui ſcilicet ut qui ſe raꝺices moꝛbi huius peiꝛ⁹ iam exſtirpaſſe cognouerit·explozāde ſi uolet cauſa caſtitatis interdū etiam aliquā explozatricē ſui imaginationem poſſit admittere·Ceterū ab his q; adhuc minus firmi atq; pfecti ſunt hāc examinationem nullaten⁹ conuenit uſurpari·ut ꝓiūctionem femineā et palpatōem quodāmodo tenerā ac mollem coꝛde pertractent·erit enim eis magis noxia ꝙ ſalnbris quod enim expimentum huiuſcemodi hominibus poteſt in hac ratione ſuppetere·vbi et in experimēto ipſum eſt quod vitatur·et in ipſa explozatione diſcrimen· Cuz ergo pfectiſſima qs virtute fūdatus·ad illecebrā blādientiū cogitatōnum nullū mentis aſſenſum·nullā cōmotionē carnis in ſe deprehēderit excitari·ctiſſima puritatis ſue capiet documenta·ita ut ad hanc ſe firmitatez puritatis exercens etiā ſi coꝛpoꝛalem femine attactū cauſa cuiuſcūq; ut ſolet neceſſitatis attulerit·paſſionis ſenſum penitus ignoret· ¶ CVIII ¶ Collatio pinufii de pfectione penitentie· ¶ Idem ex libꝛo tercio·

DReclari atq; ac ſingularis viri abbatis pmufii de fine penitentie ꝓcepta dicam Penitentie plena et perfecta ꝺefmitō ē ut peccata quibus noſtra cōſcientia remoꝛdetur nequaq; vlterius admittamus·Indiciū vero ſatiſfactiōis et īdulgentie eſt affect⁹ quoq;

eorum de nostris cordibus expulisse. Nouiter enī vnusquisq necdū se peccatis pstinis absolutū qp diu sibi satisfactioni et gemitibus īcubanti. vl eo rus que egit vel similium crimmū āte oculos ima go pluserit eorūq nō dicam oblectatio sed vl recordatio infestauerit mentis archana. Cum ergo pteritorū memoria viciorum pulsauerit sensum ita ab ea resiliēdum est. sicut refugit vir honestus et grauis si impudice ac leuis femine in publico aut colloquiis aut āplexibus appetaē. Solet enim frequenter accidere ut dum vel suos vel aliorum lapsus. īperitor quispiā miserātis retractat affectu. ipse etiam subtilissimi teli uoluptario pstrim gatur assensu et initiū sub specie pietatis exortus obsceno ac noxio fine ocludat. Quapter studendum nobis est ut virtutū poti? appetitu et desiderio regni celorum qp noxiis viciorū recordatōnibus nosmetipsos ad opunctionem laudabilē p uocemus. quia necesse est tandiu quēpiā pestilētissimis cloace fetoribus pfocari. qdiu supra eaz stare vel cenū eius voluerit cōmouere. CIX De conuersione sācti theone. Ex libro quarto.

Abbas theonas cum adhuc esset adolescēs ad modū. pētū īpi ostudioq onex? ē uīdo cōiugali. Cū ego hic vni? lustri temp? cōiugio pegisset. venit ad abbatez iohānez dyaconē. deferens religiosa munera inter ceteros qui certatim decimas vel pmicias frugū suarū seni offerebant. Qui cū deuotōi eorū vicissitudinē cupet repensare. cepit eis spūalia semmare quorū metebat dona carnalia dicens. Delector quidem o filij pia vestro4 munerū largitate. quia fidelitē sacrificiū domino bone suauitatis offertis. harum scilicet oblatione. plenitudinem quoq fructuuz ex qua hec domino delibastis vbertim benedicendam credentes. vosq vbertate bonor omniū eri am in hoc seculo cumulādos. sicut scriptū est. honora dñm de iustis tuis laboribus et deliba ei de fructib? iusti cie tue. ut īpleaē horrea tua abūdantia tritici. vino aūt torcularia tua redūdēt. Quā deuotionem fideliter exequētes scitote uos legis ātique cōsūmasse iusticiā. sub qua tunc positi trāsgredientes eā reatū ieuitabiliter incurrebāt. et implentes ad pfectionis apicem puenire nō poterāt. Iusti enim quibus lex non est posita sic pbanē ñ esse sub lege. ut iustificias legis non solū implē verū etiam supare cōtendant. sitq deuotō eor legali maior impio. que obseruātiam cumulās pcepto rū volūtarie addat indebita. Ita nāq et abraham future legis legim? pcepta supgressuz. cū supatis quattuor regib?. de spoliis sodomor que sibi velut victori non īmerito debebātur. et quidem rege ipso cui? spolia retulerat suppliciter offerente nichil penitus acquieuit attingere. Dauid etiaz q pcipiēte moyse ut inimicis talio redderet. nō solum hoc non fecit. verū etiam cordis affectu complexus est psequentes. et p his domino pie supplicās etiam lugubriter fleuit Ita heliam et hieremiā pbam? non fuisse sub lege. qui cū licito vti cōiugio absq reprehensione potuerint. virgines tamen pseuerare maluerūt. Quapter scire debem? nos a quib? iam non exigit legale mandatum. sed quibus euāgelic? quotidie intonat sermo. Si vis perfectus esse ꝛc. cū decimas de substāciis nostris offerimus deo. adhuc quodāmodo sub legis sarcina detineri. et necdū ad euāgelicū illō vastigiū pueniss se nos cōstat. quod ob tempantes sibi non tātum pſentis vite beneficiis. sed etiā futuris pmiis nnmerat. Nec īmerito Non enim tā laudabile est si ab illicitis qp si etiaz a licitis temperemus et his pter eius reuerentiā non vtamur qui ea nobis pter infirmitatem nostraz vtenda permisit. Itaq si etiā hi qui decimas fructuū suor fideliter offerentes pceptis domicis ātiquioribꝰ famulāē. nec dum possunt euāgelicū culmen ascendere. illi qui necdū hec quidem faciunt quātū ab eo absūt manifestissime puidetis. Quib? auditis beat? theonas īextinguibili desiderio euāgelice perfectiōis accensus est. hūiliatus atq cōpūctus. cōiugē ad desideriū simile puocare cepit. et ut deo pariē in sanctionia et castitate seruirent. diurnis noctur nisq fletibus admonere. astruebat non licere cui qp eius se boni extorrem facere quod didicisset. maioriq esse noxe despicere cognitā bonitatē qp incognitam non amare. Adijciebat quoq. Agnosco et veneror et adiutricē meā domini michi sētētia deputatam. nec a me separo dūmodo sis et ipsa quod cōditor esse te uoluit. si vero non in adiutoriū esse uolueris sed in deceptionem. xpi ore plaram sententiā viriliter apphendam. ut me a spū ali bono nulla carnis auellere possit affectio. Cunq ergo his et huiusmōi verbis. mulieris non flecteretur intentio. si ego te inquit theonas a sed'o abstrabere non possū. nec tu me sepabis a christo Confestim omni mūdana facultate nudat? ad monasteriū peruolauit. vbi splēdore sāctitatis et humilitatis enicuit Nemo aūt existiet nos hec ad puocāda cōiugiorū diuorcia texuisse. sed ut lectori initium cōuersionis quo tant? ille vir deo dicatus est fideliter panderemus. cui etiā aplicaz collata sunt signa virtutum. CX Q ieiunia et alia huiusmodi p loco et tempore seruanda sunt et moderanda.

Igitur theonas cū diebus quīqgesime nostram cellulam visitasset. humi paululum cōsedentes cepimus pereūctari. cur apud eos tanta obseruātia caueret. ne quis totis diebus. l. usq ad horaz nonam ieiunare psumeret. Ad hec ille. Oportet quidem nos cōsuetudinē maiorū custodire. etiam nō pcepta ratione. Verūtamen quoniā causas huius rei vultis agnoscere. temp? est omni rei sub celo tempus plorādi. et tempus ridendi. ꝛc. Principali aūt bono ita nīlū oportz esse vacuū temp? ut sine eo cuiq esse nō liceat. Itaq siquis in fratris aduentu in quo xp̄m debet hūanitate reficere. vl cū defectio et ībecillitas carnis reparationem viriū esce perceptione deposcit. vl cū temp? festiuitatis escarū cōgruū uotum indulget. ieiuniorū rigidaz obseruantiā indirupte voluerit retinere. necesse ē ut non tam religiosus qp incōdit? atq irrationabilis habeatur Non enim pcepta uirtutū in quibus vtiq bonū est principale ppter ieiunia sūt tenenda. sed potius ieiunia ppter illa. Talem ergo definitionem sup ieiuni qualitate iugiter retinentes ita id nobis cōgruū nouerimus. si in eo temporū ratio. si qualitas si mensura seruetur. nec ita ut in ipso spei nostre terminū defigam?. sed ut p ipsū ad puritatem cordis et aplicam caritatem peruenire possimus. Nūquid aūt ait possunt filii sponsi lugere qdiu cū illis est sponsus ꝛc. Hec verba pprie tempus ostendunt in quo post resurrectōnē per. xl. dies domino cum discipulis epulāte. ieiunare illos quotidiane eius pſentie gaudiū nō sinebat Illas autem ieiuniorum victimas quas nobis

violenta viscerū cōuulsione icōsiderate extorquē
tes domino recte offerre nos credim? ille qui di
ligit misericordiam et iudicium execratur dicens
Ego domin? diligens ius et odio habens rapinaz
in holocausto ¶ CXI ¶ De p̄miciis et decis spūa
liter offerendis.

Illos etiam qui oblationū id est officiorū atqz a-
ctuum suoz p̄cipua ad uotum carnis ac us? ꝓpri
os p̄sumentes reliquias eorū domino ac minimaz
deferūt portionem velut opaios fraudulētos ser
mo diuin? ita cōdemnat. Maledictus qui facit o-
pera domini fraudulenter ꝛc. Itaqz qui substātiaz
nostrarū omniūqz fructuum decias offerre p̄cipi
mur multo magis necesse est ut ipsi? quoqz cōū
sationis nostre et humane usus opumqz nostroz
decimas offeramus que pfecto in supputatōne q̄
drageſime euidenter implentur. Omniū enim di
erū numer? quibus reuolut? mundum ānus iclu
ditur xxxvj semis dierū numero decimaē. Quid
vero de p̄miciis dicā quas ab omnib? qui xp̄o fid
liter famulātur quotidie certū est exhiberi. Nā cū
expgefacti a somno et quasi rediuiua post sopo
rem alacritate surgentes p̄sq̄ motū sensus ulli?
corde cōcipiant vel memoriā aut curam rei fami-
liaris admittant cogitationū suarū ort? atqz prī
cipia diuinis cōsecrāt holocaustis quid nisi p̄mici-
as vere suozū fructuū p sūmū sacerdotem ihesū
xp̄m ꝓ usu vite huius et imagine quotidiane re-
surrectionis exoluūt. Quiqz etiā a somno excita
ti hostiā iubilationis sue deo similiter offerentes
primo lingue sue motu ipsum inuocantes immo
lant deo sui oris officia. Cui etiam pari deferunt
modo p̄ma manuū suarū gressuūqz libamina cum
e cubilibus cōsurgentes in oratōne cōsistūt et p̄-
sq̄ in ꝓpriis cauis mēbrorum suozū fūgāē offi-
cio nichil sibi de ministerio eorū ante decerpunt
sed ad ipsi? honorem ꝓmouent gressū atqz in ei?
laudationem defigūt incuruationez genuū et toti
us corporis pstrationem psoluūt. Illud enim ali
as implere non possumus p̄ueni in maturitate et
clamauiē nisi ut post quietē somni in hanc lucem
velut e tenebris reuocati de vniuersis officiis mē
tis et corporis nichil omnio ī nostris p̄sumere ne-
cessitatib? audeamus. ¶ CXII ¶ Q? pfectis nō
est lex ip̄osita quia cōmunia supgrediūē p̄cepta.

Poro quadrageſime lege qui iustus atqz
pfectus est non tenet nec exigui huius
canonis subiectione cōtentus est quē p
fecto illis qui p totū anni spaciū deli-
ciis vel negociis secularibus implicātur ecclesiaz
p̄mcipes statuerunt ut vel hac legali quodāmo
do necessitate cōstricti bis saltez diebus domio ua
care cogerent ac diez vite sue quos totos q̄si fru
ctus quosdā fuerant uoraturi vel decimas domi-
no dedicarent Ceterū iusti quibus lex non est po
sita quiqz spūalibus officiis nō exiguā illam id ē
decimā partem sed totū vite sue temp? impēdūt
quia liberi sunt a decimaz legaliū fūctione idcir
co si eos supueniens honesta et sancta necessitas
coartauerit audent stationē ieiunij absqz ulla dis
ceptione laxare. Non enim ab eis decimarum exi
guitas mutilat qui omnia sua domino secū pit ob
tulerūt. Q? pfecto absqz sūmo fraudis reatu fa-
cere ille non poterit qui nichil volūtarie offerens
deo inexcusabiliter soluere decimas suas legis ne-
cessitate cōpellitur. Quapter liquido cōprobatur
pfectum esse non posse famulū legis qui tantū ul'
illa que p̄hibentur cauet vel illa que p̄cipiūē exe
quitur sed illos vere esse pfectos qui etiaz bis q̄
a lege cōcessa sūt non vtūtur. Quicūqz vero pfe
ctionis euāgelice plenitudini subiect? esse nolue
rit non ignoret se q̄uis baptizatus sibi videatur
aut monachus non sub gratia sed sub legis uin-
culis p̄peditum peccati pondere p̄grauari.

¶ CXIII ¶ De diuersis causis stimulorū carīs
¶ Ex libro quinto.

Ester ardor me? pfect? est nā vtiqz et
ipse nunc mente torperem nisi me uester
feruor ad recordatōnem rerū spūaliū
suscitaret quodāmō dormitātem. Hoc
enim ni fallor inquisitio uestra cōplexa est cur in
terdū districtius abstinentes afflicto exhaustoqz
corpore in entiuis acriorib? urgeamur ita ut ex
precti reperiam? nos humorū naturaliū egestio
ne respersos. Huius ergo infestatōis triplicē cau
sam nostri p̄oidere maiores. Aut enim escaz sup
flua nimietate cōgerīē aut per incuriā mentis ela
bitur aut inimici illudentis insidiis ꝓuocaē. Pri-
mum igiē gule viciū banc redūdantiā obsceni hu
moris extrudit nam et cū districtōris abstinentie
tempore statū polluit puritatis non de p̄senti vt
putatis media sed de nimietate p̄terite satuitatis
effundiē Qō enī p uoracitatis ingluuiem cōcretū
est in medullis necesse est ut per pruritū vel cer
te per ignorantiaz q̄uis magno ieiunio tabefacti
corporis egeraē. Quāobrem nō solū lautioribus ē
epulis astinendū sed etiā a uilioribus cibis equa-
li est abstinentia temperādū imo etiā ipsi? panis
et aque satietas est cauēda ut possit diu in nobis
acquisita corporis puritas permanere atqz imita
ri quodāmodo intemeratā spūs castitatez licz nos
necesse sit cōfiteri interdum etiā absqz ulla mētis
industria vel tempeie corpoz vel etatis p̄terite
maturitate quosdā rarius sordidari vel certe flux
us istius egestione non polluī. Sed alterius meri
ti est qui pacem inerti facilitate cōsequitur alte-
rius qui triūphum gloriosis virtutib? p̄mereē. Se
cūda impuri illius pfluuii causa est si mens spūa
libus studiis atqz exercitiis vacuata quendā sibi
segnicie situm per cōsuetudinem cōtinui teporis
adduxeit aut cū sordidaz cogitationū minucias n̄
cauens ita illam puritatez segniter cōcupiscit ut
omnem perfectōis et castimonie sūmā in sola cre
dat exteriozis homis castigatōne cōsistere. Cuius
erroris atqz secordie vicio cōsequēter eueniet vt
non solum multimoda cogitationū peruagatio in
uerecūde atqz p̄aciter secretum irrūpat mentis.
Sed etiā p̄stimaz omniū passionū intra eaz semina
perseuerent. Que q̄diu in eius abditis delitescūt
q̄uis rigido corporis ieiunio castigetur tamē ni
chilomin? dormientem illecebrosis fātasmatib? in
quietāt. Quaruz inq̄etatione ante legitimi tempo
ris cursum nō iaz ex nature necessitate sed nec ad
huc ex fraude nequitie spiritalis obsceni eliciunē
humores. Ideoqz in p̄mis discursus sūt sensuum
coercendi ne mens istis excessibus assuefacta ad
fediora incitamenta luxurie somniās pertrahatur
Tercia causa est cum cōtritione cordis et corpo-
ris perpetuā castimonie puritatem optam? acq̄re
re sed nos fraudulētissimi hostis īpugnat īuidia
dum illis p̄cipue diebus quibus maiore integrita
tis merito desideramus diuino placere cōspectui
simplicis fluxus illius egestione nos polluit vt
a sacrosācta ꝓmuniōe nos deterreat licz ī quosdā

incipientium ob hoc dyabolica factõne hc eueni re credatur illusio · ut cum eos intensiozib9 ieiuni is studere cognouerit · omnes eozũ conat9 hac ar te subuertat · ut dum se non solum nichil ad puri tatem cozpozis districtioze ieiunio pfecisse verũ etiam grauius sentiũt fuisse pulsatos · magistram incozruptionis ac puritatis aletricẽ · abstimentie distrinctionem · tanq̃ emulam phozzescant

CXIIII Q̃ non semper p carnis pollutiõe sit abstinendum a sacra cõmuniõe

OMni quidem industria quãtuz in nobis est studere debemus · ut castimonie puritatez illo vel maxime tempe teneam9 quo venerãdis assistere optamus altari bus · Verũ si hostis ille nequissim9 ut nobis celes tis remedii subtrahat medicinã custodiaz sopite mentis illuserit · ita dũtaxat · ut nullo reph̃ensibili interueniente pruzitu · nullo oblectatõnis cõtami nemur assensu · seo egestione aut naturali neces sitate ppulsa · aut certe dyabolica ipugnatiõe abs qz sensu voluptatis elicita ad impedimẽtũ nostre sãctificationis obtenderit · possum9 et debem9 ad gratiã saluaris cibi cõfidenter accedere · Si uero nostro vicio hec fuerit egesta cõcretio · illud apli cum formidemus · Qui mãducauerit panem et bi berit calicem domini indigne ẽ · Nouimus fratrẽ qui cũ castimoniã cozdis et cozpozis sũma circum spectione atq; hũilitate pmeritã iugiter possidẽ ac nequaq̃ nocturnis ludificatõibus temptareẽ · quotiens cũq; se tamen ad pcipiendã cõmunionez dominicam pparasset · imũdo fluxu dormiens feda batur · Qui cum multo se tempe a sacrosãctis mi steriis trepidus abstineret · tandem hanc ad seni ozes detulit q̃stionem · remediũ impugnationũ ac doloris sui medicabili eozũ cõsilio cõsecuturuz se esse cõfidens · Sed cum p̃mam causam morbi hui9 spũalium medicoz doctrina discuteret · que solet ex abũdanti ciboz psũptione descẽdere · eãq; me morato fratri depbenderent non messe · inquirũt de secũda causa discutiẽtes ne aime forsan culpa caro exhausta ieiunio impuris illusionib9 urgere tur · quib9 etiam districtissimi viri cũ paululũ ela ti de sui cozpozis fuerint puritate p superbie vici um polluũtur · qua causa in fratre non depbensa · ad terciã recurrentes occultas dyabolice factiõis insidias puiderũt · pbanteq; nec anime culpã esse nec carnis · sacrosãctis eum epulis debere misceri cõfidentissime censuerũt ne p hanc fraudem medi cina remedii salutaris impetuũ fraudareẽ · Quo facto omnis dyabolice factionis scena detecta ẽ ut mox virtute dñici cozpis pregente · illa pterite illusionis cõsuetudo cessaret · Vt ergo fallax ima ginatio somni oz illectrix egestionis impure · uel impetuũ vel certis mensibus ignoreẽ · post illaz fidem qua de dei specialiẽ gratia puritatis donuz iugiter sperare nos cõsueuit · esce potuq; nimie tas ẽ castigãda · quorũ rõũdãtia huiusmõi humo res ppensius gigni necesse est · qui q̃ cõcreti non possunt nõ egeri · ita ad nature ipi9 legem possũt ppelli · ne sub occasione cuiuscũq; pruritus atq; il lusionis emergãt · In qua nobis castimonie purita te fũdatis peccatũ in nobis iam non dominaẽ · In terioris enim fotu ac pabulo puritatis sũmistra ri necesse est etiam exteriori homini castitatez · Et ideo fatue ille virgines glozioso sponsi thalamuz non meruerũt intrare · que integrũ spũm sanctum suũ et animã et cozpus sine querela in die domini non seruauerũt

CXV Q̃ a culpis venialib9 nemo p̃ter xp̃m sit immunis ·

MVltos quidem esse sãctos ac istos nega re non possum9 · seo inter sanctũ et ima culatũ multa distãtia est Aliud est enim esse quẽpiam sanctũ · i · diuino cultui cõ secratũ · hoc enim nomen non solũ homínib9 seo e tiam locis et vasculis templi atq; lebetis scriptu ra attestãte cõmune est Aliud est esse absq; pecca to quod vnius domini nostri ihesu xp̃i singulariẽ cõuenit maiestati · De quo etiam apl'us velut pre cipuũ quid ac speciale pnũciat dicens · Qui pec catum non fecit · Hac ergo sola ab hominibus no bis exceptione distinguiẽ · quia nos nõ absq; pec cato · illum sine peccato cõstat fuisse temptatum · Quis etenim hoim q̃uis fortis atq; bellator sit · hostibus tamẽ telis plerũq; non pateat Quis ue lut impenetrabili carne circumdatus · tantis preli ozum periculis sine piculo misceaẽ Ille solus spon sus p̃ filiis hominũ · cõditionem mortis hũane cuz vniuersa carnis fragilitate suscipiens · nulli9 ẽ un q̃ sordis maculat9 attactu · Ceterũ iustos ac san ctos uiros non imunes a culpa esse manifeste scri ptura pnũciat dicens · Septies in die cadit iust9 ẽ · Nec iusticie eius p̃iudicãt lapsus fragilitatis humane · quia multũ interest inter sancti et pecca toris hominis lapsũ · Aliud enim est admitteẽ mor tale peccatũ · et aliud cogitatione que peccato nõ caret p̃ueniri · vel ignorãtie aut obliuionis agi er rore · aut facilitate ociosi sermonis offendere · aut ad punctũ in fidei theoria aliquid hesitare · aut sũ tili quadam cenodoxie titillatione pulsari · aut ne cessitate natura aliq̃ntisp a sũma pfectione recideẽ Hec enim sunt · vii · lapsuũ genera in quib9 uir sã ctus licet nõnũq̃ cadat · tamen iust9 esse nõ desi nit · Apl'ozũ eximi9 petrus · quid aliud credẽdus est fuisse q̃ sãctus · p̃sertim quando ei a dño dice batur · Beatus es simon bariona · Et tamẽ p9 pau lulum cum ignozãs misterium passionis · tãte ve litati humani generis imscius obuiaret dicens · ab sit a te · merebaẽ audire · Vade post me sathanas ·

Germanus · Quomodo ergo beato paulo quẽ ad sũmum pfectionis culmen certum est pueniss illud poterit cõuenire q̃ dicat · non enim facio bo num quod uolo ẽ Theonas · Intrantem me tu tissimum silentii portũ rursus ad imensũ pfundis sime q̃stionis pelagus reuocare conamini Sed hic interi taciturnitatis anchozã iaciem9 · vt cras fla tu p̃speri spũs explozato disputationis vela pan damus · **CXVI** De excellentia et p̃spicuita te vite cõtemplatiue · Ex libzo sexto ·

REuersa igitur luce ita affatus est · Quid sit p̃cipaliẽ bonum quod apl'us nõ po tuerit pficere cuz vellet diligenti9 inda gemus · Est enim bona castitas · laudabi lis cõtinentia · mirãda prudentia · larga hũanitas · circũspecta sobrietas · modesta tempantia · pia mi sericozdia sancta iusticia Que omnia in apl'o pau lo eiusq; cõsozcibus ita plena atq; pfecta fuisse n dubium est · ut virtutũ potius q̃ verboruz magi sterio ab eis religio docereẽ · Sed vna et sola the ozia · i · cõtemplat.o dei cui merito omnia iustifica tionum merita · vniuersa virtutuz studia postpo nunẽ · et eius cõpatione fuscantur Bonũ ergo hoc sũmum · i · dei cõspectu fruí et christo iugiter inhe rere · ut pfecte apl'9 possit adipisci dissolui optat a cozpoze · quod caducũ et multis fragilitatis sue

necessitatibus impeditū non potest a seculi cōsor
tio penitus auelli · Quod enim tam primax sāctō-
rum studiū · quod tam arduū potest esse ꝓpositū
cui non aliquādo ille versutus insidiator illudat ·
Quis ita solitudinis secreta sectatus est · ut nūq̄
cogitationibus supfluis labcret̄ · Quis tam fami
liaris est deo tam ꝑ cōiunctus · qui aplicum illud
imperiū · quo sine intermissione orare nos p̄cipit ·
vel vno die se gaudeat executum Que licet omia
nōnullis q̄ sūt grauioib? viciis inuoluti leuia atq;
a peccato pene aliena videant̄ · scientibus tamē p
fectionis bonum · etiā minimaq; rerū multitudo ḡ
uissima est · multisq; sibi maculis vidēt̄ aspergi si
non dicam vane cogitationis impbitas ī atria mē
tis irrepserit · sed uel psalmi qui dicendus ē re-
cordatio orationis tempore intētionem supplican
tis auertit · Si enim inquiūt cum a quolibet sublī-
mi homine non dicā ꝓ vita ac salute nostra · sed e
tiam ꝓ alicui? lucri cōmodo supplicamus · totam
in eo mentis et corporis aciem defigentes de nu-
tu eius trepida expectatione pendem? · nō medi
ocriter formidātes · ne q̄ forte meptū aut incōgru
um verbū misericordiā audientis auertat · tum de
inde si nobis in foro cōstitutis assistēte ecōtra ad
uersario ī medio oflictu tussis screatus risus osci
tatio somnus obrepserit · q̄nta in pniciem nostraq;
vigilātissimus inimic? seueritatem iudicis cōmo-
uebit inuidia quātomagis cum illi occultorū om-
niū ognitori ꝓ īminenti ppetue mortis pclo sup
plicamus · p̄sertim cū e diverso callidus seductor
pariter et criminator assistat · intenta atq; solicita
oratione iudicātis pietas implorāda est · Nec leui
peccato astringitur · qui p̄cez deo fūdēs sb̄ito a cō
spectu eius quasi ab oculis non videntis nec au-
dientis · cogitationis impbe vanitatem secut? ab
scesserit · Illi aūt qui oculos cordis sui cōtegunt
crasso velamine viciorū · uix in recessib? pectoris
sui etiā illa que magna et capitalia sūt crimina cō-
templantur · et inuerecūdis semp cogitationib? e-
uagātes · nec dolere norūt cū ab illa cōtemplatiōe
que singularis est distrabūtur · nec habent quod se
doleant amisisse

CXVII

Q ea q̄ impfectis
inculpabilia videntur pfecti grauia in se reputāt

Nec sane nos in hūc errorem causa p̄cipi-
tat quia a namartheti · i · impeccātie ipi?
virtutem penitus ignorātes · existimā?
nullā oīno culpaz ex istis ocōsis ac lubri
cis cogitationū ex cursib? nos posse cōtrahē · sed
hebetudine stupefacti · et velut cecitate pcussi ni-
chil in nobis nisi capitalia crimina cōtemplamur ·
eaq; tātūmodo credim? euitanda que legū quoq;
secularium seueritate dānantur · a quib? si nos īmu
nes vel paululū senserimus · nichil nobis īesse pec
cati ꝓtimus arbitramur · Proinde ab illo uidentiū
numero segregati quia minucias multarū sordiuz
que intra nos aggeste sūt non uidēm? · nequaq̄ sa
lubri cōpūctione mordemur si sensū nostrū īter
pellauerit egritudo tristicie nec dolem? vane gloi
e subtili suggestione pulsati · nec de emissa tardi?
vel tepidius oratōne deflem? nec reputamus ad
culpā cū psallentib? vel orātibus nobis · aliquid a
liud q̄ ipa oratio vel psalm? occurrerit · nec illud
horremus ꝙ multa que vel loqui vel agere coram
hominib? pudet · non erubescim? vel ad horā cor
de cōcipere quod diuino nouimus patere conspe
ctui · nec feriri nos ullo credimus detrimento · cū
derelicta memoria dei corpea cogitam? · ita ut no
bis satis cōgrue salomonis illud aptetur eloquiū
Ferierūt me sed non dolui ⁊c̄ Ecōtra bi qui sūmā
totius voluptatis et gaudij et beatitudinis sue ī
diuinarū ac spūalium rerū tātum cōtemplatōe cō
stituūt · cū ab ea vel inuiti vel paululū violētis co
gitationib? abstrahūtur velut qōdam in se sacrile
gij genus p̄senti penitudinis puniūt ultione · ac
vilissimā creaturā ad quā sit detorrtus mentis ītui
tus creatori suo se p̄tulisse lugentes · pene impie-
tatis sibi crimen ascribunt · et quidq̄d ab illo uero
lumine mentis aspectū retrahit execrētur · fastidi
unt ergo uniuersa in quib? mūdus iste uersatur ·
Sed impossibile est ut non ad ea vel breui cogita
tionū rapiant̄ excessu · nullusq; etiam nūc hoīm ex
cepto saluatore nostro naturalem ꝓuagatōnē mē
tis ita defixus semp in dei cōtemplatōne cōtinuit
ut nūq̄ ab ea raptus mūdane cuiusq̄ rei delecta
tione peccaret · dicente scriptura · Sidera ipa non
sunt mūda in cōspectu eius · et inter sāctos eius
nemo īmutabilis · Cum ergo semetipos quotidie
sentiant sācti terrene cogitationis pondere p̄gra
uatos ac illa mentis sublimitate decidē · et īuitos
imo etiam nescientes in legē peccati mortisq; trās
duci · habent ꝓfecto ꝓ quibus ad deū iugiter in
gemiscāt · et in veritate humiliati atq; cōpuncti ·
ad gratiam dei qne impios iustificat cōuolantes ·
cum apl'o prestant̄ Infelix ego homo quis me libe
rabit de corpore mentis huius ⁊c̄ Et cōdelectant̄
quidem legi dei secūdum interiorē hominē · q̄ uisi
bilia vniuersa trāscendentes conant̄ deo sēper uni
ri sed vident aliam legez in mēbris suis · que repu
gnat legi mentis eorū ⁊c̄ · Vere enim lex peccati ē
q̄ humano generi p̄uaricatō induxit · quia maledi
cta terra in opibus tuis Que terra p ost agnitōez
boni ac mali · cogitationū spinas cepit ac tribulos
germinat̄ · quaruz aculeis · naturalia virtutū semi
na p̄fodantur · ne illū panem qui de celo descēdit
quiq; cōforrtat cor hominis edere absq; vult? no
stri sudore possimus ·

CXVIIII

Qualiter
hoc corpus mortis aggrauat animam ·

Hoc ergo ineuitabile corpus est mortis
in quod pfecti quiq; qui gustauerūt q̄
suauis est dom̄? quotidie reuoluti · sē
tiūt cū ꝓpheta q̄ malū sibi et amaruz sit
discedere a domino deo suo · Hoc est corpus mor
tis quod a celesti eos intuitu retrahās ad terrena
deducit · quod psallentes eos atq; orationi p̄stra
tos vel humanas effigies uel sermones vel negoti
a vel actus facit supfluos retractare Hoc est cor
pus mortis quod uolentes deo iugiter inherere p
fectōnem tamē huius boni quia mortis corp? ob
sistit inuenire non possunt Sed faciūt malū quod
nolunt · i · traducūtur mente etiā ad illa q̄ ad pfe
ctum virtutū nō p̄tinent · Idcirco quotidianis su
spiriis sācti omnes ꝓ hac substātie sue fragilitate
cōpuncti · dum cogitationū varietates et cōsciē
tie latebras pscrutant̄ · suppliciter clamant · Nō in
tres in iudiciū cum seruo tuo ⁊c̄ · Et illud · Quis
gloriabitur castum se habere cor · Et ita infirmam
hominū imperfectāq; iustitiā · ac misericordie dei
semper indigētem indignā esse sentiūt · vt vn? ex
his cuius iniquitates et peccata deus misso de al
tari ignito verbi sui carbone purgauit · post illam
mirificam cōtemplationem dei · post intuitū subli
mum seraphim · et reuelationem sacramētoz cele
stiū dicat · Ve michi quia vir pollutus labijs ego
sum · Orans quoq; non iniquoz tantum sed etiam

iusto ꝛ plebem generali supplicatione cõplectitur dicens · Facti sumus ut īmũdi oĩes nos ꝛc̃ Quis quis itaq; anamartheton · i · īpeccãtiã nature ascribit humane · non manib9 verbis sed cõsciẽtie sue nobiscũ testimonio ac ꝓbatione cõfligat · et siqui dem ut nõ dicam ãplius vnã sinaxim sine vlla uerbi uel facti vel cogitationis interpellatione se deꝓhenderit celebrasse · absq; peccato se esse ꝓnunciet · Proinde quia his omnibus ociosis ac supfluis rebus velocem humane mentis excursũ fatemur carere non posse · ꝑ hoc vtiq; cõsequẽter sine peccato nos nõ esse veraciter cõfitemur · Quãto enĩ magis ꝓfecerit mens hũana · et ad sinceriorẽ contemplationis peruenerit puritatez · tanto se īmundiorem quasi per speculũ sue puritatis īspiciet · quia necesse est ut dum animus ad sublimiorem se tendit īntuitũ · et maiora q̃ agit ꝓspiciens concupiscit · illa in quibus est ut inferiora semper ac viliora despiciat · Plura siquidem denotat sinceriorem obtutus · paritq; maiorem reꝓhensionis dolorem irreꝓhensibilis vita · et multiplicat gemitus atq; suspiria emendatio morũ et emulatio attenta uirtutum · Nemo enim illo īm quo ꝓfecerit gradu potest esse contentus · et quãto quis fuit mente purgatior · tanto se sordidiorem videns magis humilitatis q̃ elationis īueniet causas · Quãtoq; ꝓtinacius ad sublimiora cõscenderit · tanto amplius pꝫuidet sibi supesse quo tendat Deniq; qui carnem suã crucifixerũt cum vicijs et cõcupiscentiis et ꝺ bus vere crucifixus est mũdus · cum de cordibus suis non solum radicitus vicia vniuersa conuulserunt Verũ etiã cogitationes ac memoriã peccatorũ conenẽ excludere · nichilomim9 tamen quotidie fideliter ꝓfitenẽ · ne vna quidẽ hora sine macula se posse esse peccati CXIX Q ꝓꝑ venialia nõ oportet quẽq̃ a sacra cõmunione se subtrahẽ

NEc tamen ex eo debemus nos a dominica cõmunione suspẽdere quia nos agnoscimus peccatores · sed ad eam magis ac magis ẽ ꝓpter animi medicinã et purificationem spũs auide festimandũ · Verũtamen ea hũilitate mentis ac fide · ut indignos nos ꝓceptione tante gratie iudicantes · potius nostris remedia vulneribꝰ expetamus · Alioquĩ nec aĩuersaria quidem digne pꝫmenda est cõmunio · ut quidã faciũt qui in monasteriis cõsistentes ita sacramentoꝝ celestiũ dignitatem et sãctificationem ac meritũ metiuntur · ut estiment ea non nisi sãctos et īmaculatos debere pꝫmere · et non potius ut sãctos mũdosq; nos sua ꝓticipatione ꝓficiant · Qui ꝓfecto maiorem arrogantie pꝫũptionem quã sibi declinare videnẽ īcurrũt · quia vel tunc cum ea ꝓcipiũt dignos se eorum ꝓceptione diiudicant Multo autem iustius est ut cun hac cordis hũilitate qua credimus omni tempore et fatemur illa sacrosãcta misteria nũ q̃ ꝑ merito nos posse cõtingere · singulis ea dominicis ob remediũ nostraꝝ egritudinũ pꝫumamus q̃ ut vana pꝫuasione cordis elati vel post annum dignos eorũ ꝓticipatione nos esse credam9 · Qua ꝓpter ut hec mteligere et fructuose tenere possimus misericordiam domini ut nos ad perficiẽda hec adiuuet attenti9 implorem9 · que nequaq̃ ita ut hũane cetere artes pcedente quadaꝝ ratiõe uerborũ sed actu potius et expientia pẽũte discũtur queq; rursũ nisi tam collatõnibus spiritaliũ viro rũ frequenter examinata fuermt et polita q̃ documentis et quotidiana expientia solicite ventilata · aut absolescunt incuria · aut ociosa obliuione ꝺpeunt · CXX Collatio abrahã de omnimoda solitudine appetenda · Ex libro septimo ·

ULtima collatõ abbatis abrahã xp̃o fauẽte pcuditur · Ad quez impugnationem cogitatõnũ nostraꝝ anxia confessione ꝺtulimus qua ad repetendam ꝓuincia nraz aĩmi estib9 urgebamur · Hinc etenĩ nobis maxiama desideriozz nascebaẽ occasio · q̃ tanta religione atq; pietate parentes nostros p̃ditos recordabamur ut eos nequaq̃ impedituros nostrũ ꝓpositũ pꝫmeremus · quo ꝺq; pfectũ magis ex illorũ essem9 assiduitate capturi nullaq; nos corporaliũ rerum solicitudine occupandos · illis affatim oĩnẽ cũ gaudio p̃bitionem nostre necessitatis explentib9 · Insuper etiam spe manium gaudioꝝ animũ pascebamus · credentes fructũ nos maximũ pcepturos ꝺ cõuersione multorum qui velut nostro essent aduiam salutis exemplo ac monitis dirigendi · Tum p̃terea ipsorũ locoꝝ situs in quib9 erat maioribꝰ nostris anita possessio ipsaq; amenitas iocũda regionum ante oculos pingebatur · q̃ congrue soli tudinis spaciis tenderetur · ita non solum delecta re monachum possent secreta siluarum · sed etiam maxima victus cũctis p̃bere cõpendia · Que omnia seni cum secũdum fidem cõscientie nostre supliciter panderemus · tacitus ille diuq; cũctat9 atq; ad extremum grauiter ingemiscens ita respondit · Nec dum nos drsideriis renũciasse mũdanis nec mortificasse cõcupiscentias p̃stimas cogitationum uestrarũ ꝓdidit infirmitas · Nã sicut desideram cordis uestri desideriozz uestrorũ quagatõ pꝫtestatur · hanc pegrinationem ac parentũ absentiã q̃ mente potius suscipere debuistis carne tãtum modo sustinetis · Ideoq; uos illa ocii egritudie sẽtio laborare que in puerbiis ita notatur · In desidriis est omnis ociosus · Nã et nobis potuerãt hec que cõmemorastis carnaliũ cõmodoꝝ non deesse cõpendia · nisi nobis illa sentẽtia saluatoris occurreret · qui non reliquerit siue oderit patrez et mꝛẽ · Potuimus eciã cellulas saltem nostras sup̃ nili fluminis alueum collocantes aquã habere pꝫximum · ne eam a quattuor milibus passuũ nostris cogeremur deferre cuicib9 · nisi nos ad tolerãtiaz laboris istius īdefessos beat9 apl'us reddens hoc iugiter animaret eloquio · vnusquisq; ꝓpriaz mercedem accipiet secundum suũ laborem · Nec ignoramus esse nõnulla etiã in regionibus nostris amena secerta in quibus pomoꝝ copia · et ortorũ gratia necessitati corporũ expedirent · nisi impingẽdã nobis illam exꝓbrationem uereremur · quia rcepisti cõsolationem in vita tua · Sz despectis illis oĩbus his tãtum squaloribus delectamur · vniuersisq; deliciis horrendam solitudinis istius p̃ferim9 uastitatem · Parũ est enim renũciasse monachũ semel · id est · in ꝓmordio cõuersionis sue cõtempsisse p̃sentia · nisi quotidie eis renũciare perstiterit · Idcirco ei qui de interioris hominis puritate solicitudinem gerit · expetenda sunt ei loca que mẽtez eius nulla ad culture distensionem ubertatis sue fecunditate solicitent · nec de cellule fixa statiõe p turbent · Non enim cogitationũ suaꝝ tempestatibus obuiare iugi solicitudine ac perseueratiõe didicerũt · qui sub diualib9 quotidie operib9 ꝺsudãtes · tota die sb̃ aereis ianitare ñ solũ corpore · verũ etiã mẽte puolitãt et cogitatõnes suas cum mobilitate corpea passim ī apta diffundunt

CXXI Q̄ figendum sit et corpus in loco et mens in deo.

Nec mirū si in cellula quis residens quasi intra artissimū claustrū cogitationibus cōgregatis · cum foras p̄gredi ē̄ axietatum multitudine suffocetur · que de carceribus habitaculi cū homine p̄rūpentes · cōtinuo velut equi effrenes in diuersa p̄uolitant · Cū vero ad cellam p̄priam remeāt · grauiores excitat stimulos ip̄a mueterate licētie cōsuetudo · Hi ergo qui necdum possūt vel nouerūt volūtatum suarū instigationibus reluctari · cū accidia pectus in solicū uehementi? impugnante intra cellā fuerint anxiati · si p̄grediendi sepius libertatem sibi remissa districtōnis lege cōcesserint · acriorem aduersum se pestem hoc ut putant remedio suscitabūt · sicut gelidissime aque haustu vim internarū febrium q̄dam restringere posse se credūt · cum utiq; accendi ex hoc estum illū cōstet poti? q̄ sedari · Siq̄dē momentaneā illam releuationez multo grauior cō sequitur afflictio · Quāobrem ita omnis monachi intentio in vnū semp est defigenda · cūctarūq; cogitationū eius ortus atq; circūitus ad ip̄m i · memoriā dei strenue reuocandi · uelut siquis absidis camerā uolens in sublime cōcludere · subtilissimi illius centri lineā iugiter circūducat · ac secūdū certissimā normam omnem rotūditatis parilitatē et structure colligat disciplinā · aliter indecorā i cor de suo atq; indignam spūisancto domū cōtinuoq; lapsurā imprudenter attollit · non glorificād? beatifico habitatoris hospitio · sed ruina constructionis sue lugubriter opprimendus ·

CXXII Q̄ quedā facta p̄fectorū nō sūt infirmis trahenda in exemplum · Germanus

Parentum vicinā quā nec uos nimiū respuistis cur tanto opere a nobis debeat euitari · non satis claret · Abraham Nōnūq̄ mala ex bonis r̄bus sumi uidētur exempla · nam siquis eadem agere non eodem affectu atq; p̄posito aut dissimili v̄tute p̄sūpserit p̄fecto exinde laqueū deceptionis ac mortis incurrit · unde aliis eterne vite fructus acquiritur Qō puer dauid gigāti illi in certamine p̄parat? haud dubie ptulisset · si fortissimis saulis armis fuisset inductus · et non tam prudenti discretione congrua adolescentie sue arma genera delegisset Quam mensurā viriū suarum cōsiderare cōuenit vnūquēq; nostrū · Non enim quia bona est anachoresis · vniuersis eam cōgruam cōprobam? · Nec quia institutionem cenobiorū uel curā fratrū sanctam atq; laudabilem merito p̄fitemur idcirco ab vniūsis eam expetendā esse censemus · Proinde p̄mus regionis vestre atq; huius inter se pensanda sūt instituta · deinde vires hominū iugi vl' virtutū ul' viciorū assiduitate collecte diuersa inuicem lācertutināde Fieri etenim potest ut quod alteri? gētis homini arduū atq; impossibile est · hoc aliis insita cōsuetudo quodāmodo uertit in naturā · Itaq; diligenter expēdite vtrū in illis torpidis ut fama est regionibus · et velut frigore nimie infidelitatis obstrictis · hanc nuditatem sustētare possitis Nostris enim istam p̄positi fortitudinez naturaliter quodāmodo indidit sancte cōuersionis ārtiquitas Quorū si cōstātie atq; virtuti pares vos esse cernitis · vicinia patrū fratrumq; uestroꝝ similit fugere non debetis · Rimamini itaq; nūc archana pectoris uestri · prudenterq; cōijcite · an talē etiam uos iuxta parentes uestros districtionem mētis iugiter retentare possitis · Cumq; uos in hac aīmi mortificatione cōsimiles eidem senseritis · tūc scitote pentum fratrumq; uicinam uobis quoq; similiter noxiam non futuram · ut · s · eis q̄uis in p̄ximo p̄stitutis velut mortuos uos esse credatis · ita ut nec illos uestris fouere solacijs · nec uos illorū sanctis obsequio relaxari ·

CXXIII Q̄ perfectionem appetenti fugienda sint parentum et amicorum blandimenta ·

Sane quid p̄posito nostro oberit · si illis sūministrātib? · vniuersa nos solicitudine pandi uictus penit? absoluti lectioni tantū et orationū opam dederimus ·

Abraham Non meā cōtra hoc uobis sed beati anthonij sententiā p̄feram · Nā cum ad illum quidam ueniens · anachoretica disciplinā mirime diceret admirādam · maioris p̄nūcians esse virtutis ea que p̄fectionis sūt inter homines quispiam q̄ in heremo positus exerceret · beatus anthoni? ubi nam ip̄e cōuersaret p̄cūctaē · Cumq; ille se iuxta parentes suos habitare dixisset · et eorū p̄bitone ab omni cura et solicitudine diurni operis absolutū lectioni tātum et orationi insistere · Rursus ānthonius · Dic inquit fili · vtrū in eorū damnis vel aduersis casibus cōtristeris pariq; etiam modo sup eorū p̄speritate cōgaudeas · Ille vtriusq; rei se participem esse cōfessus est Cui senex Noueris te etiam inquit in futuro seculo in eoꝝ sorte censendū cum quibus in hac vita in lucri detrimenti ue cōsortio vel gaudeo vel meroze cōcuteris Hec conuersatio atq; hic tepidissimus stat? non hoc solo quo dixi te feriunt detrimēto Licet id nūc ip̄e nō sentias dicens quodāmodo · feriērūt me sed nō dolui ꝛc̄ · q̄ scilicet diebus singulis mentem tuā procasuū varietate mutantes indesinēter ad terrena demergunt · verū etiā q̄ fructu manuū tuarum et iusta p̄rii laboris mercede defraudant · nō p̄mitetes te horū p̄bitione suffultum secūdum beati apl'i regulam quotidianū tibi uictū manibus p̄parare · Ideo cum etiam nobis pen tū p̄sidia non deessent tamen hāc cūctis opibus p̄tulim? nuditatem et quotidiana corporis alimenta nostris maluim? suoꝝrib? prepare q̄ secura parentum p̄bitione fulciri · laboriosissime huic penurie illam quā predicas ociosā scripturaꝝ meditationem · atq; īfructuosam lectionis instātiam postponētes · Noueris autem te etiā ex hoc non leui? q̄ illo quod supra diximus feriri detrimēto · quia cū sis sani corporis ac robusti · stipe sustentaris aliena · que iuste solis est debilib? attributa · secūdum ap̄l'm qui ociosis penitus interdicens opem largitatis aliene · qui non operatur inquit nec māducet · His beatus anthonius aduers? quendā usus verbis · etiā nos magisterij sui informauit exemplo ut parētū pnicioussima blandimenta · et omniū qui uictui necessariam sūministrat agapem · insup etiam omnem amene habitatōis gratiā deuitem? ·

CXXIIII Q̄ melius sit pauca merita cum securitate acquirere q̄ ad maiora lucra cum periculo aspirare

Iam q̄ alios quoq; saluare vos posse cōfiditis · et spe maioris lucri ad reuisendam patriam festinatis · audite etiaz super hoc quādam abbatis macharij fabulam iocūdissime atq; aptissime figuratam · q̄ et ille cuidam similibus desideriis estuanti ingesserit · Erat inquit in ciuitate quadam pitissimus consor

qui denarijs trinis vnũqũęq; detondens· necessa
ria victui quotidie cõparabat·centũq; denarios
expleta omni corporis cura marsupio suo diebus
singulis inferebat Sed audiuit ī quadã lõge posi
ta cuitate·singulorũ solidorũ singulos homes tõ
sori prebere mercedem Itaq; sumens artis sue p
timus instrumenta·expensis in sũptu omnib? que
hic multo tempore collecta seruauerat·ad vrbem
illam questuosissimã cum sũmo laboe puenit Vbi
cum ea qua ingressus est die· secũdum hoc qõ cõ
peãt ab vno quoq; mercedem sui operis ꝛcepisset
ad uesperum videns se grandez solidorũ numez
cõquisisse·ad macellum letus intendit·escas emp
turus·Quas cum cepisset magno solidoruz pcio
compare·expensis in pexiguo victu vniũsis quos
acquisierat solidis·nec vnius quidem denarii itu
lit lucrum·Cũq; itaq; acquisitionem suam singul'
diebus vidisset insũmi apud se recogitans· reuer
tar inquit ad ciuitatem meam·illumq; repetam te
nuissimum questũ·Questuosioz fuit michi ille nũ
morum·q̃ iste solidorum imagmarius quest?· ex
quo non solum nichil exupat quod recondã·sed e
tiam uix ipsa quotidiani victus necessitas susten
tatur·Idcirco nobis est rectius hunc solitudinis
huius tenuissimũ fructum indirupta iugitate se-
ctari·quem nulle seculares cure nulle mũdane di
stensiones·nulla cenodoxie ac vanitatis abrodat
elatio·nulle diurne solicitudinis necessitates imi-
nuant·Melius est enim modicũ iusto q̃ affectare
illa lucra maiora·que etiam si pta fuerint questuo
sissima cõuersione multorum necessitate tamẽ mũ
dane cõuersationis et quotidiane distensionis di-
minutionibus absumũt Melioz nãq; est pugillus
vnus cũ requie·q̃ duo pugilli cũ labore et p̃sũpti
one spũs· Quibus illusionib? atq; dispendiis om
nes admodũ infirmos necesse est implicari·qui cũ
etiam ỏ salute sua sint dubii·ipiq; adhuc magiste
rio atq; institutione egeant aliena·ad cõuertẽdos
alios ac regendos dyabolicis illusionibus instigã
tur·quiq; etiam si potuerint lucri aliquid ex quo
rundam cõuersione cõquirere·impatientia sua at
q; inconditis moribus quidquid acquisierit p̃fli
gabũt·Illud quoq; eis eueniet·Qui mercedes cõ
gregat misit eas in sacculum pertusum Et melioz ẽ
vir ignobilitate seruiens sibi·q̃ qui dignitatem si
bi acquirit et indiget pane· ¶ CXXV ¶ De ra
dicibus viciorum in anima· ¶ Germanus

SAtis ogrue nobis his cõpatõib? dispu
tatio tua illisionũ nostrarũ manifestauit
errozes·quorũ causas et curatiões simi
liter optamus agnoscere·et unde accide
rit nobis ista deceptio· ¶ Abzaham·Omniũ uici
orum vnus fons atq; principium est·secũduz qua
litatem vero mẽbri quod in anima fuerit viciatuz
diuersa vocabula passionũ corruptionumq; sorti
tur·Quod nõnũq̃ etiam morbozũ corpaliũ pbaẽ
exemplo· Etenim cum arcẽ corporis·i·caput uis
noxii humoris obsiderit·cephalargie pcreat passi
onem·Cum vero aures oculos ue puaserit ī oral-
gicum siue obtalmicũ uertitur morbum·Cũ se ad
articulos quosq; et ad manuũ sũma trãsfuderit·
articularis atq; cirogrica dicicur valitudo· Cum
autem ad pedum ima defluxerit·podogra nuncu
patur·Totq; vocabulis vna atq; eadẽ noxii hu-
moris origo distinguitur·quot mẽbrorum cepit
portiones·Eodemq; modo anime nostre pubus
vni?cuiusq; vicii messe credamus Nam si ratiõa
bilem ei us ptem viciorũ pestis in fecerit·cenodox
ie·elationis·inuidie·supbie·p̃sũptionis·cõtemtõ
ris·hereseos vicia pcreabit· Si irascibilem vulne
rauit·furorem·impatientiam·tristiciam·accidi
am·pusillanimitatem·crudelitatemq; pturiet· Si
cõcupiscibilem vulnerauit·castrimargiam·foznica
tionem·filargiriã·et desideria noxia terrenaq; ge
nerabit·Et idcirco si fontem vicii huius vultis a
gnoscere rationabilem mentis uestre portionẽ no
ueritis esse corruptam·ex qua p̃sũptõnum vel ce
nodoxie solent vicia pullulare·dum non solũ ad
pfectionis iam pueniſſe fastigia·sed etiaz alios do
cere posse uos credetis·et per elationem cenodo-
xie ac peruagationum uanitate raptamini·Quas
amputare absq; difficultate poteritis·siq̃ difficī-
le sit vnicuiq; uestrum saluare animaz suã mentis
uestre contritõe discatis·et intimo cordis affectu
non modo longe uos ab illa docendi p̃sũptõne sũ
motos·uerum etiam adhuc egere doctoris agno
scatis auxilio·Adhibete ergo huic mẽbro vel pti
anime uestre quã spẽaliter diximus vulneratã·ue
re humilitatis medelam· ¶ CXXVI ¶ Q nõ sit
fugienda penitus hominũ frequẽtia· ¶ Germ?

INter cetera illusionũ erroꝛumq; nostrorũ
genera·que nos ad desiderium patrie no
stre flamauerant etiam hec vel maxima
extitit causa· q̃ interdum a fratrib? fre
quentati iugi secreto ac diuturno silentio secũdũ
desiderium nostrum nequaq̃ possumus mherere
per quod necesse est intercidi mẽsurã quotidiane
continentie quã per castigationem corporis indi-
ruptã perpetuo cupimus retentare Qỏ nullatẽ?
in nostra pincia credimus euenturũ·in qua aut
nullum aut certe rarissimum pfessionis huiuz vi-
rum inuenire possibile est ¶ Abzahã·Irrationabi
lis atq; incõsiderate districtionis·imo potius sũ
mi teporis indiciuz·nequaq̃ ab hominib? frequẽ
tari·Qui enim in hac quã arripuit via nimiũ tar
dis passibus graditur·equũ est ad eum non dicaz
sãctorũ sed nec hominũ quidem vllus adueniat·
Vos autem si deum qui vtiq; caritas est pleno spi
ritu3 feruore sectamini·ad quelibet loca macceſſi
bilia fugeritis·necesse est ea ab hominib? frequẽ
tari·q̃ntoq; uos p̃pozes deo amois diuini ardoz
effecerit·tanto ad uos maioz sanctorum fratrum
cõfluet multitudo·Nõ enim potest ciuitas abscõ
di sup̃ montem posita·quia diligẽtes me inquit do
minus glorificabo·Verũtamen nosse debetis hãc
esse subtilissimam inimici foueam in quã miserabi
les et incautos quosq; p̃cipitat·ut duz maiora eis
p̃mittit necessaria·quotidiani fructus emolimẽ-
ta surripiat·obstructiozes scz ac vastiozes solitu-
dies expeti ỏbẽ psuadẽs·easq; velut miris ameni
tatibus consitas in eorũ corde pingens.

¶ CXXVII ¶ De austeritate interdum aliqua
tenus relaxanda·

ILla quoq; remissionis atq; humanitatis
intercapedo gratissima· q̃ nõnunq̃ pro
aduentu fratrum interuenire consuevit·
licet molesta uobis ac fugienda uideat·
tamen q̃ sit utilis ac salubris tam corpori q̃ spũi
uestro·paucis patienter attendite· Sepe accidit
non dicam nouiciis et infirmis sed etiam expimen
tissimis atq; pfectis·ut nisi mẽtis eorum directõ
atq; censura quibusdam mollita fuerit uicissitudi
num laxamentis·aut in tepozem spiritus aut cer
te impernicioſam corporis ualitudinem collabaẽ·

Et idcirco a prudentibus atq; pfectis cum inter cesserit fratrum crebra etiam visitatio·non solum toleranda patienter·sed etiam grataner est ãplectenda· Primũ qõ puocat nos auidius semp solitudinis desiderare secreta·nam quodãmodo cursum nostrum dñi interpolare creditur infatigabilẽ iugemq; cõseruat·qui si nullo obice iterdũ tardaretur·usq; ad finem cõtendere indefessa ptinacitate non posset · Deinde cum necessitatem reficiendi corpusculi cum fructu humanitatis indulget·maiora nobis cõfert lucra cuz iocũdissimo corporis laxamento·q̃ illa sint que per abstimentie fatigationem fuerãt acquirenda·Super qua re aptissimam cõpationem antiq̃ narratione vulgatã breuiter vobis indicabo·fertur beatissimus iohãnes euãgelista·cum pdicem manibus molliter demulceret·quendam ad se habitu uenatozio uenientẽ sbito cõspexisse Qui miratus q̃ uir tante opinionis ac fame ad tam parua et humilia se oblectam̃ta summitteret· tu ne es inquit ille iohãnes·cuiꝰ fama insignis atq; celeberrima me quoq; sũmo desiderio tue agnitionis illexit·Cur ergo oblectam̃ mentis tam vilibus occuparis· Cui beatus iohannes·Quid est quod manu gestas·At ille· Arcus ait·Et cur eum non inquit tensum semp circumfers Cui respõdit Non opozter ne iugi curuamine rigozis fozcitudo laxata molleſcat atq; depereat· et cum optuerit ut fozciora in aliq̃ feram specula dirigentur·rigore per nimietatem cõtinue intentionis amisso violentioz ictus non possit emitti · Nec nostri inquit beatus iohãnes animi te offẽdat o iuuenis tam parua hec breuisq; laxatio·qui nisi remissione quadam rigozem intensionis sue interdum releuet ac relaxet· irremisso rigore lentescẽs virtuti spũs cum necessitas poscit obsecũdare nõ poterit· ¶ CXXVIII ¶ De suaui iugo christi et eius exaseratione· ¶ Germanus

QVoniam nobis illusionum cũctarũ r̃media cõtulisti·et dyabolice quibꝰ quatiebamur insidie per doctrinã tuam domino donante detecte sunt·hoc quoq; nobis pcamur edisseri quod i euãgelio dicitur Iuguꝫ meum suaue est·et onus meum leue·Quippe cum aplus dicat·omnes qui uolũt pie uiuere in xpo persecutionem patienter ¶ Abzaham·Verissimã dñi esse sententiam expientie ipsius facile pbabimus documento·si perfectõnis uiam legitime fuerimꝰ aggressi·Quid enĩ gue poterit esse· qõ durũ ei q̃ uera humilitate fũdatus·in omnibus que fuerint sibi irrogate letatur iniuriis·dicens·cõplaceo michi in infirmitatibus Quo familiaris rei cruciabitur damno·qui perfecta nuditate gloriosus· mũdi facultates omnesq; cõcupiscentias arbitratur ut stercoza·qui omnia que ab aliis auferri possũt sua non esse cognoscit ·Cuiꝰ inopie necessitate fugabitur·qui cuz aplo gloziatur in ieiuniis multis in fame et siti ĩ frigore et nuditate Quis labor qõ ue tam ardũ seniozis pceptum·trãquillitatẽ pectozis eius poterit perturbare·qui omnibus que sibi fuerint imperata non solum patienter sed etiam gratãter occurrit·dicens et ipse· Non sicut ego uolo·sed sicut tu· Vt autem nobis econtrario iugum xpi nec leue nec suaue uideatur cõtumacie nostre est ascribendum·qui diffidentia atq; incredulitate deiecti contza illius cõsilium qui ait· Si uis perfectus esse uade uẽde omnia tua et sequẽ me·inepta puersitate pugnamus·terrenarũ scilicz facultatum materias retentantes·Quarũ cum nexibus animum nostrũ dyabolus teneat illigatum quidquid sup est nisi ut cum uoluerit nos a spũalibus gaudiis separe·earũdem imminutione ac puatione mestificet·secularium curaꝝ flagris semper excruciet·ex nobismetipis quo dilaceramur expendens·Ipe enim nobis tormento sunt quibus utimur uoluptates·et oblectamenta huius carnis atq; delicie carnificum uice in suũ retozquent̃ autorem·Nos inq̃ non esse manifestum est· qui semitas domini rectas ac leues p̃uis ac duris desideriorum cãtibus exaspamus·qui viam regiã aplicis ac ppheticis silicibus cõmunitã sãctozũq; omniũ atq; ipsius domini uestigiis cõplanatam amentissime deserentes·deuia queq; ac dumosa sectamur et p̃sentium oblectationum illecebzis obcecati· p obscuros impeditosq; uiciorum anfractus laceãtis cruribus·et disrupta nuptiali ueste reptamus non modo acutissimis uepzium aculeis cõfringendi· sed etiam uirulentorum serpentiũ uel scozpionum illic latitantium ictibus uulnerandi· Oblitꝰ est inquit me populus meus·frustra libantes et ĩpingentes in uiis suis in semitis seculi ut ambularent per eas itinere non trito vie eozum secũdum sententiam salomonis sũt strate spinis et ecclesiastes hoc exp̃mens labor inquit stultoꝝ affligit eos Et reuera si cõpare uolueris splendentem uirginitatis flozem et suaue olentem castimonie puritatem·tetris ac fetidis libidinũ volutabzis quietez securitatemq; monachoꝝ·piculis et erũnis quibꝰ mũdi hui⁹ homines ĩplicanẽ· pauptatis nostre requiem·edacibus diuitum tristiciis·ac puigilibus curis in quibꝰ non absq; sũmo vite penculo diebus ac noctibꝰ cõsumũtur· suauissimũ iugũ xpi onusq; leuissimum facilime cõpbabis·

¶ CXXIX ¶ De cẽtuplo perfectoꝝ ĩ hac uita

DRoinde etiam illa retributio p̃miozuz q̃ perfecte renũciantibus in hac vita cẽtuplum domin⁹ repmisit·verissime eodez sensu suscipitur Multo credibiliꝰ ẽ·eũ scilicet qui aliquid secularĩũ vel affectuuz vel bonorũ xpo suadente cõtemserit·a fratribꝰ atq; cõsoztibꝰ ppositi sui qui ei spũali glutino colligant̃ centuplo gratiozem etiam in hac vita recipere caritatem·Hanc siquidẽ quã societas copule seu psanguinitatis necessitudo cõiũgit·satis breuẽ esse pstat ac fragilem Monachi soli ppetuam cõiũctõnis retinent vnitatem·atq; indiscrete possident vniuersa qui omnia sua esse que fratrum· omnia fratruz credũt esse que sua sunt·Ergo istam cẽtupli retributionem in magnitudine meriti et in discretõne tam incomperabilis caritatis noueritis exp̃ssã· Si autem p ire turbatione iugem patientie lenitatez p labore solitudinis securitatis quietem p infructuosa seculi hui⁹ penaliq; tristicia salutaris ẽsticie fructuz·p vanitate leticie temporalis gaudii spũalis appenderis vbertatem·retributõnẽ ĩ boꝝ affectuũ cõmutatione centuplã puideb Et si uniuscuiſq; uicij breui ac lubrice uoluptati ptrariarũ virtutum merita cõferanẽ·centuplo hec esse meliora multiplicata iocũditas appbabit Centuplam nanq; fratrum parentũ ue recipiet quãtitez·quisquis patris vnius vel matris seu filii p xpi noĩe caritate cõtempta·in omniũ qui xpo deseruiũt dilectionem sinceriſſimã transit Multiplicata etiam domoꝝ atq; agrorum possessione ditabitur·quisquis vna domo p xpi dilectione reiecta·inumeꝛa

monasteriorū habitacula tanꝫ ꝓpria possidebit · in quacūqꝫ orbis parte uelut in sue domus iure succedens · Quomodo enim nō centuplū sed plusꝙ cētuplū · ꝛcipit qui · x · vel · xx · suorū ministeria iuita vl' coactícia ꝺrelinquēs tot ingenuorū ac nobilū spontaneo fulcitur obsequio · Sed hoc sācto ministerio merito ac fiducialiter pfruūtur · q̄ prius in seruitutez fraternitatis seipos suaqꝫ omnia voluntaria deuotione subdiderint Quisquis autem hec humilitate sincera cōsortibus suis āte non detulerit · quomodo deferri sibi ab aliis patiēter admittit · cum grauari se eorū obsequiis mtelligat potius q̄ foueri · CXXX De pſecutionibus adiūctis et de fine sermonis ·

HEc tamen omnia non cum remissa securitate · nec cū merti oblectatione pcipiet · sed secūdum verbum domini cū pſecutionib? id est · cū pſsuris seculi huius ac sūmis angoribus passionum · Regnum enim celoꝝ non delides · non remissi · non delicati · non teneri sed uiolenti ꝺiripiūt · qui non aliis sed volūtatib? suis p̄claram inferunt violentiam Qui ꝺireptōne laudabili omni se p̄sentiū reruꝫ uoluptate fraudātes · p huiuscemodi rapinam regnum celorū violēter muadūt · Et iꝺcirco saluator ut nobis āputandarum volutatum nostraꝫ formā traderet · nō ueni inquit facere volūtatem meā sed volūtatem eius qui misit me · Quā virtutem illi specialiter exercent · qui in cenobiis cōmorantes senioris regūtur imperio · qui nichil omnino arbitrio suo agūt · sed volūtas eorū ex volūtate pendet abbatis · Postremo ut iam disputationis hui? sermo claudaē · nonne obsecro in hoc centuplā gratiam euidentissime qui fideliter xp̄o deseruiūt cōsequūtur · duꝫ p nomine eius a sūmis principibus honorantē · ac licet ipsi hūanam gloriam non requirant · venerabiles tamen etiam in pſecutionum āgustiis iudicibus cūctis ac potestatib? fiunt · quorū vilitas etiam mediocribus forsitan despicabilis esse potuisset vl' p obscuritate natalium · vel p cōditōne seruili si in seculari cōuersatione mansissent · Pro xp̄i aūt milicia nobilitatis nemo status calūniam ꝓmouere · nemo obscuritatez generis audebit opponē Quimpoti? illisipis utilissime cōditōnis opp̄briis quibus confundi et ꝺehonestari solent ceteri · ipsi famuli glorioſius nobilitantur Tali beatus abraham sermone de illusionis nostre vel origine vel medela disseruit · atqꝫ oculis quodāmodo nostris cogitationum quas ꝺyabolus autor ingesserat p palauit insidias · nosqꝫ ad desiderium nostre mortificationis accendit · quo etiā multos licet incompto hec oīa ꝓmōe digesta sint credi? iflamādos

Contimencia et capitula · xxj · libri ·

VIcesimus p̄m? liber cōtinet historiam · lxviii · annoꝝ p tempora · v · ī patroꝝ · ſ · ab īpio theodosij iunioris usqꝫ ad fīnē īpii zenonis · et inē hec floēs quorūdā catholicoꝝ · ſ · petri · rauennatis · et pape leonis · p̄speri quoqꝫ et fulgentii · Habet aūt capl'a · cxj ·

DE imperio theodosii iunioris quo solus imperauit ·j·
E impio eiusdē theodosii cum ualentiniano · ij
De quibusdam euentib? illius temporis iii
De origine et priori statu sancti germani antisiodorensi ·iiii·
De ordiatōne eiusdē et obitu sācti amatoris · v
De vita eiusdem sācti amatoris episcopi ·vi
De austeritate uite sancti germani ·vii·
De primo transitu eiusdem in britāniam et de sancta genouefa virgine · viii·
De egritudine sancti germani et eius pugna contra saxones ix·
De secunda pfectōne eiusdem in britāniam et discipulo suscitato· ·x·
De rege britannie ab eodem expulso et subulco substituto· ·xi·
De sācto cassiano augustudunēsi qui respōdit ei de tumulo· xii·
De latrone eius diuinitus irretito · et duobus aureis compensatis · xiii
De opib? pietatis ei? et asini sui suscitatōe xiiii
De transitu et exequiis eiusdem · ·xv
De sancto lupo trecensi · ·xvi
De uita sancti mamertini abbatis · xvii·
De sancto mariano monacho xviii·
Adhuc ꝺ miraculis et trāsitu eiusdem ·xix·
De sanctis episcopis eucherio lugdunensi et hylario arelatensi · ·xx
De sancto honorato arelatensi episcopo et eius pmotiis · ·xxi·
De uita eius mōastica et ep̄atu eiusdem · xxii·
De sancto patricio hibernorum episcopo xxiii
De baculo hiesu sibi ꝺato et purgatoio sibi ostēso · xxiiii
De patronio bononiensi et scriptis eius · xxv·
De ceteris eiusdem temporis doctoribus et scriptoribus · xxvi·
De quibusdem illius temporis accidētib? xxvii·
De obitu sācti augustini yponensi epi · xxviii·
De sancto leone papa sermologo et de scriptis eius · ·xxix·
De quibusdam incidentibus illius temporis etꝺ merlino et eius pphetia · ·xxx·
De pſecutione wandalorum in africa et · vii · dormientibus · xxxi
De resurrectione predictorum vii · fratrum etꝺ stupefactione malchi · xxxii·
Qualiter eorum resurrectione diuulgata rursus obdormierunt · xxxiii
De quibusdam euentibus et obitu theodosii et codice eiusdem · xxxiiii
DE īpio marciani et pcilio calcedonēsi xxxv
De persecutione hunorum in gallia et expugnatione eorum · xxxvi
De sancto nichasio remensi et eius sorore eutropia · xxxvii·
De martirio utriusqꝫ · xxxviii
Iterū de pſecutione hunorū in gallia et de miraculo trinitatis in vnitate · ·xxxix·
De sancta virgine ursula cum sociabus suis unꝺ cim milibus · xl
Qualiter romani nauigantes a papa ciriaco suscepti sunt · xli
Qualiter idez papa multiqꝫ alii magnates eis adiuncti sunt · xlii·
De martirio totius predicte multitudinis apud coloniam · xliii·
De quibusdam earū miraculis post trāsitū xliiii·
De persecutione hunorum in ytalia et de morte attile regis et sepulcro sancti seruacii · xlv·
De sācta genouefa ūgine et eius infantia · et qualiter urbem pisi? liberauit ab hunis · xlvi·

De austeritate uite eius·et basilica sancti dyonisij quam edificauit· ·xlvii·
De amabilitate eiusdem et eiꝰ miraculis· xlviii
De quibusdam gestis illius temporis· ·xlix·
De morte ualentiniani et marciani et imperio leonis· ·l·
De sancto simeone anthiocheno·et eiꝰ uita monastica· ·lj·
De puteo ī quo latuit & colūnis in qbꝰ stetit· lii
De multis eiusdem miraculis· ·liii
De transitu eius et exequiis· ·liiii·
De quibusdam euentibus & victoria uterpēdragon· ·lv·
De istitutōe rogationū et uictoria arthuri lvi
De translatione sancti martini· lvii·
De ꝓspero et theodoro et libris eorum· lviii
De floribus ꝓsperi metricis· lix·
De eodem lx
Adhuc de eodem· lxi·
Item de eodem· lxii·
Iterum de eodem· lxiii·
De flosculis eius ꝓsaicis· lxiiii
Item dicta eius de angelis et uita eterna· et uita contemplatiua· lxv·
De officio predicationis· lxvi·
De auditu uerbi dei et modo corripiendi·et contemptu seculi· lxvii·
De abstimentia & suaui iugo xp̄i· et abijciēdo iugo seculi· lxviii
De ypocrisi et inuidia·et ō pudicicia quoqz et superbia· ·lxix
De inuidia et uana gloria· lxx·
De timore supplicii & amore dei· lxxi
De temperantia et iusticia· lxxii·
De imperio zenonis & eius astucia· lxxiii·
De honorico rege wandalorum et eugenio cārthaginensi episcopo lxxiiii·
De initō persecutionis honorici in ecclesiam africanam· lxxv·
De crudelitate eiusdem in suos· lxxvi
De signis que persecutionem catholicorum precesserunt· lxxvii
De ipiis edictis in milites et episcopos et sacras uirgines· lxxviii·
De uiris ecclesiasticis et mulieribus et infantibꝰ in auxilium directis· ·lxxix·
De carceribꝰ eorꝫ artissimis et tetrimis· ·lxxx·
De mortuis in itinere et exilij aspitate· ·lxxxi·
De citatione reliquorum episcoporum catholicorum ad cōcilium· lxxxii·
De felice ceco ꝓ beatū eugeniū illumīato·lxxxiii
De cōuētu epoꝫ ad ꝺciliū cōgregato· lxxxiiii·
Expositio fidei catholice contra arrianos·lxxxv·
De ꝓscriptione catholicorum episcoporum et expoliatione· ·lxxxvi·
De iuramento per dolum ab eis exacto· lxxxvii·
De martirio sancte dionisie et suorum· lxxxviii·
Passio sancti maiori et sancte uictorie· lxxxix
Passio sancti uictoriani ꝓconsulis·et duorū germanorum· ·xc·
De illis qui linguis abscissis loquebantur· xci·
De ꝓsecutione que facta est in carthagine· xcii·
De sancto murita dyacono et increpatiōe clpidofori· ·xciii·
De tormentis exulantium·xii· infantium a grege seꝓratoꝫ· xciiii·
De passiōe sācti eugenii carthaginensis epi·xcv·
De passione sancti abdīner epi et ceteroruꝫ·xcvi·
De cōstancia liberati et uxoris eius· xcvii·
De angustia famis in africa· et interitu honorici tiranni· xcviii·
De regno ytalie et cathologo regum ipsius·xcix·
De sancto remigio remensi archiepiscopo c·
De gelasio papa et scriptis et statutis eiusdeꝫ·ci·
De inuentione cripte sancti michahelis in garganо monte· cii·
De inuentione sancte barnabe et uiris illustribꝰ illius temporis. ciii·
De origme sancti fulgentii ruspensis et eius monachatu· ciiii·
De episcopatu eiusdem et exilio· cv·
De iterato eiusdē exilio·et regīe monasterii·cvi·
De institutōe cleri·et trāsitu eiusdē fulgētii· cvii
De libris et dictis eiusdem· cviii
Iterum de eodem· cix·
De eodem· cx·
Adhuc de eodem· cxi·

¶ ·I· De imperio theodosii iunioris quo solꝰ imperauit· ¶ Sigibertus·

DOst mortem honorii theodosius eiusdem nepos cepit anno domini·cccc·xxv·mundi uero quarti millesimo·ccc·lxxxviii· et impauit solꝰ ānis· iii. Huius anno ꝑmo wandali mauritaniam inuaserūt Anno secūdo celestinus romane ecclesie q̄oragesimusꝑmꝰ ꝑsidet· Hic constituit ut psalmi dauid·cl·ante sacrificiū canerentur anthiphonatī ex omnibus·quod ante nō fiebat·nisi tātum epistola beati pauli et sanctū euāgeliū recitabatur Ex hoc īstituto excerpti ō psalmis introitus·gradalia offertoria ante sacrificium orationes inter cōmuicādū cum modulatione admissam in ecclesia romana cātari ceperūt Theodosius ꝑ ardaburiū ductu angeli iohānem tirannū opprimit·Rome inter ethiū et bonefaciū ex rei militaris gloria orta inuidia reipublice ꝑturit dispēdia·Anno sequenti cassianus de ecclesia ꝰstātinopolitana a iohāe crisostomo eiectꝰ·et in massiliaz gallie ꝑsbiter ordinatꝰ·multa scripsit·inter q̄ etiam cōptas in egipto uitaspatrū doctrinasqz et regulas·datis ad plīmos libris exposuit· ¶ Actor Hic est iohānes heremita cuiꝰ dicta supiꝰ et collationes abbreuiatas ad edificationem legentiū inserui·licet apocrifa reputari uideanē·eiꝰ opuscula decreto pape gelasii ¶ II· ¶ De imperio eiusdem thodosii cum ualentiniano ¶ Sigibertus

ANno theodosii·iij·theodosius ualentinianum placidie amite sue ex cōstātio filiū impatorem facit·eumqz cuz placidia matre romā ad īperāduz mittit et regnauerūt simul annis·xxiiii·Ceperūt autem anno dñi·cccc·xxviii mūdi scilicet quartimillesimo·ccc·xci· Horum anno ꝑmo in bithimia thimotheus quidā cōscientie et religionis imagine multis illudens eos ad errorem sue heresis mouxit dicens xp̄m uerum q̄dem deum et uerꝫ hominem de uirgine maria natū fuisse·sed mentiens dicēdo ꝙ diuina natura cōuersa sit in humanam·Romani hunos a pānonia fugant ꝙ per·l·annos tenuerant·Anno secūdo gūdericꝰ rex wādalorū capta hyspali·cū īpie elatus manus i ecclesiā ipsiꝰ ciuitatis extēdisset·mox dei iudicio

a demone corr̃eptus interiit · Cui genserich frater in regno succedens regnauit annis · xlviii Hic ut fertur de fide catholica in arrianã sectam apostotauit · Anno · iii · clodius pharamũdi filius rex crinitus · annis xviii · regnat super frãcos · et ex hoc franci ceperũt habere reges crinitos · Hic clodius thoringiã muasit · et in dispargo castello thoringorum aliquãdiu habitauit · Inde missis explozatoribus usq; ad urbem cameracũ · rhenum transiit · et pstrato multo romanorũ populo citra renũ usq; ad ligerim habitãtiũ · carbonariam siluam ingressus tornacum obtinuit · Indeq; usq; ad cameracuz pperauit · ubi pauco tempore residens romanos si quos inuenit ibi pemit · et exinde usq; ad somenaz fluuiuũ pueniens omnia occupauit · Anno quinto mittit pmum epm · post quẽ ad eosdem ab eodem celestino missus est sanctus patricius genere brito · filius cõches sororis sancti martini thuronẽsis · qui in baptismo quidem dict? est suchat · a sãcto germano magom? · a sancto celestino uero patricius · a quo archiep? scotorũ ordinatus p · lx · ãnos signis sanctitate et doctrina excellens · totaz insulam hiberniam cõuertit ad xpm · Nestori? cõstantinopolis · epus factus fit actor heresis sepãtis in xpo hominẽ a deo dicens purum hominem non deum de maria natũ et a iudeis crucifixum · Wãdalos qui olim timore athanulfi excesserant a galliis · Wallia rex gothorũ expellere parat etiam ab hispaniis ·

III De quibusdã euentibus illius temporis ··

Hanno sequenti tercia sinod? vniuersalis ephisena pma ducentorũ eporũ iussu theodosii iuniozis augusti edita est · que nestozium duas psonas in xpo asserentez iusto anathemate cõdemnauit · ostendens manere in duas naturas vnam domini nostri hiesu xpi psonam · In hispaniis · xx · milia ferme militũ cõtra wãdalos pugnãtium cesa sũt Gensericus odia gothorum veritus et simul a bonefacio inuitatus · cum wãdalis et omnib? eorũ familiis ad africã trãsire tauit · camq; inuadens et delacerãs multam multo tempe cladez romanis intulit · In gallia cũ supthã rex hunorũ burgũdionenses nimis oppmeret · illi in deum xpianoz spem suã ponentes se baptizari petierunt · et statim hunis cõgressi pauci multa milia pemerũt · et sic rabiem iporum refrenauerũt Anno sequenti sixtus romane ecclesie xlii · psidet · Romani in africa wãdalis cõgressi supantur bone facius cõflictu cũ ethio habito · uictor quidẽ sed moriturus abscedit · In britãnia dux saxonũ hẽgistus cõsiderans aiam regis ad amorem sui sueq; gentis inclinatum · postulauit tãtum terre spaciuz sibi dari q̃ntum vna corrigia posset ambiri ut ibi pmontorium edificaret · Cui tamen rex acquieuisset · accepto ille corio tauri incidit illud in corrigiam longissimam · et loco quẽ p̃uiderat circũducẽs intra ambituz illi? cõstruxit castellũ · appellauitq; illud castrum corrigie · Anno sequenti sixtus papa a basso criminatur et iussu valentiniani impatoris rome cõgregata synodo coram · xv · epis synodico iudicio purgatur · bass? vero dãnat · pscribitur · et non multo post adeo pcussus ipsius sixti manibus honorifice sepelit̃ · Germanus anthisiodorensis · lupus trecassinus · eugerius lugdunenb hilareus arelatensis · episcopi in gallijs darent ·

IIII De origine et priori statu sancti germani ãthisiodorensis · Ex gestis eius ·

Hic sanctus germanus anthisiodorensis opidi indigena fuit pentibus splendidissimis pcreatus · et ab infantia studijs liberalibus institut? · post auditoria quoq; gellicana rome iuris scientiam acquisiuit · Deĩ de tribunalia prefecture pfessione aduocationis ornauit in quo actu multiplici laude splendẽs · sb limen genere moribus et diuitijs uxorem sortit? est ptim? eum respublica ad honorum psumpsit insignia · Cũq; territoriũ anthisiodorẽse gubernaret mos erat tyrũculorum potius industrijs indulgere · p̃ xpiane religioni operam dare · Erat autẽ arbor pirus in urbe media · ad cuius ramusculos feraz ab eo deprehensaz capita p admiratione venationis nimie dependebat · Quem sanctus amator episcopus ciuitatis his frequens cõpellebat eloquijs desine queso vir bonorum splendidissime hec ioculaia que xpianis offẽsa · paganis vero imitanda sunt exercere Ille tamen nullo modo admonenti se uoluit obedire · Cum autem quadã die in sui iuris predia secessisset · sanctus amator illam arborem cum caudicibus abscidit · igniq; cõremãdam ilico deputauit · oscilla vero dependentia lõgius a ciuitate pijci precepit · Quod cum audiret germanus · iza animũ accendit · ita ut sancte religionis oblitus cuius iam munere fuerat insignitus mortem beatissimo viro minitaretur · Et ne xpianorum cõuent? ei furenti resisteret · turbas suoz sibi coadunans ciuitati impuis? aduenit · Hec omnia dum a quibusdam cognita sancto amatori pãderetur · ait · Ego me indignũ iudico testem fieri fuso sanguine salnatori

V De oratione eiusdem et obitu sancti amatoris ·

Diuina ergo reuelatione finem suũ et germanum sibi successurum preuidens · eduam pfect? ẽ · ubi iuli? reipublice rector et gubnator gallie presidebat Quẽ sic allocutus est · Finem meum domino michi innotescente cognoui · et quia non est alter qui regimẽ sãcte ecclesie suscipiat nisi illustrissim? germanus sicut michi reuelauit domin? · posco celsitudinẽ tuã ut michi eũdem tonsorare t̃buas licentiam Cui pfectus · Licet inquit reipublice necessarius sit · tñ quia deus ut tua beatitudo testatur sibi eũ elegit · cõtra dei preceptũ uenire non possum · Tunc sanctus amator uoti cõpos ad urbem suam cum letitia rediit · Subeunte aũt illo ecclesiam cũ et populus ingredi vellet · sic eum allocutus est · Exonera te filii manus iaculis quia hic est domus oratiõis non martis statio preliantis · Quod etiam fecerũt Tũc uidens episcopus germanum nichil horroris truculenti portãtem · precepit hostiarijs ut fores ecclesie claustris artarent Ipse vero glomerata secum turba clericorũ inijciens manus germanum apprehendit · et inuocato noĩe domini cesariẽ eius capiti detrahens reiectis secularibus ornamentis habitu religionis cum honore promotionis induit talibus cum verbis exhortãs · Satagere te oportz frater quo incõtaminatũ custodias cõmissum tibi honorem · quia tibi oipotens deus pastorale mi sit officium · populo quoq; adhortato ut volũtati dei de electione germani cõsentiret · omnis turba cõsentiens ad cõfirmatõnem psuasionis ei? respõdit amen Ipse autem kl' · maii · iiij · feria cepit acrius dissolutione corporis fatigari sed nec inter dolores a predicatione cessabat · et dicebat · Prohibete lamenta · ibi pfecto luctiuage uoces emittẽde

sant vbi meliozi deterioz fuerit succeſſurus · hui? aũt non ſolum vita pderit vobis ſed etiam moz Tũc precepit ſe ad eccleſiam puebi · ut ibi ſpiritũ datozi redderet · vbi die ac nocte ſolebat eidez p fiteri · Et aſcendens pontificalem thronum fere hoza diei tercia emiſit ſpiritum · Cõtinuo chorus ſanctozum ſucceſſit · ut ſpũm eius cum himnis et laudibus in ſpecie colũbe multis ceinentibus ad celum puexit · Inde cozpus ad ſepulturam deduci tur · Vnde cum redeũt quendã paliticum pſpici= unt · qui iam · xxx · annis hoc mozbo detenebaẽ cer uicib? hominũ baiulari · Hic ozabat · ut vel aquis paululum frui merẽtur quibus pfuſũ fuerat ſan= ctum cozpus · Cuius fidem admirans germanus tunc pſbiter iuſſit ex eadem aqua mẽbza eius pfũ di · et ptmus omnis languoz receſſit · ¶ VI

¶ De vita eiuſdem ſancti amatozis epiſcopi Ex geſtis eius ·

Ic ſanct? amatoz in iuuenili etate literis optime eruditus · coactus eſt a parẽb? quandã uirginem deſpõſare · Sed cũ tẽ= pus copulationis urgeret · ſe mutuo ad= hoztantes votũ virginitatis fecerũt Et ecce ange lus affuit · qui duas eis cozonas attulit · ꝓpoſitum laudans et ad pſeuerãdum adhoztans. Pozro pu ella virginũ cetui ſe tradidit. amatoz vero in cleri catu tãtis pconijs uirtutũ enituit · ut poſt exceſſũ ſancti eladij mereretur in pontificatũ ſubſtitui · Sã ctus ergo põtifex multis emulſit miracl'is · cecos illumiãs · paliticos ſanans · mozuos etiã reducẽs ad vitam · Cum aũt ml'tos ſubiecisſet fidei · tũ exhi bitione miraculoz · tum ex inſtantia pdicandi · vi= dẽs quam adhuc ibi eſſe baſilicã nec poſſe capere xpianorũ multitudinem taz ingentẽ · petijt a quo dam archisoð · ciue ruptilio nomine · ut ſibi cõcede ret domiciliũ quod intra clauſtrũ habebat urbis amplum et excelſũ · Ille ſtatim abnegat · ſed nõ ml' to poſt grauiſſime infirmatus ſancto ãnuit quod rogarat · Tunc uir dei eandem domũ baſilicã con ſecrauit in qua ſanctum germanum poſtea tonſo rauit · Hec eſt actenus baſilica in honoze protho= martiris ſtephani xpianis populis frequentata ·

¶ VII ¶ De auſteritate viri ſancti germani Ex geſtis eius ·

Igitur germanus ſuſcepit ſacerdotium coact? et inuitus · ſed repente mutatur ex omnib? deſerit mũdi militia · celeſtis aſſumitur uxoz in ſoroꝛem mutaẽ · ſbſtã= tia ĩ pauperes erogatur · Ex die qua ſacerdotij ſũ pſit exordiuz uſq; ad uite terminũ nũq; panẽ fru= menti · non uinũ · non ole um · non legumen · nõ ſal tem ſalem ad uſum cõdiẽdi ſapozis accepit · Sane die reſurrectionis uel natiuitatis domi ice potio nes ſingule ſumebãtur ĩ quibus vini ſapoz aquis nimiis diluebaẽ · In refectionibus p̃mum cinerem prelibauit · deinde panem ozdeaceũ ſũpſit quem ta men ipſe excuſſit et moliuit Indumẽtũ ſemper cu culla et tunica · nec hieme adiectio nec eſtate leua men admiſſum eſt · Quod utrũq; tandiu uſui fuit vel forte donatũ eſt · donec attritione nimia ſolue retur · cilicio ſemper interius imbere nte Spacium vero lectuli ſui trabecule dolatiles ambiebant · in iectos cineres uſq; ad margimem cõtimentes · qui tamen quotidiana impreſſione denſati inconfecti ſoli duriciem p referebãt · Stratuz omne ſubiecto cilicio · et ſuppoſito vno tãtum guſagulo fuit · Ca put autem ab humeris p ceruices cõmium nulla ſubleuauit obiectio · ita ut pnus proſtrata ad ter ram mẽbra damnauit · Noctib? nũq; ueſtituz · ra ro cingulum raro calciamenta detraxit · Redimit? loco ſemp et capſula ſanctozũ reliquias cõtimẽte Iugis gemitus · & ozatio pſeuerãs · Hunc abſolu te defmio inter tot cruces longũ traxiſſe martiriũ Omnibus ſine acceptione pſone hoſpitiũ prebuit pedes omnib? manibus ſuis lauit · ¶ VIII

¶ De pmo trãſitu eius in bzitanniã et de ſancta genoueſa virgine ·

Vnq; uita eius et fama multis fulgeret miraculis · ex bzitãniis dirca legatio galli canis epis nũciauit · pelagianã hereſim ĩ locis ſuis late populos occupaſſe · et fi= dei catholice ſuccurri debere · Ob quã cauſaz ſino dus numeroſa collecta eſt · omniũq; iudicio pcla ra regionis lumimaria germanus et lup? pcibus ã biũẽ negociũ deuotiſſime ab eis ſuſcipiẽ · Quib? pariſiace verbis territoziũ pmeãtibus · ciues obui am pcedunt tãtozũ benedictionem virorũ expe= tunt · eiſdem debitã veneratiõnem impendunt · in vico cui nemethodozi vocabulũ eãt hoſpitati ſũt · Cũq; beatus german? multitudinem cõfluentem verbi ſalutaris exhortatiõe refoueret · puellã quã dam nomine Genouefã inter aſtãtes eminus ſpe= xit · et neſcio quid in ea celeſte vel ãgelicum auſpi catus · tali eã preconio extulit · eius genitozes ſic affat? · Beatos inquit dies illa vos fecit quia tãte plis pentes uos eſſe cõtigit · cuius natiuitas ipſis quoq; angelis leticiam pepit · Erit enim precioſi a pud deum meriti · & ſpũalis pfectione ꝓpoſiti · Plura quoq; in laude virginis pſecut? tandez ip ſam benignitate ſuaui cõplectiẽ · et inter leuia blã dimẽta pcũctatur ſi ſãctimonialis vite celibatum velit ſuſcipe & chriſti ſpõſalicio titulari · Illa tan ti ſponſi nomine delectata titulũ virginitatis am plectitur ſeqz hui? pfeſſionis iam duduũ aſtringi deſiderio pfitetur · Interea greſſum diuertit idem ſanctus ad eccleſiã maximo populoz agmine pſe quente · ibiq; inter ſãctos pſalmos ac plixã oratõ nem manum dexterã ſup caput virginis indefeſſe tenuit · Deinde in craſtino cum illa ad eũ rediſſet et ipſe de pridiana pfeſſione eam allocut? fuiſſet ipe vultũ in terrã defixit · moxq; nũmum ereũ diui na fozſitã allatũ ſentẽtia expreſſione crucis ĩ ſcul ptum inſpexit · ac ptmus a terra collegit · quẽ loco muneris genouefe tradidit · ac ſemp collo ſuſpen ſum ob ſui memoriã ferre precepit · Cetcrũ inquit alia mũdialis pulcritudinis ornamenta nũq; tuis vel collo vel digitis inſeri patiaris · Ita fatus uir gini valefecit · & ut ſui memoz eſſet ãmonuit · com mendanſq; eã pentibus iter ceptũ cũ beato lupo prexit · ¶ IX ¶ De egritudine ſancti germani et eius pugna contra ſaxones ·

Quadã die dyabol? inſidiatoz caſualibus laqueis prepatis · germani pedem lapſ? occaſione cõtriuit · ignorans illi? merita ſicut beati iob afflictione cozporis ꝓpa ganda Et dũ aliquãdo vno in loco infirmitatis ne ceſſitate cõſtringitur in vicinia qua manebat caſu ale exarſit incendiũ · Quod cõſũptis domib? que illic pal uſtri arũdine tegebãtur · ad illud habitacu lum in quo idem vir iacebat flagris ſtimlãtibus fe rebatur · Sed hoſpitiũ ſãcti viri expaueſcens fla= ma trãſiliuit ultra citraq; deſeuiens multaſq; ũtu tes faciebat infirmus Et cũ debilitati ſue nichil re medij pateretur adhiberi · quadã nocte cãdentem

niueis uestibus vidit sibi adesse psonam· q̄ manu extensa videretur iacentem extollere·eūqz firmis vestigiis īpabat cōsistere·Post quam horā ita fugatis doloribus recepit sanitatem·ut die reddito mtrepidus subiret itineris laborem·Interea saxones pictiqz bellum aduersus britones iūctis viribus susceperūt·et illi trepidi sanctorū antistituz auxilium petierūt· Qui pmissū maturātes aduentum·tantū cōtulerūt fiducie·ut maximus crederetur exercitꝰ aduenisse·Itaqz aplicis ducibꝰ xp̄o militabat ī castris ītantum·ut quotidianis p̄dicationibus īstituti·certatim ad gratiam cōuolarēt baptismatis·Ita baptismate madidus p̄cedit exercitus·et cōtēpto armorū p̄sidio dei auxiliū expectatur·Hec institutio vel forma castrorum hostibus nunciatur·qui victoriam quasi de īermi exercitu p̄sumentes·assūpta alacritate festīmant· Germanus signifer et dux exercitus·omnes admonet ut voci sue vno clamore respōdeant appinquantibus hostibꝰ alleluia tercio repetitū·Sacerdotes exclamāt·sequit̄ vnus clamor omniū·et repcusso aere montiū īclusa multiplicāt·hostile agmē terrore p̄sternitur·et ruisse super se non solū rupes circūdatas·verū etiam ipsam celi machinaz cōtremiscūt·vix sufficere pedū pnicitas credit̄·passim fugiunt·arma p̄jciūt·gaudentes vel nuda se corpora eripuisse discrimini·plures etiā timore p̄cipites flumen quod sensim venientes trāsierāt deuorauit·Sicqz hostibus sine sanguine supatis·collectis spoliis·xp̄iani triūphant·et sancti ātistites ad ꝓpria redire festīmant·¶ X ¶ De secūda profectione eiusdem īm britāniā et discipl'o suscitato

NOn multo post nūciat̄ p̄fatos hereticos īm britānijs iterū pullulasse· Rursumqz ad sāctum germanū p̄ces omniū deferūtur·ut caulam dei quā pus obtinuerat tutaret̄·Adiūcto itaqz sibi sancto seuero treuerē si episcopo libenter ānuit·dū et laboribus ōlectatur·et se xp̄o gratanter impendit·iamqz eo aliqn tulum ꝓgresso·vnus ex discipulis eiꝰ qui euz de hibernia secutus fuerat·ad hanc ipsam delectus expeditionem·quia cū ipso exire nequiuerat post eum ꝓfectus est·Cūqz ad torinodoz peruenisset·ibi decūbens post paululū defunctus est·Cū aūt sanctus germanus cū socijs suis hereticos sicut et antea cōfudisset·et ad ꝓpria remearet·contigit eum ad eūdem deuenire locū·Cognoscensqz p̄ spiritum ibi decessisse discipulū·accedens ad locum quo fuerat tumulatus·iussit reuelli sepulcrū·ipmqz vocans nomine et quid ageret·et si secum ad huc militare cupet requisiuit· Mox vitali resumpto spū defunctus resedet· cūctaqz sibi constare suauia ac se nolle huc ulterius reuocari respōdet Tūc sancto ānuente ut quiesceret·ille capite depositō rursū obdormiuit īm xp̄o·¶ XI ¶ De rege britānie ab eodez expulso et subulco sb̄stituto

GErmanus igitur cū īm britānia p̄dicaēt die quadā regis britānie palatiū cū suis discipulis introiuit·et directo ad regē nuncio p̄ vehementi frigore et supueniente nocte hospitium postulauit· Sed cum rex īmitis cōcedere noluisset·germanus cum discipul' suis sub diuo p̄sistens·niuem et grādinem patienter sustinuerat·iamqz ueniente nocte subulcꝰ regis regressus a pascuis acceptam īm palatio p̄bendam suam ad ꝓprium tuguriū referebat·Is ubi sāctum germanū cōspexit uehementi frigore cū discipulis tabescentē·p̄sone dignitate pmotꝰ·ozo ait quisquis es domine ut tibi et sociis p̄cas·et ueniens ad hospitiū meum·officium mee pauptatis suscipias benigne·Cūqz germanus ad eum humiliter declīasset·pozcarius ille uxozem suaz monuit vt vnicum vitulum quem habebāt occideret·& hospitibus cenaturis apponeret· Post cenam igit̄ ger·mulierez euocat·iubetqz ut ossa uituli diligēter collecta sup pellem eius ante matrem īm p̄sepi cōponat·Quo facto uitulus sine mora surrexit matriqz coastans comedere fenū cepit Tūc germanus hoc audiens rogat hospites suos·ut saluo iure hospitii hoc iterim beneficiū acceptarēt·Facto autem mane germanus ad palatiū ꝓgredit̄·et regem egressurum de palatio p̄stolatur· Exeūti festinus occurrit·et cur ei sero hospitium negasset potenter inquirit·Rex stupoze defixus·et sancti auctozitate attonitus·respondere nō potuit· Tunc germanꝰ·Egredere inquit et regnū meliori dimitte Illo hesitante germanus cūctātem impellens·egredieris ait·et sicut dominus definiuit nequaq̄ deinceps potestate regia abuteris· Rex autem auctozitatem celestem īm p̄sule refozmidans·cum cōiuge et liberis indifferenter exiuit· et ulterius ingredi non p̄sūpsit·Tunc germanꝰ subulcum cum cōiuge uenire fecit·et uniuerso stupēte palatio regem cōstituit Ex tunc reges exūlci genere ꝓcūtes·dominātur genti britonum deo res humanas mirabiliter ordinante p̄ beatum germanum·¶ XII ¶ De sancto cassiano augustudunensi qui respondit ei de tumulo·

QVnqz de britānia remearet p̄ augustudunum trāsiens·ad tumulum sancti pontificis cassiani puenit· Quem cū quomodo se haberet inquireret·ille statim e tumulo audientibus cūctis dixit Dulci quiete pfruoz·et aduentum redēptoris expecto· Cui germanus respondit Quiesce p̄ longum īm christo tēpꝰ & p̄ nobis attentius intercede·ut obtinere sacre resurrectionis gaudia mereamur·¶ Ex gestis eius Hic cassianus olim ex nobili genere īm alexādria urbe natus·a sancto zenone eiusdem urbis episcopo diuinis literis eruditus· deum ab infantia coluit·& omnia p̄ christo deserens·īm ortēsi urbe ecclesiam īm honoze sancti laurentii sicut ab eodē īm uisu doctus fuerat cōstruxit Tūc iouinianꝰ imperatoz deum timens qui successerat iuliano apostate·elegit eum cōclamante populo īm ortēsi urbe episcopum·Sed cum eam aliquādiu īm omni sāctitate rexisset·ualedicens omnibus omnia dereliquit·et cum paucis clericis p̄ christo pegrinationem arripuit· Intrāsqz mare p̄sperāte dō usq ad massiliam nauigauit·et īde seuiente hereticoruz et paganorum p̄secutione augustudunū puenit· a sancto simplicio epō gratanter exceptus·ad petitionem ipius simplicii cum eo p̄ trienniū mansit Quarto anno sanctus simplicius migrauit ad dominum·et omnis clerus et populus cassianū elegerunt epm·Cui tantam gratiam dominus hiesꝰ christus cōferre dignatus est·ut assidue miracla p̄ eum ostenderet·cecis lumen donaret·surdis auditum debilibus sospitatem·egrotis incolumitatem tribueret·et omnem hominē diligebat sicut seipsum·Cōsūmauit autem regēs ecclesiam beatꝰ cassianus episcopus annos·xx·et migrauit ad dominum hiesum christū·qui est resurrectur? cum sanctis īm gloria eterna·

XIII De latrone eius ꝑdigio diuinitus irretito & duobus aureis compensatis.

Vm autē rediſſet vir ſanctus germanus in galliam · quadā die imminente iaꝫ veſpa comitatui ſuo nudꝰ pede · cucullo vacuus viatoꝝ acceſſit · cuius etiam nuditati cōdoluit · Qui doloſe inherens cōtubernio · iūgitē manſioni et inter occupatos cuſtodes qui deo nō animalibus vigilabant · iumentum quo ſenioꝝ vehebatur ꝑdo nocturnus arripuit · Die redito amiſſo euectōis obſeqo agnoſcitē · et ut ſacdoti aīal ñ deeſſet vnus ex clericis ī peditē exequite mutatur · Et dum iter agitē · circūuecti comites beatum virū intuentur extra morem cōceptā leticiam ullus obūbratione velantem Tum unus auctoꝛita te cōcepta cauſā leticie ꝓcūctatur · At ille · Paulum inquit remoꝛemur · quia infelicis illius laboꝛ & irrideꝺus eſt et dolendus quē mox uideꝺitis eſtuantem Cūqꝫ ſubſtitiſſent · reſpiciūt poſt ſe captum animal peditem manu deducentē · Cūqꝫ expectaſſent accelerātem · ille ſtatim veſtigiis ꝓoꝛutus crimen quod cōmiſerat cōfitetur · & ita totius noctis ſpacio irretitū fuiſſe ſe retulit ut longius ꝓdire non poſſet · nec euadendi viam aliā repiſſet · niſi ut ablatum animal reſtitueret. Ad hec vir ſanctus Si heſterna inquit die nudo tibi tegimen dediſſem furandi neceſſitas nō fuiſſet Accipe quod deeſt redde quod noſtrū eſt Ita ꝓfeſſoꝛ crimīis non ſolum veniā ꝑ pena cōmiſſi · verū etiam ꝑmium cum benedictione ſuſcepit · Quadam die dum iter carpet · occurrunt pauperes elemoſinam poſtulantes · Conſulit dyaconem ąntuꝫ eſſet in cōſūptibus · Tres tātum aureos eſſe reſpondit Quos ille totos ſtatim erogari ꝓcepit Ad hec dyaconus · Vnde uicturi hodie ſumus · Qui reſpondit · Pauperes ſuos paſcit deus · Tu quod habes ꝓſta paupibus · Dyaconus quaſi ꝓuidꝰ duos erogat · et vnum reſeruat · Poſt paululū eqtes ꝙdem poſt eū venientes · obtulerūt ei munꝰ ducentorū ſolidoꝝ · Deinde cōuerſus ad dyaconem ait · Accipe que tradūtur · & intellige te fraudꝫ feciſſe pauperibꝰ · Nam ſi totū quod dedi indigentibꝰ contuliſſes · remunerator noſter hodie trecentos reddidiſſet Contremuit dyaconꝰ · ſecretum reatꝰ ſui innotuiſſe pontifici · ## XIIII De operibus pietatis eius et aſini ſui ſuſcitatione ·

Idem ſanctus dum alpes ytalie cōſcendoret · quibuſdā mercatoꝛibus aſſociatꝰ vidit inter alios quendā claudū et ſenem · qui torrentem trāſire non poterat ꝺ mōtibus decurrentem · Huius faſcem vir ſanctꝰ arripiens ꝓꝓriis humeris trāſportauit · ipm quoqꝫ ſenem iterato trāſitu ſubiecta ceruice trāſpoſuit Ecce mira virtus caritatis que ſācto viro tantam vim cōtulit · ut quem tāta ieiunioꝝ inedia fatigabat · quem cōtinui itineris fatigatio diſtrahebat · qui deniqꝫ ſemetipm ferre uix poterat · cum etiam eſſet pſona tam nobilis ruſticū etate & debilitate grauiſſimū faſce ꝑus trāſpoſito ſanctis humeris vectitaret · Cum aūt rauennam pueniſſet vbi tūc petrus pōtifex eccleſiā xp̄i aplica inſtitutione gubernabat · diu cū deſiderio expectatus excipitur · Occurrūt principes · ambiūt ꝓceres · eccleſia eum cū exultatione amplectitē Sed et regina venerabilis placidia · que cum filio ſuo valentiniano romanum regebat impium · ad ſacerdotis diuerſoꝛium vas argenti ampliſſimū · cibis delicatioꝛibus ꝛfertum · ſine ulla carnis admixtione trāſmiſit · Quod ſuſceptum ipſe ita diſtribuit · ut cibos miniſtris ſuis traderet · Ipſe uero argentum vendicaret · remittens loco muneris patenulā ligneam panē oꝛdeaceum cōtimentem · At illa cū ingenti gratulatione vtrūqꝫ cōplexa eſt · q̄ et argentū ſuū trāſmiſiſſet ad paupes · et illam eſcā beati viri cū miniſterio abiecti vaſculi ſuſcepiſſet · nā et lignum auro poſtea ambijt · et panem multis remediis ac ūtutibus reſeruauit · Cum aūt rauenne moꝛam faceret ibi et moꝛtuū ſuſcitauit · et multis miraculis eius fama refulſit · In illa ſiquidem rauenna cū eum regina placidia et ad ꝓdictum vel ad aliud cōuiuiū euocaſſꝫ · et ille hūlitē ānuiſſꝫ ſenio · ieiuniis uigiliis laboꝛibuſqꝫ cōfectus · ab hoſpitio ſuo uſqꝫ ad palatium aſino deferente poꝛtatꝰ eſt · Cum ergo mēſe epulas miniſtri ſecreto regine dixiſſent · aſinū ſancti germani repente defūctum · et illa tacere iuſſiſſet · mire māſuetudinis equū vice aſini ſācto ꝑſentari precepit · Quem ille intuens · meus inquit michi aſinꝰ ꝓſenteē · quia qui me huc attulit repoꝛtabit · Pergenſqꝫ ad cadauer diſtēſū · Surge inqt muſcio reuertamur hoſpitio Statimqꝫ ſubſiliens ſemetipſum cōcuſſit · et quaſi nichil mali paſſꝰ eſſꝫ germanum alacrioꝝ virtute poꝛtauit · ## XV De trāſitu et exequiis eiuſdem ·

Ed anteq̄ de vrbe rauenna exiret · quadam die matutinali ſolennitate pfecta dum cum epiſcopis ſermonem de religione cōferret triſtiſſimā ꝓtulit mentionē dicens · Cōmendo vobis fratres cariſſimi trāſitū meū videbar michi ꝑ nocturnū ſopoꝛem a domīo viaticū pegrinationis accipe · factuꝫ eſt aūt poſt aliquot dies · cum ingraueſcente incōmodo migraret ad dominū · capſulā cū reliquiis regina ſuſcepit · Cucullam cū cilitio petrus epiſcopus uſurpauit · Ceteroꝝ antiſtitum vnus accepit palliū · alt̄ cingulū · duo tunicā · duo ſagulū diuiſerūt · ut aliquid monimenti ex ſucceſſione haberent ſanctitatis · Coꝛpꝰ autem in galliā ad vrbem ſuaꝫ relatum eſt ſicut adhuc viuens petierat a regina placidia · Cūqꝫ ad vrbem vercellenſem poꝛtitoꝛes venirent ſanctꝰ euſebius eiuſdem vrbis epiſcopꝰ · cōpato ſancti germani deceſſu · eccleſiā quā ei ſāctus germanus cū rediret dedicare ꝓmiſerat · eam dedicaturꝰ ſolenniter ingreſſus · cereos accendi iuſſit Sꝫ miniſtri eos admota flama accēdere non valebāt licet id ſepius attemptarent · Q̄ uidens ſanctus euſebiꝰ intellexit dedicatōnē aut in aliud tempus debere differri · aut alij epiſcopo reſeruari · Interea ſacri funeris pōpa venire narratur · et obuiantibꝰ ei cūctis · ꝑ manꝰ ſancti euſebij in ꝓdictā eccleſiam inducitē · et ſtatim oēs cerei diuinitꝰ inflamātur Tunc ſanctus euſebiꝰ ꝓmiſſionis ſancti ġmani meminit · et quod viuens ſe facturū ꝓmiſerat moꝛtuū feciſſe cognouit · Vnde feſtum diē populo indicens ad altare acceſſit · et quāto alicꝰ potuit · gloꝛia in excelſis decātans · poſtea ſacras exequias celebꝛauit Itaqꝫ coꝛpus ſancti germani cū multa deuotōne et frequentia populoꝝ a ꝓꝓriis ciuibus kl̄ · octobꝛis excipitur · et honoꝛifice ſepelitur Obijt aūt anno domini · cccc · l · epiſcopatꝰ ſui · xxx Siquidem tres moꝛtuos ſuſcitauit Vnū quando aurelianū trāſiens a ſancto aniano epiſcopo · totiuſqꝫ populi cōcurſu reuerenter exceptus · moꝛtuum iam elatū obuiam habuit quē mox ūtute ꝑcis vite ꝑſtine reforꝛmauit · Alterum vero cum apud

ytaliã prefecti filiũ quẽ vis febriũ extixerat·reuocauit ad vitã·Terciũ vero discipulũ suũ· ¶ XVI ¶ De sancto lupo trecensi et petro episcopo rauennensi· ¶ Ex gestis eius·

Ozzo sanctꝰ lupus lencozꝝ familie ꝑmꝰ fuit·cui gloziose memorie pimimola sancti hilariꝫ arelatensis episcopi germana cõiunx fuit·vii·anno cõiugii se ad cõũsionem hoztatu mutuo cõtulerunt·Tunc ille relictis omnibus sanctũ honoratum abbatem lirinẽsem expetiit·cuius institutione ceruice subdita õnium vigiliarũ abstimentiazꝝq dogmatibꝰ ĩstitutus est·Post annũ vero regrediens·ut que sibi remãserant pauperibus erogãda distraberet·ad urbis tricassime ilico põtificatũ raptus est ubi populum viã salutis docens·clerũqz strenue gubernãs post bienniũ cum sancto germano ĩ bzitãniam prexit·In quo itinere signorũ mirabilibus cũctis admirationi fuere· Nec longe post cum ꝑ gallias vbiqz diffusus ꝑmeret hunozũ exercitꝰ tricassimã vrbem patentibꝰ cãpis expositam·nec armis munitam nec muris·vir sanctꝰ recurrens ad nota p̃sidia·sola ad deũ intercessione & prece interposita supno auxilio defendit·Multis quoqz aliis miraculis claruit·Nam et mulierem palitică sanauit puellam impulsu demonis mutã signo crucis ĩposito libezauit·et alios plures egros sanauit Annis ferme·xxv·expers lectuli·iacendi labozem superpositus tabule sustimuit·Cui indumentũ non nisi ciliciꝫ cõsuetudo fuit·vnius tunice semp usu contentus·in orationibꝰ puigil ac alternis noctibus ꝑdurabat·biduanis ieiuniis defatigato cozpusculo iuuentutis incentiua ꝓsternens·fletibꝰ oza futuris intentus indefesse rigabat·Ceterũ que fuerint eius facta·ex scolis eiusdez discipulozꝝ uirtutis exempla docuerũt·Nam in sancto policromo meduneñsi episcopo curationũ gratia ꝓlucebat·sãctum seuerũ treueris ozdĩatũ germanie gentibꝰ ꝑdicantem·apl'orum nõ ambigimꝰ societate pmixtum·Sanctus autem lupus·liꝫ ãnis sacerdotõ fũctus spũm emisit ad celum· ¶ Actoz Extãt uero sermones elegantes sancti petri rauẽnatis epi·ex quibus excerpta plurima opusculis nostris inserui· ¶ XVII ¶ De vita sãcti martini abbatis· ¶ Ex gestis eius·

Eo quoqz tempe fuit sanctꝰ mamertinꝰ qui quondã pagan⁹ cũ ydola colẽt unuz oculũ ꝑdidit et alterius manꝰ aridităẽ incurrit Qui cũ se deos offendisse putaret·et ab eis veniam iugiter implozaret·quadam die dũ iret ad templa deozũ obuiauit ei q̃dam nomine sauinus·tõsus capite et habitu religionis amictus·Qui dũ eum requireret vnde ei talis ĩfirmitas accidisset·respondit·Deos nostros offendi·et ideo semp eos cum lacrimis rogo·ut michi recõciliati que abstulerũt irati reformẽt ꝓpicii· Tunc ille·erras inquit demones deos putãs Sed fac quod dixero tibi Si uis in oculo et manu sanari·uade ad sanctũ germanũ anthisiodorensem episcopũ·et si cõsilio eius acq̃ueris·cõtinuo sanus eris·Qui statim iter arripiens·venit ad sepulcra sancti amatozis epi et aliorũ sãctozum et cogẽte pluuiosa nocte secessit illuc ad quãdam cellulam sup tũbã sãcti cozcodonii collocatã·Et cũ fatigatus itinere obdozmisset·apparuit ei uisio mirabilis ꝙ quidã uir pulcerrimꝰ uenit ad hostiũ celle illiꝰ et uocauit sãctum corcodoniũ dyaconũ·ut ueniret ad festum quod sãctus pegrinus et sanctus amatoz cum aliis epis faciebãt Cui ille respondit de tumulo·Non possũ modo ire quia hospitẽ habeo quem me oportet custodire ne a serpentibus qui hic sunt occidatur Abiit ille nũciare quod audierat·et reuersus est dicens· Sãcte cozcodonie surge et veni·et adduc tecum iunianuz subdyaconum et iunianum lectozem·ut faciãt officium suum alexander enim qui tecum est custodiet hospitem tuum Visũqz est ita sancto mamertino ꝙ sãctus cozcodonius apzehensa manu eius duxit eũ secum et ostendit ei sanctum pegrinum et sãctũ amatozem·et duos alios epos·Et cum ĩsset ad eos sanctus cozcodonius·dixit ei sanctus amatoz Quis est ille qui tecum ecclesiã ingressus est Qui respondit hospes meus est·At ille expelle ĩquit eum a nobis·quia pollutus ydolis nobiscũ esse ñ debet·Qui cum expelleretur· ꝓstratus coraz eis impetrauit gratiam sãcti amatoris·Qui iussit ei ut iret ad sãctum germanum·Mox ergo euigilãs et visione certificatus uenit ad eum·et ꝑcidẽs ante eum veniam postulabat· Et cum ei cuncta ita narraret·prexerũt simul cum multis aliis ad tumbam sãcti cozcodonij vbi serpentes erant·Et remoto lapide·uisi sunt serpentes·viij· quozũ unꝰ x·pedum longitudinem excedebat· Et cum astantes p̃ timoze diffugerent·beatus germanus stans ĩmobilis iussit eos illuc secedere·ubi nulli possent omnino nocere·Et post hec baptizatus est et sanatus sanctus mamertinus· et factus est monachus monasterii sãcti germani·et postea fuit abbas ipsius ecclesie post sanctum allodium·

¶ XVIII ¶ De sancto mariano monacho·

Empoze sancti allodii successoris sancti germani circa annũ domini·cccc·lxxx· sãctus marianus de territozio bituricensi uenit ad monasterium sancti germani tractꝰ opinione sanctitatis que adhuc mibi ꝛdolebat·Cunqz ibi toto desiderio recipi postularet·et receptus in bzeui vetãnis monachꝰ sanctitatẽ imitabilem se ꝓberet·sanctus mamertinus tunc abbas uolens ꝓbare obedientiam eius·vilioꝰ ei monasterii cõmisit officium·pastorem eũ cõstituens buculaz·Cum ergo iussu abbatis in quadã silua que erat ꝓpe villam que dicitur miciglis vl'mesigles·boues et vaccas libentissime custodiret tanta sãctitate pollebat ꝙ etiã aues siluestres ad se venientes manu ꝓpria nutriebat·Vbi die quadaz cũ esset in nemore canes eius aprũ latratibus excitãtes·cum iã eum grauius purgerent·fugit ad cellam sãcti mariani Qui vbi canes latrãtes audiuit desertis bobꝰ illuc ꝓperans·et canes cõpescuit·et aprũ incolumẽ abire pmisit·Quidam latrones cũ eũ in cãpo expoliassent· vestẽ eiꝰ secũ ferẽtes abierunt·solum ei palliolum dimiserũt Qui statĩ clamauit post eos dicẽs Reuertimini domini mei ecce denarius in meo pallio colligatus qui uobis forsitan erit necessarius·Qui ꝓtinus reuersi cuz pallium cũ denario rapuissent·eum nudũ penitꝰ dimiserunt·Sed cũ festinantius ad suas latebras ꝓperarent in ipso crepusculo ad hostium celle eiꝰ inuẽti sunt· Quos ille in cella sua benigne ꝛcepit et pedes eozum lauãs hospitalitatem quãtam potuit ministrauit·unde cũctis facti sui penitẽtibꝰ vnus eozum ad fidem cõuersus est· ¶ XIX ¶ Adhuc de miraculis et transitu eiusdem·

Quodam etiam tempore monachi cuz ei ad bouz custodiã fuerant deputati · iuue nili uolũtate ursam quãdam cũ catul' q uitulis eorũ insidiabatur laqueis et ige nio capere voluerũt · Cũqz illi nocte laqueos ptẽ dissent · et ursa in eos irruens teneretur · sanctus marianus hoc pſciens de lecto surrexit · et eam in ueniens dixit ei · Quid facis hic misera · fuge cito ne capiaris · Et statim illa humiliter et mãsuete di scessit · Marianus vero monachos excubantes iue niens increpauit · et ursam quam cape cupiebant i columẽ rediſſe nũciauit · Solebat autem singulis dominicis ad ꝓximq; ecclesiam ꝓficisci · Quodam itaqz die iussit uni ex monachis secuz ire · Cui ille Non possũ inquit hodie quia debeo ad mensã fra tribus ministrare Tunc iuit cogente impio sancti viri · Sed cum essent in ecclesia finito euãgelio sta tim foras egreditur · & ascendẽs equũ suũ ad do mũ redire citius nitebaẽ Sed cum equũ inde mo uere non posset licet eum dure calcarib? purgẽt intelligens causã cõfusus rediit ad ecclesiam · & fi nita missa dixit sanct? marianus Dic michi frater prexisti ubi volebas · qui me relicto discedere cu piebas · Ecce equus obediuit deo · cui tu repugna bas · Adueniente die pasche · rogabãt eum fratres ut diem pasche in fontaneto monasterio celebraẽt Quod cuz fecisset · sequenti die corripitur dolore febriuz et quarta feria migrauit ad dominũ · Quẽ dum portitores veherent ad anthisiodo · in quadaz villa existentes · moueri inde penit? nequiuerunt donec quidã qui erat ꝑ suis forefactis in carcere cõpeditus · fractis cathenis & apto carcẽ liber ex iens venit ad corp? · & cũ alijs portauit usqz ad vrbem · Qui cũ ꝓcessione epali solẽniter excepto · in ecclesia sãcti germani est sepultus · ¶ XX ¶ De sanctis episcopis eucherio lugdunensi & hilario arelatensi · ¶ Actor ·

Dorro sãcti epi eucherius lugdunensis et hilari? arelatensis · quos eodem tempo re cũ sãcto germano anthisiodo · floruis= se iam supra dixim? · ambo viri nobilissi mi fuerũt & eloquẽtissimi · Eucherius ex nobilissi mo senatoz genere inter spelũcam inclusus · reue lante angelo pontifex factus est · Cuius natalis ẽ xvj · kl' decembris · Hilari? multos ꝟmones ad po pulũ splendidissimos cõposuit · Cuius natalis est iij · nonas maij · Sancti vero honorati xvii · kl' fe bruarii · Eucherius ut ait gẽnadius scripsit ad va lentinianũ ꝓximquũ suũ · de cõtemptu mũdi & se cularis pbie epl'am vnam scolastico et ratõnabili ꝟmone · et aliaz ad psonam filiozũ salonii & verani postea epozum obscurã · Sed et sãcti cassiani q̃dã opuscula lato tensa sermone angusto verbi reuol ueus tramite in vno coegit volumine · que tam ec clesiasticis q̃ monasticis studiis sũt necessaria Mo ritur inquit valentiniano et marciano regnãtibus Idem quoqz gennadi? de beato hilario ita scripsit Hilarius arelatensis ep? vir in sanctis scripturis doctus · et pauptatis amator · et erga inopũ pui sionem non solum pietate mentis · sed et corporis sui labore solicitus · Nam ꝓficiendis paupib? · eti am rusticationem contra vires suas homo genere clarus et longe aliter educat? exercuit · sed nec in spũalibus laborare neglexit · nã et in docendo gra tiam habuit · et absqz psonaz acceptione in oĩb? castigatum opus ꝓdicationis igessit · Ingenio ue= ro morali aliqua etiam pua edidit q̃ eruditе anĩe et fidelis lingue iudicio sunt · In quibus ꝑcipuo et ad multoz utilitatem necessario operee uitam sã cti honorati ꝓcessoris sui cõposuit Moritẽ valẽ timiano et marciano regnãtibus · ¶ XXI ¶ De sãcto honorato arelatensi episcopo et eius ꝓmor= diis · ¶ Hylarius ·

Hic honoratus in adolescentia baptismũ arbitratu ꝓprio concupiuit · et maturo cõsilio san? mortez expauit · Itaqz adhuc cathecumin? lasciuiam respuebat · cleri= cos vt patres honorãs · et puerili interdum sensu paupem iuuans · Hũc iam baptizatũ pater ei? ter rene pietatis suspitione solicit? timẽs sibi a xpo ꝑ ripi · conatur eum studiis iuuẽtutis illicere · vena tib? et ludis · variisqz mũdi voluptatib? irretire · ꝺmũ fastidiebat adolescẽs · quo grãdeu? oblecta= baẽ pater · tali se semp adhortatione cõpellẽs · De lectat hec vita sed decipit · Itaqz cõuers? iugo do minice ſuitutis se subdidit · intelligens sũmũ esse captiuitatis gen? licentiam iuuentutis · Tonſ igi tur capillis et ueste mutata · sic repente totus ex a lio alius ostenditur · vt non alter pater ei? q̃ se or batũ filio lamentareẽ · Occurrit · renititur · cõmi= natur · nec tamen ullo horum puericia deo freta cõcutitur · Tironi suo domin? cõsolator astitit · ei qz vnum ex germanis suis in collegiũ suscitauit · qui eius exemplo cõuersus · senior iuniorem cõse cutus est · Cũqz multis virtutib? emicarẽt · et om nem simul patriã adornarẽt · cepit alter alterũ lau di obijcere et glorie exponere Sed dum vnusquis qz sub vmbra alterius obscurari volebat · tãq̃ rep cussa claritas vtrũqz radiabat · Gloriã itaqz suam pauentes · in hac vita mercedem se ꝓcepisse puta= bãt · et hũanã cõuersationem et gratiã fastidiẽtes heremi amore flagrabãt Omnib? igiẽ erogatis ꝺ terra sua exeunt · et ne quid iuuenili ausu temere ab eis inceptum putaretur · senem pfecte grauita tis sãctũ cãpasiũ etatis sue custodem assumunt Queritur ergo latebra pegrinationis fugiẽ fama virtutis at vbicũqz itur · ibi alia vellent nollẽt fa= ma prebatur · ¶ XXII ¶ De vita eius mona stica et episcopatu eiusdem ·

Deniqz germano suo ĩ xpo viro veneãto defũcto · sãctus honorat? ad heremum vrbi arelatensi ꝓximquã puenit · vacãtez qz insulã ob nimietatem squaloris · et in= accessã venenatoz animaliũ metu petijt ꝓpter se= creti oportunitatẽ · Ingrediẽte eo fugit horror so litudinis · cedit turba serpentiũ · ibiqz mlĩs ad eũ cõfluentibus · fact? est pater multoz monachoz multisqz admirãdis virtutib? fulgẽs · de aduenis quoqz et pegrinis recipiendis magno ope solicit? erat · et pauperibus largiter erogãs · nichil sibi su= isqz preter victum ꝑsentium dierum ac vestitum reseruabat · Exhausta est aliquãdo dispensationis substãtia · fides nũq̃ · Vnde quadã vice cum vnuz iam ex multis milibus aureum arca ꝓflua ac mu nifica retineret hunc ipsũ etiã in multorũ rerũ de fectu cõstãtissime pauperi dedit · et michi atqz ali is astãtibus ait · Certum iã est appinquare qui de fecerat · Vix triũ aut quattuor horarũ spaciũ trã sierat · et mox qui verbis suis fidem faceret occur rit · Mci quoqz gratia patriã quã fastidierat acces sit · meqz durum et indomitũ uix tãdem suis pijs= mis exhortationibus simulqz lacrimis ac ꝓcibus ad deum cõuertit · secũqz ad heremum ꝓduxit Et ꝓmum quidem lacte postea cibo sapientie nutuit

Tãdem in hac ecclesia dum regnum accepisset·sb illo flouit xpi ecclesia sicut monasteriũ ãte floruerat·Somno tãdem ultimo excipitur·multorum interea variis uisionibus somnus cõcutitur·quoꝝ facies erat·qꝑ·s·illi sãcto occurrerent officia sanctorum·Et vere ille in eodem medie noctis puncto ecclesiã in occursum sãcti corporis cõuent⁹ impleuit·ut non nisi ãgelicis nũcijs suscitatus putaretur·Sicqꝫ cum honore sepulture traditur.

CXXIII De sãcto patricio hiberniorum epi scopo. Sigibertus·

EO tempore celestinus papa ad scotos ī xp̃m credentes palladium mittit episcopum·post quem ab eodem missus est sãctus patricius ad eos·genere brito·filiꝰ cõches sororis sancti martini·Qui in baptismo quidẽ dictus est suchar·a sancto germano magom⁹·a celestino vero patricius·a quo scotoꝝ archiep̃us·ordinat⁹ p ãnos sexaginta sãctitate signis & doctrina excellens totam insulam hibernie cõuertit ad xp̃m·¶ Actor Hec sigibertus·Legitur tamẽ qꝑ idem patcius magom⁹ cognoiatus sit·et apd scotos porcarius p̃mũ fuit·Inde liberatus romã adijt·sacras literas affatim didicit palladio autez ep̃o defũcto quem celestin⁹ papa ad scotos miserat·mittitur cũ germano patcius & hibernijs epi scop⁹ ordinat̃·Axilius aũt & seruanus cũ eo in ī fertiori gradu ordinati sũt·Preter virtutes reliq̃s quas fecit·lx·mortuos suscitauit·captiuos ml̃os xp̃ijs sũptibus redemit·ecclesias·ccc·lxv·fundauit·et totidem ep̃os ordinauit·p̃sbiteroꝝ·iij·milia·dsecrauit·xij·milia hominũ baptizauit·vii·reges filios almogith vno die baptizauit·xl·diebus & xl·noctibus in vertice montis hely ieiunauit lxxx·annis in hibernia p̃dicauit·cxx·vixit & sepulcrum ei⁹ non inuenit̃·Cõpleto in hely·xl·dierum & noctiũ ieiunio·tres petitiones p hibernien̄sibus fecit·eo qꝑ fidem recepissent·Prima ut vnusquisqꝫ credentiũ penitentiũ scz in extremo vite sue statu susciperet̃·Secũdam ne hibernia a bãbaris in eternũ cõsumeretur·Terciã ne aliquis hibernien̄sium supuiuat in aduentu iudicis·Hinc p̃o honore sancti patricii delenda dicitur·vii·annis ante iudicium·In colle hibernien̄siũ populo benedixit·& p eo orauit Ibi aues multicoloꝝ inumerabiles ad eũ venerũt·ut benediceret eis Quib⁹ signantur quiqꝫ fideles qui p eum cõuersi sunt ad dominũ· **CXXIIII** De baculo hiesu sibi dato et purgatorio sibi ostenso·

VErum in p̃mis cũ p̃fatam gentem admodum bestialem et terrore tormentorum et amore gaudiorũ ab errore conuertere voluisset·dicebant ad xp̃m se nũqꝑ auertendos verbis eius vel miraculis·nisi aliquis eoꝝ et tormenta illa malorum et gaudia beatorũ ī uerí posset·ut rebus visis certiores fierent qꝑ p̃missis·Cũqꝫ ille etiam tũc p salute populi ieuniis & orationibus deuotõr fieret apparuit ei pius doi⁹ hiesus uisibiliter·dans ei textum euãgelioꝝ et baculum·Que hucusqꝫ p magnis p̃ciosisqꝫ reliquiis in hibernia veneration̄i habent̃·ac p signo sũmi p̃sulatus·i.archiepiscopat⁹ illi⁹ patrie cuiuslibꝫ babẽti hec reputãt̃·Ipse quoqꝫ bacul⁹ p eo qꝑ illum domin⁹ hiesus dilecto suo patricio contulit baculus hiesu cognommat̃·Itaqꝫ domin⁹ eundem sanctum in locũ desertũ deduxit·et quãdaꝫ foueam rotũdam intrinsec⁹ obscurã ostendit ei dicẽs

Quia quisqꝫ ueraciter penitens et vera fide armatus·fossam eãdeꝫ ingressus·vnius diei ac noctis spacio morã in ea faceret·ab omnibus peccatis suis purgaretur·et p illam trãsiens nõ solum tormenta maloꝝ uideret·sed etiã gaudia beatoꝝ Sicqꝫ domino ab oculis eius disparente·letus statim in eodem loco ecclesiam cõstruxit·et beati patris augustini canonicos in ea cõstituit·Fossam autez que est in cimiterio·extra frontem ecclesie muro circũdedit·et ianuas seraſqꝫ apposuit·ne quis eaꝫ temere et sine licentia ingredi p̃sumeret Clauez vero custodiendã p̃ori eiusdem ecclesie cõmendauit·Ipsius autem beati patris tempore multi pẽtentia ducti·fossam ingressi sũt·qui regredientes et tormenta maxima se ppessos et se uidisse testati sunt·Quoꝝ relationes iussit beatus patrici⁹ in eadem ecclesia notari·Eoꝝ vero attestatione·ceperũt alii predicationem beati patricii suscipere·Et quoniã a peccatis ibidem homo purgat̃·locus ille purgatoriũ sãcti patricii nominatur·locus autez ecclesie reglis dicitur Verũ historia hec a multis non recipitur·ꝑpter illud maxime qꝑ ibi dictũ est aĩmas a purgatorio liberatas·non statim ad celũ euolare·sed in paradiso terrestri tãꝑ ī loco quietis intermedio tempaliter cõmanere·et inde statuto tempore ad celi palatia trãsmeare·cum ecõtra nullus credatur locus esse medius animaꝝ inter purgatorium et celestem paradisum· **CXXV** De petronio bononiensi et scriptis eius·

EOdem tempore fuit patroni⁹ bononiẽsis ytalie ecclesie episcop⁹·vir sancte uite et monachorum studiis ab adolescentia excitat⁹·Hic scripsisse putat̃ uitas patrum monachorum egipti·quem velut speculum ac normã p̃fessionis sue monachi ãplectunt̃·Legi inquit gennadius sub eius nomine in ordinatione episcopi·ratione et humilitate plenum tractatum·quem lingua elegãtioꝝ ostendit non ipsi⁹ esse·sed ut quidã dicũt patris eius petronii eloquẽtissimi et eruditissimi in secularib⁹ literis viri Nã et p̃fectum pretorii se fuisse in ipso tractatu designat·Mortuus est theodosio et placido valentiniano regnãtibus·¶ Actor·De quodã libro petronii p̃im metrico·p̃im p̃saico·pauca hec modia que sequũtur excerpta notaui·¶ Petronius·Quid faciunt leges vbi sola pecunia regnat·aut vbi paupertas vincere nulla potest·Iam nunc iudicium nichil est nisi publica merces·Tutius est puo ere rem poitam recuperare qꝑ in ambiguaꝫ litem descendẽ·Periculosuꝫ est alienis interesse secretis·Non bibit inter aquas poma·aut pendẽtia carpit Tantalus infelix·quem sua vota p̃munt·Diuitis hec magni facies erit omnia cernẽs Qui tenet et sicco cõquirit ore famez Heu heu nos miseros·qꝑ totus humũtio nil est·Nil erimus cũcti postqꝑ nos auferet orcus·Ergo viuamus dum licet esse bene·Omnes opertis oculis·bona sua cõputant·Cum fortuna manet vultuꝫ seruatis amici·Cum cecidit turpi vertitis ora fuga·Raram facit mixturam cum sapientia forma·Ego sic semper et ubiqꝫ uixi ut ultimam quanqꝫ lucem tanꝑ non reddituram cõsumem·Quid non commune est·quod natura optimum fecerit Nescio quomõ bone mentis est soror pauptas·Nichil tam arauum est quod non ī pbitas extorqueat·Ingeniosa gula est·Ad p̃dã strepitũqꝫ lucri suffragia uertit·Venal' popul⁹·venalis curia p̃mum·Ipsaqꝫ

maiestas auro coꝛrupta iacebit· Queꝛit se nã nec iueit· Oñib9 ergo scoꝛta placent fractiqꝫ nerui serpẽ gress9 Et laxi crines·et tot noua nomĩa ve stis·Quisquis habet nũmos secura nauigat aura· foꝛtunãqꝫ suo tempat arbitrio Carmina cõponit declamat cõcrepat omnes·Et pagit causas·fitqꝫ cathone poꝛ· Parua loquoꝛ qõ vis·nũmos ꝓben tibus opto eueniet clausum·possidet arca iouem· O maxima rerũ· Et merito pietas·homini mitissi ma virtus ¶ XXVI ¶ De ceteris eiusdẽꝫ tempo ris doctoribus et scriptoꝛibus.

EOdem tempoꝛe fuit celestinus·qui ãteꝫ ꝑ pelagio cõcurreret imo adolescẽs scri psit ad parentes suos ò monasterio suo epistolã in modum libelli·in omnib9 de um desideratibus necessariã·moꝛales siquidẽꝫ ĩ eis dictõnes·nichil vicij postmodũ ꝓditi sed totum ad virtutis incitamentũ tenuit·Fuit et tunc iulia nus epus campan9 vir acris ingenij in negocio·ĩ diuinis scripturis doctus in greca et latina lĩgua scolasticus·Prius ergo ꝙ impietatem pelagij in se apiret· clarus in doctoꝛib9 ecclesie fuit Poste a vero heresum pelagij defendere nis9· scripsit ad uersus sãctum augustinũ impugnatoꝛem illius· libꝛos·iiii·et iterũ libꝛos·viii· Est et liber altrica tõnis ambarũ ptium·Hic iulian9 ĩ elemosinis tẽ poꝛe famis et angustie indigentibus omnib9 pꝛo rogatis suis·multos nobiliũ miserationis specie ꝑcipueqꝫ religioꝛsoruꝫ alliciens heresi sue sociauit· moꝛtu9 est valentiniano et cõstantino filio regnã tibus·Flοꝛebat etiã tunc paulinus nolan9 episco pus·qui multa cõposuit uersu bꝛeui·et ad leessuꝫ quendã epitafii uice cõsolatoꝛiũ libellum sup moꝛ te xp̃iani et baptizati infantis spe xp̃iana unctum et ad seuerũ pluꝛes epl'as·et ad theodosiũ impera toꝛem ante epatum pangericũ sup victoꝛia tiran noꝛũ·eo maxime ꝙ fide et oratione plusꝙ armis viceret·Fecit et de sacramento himnos ad soꝛo zem quoqꝫ epistolas multas·De cõtemptu mun di et de diuersis causis diuersas disputationes et tractat9 edidit·Precipu9 tamen omniũ ei9 opus culoꝛũ liber est de penitentia et de laude genera li omniũ martirũ·Claꝛuit tempibus honorii et va lentiniani non solũ obseruatione et sãctitate vite sed etiam potentia aduersũ demones·Scripsit eo dem tempe eutropius pb̃iter ad duas soꝛoꝛes ã cillas xp̃i·que ob deuotionem pudicicie et amoꝛeꝫ religionis exheredate fuerãt a pentibus·epistolaꝫ in modũ libelloꝛũ cõsolatoꝛias·eleganti et apto sermone duas·non solũ ratõne sed etiam testimo niis scripturarũ munitas·Scripsit et tunc uigili9 dyaconus ex traditione patrũ monachoꝛũ regulã que in cenobio ad ꝓfectũ fratrum in cõuentu le gitur·bꝛeuiatã·et apto sermone totius monasti ce ꝓfessionis tenentẽ in se disciplinam·Scripsit et tũc victoꝛius massilienſis retheꝛ in geneſi a pꝛinci pio libꝛi usqꝫ ad obitum abꝛahe patriarche·et quat tuoꝛ edidit libꝛos xp̃iano quidem et pio sensu·sꝫ utpote seculari literatura occupatus homo·et nl' lius magisterii in diuinis scripturis exercitatus· leuioꝛis ponderis sententias figurauit·Moꝛtuus est theodosio et valentiniano regnãtibus·

¶ XXVII ¶ De quibusdã illius tempoꝛis acci dentibus. ¶ Sigibertus·

APud ꝓfas hoc tempe xp̃ianitas dilatata ẽ·nã maruthas episcop9 legatõne ad eos fũctus·filiũ idigdis ꝛgis oꝛãdo a demo nio liberauit·ꝑ qõ qdẽ maioꝛ gl'a fidei accreuit ac contra ab inimicis dei grauioꝛ ĩ xp̃ianos ꝓsecutio exarsit·Eudoxia augusta vxoꝛ theodosii hieroso limã ex uoto ꝓperauit·et inde reliquias ꝓthomar tiris stephani·et duas cathenas quas ãgel9 ò ma nib9 petri apl'i disiecit·dei nutu attulit·eisqꝫ ad iũcta cathena qua etiam rome petrus uĩct9 fuit triadem fecit·et inde cuꝫ cõsilio romani p̃sulis so lennitatem sãcti petri que dicit̃ ad vincula rome ĩ stituit·id maxime ut populũ reuocaret a gentilis superstitionis pompa·qõ adhuc solennizabat ĩ hac die ciuitas ex ritu gẽtili ꝑ uictoꝛia octauiani au gusti collata·Dyabolus iudeos in specie pseudo ꝓpb̃e·moysen se esse mẽtiens seduxit·et ꝓmittẽs se in terram ꝛepmissionis eos reducturũ·ad ma re trãsfretandum adduxit·ibiqꝫ eoꝛũ multos mul tis modis pire fecit· Que res multis eoꝛũ hoc pi culo erutis·credendi in xp̃m causa fuit·

¶ XXVIII ¶ De obitu sãcti augustini yponẽ sis episcopi·

ANno eoꝛũdem impatoꝛum·xiii· wandali inuasam africam deuastãt omnimodis· Sub hoc turbine tribulationis sanctus augustinus migrauit ad domin̄ũ tercioꝺ decimo mense obsidionis sue urbis·anno etatis sue lxxiii·clericatus vel epat9 xl Qui tãta scripsit·ut nullus libꝛos ei9 in omni tempe vite sue nõ soluꝫ scribere·sed ne legere quidem valeat· Ciuitas cñ ꝑ·xiiii·mẽses obsessa est a barbaris· quia vero ꝑ dicandi facultas ei non erat·coepiscopos et alios qui tũc foꝛte ad vrbem cõfugerãt ad pacem com monebat·oꝛans iugiter domin̄ũ quatin9 aut ciui tatem liberaret·aut se de seculo vocare dignaret̃ Tercõ mense obsidionis lecto decubauit·et inter cetera quibus exitũ suum communiebat·vii·psal mos penitentiales flendo iugiter decãtabat Dice bat enim post ꝓceptum baptismũ etiam laudatos xp̃ianos·absqꝫ digna et cõpetenti penitia non de bere de coꝛpoꝛe exire·Hic non solũ clericos sed e tiam laicos ab omni iuramento cõpescebat·Prop ter loquacitatem & detractionẽ que maxime ĩ cõ uiuiis abũdare solet·hos uers9 in mẽsa sua scribi fecit·Quisquis amat dictis absentũ roꝺrre famã hanc mensã indignã nouerit esse sibi·Propter hoc etiam et ꝓpter edificatõnem·legi semper faciebat ad mensã· Vestes eius & calciamenta & lectualia ex moderato & cõpetenti habitu erãt·nec nitida aut speciosa nimiũ·nec abiecta plurimuꝫ· Migra uit autem·xiii·mense obsidionis vrbis sue·

¶ XXIX ¶ De sãcto leone papa sermologo & de scriptis eius·

HAnno predictoꝛũ impatoꝛ·xiiii·leo roma ne eccleſie·xliii·pꝛesidet·Hic in omeliis declamãdis multum ualuit·Hic in cano ne misse addidit·sãctum sacrificiũ et im maculatã hostiam·Nic quotiens rogabatur ab a liquibus ut eis aliquoꝛum apl'oꝛum vel martiruꝫ reliquias daret·cõsueuit ad coꝛpoꝛa vel memoꝛi as apostoloꝛũ uel martirũ·quoꝛũ reliquie petebã tur missas celebꝛare in ipsoꝛũ honoꝛe· sicqꝫ bꝛate am altaris quo cõsecratum coꝛp9 domini inuolue rat ꝑticulatim diuidebat·et ꝑ reliquiis apostolo rum vel martirũ dabat· Vnde si ab aliquibus du bitabat̃ cultello pãnos illos pungens sanguinẽ eli ciebat sic palam cũctis faciens·ꝙ in cõsecratione misteꝛioꝛũ christi sanguis apl'oꝛũ vel martiruꝫ· q̃ ꝑ illo effusus est·intret ꝑ diuinã virtutẽ ĩ pãnos

illos. & ideo merito illos dari p reliquiis sanctorū in quorū honore cōsecrati sunt. ¶ Actor. Hic scripsit epistolas decretales. lxx. sermones ad populū. lxxix. vnde et dict? est sermolog?. De his autem ad eiusdem sancti viri ingenij prudentis et eloquentie venustatis cōmendationē simul etiā ad legentium edificationem quedā excersi. q̄ et opuscul̄is nostris p diuersa loca inserui. ¶ XXX ¶ De quibusdā euentibus illius temporis et de merlino et eius pphetia. ¶ Sigibertus.

ANno theodosij et valentiniani prenotato. corpa p̄sci aliorūq; cuz eo apud āthiochiam passorum. germano episcopo diuinitus reuelantur Anno eorūdem. xvii. corp? iohānis crisostomi in exilio defūcti tandem cōstantinopolim refertur. instantia pculi episcopi et iussu theodosij imperatoris cum lacrimis orātis. vt ueniam daret archadio patri suo & eudoxie matri. qui eū exiliauerant. Et p hoc finita est dissensio que adhuc erat in ecclesia p eiusdez iohānis damnatōne. Cōstantinopolim p. iiii. menses terremotu terra fluctuāte. q̄dā corā oīb? orātib? sblat? in aere diuina virtute āmonitus est a diuina uoce ut factis letanijs canerent omnes Sanctus deus. sanctus fortis. sanctus īmortalis. miserere nobis nichil aliud apponentes. quo facto cessauit terremotus. Anno sequenti rex wortigern? cōsilio imito cum sapientibus quid agere deberet ad tutam̄ sui. iussit queīre artifices ut ei turrim fortissimaz cōstruerent. Sed cum opera eorū tellus absorberet. suasum est ei vt hominem sine patre querēt. & eius sanguine lapides et cementū aspgi p̄cipēt quasi hoc facto fūdamentū stare potuisset Inuentus igitur adolescens cui nom̄ erat merlin?. q̄ cū matre sua adducit̄ coram rege. que pfessa est de spū in specie hominis se illum cōcepisse Merlinus autem multa obscura reuelauit. multa p̄dixit futura. Aperuit enim sub fūdamento lacum. sub lacu duos latere dracones. quoz vnus rubeus populum britonū. alter vero albus gentem saxonū designaret. & quis in cōflictu suo alteri p̄ualeret. p̄dixit aurelium ābrosiū deuicto hengisto et cōbusto wortigerno regnaturū. fratremq; eius uterpē dragon in regno ei succes̄surū. & vtrūq; veneno piturum. Arthurū vero quem apzū cornubie vocat. pphetauit q̄ ecclesie dei succurrezet. q̄ īsulas occidentales sibi subiugaret. q̄ gallicanas p̄uincias possideret. q̄ romano exercitui terribilez se exhiberet. et q̄ exitum dubiū haberet. Prenūciauit q̄ archiep̄atus lūdonia; trās̄ferendus esset in doroberniam. que modo cātuaria nominat̄. & q̄ eboracensis archiep̄? scilicet beatus samson cuz. vii. epis ad armoricanā trās̄iret regionem. que modo minor britānia nominat̄ Prophetauit etiam q̄ sb normānorum dominio redigenda esset anglia. et alia plurima que vix intelligi possunt donec appere incipiant. Solet enim spūs dei p quos voluerit misteria sua loqui. sicut p sibillam sicut p balaam ceteroſq; huiusmodi. ¶ XXXI ¶ De pfecutione wandalorū in africa et de septem dormientib? quomodo se incluserūt in spelunca.

ANno sequenti gensericus dolo cāthaginē capit. et omnem africā sibi subijciens lacrimabili clade potentiam romani regni decrecit. Hic nichil pensi habens neq; sancti. & infestus cūctis maxime nobilitati et religioni. omia diuina et hūana exterminauit. episcopū et omnem clerū ecclesie carthaginēsis expulit. loca sancta aut suoz habitacula fecit. aut arrianis cōtradidit. et catholicos ubiq; p̄sequi iussit Anno sequenti apud ephesū. vij. fratres a decio impatori p xp̄o torm̄tati in spelūca se clauserant. et facta oratione ibi obdormierāt. post annos fue dormitionis circiter centum nonagintaduos ore spelūce quod in suo tempe decius obstruxerat patefacto diuinitus a somno surgunt. et asserta fide nostre resurrectionis coram theodosio impatore de qua multū dubitabat. iterū dormiunt ī christo Nomina autem eorū hec sūt que in baptismo acceperūt. Malchus. maxianus dyonisi? iohānes. serapion. cōstātinus. ¶ XXXII ¶ De resurrectiōe p̄dictorū septem fratrū et de stupefactōe malchi

TEmporib? siquidez theodosij pullulauit heresis eorū qui negabāt resurrectionē mortuorū. Vnde cōtristatus thodosius xp̄ianissim? imperator. quia fidem tam impie agitari videbat. indut? cilicio sedens in interiori cubiculo per singulos dies flebat. Quod videns misericors deus cōsolari lugentes et confirmare spem de resurrectione mortuoz voluit. & thesauruz sue pietatis ita predictos martires suscitauit. Misit siquidem in cor cuiusdā burgensis ephesi. ut in illo monte edificaret stabula pastoribus suis. Cementarijs ergo spelūcam apezientib? surrexerunt sancti. et se inuicem salutantes putabant se vna tātum nocte dormisse. Et p̄dianā tristiciam recordātes interrogauerūt malchuz qui eis ministrauerat. quid de eis decius decreuisset. At ille resp̄ondit. Sicut dixi sero. Quesiti sumus ut y dol' īmolem?. et ecce malū d̄ nob̄ cogitat īperator Respondit maxianus Deus scit q̄ non sacrificabimus. Cunq; socios confortasset iussit malcho vt emptur̄us panes ad vrbem descenderet. et pluēs q̄ heri panes afferens. quid iussisset imperator rediens nūciaret. Tollens ergo malchus. v. solidos de spelūca exiuit. et uidens lapides miratus est. sed aliud cogitans paruz p lapidibus cogitauit. Veniens ergo timidus ad portam vrbis. valō mirat? est videns suppositum signum crucis. Vnd̄ pergens ad alterā portam idem signū inuenit. vltra modum admiratus est. omnibus portis signo crucis appositō. et mutata ciuitate. signans se ad p̄mam portā rediit. se estimans somniare. Inde se cōfirmans et vultum operiens vrbem ingreditur Et veniens ad venditores panum. audiuit homines de christo loquentes. Et amplus stupefact? quid est inquit q̄ nemo heri audebat xp̄m nomiare et nunc eum omnes cōfitēt̄ur puto q̄ hec non est ephesiorum ciuitas. quia aliter edificata est. sz aliam ciuitatem iuxta nescio Et cum interrogans audisset hanc esse ephesum. errare veraciter se putauit. et redire ad socios cogitauit. Accessit tamē ad eos qui panes vendebant. Et cum argenteos ptulisset. mirati venditores dicebant adinuicem q̄ ille iuuenis ātiquū thesaurū inuenisset Malch? vero videns illos loqui adinuicez. putauit q̄ vellent eum trahere ad imperatorem. et territ? rogauit eos ut dimitterent panes et argenteos retinerent. At illi tenentes eum dixerūt ei. Vnde es tu. quia thesauros antiquoz imperatorum inuenisti. Indica nobis et erimus socij tecum. et celabimus te. quia aliter celari non potes. Malchus vero nō inueniebat quid diceret illis pre pauore. Illi ergo videntes eum tacentem. misso fune in collo eius.

trahebant eum p vicos usq; ad medium ciuitatis Et exijt rumor ad omnes · q; quidã iuueĩs thesauros inuenisset · Cõgregatis ad eũ vniuersis et admirantib? · satisfacere volebat eis q; nichil inuenerat · Et circũspiciens omnes · a nemine cognosci poterat Et ꝓspiciens in populũ volebat aliquem cognoscere de cõsanguineis suis · quos veracit̃ uidere putabat · Et nullũ inueniens · stabat quasi insanus · in medio populi ciuitatis · ¶ XXXIII

¶ Qualiter eorum resurrectione diuulgata rursus obdormierunt ·

QVod cum audissent sãctus marĩ? epũs · et antipatus pcõsul · qui nup in vrbem aduenerat · mãdauerunt ciuibus vt eum caute adducerent & argenteos · Cũq; a ministris traheretur ad ecclesiã · putabat vere q; duceretur ad impatorem · Epũs igitur & pcõsul mirãtes argenteos · interrogauerunt eum vbi thesaurũ incognitum inuenisset · At ille respondit se nichil inuenisse sed de sacculo pentum suorũ eosdẽ denarios habuisse · quid ei vero nũc accideit se penit? ignorare · Et ĩterrogat? cui? ciuitatis ess; respõdit · Bene scio q; huiꝰ ciuitatis sũ · si tam hec ẽ ciuitas ephesiorũ · Procõsul dixit · fac venire parẽtes tuos · vt testentur de te · Quos cum nominasset & null? eos cognosceret · dicebãt se eũ fingere vt aliquo modo euaderet · Et ait pcõsul · Quomodo credemus tibi q; hoc argentũ pentum tuorũ fuerit cum scriptura eius plusq; · ccc · lxxii · annos habeat · & sit pmorũ decij impatoris dierũ · & ĩ nullo similes sunt argenteis nostris · Et quomodo parẽtes tui ante tãtum temp? fuerũt · tu vero iuueĩs uis decipere sapientes et senes ephesi · Idcirco te iubeo legibus tradi · donec cõfitearis quid ĩuenisti · Tũc ꝓcidens malchus ante eos dixit · Pro dolor domini dicite michi quod uos interrogo · et ego dicam uobis quod est in corde meo Decius imperator qui fuit in hac ciuitate ubi est · Ep? dixit · Fili non est hodie in terra qui deci? nomine ẽ · impator autem fuit ante longũ temp? · Et ait malchus In hoc domine ita stupeo q; nemo michi credit · s; sequimini me et ostendaꝫ vobis socios meos qui sũt in monte celio et ipis credite · Hoc eniꝫ scio q; a facie decij impatoris nos fugim? · et ego sero uidi q; ingressus est deci? impator in hãc vrbẽ · si tamen hec est ephesis ciuitas · Tũc ep? cogitans ĩ se ipso dixit pcõsuli · q; uisio est quã deus vult ostẽdere in iuuene isto · Perrexerũt ergo cũ eo et ciuitatis pl̃ima multitudo Et ingress? est p̃us malch? ad socios suos · et post eũ episcop? ingrediens inuenit inter lapides literas sigillatas duob? sigillis ãgẽteis Et vocato pl̃o legit eas audiẽtib? et mirãtib? cũctis Et videntes sãctos sedẽtes in spelũca et facies eorũ quasi rosas florentes · ꝓcidentes glorificauerũt deum · statimq; epũs et pcõsul miserũt ad theodosiũ impatorem · rogãtes ut cito ueniret · et mirabilia dei nup ostensa videret Qui p̃timus surgens de humo et de sacco ĩ quo lugebat · glorificãs deum uenit a cõstantinopoli ephesũ Et obuiantib? ei cũctis · ascenderũt omnes simul ad spelũcam ad sãctos · Et mox ut sãcti uiderũt impatorem · resplẽduerũt facies eorũ sicut sol · Et ingressus impator ꝓcidit ante eos glorificãs deuꝫ · et surgens ãplexus est omnes · et sup singulos fleuit dicens · Sic video vos tãq; si videre dominuꝫ resuscitãtem lazarũ · Tũc dixit sãct? maxian? ad eum · Crede nobis q; ꝓter te suscitauit nos deꝰ ante diem magni resurrectionis · vt credas indubitãter q; resurrectõ mortuorũ est Vere enĩ resurreximus · et viuim? Et sicut infans est ĩ vtero matris non sentens lesionem et viuit · sic fuim? uiuẽtes iacentes et dormientes et non sentientes · Et his dictis videntibus cũctis inclinãtes capita sua in terrã obdormierunt · et tradiderũt spũs suos secũdum dñi impium · Surgens aũt impator cecidit sup eos flens · et deosculãs eos · Et cũ iussisset fieri loculos aureos in quib? mitterentur · in ipsa nocte apparuerũt imperatori dicẽtes · et sicut acten? in terra iacuerãt et ex terra surrexerãt · ita eos dimitteret donec eos deꝰ iterũ suscitaẽt Iussit ergo impator locũ illũ mauratis lapidib? adornari · et omnes episcopos resurrectõnem ꝓfitentes absolui · ¶ XXXIIII ¶ De quibusdã euentib? & obitu theodosij et codice eiusdem · ¶ Sigibert? ·

ANno quoq; p̃notato ambrosi? aurelius wortegerno incẽso pl̃ium cũ saxonibus cõmittit · hengistũ ducem captuꝫ pimitteros intra ciuitates includit · Miseri cordiã poscentib? donat · et terra eis iuxta scotiaꝫ delegata · fed? pacis cũ eis cõfirmat · Deĩde reuocauit ciues · regnum disposuit · leges sopitas renouat · ecclesias reformat · p̃sules statuit · atq; sepulturã cõsulũ qui in ꝓditione ceciderãt p̃ industriã merlini miris lapidib? cõstruxit · Anno sequenti german? ãthisiodorensis cũ seuero treuerensi episcopo iterũ ad britãniam missus · renascentem pelagianã heresim cõfutat Anno sequẽti remigi? remensis nascitur p̃nũciatus ex nomine p̃ montanũ monachũ Quo nato idem mõtan? quia cec? erat de lacte cilinie matris ei? oculos suos linens illumiat? est Anno sequenti in africa ex ardescentib? wãdalis · ita ut libros diuinos exurerent · & de sacris pallijs ac vestib? vestes sibi facerẽt valerianꝰ ep? octogenari? nolens diuina sacramẽta ꝓfanis tradere · a rege gẽserico omni vrbe et domo exclusus reliquũ vite usq; ad mortẽ nud? sub nudo aere exegit · Tandẽ theodosi? impator obijt · cui marcianus cum valentiniano successit · ¶ Actor · Tẽporib? theodosii ut dicit p̃sper theodosian? liber omniũ legum legitimorũ p̃incipũ in vnũ collataꝫ edit? ẽ · ãno ip̃ii ei? · xv · Hic lib ĩ legib? codex appellatur Codicis aũt appellatõ ad omnes actores extendit̃ · sed cum codicem sine adiectione audis impialis liber antonomatice ĩtelligend? est Iste liber qui dicitur codex cõpositꝰ est ex cõstitutõnibus antiquorum p̃incipũ in tribus codicib? congregatis · hermogeniano · theodosiano · gregoriano · et aliis cõstitutionibus diuagantib? huc illuc q; dispersis · ¶ XXXV ¶ De imperio marciani et cõcilio calcedonensi · ¶ Sigibertus ·

POst theodosiũ igit̃ marcianus sũpsit imperiũ anno dommi · cccc · lii · mũdi scilicet quartimillesimo cccc · xv · et imperauit ãnis · vi · cum quo valẽtinianus ãnis v Huius imperii anno · j · instantia leonis pape iubente imperatore marciano cõgregata et habita est uniuersalis synodus apud calcedonẽ · In qua euticem cõstantinopolitanũ abbatem ꝓnunciantem uerbi dei et carnis vnam esse naturã · eiusq; defensores dioscoꝝ alexãdrinũ quondã epm · vna patrũ sẽtẽtia p̃iudicauit Nestorium etiam cõstantinopolitanũ quondã epm · olim in ephesina synodo dãnatum iterũ anathematizãs cum reliquis hereticis dãnauit Predicans eadem synodus christũ deum sic ꝺ

virgine natum · ut in eo et diuine et hūanē nature
substātiam esse fateamur · Hic decretuz est ut ma
ter domini maria non solū xp̄othocos sed etiā the
othocos credaē et appelletur · ꝓpter nestorii blas
femias mētientis eam non deuz sed hominem pu
rum genuisse Actor · In eiusdem sinodi gestis
legitur · q̄ cum facta eēt iiij · sinodus calcedonēs ·
dc · xxx · patrū vbi erat sanctus leo papa · disputā
tibus hereticis cum orthodoxis · dixerūt orthodo
xi · Scribamus in carta fidem nostram et vos in a
lia uestram · et ponamus eas cum sigillis nostris
super corpus sancte eufemie · et firmemus corpis
sepulcrum coram imperatore et oremus deum se
cūdum fidem nostrā et vos secūdum fidem vestrā
ut deus manifestet nobis rectā fidez · Quo facto
ieiunauerūt orthodoxi · et orauerūt per · vij · dies
post hec abierūt omnes cū impatore ad sepulcrū
Quod apientes viderūt sāctam tenentē in manu
cartam orthodoxorū · et carta hereticoz erat deie
cta sub pedib9 eius · Ex gestis illius hec pauca ex
empta sunt · Non desinit p sordiculas quasdā ma
lignus nisidiari pietatis sequacib9 · sz semp noui
quiddā aduersꝰ veritatem indagat Placuit nullū
usq̄ edificare posse neq̄ monasteriū · neq̄ orato=
rium · absq̄ ciuitatis episcopi volūtate · In monas
teriis non esse suscipiendū seruū ad monachū fa=
ciendū preter ꝓprij domini volūtatez · neq̄ mona
chos ecclesiasticis vel secularib9 reb9 cōmunicaē
Nec licere dericū duaz pariter ciuitatū ecclesijs
militare Clerici & monachi cōiuratores vel cōspi
ratores ꝓprium amittūt gradum · hoc enim vicīū
etiam apud extrinsecas leges penitus amputaē ·
Clericum vel laicū qui ep̄m accusat non suscipi d̄
bere · nisi p̄us eorum estimatio fuerit discussa · Inē
tres menses ep̄orum ordinationes debere fieri ·
Placuit omnē ecclesiā habentē episcopū etiā ycho
nomū habere de ꝓprio clero · Oportet ut sit nume
rosa seueritas sāctionū · vbi est licētia crebra cul
parum · CXXXVI De psecutione hunoruz
in gallia et expugnatione eorū · Sigibertus

EOdem anno terremot9 pene assidui · &
signa plurima in celo ostendūtur Vespe
ab aquilone celum efficitur rubeū ut ig=
nis intermixtis p igneum ruborem clari
orib9 limeis in hastaz spēm deformatis · luna ob
fuscatur · cometes appet · & multa alia que n̄ esse
ociosa ostendit instans rerū cōsequentia Anno se
quenti attila hunorū rex walameris ostrogothoz
regis & ardarici gepidaz regis · et multarū aqui=
lonariū gentium sibi subiectarum auxilio fult9 et
a pānonijs egressus occidētale impium īuadit cū
quingentis milibus armatoz Et p̄mo p totas gal
lias p eos tanta efferbuit dei indignatio · vt nullā
omnino ciuitatem castellū vel opidūz aliqua a fu
rore eorum potuerit tutari minutio Postremo au
relianis vrbem eis obsidentibus · ad subsidiū gal
liarum aduolauit patricius romanorum ecbius ·
fultus et ip̄e theodorici wisigothorū regis · et me
ronei frācorum regis · aliarūq̄ gentium copijs mi
litaribus cōserto p̄lio in cāpis cathalamoz quidaz
recessit · attilam tamen non usq̄ ad internetionem
deleuit · Cesa sunt ibi centūoctoginta milia pug
natorum · inter quos etiā cecidit theodoricus rex
wisigothorum · Attila resūpta spe ex echeij decess
su repatriauit · maturo rediturus suppleto exerci=
tu · Nichasius remensis ep̄us cum eutropia soroze
a hunis martirizatur Actor · In gestis tamen
eorūdem legunē passi sub wandalis in hūc modū

CXXXVII De sācto nichasio remensi et ei
us sorore eutropia · Ex gestis eorum ·

TEmpore quo wandali multas urbes sub
uertentes p diuersas ꝓuincias nichil ali
ud q̄ xp̄ianorum sanguinem sitire vide=
bantur · clarebant in gallijs nichasius re
morum et anianus aurel' · pontifices magnis ꝓdi=
gijs ac virtutibus insignes Qui meritis suis ac p̄
cibus banc iram indignatōnis dei diu differre de
certauerunt ut populum interim ad penitentiam
reuocarent · at illi thesaurizātes sibi iram nullate=
nus eorum salutaribus p̄ceptis obtempabāt · In=
terea wandali castrametātur circa vrbem remoz
et omni regione depopulata xp̄ianos tātuz velut
dorū suorū īimicos et morib9 paganorū cōtraios
omnino delere cupiebāt Vltimo itaq̄ subuersiōis
die illis circūquaq̄ fortiter preliātibus · ciues ter
rore ꝓcussi · ad sāctum nichasiū in orationibus p
stratum cucurrerūt · interrogātes quid vtilius fi
eri decerneret · aut seruituti gentium se tradē aut
usq̄ ad mortem p salute vrbis dimicare Qui pre
sciens ex reuelatione ostensionis dei vrbem peni
tus subuertendā · cum magna cōstantia respondit
Indignationem hāc nostris sceleribus ꝓuocataz
non ignoramus · Qua ꝓpter ad flagella diuina cō
puncti non inuiti aut desperātes · sed patientes et
deuotissime cum sūma spe salutis nostre suscipia
mus mortis periculum · q̄tim9 ipsa mors presens
non supplicium nobis fiat sed remediuz Ecce ego
quasi pastor p ouibus mori pat9 sum · Instantius
oremus p inimicis nostris salutem illis optantes
tanq̄ amicis · Saucta quoq̄ eutropia germana su
a · expansis ad celum manibus · plebem p viribus
ad martirij coronam excitabat · Duz ergo furibū
dus paganorū impitus irruit · vir sāctus comitā
te sorore cuz himnis et cāticis spūalibus ad hosti
um basilice sācte dei genetricis marie quā in arcē
sedis fūdauerat eis occurrit · Moxq̄ vt sēratas a
cies vidit · manu silentium indicēs ait · O nutib9
diuinis ministra fortitudo · quare contra naturam
humane cōditionis victoriam vestre dignitatis i
rabiem vertitis · nam veri iuris titul9 quondam
nobilium bellatorum inscriptus erat · ꝓcere humi
libus & debellare superbos · Et ecce plebs christia
na deo suo humilis & deuota · vestris in cōspecti
b9 ꝓstrata · remissionem peccatorum usq̄ ad mor
tem obediens expectat · Penitemini et vos p sce
leri b9 uestris deum verum agnoscentes · ne forte
indignatio ei9 que p vos filius fit ad correptionē
salutis · vobis fiet stipendiū tartaree dānationis
Q̄ si oues meas pseuerāte impietate queritis tru
cidare · me p̄mum p ipsis uictimam diuine maiest
tate libate · ut pariter digni beatitudine celesti me
reamur inueniri · CXXXVIII De martirio
veri usq̄

HIs dictis cum in oratione ꝓstratus ver
sum hunc decātaret · adhesit pauimento
anima mea · ilico ictu gladiatoris sequē
te capite trucidato verbum sanctitatis
ab ore decollati non destitit · sed īmortalitatis sen
tentiam quā petijt adimplendo impetrauit dicēs
uiuifica me secūdum verbum tuum Sancta uero
eutropia videns circa se impietatem mitigataz et
pulcritudinem suam quasi ritibus paganorum re
seruatam · sup interfectorem sacerdotis insiliens
ait · Heu tiranne crudelis magnuz dei uiz īdignis

manibus iugulasti·& me tibi abutendã reseruas diuina te iã iamq; sententia dãnat· Tunc eum ad martiriũ suũ ꝓuocans saltu repentino raptis palpebris non femineavirtute·sed diuina vltõne oculos eius vindex euulsit·& sic cõfestim gladios ꝑsequẽtiũ incurrere ꝙ delectationib? paganorum assentiendo succũbere malens·ilico cuꝫ germano suo & ceteris palmã martirij sustinuit uel ꝓmeruit· Vniuersa autem expleta cede martirij iundãte sacro sãguine terror subitus ꝑsecutores inuasit· quasi dimicãtes acies celestes videntes·horribiliq; sonitu ipsa ecclesia reboante ita ut relictis spolijs vrbis ꝑ opita irreuocabiliter aufugerẽt·Sicq; diu solitaria ꝓmanẽte ciuitate sub custodia tãtum angelica martirũ ibi corpa seruabanẽ·ita vt in noctibus a longe cernerenẽ lumina·& suauissimi soni ꝑ choreis supnarum uirtutũ sideres audirenẽ a multis carmina· Vnde & ex reuelatione diuine virtutis iã iamq; ꝙfortati cõcines pauciss'imi qui ad sepelienda sãctorũ corpora diuina ꝓuidẽtia remãserant·ad urbem cum ieiuniis et oratõnibus ꝓperantes·ibiq; odorem suauissimũ hauriendo sentientes gemitũ gaudio miscentes·i locis cõgruis circa ciuitatem corpa sancta venerabiliter humauerũt·et extunc sine timore hostium domino attentius seruire decertauerũt· Actor· De sãcto aniano iam supius diximus·Sanct? autem nichasius ut legitur longe ante ꝑdixerat dissipationis galliarũ causã esse sodomiticã prauitatem que futura erat internetio remensiũ ex saturitate scilicet et ocio et auaricia et carnis cõcupiscentia

Sigibertus·Anno quoq; ꝓnotato metensis episcop? auctor captiuatur·sed hunis cecitate ꝑcussis cũ captiuis sue vrbis relaxatur·

XXXIX Iterum de ꝑsecutione hunorum in gallia et de miraculo trinitatis in vnitate·

Hoc excidiuꝫ galliis impendere seruaci? tũgrẽsis epus longe ante i spũ ꝓuiderat et rome a petro apl'o hoc iuditiũ dei inuitabile fore didiceãt·Ideoq; relicta tũ grensi urbe que euertenda erat·ad traiectũ sedẽ epalem trãsposuit· Ex vita sãcti seruacij· Theodorico itaq; ut dictum est rege wisigothoruꝫ ꝓempto in crastinũ gothis acerrime pugnãtib? ꝓcede regis sui·timens ecbi? ne si omnes hunos auxilio eorum vinceret nouos hostes in rẽpublicam ꝓuocaret·insipienti usus cõsilio ꝑlium diremit· attila tanꝙ leo insaniens liber dimissus infinitas strages ꝑ gallias dedit·tungris diu obsessa capta et dirupta est·In portis remensiũ ipe sathanas se se ostendit ductorem barbarorũ·Post hoc uẽtũ est ad threcas vbi sanct? lup? uenit obuiam attile et ait illi·Tu quis es ꝙ vastas terras nostras et gentem nostrã ꝑturbas·Cui ille·Ego sum attila flagellum dei·Ad quã vocem sanct? lupus iussit portas apiri dicens·Bene uenerit flagellũ dei· Et induxit eum in ciuitatem. Miro autẽ modo õnes humi cecitate ꝑcussi transierũt ꝑ mediã ciuitatem a porta in portã nemimem ledentes· Sigibertus. Pullulãte inter gallias arriana herese que inequales credens esse ꝑsonas sãcte trinitatis· dicebat filium minorẽ esse patre·spũm vero sanctũ minorem patre et filio·domin? errantes corrigit· ostenso plano miraculo deum in trib? ꝑsonis vnius et equalis esse substãtie·nec debere ab idignis de diuinitate tractari·Nam uasatensi vrbe ab hunorum obsidione liberata ꝑ diuinũ auxilium·cum epus ꝓ gratiarũ actione missã populo celebraret respiciens sursũ uidit desup altare quasi de camera templi cadere equaliter tres guttas equal' magnitudinis cristallo clariores·que simul defluentes et in vnum cõiuncte quasi vnã gemmã pulcerrimã effecerũt·Quã cum in medio crucis auree et gemmate posuissent·alie gemme ceciderũt· Seorsum vero posita infirmis dabat sanitatem Adorãtibus vero imaginem sancte crucis augebat deuotionem·quia pijs et mũdis clara·impijs et immũdis obscura uidebatur Omnib? bellis famosi? fuit bellũ quod cãdidatus sãctarũ·xj·milium virginum exercitus bellauit duce sancta virgine ursula· Actor·Haruꝫ igitur vitã et passionẽ ꝙuis longe ante passe fuerint·ut in earũ gestis legitur Hic placuit inserere·eo ꝙ in hoc cronicoꝫ loco sigibertus de his mentionez facit·nescio qua ꝺ causa·nisi forte quia sub ꝑsecutione hunorꝫ passe sũt que maxime isto tempore uideẽ inualuisse·

XL De sancta virgine ursula cum sociab?

Hec igitur ursula vnica filia duo suis· nobi nobilissimi et ditissimi britanorꝫ principis·cũ nondũ nubilis a filio regis anglie ad nuptias peteretur·et patrem suum ualde xp̃ianũ sup hoc anxiari uideret·qui ꝺum metuebat si filiam suã iam deo deuotaꝫ nubere cogeret·et tiranni pagani fer tatez timebat si ei filiam denegaret·diuinitus inspirata patri suasit ut tiranno assentiretur·ea tamen illi ꝓposita conditione ut et ipse tirãnus·x·virgines genere forma et etate electas sibi traderent·et tã sibi ꝙ singulis earum mille virgines subscriberent·et compatis ad numerũ ipãrum·xi·trieribus ĩducias triennii sibi darent ad dedicationẽ uirginitatis sue· et ipse iuuenis baptizatus bis tribus annis institueretur in fide·nouo usa cõsilio·ut aut difficultate ꝓposite cõditionis animuꝫ eius a se auerteret aut hac opoꝛtunitate omnes coetus suas secũ deo dedicaret·Hac cõditione libenter accepta iuuenis ꝓtinus baptizatus cũcta acceleraꝛi que uirgo petierat impauit. Tunc pater uirginis accepto cõsilio caute ꝓdinauit·ut filia sua quã tenerrime diligebat uiroꝫ quoꝛũ solacio tam ipa ꝙ eius exercitus indigebat in comitatu suo discedens haberet· Cunq; cõgregari cepissent·multi ad spectandum eas undiq; cõfluexrũt·ita etiã ut quidem epi britannie secum irent·Inter quos pantal? episcop? basilienſis eas romam usq; ꝓduxit·et inde reũsus martiriũ cum eisdem suscepit·Sancta quoq; geã sina regina sicilie que virum siue regem crudelissimũ quasi de lupo fecerat agnũ soroꝛ maurisii epi et darie matris sãcte ursule cũ pater ipsius ursule secretum illud ei ꝑ literas intimasset·illa statim suspizante cũ quattuoꝛ filiabus suis·babila· iuliana·victoria·et auzea·et puulo filio adriano·qui a more sororum suarũ vltro se ingessit peregrinatõni·relicto regno in manu unius filii sui et duarũ filiarum·usq; ad britãniã ãglicã nauigauit·eiusq; cõsiliis sacre virgines collecte et ordinate sunt· et semper ductrix earum ad ultimũ cũ eis passa ẽ martiriũ· XLI Qualiter romã nauigantes a papa cyriaco suscepte sunt·

Vxta cõ dictum igitur uirginibus trieribus et sũptib? cõparatis·ut per trienniũ belli ꝑludia cũctis mirãtibus facientes·dũmodo cõcursibus modo discursibus interdum fugã interoũ balla simulãt· omiq;

genere ludorum exercitate · nichil quod animo oc
curriſſet intemptatum reliquerũt · tãdez ſub uno
die agente vento ad portum gallie q̃ cycla dicit̃ ·
et inde coloniam ſunt appulſe · ibiqz ex angeli mo
nitu qui eis futura p̃dicebat romam tendentes ·
ad urbem baſileaz nauibus · a baſilea uſqz ad romã
pedibus p̃fecte · ibi aliquãdiu morate ſunt · Qua
rum aduentu papa cyriacus valde letatus eſt cuz
omni clero ſuo · et eas cum honore ſuſcepit · Nam
et ipſe de britãnia natus plures cõſanguineas mẽ
ipſas habuit · et ipſe ſemp virgo p̃manſit · In ipſa
nocte fuit ei diumit̃ reuelatũ ſe cum eiſdem uir
gínibus palmã martirij p̃cepturũ · Ipe vero celãs
hoc apud ſe multas earum baptizauit · que necduz
baptizate erant · Cum autem opportunũ temp̃ ad
eſſet · manifeſtauit uolũtatem ſuã · et coram eccle
ſia reſignauit officium dignitatis ſue · cum p̃ põ
cianum papã rexiſſet eccleſiam anno vno et · xj · sep
timanis nonuſdecimus poſt beatum petrũ · Sed
cum in hoc reclamarent omnes · et maxime cardia=
les qui eum delirare putabãt · q̃ quaſi poſt fatuas
mulierculas declinaret · ueſcientes monitõnem an
geli qui eum vrgebat · ipe cõſtanter p̃manens · in
loco ſuo virũ ſanctum qui anteros dict̃ eſt or=
dinauit · Vnde quia ſedem aplicam iuito clero re
liquit · nomen ipius de catbalogo romanorũ pon
tificum idem clerus eraſit · et ab illo tẽpore oñez
gratiam quã p̃us in romana eccleſia babuerat ſac̃
ille uirginum cõuentus amiſit ¶ XLII ¶ Qua=
liter idem papa multiqz alij magnates eis adiun=
cti ſunt ·

Dum autem ſic eſſent rome maximi & africanus duo iniqui principes romani uidentes magnam virginũ multitudinez et q̃ multi ad eas cõfluerent · timuerũt ne forte p̃ eas creſceret religio xp̃iana · Vnde cum explorazſent iter earum quo ire debebant · miſſis nũcijs ad iulium cognatũ ſuum principez gentis hunorum · monuerũt eũ ut educto contra eas ex ercitu ipas cum venirent coloniã trucidaret · Exe unte itaqz beato cyriaco papa de vrbe cũ p̃dictis virginibus · ſecutus eſt ipſũ vincenti? p̃sbiter cã dinalis · et iacobus qui de britãnia patria ſua i an thiochiam p̃fectus · archiep̃atus ibi · vij · annis di gnitatem tenuit Et cum tunc beatũ papa m cyri acũ viſitaſſet · et de vrbe roma egreſſus fuiſſet · au diens de aduentu virginũ ad ipas redijt · et ſe eis in itinere et paſſione cõiũxit · Mauriſus quo qz la=
nicane vrbis epiſopus · qui et ipſe de britãnia auũ culus erat duarum virginũ babile et tuliane · cum quibus ſepultus eſt · Item foillanus lucenſis ep̃? et ſulpicius rauẽnenſis epiſcopus · qui tunc romã p̃fecti · et inde ſuper hoc reuelatione diuina colo=
niam p̃pezantes in occurſum virginũ que nondũ redierant prexerunt · et ſic eis adherentes cũ eiſdẽ occiſi ſunt Eucherius quoqz ſpõſus beate urſule manens in britãnia anglica · p̃ viſionem a domino monitus eſt ut matrem ſuã demetriã hortaretur fieri criſtianã · Nam pater eius agrippinus in p̃mo anno quo baptizatus fuerat defũctus eſt · et ſuc ceſſit ei in regnum filius eius eucheri? · qui et ipe ante illud triennium ex cõditione beate vrſule fu erat baptizatus · Cum autem ſacre uirgines a roma redirent nũciatum eſt illi eucherio ut exiret de tẽ ra ſua · et occurreret ſponſe ſue · ut cum ea in urbe colonia palmam martirij obtineret · Qui confeſtim diumis monitis acquieſcens matrem ſuam bapti
ſari fecit · et cum ipſa et ſorore ſua puula florenti=
na iam chriſtiana eis obuians · cum eis martirium ſuſcepit · cum clemente epiſcopo quem ſecũ addu
xit · Sed etiam martulus epiſcopus grecie cum ne
pte ſua conſtãcia filia dorotbei regis cõſtantino=
politani et fraudime regine · que cõſtãcia defũctis
parentibus nubens cuidam adoleſcenti filio regis
alterius ſed ante nuptias morte p̃cuento uirgini
tatem ſuã deo uouit · et ſic cum p̃dicto epiſcopo
romam veniens · ſicut ille a deo p̃ viſionem moni
tus fuerat venientibus virginibus ſe cõiunxit ·
¶ XLIII ¶ De martirio totius p̃dicte multi
tudinis apud coloniam ·

Simul itaqz omnes iſti cum multis ſocijs ſuis et ſacris virginibus · ipſo quo pri?
eundi tenore reuerſe ſunt coloniã · ab hu
nis vndiqz iam obſeſſã · ſtatimqz barbari
explorata re ſubito ſup eas cum clamore irruunt
et quaſi lupi in ouib? ſeuientes totã illã multitu=
dinem occiderũt · Cũ aũt ad beatã vrſulã ceteris
iam iugulatis ueniſſent · ſtupentes ei? pulcritudi
nem manum et aĩm repreſſerũt Ipſeqz p̃ceps ſce
leris in eius amore ſuccenſus · putauit q̃ eam blã
dicijs delimiret · Et cõfortans eaz de nece virginũ
p̃miſit q̃ eam ſibi in cõiugio copularet Sed cum
hoc illa libere reſpuiſſet · ille non ferens repulſam
directa eam ſagitta trãſfixit · et ſic illa martiriũ cõ
ſũmauit · Erat autem inter illas quedã virgo no=
mine cordula que ceteris virginibus trucidatis ·
humano timore ſola in alueo nauis illa nocte dili
tuit · et in craſtinũ ſe ſponte morti offerens · mox
ictum tiranni feriẽtis excepit · Vnde et ipſa lõgo
poſt tempe cuidam recluſe apparẽs · quia vna no
cte ſupuixerat · eiuſqz feſtiuitas cuz alijs virgini
bus nõ fiebat · precepit vt ſicut p̃oie beatarũ vir
ginum colebritas agit̃ · ita ſequens dies beate cor
dule laudibus impendatur · Paſſe ſunt autem be
ate virgines tempore anteros pape et maximini
impatoris · Anno domini · cc · xxxvij · ¶ XLIIII
¶ De quibuſdam earum miraculis p̃? trãſitum ·

Quidã abbas impetrauit ab abbatiſſa co
lonie corpus vnius ſanctarũ virginum
p̃mittens q̃ eã ad eccleſiaz ſuã ferret &
in capſa argentea collocaret Sed cum p
ãnum integrum eam ſup altare in capſa lignea te
nuiſſet · quadam nocte cum idẽ abbas cum cõuẽ
tu matutinas cãtaret · videntibus cũctis virgo ſã
cta corpaliter deſuper altari deſcendit · & idmãs
maieſtati per medium chorũ omnib? monachis i
clinans exiuit · Stupefactus abbas ad capſulã cu
currit & ea non inuenta coloniam p̃pezãs · cũ rei
ordinem abbatiſſe dixiſſet corpus virginis in tum
ba · vnde illud ſũpſerat iuenit · Cunqz petens ue
niam eãdem vel aliam repeteret p̃mittẽs certiſſie
q̃ capſã p̃cioſiorem facere · non tardaret · obtine
re non potuit · Quidã in religione cõuerſus cum
has virgines vehemẽter diligẽt · quadã die uidit
vnã virginem pulcerrimam ſibi tunc infirmo ap
parentẽ · & ſi ſe cognoſceret inquirẽtem · miranti
qz eius gloriam & ſe neſcire dicẽti · Ego ſum inq̃t
vna virginum · erga quas tu habes tãtum dulce
dinis affectum · Et ut inde mercedem accipias · ſi
amore & honore noſtri undecies milies oratiõẽ
dominicam dixeris · in hora mortis p̃tectionez &
ſolacium nos habebis · & ſic virgo diſpuit · Tunc
ille q̃ cito potuit hoc p̃fecit · ſtatimqz mãdans ab
batem et cõuentuz inungi ſe uelociter poſtulauit

Sed dum abbas cum cõuentu eũm mungeret. ifir
mus subito exclamauit ut fugerent. et veniẽtib9
sacris virginibus locũ darent. Tunc abbas quesi
uit ab eo quid hoc esset Et ille seriatim virginis p
missionem exponẽs. recedentib9 cũctis & paulo
post redeuntibus. defũct9 inuentus est.

¶ XLV ¶ De pzsecutione hunorum in ytalia & de mozte attile regis et sepulcro sãcti huacij

¶ Sigibertus.

ANno marciani. iij. attila ytaliã aggres
sus. omnes pene eius ciuitates aut diri
puit aut incendit. ad eum leo papa veit.
& non solũ salutem sed etiã ut rediret
obtinuit. Rex attila requisitus a suis. cur ei fuisset
tam placabilis. Respondit se non fuisse eum reue
ritum. sed senem quendã venerabilem euagmato
gladio sibi mortez mitãtem nisi eius in omnibus
expleret volũtatem. Anno sequenti attila wisigo
thos debellare aggress9 a thurcis modo uict9 re
diit inglozius. Marciano imparozi apparens dñ9
in somnis. arcũ attile fractũ esse ostendit. Nec io
vanũ fuit. eadez quippe nocte attila in nuptijs su
is crapulatus. erũpente p apoplexiã sanguine de
naribus in lecto est effocatus. Hernac filio9 eius
post eum regnat. ¶ Ex vita sãcti seruacij. Respi
rauit igitur mũdus tãta peste liberat9. Inter ista
mala vastatis omnibus circũquaqz locis. solũ tra
iectum incolume remãsit pcibus sãcti seruacij ser
uatum Eo tempe in beati seruacij festiuitate aper
to desup celo usqz ad tumulũ ptectũ in basilicam
fulgurãtis ignis colũna a vespa usqz ad aurozam
visa est dimissa. ab indigenis quicũqz aderant. et
ab aduenientibus de lõginquo Quadã die ciusdẽ
tectum basilice grauis ruina furruit. Quod cum
coopire nitezentẽ. nullo modo potuezũt. Nunqz ta
men vel imber vel grãdo vel nix sup sepulcrũ ei9
cecidit. Item quadã nocte inuẽtum est sepulcrum
eius mirabili pallio cooptuz. ãgelicis ut creditur
manib9 allato. Post sãctum seruaciũ elect9 ẽ p.
sul in traiecto agricolaus. quoniã tũgris indignũ
epatu se fecerat. ¶ XLVI ¶ De sãcta gonoue.
fa virgine et eius infãtia et qualiter vrbem parisi
us liberauit ab hunis. ¶ Sigibertus.

ANno marciani sexto genouefa virgo pa.
risiensis mlta sãctitate p gallias claruit
¶ Ex gestis eius. Hanc beat9 german9
cũ sãcto lupo ad britãniam pgẽs. ad ne
mothodorensẽ prochiã ozandi gratia declinãs. inẽ
populũ sibi obuiãtem in spũ intuitus est Et i qui
sito nomine ei9 et pentibus pdicens etiã multos
p eaz pmia eterna pcepturos. quesiuit ab ea utrũ
vellet xpo cõsecrari et intacta pmanere. Que re.
spondit se desiderio quod scisscitabaẽ adipisci. In
cuius memoziã dedit sãctus nũmum ereũ. ut trãs
foratũ collo suo suspenderet. habentẽ signuz cru.
cis. Et ne auri vel argenti uel margaritaz orna.
mentis collũ suũ vel digitos honozaret ãmonuit
ne celesti ornamento p eis puaretur. Tunc abijt
itimere quod ceperat. Et post aliquot dies cũ ma
ter eius ad ecclesiã iret. pceperat eam domi rema
nere. Illa vero clamabat ei cum lacrimis. Ego fi.
dem quã beato germano pollicita sum xpo me cõ
solãte seruabo. et ecclesie limina frequẽtabo. Ido
irata mater dans ei alapam. statim ozbata est luẽ
p. ix. menses. Tãdem recozdata testimonii quod
dederat pontifex de filia. iussit ei affer aquam de
puteo. Que pergens fleuit sup margínem putei.
quia ppter eam mater lumen amiserat. Deinde im
pleto vasculo. facto signo crucis super aquã ma.
tri obtulit. Quã illa cũ fide et veneratione mani.
bus in celũ extensis suscepit. et ex ea fomẽtans si
bi oculos bis et ter lumen recepit. Cũqz cum dua
bus puellis iulico epo ad cõsecrãdum offerretur
et hoc iuxta numerũ ãnorũ etatis epus diuinitus
cõpiens genouefã omnib9 sublimiozẽ ait. Illam q
post tergum sequiẽ anteponite. quia celitus hec
iam sãctificationem adepta est. Parentibus aũt
defũctis hec pisius urbem migrauit. et per tẽp9
aliquod ita est obsessa palisi ut corpus eius ẽduo
iam exaime solis paululũ genis rubentib9 custo.
diretur. Que cum denuo sanaretur. pfitebaẽ se ĩ
spũ ab ãgelo in requie iustorũ et in supplicio ipio
zum deductã. Cuqz hunozũ rex attila galliã vasta
ret. pisiozum ciues perterriti facultates suas ĩ ali
as vrbes tutiozes deferre nitebãtur. Quozũ ma
tronas sãcta cõuocãs suadebat ieiuniis oratioui.
bus et vigiliis insistere. ut possent sicut iudith &
hester cladem euadere. Viros etiaz earũ ne bona
sua a pasius auferrent. eo q aliis urbibus vasta
tis pisius xpo ptegente saluaretur. ppter quod ĩ
surzexerunt in eã. dicentes pseudoppheta Et tra
ctãtibus illis ut eam lapidarent aut gurgite mer
gerent. aduenit archidyaconus ab autisiodozo re
ferens testimoniũ beati germani de ipsa. q ex ute
ro matris a deo electa fuisset. Et ecce inquit eulo
gias. quas illi a sancto germano relictas exhibeo
Tunc ciues dissipauerũt cõsilium. illa vero oratõ
nibus suis pdictũ exercitum ne parisius circũda
ret abegit. ¶ XLVII ¶ De austeritate vite ei9
et basilica sãcti dyonisij quã edificauit.

AQuintodecimo vero ãno usqz ad quĩqua
gesimum esca erat ei panis ozdeaceus &
faba quã p9 duas aut tres ebdomadas ĩ
olla recõmiscens edebat. a die dominica
usqz in v. feria ieiunabat. et a. v usqz in die domi
nico Vinum aũt et quodlibet inebziãs nũqz pota
uit. Post quinquagesimũ ãnum suadentib9 epis.
ppter obedientiã piscem et lac cuz pane ozdeaceo
edere cepit. Multa autem veneratione kathulacẽ
sem uicum in quo beatus dyonisius passus est di
lexit. cui etiã deuotio erat in honoze illi9 basilicã
cõstituere. Suadebat pbiteros. ut faceret vnus.
quisqz collationem ad hoc edificiũ. Qui respond
runt. Erunt forsã puitati nostre uires edificãdi.
sed coquende calcis copia deest. At illa fpũsãcto
repleta uaticinãs ait. Egredimini queso ad pontẽ
ciuitatis. et q audieritis nũciate michi Qui egres
si ĩ platea stabãt attoniti et ecce duo custodes poz
corum sermocinãtes. quoz unus ad alterum ait.
Dum suis uestigium ob partus uagãtis legerem.
inueni furnum calcis mire magnitudinis. Alter re
spondit. Et ego inueni in silua sub radicib9 arbo
ris a uento euulse furnũ calcis. de quo nichil sub
latum credo unqz esse. Quod audientes pbiteri.
gratias agentes reuersi sunt. Audiens etiam hec
sãcta. lacrimis p gaudio sinum impleuit. Laceſſi
uit itaqz genesium pbiterũ. ut in honoze pdicti
martizis basilicã cõstrueret. sicqz omnibus ciuib9
auxilium cõferentibus illa implozãte. structa est
In cuius opere collectis cãpentarijs cum potus
deficeret accipiens sãcta cuppã seorsum pstrata
cum lacrimis ozauit Deinde surgens facto signo
crucis super vas usqz ad sũmum poculo impletũ
est. ex quo operarij usqz ad cõsũmationez basilice

vberrime potētes gratias egerūt · Quadā nocte sabbati circa gallicātum egressa est ad basilicā sancti dyonisij · cereus uero qui anteferebatur extinctus est · Quo turbatis virginib? que cū ea erāt p horroze noctis · sibi dari pcepit · Quem ut tenuit statim illuminatus est · Similiter eodem tempore cum in ecclesia diu prostrata in oratione surgeret · cereus nondum igne contactus diuino nuto accensus est in manu eius ō quo et plures infirmi paululum in fide auferentes sanati sunt · Quedaz mulier furata est calciamenta eius · que ut domuz uenit excecata est · deinde pstrata ad pedes eius veniam petens · signatis ab ea oculis visū recepit

XLVIII De amabilitate eiusdē et ipsi? miacul'

Ildericus etiā frācoz̄ rex valde diligēs eam · timens ne uinctos quos interimere cogitabat sācta eripet · ingrediens vrbem pisiozuz portā claudi pcepit · Quod audiens sācta statim ad liberādas animas prexit Inter cuius manus populo porta ciuitatis se sine claue reserauit · et sic regē cōsecuta ne uinctoruz capita āputarentur obtinuit · Fuit etiā eo tempoe beatus simeon in colūna · quem negociatores euntes et redeūtes ferūt de illa interrogasse · & eam veneratione pfusa salutasse · & se in orationib? eius memoreim esse poposcisse · Parisius etiā oblati sunt ei energumini · p quibus in basilica beati dyonisij ipsa orāte vociferabātur clamātes pe iam esse quos sibi in solatiū venire beata · G · precabat forsitan āgeli vel martires · Que surgēs & signās vnūquemqz · curauit a spū īmundo · ut fetor grauissimus astātium nares attingeret · A die etiā epiphanie usqz ad cenam domini in cella recluſa soli deo vacabat in orationib? & vigilijs · adueniens puella religiosa ad fores eius magis curiositate q̄ fide promota · quid sācta in cella sua agebat scire uolens stati lumē amisit · Quā sācta p? cōsūmationē xl · egrediens · oratione & signo crucis illumīauit In ecclesia etiā beati martini turonensis cū in āgnlo quodā oraret · vnus de psallentibus arrept? a demonio pprios artus lacerabat · Cūqz beata · G · spūm īmundum exire iuberet · & ille p oculum p gredi se mimaretur · impante illa fluxu ventris ejectus est feda relinquens vestigia · Per idem tēp? stans in aditu domus sue · vidit puellam in manu āpullam gestātem quā paulo āte emerat & interrogato quid esset · vidit demonem sedentē in ore ampulle · & minās insufflauit in eam · statimqz ps de ore ipsius āpulle cecidit · In territorio meldēsi cū priam messem meteret · valde turbati sunt operarij ppter imbrem iminentem · At illa ingressa tentorium quod sine intermissione facere cōsueueāt cum lacrimis pstrata oratione obtinuit · ut cuz in circuitu omniū segetes pluuia rigaret · nec messez nec eius messores gutta aliqua cōtingeret Vixit autē pluscp̄ lxxx · annis Tāraqz sāctitate pollebat q̄ etiā pphetie spū plena · Omnes quoqz morbos ab humanis corpibus expellebat Egentib? panes integros dabat · adeo vt eius puelle sepe ptem panis quā in clibano posuerāt non inuenirent Hui? natale celebratur · iij · nonas ianuarij **CXLIX**

C De quibusdā gestis illius tēporis · **C** Sigibt?

Anno marciani · vj · maximus tyrānidem arripuit · eudoxiā relictam valentiniani vi rapuit · Illa genſericum ex africa mutat · vt se a maximo eripiat · Genseric? romam capit · omnia diripit ut tamen ab igne cederet supplicijs hominū abstineret leo papa ab eo obtinuit p · xiiij · dies roma despoliata genseric? eudoxiā cum duabus filiabus & multo populo captiuat · et cāpanie urbes omni vastationis genere exterminat · Inter hec paulinus nolanus epūs dū p captiuo filio vidue se vicariū in seruitutem barbari subijcit · oīes captiuos sue vrbis recepit · His marciani temporibus Iohānem baptistā caput suum duobus monachis reuelasse quidam describūt Sup īsulā britānie stella mire magnitudinis apparuit · cuius radio globus igneus draconi simil' adherebat · Ex cuius ore duo radij pcedebāt · quoruz vnus vltra galliā se extendebat · alter vero vers? hiberniā tendens in vii · minores radios terminabatur · Eo tempore occiso aurelio ābrosio rege int rogat? merlinus uates a fratre regis uther ō stelle significatione · dixit eum illo sidere et igneo draconе signatum Per radiū vero de ore draconis pcedentem & gallias respicientem figurari filiū ei potentissimum nasciturū · Altero autez radio porrendi filiā cuius filii & nepotes regnum britānie succedentes essent habituri · Vther autem audita morte fratris sui cepit dyadema īsule · duosqz dracones ex auro iubens fabricari ad instar ignei draconis · obtulit vnum in ecclesia · altero autem ī plis p signo vtebatur · Et ex eo tempore cognomē tum accepit uterpendragon · id ē · caput draconis Saxones vero post mortem aurelii a pactione federis soluti · inuaserūt ciuitates et pmontoria et ab albania usqz eboracum omnia vastabāt · Cuz q̄ bus rex preliatus fugā eum suis iniit sed nocturno tēpore illos aggressus supauit · Captisqz eoruz ducibus octa et eosa ceteros saxones dissipauit · Post hoc adamauit rex uxorē cuiusdam ducis · habuitqz rē cum ea · de qua genuit celeberrimū illuz archurum & filiā nomine amā · **CL** De morte valentiniani et marciani et imperio leonis · Nugo vbi supr̄ ·

INterea valētini anus impator factione eradii spadonis agecium interfecit patricium · Sed non multo post idē valentiniani anus a satellitibus agecii dolo maximi comitis palacii pfossus interiit · et mox eius iuasit imperium idē maximus · eiusqz uxorem augustam ut dictum est in suum cōiugiuz trāsire coegit · Verum hac incōtinētia non diu letatus est · nā post alterum mensem a famulis regijs membratim dilaniatus et in tiberim est pjectus · Post cuius necem romani auitum cesarē creauerunt cum quo marciani imperator unanimitatis fedus cōposuit · Sed cum ābo rem cōcorditer adminstrarēt · publicam marcianus · vi · imperii sui āno · vi · piter mense defunctus est · Cui leo magnus successit · **C** Sigibē tus · Leo itaqz marciano succesſit · āno dñi · cccc lviii · mundi · s · quartimillesimo · cccc · xxi · et rḡuit annis · xvi · Hic super synodo calcedonensi singulorum patrum singulas sentētias requisiuit · et q̄ omnium unā esse cognouit eam fideliter tenuit · Hic cum walamere ostrogothorum rege fed? pepigit · et theodoricum fratruelem eius puerū octē nem obsidem accepit · Hucusqz pſper cronicam suā produxit · **CLI** De sācto simeone ārchioche no et eius vita monastica ·

HO tempore symeon qui cum xl · annis īclusus in colūna stetit mira sanctitate anthiochie claruit · **C** Ex gestis ei? Hic ex viero matris electus · cuz duodēnis

pasceret oues patris sui·uidēs ecclesiā relicto pe
core cucurrit ad eam·& iungens se cui dā seni ait
Domine pater quid est quod legitur·doce me ro
go quia ydeota sum & insipiens·At ille loquens
ei de virtutibus anime et cōtemptu huius seculi·
addidit q licet virtutes a multis in ecclesia fideli
ter impleātur·in monasterijs tamen deo iuuāte fa
cilius exercentur·Tunc ille cecidit ad pedes senis
dicens·Vere ab hodie tu es michi patē et mater·
quia tu es magister bonorum opum·Ecce ego se
cundū cōsilium tuū vadam in monasteriū·vbi de
us uoluerit Tunc exposuit ei regulā et afflictōes
monasterij·suadens ei patientiā et pseuerantiam·
Qui valedicens ei abijt ad monasterium thimo-
thei·et pijciens se ante fores monasterij trib9 di
ebus et noctibus neq comedit neq bibit· Post
hec egrediens abbas eleuauit eum·et quesita cau
sa fuge ille respōdit·Seru9 dei esse desidero Ob-
secro ut me in monasterio tuo suscipias et frāt-
omnibus deseruire iubeas Susceptus itaq ab eo
fuit ibi sex mensib9·obediens humiliter fratrib9
Aliis autem a mane usq ad uesperā ieiunantib9
ille post·vij·dies interdū cibum sumebat·ānonas
suas secreto paupib9 irrogabat·Quadā die egres
sus ad puteum·funem de palma restitū apprehē-
dens·in toto corpore suo cōstrinxit a renib9 usq
ad scapulas·quo temporis spacio putrefactuz est
corp9 de obligatione funis·Qui usq ad ossa in-
gressus est·ita ut foris uix appareret· Quadaz die
aliqui ex fratribus inueniunt eū cibum fuuz pau
peribus dātem·et dixerūt hoc abbati Insup et q
ferox grauissimus ascenderet de corpe eius·ut nl'
lus iuxta eum stare posset·et vermes stillātes de
corpe eius lectum suū ipleuerāt· Abbas vero cū
quereret ab eo veritatem· inclinato capite nichil
respondit·Vnde abbas irat9 iussit eū expoliari
uestib9 Videsq sūmitatē funis eminētē exclama
uit dicens·Vnde nobis aduenisti o homo·ostru
ere vis regulā monasterij ut video· quia non vis
sicut ceteri cū discretione deo seruire·ozo te rece
de hinc et vade quo uis· Cum graui tamen labo
re tulerūt de corpe eius funem·et curā illius ege-
runt·CLII CDe puteo in quo latuit et colum
nis in quibus stetit·

POstea egressus est de monasterio nullo
sciente·intrauit in puteū desertū sine aq
vbi spūs imundi habitabāt et ipa nocte
reuelatur abbati·q multitudo populo-
rum armatoz circūdaret monasteriū clamans da
nobis seruū dei thimothee·alioquī incēdemus te
et monasteriuz tuū·quia exaspa sit hominē iustū
Quod nūciauit abbas fratrib9· Simile etiā vidit
in alia nocte·et expgefactus misit monachos ad
querendū eum et non inuenerūt. pgēsq abbas cū
eis· venit ad puteū et faciens orationē descēdit
cum fratribus in eum·et vi adduxerūt eū ad mo
nasteriū·Fratres vero omnes pstrauerūt se corā
illo petentes veniā·et fecit ibi quasi ānum·Vnde
post hec egressus occulte·prexit non longe mōtez
ubi clausterū de sicca petra edificauit·et ibi fuit ā
nis tribus·Et cōfluentes ad eum vicini· fecerūt
ei colūnam cubitoz·iiij·in qua stetit ānis·vij·De
i de colūnā·xij·cubitorū·in q te pit stetit et rursū
aliam·xx·in qua annis·xxij·et rursus aliam· xxx·
cubitorū in qua annis·iiii·Et iuxta colūnas duas
basilicas·Et multi egri virtute eius sanabanē·&
multi gentiles ad fidem cōuertebātur· Post hec
putrescente femore eius·anno integro stetit sup
pedem vnū vermibus de alio decurrentib9 p co-
lūnam in terrā·Anthonius vero qui hoc scripsit
assistens ei·secūdum pceptum eius colligens ver
mes in terrā porrigebat ei sursū· At ille ponens
eos ad ulcera dicebat·Manducate quod uob dñs
dedit·Audiens autem basilicus rex saracenorum
famā eius·cū fide venit ad eum·Et orante sācto
cecidit vermis de vulnere eius· quē ille currens
apprehendit et tetigit exeo oculos suos· Deinde
aperiēs manū imue nit margaritam pciosam·Cui
sanctus ait·O homo non p meis meritis hoc fit
sed secūdum fidem tnam datū est tibi· Qui grati
as agens abiit·Post septem annos mater eius vi
sitans eum phīta est·quia locū mulier non ingre
diebatur·Cui sanctus ait·Sustine me mater modi
cum·et videbim9 nos si deus uoluerit·At illa so
lutis crimibus·trib9 diebus et noctibus plangēs
et depcans eū & increpans· tādē de planctu i so
num cōuersa est·Cunq sanctus orasset p ea tra-
didit spūm Rursū fecerūt ei colūnam·xl·cubitoz
vbi stetit annis·vi usq ad obitū suū· CLIII
CDe ciusdē miraculis·

TVnc draco ingens iuxta eū habitabat in
pte aquilonis·unde nec herba ibi nasceba
tur·Cui lignū intrauit in oculum dextz
Venitq cecus trahens se ad hostiū mo
nasterii pstratus·totum se in giro cōpleuit·et q
si ueniam poscens oculū dextrū iuxta colūnaz po
suit tribus diebus nemini insidians· Tunc iussit
sanctus·ut de terra et aqua pfunderetur· Quo
facto statim exiit de oculo eius lignū cubiti longi
tudinis·Quod uidētes glorificauerūt deū fugiē
tes tamen ppter metum belue· At illa inuoluens
se īmobilis pmansit·donec omnis popul9 ptran-
sisset·Deinde surgens adorauit ad hostium mona
sterii fere p duas horas·et sanus reuersus est in
cubiculum suū nemini nocens· Sed et mulier no
cte bibens ad yoriam in qua erat modicus serpēs
trāsglutiuit eum·Et medicis nichil in ea pficiēti
bus·post annos multos adducitur ad eum·qui
terram et aquā misceri iussit·et in ore eius poni·
et statim exiit serpens trium cubitoz p os eius·
Qui eadem hora crepuit·et ad multorum testimo
nium suspensus est ibi· vii·diebus· Aliquādo eti
am piclitāte populo et iumentis p defectu aque·
orationibus eius subito dirupta est terra·et inuē
ta est quasi spelūca inestimabilis·habēs aquas sa
lubres ad potandū usq in hodiernum diē· Quo
dam tempore quidā de longe expectantes ei9 ra
tionem·diuerterunt paululū ad arboris umbracu
lum·Et videntes ceruam pgnantem q pteribat·
dixerunt ei p orationes sancti simeonis adiuām9
te·modicum sta·Que statim stetit·et apprehendē
tes eam occiderunt·et manducantes ex ea statim
obmutuerunt·Et currentes ad sanctum symeo
nem cum corio fecerunt ibi duos annos·et uix ali
quando sanari potuerunt· Corium aūt cerue i te
stimonium ibi suspenderunt·Quidam etiā pād9
īgens·vastabat homines et animalia loci illl9·Ius
sit aūt vir dei de terra monasterii vl' de aqua asp
gi loca illa Quo facto·postmodum inuenerūt par
dum illum iacentem mortuum ibi·Suadebat etiā
quos sanabat·ne iurarent p nomen dei· sz magis
p se humilem peccatorez·Ideo omēs populi orien
tales et barbari illius regiones·p ipsum iurant·
Ionathas autem latro flagicios9 cuz a militibus

psequeretur·ingressus in monasteriuz amplexat? est colũnam·et flens uehemẽt requisit? a sãcto quis esset ait·Ego sum ionathas latro pessimus· qui huc veni penitere·Et ecce ab anthiochia offi ciales·dicentes· Trade nobis inimicũ quia bestie pate sunt ad deuozãdum eum· Quib? sãct? rspõ dit·Non possũ·quia euz timeo q̃ misit eũ ad me·q̃ maioz vobis est·Et p·vii·dies colũnam amplex: ans·ait ad sãctum symeonem· Si iubes·ambula re volo·Qui respondit·An iteruz festinas ad ma la·At ille·Non domine Sed tempus meũ iã ĩple: tum est·Et cum hoc diceret·tradidit spũm Et ec ce alijs officialibus req uirentib? eũ·respondit sã ctus·Qui illũ huc adduxit·venit cum multitudi ne celestis milicie·& recõciliauit euz sibi·et sic cũ timoze abierunt· ¶ LIIII ¶ De transitu eius & exequijs

QVadã autem die·vi·sabbati· inclinauit se ad ozationem sicut cõsueuerat· Et cũ omnis populus expectasset eius bene: dictionem p tres dies·tũc ascendit ãtho nius ad eum dicens·Surge domine benedic nos· Cunqz neqz vocem neqz flatuz audiret·sed uelut odoz aromatũ de corpe eius exiret·fleuit amare· & osculatus oculos eius et barbam ait Cui me ꝺ relinquisti domine·et vbi doctrinã tuã angelicã requiramus·Quale responsũ dabo infirmis requi rentibus te·aut qno amictu opiam colũnam tuaz Et ob tristiciã obdozmiuit·Tunc appuit ei uir sã ctus dicens·Non derelinquã colũnam hanc neqz montem hunc benedictũ in quo illuminatus sum sed descendens satisfac populo·& ãnuncia anthio chie quia requieui·Tu aũt ne cesses ministrare in loco isto·& deus tibi retribuet mercedem·Et ex pgefact? iterũ fleuit et ait·Quales reliquias tol lam a te domine in memoziã·Tunc motũ est cor= pus eius·magisqz timuit tangere eum Et descen dens celiriter misit anthiochiã ad epm· qui venit cum alijs cribus epis & magistro militum· Et ex tenderunt cortinas circa colũnam·& defixerunt vestimenta eius quia ꝓpter aurã cõfixa erant· ac= cipientesqz eum·deposuerũt iuxta altare ante co lũnam·Moxqz colligentes se aues supza colũnã· volabant quasi p luctu clamantes·ita ut magis accenderet planctus populi et iumẽtoz·Montes etiam & cãpi circa loca illa cõtristati sunt·& reso nabat plãctus p milia.vij·et facta est nebula tene brosa ubiqz ad circiutum· Et vidit anthoni? ãge lum visitãtem corp? eius·cuius uult? erat ut ful gur·& uestimenta eius sicut nix·& circa hozã de cimã septem seniozes loquebãtur cũ eo Misteriũ autem ignozauit· Volens ergo papa anthioche nus aliquid de barba sãcti p reliquijs tollere·ex: tendit manũ que statim arefacta est Et multe oza tiones fiebant p eo·donec sanaret·Tulerũt coz pus eius anthochiam·et iurauit ep? q̃ nemo quic q̃ de corpoze eius cõtingeret· Et cum venisset in vicum qui vocatur meroe·v·scilicet miliario ab ã thiochia·nullus eum mouere potuit·Quidam ho mo cum esset·xl·annis surdus et mutus·eo q̃ ui olauerat sepulcrum mulieris q̃ dilexerat· subito picicẽs se ãte feretrũ clamauit·Bene venisti mihi serue dei·quia tuus aduentus saluauit me Et sur gens apprehendit vnum de burdonib? qui porta bat feretrum·et sanus factus deseuiebat ei omni tempoze vite sue·Tunc omnes exeuntes de ciui: tate susceperunt corpus cuz himnis et psalmis et lampadibus·portantes in maiozem ecclesiã·et in de in aliam ecclesiã que vocatur penitẽtia· Mlto autẽ plures virtutes opatur domin? ad sepulcz eius q̃ quas fecerat in vita sua· ¶ LV ¶ De qui busdam euentibus et victoria uterpendragon· ¶ Sigibertus·

ANno leonis·iiij·apud tholosam vrbem gallie·ex eius medio sanguis tota die lar gissimo fluxit riuo·Q̃ gothi p portẽto sue ꝓditionis acceperũt Anno eiusdem vj·pictoz quidam cũ saluatozẽ secũdum similitu: dinem iouis depingere voluisset aruit man? ei?· Quem culpã cõfessũ sanauit gennadius epus con stãtinopoleos Anno sequenti heliseus ꝓpheta (q̃ duplici helie spũ plenus·multis in vita claruit uir tutibus·et mortuus mortuũ hominẽ supza corp? suuz casu iactatũ·solo corporis sui attactu resus citauit·et multo tempoze in samaria ubi sepultus est multis claruerat miraculis·ut ꝓter cetera etiã demones ibi frementes varijs vocibus ·ab im= uasis fugarentur corporib? (alexandriam trãsfer tur·Anno ei usdem ix·uterpendragon rex brit= num diuturna infirmitate vexatur·Et principes saxonum octa et eosa quos tenebat ĩ vinculis cũ custodib? carceris fugerũt in germaniã· cõmoue rũtqz inumerabilez armatoz manũ et reuersi sũt insulam vastaturi·Rex aũt infirmitate decubans ducem belli posuerat generũ suum·Sed ignauia ciuium atqz supbia plurimũ quidẽ eis nocebat· hostib? aũt maiozem audaciã atqz fortitudinẽ mi nistrabat·Cũ qz dubia inter eos alternaret victo ria rex ut hostes sua presentia deterreret se defer ri ad plium iussit· Qui positus in vehiculo et ad bellum delatus·suos quidem animauit·sed hosti b? risum fecit q̃ semimoztu? homo ad pugnã ve uisset·Cõgressu imito britones victoriam obtinu erunt·saxonũqz duces octam et eosam interfece: runt·Tunc rex hilaris effectus tanꝑ sanitatẽ re cepisset·erexit se et ait Vocabant me semimoztu um ambrones isti·sed malo semimoztu? eos supa re·q̃ incolumis supari·ꝓstantius enĩ est mori cũ honore q̃ cum pudore viuere· ¶ LVI ¶ De in stitutione rogationum et victoriis arthuri·

ANno eiusdem·xj·mamertus epus vienẽ sis claruit·qui letanias ante ascensionez domini instituit·hac de causa·quia tẽre motus ĩ vrbe vienna ecclesias domosqz euertebat·et feritas lupozum aliarũqz siluaticarũ bestiarũ toto anno per vrbem vagantium·homi nes deuozabat· Ad hoc et palacium regis die san: cto pasche celesti igne cõsũptum·ad cladem mul tum terroris addebat·Qui letaniarum ritus a ui ennensi ecclesia in omnes galliarum ecclesias decu currit·Mortuo autem uterpendragon rege·sub limatus est in regno filius eius arthurus· Cuius mirabiles actus etiã ora ligue ve psonant popu lozum·licet plura esse fabulosa uideãtur·Qui mꝰ ta ꝓbitate pollens·cũctis se amabilez exhibebat quia cum uirtute animi etiam mira liberalitate af fluebat·Porro aduers? saxones scotos et pictos vario cõflictu decertans·tandem cõclusit eos in quodam saltu·sed illi arboribus p monimẽto cõ tra britonum tela vtebantur· Quod videns ar: thurus·iussit arbores p multa loca incidi·et ĩ cir cuitu nemoris poni·ut liberos exitus non haben tes fame ibi deficerent· Vnde cogente necessita te ad hoc compulsi sunt· ut licentiam peterent

redeundi in patriam suam · omia relicturi · et tbu
ta cum obsidibus reddituri · Sed in reditu positi
pactionem ruperunt · et retroactis velis, insulam
depopulari ceperunt · Arthurus vero cõgrega-
to exercitu · pcessit contra hostes in plium · accin
ctus gladio nomine caliburno · et auream galeaz
simulacro draconis insculptam capiti supponẽs
clipeumqz in quo imago sancte dei genetricis
erat impicta humeris imponens · lanceam quoqz
que reu uocabatur assumens · Cũqz pugna ualida
vtrimqz fieret · arthurus impetu facto in hostes ·
occidit ex eis solo caliburno gladio · cccc · lxx · vi-
ros · ceteros autem in fugã cõuertit · primcipibus
eorum pstratis · Anno leonis · xiiij · remigius fit re
morum epus · Saracenis egipt ũ incursatib? hoc
tempore · negociatores uenecie corpus sãcti mar
ci euãgeliste ab alexandria trãstulerũt ad uenecią ·

¶ LVII ¶ De trãslatione sancti martini ·

His diebus sãctus ppetu? turonẽsis epi-
scopus cernens ad sepulcrũ sancti mar
tini fieri multa miracula · fecit magnam
basilicam fabricari iuxta cellulam in qua
corpus ipsius quiescebat · eamqz in eius nomĩe de
dicans trãstulit in illam sãctum corpus ipsius · p
monente piter & adiuuãte quodam sene ueneran
da canicie formoso · qui nec pus uis? fuerat · nec
postea cõparuit · ¶ Ex historia trãslatõis eiusdẽ
Hic itaqz sanct? ppetuus cum ecclesią sãcti mar-
tini mirifice ampliasset · & eam dedicare volens ·
sãcti martini corpus trãsferre vellet · cõuocatis
epis et pbiteris & clericis voluit hoc agere · iij ·
kl' · iulij · Sed cum vigilasset vna nocte · facto ma
ne discoopto tumulo manus apponentes · mouere
sepulcrum non potuerũt · Vigilata iterũ alia no-
cte · mane temptãtes nichil pficiũt · Turbati igiẽ
cum nescirent quid agerent · dicit eis vnus ex cle
ricis · Scitis q̃ post hoc triduũ natalis epatus ei?
celebrari solebat · & forsitan tunc se vellet trãsfer
ri · Tunc omnes ieiu nijset oratõnib? insistentes ·
quarta die man? imjciũt sed penitus mouere non
possũt · Pauore ergo nimio cõturbati · cũ iaz tumu
lum vellent tegere · appuit eis quidã pulcerrimus
senex · et ait eis Vsquoqz turbamini et tardatis ñ
uidetis sãctum martinũ patuz iuuare vos · si uos
manus apponatis · Tũc iactans palliũ suum · posu
it man? ad sarcophagũ cũ alijs pbiteris · Et stati
cãtantibus clericis · ad conatũ senis eum sũma fa
cilitate sustolliẽ · et in loco vbi nunc colitur collo-
catur · Cũqz cõpletis officijs uenissent ad cõuiuiũ
requirẽtes senem nusq̃ inuenerũt · Sed nec quisq̃
fuit · qui eum de ecclesia exire uidisset · ¶ LVIII
¶ De pspero et theodoro et libris eorũ
¶ Hugo ubi supra

Floruit eo tẽpe psper uir aquitanice re-
gionis · et beati pape leonis notari? · Nec
non theodorus epus ciuitatis · que a cy-
ro quõdam rege psarũ cõdita cyria vo-
citatur · Qui ecclesiasticã scripsit historiã · a fine li
brorũ eusebie sumẽs exordiũ et pduxit usqz ad su
um · i · usqz ad imperatoris hui? leonis temp? quo
et defũctus est · ¶ Gennadius in libro uirorum
illustrium · Prosper aquitanice regionis sermõe
scolasticus · et assertionibus umeros?, multa com
posuisse dicitur · In quib? ego cronica nomine ip
sius ptitulata legi · cõmentia a primi homis cõditi
one iuxta diuinarũ scripturarz fidem · usqz ad obi
tum valentiniani augusti · et captiuitatem urb̃ ro
me a genserico wãdalorũ rege factã Legi et libz
eius aduersus opuscula cassiani · que ecclesia dei
salutaria pbat · ille infamat uelut nociua · Re enĩ
uera cassiani et psperi de gratia dei et libero arbi
trio sententie · in aliquibus sibi inueniũtur cõtra-
rie · Epistole leonis pape aduersus eutice de uera
xpi icarnatiõe ad diũsos date · ab isto dicta te cre
dunẽ · Theodorus cyrie ciuitatis puicie cyrie epi
scopus · a cyro enim rege psarũ cõdita seruat us
qz hodie apud cyriam nomen actoris · scripsisse di
citur multa · ad meam tamen noticiam ista sunt q̃
uenerunt · De incarnatione domini aduersus eu
ticem pbiterum · et dyoscoz alexãdrie epm · · qui
humanã in xpo negauit carnem fuisse · scripta fo
tia · p que cõfirmat ut ratione et testimonijs scrip
turarũ · ita illam veram materne substãtie carnem
habuisse quã ex matre uirgine sũpsit · sicut et ve-
ram deitatem quã eterna nascibilitate do patre gi
gnente ipse nescendo accepit · Extãt et historie ec
clesiastice libri ei? i qb? imitat? eusebiũ cesarien
sem cõscripsit a fine librorz eusebij usqz ad suum
tempus · i · a uicennalib? cõstãtini usqz ad impiuz
leonis sub quo et mortuus est ¶ Actor · De opus
culis psperi viri religiosissimi et prudẽtissimi du
o tantũ exerpta que valde moralia sunt et vtilia ·
huic operi inserere uolui · Vnum scilicet sententi
arum · siue epigrãmatũ · qui liber ptim metricus ẽ
ptim psaicus · Alterũ ad iulianum pomeriũ de ui
ta cõtemplatiua tres libros cõtinens · Vtrũqz ex
dictis beati augustini cõpendio se cõtractũ · Hec
sunt ergo q̃ ꝺ his moralia et electa breuiter excẽ
psi · De pmo flores metricos et psaicos sigillati
ponens in hunc modum ¶ LIX ¶ De flozibus
psperi metricis Prosper in libro epigrãmatũ me

Vicũqz alium molitur ledere trice
pmum ipse se iaculo peutiet pprio ·
Nature quisqs ppriũ nõ spnis honorẽ ·
In quocũqz hommũ que tua nosris ama ·
Sic tamen ut prauos uitet concordia mores ·
Nullaqz sint pacis federa cum vicijs ·
Eternus vere solus deus omniũqz creator
Vita in se viuens · permanet esse quod est
Virtus preteritis prior · vlteriorqz futuris
Nil recipit uarium · nil habet occiduum ·
Multa diu summi differt patientia regis ·
Snspendens equi pondera iudicij ·
Verbere nonnũqz castigãs sic corda patno
Et curat medicus vulnera vulneribus ·
Laus vera in dominum · depromitur ore pcãtis ·
Sic que voce fluunt · intima cordis habent
Non pdest cuiq̃ solis bona dicere verbis ·
Ni pia mens habeat quod bene lingua sonat ·
Nam fari recte miserum est · et viuere praue
Damnat uota malũ regula iustície
Est et in hac vita reqes multis data sãctis ·
Quorũ aĩmos mũdus non tenet occidu? ·
Quos desideris nullis pitura fatigant ·
Et quib? oĩe bonũ est xpus · et omnis honor
Celestem ad patriam christo redemẽte vocat?
Vitam labẽtis tempis hospes agit ·
Dũqz ad pmissam requiem p non sua tendit ·
Mũdane patiẽ multa picla uie ·
Que nũc obsessa aduersus nũc pena secũdis ·
Aut frãgit trepidos · obligat aut dubios ·
Inter quos laqueos currẽtẽ ad gaudia uera ·
Nõ capiet insidiis · cui uia christ? erat ·
Mens nullos poterit caznis cõpescere motus

Ni fuerit chriſti ſemp amore potens·
Amplis incedit ſpaciis terrena uoluptas·
Anguſto uirtus limite celſa petit
Hac deſidenii deus eſt pietate colendus·
Iuſticie ut merces tota ſit ipſe deus·
Culpare in quoꝙ q̄ nō ſūt nota malignum eſt·
Preſertim ſi que cognita ſūt bona ſunt·
Non pateāt faciles ſeuis rumoribus aures·
Que neſcire iuuat·credere non libeat
Ex opum ſpecie clarebūt intima cordis
Quis ve hominis mentē ſpūs intus alit·
Spernunē mūdi prelia pace dei·
Non ſatis eſt dñi precepta euoluere lingua·
Is memimit legis·qui memor eſt operis
Scrutare legē poſſūt utcū q3 quieti·
Si mundi a ſtrepitu·libera corda iacent·
Doctrine domini penetralia tempore iſto·
Ad plenum nulli puia ſunt homini
Semp enim ſupeſt ſanctis quo creſcere poſſūt
Et pfectorum gloria principium eſt·

CLX De eodem·

Morib⁹ i ſāctis pulcra ē pcordia pacis
Impia ps mūdi·pti eſt infeſta piorū·
Q3 ꝺs ñ cecidit·ꝑpijs ſi vib⁹ aptat
Hoc ipſo quo ſe ſtare putat cecidit·
Semper erūt quod erant eterne gaudia vite·
Gaudendi quoniā cauſa erit ipſe deus·
Nec varios piet mot⁹ diuerſa vōlūtas·
Vnum erit in cūctis lumen·& vnus amor
Inq3 bonis ſūmis poſita expientia felix·
Nec volet augeri·nec metuet minui·
Qui ſe peccatis·gaudet feliciter vti·
Infelix nimis eſt ꝑſperitate ſua·
Nullus enim eſt mſons ſola formidine pene·
Qui ſāctum et iuſtum non amat impium·
Non merita obſcurat·grandia culpa leuis·
Et bona que p̄uis nature ex dote ſuperſūt
Augent peccati pondera non minuunt
Cum dat iniuſto peccādi optata poteſtas·
Vt mala mens praue quod cupit efficiat·
Ira eſt magna dei qua multos ſic quoq3 punit
Vt quibus exultant criminibus peant·
Et magis erranti ne pcant flagra timendum ē
Quā ne non fiat·quod voluiſſe nocet·
Sola eſt inumeris armata ſupbia telis·
Cui poſſūt vires et bene geſta dare
Cūcta bonis ꝓſunt·quo et mors ipa beatos·
Efficit·ut ſumant premia principiū
Mens illeſa nichil violato in corpore perdit·
Inuitā carnis uulnera non maculant·
Nec crimen facti recipit non mixta uoluntas
Velle magis facimus q̄ tolerare nocet·
Qui valet aduerſis oneratam ducere vitam·
Et tolerare magis uult mala q̄ fugere·hic magni eſt animi·
Mon ſuile grauat libera corda iugum·
Solus peccator ſeruit malo·qui licet āplo·
Vtaē regno·ſatis miſer eſt famulus·
Cum mens carnali nimiū dominante tiranno·
Tot ſeruit ſceptris·debita quot uiciis·
Optima uota deo·quoz eſt dator ipſe foueē
Hoc ſurſum dignuz eſt ire·quod inde uenit·
Tales a domino quales formamur amamur
Mon q̄les noſtris extitimus meritis·
Terrenorū auidos·infima ſuſcipient·

CLXI Adhuc de eodem·

Scire voles i q̄ ſis rerum pte locand⁹
Diſcute q̄d timeas q̄d ue ſit q̄d amas
Nā cūcti gemio naſcūē fomite mor⁹
Reſpōdentq3 ſuis germina principiis·
En miris opm ſignis oſtenditur actor·
Actoremq3 ſuū condita queq3 canūt·
Non ſemp uere eſt felix·impleta voluptas
Cum ſepe iiuſti ſint mala uota animi·
Maieſtate dei concludit omne quod uſq3 eſt·
Qua ſine nil rerū ſtare uel eſſe poteſt·
Huic homo ſi recte famulatur pximus heret
Si reſilit miſero degit in exilio·
Fallaces curis ſemper torquentur amoris·
Et mala mens nūq̄ gaudia pacis habet
Ad patriam uite de noctis ualle vocati·
Virtutū gradibus ſcādite lucis iter·
Gratior eſt fructus quē ſpes pductior reddit
Vltro obiectoz uile aderit p̄cium·
Qui dedit ut q̄ras addet ut inuenias
Magnū p̄ſidium eſt ſacro libamine paſci
Si cor ꝓcipis crimina nulla p̄munt
Ha ꝓperent ſontes·peccati abrūpē nodos
Ante diem mortis·dū locus eſt uenie·
Quid iuuat i longum cauſas pducere morbi·
Cur dubiū expectat cras hodierna ſal⁹
Scimus correctis ueniam non eſſe negandam
Sed nulli noſtrum eſt ultima nota dies
Quādo peccati merito·manus omnipotentis·
Omnia cōcludens·artat vbiq3 rerum
Vnum ꝓfugium tutum eſt deus ipſe timenti·
A quo deſeedens·ne peat redeat
Conuerti nāq3 ad dominum certiſſia uita eſt·
Pacem offenſi querere ſola ſalus
Qui terret pcit qui pcutit ipſe medeē·
Viuere uis illi ſubdere quem metuis
Carnis virginitas·intacto corpore habetur·
Virginitas anime eſt intemerata fides·
Magnum peccatum eſt amor imodeat⁹ hñdi
Et pluſq̄ uite ſufficiat cupiens·
Si qua igitur ſupant quorum nō indiget uſ⁹·
Debilibus ꝓſint·atq3 iuuent inopes·
Quiſquis em̄ cupide non expendenda recōdit
Que nulli tribiut·paupib⁹ rapuit
Terrenis opibus cum diues gaudet iniquus·
Veris ſe miſerum neſcit egere bonis
Cum licet aduerſis ceſſantibus omnia p̄cant·
Lege tamen mortis ſit faciendus inops·
At bona iuſtorum nullis obnoxia damnis·
Hoſtes et furta·ignes & mare non metuunt·
Omnis virtutum ſemper ſubſtantia ſalua eſt·
Inuitus chriſti munera nemo rapit·
Na uetitorū auidis grauior tūc ira timēda eſt
Cum ſeſe remouent·uerbera iuſticie·
Nam quid erit morbi quod non dominibit illi
Cui ſupa auxilium iam medicina negat·
Felic es uere faciunt ſemperq3 beatos·
De uero & ſūmo gaudia nota bono
Hā mūdi ex opib⁹ breuis ac pitura voluptas·
Edita·ꝓpetue ſemina mortis habet·
Non placeat vanis aīm ſubuertere rebus·
Peſtiferiſq3 auidam mentem onerare cibis·
Cor mūdum & ſapiens fructu virtutis alaē·
Et chriſti in noſtro pectore regnet amor·

CLXII Idem de eodem·

Omnē habitum mundi totus deus implet et ambit·
Quē tēplo cordis mēs pia ſēp habet

Non recto ſeruat legalia ſabbata cultu.
Qui pietatis opus credit in his vetitū.
Nulla dies actus hominum nō dānat iniquos
Omnia cōueniunt tempora iuſticie.
Nec corrumpuntur virtutibus ocia ſancta.
Tantum a peccatis libera corda vacent.
Libertas nulla eſt melior·maior ue poteſtas.
Quam ſeruire deo·cui bene ſeruit amor.
Abſq; iugo poſita ditionis amica volūtas
Que uiget affectu non gemit imperio.
Ancipitis vite·qui vis ſuperare labores.
Dilige quod ſemper verus amator habet.
Nam nichil eſt inter carnalia uota quietū.
Nec pax ſolicitis·nec modus eſt cupidis.
In ſolo eſt mens tuta deo
Lingua aſſentatrix uicium peccātis aceruat.
Et delectatum crimine laude ligat.
Fraudati non ſunt ſacro baptiſmate chriſti
Fons quibus ipſa ſui ſanguinis unda fuit.
Et quidquid ſancti fert miſtica forma lauacri.
Id totum implet glozia martirij.
Tranquillam et uacuam curis ſapiētia mētem
Imbuit & placidi pectoris hoſpes erit.
Abſq; doloē quidē nequeūt mala ſueta repelli
Sed quos leſerunt dulcia·amara norunt
Ad veniam tendunt·iuſti pia uerbera regis.
Ira breuis rectis gaudia longa dabit.
Nunq̄ bella bonis·nunq̄ diſcrimina deſunt.
Et cum quo certet mens pia ſemper habet
Pulſant exterius diuerſis motibus hoſtes.
Intus ciuile eſt et ſociale malum.
Qui credunt ueros verum cecmiſſe ꝓphetas.
Et qui non dubitant uerba manere dei.
Qui xp̄m paſſum penas crucis·ultima mortis
In toto celſi patris honore uident
Quiq; ipſum multa cum maieſtate tremendū.
Expectant·pingui lampade puigiles
His fordent terrena·patent celeſtia·nec ſe.
Captiuoſq; ſuo stemporis huius aguut.
Imperia et faſces indocti munera uulgi
Quaſq; orbis ſcelerum ſemina fecit opes.
Calcarunt·ſancta celum ambitione petētes
Querere nil cupiunt·ꝓdere nil metuunt

LXIII. Iterum de eodem.

Cum deꝰ effectū p̄cib? ñ p̄ſtat iniq̄s
Multū cōcedit· q̄ nocitura negat.
Nā iratꝰ ſinēt·qđ prohibet placidꝰ.
Nemo ſue mentis motus non eſtimat equos.
Quod volunt homines·ſe bene velle putant.
Delicias iam nunc p̄miſſi concipe regni
Virtute atq; fide quod cupis eſſe tene.
Eſſe uolens·gaudē optans·ſciē abdita q̄rens
Vt te nō teneant ultima ſūma pete.
Cum pia mens in laude dei ſupata laborat.
Gaude q̄ tantum te bene vincat opus.
Quere bonum et ſine fine bono p̄ſte reperto
Querere non habeant talia uota modum.
Nā qui ſe nullo iam munere credit egere.
Creſcere non cupiens·potit adepta tepens
Ferro·peſte·fame·undis·ardore·calore
Mille modis miſeros mors rapit una homines
Quod ſibi q̄s ñ fieri uult·non inferat ulli.
Vindictam leſus neſciat exigere.
Spni non timeat·ſpernere non ſoleat.
Non ſua non cupiat·que ſua ſunt tribuat.
Quid rogo mandatis durum cenſetur in iſtis
Aut quid meſt quod non poſſit adire fides

Exulta agnoſcens te uerbi in carne renatum.
Cuius ſi pars es·p̄s tua xp̄us erit
Qui ue damnandi leges mala gaudia mundi
Promiſſum ad regnum ſe tibi fecit iter.
Ille deus rerum celi terreq; creator.
Me p̄pter ſacra virgine natus homo eſt.
Flagris dorſa·alapis maxillas·ora ſaliuis.
Prebuit et figi ſe cruce non renuit
Me geſſit moriens·me victa morte reſurgens
Et ſecum ad patrem me ſup aſtra tulit.
Quid nam igitur tanta p̄ ſpe tolerare recuſeꝫ
Aut quid erit quod me ſeparet a domino.
Ignem adhibe·rimare manu mea uiſcera ꝯor
Effugient penas mēbra ſoluta tuas.
Carcere ſi ceco claudar·nectarq; cathenis.
Liber in exceſſu mētis adibo deum.
Si mucrone paret ceruicem abſcidere lictor.
Impauidum mueniet mors cita uita breuis.
Non metuo exiliū·mundis dom? o mīb? una
Sperno famem domini ſit michi ſermo cibus.
Nec miraboꝫ opes·nullos ſectaboꝫ honores.
Pauperiem chriſto diuite non timeo.
Qua ſtetero aduerſis hac utar mente ſecūdis
Nec mala me vincent·nec bona me capient.
Nec tamen iſta michi de me fiducia ſurgit.
Tu das xp̄e loqui tuq; pati tribuas.
In nobis nichil audem? ſed fidim? in te.
Quos pugnare iubes·et ſupare facis.
Semp agam grates chriſto dabo ſemp honorē
Laus domini ſemper uiuet in ore meo.

LXIIII De floſculis eius p̄ſaicis
Idem in libro ſententiarum p̄ſaice.

Sic diligendi ſūt homines·ut eorum non diligāt errores Quia aliud eſt amare qđ facti ſunt·aliud odiſſe quod faciūt. Nulla dei opera a miſericordia uacant·quādo homini et indulgentia cōſulit & flagello. Bene loqui & male uiuere·nichil aliud eſt q̄ ſe ſua voce dānare Cuius nō uidentur opera niſi bona·iniquū ē eum ex ſuſpitione rep̄hendere. Qui deū colit ut aliud q̄ ip̄m p̄mereat· non deum colit·ſed id quod aſſequi cōcupiſcit Qui legem diligit·p̄bet ſe in omnib? iniquis id quod cōtra legem eſt odiſſe ñ hoīnes. Non eſt putāda mala mors·quā bona uita p̄ ceſſerit. Bon? etiam ſi ſeruiat liber eſt·malus aūt & ſi regnet ſeru? eſt et tot dominoꝫ quot vicioꝫ Verius cogitat deus q̄ ōr·& uerius eſt q̄ cogitatur. Non pua aūt noticie p̄s eſt·ſi ante q̄ poſſumus ſcire quid ſit·poſſum? ſcire quid non ſit. Bone ſunt in ſcripturis sāctis miſteriorum p̄fūdita tes·que ob hoc tegūtur ne uileſcāt·ob hoc querūtur ut exerceant·ob hoc apiūtur ut paſcant. Non differenda eſt ad dū cōuerſio. Qui enim penitenti indulgentiā p̄miſit·diſſimulāti diem craſtinum non ſpopondit. Omnia que timenē rōnabiliter declimātur. Deus aūt ſic timendus eſt ut ab ip̄o ad ip̄m fugiat Vana querenti? nichil ſufficit. Alienoꝫ quodāmodo retentoꝫ eſt·qui p̄futura pauperibus inutiliter habet Paruū eſt nulli nocere· niſi ſtudeas multis p̄deſſe. Omnis infidelium vita peccatum eſt·& nichil bonū ſine ſummo bono Non eſt deſperādū de malis·ſed p ipis ut boni fiant ſtudioſius ſupplicādū·quia numer? ſāctoruꝫ de numero ſemper augetur impioꝫ. Non facile ueniūtur in aduerſitate p̄ſidia·que non fuerint in pace queſita. LXV. Idem dicta eius de angelis et vita eterna et vita cōtemplatiua.

Idem in plogo libri de uita contemplatiua.

Ractatō q̄stionū & si non instituit iuenientis quod querit aīm· exercet tamen querentis ingeniū· Sciētia sicut sine dono caritatis inflat·ita si ei caritas admisceatur edificat· Idem in libro primo· Angeli mali quia p seuera cum possent noluerūt·iusto dei iudicō et volūtatem redeūdi & facultatem penitus amiserunt·sicut in sāctis angelis ecōtrario factum est ut que fuit cum deo suo manēdi volūtas·fieret p manēdi volūtaria felixq3 necessitas·vt deo suo in fatigabilit & amāter seruiāt·ita pfecte beati vt nec cupiāt beatiores fieri ultra·nec valeāt·In illa celesti patria ita patebūt singulorū sin gulis mentes sicut corpalibus oculis subiacent facies corpales·Ibi etiā corpales oculos nichil creature uisibilis latebit·& quocunq3 spūs ire voluerit·ibi corpus erit sine mora temporis aut impedimēto pōderis·Tūc filiorū pentum cōiugum miseria beatos cōtristare non poterit·quia nomina necessitudinū corpalium que hic nostra fragilitas habuit· excellentia illi? beatitudinis non admittit·vbi omnes qui fuerint unū corpus erūt et singuli de sua uel singulorum felicitate gaudebūt· Vita cōtēplatiua esse dicit rerum latentiū et futurarūq3 notitia·siue uacatio ab omnibus mūdi occupationib? siue diuma3 studiū literarū·siue quod his pbat esse pfectius dei uisio· CLXVI De officio p dicationis·

Lle cui verbi dispensatio cōmissa est etiam si sācte uiuit·& tamen poīte uiuentes arguere aut erubescit aut metuit· cū omnibus qui eo tacente piunt perit Et quid ei p̄derit non puniri suo qui puniendo? ē alieno peccato· Mentior si nō p ezechielē hoc dominus loquitur dicens·Speculatorem de rē· Pastores dici uolumus non tamen esse cōtendimus Officij nostri uitamus laborem·appetim? dignitatem Quādo peccātes diuites vel potentes despicimus·non solū non arguimus sed etiaz veneramur ne nobis aut munera solita offensi non dirigant· aut obsequia desiderata subducāt· Ita q3 impitie mee ac finis recordatus ingemui·& volui saremа episcopat? mei deposita elongare fugiens·& manere in solitudine·et ibi expectare deum qui saluum me faceret·ap·s·& esse·Hoc specialiter doctor ecclestasticus elaborat·quo fiant qui eum audiunt sanis disputationib? meliores·nō vana assentatōne fautores·lacrimas quas vult a suis auditoribus fūdi ipse p̄mitus fūdat·& sic eos compūctione sui cordis accendat·Tam simplex et aptus etiam si minus latim? tamen disciplinatus & grauis debet eē sermo pōtificis·ut ab ītelligētia sua nullos quasi impitos excludat· sed ī omnium audientiū pectus cū quadā delectatione distendat· CLXVII De auditu verbi dei et modo corripiendi et cōtemptu seculi· Ex libro scdo

Vnt qui rationem dictoz sed dignatē dicentium p̄ua exanimatione discutiūt· et magis quis dicat q̄ q̄d dicat attendūt et quod facere aut fieri nolunt·dici quoq3 sibi fastidiūt·patiores aliquid doctrie etiā q̄d scire cupiunt ignorare q̄ a pfone inferiore cognoscere·cum ueritas undecūq3 claruerit non humano ingenio sed deo deputāda sit·Ita peccatis dissimilia sūt adhibenda remedia sicut ex dissimilib? causis uenit ipsa peccata·Argue coequales ob secra seniores·increpa iuniores in omni patientia et doctrina·quia leuiter castigat? exhibet castigāti reuerētiam·aspitate aūt nimia increpationis offensus·nec increpationem recipit nec salutē·quī potius tales plerūq3 mole tristicie supra modum grauati succumbūt et sāctorum omniū vultus p quos possūt restitui deo refugiūt·aut certe ad ōnem peccādi impudentiā exacerbati psiliūt·Quā diu quis peccata sua que nosse et deflere ōbet ignorat·tādiu curiose aliena cōsiderat·Q3 si mores suos ad seipsuz cōuersus aspiciat·nō requirit q̄d ī alijs reprehendat·sed in seipō quod lugeat·Pro inde fratz vicia non debemus facile accusare·sed gemere·ut inuicem onera nostra portātes legem xp̄i possimus implere·qui vtiq3 nō accusauit peccata nostra sed tulit·Huc accedit q̄ et peccata ipsa sic habentē occulta vel aliena nobis vel nostra alijs·ut plerūq3 et sāctus inter peccatores lateat et famam sācti peccatoz obtineat· Expedit facultates ecclesie possideri·et p̄prias pfectionis amore cōtemni·Nam et sāctus paulinus ingentia sua predia vendita paupibus erogauit·sed cū postea fact? esset ep̄us nō cōtempsit ecclesie facultates sed fidelissime dispensauit·sic et sāctus hilarius· sed uterq3 non ut possessor sed ut p̄curator possidebat ecclesie facultates Scientes enim nichil aliud esse res ecclesie nisi uota fidelium·p̄cia peccatorum·et patrimonia paupū·nō eas in usus p̄prios ut p̄prias vēdicauerūt·sed ut cōmēdatas pauperibus diuiserunt·Hoc est possidendo cōtemnere nō sibi sed alijs possidere·et quod habet ecclesia cū omnib? nichil habētibus habere cōmune·nec inde aliquid eis qui sibi sufficiūt erogare·cum nichil aliud sit habentib? dare q̄ p̄dere Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliq̄d volūt·ñ sine grāui peccato suo unde pauper victur? erat accipiunt· Ip̄i quoq3 paupes si se possunt suis artificijs aut laboribus expedire·non debēt p̄sumere quod debet debilis et infirmus accipe· CLXVIII De suaui iugo christi et abijciēdo iugo seculi·

Ea que nolumus obseruare nō impossibilitas facit dura sed volūtas·in usum ueniant et nemīnē cōturbēt·Ille nobis sūt ambiende diuitie que nos ornare possint pitēr et munire·quas nec acquirere possumus inuiti nec p̄dere·Hee sunt diuitie virtutū· facultates pauperum·patrimoniū enim cordiū diuitie īcorruptibiles morum·quibus nō abūdāt nisi qui carnalibus· sez diuicijs ex corde renūciant· Boni temporales amissio fit iusti exercitium· et iniusti supplicium·quia et iustus celestium desiderio captus omnia temporalia·siue habeat siue amittat omnimo non sentit·et iniquus quod cum delectatione habuit sine dolore non p̄dit· O facimus īauditum·suaui iugo xp̄i cōtempto·ferreū cupiditatis imperium volūtaria mentiū inclinatione suscipimus·et abiecto domini nostri leui onere quod subiectos non onerat sed honorat·nō deprimit omnimo sed subleuat ·plūbeum pond? nostris cēuicibus aggregamus·quod citius deponi potest q̄ ferri·quia ipa cupiditas cōtemni potest facilius q̄ expleri·Proinde quē possidendi delectat ābitio·deum qui possidet omnia que creauit expedita mente possideat·et in eo habebit quecūq3 habere sācte desiderat·Et quia nemo possidet deuz nisi qui possidetur a deo sit ipse primitus deo possessio et efficitur ei deus possessor et portō Quid

autem ultra querit cui suꝰ cõditor omnia fit · aut quid ei sufficit cui ille non sufficit · Igiẽ qui vult deum possidere renũciet mũdo · ut sit illi deus beata possessio · Quid est ambulare sicut deus ãbulauit · nisi cõtẽpnere oñia ꝓspera q̃ ille ꝓtẽpsit · ñ timẽ adũsa q̃ ptulit · libẽ facẽ q̃ fecit · docere que docuit · sequi quo ipe ꝓcessit · Nichil contra abstinentiã faciunt qui vinũ non ꝓ ebrietate sed ꝓ corporis salute ꝓcipiũt · Si quolibet aduenięte ieiunio intermisso reficior · non soluo ieiuniũ sed impleo caritatis officium · Ipsa cõtinuatio ieiuniorꝫ nisi fuerit quãdo res exigit ꝑmissa · et me ĩflat · et fratrem cui caritas iubet seruire cõtristat · cuꝫ sine abstinentia quẽlibet hominem catholicum sola caritas ꝓficiat et omnis abstinentia sine adiũctione caritatis aut ꝓdat aut pereat · CLXIX

¶ De ypocrisi et inuidia et pudicitia quoqꝫ et superbia ·

Sicut virtus aiaꝫ sibi veraciter inherentez si fuerit vera iustificat · ita simulata condemnat · dupliciterqꝫ rea est anima si & bonum nõ faciat unde spũaliter viuat · & appetat similitudinem boni sub qua male uiuat et lateat · Superbus vult se cõstãtem credi · ꝓdigus liberalem · auarus indigentem · temerarius fortez inhũanus parcũ · gulosus hũanũ · ignauꝰ quietuz timidus cautũ · Impudentia sibi fiducie nom̃ ascribit · ꝓcacitas libertatis · appellationẽ obtẽdit · Eloquentiã verbositas fingit · et curiositatis malũ sb spũalis studij colore delitescit · Inuidus alienum bonũ · suũ facit iuidendo supplicĩũ · Tãtos inuidꝰ habet iusta pena tortores · quãtos inuidiosus laudatores · Inuidiosũ enim facit excellentia meriti · ĩuidũ pena peccati Quosdã pudicos aut tempatõ corporũ facit · aut timor supplicij tempalis ab impudicicie actõne suspendit · aut occasio negata ꝺstituit · Sed licet necessitate pudici sint non uolũtate · tamen et ꝑmi si de beneficio nature sue deo gratias agunt · & secũdi et tercij si pudice viuere cõsuescũt · in virtutem de necessitate ꝓficiunt · & paulatim ipꝰ pudicicie delectatione crescente pudici veraciter fiunt · In quibusdã superbia tam apte regnat · ut nec dignẽ se occultare nec ualeat · quorum etiã ipe habitus et incessus cerui x erecta facies torua · truces oculi · sermo terribilis · nudã superbiam clamãt · Hi quos superbe mẽtis tabes purulenta corruperit · seniorꝫ suorꝫ non obseruãt impata · sed iudicant · de suis negligentijs obiurgati aut rebellãt insolenter aut murmurãt · De loco supiori disceptant · ꝑferri se meliorĩbus etiã imprudenter affectant · simplicitatem spũaliũ fratrum irridenter exagitant · sententias suas ꝓcaciter iactãt · obsequia delata fastidiũt · negata ptinaciter querũt · Habent intentione ptinaciã · in corde duriciam · in sermocinatõe iactãtiã · In hũilitate fallaces · In iocatione mordaces · In odio ptinaces · Ad opus bonũ pigri · ad cõmunionẽ seri · ad obsequium duri · Ad exequendũ quod nesciũt ꝓmpti · ad fraterna obsequia inhũani · Temerarij in audiẽdo clamosi in loquendo · fastidiosi in audiendo · ꝓsũptuosi in docendo · efferati deformiter in cachino · In grati beneficijs · inflati obsequijs · impiosi abiectis CLXX De inuidia et uana gloria ·

Inuidi sãcte viuentiũ merita sua · faciũt inuidendo peccata · et quidquid boni fieri vel dici a sãctis audierint · aut omnio non credũt aut in malũ male interꝑtãdo cõuertunt · et omne malũ quod de illis mendax fama iactauerit statim tãq̃ si ipsi uiderint credunt · ac feraliter eis qui illud non verũ esse ꝓbauerint cõtradicunt oñes suos emulos fingunt quorũ ꝓfectu deficiũt · Inimiciciis gratuitis ardent · ꝺprehendi pectoris sui maliciã timent semper amari · nũq̃ certi · amici ꝺyaboli · inimici sui · omnibus dolosi · ad gaudenda anxii · ad plãgẽda leti · utrobiqꝫ puersi · Inter amicos discordias seminãt · opiniõeꝫ bonorꝫ mendaciis decolorãt odiorꝫ sibi occasiões ꝑuis suspitõnibus decolorãt · velut amici ĩ obsequio · hostes in aimo · cõtinentes in verbo · turpes in facto Considerate obsecro qualiter inuidos punitura sint mala sua · quos etiã bona puniunt aliena · ubi poterunt fieri boni qui sũt in bono mali · aut quãdo malis bene usuri sunt qui mali bonis uti non desinunt · Quis enim poterit subuenire · qui se sibi exhibet inuidendo carnificem · ¶ Vanitas est inflata quedã circa delectatõnes varias animi lãguentis affectõ · potiendi honoris auida simul et nescia · morbo excellentie ĩanis afflata · caua morbida · turbulenta · animorꝫ leuiũ dña · male fũdatis omnibus blanda · repugnãtib? fumea capiẽdis seductoria · captis inuicta · Hec vanos homines afflatus sui vento circũfert qui se de operibus quorꝫ sibi cõscii non sũt turpiter iactant · & ab omnibus se ꝑdicari affectant · salutationibus occurrentium guadent adolatoribus suis fauent voluptatibus parent · gestiunt docere quod nesciunt · credi de se sublimia volunt · delectabilia gravibus anteponunt · in promissione veloces · in exhibitõne mendaces · in verbo graues · vbiqꝫ fallaces · leti ad ꝓspera · fragiles ad aduersa · inflati ad obsequia · anxii ad opprobria · ĩmoderati ad gaudia · difficiles ad honesta · CLXXI De timore supplicii et amore dei

Nulla res sic nos ab omni peccato seruat ĩmunes sicut timor supplicii et amor ꝺi Ad penã que peccãti debẽ mens ãteq̃ peccet aspiciat · et nulla eam ad peccandum delectatõ corporalis inclinat · Cogitate q̃le malum sit ab illo gaudio diuine cõtemplatõis excludi · beatissima sãctorum omnium societate priuari · mori uite eterne · & morti uiuere sempiẽne · ꝓfundo gehenne fluctuãti ĩmergi · edacissimis uermibus ĩeternum dilaniari nec finiri · ex undantis incendij terribilis crepitus pati · baratri fumantis amara caligine oculos obcecari · non sentire in illo igne quod illuminat · sentire quod cruciat Hec & multa similia cogitare · nichil aliud est q̃ viciis oĩbus repudium dare · et omnia carnalia blãdimẽta refrenare · Caritas est recta voluntas ab omnib? terrenis ꝓsus auersa · et deo in sepabiliter vnita igne quodam spũsacti a quo est et ad quem refertur incensa · inquinamenti omnis extranea · supra omnia que carnaliter dirigunt excelsa · affectõnũ omnium potentissima · summa bonarum actõnuꝫ salus morum · mors criminum · vita virtutuꝫ · uirtus pugnãtium · palma victorum · anima sãctaꝫ mentium · causa meritorum · premium ꝓfectorum quã fides cõcipit · ad quam spes currit · cui ꝓfectus omnium seruit · Quidam honesta ꝑdicare ñcessant · non ut auditores eorum ꝑdicatione ꝓficiant · sed ut ipsi videant curare que predicant · & hoc modo turpitudinem sue cõuersationis obnubilẽt Quid ẽ diligere deum nisi occupare illi aĩm cõcipere fruende uisionis eius affectum · peccati

odium·mundi fastidium·diligẽ etiaz ꝓximũ quẽ ipe censuit diligendũ·in ipo amoze seruare modũ et ordinem legitimum· Proximos aũt sicut nos diligimus·si non ꝓpter aliquas utilitates uel affinitates vel cõsanguinitates·seo ꝓpter hoc tãtum ꝙ nature nostre ꝓticipes sunt diligam?·Naz si ꝓ ꝓximquos nostros ꝙuis turpes et icõpositos plus ꝙ quoslibet sãctos a sãguĩe nostro extraneos diligimus·grauiter in eozũ tali dilectatione peccamus·Hec est autem ꝓximi tota dilectõ·ut bonũ quod tibi cõferri uis cõferas & ꝓximo·

LXXII De temperãtia et iustícia·

Emperãtia est virtus que libidines frenat·desideria sãcta multiplicat·omnia intra nos cõfusa ordinat·ordinata corroborat·mentem placida trãquillitate·cõponit·et ab omni viciozꝫ tempestate defendit Tẽpantie est ꝙ loquenti seniori ꝓstamus silentium·ꝙ ipi? ad loquendũ ꝓstolamur impiũ·ꝙ nõ attollimus imoderatũ in collocutõnibus sonũ·ꝙ risu ꝓrũpẽ non audemus in cachinnũ·ꝙ nulli detrahimus·nec detrahentib? acquiescim?·seo nec detrahentes equanimiter sustinemus·qui ad hoc alios viles videri uolunt ut se cõmendent eozũ cõpatõ ne quos carpũt·& uideanẽ ea in se vicia nõ habere que malicíose ĩ alijs reꝓhendũt·Ex iustícia manat equitas·que facit ut nos omniũ necessitates hominũ nostras esse dicamus·nec nobis tãtum·sz etiã generi humano nos natos utiles esse credã?·et quidquid cuilibet homini nocere potest tãqꝫ si nobis noceat euitemus·Qui enim homines sum? nichil hũani a nobis alienũ putare debemus·Siq̃dem beluarũ est sibi viuere·nec suas vtilitates in cõmune conferre· Duo autez sunt iniusticie genera·vnum quod iniurias irrogam?·alterũ qõ ab alijs irrogatas cum possim? ꝓpulsare negligimus· Neqz enim michi aliquid ꝓdest ꝙ non circumueniri ꝓmitto· Et in omnibus peccantibus pecco·qñ quos peccare vel peccasse sco·quadã crudelis animi malignitate non increpo·Qui amicũ ꝓpter cõmodũ quodlibet amat·non amicũ cõuincitur amare·seo omodum·quod cũ esse desierit amare cessabit·Qui autem ꝓpter deum diligit·sicut de? etẽnus est ita meternuz ipa amici dilectõ ꝓmanebit· Domínetur vicijs ratõ·subijciatur corpus aĩmo & animus deo·et impleta est homis pfectõ·Qui equitati seruiũt omnes ommũ bono viuũt· ac velut sibi inuicem nati salutem mutuã tuenẽ et diligunt·ac ꝓ hoc contra iusticiã faciuut·hi qui merito sue cõuersationis vel eruditionis electi·ocõsũ studium fructuose utilitati regende multitudis anteponũt·Seo quia sunt multi qui se impes tãte sarcíne norunt·tales iuste se etiã quesiti nõ offerunt·ne videantur non ecclesiasticos labozes uel le suscípere seo honozes ambire·cum dignitas ecclesiastica nec ambienda sit nec uitanda·

LXXIII De imperio zenonis et astutia ei?·

Sigibertus in cronicis·

Ortuo leone impatore·ãno domini·cccc lxxij·mundi scilicz quartimillesimo cccc xxvj·successit zenon·et impauit annis· xix·Hic theodoricũ rgẽ osthzogothoz cõsulem ordinariũ fecit·que post impialem dignitatem ꝑma est dignitas·et equestrem statuã aurea am ante regiam illi collocauit· Hugo floziacensis libzo quinto Zenon iste scripturam cõtra fidẽ ecclesiasticã cõposuit·regnum ytalie sibi ꝑsũpsit & usurpauit·Quod ut sibi ꝓbenniter cõfimaret· filias suas vicinis regibus copulauit·dans vnam earum regi gothozũ alarico et alteraz regi burgũdionum sigismũdo·Neptem vero suã almalbertã copulauit regi thoringorum hermenfrido·Vtqz gentem sibi frãcozum faceret etiam federatã rgis dodonij filiam suo cõiunxit matrimonio·Sozorẽ quoqz suam wãdalozũ regi copulauit· sessionezqz suã rauenne cõstituit·homo arriane secte et bestialem contra catholicos viros gerens ĩ animo crudelitatem· Sigibertus vbi supza· Hoc tempore genserícus rex wandalozũ successione regnãdi inter filios suos ordinata·ut fratri moziente frater supstes sine cõtroversia filiozuz succedẽt moritur·Cui succedens honozicus filius eius regnauit annis octo·Sub hoc eugenius carthaginẽsis epus & omnis clerus eius contra arrianã heresim wãdalozum ꝓ xpo fortiter agonizant

LXXIIII De honozico rege wãdalorũ et eugenio carthaginensi episcopo· Ex gestis eiusdem eugenij·

Hic quidem honozicus in ꝓmozdio rgnij ut habet subtilitas barbarozũ cepit mitius et moderatius agere· et maxime circa religionem nostram·et ut se rẽligiosũ ostenderet solicit? requirebat hereticos manichaeos·ex quibus multos incendit·plurimos autez ꝺstruxit nauibus trãsmarinis quos pene omes manicheos sue religionis ĩuenit·et ꝑcipue ꝑsbiteros et dyaconos arriane hereseos vnde magis erubescens amplius in illis exarsit · Dedit autem licẽtiam zenone impatoze atqz placida ꝓ edita libri rogantibus·ut carthaginensis ecclesia sibi quez uellet episcopum ordinaret·que iam xxiiij·ãnos tali ornamento fuerat destituta·Destinauit ergo per notariũ suuz edictũ quod publice legereẽ·iubẽs ut iuxta petitionez zenonis ecclesia carthaginis religionis sue ꝓprium haberet episcopũ·Quod dũ edictum nobis ꝑsentibus ecclesie legeretur gemere cepimus·eo ꝙ mediantibus dolis maloz esset futura ꝑsecutio ꝓparata·et ita legatio rs põdi? Si ita est·interpositis his cõditionib? piculosis, ecclesia non uult habere episcopũ·gubernet eum christus·qui semper dignat? est gubernaẽ Quã suggestionem legatus accipe neglexit·simul et popul? (ut tunc fieret)ut ignis exãsit·cui? erat clamoz intolerabilis·qui nulla posset ratione sedari· Ordinato itaqz episcopo eugenio viro sãcto deo quoqz accepto sublimis nata ẽ leticia et gaudiuz cum latũ ẽ ecce dei exultãs mlt'itdo catholica sub bãbara dñatõe dordiatõe põtificis repati·Cepit enĩ ille vir di ꝓ cõsatõez bonã· veneabil' et reuerẽd? haberi·bis etiã q fozis sũt·et ita esse omib? gratus·ut si fas esset animam suam ꝓ eodem vniuersos ponere delectaret·pecunia apud eum nunq̃ manusse ꝓbatur·nisi forte tali hora offeret qñ sol diei explicans cursum·nocturnis tenebris oz ordinem daret et locum·tantũ reseruabatquãtuz diei sufficeret·non quãtum cupiditas expetisset· deo nostro subinde quotidie ĩgẽtia & maiora dominãte· LXXV De initio ꝑsecutionis Honorici in ecclesiam africanam

Ed cum fama eius esse vbi celebzis atqz manifesta·ceperunt exinde arrianorum episcopi inuidia grauí torquezí·quotidianis(et ꝑcipue cyrileas)eũ calumniis

insectantes· Quid plurimum·suggernnt regi ꝺ illo et suum nequaꝙ sederet thronum·nec ad dei populū verbum faceret cōsuetū· Deinde quoqz mares vel femmas in habitu barbaro incedentes· in ecclesia cōspicere ꝓhiberet· Ille respondit ut ꝺ cuit· Domus dei omnib⁹ patet·intrātes null⁹ po terit repellere Et maxime quia ingens fuerat mul titudo nostrorū catholicorum in habitu illorū ince dentium·ob hoc ꝙ domui regie seruiebant· At ubi ab homine dei tale respōsum accepit· statuit in portis ecclesie collocari tortores· Qui videtes feminā uel masculum in specie sue gentis ābulan tes ilico palis minoribus dētatis iectis in capite crinibusqz in eisdem collocatis·at uehementius strīgentes·simul cum capillis omnē pelliculā ca pitis aufarebāt·Nonnulli dum fieret statim ocu los amiserūt·alij ipo dolore defūcti sunt·Mulie res uero post hanc penam capitib⁹ pelle nudatis p̄cone p̄eunte p plateas ad ostensionem ciuitatis ducebātur quod sibi magis que patiebanē lucruz maximū cōputabāt·Quorū nos plurimos noui⁹ nec scimus tūc aliquem eorū etiā penis urgentib⁹ a recto itinere destitisse· At vbi isto modo fidei infrīgere non valuit illū·cogitat ut nostre religi onis homines ī aula ei⁹ cōstituti neqz ānonas ne qz stipendia solita potirenē· Addidit quoqz et la boribus eos cōterere rusticanis·et dirigit viros ingenuos et admodū delicatos ad cāpum uticēsē ut sub ardentis solis incendio cespites messiū de secarent· Vbi omnes cum gaudio ꝓgentes·in do mino letabanē·In quorū cōtubernio ꝺam fuit a ridā habens manū·que p ānos ꝯplurimos nulluz ei p̄stiterat obsequiū·Qui cum veraciter excusa ret se opari nō posse·magis uiolenter iussus est p gere·Sed vbi ad locū ventū est·& p̄sertim p eo rādo ingemuerūt omnes·pietate diuina illa ari da incolumis cōfessori ꝺi r̄stituta est manus Hinc iam honorici psecutio doloris atqz pbaitōnis no stre sūpsit inicium· CLXXVI De crudelita te eiusdem in suos·

Ipse aut q̄ sese iam dudū omnib⁹ bene ostēderat·desiderās post obitum suum filijs quod non cōtigit regnuz statuere· theodoricū fratrē filiosqz eius·guntimisqz fratris nichilomin⁹ filios crudeliter cepit insequi Quoz nullū dimitteret nisi eis moꝛs desiderii sui volun tatem auferret·Primo sciens vxorem theodorici fratris astutā credo ne forte maritum aut maiorē filiū qz (prudens & sapiens videbaē) ofilijs acri oribus aduersus tyrānum armasset·crimine īposi to gladio eam interfici iubet·Post occiditur et il le filius magnus literis institutus· cui secūdū cō stitutionem genserici eo ꝙ maioꝛ omnib⁹ esset re gnum inter nepotes potissimū debebatur·Accē ditur adhuc crudelius aliquid ꝓpetrare· astante vulgo in media ciuitate p gradib⁹ platee noue· ep̄m sue religionis nomine iocūdum·quem patri archā vocitabāt p̄cepit īcendio cōcremari·ob hoc ꝙ ī domo theodorici gmani r̄gis acceptissi⁹ habe batur·cuius forte suffragio memorata domus re gnū poterat obtimere·Tunc et guntunis maiorez filium nomine godagis·cū uxore absqz solatio sē uiant ancille crudeli exilio delegauit·fratrem ve ro theodoricū post occisionez uxoris et filij nudū atqz destitutū similiter exulauit·Post cui⁹ morte filium qui superat mfātulū·duasqz filias ei⁹ adul tas impositas asinis longius affligendo ꝓiecit·sz & comites ꝯplurimos & nobiles gentis sue obie ctōnib⁹ falsis insectans·ob hoc ꝙ germano faue rent·alios incendit·alios iugulauit gladio. imita tor existens genserici patris·qui sui fratris vxo rem ligato pōdere lapidum m ansaga fluuiū cir tense fetilosum iactando dimersit·et post necem matris etiā filios interfecit·Sed multos ei gense ricus pater moriens sacramento interposito com mendauerat·quos ille īmemor fidei et sacramen ti uiolator diuersis penis et incendio trucidauit· Nam eldicū quendā quem pater p̄positū fecerat regni·iam annosū atqz veteranum cum dedecoe capite trūcauit·eiusqz uxorem cum alia noīe che uarica in medio ciuitatis incendit. Quarū corpa p vicos et plateas trahi mandauit·que tota die ia centia rogat⁹ a suis epis uix uespere sepelire cō cessit·hoc p quinqz uel ampli⁹ ppessi sunt annos· Quib⁹ hec supplicia sufficere poterāt ad eternam mercedē·si catholici fuissent·& fidei sue memora ta ista p̄ferrēt·Sed istud ideo silere nequiuimus ut impietas regis etiā in suis minime silereē Qui nō solum ep̄m suū iocūdum flamis adussit·sed et ci am p̄sbiteros & dyaconos suos· id est arrianos ꝯplurimos incendit·& insup bestijs mācipauit· CLXXVII De signis que psecutionem ca tholicorū p̄cesserunt·

Amputatis igit̄ in breui omnib⁹ quos ti mebat·et solidās sibi ut putabat regnū quod breue fuerat & cadacum·ex parte odiosus atqz securus uniuersa tela fu roris ī psecutōnes ecclesie catholice rugiens sicut leo cōuertit·Ante psecutōnis tamen tempestatez multis p̄euntibus uisionib⁹ & signis īmmens de mōstratum fuerat malū Nam ferme ante biennū um ꝙ fieret·uidit quidam fausti ecclesiā solito in ornatu fulgentem·et dum letareē candore tanti fulgoris·cereis quoqz fulgentibus· palliiqz vela mento ac lampadibus rutilante·subito ait·lumīs illius cōcupiscibilis extinctus est fulgor·ac tene bris succedentibus aduersari⁹ naribus nat⁹ est fe tor·& omnis illa albatorum turba expellētib⁹ qui busdā ethiopib⁹ minata est foras Ob hoc lamen tandū·ꝙ eam in claritate p̄stina nequaꝙ uideret iterum restitutā·Nam uisionem istā nobis p̄sē tibus sācto retulit eugenio·Vidit & quidā p̄sbi ter istam fausti basilicā refertam turba īnumerabi lium populoꝝ·& post paululū euacuatam· et re pletam multitudine porcorū atqz caprarum·Ite rum alius uidit aream tritice am vētilatōni paratā granis ventilatoris iudicio nec dum a palea sepa ratis·Et dum ingentis masse cōfuse magnitudmē mirareē·subito ecce turbo veniens tēpestatis so niuago flatu cepit aduentum suū surgēte pulue re demonstrare· Cuius impetu palea illa omis oī no uolauit·remanentibus granis·Post hoc uenit quidam p̄cerus splendido vultu·habituqz nitido fulgens·et cepit grana vacua·macilēta·atqz simi lagini rep̄ba·purgando p̄icere Que diu exami nās uix magnitudmem illi⁹ masse licet p̄bate ad accruū tamē pōnxit exiguum· Sed quintianus honorabilis ep̄us uidit se supra quēdam montem stare·de quo cōspiciebat gregē īnumerabiliū oui um·et in medio gregis due erant olle nimiū bulli entes·Aderant autem ouium occisores· quarum carnes ollis bullientibus demergebāt·Et cuz ita fieret omnis illa magnitudo cōsūpta est gregis· Reor ergo illas duas ollas cārthagñ·et larensem

duas esse ciuitates· in quibus multitudo ꝑma fuit cōgregata· & a quibus incendiū initiū sūpsit· aut honozicum regem et cyrillam eꝑm eius· Sed de multis visionibus quia breuitati cōsulendū fuit· hec dixisse sufficiat ¶ LXXVIII ¶ De ipijs edictis in milites et episcopos et sacras uirgies

QVid ultra· censet ꝑmo tirānus iussione terribili· ut nemo in eius palatio militarz neqz publicas ageret actōnes nisi se arrianum fecisset· Quoz ingens numerus uigoze muicto ne fidem ꝓderet· militiā tempalem abiecit· quos postea domibꝰ ꝓiectos omniqz sb̄stātia expoliatos· in insul' sicilia & sardinia relegauit· Quod etiam statuere ꝑ totam africā festinauit· ut nostroz eꝑoz defunctorū fisci sibi substātiam uendicasset· Qui autem defūcto succedere poterat· nō ozdinaretur· nisi fisco regali quīgentos solidos obtulisset· Sed hoc edificium vbi cōstruere visus est dyabolus· statim illud ōstruere· dignatus est xp̄us Suggerūt ei domestici sui dicētes· Si istud seruauerit p̄ceptō uestra· nostri epi in ptibus tracie et alijs regionibus constituti peioza incipient pati· Precepit deinde sacras virgines cōgregari dirigens wādalos cum suę gētis obstetricibus ad inspiciendū et cōtrectandū· contra ius uerecūdie et pudoris· ubi nec matres aderant nec aliqua catholica matronarum· cremātes graui suspendio· atqz ingentia pondera pedibus colligātes· lamīas quoqz ferri ignitas dorso· uēri· māmillis et lateribus apponebat· Quibus intē supplicia dicebatur· Dicite ꝙ epi uobiscū ꝑcūbūt et clerici uestri· Quarū acerbitate penarū· plurimas scimus tunc extinctas· Alie que remāserunt cutibus arescentibꝰ facte sūt curue· Nitebaꝫ enī semitam inuenire· ꝑ cuius aditum publicam sicut fecit faceret ꝑsecutōnez· Et ita facies nullo modo inuestigare potuit· quomodo xp̄i ecclesiam macularet ¶ LXXIX ¶ De viris ecclesiasticis et mulieribus & infantibus in exilium directis·

QVibus aūt ꝑsequar flumīibꝰ lacrimaz quādo eꝑos ꝑsbiteros dyaconos et alia ecclesie mēbra· i· quattuoz milia nōgentos sexaginta sex ad exiliū heremi destinauit· in quibus erant podagici q̄plurimi· alij per etatem ānosam lumine tempali ꝓuati In quorum erat numero beatus felix abirritanus eꝑꝰ· habēs iam in eꝑatu· xliiij annos· Qui palisi morbo ꝑcussus· nec sentiebat quicq̄ nec penitus loquebatur De quo nos maxime cogitātes· ꝙ non posset iumento poztari· suggessimus ut a suis rex peteret· ut saltem eum ꝓpere moziturū carthagini esse iussisset· ꝙ ad exilium nulla ratōne posset ꝓduci· Qui ita ferē tirānus cum furore dixisse· Si aīali sedere non potest· iūgantur boues indomiti qui eū colligatum funibus trahendo ꝓducant ubi ego ꝑcepi· Quem ex trāsuerso super burdonem umctum quasi quendā ligni trūcum toto itinere portabāꝫ Cōgregant uniuersi in succensez et lazensē ciuitatem· ut illuc occurrētes mauri sibi traditos ad hēmum ꝓducerent· Superuenientes igitur comites duo· subtilitate dānabili blandis sermonibꝰ cum dei cūfessozibus agere ceperunt· Quid vobis inquiunt uidetur ut ita ꝑtinaces sitis· & domini nostri p̄ceptis minime obtempetis· qui esse poteritis in cōspectu regis honozabiles· si eiꝰ festinetis facere uolūtatem· Statim illis ingenti vociferatō ne clamātibꝰ et dicentibus· xp̄iani sumus· trinitatem in vnum deū inuiolabilem cōfitemur· icludū tur grauiozi quidem sed ad huc letiozi custodia· Vbi nobis copie dabantur et introire· ac verbuz admonitōnis fratribus facere· et diuina ministeia celebzare· Ibi et infātuli fuere q̄plurimi quos genitrices materno sequebātur affectu· alie gaudentes· alie retrahentes· alie gaudebāt se martires pe pisse· alie moliendo diluuio rebaptisationis nitebantur a cōfessione fidei reuocare· Nullum tamez tūc blandimenta uincerūt· nec carnalis pietas aliquem inclinauit ad terram· Nam quedā tunc que fecerit augustinꝰ· breuiter delectat referre· Duz enim iter ageremus cū dei exercitu comitantes· et forte magis noctibus ꝓmouimus ꝓpter solis ardozem· cōspicimus mulierculā sacculuz et alia uestimenta poztātem· manu infantulū vnū tenentē atqz in his sermonibus cōsolantem· Curre domīe meus· uides vniuersos sāctos quomodo pgunt· et festināt hilares ad cozonā· Quā nos cum mereparem? ꝙ importuna uideretur aut uiris ꝑ sexu iungi aut exercitui xp̄i sociari· respondit Benedicite· bn̄dicite· et orate ꝑ me· et isto nepote puulo meo· cum quo ad exilium pgo· ne inueniat eū solum inimicus· et a uia veritatis reuocet ad morte Ad hec verba repleti lacrimis· nichil dicere valuimus· nisi ut voluntas fieret dei·

¶ LXXX

¶ De carceribus eozum artissimis et teterrimis

SEd vbi aduersarius· qui iam forte dicebat· partibor spolia· replebo animā meam· interficiam gladio meo· dominabit̄ manꝰ mea· nullo potuit ꝓoccupare reqrit angusta et teterrima loca· ī quoz cōclauibꝰ di exercitum coartaret· Tunc eis etiā visitatōnis humane negata est cōsolatō Puniūtur et fustibus g̃ uiter affligunt̄· Iactant̄ cōfessozes xp̄i· angustia coartante· vnus sup alium ut agmina locustarum & ut ꝓprie dicitur ut ꝓcōsissima grana frumentorum· In qua cōstipatōne secedendi ad naturale officiū nulla ratō sinebat loci· sed stercozis & unne urgente necessitate ibdez faciebāt· ut illic tūc fetor et hozroz vniuersa penarū genera superet· ad quos aliquādo datis ingentibꝰ muneribꝰ mauris dormientibus wādalis uix clam admissi sumꝰ intrare· Qui introeūtes veluti īgurgite luti usqz ad genua cepimus mergi· illud tunc hieremie uidentes fuisse cōpletum· Qui nutriti sūt in croceis· amplexati sūt stercora sua· Quid multa· p̄cepti sūt vndiqz pstrepentibꝰ mauris ad iter vbi destiati fuerāt se ꝑparare Exeūtes itaqz die domini ca limita habentes stercozibus vestimenta· et facies simul et capita a mauris tamen crudeliter minabātur himnū cū exultatōne domino decātātes Hec est gloria in omnibus sāctis eiꝰ· Aderat enī tūc beatus pontifex cyp̄anus uinzilitensis eꝑus· cōsolator egregius· qui singulos pio et paterno fouebat affectu· non sine fluminibꝰ currentiū lacrimarum· patus ꝑ fratribus animā ponere· & seultroneum si dimitteretur talibus passionibꝰ dare· Qui totum quod habuit· egentibꝰ fratribus inlata tunc necessitate expendit Querebat enim occasionem· qualiter cōfessozibus sociaretur· ipso animo et virtute cōfessoz· Qui postea ꝑ multos agones et squalozes carceris· in exilio quod desidera bat cum exultatione ꝓexit·

¶ LXXXI

¶ De moztuis in itinere et exilij asperitate·

Quante et tūc multitudines de diuerſis regionibus et ciuitatibus ad uiſendos dei martires cōcurrerint populoꝝ· teſtātur vie vel ſemite que agmina uiſentiū neq; ꝙ capiebāt·p vertices montiū & valliū cōcurrentes turbe fidelium īeſtimabiles deſcendebāt·cereos manibus geſtātes·ſuoſq; infantulos veſtigijs martirū ꝓſicientes·ita ut uoce clamabāt Quibus nos miſeros relinquitis dū pgitis ad coronam ·q̄ hos baptizaturi ſunt puulos fonte aque phennis Qui nobis penitentie manus collaturi ſūt·& recōſiliatōnis īdulgētiā & obſtrictos peccatoꝝ vīculis ſoluturi·quia vobis dictū eſt· quēcūq; ſolueritis ſup terrā·erit ſolutus & in celis·Qui ſolēnibus exatōnibus ſepulturi ſūt morientes· q̄b? diuini ſacrificij ritus exhibend? eſt cōſuetus·Vobiſcuz & nos libebat pgere ſi liceret·ut tali modo filios a patrib? nulla neceſſitas ſepaēt·In his uocib? & laudib? null? iā pgere admiſſ? ē ꝓſolatoꝛ· ſz arbitrabaē mltitudo ad currēdū·ut ubi tūc nauis erat ꝓparata laborioſā capent manſionē·Qui cū ſenes deficerēt·& alij forte & ſi iuuenes delicati·ceperūt ꝓmo haſtiliū cuſpidib? ad curendum & lapidibus tundi·unde magis deficientes amplius laſſabāē Poſt vero impatū eſt mauris· ut qui ambulare non poterāt ligatis pedibus velut cadauer aīalis mortui traherētur p dura & aſpa loca· ubi ꝓmo veſtimenta poſtea mēbra ſingula carpebanē·qz p gladios acutos petraꝝ hic caput cōterebaē alibi latera ſcindebāē·& ita inter trahētiuz man? ſpūm exalabāt·quoꝝ numerū colligere nequaꝓ ualuimus multitudine coherente·extat tamē p totū aggerem publicū uilis ſepultura ſāctoruz loquentib? tumulis Reliqui habiliores ad ſolitudinis loca pueniūt·in quib? collocati ordeum ad veſcendū ut iumenta accipiūt·vbi etiā uenenato rū aīaliuz atqz ſcorpionū tanta eſſe dicit multitudo·ut ignorātibus incredibilis uideaē·Que ſolo flatu etiā pcul poſitis veneni uirus īfūdat· Scorpione autem pcuſſū·nullū dicūt aliquādo euaſiſſe Quorū ferītas uirulenta uſq; ad ꝓſēs xp̄o defēdente·nullū ſeruoruz eius nocuiſſe docetur·Sed cum illi alūtur ordeaceis granis·poſtea et hoc ablatū eſt·quaſi non poſſet de? qui pluerat patrib? māna·paſcere & tūc tali exilio mācipatos·

¶ LXXXII ¶ De citatōne reliquoꝝ epiſcopoꝝ catholicoꝝ ad cōcilium·

Cogitat acrioꝛa aduerſus eccleſiā dei·ut qui mēbra aliqua abſciderat totū lanian do poeret corp?·Naz die aſcenſionis domini legato zenonis īpatoris rege ñ pñte·legēdū media eccleſia eugenio epō dirigit ꝓceptū· tali tenoꝛe cōſcriptū qđ etiā uniuerſe africi ueredarijs diſcurrentib? deſtinauit· Rex honoricus wādalorum & alanorū· vniuerſis epiſcopis omouſianis ñ ſemel ſed ſepi? cōſtat eſſe ꝓhibitū·ut ī ſortib? wādaloꝝ ſacerdotes ueſtri cōuentus minīe celebꝛarent·ne ſua ſeditōne animas ſubuerterēt xp̄ianas·Quā rem ſpnentes plurimi·nūc repti ſunt cōtra interdictū miſſas in ſortib? wādaloꝝ facē· aſſerentes ſe integrā regulā xp̄iane fidei tenē· Et quia in ꝓuincijs a deo nobis cōceſſis ſcādaluz eē noluimus· ideo dei ꝓuidentia cū cōſenſu ſāctoꝝ epōrum noſtroꝝ hoc nos ſtatuiſſe cognoſcite·ut ad diem kalēdaꝝ ianuariaꝝ ꝓxima futuraꝝ amiſſa omni excuſatōne formidinis·omnes carthagīez veniatis·ut de ratōne fidei cū noſtris venerabilibus epiſcopis poſitis mire cōflictum· & de fidei omouſianoꝝ quaz defenditis de diuerſis ſcripturis ꝓꝓie a ꝓꝓbetis·quo poſſit agnoſci ſi integrā fidem teneatis· Huius aūt edicti tenoꝛem nos q̄ aderamus cognoſcentes ſimulqz legentes ingemuim?·eo ꝙ future pſecutōnis furoꝛem indicaret· & preſertim vbi dixit in ꝓuincijs nobis a deo cōceſſis· Tunc sācto eugenio ratōnabile uidebaē ut ſic coꝛ barbaroꝝ ſuggerendo mollireē·nitebatur qz regi ſuggerere·cōſoꝛtes ſue religionis etiā trāſmarinos vocari debere· Agnoſcat inquit demen tia regis·nos diſputatōnem legis cū adiutoꝛio dī nullaten? declinare vel fugere·ſed ſine vniuerſitatis aſſenſſu nos non debere aſſerende fidei noſtre cauſas aſſumere·Hoc autem agebat eugeni? non ꝙ deeſſent in africa qui aduerſarioꝝ obiecta ꝛuellerent·ſed ut illi ueniſſent qui alieni ab illoꝝ dominatu maioꝛem fiduciā libertatis haberēt ·pitqz oppreſſionis noſtre calūniā vniuerſis terris & populis nūciarent· Ille ergo qui nectebat dolos audire noluit·ratōnem agens argumētatōnib? crebꝛis·vt quoſcūqz epiſcopoꝝ audierat eruditos· uarijs inſectatōnib? agitaret· Iaz ad exiliū muranēſem ſecūdum donatianū impoſitis centūqumq̄ gīnta fuſtibus miſerat ep̄os·necnō ut ſubſeculēſē preſidiū virū acutum· Tunc & venerabiles man ſuetum germanū fuſculum.& multos alios fugauit· Dum hec gerūtur impat ut noſtre religionis illoꝝ menſa nullum cōmunē haberet·neqz cū catholicis omnino veſcereneē· Que res non ipſis ꝑi quod preſtitit beneficiū·ſed nobis maximū cōtulit lucrū· Nam ſi ſermo illoꝝ dicente apl'o ſiē cancer cōſueuit ſerpere·quātomagis cōmunis mēſa ciborum potuit inquinare·cū dicat idem apoſtolus cū nefarijs nec cibi habere cōmuīonē· Sed cū ignis pſecutōnis accēdēꝛetur· & flama infeſtantis vbiqz regis arderet·oſtēdit dom?n? noſter quodam miraculū p ſeruum ſuū fidelem·quod preterire non debeo ¶ LXXXIII ¶ De felice ceco p beatum eugenium illuminato·

Fuit in eadem ciuitate carthagine quidā cecus hui? ciuitatis notiſſimus nomine felix·hic uiſitaē a domino· Diciēqz ei nocte per uiſū·dies enim epiphaniorum luceſcebat Surge & vade ad ſeruum meū eugeniū epiſcopū & dices ei·quia ego te ad illū direxi· Et illa hoꝛa qua benedixerit fontem vt baptizenē accedentes ad fidem·cōtinget oculos tuos & aperienē & videbis lumen· Qui cum tali viſione cōmonic? eſt· putans ſe quomodo aſſolet deludi per ſōnuz·ſurgere noluit cecus Sed cum iterū vrgereē in ſomno·ſimiliter ut ad eugeniū pergēc compellieē rurſum negligit· Terciocz feſtinanē & grauiter īcrepatur·Excitat puerū qui ei ſolitus erat manū poꝛrigere·pgit ueloci agilitate ad fauſti baſilicā ·& oꝛat·Et ueniens cum ingentibus lacrimis·ſuggerit cuidam ſubdyacono nomine peregrino· ut eū epiſcopo nūciaret·indicans ſe habere aliquod ſecreti genus intimandū· Audiens epiſcop? iuſſit hominē introire·Iam enim ob celebritatē feſtiuā tis himni nocturni per totam eccleſiam canente populo increpabāt·Indicat cecus āuſtiti ordinem uiſionis ſue· dicitqz illi ·Non te dimittam·niſi ſicut a domino iuſſ? es·michi reddideris oc'os meos·Cui ille·Recede a me frater·quia peccator ſū· Cūqz ille inſtaret·attendens eugenius inuerecūdā credulitatē eius·& quia iam temp? urgebat·pgit·

cum eo comitante officio clericorum ad fontem· ibiq; fixis genibus cum ingenti gemitu pulsans singultib? celum· crispātē bñdixit aque fontem· Et cum cōpleta oratōne surrexisset· respondit ce co· Iam tibi dixi frater· homo peccator sum· sed q̄ te uisitare dignatus est· prestet tibi secūdum fidē tuam· Simulq; vexillo crucis oculos eius cōsigna uit· Qui statim visum recepit· quē secū quousq; baptism? celebraēt ibi ōtinuit· fit hoc ecīe maīfe stum· statimq; nuncius pergit ad tirānum· Rapiē felix inquiritur ab eo quid factum sit qualiterq; lum receperit Dicit ille ex ordine totū Dicūt epi arrianorū hoc p maleficia fecisse eugeniū· Et quia oppressione cōfusi· lumen non potuerūt nubilare eo q̄ felix uniuerse ciuitati manifestus esset & no tus· tamen uolebāt eū si fas esset necare· Quomo do iudei suscitatū lazarum cupiebant occidere·

¶ LXXXIIII ¶ De cōuentu epōrum ad concilium congregato·

APropinquabat iam futur? ille dies ca- lūniosus kalendaꝝ februariaꝝ ab eodē statutus· Cōueniūt non solū uniuerse a- frice· uerum etiā insulaꝝ multarū epi· afflictione & meroze cōflicti· fit silentiū diebus multis· quo usq; pitos quosq; et doctissimos uiros exīde sepa ret calūnijs oppositis necādos. Nā vnū exipo cho ro doctoꝝ nomine letū· strenuū et doctissimū ui rum· post diuturnos carceris squalores incendio cōcremauit· extimans q̄ tali exemplo timorem in cuteret reliquis & lesurā· Tādem venitur ad dis- putatōnis cōflictū· ad locū· s· quem elegerāt· ad- uersarij· uitātes igiē nostri vociferatōnis tumul tus· ne forte postmodū arriani dicerent· q̄ eos ali quis nostroꝝ oppresserit· delegūt de se nostri qui q̄ omnibus respōderent decem· Collocat sibi gi- rilla cum suis satellitib?· ī loco excelso supbissimū thronum astātib? nobis· Dixerūtq; nostri episco pi· Illo est semp tractāda locutō· vbi supb a non dñatur potestatis elatō· Conuersiq; nostri girille dixerūt· q̄pone quod disponis· Girilla dixit· Nes cio latine· Nostri dixerūt epi· Semp te latine esse locutum manifeste nouimus· modo excusare non debes pīsertim quia tu hui? rei incendiū suscitasti Si autem nostram fidem cognoscere desideratis· hec est veritas quā tenem? Regali enim impio fi dei caholice quam tenemus pcipimur reddere ra tōnem Ideoq; aggredimur p nostraꝝ uiriū medi ocritate fidei adiutorio· quā credimus vel pdicā? breuiter intimare· Primum igiē de vnitate substā tie patris et filij· quod greci omousion dicūt· ex- ponendum nobis esse cognouimus·

¶ LXXXV ¶ Expositō fidei catholice cōtra arrianos

PAtrez & filiū & spūmsāctū ita in unitate deitatis q̄fitemur· ut & patrē in sua q̄prietate psone subsistere· & filiū nichilomin? in q̄pria extare psona atq; spūmsanctum psone sue q̄prietatem retinere· fideli cōfessi one fateamur· Non enim eundem asserētes patrē quem filiū· neq; filium cōfitentes quia pater sit à spūssanct?· neq; spūmsāctuz accipim? ut aut pa ter sit aut filius sed ingenitū patrem et de patre genitū filium· et de patre et filio pcedentem spi ritūsāctum· vni? credim? esse substātie vel vni? essentie· quia ingeniti patris et geniti filij et pce- dentis spūssācti vna ē deitas· tres uero psonarū q̄prietates· Et quia contra hāc catholicā uel aplī- cam fidem heresis exorta nouitatem quādā indu- xerat· asserens filiū non de patris substātia genitū sed ex nl'lis extātibus· i ex nichilo eum substitisse Ad hanc impietatis pfessionem que cōtra fidem emerserat reuellendā et penitus abolendā omousi on sermo grecus posit? est quod iterp̄tatur vni- us substātie uel essentie· significās filiū non ex nul lis extātibus nec alia suba sed de patre natū esse· Qui ergo putat omousion auferendū· ex nichilo vult asserere filium extitisse· Sed si ex nichilo non est· ex patre sine dubio est· et recte omousion uni us cum patre substātie filius est· Ex patre autez esse id est· uni? cū patre substātie his testimonijs aq̄bat apl'o dicente· Qui cum sit splendor gloie et figura substantie· Ipe quoq; in euāgelio dicit· Ego in patre et pater in me· et ego et pater vnuz sumus· Quod nō ad vnitatem tātummō volūta- tis sed ad unā referē eandemq; substātiā· quia nō dixit· ego et pater unū uolum?· sed vnum sum?· Verum quia duas in filio q̄fitemur eē naturas· id est deuz verū et hoīem· quidquid excellentis sb limitatis & potētie de eo referūt scriptuē· ad me morandā eius diuinitatē tribuendū sentim?· et qd quid infra honorem celestis potentie de eodē hu- milius narrāt· non uerbo dei sed homini reputā? assūpto· Secūdum diuinitatez ergo est hoc quod supius diximus· ubi ait· Ego et pater unū sumus et qui me uidet uidet et patrem· et omnia quecū- q; pater facit eadem et filius facit· similit & ce- tera que supius cōtinent Illa uero que de eo secū dum homineꝝ referunt ista sunt· Pater maior me est· et non ueni facere uoluntatem meā et pater si fieri potest ꝛc· Non est etiā filius dei degener· q; deus uer? de deo natus est vero· sicut iohānes di cit· Hic est uerus de?· et uita ererna Et ipe domi nus ait· Ego suz uia ueritas et uita· Petrū de spū sancto dicit aplus· Diuisiones gratiaꝝ sunt· idem autem spūs ꝛc· Et post· Hec autem omnia opat unus atq; idem spūs diuidens singulis q̄ut uult· Vnd ī dubie claret spūmsāctum· et deū esse et sue uolūtatis autorem· qui cuncta opari· et secūdum q̄prie uoluntatis arbitrium diuine dispensatōnis dona largiri apt̄issime demonstrat· quia vbi volū taria gratiaꝝ distributō p̄dicat non potest uide ri cōditō suitutis· Habes quoq; creatorem spūm sanctum in libro iob· Spirit? inquit diuinus est qui fecit me· et spiritus omnipotentis qui docet me· Et dauid dicit· Emitte spūm tuum et creabū tur· Vna itaq; est religio· una glorificatō trinita tis· ut audiamus apl'm sicut audierunt corinthij· Gratia dñi nostri hiesu christi· ꝛc ¶ LXXXVI·

¶ De pscriptōe catholicoꝝ epōꝝ et expoliatōe

HEc est fides nostra euāgelicis et apostoli cis traditōnibus· et omniū que in mun do sunt catholicarum ecclesiarū societa te fundata· in qua nos p gratiā dei omnipotentis pmanere usq; in finem terre huius cōfidimus & speamus Qui cum noster libellus legeret oblat? ueritatis lumen nequaq̄ sufferre cecis oculis po- tuerunt· insanientes uocibus infrem tes grauiter q; ferentes quae nos nomine nostro catholic? di xeim?· statimq; mentientes suggerunt regi ō no- bis q̄ strepitum fecerimus audientiam fugiētes· Qui eadem hora accensus & credens mendacio· festimauit facē quod uolebat Iamq; cōscriptum ō cretum habens· et occulte cum eodem ōcreto pē diuēsas puincias suos homines dirigens· episco pis carthagie positis una die uniūse africe ecīas

clauſit · uniuerſamq; ſubſtãtiam epſcopoꝝ et ec
cleſiarum ſuis epis munere cõdonauit · Neſciens
quoq; quid loq̃reẽ neq; de qb? affirmabat · legem
quã xp̃iani impatores noſtri cõtra eos & ptra ali
os hereticos p honorificentiam eccleſie catholice
dederãt aduerſũ nos illi ꝓponere nõ erubuerint ·
addentes multa de ſuis ſicut placuit tirãnice po=
teſtati Poſt hec dicta feãlia veneno toxicato trãſ
uerſa · iubet cũctos epos qui carthagine fuerant ·
cõgregati · quoꝝ iam eccleſias domos & ſub ſtan
tiam ceperat · in hoſpitijs quibns erant expoliati ·
& expoliatos foris muros puelli · Non animal ñ
ſeruus non mutãda que ferebãt ueſtimenta peni=
tus dimittunẽ · Addidit adhuc ut nullus quẽpiaq;
illoꝝ hoſpicio recipet · aut alimoniam p̃ſtitiſſet · q̃
autẽ miſeratõnis cã ſec? facere tẽptaſſet · cũ vni=
uerſa domo ſua incenderẽ · Sapienter tũc etiam
piecti epi fecerũt · ut licet mẽdicãtes exĩde nõ ab
irent · Quia ſi recederent non tantũ ueolenter om
nino reuocarenẽ · ſed & mentirenẽ eos ſicut m̃titi
ſunt fugiſſe cõflictũ · maximeq; quia vbi reuerte=
rentur iam nequaq̃ fuerat eccleſie ſ̃ba etiã eorum
domibus occupatis Dum ergo gementes in circũ
itu muroꝝ nudo ſub aere iacerent · factũ ẽ ut rex
impius ad piſcinas exiſſet Cui vniuerſi occurrere
maluerũt · dicentes · Vt quid taliter affligimur ·
p quibus malis forte cõmiſſis iſta ꝑpetimur · Si
ad diſputationem ſum? cõgregati quare expolia
mur Quare ẽducimur · quare deferimur · & ſine ec
cleſijs & domib? noſtris foris ciuitatem fame &
nuditate laborãtes mediis ſtercoꝝib? uolutamur ·
Quos ille coꝝis oculis aſpiciens · p̃uſq̃ ſuggeſti
onem eoꝝ audiſſet · iuſſit ſup eos cum ſeſſoribus
equos dimitti · ut tali uiolentia poſſent non ſoluz
cõteri · verũ etiã enecari · Quoꝝ tũc multi cõtriti
ſunt · & p̃cipue ſeneſ · ¶ LXXXVII ¶ De iu
ramento per dolum ab eis exacto ·

Vnc deĩde iubenẽ ad quendã locũ qui
dicit̃ edes memorie · illi viri dei occurre
re neſcientes fraudem ſibi aptataq; · Vbi
cum ueniſſent · carta eis oſtendit̃ iuolu=
ta · Dicit̃rq; illis ita ſubtilitate ſerpenti s · Dñ?
noſter rex honorĩcus licet doleat q̃ fueritis cõtẽ
ptores · ut adhuc eius uolũtati obedire non tãde
tis & eius efficiamini religionis cui? eſt ipe · nũc
tamẽ de uobis bonũ cogitauit · Si iuraueritis ita
ut qd̃ iſta carta cõtinet faciatis · dimittet vos ec
cleſijs & domibus ueſtris · Ad quod uniuerſi epi
ſcopi reſpõderũt · Semp dicimus & diximꝰ et di
cturi ſumus · epi ſum? · xp̃iani ſum? · aplicã fidem
& unam & uerã tenemus · Accelerauerũt quoq;
illi a rege deſtinati · ſcripture eis ꝓpalate tenorem
qui huiuſmõi ſermonib? fuerat coloratus Sic enĩ
calũnioſa ſeries cõtinebat · Iurate · ſi poſt obitum
domini noſtri regis eius filiũ hilderith deſideãtis
eſſe regem · uel ſi nullus ueſtrũ ad regiones tranſ
marinas epl̃as dirigat · Qui ſi ſacramentũ huius
rei dederitis · reſtituet vos eccleſijs ueſtris · Cogi
tauit tũc multoꝝ pia ſimplicitas · etiã cõtra p̃hi
bitõnem diuinã ſacramẽtũ dare · ne dei populus ĩ
poſterũ diceret · q̃ uicio ſacerdotũ qui iurare no
luerũt · non fuerint eccleſie reſtitute · Alij quoq;
aſtutiores epi ſentientes dolũ fraudis · nequaq̃ iu
rare uoluerũt dicẽtes p̃hibitũ fuiſſe euãgelica au
ctoritate ipo domino dicente · Nõ iurabis ĩ toto ·
Quib? miniſtri regis · In pte ſecedãt inquiũt · qui
iurare diſponũt · Qui cũ ſecederent · notarijs ſcri
bentibus quis quid diceret · & ex qua ciuitate fu
iſſet · Similiter factũ eſt illis qui non iurauerunt
Statimq; p̃s utraq; cuſtodie mãcipat̃ · Poſt vero
fraus que celabat̃ appuit · Iurantibus dictum eſt
Quare cõtra p̃ceptũ euãgelij iurare voluiſtis · Iul
ſit rex ut ciuitates atq; eccleſias veſtras nũq̃ vi
deatis · ſed relegati coloĩas iter ad excolẽdũ agꝝ
accipietis · ita tamen ut non pſallatis neq; oretis
aut ad legendũ codicem manib? geſtetis · nõ bap
tizetis neq; ordinetis · aut aliquem recõciliare p̃ſu
matis · Similiter non iurãtib? ait · Quia regnũ fi
lij domini noſtri nõ optatis · idcirco iurare nolui
ſtis · Ob quã cauſã iuſſi eſtis in coriſcanã inſulã re
ligari · ut ligna ꝓfutura nauib? · dñis icidatis Ad
didit itaq; beſtia illa ſanguinẽ ſiciens innocentũ ·
epis necdũ in exilia directis · p vniuerſas africãe
terre p̃uincias uno rempe tortores crudeliſſimos
deſtinare · vt nulla remãſiſſet dom? & locus · vbi
non fuiſſet ululat? & luctus · ut nulli etati · nulli p
cereẽ ſexui · niſi illis qui eoꝝ ſuccũberent volũta
ti · hos fuſtibus · illos ſuſpendio · alios ignib? con
cremabant · mulieres etiã p̃cipue nobiles cõtra iu
ra nature nudas oĩno in facie publica cruciabant
ex quib? unã noſtrã dyoniſiã · curſim ac breuit̃ no
minabo ¶ LXXXVIII · ¶ De martirio ſãcte
dyoniſie & ſuoꝝ ·

Qvm uiderent eam nõ ſolũ audacem eſſe
ſed etiam matronis · ceteris pulcriorem
ipſã p̃mo niſi fũt fuſtibus expoliataq; ap
tare · Que cuꝝ pateret̃ · diceretq; de dõ
ſum ſecura · qualiter libet cruciate verecũdã tamẽ
mẽbra nolite nudare · ampli? illi magis furentes
celſiori loco ueſtimentis exutã cõſiſtũt · ſpectacu
lum eam omnib? facientes · Que inter ictus virga
rum · dũ riuuli ſãguinis toto iam corpe fluitarẽt ·
libera voce dicebat Miniſtri dyaboli qd̃ ad oꝓp
briũm meũ facere cõputatis · ipſa laus mea ẽ · Et
quia eſſet ſcripturarũ diuinaꝝ ſcientia plena · ap
tatis artata peĩs · & ita iã martir · alios ad martiri
um cõfortabat Que ſuo ſãcto exemplo pene uni
uerſã ſuam patriam liberauit · Hec quoq; cũ filiũ
ſuũ unicum admodũ adhuc tenere etatis & delica
tũ nomine maioricũ · timore penarũ formidoloſũ
cõſpiceret verberãs eum nutib? oculorũ · & incre
pãs auctoritate materna · ita cõfortauit ut matre
multo fortior redderet̃ · Memento fili mi q̃ in no
mine trinitatis in matre catholica baptiſati ſum?
Non p̃damus inuentũ noſtre ſalutis ne ueĩens
imitator veſtem non mueuiat nuptialẽ · & dicat
miniſtris · Mittite in tenebras exteriores · vbi erit
fletus oculorũ & ſtridor dentiũ · Illa pena timen
da ẽ que nũq̃ finiẽt · illa deſideranda uita que ſem
per habeẽt · Talibus itaq; ſolidãs filiuz verbis · ue
lociter martirem fecit · Amplexanſq; illa hoſtiam
ſuam quãtum potuit vocibus dño gratias agẽs ·
ad gaudium ſpei future · in ſua maluit domino ſe
peliri · ut quotiẽs ſup ſepulcrũ eius trinitati pre
ces effunderet · alie nã ſe a filio nũq̃ eſſe cõfideret ·
Quãti ergo p eam in illa ciuitate ut fati ſum? ac
quiſiti ſũt deo · longũ eſt enarrare · Nam et ei? gẽ
mana nomine datima · atq; leoncia filia ſancti ger
mani epiſcopi · cognatuſq; datine venerabil'eme
lius medicus · vel ſibidenſis bonefaci? · quãta ptu
lerint qualibuſbz cruciatibus euiſcerati ſũt · qui
valet ex ordine dicat LXXXIX Paſſio ſã
cti maiori et ſancte victorie

SEruus quoqz tuburtane ciuitatis maio
r?. generosi & nobilis uiri. p christo qs
ptulerit qs explicet penas Qui post ce
des inumerabiliū fustiū trocleis frequē
tibus eleuat?. dū totam p urbem penderet. nunc
in sublime sublatus & ictu celeri demissus i teruz
cānabinis sup silices plateazz pondere corpis ueni
ēs. ut lapis sup lapides corruebat. Sed & sepius
tractum et lapidibus acutissimis ofricatum ē. ut
cutibus separis pelles corporis lateribusqz uide-
res et vētri pendere. Iste iam temporib? genseri
ci non valde dissimilia ptulerat. ne amici cuiusdā
sui secreta nudaret. In ciuitate vero culusitana n̄
valeo q̄ gesta sunt nunciare. quia et ipsaz quanti
tatem martirū vel etiam confessorum hommi im
possibile est supputare. Vbi quedam matrona au
ctrix sui nominis uictoria duz in cōspectu vulgi
cōtinuato suspendio cōcremaretur a marito iam
pdito filijs p̄sentibus taliter rogabat Quid pate
ris cōiunx. bi me despicis vel horū quos genuisti
miserere. Impia puulorū quare obliuiscēris v te
ri tui. & p nichilo ducis quos cū gemitu pepisti.
vbi sunt federa cōiugalis amoris. ubi societatis uī
cula que iter nos duduū honestatis iure tabule cō
scripte fuerūt. Respice queso filios ac marituz &
regie iussionis implere festina p̄ceptū. ut īmmen-
tia adhuc tormenta lucreris. simul & michi done
ris & liberis nostris Sed illa nec filiorū flect?. nec
serpentis audiens blādimenta. affectū oculorum
altius eleuās a terra. mūdum cum suis desideriis
cōtēpnebat. Quā cum iam cōtinuato suspendio
aualtis humeris etiā qui cruciabāt ospicerēt mor
tuā deposuerunt. p̄sus omni parte gramatam
Que postea reculit quādam sibi uirgmez astitisse.
atqz tetigisse mēbra singula. & itico fuisse salua-
tam. CXC. CPassio sācti victoriani p̄cōsulis
& duorum germanorum.

QValiter autem adrumitane ciuitatis ci-
uem uictorianū tunc p̄cōsulem carthā-
ginis p̄ditē (nescio deficientibus verb̄)
quo in africe ptibus nullus ditior fuit.
Qui etiam apud impiū regem p rebus sibi cōmis
sis fidelissimus habebat. mādatur ei a rege fami
liariter. dicitqz q eum habiturus esset p̄ omnib? su
eius p̄cepto facilem cōmodasset assensū. Sed ille
vir dei missis ad se tale dedit cum fiducia magna
respōsum. Secur? sum de xp̄o deo & domīo meo
& hec regi dicatis. Surrigat ignib?. adigat besti
is. excruciet oīm tormentorū genere. si cōsensero
frustra sum in ecclesia baptisatus. Nā si hec p̄ēs
sola uita fuisset. & aliā que vere est non sperarē?
eternam. nec ita fecissem ad modicū tempalit glo-
riari. & ingratus existerem (qui suā michi fidem
cōtulit) creatori. Ad quod tirānus excitat? quā
torū tormentorum et quātis eum afflixerit penis
hūanus sermo non poterit explicare. Qui tripu-
dians. felicitерqz cōsūmās. martirialemqz coronā
accepit. Apud tambadensem quoqz ciuitatem ge
sta quis queat et certamina martirū explicaē. ubi
duo germani aquisregiēsis ciuitatis sibi securi ō
domino inuicem iurauerūt ut rogarent torto-
ut vna pena pariqz supplicio torquerenē. Et dum
p̄mo suspēdio molibus lapidū pedibus alligatis
tota die penderent. vnus illorū petiuit se deponi
et sibi inducias dari. Cuius frater ali? metuēs ne
fidem negaret. de suspendio clamabat. Noli noli
frater. non ita iurauī? xp̄o. accusabo te cum ante
thronum eius terribilem uenerimus. quia super
corp? et sāguinem eius iurauim? ut p eo inuicez
patiamur. Ista dicens et alia. cōfortauit germanū
ad plium passionis. Qui clamās ingenti voce di-
cebat. Adijcite supplicijs quēcunqz ultis et peis
xp̄ianos artate crudelibus. quod frater meus fa
ctur? ē hoc etiā et ego. Quātis iam lamis adusti
sunt ignitis. quatib? simul exarati. quibus cruci
atib? torti. ipa res docet q eos ipi tortores a sua
facie piecerūt dicentes. Istos imitaē vniuers? po
pulus ut null? ad nostrā religionem penit? cōuē
taē. Et p̄cipue quia nulli liuores nulla penarū ue
stigia. in eis penitus uidebātur CXCI.
CDe illisqui linguis absciss loquebāē.

NIacensi vero quod gestū est maurita
nie maioris ciuitate ad laudem dei dice
re festinem Dū sue ciuitati arrianū epm
ex notario cirille ad pdendas animas or-
dinatum udissent. omnis simul ciuitas euectōne
ualida pximo ad hispaniā cōfugit. relictis paucis
simis qui aditū non inuenerāt nauigādi Quos ar
rianorum epus primo blādimentis postea minis cō
pellere cepit. ut eos faceret arrianos. Sed fortes
in domino non solū suadentis insaniā irriserunt.
verūetiā public misteria diuina in domo vna cō
gregati celebrare ceperunt. Quod ille cognosens
occulte cārthagini relatōnem aduersus eos direxit
Que cum regi innotuisset. comitem quendā cum
iracūdia dirigens. precepit ut in medio foro con
gregata illuc omni puincia linguas eis et manus
dextras radicitus abscīdēt. Et spūsācto prestan
te ita locuti sunt et loquūtur. quomodo antea lo
quebātur. Sed si quis incredulus uoluerit esse. p
gat nūc cōstātinopolim. et ibi repiet vnum de ill'
subdyaconū repatum. ob quā causā venerabilis
nimiū in palatio zenonis impatoris habeē. et pre-
cipue regina mira cum reuerentia venerat. Sed
quis cōgruo sermone possit assequi. aut coacerua
re diuersitates penarū. quas ex iussu regis sui eti
am ipsi wādali in suos homines exercuerunt.

CXCII CDe psecutōne q̄ facta ē in cārthagie.

NIpsa quoqz que gesta sunt carthagine
si nitaē scriptor sigillatī astruere. etiā si
ne ornatu sermonis nec ipsa nomina tor
mentorū poterit dicere. Que res hodie
posita in p̄mptu demonstrat alios sine manibus.
alios sine oculis. alios absqz pedibus alios trūca
tos auribus. aliosqz nimio suspēdio scapulis euul-
sis caput eorū quod eminere solebat in medio sca
pularū fuisse demersū. dum iugiter in altis edib?
suspendio cruciantes. impulsione manuū funib?
agitatis. p uacuum aerem huc atqz illuc faciebāt.
uagare pendentes. qui nōnunq̄ dirruptis funib?
de illa altitudine suspensionis ictu ualido corruē
tes. plurimi arcem cerebri cum oculis amiserunt.
alij cōfractis ossibus spūm cōtinuo reddiderunt
alij post paululum exalauerūt. Sed qui hoc fabu
losum putat aniū zenonis legatum interroget. cu
ius presentia precipue gesta sūt. illa scilicet causa
quia ueniens carthaginem sese p defensione ecle
siarum catholicarū uenisse iactabat. et ut illi ostē
deret. tirānus se neiez formidare. illis platcis ul'
uicis plures tortores et crudeliores statuit i qui-
bus legatis moris est ascendendo ad palatium et
descendendo transire. ad opprbrium uidelicet ipsi
us reipublice. et nostri iam deficientis temporis
fecem. Tunc igitur et quedā uxor cuiusdā celarite

regis nomine dagili qui temporib⁹ gẽserici multotiens iam cõfessor exiterat · matrona nobilis ac delicata flagellis et fustib⁹ omnino debilitata exilio arido et niueo relegaẽ · ubi null⁹ hominũ forte cõsolationis gratia ueniendi haberet accessum relinquens cum gaudio domũ maritũ si l' & filiũ · Cui postea oblatũ esse dicit̃ · ut in mitiori heremo trãslata frueretur si uellet solatõ sociorũ · Illa vero ingens sibi adesse · gaudiũ ubi nullus hũanus esset consolatõnis affectus · ne fieret supplicauit · Tunc etiam eugenio pastore iam in exilio cõstituto · & uniuersus clerus ecclesie carthagínis cede ĩ ediaq; macerat⁹ · fere quingenti vel amplius · int̃ quos ꝑplurimi erant lectores infantuli · gaudentes in domino ꝓcul exilio crudeli traduntur ·

CXCIII · De sãcto murita dyacono & increpatione elpidofori ·

Sed tunc dũ in media urbe cederenẽ · muritam dyaconũ ceteris liberiorem tacere non debeo Fuit quidã elpidofor⁹ noĩe nimiũ crudelis & ferus · cui fuerat delegatum mẽbra cõfessorum xp̃i supplicijs grassanti bus laniare · Hic enim fuerat apud nos dudũ in ecclesia fausti baptizat⁹ · quẽ venerabilis murita dyaconus de alueo fontis suscepat generatũ · P⁹ vero dũ apostotaret · tante extitit · feritatis adus⁹ ecclesiã dei ut supior omnib⁹ executor ꝓsecutõis fuisset iuentus · Quid mlta · Dũ p⁹ ꝑsbiteri ĩ supplicijs macerandi ordine citarenẽ · post archidyaconem salutarem aptaẽ penis memorat⁹ murita · fuit enim secũdus in officio ministrorũ · Qui cuz elpidoforo sedente & fremente · honorabilis senior cepisset extendi · ꝑcuss̃ exueretur clam forte nescientibus cũctis illa quib⁹ eum suscipiens de fõte dudũ texerat sabana baiulabat · Quib⁹ uentilatis simulq; in ostensionẽ cũctorũ extentis · in his verbis totam ad fletũ & lacrimas cõmouisse dicitur ciuitatem Hec sũt linthea mina elpidofore minister erroris · que te accusabũt dum maiestas venerit iudicantis · custodienẽ diligentia mea ad testimoniũ · tue ꝓditionis · ad demergendũ te in abissũ putei sulphurantis · hec te imaculatũ cinxerũt de fonte surgentem · hec et acrius ꝓsequẽtur flamantem gehennã cum cepis possidere quia indui sti te maledictionem sicut vestimentũ · scindens atq; amittens veri baptismatis & fidei sacramentum · Quid facturus es miser · cum serui patrisfamilias ad cenam regiã cõgregare cepint inuitatos Tunc te aliquãdo vocatũ terribiliter indignat⁹ exutum stolã rex cõspiciens nuptialem · dicet tibi Amice quomodo huc ueneisti · uestem non habẽs nuptialem · Nõ uideo quod cõtuli · non cognosco quod dedi · ꝓdidisti milicie clamidem · quã in tela uirgineorũ mẽbrorum gesto · decem mensib⁹ texi et tendicule crucis extendẽs aqua mũdaui · et purpura mei sanguinis decoraui · si cõspicio vultum signaculi mei · caracterez non uideo trinitatis · Talis intereesse non poterit epulis meis · ligate eum manib⁹ & pedibus suis funiculis · q̃ se ip̃m volũtarie separi uoluit a catholicis fratribus suis · Ip̃e funes extendit cõtinuatos in laqueũ · quibus & semetip̃m uincit · & alios ne ad istud venirent cõuiuiũ impediuit · Iuxta semitam multis scandalum posuit · quẽ nũc cum ruboze ꝑpetuo & dedecore sempiterno de cõuiuio meo ꝓieci · Hec et alia murita dicente · igne cõscientie ante ignem eternũ obmutescens elpidofor⁹ terebaẽ · XCIIII

De tormentis exulantiũ et xij infantium a grege seperatorum

Parentes vniuersi igit̃ dorsa sua verberibus · alacres ad exilium ꝓgunt · quib⁹ adhuc in itinere longioris vie cõstitutis · dstimanẽ epis arrianor⁹ suggerentib⁹ homines imisericordes ac violẽti · ut illud quod eis forte miserat̃ xp̃iana uictui cõtulerat ꝓfuturu⁹ crudeliter auferretur · quãdo vnusquisq; eorum libentius forte cantabat Nud⁹ exiui de utero matris mee · nudũ etiam me oportet ad exiliũ ꝓgere quia dominus nouit esurientibus cibũ porrigere et in deserto uestire · Nam et wandali duo sub gẽ serico fidei cõfessores · comitante matre · cõtemptis omnibus diuitijs suis · cũ eisdem clericis ad exiliũ prexerũt · De multitudine autem ꝓgentiu⁹ cõfessorũ · i ecclesie carthaginis clericor⁹ · suggerẽte quodam ex lectore theucario ꝓdito · quos ille nouerat uocales strennuos atq; aptos modul'cantilene · designatõne sua debere dicit · xij · infantulos separari · quos ille dum catholic⁹ esset tũc discipulos habuit · Statim illo suggerente sub festiatõne dimittũtur · & vi barbarici furoris bissenus numerus puerorũ de itinere uocatur · Segregantur corpe non spũ a grege sanctor⁹ · Qui timẽtes ꝑcipitiũ · cũ susipr̃ijs lacrimar⁹ · ne diuellerenẽ cõstringebant manib⁹ genua sociorũ · Quos violentia tamen heretica minacib⁹ sepans gladijs · cathagini reuocauit · Sed dum cũ eis quasi cum tali eate non blandicijs ageret̃ · supiores suis inuẽti sũt annis · Et ne obdormirent in mortem · lucernã sibi euangelici luminis accenderũt Indignanẽ ad hoc grauiter arriani · et se supatos a pueris erubescũt Vnde accensi · subdi iterũ fustib⁹ iubent · quos iã ante pauciss̃imos dies varijs verbeib⁹ disiparãt Imꝑmũtur vulneribus vulnera · et rursum pena restauãta crudescit · Factũ est domino cõfortante · ut nec etas iunior deficeret ĩ doloze · & magis animus cresceret roborat⁹ in fide Quos nũc carthago miro colit affectu · & quasi · xij · apl'or⁹ chorum cõspicit puerorũ · Vna degunt · simul vescũẽ · pit psallũt · simul in domino glorianẽ · Illis diebus & duo negociatores frumenti⁹ & alius frumẽti⁹ ipsi eiusdem vrbis egregio martirio coronati sunt · Tũc & · iiij · fratres non natura sed gratia in mõasterio cõmanentes · cõfessionis certamine expleto imarcessibilem puenerũt ad coronam id est · libeãtus abbas · bonefaci⁹ dyaconus · rogat⁹ monach⁹ & maxim⁹ monachus

CXCV De passione sãcti eugenij carthaginensis epi ·

Nam illo tempe crudelius arrianorum epi ꝑsbiteri · clerici · ꝑ rex & wandali seuiebãt Nam ad ꝓsequendũ ipsi cum suis clericis vbiq; gladijs accincti currebant · sicut quidã ep⁹ inter illos ceteris crudelior anthonius nomine q̃ tam nefaria & incredibilia in nostris exercuit · vt narrari non queant · Fuit iste in quadã ciuitate ꝓxima heremo · que tripolitane ꝓuincie vicinatur · qui ut bestia insatiabilis catholicor⁹ sitiens sãguinem · huc illucq; ad rapiendũ rugiens excurrebat Nam impius honoric⁹ sciens ferocitatem anthonij · in ipsis heremi ptibus uoluit sanctũ eugeniũ relegare · Quem dũ custodiendũ anthonius accepisset · ita eum artiori custodia cinxit · ut nulluz ad eum introire ꝓmitteret · insup̃ variis insidiar⁹ atq; penarum supplicijs extinguere cogitaret · Sed eugenius sanctus dum nostre ꝓsecutõis defleret

ĩcõmoda. & alpeitate cilicii ſenile attereret corp? n uda mq3 ſup humũ cubitãs ſtratũ ſacci irrigaẽt imbribus lacrimarũ. aliquãdo ſenſit infeſtũ paliꝭ morbum. quo nũcio in gaudiũ cõuerſus. arrian? pgit feſtinus ad cubile exilij hominis dei Et cum uideret arcente paſſione uerũ pontificem balbuti entia uerba pducere cogitauit ſimul extiguẽ quẽ ſupeſſe nolebat. Precepit igitur ut acetũ aſpũ ni miſq3 & acerrimũ quereretur. Quod cũ fuiſſ3 al latum. venerabili ſeni recuſantib? & nolentibus faucibus ingerebat. Nam ſicut cõmunis domin? qui ad hoc uenerat vt potaret cũ guſtaſſet noluit bibere. quãtomagis iſte ſeruus & cõfeſſor fidelis omnimo nollet niſi hereticа feritas ingeſſiſſet. Ex quo accepto pſertim illi paſſioni noxio. morbus accepit augmentũ. Cui pietas xpi miſericorditer ſubueniens. poſtea ſalutem exhibuit. ¶ XCVI ¶ De paſſione ſancti abdinen epi & ceterorum.

Hilio autem epo noſtro abdinen ſimiliter relegato adlunenſis ciuitatis in qua an thonius fuerat. quãtum potuit infeſta ri res ipa demonſtrat. Nam cum diuerſis eum p ſecutõnibus affligeret. nec poſſet facere arrianuꝫ videretq3 xpi militem ſemp in cõfeſſione cõſtãtez pedibus maibuq3 ligatis uiculis ingentib? oreq3 obturato ne lingua clamaret. aquã corpi ut puta bat rebaptiſatõnis ſpgit. quaſi valeret cõſcientiã ligare cũ corpore aut non adeſſet qui audit gemi tus cõpeditor. & cordis ſecreta rimat. vel ſupa re poſſet aqua mendax tante volũtatis ppoſitum quod iam homo dei lacrimis miſerat ligatũ in ce lum. Exuit ſtatim uirũ uinculis. et tali quaſi gau dens voce pſequitur. Eccleſie noſtre frater abdi ner xpianus effectus eſt. Cui abdinen. Illa eſt im pie mortis athonij dãnatio. ubi uolũtatis tenetur aſſenſio. Ego fidei mee tenax uocibus cõfitẽs cre bris. quod credo & credidi clamabo defendi. Ez et poſtea qp catholicis uixiſti. & oris ianuam opi laſti. in ptorio cordis mee uiolentie ſubſcribenti bus angelis geſta cõfeci. & lectitanda imperatori meo trãſmiſi. Erat generalis quidem iſta uiolen tia tirãnorum Nam wãdali p hac re vbiq3 fuerãt deſtinati ut trãſeũtes itinera ſacerdotib? ſuis ad ducerent iugulandos. Non licebat siue puatis ſi ue negociatoribꝰ alicui trãſire nec aliquid emere vel uendere. niſi qui haberet caracterem beſtie in fronte ſua & in manu ſua. Nam et epi atq3 pſbite ri illorũ cum armatorꝫ manu nocturnis tempibus uicos vl' opida circũibant. & ſic de ſpicatis poſti bus ianuarꝫ. aquã gladiũq3 geſtãtes aiarum pdo nes intrabãt. Et quos domi repererãt alios forte in lectis ſopoꝛatos. igneo imbre atq3 flammeo re ſpgẽtes demonica uociferatõne xpianos ſuos ip ſos parit uocitabãt. ut ludũ potius ſue hereſeos. qp aliquã religionem oſtenderent. In quo min? ca paces et ignaui impletũ in ſe pollutõnis ſacrilegi um imputabãt. prudentõres uero nichil ſibi quod nolentibus atq3 dormientibus ingeſtũ eſt obeſſe gaudebãt. Nã et multi eadem hora cinerem ſuis capitibus iniecerũt. alii ſeſe uel quia factũ eſt ci licio lugubri texerũt nõnulli ceno fetido linierũt et linteamina uiolenter ĩpoſita a pfidis cõciderũt atq3 ĩ latrinis fetidiſq3 locis manu fidei piecerũt Tali uiolentia nobis uidentibus ibi carthagĩe fi lius cuiuſdã nobilis annorꝫ circiter. vii. iuſſu ciuil le a pentibus ſepatus eſt. ſine verecũdia matrona li matre ſolutis crinibus poſt raptores tota vrbe currẽte. damãs ut poterat xpiã? ſũ. xpiã? ſũ p lã ctum ſtephanũ chriſtian? ſũ. Cui et os obturan tes inſontem infantiã in ſuum gurgitẽ dimerſerũt

¶ XCVII ¶ De cõſtantia liberati et uxoris ei?

Ta d medici filiis uenerabilis liberati fa ctum eſſe pbatur Nam iuſſu regis. cum uxore et liberis ad exilium mitti iubetur cogitauit impietas ariana a pentibus puulos ſu os ſepari. et per pietatis affectũ uirtutem pſter nere genitorũ. Diſiungũtur a pentibus tenera pi gnora filiorum. Qui cũ uellet liberatus lacrimas mittere. auctoritate uxoria increpatus. ĩ ipo me atu exitus ſui ilico lacri me ſiccauerũt. Ait enim et cõiũx. Et pter filios liberate poiturus es ani mam tuã. cõputa eos non fuiſſe natos. Nam et ip ſos uindicaturus omnimo eſt chriſt? Nõne uides eos clamãtes et dicentes. xpiani ſumus. Sed hec mulier que in cõſpectu iudicũ egerit. tacendũ nõ eſt. Nam cũ ipſa uel maritus licet ſeorſũ carceris cuſtodia tenerent. ita ut ſe penitus non uiderent mãdatur mulieri dicit3 illi. Solue iam duriciam tuam. ecce uir tu? paruit imperio regis. et noſter factus eſt xpianus. At illa Videã illum. faciã et ego quod uoluerit deus. Educta igit de carcere inuenit uirum ſuũ ſtãtem cum ingenti multitudi pribunalibus cõnexum. et verũ eſtimans qd fin xerant inimici. iniecta manu apprehendẽs veſtimẽ torũ eius gutturi pxima. uidentib? omnibus suf focabat eum dicens. Perdite & repbe. gratie dei et miſericordia ei? indigne. quare uoluiſti ad mo dicũ gloriari. et internũ pire. Quid tibi pderit aurum. quid argentũ. Nũquid liberabũt te de ca mino gehenne dixit et alia multa. Cui maritus re ſpondit. Quid pateris mulier. Quid tibi uidetur aut quid de me audire forte potuiſti Ego in noie xpi catholicus pmaneo. nec aliquãdo amittere po tero quod teneo Vbi hereticи mendacii ſui cõſci et detecti fallaciam ſuam colorare minime pote runt. Et quia ſuperi? de uiolentia inanitatis eor breuitnr diximus. hanc plurimi metuentes. alii ſe in ſpelũcis. alii in deſertis locis uiri vel femie nl' lo ſibi cõſcio ſeſe claudebãt. et ibidẽ nulla ſuccur rente ſuſtentatõne ciborũ fame vel frigore victi contritum et cõtribulatũ ſpũm exalabãt inter hec afflictõnis incõmoda inuiolate ſecũ fidei ſecurita tem portantes ſic enim creſcorius pſbiter mizerta ne ciuitatis in ſpelũca quizenſis montis repert? ẽ putreſcenti cadauere iam ſolutus. ¶ XCVIII ¶ De anguſtia famis in africa et interitu bonoꝛ rici tiranni.

Eta tempeſtate facta ẽ iczedibilis fames et cepit africam totã una depopulatõne uaſtare. null? tunc affuit imber. lurida remanſerat terre facies omnis. quia nec boues ſẽ erant nec caſtra uſq3 omnimo remanſerant. ſed et ruſticorũ manus alia interierat. et ſubinde q̃ for te ſuperat iam ſepulturam querebat. Alii diffuſi p campos. alii ſecreta ſilue petebant antiquas ra dices herbarum vel quiſquilia aliqua requirẽtes Nõnulli tñ cũ domos niteẽtur ingredi. in ipſo limine corruentes cateruatim fame debellãte cad bant. Strate vero vel ſemite cadaueribus reple te. exalantium fetore mortuorũ gradientes uiuoſ ex omni pte necabant. nec deerant quotidie vbi q3 expirantium funera et non erat virtus q̃ miſe ratõnis impenderet ſepulturã. Neq3 enim ſuffici ebãt ad ſepeliendum uiui fame dominante. et ipſi

post paululū moziturī · Vrgebaē īfelix multitudo ad ipsam vrbem carthaginem cōgregari Et dum adhuc cateruatim illuc exaīata cadauera fluerēt vbi rex īferendarū moztiuz vidit strages · pcllí urbe omnes ilico iubet · ne cōtagio deficientiū cō mune paret etiā examini eius sepulcrū · ¶ Sigibertus m cronicis · Tandem honozicꝰ iudicio dei pcussus · scatens vermibus miserabiliter expiāuit Post quem guntheramūdus annis · ix · regnat · & hic eugenium epm ab exilio reuocat · ¶ XCIX

¶ De regno ytalie et cathalogo regum ipsius ·

Empoze zenois odoazer rex ytalie pheleteum regem rugoruz bello oppressū extinguit · Huic pheleto & uxoze eiꝰ gisesactus seuerinus hec futura pdixerat · quia eos a malis cōpescere non poterat · Extermīatis autē rugis longobardi rugilā · i rugozum patriā · inuadūt · quibus tūc tempis quīnꝰ rex gudeoch prīcipabaē · Quia ergo longobardoz mentionem fecimus · quoz tēpora ꝓpter ignozatā historice narratōnis distinctōnem nondū attigimus · iā nunc narratōnem eozū ordīamur & paulatim ad plenā & distinctā eozum historiam ascendere nitamur · Hozū itaqz post iboz et agion pmus fuit rex agelmūdus · secundꝰ lamisso sic dictus ꝙ a lama · id ē uozagine fuit extractus · Naz mater eius septem uno ptu enixa · cum eos in piscinā piecisset · et rex agelmūdus iter faciēs eos hasta reuolueret · is hastā eius firmiter tenuit & ab eo nutritꝰ eo virtutis ꝓcessit vt ī rgno succedēt ei necē eiꝰ ī bulgaēs ultus sit · lethus tercius · hildeoch quartus · gudeoch quīntus fuit Exquo ergo in rugilā pfecti sūt usqz ad annos · xl · talis fuit rerū gestarū eoz consequentia · Sub gudeoch & filio eius claffone rege sexto in rugila habitauere Sub taccone septīo rege in campis affed habitauere · vbi tercio anno rodulfo herulorz rege a taccone pēpto · & regno herulozum destructo · longobardoz creuit potētia · Tacconem uuacho pīmit · & ipe octauꝰ rgnauit ānis · xl · secū duz cronicas · filiūqz suū waltharith successozem regni reliquit · qui regnauit ānis septem · Post hunc andobīm · xvij · Albuinꝰ filius eius · xxxj · s · xxv · in pānonia · & vj · in ytalia · cleb · ij · Post quem fuerūt sub ducibus annis · x · Post hoc Auctari regem sibi statuerūt quem ob dignitatem flauium appellauerūt · a quo oēs dīceps longobardoz regis flauij appellati sunt · Huic ānī vj · ānotantur · Argilulfus · xxv · adaloaldus filiꝰ eius · xiij · Rocharich · xvj · Rodoaldus filiꝰ eiꝰ · v · Ariperch · ix · Huius filij de regno contenderunt anno · j · Quozū godobertū grimoardus dux taurinatiū dolo pemit · eiusqz regnū arripuit · & sororem eius uxozem duxit · ac regnauit ānis · ix · Post hunc percarich alter filius ariperch ānis · xvij · Cuniperch filius eius · xij · Cui successit filiꝰ eius luiperch habens tutozem auspradiū · Quē regūbertus dux taurinensiū in bello supauit & regnauit anno · j · Quo mortuo ariperch filius eiꝰ annis · ix · Cum quo auspradus cōflixit · eoqz fugiente & in fluuiū dimerso regnum recepit Sed eo post tres mēses moztuo luitpradus filius eius regnit · ānis xxxij · Raschis septē · Quo monacho effecto aistulfus frater eius ānis · vij · Quo iudicio dei pcusso desiderius regnauit xviij · annis · in quo regnum finitum est sub karolo magno sicut infra dicetur Hec de regno lūbardoz · Tempoze quoqz zenois fame inualescente in burgūdia · senatoz ecticus quattuoz milia paupes sustentās celestis pmissionis uocem audiuit · ¶ C · ¶ De sācto remigio remensi archiepisco po ·

HO quoqz tempe claruit in galliis sāctꝰ remigius remensis epūs ¶ Ex gestis eius · Cum enim quondā pscutō wādaloz totā frācia grauiter deuastasset · quidā reclusus vir sāctus cū sepissime orasset ꝓ pace sācte ecclesie · quadā nocte diutius uigilans tandē fatigatꝰ leuiter obdozmiuit · & subito nutu dei uisū est ei ꝙ angelis interesset · Qui cum ex pietate de succursu gallicane ecclesie loquerentur · venit uox ad eos dicens · Mulier illa cilinia nomine pariet filiū nomine remigiū qui gentem suā liberabit ab īcursu malorz · Statim ille euigilans ad domum cilinie cucurrit · & quod audierat nūciauit · Cui non credenti ꝙ iam anus ex marito sene cōcipe posset · respondit · Scias ꝙ cum ablactaueris puerū · pūget oculos meos de lacte tuo · & recipiā uisum · Nam ut meritū illi accresceret sicut & tobie · oculoruz lumen amiserat · Sicqz factū est ut pdixit Literis itaqz traditꝰ ꝓcito puer potuit rclusuz intrauit Et cum · xxii · esset annoz · ab omni populo archiepūs remensis electus est · imo potius raptꝰ · Sed cum reniti conaret · descendit subito radius noui lumīnis sup eius verticem · ac si sol ipe de celo motus sup eum cecidisset · Qui cū ante & post oīm uirtute polleret · tāte mānsuetudinis fuit ꝙ etiam ad mensā eius passeres veniebāt · & in manu eius aboz reliquias comedebāt · Quodam autem tempoze cum parrochias circūiret · hospitatus est in domo cuiusdā cognate sue · Et dum ad mnicē loquerent · famulus domꝰ consuluit domina sua · ꝙ caupo totū iā uinū uēdiderat excepto modico qō ꝓ seruando vase retinuerat · Videns ergo beatꝰ remigius illam erubescentem · cognita causa ꝓtauit eam · & statim in uiridariū quasi spaciaturꝰ exiuit · et veniens āte hostium cellarii intrauit & si quid haberet vini quesiuit · Ecce inquit famulꝰ modicū quod remānsit · Et ille Claude inquit hostium · et sta ibi donec reuertar ad te · Et pgēs retro doliū · fecit crucem sup illud · Cūqz flexis genibꝰ oraret · statim vinū p būdonem egreditur · ita ꝙ p mediū cellariū fūdebatur · Quod videns famulus exclamauit · et cucurrit ad dominā suā · et hoc qō viderat nunciauit ¶ CI ¶ De gelasio papa et scriptis et statutis eiusdem · ¶ Sigibertus

HO tempoze gelasius romane ecclesie · xlvii · psidet · Hic manicheos rome inuentos in exilium deportari fecit · et codices eoz incendit · Hic tractatus et himnos cōposuit · Hic īē cetera · sacramentoz pfatōnes et oratōnes · cauto et limato sermone fecit · ¶ Ex libzo pontificali · Hic amatoz pauperū clerū āpliauit · et a periculo famis romā liberauit · Scripsit contra nestoziū & uticen libzos quinqz contra arriū · ij · Fecit etiā hīnos in modū sācti ābrosii · & sacramentozū pfatōnes · et multa alia · Sedit ānis quattuoz · Hic sug gestione sinodi cum fletu sub satisfactione libelli pgatū mesenū epm reuocauit · quē ecclesie sue restituit · Sepultus est autem in basilica beati petri xij · kl' · decēb ¶ Actor · Idem etiaz cū multis epis vt in decretis ysidori legitur · decretū cōposuit · in quo libzos quosdā tanꝙ autenticos approbauit · alios vero tanꝙ apocrifos reprobauit · Quod vide licet decretū in capite huius operis michi īserere placuit · ut hoc totū opꝰ ex diuīsis libzis collectū

qui legeret·ím ipo capite opis quid esset apocri fum et quid autenticū discernere posset·Idem ge lasius ím quodam decreto negociatōnem clericis interdixit hoc modo·ut ex ipso decreto breuiter excerpsi·Nup ad nos missa relatō nūciauit pluri mos clericoz negociatōnibus ihonestis et lucris turpibus ímmere·nullo pudoze cernentes q dñs ipse negociatozes e templo verberatos flagellis expulit·nec apl'ica uerba quibꝰ ait·nemo militās deo implicat se secularibus negocijs· psalmistam quoqz surda dissimulātes aure cātantem· quoniaz non cognoui negociatōnes ineroibo ím potētias domini·Proinde huiusmōi postea questibus ímoi gnis nouerint abstinendum·et ab omni cuiuslibz negociatōnis ingenio vel cupiditate cessandum· aut ī quocūqz gradu sint positi mox a clericalibꝰ officijs abstimere cogantur· **CII**· De muen tione crípte sācti michabelis ím gargano monte·

Hugo floziacensis

HOc etiam tempoze cathedze romane ec clesie gelasio papa pſidente facta est ím uentio sācti michabelis archangeli·ī gā gano monte·sub zenone ímpatoze· anno incarna tionis dñice quadringentesimo septuagesimoꝭ· Ex hístozia eiusdem memozie· Est enim locus ím cāpanie finibus·ubi ínter sinū aderaticū & mō tem garganum ciuitas sepontus sita est·ím q̄ fuit pdi ues quidā nomine gargan?·qui ex euentu suo monti vocabulū ímdidit Huius pecora dum p de uexi montis latera pascerent·cōtigit thaurū gre gis spnētem cōsoztia singularem ímcedere solitū & ad extremū redeūte pecore domū non esse re gressū Quem cū domín? cū seruis p deuia queqz requireret·ínuenit tādem ím uertice montis fori bus spelūce cuiusdā assistere·iraqz pmotus eo q̄ soliuagus īcederet·corzepto arcu appetijt illū sa gitta toxicata· que velut uēti flamme retorta eū a quo missa est pcussit·Turbati ciues & stupefa cti nec audentes ꝓpius accedere·cōsuluerūt epi scopū quid facto opus esset· Qui ímdicto tridu ano ieiunio a deo monuit esse querēdum· Quo p acto sanctus michabel archāgelus domíi appu it epo p visionem dicens·Ego sum michabel qui ím cōspectu domin semp assisto·locūqz hunc ī ter rís ímcolo & hoc uolui ꝓbare ímditō uidelicz ho minis telo suo pcussi·me omniū que ibi gerūt·ip sius quoqz loci íspectozem esse atqz custodē Hac reuelatōne cōpta cōsuetudinem fecerūt hic domi nū pcibus & sāctum michabelē deposcere· Nec tamen ultra críptā pruptam ímtrare audebāt· sed p foribus quotidie oratōni vacabāt·Est igitur ī loco illo ecclesia·ípius archāgeli & opere cōdita & nomine cōsecrata·Hanc enim ad ꝓmerendam moztalibus ibi supnoz̄ ciuium societatem· ꝓpria manu cōdere dignatus est·uertice siquidem mon tis excelsi posita·de cozpe eiusdem saxi ímstar spe lunce excauata ostendit·. Ibi cum neapolite paga nis adhuc ritibus oberrantes·sepontinos tempta rent bello lacessere illi antistitis sui monitis edoc ti triduo petunt índucias·ut triduano ieiunio li ceret sancti michabelis implozare pſidium·Ecce iam nocte que belli diem pcedebat·adest ím uisio ne sanctus michabel ātístiti·pces dicit exauditas uictoriam affuturam spondet·& quarta hoza di ei hostibus occurrendū p monet·Quod cum fiēt ím ꝑmo belli patu garganus ímenso tremoze con cutitur·fulgura crebra uolāt·& caligo totū mon tis cacumen obducit·impleta ꝓphetia que dicit· Qui facit angelos suos spūs ꝛc·fugiunt pagani· ptím ferro hostiū ptím igniferis ímpulsi sagittis· neapolim usqz cedentibus aduersarijs·Menia tan dem urbis sue moribūdi subíerant **CIII**

De ínuentione sancti barnabe et viris illustri bus illius tempozis· Sigibertus·

AD tempore barnabas apl'us qui apud sa lamīam cipri a bazien mago et a iudeis ꝓ xp̄o igne crematus est· cozpus suum quod a iohāne marcho cōsobzino suo ín cripta occultatū adhuc latebat·reuelatōne sua ín ueniri fecit·Cum quo etiam euāgeliū mathei ipsi us mathei manibus hebzaice scriptū· quod erat si mul recōditum ínuenitur·Quod euāgeliū ipe bā nabas ex doctrína apl'ozum secum semp ferre so lebat & vbicūqz ínueniebat ínfirmos ponebat il lud sup illos·et tā fide barnabe q̄ merito mathei omnes sanabātur Hoc quoqz tempoze flozuerūt ín gallia sāctus remigius remensis episcop?·et eti am sanctus p̄cipuus fratez sācti remigij suessionē episcop?·& sāctus auitus uiennensis ep̄us ·qui gallias ab arriana heresi defendit·Hic metrice de cōditōne mūdi libzos cōposuit· Sanctus quoqz solēnis carnotensis episcop? claruit·qui ín predi cando frācis christū non segniter ístitit·In africa fulgencius episcop? ruspensis·ín ytalia germā?· capuanus·et epiphnnius cicinenb· Actoz Iste germanus capuan? quāte pfectōnis fuerit p illō solum miraculū de trāsitu eius patet·ín quo beat? benedictus eius animā uidit ad celum ín spera ig nea ferri: Que autem de fulgentio legi hic breuit ínserui **CIIII** De origine sancti fulgētij ru spensis et eius monachatu Ex gestis eius·

AVlgentius natus est ex fulgentio patre et matre martiana ín tellepte ciuitate·ō nobili genere carthagimensiū senatoruz Quem p̄mo mater sua fecit erudiri gre cis literis·et nichilomín? de latinis donec ī grecis eruditus esset a puero·adule? fact? est pcuàtoz Cum autem legisset expositōnem beati augustini de psalmo·xxxvi·cepit uelle monachum p̄fiteri· Potens est inquit deus volenti dare facultatem qui nolenti tribuit volūtatem·fact? est monach? a beato fausto episcopo·q̄ p fide religat? ab ho noꝛico arriano ī loco suo mōasteriū sibi cōstruxit Quo audito·cucurrit mater ad eum clamans ad faustum·Redde michi filium meū·Ille autem con tumelias eius irrídens·nec saltem uídendi filiū li centiam ei dedit·Post hoc fulgenci? de nimia ab stimentia obsessus ē impetígine·Qui p hoc se cul pantibus aiebat·Infirmātur etiaz illi qui quotidie cibis lautiozibus saginantur·Iterum expulso exī de fausto accepta licentia petiit vicinum monas terium·vbi felix p̄erat paucis· sed simplicibus fratribus·a quo statim coactus est abbatis locuz tenere·Et quía se dilexerant ab adolescentia·altē sumpsit nomen alterius Trahūtur postea bi duo a quodā presbitero arriano felice nomine·faculta tibus locuplete·Dūqz fulgenciū sāctum verbera rent·ait felix·Parcite queso fratri fulgentio q̄ nō potest tormenta sufferre·cōuertat̄ ín me crudeli tas vestra· Tandem presbiter illos decaluatos et vestibus ablatis·nudos et ínanes a domo sua p̄ie cit·Cunqz multi dicerent fulgentio ·ut queremo niam faceret de presbitero q̄ eos ceciderat· rñdit Non licet ín hoc seculo·querere vindictā xp̄iano

Nouit deus quomō seruoꝝ suoꝝ defēdat iniurias. Post hoc ad monasteriū suū reuersꝰ est. et iterum inde fugit ad aliud districtioris regule vbi nomen posuit abbatis. Ibi duo senes ꝑsbiteri. abbatis officio fungebanē. Quibus se subijciēs fulgentiꝰ scriptoris arte laudabiliter vtebaē. & palmarum foliis flabellos sepissime cōtexebat. Cui operi etiam cum fuisset abbas in suo monasterio vacabat. Sed coactus est ꝑ faustū episcopū. ad ꝓprium redire locum. ¶ CV. ¶ De episcopatu eiusdem et exilio.

FActus autē postea episcopꝰ ruspensis. ꝑpus ꝓpositū tam in ueste ꝙ in cibo retinuit. cōtentus vna vilissima tunica tam in estate ꝙ in bieme. & nec inter hospites māducās Orario sicut omnes episcopi non utebatur. pelliciū cingulū gestabat. Caligis in tempe hiemis. caliculis estatis tempe simpliciter vtebaē. Intra monasteriū soleas ītrdū accipiebat. Sepe nudis pedibꝰ ābulabat. Casulam ꝑciosā vel supbi coloris nec ipse habuit. nec monachos habere pmisit. Subtus casulā nigello vel lactimio pallio circūdatus incessit. Scapulis nudis nūqꝙ a nobis visꝰ est nec ꝺpposito cingulo somnū petiuit. In tunica dormiebat. in ipsa sacrificabat. & in tempore sacrificij mutāda potius corda ꝙ vestimēta dicebat. Carnes cuiuslibet generis nūqꝙ comedēbat. sz simpliciter olera ptisanas & ouа. Quādiu iuuenis fuit sine oleo. postꝙ senuit supfuso oleo. ne caligo oculorum lectōnis īpediret officiū. & a vino tamē sanus semp abstinuit. quod cū ꝓpter infirmitatem biberet. sic obruebat aqua ut vinū vix sapet. Sē per añ fratres surgebat ad uigilias Post hec missus est in exiliuz apud sardiniam. lx. & amplius epi scopi cū eo catbena ligebātur exilij. Quoꝝ omnium ipe lingua & ingeniū erat. & sicut beatꝰ aurelius carthaginenꝭ epus inter sua ꝓuilegia meruit ut literas in africano cōcilio dandas. solꝰ ipe scriberet. similiter iste ut literas in illo dirigendas solus ipe dictaret. inuitatus est carthaginem a trasemūdo rege arriano Cui idem rex q̄dam plena ꝑ fidie scripsit. quibus ille capitulatim respondit. Fecit ad eum & tres libellos. quibꝰ pinta epꝰ arrianus rñdere voluit magis ꝙ ualuit. Cōtra quē fulgentiꝰ postea scripsit librū. quem titulauit adūsus pintā. Mirabilia facere nūqꝙ delectatꝰ. hanc gratiā sibi dari nullatenus desiderauit. ¶ CVI ¶ De iterato eiusdem exilio et regimīe mōasterij

QVm secūdo mitteretē in exiliū. ꝓpixit uiro religioso nimis dolenti de illius recessu. ꝙ cito reuertereē Et addidit Hoc queso secretū sit apd te. ꝙ me nimia caritas indicare cōpellit. Dicebat enim. Mirabilia non cōferūt hominі iusticiam. ꝓ hoīm noticiā. que magis fugienda est ꝙ querēda Quisquis enim fuerit hominibꝰ notꝰ. nisi fuerit iustus. ad eterna pueniet supplicia cōdemnatꝰ. Iustus autem in ꝺspectu ꝺi & si hominibus fuerit incognitꝰ. Beata sāctoruz gaudia ꝑcipiet coronatꝰ. Itē dicebat Vt mōachꝰ lautioribus forsitan cibis utaē. interdū cogit īfirmitas corpis Vt aūt cupiat in quibuslibet exiguis rebus iuris ꝓprij dominiū uendicare. supbe uolūtatis & auare cupiditatis euidens testimoniuz est. Item de sb̄stātia cōmuni quisquis aliquid plꝰ accipit. omniū fit debitor quoꝝ est illa suba debitorem vero sola iuuat humilitas. Item ueri mōachi sunt. qui iustificatis volūtatibus suis pati sūt nichil uelle. nichil nolle. ꝓ abbatis tātum mō cōsilia uel ꝑcepta ꝺuare. Si quis aūt presūpsisset plus ꝙ accipet petere. negabat cōtinuo etiam si mereretur accipe. dicens monachū his que accepit debere esse cōtentum. Sine suo autem cōsilio nec suuz ꝓpositum sinebat aliquē agere. laborantes fratres & opera carnalia indefessis uiribus exercentes. lectōnisqz studiū habentes minus diligebat. nec honore maximo dignos iudicabat. Amatoꝝ autē scientie spūalis. etiam si virtute corpis esset destitutus. ab eo peculiariē amabatur. Amabat quando corā fratribꝰ disputabat. si quis ei questiones acerrimas ꝓponeret in quibꝰ laborabat. licebatqz passim omnibus fratribus etiam natura simplicibus unō vellent interrogare. nec ꝓuſq̄ satisfactū sibi cōpiter enē. ratōnem reddere uictꝰ tedio vel labore cessabat. Scripsit contra faustū epm̄ gallіarum qui occulte cōsentiebat pelagianis. apte uolens catholicus uideri. Cum autem reuocaretur ab exilio tā deuote a populo susceptꝰ est. ut de suis pallijs sup eum extensis nouū genus tabernaculi facerent. Egresso illi de carthagine. obuius occurrebat vbiqz populus cū lucernis & lāpadibꝰ & arboꝝ frōdibus. ¶ CVII ¶ De institutione cleri & trāsitu eiusdem fulgētij.

SVmmā diligētiā prebuit. ne quis clericꝰ ābicciosis vestibꝰ ornareē. aut negocijs secularibus occuparetur. iussit omnes clericos non longe ab ecclesia domos habere. manibus ꝓprijs ortum colere. psallendi suauiter & pnūciādi curā gerere. ꝑ singulas septimanas omnes clericos & uiduas & quicūqz potuisset ex laicis. iiij & vj feria statuit ieiunare. In cōcilio uintensi iudicio omniū sacerdotum qui cōuenerāt. prelatus est epō cuidā nomine ꝙ vult deo qui ꝑpozem se illius cōfirmabat Tunc autem tacuit ne auctoritatem cōcilij minuere uideretē Sentiēs autē post cōcilium dolere epm̄. timensqz ꝓpter suum honorē generare sācti scādalum. melius iudicās ꝑ caritatem se fieri minorē. ꝙ sine caritate maiorē. exegit postea precibus īportunis a supbecano cōsilio ut nomen suū posteꝝ recitareē. Bonefacius epus carthaginensis apud burnos ecclesiā dedicās. duob̄ diebꝰ se pñte ꝺmonē tractātē expectauit tantum delectatus in uerbis eius ut tādiu lacrimis terrā rigaret donec ille ꝺmonē finiret. Anno uno āte mortem suā ecclesiasticas occupatōnes reliqt. & a suo monasterio secrete recedens. in insulam circmā in quodā scopulo breui cui nomen est chilmi habitauit. vbi edificato mōasterio deo uacauit & sibi. Infirmatus est acerrime. lxx. diebꝰ. et hoc solum dicebat. Domine da michi modo hic peitētiā. postea indulgentiā. Suadentibꝰ medicis. vt balneis uteretur. non acquieuit dicens. Nūquid balnee poterūt facere. vt non moriaē in tempore suo homo mortalis. Moriens circūstātibus fratribus dixit Ego fratres animarū vestrarum saluti ꝓspiciens. molestus apud vos forsitan & difficil' extiti. & ideo obsecro vos ut ignoscat michi quis quis aliquid dolet. Iussit autem egentibus pecuniā dari. ꝑ seipsum memoriter recolens uiduarū pupillorū ꝓegrinorū cōtractorumqz illic indigētiuz nomina. quibus. quid. cui. sigillatim daretur ꝓpria deliberatōe ꝺstituit. Obijt kl'. ianuarij. āno ep̄atꝰ sui. xxv. uite. lxv. ¶ CVIII ¶ De scriptis eiusdē.

¶ Actor.

Scripsit aũt idez fulgentiꝰ opuscula nõ-
nulla·ad edificatõnem ecclesie utilia·Si
quidez edidit ad eucimum de remissio-
ne peccatoꝝ·li·ij·Ad donatũ de fide·li·j· De mi
sterio mediatoris·li·iij·Ad mommũ de predestĩa
tõne & quibusdã alijs questionibꝰ li·iij·Respon
sionũ cõtra obiectiones trasamũdi regis arriani·
li·j·De cõtinentia cõiugatoꝝ seruanda post vo
tum·li j·Ad ꝓbam ꝺ virginitate & hũilitate·li·i
Ad eandem de oratõne & cõpũctione li·i Ad eu
gippũ de caritate li·i·Ad theodorũ senatorẽ·li·i·
Ad uenãciam de penitentia & indulgentia ·li·i·
Scripsit & sermones nõnullos·ꝑcipueqꝫ de nati-
uitate domini ac de solẽnitate beati stephani pro
thomartiris pulcerrimos·Et de his omnibꝰ opuf
culis eius plura quidem notabilia dicta excerpsi-
que et opusculis nostris ꝑ loca diuersa iserui Hic
tamen etiam pauca de quisdã eoꝝ ad eius eloquii
cõmendationem inserere volui

CIX Exhor

tatio ipsius ad sanctimoniã vite vidualis·

Fulgentius ad gallam de uiduitate seruanda·

POst obitum tempalis mariti· omnes in
corde tuo reliquie debent mũdane cogi
tatõnis extingui Habitus quoqꝫ tuꝰ ta-
lis sit qui non ad lasciuiã excitet·sed ad cõtinẽtiã
ꝓuocet·Nec queras ut placeas oculis hominum
sed ut xp̃i non offendas aspectũ·Ille in te qꝺ dili
git uideat·quod dedit inueniat·quo delectẽ ag-
noscat·Sit oratõ crebra·in cogitatõoe sancta·&
operatõne cõtinua·Oratõ nanqꝫ est in cõspectu
dei·omne bonũ opus quo delectat̃ nullo indigẽs
deus·Refectõne tua non uoluptas expleatur·sꝫ
infirmitas sustentet̃· Disce nichil tibi assignare ꝺ
nobilitate generis·sed in eo te illustrẽ fieri ogno
sce·in quo uirtus accrescit humilitatis·Volũtari
um ieiunium tuũ esuriem subleuet indigentium·
ut in fructu misericordie tuoꝝ possit ieiuniorum
fecũditas appere·Prosit etiam tibi vilitas vestiũ
& ꝑ te vestiat̃ nuditas paupũ· Tunc enĩ utilit̃ fu
gies ꝑciose vestis ornatum·si nudos vestias· nec
ipsis pauperibꝰ quos pascis aut vestis superiorem
te credas·tanꝙ ideo potior sis qꝫ plura cõtemp-
seris·frustra enim cõtẽnis facultates tuas·si no-
xias iactantie teneas in corde diuitias·Plures di
uitias zacheus ꝑ xp̃o dicitur impendisse pauperi
bus·ꝑ quo uilissima retia reliquit petrus & nauẽ
& tamen a xp̃o non zacheus diues paupi petro·sꝫ
pauper petrus diuiti zacheo ꝓponitur·ut diuiti-
bus xp̃i nulla de cõtemptis diuitiis iactãcia nasce
retur·In opibus bonis laudet te quidez humana
lingua·sed tu laudem a solo deo desidera Sic fiet
ut dum tu laudem ab hominibꝰ non quesieris·de
us laudetur in operibus suis· CX· De com
mendatõne uirginitatis ac de ieiunio et lacrimis

Idem ad ꝓbam de virginitate et humanitate·

VIrgo dicitur quasi virago·uirago autez
dicitur a uiro·& uir a virtute·Claẽt ita
qꝫ inter ceteras ecclesie donatõnes·illiꝰ
ꝑcipuum munꝰ spũalis esse carismatis·vbi virtꝰ
ipa integritatis pfectio meretur uocabulo censeri
uirtutis nec in eo qꝺ uirginalis ĩtegritatis agno
scimus culmen·pudicicie cõiugalis asserimꝰ crimẽ
Sed sãctam uirginitatem dicimꝰ merito potiore
distare a cõiugali uita·quãtum distant a boĩs me
liora·a terrenis celestia·a carne spũs. ab ĩfirmita
te uirtus·Nec dicere dubitamꝰ·tãtũ a sancta uir
ginitate carnis et spũs·fidelium cõiugatoꝝ licet
a deo cõcessum distare cõcubitum·quãtũ similitu
do pecoꝝ ab imitatõne discernitur angelorum·
In uno quippe ad terram spũs terrena carnis vo
luptate depmitur·in altero terrena caro celesti ꝺ
lectatõne spũs ad celestia subleuatur·Ieiuniis sit
est adhibenda temperies·ut corpus nostrũ nec sa
turitas excitet·nec media imoderata debilitet Sa
turitas facit ut maniter ieiunemus· debilitas ne
ieiunare possimus·Vestis talis sit sacre uirginis
que testis existat intime castitatis·Virgo que pa
rat intuentibus illecebrã·non habet castitatem ue
ram sed uirtutũ splendore spoliat animam suam·
Hec fidem non habet xp̃o·que populo magis que
rit placere qꝫ sponso· Idem ad eandem de ora
tõne et cõpũctione·Humilium fletus·magnus ẽ
cõcupiscentie carnalis interitus·lacrime quoqꝫ q̃
ex cõpunctione cordis ueniunt·et inimicũ uicũt
et nobis donum leticie triũphalis acquirunt· In
celesti uero patria non minor erit laudatione no
stra delectio·nec inferior dilectõne laudatõ·

CXI

De quibusdã aliis moralibus dictis eiusdem

Idem ad theodorũ senatorem·

QVantum ĩesse luctuꝫ dyabolo putas·qꝺ
a te cõtemptũ ꝑspicit mũdum·et te cõ
uersũ agnoscit ad xp̃m· Quãuis enim
xp̃us equaliter sit cũctis fidelibus mortuꝰ·tamen
cõuersio potẽtiũ seculi militat acquisitõnibꝰ xp̃i
In deo nichil deest·quia in illo totũ est·nichil ibi
supest·quia nichil preter illum est·Si qui ergo re
rum temporaliũ amore cõtempto in illius dilecti
onem trãseunt·in illo pleni sunt·in quo nullo ĩdi
getur·in illo securi ĩ quo nichil timetur·in eo ve
ro glorioſi·cuius gloria non auferetur·Qui uiã mã
datorum currere delectaris·non hoc tibi dat na
tura sed gratia·Nam et oculus sic factꝰ est ut ui
dere lumen possit·sed uidere non potest nisi se il
li lumen infuderit·Qꝫ ergo uidet oculus·benefici
um ẽ lumĩs quo si caruerit cecus manebit in tene
bris·Nil itaqꝫ tibi boni tãq̃ tuum assignes· ne nõ
accipias quod accipere poteras·et quod accepaſ
ꝺas·Detestabilis est cordis humani superbia·qua
facit homo quod deus in hominibꝰ damnat·sed il
la detestabilior·qua sibi tribuit homo quod deus
in hominibꝰ donat·Dãnabilis est qui substantia
seculi male utitur·sed dãnabilior qui spũalibꝰ do
nis supbus effertur· Idem ad venãciã de peni
tentia ec spe indulgentie· Non est pfecta boĩtas
a qua non omnis malicia uincitur·hec non est pẽ
fecta medicina cui morbus aliquis incurabilis in
uenitur·Nemo igitur de medico despans ĩ ifirmi
tate remaneat peccati·quia dicit aplus ꝑ impiis
mortuus est·Salubris cõuersio duplici ratõne sb
sistit·si nec penitentia sperãtem·nec spes deserat
penitentem Si diuturnitas peccatoꝝ misericordi
am uinceret·non in etate mũdi nouissima xp̃i ue
niret ut peccatũ mũdi peuntis auferret Quacũqꝫ
ergo quis etate uocatus·si benignitatem dei vo-
cãtis non spnat·necesse ẽ ut denariũ uite accipiat
Nec unq̃ est penitentia apud deũ sera·in cuiꝰ cõ
spectu semp ꝑ presentibus habenẽ tam preterita
q̃ futura· Actor·Hec ad presens de illius di
ctis sufficiant·Vsqꝫ ad hoc tempus gennadius li
brum suum de illustribus uiris ꝓduxit·qui prelbi
biter massiliensis fuit·Hec de temporibꝰ zenonis
sufficiant imperatoris·

Contimentia et capitula ·xxij· libri·

Uicesimussecūdus liber cōtinet hi=
storiā ·xcj· annorū p successionē·
v· impatorū· ab impio.s·anastasij
usqz ad impium mauricij· Cui ui
delicet historie· pauca interserūt
dicta moralia quorūdam sapiētū· boecij· s·euno
dij sidonij· cassiodori· & aratoris Habet autem ca
pitula· cxxxv·

De imperio anastasij et symacho papa & ā
tipapa laurentio· ·j·
De seditōne romane ecclesie· & gestis sy
machi pape· ·ij·
De quibusdā incidētibus illius tempis· ·iij·
De dispōsatōne lotildis a lodoneo rege frācō=
rum· iiij·
Qualiter ei lotildis xp̄ianismū suadebat· v·
De modo cōuersionis & baptismo lodonei popu
liqz francorum· vj
De sancto genebaudo laudunensi· & eius lapsu
& penitentia· vij·
De demoniaco curato a sancto remigio et de trā
situ eiusdem· viij·
De sancto uedasto attrebacensi· ix·
De ep̄atu eius· & trāsitu & exequiis· x·
De vita sācti leonardi lemonicensis· xj·
De obitu ipsius & miraculis sequentib9· xij·
Qualiter clodoncus auxilii dei signis animat9 de
gothis triūphauit· xiij
De symaco patricio boecii socero & dōis ei9 xiiij
De scriptis boecii & qbusdā dictis eius· xv
Iterum de dictis eiusdem· xvi·
Adhuc de eodem· xvii·
Adhuc de eodem· xviii·
De eodem· xix·
De eodem· xx·
De sācto seuerino abbate agaunensi· xxj·
De sācto maxēcio abbate pictauensi· xxii·
De galio auralianensi qō p̄mū fuit ī frācia· xxiii·
De sācto melanio rodonēsi ep̄o xxiiii·
De uita sācti arnulfi martiris· xxv·
De martirio sācti sigismūdi regis· xxvi
De hormisda papa & interitu anastasii imperato
ris· xxvii·
De eunodio ticinēsi ep̄o et dictis ei9 xxviii·
De imperio iustini seniozis· & de sācta brigida
virgine· xxix
Item de miraculis eiusdem· xxx·
Adhuc de eodem· xxxi·
De eodem· xxxii
De iohanne papa & eius legatōne ad imperatorē
constantinopolis· xxxiii·
De filiis clodonei r̄gis & strage chozīgoz· xxxiiij
De pugna hildeberti contra regem gothozum p
sozore sua· xxxv·
De crudelitate lotharii ī nepotes suos· xxxvi·
Qualiter idem lotharius a p̄secutōne fratrum di
uinitus est liberatus· xxxvii
De obsedione cesarauguste· & morte hildeberti
& lotildis· xxxviii
De sancto vigore baiocensi & mortuo ab eo su=
scitato· xxxix·
De ceteris ei9 miraculis & obitu eiusdē· xl·
De sāctis karilepho et auito abbatib9· xlj·
De reuerentia a bestiis ei exhibita et irreuerentia
regis hildeberti· xlii·
De elatōe ip̄i9 et huiliatōe ēga p̄fatū viz· liii·
De cautela sācti karilephi in uitando mulieruz a=
spectu et de obitu eiusdem et miraculis sequen=
tibus· xliiii
De transitu sancti auiti abbatis et quodam eius
miraculo· xlv
De sydonio aruernēsi ep̄o et sēptis eius xlvi·
De flosculis ep̄larum eiusdem· xlvii·
Adhuc de eodem· xlviii
De cassiodoro senatore et floribus epistolarum
eius· xlix·
De ip̄erio iustiani et p̄stiano grāmatico· ceteris
qz viris illustribus illius temporis· ·l·
De auatore poeta et dictis eius· li·
Adhuc de eodem· lii·
De sancto gregorio linguonensi episcopo· liii·
De sācto bēdicto abbate et boīs ei9 initiis· liiii·
Qualiter se habuit in cura regiminis· lv·
De florētio eius emulo et monacho supbo lvi
De monialib9 p9 obitū absolutis et monacho ter
rore draconis ad monasteriū reuocato· lvii·
De mltiplicatōe olei· et trāsitu sācti bēdicti· lviii
De quibusdam incidentibus illius temporis· lix·
De uita sancti clodoaldi p̄sbiteri lx·
De sancto agapito papa· lxi
De ceteris uiris illustribus illius temporis et de
sancto medardo suessionensi· lxii
De sancto germano p̄isiensi· lxiii·
De promotōne eius in episcopatum et miraculis
ipsius· lxiiii
De moribus et obitu eiusdem· lxv·
De sanctis episcopis sabino· cassio· fulgentio· cē
bonio· lxvi·
De obitu sancti benedicti et legatione sācti mau
ri in galliam· lxvii·
De institutione sanctorum fausti et mauri s̄b bea
to benedicto· lxviii
De theophilo uicedomino et cyrographo quod
dedit dyabolo· lxix
De penitentia eiusdem et cyrographi restitutōne
per beatam virginem· lxx
De aduentu sancti mauri in andegauiam et mōa
sterio quod edificauit· lxxi·
De mltiplicatōne fratrū et diminutōne· lxxii·
De miraculo benedicti iuniozis et ceteris quibus
dam incidentibus· lxxiii·
De arthuro rege britannie· lxxiiii
De vigilio papa et eius afflictione p̄o ācenio pa
triarcha· lxxv
De passione sancti herculani pusini ep̄i· lxxvi·
De quibusdam euētibus illius temporis lxxvii·
De miraculo pueri iudei qui cum christianis euca
ristiam perceperat lxxviii·
De sancta radegunde regina· lxxix
Qualiter incarceratos precibus et miraculo libe=
rauit vestemqz secularem mutauit· lxxx·
De sancto brendano scoto et bonis initiis sancti
gregorij· lxxxi
De sancto leonardo corbigmacensi· lxxxii·
De sancto lannamaro carnotensi et latronib9 ei=
us stupefactis· lxxxiii
De ceteris ei9 miraculis et transitu eiusdē· lxxxiiii
De monasterio pictauis a sancta radegunde con
structo et eius p̄secutione· lxxxv·
De mira eius abstinentia et humilitate· lxxxvi
Iterum de eodem· lxxxvii
De laboribus eius et afflictōne carnis· lxxxviii
De moribus eiusdem laude dignis· lxxxix·

De miraculis eius in uita sua ostensis.. xc.
De miraculis eiusdem post obitum. xci
De miracl'o imagmis a iudeo transfixe et quibus dam aliis. xcii.
De sancto madouio et eius infantia. xciii.
De insula ꝑpe eius pseruatõez miracl'ose fca. xciiii
De psalterio eius qõ in mare missum ad ipm nata uit. xcv.
De igne quem in gremio tulit. et eius nauigatio ne et electione in episcopum. xcvi.
De secunda eius nauigatione et gigante quem re suscitauit et baptisauit. xcvii.
De missa quã sup cetum i mari celebrauit. xcviii
De quibusdam eius miraculis. xcix.
Adhuc de eodem. c.
De morte iustiniani et ippio iustini iuniozis. ci
De sancto columbano abbate. cii.
De miraculis eiusdem. ciii.
Adhuc de eodem. ciiii.
De sancto sansone dolensi et eius ozigine et ma=gistro eius elcuto. cv.
De bona indole eiusdem sansonis. cvi.
De ozdinatõe ipi? in dyaconẽ cũ miraculo. cvii.
De ueneno sibi ꝑparato. cviii.
De itinere ipsius ad patrem suum infirmuz et dy acono ꝑpter theomacham stupefacto. cix.
De responso eiusdem uetule dyabolice & sanatõ ne diaconi. & pentum sansonis conuersione. cx.
De reditu eius ad monasterium & electione ipsi=us in abbatem. cxi.
De ozdinatione eiusdem in episcopum. cxii.
De transitu eius in britanniam minozem. & mo=nasterio dolensi. cxiii.
De sancto ethbino eius discipuulo & qualiẽ do=minum per latera tenuit. cxiiii
De uita et miraculis eiusdem. cxv.
De sancto basolo remensi anachozita et eius mi=raculis. cxvi.
De diuisione regni francorum inter filios lotha=rij et uxozibus eozum. cxvii
De insidiis fredegundis contra galsiundam rgi=nam cxviii
De oztu sancti amandi traiectensis episcopi et ei us vita. cxix.
De peregrinatione eius in uasconiam et reditu i galliam. cxx.
De sancto maglozio dolensi archiepo. cxxi
De sancto paulo leonensi episcopo & bonis ei? initiis. cxxii
De miraculis eiusdem. cxxiii.
De sancto gregozio thuronensi archiepo. cxxiiii
De miraculis et scriptis eiusdem. cxxv.
De quibusdam euentibus illius tempozis. cxxvi.
De morte iustini et ipio tiberij scõi. cxxvii
De pugna hilperici regis contra fratrem suum si gibertum. cxxviii.
De nece sigiberti p insidias fredegundis. cxxix.
De incestu mezonei et malicia fredegundis et ei=us breui penitentia. cxxx.
De luxuria eiusdem et ꝑpij uiri nece. cxxxi
De pelagio papa et legatione beati gregozij ostã timopolim. cxxxii.
De legatione eiusdem gregozii in angliã. cxxxiii.
De reuocatione eiusdem adhuc in itinere consti=tuti cxxxiiii
De sancto erminigildo rege et martire. cxxxv.
¶ I ¶ De ipio anastasii et papa simacho et anti

papa laurentio. ¶ Hugo vbi supza.

Ortuo zenone. anastasius ab augusta assumpt? impato? simul et auguste maritus. cũctis innotuit. ¶ Acto?. Anno domini. cccc. xciii. se cũ dõ cronica. Mũdi vero quatimillesimo. cccc. lvi. sũ pslit impialem purpuram. et impauit ãnis. xxv. Iste a ba chario deputatus est cõstãtinopolitano epo. faue bat hereticis. & psequeb' catholicos. ¶ Ex libro pontificali. Tempibus anastasii augusti. simach? papa flozuit. Hic sub intentione ozdinatus ẽ uno die cum laurentio. simachus in basilica cõstantini ana. laurentius in basilica beate marie. Ex q̃ cau=sa sepat? ẽ cler? & diuis? ẽ et senat?. alii cũ sima cho alii cũ laurẽtio. Et fca ptẽtiõ e hoc cõstitue=runt ptes. ut ambo ad rauennã pgerent. ad iudi ciũ regis theodozici. Qui cum ãbo introissent ra uennam. hoc iudiciũ equitatis inuenerunt. ut qui p̃mo ozdinatus fuisset. vel vbi ps maxima cogno scereẽ. ipe sederet in sede aplica. Equitas in sima=chum uenit & cognitio ueritatis. et fact? ẽ psul simachus. Eodem tempe papa simachus cõgrega uit sinodũ. et cõstituit laurẽtiũ in micerinã ciuita tem ep̃m intuitu misericozdie. Post annos vero quattuoz. zelo ducti aliqui ex clero & alii ex sena tu. maxime festus et pbimus. incriminauerũt sima chum. et suboznauerunt testes falsos. quos misse rũt rauennã ad regem theodozicũ. accusãtes bea tum simachũ. et occulte reuocauerũt laurentium Post libello rome facto fecerũt scisma. et diuis? est iterum clerus. et alii adherebant simacho. alii laurentio. Tunc festus & pbimus senatozes misse runt relatõnem regi. & ceperunt agere ut uisitato rem daret rex sedis aplice Tunc rex dedit petru altine ciuitatis ep̃m. quod canones pbibebãt. Eo dem tempe simachus cõgregauit epos. cxv. et fa cta sinodo purgatur a crimine falso. dãnatur pe trus altinensis epus inuasoz sedis aplice et laurẽ tius micerinus. quia uiuo simacho epo puaserũt sedem eius. Tũc ab omnib? epis p̃sbiteris et dia conibus et omni clero uel plebe. reintegrat' beat? simachus cum gloria apud beatum petrũ sedere p̃sul. ¶ II ¶ De seditõne romane ecclesie et ge stis simachi pape.

Eodem tempe festus caput excõsulũ & pbimus excõsul ceperũt intra vrbem ro mam pugnare cum aliis senatozibus. et maxime cuz fausto excõsule. et cedes homicidia ex ercere in clero ex inuidia Qui vero cõmunicabãt beato simacho iniuste et publice qui inuenti fiuf sent intra vrbem gladio occidebantur. Sãctimõi ales mulieres et virgines deponentes. de mõaste rio vel ó habitaculis suis et denudãtes sexũ semi neũ. cedibus plagaz afflictas vulnerabãt. et om ni die pugnã cõtra ecclesiã media ciuitate gerebãt etiam et multos sacerdotes occiderũt. inter quos dignissimũ et gordianũ p̃sbiteros. ad vincula bea ti petri apli. & ad sanctos iohãnẽ et paulũ. quos fustibus et gladio inte rfecerunt. multos etiã xpi anos. ut nulli esset securitas die ec nocte de clero in ciuitate ambulare. Solus autẽ faustus excõsul ꝑ ecclesia pugnabat. Post hec omnia beat? sima chus inuenit manicheos in vrbe roma. Quozum omnium simulacra vel codices ante fores basilice

cōstātīmiane ímcēdio cōcremauit et eosīpos exilio relegauit·Hic etiā captíuos p liguriā et mediolanum·et p díuersas ꝓuíncias pecunijs redemit·et dona multíplícauit et dimisit· Multa quoqz opeā ꝑclara in vrbe roma fecit ím ecclesíis extruēdis íllūstrādis·et decorandis· ¶ Sigibertus Hic etiā símachus cōstituit omni die domínico·vel natalí tō martirū·gloría ím excelsis deo·ad míssas cantari·Quem himnū thelesforus septim? a petro papa·nocte natalis domini ad míssas a se ím ipa nocte ímstitutas·cantari ímstituit·et ím eo ad angelorum verba que sequūtur adiecit ¶ III ¶ De quibusdā ímcidentibus illíus tempozis·

EO tempoze trasamūdus rex wādalozum ī africa·clausis catholícoz ecclesijs·cc.xx ep̄os exíliauit·erga quos symachus papa manū sue libertatis beníuole exercuit Hac ꝓsecutione·fulgentíus ep̄us·sāctítate·sapientia·& scientia·stílo·& facūdía ꝑclarus·multa ab arrianis ꝓ vera fide ꝓpessus·díutmo ím sardiniaz exílio maceratur·Ceterū ím africa olímpius quidā·dum ím balneis sanctam trínitatem blasphemaret·ígnito iaculo celítus ueniente vísibíliter cōbust? ē·Constātímopolí dum deuterus arzianus ep̄us barbam quendā baptísaret·& male dístinguens trínitatez díceret·Baptíso te barba ím nomine patris ꝓ filiū ím spūsācto·aqua dísparuit· Alamīdarus rex saracenozū ab ozthodoxis baptizatus· cū eum vellēt eutícíani seducere·reuellít eos hac fabulosa ínductione díces·ꝙ líteras accepit míchabelem âchāgelū mozturū esse·Illísqz rñdentibus hoc ímpossíbile esse eo ꝙ angelí sint ímpassíbilis nature Quomodo ergo ínquit secūdum vos nudus crucifix? est xp̄us nísi duarū naturaz esset· quādoqdē nec āgelus mozturus est Hoc etiā tempe gíbrian? scotus cum fratríbus et sozoribus ím gallia pegrimatus·vrbem remēsem & vita & morte sua íllustrauit·Genouefa virgo pieriēsis octogenaría ad domínū trāsijt ím alexādría multi utriusqz sexus arrepti a demone·repente quasi canes latrabāt·

¶ IIII ¶ De desponsatōe lotíldis a lodoneo rege ¶ Ex bistoia frācozum· ¶ Gregozius thuro·

IN íllo tempoze gūdeugus rex burgūdionum regnabat·q̄ ex genere athanarící fuisse phibetur·Huíc fuerūt quattuoz filij· Gondobaudus Godegísil?·hílpicus·& godomarus·Gondobaud? igit̄ hílpicum fratrem suū mtē fecit gladio·uxozemqz hílpící ad collū ligato saxo ím aqua p̄cepit necarí·filias quoqz duas eius quarum vna senioz vocabatur trona·hanc mutata veste exílio cōdemnauit·iuniozem vero lotíldem nomine secū domi retinuit· Lodoneus itaqz rex frācozū adhuc paganus·dū adhuc frequenter legatōnem ím burgūdiā mitteret·lotíldis puella ínuenit̄ a legatarijs Qui cū eam uidissent pulcrā & elegātem atqz sapientez·lodoneo nūciauerūt de ea·At ílle hoc audiens·iterū legatōnem ad gūdobaudū mísit·p lotílde nepte sua petenda·Erat autez xp̄iana Quadā die dñica·cū ad míssarū solennia lotíldis venisset·aurelianus míssus lodonei accepta veste paupcula·vestes quas secū attulerat relict̄ sodalibus suís ím síluis·& āte ecclesiā matriculam ī medio pauperū cōsedit·Trāsactis uero missaruz solennijs·lotíldis iuxta ósuetudinē erogare cepit elimosinā pauperibus· Cūqz ad aurelianuz uenisset·mísit aureum vnū ím manum eius At ille oscu latus est manū ipsi? puelle·Post hoc illa ingressa cubiculū suum·mísit āc̄llā suam vocare pauperez íllum·At ille anulum lodonei regis tenens manu astitit humíliter cozā illa·Cui ait illa· Cur te pauperem símulas·domín? ínquit meus lodone? rex frācozum mísit me ad te·& vult te habere regīnā Accepto ítaqz anulo reposuit íllū ī thesauro auū culi sui·Et salutem dícens lodoneo regi· Nō est ínquit rectum·xp̄iaña femínā pagano nubere·Et adiecit· Vide ut hāc causā nemo sciat·sed sic dñ? deus meus vult sic fíat·At ille ueníens nunciauit hec domíno suo·Anno ínsecuto·mísit rex legatazíum ad gondobaudū ꝓ sponsa lotílde· Audiens hoc gondobaudus ait·Renūcia domīo tuo·quia frustra mendacīū locutus est sponsā se habere neptem meā· Burgūdiones cōsilianj eius·metuētes valde írā lodonei·dato cōsílio requísitis omnib? thesauris regis·ínuenerūt anulum lodonei ínscriptōne & ímagine signatum·Tūc cōtrístat? valde gondobaud? ait· Símplicit̄ & sine cōsílio hoc ita actū fuit·Acceptā ergo eam cū íra aureliano mísso lodonei tradidit·Ille autem lotíldē cū magno gaudio adduxit lodoneo suessionis·Gauisus ego rex·eā copulauit sibí ím matrímonium· ¶ V Qualiter ei lotíldis christianísmū suadebat

QVnqz esset sero·die illa quādo ínsimul nuptíali more accūbere deberent·illa cōfisa in domínū ait·Domine mi rex ꝓcedere dígneris qd ꝺp̄coz·ātēqꝫ famula tua tibi societur· Et rex ait Postula quod uis·At illa Primū peto ut ím deum celi patrem omnípotentē credas· qui te creauit·& ím ihesū xp̄m regem regū qui te redemit·& ím spūmsāctum cōfirmatozem & illumínatozem iustoz omniū·hāc maiestatem agnitā credō & ydola vana ꝺreīque·& ecclesias sāctas q̄s succendisti restaura·Memento etiā queso ut reqras portionem genitozis mei·& genetrícis mee quos gondobaud? auūculus me? malo ozdíne ínterfecit·& vna sāguinem eozū domínus úmdicet· Et lodoneus ait·Vnuz restat quod difficile petis·ut deos meos relínquā·& deū tuū colā·alid vero qd̄ petis ut potero faciā·Et illa·Hoc ínquit maxime obsecro·ut domínū deum celi adozes·Lodoneus ergo iterum aureleanū ad gondobaudū direxit· ꝓpter thesaurum lotíldis regíne· Qui ím íra ꝓmotus ait·Nunquio ím man? lodonei·tradet̄ regnuz meū aut thesauri mei·Recede a me·Aurelian? ait Mādat tibí domínus me? rex· vt ei certíssime rmā des ubi ꝓ thesauris uxozis sue cum exēcítu suo tibi occurrat Tūc burgūdiones dato cōsílio dixer̄t regi suo·Da nepti tue ꝺ facultate tua quod ei cōtingit·qz sic iustū esse decernit̄·habeasqz fed? cū lodoneo & gente frācozum·ne forte írruāt ím terram nostrā·quia populus ílle ferocíssimus est·& sine deo exístens· Obaudiens gondobaud?·ꝺdit ꝓ manus aureliani lodoneo· ptem maximā ex thesauro suo suppellectilíqz neptís sue In dieb? íllis dilatauit lodoneus regnum suum usqz ad secanā· et sequentí āno usqz ad ligurē occupauit· Concepit deniqz lotíldis regína filiū·et pepit· quem et baptísari voluit· Que etiā regem vt ím deum celī credēt quotídie rogabat·sed ílle audire nolebat· Baptizatus autem puer·ím ipsis albis de hac vita trāstuit·Vnde rex cōtristatus ait Sí nomine deozum meozū dedicatus fuisset utiqz uixísset Regīa vero ait·Ego ꝓ hac causa nullo doloze cōturboz ím cozde meo·sed deo gratias ago·quia me dignā duxit ut ꝺ vtero meo ꝓmogenitū recípere dīgnet

in regnum suū · Post hūc genuit alterū quem baptizatum vocauit lodomirē · Et hic cum egrotare cepisset · dixit rex · Non potest aliud nisi & de isto fic sit · quomodo et de fratre eius · Sed orāte regina · sanitatem a do recepit · ¶ VI ¶ De modo cōuersionis et baptismo lodonei populiqz frācorum

FActum est autem bellante frācorū exercitu cum alemannis · vt lodonei exercitꝰ nimis cozzueret · Et aurelianus regem intuens ait · Dñe mi rex · credo tm̄modo in deū celi quē domina mea rgina pdicat · et pstabitur tibi victoria · Ille vero eleuatis ad celum oculis · cōmotꝰ lacrimis ait · Hiesu xpe quem regina mea predicat esse filium dei viui · qui subuenis in tribulatōne q̄ das auxilium in te spantibus · tuū adiutoziū deuotus postulo · vt si michi victoriā sup hos hostes dederis · & exptus fuero illā uirtutem quaz de te populi pdicant · credā tibi & in nomine tuo baptizaboz · Inuocaui enim deos meos · et non auxiliantē michi · Ideo eos nulla potestate esse pditos · qui sibi credentibus non succurrūt · Te igitē verū deū ac dominū inuoco · tibi credere desidero · tm̄modo vt liber ab aduersarijs meis · Cūqz hec ozans clamaret · alemāni in fugā lapsi terga uerterūt · Cunqz regem suū vidissent interfectū · lodonei potestati se subdunt · & ille terrā eoꝝ sub iugo tributario cōstituit · Facta igitur victoria reuersus est in frāciam ad reginā suam · narrauitqz ei qualiter p inuocatōnē nominis hiesu xpi domini victoriā obtinuit Facta sunt hec anno quintodecimo lodoneo regnāte · Tunc regina clam vocauit sāctuz remigium · vrbis remensis antistitem · depcans eum ut regi viam salutis pdicaret · Conueniens autem rex cum populo · cepit cohortari eos ad fidem xpi Acclamauerūt autem omnes populi frācoꝝ dicētes · Mortales deos derelinquere glorioſe rex · & deum verū imortalem credere quem remigiꝰ pdicat pati sumus · Nūcianē itaqz hec sācto remigio · Ille quoqz magno gaudio repletus · iussit baptismum lauacri pari · Velis diuinitus depictis adūbzātur platee · fabzicātur ecclesie · cōponitur baptisteriū · Venit nouus cōstātinus ad baptismum · abnegatis omnibus dyaboli pompis · Quo īgresso ad baptismū · sanctus dei remigiꝰ sic ait · Ozefacundo mitis depone colla sic ambro · Adoza qō intendisti · & intende quod hactenꝰ adozasti ·

¶ Ex gestis sancti remigij Cūqz non adesset qui crisma afferre debuerat · ecce subito colūba celitꝰ elapsa · ampullam cum crismate rostro detulit · de quo pontifex regem in baptismo liniuit · Hec ampulla in remensi ecclesia hodie quoqz seruatur · & etiam inde reges francoꝝ inūgunē ¶ Gregozius thuronensis · Igitur lodoneꝰ in nomine sācte trinitatis baptisatus est · & de exercitu eius plusq̄ tria milia virorum baptizantur · & sozores eius ipo die · & postea cūctus populus frācoꝝ cum gloria ¶ VII · ¶ De sācto genebaudo laudunēsi & eius lapsu ac penitentia · ¶ Sigiberus ·

OBlatis autem a lodoneo rege multis pdijs ecclesie remensi · sāctus remigius mlta eoꝝ pte data ecclesie laudunēsi · sedē epatus ibi esse pstituit · pmūqz illuc epm genebaudum cōstituit · ¶ Ex gestis sācti remigij · Hic rlicta uxoze · nepte scilicet beati remigij · cum ipo iā viuere ceperat · Qui genebaudus parū attendēs virtutem hominis contra peccatū · uxozem suam clausā causa instruendi frequenter ad se uenire p misit · Tandem sicut gutta cauat lapidem · crebze frequentatōnes & blanda collo quia animū episcopi ad peccatū traxerūt · Cōcipiens ergo mulier mādauit ei secreto dicens quia filium masculum genuisti · Qui cōfusus remādauit dicēs Puer generatus est in latrocinio volo ut latro voceē · Ac ne suspicio inde pcederet · uxozem suam sicut prius ad se venire pmisit · Qui tamen iterū post fletum illius peccati ad peccatum redijt · cōcepitqz mulier et ut pus mādauit q̄ filiam genuerat · Ac ille eam vulpeculā nominauit · Tandem in se reūsus epus · misit ad sāctum remigium vt laudunū veniret · quia talis causa emerserat quam ipe p se emendare non poterat · Veniens & deuote suscептus epm interrogauit cur eum vocauerat · Tūc genebaudꝰ cū maximo fletu et eiulatu · volēs tollere stolam suam de collo suo · & procidere ad pedes sancti remigij · cum magna virtute ab eo retentus est · ne stolam deponeret · Et postq̄ diu ābo fleuerunt · intellexit enim remigius episcopum aliquod peccatum īcurrisse ꝓpter quod stolā uellet deponere · vix poterat ei genebaudus quod fecerat pre lacrimis enarrare · Quod sanctus remigius uidens · cōtritum et pene desperatū · blande cōfortauit eum dicens q̄ peccaret magis eo q̄ ō spabat · q̄ de hoc quod fecerat · Recluſit itaqz eū in pua cellula · vij · annis · & ipse interim eiꝰ ecclesiam gubernauit · Septimo autem āno cum idē genebaudus cene domini in vigilia pnoctaret ī oratione · et se lacrimis afficeret · de hoc q̄ ipse qui alios penitentes feria quinta domino recōciliare solebat · nec inter penitentes in ecclesia esse merebatur · Ecce angelus domini media nocte apparuit ei · dicens peccatum eius esse dimissum · precepit qz ei vt exiret · et sicut debet epūs · penitentes in crastino recōciliaret Qui cum p̄ nimio terroze responsare vix posset · ait · Non possuz hinc egredi quia dominus meꝰ sanctus remigiꝰ clauez huius hostij secum habet · quod et sigillo suo signauit · Cui angelus Vt scias me tibi a deo missum · sicut celum tibi aptum est · ita et hostium patebit tibi · Et statim saluo sigillo et cera aptum est Tunc genebaudus iactans se in medio hostij in modū crucis ait · Et si hiesus christus modo veniret ad me non hinc egrediar nisi sanctus remigiꝰ huc uenerit qui hic me recluſit · Et statim angelus recedēs apparuit sancto remigio · qui in ozatōe uigilabat in quadā cripta beate marie · et quasi obdormiēte rei ordinem mtimauit · Et iussit vt cito iret laudunum et genebaudum sicut pus restitueret ī locuz suum · Sicqz fecit · et ille in sanctitate usqz ad obitum pdurauit · Cui filius eius latro successit · q̄ et sanctus fuit ¶ VIII ¶ De demoniaco curato a sancto remigio et de transitu eiusdem ·

BEatus autem remigius xxij · ānos in clericali ordīe egit · in episcopatu · lxxiiij · Quē dā demoniacū curauit · quē bēꝰ bndictꝰ curare non potuit · cum multum p eo ozando et ieiunādo laborasset · cōfitente demone p os obsessi · q̄ nisi a remigio expellendus non esset · Vnde gaudens beatus benedictus · misit ad sanctum remigium humillimam epl'am · rogans euz p ifirmo ut in eo pficeret quod ipse non potuerat · Tādez defunctus beatus remigius cum deferreē ad sepulturam uersus ecclesiam sāctorum thimothei et appollinaris · secꝰ ecclesiam beati christoferi ita feretrū grauari cepit · q̄ nullo mō moueri potuit

Stupentesq; nimis cum vellent eū ferre ad eccle=
siam p̄ictoꝝ martirū·feretrū mouere nullaten9
potuerūt·Tandem coacti dñm orauerūt· vt ostē
deret eis vtrum vellet sepeliri ī illa ecc̄iola sancti
xp̄oferi·que erat in cimiterio remēsi·vbi mille san
ctorū reliquie quiescebant·Statiq; feretrū leuis
sime sustulerunt· & ibi corpus sc̄ti remigii hono
rifice posuerūt·Vbi cū multa miracula quotidie
fierent·ap̄liauerunt ecclesiā·Et facta cripta retro
altare·cū effossū corp9 vellēt ibi reponere·moue=
re nō potuerunt·Cūq; in oratioīb9 p̄noctarent·
et media nocte oēs p̄iter obdormissēt·ī crastinū
s·kl'·octobris inuenerunt sepulcrū cū corpe sc̄ti
remigii in illā criptam retro altare ab angelis de=
portatū Post longū etiā tp̄s eodem die translatū
est ī pulcriorē criptā et ī capsa argētea collocatū·

¶ IX· ¶ De sancto vedasto attrebacensi ¶ Sigiberto.

EOdem quoq; tēpe floruit in gallia sanct9
vedast9·qui fuit attrebacensis episcop9·
Actor·Huius vitā scripsit alcuinus ·
qui et albin9·vnde hec excēpta subieci ¶ Albin9·
Sanctus uedastus p̄dicator egregius·tempe lo=
doneī regis frācorū fuit qui alemanis bella infere
bat regno suo tunc p̄ se potientib9·Qui collecta
fortissima manu·regi lodoneo c̄ca ripas rheni flu=
minis obuiauerūt vnanimes·Tūc rex in arcu posi
tus·oculos ad celū cum hac voce leuauit·O de9
vniuerse potestatis & sūme maiestatis·quez regi
na lotildis uxor mea cōfitetur & adorat· concede
michi hodie de inimicis meis victoriā·Naz ex hac
die·tu solus eris michi de9·Presta michi igiē triū
phum·& ego tibi seruitiū p̄mitto sempiternum·
Mox diuina virtute terga verterūt alemani·& vi
ctoria cessit regi & frācis·P9 hanc victoriā venit
rex ad tullū opidū·vbi noverat p̄sidē sēm uedastū
Hūc a sc̄to remigio accepit sociū·quatin9 ab eo
instrueret in fide·Quem cū sc̄tus vedast9 ad be
atum remigiū causa baptismi cōsequendi deduce
ret·cecū illuminauit p̄pe regulicū villam in pago=
nogimsi·vbi postea a religiosis viris facta est eccle
sia in testimoniū tāti miraculi·Quo miraculo rex
valde cōfortatus in fide·festimauit ad sc̄tum re=
migiū·Cum quo aliquātis moratus est dieb9 ·vt
ante baptismū penitentie lacrimis ablueret·& sta
tuit sc̄tus remigius diem quo rex baptizaretur·
Qui tādem baptizatus cū optimatib9 suis & po
pulo cōmendauit illi sc̄tum vedastū Ad hūc san
ctum vedastū· venit postea vir quidā nobilis &
religiosus visitare illū·Quem discedentem nolu=
it sc̄tus dimittere sine viatico·& mādauit puero
ut siquid ei remānisset vini auferret·Qui aridum
inuenit vasculū·in quo vinū seruare solebat·Qō
cum tristis nūciasset sc̄to·ille cōfis9 de dei gratia
ait·Vade et quidqd inueneris affer·Qui currens
vas vino optimo plenū et supaffluēs inuenit et at
tulit·Sanct9 autem vedast9 sub magna attestati
one p̄cepit puero·omnib9 diebus vite sue hoc ta
cere miraculū ¶ X ¶ De ep̄atu eius et trānsitu et

POst hoc sc̄tus remigius ordi ¶ exequijs
nauit eum ep̄m·et misit attrebatū·qui m
ipa ciuitatis porta sanauit claudū quēdā
& aliū cecum illūiauit·Inuente aūt inter domorū
murorūq; fragmenta·antique ruinas ecclesie Qō
dū videns suspiraret·ecce subito ex ruinoꝝ spelū
cis uzq; p̄siliuit·Cui vir dei p̄cepit·ut deserta lo
ca peteret·ne vltra ripas illius fluīs trānsiret·Qui
nūq; postea visus est in illis p̄tibus Post hec qui
dā nobilis francus otinus nomine·regem lothari
um lodonei filium vocauit ad prādiū·et cū eo san
ctum vedastū Qui domū intrans more sibi solito
dextra extenta·omnia signo sc̄te crucis signauit
Quedā vero ibi vascula erant cereuisia plena·sed
male gentili erroze demoniacis incātatōnibus īfe
cta·que mox p̄ virtutē sancte crucis dirupta cre
puerunt·& quidquid liquoris cōtinebāt in terraz
effuderunt·Territus rex et eius optimates·quesi
erūt causam tanti p̄digij Qua audita·multū in fi
de cōfortati sūt·annis fere·xl·ecclesie attrebacēsi
p̄fuit·Nocte illa qua trānsijt·visa est colūna claris
sime lucis a culmine domus in qua iacebat· vsq;
ad sūmum celi·horarū ferme spacio duarum stae·
Cōuenerūt ad eius exequias chorus & popul9 co
piosus·aliarūq; ecclesiarū sacerdotes et dyaconi
& clerici multi·et inter lacrimātiū uoces in terra·
audiebātur psallentiū voces in celo·Et dū feretz
in quo iacebat patum staret in medio· accedentes
mouere·eum non valebāt Tūc scisitati sunt scopi
lionem archip̄sbiterū·qui secretari9 fuerat p̄mo=
nū viri dei·si quid eum de sepultura sua mādasse
memoraret·Qui respondit sepius eum audisse se
dicentem·q; nullus intra muros ciuitatis sepeliri
deberet·quia omnis loc9 ciuitatis debet esse uiuo
rum non mortuoꝝ·Volebant enim illū in ecclesia
beate marie sp uirgis vbi ep̄9 p̄sederat tumula
ri·Ipse vero sepulture sue locum ī oratorio quod
paupe sūptu·i·ligneis tabulis p̄pe litus c̄encionis
fluuioli edificauerat·fieri dispositse cognoscitur
Sed indignū duxerūt tāti viri corpus in loco tā
humili sepelire·quia palude obsitus inaccessibilis
erat populo· Tunc scopilio cūctos hortatus est
ad oratōm ·& clamauit cum lacrimis· Heu michi
pater beatissime·quid vis ut faciam·quoniā et di
es in vesperū iam declinat·& qui ad tuas cōuene
rūt exequias ad p̄pria remeare festimāt·p̄mitte ob
secro te p̄ferri ad locum qui tibi filiorū cura p̄pa=
ratus est·Et his dictis· accipientes feretz nulluz
onus sentientes portauerūt illud ad ecclesiā san
cte dei genetricis·et sepelierunt illud in dextera
p̄te altaris·& iacuit ibi usq; ad tempus sc̄ti ātbē
ti·qui septimus ei in sede pontificali successit·

¶ XI ¶ De uita sancti leonardi lemonicensis ¶ Ex gestis eius·

HIlozuit quoq; eodem tempe beatus leonā
dus qui a sc̄to remigio de sacro fonte le
uatus·et ab ipso salutaribus disciplinis ī
structus·Cum p̄entes eius p̄mi essent in palatio
regis francie lodonei·tātam ab ip̄o rege gratiam
obtinuit· ut quoscūq; incarceratos p̄sonaliter vi
sitaret absolueret Tātum quoq; a domino īpetra
uit ut omnibus infirmis ad se cōfluentib9 sanita
tis remedium obtineret·Cum ergo fama sanctita
tis eius se vbiq; diffūderet·rex eum secum mane
re multotiens rogauit·donec optuno tempore ei
ep̄atum daret·sz ille humiliter renuit·& optās in
uenire solitudinem·relictis omnibus auzelianuz
p̄dicando cum fratre suo liphardo p̄uenit·Vbi
postq̄ in quodam cenobio aliquādiu vixerūt·cū
lipardus ibi sup ligerim solitarius remanere uel=
let·& leonardus in acquitania p̄dicare dispone
ret·osculantes se adinuicem discesserūt· Leonar
dus igitur cōstanter vbiq; p̄dicans·& miracula
faciens·in quadā silua p̄pe vrbem lemonicas habi
tauit·Accidit autem quodam rempore·ut rex cū

ſuis iuuenibus more ſolito in illo nemore venare
tur & regina que cum ipſo cauſa delectandi pre
xerat ptu piclitās morereē· Duz ego moziēti me
dici ſubuenire ñ poſſent·et rex et familia ꝓpter eā
vehementer lugerent·leonardus tunc p nem? iē
faciens planctus eoz̄ audiuit· & illic ex pietate
veniens·ad regem ſine mora vocat? intrauit·Cū
qz interrogatus quis eſſet et vnde·leonardum ſe
eſſe & diſcipulū ſācti remigij fuiſſe ſe diceret· rex
ſpem nouam cōcipiens·eum ad regiā induxit·ro
gās vt ꝓ ea oraret·quatin? de edita ple & libera
ta cōiuge·d uplex p illum gaudiū obtineret Tunc
uir dei fuſa oratōne quod petebat obtinuit Et ob
latis ei copioſis muneribus cūcta reſpuit· hoc ſo
lum a rege poſtulās·vt ſibi et poſteris ſuis deo ꝑ
uituris tātum de nemore illo daret·quātum ipſe
nocte cum aſino circūiret·Cōſtructo itaqz mona
ſterio ſtrictiſſime deo viuens·duos ſecum mona
chos habuit·Et quia aqua vno ab eis miliario lō
ge erat·puteo quem foderant aquā pcibus venire
faciens·locum ipm nobiliacū ꝓpter regem nobilē
qui locum dederat appellauit·Ibi quoqz tantā cō
tulit deus ei gratiā vt vbi cūqz aliquis nomen ei?
in carcere vel in uinculis inuocaſſet·ſtatim ſolut?
& liber ad eum ueniens·ſuas ei cathenas & cōpe
des pſentaret·Huiuſmōi plures cum eo impetu
um remanebāt·& qui male aliena rapuerāt·iam ꝺ
ſuo laboze etiam alios ſuſtentabāt Septem quoqz
familie de genere eius ad euz venerūt·& diſtribu
to ſingulis nemore·ibi cum ipo manentes exem=
plo ſuo plurimos attraxerūt· ¶ XII ¶ De obitu
ipſi? et miraculis ſequentibus·

POſtq̄ autem in pace quieuit·& in loco illo
vbi pmū ſepultus eſt miracla multa fecit·
reuelatū eſt clericis illius eccleſie· ut ali=
bi eccleſiam fabzicarent·& ibi cozpus ſācti leonar
di honorifice trāſportarent·At illi pacto in orati
one triduāo ieiunio·tercia nocte pſpiciētes ·totā
pumciam imenſa luce fulgentem viderunt·pter il
lum locū vbi cozpus trāſponere debuerūt·Ibiqz
trāſlatus·infinita circa incarceratos et cōpeditos
miracula faciens·quāti apud deum meriti ſit mō=
ſtrat·Vicecomes lemonicenſiū quādam maximaz
cathenā fecerat·q̄ ad terrozem malozū ita in cip=
po ſue turris cōfixerat q reliquū cathene fozis p
mimens·ad omnem aeris intempiem quēcūqz tene
bat·mille quaſi mortibus exponebat·Tūc accidit
q quidam ſeruus ſācti leonardi in ea ſine culpa li
gatus·cum iam incipet mori ſānctum leonardum
rogauit·ut qui extraneos abſoluebat·ſeruo ſuo in
iuſte moziēti miſericozditer ſubueniret· Statim
ſānctus leonardus in alba veſte apparens impera
uit vt ſurgeret·& pēuntē ſubſequens cathenam
illaz ad ſuā eccleſiā baiularet·Quod et fecit·et ad
laudem dei videntes hoc plurimos excitauit Qui
dam pegrinus a ſācto leonardo rediens·in aruer
nia captus ē et·querenti cur innocentem in carce
re cōcluſiſſent·reſponderūt·q̄ niſi ſe copioſe rdi
meret non exiret·Sequenti nocte domino caſtel=
li ſānctus leonardus apparuit·& ut pergnū ſuuz
innocentē abire pmitteret imperauit·Sed ille ma
ne euigilans et viſionez quaſi ſomniū puipendēs
de ſācti impio nichil fecit·Altera nocte ſimiliter
ſōniauit·et tamen ꝓpter hoc hominē non laxauit
Tercia nocte ſanctus leonard? pegrinū arripiēs·
extra opidum deduxit·et ſtatim turris cū media
pte caſtelli cozruens oppreſſis plurimis·ſolū pzin
cipem ad ſui cōfuſionem fractis cruribus reſerua
uit·In britānia ſimiliter quidā tenebatur·ſed tam
ſāctum leonardū ut ſibi ſuccurreret cōtinue pca=
batur Vnde ipſe ſānctus in medio carcere ſtatim
affuit·& palam cuſtodibus hominē ſic abſoluit q
impoſita ei cathena quā ad eccleſiā ſuam fēret·ma
nu ꝓpria p mediū illorum deduxit· ¶ XIIII
¶ Qualiter lodoneus auxilij dei ſignis animatus
de gothis triūphauit· ¶ Gregozius thuro·

QVm aūt veniſſet rex lodoneus piſins·ait
ad regiā et ad populū ſuū· Satis michi
durum uidetur q gothi arriani· ptez gal
liaz optimā tenent· Eamus igitur·& cum dei gra
tia eijciamus eos ꝺ terra ·Cui regina ait·Faciam?
eccleſiā in honore beati petri apli·ut ī bello ſit au
xiliatoz tibi Tunc rex in directū ꝓiecit a ſe bipen
nem ſuam·et dixit·Hic fiet eccleſia beatoz̄ apo=
ſtoloz̄·dum auxiliāte deo reuertemur· Cōmouit
hinc rex cūctum exercitum ſuū frācoz̄·et picta
uos direxit·Ibi enim alaricus rex gothoz̄ cōmoā
batur·At vero cum multa ps hoſtiū p territoziū
thuroñ·ciuitatis trāſiret·pcepit rex p reuerentia
ſācti martini·ut nichil aliud niſi herbā pſumerēt·
accipere ad eoz̄ equos ſuſtentādos· Direxit ita
qz nūcios rex ad beati martini baſilicā cum mune
ribus multis·et equū ſuum quem amabat pl'imū
& ait·Ite & forſitan aliquid victozie ex ſancto
ſermone accipietis a ſāctis ſcripturis· Tunc datis
muneribus nuncijs dixit·Si tu domie adiutoz mi
chi es·et gentem hanc incredulā meis manib? tra
dideris·in īgreſſu baſilice ſācti martini dīgt? eſto
michi reuelare· Veniētibus aūt pueris eius ad be
ati martini eccleſiā·cum ipa limina introiſſent·pri
micerius eccleſie hāc antiphonam impoſuit dicēs
Precinxiſti me virtute ad bellum ꝛc· Quā vocem
pſallemtiū ut audirent·deo gratias agētes·dimiſ
ſis muneribus cū letitia anūciauerūt regi·Cū ve
niſſet aūt rex ad fluuium uincennaz cum exercitu
ſuo·in quo loco eum uadare deberet non inuenie:
bat·inūdauerat enim a multitudine pluuiaz·De
pcatuſqz eſt dominū vt vadum illi oſtenderet·Et
nocte illa ibidem fuit Mane autem facto cēua mi
re magnitudinis eos domini nutu pcedēte· vadū
oſtendit· Illaqz vadante ,populus quoqz ſequēs
vadauit· Veniente vero rege apud pictauos·dū
pcul ab eccleſia ſācti hilarij tentoziā fixiſſet·ea no
cte farus igneus ex ea uiſus eſt exiſſe·apparuit nē
pe ſuper ipa tentoziā in auxilium lodoneo regi cū
virtute beati hilarij· Precepit ergo rex exercitui
ſuo ut nec cibum nec quippiā ſtipendij de pago ip
ſo accipent neqz etiam ſpolia· Tunc foztiter dimi
cauit cum rege gothoz̄ in cāpo vagladinſe ſuper
fluuium cliuum·miliario decīo ab vrbe pictaua
Illiſqz inter ſe pugnātibus·gothi cum rege ſuo ni
mis colliſi·terga uerterunt·et lodone? rex victoz
extitit·Deinde thuroñ·ciuitatem reuerſus· mul
ta munera baſilice beati martini tribuit·Equū ue
ro quem antea ad ipſum eccleſiam trāſmiſerat·rci
pere voluit ab illis matricularijs datis ꝓ eo argē
ti ſolidis centum·Quibus datis·equus ille nulla
tenus ſe mouit·At ille ait· Date alios centum ſo
lidos·Cunqz dediſſent ſtatim equus ſolut? ab ijt
Tunc cum letitia rex ait· Vere beatus martinus
bonus eſt in auxilio·ſed carus ī negocio· Ab ana
ſtaſio imperatoze accipiebat tunc codicillos lodo
neus rex in baſilica ſancti martini Qui cozona au
rea in capite ſuo impoſita·aſcenſo equo aurum et

argentum in atrio quod est inter ciuitatem et ecclesiam beati martini · pśente populo multū erogauit manu ꝓpria ¶ XIIII ¶ De symacho patricio boecij socero et dictis eius · ¶ Sigibertus ·

EOdem tempore symachus patricius rēpublicam illustrauit · & cum eo gener eius boecius uir cōsularis · cōspicuus in vtraq; lingua · eruditōne omniū liberaliū artiuz · quas pene omnes a greco in latinū trāstulit & exposuit ·

¶ Actor · Scripsit aūt simachus epl'aruz librum vnum · de quo paucas istas notabiles sententi olas hic excerptas subieci · Omnis ostentatō nō careret suspitōne mendacij · quia quidquid assumiē ꝓ priū nō putatur · Facit affectio tenerior vt sit grela ꝓcliuior · Mollis est animus diligētis · et ad omnem sensum doloris arguiē · Si negligentius tractes cito marcescit vt rosa · si durius teneas liquescit ut liliū · Letitia loquax res est · atq; ostētatrix sui · Semper natura gaudet equalib? · & famil·are sibi est omne quod simile est · Natura rerū est · vt qui balbuti ūt plus loquātur · affectant enim copiam sermonis pudore defectus · Quorū mens honesta est imbecilla frons est · Iusta cōiectura est q̄ de amicorū pondere et estimatōne colligiē · Pro optimis viris quisq; interuenit · non magis illorū videtur iuuare omodum · q̄ suū cōmendare iudicium · Leuatur egritudine animus · quotiens ī officia amica dirigitur · Minus est alienā sententiā sp nere · q̄ a ꝓpria discrepare · Odiui puo corpe longa uelamina · Illa vestis decenter induitur · que ñ trahit puluerem · nec in humum dimissa calcatur · Scio senes ad capescendū laborem segnes fieri · sz quia crescūt vicia cum tempe · aptius est negocijs itimādis viue uocis iudiciū · Supuacanei laboris est cōmendare cōspicuos · vt sine sole positis facē ꝑferas · Ex meo animo metior amicicią non posse sentire officiorū facietatem In re apta piget esse ꝓlixum · in arduis aūt rebus multū valet longior diligentia · Reuera omnis affectio impatiens est · etiam iuste & legitime tarditatis · Mediocribus scriptis amicorum benignitas scit fauere · aliorū autē inuidia nescit ignoscere Patriā ḋfectu alimentorz laborantem piculosū est inhabitare · crudele et impium deserere · Non deest nobis usus aduersa tolerāoi · nā crebro ictum fortune ferre didicimus · Sicut in vestitu hominū ceteroq; vite cultu · loco ac tempi apta sumūtur · ita ingeniorū varietas in familiaribus scriptis negligentiā quandam debet imitari · ī forensibus aūt acuere arma facūdie · Bonis familiare est studia bona cumulare · quoz gratiā sentiunt non pire · ¶ XV ¶ De scriptis boecij et quibusdā dictis eius ·

BOecius quoq; multa cōposuit · Tempore nāq; eius vt legitur exorta est heresis de trimitate · sed ipe cōgregata omni synodo se subtraxit · ne sibi ꝓpter facūdiam eloquentie causę imponerent agende · Ob quā causam cū suspectus a xp̄icolis habereē · cōposuit contra ipos hereticos de sācta trimitate librum vnū · Quādo autem rex gothorū theodoricus romanā rempublicam armis inuasit · boecius plus omnib? ei r̄stitit postmodū apud eū accusatus · q̄ solicite laboraēt vt senatum et rempublicā ab eius manibus eriperet · cum plurib? alijs ꝓscriptus atq; in exiliū missus · papie incarceratꝰ est · In carcere aūt positus quasi de graui glorie ac rerū mutatōne doleret · ut cōsolatōnis medicinas tanto doloꝛi non tā sibi q̄

alijs quereret · librū edidit de cōsolatōne pḧie · ostendens gloriā & dignitatem ceteraq; terrena nō vera bona · sed nichil esse · & ideo nulli appetenda esse · nec de eorū amissione dolendū · vel adeptione gaudendū · Tādem vero longo exilio fatigatꝰ · ab ipo theodorico pemptus est · Anno dommi quingentesimo · xxj · secūdum cronica · preter hec etiaz que p̄dicta sūt inueniē scripsisse librū de disciplia scolariū · & librū de musica · de logica vero libros topicoz et diuisionū · libros eē cathegoricorū silogismoz & ypotheticorū · et cōmenta sup aristotelis libros et alia plura · de quibus ad pśens hic insere re placuit hec pauca moralia · ¶ Boecius in libro cathegoricorum silogismorū · Nemo si quid in puerilib? discipls accepit · id sacrosāctum iudicet · quādoq̄dem res teneris auribus accomodatas · senior pḧie tractatus elimināt ¶ Idem in libro ypotheticorū secūdo · Nullū bonum est quod nō pulcꝰ eluceſcat · si plurimorū noticia cō pbetur · Hoc in se obtinet ꝓpriū munus amicicia · vt nolit habere solitariae cogitatōnes · nam quod honeste quisq; cogitat nulli ꝓmpti? q̄ ei quem diligit cōfitetur · ¶ Idem in libro diuisionum · Quis hoc nō videat plurimū ad bonarū artiū valere defectuz · si apud mentes hoīm nūq̄ sit despatio displicendi ·

¶ XVI ¶ Iterum de dictis eiusdem · ¶ Idem ī libro de cōsolatōne philosophie primo ·

SOrs hominū felix que se nec dulcib? ānis Ingerit · & mestis sepe vocata venit Quid me felicem totiens iactastis amici · Qui cecidit · stabili non erat ille gradu · Studia pḧoz infructuosis affectuū spinis · vberē fructib? rationis segetem necant · hoīmq; mentes assuefaciunt morbo non liberāt que dolores eius nullis fouēt remedijs · sed dulcibus insup alūt venenis · sirenes usq; in exitiū dulces · Talia tibi cōtuleram? arma que nisi prior abiecisses · inuicta te firmitate tuerentur · Stultorū et si numerosus exercitus tamē spernendus est · quia nullo duce regiē · sed errore tātum temere ac passi limphāte raptatur · Si opē medicantis expectas oportet vt vulnus detegas · Hoc cōscientie libertas habet · ꝓtuendo iure · spreta a me potentiū semper offensio · Minuit se quo dāmodo ꝓbantis cōscientie secretū · quotiēs ostēdendo quis factū recipit fame p̄cium · Vltimam hanc dixerim aduerse fortune sarcinā · q̄ dū miseris aliquod crimen affigitur · que ꝑferunt meruisse credūtur Quātas rerum lubrica uexat fortuna uices · Premit īsōtes debita sceleri noxia pena · Ac puersi residenꝰ celso mores solio sāctaq; calcāt · latet obscuris cōdita virtus clara tenebris · Nubib? atris cōdita nullū fundere possunt sidera lumen · Tu quoq; si vis lumine claro cernere verum · tramite recto carpe callez · gaudia pelle · spemq; fugato · pelle timorem nec dolor assit · Nubila mens est uinctaq; frenis · hec vbi regnant ¶ XVII

¶ Adhuc de eodem · ¶ Idem in libro secūdo

OMnis subita rerū mutatō · non sine quasi quodam fluctu cōtingit animoz An p̄cō sam estimet quis felicitatem habiturā · an cara sit fortuna pśens nec manendi fida · & cū discesserit alatura merorem · Nō qd ante oculos situ est sufficit intueri · Rerum exitus prudentia metitur · Quis enim est tam cōposite felicitatis ut nō aliqua ex pte cum status sui qualitate rixetur Nemo facile cum fortune sue felicitate cōcordat · Inē enim aliqd singulis · quod inexptus ignoēt · expt?

exhorreat · Adde ꝙ felicissimi cuiusꝙ delicatissiꝰ sensus est · & nisi ad nutum cūcta suppetāt · omīs aduersitatis insolens · minimis quibusꝙ ꝓsternīē adeoꝙ pexigua sunt que fortunatissimis sūmam beatitudinis detrahunt · Locus iste quem exilium vocas · incolentibus patria est · Adeo nichil est miserum nisi cū putes · cōtraꝙ beata sors omnis est equanimitate tolerātis · Quis enim est ille tā felix qui cum deverit impatientie manus · statum suum mutari non optet · Paucis minimisꝙ natura contenta est · cuius satietatem si supfluis urgere velis aut iniocūdum quod infuderis fiet · aut noxium · Pluribus adminiculis opus est · ad tuendā p̄ciose suppellectilis varietatē · Verūꝙ illud est pmultis indigere · qui pmulta possident · cōtraꝙ minimis q̄ abūdātiā suā nāe nc̄te n̄ ābit? supfluitate metiunt̄ Cetera aīalia suis finibus cōtenta sūt vos autem deo mente cōsimiles a rebus infimis excellentis nature oznamenta cāptatis · nec intelligitis q̄n tam cōditori vestro faciatis iniuriā · Ille genus humanū terrenis omnibus p̄stare voluit · vos dignitatem vestram infra infima queꝙ detruditis · naꝙ si omne cuiusꝙ bonū · eo cuius est cōstat esse p̄ciosius · cum vilissima rerū vestra bona esse iudicatis eisdem vosmetip̄os vestra estimatōne sūmittitis · In omni aduersitate fortune infelicissimū infortunij genus est fuisse felicem Quā multis amaritudinibꝰ hūane felicitatis respsa est dulcedo · que & si fruenti iocūda videatur · tamen quo minus cū velit abeat retineri non potest · Liquet igitur q̄ sit mortaliū rerum misera beatitudo · que nec apud eq̄nimos ꝓpetua durat · nec anxios tota dilectat · Diuitie magis effundendo q̄ coaceruādo nitent · Tunc enim p̄cioſa est pecunia · cum trāslata in alios largiendi usu desinit possideri · Auaricia semp odiosos · claros largitas facit · O angustas inopesꝙ diuitias · quas nec habere totas pluribus licet & ad quemlibet sine ceterorū pauptate non ueniunt.

XVIII Adhuc de eodem ·

Vmane nature ista cōditō est · vt tunc enī ceteris rebus cuꝙ se cognoscit excellat eadem tamen ī bestias redigatur · si se nosse desierit · Nam ceteris animalibus sese ignorare nature est · hominibus vicō venit · Tu qui nunc contum gladiūꝙ solicitus ptimescis · si uie huius callem vacuus viator intrasses · corā latrone cātares O p̄clara opū mortaliū beatitudo · quā q̄ adept? fuerit securus esse desistit · Non virtutibus ex dignitate · sed ex virtute dignitatib? honor accedit & collata imꝓbis dignitas · non modo non efficit dignos · sed ꝓdit poti? & ostentat indignos · Nos nisi ad populares aures ianesꝙ rumores recte facere nescimus · & relicta cōscientie virtutis p̄stantia de alienis p̄mia ꝟmunculis captam? · Quidam cum adorsus esset cōtumelijs quēdam qui non advere virtutis usum sed ad supbā gloriā falsū sibi nomen phi induerat · adiecit iam se sciturum an ille philosophus esset · videlicet si illatas iniurias patienter toleraret · Tum ille patientiā parūp assumpsit · acceptaꝙ cōtumelia · velut insultās iam tandem inquit phim me esse intelligis · At alter nimiū mordaciter · Intellexrā inquit si tacuisses · Fugare indigentiā copia querimus · ad hoc nobis incōtrarium cedit · quippe pluribꝰ adminiculis opꝰ est · ad tuendam p̄cioſe suppellectilis varietatem · verūꝙ illud est pmultis īdigere · qui ꝓmulta possident · Mors spernit altam gloziā · inuoluit humi le piter & celsum caput · eqūatꝙ sūmis infima · Ego plus hominibus reor aduersā q̄ ꝓsperam ꝓ desse fortunā · Illa semper spēm felicitatis blanda mentitur hec semper vera est · Illa fallit · hec īstruit · Postremo felix a vero bono blādimentis deuios ducit · aduersa plerūꝙ ad vera bona reducens vnco retrahit · An hoc etiam inter minima estimā dū putas · ꝙ amicorū tibi fideliū mentes hec aspa hec horribilis detegit · hec tibi certos sodaliū vultus ābiguosꝙ secernit · Illa discedens suos aufēt tuos relinquit · Felix nimiū prior etas Cōtēta fīd libus aruis · Nec inerti ꝓita luxu Facili que sera solebat Ieiunia soluere glande Nō bachica munera norat Liq̄do cōfundere melle Nec lucida velle ra serū tirio miscere veneno · Somnos dabat hēba salubres · Potū quoꝙ lubricus amnis · Vmbras altissima pmus Vtimā modo nostra redirent In mores tempa prīscos · Sꝫ seuior ignib? ethne Feruēs amor aroꝫ habendi Heu ꝓmus quis fuit ille Auri q̄ p̄dera tecti Gēmasꝙ latere volentes · Preciosa picula fodit · Si nūc inter mures uideres vnū aliquem ius ac potestatem p̄ ceteris vendicātem quanto moueris cachīno · Quid vero si corpus spectes imbecillius homine repire queas · Nemo autem in quēpiā ius aliquod nisi in solum corp? · & quod infra corpus ē (fortunā loquor) exēcere potest Omnia fortune bona ad īꝓbissimū quēqꝙ veriora ꝓueniunt · & collata imꝓbis dignitas n̄ modo efficit dignos · sed ꝓdit potius & ostentat indignos ·

XIX De eodem in libro tercio ·

OMnis mortaliū cuā quāmltipliciū studiorum labor exercet · diuerso quidem calle ꝓcedit · sed ad vnū tamen beatitudīs fontem nititur ꝓuenire · quo quis adepto nichil vltra desiderare queat · ē enim cūcta intra se bona continens · Liquet ergo beatitudinem esse statū bonorum oīm cōgregatōne pfectū · Quem ut diximus mortales omnes diuerso tramite adipisci conātur · Est enim hoīm mentibus veri boni naturalit̄ īsita cupiditas · sed ad falsa deui? error adducit · Nature quidem minimū · auaricie vero nichil satis ē · Regum familiares · regia potestas sepe incolumis sepe elapsa ꝓsternit · Quem felicitas amicū fecit · infelicitas inimicum facet · Nulla pestis efficacior ad nocendum q̄ familiaris īimicus Si tuā non habes · splendidū te aliena claritudo non efficit · Voluptatum appetentia est plena anxietatis · sacietas vero penitentie · Pecuniā ne cōgerere conaberis · at ne eripies habēti · Dignitatib? fulgere vis · dāti supplicabis · & q̄ p̄ire ceteros honore cupis poscendi humilitate vilesces · Potentiā ne desideras subiectorū insidijs obnoxi? piculis subiacēb Gloriam petis · sed p̄ aspa queꝙ distractus securus esse desistes · Voluptariā vitam degis · quis n̄ spnat & abijciat vilissime rei · s · corporis seruitium · Quis legem det amātibus · maior lex amor est sibi Quod quisꝙ p̄ ceteris petit · hoc sūmum bonum iudicat · Potentem cēses q̄ satellite latus ambit q̄ quos terret ipe plus metuit · Tragicus exclamat O doxa doxa · que mentibus hominū nichil alid facta es q̄ aurium inflatō magna · Qui falso p̄dicāt suis ipī necesse est laudibus erubescant · Si voluptas corporalis beatum facit · beatiores sūt pecudes hominibus · quarū omnis ad explendā corporalem lasciuiam festinat intentio · O qui perpetua mundū ratōe gubernas Terrarū celiqꝙ sator · qui tēpus ab euo iubes Stabilisꝙ manēs das cūcta

mouere·pulcrum pulcerrimus ipe mundū·Mente gerens·qui numeris elementa ligas·Nichil est quod non omnipotens.sed malū facere nō potest ergo malū nichil est· ¶ XX· ¶ De eodem·

¶ Idem in quarto libro·

IMpante florentez nequitia virtus nō solum pmio caret·verū etiā sceleratoz pedibus subiecta calcatur·Qui virtute deserta homo esse desinit·cum in diuinā cōditōnez trāsire non possit uertitur in beluā·Eorū qui in possessione vel in pfectu vel adeptione virtutis sūt· omnem quecūqz sit bonā iudico·in impbitate uero manentibus omnem pessimā esse fortunā Sicut pbis pbitas ipa pmium est· ita impbis nequitia ipa suppliciū·Miserum est voluisse prava· potuisse miserius· sine quo voluntatis misere languet effectus·Triplici ergo vrgentur infortunio q̄ sceleus volunt possūt pficiunt Et si nequicia miseros facē·miseriores fit necē ē diuēnioz nequā Infelicōres sunt mali impuniti q̄ supplicia luentes·q̄uis ī eorum supplicio nulla spes correctōnis·null? respectus habeatur exempli Nā pena ratōe iusticie bona est·impunitas merito iniquitatis mala·Mali similes sunt auibus·quaz intuitum nox illuminat· dies cecat·Illata iniuria non accipientis·sed inferentis miseria est· ¶ Idem in libro quinto Qui recto celum vultu petis·Erigisqz frontē ī sublime feras animū quoqz·Ne grauata pessum·Inferior sidat mēs·corpe celsi? eleuato·Eternitas ē intēmiabilis vite tota sil' & pfecta possessio·Magna vob si dissimilare non vultis indita est necessitas pbitatis·cum ante oculos agitis iudicis cūcta cernētis· ¶ XXI· ¶ De sācto seuerino abbate agauēsi· ¶ Ex gestis eius·

QVm autem lodoneus iā p annos·xxv·regni frācoz̄ apicem gubernaret·subito febrili doloze correptus· cum a nullo medicoz̄ sanari posset·audiuit famā sācti seuerini abbatis agauensiū monasterij qō ab incolis loci multis signoz̄ titulis insignis habereē.eūqz ad se accedere p nūciū suppliciter rogauit·Qui deuotus & benignus ad eum accessit·eūqz pcibus suis ab infirmitate sua diutina liberauit Porzo p aliqō temporis spaciū cum illo manens·multos de domo eius simul & de pisiaca plebe·diuersis calamitatib? oppressos·ad sanitatem sacris oratōnib? reformabat·claudis videlicet restituens gressū·mutis loquelam cecis lumen·surdis recreabat auditū·immūdos quoqz spūs de corpibus pellens obsessis· pclaris virtutum diuulgabaē titulis· Rex deniqz lodoneus benigno eum poscebat affatu Obsecro inquiens abba pater·accipe pecuniam de thesauro nostro quātūcunqz volueris & eam put libet eroga paupibus· Rei etiaz quicūqz in regno meo carcere recusi p sua detimētur nequitia·tua indulgentia cūcti laxentur·Iubente itaqz rege cuncti in regno suo pāduntur carceres·& inumera eoz̄ multitudo qui diuersis erant cruciatib? afficiēdi· & morte debita puniendi·beati seuerini aduentu letabūdi egredientes·soluūtur ab omni tormēto rum genere·Cum aūt obitū suum appinquare cognosceret·sicut ei ostensū fuerat ab angelo·ab urbe pisius pmouens ad montem quē castrū nanconis vocāt puenit·in cuius vertice erat oratozium in quo duo pbiteri deo seruiebāt·Quibus corp? suū cōmendauit sepeliendū·sicut ei fuerat reuelatum ab āgelo·A quibus honorifice susceptꝰ·inte sacra eoz̄ colloquia spūm exalauit· Ipa autem hora obitus eius· instar stelle totus lumine circūfusus est locus·Huius festū recolitur·iij· idꝰ februarij· ¶ XXII ¶ De sācto maxencio abbate pictauensi· ¶ Sigibertus·

QVincianus ruthenensis epus·& maxencius pictauensis abbas·hoc tempore m gallia claruerūt· ¶ Ex gestis eiusdem maxēcij·Hic maxencius inter cetera virtutū miracula mortuū suscitare pmeruit·multotiēs aues fere relictis nemoz̄ ramis·in manu eius modo tritici gēna modo panis fragmenta sumebāt·Sepius etiaz visitabaē ab āgelis·adeo ut splendoz cellule ī qua psallens iugiter habitabat·veluti micāciū globꝰ astroz̄ uidentibus ministris vel monachis reluceret·Refectio eius erat panis ordeaceꝰ & aqua· frequenter tamen diuinis dapibus pascebaē ab āgelis·Sic autez oratōnib? icūbebat· ut se icuruā do adinstar camelorū·in eius mēbris velut gibbi apparerent·Quodā tempore estiuo dū monachi īter opa estuātes siti grauarentur·idez vir dei oratōne expleta·baculū quem tenebat ī aruo fixit·& in cōspectu astātium fons viuus deorsū effluxit vnde & monachi deo gratias agentes sitim extinxerūt & multi lāguentes postea sanati sūt· Quo dā tempore frāci cuz gothis cōflictu bellico aduenientes·pcedente eos rege lodoneo·cuz monasterio cui maxencius perat appinquasset·cogitare ceperūt ut illud debellarent·& sāctū virum occiderent·Cūqz suadente dyabolo· vn? ex barbaris manum extenderet·ut eum decollaret·suspenso in aere gladio & man? gladiatoris maniter remānsit extēta·& ceruix sācti viri pmānsit illesa· post paululum aūt cepit scipm dentibus laniare· & pprium corp? crebris vulneribꝰ lacerare· & tādem accensus insania pprius infelix extitit homicida· Reliq̄ vero repente lumminibus sūt cecati·mente turbati vt uix alter alterum recognosceret·Qō cuz ad aures lodonei pueniisset·ad sāctum virū ocius accurrit·seqz psternens humiliter adorauit·& ueniā sibi suisqz postulauit Vir autem deo plenus motꝰ precibus regis·signo crucis sup eos expresso· & eulogiarū ex panis fragmine benedictōne largita·sanitatem intulit·& eos icolumes ad castra redire pmisit·Post hoc quidā segetis cultor cum ad euellendū silicem die dominico pperasset in messē manꝰ eius circūstricta p biennīū pmānsit·ita ut nl' lus medicoz̄ adhibere posset medicinā· Tādem ad virum dei prexit·qui oratōne fusa sanitatē integrā manui eius reddidit Simili modo mulier cū cupiditate stimulāte die dominico fila torq̄ret māꝰ eius inutiles facte sunt·Que ad virū dei prefatū venit·& ille mox p signum sācte crucis eā sanam reddidit Obitum quoqz suum longe āte presciuit & monachis suis·vj·kl'·iunij hora nona diei se ō mūdo trāsiturū indicauit·Quod & ita accidit·ut vir sāctus pdixit· ¶ XXIII ¶ De cōcilio aurelianensi quod pmum fuit in frācia·

PRima synodꝰ a frācis hoc tempore iussu lodonei regis aurelianis habita est·ī qua multa decernūtur ecclesie utilia·Hāc sinodum·xxxij·episcopoz̄ cōgregauit sāctus melanius·qui regi lodoneo familiaris erat·fuitqz actor canonum ibi pmulgatoz̄ sicut in prefatōne eiusdem synodi legitur·Ex cuius decretis sunt ista· Populus a missa non discedat·ātēq̄ messe solēnitas impleatur·& nisi episcopꝰ fuerit benedictōez

accipiat sacerdotis· Rogatones ãte ascensionem domini ab omnibus ecclesijs placuit celebrari· ita ut triduanũ ieiuniũ p̃mittatur· p quod triduũ seruí & ãcille ab omni opere relaxentur· quo magis plebs vniuersa cõueniat· Quo triduo omnes abstineãt· vt q̃dragesimalibus cibis vtantur· Clerici uero qui ad hoc opus sãctum adesse cõtempserit secũdum arbitrium episcopi ecclesie suscipiãt disciplinã· Si clericus monachus scolaris· diuinationes vel auguria crediderit· vel sortes quas mentiuntur esse sãctorum quibuslibet putauerint ītimãdas· cum his qui eis credũt ab ecclesie cõmunione pellãtur· Epõ si infirmitate non fuerit impedit? ecclesie cui pximus fuerit die dominico deesse nõ liceat· Hec & alia plura ibidem ecclesie vtilia· ut dictum est· autore sãcto melanio redonensi decreta sunt ¶ XXIIII ¶ De sãcto melanio redonẽsi ¶ Ex gestis eius·

FVit aũt sãctus melanius de venetensi parochia· de villa placio nobilis genere· forma p̃cipuus· corpe castus cuius consilio rex lodoneus paupes alebat· & sãctos honorabat Hic habuit aliquãdo dyabolũ obuiũ ī specie thauri cornutum· Quem interrogãs sãctus quo iret· respõdit ille· Ad fratres vado· potionem eis dare Et mox iuit sãctus ad oratoriũ suum· Dyabolus aũt vnum de seniorib⁹ haurientem aquã ingressus est· Quem cũ vexaret· sãctus uexato alapam dedit· & demonem excussit tãteq; virtutis erat· vt demões ãte illũ celare se ñ auderẽt Quadã die cõuenerũt apud andegauis sãctus melani? & sanctus albinus· & sãctus victor· sãctus marsus· atq; lautonus· Quibus cũ eulogiã dedisset sãct? melanius & omnes accepissent· sãctus marsus tenuit eulogiã· & in sinum suũ cadere p̃misit· q̃ uersa est in cingulũ serpentis· Quod ille sentiens· cucurrit ad pedes sãcti melanij· Quem ille misit ad sãctum albinũ· ut cõfiteretur quod fecerat· Sanctus aũt albinus misit ip̃m ad sãctum victorem cenomãnis· qui remisit eum ad sãctum melanium redonis· Qui orans fudit sup eum benedictionẽ· & uersus est serpens in p̃stinã eulogiaz· Et ita cõmunicatus est beatus marsus a beato melanio Idẽ sãctus melanius oratoriũ suum quod dicit placõ manibus ap̃ostolis fabricauit· Sanctus albinus & nicetor & lautonius & marsus· admoniti sunt p angelicam visionem ire ad corpus eius mortui custodiendũ· Quod dũ deferrent nauigando· p vicennam ad vrbem redonem· xij· vincti qui tenebant in carcere· in turre iuxta aquam clamauerũt· Sancte melani miserere nobis· Et statim diuisa ẽ turris in duas ptes· a sũmo usq; deorsũ· & sic libeati sũt· In uenetensi pago puerũ mortuũ suscitauit· qui a demonio vexabatur· quem demon seducens & saeuis se eijciendum· in secreto cubiculo laqueo trãsgulauerat· ¶ XXV ¶ De vita sancti arnulfi martiris· ¶ Sigibertus·

HOc tempore sanctus arnulf? · sãcti remigij in baptismo filius in gallia claruit· qui post multos in p̃dicãdo christũ agones· in silua pisiorũ aquilana martirizatus est· ¶ Ex gestis eius· Huius arnulfi pater p̃mo gentilis quiriacus dict? est· mater p̃mo gentilis similiter quiciana· Postea baptizati a sãcto remigio· ille rogacianus· ista eufrosina dicta est· Qui omnia que habebãt in villa reiceste· sãcto remigio tradiderunt Sanct? autem remigius cũ lodoneũ baptizasset· cum omni fr ãcorum exercitu· cõmendauit ei sanctum arnulfũ· Qui lodoneus scaribergam neptẽ suã dedit in uxorem· & eos ambos sãcto remigio tradidit· Quib⁹ ille psuasit· vt virgines p̃manent In quo ap̃posito cũ beatus arnulfus vitã decreuisset finire· facta est ad eum vox de celo in somnis dicens· Si quis non renũciat omnib⁹· que possidet non potest esse me? discipulus· Et itez Si vis pfect? esse· vade & vẽde omnia que habes & da pauperibus· & veni· & sequere me· & habebis thesaurũ in celo· Qui statim expgefactus cũ sũma festinatõe abijt remis ad sãctuz remigiũ & ei? fidi spõsã suam credens· & testamento suo omnia relinquens viaticũ petijt et accepit· In pegrinatõe sua· xxvij· annos in laicali habitu p̃fecit Apud rauennaz die dominica post matutinas sol? remã erat in ecclesia ad orandũ· vbi cuiusdã peccatoris aĩma quam dyabolus ad infernũ trahebat exutam a corpore cepit clamare· Sãcte arnulfe dei electe succurre· et hos impetus inimicor⁹ cõprime Tũc ille his fletibus cõmot? · flẽs largissime orauit· & anima ad corp? rediit· & homo reuixit· et cuius meritis saluat? fuerit indicauit· et q ipse essz arnulfus pegrinus clara voce p̃sentibus patefecit· Statim sãct? ap̃ter inanem gloriã fugiendã fugit ad sãctum remigiũ· Veniens autem sup secanam fluuiũ ad locum cui cella nomen est obuuiũ habuit quendam mortuũ in feretro Orauit sãctus et ille resurrexit quem secũ adduxit ad sãctum remigium· Sãctus aũt remigius suã uxorem ei reddidit· Beat? autẽ arnulfus fugiens populũ remensem· itz pegrinatõnem arripuit· venitq; causa orãdi tholosam ad sãctum saturninũ· et pictauis ad sãctum hilariũ· et deinde turonis ad sãctum martinũ· Ibi angelo reuelante factus est ep̃? · Vbi dum quadaz nocte inciper ad vigilias· domine labia mea aperies et clerici obdormirent· et nemo esset qui respõderet, angelus subiũxit· et os meũ anũciabit laudem tuam· ¶ XXVI ¶ De martirio sãcti sigismundi regis· ¶ Sigibertus·

EO tẽpore sigismũdus mortuo patre suo gondobaudo regnauit in burgũdia· Lodoneus autem regno frãcorũ per omnes gallias dilatato· et legitime et pacifice cõfirmato· mortuus est· et pisius in basilica sancti petri apli quam ipse et regina lotildis edificauerũt sepultus est· ¶ Gregorius turonensis in historia francorum · Igitur post mortem lodonei regis· iiij· filij eius videlicet theodoric? lodomiris· hildebertus· & lotharius regnum eius inter se diuiserũt equaliter· Habebat quoq; tũc theodoricus filiũ nomine theobertum strennuũ et vtilem Eleuatiq; sũt in potẽtia magna· Amalaricus quoq; filius alarici gothorum regis· sororem ad cõiugiũ sibi petijt a supradictis fratribus· et obtinuit· In diebus illis lotildis regina pisius ueniens· rogauit filios suos· vt iniuriã eius indignantes· patris et matris sue mortem vindicarent· Qui in ira magna cõmoti· cũ exercitu magno burgũdiaz petierunt· cõtra sigismũdus et godomarũ reges filios gondobaudi · Tũc temporis· edificauit sigismũdus rex monasteriũ sanctorum martirum agaunensiũ in burgundia sancti mauricij cum socijs· sex milium· dc· vj· martiruz Cõmoto igit ẽ exercitu burgũdionũ cõtra lodomirem regem et hildebertum et lotharium fratres· filios lodonei illisq; inter se pugnantib⁹ burgũdones sũt cesi cũ godomaro· Sigismũd⁹ vero

dum ad sanctos agaunēses fugeret · insecutus est cum lodomaris et cōprehendit eum et uxorem ei? et filios · captosq; in pagum aurelianensez eos adduxit · atq; in carcerem intrusit · Beatus aūt auit? qui erat tunc sāctus dei abbas in aurelianis ciuitate · deprecabatur lodomarem vt non occidēt eos Sed iste nolebat eum audire · Interfecit autē ipm & uxorem eius et filios · piecitq; in puteū · in loco qui dicitur colūna uico ¶ Sigibertus Hic sigis mūdus filium suū sigericum pemerat · malo nouē ce illius usus cōsilio Qui cōpetenti penitentie se adijciens · et martiribus agaunensib? se totum deuouens · q; dignus fuerit venia · testatur crebra p? mortem eius p eum multis cōcessa sanitatū gratia et p eum febricitātibus indulta curatio · ¶ Actor Huius festū recolitur · iij · kl' maij · ¶ XXVII

¶ De hormisda papa et interitu anastasij imperatoris · ¶ Sigibertus ·

POst symachū papam · hormisda romāe ecclesie quinquagesimus p̄sidet Hic clez cōposuit · et psalmis erudiuit · Hic respectu aplice hūanitatis · grecos cōuictu hereticorū maculatos absoluit p nūcios suos · ¶ Ex libro pontificali · Idem quoq; cum cōsilio regis theodorici · direxit eunodium ep̄m ticinensem · & fortunatū episcopū cathinensem · et uenātiū p̄sbiterū vrbis rome · et vitalem dyaconem sedis aplice · et hilarium notariū · qui euntes ad anastasiū augustum nichil egerunt · Idem secūdo misit eunodiū ip̄m · et pegnum ep̄m mesenensem portātes epl'as cōfortatorias fidei · et cōtestatōnes secretas numero · xix · & textum libelli · In quo libello noluit cōsentire anastasius augustus · quia ip̄e in heresi euticiana communis erat · voluit itaq; legatos p remuneratōnē corrūpēre · legati vero sedis aplice cōtemptu anastasio augusto nl'atī? p̄sētarūt accipē pecunias · nisi satisfactōnem sedis aplice oparetur · Tunc imperator repletus furia · eiecit eos p posticulam · & imposuit eos in nauem piculosā cū militib? & magistratibus et prefectis eliodoro et demetriano · qui & hoc dedit in mādatis · ut nullam ciuitatem ingrederentur · furoreq; repletus anastasi? cōtra papā hormisdā · inter alia fatua sua hoc scripsit dicens · Nos iubere uolumus non nobis iuberi · Eodem tempe nutu diuinitatis pcussus est anastasi? imperator fulmine diuino & obijt · ¶ XXVIII

¶ De eunodio ticinensi epō et dictis eius ·
Ex decretis yuonis carnotensis ·

NIcolaus papa michabeli augusto · Magn? inquit cōfessor xp̄i eunodius ticinēsis episcopus · qui ab hormisda aplice memorie cōstātinopolim missus · inumeras miserias a grecorum vesania p xp̄i fide & statu ecclesie non semel ptulit ¶ Iohānes · viij · bertini abbati · Absit a pijs mentibus quid de romani culmimis pontifice sinistrum sentire · cū beato eunodio cōfessore ticinēsis vrbis ante scribente doceamur quia de? omnipotens aut claros ad tāta fastigia erigit · aut certe quos eligit illustrat ¶ Synodus simachi pape Synodus dixit · Ea que in libello quem eunodius s vestra auctoritate cōscripsit sicut in nostra p̄sentia relecta sunt · ut ꝓximis manibus roborenē rogamus · atq; imppetuū cōseruentur · sicut p̄dictuz ē · vestra auctoritate aplica firmenē · Symachus respondit · fiat · ¶ Actor · Ex libro eunodij paucos flores · morales excerptos hic supposui ¶ Eunodius · Superflua scribere res iactātie est necessaria reticere cōtemptus · Amica est homini ad genitale solum reuertenti semp hilaritas · Male primax (ō us) liuoris obloq uēdi fomitem ō loco glorie quenit · Exultatō eloquentiā dat · quā ingeniū negat · Ira iusto liberior · suum plusq; alios lacessit actorem · Liberior iusto laudatō tātum glorie decēpit quātum falsitatis adiecerit · fit enim vana narratō que ex mendacijs crescit · Artiū mater est instātia · nouerca eruditōnis negligentia · Argumentū est nil merentis rogare diu Supni beneficij uix dino scitur qualitas dum tenetur · postq; migrauerint cupita dulcescūt · Nisi vires estimes dū aggredeis sarcimā subiacebis Nemo in altero mores āplexat nisi quos in se formauerit ¶ XXIX ¶ De imperio iustini seniorīs et de sācta brigida

¶ Sigibertus ·

POst anastasiū impauit iustin? senior ānis x · Cepit āno domini · d · xviij · mūdi scilicz quartimillesimo · cccc · lxxxj · Hugo tamen aliter dicit sic · Iustinus igit̄ senior xp̄ianissimus impator · anastasio p̄fido succedens in regno āno incarnatōnis diuine · d · & · xj · impauit ānis · xxiij · Ad hunc misit hormisda venerabilis papa in vrbe regia sāctum germanū capuanū ep̄m · & iohannem & blādimū p̄sbiteros · felicem quoq; & diocorum dyacones · necnō et petrū notariū · ut episcopos quos anastasius p catholica exiliauerat · fide · ad ꝓprias reuocaret ecclesias Quos omnes cū grādi letitia suscepit clementissimus impator · & remisit honorabiliter · ¶ Sigibertus · Eo quoq; tempore virgo dei brigida obijt in scotia · scilicet āno p̄mo iustini seniorīs · ¶ Ex gestis eius · Hec de xp̄ianis ac nobilibus parentib? orta in scotia · a puericia bonarū rerum studijs moleuit · pudicicie & sobrietati semper intenta · & semper de bonis ad meliora crescens · & ab ip̄a puellari etate ūtutū signis extitit ad mirāda Cū a matre sua trāsmissa esset vt de vaccarū lacte butirū cōgregaret & ad pondus redderet · sicut alie puelle in illis regionibus facere solebāt · hec iā tunc hospitalis uirgo magis volens obedire deo q̄ hominib? · pauperibus & hospitib? tā lac q̄ butiz largiter distribuere cepit · Et cum tempus aduenisset vt oīes rōderent fructū vaccaz coopatrices eius monstrauerunt opera sua Vētū ē ad brigidā · vt redderet op? suū · Que pauida non habēs quid redderet · quia totū pauperibus erogauerat · timore matris pauida se totum cōuertens ad dominū · cucurrit ad oratōnem quā doī? exaudiuit · & mox p? oratōnem super omnes coopatrices suas · opus suum in butiro āplius abundās matri assignauit ·

XXX ¶ Iterum de miraculis einsdem ·

NOn multo post · cum pentes eā more hūano desponsare voluisset · illa celitus inspirata · virginem castā se uouens & volens exhibere xp̄o · ad ep̄m sāctissimum beate memorie machillā prexit · qui pallium albū & vestem candidā super ip̄ius venerabile caput imposuit · Que corā deo et ep̄o ad altare genua humiliter flectēs et suā virginalem coronā domino offerens · fūdamentum ligneum altaris tetigit · Quod statim viride factum est · et usq; hodie sic virescens lāguores et morbos de fidelibus expellit · Cum aliquando lardum aduenientibus hospitibus in caldaria coxisset · cani adulāti ac flagitāti misericorditer dedit · Et cum lardum de caldaria tractum ac postea hospitibus esset diuisum · plenissime est reptum ac

si non esset dēptū. Aliquādo cōuocauit messores et operarios in messē suā. et facta est dies illa nebulosa et pluuialis valde per circūitum in totam ꝓuintiā. sed in messem eius gutta non cecidit. Cū suas oues aliquādo pasceret in cāpestri. et herboso loco nimia pluuiaꝝ ĩundatōne facta humectis vestibus domū rediit. Et cum radius solaris ꝑ foramina domus intrinsecus intraret. illa vmbrā obtusa oculorū acie arborem fuisse trāsuersā & fixā putans. desup suā vestem cōplutaꝝ posuit. et ita tāꝙ in arbore grandi & firma. in ipō tenui solari radio pependit. Lepsi ab illa flagitabāt cereuisiā. quā cum illa non haberet. videns aquā ad balneapatam. cum virtute fidei benedicens. in optimam cereuisiā cōuertit. & sitientibus abūdanter tribuit. Quidā venit ad eā petens sal. illa lapidem bñdixit & in salem cōuertit. & poscenti tribuit. Ceco nato oculos restituit. ¶ XXXI ¶ Adhuc de eodem.

QVidam fures nequissimi de alia ꝓuincia venientes. & amnem grādem facili meatu pedū egredientes. boues eius furati sūt. Quos eadem reuertentes via. impetus fluminis ĩundatōne subita facta turbauit fures dimersi sunt. boues de manibus eorū liberati loris ad cornua pendentib? ad ꝓpriū armentuꝝ reuersi sunt Quidā ap ferus & singularis & silue strīs. ad gregem porcorū brigide p̄cipiti cursu p uenit. quem illa cernens benedixit. deinde impaui d? ac si familiaris esset cū grege illi? ꝓmāsit. Quidam simplex vulpem vidit ābulantem p regis palatiū. quā nesciens esse domesticā & varijs artib? agilitatis doctā occidit. Quo cognito. rex iussit illum occidi. & uxorem eius & liberos & omnia q̄ habebat in seruitutem redigi. nisi sibi vulpis simíliter docta redderetur. Quod audiēs brigida iūcto curru regem rogatura p planiciem cāpi pgebat viam que ducebat ad palatiū regis. ex intimo corde rogās deum. Statimqꝫ domm? vnaꝫ de feris vulpibus ad eam trāsmisit. que currens p campestria appinquauit currui beate brigide. & leuit se eleuans in currū intrauit. et sub veste beate virginis se cōstituens. māsuete cum ea in curru sedebat. pueniens ad regem brigida rogare cepit. ut q̄ ignorās deliquerat absolueretur. Noluit rex nisi ei vulpes similis restitueretur. Protulit brigida vulpem suā omni callidítatis artificiō. vt prior illa fuerat edoctā. Mirat? rex & eius optimates. iussit illum reū liberū abire. Nō multo post illo liberato. cuꝫ sācta brigida remearet domū vulpes dolosa inter turbas se torquens & callide mouēs aufugit. & capi nō potuit Altera die brigida uidēs anates pectore in aqua natātes. & p aerea interdum volitātes. ad se uenire p̄cepit Et venerunt. Quas aliquādiu manu tāgens & āplectens. redire pmisit. ¶ XXXII ¶ De eodem.

NOuem viri cōsueti erant supstitōne q̄daꝫ nefaria votis et iuramentis constringere se. ꝙ in kl. iulij hominē iugularēt Quib? brigida p̄dicabat. ut ab hoc errore desisterēt. Noluerūt. nisi ꝓpus voto cōpleto. Illa p obcecatōne cordis eorū. cepit rogare deum. Egressi illi. cōtēplātur imaginem instar viri quem dispositerāt iugulare. Quā cōtinuo suis lanceis & gladijs cōfoderūt. & quasi post triūphum de suo aduersario cum armis suis cruentatis. ad brigidā reuertūtur & sic ad penitentiā cōuertūtur. Quidā vir lugridima nomine tam fortis erat. vt in vno die laboraret quātum alij. xij. & solus comedebat quātum xij. Is ōp̄catus est beatā brigidam. vt rogaret dominū quatin? eius ingluuiem salua sua fortitudie temperet. Quod et fecit. Nam post p̄cem virgis cibo vnius viri cōtentus. laborabat quātum. xij. Arbor ingens securi excisa in silua. cum ad locuꝫ destinatū cū multis bobus & machinis trahi non posset. beate virginis oratōne cūctis recedentib? sine ulla difficultate ad locū quo volebāt delata est. Quidā uir secularis & nobilis in cuiusdā femine cōcupiscētiam exarsit. & callide suā sentem āgētea p̄ciosamqꝫ illi cōmendauit. Quā dolose retraxit illa ignorante. & iecit in mare. q̄tinus cum illa non posset reddere. sibi esset ācilla. & ea vteretur ut vellet. Quo facto. cum ille repeteret sentem suam. et illa reddere non posset. ꝑpendens dolum eius pudica femina. cucurrit ad brigidā. Que cuꝫ cogitaret de hoc. supuenit ad eā quidā cum piscibus de flumine tractis quorū ilia cum apta et excisa fuissent. inuenta est sentis illa argentea. et ꝺdita est illi viro crudeli. et sic femina liberata est Tūc ille cōfitens brigide culpā suā. subdit? fact? est illi. Aliquādo diuertit brigida ad quādaꝫ paupēculā mulierem. Que cū non haberet vnde ignem faceret ad coquendū cibū brigide. & eis qui secuꝫ uenerāt. incidit ligna telaria in quib? tele texabāt et iecit in ignem. et uitulum qui erat ī pascuis occidit. et ꝑpatum eis apposuit. Mane facto inuenit uitulum in similitudinem ꝑtis formę. & ligna telaria ꝑtibus similia restaurata. Aliquādo tres leꝑsi ab ea aliquid petebāt. quibus statim vas āgēteum dedit. et ne diuisio fieret et eis causa rixe. cuidā perito ponderū dixit. ut illud disꝑtiret. ī tres equales ꝑtes. At ille se excusare cepit. dicens hoc esse difficillimū et pene impossibile. Tūc brigida vas apprehensum cōtra lapidem iecit et tres ꝑtes equalis ponderis fecit. Nūq̄ pauperes sinebat a se recedere sinu vacuo. Quidā necessitate compulsus poscebat ab ea sextariū mellis. Illa dolens q̄ ñ haberet ad manū id quod petebatur. subito audiuit murmur apum sub pauimento dom? ꝓfosso loco. repertū est sextarium mellis. ¶ XXXIII. ¶ De iohāne papa et eius legatōe ad imperatorem cōstātinopolis. ¶ Hugo vbi supra.

POst hoc misdā. iohānes cathedram aplicā tenere meruit. Qui et ipe ad principem iustinū uenit. Et cum in corinthi ꝑtes iaꝫ uenissent. necesse ei fuit ut in itinere ad sedendum ei equus requiri debuisset. Quod illic quidā nobilis vir audiens. equū sup quem eius cōiūx sedere consueuerat. ita ei cōcessit. ut eo ad loca alia peruenīēte. cum illi aptus equus potuisset inueniri. deberet ille quē cōcesserat ꝓpter suā cōiugē ītrāsmitti. Quod et factū est. Nā cum p̄dictus vir usqꝫ ad certum locum equo eodē subuehente ꝑuectus fuisset. mox ut alium repit illum quem acceperat retrāsmisit. Sed cum denuo p̄dicti nobilis uiri cōiunx equū illum ex more cōscendere voluisset ultra non ualuit. Cepit nempe īmēso flatu et fremitu. atqꝫ totius incessante corporis motu. q̄si despiciendo ꝓdere. quia post mēbra pontificis mulierem ferre nequiret. Quod uir eius prudenter intuitus. hūc ad eūdem uenerabilez uiꝝ retrāsmisit equum magnis p̄cib? petens. ut ipe illum possideret quem iuri suo sedendo dedicasset. Deniqꝫ cum cōstātinopolim peruenisset. et ibidē vir dei honorifice ab impatore et ab omni fere popl'o

eiusdem urbis susceptus fuisset · mox in eorũ con spectu ad portam que aurea uocatẽ roganti ce co lumen mulsit · Demum uero impetratis p q̃ bus ierat · rauennã remeauit ¶ Helmandus in cro nica sua · xliij · libro · Miserat autem eũ theodori cus in legatõe ad iustinũ ꝓpter ecclesias arriano rum · quas iustinus volebat catholicis dare · ut ar rianis redderentur · alioquin ipe theodoricus om nem · ytaliã gladio daret · Qui iohãnes infirmat? · ãbulauit cum fletu cũ senatoribus & excõsulib? · Susceptus est autem ab omni ciuitate cõstãtino poli a miliario · xv · cum cereis & lãpadib? et cru cibus · qz beati petri vicariatũ meruerat suscepis se · Iustinus autem hũiliauit se · & adorauit ꝓnus in terrã sãctum iohãnem papã · Qui iohãnes cum ceteris legatis rogauit iustinũ ut suscipet legatio nem · quatinus ytalia liberaret̃ · Quoo factũ est · ¶ Hugo vbi supra · Impetratis igitur ut dictuz est p quibus ierat rauennã remeauit · vbi sepe no minatus tyrãnus theodoricus · zelo & inuidia qua audierat eum ab augusto honorifice susceptũ atz tractatũ cum comitibus eius tenuit eũ & car ceris afflictõe pemit · symachũ patriciũ interfecit Sed & boeciũ cõsularem virũ sũme ꝓudentie · q̃ dyaleticã & arithmetricã atq3 musicã suo ꝓmone nobilitauerat · & alios libellos elegãtissime oposu erat · idem tyrãnus exilij pena dãnauit & in territo rio mediolanensi iugulari fecit · Hac tamen ĩma nis seueritatis ĩpunitate theodoricus nequaq̃ ẽ gauisus · Nam non multo post horribili & inopi nata morte pollutã peccatis animã exalauit ¶ Si gibertus · Hic etiam a quodã sancto heremita vi sus est nudus & discalciatus · a iohãne papa et sy macho patricio in ollã vulcani esse detrusus ·

¶ Ex libro pontificali · Obijt aũt papa iohãnes rauenne in custodia · v · kl' · iunij martir · Cuius cor pus traslatũ est de rauenna · & sepultũ in basilica beati petri apli · sub die kalendaz iunij ·

¶ xxxiiii ¶ De filijs lodonei regis et strage thoringorum · ¶ Hugo vbi supra ·

Lodonei itaq3 filij patri defũcto succedẽ tes regnum frãcorũ inter se diuiserũt · & theodoricus sedem regni sortitus ẽ metis lodomiris aurelianis · lotharius suessionis · hilde bert? vero pisius ubi & pater eorũ Sed & soror iporum chrotildis amalarico nupsit & in hispani am ꝓducta est · ¶ Gregorius thuro · ĩ historia frã corum Lodomir? aũt sigismũdo rege burgũdie cũ uxore & filijs ei? pempto · ut supra dictũ ẽ · item fratri eius godomaro cõgress? ac pcuss? corruit & mortuus est · Quod videntes frãci · nimio dolo re & ira cõmoti · godomarũ psequentes extĩnãt · omnesq3 regiones deuastãtes a puero usq3 ad se nem · omẽs pemerũt · & ita reuersi sũt · Lotharius hec audiens uxorem fratris sui accepit in cõiugiũ gũdeugam nomine · filios quoq3 lodomiris orpha nos theodoaldũ · gũtariũ et clodoaldũ · lotildis re gina nutriebat secum illos retinens · Eo tempoe theodoricus et theobertus filij eius · et lotharius rex · cum frãcorum exercitu rhenum transeũtes in thoringiaz dirigũt cõtra hermenfridũ regem tho ringoz · Hec audientes thoringi · fossatos fecerũt sub dolo · desup coopientes eos cespitibus · Cũq3 ad bellum ibidem cõuenissent · intelligentes q̃ eq̃ eorum ibidem corruissent · indignati sũt valde · tã taq3 cedes ibi fuit de thoringis · ut ipe fluuius ex eorum cadaueriba? repletus · frãci sup eos tanq̃ p pontem transirent et cõculcabant eos · vastantes q3 omnem regionem illã · et captiuos adducentes omnia depopulati sũt Hermenfrid? quoq3 p fugã lapsus vix euasit · franci aũt cũ spolijs reuersi sũt Fuerunt huic hermenfrido duo fratres balderic? et berecharius · ¶ Hugo vbi supra · Lotarius ve ro inde rediens redegũdem berechanj regis filiaz hermenfridi neptem secũ adduxit · et eam sibi legi timo matrimonio copulauit · Sed illa post temp? modicũ relicto maritali thoro intra pictauensem vrbem vestem suscepit religiosã in qua pseuerãs · cursum vite laudabiliter cõsũmauit · ¶ Gregori us thuronensis vbi supra · Theodoricus aũt data fide hermenfrido regi ad tulpiacũ ciuitatem fecit cum ad se venire · Cũq3 supra murũ ciuitatis ipi? colloquerenẽ · impuls? de muro ipo corruit ad tẽ ram et mortuus est · huius infantes theodoricus iussit interfici · ¶ xxxv ¶ De pugna hildeber ti cõtra regem gothorũ p sororẽ sua ·

Hildebertus quoq3 cum esset apud auernis ciuitatem · misit sor eius uxor amalarici regis gothorũ nũcios ad eum · et innotu it ei quãta mala amalaricus fecisset · et qualiter ei insidiaretur ꝓpter fidem catholicam · Nam cuz ad ecclesiam xpi iret · et oratõnem faceret · stercora et multos fetores ipe sup eam ꝓijciebat · atq3 intrũ eam verberabat · ut sanguinẽ vomeret · quem illa in sudario suo collectũ fratri suo trãsmisit dicẽs · Vidicate dulcissimi frẽs laborẽ et iniuriã meã oñi carissimi Cũ hec audiss3 hildebt? rex · ĩ ira maĝ cõ mot? · hostẽ maximã ẽbã collegit · et ĩ hispaniã di rexit · atq3 pugnam iniit cõtra amalaricũ Qui ĩ fu gam uersus dum nauem ad fugiendum quereret et hanc non taz cito ut volebat attingere posset · ab exercitu hildeberti circũdatus · cum ad ecclesiam xpianorũ fugeret · anteq̃ ad ĩtroitũ ecclesie pueniss set · francus quidã lancea eum pcussit · et mortu? ẽ Tũc hildebertus deuastata hispania · toletum ur bem ingressus · thesauros magnos inde abstulit · et vna cũ sorore sua reuersus est · Sed nescio quo piculo imminente · languore in ipo itinere mortua ẽ pisius quoq3 deportata in basilica sancti petri iux ta patrem suum sepulta est · Hildebertus vero in ter reliquos thesauros · ministeria ecclesiaz detu lit · i · de vasis salomonis pciosissimis · sexaginta ca lices · quindecim patenas · xx · capsas euãgeliorz ex auro purissimo · gemmario opere celatas et pulcre ornatas · Que omnia ille noluit cõfringere sed p ecclesias cũcta distribuens dispensauit ·

¶ xxxvi ¶ De crudelitate lotharij in nepo tes suos ·

Lotildis aũt regina post mortem viri sui frequenter thuronis pgens ad basilicã sã cti martini diutissime cõmorata domino seruiebat · raroq3 pisius uisitabat · filios autẽ filij sui lodomiris ut dictum est nutriebat · Cũ autem pisius resideret · uidens hildebertus rex q̃ illa fili os fratris sui seniozis enutriret · et nimis eos dili geret · cogitans q̃ eos reges facere vellet · dixit lo thario fratri suo · Mat̃ nostra filios fratris nostri uult eleuare · Consilio accepto ptractare debem? quid de eis facere debeamus · aut tondeam? eos aut interficiamus · regnũq3 fratris nostri patris eorum inter nos diuidamus · Miserũt aũt ad regi nam pisius archadiũ nobilem uirum et industriũ · dolose dicentes · Dic matri nr̃e · ut mittat ad nos filios fratris nostri · nepotes nostros · ut eos r̃ges

cõstituam? · At illa credẽs hoc vez esse gaudẽs eis trãsmisit · Apprehendit lotharius puerũ seniorem · piecitqz eum ad terram ac defixit in ascellaz eius cultrũ · Qui trãsuerberatus · statim mortu? ẽ Frater quoqz eius iunior cum hoc uidisset · piecit se ad pedes hildeberti dicens flendo Succurre mihi pissime pater · ne & ego peam sicut & frater meus · Tunc hildebertus cõmot? lacrimis ait · Obsecro te carissime frater vt huius michi vitam cõcedas · & quãtũcũqz volueis dabo tibi p hoc · Et ille in ira succensus ait · Aut eijce eum a te · aut cẽ te p eo morieris · Tu es qui hoc malum ptractasti · & modo tu vis liberare eum · Hec audiens hildebertus · proiecit eum a se · Lotharius quoqz elisit eum in terrã · & defixo in ascellaz eius cultro interfecit eum · & pueros nutricios eorũ similit iugulauit · ascensisqz equis abscesserũt · Regina hec audiens nimio furore attrita · cõpositis eorũ corpusculis · cum magno cetu psallentiũ · & imenso luctu pisius ad basilicam sancti petri deportata eorum corpuscula sepelinit · Quorũ vnus erat · x ãnorum & alius · vij · Tercius vero nomine clodoaldus effugit · & p auxiliũ virorũ fortiũ liberatus est Qui postea relicto regno terreno ipe se propria manu totondit · & clericus fact? est · ac bonis opibus pditus pbiter ordinatus est · Lotildis autem regina in elemosinis pfluens · cum sũma abstinentia & sobrietate vite iugiter degebat · In ill' diebus mortuus est theodoric? rex · reguit aũt ãnos xxiij · theodobertus quoqz filius eius regnũ eius suscepit · ¶ XXXVII ¶ Qualiter idem lotharius a psecutõne fratrum diumit? est liberatus ·

POst hec hildebertus & theodobert? commouentes exercitum cõtra lotharium ire disponunt Ille hoc audiens · & videns p eorũ exercitui resistere non posset · i silua cõfugit in arelau · fecitqz tũbros · totamqz spem suã in dei pietate trãsfudit · Sed lotildis regina hoc audiẽs beati martini sepulcrũ adijt · ibiqz in oratõne prostrata · tota nocte vigilãs depcabaẽ domĩũ ne inter filios ciuile bellum cõsurgeret Cũqz supeniss̃et cum hostibus magnis cõtra lotharĩũ · vt sequenti die eum interfecerent · mane facto in loco in quo erãt congregati · orta est tempestas magna tentoia disrũpens cũ imixtis fulgoribus · atqz cũcta subuertit · irruentibus imbrib? cũ tonitruis validis · Illi vero pstrati in terram corruentes · cesi grãdinibus validissimis · & grauiter verberati corruũt nullũ eis tegimen remãsit nisi solus clipe? · et hoc maxime timebãt · ne ab igne celesti cremarenẽ · Sz equi eorum ita dispsi sunt · ut vix in uigesimo stadio repirenẽ Mlti eẽ ꝺ bis ñ sũt iuẽti · Tũc illi lapidib? cesi · et humo pstrati · peitẽtiã agẽtes veniam depcabãẽ a ꝺo · eo q talia ptra sãguiez suũ agere voluisseẽ · Sup lothariũ vero neqz una q̃ꝺẽ gutte pluuia decidit · neqz sonit? tonitrui ẽ audit? · Illi quoqz mittentes uũcios pacem & cõcordiã petierũt · Qua data · in ppria sũt reuersi ·

¶ XXXVIII ¶ De obsidione cesarauguste & morte hildeberti & lotildis ·

POst hec iterũ hildebertus & lotharĩ? cõmoto magno exercitu · i hispania dirigũt In quã ingressi ipam terram vastãtes succenderunt · & interficientes populũ cesaraugustam ciuitatem circũdantes obsederũt Popul? autem qui ibidem obsessus tenebaẽ · indutus cilicijs aspso capiti cinere · in tãtam humilitatem ad deum conuersi sunt · ut cum tunica beati vincentij martiris muros ciuitatis psallendo circũirent Quod hi reges uidentes apprehenso vno rustico de ciuitate dixerunt · Vade dic epo ciuitatis · vt cum fiducia ueniat ad nos nichil dubitans · Ille uero cum hoc epo nũciaret · ipe cũz muneribus statim occurrit eis · Hildebertus quoqz postulauit ab epo sibi dari reliquias beati vincentij martiris · At ille dedit ei stolam eius · Memorati ergo reges acquisita maxima pte hispanie · cum multis thesauris & spolijs reuersi sunt · Hildebertus vero pisius veniẽs · ecclesiam in honore beati vincentij martiris edificauit · Tandem hildebertus egrotaẽ diutissime cepit · & apud pisius febribus decubãs mortu? est · & in basilica beati vincentij martiris · quã ipe cõstruxerat sepultus est · Cui? regnũ & thesauros · lotharius rex accepit · Sed & bone memorie gloriosissima lotildis regina · bonis opibus pollẽs apꝺ vrbem turonic am migrauit ad dominũ plena dierum Que cum magno psallentiũ choro pisius deportata · in sacrario basilice beati petri ad latẽ lodonei regis uiri sui sepulta est a filijs suis hildebto & lothario regibus · vbi & beatissima genouefa sepulta est · ¶ XXXIX ¶ De sãcto vigore baiocensi & mortuo suscitato ab eo

Ex gestis eius ·

TEmporib? hildeberti regis frãcorũ floruit sãctus uigor baiocasine vrbis episcop? Qui attrebacensi puincia nobilibus pentibus & fide pollentibus oriũdus intra sãcti vedasti monasteriũ in religione mõachoz cohabitauit Tantaqz in eo obedientia & hũilitas erat · ut omnium gratiosior uideretur · Quem cum pentes eius valde locupletes in rerum oplentijs euz supstitez habere cuperent · ille magis celestibus imbians assũpto secum vno puerulo nomine theodemiro pegrinatõne nesciens quo iret arripuit iẽ & diuino nutu in regionem baiocasinã puenit · Cũqz essz in itinere · ãgelus domini eum in somnis admonuit dicens · Perge quo ire decreuisti qz locus tibi a domino pparatus est · & plebs non modica p te ad fidem veram cõuertenda est · Itaqz dei adiutorio fretus · puenit ad vicum qui redenerus dicit · vbi erant homines bruti ydolozz cultu detenti · et veri dei cultus ignari · Illic igitur edificato oratorio vigilijs & oratõnibus pnoctans · assidue dominum pcabatur · ut ad ueritatem ognoscendam · populum uirtute sui spũs illustraret Tantãqz dominus ei gratiam cõtulit · ut p eius ꝓdicatõnem et sãctitatis exemplum omnes pene cõuerterenẽ ad fidem xpi · Cum autem uellet deus militẽ suũ manifestum fieri · cuiusꝺã uiri filium quem puuluz ipe cõuerterat ad fidem xpi · uexatum febribus contigit mori · Cuius cadauer nimijs doloribus fatigata mater in lectulo collocauit · & cum ullulatu cucurrit ad uirum dei · rogãs ut eũ resuscitaret Qui cõpleta p puulo oratõne · cõuersus ad mulierem ait Si ex toto corde in deum uerum quem xpiani colunt crediderís · quecũqz petieris impetrabis Illa hoc audito credens abijt · Cunqz e foribꝰ dom? sue pcessisset vidit filiu m suũ exilientẽ & laudãtẽ deum Propt̃ hoc ergo miraculũ lõge lateqz fama uiri dei psonuit · & egrotãtiuz medicinã multimodam pietas diuina p oratõnes eius tribuit · ut cecis uisũ · claudis gressum · languentib? sanitatem ·

¶ XL ¶ De ceteris eiz miraclis et obitu eiusꝺẽ

Vir quidam locuples rogauit eum · ut ad possessionem eius accederet eo q̄ in loco silue serpēs esset īmanis valde · qui homines & pecora flatu suo exureret · si forte p̄ oratōes suas ualeret eos ab eius interitu liberare · Qui facta oratōne · pgens ad locum īuenit semitā p̄ quā idem serpens ad fontem ibat · & iterū ad specum suum remeabat · Accessit igitur ad specum & ait Serpens antique & sathana · in nomine ihesu xp̄i p̄cipio · ut exeas ō specu illo · Qui exijt erecto capite flamas vomens · ac stridens dentibus & quasi ad deuorādum patus · Eratq; pedum · xl · lōgitudo illius · Quem mox dei famulus ut uidit · eleuata manu signū crucis iniecit · At ille clauso ore & depressa ceruice · ad eum uenit Quem vir dei orario p̄ collū ligauit · traditq; famulo suo theodemiro · & ait · Vade & duc eum ad litus maris · ne hic possit ulterius cōmorari · Tūc omnes populi qui cōuenerāt ad spectaculū · glorificauerūt deū Aliū quoq; serpentem eiecit ō loco qui dicit̄ cella alium vero de loco trāsfretū qui dicitur cameron Ob quā causam cūcta p̄fata prędia · viro dei tradita sunt in possessionem · Defūcto aūt baiocasino ep̄o · petenti clero & populo · dei nutu ordinatus ep̄us · magis studuit dei famulatū exercere · ieiunijs vigilijs & oratōnib⁹ ac lectōnib⁹ vacare · Comes beltulfus auaricia estuās · agrū illius supbe & violenter occupauit · eumq; aratris conglobatis arare cepit · Sed orāte uiro dei domīnū · vt hereditatem ab eo sibi datā defenderet · Supb⁹ ille de equo quo sedebat corruit · & fractis ceruicibus expirauit · His & alijs multis uirtutib⁹ · ideq; vir sāctus claruit · Nam & olim dum in utero matris necdū coitus esset · meruit eius uenerabil' genitrix audire ab angelo sācto somno deп̄sa · q̄ in utero filiū haberet · quem domin⁹ gratia sua illustraturus esset · Obijt autem senex · kl' · nouembris plurimos discipulos in fide educatos relinquens

CXLII De sāctis karilepho & auito abbatibus · Ex gestis eius ·

Deterea tempibus hildeberti & lotharij regum frācorū · sāctus karilephus floruit & in castris sācte ecclesie tāq̄ strenu⁹ miles cōtra potestates aereas clipeo fidei p̄tectus · spicula doctrine cōtorsit · fulmina miraculorū emisit · Hic in aruernensi territorio clarissimis p̄entib⁹ ortus doctrine gratia in monasteriū menace mittitur · vbi literaꝝ facūdiam & sancte cōuersatōis excepit formā · Cūq; uellet singulari cōtra diabolum dimicare certamine et heremiticā vitam ducere · eiusdeq; cenobij monach⁹ auitus nomīe · ei collocutōis gratia affuit · vir meritoꝝ sūmorū p̄rogatiua p̄edit⁹ · Dum ergo inter se colloquia serūt · codicem sācti euangelij apiunt · & linea que p̄ma fronte occurrit hec fuit · Qui plus diligit patrem aut matrem q̄ me · non est me dignus · Itaq; beatus auitus qui apothecis monasterialib⁹ erat p̄positus · claues cellarij clam abbatis sui supposuit ceruicali · Et pgentes simul in suburbium aurelianense deuenerūt · auditaq; sācti maximini fama q̄ ibi monachorū coh̄tibus in cenobio miciacensi degentiū p̄erat · ad eum uisendum cōuolauerunt · & ab eo humaniter excepti · sacerdotali dignitate p̄ eum insigniti sunt · Sed postmodū remoti⁹ habitaculum pquirentes vastas p̄biti salt⁹ solitudines expetūt · Quas pagrantes inter opaca queq; nemorū & lustra abditissima ferarum · obuiū se tulit eorū cōspectibus ferālis locus · qui tunc piratus dictus est · at nūc cella sācti auiti vocatur · Illic fonte uiuentis aque repto beatus karilephus eum manu sua ut aque retentor esset tereti circū dcoit edificio · & actenus ob amorem illius a duotis non ignobili tegitur opculo · Illic ergo manentes diebus plurimis deuote deo seruierūt · Deniq; cum fama beati auiti regis aures occupasset · iussu ipsius regis in eodem loco basilica fabricatur · opibusq; regijs ditatur · Beatus aūt karileph⁹ p̄ ut moris ē sāctis viris · p̄spera uitare · sinistra obcustodiam sui appetere · in his carissimum suū relinquens auitū in carne ab eius p̄sentia in interiora secessit heremi · cū tamen ei inextricabilib⁹ esset deuinctus nexib⁹ animi · Itaq; assūpto secum suo cōmilitone daumero · cōseruoq; itidem gallo · pedem uertit in p̄tes cenomānice vrbis · Tandemq; diuertit in locum ueterū uocabulo casagaiā nūcupatum · situm in prochia labrosinensi Ibi erat loc⁹ a cuiuslibet accessu secretus · at tamen terre fertilitate iocūdus · quē sibi deo gratias agens ei seruiturus elegit vir sāctus ·

CXLIII De reuerētia a bestia ei exhibita & irreuerentia regis hildeberti

Itaq; heremi ferarū aduentu sepe uisitabatur · ita ut quodāmō de eo p̄rie dictū uideretur · & bestie terre pacifice erūt tibi Inter hec hildebertus cum cōiuge sua omniq; & comitatu p̄tes cenomānicas adijt · ibiq; ei cōsistēti · nunciatur bubalū in locis illis musitatā bestiaz delitescere · Rex autem gaudens iussit venatores p̄parare necessaria bestie capiende · Quib⁹ pactis cum terrā curiose perrarent · signa itineris bubali diu rimata reperūt · & acres post eū molosos ad insequendū funibus absoluūt · Miser aūt iamiam q; capiendus · ad sāctuz karilephū decurrit bubal⁹ · & quasi cui quaq̄ersuz fuga negarēt domuz uirum quasi singulare adijt suffugiū · Sane venatores sequentes · deuenere ad locum vbi sāctū virum · & post tergū illius p̄dictū astātem veluti q̄rulum ac trementem videre bubalū · Tum vero insolita rei nouitate turbati · nec bestiam attingere · nec sancto uiro aliquam molestiam ingerere ausi sunt · rex uiso miraculo naquaq̄ dei potentiā honorauit · sed indignat⁹ ait · Vnde vobis o incognite p̄sone tāta p̄sūptō · ut mei iuris saltū nl'lo cōcedente ausi sitis irrūpere · & nostre venatōnis dignitatem in aliquo mutilare · At uir sāct⁹ ait · O rex bone nequaq̄ despectus tui gratia · aut cō turbāde venatōis · lustra ferarū irrupim⁹ sed uti familiarius · atq; enixius domini occuparemur sē uitō · inaccessibilia hominibus loca petiuim⁹ · Rex aūt nimio felle suffusus · precipio ait auctoritate nostra & te & socios tuos hinc secedere · & ut de inceps nullus hic ex vobis inueniat̄ caucte ·

CXLIIII · De elatō e ipsi⁹ & humiliatōne erga p̄fatum · virum ·

Vnc uir sāctus nec in minimo minis perturbat⁹ regalib⁹ · ad implenda diuina p̄cepta sese uertit · et regi dixit Est nobis īclite rex seruis tuis aliquid vini · qō pua uitis hic inuenta atq; exculta elicuit · petimusq; serenitatē culminis uestri · ut aliquātisp̄ eius poculo indulgeatis · quatenus alacrius ad palatiū redeūdi habeatis facultatē · At ille hoc spernēs tumore īmodrato distentus · cum iter in redeūdo accelerare uellz equ⁹ illius stupore repentino captus subito ostitit · et licet hinc inde cruentatus p̄cussum regi de

negauit·Inter hec admizatō timori ſociata mētē occupat et quid facto opus eſſet omnes cogitare cōpellit·Sed cum diu im his beſitarent·vuus illo rum qui pzudentioz erat·ait·Optime rex·homo ille ut eſtimo qui a nobis cōtumelioſe tractat? ē domini ſeruituti deuotus eſt·Cuius virtute hoc pſtitit domin?· ut quia a te non ut decuit eſt tractatus·tibi quoqz ad ea que vis pagenda denegetur effectus·Itaqz celer ad virum dei dirigit nūcius·qui & de pteritis uenīā impetraret·& rſpōſionem illius de his que agenda fozent regi defēret Qui audiens hec domini miſericordiā ſe bonorātem glozifica uit dicens·Vad fili·& dic regi ut reuertatur·& quia ſine benedictōne receſſit ira pmotus·benedictōnem accipiat a domino p famulum eius·Itaqz ipe quidem ozatōni deuotiſſime incubuit·appitoz vero ad regē celeriter redijt·Qui mox ut verbū ſerui dei audiuit·eis quib? vinct? fuerat ſolutus eſt nexibus Itaqz equo abſoluto feſtine ad hominē dei deuenit·Rex dudū tremend? modo tremebūdus· & oculos quoſ dudum p ire magnitudine cruentata obſederat nubes· nunc abluebat coz cōtritū lacrimas eliciens· Ceruicem quam dudū ſupbia reddiderat rigidā·nūc humilitas reddebat curuā·Plantis itaqz ſācti aduolui tur·dextera pect? frequēter quatit·reūqz ſe itez iterūqz fatet·& veniā petit·At vir ſāctus regē pſtratum humiliter adijt & ut deinceps ſe a tali leuitate temperet admonuit·Ille vero ſe iterum veſtigijs eis ſūmittens·loco magni beneficij habiturum ſe dicebat·ſi beati viri munificentia·vino illo quod dudū nichil habuerat nūc potaret·Cūqz vir ſāctus celerrime vinū & calicem afferri iuſſiſſet·regi poculū porrexit· Qui oſculata manu ei? ori admouit & eo hauſto deo gratias retulit·itidemqz comitum ei? quiſqz fecit Mirū aūt erat uidere vas ꝓpuulum in tāctam exuberaſſe copie magnitudinē·vt liquoz ille uitreus vbertim ſingulis ꝓmaretur·nec tamen detrimentū inopie· quouſqz omnes ſufficienter biberēt pateretur

XLIIII De cautela ſācti karilephi in vitādo mulierum aſpectu·& de obitu eiuſdem & miraculis ſequentibus.

Regima quoqz altrogodis domini deuotōe nobiliſſima·viri dei vite qualitatem audiens·cibi·ſcilicet pcimoniā·& noctiū inſōnictatē·veſtium quoqz uilitatem·erat enim ei cō ſuetudo cinere & cilicio coꝛpus obuoluere·& qñ ſūma exigebat laſſitudo quieti indulgere nuda humo coꝛpus ſupſternere·miſit ad eum apparitores deſideriū eius pſentia pfrui·& animā ſuā deo cōmendare p eius interuentōnem·Q? ſi inquit precibus meis ānuerit·omnia fiſci illius in cuius pte reſidet·pdia ei tribuam·Quib? auditis·vir ſāct? pumper ōliberās cogitabat·Vnde talia regime ut tātopere me uidere exoptet·diutinis ſudoribꝰ incultum·ieiunioꝛ ſqualoꝛe hoꝛridū·rurali exercitio ruſticum·Noui certe noui uirulentaz ueterni hoſtis callidꝰitatem·quia in padiſi amenitate p feminea ibecillitatem fregit viri uigoꝛem·Ideoqz equū eſt michi cauere muliebrē aſpectū· ne capiar ego laqueis inimici incolens ſqualida heremi loca·Ite inquit optimi iuuenum·& domine vr̄e hec verba referte·Si quod ꝑualeo p ea exoꝛabo·Certum tamen habeat q̄diu in coꝛpore ſupfuero faciem me' mulieris neq̄ꝑ uiſurū neqz hoc cenobiū qđ domino pcipiente cōſtruxi·ingreſſui mulieris vnq̄ꝑ patebit·neqz enim decz nos qui de xp̄i cēſemur familia·uendere noſtrū mulieribus aſpectū· aut p capeſcēda terra inimico humani generis animā noſtrā pſtituere·Ideoqz animū ſuum ab hac ītētōne ſūmoueat·& fiſci ſui ptem cui libuerit attribuat·Que cōſuetudo·in eodem monaſterio domino fauente actenus manet incōuulſa·Paulo poſt monachis aſtātib? reſolutōnem ſuā futurā pdixit & ut ſui memoꝛes eſſēt admonnit Poſt eius exceſſum ad eius ſepulcrū ceci viſū receperūt·debiles ſanati ſunt·& demones ex obſeſſis coꝛpoꝛibus pulſi·Cūqz p oꝛa uulgi fama pcurreret·beato karilepho nūq̄ꝑ cozdi fuiſſe in uita ſua mulierem videndi·ſed & petitōnem fudiſſe ad deum· ut a cenobio eius mulieris arceretur cōuentus· cuiuſdā inboneſte mulieris cor ſathanas adeo face icredulitatis igniuit·ut an fama vera eſſet expiri vellet Hec igitur nomine gūda comā capitis incidit·& cōtra dei iura virilia ſūpſit indumenta·Itaqz armis accincta·baculoqz innixa·puenit ad monaſterium At vero ea domus interioꝛa petēte·& curioſe p ſcrutazi uolente,gemina capitis eius lumina crepitu repētino multata ſūt·& que irreuerēter incon ceſſa ſibi cōtemplari uoluit·ad ea que cōſueuerat uidendꝰa ius viſionis amiſit·Nā ſimul & demone puaſa·undā cruoꝛis teterrimi p os arca ei? pectoris repēte emiſit·que vbertim defluēs terrā cruentādo madefecit· XLV De trāſitu ſācti auiti abbatis & quodā eius miraculo.

Ex geſtis eius·

Anct? quoqz auit? abbas carnotenſis pagi·quē poꝛtēſim vocāt·ſepi? īmīnē diſſolutionē ſui coꝛpis ſpūſācto reuelāte pdixit·Qui recedēs a coꝛpoꝛe·honorifice apud aurelianenſem vrbem humatus eſt·Sup quem fideles xp̄iani eccleſiā cōſtruxerūt· Poſt cuius obitū āmuerſarius aſſūptōnis eius dies cū ſūmo coleretur honoꝛe·vnus ex ciuibus alijs ad miſſaz ſolennia ſpectāda euntibus·accepto raſtro vineā paſtmare ſurrexit Increpituſqz a multis·cur huic feſto ꝺ eſſet·redire noluit dicens·Et hic quez colitis operariꝰ fuit·Verum vbi mgreſſus uineā pmo apparuit·ptinus retoꝛta ceruice facies eius adterguz cōuerſa eſt Tunc tremēs,ſpectātibus poculis cū fletu magno baſilicā ſancti ingreditur· Poſt paucos uero dies·orans in eodē loco aſſidue directa ceruice cōualuit XLVI De ſidonio āuernē ſi epiſcopo & ſcriptis eius Actoꝛ·

EO tempoꝛe legit̄ floꝛuiſſe ſolius ſidonius appollmaris apud āuernoz urbem ex pꝛefecto ep̄us·uir ſecūdum ſeculi dignitatē nobiliſſimus·& literali diſciplina pitiſſimus·

Helinādus in libꝛo·xliiij·Hunc ſidoniū gēnadius in libꝛo uiroꝛum illuſtrium niſi falloꝛ·appellat ſaluianum maſſilienſem p̄ſbiterū de quo cum multa laude memmit in hūc modū·Saluian? maſſilienſis eccleſie p̄ſbiter·humana & diuina literatura inſtructus·& ut abſqz inuidia loquar ep̄oz magiſter·ſcripſit ſcolaſtico & apto ꝺmone multa Ex q̄bus ſunt iſta q̄ legi·de uirginitatis bono ad marcellum p̄ſbiterum libꝛi tres·Aduerſus auariciam libꝛi·iiij·De p̄nti iudicio libꝛi·v·& p eoꝛuz merito ſatiſfactōnis Ad ſalonium ep̄m liber vn? Et expoſitōnis extreme ptis eccleſiaſtis liber vn? Ad claudium ep̄m uiennenſem·epl'aꝛ·li·j· Et in moꝛe grecoꝛum de pꝛincipio geneſis uſqz ad conditōnem p̄mi hominis·ꝓpoſuit uſu q̄ſi hexameꝛō

libz·j·Omelias epis factas sacra mētoz vero q̄n tas·nec recozdoz· Hec gennadius· Claudius aūt epus uiennensis ad quem dicit sinodiuz scripsisse epl'as·ipe est sāctus mamertꝰ uiennensis epus·q̄ etiā cognominatꝰ est claudianꝰ·de quo supza·

Actor·Hunc claudianū qui librū de statu ani me cōposuit·idem sidonius in epl'is suis multum cōmendat·Hic enim sidoniꝰ vir ingeniosꝰ & ac curate eloquentie ·multas difficiles scripsit epi= stolas·ex quibꝰ has morales excerpsi sententias·

CXLVII De flosculis epl'arum eiusdem·

Ex primo libzo

Non mimꝰ ē mozū naturaliū psonā suaz ex colere·q̄ villam·Amico reuerentia debe tur·etiā afflicto·Roma domiciliū regum gimnasiū literarū·curia dignitatū· vertex mūdi· patria libertatis·Non grādis alicui gloria datur si deteriozū collatōne claresca·

Ex libzo secū do·Hoc ipm q̄ copiā tui iurgātibus difficile con cedis·indiciū est bene iudicaturi·Quis enim se ñ ambiat arbitrū legi· aut pcio aliquid indulturus aut gratie Sententiā tuā nec uictꝰ accusat vt sto licus·nec victoz irrideat ut argutꝰ· veritatisq̄ re spectu ipendunt tibi addicti reuerentiā·gratiam libertati vitāda sunt plerūq̄ cōsilia medicoz assi= dentiū & dissidentiū·qui parū docti & satis seda li languidos multos efficiosissime occidūt· Quī dam ius fasq̄ cōmune supgressi sūmam beatitudi nem sūmā potestatem putāt·hoc ipo satis miseri= oz̄es·q̄ parum intelligūt sē iequietissimo famula tui subiacere·Nam sicut hominibꝰ reges·ita regi bus dominādi ōsideria dominātur·Nō magis cor di esse debet aut voluptati·ager cum redditibus āplis·q̄ vicinꝰ equalis moribus bonis

Ex ter cio libzo·Garrulo non respōdere cōuiciū est Plu rimum laudis iuuenes morib̄ suis applicāt·quo= tiens de negociozū meritis ambigentes ad pitoruz psilia r̄currūt·Est hic loq̄x nec oicax ridiculꝰ nec letus·arrogans nec cōstās curiosus nec pspicax· tempa presentia colens·p̄terita carpens futura fa stidiens·bñficij si rogatꝰ imemoz ē ipoztunꝰ petē di·derogatoz negati·emulatoz accepti·callidꝰ re formādi·querulus flagitati·garrulꝰ restituti·At si rogādus simulatoz pati·dissimulatoz petiti·uē ditoz pstiti·publicatoz occulti·calūniatoz moza= ti·inficiatoz soluti·osoz ieiunioz·sectatoz epu la rum·laudabilem pferens·non de bene viuente sz ō bene pascen e sententiā Int̄ hec tñ ipe auariss̄ quem non tam pascit panis bonus q̄ alienus·aui dus bibendi·auidioz detrahendi rapido piter oze spirans cenum·spumās vinū·loquens venenum· Ita viuens paucis est voluptati·nullis amoti·om nibus risui·facilius inuenies qui seria loquēs ob scene uiuat·q̄ qui piter existat & dictis pbet & moribus·

Ex quarto libro·Nemo ut claudiāꝰ qui librū de statu anime scripsit tempe meo que uoluit affirmare sic valuit·Sentit ut pictagoras diuidit ut socrates·explicat ut plato·implicat ut aristoteles·blanditur ut eschines·irascit̄ ut ōmo stenes·uernat ut hortensius·moratur ut fabius· simulat ut crassus·dissimulat ut cesar·suadz vt ca tho·dissuadet ut appius·psuadet ut tulliꝰ·Iam si ad sacrosāctos patres p cōpatione veniat̄·istru= it ut hieronimꝰ·destruit ut lactātius· astruit vt augustinus·attollitur ut hilarius·sūmittit̄ ut io= hānes·corrigit ut basilius·cōsolatur ut gregoriꝰ affluit ut orosius·stringit̄ ut rufmꝰ·narrat ut eu sebius·ut paulinus puocat·ut āb̄rosius pseuerat Sodales uetustos nūq̄ p cōsequētiū nouitate fa stidias·aliter enim videberis sicuti amicis quasi floribus tādiu gratis q̄diu recentibus·Bonū pu blicū semper euertūt studia puata·

CXLVIII Adhuc de eodem·Ex quinto libzo·

Perfecta dilectō non tam debet recolere quid officioz soluerit q̄ meminisse quid debeat·Exactissimū virū posse cēsere ar bitroz·de quo ciuis malus loqui bonus tacere nō possit·Non maioz est gloria dixisse quod noueris q̄ siluisse quod nescis·Est hec quidem vis malis moribus·vt innocentiā multitudīs deuenustēt sce lera paucoz·cum tamen ex diuerso bonoruz rari tas flagicia multoz uirtutibus cōmunicatis neq̄= at excusare·quis non exacerbescat cum videat sor didari uirtutem criminatōne vicioz·Si eligimus humilem·vocatur abiectus·si erectū supbus·Si mimꝰ institutū·pter impitiā crediē irridendoꝰ Si aliquatimꝰ doctū·pter scientiā clamatur inflatꝰ· Si seuerū tanq̄ crudelis horret̄ur·Si indulgentē facilitate culpaē·Si simplicem·despiciē ut brutꝰ Si acrem vitaē ut callidus·Si dilgentem·supsti= cioſus decerniē·Si remissum·negligens iudicaē· Si solertem cupidus·Si quietem·ignarus·Si ab stemiū auarus·Si bene pascentem·gulosꝰ·Natu= rali vicio fixum radicatuq̄ est pectoribꝰ hūanis· ut qui non intelligūt artes non mirent̄ artifices· Monasterialibꝰ disciplinis egre subdiē·vel cerui= cositas popularium·uel licentia clericoz·Persōa matrone· verecūdam succinctāq̄ fuit exigit men tōnem· Idiotarū est sicut facile vinci·ita difficile cōpesci·Humana sb̄stātia rectius mente q̄ mole censenda est·Inter opes quaslibet posita que bōa a stultis falso vocant̄·si quid agimus nostrum si quid habemus alienū est Hīs quos amplius diligi mus plꝰ timemus·Quidā supbissimi opinātur so lo se censu sācte censendos·qui sic vicijs ut diui= tijs incubāt Iuste sub iusto principe iacet qui p se minimꝰ·& tamen p sua maximus animo exiguus viuit·& patrimonio plurimꝰ·Vt veā laus oznat ita falsa castigat· O necessitas abiecta nascendi· misera uiuendi·dura moriendi· Multa in te gene ra uirtutū supno munere cōgesta gaudemus·siq= dem agere nararis·sine supbia nobilem·sine inui dia potentem·sine supstitōne religiosū·sine iactā tia literatū·sine inepti grauez·sine studio facetū sine aspitate cōstātem·sine popularitate cōmunez Quidā barbarissemꝰ est morū·sermo iocūdus & animus afflictꝰ·Ad nectar celestiū poculoruū·p amarituduīmū terrenaz calices pueniē·si quātālibz nobis anxietatē uite p̄sentis pnet afflictō·pua toleramus si recozdemur quid biberit ad patibu= lū qui inuitat ad celum·

CXLIX De cassiodo ro senatoze & floribꝰ epistolaz eius

Helinandus·

Eodem quoq̄ tepoze flozuit cassiodorus p̄us senatoz·postea monachus·qui theo dozici regis ytalie fuit cancellarius & ex pte eius multas fecit epistolas ad diuersas per o nas de negocijs curialibus· Actor·Idem supē psalmos cōmentatus·et tractatꝰ fecit·librū quo q̄ de ratōne anime eleganter cōposuit· & libz de orthographia·de ipsis epl'is pauca excerpsi nota bilia·que in hoc loco inserui· Cassiodorus in plogo epl'arū·Declmāda est suasio que plꝰ habet peiculi q̄ decoris·Aliter multa lectōne satiatis·

aliter mediocri guſtatõne ſuſpenſis aliter a litera
rum ſapore ieiunijs·pſuaſionis cauſa loquendum
eſt·ut plerumq; ſit pitie genus uitare quod pla:
ceat doctis·¶Idem in epiſtola tercia.Cõuentus
ſapientiũ dignitas eſt impantiũ·Facilis recti pẽ
ſuaſor eſt innocens iudex·ſub cuius p̃icabili cõ
uerſatõne pudet mores ꝓbabiles non habere·
¶Idem ĩ libro·vij Iniquũ valde eſt ut de una ,&ſ
ſtãtia quibus cõpetit equa ſucceſſio·alij abũdãter
affluant·alij pauptatis ĩcõmodis ingemiſcant
¶Idem in nono· Decet quemq; honorem quem
gerit nomine·moribus exhibere ¶Idem in xiij·
Animus doloſus non arbitriũ ſequitur imperan:
tis·ſed ſuas potius explicat volũtates· Debem9
omnes bene gerentibus·ut eos laudis noſtre co:
mitetur aſenſſus ·Nam ſi equor curſ9 clamoribꝰ
incitantur·& inſonãtum manib9 agitur·ut a mu
tis animalibus uelocitas expetatur·quantũ et ho
mines ſtimulari poſſe credimus· quos ad laudis a
uiditatem natos ſingulariter inuenimus·¶Idez
in·xiiij·Libentes omnibus p̃beamus aſſenſũ·quo
tiens eſt vox iuſta poſcentiũ·non decet eſſe diffi
cile beneficiũ quod non patiẽ largitate detrimen
tum·¶Idem in·xix·Peruie ſunt ſemp iniurijs fa
cultates abſentiũ·& quodãmodo uidetur occaſio
in delictum trahere que non poteſt animũ quadẽ
tis inſultatõne terrere·¶Idem in·x·Regnantis
facultas tunc ditior fit·cum remittit· & acquirit
nobiles theſauros fame·neglecta vilitate pecuie
¶Idem in·xxiij·Latet ſub ocio laudabilis forti:
tudo·& dum ſe ꝓbandi non habet ſpaciũ·occul
ta eſt lux tota meritoꝝ· Quod in iuuentute non
diſcitur·in etate matura neſcitur· Maior in cõſer
uãdis rebꝰ q̃ inueniendis adhibenda cautela eſt·
¶Idem·xxiiij·Maiora principem decet tribuere
q̃ a ſeruiente uideatur accepiſſe·¶Idem·xxviij·
Procli uior ſemp ad miſericordiã via bonis menti
bus patet·¶·L·¶De impio iuſtiniani & p̃ſcia
no grãmatico ceteriſq; viris illuſtribus illi9 tem:
poris·¶Sigibertus·

IVſtinus deniq; iuſtiniano ex ſorore nepo
te ſuo in regno ſubſtituto moritur· Qui
iuſtinian9 impium ſũpſit anno domini·d
xxviij·mundi ſcilicet quartimilleſimo·cccc xcj·&
impauit ãnis·xxxviij·Hic pſas ab irruptõnibus
in ptes romanoꝝ p biliſariũ repſſit·& libros rõa
noꝝ legum in uno volumine quod iuſtinianũ vo:
catur abbreuiauit·Florebãt hoc tempore caſſiodo
rus ſenator·poſt monachus·azator poeta·pſciã9
grãmaticus·& victor capuan9 ep̃9 qui ciclos pa
ſcales ſcribẽs errores victorij redarguit · Grego
rius quoq; lingonenſis·& nicecius treuerenſis
& domicianus tungrenſis¶Actor. De caſſiodo
ro & ſcriptis eius iam ſupius diximus·Porro de
domiciano tungrenſi & nicecio treuerenſi nichil
aliud reppi·niſi q̃ nicecius multũ in martirilogio
cõmendatur·Priſciani libri vbiq; patent·cui9 eſt
illa ſententia in maiori volumine·Nichil in humã
nis adinuentõibus ex omni pte pfectũ eſſe credo
Ex hoc aũt loco patet eos errare·qui dicũt eũ fu
iſſe tempibus iuliani apoſtate·Scripſit enim ma:
ius uolumen de ptibuſoratõnis non iuliano apo
ſtate qui fuit antea longo tempe·ſed iuliano cõſu
li ac patricio·ſicut legitur in ipo libri titulo·Scri
pſit autem & uolumen minus de cõſtructõne·&
aliud mimmũ de accentibus·& hec omnia de grã
matica·Extat etiã liber p̃ſciani de naturalibus q̃
ſtionibus ad coſoroe regem p̃ſarũ direct9·ꝺ quo
plura exerpſi·& in ſupiori huius opis cõgruis lo
cis inſerui ¶LI ¶De aratore poeta & dictis ei9
ARator fuit romane eccleſie ſubdyacon9.
qui libros metricos duos ꝺ hiſtoria actu
um apoſtoloꝝ eleganter cõpoſuit·de qbꝰ
hos paucos flores exerptos ad eiuſdem viri ſoler
tiam inſinuãdam hic inſerui·¶Arator in p̃mo li
bro ·Ha ſceleris iudea ſui polluta cruore auſa ne
fas cõpleuit opus·Proditor amens mercedez ſce
leris ſoluit ſibi·tedia noxe horruit ipe ſue· Celo
terreq; poſus·inter vtrũq; perit Turba phẽnem
portatura crucem·dominũq; ſecuta fidelẽ·Spre
uit agros habitura polos·hec nẽpe facultas ·For
tior eſt de pte magis cõquerẽ totum· Atq; cadu
corum penſare manentia cauſis·& queſtũ p dam
na ſequi·Auri ceſſet amor·qui pectora ſemp adu
rit·Quo capitur mortale genus·qua pollulat om
ne·De radice malũ·cuius inſolentius ardet ãbicõ
Creſcente modo ſtimulãtq; rapinis addita lucra
famem·Spũs almus neſcia menſure fert premia·
pluſq; miniſtrãs·q̃ ſpantis erat p̃cedit gratia vo
tum·Claditur obſcuro·ſed non ſine lumine pe:
trus·Carcere·nec poſſũt tenebre caligine furna·
Eccleſie celare diem·quem ditat honore· te domi
num cõfeſſus amor·De nomine petre· nomen pe
trus habens eterna vocabula portat·Fũdamenta
gerens nũq̃ paſſura ruinam·Corpore sõnus erat
huic·ſed uigilabat ĩ illo·que neſcit dormire fides
hec cãtica clamãt·dormio corde vigil·¶LII
¶Adhuc de eodem·¶Idem in libro ſecũdo·
Spũs aecenſam verbo radiante lucernam·
Sub modio lucere vetans ſecernite ſaulũ
dixit·Ventris ameni fructus ad eẽne flo
reſcit ſemina vite·Dauitica nam ſtirpe ſatus geni
trice maria·Xp̃us adeſt·quez tota canũt oracula
uatum·Venturũ ſub carne deum·ſeſeq; creãtẽ
virgineos intrare ſinus· O lupe paule rapax de
dit hec benedictõ iacob·Nomen habere tibi quid
iam remanebit in orbe·Quod non in ore trahas
poſtq̃ ſolertia grata·Ceſſit·& ĩ victas ĩ dogma
te vincis athenas·Repellitur error in diuerſa tra
hens cum ſpũs efficit vnum· Cognoſce furorem
gens inimica tuum· Demõ regnare fatetur·quez
veniſſe negas·Atq; hoc cõuiceris ipo·quo ſtimu
lante tuis·Hec eſt vera fides· quã lex comitatur
amoris·O male pta quies·o ſemper dedita sõno·
pectora nuda bono·quãtis patet ille ruinis Quẽ
nox ſola tenet·neſcit uigilare periclo· Qui pacẽ
dormire deo O dilecta manus que xp̃i militat ar
mis·O ſũmo plebs nata deo·mitiſſima ſors ẽ·pe
narũ quas vota gerũt regniq; facultas perpetuo
p̃ rege pati·Ardet amor ſcelerũ·cupiũtq; in san
guine pauli.ſacrilegas uerſare man9 que dure ma
lor vota· o pallida cordis imago pocula ſũt meli
ora·tibi iudea cruoris q̃ laticis nullaſq; volẽs cõ
tingere menſas·eſuris ad facinus· ſaturãq; cada
uere iuſti·queris habere famem·Non hec ieiunia
moyſes cõdidit exemplo tot cõſũmata die9 Me
diiſq; tenebris apparet radiata fides· Sit laurea
iuſtis Ex p̃cõ qõ terror agit · manſuraq; uirtus
eſcit in aduerſis que teſtibus uſa periclis·ad me
ritum diſcrimen habet· Certeq; hamanũ trãſcen
dunt gaudia uotum·hoc facile eſt p̃ſtare deo·cui
muneris uſus·hic potior q̃ nemo putat· O quan
tum per inania currit·mens ignara boni· LIII
De ſãcto gregorio linguo· epo Ex geſtis ei9

Sanctus aũt gregorius ex senatoribꝰ augustudunensibus ortus est · & regionẽ illam ꝑ · xl · annos rexit · ita seuere & districte · ut eum rei sustinere non possent · habuit cõiugem nomine armentanã · de qua filios suscepit · pꝰ cuius mortem electus est in epm linguonensem · Sub panibus triticeis tenues ordeaceos sibi faciebat apponi · & triticeos frãgens & erogans · ordeaceos nllo sciẽte comedebat · sil'it et ỏ uino faciebat cũ ei pĩcna aquã potrigẽt ỏsr̃ vinuz ĩfũdi iubebat tale vitz eligẽs qỏ claritatẽ aq̃ obtegẽt Multi de uirga quam ille ferre solebat · signatos energumínos curabãt · & de stratu eius si quis egrotus aliquid abstulisset curabaẽ Hic ignorãter ꝓhibebat sepulcrũ sãcti benigni frequentari · Cui sanctus benignus apparens correpuit eum · & monuit ut oratoriũ edificaret sup sepulcrũ suum · letusqz effectus ꝑ inuentõne martiris · flebat amarissime qꝑ ꝓhibuerat · & criptam ãtiquitate collapsã de cẽter repauit · Ibi habebat oratoriũ ꝑ amore martiris · in quo multoz sãctorũ reliquie habebãtur · ad quod nocte de domo sua baptisteio adherẽte pgebat · & hostium clausũ sola manu pulsãs apiebat · ingredienszq diutissime orabat in silentõ · postea voces sãctorum cum eo psallentiũ ꝑ tres horas & amplíꝰ audiebãtur · quo expleto · reuertens ad lectulum · ita caute se sup stratum deponebat vt nemo sentiret · Obseruatores autez baptisterij claue sua hostiũ referabãt · ac si nemo illỏ apperuisset · & cõmoto signo · sãctus gregoríꝰ sicut & reliqui ad diuinũ officiũ ysurgebat · In die sepulturẽ illius quidã religiosus uidit celos aptos · Defunctus faciem habebat roseam · & ceterũ corpꝰ candens vt lilium · fecit se sepelirí iuxta sãctum benignũ · Cum deferretur corpꝰ eius ad sepulturam · vinctí clamabãt ut sui misereret · & ita aggrauatum est corpus eiꝰ vt sustineri non posset · Quo ỏ posito trabs in qua pedes vinctoz inclusi erant & coartati · repulsis obicibus scissa est media · · & liberati sunt a iudice · Post multa tempa cũ transferretur corpus eius in aliã asidã · a sãcto tetrico successore · & filio eius · facies eius integra & ille sa inuenta est · & nichil de vestimento eius immutatũ · Quedã puella die domico pectens caput suum sensit dentes pectinis ita affigi digitis suis et palmis · vt valde cruciaretur · hec ad sepulcrũ sãcti gregoríj curata est · pectine decidente quẽ diu adherentẽ portauerat

CLIIII De sãcto bene dicto abbate & bonis eius initijs · Sigibertꝰ

Anno iustiniani · ij · sãctus benedictus cuz de loco cui sublacꝰ vocabulũ erat ad mõtez cassiũ trãsmigret · ad oñe biuiũ duo ei angeli occurrebãt · viam qua ire deberet · ꝓmõstrãtes · Huius admirabilem uitã virtutibus plenam sãctus papa gregorius scribit in libro dyalogoz [illegible] · vbi etiaz testatur eum non aliter vixisse qꝑ docuit · Gregoríꝰ in dyalogo libro · ij · Fuit uir vite venerabilis gratia benedictꝰ & nomĩe · Qui ex mursia puincia ortus · literas ab infantia deserens · in quendã specum intrãs tribus ãnis icognitus hominibus fuit · excepto quodã romano mõacho qui semper ei quãtum potuit ministrabat · & ei panem lõgissimo funi ligatum cũ timtimnabulo porrigebat · Sed dyabolus istius refectõni & illius caritati inuidens · lapidem iactauit & timtinabulum fregit · Sed tamen ille monachus ꝑut potuit ministrauit Cuidã post hoc ꝑsbitero domiꝰ in festo pasche appuit dicens · Tu tibi delicias ꝑparas · & seruus meus in illo loco fame cruciatur Qui ꝑtinus surrexit · & cum difficultate maxima ad locũ ueniens dixit ei vt comederet quod ei domiꝰ misit · & dixit · Hodie dies paschę ẽ · abstinẽ non debes · longe quippe ab hominibꝰ positus qꝑ pascha esset ignorabat · Ibidem quodã die feminã quãdam quã aliquãdo viderat cogitare cepit · & dyabolus in specie merule volitans · tãto calore eius animũ incendit · qꝑ etiã deserere heremũ voluptate victus volebat · Sed subito ad se ꝑ dei gratiam reuersus exuit se · & nudũ in spinis & vrticis que ibi erãt se ꝓiecit · & ibi diu volutatus ex magno dolore corporis extinxit calorem cordis · Ex quo ei cõtigit · qꝑ deinceps nullam temptatõez libidinis in se sensit

CLV Qualiter se habuit in cura regiminis ·

Crescente itaqz fama eius · dum abbas cuiusdã monasterij obisset · totꝰ ille cõuentꝰ ad illũ venit · & vt eis ꝑesset orauit · Qui diu negando distulit · suisqz illoqz moribꝰ non posse cõuenire dixit · Sed ꝑcibus uictꝰ tandẽ cõsensit · Cũqz illic regulam districtiꝰ seruari cõpelleret · dolentes illi qꝑ assueta relinqrent · quia ꝑuis moribus semper grauis est uita bonoz · venenuz in vino recũbenti obtulerũt · Sed benedictꝰ extẽsa manu signo crucis quasi iacto lapide vitrũ fregit · vnde vir sanctꝰ surrexit · & vultu placido ualedicens ad heremũ remeauit · & ibi crescentibꝰ signis & multis ad eum venientibus · xij · mõasteria cõstruxit · In vno aũt illoz quidã monachus erat · qui diu esse in oratõne non poterat · sed orãtibus alijs ipe semp exiens aliquid facẽ volebat Quod cum abbas beato bñdicto dixisset iuit illuc · & vidit qꝑ illũ monachum qui stare in oratõne non poterat · quidã niger puerulꝰ ꝑ vestis fimbriã foras trahebat Et dixit sãctus bñdictus abbati & mauro cuidam monacho · si uiderẽt quis illũ foras traheret · Qui cum dixissẽt nõ ait · Oremus vt uideatis · Et cum biduo orasset maurus vidit · sz abbas vidẽ non potuit · Die ergo tercio egrediẽtẽ ỏ oratõne monachũ benedictus uirga pcussit · & ex tũc ille ĩmobilis in oratõne pmãsit ·

CLVI De florentio eius emulo & monacho supbo ·

Cantis eius laudibus quidam florentiꝰ inuidens ad hoc ductus est · ut ei panẽ venenatum quasi benedictõnem trãsmittẽt Quem sanctus gratãter accepit · & coruo qui ỏ manu eius panem accipere solebat ꝓiecit dicens · In nomine domini tolle hunc panem · & ibi euz ꝑ ice vbi nullus eum ualeat inuenire Tũc corꝰ apto ore expãsis alis circa panẽ cepit volitare & crocitare · ac si apte diceẽt & obedire se velle · sz iussa implẽ non posse · Cui sãctus iterum iussit dicens Tolle eum securus · & ꝓice · Qui tollẽs eum post tres horas rediit · & de manu eius panẽ sicut solebat accepit · Vidẽs ergo florẽtius qꝑ nichil sic ꝓficeret · vij · puellas nudas in orto monasterij ludere et cãtare ꝑcepit · ut monachos sãcti benedicti ad libidinem ꝓuocaret Qỏ uir sanctꝰ de cella ꝑspiciens · et lapsum discipulorꝰ metuens · inuidie locum dedit · et ordinatis fratribus et rebus ecclesie inde recessit Sed florentius ꝑsbiter stans ĩ solario cum eum recessisse cognosceẽt et gauderet repente solarium cecidit et eum occidit · Reuersus autem cum quadam nocte cenaret · monachꝰ quidam filius defensoris lucernã ei tenens cepit ĩtra

se cogitare dicens · Quis est hic cui ego mãducanti assisto lncernam teneo · seruitiũ impendo Quis sum ego & quis est hic ut ei seruiam · Cui statim sãctus ait · Signa coꝛ tuum frater · quid est qꝛ cogitas · Vocatisqꝫ fratribus · iussit ei lucernã ꝺ manibꝰ tolli · & ipm a mimsterio recedere · & quietũ sedere · Qui requisitus a fratribus quid cogitauerat · cũcta dixit · ¶ LVII ¶ De monialibꝰ post obitum absolutis & monacho tẽpoꝛe draconis ad monasteriũ reuocato ·

NOn longe ab eius monasterio due sancte moniales erãt ex nobili genere · que illuꝫ qui eis seruiebat quotidie cõtumelijs pro uocabãt · quod cum diutius tolerasset · retulit sancto benedicto · & ille eis mãdauit dicens · Coꝛrigite linguã vestrã · quia si nõ emẽdaueritis excõmunico vos Quã excõmunicatõnis sentẽtiã non pferendo · sed intentãdo dixit · Ille vero nichil coꝛrecte · post paululũ defũcte & i ecclesia sepulte sũt Vbi dum misse celebꝛarentur · & dyacon⁹ ex more diceret · qui non communicat exeat foꝛas · nutꝛ eaꝫ que sẽp p eis offerebat quotidie eas de sepulcris extra ecclesiã exiẽ videbat Qꝺ cũ fãcto benedicto cum lacrimis retulisset · ille manu sua panez dedit ei quem offerret dicens Vade & p eis hoc offer · & vltra excõmunicate non erunt · Qꝺ cũ factum fuisset · & dyaconus ex moꝛe clamaret · ille de ecclesia nũqꝑ deinceps exierũt · Quidã iuuenis monachus leuitate mentis in monasterio manere non valens fãcto viro tandiu institit donec iratus eum abire pmisit · Qui moꝛ ut de mõasterio exijt cõtra se assistere repente apto oꝛe dracõꝫ in via inuenit · Quem cum deuoꝛare vellet · cepit tremere & magna voce clamare dicens · Curꝛite curꝛite · qꝛ draco iste me appetit deuoꝛare · Et currentes fratres draconem non viderũt · se ꝺ trementem monachũ ad monasteriũ reduxerũt · Qui statim pmisit · nũqꝑ se de monasterio recessurũ Sãcti quippe pcibus draconem cõtra se viderat · quem pus male sequi volebat · ¶ LVIII ¶ De multiplicatõne olei & trãsitu sãcti benedicti ·

QVodã tempoꝛe fames magna totã pmtiam fatigabat · & sãctus ita omnia q̃ habere poterat distribuit · qꝑ nichil in monasterio pter modicum olei in vitreo vase remãsit · quod cuidã petenti ptinus dari iussit · Sed cum cellerarius non dedisset · timens ne nichil fratribꝰ remaneret · iratus vir dei iussit alijs ut hoc ipsuꝫ vas uitreum cũ oleo p fenestrã pijcerent · ne quid in cella p iobedictiã remaneret Proiectũ itaqꝫ sup saxa · ita cecidit suauiter ac si mãsuete locatũ fuisset · quod vir dei iussit leuari · & dari integrum postulanti · & vocatis fratribus monachũ illũ increpãs simul cum illis oꝛauit · & statim quoꝺam doliũ quod ibi erat vacuũ repente oleo inuentum est plenũ · Tandem ãte sextũ obitus sui diem · iussit suam fieri sepulturã · & statim febꝛibus fatigatus singulis diebus ingꝫescente lãguoꝛe · vij · die fecit se ferri ad monasteriũ · Et cum cõmunicasset oꝛãdo migrauit ad dominũ Ipa die duo fratres i diuersis locis manentes · viderũt uiã pallijs & cereis splendidã · a cella sãcti benedicti uersus oꝛiẽtem usqꝫ ad celum tendentem · Cui venerãdo habitu vir desuper clarus existens · cuius esset via quã cernerent inquisiuit · Qui cum nescire se dicerent · Hec est inquit via qua dilectus dei benedictus ascendit · ¶ LIX ¶ De quibusdã inciden

tibus illis tempoꝛis · ¶ Sigibertus ·

ANno quoqꝫ pnotato coꝛpus ãthonij mõachi diuina reuelatõne inuentũ et alexãdriam delatũ est · scilicet ãno domini · ꝺ · xxix Anno iustiniani · iij · in africa quidã oꝛthodoxi epi linguis sibi abscisis radicitus · a wãdalis · postmodum clare loquendo miraculo multis fuere · Qꝺ miraculũ vnus eoꝝ auxit · qui in elatõnem uersus statim dei dono puatus obmutuit · ¶ Actoꝛ · Hec sigibertus · Gregoꝛius tamen in dyalogo dicit · qꝺ vnus eoꝛũ in luxuriã lapsus moꝝ dono miraculi est puatus recto dei iudicõ ut qui cõtinentiam carnis seruare neglexerat · sine lingua carnis non habẽt verba uirtutis Sed foꝛte duo fuerunt quoꝝ unus uersus est in elatõnem alter coꝛruit in libidinem · et uterqꝫ pdidit miraculi uirtutẽ ·

¶ Sigibertus · Anno sequenti clodoaldus filius lodomiris ꝛgis · fratribus suis olim ipie a patruo suo lotharjo extictis · mũdanam nobilitatem trãsferens ad nobilitatem diuine seruitutis in clerica li gradu pminuit exemplo sanctitatis ¶ LX ¶ De uita sancti clodoaldi pbiteri ·

¶ Ex gestis eius

TAqꝫ patrimoniũ quod ei de iure heredi tario obuenerat a patre ditissimo · laudabili liberliatate idilgẽtibꝰ curabat distribuẽ Coꝛpusculum quod regio cultu i bisso et purpura enutritum fuerat · vilis indumenti aspitate domabat · et qui dudum doꝛmire nisi in pluma pre nimia teneritudine nesciebat · sup nudam humuꝫ tectus cilicio dulcem somnũ capiebat · Tandem deliberauit · apud se plausus hominũ sibi fauentium · et opus pclarum tantũmodo diuino amoꝛe patratum · uanis et humanis laudibꝰ extollentiuꝫ deuitare et declinare · et regionem longe positam que puintia nũcupatur adire · ut ibi quasi ignotꝰ in cepto pposito posset deo seruire · Sed quia nõ potest lucerna latere · positꝰ in eadem regiõe magno emicuit virtutum fulgoꝛe · Deuiqꝫ pcabꝰ fugabat demones de obsessis coꝛpibꝰ · apiebat oꝛa mutoꝝ reddebat cecis visum · surdis auditum claudis gressum · et cũctis ex fide poscentibꝰ dei clemẽtiam impetrabat opem sanitatis · Sed nec illud duco tegi silentio quod claruit eius dono · cũ in pte pfate regionis cõstrueret domum oꝛatõis · pauper quidam venit et elemosinam ab eo dari sibi poposcit · Vir autem dei cum in pseti nõ haberet quod indigenti daret · cucullam qua induebatur dedit Qua pauper accepta recessit · et i domũ cuiusdam fidelis hospitandi gratia uenit · Qui cum se post cibum et potum sopoꝛi dedisset · magna iam trãsacta pte noctis paterfamilias de nocte surrexit · ac domũ suam claro lumine splendere uidit · Qui ilico sue cõiugi excitate a sõno naꝛrare curauit Illa uero rem insitatam intuens dixit Aliquid muneris diuini · pegrin⁹ hic qui a nobis susceptus est secũ detulit Qui mane ab eis requisitus · retulit eis qualiter cucullam loco muneris a sancto uiro acceperit · Qꝺ factũ i illo loco i laude omnipotentis dei uulgi oꝛe circũqꝑ est diffamatũ · et celebꝛi sermone uulgatũ · Talibus donis a deo honoꝛatus pisius reuertiẽ · et turba populorum gaudentiũ excipiẽ · ab eusebio epo ciuitatis pbiter oꝛdinatur · Condidit aũt monasteriũ in loco quodam nomine nouigento quod eius et noie pollet et merito · Migꝫitqꝫ ad dominũ · vij · idus septembꝛis ¶ LXI ¶ De sancto agapito papa

Anno iustiniani sexto theodat9 rex ytalie & ostrogothoz regimā amalsiūdam q̄ secum eum in regnū asciuerat exiliauit eaq̄ non multo post in balneo strāgulata iussu theodati solus sup ostrogothos anno j regnauit. Qui sciens p hoc izā se īpatoris incurrisse agapitum papā cōstantinopolim misit p impetrāda huius facti impunitate. Ex libro pontificuz. Hic agapitus in ortu epatus sui libellos anathematis quos inuidie dolo extorserat bonefaci9 pbiteris & epis cōtra canones & cōtra dyascoz in medio ecclesie cōgregatis omnibus incendio cōsūpsit & absoluit totā ecclesiā de inuidia pdoz Hic miss9 a theodato rege gothoz ad iustinianū augustum in legatōne mābulauit cōstātinopolim. & cū gloria susceptus est. Et pmum cepit habere altricationē cum augusto pissimo impatore de religione Cui respōsū reddidit de dño hiesu xpo do & hōine hoc est de duab9 naturis in vno xpo. Et dum intentō verteret ita domin9 affuit ut epm cōstātinopolitanū nomine ātenū inueniret hereticum. Et cum intentō verteret cuz augusto & agapito papa dixit ei impator. Aut cōsenti nobis aut exilio te deportari faciā. Tūc beatus agapitus respondit cū gaudio. Ego quidem peccator ad iustinianum impatorem xpianissimū ōfioeraui venire nunc aūt dyoclecianum inueni attamen mīas tuas non ptimesco. Et ut scias te ydoneū non esse religioni xpiane epus tuus non cōfitetur duas naturas in xpo. Tūc ex pcepto augusti accēsito epo antenio & discussione patefacta nunc9 confiteri voluit duas naturas in vno domio nostro hiesu xpo. Quē cōuicit sāctus papa agapitus & glorificatus est ab omnib9 xpianis Tunc impator gaudio repletus būiliauit se sedi aplice Et adorauit beatissimū agapitū. Eodem tempe amouit ātenū a cōmunione & expulit in exilio. Tunc pissimus augus9 recepit agapitū ut in locum ātenij epm catholicū cōsecraret nomine menā. Ipse vero papa omnia obtinuit ex qua causa directus fuerat. Post dies vero aliquātos egritudine cōmot9 ōfūctus ē cōstātinopoli x kl' maij. Cuius corpus in loculo plūbeo trāslatum est usq̄ basilicā beati petri apli vbi & sepultus est. xij kl' octobzis.

Lxii De ceteris viris illustrib9 illius temporis & de sācto medardo suessionensi.

Sigibertus.

Eo tempe florebāt in gallia theodoricus abbas discipul9 sācti remigij & theodulfus abbas discipul9 ipsi9 theodozici. Fratres quoq̄ uerimi vno & eodē die nati & pōtifices cōsecrati. medardus ad titulū nouiomēsem gildardus ad rothomagensem & vno die absoluti a seculo & assūpti a xpo. Ge̅man9 quoq̄ pisiēs Pozro sāctus medardus sedem epalem que pri9 erat vermādis ppter eiusdē subuersionem trāstulit nouiomū. Ipse etiā post ōcessū sācti eleutherij thoznacensis epi regendā suscepit thoznacensium ecclesiā. In ytalia quoq̄ clarebāt episcopi. sabin9 camisin9. cassius narmens9 fulgenti9 vtercolensis cerbonius populonij. Actoz. De sācto gildardo nichil aliud reppi q̄ quod hic dicit̄. Nam nec in legenda sācti medardi fratris eius aliquid ō eo legitur. quod valde mirū est. In qua legitur q̄ sāctus medardus natus est in territorio viromādē si filius nectardi. de fozti frācoz genere. & pthasie romane. Cum forte casulā quaz ei genitrix sua deberat ferret ad ātificem. dedit eā cuidā ceco sibi obuiāti. Similiter q̄dq̄ ad escā accipiebat duz gregem porcoz pasceret egenis dabat. ipse ō die egens. Cū adhuc esset puer in scolis. poixit cuidā compi suo eleutherio. q̄ in actōne publica comitiuam assumeret. & cum xxx ānoz foret futurus pontifex esset. Qui postea factus est ep9 thozna censis sm hoc verbū medardi. vj idus iunij trāstuit ad dominū. In cuius trāsitu vidit willachari9 pbiter celos aptos ptsus & āte corpus sācti diuina micare luminaria. videntib9 cūctis qui aderāt p tres hozas. Mox in terrā grande fluxit diluuium. pluuia nimis calida de celo cadente. Floruit tempe lotharij regis.

Lxiii De sancto germano parisiensi.

Sanct9 vero german9 territorij augustu duneusis indigena fuit. patre eleutherio matre eusebia. Que p eo q̄ h ūc post alterū infra breue spaciū cōcepisset pudore mota muliebri cupiebat eū āte ptū extinguere. Et accepta potōne vt eum extingueret. dum ei nocere nō posset. incubabat in uentrem. ut vel pondere pfocaēt quē venena non lederēt. Hēbat sociū stracidium cuius mater ut hereditatez germani accipet. filio suo tempatā potōnem in āpulla cōdidit & vinuz in altera. precipiēs puelle ut venientib9 e scola ā bobus illi porrigeret vinū & illi maleficiū. Illa ignoāter mutauit piter & ampullas & pocula. & illi dedit maleficū. huic aūt vinū. Cui stracidio solicite impenso studio. & si moz vitā non abstulerit tamen signū mortis infixit. German9 a venerabili pontifice nectario abbas ascisc̄it ad sāctuz simphorianū. cuius bonis opibus inflamat9 ep9. eum in custodia trusit. Cui nutu diuino apiebat̄ ergasculū. sed tamen non inde exibat nisi supplex & episcopalis daretur preceptō. Cui incendium fortuite accidisset. rapta de foco cucuma. ascendit germanus sup fabricam cōcimēs alleluia. fūdēs q̄z paululū aque in modū crucis restinxit incendia Kariulfus quidam frācus res eius inuaserat. quē uindicauit ursus singulis diebus tres equos eius deuozans. & damnū semp triplicans donec ille resipisceret. Anna uxoz ebzonis. ingredient̄e ad eam germano ait. Ecce beatus german9 cornuta facie michi uidetur incedere. Ebzo vero eodem die seō re iuxta sāctum nullaten9 presūpsit. honoris causa piter & terrozis. Credimus aūt q̄ p colloquio domini sicut moyses meruit. sanct9 iste cornut9 videri

Lxiiii De pmotōne eius in episcopatum & miraculis eius.

Ante iiij annos ognouit se futurū episcopum. Vidit enim in sopore a quodam sene claues porte pisiace sibi porrigi. & int̄rogans cur hoc fieret. accepit responsū ut saluas facēt animas. Ac post ciuitatis eius episcopo decidente. dum regi hildeberto occurreret. mox electus est in episcopū. Factus epus p victoria sic satagebat corpis. ac si simul accessissēt dignitas & necessitas. Cum de basilica sancti martini ad uillā sancte ecclesie seueriaco recurreret. adiūgit in itinere quēdam amantiū iuuenē quem deprehendit a iudeis duci in vinculis. quia se recusaret legib9 subdi iudaicis Tunc dissimulabant cū claue iudei vincula ferri reserare. facto a sancto uiro desup crucis signaculo mox ferri sera euellitur. Itidem cum pisius ad basilicā sāctoz̄ geruasij & pthasij orandi causa pcederet. ianuis obseratis ingressus

illi negatus est · Tunc requisitis clauibus nec ipsis aparentib? sic reserauit pessulu3 facto crucis signaculo · Quid plura · Quacuq3 pontifics se conuertit presentia · nulla morbor4 generibus defuit medcina · Ante que etiam demones non tolerates eius psentiam · terribili ululatu sua gemebat icendia · Et cum pedem efferret de domo vel ecclesia · vndiq3 strages demonu ate tanti potificis ac triumphatoris obtutu cadebant circa sancti ceteruatim vestigia diuersis modis effusa · hec muta · illa clamatia · illa fixa · hec lubrica · & velut ante iudice dum gesta referrent · xpria non effugiebat tormenta · Sed ad sancti pconiu quata est hec laudato · cu ineffabiliter multa & stupenda fierent sub mome to · ¶ LXV ¶ De moribus & obitu eiusdem

Oeteru elemosinis quatu pdigus fuerit explicari non potest · Qui frequenter coten tus vna casula vel tunica · quidquid erat uestidui nudum paupem uestiebat · ut inops calefieret largitore algente · Quata etia fuit in eo redemptonis effusio · cum ad nomen beati cocurrerent · vndiq3 liberadi iugo seruitij · Cum vero aliquatenus nichil esse p manibus · tristis sedens & anxi? seuerior in vultu · austerus erat alloquio · Tunc si fortassis ab aliquo inuitaretur ad pradium compellebat couiuas aut ministros xprios ut coferentes piter vnde vel unu captiuu seruicio libearet · Quis vero digne repetat · quata virtus verboru ab eius ore rotabatur · cum pdicaret in populum ut omni literature nasceretur stupor & fieret in comune generalis copuctu · atq3 ex ore dicentis crederes ut formarentur verba ab agelo · dum plusp homo loqueretur trastatus in mentis excessu · cuz abzab maculis sinceritate dogmatis pectora plebis cogeret diuinis effragrare pigmentis · Qui equitans in itinere semp de deo aliquid · aut vbo cotulit · aut catauit · cursu nudo capitate ducens eciam si nix a imber urgeret · Cu vero uenisset ad mensa · cosessim affuit recitans ministez diuia colloquia · ut inter cibi fercula animi pastu alimeto plus saturaretur couiua · Nullu tempus interpolas · quo non aut alij pdesset aut ipe no pficeret Diez aut obitus sui hoc modo pdixit · ate aliquot dies vocans ad se notariu suum · impat in cubiculo sup lectum suu scribere hoc tacumodo · v · kl' iunij · Sed ne scientibus omnib? quid hoc essz · postea sactus eius discessus de seculo manifestauit · nam neq3 hoc idem familiari suo domin? absondere ptulit · Deniq3 eadem die post pactum pliu fere octogenarius migrauit ad christu ·

¶ LXVI ¶ De sactis episcopis sabino · cassio · fulgentio & cerbonio · ¶ Ex gestis eius ·

Dozo · iiij · sactoz quos in ytalia tuc tepis florere iam diximus · Horu p senio sabi? cecus erat · & spum xphetie habebat · qui totiliam regem in illis ptibus venientē ad pradiu rogauit · Qui discubere noluit · sed ad dexterā eius sedit Et cum puer ex more vini poculu episcopo porrigeret · rex ei poculu abstulit & epo porrexit · Qui accipiens dixit Viuat ipa man? De quo verbo rex letus erubuit · Huc sabinu archidyaconus eius veneno extinguere molitus est · Et cum vnum ex pueris corrupisset · ille poculu veneni edenti obtulit · Cui sactus · Bibe tu quod michi bibendum pbes · Qui tremefactus cu vellet bibere phibuit sactus dicens · Non bibas · Da michi ego biba Sed vade dic ei qui illud tibi dedit · ecce ego venenu bibo · sed tu epus non eris · Facto igitur signo crucis · epus bibit venenum secur? · & eade hora archidyaconus in loco vbi erat mortu? est · ac si p os episcopi ad ei? viscera venenu pueniss3 Cassius aut naruiensis epus cosp̄sam habebat faciem qo rex totilia o nimia potatone putas iesse despexit eum · Sed in naruiensi capo malign? spiritus vnum de eius spatarijs vexare cepit · quem episcopus oratone facta cora rege sanauit · p? qo idem rex eu in magno honore habuit · Fulgentius autem vtricolensis episcop? eudem rege totilam valde infensu habebat · Qui cum ad easdem ptes xpinquasset · episcop? illi p clericos suos munera misit · ut eum mitigaret Quod ut ille vidit prim? spreuit · & iratus iussit epm teneri · & sub omni aspertate constrimgi · eumq3 examini eius reseuari · Tunc gothi circudantes epm vno in loco stare preceperut · eiq3 in terra circulu designauerunt ultra quem pede tendere non audet · Cunq3 vir dei sole nimio estuaret · ab eisdem gothis circudatus & circuli designatone inclusus · repente coruscz & tonitruus & tata vis pluuie erupit · ut hi qui eum custodiebat imensitatem pluuie ferre no possent · Intra vero eudem circulum nec vna pluuie descendit gutta Quod dum regi crudelissimo nuciatum esset · illa mens effera ad magna episcopi reuerentia uersa est · Cerbonius hospitalitatis studio valde intentus · quosda milites trafugites hospitio suscepit · quos gothis supuenientib? abscondit · Quod cum totilia audisset · iussit eum adduci ad se · & ursis xpisci ad deuoradum populo inspectate · Dimiss? urs? imaissi? ex cauea pcit? petijt epm · Ad quem cum pueniss̄et · statim sue ferita tis oblit? · deflexa ceruice & sumisso capite · cepit labere pedes eius Tunc populus cu ipo rege i illius admiratone & reuerentia couersus est De bis · iiij · episcopis narrat beatus grego · in li · dyalogorum · iiij ·

¶ LXVII ¶ De obitu sancti benedicti & legatone sancti mauri in galliam ·

Anno iustiniani · ix · eodpado pempto erarius ostrogothis regnat anno j Que rurs? pempto · totilia qui etiam baduilla regt annis · xj · Qui mox ytaliam inuasit · & a sancto benedicto ventura sibi audit Hoc anno quidam dicunt sactum benedictu obisse · ¶ Helinandus · Eodem anno quo mortuus est sanct? benedict? · misit ipse beatu maurum in gallias ad edificandu monasteriu accepta legatone a beato bertricanno cenomanensi episcopo cum · iiij · monachis · fausto simplicio anthonio · costantiniano · dicens ad eos · presentior uobis ero carnis onere deposito · uestriq3 p dei gratiam coopator assidu? existam Et hec dicens ait · faustus dans osculum nobis prsecutus est nos cum omni congregatone usq3 ad portam monasterij · Et rursus osculans nos · & bene dicto sup nos tradita · dedit sancto mauro libz regule quam ipse sanct? manu sua scripserat · & pondus libre panis · & creu vasculum emina vini capiens · Cum autem iuga alpiu trasierem? · famulus noster sergius de equo cui insederat sup ima ne saxum sinistrorsu cadens pedem sibi attriuit · Quem beatus maurus sinistra manu pedem eius tenens · & dextera signu crucis faciens & oras illico sanauit · Exinde cum ecclesia sanctorum martirz mauricij sociorumq3 eius ingressi essemus · cec? quidam ad portam ecclesie sedes & medicas adiuras sanctum maurum p sanctos martires sanatus e ·

Hic cecus limus nomine xj. annis ecclesiã illam frequentauerat. & ut ab ipo cõpimus tam psalteriũ q̃ omnia officia nocturna & diurna audiendo didicerat. Cui sanato. p̃cepit sãctus maurus vt ibi iugiter deseruiret. Quod & fecit. clericat? officio in ea fũctus postea. Cum aũt nocte q̃daz iuxta ecclesiam sãcte dei genitricis marie in locis hospitaremur virẽsibus. mulieris cuiusdã uidue cemetie nomine filius adolescens. ex defũcto nup viro susceptus morti p̃ximus a sãcto mauro sanatus est. Qui sanatus dicebat mauro. Vere tu ille es. qui me tuis lacrimis & meritis a tribunali de quo iam tristem accepam sententiam. quia iam incendiosis deputatus eram locis. sup his reuocasti. Die cene domĩce. antisiodoz veĩm? Die pascue hora. vj. veni? ad mõasteriũ sãcti romani monachi. qui p reuelatõnem gallias petẽs. cenobium cõstruxerat in pago ãtisiodorensi. in loco qui fõs rogi dicitur. officio solenniter eo die adimpleto dixit maurus ad romanũ. Crastina die beatus bñdictus migrabit ad dominũ. Crastina igitur die trãsacta iam hora tercia beatus maurus in oratione raptus in spũ. uidit illam uiã pallijs strataz & horuscam lampadib? p quã beatus benedictus celum ascendebat. quã uiderũt cum eo duo gregatõnis nostre fratres ex quibus vnus in nostro morabatur cenobio. alter longius positus vidit. Secũda feria pasche a romano discessimus.

¶ LXVIII. ¶ De institutõne sãctoz fausti & mauri sub beato benedicto. ¶ Actor.

Hvic sãcto uiro benedicto p̃fatus maur? oblatus est ut legitur duodẽnis. mãsitq3 cum eo. xx. ãnis et cõmoratus ẽ in monasterio q̃ ipe edificauit. xl. annis & dieb? xxxvij. Qui simul sũt ãni. lxxij. dies. xxxvij. Huius vitaz scripsit p̃mo faustus monachus beato benedicto a pentibus septẽnis traditus. in cenobio q̃ idem sãctus edificauit in cassino. Cuius fausti ꝓpositũ beatus benedictus sepe expiebaẽ in iũgendo ei impossibilia & importabilia. Hic faustus post mortẽ sãcti mauri reuers? ad suũ mõasteriũ. cõpuls? est ab omnibus fratribus cassinensis cenobij. & p̃cipue ab abbate sãcto theodoro. qui tercius post sãctum valentinianũ plixiori tempe lateranẽsi rexit cenobium. ut vitã beati mauri scriberet. Quã postq̃ scripserat bonefacõ pape ostendit Qui eã aꝓbauit. & auctoritate sua cõfirmauit. Hic itaq3 maurus generis senatorij. patre enicio. matre iulia natus est. Frequenter eum vidimus in. xl. ait faustus. nec cuculla nec tunica sed tñmodo sacco vti cilicino. & duabus tãtum uicibus in. ebdomada puissimũ cibum sumere. qui mos in omni vita sãcto benedicto fuit. Reliquo totius anni tẽpoe sub monachali tunica semp asprimo a scapulis usq3 ad renes induebaẽ troglo. eiusdem subtegiminis. in stratu sup aggestum calcis & sabuli recumbens tãtũmodo excepto quadragesimali tempoe usus semp cilicio. Tũc enim quãtũ poterat solicite satagebat. non iacendo sed potius stãdo vel cũ nimiũ lassus erat sedendo dormire. Nemo unq̃ uidit illum de lectulo cum ceteris fratrib? surgere sed semp vigilias p̃uenire p̃curabat. plerumq3 quinq̃genos sepe centenos psalmos nõnũq̃ totuz psalteriũ ante nocturnos cõsũmas. exceptis dumtaxat horarũ spacijs quibus cũ lacrimis & gemitu orabat. Silentio vero ac lectõni assidue uacabat ut p̃ hoc etiam ip̃i sãcto benedicto admirabilis haberetur. Plerũq3 sãctus benedictus in conuentu fratrũ supp̃sso eius nomine tãq̃ de alio uirtutes eius narrabat. Hic beatus benedict? nigrũ puerulum qui monachũ fozas trahebat p̃ vestimẽti fimbziam. uirga eũdem monachũ p̃cutiendo ab eodem eiecit. quẽ beatus maur? vidit. cũ pompeianus abbas eius uidere non posset. Hic ip̃e maurus sup aquã cucurrit post puerũ placidũ tertulli patricij filium. Abeũte quadã uice beato benedicto ad quẽdam nobilem. ut uxorem eius & filium nup susceptũ a demonio piter vexatos libera ret. maurus remãsit uicem gerens p̃positi. Qui rediens ad horã refectõnis. vj. cũ fratribus de frugibus colligẽdis. inuenit ad portã mõasterij clausum & mutũ puerulũ. quẽ sanauit matre impetrãte ponens sup caput infirmi stolã qu am illo ãno iuxta morem gratia sãctitatis indesinenter fẽbat & signũ crucis faciens dixit. In nomine sãcte trinitatis. adiut? meritis sãctissimi magistri nr̃i. sta sanus & incolumis sup pedes tuos rectus & loq̃re. & deinceps beatus benedict? cepit eum uenerationẽ habere

¶ LXIX ¶ De theophilo vicedomino & cirographo quod dedit dyabolo ¶ Sigibertus ex mariali

In tempore factum est miraculum ĩ theophilo Hic theophilus fuit quidam ĩ vna ciuitate cilicioz um sancte ecclesie vicedominus moribus & cõuersatõne p̃cipuus. quiete & moderate ad ecclesiã ptmentia optime regens. Qui affectualiter a populo & clero dilect?. mortuo eiusdem ciuitatis epo in epm est electus Sed cũ plurimũ reniteretur. cõtestãs se indignũ tãti honoris officio. vi ad metropolitanũ epm perductus. ab eo cum gaudio est susceptus. & ut volũtati plebis assensũ p̃beret cõmonitus. Vidẽs aũt eius nimiã in reniten do cõ stãtiã dimisit eũ. & alium in loco eius ad epatus p̃mouit officiũ. Porro ordinato epo cum ad p̃priã remeasset ciuitatẽ. quidam de clero instigauerũt epm ut amoto illo alium ecclesie ordinaret vicedominũ Quo facto callidus hostis & inuid? ĩmittens ei vicedñat? zelũ. & ãbitõnis emulat õnem. in tantum eũ seduxit vt etiã maleficoz postularet auxiliũ Itaq3 cũ ingenti desiderio ãbitõnis ureretur ad quendã accessit in ciuitate iudeũ dyabolice artis opatorem nequissimũ. qui iam ĩ infidelitatis & p̃ditõnis foueã multos ĩmerserat ac genibus eius p̃uolut? ait. Queso te adiuua me. quoniã epus me? me ad oꝓbriũ adduxit. & hec & hec in me fecit. Respondit ille. Proxima nocte ueni ad me. & ducaz te ad patronũ meũ. qui subueniet tibi quomõ uolueris Quo facto. duxit eum ad circũ ciuitatis. & ait. Quod cũq3 videris. vel quẽcũq3 sonum audieris. ne terrearis. Signũ quoq3 crucis nullo modo tibi imponas. Illo hoc ita spondente. subito ostendit ei albos clamidatos. cum multitudine cãdelabroz um clamãtes. & in medio p̃incipem sedentem. Erat enim dyabolus & ministri eius. Tenens aũt iudeus manum theophili. duxit eũ ad illud flagicõsũ cõsilium. Et ait ei dyabolus. Vt quid nobis hũc hominẽ adduxisti. respõdit ab epo suo p̃iudicatũ & vestrum auxiliũ postulatẽ. Cui dyabol? Quale adiutoriũ dabo homini seruienti deo suo. tamen si seruus me? esse cupit. ego illi subuenio ita ut pl? facere possit q̃ p̃us & impare omnib? etiã episcopo. Audiens theophilus. spopondit omia se facturũ que diceret. cepitq3 osculari pedes ei?

& rogare cum · Qui ait ad iudeum · Abneget filium marie · & ipam · quia odio michi sūt & firmet scripto se p omnia utrūq; abnegare · & post hec quecūq; uoluerit a me impetrabit · Tunc respondit theophilus · Abnego xp̄m & matrem eius · faciensq; cyrographum · imposita cera signauit anulo ꝓprio Et abscesserūt cum nimio p̄ditionis gaudio · In crastino aūt ep̄us diuina ut reor puidentia motus · remoto vicedomino quē turpiter promouerat · hūc cum omni honore reuocauit · & duplo q̄ āte fuerat ōnuo sublimauit · ita ut peccasse se clamaret q̄ tam ydoneā p̄sonam aliorū delatōnibus eiecisset · & illū inutilem p̄mouisset · Restitutus itaq; theophilus cepit sup omnes eleuare se omnibus sibi obedientibus cū metu & tremore ·

¶ LXX ¶ De penitentia ciusdē & cyrographi restitutōne p beatā virginem ·

Dum q; puum temp? in huiusmodi iactantia morareť · creator omniū & redēptor qui non vult mortem peccatoris · recordatus qualiter p̄us ille fideliter ecclesie sue mīstrauerat · & q̄ pius in mīistrādo egenis extiterat · ñ despexit creaturā suam · sed dedit ei penitentiam Nam in se reuersus sobrietate recepta · cepit affligi in his que gesserat · & seip̄m acriter arguē · Ve inquit michi misero · quo ibo · quem rogabo · cui? auxiliū implorabo · qui diuino meip̄m fraudaui ad mini culo · xp̄m & matrem eius negaui · & feci me seruū dyaboli p cyrographū nephāde cautōnis · Quis putas poterit illā abstrahere de manu vasta toris · Cūq; hec & alia sermocinareť · tandem ispiratus diuinitus cū fletibus ait · Licet sciam xp̄m dei filium quem infelix infideliter negaui de ūgie maria natū · ibo tñ ad ip̄az et toto corde ip̄az solā ītēpellabo · donec misericordiā dñi p ei? intercessionem obtineā · Tūc aīmatus fortiter cū omni hūilitatis deuotōne · p̄cidit coram templo beate virginis · xl · dieb? & noctibus p̄sistens in oratōibus et ieiunijs · eam īcessāter depcādo · ut a maligno draccone · & ab illa quā gesserat abnegatōne p ip̄az eripeť Quibus expletis · apparuit gloriosa ūgo media nocte dicens ei · Cōfitere homo xp̄m quē ego pepi & tu abnegasti · misericors enim est · & suscipiat lacrimas penitētie tue · Ideo enim ex me carnem sumere dignatus est · ut peccatores saluaret Tunc ille cū reuerentia sūmisso vultu · cū magno ullulatu · p̄testatus est dicens · Credo in deuz patrē · & adoro filiū dei ex patre ante secula · & īnouissimis diebus ex te sācta maria virgine natum p nobis peccatorib? pati dignatū · hoc cōfiteor · hunc colo & amplector Cū ego hac p̄catoria cautōne offer me sācta virgo filio tuo · Quod spondens beata uirgo · cū dies illuxisset abscessit · Illo vero enixius triduo domīū postulāte cū lacrimis rursū illa nebula clarifica appuit ei hilari vultu & letis oculis dicens · Homo dei ecce ad petitōez meā suscepit deus lacrimas tuas · & p̄cibus ānuit si tamen usq; ad mortē p̄seueraueris in his q̄ filio meo me teste p̄misisti · Qui respondit · Etiā domina obseruabo & non p̄teribo sermones meos · Sz ego peccator & impi? rogo phēnem fōtem benignitatis tue · qui in p̄fūdum ceni dimersus sum · ut recipe valeā illā execrabilem abnegatōnis mee cartulā ab illo qui me cepit dyabolo signatā · nam hoc est quod sup̄ modū ti tillat animā meā · Cum in hac triduo postulatōne p̄seuerasset · iterū eadez virgo maria in uisione ei apparuit et eādem cautōnis cartulā habens in manu de cera sigillatam exhibuit · atq; eius pectori dormienti superposuit · Quā ille a sōno surgens inuenit · Et letus effect? in crastinū cū esset dies dominica · pgens ad ecclesiam in qua cū populo ep̄us aderat · post lectōnē euāgelij p̄strauit se pedibus ep̄i eiq; omnē impietatis sue historiā retexuit · post hoc etiā qualit ad fontem misericordie beatā virginē cōfugiens · ei? meritis & p̄cibus p penitētiam et lacrimas a deo veniā meruit · necnon qualiter cyrographū signatū pessime scriptōnis receperit adiunxit · & obsecrās vt coram omnib? legereť ep̄o porrexit · Omnes itaq; clerici et mulieres tāta dei miseratōne p moti · diutissime gratias deo retulerūt · ep̄? quoq; gaudio r̄plet? clamabat ad populū · multis exhortatōnibus eos p̄uocās ad gratiaz actōnē · et xp̄i ac sācte matris sue virginis glorificatōnem · Interim aūt theophilus solo iacebat p̄stratus · Quem post oratōnis laudem ep̄us surgere iussit · & ei cā tulā illam nefādissimā in cōspectu omniū cōburere p̄cepit · Quo facto · mgressus episcop? missarum solennia p̄egit · Cūq; p̄cepisset theophilus sacre cōmunionis misteriū · statim refulsit facies eius sicut sol · Videntes aūt omnes subitaneam viri trāsfiguratōnem · magis glorificabāt deum q̄ facit mirabilia solus · et beate marie diutissime laudes referebāt · Beatus autē theophil? in locū illū in quo beatā viderat uisionem declinās tanq̄ fix? p̄stitit in illo per triduū · post triduū uero omīb? fratribus valedicendo osculū tribuens · aīmāq; suam sācte trinitati et beate marie liberatrici sue cōmendās · vitam hāc in eodem loco feliciter finiuit vbi et corpus eius sepultū fuit ·

¶ LXXI ¶ De aduentu sācti mauri in andegauiā et monasterio quod edificauit · ¶ Sigibertus ·

O tempe claruit in gallia sāctus maurus de quo pauloante dictū est monach? sancti benedicti discipulus · Faustus · p? q̄ aūt beatus maurus vidit in spū beati bñdicti aiam ā in celū cū gloria ascendere · tunc secūda feria pasche a roma discessimus ex eo loco aurelianis venientes audiuimus beatū bertricānū migrasse ad dominū · Locus aūt qui ab eo nobis p uisus fuerat rupiacus dicebatur · ipso nomine deformis et scabiosus · Cui bertricāno succesit dōnulus ep̄us · Decimo die post̄q̄ aurelianis fuim? ingressi · iter arripientes tendimus andegauū · venimusq; · v · die ad locum qui restis nūcupať · vbi iam bardiardus cum cōiuge sua citilia biduo nos expectauerat · Hic habebat cōsobrinū nomine florum · familiarem et carissimū theodberto regi frācorum Hic flor? vidēs beatū mauz hūillimo monachali habitu indutum · de equo cui īsidebat statim desiliit · ac tercio āteq̄ ei appīquaret toto corpore in terram se p̄sternens · cum ab eo humilitē et modeste eleuatus esset · omnes nos est osculat? Ad quem maurus · Obseruatō ordinis nostri · sūmam deposcit quietem et securitatem · Ibi p̄muz edificauit maurus domū oratōnis non admoduz magnā · in nomine sancti martini · ī qua et se sepelirī p̄cepit sicut et sanctus benedict? ī oratorio eiusdem sancti martini · quod ōstructa ara apollinis ipse cōstruxerat sepultus est · Quidam clericus longiso nomine qui cementarie arti p̄erat · de altissimis gradibus corruens sup deportatum illic aceruum lapidum · toto corpore cōtritus est et sanatus a mauro · Ex illo die florus ita maurū

habuit in maxima veneratõne·ut nũq̃ postea p=
pius ad eum accedere auderet· Quidaz postea ex
oparijs mauro detrahere ceperũt· dicentes eum
cupidũ manis glozie & magum· Ex quibus ỏtra
ctoribus tres subito malignus spũs ĩuasit ita ut
vni ex illis nomine flodegiso aĩmam extozqueret·
reliqui se inuicem dentibus lacerabãt· Quibus di
gitos vtriusqz manus sãctus maurus in os misit
& spũs malignos p ventrem eiecit·feda relinquẽ
tes vestigia· Terciũ vero resuscitauit a mozt̃uis·
cui precepit ut si uellet viuere·in locũ ipm nunq̃
amplius intraret Quod ideo iussit·vt plausuz &
fauozem popli vitaret Theodebertus rex·venit
illuc ad ozationẽ· Post ozatõnez in ouentũ fratz
pgens·regali indutus purpura·hũiliter se pstra=
uit·& ut p illo p̃carentur cũ lacrimis postulauit
& dedit eis fiscũ regiũ qui boscus vocat cũ om
nibus villis & redditibus ad eum ptinentib? ·Al
tera die visitãs fiscũ regiũ sibi donatũ beat? mau
rus palliciũ a·vij·ãnis sanauit· CLXXII

CDe multiplicatõne fratrũ & diminutõne·

SEcundo ãno aduentus nostri nobiles ad=
uenire ceperũt·& nostrã habitatõnez ex=
petere·& filios suos offerre· xxvj· anno
fũdatõnis ipsius cenobij fact? est numer? fratrũ
c·xl·Quem neqz minui neqz augeri·p̃cepit mau=
rus· Lotharius rex andegauis ueniens·mandauit
viro dei mauro se velle ire ad mõasteriũ ·Qui ue
niens·dedit ei fiscũ regiũ qui blazon appellatur·
& villam que dicitur longus cãpus Ex eo tempo
re·beatus maurus non facile de monasterio iam
egredi volebat·Secessitqz in domũ que illi fabri=
cata erat iuxta ecclesiã beati martini cum duobus
monachis qui ei seruirent p̃mo & aniano· substi=
tuens pus bertulfum abbatem sibi successuz· Et
cum ibi duos & dimidiũ ãnos fecisset in oratõne
vidit dyabolum sibi mĩãtem stragem se facturũ
maximã de monachis suis·Quem postea cõforta
uit ãgelus domini·Maurus postea cõfortauit fra
tres·p̃dicens eis de morte sua & illoz ĩmmẽte Fa
ctũqz est ut infra·v·menses·cxvj·monachi more
rentur·nec de tãto grege remanerẽt nisi·xxiiij·In
ter quos mortui sũt ãthonius & cõstantinian? q̃
nobiscum venerãt·Nec multum post mortu? est
sanctus maurus dolore lateris·xlj·anno aduẽtus
sui ad illũ locũ·xviij·kl'·febzuarij ante altare bea
ti martini sup ciliciũ stratus sui recubãs

CLXXIII CDe miraculo benedicti iunioris
& ceteris quibusdã incidentib? illius tempozis·

CSigibertus·

EO tempe ĩ cãpania ytalie benedictũ iuni
ozem sãctitate clarum rex totilia p xp̃o
psequens·cũ eum cum cella sua cõburere
voluisset nec valuisset·in clibanũ ardentem euz p
iecit·Qui inde die altero illesus cum illesis vesti
bus etiã exiuit·Hildebert? rex frãcoz cũ patru
ele theodeberto in fratrem lotharium insurgit·sz
matre eozum satis agente lotilde apud deũ·ne in
ter fratres fieret ciuile bellum horzẽda intempe=
state coerciti·cum sup lothariũ ne signũ quidem
apparuerit horzoris huiusmõi reddũt se fraterne
paci·Anno iustiniani·xiiij·in diuersis galliaz lo=
cis diuersa signa visa sũt· Cometes appuit die sã
cto pasche·celum ardere visũ est·verus sanguis
ex nube defluxit in vestimentis hominũ·dom? cu
iusdam abintus sãguine respsa apparuit· & secu=
te varie clades & male valitudines cum pustulis
& vesicis populos afflixerũt· Anno sequenti cõ
stantinopoli morte magna insurgente·statuta est
solennitas purificatõnis beate marie· que grece
ypapãti·i·obuiatõ dicitur·eo q̃ die illo obuiaue
rit symeon oblato in templũ domino· & ita mor=
talitas illa cessauit·Lotharius & hildebertus fra
tres obsessa in hispanijs cesaraugusta·ciuib? deũ
adorantib?·& circũlata vincentij martizis tunica
accepta ab eis p munere ipsius martiris stola ·re
deunt acquisita hispanie parte maxima·

CLXXIIII CDe arthuro rege britannie·

SEqz ad hoc tempus·historia britonũ per
ducit narratõnem suam de rege arthuro·
Refert enim eum post celeberrimã illã cu
riam in vrbe legionum habitã·in q̃ omnes reges
insularum occidentaliũ & duces galliaz fuerunt·
maximũ duxisse exercitum in fines burgũdie·adũ
sus luciũ p̃cipem hispaniaz sub leone impatoẽ
reipublice p̃curatorem·& in eũdo quẽdam ĩmen
sũ gigantẽ singulari pugna deuicisse·Deinde vtra
rumqz ptiũ legiones in pago lingonẽsi·ad p̃liãdũ
cõuenisse·& post ĩnumeram cedẽ vtriusqz exerci
tus tandem britonibus victoziã p̃uenisse Postea
narrat q̃ arthur? iuga alpium trãscendẽ·& romã
inuadẽ voluerit·Sed interim audiẽs medredum
nepotẽ suum diadema britãnie p tyrãnidem arri
puisse·britãniam reneauerit·atqz in ultimo p̃lio
quod cum eo habuit·post neces fere omniũ ducũ
ipe letaliter vulneratus fuerit·& in insulã quãdã
ad sanandũ deportatus·relicto regni successore
ognato suo cõstãtino·Ipe vero arthur? iuxta mẽ
lini vaticiniũ dubium habet exitum· quia vtz vi
uat an mortuus fuerit nemini cẽtũ extimaẽ esse·

CLXXV CDe vigilio papa & eius afflictõe
p̃ãtenio patriarcha· CHilmandus·

EO tempe uigilius papa quia sm̃ p̃missio
nem suam noluit ãtheniũ hereticũ reuoca
re·cõstãtinopolim ignominiose mittitur
Theodoza nanqz iustiniani uxoz mãdauit ei·ut se
cũdum p̃missionẽ suam reuocaret ãtheniũ·qui no
luit·Quo audito illa misit romã antheniũ scribaz
ut adducẽt eum p vĩ· Qui cum in naui esset ipo
situs·& nauis mota eslet·popul? roman? iactat
post eum lapides·fustes & cacabos dicẽs· Male
feciti romanis·male inuenies vbi vadis· fames
tecum·mortalitas tecum·Ingressus est cõstãtino
polim vigilia domini nostri hiesu xp̃i·Per bienni
um fuerunt intẽtiones de anthenio patriarcha·cui
vigilius nullatenus cõsensit dicẽs·ut uideo non
me fecerunt·uenire ad se iustinianus & theodora
sz dioclecianus & litoria·facite quod vultis dig̃
factis recipio·Tunc quidam dedit ei alapã dicẽs
Nescis quibus loqueris homicida·qui siluerium
papã occidisti·& filiũ mulieris uidue ad calces et
fustibus·Tunc fugit uigilius in basilicam sancte
eufemie·& tenuit colũnam altaris A qua abstra
ctus eiectus est foras ecclesiam·& missus est fu
nis ĩ collo eius·& tractus est p totam ciuitatẽ us
qz ad uesperam·Tunc missus est in custodia·ubi
dabatur ei modice panis & aqua·Clerus autẽ ro
manus qui cum eo erat missus est in exilium ad di
uersa metalla incidenda· Tunc gothi fecerũt sibi
regem uadua·qui totilia nũcupatus est· Qui de
scendẽs obsedit romam·& facta ẽ tãta fames in
ciuitate·ut et natos suos vellẽt comedẽ Intrauit
totilia romam a porta sãcti pauli in die·xiij·et to
ta nocte fecit buccina clangi· ut totus popul̃us

fugeret·uel ꝑ ecclesias se celaret·ne interficeret·
Habitauit cum romanis aliq̄diu pater cum filijs
mãsuefactus ut creditur sãcti benedicti moritis·

¶ LXXVI ¶ De passione sãcti herculani paru
sini episcopi· ¶ Sigibertus·

ANno iustimiani·xvij·herculanus pusinus
epus·a totilia rege secto capite martiri=
zatur ¶ Gregorius in dyalogo·iij·libro
Nuper floridus venerabilis vite ep̄? narrauit me
morabile valde miraculũ dicẽs·Vir sanctissimus
herculanus nutritor meus pusine ciuitatis epus
fuit ex cõuersione mõasterij ad sacerdotalis ordi
nis gratiã deductus·Totilie aũt pfidi regis tem
poribus·eãdem vrbem ãnis·vij·cõtinuis gotho
rum exercitus obsedit·ex qua multi ciuiũ fugerãt
qui famis piculũ ferre non poterãt·Anno vero
vij·necdũ finito·obsessam vrbem gothoꝝ exerci=
tus intrauit·Tunc comes qui eidem exercitui pe
rat·ad regẽ totiliam nũcios misit·exquirẽs quid
de epo vel populo fieri iuberet·Cui ille p̄cepit di
cens·Epo pus a vertice usq; ad calcaneũ corrigi
am tolle & tunc caput eius amputa·Omnẽ uero
populũ qui illic iuentus est·gladio extingue Tũc
idem comes venerabilem viꝝ herculanum episco
pum sup vrbis murũ deductũ capite truncauit
eiusq; cutem iam mortui a vertice usq; ad calcane
um incidit·ut eius corpi corrigia sublata uidere=
tur·Moxq; corpus eius extra murũ piecit· Tũc
quidã hũanitatis pietate cõpulsi·abscisum caput
ceruici apponentes·cum vno puulo infante qui il
lic extinctus inuentus est·iuxta mauꝝ corp̄? ei?
sepulture tradi derũt Cũq; post eandem cedẽ die
xl·rex totilia iussisset·ut ciues vrbis illi? qui quo
libet dispsi essent·ad eandem sine aliqua trepida=
tõne remearent·hi qui pus famem fugerãt·uiuẽ=
di licentia accepta sunt reuersi·Sed cuius uite eo
ruꝝ epus fuerat memores·vbi sepultũ esset corp̄?
eius quesierũt·vt hoc iuxta honorem debitũ in ec
clesia beati petri apli humarẽt· Cũq; itũ esset ad
sepulcrũ·effossa terra inuenerũt corpus pueri·pi
ter humati·utpote iam diei·xl·tabe corruptum·
& vermibus plenũ·corp̄? uero epi ac si die eodez
esset sepultum·Et quod est adhuc magna admiã
tõne venerãdum·quia ita caput vnitũ cũ corpoẽ
fuerat·ac si nequaq̄ esset abscisũ·sic uidelicz ut nl'
la uestigia sectõnis apperẽt·Cũq; hº & in terga
exquirẽtes si qõ signũ uel de alia monstrari incisi=
one potuissent·ita sanũ atq; intemeratũ oñe cor
pus est inuentũ·ac si nulla hoc incisio ferri tetigis
set ¶ LXXVII ¶ De quibusdã euentib? illi?
temporis ¶ Sigibertus·

ANno iustimiani·xviij·obijt sãctus remi=
gius remorũ epus·Anno eiusdem xx·cõ=
serto p̄lio inter chunimũdum regem gepi
daꝝ·& albuinũ regem longobardoꝝ corruerũt·
utrinq; lx·milia eoꝝ· Vbi albuinus chunimũdũ
pemit & ex testa capitis eius poculũ sibi ad bibẽ
dum fecit·filiãq; eius captiuã uxorem sibi acce=
pit· Hunis vero terras gepidaꝝ inuadentib?·de
structum est regnũ gepidarũ penitus Anno eius
dem·xxij·agericus uirdunensis epus claruit·An
no sequenti arboris que dicitur sambucus flores
grana & fructus·in flores grana & fruct? uitis
trãsformãtur Anno eiusdem·xxv·pelagius roma
ne ecclesie·lviij·p̄sidet·Hic insil'atus de morte ui
gilij·pape·tenens sãcta euãgelia & crucem iure
iurãdo publice satisfecit·Anno iustimiani· xxvij·
lotil dis regina moritur·hiems niue & glacie ita
exaspatur·ut volucres & fere indomite manu ca=
pi possent·Anno sequenti obijt sãctus medãdus
nouiomẽsiũ & tornacẽsiũ ep̄?·In cuius transitu
celum aptũ est & diuina ante eũ micuerũt lumi
naria·spacio duarũ horaꝝ·Cuius corpus rex lothã=
rius trãsferri fecit ad vrbem suessionẽsem·p̄mit
tens q̄ sup eum decentissimã basilicam edificaret
atq; mibi religiosoꝝ uirorũ conuentũ statueret·
Quod opus ipe quidẽ cepit·sed filius ei? sigiber
tus adimpleuit ¶ LXXVIII· ¶ De miraculo
pueri iudei qui cum xp̄ianis eucaristiam p̄cepit·

EO tempe in oriente puer quidã iudeoruꝝ
filius cuꝝ a ceteris suis xp̄ianoꝝ filiis ad
hoc adductus fuisset·ut in ecclesia sãcte
matris domini nostri ihesu xp̄i corpus & sãguinẽ
xp̄i p̄ciper·p̄pter hoc a patre suo p̄iectus in for=
nacem ardentem·illesus inde a xp̄ianis extract?
est· ¶ Ex mariali·Nam mater pueri cum audisset
q̄ filium cõmunẽ pater deliberasset exuere·cucur
rit ad liberãdum eũ·Sed cum uidisset incendia ab
ore fornacis patulo huc illucq; respgi·ornatuꝝ ca
pitis ad terrã piecit·diffusaq; cesarie se miseram
damitans·ciuitatem vocib? impleuit·Xp̄iani au
tem cõ currentes ad spectaculũ·retractis ignib?
ab ore fornacis·inuenerũt puerũ q̄si sup plumas
mollissimas discũbentẽ·Cũq; benedixissent domi
nũ·piectum huius sceleris actorẽ iudeum in for
nacem·ita totũ ignis absorbuit·ut vix de ossibus
eius puum quodãmodo relinquẽtur indicium In
terrogãtes autem infantulũ xp̄iani·quale ei inter
ignes fuisset umbraculũ·ãit· Mulier que in basili
ca illa ubi panem de mẽsa accepi ī cathedra sedẽs
puerulũ in sinu gestat·hec me pallio suo ne ignis
q̄ me uoraret opuit Vnd̄ indubitãdum est·beatã
ei mariã auxilium appendo p̄buisse· Agnita vero
infans fide catholica·in patrem & filiũ & spũmsã
ctum credidit·ac salutaribus aquis renatus vna
cum genitrice sua denuo in fide uixit·Multi quo
q; iudeorum·hoc exemplo in urbe illa saluati sũt
¶ Sigibertus· Anno iustimiani· xxx·radegũdis
regina·uxor quõdam lotharij regis·mutata ueste
claruit sãctitatis nobilitate ¶ LXXIX ¶ De
sancta radegunde regina· ¶ Ex gestis eius·

NEc natõne barbara fuit de regione tori
ga·patre rege berechario qua regiõe frã
corum victoria deuastata· exiuit de pa
tria Tunc inter ipos quoꝝ erat in p̃da regalis pu
ella·fit cõtentõ de captiua·Et nisi reddita fuisset
transacto certamine in se reges arma mouissent·
Que ueniẽs in sortem lotharii regis in ueromãdẽ
sem ducta·atheias uillam regiam nutriendi causa
custodibus est deputata·Quaz cũ p̃paratis expẽ
sis uictuariaci uoluisset rex p̃dict? accipẽ·nocte
cum paucis elapsa est· Deinde suessionis cum di
rexisset ut reginam erigeret·illa euitabat pompã
regalem ne seculo crescẽt Sed cui dabatur etiaz
humana gloria non mutatuz·Nupsit ẽgo terreno
p̄incipi·non tamẽ sepatur a celesti· Ac dum sibi
accessisset secularis dignitas·plus se iclinauit·uo
luntas q̄ p̄mitteꝝ dignitas Timẽsq; ne a deo deg̃
dasset cum mũdi gradu p̄ficẽt·se cum sua faculta
te elemosine dicauit·Nam cum sibi aliquid de tri
butis accidẽt·ex omnib? que venissẽt ad eaz añ ꝺ
dit decimas q̄ recepit·Deinde quod superat·mõa
steriis dispensabat·& quo ire pede non poterat
misso munere circũibat·Item nocturno tempore

cum reclinaret cum principe·rogans se p hūana necessitate velle cōsurgere·& leuans egressa cubi culo·tandiu āte secretū oratōni incūbebat iacta to cilicio·vt solo calens spū iaceret gelu penetra ta·tota carne p̄mortua De qua regi dicebaē·habe re se magis iugalem monachā q̄ reginam·vnō & ip̄e irritaē· qz p bonis erat asperrim?·Sz illa tol lerabat modeste rixas illatas a viuge·Diebus ve ro q̄dragesime satis ē scire·qualiter rexerit se int̄ vestes regias singulariter penitens· Igitur appm quāte ieiunij tempe ad religiosā monachā nomine piam mittebat cui sācto ꝓposito illa dirigebat ve nerāter in linthceo sigillatū cilicium·Quod sācta i duens·ad corpus p totam quadragesimā subt̄ ve stem regiam dulci portabat in sarcina· Sin autez rex deesset·quis credat qualiter oratōni se diffun deret·qualiter se tanq̄ p̄sentis xp̄i pedibus alliga ret & quasi repleta deliciis sic longo ieiunio sa tia reē in lacrimis·Cui despecto ventris edulio xp̄s erat tota refectō & tota fames erat ei ī xp̄o·Illu qua pietate pagebat solicita ut que p oratoria vel loca venerabilia tota noct e plucerent·candelas suis manibus factas iugiter ministraret·

¶ LXXX ¶ Qualiter incarceratos p̄cib? et mi raculo liberauit uestemqz secularem mutauit·

QVali vero si quis p culpa crimali·ut as solet a rege interfici deputabaē sanctissia regina moriebaē cruciatu ne designat? re us morereē gladio·Qualiter cōcursabat p dome sticos fideles seruientes & pceres·quorū blandi mentis mulcebat aīm principis·donec ex ip̄a ira r̄ gis unde pcesserat sors mortis īde curreret uox saluris·His igitur beatis actibus occupatā·intan tum p̄uexit diuina clementia·ut etiā in palatō ad huc laica domino largiente declararet̄ p eā mi racula·Deniqz in pumia uilla post prādiū dū per ambulauit p ortū sāctissima·rei trusi p crimīe suc curri sibi clamabāt vociferātes de carcere·Ip̄a au tem quid esset interrogat·Mentiuntur ministri q̄ mēdicorz turba quereē elimosinā·Credens hec il la·trāsmittebat quo indigebat inopia· Interea a iudice cōpellūtur tacere·q̄ tenebanē in cōpedib? Cum vero nox supueniisset & solitū cursū faceret fractis vinculis soluti sācte occurrūt de carcere· Quo cognito·reos se viderūt qui beate mentiti sunt·dum qui rei fuerant de cathenis soluti sunt Et quoniam frequenter aliqua occasione diuini tate p̄sperante·casus cedit ad salutem·ut hec reli giosius viueret·frater interficitur innocēter· De serta igitur a rege·ueniens ad beatum medardū nouiomi supplicat instanter·ut ip̄am mutata ve ste dño cōsecraret·moxqz indumētuz nobile quo celeberrima die solebat pompa comitāte regia p cedē·exuta ponit in altari·ablatis gēmis & orna mentis·mensam diuine glorie onerat uenerabilis cingulum auro ponderatuz·fractum dat inopijs paupum ¶ LXXXI ¶ De sācto brendano sco to & bonis mitijs sācti gregorij· ¶ Actor

DEr idem tempus floruit in scocia sanct? brendanus·Qui scilicet magne abstinen tie vir & in virtutibus clarus· triuz fere miliū monachorz pater fuit Huius aūt pegrinatō nis historiā·p̄pter apocrifa quedā deliramenta q̄ in ea uidentur cōtineri penitus ab ope isto reseca ui· ¶ Sigibertus·Eo quoqz tempe gregorij? filius gordiani senatoris rome adoleuit·qui·vj·monasterijs in sicilia fundatis &·vij·rome in domo sua·ex p̄tore urbano factus monach?·sapientia & doctrina & sāctitate claruit· ¶ Ex gestis eius Hic enim literarū studijs optime eruditus·etiaz in adolescentia sua cogitabat quomō posset deo fideliter in religione ꝺuire Sed dum cōuersionem differret putās esse melius ut deo in seculari habi tu ꝺuiret·cepit ei cura rerum secularium succresce re·adeo ut iam in mundo non tantum specie sed etiam teneret & mente·Vnde defūctis pentibus libere suas erogās facultates·cūcta distribuens religionez ītrauit·&·vij·abbatias de p̄prio edifi cauit·Et qui ante vestiri serico solebat & gēmis· post in vili habitu ministrabat paup ip̄e pauperi bus·In monasterio aūt p̄prio ad tātam pfectōnē excreuit q̄ in ipso sue cōuersionis initio iam pos set in pfectorz numero deputazi·Tanta etiam di strictōne corpus suū afflixit·ut infirmato stoma cho & tussi grauissima·mori quotidie se putaret· Cuius virtutum famam papa pelagius audiens abstractū de monasterio dyaconū ordinauit·

¶ Sigibertus·Eo tempore terremotus terribil' nimis·p·x· dies fact? est· Hildeberto rege mor tuo·monarchia regni frācorum cedit fratri ei? lo thario· ¶ LXXXII ¶ De sācto leonardo corbi gimacensi· ¶ Ex gestis eius·

TEmpibus regis lotharij·sāctus leonard? in pago cenomānico heremiticā vitaz du cēs·sibi & sequacibus suis monasterium cōstruens·tāte humilitatis inter ipsos extitit·vt etiam p̄oris nomen refugēt·& cum esset prelat? omnib?·cūctis se viliorē & inferiorem habitu & meritis demonstraēt·Cuius fama cum se vndiqz diffundēt·tantus ad eum populus cōcurrebat·ut cūctis ad supabūdantiam necessaria deferētibus· locus ille in triennio ad coquēdos panes clibanū non habēt·Sed laudi eius inuidētes maligni·sug gesserūt lotharío regi frācie·q̄ nisi sibi & sue gēti p̄sulēt·p leonardū illum heremitā qui multos sb obtentu religionis colligebat·regnū frācie detri mentum non modicum sustinēt· Quibus rex lo tharius nimis credēs·missis militibus expelli eū cum iniuria iussit·ut omnes audiētes hoc timerēt & nequaq̄ tale quid ulterius attēptarent·Cū er go milites ad eum ueniissēt· & contra eum querē tes calūniam diutius allegarēt·tandē verbis eius compūcti·mirantes vitam eius tempore oportu no se futuros eius discipulos spoponderūt & sic ad regē regressi·cūcta que uiderāt & audierant retulerunt Vnde rex quoqz cōpunctus ꝺ his·qui iniuriā viri dei cōcepat·deo gratias retulit·qui tā cōstantes sibi famulos eligebat· Et intantum san ctum leonardū dilexit q̄ ei cūcta liberaliter porri gens·& detractatores eius rebus & honoribus suis p̄uans·vix tandē p̄cibus sancti viri eos sue restituit·dignitati· Erat enim ēga miseros tāte compassionis affectus·q̄ & hoc a deo p̄cibus im petrauit·ut quicūqz in carcē vel cōpedibus tenē tur·mox inuocato eius nomine solueretur· Qua dam die dum diu in oratōne incūberet·serpēs ma xim⁹ a pte pedum surzsum tēdens & sinum eius plustrans·non solum ei nocere non potuit·sz nec mentē eius ab oratōne t urbare· Et facta oratōe dixit ei·Scio quidē q̄ ab initio tue creatōis homi nes quātum p̄uales inquietas·& nunc in spe mise ricordie dei fac in me quidquid merui·si tibi deē potestas· Quo dicto· serpēs p capicium tunice eius exiēs·ad pedes ei? exanimis corzuit & extūc

ibi nullus serpēs apparuit. Perdurās itaq; usq; ad tempa sācti germani pisiensis epi. & sācti dō= noli. qui innocenti epo cenomānensi successit. cū eos forte ab inuicem discordantes sedasset. in cra stinū se faciendum & pdicti domnoli aduentū p= dixit. Qui & ipe domnolus diuina reuelatōne p monitus ē. vt iret ad sāctū leonardū. & eiꝰ ani= mam cōmendaret Quo facto. idus octobris cir= ca annū domini. d. lix. obijt & sub hilperico rege frācorum sepultus. duos cecos illuminauit. et eti am nunc quāti apud deum sit meriti. frequētia mi raculoꝝ ostendit. Huius leonardi vita apud cor biginācū legitur. quia corpus eius ibi requiescit Vnde & locus ipe ꝓpter miraculoꝝ multitudinē quoti die a populis frequentatur. ¶ LXXXIII

¶ De lannomaro carnotensi & latronibus eius stupefactis. ¶ Ex gestis eius.

Empe quoq; pfati lotharij scilicet filii lo donei seniozis. qui pmus in regibus eius dem gentis a beato remigio remoꝝ epi scopo baptizatus est. intra galliam lugdunensem lānomarus carnotensiū ptiū ciuis. pentibꝰ xpiaīs natus est. Qui cum in domo patris puerulꝰ nu= triretur. gregem patris sui pascens bone spei a= gebat principia. quia que victui necessaria sibi so licitudo patenter ministrabat. hec egenis & pegri= nis occursātibus imptiebat. aut coeuis sibi opili= onibus diuidebat. Euāgeliū nondū nouerat. sed crucis mortificatōnem ferre gaudebat. usq; ad so lis occasum frequenter ieiuniū extendēs. Deniq; pentes pueri cōuersionē admirātes Liteālibꝰ stu diis eum tradiderūt. & cuidā uenerabilis uite sa cerdoti in opido carnotensi. domino militāti com miserūt. Qui susceptum puulū tenere fouebat. et pedetentim ad literaꝝ cognitōnem & sanctitatis normā cohortabatur. Ad tempus ergo celās aīmi ꝓpositum. dum adhuc in eadē vrbe morareē. sacē dotalem insulam est adeptus. Tandem in tempe sta nocte omnibus alto sopore depssis. baculum in manibus sūpsit. & cōcupitā ad heremū puola uit. Dum aūt quadā nocte inter cetera silētia hi= nos deuote meditatōnis deo redderet infestam la tronum rabiem psensit. Qui ut ad eius mortez p uenirent. longos uie errores illi passi sunt. puta bant enim eum aliquā pecuniā in deserto seruare diluculo aūt facto. repēte se in cōspectu eius vi= dent. quem tantope quesierāt. Et ad visionem ei us diuino timore correpti. ad pedes eius corrue= runt clamātes. Parce nobis vir dei parce. reatum nostrum cognoscimus. & ideo veniam petimus. Quibus ille ait. Et ego dolos vestros non ignoā bam filij. Misereatur vestri dominus. Redite in pace. & iam a rapinis manū cōtrahite. nam michi nulla pecunia est ī terris pecuīa nostra vero chri stus est. Quibus verbis eius edificati. ad ꝓpria vix pꝰ triduum sunt reuersi. Et plurib9 quod eis acciderat narrauerunt ¶ LXXXIIII ¶ De cete ris eius miraculis & trāsitu eiusdem.

Omo quidam e vicino filiū suū claudum ei cū lacrimis curandū obtulit Qui intra sacra missaꝝ libamīa ꝓ sanitate pueri ob secratus solenni pce pacta fragmento panis bene dicti & patrem refecit. & filium a debilitate cuā uit. Casu accidit. ut ianitor clauem oratorij poēt Cunq; dei famulus a fratribus secedens orandi gratia oratoꝝium peteret & clauem nō inuenisset āte foras humi pstratꝰ aliquātisp orauit. Moxq; ultro ianua est patefacta. Cum aūt monachi de fi mimibus facta machina supposuissent quod mes suerāt. ignis accensus paulatim vires capiens cū omnes alia curarent. subito & fruges & domum inuasit incendium Quod vbi uir dei comperit. si gnum crucis faciens. ignis impetum oratōnibus supauit. Insecuta deinde nocte. inter sacras vigi lias inuidia dyaboli eum inquietare tēptauit. & qui a celesti luce cecidit. lāpadis lumen ter extin= xit. sed militem xpi sibi preualere sensit. qui ꝓ ve= rum lumen xpm lucerne radios repauit. Quadaꝝ etiā die ānosam quercū ad oratoriū cōstruendaꝝ non apto loco positam vbi a fratribus dolari pos set. vir dei in virtute crucis quo uoluit transpor tauit. Vir nobilis ermoaldus in angustia cōstitu tus misit ei xl. solꝫ. obnixe petens & ītercessionis eius meritis. spes ei salutis a deo pstareē. Qui ac cipere recusās. tādem tamen latore purgēte susce pit. Ingressusq; oratoriū oratōnem fudit. ut obla tō viri acceptabilis fieret in cōspectu dei. & sup altare pecuniā deposuit. grādiq; studio vnūquē q; nūmum appendēs manu reuoluebat. et genu se pius flectens orabat. Tandem vnum solidū quē in spiritu mundum & non ex rapina acquisitum ꝓgnouit. usib9 suis retinuit. Reliquos aūt ḡzu lo tradidit. & ait. O hō pecuīa ista īiq; ē et diuinā ñ pē mutare sñaz. sz nec peccatoꝝ remissionē īpe trare. nā victime impioꝝ abominabiles sunt do mino. Sic ille reuersus ad dominū suū adhuc euꝫ uiuentem repit. Sed morbo inualescente ab hac luce est abstractus. Epus autem carnotensis. ma lardus compta fama viri dei. cupiebat eius collo cutōnis dulcedine recreari. Pro qua re accersit9 ab eo cū & finem vite sue appinquare sciēt. iam senior ad vrbē ꝓperauit. Vbi p aliquot dies mora tus egrotare cepit. & pfato epo desolatorē religi onis & que p barbaros post obituꝫ vtriusq; futu ra essent pdixit. & sic ī pace requieuit. xiiij. kl'. fe bruarij ¶ LXXXV De monasterio pictauis a sācta radegunde cōstructo & eius psecutōne

¶ Ex gestis eius

Ortio sācte radegūdis supdicte virginis mens intenta ad xpm. pictauis inspirāte & coopante gratia dei monasteriū sibi p ordinatōnē pcelsi regis lotharij cōstruxit. In quo gaudens ingressa est. vbi perfectōnis ornamēta oquirēt. & magnā ogregatōnē puellaꝝ xpo nūq; moriturο sponso ogregaret Quo electa abbatis sa et iam cōstituta. tā se q; sua omnia ei9 tradidit potestati ex ꝓprio iure nichil sibi reseruās. ut cur reret expedita post xpi vestigia. et tātum sibi pl9 augeret in celo quātum substraxisset de seclo. Sz inuidus bonoꝝ humani generis inimicus. cui9 vo luntatem etiam dum esset in seculo facere abhorru it eam persequi non cessauit. Sicut enim iā per in ternūcios cognouerat quod timebat. pcelsus rex lotarius cum filio suo pcellentissimo sigiberto tu ronis aduenit. quasi deuotōnis causa. quo facili9 pictauis accederet. vt suā regimā acciperet. Quo cognito. beata radegūdis sacramētales literas fe cit sub cōtestatōne diuina. viro apostolico domi no germano parisiēsis ciuitatis epo. qui tūc cum rege erat. quas per ꝓculum suum agentē secreti us direxit. cum exenio vel eulogijs. At vbi eas re legit vir deo plenus. lacrimās pternit se pedib9 regis. ante sepulcrum sancti martini deprecans cuꝫ testatōe diuina. sicut ei literis fuerat ītimatū

ve pictauis non accederet · Hinc rex amaritudine plenus intelligens hanc petitõnem esse beate regine penitentia ductus malis cõsiliarijs istud imputans seqz indignum iudicãs · p talem habere regínam diutius non meruisset · prosternit se & ille ante limina sãcti martini pedibus aplici viri · rogans ut sic p ipo veniam peteret a beata radegũde · ut ei indulgeret quod in ea p malos cõsiliarios peccauerat Vnde ultõ diuina de psenti eos uindicauit · Sicut enim arrius qui contra fidez catholicam certans omnia intestina sua in secessuz dposuit · ita & istis euenit qui contra beatã regínam egerunt · Tunc rex timens dei iudiciũ · quia regia dei voluntatem magis fecerat q suam · dum cõmorata cum eo fuerat · rogat beatũ virũ illic celeritẽ ire Sic uir aplicas domin? germanꝰ pictauis ueniens · ingressus monasteriũ in oratorium sancte marie dicatum · psternit se ad sãcte regine pedes p rege veniam poscens · Illa vero gaudens se de faucibus seculi ereptam · benigne moulget · & se dei aptat seruitõ · expedita iam sequi xpm quocũ qz iret · CLXXXVI De mira eius abstinentia & humilitate ·

QValem se gesserit p singula quis enumẽt infinita · q etiã in mensa sub fladone siligineum panem absconsũ vel ordeaceũ mãducabat occulte · sic ut nemo pcipet · Nam ex illo tempe quo beato medardo cõsecrante velata est · usqz ad infirmitatem nichil preter legumen & olera · non pomũ piscem vel ouum vel aliud · esui habuit · Potũ vero pter aquã mulsam atqz piratuz non bibit · Tum uero more sãcti germani iubet sibi molã secretissimã deferri · in qua tota quadragesima tãtum laborauit · quãtũ quatriduana refectõ postulauit · pter quotidianã mẽsã qua refouebat matriculam duobus semp diebꝰ quinta scilicz feria & sabbato · balneo pato ipa succincta sabano · capita lauabat egenoz · defricãs quidqd erat cruste · scabiei · tinee · nec purulenta fastidiẽs · imẽdum & vermes extrabẽs purgãs cutis putredines singillatim capita pectebat ipaqz lauerat Vlcera vero cicatricũ q cutis laxa detexerat · aut ungues exaspauerãt · euãgelico more oleo supfuso mulcebat morbi cõtagiũ Egredientibus exinde si cui inueterata esse indumenta cõspiceret · tollẽs rasa noua reddebat · ante pãnosos faciebat uenire cultos ad prãdium · Quibꝰ cõgregatis · ministerio pato ipa aquã siue mappã singulis porrigebat · & inualidis ipa pter & os & manus tergebat · hinc tribꝰ ferculis illatis · factis delicijs · stans ãte prandentes ieiuna pens cõuiuis · ipa incidebat panẽ · carnẽ vl quidqd apponeret · lãguidis aũt & cecis nõ cessabat ipa cibos cum cocleari porrigere · Mulieres varijs lepre pfusas maculis cõprehẽdens · in ãplexu osculabatur · in deo eas toto diligens aio · Deinde posita mensa ferens aquã calidã · facies lauabat · manus ungens · & vlcera · & rursus adminístrabat · Ipa pascens singulis recedẽtibus pbebat auri vel vestimenti solatiũ vix vna teste munifica · Que etiã prestãte domio diuerso fulsit miaculo · Deniqz si quis pustule desperet de vulnere · offerebat ministra sãcte folium pampini · mẽtiẽs opꝰ hoc sibi esse · Sicqz obtento uix signaculo · portabat ad despatũ vulneriqz suppositũ mox occurrebat remedium · CLXXXVII Itez ó eodẽ

QRedoicũ diẽ fuit sacratissime omibꝰ diebus ieiuniũ lenticule vel oleris · ppe ieiuna refectõ · non piscem · nec pomũ vel ouũ habens edulio · panis vero delicia? siligineus fuit · aut ordeaceꝰ · quem absconsũ sub fladone sumebat · ne quis pcipet · Hec etiam fuit eius potõ aqua mulsa piratũ · sed modice libata ac sitibũda potatõ Prima quadragesima qua se reclusit in cellula donec fuisset transacta · panis non sũpsit cibaria nisi die dominico · sed tãtum herbas aut olera de maluis sine olei gutta · sine sale cõposita · verũ · aque toto ieiunio nec duo sextaria sumens · tãta siti laborabat ut faucibus desiccatis vix psalmũ diceret arida · Ciliciũ autẽ habens ad corpꝰ p limbeo · ac iugiter cursũ decãtãs pagebat vigilias · añ se habẽs cinerem stratũ supiecto cilicio · hoc utebatur pro lectulo · non illũ aliquãdo mollis pluma fulciuit · neqz limbeamínis nitor ĩstruxit Manicã q brachium ĩdueret ñ habebat · nisi de caliga sua sibi duas faceret manicas · sed ita se tractabat · ut hec nec abbatissa sentiret · Adhuc monachabꝰ omnibꝰ sopor ãtibus calciamenta tergens & ungens retransmittebat p singulas · Alijs quadragesimis aliquid relaxãs · quinta feria sumebat · deinde dominica · nã & reliquo tempore pter dies paschales ac sũme festiuitatis · donec infirmitas pmisit · in cinere et cilicõ semper vitã duxit austerã · pꝰ se leuãs ut psalleret q cõgregatõ surrexisset · nã de officijs mõasterialibus nichil sibi placuit · nisi pma seruiret · & ipa se castigabat si bonum fecisset post alterã · Ergo suis vicibus scopans monasterij plateas vl ãgulos · quidquid erat fedũ purgãs · sarcinas q̃s alij horrebãt videre · non abhorrebat euehẽ · Secretum etiã opus purgare non tardãs · sed scopãs ferebat stercoris fetores · Credebat se minorem sibi si se non nobilitaret fuitij vilitate · Ligna suportãs brachijs · focuz flatibꝰ & forcipibꝰ admouẽs Cadens nec lesa se retrahebat extra suã hebdomadam infirmãtibꝰ fuiẽs · ipa cibos decoquẽs · egrotis facies abluens · Ipa calidum porrigens vilitabat quos fouebat · ieiuna rediens ad cellam

CLXXXVIII De laboribus eius & afflictione carnis

ILlud quoqz quis explicet · quãto fervoꝛe excita ad coquinã cursitabat · suam faciẽs septimanã · Deniqz nulla monachaz nisi ipa de posticio quantũ ligni opus erat sola ferebat in sarcina · aquã de puteo trahebat · & dispensabat p vascula · olus purgans legumen lauãs · focum flatu viuificans · & ut decoqueret escas satagebat estuans · vasa de foco ipa lauans · discos lauans & inferẽs · Hinc cõsũmatis cõuiuijs · ipa uascula diluens · purgans nitide coquinam · quidquid erat lutulentum ferebat foras ad locũ designatũ · Inde p egrotantes ferens necessaria ibat non tepida · & pusq̃ exciperet arelatensem regulã · hebdomada transacta sufficienter faciebat · ad omẽs humanitate sanctissima · pedes lauans & osculans · & adhuc omnibꝰ pstrata deprecabat veniaz pro cõmissa negligẽtia · Itaqz post tot labores quas sibi penas intulerit · ipa vox que refert phorrescit · Quadam uice sibi trãslatos circulos ferreos diebus quadragesime collo vel brachijs innexuit · & tres cathenas inserens circa suum corpus dñ alligasset cõstricte · inclusit durum ferrum caro tenera succrescens · & transacto ieiunio cum uoluisset sub cute clausas cathenas extrahere · nec valeret · caro per dorsum atqz pectus super ferrum cathenatum est incisa per circulum · ut & sãguis fusus

ad extremuz exinaniret corpusculum· Inde iussit vice altera fieri lammam de auricalco in signo xpi· Quam accensam in cellula locis duobus corporis altius sibi impressit·tota carne decocta·Sic spiritu flamãte·mẽbra faciebat ãdere·Aliquid ad huc grauius in seipa torquens excogitans·vna quadragesimaz sup austerũ ieiuniũ & sitis torquentis cruciatum·adhuc lena cilicij tenera mẽbra setis aspis dissipante·iubet portari manile plenũ ardẽtibus carbonibus· Hinc discedentibꝰ reliqs· trepidantibus mẽbris animus armatur ad penã·tractans quia non essent psecutõnis tempa·ut fieret martir·Inter hec ut refrigeraret tã feruentẽ animum·incẽdere deliberabat corpus· Apponit era candentia·strident cremantia mẽbra·cõsumit cutis intima·Quo attigit ardor fit fossa·tacens tetigit foramina·sed cõputrescens sãguis manifestabat quod vox non pdebat in pena·Sic femina p xpi dulcedine·tot amara libẽter excepit·Hinc actum est·vt quod ipa abdiderit·hoc miracula nõ tacerent·¶LXXXIX¶De moribus eiusdez laude dignis

Intãtum de corde vel ore illius laus dei non discedebat·vt cum quadã vice uidisset posticiariã monasterij trãseuntez nomine eodegũdem·vbi eã uoluit appellare p eius nomine alleluia clamabat·hec millies fecit· Nũqꝑ mendaciũ·nũqꝑ maledictũ·contra qualẽcũqz pso nam ab eius ore pcessit·& non solum non detraxit cuiqꝑ sed neqz detrahentem audiuit patienter Pro psequẽtibus se semper orauit & orare docuit·Nunqꝑ imposuit alicui·quod ipsa pus non fecit· Vndecũqz seruus dei uenisset solicite pquirebat qualiter domio seruiret·siquid vero noui ab eo agnouisset quod ipa non faceret cõtinuo cum omni alacritate sibi pus imposuit & post congregatõnem tam verbo docuit qꝑ exemplo ostendit· Cum uero ãte eam psalmus cessaret·lectõ nunqꝑ discessit·Dum nocte quasi vel vnius hore spacio uideretur somnũ capere·semp tamen lectõ legebatur·& que legebat in se somni marcorem sentiens·putabat eam iam paululum requiescẽ· Vbi vero a lectõne cessasset mens intenta ad xpm·tãqꝑ si diceret·ego dormio & cor meum uigilat aiebat·Quare taces lege ne cesses·¶XC¶De miraculis eius in uita sua ostensis·

Mulier quedã dum inimici inuasione grauiter laboraret·& vix ad sãctam potuissẽt rebellem hostem adducere impat aduersario ut se suo cum timore pauimento psterneret· Mox ad beate sermonem in terrã se deijciens· qui timebatur extimuit·Cui sãcta plena fide cum calcasset in ceruice·fluxu ventris egressus est·Et in reb? mimis magẽ gloria creatoris· ergo casu dũ globus quẽ sãcta filauerat penderet ỏ cameã·ueniens sorex ut tãgeret anteqꝑ filum incideret mortuus pependit in morsu·Rogauit beatissima ỏ loco suo euelli arborem ualidã lauri·& ad suam cellulã piocũditate trãsferri·Quo facto transplantata nõ adherente radice fit tota foliis arida Cui abbatissa ioculariter imputat qꝑ nisi exoraret ut ãbor terre adhereret et se a cibo suspenderet·Qỏ non manitẽ dictũ est·Nã sãcta intercedente foliis ramis & radice laurus siccata reuiruit·Cuz autem beatissima femina recluса esset in cellula·audiuit fletũ ỏ monacha & signi tactu veniẽtẽ qꝫ essz interrogat·Que mortuaz sororẽ nũciauit ifantu lam·& frigidã aquã q̃ lauaretur patã iã esse calidã Condolens sãcta tunc impat·ut cadauer ipi? suam deferret ad cellulã Quo sibi deportato excipiens manu ppria·& clausa post se ianua·iubet longe omnes discedẽ ne quis sẽtiret quid agẽt·Sed quod occulte gessit·celari diu non potuit·Interea dum defuncte exequie parentur·fere p horas vij mortue tractat corpusculũ·sed xpo uidente fidẽ cui negare non potuit·reddita prsus salute·surgit hec ab oratõne illa resurgit de funere· Ad petitõnem eiusdem·trãsmisit ei impator legatarios cum euãgelijs auro & gẽmis ornatis· & lignum sãcte crucis·At vbi lignum in quo salus mũdi pẽdebat pictauis adueit·illa ad honorẽ loci & salutem populi in monasterio suo dimisit·ubi virtute dei coopante potẽtia·cecoz oculi lumen recipiunt aures surde patefiũt·muti loquũt·claudi ãbulant·demones effugantur·Cunqz missset beata legatos ad impatorem cum simplici vestimento gratias agere·cepit mare fluctibus agi·& nauis eorũ·xl diebus & noctib? piculo subiacuit in medio mari·Iamqz de uita despantes·clamabant dicentes·Domina radegũdis subueni seruis tuis dum tibi obedimus·submersi ne peamus·Ad has voces in medio mari aduenit colũba·que ter nauẽ circũiens fluctuãtem in nomine sãcte trinitatis secus eos ppius cum volaret·seru? beate regine nomine bamsaius extendit manum· & de cauda ei? tres tulit pẽnas·quas mari intingens tempestatẽ cõpescuit·Et ad inuocatõnem nomnis beate·columba que appuit·eius famulos de mortis ianua vite reddit·& facta est trãquillitas magna in medio mari·¶XCI¶De miraculis eius p? obitũ

Commemorẽ & illud nobile factũ·Persõnium tribun? fisci cognomento ỏmolemus·die quo sãctissima migrauit de seculo·dum suffocatõnis languore totus deficẽt· videbatur ei qꝑ sãcta in vicum ei? dignabiliter accessisset·pcurrit salutat interrogat quid beata reqreret·Tunc ipa dixit·qꝑ ad eum illic videndum puenerit·Et quia votum plebis erat· ut beati martini oratorium cõderent·apprehendit tribuni mã? beatissima dicẽs·Hoc loco sint cõfessoris venerã de reliquie·Hic edificate templum quod sibi ducãt dignissimũ·O quale misteriũ dei fundamẽtuz & pauimentũ reptum est·quo basilica facta est· Adhuc in ipo sopore manũ trahens p fauces ei? & gulã diu delimiens·insup & hec dicens·veni vt tibi melior a deo sanitas cõferatur·videbatur sic rogare·Per meaz uitã volo·ut relaxes illos quos habes in carcere·Euigilãs tribunus·refert quod viderat cõiugi dicens Vere credo·qꝑ hac hora exijt sancta de seculo· Dirigit ad ciuitatẽ· ut p hec vera cognoscẽt·Transmittit ad carcerẽ quo· vij reos ibi retentos admonitus relaxaret·Redeunte misso·refert ea hora iustam migrasse ỏ seculo·Et triplici misterio·carcẽ vacuato· tribuno sanitati reddito·edificato templo·sãcte pbatur oraculũ Vinoberga vna ei? fuit famula·que ausu temerario in cathedra beate regine post eius discessuz sedẽ psumpsit·Quo facto·iudicio dei pcussa ita ardebat·vt uiderẽt omnes fumum ỏ ea in altum pcedẽ· Et illa coram omni populo confitens se pclamare peccasse·& ppterea ardẽt·quia in beate sede consederat·Tribus ego diebus & noctibus incẽdium passa· vociferas clamabat· Domina radegũdis peccaui·male egi indulge michi·ffrigera

michi mẽbra duro cruciatu exusta·i tãta pena ipsam omnis popul9 videns·p ea pcabaẽ Sic beatissima ad pces omniũ benigne indulget·ignẽ feruentez cõpescuit·illa sospes domũ rediit·Hui9 sãcte regime trãsitus·coliẽ idib9 augusti ¶XCII. ¶De miraculo imagimis a iudeo trãsfixe & de quibusdam alijs· ¶Sigibertus·

HOc tempe iudeus quidam imagine m saluatoris de ecclesia furtim deponens eam telo trãsfixit·& eam clam ad domũ suã ferens·cum eã vellet flamis exurere·se sanguine imagimis cruciatũ videns·p stupore eã abscondit Quã xpiani requirentes·& p vestigia sanguimis inuenientes·eã sanguimolentã receperũt·Iudeum vero lapidauerũt·Miserabilis in ytalia pestilẽtia mortalitatis fuit·In gallia mons sup rodanũ fluuiũ multis dieb9 dans mugitũ·tãdem & ab alio monte sibi vicino discissus·cũ ecclesijs & domib9 & homĩbus & bestijs in rodanũ pcipitat9 ẽ·Lotharius rex chrãnũ filiũ suũ diu contra se rebellantem·& multa mala in regno suo facientem·in britãnia psecutus·ei eiusq3 auxiliario duci britonũ chonobro bello occurrit·& chonobrũ quidem pemit·chranũ vo captũ·igni cũ uxore & filiab9 osumi fecit ¶Gregori9 thuronẽsis in gestis frãcoꝝ Post hec dum lothari9 in cotilia silua venatõnez exerceret·a febre valida corripit·& extmpe cõpendiũ uillaꝫ que est palatiũ regale adijt·vbi dũ graiter vexareẽ·dicebat·Vach vach Quid putatis qualis est iste rex celestis·qui tam magnos reges sic interfecisse dinoscitur·Et in hoc tedio·spirituꝫ exalauit·Obijt aũt anno·lj·regni sui·quẽ·iiij·filij sui cũ magno honoze suessionis deferentes·in basilica sancti medardi sepelierũt·¶XCIII·
¶De sancto maclouio & eius infantia·
¶Sigibertus·

HO quoq3 tempe in scotia brẽdanus claruit Qui fortunatas insulas septẽnali nauigatõne pquirens·multa miraculo digna vidit·a quo machutes qui & maclouius regulariter educatus·& ipius nauigatõnis socius·in britãnia sanctitate & miraculis claruit· Qui a britãnis exacerbatus·eis maledictis trãsiuit ad gallias·& sub leũcio sãctonũ epo multo tempe virtutibus claruit·Britãnos ꝓpter suã maledictõnem varijs cladibus addictos·data rursũ benedictõne absoluit & sanauit·¶Ex gestis eius·¶Hic pentibus generos in britãnia quadrãgula ozt9 ẽ·matze ut fertur iam decrepita·i·lxvj·ãnorũ que sozor erat haymonis patris sãcti sãsonis·& vmbrafel patris sãcti maglozij·Hec ad monasteriuꝫ in valle que caruãna dicitur situ cui sãct9 abbas brẽdanus ꝑerat·in vigilia sãcti pasche ad vigilãdum & ozãdum venit·vbiq3 ipa nocte eundẽ filium suũ edidit·Quem brendan9 baptizãs spũalez filiũ spũaliter educãdũ deiceps accepit & in literis eruditit·Qui licet etate tener·animo tamẽ fortis erat·& stabili ḡuitate fũdat9 igneũ quoq3 vigozem corpusculi in se validũ fẽuere testabaẽ·ita ut dum eius discipuli p nimio frigoze striderẽt dentibus·ille iam spũ ferueus·omnib9 horis calebat in corpe·ita ut simplo vestimento cõtent9·cõtinue guttas sudoris emitteret·¶XCIIII·

¶De insula ꝓpter eius cõseruatõnem miraculo

TAq3 moze pueroꝝ ipe & ¶se factam·discipuli ad lit9 maris prexerũt·ut labozem disciplme iocandi licentia releuarẽt·Sed cum ceteri ante inundatõnem maris cõtinue estuantis fugerent & ludum relinqueutes ad scolas redirent·puer sãctus dozmiens sup fascez alge remãsit in litoze·Cũq3 appinquaret mare minime eum tangens circũdedit nutuq3 diuino quãtum circa eum crescebat·tantũ locus litoris supquez ille iacebat exaltabaẽ·Tandez puer p horrore sonitus fluctuũ maris euigilãs·dũ circũspiciẽs nemimem videret·cõdiscipulos nominatim inclamare cepit·Cui cum nemo responderet· ait secuz Deus omnipotens·vbi nũc positus sũ ego·ne d relinquas me sed adiuua & salua Interea magister solicite querebat a discipulis·vbi esset alũn9 eius carissimus·Quibus respondentib9 eum vna cum illis ad litus isse·seq3 illũ dozmientem in litore vidisse·sed vtrũ post ibi remãserit nescire·ige muit·& iam imminente vespe cũ scolasticulis suis ad litus maris prexit·Et ecce insula nũq3 ante visa·in ipo mari appuit·Quã cum iter se mirati fuissent ceperũt circũquaq3 p litus & p vndas maris intueri·si forte cadauer pueri cõtingeret videri·Quo facto·nocte iam instãte ad monasteriuꝫ redierũt·& intrãtes ecclesiam exequias pueri q̃si iaz mortui celebrarũt·Nec multo post pentes pueri ad brendanũ miserunt·ut filium eoruꝫ sibi sanum & incolumem redderet·qualem sibi cũ cõmiserũt Tunc sãcto brendano instanter ea nocte uigilijs & oratõnibus insistenti·astitit angel9 domini·& ait·Noli timere serue dei·quia puerꝫ de cuius meritu angebaris·deus omnipotens inter undas illesũ cõseruauit·Ecce enim p ei9 cõseruatione facta est ibi ꝓpetua insula vbi quiescẽdo ꝑmãserat·Et ut hoc ꝑmum diuine virtutis in eo dclaratũ miraculũ ꝓpetuo testimonio cõmendeẽ· mare quod quotidianis ꝑus illic accessib9 adesse vel recessibus abesse solitũ erat·nunc iussu dei taz stabili ꝓfunditate eam insulã circũcinget·ut nũq3 in dc redat·nec quisq3 absq3 nauigio illuc puenire q̃at·¶XCV ¶De psalterio eius qđ in mare missum ad ipm natauit·

VNc sãctus gratias agẽs·mane cum fratribus ad litus abijt·Ibiq3 puerũ in supiozi loco insule odas dño cõcinente prospexit·gaudensq3 eum salutauit· Qui omnes ad bñdicendũ dominũ inuitãs·addidit Nunc saltem vna die pmittit me ꝑmanẽ·vbi dei pietas saluationis miraculo me dignata est illustrare·Sz psalteriũ meũ ut mecũ habeam efficite·& si non est efficacia quo ad me ꝓferaẽ·in mari illud ponite·Tũc magistro illud in manu tenẽte·& in mare mittente·fascis alge sup quez ille dozmiebat accurrit·& sup se psalterium excepit·& ad ripam sup quam puer stabat aquis minime infectũ sustulit·In crastino aũt nauiculã p puero miserũt· & eũ ad monasteriũ adduxerũt·Tunc eius pentibus ait brẽdanus·Nunc filiũ vestrum misericozdia dei sanũ & incolumem sicut stomochati mãdastis recipite Quod audiẽs puer·lacrimabiliẽ ait·Magister sãcte et michi uenerãd p pentib9·nõne cũ euãgeliũ legẽtur·audiui te dicentem·Nolite vobis vocare patrem sup terram· Parentes itaq3 penitẽtes de legatõne dure directa·& veniaz flagitantes eam cum magistro dimittũt & ad sua redeunt·

¶XCVI ¶De igne quem in gremio tulit & ei9 nauigatõne & electione ĩ episcopum

ERat aũt mos·ut un9 pueroꝝ ĩ hebdomada sua ferret lucẽnã ãte magistꝝ adeũtez

noctu basilicam·matutinalis officij causa· Adue-
niente ergo septimana felicis pueri·alij cōpes sui
instigante inuidia restinxerūt focū quo accēsa lu-
cerna ire debebat·cupiētes eū ob hoc a magistro
verba ppeti· Tūc puer quid ageret ābigēs abijt
ad officinam vbi sicera fiebat·petens a cōfectore
sibi ignē pbei·Illo aūt nolēte imo pigrātē lum ac
cendere·tandem ab anxiante puero· impositi sūt
carbones in gremio illius·a quibus nil lesū est ve-
stimentum eius·reuersusq; ad magistrū· repperit
candelā iam ab angelo diuinitus illuminatā·Itaq;
omni vita sua virgo in seculū pmanens· monasti-
cum habitū induit· & celibem vitam duxit·Tan-
dem remotōrem locū sibi querere desiderās·quā-
dam siluam occeani nomine imā cū magistro suo
& socijs nauigio adire disposuit·que padisi deli
ciaꝝ similitudinem habere dicebaē· Parata itaq;
naui cum omnib9 necessarijs·xcv.circiter fratres
hac & illac nauigando vagātes cū īsulā īueniē ne
quirent ·ad patriam redierūt·& multis ānis ela-
psis·sāctum machutē psepe miraculis coruscantē
reges & nobiles illius pincie ad epatus apicez
vnanimiter elegerūt· CXCVII De secūda ei
us nauigatōne & gigāte quem resuscitauit & ba
ptizauit·

QVi solenniter ordinatus sacrū officiū ali
quādiu feliciter admīstrās·naualibus ite
rum appatibus instructis ad pfatam īsu
lam in qua etiam celi ciues angelos habitare fe-
rebaē·cum sacro quondā magistro suo brēdano·
alijsq; viris sāctis aggressus est nauigare·In qua
nauigatōne pluribus ānis pmeantes in āno· vij·
sepulcrū mire magnitudīs in quadā insula reppe
runt·mirātibus omnib9 si hūana statura tantum
spaciū videreē occupatum· Tunc beatū machu-
tem cui nichil apud deū impossibile fore creōbāt
sāctus brēdanus cū omnibus fratribus deposce-
bat·ut corp9 illud quodcūq; tumulatū oratōne
sua suscitareē·Quod ipe pmum expauit·indignū
se iudicās ad hoc impetrādum·Sed multis pcib9
magistri coactus ne inobediens ei videreē·lacri-
mabiliter se in oratōne pstrauit·Quā cum audiē
tibus oīb9 oclusisq;·ecce toto tremefacto tumu
lo pcere & īcōpabilis stature homo pdijt ·Inter
rogatus quis & cuius cōditōnis fuerit·gigantez
se nomine milduinū & ydolatrā fuisse respondit·
tormenta etiā que cū alijs pditis in inferno susti-
nuerat narrauit & quia meritis beati machutis ī-
de ereptus sit·Confitebaē quoq; xp̄m verū deuz
& filium dei esse ·iudeosq; eius crucifixores cēte
es eterno incendio plus alijs incredulis cruciari
se vidisse ·Tūc quoq; deitatis ope se suscitatū in
telligens ·vitam querebat eternā·aqua scilicet &
spū renasci cernue efflagitās Sanct9 aūt epus eū
in fide plenius instruxit·& sic eū baptizauit· His
pactis scisscitati sunt ab eo·utrū insulaz quā que
rebant nomine imā·ipe maris incola noscēt·Qui
bus ille respondit·se imā insulam olim cū p mare
ābularet uidisse·omnibus insulis nitore & delici
is pstantem·Introitus aūt inquit in ea null9 mi-
chi apparuit·Credo inquit equidem me indignum
utpote gentilem·talia intrare nō meruisse menia
quoꝝ decorem mirabātur celi palatia·Tūc sācto
epo petente ab eo·vt preuius ductor nauim eoꝝ
in eam ptem dirigeret·ille rudentem qua nauis
anchora retinebaē manu cepit·& quasi cedria p
ceritate sublimis pfundū pelagi pedetentim gra
diendo sulcās post se nauim trahebat·si forte eos
ad locū illum ducere posset·Sed rpetēte fretis fē
uentibus·insanientibusq; vētis·oborta tempesta
te cōtraria·cū non ualer ent illuc pgredi reuersi
sunt ad insulam vbi gigantē ipm beat9 machutes
suscitauerat·Vbi cū deo deuote seruiēdo mora
rentur cōtigit denuo ibi gigantem ex vita migra
re·Cuius inopinū obitū epus & socij eius admi
rantes ·animā eius deo fideliter cōmendauerunt
& corpus terre cōmiserūt CXCVIII De mis
sa quā sup cetum in mari celebrauit·

DIffisi vero a spe inueniendi īsulā quam q̄
rebant in patriam redire diiudicāt· Deni
qꝫ carinam a statōne sūmouentes illuces
cente sacratissima die pasche circūspiciētes·quasi
modicam insulā uiderūt·ad quā & applicuerunt·
Illic sāctus machutes suggerentibus fratribus ·
missaꝝ solēnia celebrare cepit·Cūbꝫ fratres psal
lendo missā canerent·puentū est missali ordīe us
qꝫ ad oratōnem dominicā tū subito tota illa que
videbaē quasi insula cōmota est·Erat autē belua
ex his que cete dicūtur abissi incola ·tante enor
mitatis & magnitudinis·vt credereē pauloante
ab epo & socijs eius insula esse vel terre spacium
aliquod·Aduerterūt igiē supstantes viuum aial
esse·& exterritis omnib9·seqꝫ iam mergendos·&
deglutiendos clamātib9·vir dei fidens in domīo
interritus pstitit·donec impleta missa fratrū caē
uam cōfortare cepit·pponens eis ionā pphetaꝫ tri
duo in ventre ceti incolumē seruatū· diuinaqꝫ ad
esse suffragia·vbi pr̄sus desunt hūana· Tūc diffu
gientibus cūctis ad nauim·sāctus vir in oratōne
se ibidem pstrauit in uocans deū·ut cetū illū cui
supstabat īmobilem faceret·donec illa cōgregatō
fratrū illesa transeūdo euaderet·Qua oratōne cō
pleta·belua virtute diuina quasi rupes vel mons
facta est īmobilis·donec sanct9 machutes libero
post omnes de naui gressu descēderet· Sicqꝫ lau
dantes deum·pspero cursu ad patriam redierūt
incolumes· CXCIX De dubsdā ei9 miradis

QVm aūt sanctus machutes in vigilia pa
sche missaꝝ celebraret·transibant ante fo
res ecclesie uni cadauer mortui portātes
quos ille usqꝫ ad cōsūmatōnez misse subsistē mā
dauit· eaqꝫ expleta oratōnem omnibus circūstan
tibus indixit·p suscitatōne mortui· Cūqꝫ illo sil'
orāte mortu9 surrexisset·fatebaē se sitim feruidā
tolerare·haustūqꝫ vini sibi ppinari cepit obsecra
re Sed quia vinū nusq̄ ppe habebaē·ospicies epi
scop9 vasculū marmoreū·iussit sibi afferri· Sup
quod epali benedictōne edita· mutauit illud in
vas vitreum ·aquā vero intrusā vertit in vinū
Sicqꝫ vno die tria tam mirifica patrauit miracla
Mortuū reddidit viuū·marmor fecit vitrū·lim
pham falernū· Cum autē trāsiret p britāniaz euā
gelij semina serens·inuenit quendā subulcū merē
tem non modice·p quadaꝫ porca quā iactu lapi
dis īteremerat·eo p messes īportūa voratrix se-
pissie irrūpebat·Cui īcūbebāt·vij·suilli fet9 nec
lac nec quicq̄ a māmillis solito haustu elicere ge
stientes·Cunqꝫ sciret p̄sul angorem subulci iram
domi sui p interfecta sue formidātis uiscerali pi
etate cōpassus·posuit cuspidem baculi sui in au
re scrofe·& statī rediuiua effecta·p̄buit vber fo
mentum lactis fetibus suis·Que res apud domi
nū subulci adeo conualuit q̄ p seip̄m pontificem
adiēs·seqꝫ illi hūilians & opē sue gratie efflagitās

eandem villã ei iure dominij possidendã donauit
Die aũt quadã idem sãctus epus·cũ aliquot mo
nachis suis in agrum causa putãdi vineam iuit·
& ut posset leuius ac pmptius opari· capam in
quodam loco vinee deposuit·pactoq3 labore cuz
vellet capam reinduere·inuentũ est in ea cuiusdã
auicule ouũ Quo cõpto vir dei cõdescensionis il
lius non expers·sine cuius puidentia nec vnꝰ pas
ser pit sup terram·phibuit indumẽtũ de loco am
moueri·donec suos auicula fetos pullos exclude
ret·Interim tamen nulla aeris itẽpies vel pluuia
ipm sacri psulis vestimentũ inficere vel attamina
re vi diuina inhibita psũpsit uel temerauit

¶ C· ¶ Adhuc de eodem

Ost mortem baliloth ducis britãnie q̃ be
atuz maclouiũ q̃diu uixit honorauit·sur
rexit impia generatõ hominũ illiꝰ puin=
cie contra sãctum dei inuidia & malignitate fer=
uens·Accidit aũt ut eius pastorem male fustibus
& flagellis cõtusũ sup litus maris sternerent·ar=
cuatisq3 viminibus ne se illinc tollere posset vn=
diq3 artarent·ut ab accessu etiã maris stati eneca
retur & piret·Hoc audito·epus oratõibꝰ obti
nuit·ut mare exiens & iundans more solito· ẽca
virum illũ spaciũ circũquaq3 miliarij relinqueret
inaccessũ·ne estus sui feruore famulũ eiꝰ absume
ret vel necaret·Deinde ut citius potuit locũ vbi
ille artatus & irretitus iacebat adijt· eumq3 san=
ctitatis sue psentia effectũ incolumẽ secum vege
tũ & sanum reduxit·Deniq3 emulos suos exẽplo
domini declinãs·sãctonice vrbis pagũ puicie ac
quitanie cuz cenobitis expetijt· Cui aliq̃diu illic
manenti·cõtulerũt sibi pagenses de rebꝰ suis mul
ta donaria· Inter quos quidam rusticus cõtulit
ei asellũ·ligna de silua vsibus necessarijs allaturũ
Hunc asellũ psul mãcipio cõmẽdauit·qui cũ vna
dierũ ligna asello imponenda decideret·lupꝰ ra=
paci auiditate eum inuadens occidit & absũpsit·
Quod egre ferens famulus·lignoz ptem humeꝛ=
ris imposuit·& psuli deportauit·narrãs que de
asino acciderãt·Qui dixit ei· Dirigito me puius
in siluam·Quã ingressꝰ epus·pcibꝰ facillime ob
tinuit psto sibi adesse lupũ·quem iussit sterni mo
re iumenti struẽq3 lignoz ei supponi·& onustaz
domũ minari·Qui lupus postea extitit quasi ca=
nis domesticus·pgens semp cum famulis·& rez
custodibꝰ·custodiã pnigilem & instantem saga=
cissimo rependens astu·Obijt aũt·xvij· kl'·decẽb

¶ C ¶ De morte iustiniani & impio iustini iu=
niozis ¶ Hugo quinto libzo·

Interea iustinianꝰ augustus dũa diuis
mãdatis aurem cozdis auertit· iusto dei
iudicio amẽtiam incurrit·Vnde accersito
iustino viro xp̃ianissimo·curopalatẽ eũ cõstituit
& ei totius curam impij delegauit· Quod cuz fe
cisset decessit impij sui ãno·xxxviij·& mense· vij
Iustinꝰ itaq3 iunioz genere trax·ex curopalate fa
ctus impatoz·habuit uxozem noĩe sophiã·quam
& coronauit augustam·Huiꝰ tempibꝰ narses ro
manoz patricius cuius sup memiꝰ·cũ ab incur
su diuersozũ hostiũ totam quietã reddidisset yta
liam·p magnis beneficijs magnã inuidiã ptulit a
romanis·ita ut in vrbe regia iustino mãdarẽt di
centes·quia melius erat romanis gothis feruere
q̃ grecis·vbi narses eunuchꝰ impat·& p sua li=
bidine dominar̃·Quibus ꝺmonibus cõmotꝰ ipa
toz·longinũ pfectum seruũ narsetis loco substi=
tuit·Sed & augusta sophia hãc narseti mandauit
cõtumeliã·vt cõstantinopolim remearet· & cum
puellis suis in geneteo feminaz lanaz pensa diui
deret·Ad que verba narses dicit̃ respõdisse·talẽ
se ei telam ozditurz·q̃diu viueret nũq̃ deponeret
Et neapolim secedens lõgobardis mandauit· vt
pauprima pãonie rura que incolebãt desererent
& ad ytalie fertile solum possidendum cõfluerẽt·
Quod audiens alboim rex lõgobardoz hunis pã
onia tradita·in ytaliam cõmeauit cũ multitudi
ne magna lõgobardoz·anno ab incarnatõne domi
ni quingẽtesimo·lxviij·Deinde mediolanũ ingres
sus est·& intra bzeue spaciũ tempis pene sibi to
tam pter romam & rauennã subiecit ytaliaz· An
teq̃ tamen alboim ytaliam inuaderet·ignee acies
appuerũt i celo·hũano sãguine qui postea effusꝰ
est chozuscãtes· ¶ Sigibertus·Sũpsit aũt iustiꝰ
impium ãno domini·d·lxvj·mũdi scilicet quarti
milesimo·d·xxix·& impauit ãnis·xij·Huiꝰ ãno·j
sãctus colũbanus psbiter veniens de scotia·cla
rus habetur in britãnia· ¶ CII· ¶ De sãcto co
lũbano abbate· ¶ Ex gestis eius

Hic colũbanus ex hibernia insula inter pri
mozdia fidei gentis illius natꝰ est·Cuius
etiã mater cũ iam cõceptu grauida teneẽ
subito p noctem sopore depssa·vidit ex sinu suo
rutilantẽ solẽ pcedere·& mũdo lumẽ iã magnum
pbere·Cum aũt iã vicesimũ annũ ageret·cuz·xij·
comitibus nauẽ ingressus·xp̃o duce britãniaz p
uenit·& inde ad galliam tenoit· Agebat autẽ vt
quecũq3 ad loca pgredereẽ·uerbũ euãgelicum p
nũciaret·Peruenit aũt fama eius ad aures sigibẽ
ti regis·qui duobus scilicet austrasioz burgũdio
nũq3 perat regnis·Data itaq3 optõne regis suasi=
onibus obtempãs·heremũ vastã nomine vosagũ
petijt·ibiq3 cũ suis resedit·lx·iam ãni trãsierant·
quo non alias carpserat dapes·q̃ herbas salt⁹·&
arbozũ cozt̃ices·Cũ abbas mõasterij cui ẽ salicis
nomen p visum a deo cõmonitꝰ ẽ·ut famulo suo
colũbano in heremo deferret necessaria· Qui exp
factus cellerariũ suũ marculfũ iussit omia q̃ pos
set pare·& beato colũbano deferre·Oneratis igi
tur vehiculis·marculfus iter arripuit·Sed cũ vi
am ignozaret·cõsiliũ fuit·vt si in hoc esset dei im
piũ·pmissis equis impantis potentia viã apiret·
Mira virtus ãtecedentes equi ignotũ ungula cal
lem terũt·rectoq3 itinere ante tozes beati colum
bani pueniunt·Ille grates cõditozi rependit·qui
sic famulis suis in deserto mensã pauit·Quadam
die dũ secessit ex cella·vasta heremi penetrãs·rep
perit saxũ imane cuiꝰ abdita pscrutãs reppit urli
habitaculũ ipmq3 intus residentẽ·qui eius impe
rio abijt·nec vltra redire ausꝰ est· Ibi ergo vir sã
ctus in rupe cõcaua in diebus festiuis ab alioruz
societate se segregãs tutabat·ut absq3 curarũ inq̃
etudine solus ozatõni uacaret·nec aliud penitus
victui erat·q̃ agrestium herbaz exigua mensura
ul' pomoz heremi paruuloz que bullugas uocãt
potus uero aqua·Eratq3 ĩ eius ministerio pueru
lus nomine domoalis·qui cum sub silenti uoce q̃
reretẽ q̃ in pmptu aquã non haberet·sed hanc cuz
magno labore per montis ardua deferret·colũba
nus pcepit ei paulisp saxi terga scisciti· At ille
patri obediens·rupem cedere est aggressus·Tũc
uir sanctus genibus puclucꝰ deum pcabatur·ut
necessitati sue opozt̃una tribueret Moxq3 latex p
ducta manare cepit fons pbẽnis·qui usq3 hodie

manat· Cunqz iam multoz monachoz societate densaretur querens in eadem heremo potiorē locum quo monasteriū cōstrueret· inuenit castrum olim fuisse munitissimū· nomīe luxouiū· vbi aque calide eximio cultu cōstructe habebanē· & imaginum lapideaz densitas quas pagani coluerant· sed solum tūc ibi feraz multitudo frequentabat Ibi ergo residens· monasteriū pstruere cepit· Ad cuius famam plebs vndiqz cōcurrit· ita ut multitudo monachoz adunata· vix vnius cenobii collegio valeret cōsistere· ¶ CIII· ¶ De miraculis

OVm aliq̄do fratri nomine ¶ eiusdem gallo p̄cepisset ut ad bruscā iret· piscesqz capēt· ille abijt· ratūqz duxit· ut ad ligonem amnē pgeret· Quo cū pueniss̄et & retem in alueum iactasset aspexit pisciū multitudinem uenire nec prsus reti teneri· sed quasi im pietem impīgerent retrocedere· itaqz p totū diem laborauit· nec vnū cape quiuit· Reuersusqz· de frustrato labore patri nūciauit· Ille inobedientē increpās ait Vade cito ad denūciatū locū· Qui pgēs ut vndis rete apposuit· tali copia impletū est· vt vix p̄ multitudine trahi posset· Quadā aūt vice dum moraretur in p̄fato scopuli sinu· a quo ursū expulerat cognouit p reuelatōnem fratres qui apud luxouium erāt diuersis morbis vexari· nec amplius q̄ q egrotis ministrabāt remānsisse· Egressus ergo de specu· illuc puenit· Cūqz omnes afflictos cerneret· impauit ut omnes surgerent ac messes ī area virga cederent· Quod cū obedienter ac fideliter facerent· mirabātur de sospitate nullo dolorisue stigio remanente· Tempe aūt messis cū urgēt necessitas ne mature segetes germine misso pirent· irruebāt venti cum imbriū vehemētia· Inter hec anxius vir dei fide ornatus· fratres accersiuit omnes· & segetem p̄cidi iussit· quattuor angulis messis quattuor fratres p̄ponens· & ipe cū reliqs medius messem p̄cidit· Mira virtus· fugiebat iber a segete· & diffundebat vndiqz· medios tamē messores solis ardor torrebat· estusqz vehemens quo aduspqz messem cōderent afflauit. Quadā die quoqz dum ad p̄scindendā messē cum fratrib9 uenissz prigit ut vnus eoz theodegisil9 digitū sibi falce p̄cideret· nec prsus haberet p̄ter pue pellis retētaculū· Itaqz vir dei statem eū cernēs· impat ut cum fratrib9 opus pficiat· qui cū rei geste causaz prmpsisset· ille celer ad eū pperauit digitūqz saliua illitū p̄stine statim sanitati reddidit· Deinde īperat ut celer ad ceptū opus vires augeat· Alia vice cū ad capiēdū cibū veniret· cirothecas quas ad laborē opis habere solebat· super lapidē ante fores refectorij deposuit· Mox q̄te reddita· coruus aduolauit· vnāqz ex eis rostro ferens abstulit Peracta refectōnis hora· vir dei egrediens cirothecas requisiuit Cūqz omnes inter se quis abstulisset cōquirerent· uir sāctus ait· q̄ nullus alī9 attingere p̄sūpsisz· nisi ales qui ad arcā a noe dimissus non redijsset· addiditqz se nullo modo pullos suos alitur si rapax furtū celeri volatu nō rferet Expectātibus illis· in medio omniū coru9 aduolat· & furtum rostro reportat· nec se fuga conat eripere sed ferocitatis oblitus· vltōnez expectat Quem uir sāctus abire impat· ¶ CIIII· ¶ Adhuc de eodem·

QVadam die dū hora refectōnis a p̄qua ret· & mīster refectorij cereuisiā administrare conaret· vas quod ciprū vocant ad cellariū asportauit· & āte vas quo cereuisia p̄dita erat apposuit· tractoqz seraculo meatū in ciprū currere sinit· Quem beati colūbani impio alius ex fratribus vocauit· At ille obediētia feruēs oblitus meatū reserare· cucurrit ad patrē seraculum q d̄ duciculū vocāt manu deferēs P?q̄ sibi vir dei quod volucrat deprmpsit· oblit? negligentie celer ad cellariū rediit cōiiciens nichil ī vase d̄ quo decurrebat cereuisia remānsisse· Intuit? est autem sup̄ ciprū cereuisiam creuisse· nec mīmaz q̄dem stillā foris cecidisse· ut credēs in longitudine ciprū geminatū esse· ut qualis & quāta rotūditas infra ciprī coronā inerat· talis in altū creuisset vna· Sic apparuit & impantis meritū· & obediētia obsequentis Eo tempore uir dei solitudinis amator ābulās· reperit cadauer cerui a lupis p̄repti ursum uelle deuorare· cuius iam sāguinē lābēs exiguam carnis partem uorauerat· huic impauit ne coriū q̄d ad calciamētoz usus necessariū erat laderet· Tūc bestia cōtra naturā mitis effecta blandiens· ac colla sūmittens· cadauer reliquit· Quod uir dei ad fratres rediēs indicauit· p̄cipiēs ut irēt & e cerui cadauere coriū auellerēt· Abeūtes itaqz reppeūt undiqz rapacia alitū multitudinez adesse nec ad cadauer sup̄ uiri dei interdictū audere accedere· Erat aūt in ipo cenobio luxouio quidā frater· & ipe colūbanus nomīe· ex genere beati colūbani· unoqz comitatu ex hibernia p̄cesserāt· Cui etiam bestie & uolucres sicut beato uiro pebant· Nam ad imperiū eius fere & aues ueniebant seqz manu blandientis attrectari sinebāt· eiqz gaudētes ac ludentes sicut catuli solēt domīis exultabāt Hic febre correptus· cū iam ultimo halitu carere uellet· sidus de celesti munē quod & lōgo famulatu quesierat· uidit ad se uiruz fulua luce amictum accedē· sibiqz dicere· Non te modo a corpe educē possum· quia oratōnib9 & lacrimis patris tui p̄pior· Quod cum audisset merēs sāctum colūbanum ad se per nūciuz accersiuit· & ait Cur me in hac erūnosa uita tuis oratōnibus detinesnā assunt qui me ducē uolūt· si tuis p̄cibus non p̄pediātur· Recedētib9 ergo solue obstacula· ut michi iam pateāt regna celestia Tunc ille corp9 xp̄i ab hac uita abeūti uiaticum p̄buit· ac p9 extrema oscula fūctōnis cātus impleuit· ¶ CV ¶ De sācto sāsone dolensi & eius origine & magistro ei9 eltuto· ¶ Sigibertus·

ANno quoqz p̄notato· sāson dolensis archiep̄us· cōsāguineus beati maclouij & successor sāsonis maglorius· qui de trāsmarina britānia ad cismarinam trāsierāt britāniā· claret sāctitate & doctrina ¶ Ex gestis eius· Hic sāson de meciana p̄uincia nobilibus pentibus ort9 fuit· Huius mater anna cum sterilis putaretur· & spato iam fetu cum marito suo āmone ieiunijs & elimosinis frequentibus incūbebat· Cui nocte q̄ escēti p uisum dominus ait· O mulier firma in fide stabilis in dei dilectōne· ac pseuerās in p̄ce ne timeas neqz diffidas quia plē habebis· & p̄mariū filium sāsonem uocabis· hic erit coram deo sāct9 & oqz iubente sacēdotali officio cōdign9 Itaqz mulier cum gaudio cōcepit & pepit· & infanti baptizato nomē sansonis imposuit· Qui cum esset ānorum circiter· v· xp̄i scolam adire voluit· sed pater eius ne fieret clericus contradixit· Tandem vero celesti increpatōne p somniū admonitus· eūdem ad scolam duci cōpulit egregij scilicet britānorū

magistri nomine eleuti qui ex discipulis erat san
cti germani. Erat aũt omniũ scpturaꝝ veteris sci
licet & noui testamenti. & omniũ artiũ phie. om
nium britãnoꝝ cõptissimus. & futuroꝝ pscius.
Qui post gesta mirifica cum egritudie mortis te
neretur. duos alios abbates scilicz ysanũ & attro
cliũ ad se venire fecit. eisqz dixit. Gaudeo fratres
de aduentu vestro. quia tempus adest mee ĩ xpo
dormitõnis & vos debitũ obsequiũ michi pbebi
tis. Sed cõfortamini. quoniã & vos cito post me
trãsibitis. vno quidem trãsitu. sed diuerso euẽtu
Ego quidem hac nocte psentibus vobis ãgeloꝝ
manibus pcipiar. ita ꝙ in similitudinez aquile du
as pennas aureas habentis. aĩam meã ysanꝰ vidẽ
bit. & animã attrocliꝯpiter. in aquile quidẽ tipũ
sed duas pennas plũbeas habentis grauiter voli
tare & post. xl. dies frater ysanus & ipe equalitẽ
cum eo exitu feliciter pueniet ad xpm. Tu quidẽ
frater attrocli cõcupisti ea que mũdi sũt. sed mũ
dus es ꝓpter ãtiquã sãctitatez tuã. ab infãtia huc
usqz reseruatam. Grauidus aũt in pennis tuis. ꝓ
pter plũbeum auaricie pondꝰ. quas pennas omi=
potens deus a te digneẽ euellẽ. Hec & huiusmo
di dicens. media fere nocte de carne cum himnis
& chorꝰ felicitꝫ exijt. aĩmãqz suam p imaginari
am spẽm sicut ipe dicebat beatus ysanꝰ vidit. &
alterius fratris aĩam similiter ut ille dixerat ẽnit.
vixqz p eius suggestionem. & sãctoꝝ oratõnes.
& missas multas cãtatas redempta fuit. ita qõ &
ipe solus eam vidit in melius repatam. ac de pes
simis peccatoꝝ suoꝝ vinculis solutam. & ille ni=
chilominꝰ die cõdicto. & simili exitu ẽm ꝓmissio
nem senis feliciter puenit ad xpm. ¶ CVI ¶ De
bona indole eiusdem sansonis.

Hic itaqz sãctus eltutus electũ dei pueruz
sãsonem de manu sue matris excipiẽs cuz
eum amanter deosculasset. respiciens ĩ ce
lum. & benedicens eum ait. Gratias agimus deo
qui hoc luminare nobis indignis de gente nostra
dignatus est accendere. En omniũ nostrũ caput
augustũ. En oĩm britãnorũ sacerdos egregiꝰ mꝫ
tisqz citra & ultra mare ꝓfuturus. Itaqz literis a
pud eum puer eruditus. cũ esset ãnoꝝ circiter xv
ieiuniis ac vigiliis plus omnibꝰ fratribus se exẽ
cebat. ita ꝙ sepe biduana ieiunia facere cõtende=
bat. Quadã eẽ die ipe & magister eius inciderũt
in quadã alta questõne cuiꝰ explanatõnem nulla=
tenus potuerũt repire. Tunc destinauit sansõ in=
tra se ieiuniis ac vigiliis incũbere donec eam deꝰ
illi dignaret ostendere Dum aũt tercia nocte ora
ret. assistere sibi uidit lucem celitꝰ emissam. ac uo
cem audiuit de luce suauiter sibi dicentem Ne fa
tigeris amplius electe dei. ecce etem non solũ hãc
questõnẽ ꝓ qua laboras cõsequeris. sed etiã que
cũqz petieris a deo p oratõnem & ieiuniũ exigen
tibus tuis bonis meritis impetrabis. Quadã die
in estiuo tempe dũ irent fratres ad purgãda ma=
la gramina de messe. bilider quidam de rubo exili
ens quẽdam fratrem momordit in inguine & ad
terrã cadens semiuiuꝰ remãsit. fratres aũt ẽca eũ
flẽtes orabãt. nec aliud ꝙ moriturũ spabãt. Quo
audito sanson qui cum magistro erat cucurrit eti
am inuentẽs fratrẽ extremũ pene halitũ iaz trahẽ
tem ẽpentino morsui signũ crucis imposuit. & p
iij. horas oratõnez ꝓtelans. aquãqz oleo mixtã be
nedicens. fratrem pene mortuũ. deo opante red
didit incolumem & sanũ ¶ CVII. ¶ De ordina
tõne ipsius in dyaconem cum miraculo.

Veniens aũt papa dubraciꝰ ad domũ eleu
ti. sansonem dyaconũ ordinauit. In quo fa
cto grãde miraculũ interfuit. Tres fra=
tres ibidẽ ordinati sũt duo in ꝑsbiterij. & ille ter=
cius in dyconatus officio. Sed cum ad genua fle
ctenda iuxta morem fratres inuitarenẽ. vidit pa
pa sãctus vna cũ magistro eltuto. colũbam celitꝰ
emissam ꝑ fenestrã sursũ aptam descendẽ. ac sup
sãctum sãsonem non vt est moris aufugitare vel
volitare. sed sẽp sine vllo pennicule motu imobi
liter stare. quin etiã epo manũ ad cõfirmãdum eũ
dyaconem sup eum leuante. illa quod est mirabili
us in scapula eius dextre descendit ibiqz cõstanẽ
mansit tãdiu donec officiũ ab epo ꝓsumareẽ totũ
Nec longe post ab eodem epo ordinẽ ꝑsbiterij di
gnus accepit. & quale signũ celitus visũ est quã
do dyaconus factus est. tale etiaz visũ est quãdo
ꝑsbiteratus ordinẽ suscepit. Quãto aũt in maiori
gradu in beserat. tãto & ĩ artioris abstinentie tra
mite se inserebat. Qui etiam libidinosa incentiua
adolescentie sue floze vincẽs. volũtariam carnis
mũdiciã ꝓ natura habebat. Nec vnqꝑ aliquid ali
cuius aĩalis in sua tota vita gustabat. ¶ CVIII.
¶ De veneno sibi ꝓparato.

Et duo fratres dyabolicis repleti venenis
& maxime quidã malus ꝑsbiter ei inuide
bãt. sz nullam in eo causã reatus inuenie
bant. vnde quasi ebrij & amẽtes huc & illuc ver
tebantur. Frater aũt eiusdem ꝑsbiteri pistoz effe
ctus est monasterij. qui accepto mali fratris cõsi
lio. venenũ sãcti sãsonis miscuit poculo. Tillum
qõdã fricans ei ꝓparauit. & vt fieret ꝓbabile moz
tiferũ parum de eo pꝰ aĩali dedit. quod salicz ani
mal vt bibit. saltũ pcipitem dedit. & statim moz
tuũ est. Sancto vero sansoni oratiꝰ. spũs domini
monstrauit sibi malũ nup ꝓpatum. At ille de dei
ꝓmissione cõfidẽs. vbi ait. & si mortiferũ quid bi
berint nõ eos nocebit letus refectoriũ est ingressꝰ
eo ꝙ ipe monasterij esset yconomꝰ. pocula fratri
bus bñoicens. & sãcte crucis signaculũ imponẽs
absqz hesitatõne totum bibit. nec vllũ puissimuz
dolorem cordis vnqꝑ sensit ex eo. Tunc pistoz ma
li cõmissi penituit. & fratrem de liuoris malicia ĩ
crepauit. sz in obstinatõne ꝑdurans. nullũ assẽsũ
bono cõsilio ꝑbuit. sz vindicta dei velox affuit Nã
dominica die ꝓxima de manu sansonis sãcti omu
nicans. cũ buccella in os eius intrasset. eadem ho
ra a demonio est arreptus. ita vt pallens. tremẽs
ac discerpens. seqz impudenter denudans. labra
sua dentibus mordẽt. & alios fratres absqz vere
cundia degarriret. Ez sancto sansone ei cõdolen
te. & ꝑ eo cum lacrimis orante. sanitatez recepit
maliqz cõmissi penitudinem agens coraz omnibꝰ
fratribus agnouit. Itaqz vir sanctus totam diem
opibus manuũ & oratõnibꝰ. totã vero noctez le
ctõne scripturaruz & meditatõne ducebat. Et si
quando vt homo quiescẽ opus haberet. seipm pi
eti aut alicuius rei dure firmamento inclinans. nũ
qꝑ in lecto dormitabat. ¶ CIX ¶ De itinere ip
sius ad patrem suum infirmũ & dyacono ꝓpẽ the
omatam stupefacto.

Quadaz hieme pater eius egrotãs ad moz
tem. affirmabat se nunqꝑ vl' mortẽ gusta
turum. vl' sanitatem recepturũ. vl' sacrifi
cium orationis ꝓcepturum. nisi sãsonẽ ꝑmogenitũ
suum videret. ꝑ quem pariter corporis & anime

sanitatem se pceptum dicebat Quod beatꝰ san
son ut a nunciis a se directis audiuit · apud se in
gemuit & ait · Iam nisi fallor egiptum reliqui · nō
est opus me in ipam redire · potens est autē deꝰ
egrotātem sanare · Sanctus vero piro misericor
dia motus dixit ei · Quare sic dicis electe dei Cu
ram te oportet habere de aiarū pfectu · tuaq; mē
ces grādis erit cum deo · dum vbi carnalia creue
rint spūalia seminētur · Qui respondit · Vtinā vo
lūtas dei fiat · Nam ppter deū & ppter aiarū luc ·
omnibus patus sum · Itaq; faciēs nūcios pgredi
subsecutus est ipe cum quodā iuuene dyacono si
bi ab abbate associato · Et dū irēt orātes p vastis
tissimā siluam · dirissimam audierūt vocē · a quadā
psona horribili valde · ad dexterā ptez iuxta illos
terribiliter strepitātem · In cuius auditu dyaconꝰ
expauescens & pallens · equū quem manu tenue
rat cito dimittens · & palliū suū iactās · in velocē
fugam se dedit · Clamāte post tergū beato sansōe
cōfide frater cōfide · ne timeas · sed eo nō intēdē
te · ac semp fugitāte · eminꝰ lacrimabilibꝰ oculis ī
spiciens · scutum fidei firmiter tenēs · seq; semper
crucis signaculo circumuallans vidit theomatam
hirsutam · canutāq; iam vetulā crisulatā venalem
in manu sua tenentem siluasq; vastas veloci cur
su volucritātem · & fugientē recta linea insequen
tē · At sāctus in fide stabilis māsit · & intrepidꝰ
palliūq; fugientis in equū imponens ac fugiētem
& psequentē fiducialiter secutus · fratrem semine
cem repit · ipmq; paululū intuens · theomatā anū
currentē alonge uidit · & cernens eam in vallē iā
descendentē exclamauit · Quid fugis mulier · Et
ego homo sum · ut ille quem pstrasti · Si ī potesta
te tua datus sū · ecce assum · At illa non attendēte
sed semp fugere nitente · iterū clamauit · Impo ti
bi in nomine iesu xpi · ab eo loco in quo mō stas
vltra donec veniā ad te pedem non moueas ·

CX De responso eiusdē vetule dyabolice & sanatōne dyaconi & pentum sāsonis cōuersiōe

Vnc illa stāte & tremente & venalē ī ter
ra laxāte · vir sāctus aduenit & ait · Que
es mala forma · vl' ālis Que cū ingēti tre
more respōdit Theomata sū · cuiꝰ gētes usq; huc
vobis puaricatrices extiterūt · & nūc nulla ō meo
genere remānit in hac silua nisi ego sola · habeo enī
viij · sorores & matrem · que non hic sūt · sed in vl
teriori silua degūt · Ego aūt marito ī hac heremo
tradita sū · eoq; iam mortuo secedē de hac silua ñ
possū · Cui sāctus ait · Nunquid potes fratrē quē
pcussisti zediuiuū reddere · vl' certe solicitari ō p
fectu aīme tue · Illa respondit · Nolo · Nec in meli
us repari possū · nullū enim bonū facere possū · sed
semp ab infantia mea hucusq; ad mala exercitata
sū · Tūc sēꝰ ait · Deū oīpotentē īploro · ne āplius
iniuriā facias Si cū sis irremediabil' · hac hora mo
riaris · Tūc illa saltū pcipitē in latus sinistrū dās
ad terram corruit · & mortua est · Tunc vir sāctꝰ
ad fratrem iacentē venit · & diligenter pscrutans
in pectore tātum vitalem flatū manere repperit ·
& more hilisei os ori mēbraq; cetera singulis cō
ponens · flens & orans eum sanitati restituit · Iter
igitur ceptū piter pegerūt · & amonē patrem sā
cti sansonis egrotantem in lecto inuenerūt · Qui
in aduentu eoꝝ gauisus · capitale crimen ad mor
tem quod in secelauerat in mediū publicauit · do
q; se seruituꝝ usq; ad fimē suū deuouit · & caput
suū eadem hora tondei fecit · uxore sua maxime ei
suggerente · atq; dicente · Non solū ego & tu ve
decet & cōuenit huiamus deo sed & totā plē no
stram in dei huitute iūgamus · & omnia nostra di
tota fiāt · Quo ascendente psentatis · v · fratribus
suis sācto sansone vna cum sorore valde puula ·
paululū silens respondit · Fratres quidem mei bo
ni sunt · & deo donati · sed hec pusilla ad mūdanas
voluptates data est · tamen nutrite eā quia homo
est ·

CXI De reditu eius ad monasteriū & electōne ipsius in abbatem ·

Confirmatis itaq; suis in bonis operibus
& ad monasteria fundāda suggestis · san
ctus sāson vna cū patre suo & auūcl'o &
dyacono in pace prexit · Et dū iter agerent · prece
dens illos āmō vidit semitam · & quasi igne exu
sta rura circa eaz ac vestigiū quoddā quasi trabes
p exustas herbas traberetur · Et primo quidem in
tremuit · fratriq; suo sequenti se mōstrauit dicēs
En quē audiuimꝰ esse in hac silua spens antece
dit nos & nisi fallor non lōge a nobis est · Qō au
diens sāctus sāson cōsolans eos ne timerent · sed
in deo cōfiderēt addidit · Stabiles estote · expectā
tes me donec reuertar ad vos · orātes & silentes
Sedentibus autem illis · ipe pgrediens vidit alō
ge spentem flameo capite spirantem · psallensq;
& dicens · domiꝰ illuminatō mea zē · ad eū cucur
rit · At spens morsu glebā ex terra apprehedens ·
in aduenientis facē iactauit · ac sibilū dire vocis q̄
si gladio cedētur emisit · postea tremēs · & caudā
rabidis dentibus rodens · in sperā se velociter col
legit · sāctus aūt circulū faciens · & signuz crucis
iponens · ait · Vade nūc quousq; pmitteris · Et ait
comitibus suis · Venite & vidēte opa dñi · Qui ue
nientes viderūt spentez e circulo suo pigre se sol
uentem sup terrā repi · et usq; ad locū fixi baculi
sācti in giro rotitare Qui nullatenus vltra termi
nū caput poterat erigere Tunc sāctus multis vē
bis eos cōfortās · et ut creatorem credētes creatu
rā non timerent exhortās · tādem impauit serpen
ti in nomine iesu xpi · ut eis psentibus morereē ·
Qui mox ad caudam stās · et caput sursum leuās
arcūq; de se impte faciens omne venenū euomu
it et mortuꝰ est · Tūc illi deo gratias agentes p
fecti sunt · et ad monasteriū cū psperitate puene
runt · In quo sāctus sanson abbas ab omnibꝰ elec
tus · fratres suos sm regulā suauiter instituit ·
nec ibi plus āno dimidio pmatū tenens · in dapes
et pocula ieiunus semp et sitiens esse studuit Tan
dēq; vastissimā heremū adire destinauit · vbi exp
to specu secretissimo · celestem uitam agens habi
tauit · Sz cum ei aqua omnino deficēt · vij · die duz
ieiunus et sitiens pstratus oraret · sudantem gle
bam sensit · et basta baculi sui infixa fons aque dul
cis emanauit ·

CXII De ordinatōne eiusdē in episcopum ·

Erat aūt mos epis in cathedra sācti petri
ad ordinādos epos cōuenire · Illo igitur
festo pīn quante · beatus sanson vidit in
visu quadam nocte tres epos egregios diadema
tibus aureis coronatos · et olosericis vestibus in
dutos sibi assistere · et causa oratōnis secum parit
ecclesiam intrare Tunc eorum nomina sedule pcū
ctatus · ab eis responsum accepit · petrum et iaco
bum fratrem domini · iohannem euangelistam esse
eosq; ad eum sacerdotem domini cōfirmandū ad
uenisse · Perfūcto itaq; ab eis scōm morē integre
epi officio · benedictōnem eorum accepit · et illis

abeũtibus ep̃m iam se factũ p spũm intellexit· Ve
nientibus igitur ep̃is ad diez cõdictũ· & duos se
cum ad ordinandũ deferentibus·terciũ vero ordi
nare volentib? ·sed adhuc quis esset ignorãtibus
nocte sequenti affuit sãcto dubricõ ãgelus domi
ni in somnio·sãctum sansonem sacerdotem fore
firmans·deiqz placitum esse dicẽs Tunc sãct? du
bricius omnes cõsiliarios p̃ gaudio expgisci·& in
vnũ cõueniri fecit·eisqz quod viderat & audie=
rat enarrauit·Qui & omnes sine vllo distictu eũ
ep̃m fieri accepte firmauerũt· & ep̃alem cathedrã
insedere statuerũt·Quo facto omẽs ibi astantes
viderũt colũbam celitus emissã·cõsuetã vicẽ red
dere·& tãdiu sup eum quo usqz pfecte e p̃us essz
ordinatus imobiliter stare·Eodem etiã die missã
illo cantãte·p̃sentibus omnibus visũ est dubricõ
& duobus egregijs monachis·quasi ignem ò ore
& naribus eius irrũpere· Quod aũt his mai? ẽ·
ab eo die quo p̃sbiter fuit·usqz ad finem suũ·quã
do missam cãtabat·ãgeli dei semp altaris & sacri
ficij ministri fiebãt·oblatõnemqz cũ suis manib?
illo solo vidente frequenter frãgebant ¶ CXIII
¶ De trãsitu eius in britãniam minorem & mõa
sterio dolensi·

QVadam nocte pasche cũ missã cantasset·
& ad altare stans solus oraret·in excessũ
mentis exijt·& assistere sibi virũ valõ ful
gentem vidit·Qui ei dixit· Confortare dei sãcte
non enim debes in hac patria diutius imorari·pe
grinus enim es destinatus·& vltra mare maxim?
in ecclesia futurus·Post hec & alia verba angel?
ab eo recessit·& ille visionẽ memorãs iter arripu
it·& in via matrem suã visitauit·sororẽ suam iaz
a matre discessam a dulterio pollutã repperit·& i
hoc malo p̃durãtem excõmunicauit· Multũqz in
locis illis doctrina & miraculis proficiens·naui
gio tãdem in britãniam puenit·Descendens autez
de naui·vidit p̃pe portũ tuguriolũ·& ad hostiuz
eius p̃uatum plorãtem·ac semp ad mare inspiciẽ
tem·Qui pcũctatus ab eo quid hoc esset·respon
dit·Vxorem habeo in hac mãsione lepsam·& fili
am demoniacã·& p̃missionem habui illaz in hoc
portu sanandaz·a quodã quem michi de? p̃misit
venire trãsmarmũ·Tũc sãctus mcũctãter mãsiũ=
culam introiens·& sup vtrasqz egrotãtes oratẽez
fundens·corã omnibus eas incolumes dimisit·In
de exiens·aptissimũ ibi repperit locũ·& honorifi
cum·Ibi fũdauit monasteriũ·usqz hodie dolũ nũ
cupatũ·Vt aũt ferebãt de eo q̃ in vita sua satis cõ
pti erant·supponens frequẽtissimas· necnõ & bi
duanas·interdũ aũt & totas hebdomadas id est
vij dies totos pagens septimo demũ die reficie=
bat· Noctes vero longissimas sepissime trãsire so
lebat·stando de luce vsqz ad lucis recipcum·nec
stans omnino lassabat· Non dieb?·nõ noctibus
ab oratõnibus & diuinis colloquijs cessabat·tem
pus uero quadragesime sic eum pegisse audiuim?
vt in initio in quodã remotiori loco ab hominib?
gregatus oblatõnes secũ tres portans·inde tan=
tum usqz ad pascha deo illũ cõfortãte vtebatur·
zelo dei & ecclesiarũ eius in pectore ardebat·ser=
monem suũ sale diuino cõditũ·prudenter p̃m qua
litates peccãtium tempabat omnib? utputa deo
plenus affabilis & carus erat·multisqz miraculis
clarus·requieuit in domino·Hui? natale celebra=
tur·v·kl'·augusti ¶ CXIIII· ¶ De sãcto eth=
bino ei? discipulo & qualiter dominũ p̃ latera re
nuit· ¶ Ex gestis eius

DOrro sãctus ethbinus in britãnie p̃tibus
fuit natus·& in domo patris sui nobilis=
simus·usqz ad·xv·ãnum leberalibus arti
bus eruditus·Quo scilicet e? patre mortuo·ma
ter eius ad sãcte sansonis p̃sidiũ cõfugit·Qui eaz
sacro velamine cõsecrans deo dicauit·& filiũ suũ
ethbinũ coma capitis radens clericauit Qui ãnis
aliquot cum eo manẽs eiqz iugiter seruiẽs·eo qua
dam die celebrante·audiuit verba domini in euan
gelio dicentis· Qui nõ renũciauerit omnib? que
possidet·nõ potest meus esse discipul?·Hac vo=
ce ꝑpuls?· cũcta reliquit·& ad sãctũ finmilianũ
abbatem p̃uenit·habitũqz monachalẽ de eius ma
nu suscepit·& in cauraco monasterio sub iugo do
mini ceruicẽ suam inclinauit·In quo scilicet mona
sterio habitabat sãctus wingualocus sacerdos &
monachus·cui iussu abbatis ecclesiã vno miliario
distatem a monasterio visitare·ibiqz hostias offer
re cõsuetudo fuit·& ad hoc secũ ethbinuz diaco
nem sociauit·Quadam igiẽ die dũ irẽt·inuenerũt
lepsum in messe iacentẽ·totũ vulneribus plenum
flebili voce ab eis auxiliũ postulantẽ· Qui requi
situs de infirmitate suspirãs ait·Graues dolores
grassantur in corpe meo· Sed insup inest vn? do
lor tam nociu?·vt si hũc diẽ sine eius auxilio tran
siero·mortẽ p̃ximam esse puto Nares enĩ mee ple
ne stercoris·cõcremantur ab ardore infirmitatis·
Tũc ethbinus eũ p latera arripiẽs·a terra sursum
erexit·& wingualocus ad nares eius manũ porre
xit· Sed & paup flebili voce clamare cepit· Noli
senior manib? nares cape·quia dolor nõ p̃mittit
sed si dolorem meũ leuiare volueris· necesse ẽ vt
i ore tuo nares meas miseris·et ita traxeris· Tũc
ille meritis exaltatus humuliauit se·et quãdo pu
tauit dolorẽ alleuiaẽ paupi ore suo cãnẽ excepit fi
lij dei Mox ergo ut ad se traxit·pecia mirabilis in
eius ore cecidit·Beatus aũt ethbinus p latera do
minũ tenens sursũ aspexit·celũ aptum vidit·& in
capite domini quẽ tenebat sãcta crux apparuit an
gelosqz in obuiam domini venire vidit Tũc sacer
doti ait·Pater sancte ipm quem teneo manibus
et tu ore·dominũ hiesũ xp̃m qui p nobis seipsuz
dedit esse crede· Cũqz dominũ vellent tenere ma
nibus·eleuauit se nubibus dicens Non me erubu
istis serui mei in angustijs meis·nec ego vos eru
bescam in regno patris mei Hereditas vestra me
cũ est·et his qui memores vestri fuerint in oratio
nib? suis sal? in regno meo His dictis euanuit ab
oculis eorũ·et cum magna voce receptus est in ce
lum·vocẽ quidem audiebant·sed neminẽ videbãt
Cunqz stupefacti laudassent· dñm wingualocus
ethbino ait Hoc tuis meritis nobis accidit frater
qui tãte humilitatis es et obediẽtie·ut quicquid
humana lingua p̃cipe potest·tu in corde deuotissi
mo impleas·At contra ethbinus ait Nõ est ita pa
ter·sed tu qui quotidie carnem et sanguinẽ domi
ni ĩmolas·ipm meruisti videẽ in corpe suo·quẽ as
sidue tenes in animo· ¶ CXV ¶ De vita et
miraculis eiusdem·

DEniqz cum franci vastassent britanniam
sanctus ethbinus hibernie p̃tes petẽs·in
silua que nectensis dicitur·ut pamp pegri
nus tuguriũ fecit et ecclesiam fabricauit·ĩ qua as
sidue domino militauit·et quadam die claudũ ab
eo petentẽ elimosinaz in noĩe xp̃i sanauit Quedaz
etiam mulier p̃o sanitate filij sui paralitici ab eo

postulauit· Cui ille respondit· Nos peccatores sumus·hoc miraculū in usu non habemus· sed si uis sanari filiū tuū·pduc eum ad sācte brigiō sepulcrū·At illa·Ibi inquit o pater eum iā portaui sed quadā nocte expletis vigilijs vocez michi dicentem audiui·In nectensi silua morabē seruus dei ethbinus·ad quem si filiū tuū duxeris sanitatem suis meritis obtinebit· Viuit ergo domin9 q̄ a te non recedam·donec filiū meū incolumē ante me reducam· Tunc sāctus oratoriū intrans in oratō ne ante altare iacuit·quousq; adolescens de domo matris veniens dixit ei Gratias ago tibi pat̄·qui me i lecto egritudinis iacentē visitasti & tuis manibus erexisti·tanteq; infirmitate sanitatem donasti· Tunc erigēs se vir sāct9 deum benedixit· & adolescenti ut nemini diceret·eo q̄ non suis meritis sed gratia dei sanatus esset·p̄cepit· Vixit aūt in eodem loco·xx·ānis·opus dei opans·& sanitatem infirmātibus donans· Tāteq; ibi abstinentie fuit vt in hebdomadabus in eo non intraret·nisi tantum in·v·feria panis & aqua· Vinū autē nō bibebat·nisi tātūmodo quādo cōmunicabat Cunq; iam esset·lxxx·triū ferme ānoz·acri dolore fatigatus·fratribus qui in eadem silua morabātur cō uocatis·obitū suū p̄dixit·eisq; deo cōmendatis· ante altare spūm reddidit·xiiij·kl'·nouembris·

CXVI· De sācto basolo remensi anachorita & eius miraculis·

Sigibertus·

Hno iustini·ij·basolus abbas & sindulfus p̄biter & reclusus in frātia clarent

Ex gestis eius· Sāctus basolus in territorio lemonicino ortus cū tempa adolescētie sacri tirocinij incremento cōtigisset·ad diuine fuitutis opus totum se cōuertit· Cunq; extra regni sui fines pedem pegrinatur9 extēderet·apparuit ei angelus domini socius itineris·quo duce ad remensem vrbem puenit vbi pontificatū tenebat·sāctus vir egidi9 post beatū remigiū·iiij·Hūc rex frācorum chilpicus & regni pceres valde diligebant·In ea quoq; altercatōe que inter hilpicū & hildebertū de principatu regni fuerat oborta idez p̄sul chilpici regis auxilio non defuit Vnde & mlta postea aduersa sustinuit· Ab hoc vir dei basolus honorifice susceptus·petijt ab eo secreti9 cōcedi habitaculū sibi·eo q̄ habēt p̄pter turbas vitare populum Et p̄mo quidem eiusdem p̄sulis auctoritate & gratia·in quodā cenobio ad radices montis remoz monasticā vitam duxit·Demō cuz de virtute in virtutem sublimiter excreuisset·volens aggredi vitā solitariā·in nemorosi mōtis cacumīe cellam sibi cū oratorio cōstruxit·vbi p·xl· ānos habitans·singulariter contra ātiquā serpentem deo fideliter & fortiter militauit Ibi cū aque penuria vir sāctus laboraret·quadā die dū ad fodiendam terrā in celsitudine mōtis accedēs·aquā sibi deesse anxius ferret·deuote ad deū cōuersus orauit· Mox dicto citius·fons in eodem loco fluere abūdātissimus cepit· Qui etiam usq; hodie ō supioribus ad ima dilabitur·haustu dulcis·& infirmis ad potādum salubris· Attila quidā diues & p̄potens cum venandi gratia siluā suam cellule viri dei cōtiguam intrasset·mire magnitudinis aprū fugientem insequebat anhelātib9 eqs·At illa immanis bestia mōtem in quo vir dei resedrat ascendit·& ad cellā ei9 rēcto gressu puenit Depositaq; feritate āte pedes eius puoluta est hispida belua·quasi vite sue p̄sidium imploratura·At ille misertus·tāta insecutores virtute vno in loco fixit·ut & bestiā sibi p̄ximam oculis viderent·& tamen omnino cōtingere non possent·Tūc attila cognita dei virtute·p̄sumptōnis sue veniam flagitans·quidquid circa locū sui iuris fuerat·nōnl' la etiam possessionis p̄prie p̄dia·p̄dicto sācto viro cōtulit locūq; eius traditis facultatibus p̄m9 ipe ditauit·Homo quidā p crimine cōmisso diiudicatus·& patibulo suspensus·cū iaz in extremis ageret inter laqueos·Huius sācti cōfessoris sibi subito memoria incidit·Voce itaq; qua poterat· astrictus vt erat faucibus·omni conamine spūm colligens·totis p̄cordijs sanctū basolum inuocat & ut sibi succurrat lacrimabiliter postulat· Mox laqueus rūpitur·& ille ab alto labitur· Sup omnes stupoz & admiratō fuit·ille liber a morte recedit·

CXVII De diuisione regni frācoruz inter filios lotharij & vxoribus eorum· Gregorius thuronensis·

Hilpicus vero post patris sui mortem thesauros qui in villa brunacho cōgregati erāt accepit & ad frācos vlteriores petijt ip̄osq; muneribus multis donatos sibi subdidit· & mox pisius mgredie·sedemq; hildeberti regis occupauit·sed non diu licuit ei possidere nā coniuncti fratres eius eum inde expulerūt·Et sic inē se hi quattuor haribert9·gūtrānus·hilpicus·atz sigibertus·diuisionem legitimā riteq; se fecerunt Accepit nāq; haribertus regnū hildeberti·sedez q̄ cōstituit pisius·Guntrānus regnuz lodomiris aecepit·& aurelianis instituit sedem·Hilpicus uero regnum lotharij patris sui accipiens·suessiōis ciuitatis sedē statuit·Sigibertus aūt regnū theodorici sortitus·sedem statuit se habere remis ciuitatem· Haribertus rex ingobergā duxit vxorē· habebat ip̄a regina puellas duas cuiusdā paupis filias·nimis specōsissimas nomen seniozis macouena·& nomen iuniozis merofledis In quaz amorem rex nimis exarsit· Ob hoc ingoberga quoq; affligebat eas nimio odio·nā & patrem eaz compositorē lanificij iusserat fieri·Pro qua causa rex nimis iratus ingobergā reliquit·& merofledē vxorem sibi accepit·Post hoc etiā macouenā sororē eius ad cōiugium sibi copulauit· Et ob hāc causā a sācto germano pisiensi epo excōmunicat9 ē·Hz cū rex eam relinquē nollet·pcussa iudicō dei mors tua est·Et nō post multū temp9 haberet9 ec̄ rex mortu9 est·& in blauia castello in basilica sancti romani est sepultus.porro sigibertus rex cū videret q̄ fratres eius indignas sibi vxores acipent· & ancillas ad cōiugiū sibi copularēt legatōnez in hispaniam misit·& multis muneribus datis athanagildi regis filiam petijt· Erat enī puella elegās & pulcra·atq; ingeniosa noīe brunichildis Quā in vxorē acceptā·quia arriane legi fuit subiecta· p̄cepit baptizari· Quod videns hilpicus rex·cum iam plures haberet vxores·sororem ipsius bruni childis nomine galsiūdam petijt·pmittens p legatos alias vxores se dimissuz· Qua ab eo in cōiugium assūpta & baptizata·magne sanctitatis effecta est femina·

CXVIII· De insidijs fredegundis cōtra galsiundam reginam·

Der odium aūt fredegūdis pessime concubine sue·ortum est inter eos magnū scandalum·Itaq; dicebat galsiūda· se nullate n9 posse tantas iniurias fredegūdis sustinere Petijtq; a rege·ut relictis thesauris quos secum de

hispania detulerat·liberam dimitteret redire ad patrem suum·Sed ipe eam verbis mollib? blandiebatur·Per cōsilium itaq; pessimū fredegundis eam p noctem in stratu suo strāgulauit· P? cui? obitum·deus p ea virtutes ostendit·Quo facto fratres hilpici hoc indignantes·euz de regno eij cecere voluerūt·Habebat tunc hilpicus tres filios de audouera regina sua·scilicet theodobertuz meroneū·& lodoneū·Ipa quoq; versuta fredegū dis·dominā suam audouerā decepit·Nam & ipa fredegūdis ex familia infima fuit· de villa sancti vedasti que vocatur babancurt Cum igitur hilpicus rex in hostem pgeret·cuz sigiberto fratre suo contra saxones·audouera regia domi grauida remansit·& filiam pepit·Cui fredegūdis cōsiliū dedit·vt eam cito faceret baptizari· quaten? rex de plio rediens·filiā baptizatam gratanter respicēt· Vocato itaq; epo ut eam baptizaret·cum non esset matrona que puellā suscipet·ipa mater a fredegunde monita·eā de sacro fonte suscepit· Veniē ti aūt regi victori exijt· fredegūdis obūiaz·dicēs Deo gratias·quia domin? noster rex·victoriam recepit de inimicis suis·Nataq; est tibi filia·Cuz qua domin? meus dormiet hac nocte quia domina mea regina est cōmat tua de filia tua hildesin de·Et ille ait·Si cum illa dormire nequeo dormiā tecū·Cunq; introisset rex in aulā suam· occurrit ei audouera regina cum ipa puella·Et ait rex·Ne fandam rem feci?i p simplicitatē tuā·iaz enim cōiunx mea āplius esse non poteris· Rogauitq; eaz sacrum velamen induere cū ipa filia sua·& dedit ei ꝓpria multa & villas·Epm vero qui eam baptizauit exilio cō demnauit·& fredegūdem ad reginam sibi copulauit· Sigibertus· Anno iustini v·sāctus vedastus obijt CXIX De ortu sancti amandi traiectensis epi & eius vita·

ANno iustini·vj·sāctus amādus nascitur Ex gestis eius·Hic ex nobilib? pentibus ortus ab infantia sacris literis eruditus·pentes suos reliquit·& in quodam monasterio religionis habitum assūpsit Qui dū quadā die circa monasteriū ambularet· repente quēdā maximū serpentem inuenit·quē statim virtute crucis & oratōnis ad foueā suam nūq̄ inde exituz redire coegit· Post hoc exiens de monasterio illo qō erat ꝓpe mare·causa pegrinatōnis·venit turonis ad sepulcrū sāti martini·& fuit ibi in quadā cella·xv·ānis·cilicio semp tect?·& aqua & pane ordeaceo sustentatus·Ex hinc iuit romā ad sāctum petrū·vbi dū quadā nocte vigilare voluit·iueniens eum custos ecclesie· nimis irreuerēter eiecit· Qui dū ante fores ecclesie dormitaret·apparuit ei sāctus petrus:rogās ut causa ꝓdicatōnis remearet·Quo dum venisset·& verbū dei cōstātissime ꝓdicans multas iniurias esset passus·dū ipm rgē frācie dagobertū de suis crimin?b? increpareret ō regno eius expulsus est·Tandem rex filiū non habens·orauit dominū·vt ei daret filiū·qui succedere posset ad regnū Cum ergo nutu dei filiū genu isset cepit valde inquirere quis eum baptizaret· Et sic ei in mentem uenit·vt amādū ꝓpter hoc requiri solicite iuberet·Inuent? ergo·cū regali impio cōtraire metueret·ad regem veniens cuz magno gaudio est susceptus·Rex aūt eius pedibus aduolut?·ꝓcabatur vt peccatū quod de eo habebat remitteret·& filiū quem ei de? dederat baptizaret·Ille vero ꝓmā eius petitōnem benigne concessit·sed secularibus negocijs metuens implicat secūdam ꝓpsus renuit & abscessit Rex tamen misit ad eum sāctū eligiū & socium eius didonē·q̄ tunc in curia morabātur· Quoz ꝓcibus fatigat? amādus ad regem veniens·eius filiū baptisauit· CXX De pegrinatōne ei? in vasconiam & reditu in galliam·

POst hec traiectens epus obijt· & rex sanctum amādum licet plurimū reluctātem in traiectensi vrbe pōtificali cathedra sublimauit· Vbi cū triennio verbū dei cōstanter omnibus ꝓdicasset·& a plerisq; suam ꝓdicatōnē cōdemni videret·cōtemptores suos deseruit ·& in vasconiā gentem ferocissimam causa predicationis intrauit· Vbi dum similiter ꝓdicaret· ioculator quidam leuis & lubricus·verbis eius detrahere cepit·sed statim a demone corrept?· ꝓtijs dētibus se discerpens·& q̄ iniuriaz viro dei fecerat cōfitens·ꝓtinus expirauit·Inde pgens ad aliam ciuitatem·ab epo ciuitatis reuerenter excepte? est Cui cū ille epus causa hūilitatis & more hospitalitatis aquaz in manibus daret·iussit famulo ut a quā illā diligentius custodiret·credebat em̄ q̄ meritis viri dei·essz multoz ꝓfutura salut·Nec em̄ fides ista fefellit·Nam & cecus quidā ante fores ecclesie mēdicās·ex cōsilio ipsi? epi aq̄ illa oculos suos lauit·& ꝓtinus clare vidit·Post hec rediēs sāctus amādus in galliam·impetrauit a rege hildeberto locū qui dicit vanco· vt ibi edificaret cenobiū·Sed quidā epus ꝓxime ciuitatis molestē hoc sustinens·iussit famulis suis vt eum mō ei? cerent·vel ēte occiderēt· Qui veniētes ad eū dolose dixerūt ei·vt secū pgeret·& illi locū aptum ad monasteriū cōstruēdum ostenderēt·Sāct? autem malicia eoz deo reuelāte agnoscens·iuit cum eis ad cacumen montis·vbi eū occidere cupiebāt Nec suis hoc dixerat·quia valde martiriū cupiebat·Sed subito orta tempestate·pluuie & grādines ita montē texerūt·qō maligni qui eū occidere volebāt·penitus nichil viderūt & iaz se mori putantes· ꝓstrati veniā postulabāt·& ut eos viuos abire ꝓmitteret exorabāt· Tunc sāctus tādiu exorauit donec reddita sanitate·& visu recepto ad ꝓpria redierūt·Itaq; sāctus amand? euadens·& multa alia miracula faciens·tādem in pace ꝺeuit CXXI De sācto maglorio dolēsi archiepo Ex gestis eius·

DOctro sāctus maglorius quasi magna gloria·merito tali refulget nomine·qō acq̄siuit in opere·Hic ex britannia oriūdus genere spectabilis·sancti sansonis cōsorz fuit Qui etiam decedēs eum in archiepatu dolēsi sibi cōstituit successorē·Vbi cum spectabilibus documentis simul & exemplis enitescēt·angelus ei in somnis apparuit.eumq; admonuit·vt pontificat? culmine relicto·ad remotōris loci latibula pgens solitariam vitam duceret·vbi monachoz gregē pascens ·laudes quoq; domini licentius celebraret· Qui expgefactus gratias egit deo·& in epatu uiro nomine buduco substituto mandatū impleuit multisq; miraculis effulsit Quidam comes opulētus iam·vij·annis lepsus·fama eius audita veīt· & eius ꝑmissis orationibus·manu quoq; eius toto corpore tactus·plenam sanitatez·recepit·Huius terraruz magnitudo triplici ꝺimeb aē diuisiōe quarum vnā non integram sed dimidiam beato maglorio contulit in munere· Has aūt diuisiōes

copiosa similitudo auium · que mirè magnitudis & pulcre erant · consuete frequentabãt · Captura quoq; piscium ingens · in sinum maris ecõtra pul lulabat · Cõtigit ergo cũ beatus maglozius porti onem suam penetrasset · & omnis auiũ & pisciu cõgeries que alteri medietati comitis merat · fu gam miret & sancti ptem expeteret · Quod vx oz comitis grauiter ferens · ei suasit vt illã sibi vẽ dicaret & quã vtroq; genere ozbatã tenebat · bea to maglozio daret · Cuius ille suggestõnẽ nequã mox suscipiens · quod non debuit expleuit · factaq; nefande cõmutatõnis cõtrouersia · subito aues & pisces ab illa pte quaz comes auare sãcto viro surripuerat recesserũt · & mox ad dominũ suum magloziũ sũt reuersi · Tũc comes apud se peniten tia ductus · vtrãq; ptem sãcto maglozio cõcessit · & tunc auiũ & piscium agmina vtrãq; ptẽ sicut ante repleuerũt · Cũq; virgo esset hic sanctus ab vtero · panem ozdeaceũ & viliora legumina etiam ptem sumebat · iiij · & · vj · feria ab omni pabulo ab stinebat · Corpus eius cilicio iugiter tegebaẽ · vesti mentis aforis mediocribus vtebaẽ · vinũ & sice ram non bibebat Excubias noctis cum fratres se sopori darent · clam ab eis frequentatus sup alue um maris puigil ducebat · Deniq; multis miracu lis clarus in vigilia pasche dum in ecclesia de mo re pnox excubaret · angelus domini chozusc? ei a stitit · obitũq; suũ ĩmere · & dignam mercedem certaminis eum manere pdixit · Cunq; ille hesita ret ne dyabolus forte in angelum lucis se trãsfor masset · ozatõnem diutissime ptelauit · & eũ ãgel? de visione certũ reddere cupiens · bis & ter eũdẽ sermonem repetijt · Tandẽ de manu ipsius ãgeli viaticũ visibiliter accepit · & ab illo die nisi causa ineuitabilis extitisset · usq; ad diẽ vocatõnis sue versiclũ hũc semp in oze repetijt · Vnã petij a do mino zc̃ · Et · ix · kl̃ · nouemb · ad dominũ migrauit ·

CXXII · De sãcto paulo leonẽsi epõ & bo nis eius initijs · Ex gestis eius

Sanctus quoq; paulus leonensis ep̃? · be ato viro hidulco a puericia traditus ẽ · do ctrina & moribus informãdus · simul cũ beato sãsone futuro postmodũ epõ · & alio nomi ne gilda · & alijs pluribus · Tell? aũt marinis eua cuata fluctibus · sãcti hidulci seruiebat usib? · In cuius lata planicie triticũ seuit · quod vastabant alites marine · Quas nulla arte valens abigẽ · cure iiij · discipulozq; imposuit messem defendere · Vna aũt nocte que paulo õputata fuerat · exercit? aui um ita cãpum vastauit · vt nulla spes colligende frugis remaneret · Qui ante aurozã cõsurgẽs cam pum adijt · detrimentũ segetis mox agnouit · seq; pigrũ custodem accusãs · bi duo a pceptozis sui p sentia iuuenilis gratia pudozis abstinuit · Tercia die cõdiscipulos suos cũueniens · cãpum piter cin gunt · & infestarũ auiũ ĩmensã multitudinẽ velut ouiũ gregem ad claustra monasterij quasi reos õ ducũt · Dirigũtur ad caulas pẽnata aialia · velut quedam inertia pecora · Vbi aũt ventũ est ad lim carceris · tãq; captiui repleuerũt celũ clãgore mise rabili · Ad quod spectaculũ cõfestim accitus ma gister · quozsũ huiusce mõi põa deducereẽ iquirit Cui paulus · Hi sũt hostis segetis tue vastatozes quos tibi deduximus · vt impio tuo debitas luãt penas · ob cõmissa psũptõnis flagitia · Ad cui? vẽ ba stupefact? pater besit · & sinapi cõpandã ĩ dul ci filio fidem admirãs expauit · Huius sãcti scilicz

pauli cibus post longã carnis maceratõnem pais erat · equa trutina pensus · cũ sale sicco vieb? solẽ nibus addebat paucos pisciculos p magno appa ratu · Bipedis vel quadrupedis carnez in oñi vi ta sua gustu non legiẽ cõtigisse · Vinũ & siceram nũq; pter missaz solennia libauit · quippe qui nec aquam sumebat · nisi quãtum nature necessitas ex poscebat ·

CXXIII · De miraculis eiusdem

Ic etiam cũ venisset ad domũ sozozis sue deo deuote · sup litus maris britãnici sitã rogatus ab ea · põcem ad deũ fudit · quati nus statuto fluctus maris coerceret alueo · & tẽ ra optata aliquo sibi & incolis illius insule ãplia retuz spacõ · Cũq; subito mare vndas retrahere & terra sicca appere cepisset · ab oratõne piter ip se & soror surgunt · & ad ripam accedũt · Tunc paulus sozori impat · vt in manibus lapillos usq; ad sũmam maris marginem deferat · nã mille pas sibus vel ãplius aquis exhausta terra · p eius ora tõnẽ dilatata est Tunc genua in oratõne sup ripã flectũt · Qua finita · paulus ad mare cõuers? ait · Lapilli quos in finibus tuis posui · sint in signum inter me & te · ut denuo nũq; eos transgredi · nec hec nostra territozia audeas ingredi · Cuius ẽmo nis ĩpiũ · usq; hodie obtinet · hozridũ maris elemtũ Cũq; reũtereẽ domũ · subito uidũt põfatos lapil los diuia vtute colũnas lapideas mire magnitudis factos · ut res simplex postulata · redderet duplicata · Via quoq; quã eo die tenuerũt · p medias il as colũnas incedentes · adhuc a britonibus semi ta pauli vocaẽ · Quadã die cũ iter agerent · disci puli eius grauiter fessi siluas pagrãtes aquã exq rũt · nec inueniũt · Quoz lamentatõnib? ille mise ricorditer cõmotus · oratõne pmissa cõfidẽter tri b? ĩ locis trã baculo suo pcussit · tresq; ĩde glebas effodi iussit · singulas de singulis · Quas euulsas tãta largitas aquaz secuta est ut non solũ suim a stantis caterue reficeret · sed etiã copioso ductu totam patriã decoraret · Serpẽti quoq; cui? sero citas orientalem ĩsule plagã vẽdicabat · ita ut nec ab armatis in aliquo ledi posset · & plures necaẽt vir sãcte crucis signo cõfidenter occurrit arma tus & stola qua mouebaẽ collũ eius astringens · baculo suo velut canẽ furiosũ · sepe feriendo eum usq; ad mare deduxit Quẽ in cõfinio maris & tẽ re respiciẽs ait · Anteq; marinis caribdib? demer garis · cerulea extẽde colla · ut mea recipiã inoumẽ ta · Quo recepto · in pcipitiũ maris iussit eũ abire cũ interdicto pãpiens · ne quẽpiã hominũ ulẽ no ceret · Quo dicto · citius disparuit His & alijs vi tutibus clarus · ad epatũ licet renitens plurimũ · pmotus est · Huius festũ recolitẽ · iiij · idus marcij

CXXIIII · De sãcto gregozio thuronensi archiepiscopo · Sigibertus ·

Anno iustini · vij · gregozius thuronensiuz ordinatur epus · & clarus habetur in om nibus · Ex gestis eius · Hic aluernice regionis indigena · cũ aliquãdo de burgũdia ad al uerniam iter faceret · magna cõtra se tempestas exorta est · Densus aer in nubibus cogitẽ · celũ cre bris ignib? micare · & tonitruis resonare cepit · omnibusq; timore pallẽtib? · gregozius sãctoz re liquias quas indesinenter collo ferebat de sinu p traxit · ac nubibus cõstanter opposuit · Que proti nus diuise · dextra leuaq; ptereũtes · illesũ iter gra dientibus prebuerũt · Ac supbia que plerũq; nu critur virtutibus · iuuenili animo ptim? irrepsit ·

& quia ſupbie vicimus eſt caſus·duz ꝑuatim gau
dens·ſuis meritis ꝑſtitum arrogaret·equꝰ cui in=
ſederat ilico lapſus·hunc ad terram grauiter eli=
ſit·ita vt omni corpe cõtuſus vix poſſet aſſurgere
Cauſãq ruine intelligens·ſatis deinceps cauit·ne
ſe vane glorie ſtimulus qualibet occaſione deiice
ret Anno·c·lxxij·poſt obitũ ſãcti martini thuro
nenſis·regni ſigiberti·xij·ãno· beato migrãte eu=
fronio·gregorius beati martini amore flagrãs· &
paſtorali officio exiſtens ydoneꝰ·eius vice cathe=
dram thuronenſem regendã accepit Eccleſias plu
res inſtruxit·& libros in laudẽ ſãctoꝝ vel ĩ expo
ſitõnem ſcripturaꝝ ſãctarũ edidit·Matrem quo=
q ecclesiã quã beatus martinꝰ cõſtruxerat·hic ni=
mia vetuſtate cõfectã arcuato ſtemate repauit·at
q hyſtoriatis ꝑ eiuſdẽ martini geſta decorauit·

CXXV De miraculis & ſcriptis eiuſdem

Vm aũt aliquãdo ꝑ viam graderet·& cru
cem aureã cũ relquijs collo geſtaret cuiſdã paupe
ris hoſpitõlũ foliis ac ſurculoꝝ cremijs ꝓtectũ cre
mari cõſpexit·Illoq cũ vxore & liberis hac & il=
lac curſitãtibus & ſtrepentibꝰ·& aquã afferenti=
bꝰ·flamã mitigare ñ poterãt Tũc gregoriꝰ accur
rit·& ꝓra flamaꝝ globos crucẽ eleuauit·Moxq
in aſpectu ſãctaꝝ reliquiaꝝ ita totus ignis obſtu
puit·ut nec ea q iã apprehẽderat·vltra vel ad mo=
dicũ uſtulare poſſet·Cauſa fuerat qua remẽſe opi
dum adire debuerit·vbi ab egidio pontifice hũani
tus ſuſceptus·noctu quieuit· In craſtino vero ſi
go quõdã ſigiberti ferentarius·ad eũ acceſſit Dũ
q ſermocinarẽtur·& ille de ore gregorij pẽderet·
ſubito auris eius que perdẽ obſurduerat·cũ quo
dã ſtrepitu reſerata eſt·Aliquãdo ſepulcrũ beati
hilarij gregorius ſupplicaturꝰ adijt·ad viſendum
quoq ſãctã radegũdem regimã diuertit· Et cũ ſe
cum quaſi duo incole padiſi de tempibus loquerẽ
tur oleũ quod ante pignora ſãcte crucis guttati
illic defluere ſolebat·ſic in aduẽtu põtificis auctũ
eſt·vt infra vnius horе ſpaciũ vltra vnũ ſextariũ
exũdaret·Porro cũ hec beata regina ad regem re
loꝝ accerſuenda eſſet gregorius de eius trãlitu nũ
ciũ accepit·Cum iam illa eo accurrente migraſſet
ſãcta eius mẽbra ſepulture locauit· Xvj ãnis hic
in epatu exegerat·cũ equiuocus ille magnus gre
gorij·in ſede aplica ſurrogatꝰ eſt· Opmata quo
q res eſt q duũ alter alteri peculari ſit amicicia
deuinctꝰ·Cuz igitur ſacra aplorum limina hic expe
tiſſet·cũ magna reuerẽtia ſãctus eũ papa excepit
Quẽ ad beati petri cõfeſſionẽ introducens ex late
re cõſtituit·ꝑſtolans quo aſſurgeret·Interim aũt
vt erat ingenio ꝑfũdiſſimꝰ·ſecretã dei diſpãſatõ=
nem admirãs cõſiderabat in huiuſmõi homie·erat
eñ ſtatura breuis·tantã gratiaz ꝑfluxiſſe·Quod
ille mox diuinitus ꝑſentiens·& ab oratõne ſurgẽs
placidoq ut erat vultu ad papã reſpiciens·domi
nus inquit fecit nos·& non ipe nos·idem in quis
qui & in magnis·Cũq illud cogitatõni ſue ſãctꝰ
papa reſponderi cognoſceret·ipa ſua depbenſiõe
gauiſus·gratiã quã actenus in gregorio mirabaẽ
in magna veneratõne deinceps habẽ cepit· Sedez
q turonicã ita nobilitauit·ut etiã aureã ei cathe=
dram donaret que apud ꝑſticam ſedẽ ꝑfatã in po
ſterũ ſeruaretur·Cum aũt morareẽ·ĩ tali ſtatu vl
loco ſepeliri fecit·vbi ſemp omniũ pedibꝰ oculca
retur·nec in vlla reuerẽtia habereẽ·Sed grex bea
ti martini talia non ferens eum de loco leuauit·et
edito pulcro mauſeolo·ad leuam ſãcti ſepulcri di
gna reuerẽtia collocauit· Obijt aũt·xv·kl' decẽb
Actor·Hic ſcripſit hyſtoriã regũ frãcorum ꝺ
qua multa in hoc ope poſuimus·Miracula quoq
beati martini poſt obitũ eius oſtenſa ſcripſit i ẽq
tuor libris·& quedã alia· CXXVI De qui
buſdam euẽtibus illiꝰ temporis· Sigibertus.

Eo tempe hiſpani & frãci ꝺ paſcha celebrã
do diſſentiũt·hiſpanis·xij·kl' april' fran
cis vero·xiiij·kl' maij·paſcha celebranti
bus Sed frãcos recte celebraſſe ꝑ hoc dinitus cla
ruit·q fontes in hiſpania qui in ſabbato ſãcto pa
che ad baptizandũ ſponte diuinitus repleri ſolẽt·
non in hiſpanoꝝ ſed in frãcoꝝ paſcha ſunt repleti
Albuinꝰ rex longobardoꝝ ab armigero ſuo pimi
tur fraudꝰ uxoris ſue·cuius patrẽ chimimũdũ gepi
daꝝ regem ipe olim in bello pimerat· & ex teſta
capitis eius ſibi paterã ad bibendũ fecerat·Quaz
cum vno die ſibi porrigeret·dicens·bibe cum pa
tre tuo·illa femineo furore accenſa·illũ ab armige
ro eiuſdem in lecto pimi fecit·Cleb ſurrogatuſ re
gno lõgobardoꝝ regnat annis duobus·Anno iu
ſtini decimo benedictꝰ romane eccleſie·lx·ꝑſidet
Ab hoc gregorius ad ꝓdicãdum anglis abire ꝑ=
miſſus·ſed populo tumultuãte retractꝰ·ſeptimꝰ
leuita eſt ordinatus Athanagildo rege wiſigotho
rũ mortuo·leuuigildoꝰ cum fratre ſuo leuua·& pꝰ
ſolus annis regnat·xvj·Fortunatꝰ poeta venienſ
ab ytalia·claret in gallia· Actor· Hic fortuna
tus vt dicit hugo floriacenſ· vir egregiꝰ ingenio
clarus·ſenſu celer·ore ſuauis Qui ab ytalia thuro
nis aduenies·actꝰ beati martini quattuor libris
heroico·cõtexuit metro Verum inde aſſũptus·pi
ctauoꝝ ordinatus eſt epus Scripſit autem etiam
vitaz beati hilarij pictauenſis & beati maurilij an
degauenſis Huiꝰ eſt illa ſententia breuis & utilis
Pauper in auguſto regnat habendo deum·

CXXVII De morte iuſtini & impio tiberij
ſecundi Hugo vbi ſupra·

Romde iaſtinꝰ impatoz· viii· ĩperii ſui ã
no pedibus cepit infirmari Qua de re aſ
ſumens comitez excubitoꝝ tyberiũ adop
tauit eum in filiũ & ſucceſſorem ſuũ ipm declara
uit Sigibertus·Iuſtino itaq impatore mortuo
cepit tyberiꝰ ãno impii ſui xii·ſcilicet anno domi
ni·ꝺ·lxxvii·mundi ſcilicet quartimilleſimo·ꝺ·xli·
& regnauit annis vi Hic miſſa ab egipto frumen
ti copia·romam liberat ab inedia Nam ãtea vrgen
te fame·multi romanoꝝ ſe longobardis dederant
Hugo vbi ſupra Iſte fuit vir catholicus & re
ligioſus vnde multas in cõſtantinopolitana vrbe
renouauit eccleſias Hic etiam terram ꝑſarũ itra
uit·& eos potẽtiſſime debellauit Indeq egred ẽs
tãtam molem ꝑde cum elephãtis multis adduxit·
vt hũane cupiditati crederetur poſſe ſufficere
Sigibertus·Huius ãno ꝑº ſigibertꝰ rex fratri
ſuo hilpico pugna cõgredit ibiq theodebertꝰ fili
us hilpici primitur Francis vero ꝑ hilpico exoſo ſi
gibertũ ſup ſe regem leuare uolentibus·a duobꝰ
pueris a fredegunde hilpici uxore immiſſis· ſigiꝰ
tus ꝑimitur CXXVIII De pugna hilperi
ci regis contra fratrem ſuũ ſigibertum Hiſtoria

Hilpicus ſiquidem theodebertũ frãcoꝝ
filium ſuum ſeniorem qui antea ſigiberto
iurauerat·vltra ligerem cum hoſte direre
xit. Qui abiens ciuitates ſigiberti auunculi ſui ꝑ
uaſit·id eſt turonis pictauis & reliquas· Apud
pictauos autem cõtra gundobaldũ ducẽ pugnie

tollisusq; est exercitus gundobaldi · & fugit · magnāq; illic cedem theodobertus fecit · Cōmoto īm de exercitu · lemoiciū caduricmūq; abiēs puasit atq; vastauit · ecclesias accendit · monasteria dtraxit clericos interfecit · monasteria viroꝝ deiecit · puellarum delusit · & cūcta deuastauit · Fuitq; eo tempore ꝑ īm ecclesijs gemit? · q̄ tēpe ꝑsecu tōnis diocleciani & maximiani impatoꝝ · Inter has discordias hilpicus etiā cōmoto exercitu vsq; rhenū accessit · cūcta incendens atq; debellās · Quod audiens sigibertus · cōuocatis gentibus illis que vltr rhenum sūt · pisius venit · & cōtra fratrem suū ire disposuit · Hilpicus quoq; ꝑ rodomagensē fugiēs cum vxore sua & filijs thurnacū ciuitatem īgressus · ibi se reclusit & cōmuniuit · Sigibertus vo ciuitates illas que vltra pisi? sūt posite usq; ad rodomagū accepit · & reuersus est inde pisius ·

CXXIX De nece sigiberti ꝑ insidias fredegūdis

Vnc frāci qui quondā ad hildeb tum seniorē aspexerāt · ad sigibertū legationē mittentes · relicto hilpico ipm sigibertum sibi regem stabiliūt · Qui misit eos ut fratrē suū īm memorata vrbe tornaco obsiderent · dicens se cū exercitu eos esse secutuꝝ · Cui beatus gmanus epus dixit · Si abieris · & fratrem tuū interficere nolueris vn? & victor inde redies · Si autē aliud cogitaueris · morieris · Sicut enim dominus ꝑ salomonē ait · foueā quā fratri tuo pabis cades ī eam · Quod ille audire neglexit · Tūc fredegundis memor artiū suaꝝ · inebriauit duos pueros tornacēses · dixitq; eis · Ite ad cuneū sigiberti · & assimulate vt eum supꝑ nos regem eleuare debeatis · & interficite eum · Si euadere potueritis viui · ego mirifice honorabo vos & sobolem vestrā Si aūt corrueritis · ego ꝑ vobis elemosinas multas ꝑ loca sāctoꝝ tribuam · Illi vero nec dubij · fero ad euꝝ vt erant corde venientes · cum aliam causā se suggerē velle simularēt · abstractis cultris quos vulgo scrāsaxos vocāt · vtraq; ei latera feriūt · At ille vociferās corruit · & emisit spūm · Vbi etiā homicide illi corruerūt · Hilpicus vero nesciebat · donec ei fredegūdis omia ꝺ iteritu frīs narrauit Tūc hilpicus rex de thornaco egressus · sigibertū fratrē suum apud lambras vicū sepeliuit · Interempto igit sigiberto rege · brunichildis regina cū filijs suis residebat plena luctu quid agere deberet ignorās · Gundobald? aūt dux apprehēdit hildebertū filiū eius furtim ꝑ noctē · & cū eo in austri fugit · Collectisq; gentibus sup quas pater eius regnauerat regem eum īstituit · Hilpicus vero rex pisius veniens apprehensa brunichilde · apud rodomagensē vrbem eam in exiliū intrusit · thesauris ei? ablatis filias quoq; eius meldis vrbe teneri ꝓcepit

CXXX De incestu meronei & malicia fredegūdis & eius breui penitentia.

Hilpicus post hec filiū suum meroneū cuꝝ exercitu vltra ligerem direxit · At ille relicta ordinatōne patris · tūc ꝑ cenomānicū reuersus · matrem suā anouerā se vitare fingens · rodomacū venit · ibiq; brunichildi regine cōiūct? eam sibi in cōiugiū copulauit · Hoc aūt sciens hilpicus scilicet quod contra fas & legem canonicaꝝ vxorem patrui sui accepisset · valde amarus fact? est · & festinus ad ipsam vrbem prexit · Illi vo cuꝝ cognouissēt q̄ eos separe deberet · ad basilicā sancti martini · que est ligneis tabulis sup murū constructa ꝓfugiūt · Rex vero illos ingenio inde eijce re non valens · iurauit eis dolose · Si inquit voluntas dei est ego eos non sepabo Quo audito · de basilica sūt egressi · & dignāter acceptis · epulatus ē cum eis rex · Post hec vero insidiāte fredegunde ꝓpter cōiugatōnem brunichildis · meroneus tōsoratus est & iubēte hilpico rege · ꝑsbiter ē ordiat? & ī insulā vinomānicū directus ut illic regulariter degere debēt · Tēpore quoq; illo beatus gmā? pisiorum epus · plenus virtutib? magnis · migrauit ad dominū · & gloriose cū magno psallentium choro īm ecclesiā beati vincencij delatus · ibidē sepultus nitet · Hildebert? post hec iunior legationem ad hilpicū misit ꝓpter brunichildē matrē suā Ille quoq; pacifice reddidit eam · Hilpicus igitur rex descriptōnes nouas & graues per cōsiliū fredegūdis · īm omni regno suo fieri iussit · ꝑ qua causa multi relinquentes ciuitates illas · & possessiones suas alia regna petierūt · dicētes melius esse pegrinari · q̄ tali periculo subici · populus vero valō oppressus vociferabaē ad dominū · Eo tēpore · hilpic? rex grauiter egrotauit · Quo recupante · filij eius grauiter egrotauerūt · & fredegūdis plena doloē filioꝝ & gemitu · ait ad regem iam repenitēs Diu nos male agētes · pietas diuina sustinet · Sepe em nos febribus & alijs malis corripuit & emēdare negligimus · Ecce iam perdim? filios · iam em eos lacrime pauperū · lamenta uiduaꝝ · suspiria orphanorum interimūt · Ecce auri & argēti īmēsa pōdera · cellaria & horrea plena redūdant · & nescimus cui cōgregamus ea · Ecce quod pulcrius habebā? ꝓdidimus · quid nobis ꝓderūt ista omnia · Nunc igitur placeat tibi cōsiliū meum & iube reddē q̄ male peruasim? · & descriptōnes nouas quas iuste & nequiter fecimus iube igne cremari · ut & nos natos ꝓdidimus · ul' penam perpetuā euadamus · Tunc rex corde cōpūctus · tradidit omnes descriptōnes iniquas igni cōburēdas. Post hec filiꝰ ei? paruul? mortuus est alius quoq; nomine lodobē tus · Fredegūdis aūt filiū peperit · quem uocauerūt lotharium Hic postea fuit rex magnus · qui etiā genuit dagobertū · Maxime tunc etiam discordie īt hilpericū & hildebertū nepotē suum cōsurgebāt īrritabant etem eos ex utrisq; partib? · fredegūdis & brunichildis ·

CXXXI De luxuria eiusdē & ꝓpij uiri nece ·

Erat aūt fredegūdis regina pulcra & īgeniosa nimis · atq; adultera · Landric? em erat tē ī aula ꝝis hilperici uir efficax atq; strenuus · quē memorata regina diligebat multuꝝ quia luxuriabaē cū ea · Quadā itaq; die cuꝝ matutinus rex ad uenatōnem exercendā de uilla calense īm parisiacum dirigēt reuersus est in cameram palatij de scapulo equitū Illa faciē suam erat abluēs aqua in ipa camera · & rex retro ueniens · eam ī nates suas fuste percussit · At illa cogitans q̄ landricus esset · ait · Quare sic facis landrice · Respiciens q̄ uidit q̄ rex esset · & expauit uehemēt · Rex uero nimiū tristis effectus · īm uenatōnem perrexit · Fredegūdis itaq; uocauit ad se lādricū · & narrauit omnia que fecerat dicens · Cogita quid agere debeamus · quia crastina die ad tormēta ualida exhibebimur · Et ait landricus cōtritu spū · & cōmotus lacrimis dicens · Tam mala hora te uiderunt oculi mei · Ignoro enim quid agere debeam? · quia cōꝑmunt me undiq; angustie · At illa dixit ei · Noli timere · Audi cōsilum meum · et faciamus hanc rem et non moriamur · Cum rex de uenatōe sūmo

vespe obtenebrāte aduenerit mittam? qui eū īmē=
ficiat· & p̄cones clamēt q̄ īsidie sint hildeberti·
Illo quoq; mortuo· nos cum filio meo lotharío re
gnabimus· Factū est aūt īm īmitō noctis· reuertē
te hilpico r̄ge ō venatōe· q̄dā pueī adulatores īme
diati vino a fredegūde missi· dū de equo descēde
ret· p̄ gentibus reliquis p̄sonis ad metata sua· ipsi
gladiatores p̄cusserūt regem in aluū scrāsaxis· At
ille vociferans· emisit spūm· Succlamauerūtq; ad
ulatores· quos regīna fraudulenter miserat· dicē
tes· Insidie īsidie fecerūt hoc hildeberti regis au
strasioz sup dom̄ nostrū· Tūc exercit? huc illuc
q; discurrens· cum nichil inuenissent· reuersi sunt
ad p̄pria sua ¶ CXXXII ¶ De pelagio papa &
legatōne beati gregorij cōstātinopolim·

¶ Sigibertus·

ANno tiberij iiij· pelagius romane eccleſie
lxj· p̄sidet· Hic obsidentibus romā longo
bardis ordīatur absq; iussione p̄incipis
Hic decreuit quotidianā sacramētoz p̄fatōnem·
ad missas· ix· tm̄modo p̄fatōnibus ꝺm antiquā ro=
manoz ordīē esse cōmutandam scilicet in natali
domini· in apparitōne· in pascha· ī ascensione· ī pē
thecoste· de sācta trinitate· de aplis· de sācta cru
ce· de ieunio quadragesimali· Ab hoc gregorius
cōstātinopolim apocrisarius direct? · hortatu leā=
dri hispalensis epi libros moraliū in iob cōposuit
Et ibidem eutbiciū pstātinopolitanū epm· male ō
resurrectōne dogmatizātem· corpus nostrū in illa
resurrectōnis gloria impalpabile· vētis aereq; sū=
tilius esse venturū· in p̄sentia imperatoris tiberij cō
futauit· & illo non multo post mortuo penit? ex=
tinxit· Duces longobardoz gallias aggrediuntur
& vario bellādi genere nūc lōgobardi inter se col
lidūtur· Hospicius famulus dei in gallia claret q̄
etiam aduentū longobardoz p̄oixerat· Eo tempe
re mimiocus brito veniens de britānia· sāctitate cla
ret in gallia· Lupi burdegalam vrbem ingressi· ne
minem metuentes deuorauerūt canes·

¶ CXXXIII ¶ De legatōne eiusdem gregorij
in angliam· ¶ Ex vita beati gregorij·

QVm die quadā aduenientibus nup mercato=
ribus· multa venalia in foro rome colla
ta fuissent· multiq; ad emēdum hinc inde
cōfluerent· cōtigit & gregorio ante scilicet q̄ pon
tificale dec? haberet p foz trāsitū facere· ac vidit
se inter alios pueros venales positos· lactei cor=
poris· ac venusti vultus· capillos quoq; p̄cipui cā
doris habentes· Quos cū aspiceret· interrogauit
de qua regione essent allati· dictūq; est· quia ō bri
tānia īsula· cui? incole tali omnes decore niterēt
Rursus incerrogauit· vtrū in eadem īsula xp̄ia=
ni essent an paganoz erroribus implicati· Dictū
est· q̄ essent pagani· At ille intimo ex corde longa
trahēs suspiria· Heu p̄chdoloz īquit q̄ tā lucidi
vultus homines tenebraz autor possidet· tātaq;
frontis specie gens grata· mentem ab ītemis gau
dijs vacuā gestat· Rursus ergo interrogauit· quod
esset vocabulū gentis illius· Respōsum est· q̄ āgli
vocarentur· At ille· Bene inquit· Nam & āgelicaz
habent faciem· & tales āgelorū in celis decet esse
coheredes· Quod habet inquit nomen ipa p̄uicia
de qua isti sunt allati· Responsū est· quia deiri uo
carent· j· p̄uincīales· At ille bene inquit deiri· de
ira eruti· & ad misericordiā xp̄i vocati· Rex ait q̄
uincie illius quomō vocatur· Responsū est· q̄ elle
vocarēt· At ille alludens ad nomē ait· Laudez dei
creatoris illis in p̄tibus oportet cātari· Accedens=
q; ad pontificē aplice sedis· rogauit ut genti āglo
rū in britāniam aliquos vbi mīistros· p quos ad
xp̄m cōuertere mitteret· asserens & seip̄m in hoc
opus dño coopante p̄ficiendū patum esse· si tamē
eidem aplico pape hoc fieri cōplaceret· Quod cuz
ei p̄mo mīme pōtifex ānuisset· postremo in fatiga
bilib? eius p̄cib? vict? assensit· Qui ciuibus p̄fe
ctōnis sue celās negociū· quoniā si id nossent nul
latenus illi quoquo pacto acqeuissent· quāto cele
rius potuit· iter cū aplica benedictōne arripuit·
¶ CXXXIIII ¶ De reuocatōe eiusdem adhuc
in itinere cōstituti

SEd interea ad notitiā populi veniebat &
mox vnanimi ꝺicto omnes vrbici ac sub
urbani· vel quicūq; audientes accurrē po
tuerūc· sese in tres ptes diuidūt· & p̄ficiscēti aplī
co pelagio ad ecclesiā sancti petri tribili uoce ꝺcla
māt· Eya aplice quid feciſti· Sāctū petrū offendi
sti· romā destruxisti· gregoriū non tā dimisisti· q̄
expulisti· His aūt vocibus horribiliter p̄mot? pō
tifex· populūq; vehementissime metuens· post eū
sūma cū festinatōne legatōnem· ut quātoti? romā
rediret cū interdictōne direxit Sed ātecp̄ missi eū
adissent· triū dierū iam cōfecto itinere· dū idem
vir domini gregorius· ut iter agentibus moris ē·
circa sextā horā in quodā p̄rato sociis quibusdā q̄
escentib? · alijs aūt illi assidentibus· vel quibusdaz
rebus necessarijs occupatis· sederet ac legēt· ve=
nit ad eum locusta· & dans saltū pagine quā p̄cur
rebat insedit· Cernensq; eam beat? gregori? tam
māsuete loco quo assederat p̄manere· cepit collec=
tans sodalibus ipsi? recip̄cās nomen quasi inter
p̄tari· Locusta hec img̃ ꝺici potest· q· loco sta· &
subiūgens· Sciatis inquit non p̄gressi? nos iter ce
ptum licere p̄tendere· Verū tamen surgite· & iu
menta sternite· ut quātū licuerit quo tēdim? p̄pe
remus Dum aūt hinc mutuo cōfabularenē· & se
cum quererent· puenerūt missi aplici equis sudāti
bus· & admodū fatigatis· statimq; illi cuz magna
celeritate epl̄am quā detulerāt porrexerūt Qua p
lecta· ita est inquit socij ut p̄oixerā Romā celerit
remeabimus· Taliq; ordine interim dilato sue de
uotōnis effectu· mox ut ipe pōtificatus officō fū
ctus est· opus diu desideratū p̄fecit·

¶ CXXXV ¶ De sācto herminigildo rege &
martire· ¶ Sigibertus·

ANno tyberij vj· hermīgildus leunigildi re
gis wisigothoz filius· filiā sigiberti regis
uxorē duxit· p quā ad orthodoxā fidē cō
uersus· iram patris sui leunigildi arriani icōpabi
liter incurrit Hugo vbi supra· Hildeberti regis
sororis ingundis herminigildo leunigildi hyspano
rum regi filio nupsit Herminigild? vero p̄dicatō
ne leandri hyspalensis epi· & adhortatone sue cō
iugis ab arriana heresi· qua pater suus lāguebat·
ad catholicam cōuersus est fidem Quod ut pater
cognouit· illū ad eādem heresim ut rediret· & pre
mijs suadere & minis terrē conabaē Cui cum ille
cōstātissime responderet· nūq; se veram fidem pos
se relinquē· quā semel agnouisset· iratus pater eū
regno p̄uauit· rebusq; omnibus expoliauit· Qz cū
nec sic virtutem mentis illius emollire valēt· arta
eum custodia· concludēs· collū manusq; ei? ferro
ligauit· Supueniēte aūt paschalis festiuitatis die
intempesta nocte silentio ad eū p̄sid? pat arrianū
epm misit· ut ex eius manu sacrilege consecratōis

cõmunionem ꝓciperet·ac ꝑ hoc ad patris gratiam redire mereretur Sed vir ꝺo ꝺilect⁹·arriano ep̃o ueniẽti exꝓbrauit ut ꝺbuit ei⁹ qꝫ a se ꝑfidiã dignis̃ increpatõnibus repulit·quia & si exteri⁹ iacebat ligatus·apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus·Ad se itaqꝫ reuerso ep̃o·arrianus pater infremuit·Statimqꝫ apparitores suos misit qui illũ ubi ille iacebat occiderent·Qui mox ut ingressi sunt·securim cerebro illius infigentes·uitã corpis abstulerũt Sed ꝑ ostendẽda uera ei⁹ gloria supna non defuere miracula·Nam cepit in nocturno silentõ psalmodie cãtus ad corp⁹ eiusꝺẽ regis & martiris audiri·& lãpades ardentes uideri·Quod & pfidus pater illius audiens·cõmotus penitentia hec se feciss̃e doluit·nõ tñ usqꝫ ad optinendam salutem·Nam quia uera esset fides catholica agnouit·sed gentis sue timore ꝓterritus·peruenire ad hanc non meruit·Oborta tamen egritudine ad extrema ꝓductus·leandro ep̃o quẽ p⁹ uehementer afflixerat·richaredũ regẽ filiũ quẽ i sua hẽsi reliquebat cõmendare curauit·ut & in i ꝑo talia faceret·qualia in fratrem eius suis exhortationibus pegisset·Qua cõmendatione cõpleta·defũctus est·Post cuius mortem richaredus rex non patrem pfidum·sed fratrẽ martirem sequẽs ab arriane hereseos prauitate cõuersus est·totanqꝫ wisigothorꝫ gentem ita ad uerã ꝓduxit fidem·ut nullũ in suo regno militare ꝑmitteret·qui regno dei hostis existere ꝑ hereticã ꝑuitatem non timeret·

¶ Contimẽtia & capitula vicesimitercij·libri·

Vicesimustercius liber ꝓtinet hystoriam·xxix·annorꝫ·Quibus impauerẽt mauricius & focas·Maximam uero partem huius libri contimẽt flores sancti gregorij pape·Habet autem capitula·cx·

DE imperio mauricij & subuersione partis antiochie j·
De somnio gũtranni regis·& regno fredegũdis ac lanꝺrici ij
De pugna francorum ꝓtra hilꝺebertũ regẽ austrasiorum nj·
De stimulatõne brunichilꝺis & theoꝺorici contra sanctum colũbanum mj·
De exilio eiusꝺem & ꝺamnatis e carcere liberatis per eum v·
De iterato eiusꝺem exilio vj
De quibusꝺam miraculis eiusꝺem vij
De cõpletione ꝓphetie eius sup ꝺomo theoꝺorici regis & obitu ipsius·& quibusꝺam alijs vnj·
De peste inguinaria que accidit rome·& electõe gregorij pape ix·
De quibusꝺam euentibus illi⁹ tempis x·
De legatione augustini in angliam & conuersiõe illius gentis xj·
De conuersione cantuariorum & regibus norꝺanimbrorum xij·
De sãcto goare & eius falsa accusatione apuꝺ archiepiscopum suum xnj
Qualiter aꝺuersariorum suorum famem & sitim sedauit xmj
Qualiter voce pueri peccatum episcopi coactus publicari fecit xv
Qualiter in archiep̃m postulatus·& renuens beneficio mortis euasit· xvj
De quibusꝺã euentib⁹ illi⁹ tempis xvij
De pena mauricii iuxta reuelationẽ ꝺei sibi p̃sentē inflicta ut euaderet futuram xviij
De moꝛib⁹ & ꝏsatione beati gregorij pape xix
De miraculo veri corpis xp̃i ꝑ eũ oñso xx·
De ptibus corpaliũ quas ꝑ reliquijs̃ misit·& de q̃ bus sanguis exiuit xxi·
De ꝺuobus magis quos intuitu solo excecauit & anima traiani quã ab inferis euocauit xxij·
De transitu eiusꝺem & pena successoꝛis eius sibi detrahentis xxnj·
De libris ab ip̃o beato gregorio ꝓpositis xxmj
De miraculo circa eum ostenso ꝺum visionem ezechielis exponeret xxv·
De libro moralium amiss̃o·& ꝑ miraculum inuento xxvj·
De excerptis predictoꝛ liboꝛum·& p̃mo ꝺ cura regimmis xxvij
De illis qui ex diuersis causis recusant officiũ pastoris xxvnj·
Qualiter hoc officium recipiendum sit·& qualiẽ ꝺeclinandum xxix·
De vanis argumentis ambicioſoꝛ xxx·
Quã eminentis ꝺebeat esse vite qui p̃latõnis officium suscipit xxxj·
Qualis esse ꝺebeat in cogitatõne & opere·in silẽcio & sermone·i ꝓpassione & ꝓtẽplatione xxxij
Qualiter se ꝺebeat subiectis equare·& qualiter preferre· xxxnj
Q⁹ erga subiectos seruari ꝺebeat·& amoꝛ & vigoꝛ· xxxmj
Qꝫ diuersimoꝺe aꝺmonenꝺi sũt·& aliter egeni q̃ꝑ diuites·& leti q̃ꝑ tristes· xxxv·
Q⁹ aliter aꝺmonenꝺi sũt subꝺiti q̃ꝑ prelati·& seruj q̃ꝑ ꝺomini xxxvj·
Qꝫ aliter impuꝺentes q̃ꝑ verecũꝺi·& inuiꝺi q̃ꝑ beniuoli xxxvij·
Qꝫ aliter impuri q̃ꝑ simplices·& egri q̃ꝑ incolumes xxxvnj
Q⁹ aliter taciti q̃ꝑ loquaces xxxix·
Q⁹ aliter mansueti q̃ꝑ iracũꝺi·& hũiles q̃ꝑ elati·xl
Q⁹ aliter abstinentes·& aliter guloſi xlj·
Qꝫ aliter misericoꝛꝺes·aliter rapaces & aliter inter vtrũqꝫ mꝺij· xlij·
Qꝫ aliter ꝺiscoꝛꝺes q̃ꝑ pacati·& ꝓsperitate fruentes q̃ꝑ miseri· xlnj
Q⁹ aliter cõtimentes q̃ꝑ coniugati xlmj
Qꝫ aliter aꝺmonenꝺi sunt qui peccata ꝺeplãgũt & qui non· xlv·
Qꝫ aliter illi qui mala sua laꝺant·& qui econtrario· xlvj·
Qualiter illi qui in mimimis frequẽter excꝺunt·& qui bona incepta non pficiunt xlvij
Qualiter illi qui mala occulte agunt·& bona publice & qui econtrario xlvnj
Qualiter vox p̃ꝺicatoris tempari ꝺebet inter vicia contraria xlix
De cõflictu vicioꝛ & virtutum·p̃mo ꝺe supbia cum filiabus suis et boꝛũ contrarijs ·l·
De inuiꝺia et ira cum filiabus suis·et virtutibus contrarijs· li·
De tristicia cum filiabus suis·et virtutibus cõtrariis lij
De cupiꝺitate et gula·et luxuria·et filiabus suis et uirtutibus contrarijs liij·
De miraculis sanctoꝛ petri et pauli· lmj·
Adhuc ꝺe coꝛpib⁹ eoꝛ et catbena sãcti pauli·lv·
De claue aurea sancti petri· lvj
De quibusꝺã miraculis sancti anꝺree ãpli·lvij·

Adhuc de eodem lvni·
De sancta simplicitate & patientia libertini fūdē sis ꝓpositi· lix·
De ortolano eiusdem monasterij & fure deꝑhen so lx·
De virtutibus sancti abbatis equicii· lxi
De virtutibus sāctoꝝ cōstācii & marcellini·lxii·
De virtutibus sācti bonifacii episcopi· lxni
De bonis eius initijs ab infantia & eius abstinen tia· lxmi·
De muliere voluptuosa ꝑ sanctuꝫ fortunatū epi= scopum a legione demonum curata· lxv·
De ceteris eiusdem episcopi virtutibus lxvi·
De virtutibus sāctoꝝ martirij & seueri· lxvij·
De sācto benedicto abbate·& eius virtute cōtra demones· lxvnj·
De spiritu ꝓphetie quo futura vel absentia nunci abat· lxix·
Qualiter in somnis apparens cuidam quid agēdū esset ostendit· lxx·
De quibusdam eius miraculis· lxxj
De sancta scolastica sorore eius· & visionibus ei ostensis· lxxij
De iudeo signato qui episcopi temptationem a ō monibus didicit· lxxni
De sanctis episcopis datio mediolanēsi & sabino placentino· lxxmj
De sancto ysaac spoletano· lxxv
Iterum de quibusdam eius miraculis· lxxvj
De sācto florēcō & verso sibi ī solatiū dato·lxxvij
De sancto martino solitario· lxxxnj·
De scis stephano ꝑsbro et mēa solitario· lxxix
De miraculis ī quibusdā ecclesijs oīsis lxxx·
De miraculis in dedicatione cuiusdam eccl'esie de monstratis· lxxxj
De sancto gregorio ꝙ sācti eleutherij ꝑcibus ro bur corpis accepit & de sācto maximiano·lxxxii
De viro dei sanctolo & eius transitu· lxxxnj
De vita anime post obitum· lxxxmj·
Exempla quedam ad hoc probandum lxxxv·
De viro dei seruulo· & eius transitu· lxxxvj·
De puuli blassemi interitu & dura morte quorū dam sanctorum· lxxxvii·
De quorūdam obitu diuinitus reuelato·lxxxvni·
De igne gehēnali qui iā reprobos exurit·lxxxix
Qꝫ ignē illū etiam in presenti mortalibus ad terro rem deus ostendit. xc·
De visione cuidam militi ostensa· xcj·
Qualiter misericordibus elemosine sue post mor tem suffragantur· xcii·
De inquieto theodoro qui draconi traditus peni tuit·& ypocrita monacho qui a dracone liberari non valuit· xcni·
De igne purgatorio & pascasio dyacono xcmi
De pauore & cōsolatione sāctoꝝ ī obitu suo·xcv
Qꝫ reprobis in ecclesia sepeliri non ꝓdest sed po tius obest· xcvi
Iterum exempla ad idem· xcvii·
Qualitē hostie salutaris oblatio liberat animas a purgatorio· xcni·
De monacho ꝓprietario ꝑ eandem hostiam sacraꝫ liberato· xcix·
Qualiter eadem hostia ꝓsit etiam viuis & libēt eos a periculis· c·
Qualiter debeant viuere qui eandem hostiam si= bi volunt prodesse· cj
De contemptu mundi· cij
De bono hospitalitatis & elemosine· cnj·
De initio impii foce·& strage belli·senoñ· cmi·
De nece theoberti & theodorici regum· cv·
De nece brunichildis· cvi·
De quibusdam incidētibus post obitū beati gre= gorij pape· cvii·
De sco iobe elemosinaio et eiꝰ misericordia·cvnj
De sācta eiꝰ cōuersatōne et humilitate· cix
Adhuc de doctrina et actibus eiusdem· cx

¶ I. De imperio mauricii et subuersiōe pā tis antiochie·

Yberius quoqꝫ augustus· vbi sibi finem vite īminere ꝑuidit elegit ad impiū quē= dam virū genere capadocū strenuū ac sapientissimū·q̄ et mauricius nūcupabatur Cui etiam filiam suaꝫ cōstā= tiam ornatam tradidit rega libus indumētis·dicēs ·Sit tibi īperium meum cū hac puella cōcessum Vtere ergo eo feliciter·et habe in mente incessanter·eq= tatem et iusticiā·ꝑcipua optimi impatoris esse in= signia·Qō postꝙ dixit·spūm exalauit·Tūc mau= ricius purpura indutus·et dyademate cozonatus ad circū ꝓcessit·et acclamatis sibi laudibus·et lā gitis ꝟm morem muneribus ꝓmus ex grecoꝝ gen te romano potitꝰ est imperio ¶ Idem in·vi·libro Hic fuit vir fide catholicus·et reipublice satis vti lis·Siquidē huni qui et auares appellātur· eiꝰ sūt industria supati·atqꝫ edomiti· ¶ Sigibertus·Ce= pit aūt impare mauricius anno domini·d·lxxxmi· mūdi scilicꝫ quartimillesimo·cc· xlvn· et impauit annis·xxi·Circa hoc tempꝰ·thuronis verꝰ ō fra= cto pane sanguis effluxit·Anno mauricii ꝓmo·p= se armeniā ꝑdis incendiis captiuitate eꝑoꝝ ac po pulorꝝ ꝑturbant·ecclesiaꝫ tamen·xlvni· martirum apud armeniam sub licinio passorꝝ nullo modo in cendere potuerūt·Anno scdo·antiochia diuinitꝰ subuertitur hoc modo·Quidam ciuis illiꝰ adō ele mosinis et hospitalitati dedituꝰ·ut nullo vnq̄ die sine paupe vel hospite comederet cum vno die us qꝫ ad vesperam vrbez circūisset·ut paupem vel hos pitem inueniret· inuenit virum seniorez in veste alba cum duobus sociis stantem in medio ciuita= tis·et inuitans eum ad hospitiū hoc respōsū acce pit ab eo·Non poteraſ o homo dei cum vestro si= meone hanc vrbem saluare·ne subuertereē·Et hoc sudariū quod in manu tenebat excussit sup vnam medietatem vrbis·statimqꝫ ipa medietas cū habi taculis et habitatoribꝰ est subuersa·Et volēs ad= huc excutere sudariū sup aliam medietatem vrbis vix ab illis duobus sociis suis multa ꝑce flexus ē· ut ꝑceret residue vrbis medietati· Sicqꝫ virū qui hoc aspiciebat attonituꝫ cōsolatus ex saluatōe do mus sue·discessit et vltra non cōpuit· ¶ II ¶ De sōnio gūtrāni regis et regno fredegūdis et lādrici

HAno quoqꝫ mauricii·ni·gūtrannꝰ franco rum rex in venando fessus· dū in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuum aque vidit armiger ex eius ore puum aīal exire·Cui uo lenti transire riuū nec ualenti·armiger gladio trās riuum posito uiam ei eūdi et redeūdi pauit·Quo iterum in os eius intrāte rex exprectus est·et stu pefactus dixit se ꝑ somniū per pontez ferreū trā= isse·et sub quodā monte multos thesauros uidis se·ubi cum rex perrexisset ꝟm fidez somnii·multos

thesauros inuenit eosq; acceptos sancte ecclesie
vsibus delegauit · Anno eiusdem · mj · hilpicus rex
frācōrū īmissu sue vxoris fredegūdis pimitur · lo
tharius filius ei? infans · mj · mensiū in regno sub
limatus regnauit ānis · xlmj ¶ Hystoria frācoꝝ
Itaq; fredegūdis viro suo hilpico ingeniose pem
pto · ipa cum lothario rege paruulo suo et landri
co quē maiorē dom? palatij elegerūt · in regno re
sedit · franci quoq; p̄dictū lothariū regem sup se
in regno statuunt · ¶ III · ¶ De pugna francoꝝ
contra hildebertum regem austrasiorū

AVdiens vero hildebertus rex austrasiorū
filius sigiberti omnia hec · hostem collegit
Nam defūcto gūtranno patruele suo · re
gnū burgūdie ipe acceperat · Igitur burgūdiones
& austrasij & supiores frāci simul ꝑmoto magno
exercitu p cāpanias digressi · pagū suessionicū cuz
gūdebaldo & wintrione deuastant · Hec audiens
fredegūdis cum lādrico & reliquis frācorū duci=
bus hostem cōgregat · & ad bruniacū villā veniēs
multa dona & munera francis dedit · eosq; ad pu
gnādum contra inimicos suos incitauit · Cum au=
tem cognouisset ꝙ multus esset exercitus austrasi
orum · coadunatis frācis qui cū ea erant cōsilium
dedit eis dicens · De nocte cōsurgam? cōtra eos
cum lucernis · quas portāt ante nos p̄cedentes · &
simul ramos siluaꝝ in manibus nostris feram? · cū
tintinabulis sup̄ equos ligatis · vt eorū vigiles &
custodes equoꝝ nos cognoscere nequeāt · & illu=
cescente initio diei sup eos meamus · & forsitā eos
deuincemus · Placuitq; hoc cōsiliū · Cū autez dnū
ciaꝫ fuisset placitū qua die ad p̄liādum in loco nū
cupato trūcia in pago suessionico cōuenire debe=
rent · illa sicut cōsilium dederat · de nocte ꝓsurgēs
cum armoꝝ apparatu · cū ramis in manibus · vel re
liqua que supius diximus · ascensis equis lotharij=
um puerū regem in brachio vehitās vsq; ad trun
ciam puenerūt · Cum aūt custodes hostiū austrasi
orum · ramos siluaꝝ quasi in mōtibus i agmīe frā
coꝝ cernerent · & timnitū tintinabuloꝝ audirent ·
dixit vir ad sociū suum · Nōne hesterna die ī illo &
in illo loco cāpestria erant · quomō nūc siluas ēni=
mus · At ille irridens eum dixit · Certe hac nocte
inebriatus fuisti · & modo deliras · Nūquid audis
tintinabula equoꝝ nostroꝝ iuxta ipam siluam pas
centiū · Dum hec agerentur & aurora diei initiuz
daret · irruerūꝫ frāci cum strepitu turbarū sup au
strasios & burgūdiones dormientes · & interfece
runt maximam ptem exercitus eoꝝ a maiore vsq;
ad minorē · Gūdebaldus quoq; & wintrio p fugā
delapsi vix euaserūt · landricus quoq; insecutus ē
wintrionem · sed ille cursu velocissimi equi euasit
At vero fredegūdis cuz reliquo exercitu vsq; ad
remos accessit · at tota cāpania suceensa cum mul
tis spolijs reuersa est suessionis ciuitatem Eo tem
pore hildebertus rex austrasiorum habebat duos
filios senior vocabatur theodobert? ex ꝙdā iu
nior vero ex regina natus erat nomine theoderic?
quē cum auia sua brunichilde ī burgūdiā ī regnū
gūtranni regis magni direxit Eo tempore mortu
us est hildebertus rex iunior · regnauitq; ānis xx ·
Theodobertus aūt filius ei? in regnū patris sui
successit · i · in austri · theodericus vero in burgun
dia · Eo tēpore mortua est fredegūdis regina ple=
na dierū · & in basilica sācti vincencij martiris est
sepulta ¶ IIII ¶ De stimulatōne brunichildis &
theoderici contra sanctum colūbanum ·

THeodericus ergo quia infra regni sui ter
minos sāctum colūbanū haberet gratula
batur · Ad quē vir dei sepissime cuz veni
ret cepit increpare eum · cur cōcubinaꝝ adulteri
is misceretur · & non potius ad regalem plez pro
creandā legiti mo cōiugij solamine frueretur · Cuz
qz ad eius impinm rex obtempans se ab omnibus
illicitis segregari responderet · eius auia brunichil
dis cōtra virū dei stimulata est · verebaē enim ne
si rex abiectis cōcubinis regimā auie p̄fecisz digni
tatis sue & honoris modū āputaret · Quadā igiē
die dum ad eam veniret · illa theoderici filios ad
ulterinos ad eum adduxit Quo scissitante quid si
bi vellent · ait · Regis filij sunt · tu eos tua benedi
cōne roborа · At ille · Nequaq; illos regnaturos
scias · quia de lupanaribus emerserūt · Tūc illa fu
rens puulos abire iussit · Egredienszq vir dei aulā
regiam · dum limitē trāsiliret · fragor subito est ex
ortus · qui totā domū quatiēs · omnibus terrorem
incussit · nec tamē misere femine furorē cōpescuit ·
Tunc monasterij p̄positis p nūcios impat · ut nul
li eorum extra termmos iter pandatur · nec recep
tacula monachis eius vel quelibet subsidia tribu
antur · Cernens vir dei regios animos cōtra se pē
motos · ad eorū frāgendam ptinaciā ꝓperās apud
pisam villā publicam · vbi tunc rex erat occidente
sole puenit · Quod cum regi nūciatū esset · iussit r̄
gio cultu optuna subsidia pari · deiq; famulo diri=
gi · Qui cum vidisset dapes & pocula cultu regio
administrata · quesiuit quid sibi d̄ his agere vellēt
Qui dixerūt · Tibi sunt hec a rege directa · Abbo
minatus ea sanctus dixit · Munera impioꝝ repbat
altissimus Nec dignum est ut ora famulorum dei
cibis eius polluātur · qui non solum in suis · veruz
etiam in aliorū habitaculis dei famulis adituz de
negat · His dictis vascula omnia in frusta dirup=
ta sunt vinaq; & sicera solo diffusa · ceteraq; sepa
tim dispsa · pauefacti ministri · rei geste causam re
gi nunciāt · & ille pauefactus · cum auia sua dilu
culo ad virum dei ꝓperat · de cōmisso uemiā p̄canē
Seq; postmodū emendare pollicētur · His pacat?
ꝓmissis ad monasteriū rediit · ¶ V ¶ De exilio
eiusdem & de damnatis e carcere liberatis per eū

HEc pollicita demonij iura nō diu seruata
uiolantur · solitoq; a rege adulteria ꝑpe
trane Quo audito · uir dei literas ad re
gem uerbis plenas & commīatorias direxit ·
unde rursuz permota brunichildis animū regis cō
tra eum excitauit · Epos etiam solicitare aggressa ē
ut eius religioni detraherent · ac statutum regule
quam monachis suis indiderat · uitupando macu
larent · Abactus itaq; rex luxouiū venit · ꝙquest?
est cum eo · cur a ꝓuincialiū moribus discederet · &
intra septa secretioꝝ omnibus xp̄ianis aditus nō
pateret · Cui beatus colūbanus · ut erat audax &
animo ingens ait · Si in hūc locum ueneris ut habi
tacula seruorū dei destruas · & regularez disciplī
nam macules · scito regnum tuū fūditus ruituruz
& cum omni ꝓgine regia dimersurū Quod po
stea rei ꝓbauit euentus · His ergo dictis territ?
foras refectoriū quod ingressus fuerat celer r̄pe
dauit · Cunqz uiri dei duris increpatōnibus urge
retur · ait · Martirij coronaz me tibi speras illatuz
sed non sum tante dementie · ut hoc tantum scel?
perpetrem · Quimpotius placet · ut qui alioꝝ mori
bus regulari tuo ꝓposito discordas uia q̄ uenisti
repedare studeas · Ad hoc ille se dicit de cenobij

septis non egressurū · nisi violēter abstrahēē · Discessit ergo rex · & virum ꝑcerem nomine bandulfum reliquit · qui virū dei a monasterio pellēs · penes neſoncionēſe opidum ad exulādū ꝓduxit · Ibi ergo omozās · audiuit carcecē ī loco illo plenū esse damnatoꝝ · Illuc ꝑperās · & nullo obstāte ingreſſ? verbū dei dānatis ꝓposuit · Qui cum sponderēt se si liberarētur emendaturos · & penitētiā acturos ille supdicto mīistro suo domoali ꝑcepit ut ferrū quo cōpedes erant īnexi · apprehēderet & traheret Quod cū faceret · velut frutex putrefacta ꝑtes ꝓminuiē · Tūc egdi dānatos ex carcē iussit · pactoqz · euāgelici cultus officio pedes lauit & līteo absterſit · Deīnde impauit vt ecclesiā peterēt · & cōmissū scelus fletibus abluerēt · Properantes ergo ecclesie fozes obseratas repiūt · Tribun? autem cū vidisset carcerem vacuū · ipe & milites dānatoꝝ calces īsequi ceperūt Qui post tergū eos appinquare videntes · & obseratas ecclesie fozes · gemina vallati angustia · virū dei ut eruātur opellant · Ille sursū caput attollit · precaturqz deuz · vt sua virtute ereptos ex ferro non sinat ōnuo tradi satellitū nexui · nec morata di bonitas · fozes firmiter obseratas reserauit · & īm angnstijs positis aditum pandit · Pernici cursu īmrāt ecclesiā fores vero post eoꝝ īmroitū in oculis militum absqz hūana manu obserane · ac si custos moze clauigero pniciter eas reseraſſet & obseraſſet Nec quisqꝫ postea dānatis īferre īiuriam ausus est · quos diuina virtus eruisset · CVI · De iterato eiusdem

POst hec vir dei cernens ꝙ nullis exilio custodijs angeretur · videbāt enim omnes in eo dei virtutes flagrare · & ideo oīes ab eius īiurijs segregabātur · ne culpaꝝ socij forent · ascendit domīica die ī cacumē montis illi? · Cunqz nullū videret qui iter ad monasteriū reuertendi ꝓhiberet ꝑ mediā vrbem cum suis ad monasteriū regressus est · Quo audito rex & auia eius atroctioribꝰ aculeis īre stīmulati iubent cohorti militū · vt virū dei rursū vi abstrahant · & ad ꝑstinum exiliū reuocent · Qui cū tribuno veniētes · septaqz monasterij ꝓuagātes eum ꝓquirūt · ille in atrio ecclesie sedebat · libzūqz legebat · vbi cum sepe veniſſēt · & ꝑpe eū trāsiſſēt ita ut nōnulli īm eū pedibus offenderēt · obcecati luminibꝰ · ipm nequaqꝫ videbant · Eratqz spectaculū pulcerrimū · quia et ille ozans cernebat querētes · & illi īm medio eorum positū non videbāt · Veniens aūt tribun? & īmtuitus ꝑ fenestrā · vidit virū dei inter ipos letū residere · & legere · cernensqz dei virtutē · ait · Nequaqꝫ amplius erzoze īnsanie cor nostrū decipiaē Non em̄ potestis īmenire · quē virt? diuina tegit Renūciantibꝰ illis talia regi · ille aucto furoze bertarium comitē & supdictū bandulfū destīmauit Qui cum eū īm ecclesia psallentē repissent · sic eum allocuti sunt · Vir dei precamur · vt regis ꝓceptis obedias · egressusqz quo ꝓmū huc veīsti itīmere pgas · At ille se ait iam sepi? esse testatū · nisi vitra heretur se nō discessuꝝ · Illi gemīmo vallati piclo cum formidīme palliū eius attigerūt · alij genibus ꝓuoluti ꝑcabāē · vt tanti sceleris culpā illis ignosceret · qui non suis desiderijs · sed regijs obtēperēt ꝓceptis Vidēſ uir di pclū alioꝝ eē si seueritati sue satisfaceret · cum omniū eiulatu egressus ad aualonē castrū puenit · Sed ꝓsqꝫ illuc pueniret · ī via custos equoꝝ theodozici ei occurrit · eūqz lancia traījcere voluit · sed eum moꝝ diuīna vltō peculit · nā dextra quā contra sāctum tetēderat ꝺoꝛ pente · lanceā ante pedes suos terze defixit · & ipse a demone corzeptus · ante vestīgia sancti cozzuit · Quem cernens ille cozā se vltōne diuina pcussuz die illa noctuqz penes se tenuit · & sequēti die ad se accersiuit · deoqz fauente curatus ad ꝓpria rmeauit · CVII · De quibusdam miracul' eiusdem

QVodam tempe dū vir dei ꝑ ligerim ad vrbem thuzonicā pueniſſet · ad beati martīni sepulcrū accessit · ibiqz tota nocte ī oratōne excubauit · Sublato deīnde prādio ad scapham redijt · suosqz multa tristicia depssos repit · Inqrens aūt inuenit preterita nocte quecunqz īm scapha habuerāt furto ꝓdidisse silqz aureos quos īm pauperes non erogauerat furtīm ablatos fuisse · Quo audito · ad sepulcrū sancti redijt · questus se nō idcirco ad ei? excubias excubasse · vt ille sua ac suoꝝ damna patrari sineret · Nec moza is qui saccellū cū aureis furatus fuerat · cepit īm flagella corpozis & penas clamare · illo & illo īm loco aureos occultatos se habere · Quod videntes socij · omnes curzūt · furto sublata omnia reddūt · virūqz dei ꝑcantuz · ut tanti sceleris culpas ignoscat · Post hec ad meldense opidū venit · quo vir nobil' clangericos · theodoberti cōuiua · vir sapiens · & cōsiliarius regis gratus · miro gaudio eū recepit · Qui domū eius benedixit · & filiā eius nomīe pharam deo vouit Quodā etiam loco ꝑpe sueuos cū mozaretur reperit habitatozes loci sacrificiū ꝓfanum litare velle & cuppam magnā · l · circiter modioꝝ · cereuisia plenam īm medi positā esse · Cūqz īmqreret quid de illo agere vellent · aiūt se deo suo nodano quē alij mercuriū autu māt · velle īmmolare · Audiens opus pestiferū vas īnsufflauit · miroqz modo vas cum fragoze dissolutū ē · & ī frusta diuisū · visqz rapida cū liquoze cereuisie ꝓrupit · vnde & dat̄ ītelligi dyabolū ī vase occultatū ut caperet animas sacrificātiū Stupefacti barbarī · aiunt virum dei habere āhelitum · qui posset dissoluere vas ligaminibus munitū · Multiqz verbis eius aberzoze castigati · ad xp̄m cōuersi sunt baptizati Cūqz sub quodam scopulo īter vasta heremi ieiunio corpuz cōficeret · & nichil aliud ꝑter supdicta ruris poma īm cibos capit · hoza refectōnis ꝓpinquāte · chanoaldū mīistrū direxit · ut cōsuetam mēsuram pomoꝝ deferzet · Qui abiens vrsum inter ruris frutices rubos puagari pspexit · ac poma lābēdo carpeze · festinus ergo redijt · patriqz īdicauit · Ille imparauit vt iret · partemqz furticuz īm cibos fere dimitteret · aliā sibi rebuari iuberet · Abiit ergo · & iussa impleuit · diuisitqz virga frutices · rubusqz que poma ferebant ptē suā ut fera cōmedat iubet · aliamqz partez īm vsum viri dei rebuet · Mira ī fera obediētia · nequaqꝫ sibi ex parte ꝓhibita cibos capere ausa ē · sed īm segregata & permissa sibi fruticum ꝑte tantūmodo pabula requisiuit quādiu vir dei īm loco illo cōmozatus est ·

CVIII · De cōpletōne ꝓphetie eius super domo theoderici regis & obituipsi? & q̄busdā aliis

DOzzo theodericꝰ penes metense opidum diuīmitus percuss? · īter flagzātis ignis īncendia moztuꝰ est · Post quē bzunichildis filiū eius sigibertum īm regno suffecit · At lotharius memoz ꝓphetie viri dei · collecto exercitu fines regni q̄ sue ditōni debebāē volēs recipere · sigibertū captū peremit · fratresqz ei? · v · theodrici filios cum auia bzunichilde cepit · & pueros ꝺoez

Tepatim pemit · brunichildem vero ignobiliter ca
melo impositã hostibus girãdo mõstrauit primo
post que domitor equor caudis irretitã misera-
bilitẽ vita puauit Funditus ergo radicitusqz the
oderici stirpe delata · lotharius trium regnorum-
mon archia solus potitus est · & sic beati colũbani
pphetia in omnib9 impleta est · Obijt aũt vir san-
ctus · xj · kl' · decemb' · Huius vitã scripsit frater io
nas · cetera eius miracula quidã alius · In quadam
petra vestigium pedis eius dextri sic impressum
est sicut & hodie appet · ac si aliquis sigillũ in cera
impressisset · vnde & ipe locus ob reuerẽtiã sancti ·
lingua rustica vocatur · ad vnam sãcti colũbani ·

¶ Sigibertus · Anno mauricij · vij · nimie pluuie i
undãt · vt oms dicẽt · qr aq diluuie sup i undarẽt
& tãta clades fuit · ut nl'l' gẽiorẽ a seclo fuisse me
minerit Magn9 eẽ draco i modũ valide tbis cum
imunerabili ppẽriũ multitudie p tiberim in mare
descẽdit · a qb9 suffocate bestie maris · & ad lit9 p
iecte · putredine aerem corrupũt · Anno sequenti
hormisdam regem psarũ a pis excecatũ filius ei9
cosdroe occidit & ad mauriciũ imperorẽ cõfugit ·
eiusqz uirtute psas debellans · regnũ psarz accepit
& ãnis · xxxvnj · regnauit · Leunigildo wisigotho-
rum rege mortuo · richaredus filius eius regnit
annis · xv · In ytalia facto vltra fidẽ pene diluuio
omniũ · post multã cõfusionem rex subsecuta est
pestilentia · qua ingens multitudo hominum · ¶ IX ¶ De peste inguinaria que accidit
rome & electõne gregorij pape ¶ Ex gestis eius

EO namqz tempe tiberis fluuius ita ripas
suas excessit · vt sup muros vrbis influẽs
maximam ptem regionis occuparz · & plu
res domos euerteret · Tunc etiã multitudo serpẽ-
tiũ cum ingenti draccone p mediũ fluuiũ in mari d
scenderũt · & salsis fluctibus pfocati ad litus eie
cti sunt · De quorũ fetore secuta est plaga pessi-
lentia quã inguinariã vocant · Que tanta fuit · vt etiã ip
sum papã pelagiũ occideret & passim subtractis
habitatoribus · plurime domos in vrbe vacue rema
nerent · Sed quia ecclesia sine rectore esse nõ p ote
rat · gregorius licet totis viribus renitẽtem plebs
omnis elegit · & electõnem eius impator mauricius
cõfirmauit · Cũ ergo benedici deberet · & lues po
polũ deuastaret · sermonem fecit ad populũ · vt pe-
tentiam agentes letaniã cum pcessione facerent ·
& p remouenda peste deũ attentius exorarẽt Dũ
omnes simul orarent cũ lacrimis · morbus ille intan
tũ defecit · ut in hora vna · lxxx · homines expiarẽt
Finito itaqz sermone & peste cessante · volẽs effu
gere · sed non valens · quia semp portas vrbis pp
ter eum vigiles obseruabãt · obtinuit tamen a ne-
gociatoribus ut in dolio sup quadrigam educeret
de urbe · & sic triduo latuit · donec illũ oratõnibus
& ieiunijs roman9 popul9 colũna lucis tercia no
cte sup eum emissa obtinuit · In qua colũna · ange
los ascendentes & descendentes quidã reclus9 p
spexit · ¶ X ¶ De quibusdam euentibus illius tẽ
poris · ¶ Sigibertus ·

HAno mauricij · x · in gallia quidã in silua ce
dens ligna · adeo a muscis infestatus est ·
vt p bienniũ amens fieret · Deinde sub re
ligionis habitu exhibebat se pseudo pphetam · de
inde magum · Deinde etiam sanitates sup ifirmos
faciẽs · xpm se esse dicebat · & p xpo se adorari iu
bebat · Nolentes se adorare cuz populo · qui ei mi'
tus adherebat · impetebat hostiliter Qui postea a
quodam fideli occisus est · & ita sequaces ei9 dis
pli sunt · Richaredus rex wisigothor · termios ro
manor inquietauit · Hoc tempore regnabat in hi
bernia insula philtan9 · Et in scotia regnabat brien
dus · cui frater erat nomine adelfi9 De cui9 adel
fi filia · que vocata est gelgebes · genuit rex hibnie
philtanus sãctum furseum · & fratres eius voil
lanum & vltanum · Hucusqz gregorius turonen
sis historiam francor digessit · Anno sequẽti tuni
ca domini nostri iesu xpi in ciuitate zaphat · nõ lõ
ge a hierosolima · cõfessione symeonis iudei inuen
ta · & ab epis gregorio ãtiocheno · & thoma hiero
solimitano · & iohãne cõstãtinopolitano · hierusa
lem i loco vbi crux xpi veneratur est posita · Gau
thericus cameracen' epus claret · Anno sequenti
richaredus rex wisigothor synodo · lxij · epor ap'
tholetum cõgregata · ibiqz arriana heresi abdicata
& anathematizata · se cum tota wisigothor gente
cõfirmat in fide catholica · Constãtinopoli nasciẽ
puer quadripes · & alter duos vertices hns Que
pdigia ptendunt aduersa locis in quibus nascũẽ
Anno sequenti agilulfus rex longobardor in ro
manos insurgit · Sed agente theudelinda regina ·
non multo post cum eis fedus iniit · Huic regine
gregorius papa libros dyalogi sui misit · His die
bus irruentes longebardi in montẽ cassinũ · diripu
erunt omnia que in monasterio sãcti benedicti in
uenire potuerunt · neminem vero tenere valuerũt
sicut idẽ famulo suo domin9 prmiserat · ut si reg gẽ
tibus tradẽt · animas suaret · Monachi aũt fugien
tes · romam petierunt : codicem regule a beato be
nedicto editum · & pondus panis · atqz mensuraz
vini secum deferentes Sol a mane usqz ad meridi
em mioratus est usqz ad terciã sui ptem · Anno se
quenti gũtrãnus rex sãctitate clar9 dormit i xpo
Regnum eius cessit fratrueli suo hildeberto ·

¶ XI · ¶ De legatõne augustini in angliaz & cõ
uersione illius gentis ·

EOdem anno gregori9 papa quod ipe oli
facẽ intenderat · augustinũ cum alijs ad
pdicãdum in ãgliam destinauit · ¶ Ex ge
stis eius · Itaqz serui dei mellitus augustinus & io
hãnes ad eandem insulam directi cum multis ali
is deum timentibus monachis · intra breue tẽpis
spacium · regem illum qui in capite insule moraba
tur cum suo populo cõuerterũt · Quibus de9 tan
tam faciendorum miraculor gratiã cõtulit · ut vẽ
bum dei quod ore pdicabãt · signor efficia cõfirma
rent · Vnde factum est · ut paucis elabentib9 ãnis
etiam ceteri reges ipsius insule cuz his qui erant
ipis subiecti accedẽnt ad fidem xpi · De cuius gẽ
tis uersione simul & miraculor pdigijs · q ibidẽ
fiebant · ita beatus gregorius in libris moralibus
phibet dicens · Ecce ligua britãnie que nichil alid
nouerat q barbarum frendẽ · iam dudum in diui
nis laudibus hebrea cepit verba sonare Ecce quõ
dã tumidus · iam substratus sãctorum pedib9 ser
uit occeanus Eius barbarus morus quos terreni
principes edomare ferro nequiuerãt · hos p diuia
formidine sacerdotum ora simplicibus vbis ligãt
Et qui cateruas pugnãtium infidelis nequaq me
tuerat · iã nunc fidelis hũiliũ linguas timet · Quia
enim pceptis celestibus verbis · clarescentib9 quo
qz miraculis · uirtus ei diuine cogitatõnis infudi
tur · eiusdẽ deitatis terrore frenaẽ · ut praue agere
metuat ac totis desideriis ad eternitatis gratiam
uenire cõcupiscat · Quod totũ ut fieret · ita eadez

beato gregorio dei gratia cõcessit·vt merito ab an glorum populis debeat aplus appellari ¶ Hugo libro·vj·Quã gentem pfatoꝝ labore viroꝝ deo lu crifaciens·lõdonie & elboraci metropolitanos cõ secrauit epos ¶ Sigibertus Anno mauricij·xv· sãctus colũbanus abbas & pſbiter doctor scoto ruꝝ & pictoꝝ obijt·qui posteris suis multa sãcti tatis monimẽta reliquit·pterꝯ qꝫ rustica simplici= tate pascha dominico die celebrari debere neqꝫ di dicit neqꝫ docuit·Marculfus abbas baiocacensis sãctitate claruit in gallia ¶ XII ¶ De cõuersio= ne cãtuariorꝝ & regibus nordanimbrorum.

ANno sequenti edilbertꝰ rex anglorꝝ qui cantuarij vocanẽ pdicãte augustino cuꝫ gente sua baptizatẽ Porro gens anglorꝝ qui mercij dicũtur·& gens nordanimbroꝝ qui qꝫ ad aquilonarẽ ptem humbri flumínis habitent ita vocanẽ·sub regibus echelfrido & elle nõdũ audi erat verbum vite ¶ Guilderimus malmesbiriẽſ· Annis·xcix fuere nordanimbri duces cõmuni ha= bitu cõtenti·sub impio cãtuaritaꝝ·Quibꝰ nordan= imbris ꝓmi ꝓfuerũt frater hengestij ocha eiusdẽ filius hebusa·Sed ãno ab incarnatõne dñi·d·xlvij post mortem hengestij·lx·ducatus in regnũ ẽ mu tatus·regnauitqꝫ ibi ꝓmꝰ yda vir nobilis etate & viribus integer·wodenio quippe fuerũt tres filij· weldegius a quo reges cãtuaritaruꝫ withlegiꝰ a quo reges mercõꝝ·beldegiꝰ a quo reges west sa xonũ & nordanimbroꝝ ꝓter duos·Ydaigiẽ a bel degio··nonus·xij··ãnis regnauit·post hunc alla annis·xxx·Huius tempe venales ex anglia pueri romam deducti·saluti omnium cõpatriotaꝝ suo= rum occasionẽ dedere.ꝑ beatũ gregoriũ tũc archi dyaconũ·Quos ille cõspicatus·quesiuit ab astãti bus qui genꝰ·vnde domo respõsũ est genere esse anglos·ꝓuincia deiros·est eniꝫ deira ꝓuincia noꝝ danimbrie·alle rege subditos·paganismo ꝺditos Quod extremũ dolentibꝰ suspiriis ꝓsecutus.re= liquis eleganter alluſit·vt angli ãgelis similes de ira dei eruerenẽ·& alleluia cãtare docerenẽ·Alla tamen rex nescio quo infortunio de xpianitate ni= chil audire meruit·Sed ad filiũ eius manauit ele= ctõ·Post allã regnauit elderic9 yde filius ãnis v· post quẽ filius eiꝰ echelfridus·Hic fugauit regez scotoꝝ edam·in quo bello mortuꝰ est frater echil fridi theobaldus·ciuitatem ligonũ que nũc castra dicitur expugnauit·ꝑus in monachos deba chatꝰ qui ꝑ salute populi supplicaturi frequentes cõue= nerãt·Quoꝝ maximus cõuentus erat in loco qui dicitur bancor Eduuinũ alle filiũ regno & ꝓuincia elimmauit·Qui fugiens·venit ad reualdũ regez orientaliũ anglioꝝ·qui cõtra eum pugnauit.& eũ dez occidit·amisso ꝑus filio remero·Regnauit au tem eldefridus ãnis·xxmj·Hic habuit ex acca filia alle sororе eduuini filios duos osualdũ duodẽ= nẽ·& osuinũ quadrinũ·Qui occiso patre ĩ sco tiã sũt delati·Post echelfridum regnauit eduui nus. ¶ XIII. ¶ De sãcto goare & falsa eius acc usatõne apud archiepm suum·

¶ Sigibertus·

ANno mauricij·xvij·sanctus goar veniẽs ex aquitania·claret in gallia ¶ Ex ge; stis eiꝰ Hic ĩ suburbano treuerico iuxta fluuiũ uuocara eccĩolaꝫ fecit·multoꝝqꝫ ibidem re liquias sãctoꝝ collocauit Ibi die noctuqꝫ deo ser uiebat in ieiunijs·vigiliis ꝓdicatõne·& oratõne· multosqꝫ paganos verbo cõuertit·& egrotos mſ tos oratõne sanauit·Vnde dyabolus virtutibus eius inuidens·multas ei tribulatõnes ingessit·Ita qꝫ contigit vt legati epi treuerici nomine rusti= ci scilicet alboinus & almãnus ad cellã viri dei ãgſ speculatores aduenirẽt·ut ibi aliquã rem nouã vl' inanem iuenire possent Viderũt ergo qꝫ more so lito mane post psalmodiã & missam·cũ pegrinis & paupibus in caritate cibum sumeret·Quod ip si non caritate sed gulositate fieri estimãtes·accu sauerũt eum apud archiepm·dicentes se eũ vidis= se sine tempamento mane comedere·vel potuꝫ su mere·Qõ audiens archiepus statim iussit ipos le gatos illic redire & sãctum dei goarem sibi ꝑsen tari dicens·qꝫ inquisitõnez de ipo facere vellet·vt posset scire quo ingenio vel arte talia ꝑsũpsisseꝫ ple bi sibi cõmisse exempla monstrare·Qui venientes ad sãctum goarem·locuti sunt ei dolose·putãtes qꝫ accusatõnem illam ꝑ quã eum infamauerũt pos sent blandiciis verboꝝ obtegere Archiepꝰ in qũt noster rusticus salutem tibi mãdat·iubetqꝫ vt ad colloquiũ ipsiꝰ treueris festinanter accedas·Hec audiẽs hõ dei sãctꝰ goar·cũ gaudio dixit Faciat michi deꝰ faciat vt possim ei obedire·quia obedi entia sine mora est faciẽdia·Nocte illa fecit ill' ce= nam ꝺm vires suas·& ipe in dei laudibus vt sole bat fuit pseuerans·Mane aũt facto·postꝯ cursũ suũ finiuit·missaꝝ solẽnia celebrauit·cũqꝫ oplesseꝫ diuinũ officiũ die illo·dixit mĩstro suo·Fili fac no bis letum diem de abũdantia nostra·vt isti legati archiepi simul nobiscum faciant caritatẽ·qꝫ in iti nere sunt·& forsitan deꝰ aliquẽ pegrinũ vel paũ perem adducet·vt piter epulemur·Quod audien tes illi non potuerũt malignitatem cordis abscon dere·nec ei voluerũt cõsentire·Ac sãctus introdu cto quodã pegrino·ꝑ caritatem comedit cum illo Quod videntes legati·cũ letitia strauerũt equos dicentes·Nunc manifeste vidimꝰ·qõ domino no stro archiepo nũciemus ¶ XIIII ¶ Qualiter ad uersarioꝝ suoꝝ famem & sitim sedauit·

ACcepto itaqꝫ a viro ꝺi cibo & potu ĩ vas cul' ad viaticũ itineris ãbulãtes cũ eo cepe runt·fame & siti vehementer vrgeri·Mi serũtqꝫ manus ad sistarciã & ad vtrem·& nichil inuenerũt cum vtiqꝫ de domo sãcti goaris·suffici entem in eisdem deportassẽt alimoniã·Et ait albu inus ad almãnum·Talem ego famem & sitim nun qꝯ habui·Et hec dicens·cecidit de equo suo·qua si mortuus·Almãnus vero cõuersus·ait ad fama lum dei odarem Succurre nobis pie sacerdos xpi quia fame & siti morimur·Sãctus goar cum hoc audisset·cum gaudio dixit·Hodie filij quãꝺ ome indignũ vidistis caritatem facere·non ꝺbuissetis recusare·Ista vero que nunc patimini·ad corripi endũ vos deus meus ꝓmittit fieri Dum hec illis diceret·quos vehemẽter cruciabat fames·venerũt tres cerue mire magnitudinis·quasi sãctã trinita tem ꝑfigurantes·steterũtqꝫ alonge·ipos quiloq̃ bantur aspicientes·Quas cuꝫ vidisset vir domini & inuocasset sanctam trinitatem·iussit eas stare· Que cum stetissent·apprehendit vasculum suum· & mulsit eas·Quod cũ factũ fuisset·ꝑcepit eas abire & ex ipo lacte liniuit mẽbra ꝓdictoꝝ viroꝝ & statim nullum dolorẽ lassitudinis qui in eis de media acciderat senserunt·Hoc remedio cõforta ti·mox vt miserunt manus ad sacculos·inuenerũt que apta erãt ad mãducandũ et bibendum·vsqꝫ ad abũdantiam·et ceperũt epulari·Cũqꝫ mirarẽt

de his que viderant·et stupentes timerẽt ceperũt
incitatis equis velociter itinerare·donec venirẽt
treueris ciuitatẽ·Seruus aũt dei goar·p oratoria
et ecclesias sanctoꝝ·sicut solitus erat facere·pge
bat·Et sepe dicti legati festinanter venientes ad
epm metropolitanũ·inuenerũt eum in synodo se
dentem in solio suo vna cum clero·Narrauerunt
qꝫ ei omnia que acciderãt eis·vel que facta vide-
rant ab ipo sancto goar·Que cũ audisset·cũ iracũ
dia cepit dicere·Inquãtum intelligẽtia cordis cõ
siderare valeo·cõsuetudo istius ptinacis viri·q̃ sic
mane comedit·& bestias mulget·sine dubio pot
us deputanda est gulositati q̃ caritati·Inquirẽdꝰ
est tamen quãobrem vel quo hũane laudis deside
rio hec faciat·& vtrũ ex pte dei sit·an ex decepti
one aduersarij ¶ XV ¶ Qualiter voce pueri
peccatum epi coactus publicari fecit·

Ix uerba ꝑpleuerat·& ecce vir dei goar ĩ
trauit in domũ in qua ipe archiepus resi-
bat·Ingressus domũ·itaqꝫ cepit quaq̃ dè
sum aspicere·si forte esset locus vbi possꝫ stare di
scipulus eiꝰ·& capam suã pendere vel absconde-
re·Diu ergo circũspiciens·vidit in angulo domꝰ
quasi similitudĩe fustis·qui certe non erat fustis
sed radius solis·qui p fenestrã penetrabat interio
ra mãsionis·Cũqꝫ appiasset ad radiũ solis·speciẽ
grossioris ptice ptendentis·appendit capã suã su-
p ipm·ibiqꝫ stare ꝓcepit ministrũ suum·Qꝺ cum
vidisset rusticus archiepus·vna cũ clero suo dix
it Videtis quid nũc fecit Vere si hec causa ex do
fuisset tam mane non comedisset vel bibisset·quia
anteriores sancti p elemosinas & ieiunia intrauerũt
in regnũ dei·hoc aũt mirabile factũ quod video·
quid sit oĩmodis nescio·sed inde non mediocriter
stupeo·Mane comedit & bibit·bestias mulget·ca
pã eẽ suã in radio solis suspendit Quid plura Ac
cedat ꝑpius·vt reddat ratõnem circũsedentibus·
Tũc venit quidã portans in brachio suo infantem
tres noctes habentem·qui fuerat ꝓiectus in cou
chã marmoreã·vbi paupcule feie solẽt ifãtes suos
iactare·Quem videns archiepus inquit ad sanctũ
goarẽ·Nunc optet vt ostendas nobis ministeriũ
tuũ·si verum sit an falsũ·Si verꝫ est·p verã obe
dietiã ꝓcipio tibi·ut facias istum infantẽ nob ĩno
tescere genitorem suũ·& genitricẽ suã·Si hoc fa-
cere potes·credemus tibi & virtutibus tuis Sin
aũt nichil tibi credere debemꝰ·Tũc vir dei suspi-
rauit grauiter·& lacrimas fudit·vehemẽter admi
rans·quãobrem pontifex suoꝝ vitupatoꝝ operuꝫ
talem sibi inanem atqꝫ ineptam obedientiã facere
ꝓcepisset·& fũdens oratõnem ait Trinitas sancta
te inuoco·atqꝫ te infans in nomine eiusdẽ trinita
tis cõiuro·vt genitorem tuũ p nomẽ denomines·
& genitricẽ tuã similiter·Respõdens infans dixit
Iste rusticus epus est pater meꝰ & mater mea af-
flagia nũcupatur·Quo audito·epus cecidit velo
citer ad pedes sancti goaris·dicens· Nunc scio ve
re·& credo dei te sanctum fore seruum·cui scelera
mea que sic absconsa putabã ut nullꝰ alius ꝓtẽ
me & illam mulierẽ·& vnũ puerũ meuꝫ vnq̃ nos
se posset·ita sunt tibi patefacta p ipsius nati mei
verba·Hec audiens beatus goar·stupore miracu
li repletus·atqꝫ quasi in excessu factus mentis di
xit ad eum Heu heu domine·quare p me miserum
peccata tua actenus latentia facta sũt manifesta·
melius quidẽ fuisset spontanea & secreta corã ꝺo
cõfessio·q̃ ista contra votum tuũ ignominiosa pu
blicatõ·Deinde solicite ac benigne monuit eũ ad
penitentiam dicens· Quantũ saluatoꝝ noster piꝰ
est ad dimittendũ·tm nos oportet patos esse ad
penitendũ·Ego autẽ inquãtum pietas diuina me
exaudire·& vitam dignabit cõdonare·vij· annis
penitentiã p te cõpellente fraterna caritate iã de-
liberaui facere ¶ XVI· ¶ Qualiter in archiepm
postulatus & renuens beneficõ mortis euasit·

Ante igit sãctitatis famã vel noua gesta
audiens sigibertus rex frãcoꝝ·statim trãs
missis legatis suis·iussit sanctum goar ad
se venire·Mirãte aũt rege atqꝫ dicente omnia que
facta fuerãt a sancto miracula·vniuersus populꝰ
vnanimiter clamabat ad regẽ·quatenꝰ ipm dei vi
rum cõstitueret treuerice ciuitati epm·Quod rex
gratanter audiens·petijt beatũ goar·vna cum cõ
sensu sacerdotũ & clericoꝝ ut epꝰ fieret treuero-
rum·Statim aũt ut vir dei hec audiuit·dixit· Me
lius est michi mori q̃ super episcopum adhuc
viuentẽ ministeriũ illius accipe·& peccare in con
spectu domini Cõsidera nunc o rex·si te deꝰ ꝛegꝫ
seculi cõstituit·scito tamen regeꝫ sempiternũ te ha
bere ĩ celꝰ· Ideo dimitte rusticũ penitere facinora
sua sicut vis ut dominꝰ dimittat tibi peccata tua
Hec audiẽs rex suspirauit grauiter & ait·Per sa-
lutẽ principum volũtarie obediam cõsilijs tuis·at
tamen aliud non fiet nisi quod defmiuit cuꝫ volũ
tate totius populi·scilicet ut episcopꝰ treuerorũ
efficiaris·quãuis cõtra uotum tuũ Cũ hec audisꝫ
uir dei ingemuit & dixit· Gloriose princeps sine
me ꝓpus ad cellã meam ꝓgere·ut ad rñsuꝫ tue celsi
tudini dandũ ꝓparẽ me· Ait ad eum rex·Vade
cum pace·Et transactis·xx·diebus induciaꝝ· ite
rum ueni metis ciuitatem ad colloquiũ predestĩa
tum·Cũqꝫ pueniss ad cellam suã·cepit tristari·&
a valida febre fatigari·& nimiũ corpali afflictõne
cõteri·Quid multa·die ac nocte dominũ precaba
tur ut ei donaret defectionis sue auxiliũ· & eripet
eum de tam graui iugo·quod rex ei imponẽ cupi
ebat·Sicqꝫ sex ãnos trãsigens·ad regem redire nõ
potuit·Sed tandem in bona senectute obijt ĩ pa
ce·pridie nonas iulij ¶ XVII ¶ De quibusdam
euentibus illius tempis· ¶ Sigibertus·

Nno mauricij·xvij·augꝰ ab etherio ar-
tẽsi episcopo·cõsecratur ãgloꝝ episcopꝰ
Hildebertus rex frãcoꝝ moritur·cui the
odebertus & theodericus filij eius surrogãt·An
no sequenti cõtentõ inter romanã ecclesiã & arro
gãtiam iohãnis epi cõstãtinopolitani·uniuersalis
patriarche nomẽ sibi usurpãtis·sub pelagio papa
cõcepta·& a gregorio iam inde non leuiter exagi
tata·non antea quiescere potuit·q̃ iohannes ipe
subita morte obijt·In nilo egipti flumine uisa sũt
animalia hũane forme·uir scilicet & mulier·usqꝫ
lũbos sup aquam extantes·Qui & ab hominibus
p deum adiurati·a mane usqꝫ ad nonam se uiden
dos ꝓbuerũt·Anno sequenti augustinꝰ epus an-
gloꝝ·habita synodo cum britonũ & scotoꝝ epis
quia sacerdotes et monachos inuenit aduersarios
equitatis·quos noluit habere socios predicatõis
terruit eos uaticinio future sup eos calamitatis·
Sanctus colũbanus ex hibernia in burgũdiaꝫ ueit
ibiqꝫ pmissu theoderici regis·cenobium luxouiuꝫ
edificare cepit· Anno·xxj·mauricij orientales an
gli cum rege suo sigiberto p mellitum episcopuꝫ
cõuertũtur ad christum· Per archiepiscopum au
gustinũ translata est dignitas archiepiscopatus q̃

prius lõdonijs erat · ad cãtuariensem ecclesiã · Anno eodem mauricius imperator · cum vxore & filijs a foca primitur · & imperat focas annis · vnj ·

¶ XVIII ¶ De pena mauricij iuxta reuelatõez dei sibi psentialiter inflicta vt euaderet futuram

¶ Hugo vbi supra ·

Mauricius augustꝰ dñ esset vir deũ timẽs · malebat i hoc seculo facinoꝝ suoꝝ corpali supplicio vindictã psoluere · qꝫ tormentis gehẽnalibꝰ cruciari Quod cũ iugit in suis oratõnibus dominũ depcaret · exaudiri meruit Quadam itaqꝫ nocte dum in stratu suo quiesceret · vidit p somniũ ante se eneam astare saluatoris effigiem · que erat ante portam palatij · ex qua est emissa vox ad eum dicens · Date mauricio · Et tenẽtes eum quidã iudiciarij ministri · exhibuerũt ei · Tũc ait ad eum saluatoris imago · Vbi vis reddam tibi mala que meruisti · hic an in futuro seculo · Et ille · O amatoꝝ hominũ domine · hic potius qꝫ in illo · Tunc iussit diuina vox tradi eum · & cõstantiã eius vxorem · & omnem eoꝝ cognatõnem · foce mitiu · Expfectus vero · misit ad accersiendũ philippicum generũ suũ · Cui sibi assistenti dixit mauricius · Scis inter agmina nostra · aliquẽ militem nomine focam · Cui ille · Scio vnum Et imperator · Cuius est qualitatis · Qui ait · Iuuenis tumidus · & temerarius · Tunc referens augustus philippico somniuꝫ · glorificauit magnifice dominũ · p huiusmodi reuelatõne Ipa etiã nocte apparuit in celo stella que dicitur cometes · Nata sunt pterea eadẽ tempestate prodigia in suburbanis bizantij · puer videlicet quadrupes · & alter duos vertices habens · Eꝫ & apõ egiptum in nilo flumine sicut iam dictũ est · apparuerũt duo aialia hũane forme vir scilicet et mlier Et vir quidem erat pectorosus · & vultu terribilis · rufa coma · canisqꝫ permixtis · Qui etiã usqꝫ ad lũbos cũctis demõstrabatur nudus · & reliq corpis mẽbra cooperiebat aqua · mulier quoqꝫ mamillas habebat · & femineũ vultuꝫ · cesarieqꝫ plixas · & usqꝫ ad horã nonã omnis populꝰ admirabatur hec aiantia videns · Post hec aũt mauricius augustus in hostili terra positus · cũ milites suos ferro & rapinis abstinere cõpelleret · nec tamẽ eis osueta stipendia largiretur · focacem rogare ceperunt · ut impij regnũ sup eos accipet · Quibꝰ sepe dictꝰ focas obaudiens · regalem purpurã sũpsit · Quod audiens mauricius animo dissolutꝰ · rebus aduersum se fluẽtibus cessit · & in quandã siluã mari cõtiguã fugit · In qua cum vxore & v · filijs iussu foce cesaris interẽptus est · ¶ XIX ¶ De moribus & cõuersatõne beati gregorij pape ¶ Exgestis eius

Gregorius itaqꝫ aiaduertens se ideo summũ põtificez a deo cõstitutũ ut iuxta illud ppheticũ radicem vicioꝝ euelleret · vtuteqꝫ plãtaret · omnes cõsuetudines quas cõtra aplicam traditõnem nouiter pollulasse cognouerat anathematis intermiatõne damnauit · A cubiculo suo non solũ iuuẽculos · sed & omnes seculares exclusit · clericoꝝ vel monachoꝝ prudentissimos sibi familiares cõsiliarios elegit · Qui sãctimonia vel sapientia carebat subsistendi corã eo fiduciam non habebat · Mox ut papa factus est · supsticõsũ vniuersalis vocabuli nomen refutauit pmusqꝫ se seruũ seruoꝝ dei in eplis suis nomiauit · Mediocribus imumẽtis ad sue hũilitatis indiciũ in põtificalibꝰ vtebatur · Paupibus itaqꝫ seruiebat · vt quaslibet ciboꝝ species eis suo tempe ministraret · Ex qbus paupibus dñ vnũ in quodã recessu mortuũ vispilliones reppissent · gregorius estimãs eum slipis inopia pisse · per aliquot dies a missaꝝ celebratõe penitendo cessauit · Aplatus sui gloriã ita vilipendẽbat · vt ãgelus domini ad quendã heremitã qꝫ vnũ cattũ p releuãdo tedio secum habebat · de eodem gregorio testaretur dicens · Maiorem delectationem habes in hoc catto qꝫ gregoriꝰ in omni impio romano · Tante hũilitatis fuit · vt cum idẽ heremita pegrinus ei in solẽni apparatu pcedẽti se pster nere vellet · ipe eidem pegrino por de equo descẽdens · metaneũ faceret · Crimina semel audita · nlla tenus indiscussa pteribat · Subdyaconem ordinari vetuit · nisi cõtinẽtiã a cõiugio pfiteretur · Nullusqꝫ altius pgredi pmisit · nisi cuius castitas in subdyaconatu pbata fuisset · ¶ XX ¶ De miraculo veri corporis xpi per eum ostenso ·

Paterfamilias quedã rome nobilis erat qꝫ religionis & deuotõnis studio oblationes facere · & die dominica ad ecclesiã deferre · sũmoqꝫ pontifici · ecclesiastice cõsuetudinis & familiaritatis eiusdeꝫ gra offerre solebat · Que cum quadã die ex more ad dñicãdũ de manu apli ci ordine suo accederet · illiqꝫ pontifex hostiã dñici corporis porrexisset dicens · corpus domini nostri hiesu xpi pdit tibi in remissionẽ peccatoꝝ omniũ & vitã eternã · subrisit · Quod vir domini cernens illi dñionem sacrã retraxit · & sepatim super altare reposuit · eamqꝫ dyacono cuidam vsqꝫ dũ cũcti cõmunicarẽt fideles tradidit · Expleto vero sacro misterio · interrogauit eã beatus gregorius dicens · Dic ergo quid corde tuo emerbit · cum cõmunicatura risisti · Ait illa · Recognoui inqꝫ illam porciũculã ex eadẽ oblatõne fuisse · quã ego pprijs manibus feci · & tibi obtuli · Et cũ eã te intellexerim corpus domini appellasse subrisi Tũc sanctus dei pontifex admonem exinde fecit ad populuꝫ · & hortatus est eum · vt dñm supplíciter exoraret · qte nus ad multoꝝ fidem corroborãdã carnes oculis ostenderet quod infidelitas huius mulieris mentis oculis videre & fidei luminib⁹ aspicẽ debuisset · Quod cum fuisset oratũ · ipe vna cuꝫ populo & eadem muliere exurrexit · & ad altare cũctis ẽnentibus · & sese ad cernẽdum celeste spectaculũ cõpmentibus corpalem pallaꝫ releuauit · & vniuerso populo ipaqꝫ muliere intuẽte ptem digiti auricularis sãguine cruentatã inuenit · ac mulieri dixit · Disce mqꝫ veritati · vel modo iam credere protestãti · Panis quem ego do caro mea est · & sãguis meus vere potus est · Sed pscius auctor noster infirmitatis nostre ea potestate qua cũcta fecit ex nichilo · & corpus sibi ex carne semp virginis opante spũsãcto fabricauit · panẽ & vinũ aqua mixtuꝫ manente ppria specie · in carnẽ & sãguinẽ suuꝫ ad catholicam pcem ob repatõnẽ nostrã · spũs sui sãctificatõe quertit · Indeqꝫ vniuersos iussit diuinã pcari clemẽtiam · vt in formã pstinã sacrosãctum reformaret misteriũ · quatenus mulieri ad sumendum fuisset possibile · Quod et factum est · Vnd stupefacta mulier plurimũ in sancta religione et fide proficiens · pticipatõne dominici sacramẽti consecrata est Et omnes qui viderant m diuino amore et orthodoxa credulitate feruẽtius excreuerũt

¶ XXI ¶ De ptibus corpaliũ quas p reliquijs misit et de quibus sanguis exuit ·

Quidam quoqꝫ nobilis et potens cũ familiaritatem aplice sedis adeptus essꝫ · misit

p legatos cõdigna exenia ad sedem pontificalẽ·petens reliquias beatoꝝ apl'orũ ac martirũ sibi trãsmitti·Quos sanctus apl'icus honorabiliter suscipiens aliq̃diu secũ morari fecit atq; indesinẽt sanctoꝝ apl'orum memorias ac cimiteria martiꝝ. ex more pristino p hui usmõi negocio missas celebrando·& reliquias in eorũ veneratõe cõsecrando circũiens·p̃fatosq; legatos sibi comites semp habẽs cum explicuisset eorũ celebratõnes· quoꝝ relique petebantur·pticulatim eosdem pannos p̃secratos sup quibus sancta celebrauerat·diuidit·& singulis singillatim bustis imposuit·munitisq; eis sigillo suo petitoribus tradidit·Qui accepta benedictõne gaudẽtes p̃fecti sunt·Sed dũ iter carpent ei qui p̃mus ceteris habebat amica hũanitati furripuit curiositas·dicens sodalib9·stulte tãte itineris subisse laborem·cũ nescirent quid p̃ciosi domino suo referrent·Pedetẽtim aũt crescente collatõne verboꝝ·& virescẽte suggestione socoꝝ·cõfractis dignitatis apl'ice sigillis·apte sũt bustule·& in singulis singule panni sũt repte porciũcle Moxq; cum indignatõne romaz regressi·archidyaconũ adeũt cõquirentes·ut quid inquiũt domin9 apl'icus tam vilipendit dominũ nostrũ·qui tãtam gratiam se apud eum obtinuisse spauerat·q̃ sic voluerit illi illudere·& nos debonoratõni et offensioni sue addicere Festimauim9 siquidẽ nos ossa apl'oꝝ uel martirũ p̃ciosa hinc ferre·sicut decuerat tãtũ virũ uti domin9 noster est·a tanta nichilominus sede quesita·tam longo & difficillimo satis itinere·& date nobis sũt panni modice portiũcule·ac si huiusmõi pãniculi genus apud nos nequiuisset inueniri·Quos archidyacon9 molesta increpatõe redarguit·cur in tãtam p̃sũptõnem erupim·ut apostolica sigilla corrupim·hortãs eos vt redirẽt & que accepant domino suo cuz honore deferrẽt Sed nullaten9 monitis ei9 acquiescentes·vsq; ad domini gregorij venere p̃sentiã·factoq; cõperto patientissime eoꝝ tulit stulticiã·eosq; sacrosãctis missaꝝ solẽnijs p̃cepit interesse·Vnde cũ ad locũ sui p̃monis est ventum·suadet populo dei & sanctoꝝ gratiam exorare·quatinus in hac re dignet aptissime sic suam potentiã patefacere·vt q̃ moreatur fides euidentius mi9 crediili & ignorãtes possit cõgnoscere· Et data oratõne accepit ab eo cultellum qui temerauerat signa·& sub altare corporis sãcti petri acceptã vnam panni portionẽ p medium secuit Ex qua statim sanguis decurrit & omnem eãdem pticulã cruẽtauit Videntes igitur legati & populi stupendũ miraculũ·ceciderũt p̃ni in terrã adorãtes dominũ·Et facto silentõ·dixit beatus gregorius·Scitote fratres, quia in consecratõne corpis & sanguinis domini·cũ ob sancti ficatõnem reliquiaꝝ in honore apl'oꝝ vel martirũ eius offerebant·semp illoꝝ sanguis hos pãnos intrauit·qui effusus est p̃ nomine eius· Et edificatis in fide cũctis qui viderant·monitisq; item signo suo bustulis·voti sui munera legatis tradidit & cum gaudio ad dominũ suũ reuersi·hec ei p ordinez narrauerũt·Qui sãcta reuerenter suscepit & in loco venerabili odidit·quo deus etiã frequẽtiora miracula q̃ in ecclesia beati petri fecit·

¶ XXII ¶ De duobus magis quos intuitu solo excecauit & aĩma traiani quã ab inferis euocauit

PAterfamilias erat rome ditissim9·sed nõ minus vicijs plenus q̃ rebus Qui q; sibi vxor sua displicuit·cõtra p̃ceptuz domini diuorciũ fecit· Quod beatũ gregoriũ non latuit· Qui cum suauissimis monitõnibus & diuini iudicij terrorib9 eũ indesinenter suadere cõtendẽt·vt eam in gratiaz reciperet pactã·ille primax ei9 monita sprezuit·Quem beatus gregori9 ab ecclesia sb anathemate nisi resipisceret sequestrauit Quã ille sententiam egre ferens·duos magos pecunijs locauit·vt ad sãctum apl'icũ apodixen artis sue ad vindictã exercerent·Qui quadã die vt eum ad p̃cessionem ex more pgentem viderũt equũ illi9 repente maleficijs suis vexari a demonib9 fecerunt· Statim ille nomen domini hiesu inuocauit· & edito signo crucis ab equo demonia pturbauit· Respiciensq; in ptem·mox vt magos vidit cecati sũt & ab eisdem demonibus quasi retrorsũ ceciderũt Vnde id eoꝝ nequitia ppetratum intellexit·eosq; ad se duci iussit Qui interrogati·cum ordinem rei p̃didissent·papa respondit Perpetuo ceci esse debetis·ne videntes ad cõsuetam peruersitatẽ redire temptetis·In nomine domini ihu·a vexatõne d monũ liberi sitis·Qui mox a demonib9 emũdati· & credẽtes·baptizati sũt·Sed ppetua cecitate dãnati·iubente beato gregorio de cetero stipe ecclesiastica aliti sũt· Beatus igitur gregorius cũ quodam tempore ante palatia traiani transiret·recordatus clemẽtie eius vt plenius uidelicz supi9 enãratum est·amarissime cepit flere·& p eo tãdiu ante altare sancti petri flẽs orauit·donec vox ad eũ dormientem dixit·traianũ p̃cibus eius a penis infernalibus liberatũ·sed de cetero caueret ne p̃ro aliquo infideli defũcto orare p̃sumeret·

¶ XXIII ¶ De trãsitu eiusdem & pena successoris eius sibi detrahentis·

QVm aũt sedisset beat9 gregori9 annis·xnj ãno domini·dc·vj·migrauit ad dominũ· Cui9 caput ansegisus monach9 archiep9 senonensis a roma trãstulit ad senon·ãno domini dccc·lxxx·& in ecclesia sãcti petri vinii collocauit honorifice· Post obitum beati gregorij cũ fames grauis totã p̃uintiaz fatigaret·venerũt ad successorem eius religiosi & pauperes·quibus sanctus gregori9 ministrare solebat·& dixerunt·Dñe pa pa quos pat̃ noster gregori9 pascere solebat tua sanctitas fame perire non sinat·Quib9 verbis indignans papa sic semper respondebat Si gregorius ad famã sue laudis cũctos populos cuauit suscipere·nos omnes nõ possum9 pascere· Sicq; vacuos remittebat· Vnde sanctus gregori9 tercio ei apparuit·& tercio blande corripuit de sua duratõne·& illius tenacia·& pauperũ necessitate At ille nec ad misericordiã se flexit·nec a duratõne cõpescuit·nec manũ ad misericordiã extendit Vnd illi quarto apparẽs·horribiliter redarguit·& comminans illum in capite p̃cussit· cuius dolore vexatus in breui defũctus est· ¶ XXIIII · ¶ De libris ab ipso beato gregorio compositis·

ANte pontificatuz cũ a papa pelagio d monasterio ad ecclesiasticũ officiũ assũptus leuita esset ordinatus·& p̃ responsis ecclesiasticis cõstãtinopolim apocrisarius directus a fratribus enixe rogatus· maxime q; a leandro hispalensi epo·qui p̃ causis wisigothoꝝ legat9 cõstãtinopolim aduenerat cõpulsus est vt libꝝ beati iob multis inuolutũ misterijs enodaret· Quez quomõ iuxta literam intelligend9· qualiter ad xp̃i & ecclesie sacramẽta referẽd9· quo sẽsu vnicuiq; fidelium sit aptandus·p·xxxv·libroꝝ seriem mira

ratõne ꝓdocuit·In quibus ita de virtutibus vici=
issq; disseruit·vt non solũ eadem verbis videatur
exponere·sed formis aliquo modo visibilib? ostẽ
strare·Vnde non dubiũ eum pfectõnem ipaz as=
secutũ virtutũ·quarũ tam efficaciter intimare va
luit effectũ·Porro eo tempe quo ad pontificatũ
raptus est·dũ a iohãne rauẽnatis vrbis epõ ꝛpre
hensus fuisset·cur a pastorali officõ delitescendo
se subducere vir tam ydoneus voluisset·hac occa
sione cõpulsus libz pastoralẽ opposuit·In quo ma
nifeste apparuit·qualis ad ecclesie regimẽ assumi·
qualiter ipi rectores viuere·qua discretõne sin=
gulas quasq; psonas instruere·quãtaq; cõsidera=
tõne ꝓpriam quotidie debeant fragilitatẽ pensare
Sed & euãgeliorz omelias·xl·cõposuit·qs in du=
obus codicibus equa sorte distrinxit·Libros eti
am dyalogorz·mj·edidit·i quib? rogatu petri dy
aconi sui virtutes sanctorũ quos in ytalia clario=
res nosse vel audire poterat·ad exemplum viuen
tiũ in posteros collegit·vt sicut in libris exposicio
num suarz quib? sit virtutibus insudãdũ edocuit
ita etiam de scriptis sãctorz miraculis que virtu=
tum earũ sit claritas ostenderet· Primã quoq; &
vltimaz ezechielis ptem que videbãt obscuriores
p omelias·xxij·quãtum lucis intus habeãt demõ
strauit·Scripsit ꝑterea vir sãctus & alia nõnulla
sed etiam epl'as quãplures·Eoq; magis miruz est
tot euz & tãta cõdere volumina potuisse·quẽ om
nifere iuuẽtutis sue tempe creber visceruz dolor
cruciabat·horis atq; momentis omib? fracta sto
machi virtute lacessebat·lentis quidem sed tamẽ
cõtinuis febribus ãbelabat Fatigabat eũ ꝑterea ò
ordinandis vrbis vigilijs·ne ab hostibus capere=
tur solicitudo cõtinua·vrebant animũ eius mces=
santer filiorz hinc inde discrimina nũciata·

¶XXV ¶De miraculo circa eum ostenso duz visionem ezechielis exponeret

Deniq; a fideli & religioso viro & ei fami
liarissimo·fidelitẽ p? obitũ ei? narratũ didi
cimus·q; cum visionem vltimã ezechielis
interꝑtaretur·oppensũ velũ inter ipm & excepto
rem eũdem tractatus sui· illo ꝓ interualla plixi?
recitante·isdem mimister eius stilo pforauerit· &
euentũ p foramẽ cõspiciens·vidit colũbã niue cã=
didiorem sup caput eius sedentem·rostrũq; ipsi?
ore diu tenere appositũ·Que cũ se ab ore eiusdem
amoueret·incipiebat pontifex loqui·& a notario.
graphiũ ceris impmi·Cum vero reticebat sancti
spũs organũ·mimister eius oculũ foramini iteruz
applicabat·eũq; ac si in oratõne leuatis i celũ ma=
nibus simul & oculis· colũbe rostrũ more solito
cõspicabaẽ ore suscipe· Quod tandẽ eodem spiri
tu reuelãte·sãctus pontifex cognouit·& vehemẽ
tissime tristis effectus·intermiatus est auctorita
te aplica miraculi diuini in se ꝓpetrati cõsciũ·ne
in vita sua id alicui quoquo modo patefaceret Qđ
is iterum secretũ custodiens· post defũctõem sã
ctissimi sacerdotis opulsus quorũdã inuidia· qui
obtrectabãt virũ beatissimũ·psũptionis tumore
tãta ac talia de celestiũ archanorz misterijs fuisse
locutum·ita hec se p omnia vidisse fideliter reue
lauit ¶XXVI ¶De libro moraliũ amisso & p
miraculum inuento

Post decessũ beati ysidori·qui beato lean
dro germano suo in archiepatu hispalẽ=
si successerat·libri moaliũ beati gregorij
m iob·quos eodem leandro petente ediderat·per
negligentiã amissi sunt·ita ut in tota hispania nõ
inuenirẽt·Post aliquot ãnos· xindesmo? rex his=
panie osilium·xxx·eporz in vrbe toletana ogrega=
uit·& oĩm cõsilio taionem cesaragustanũ epm·q
diuine scripture feruentior amator erat· rome cũ
epl'is suis p libris eisdem requirendis misit·Qui
cum de die in diem videret petitõnem suã a papa
differri·quasi p multitudine librorz aliorz ꝓfati li
bri non possent in arcio sedis aplice inueniri tan
dem petijt & obtinuit vna nocte licentiã in eccle
sia beati petri vigilandi· Vbi cum enixius deum
obsecraret·vt iãiamq; psperũ iter suum faceꝫt·mꝫ
titudinẽ virorz reuerendorz cõspexit ecclesie ianu
as ingredientẽ·& ordine decenti·binos ac binos
ad altare sancti petri incedentẽ·Territ? itaq; cuz
se mouere nõ auderet·vidit duos ex illis ad se ue
nientes·ex quibus vnus dulciter eum salutatum
ꝓcũctat? est quis esset·vnde & cur venisset· Qui
cum ꝓtinus ei causã sui aduent? exposuisset ·ille
digitum ꝓtendẽs in scrinio ĩquit illo qđ cernis cõ
tinenẽ libri quos queris· Tũc epus ꝓstitens·obse
cro inquit domine·vt apias michi seruo tuo· que
sit illa tam pclara virorz ꝓcessio·Cui ille respõdit
Duo illi quos vides pcedẽtes seqz admuicẽ inser
ta manu cõplectẽtes·apostoli sũt petr? & paul?
Ceteri vero successores eorz romani põtifices eo
dem ordine quo eos secuti sunt in pontificatu·&
nũc ĩ pcessione sequũtẽ· Tũc epus magis exhilara
tus·obsecro ĩquit domine·dic michi quis ipe sis
qui mecũ tam dulciter loqueris· At ille·ego sum
ait gregorius·p cuius libris tãti laborem itineris
sustinuisti Et adiecit ep? Edic etiã obsecro michi
si hic est·& quis nam est beatus pater augustin?
cuius libros non min? q̃ tuos semp dilexi· Ille re
spondit·Beatũ augustinũ excellentissimũ virum
de quo loqueris·altior a nobis cõtinet loc? · Hoc
dicto· statim cum socio suo qui secũ venerat· ad
cetum aliorz rediit· Post hec vidit epus ꝙ omes
ad altare sãcti petri submissis capitibus reuerenẽ
inclinãtes·eodẽ ordine quo venerãt ianuã ecclesie
repeterent In crastinũ aũt omnia que viderat pa
pe retulit·acceptosq; moraliũ libros in hispaniã
detulit·Hec visio in omnibus libris moraliũ·ãte
ipm ꝓlogum p totam hispaniam inueniẽ

¶XXVII ¶De excerptis ꝓdictorum librorz & primo de cura regimmis· ¶Actor

Preter libros beati gregorij sup nomiatos
extat & apud nos cõmentariolus ei? sup
cãtica cãticorum·& liber de cõflictu vi
ciorz & virtutum· Quem tamen pleriq; ascribũt
augustino·quidã aũt gregorio·Porro registrum
gregorij·j·liber epl'arz eius decretaliũ p·x·libros
ptiales diuiditur·Qui cõtinẽt epl'as numero·dc·
xc·De his aũt omnibus pauca capitula q̃ sequũẽ
causa breuitatis hic inseruim? Gregori? in pa
storali libro primo·Pensandũ valde est ad culmẽ
quisq; regimmis q̃liter veniat·atq; ad hoc rite per
ueniens·qualiter viuat·& bene viuens q̃liter do
ceat·& recte docens·ifirmitatẽ suã quotidie quã
ta cõsideratõne cognoscat·ne aut humilitas acces
sum fugiat·aut puentõni vita contradicat·aut ui
tam doctrina destituat·aut doctrinã psũptio ex
tollat·Nulla ars doceri ꝓsumiẽ·nisi intenta priuꝰ
meditatione discaẽ· Ab ipitis ergo pastorale ma
gisterium qua temeritate suscipiẽ·quãdoquidem
ars est artiũ regimẽ animarz·Sepe vero ipitia pa
storz meritis pgruit subiectorz·quia quãuis lumẽ

scientie culpa sua exigēte non habeāt districto tamen iudicio agiē · vt p eoꝝ ignoratiam hi etiam q̄ sequūtur offendāt · Vnde scriptū est · Obscurent̄ oculi eoꝝ · ne videant · & dorsum eoꝝ semp̄ incurua · Obscuratis enim oculis dorsū flectiē · quia cū lumen scientie ꝓdunt qui p̄eunt · pfecto ad portā da peccatoꝝ curuāt̄ onera eoꝝ q̄ sequūt̄ Et sūt ñ nulli q̄ solerti cura spūalia p̄cepta scrutant̄ · sed q̄ intelligendo penetrant viuēdo cōculcāt et quod verbis p̄dicant moribus ipugnāt · vnde fit vt cū pastor p abrupta gr̄iē · ad p̄cipitiū grex sequat̄ · Hinc p ꝓphetam dom̄in̄ ꝑtra ꝓemptibilē pastoꝝ scientiā queriē dicens · Cum limpidissimā aquam biberitis ꝛc̄ · Hinc rursū de sacerdotib̄ dicit̄ · Facti sunt domui israhel offendiculū iniq̄tatis · Nemo quippe in ecclesia amplius nocet̄ · q̄ p̄ q puerse agens nomen vel ordinem sāctitatis habet · Deliquentē quippe hūc redarguē nullus p̄sumit · & in exemplum culpa vehementer extendiē · quādo p reuerentia ordinis peccator honoratur · Sepe susc̄epta cura regiminis cor p diuersa diuerberat · & impar quisq̄ muenitur ad singula · dū cōfusa mente diuidit̄ ad multa · Vnde sapiens p̄inde admonet dicens · Fili ne in multis sint actus tui · Quia videlicet nequaq̄ plene in vniuscuiusq̄ opis ratō ne colligitur · cum mens p diuersa ptē · Cunq̄ foras p insolentem curā trahitur · a timoris ītimi solicitate uacuaē fit in exteriora dispensatōne solicita · & sui solūmodo ignara · Scit multa cogitare se nesciens · Hec aūt pferentes non potestatē rep̄hendimus sed ab appetitu illius cordis infirmitatē munimus ne imp̄fecti quiq̄ culmen regiminis arripe audeant · & qui in planis stātes titubant · in p̄cipicio pedem ponant · ¶ XXVIII ¶ De illis qui ex diuersis causis recusant officiū pastoris ·

DVnt aūt nōnulli · qui eximia virtutū dona p̄cipiunt & p exercitatōne ceterorum magnis muneribus exaltāt̄ · Qui nimiruꝝ culmen regiminū si vocati suscipe renuunt · ipa sibi plerūq̄ dona adimūt · que non p se tm̄modo · sz etiam p alijs acceperūt · Cunq̄ sua & non aliorū lucra cogitant · ipis se que ꝓuata habere appetunt bonis ꝓuant · Hinc petro dominus ait · Si diligis me · pasce oues meas · Si ergo testimoniū dilectionis est cura pastiōis · quisq̄ virtutibus pollens · gregem dei renuit pascere · pastorē sūmum cōuincitur non amare · Ideo enim xp̄us p omnib̄ mortuus est · vt qui viuūt iam non sibi viuāt sed ei q̄ p ipis mortu̅ est & resurrexit · Hinc moyses ait · ut vxorem fratris sine filijs defūcti supstes fratē accipiat · atq̄ ad nomē fratris filios gignat · Sunt itaq̄ nōnulli q̄ magnis (ut diximus) muneribus ditati · dum solius cōtemplatōnis studijs mancipant · paene utilitati ꝓximoꝝ in p̄dicatōne refugiunt · de quo si districte iudicent̄ · ex tātis pculdubio rei sunt · quātis venientes ad publicū ꝓdesse potuerūt · Qua enim mente is q̄ ꝓximis ꝓfuturus enitescere · vtilitati ꝓximoꝝ secretuz p̄ponit suum · quādo ipe sūmi patris vnigenitus · vt multis ꝓdesset · de sinu patris egressus est ad publicū nostrum · Et sūt nōnulli q̄ ex sola hūilitate refugiunt · ne eis q̄bus se impes estimāt p̄ferant̄ · Quoꝝ pfecto hūilitas · si ceteris quoq̄ virtutib̄ cingiē tunc ante oculos dei vera est · cum ad respuēd uz hoc q̄ utiliter subire p̄cipiē ptimax non est ·

¶ XXIX ¶ Qualiter hoc officiū recipiendū sit & qualiter declinandum ·

OVm ergo alicui regiminis culmen imponitur · si iam donis p̄uentus est · & ex cor debet fugere · & inuit̄ obedire · Quāuis nōnunq̄ p̄dicatōnis officiuz nōnulli laudabiliter appetūt & ad hoc nōnulli laudabiliter coacti p̄tēhuntur · Esaias quippe domino q̄renti quem mitteret · vltro se obtulit dicēs · Ecce ego · mitte me · Hieremias aūt mittiē · & tamen ne mitti debeat hūiliter reluctat̄ dicens · A · a · a · domine de⁹ ꝛc̄ · En ab vtrisq̄ exterius diuersa vox prodijt sed non a diuerso fonte dilectōnis emanauit · Per actiuā em̄ vitam ꝓdesse proximis cupiens esaias · officium p̄dicatōnis appetit · Per ꝓemplatiuā vero Hieremias ꝓditoris amori inherere cupiens · ne mitti ad p̄dicandū ꝺbeat cōtradicit · Quod ergo laudabiliter̄ alter appetijt · hoc laudabiliter alter expauit · Iste ne tacite cōtemplatōnis lucra loquendo ꝓdēt · ille ne damna stultioꝝ opis tacendo sētiret · Sed hoc in vtrisq̄ subtiliter ītuendum est · quia & is qui recusauit plene non restitit · & is qui mitti voluit p̄us se p altaris calculū purgatū vidit · ne aut nō purgatus adire quisq̄ sacra misteria audeat · aut quem supna gratia elegit · sub hūilitatis specie subtrahe cōtradicat · Quia igiē valde difficile est purgatū se quemlibet posse cognoscere · p̄dicatōis officium tutius declmaē · non tamen declmari ptinaciter debet · cū ad suscipiēdū hoc supna voluntas agnosciē · Q̄ moyses vtrūq̄ miro ope expleuit · qui p̄esse tante multitudini & noluit & obediuit Hinc ergo & quiq̄ p̄cipites colligant cum quanta culpa ex appetitu ꝓprio ceteris p̄ferri non metuūt · si sācti viri plebium ducatū suscipe deo etiam iubente timuerūt · Moyses suadēte dño trepidat · & infirmus quisq̄ vt honoris on⁹ accipiat ā helat · Et q̄ ad casum valde urgeē ex ꝓprijs · humerum libenter oppmendū p̄deribus sūmittit aleis

¶ XXX ¶ De vanis argumentis ābitiosoꝝ ·

PLerūq̄ q̄ p̄esse cōcupiscūt ad vsum sue libidinis · instrumentū aplici sm̄onis arripiunt · quo ait · Si q̄s epatum ꝺsiderat · bonum opus desiderat · Qui tamen laudās desiderium · in pauorem protin⁹ vertit quod laudauit dicens · Optet aūt episcopū irreprehēsibilē esse · Notandum quoq̄ p hoc illo in tempe dicieē · quo quisq̄ plebibus preerat · p̄mus ad martirij tormēta ducebaē Tunc ergo laudabile fuit episcopatū querere · quando p hunc quemq̄ dubiū nō erat ad supplicia grauiora pueuire · Vnde ipsum quoq̄ episcopatus officiū boni operis expressione definitur cum dicieē · Si quis episcopatū desiderat · bonū · ode · Sacrum ergo officium non solū nō diligit oīo sed nescit qui ad culmen regiminis ābelans in occulta cogitatōne ceteroꝝ subiectōne pasciē · laude ꝓpria letaē · ad honorem cor eleuat · rerū effluēntia exultat · Sz plerūq̄ hi qui subire pastorale magisterium cōcupiscūt · nonnulla quoq̄ bona opea animo ꝓponūt · & quāuis hoc elatōne appetāt operaturos tamen se magna pertractāt · fitq̄ ut aliō in imis intentio supprimat · aliud tractātis animo superficies cogitationis ostendat · Nam sepe sibi de se mens ipsa mentiē · & fingit se de bono opere amare quod non amat · de mundi autem gloria non amare quod amat · Cunq̄ percepti principatus officio perfrui seculariter ceperit · libenter obliuiscitur quidquid religiose cogitauit · Pensetur ergo quisq̄ q̄d subiect⁹ egerit · & repete agnoscit si p̄elatus bona agere que ꝓposuerat possit quia

nequa ꝑ valet in culmine humilitatem discere qui in imis positus non desijt superbire. Nescit laudem cum suppetit fugere. qui ad hanc didicit cum deesset ābelare. Ex anteacta ergo vita se quisq; iueniat. ne in appetitu se culmis imago cogitatōis illudat. Quāuis plerūq; in occupatōne regiminis ipe quoq; boni opis vsus ꝓbitur. qui in trāquillitate tenebaē quia ꝗeto mari recte nauem & impitus nauta dirigit. turbato aūt tempestatis fluctibus. etiā pitus se nauta cōfundit. Quid nanq; ē potestas culminis. nisi tempestas mentis.

XXXI Quā eminentis vite debeat esse qui prelatōnis officium suscipit

Inter hec itaq; quid tenendū est. nisi vt virtutib? pollens coactus ad regimen veniat. virtutibus vacuꝰ nec coactus accedat. Cōsiderādum quippe est. quia cū causā populi electus pful suscipit. quasi ad egꝝ medic? accedit. Si ergo adhuc in eius corpe passiones viuūt qua pūptōne p cussū mederi ꝓperat. qui in facie vulnus portat. Ille igiē modis omnibus debet ad exemplū viuendi ptrahi. qui cūctis carnis passionibus mortēs. iam spūaliter viuit. qui pspera mūdi postposuit. qui nulla adūsa ptimescit. Qui ad aliena cupienda non ducie. sed ꝓpria largie. Qui p pietatis viscera citius ad ignoscendū flectitur sed nūq; plus ꝙ deceat ignoscens ab arce rectitudinis inclinaē. Qui nulla illicita ꝓpetrat. sed ꝓpetrata ab alijs vt ꝓpria ōplorat Qui ex affectu cordis aliene infirmitati cōpatitur. sicq; in bonis ꝓximi sicut in suis ꝓfectibus letaē. Qui sic studet viuere. vt ꝓximoꝝ quoq; corda arentia doctrine valeat fluentis irrigare. Qui oratōnis vsu & expim̄to didicit. vt obtinere a domino que poposcerit. possit. Si enim homo apud hominē de quo minie pūmit fieri intercessor erubescit. qua mente apud dominū intercessionis locū p populo arripit. qui familiarē se eius gratie esse p vite meritum nescit Aut quomō ab eo alijs veniam postulat. qui utq; sibi sit placatus ignorat. Est adhuc & aliud solicitius formidādum. ne qui placare iram posse creditur. hāc ipe ex ꝓpio reatu mereaē. Quid cuꝝ his qui displicet ad intercedēdū mittiē. irati animus ad deteriora ꝓuocaē. Tāctum itaq; debet actōnez populi actio trāscendere pūlis. quātuꝝ distare solet a grege vita pastoris. Oportet nāq; vt se metiri studeat. quāta tenende rectitudinis necessitate cōstringiē. sub cuius estimatōne populi? grex uocatur.

XXXII Qualis esse debeat i cogitatione & ope in silentio & sermone in ꝓpatōne & contemplatione.

Sit ergo necesse est cogitatōne mūd? vt i alienis quoq; cordibus pollutōis maculas tergat. qz necesse est vt esse mūda studeat man? q̄ diluere sordes alienas curat. ne tacta queq; deterius inquinet. si sordida insequēs lutuꝝ teret. Sit opatione pcipuus. vt viam vite subditis viuendo denūciet. & grex qui pastoris vocem norunt sequiē. p exempla melius ꝙ per ꝛba gradiaē. Illa nāq; vox libēti? auditoꝝ cor penetrat. ꝙ dicentis vita cōmendat quia quod loquendo impar ostendendo adiuuat vt fiat. sit discretus in silēcō vtilis in verbo. ne aut tacenda ꝓferat aut ꝓferenda reticescat. Sepe nāq; rectores imprudi hūanā gratiā amittere formidātes. loqui libere recta primescūt. nec iam gregis custodie pastoꝝ studio. sz mercenarioꝝ vice deseruiūt. quia veniēte lupo fugiūt. dum se sub silentio abscōdūt Hinc ꝑ ꝓphetā domin? dicēs queriē. Non ascendisti ex aduso ⁊c. Hinc rursum delinquēti populo dicitur Prophete tui viderūt tibi falsa & stulta. nec apiebāt iniquitatem tuam ⁊c. Clauis quippe aperōnis est ꝺmo correctōnis. quia increpatō culpam detegit. quaꝝ sepe nescit etiā qui perpetrauit. Prouidendū quoq; rectoribus est. vt nō solum praua nullo modo sed ne recta quidem nimie & inordinate ꝓferanē quia sepe dictoꝝ virt? perdiē. cū apud corda audientiū loquacitas incauta opportunitate leuigaē. Vnde paulus discipulū de instātia ꝓdicatōnis admonēs dicit Predica verbū insta opportune importune. Dicturꝰ importune p̄misit opportune. quia scilicet apud auditoris mentez ipa sua vilitate se destruit si habere importunitas opportunitatē nescit. Sit etiam rector singulis cōpassione proxim? p cūctis otemplatōne suspensus. quia tūc ad alta caritas mirabiliter surgit. cum ad ima proximorū se misericorditer attrahit. & cū benigne descēdit ad ima valenter recurrit ad sūma. Tales quoq; se se qui pūt exhibeant. quib? subiecti occulta quoq; sua prodere nō erubescāt. vt cū temptatōnum fluctus puuli tolerant. ad pastoris mētē quasi ad matris sinum recurrāt.

XXXIII Qualiter se debet subiectis equare & qualiter ꝓferre

Sit aūt & bene agētibus socius. & honore suppōso equalem eis se credat. i nullo se ꝓferat. omnes homines natura equales genuit. sed uariāte meritoꝝ ordine alios alijs culpa postponit. Ipa aūt diūsitas que accessit ex vicio diuino dispensaē iudicō. vt quia eque stare nō valet omnis homo. alter regaē ab altero. Vnō cūcti qui pūt nō in se potestatem debēt ordinis sed equalitatem pensare debitionis nec ꝓesse se hominibus gaudeāt sed prodesse. Antiqui etenī patres nō reges hominū sed pastores pecoꝝ fuisse memoraē Et noe ac filijs ei? dicie. Terror vester ac tremor sit super cūcta aialia terre. Quoꝝ videlicz terror quia esse super animalia ꝓpie. profecto esse sup homines prohibeē. quia ꝛra naturā superbire est ab equali velle timeri. Et tamē necesse ē vt rectores a subditis timeaē. quādo ab eis deum minime timeri deꝓhendūt. vt humana saltez formidīe peccare metuāt qui diuina iudicia nō formidāt. Nouenim ꝓpositi ex hoc quesito timore superbiunt. in quo nō suam gloriā. sed subditoꝝ iusticiā querūt In eo enim ꝙ metū sibi a peruerse viuentib? exigūt. qua si nō hom imb?. sed aialib? dñanē. quia ex qua pte bestiales sūt subditi. ex ea debēt etiam formidini subiacere prostrati. Sed plerūq; rector dum ad vsū ei cūcta subiacēt. dum ad votū velociter iussa cōplenē. dum omnes subditi si qua bene gesta sūt laudibus efferūt. male gestis autē nulla auctoritate otradicūt. dum etiā plerūq; laudāt qꝺ reprobare debuerāt. seductus ab his q̄ infra suppetūt. super se animo tollie. & dum foris imenso fauore ciꝝ cūdaē. int? veritate vacuaē. atq; sui oblit? i voces se spergit alienas taleq; se esse credit qualē foris audit. non qualē intus discernē ꝺbuit Subiectos despicit. & quos forte potestate excedit. trāscēdisse se etiaz vite meritis credit. Cūctis se estimat amplius sapē. quibus se videt amplius posse Sicq; usq ad eius similitudinē ducie. ō quo scriptum est. Omne sublime videt. ⁊c. Apostate quippe similis angelo efficie. dum homo hominibus esse similis designatur. Hic autez potentiā bene

regit·qui & tenere illam nouerit & impugnare· Qui scit & per illam super culpas erigi· & cum illa ceteris equalitate cõponi· equalem se cuz illa ceteris cernere·& tamen se peccãtibus zelo vltionis anteferre·Sũmus itaqz locus bene regiẽ·cum is qui p̃est vicijs potius q̃ fratribus dominatur·

¶ XXXIIII ¶ Q̃ erga subiectos suari ȯbeat &

Plerũqz etiã dignũ ẽ vt ¶ amor & vigor eosdem quos corrigimus tacita nobis cogitatõne p̃feramus·Illoz nanqz vicia pernos disciplíne vigore feriũtur·in his vero que ipsi omittimus·ne verbi quidem ab aliquo muectiõe laceramur Tãto ergo apud deum obligatõres sumus·quãto apud homẽs multe peccamus·Disciplína vero nostra subditos diuino iudicõ tãto líberiores reddit·quãto hic eoz culpas sine vĩdicta non deserit·Seruãda itaqz est & in corde humilitas·& in ope disciplína· Atqz inter hec solerẽ ĩtuendum est·ne dũ ĩmoderatius custodiẽ virtꝰ hũilitatis·soluãtur iura regimĩs·Teneãt ergo rectores exteriꝰ·quod p̃ alioz vtilitate suscipiũt·& ꝺuent ínterius qȯ de sua estimatõne p̃timescũt Ez tamen quibusdã signis decenter erũpentibꝰ·eos apud se esse humiles etiã subiecti depȟendãt·q̃tinus & in auctozitate eoz quod formidẽt videãt & de humilitate quod imitentẽ agnoscãt Curãdũ qz est·vt rectozem subditis·& matrem pietas.& patrem exhibeat disciplína·ne aut districtõ rigida aut pietas sit remissa·Erga subiectos enim messe rectozibus debet·& iuste ꝑsulens misericozdia·& pie seuiens disciplína·vt nec multa aspitate exulcerenẽ subditi·nec nimia benignitate soluãtur·Sit itaqz amoz sed non emolliens sit vigoz ez non exasperãs·vt p vinũ putrida mozdeãtur·per oleum sanãda foueanẽ·Caput subiectoz sũt cuncti qui p̃sunt·A subiectis itaqz inferiora gerẽda sunt·a rectozibus sũma cogitãda·vt scilicet oculum qui p̃uidendis gressibus p̃mínet cura pueris nõ obscuret·Aliquãdo subiectoz vicia prudẽter dissimulãda sũt·sed quia dissimulatẽ ĩdagãda aliquãdo & apte cognita mature tolerãda·aliquãdo vero subtiliter occulta pscrutanda aliquãdo leniter arguenda·aliquando aũt vehemẽter ĩcrepãda·

¶ XXXV ¶ Q̃ diuersi diuersimode admonendi sũt ut aliter egeni q̃ diuites & leti q̃ tristes

¶ Idem ín secũdo libro·

Sicut longe ante nos venerande memozie gregozius nazanzenus edocuit nõ vna eademqz cũctis exhortatõ ꝓgruit·quia nec cũctos p̃ moz q̃litas astrĩgit·sepe nãqz alijs offi ciũt·q̃ alijs· p̃sũt·qz & plerꝫqz herbe q̃ qdã aníalia nutriũt alia occidũt·& leuis sibilus equos mitigat·catulos ímstigat & medicamentũ quod hũc morbũ ĩmínuit·alteri vires iũgit· & panis qui vitam fortiũ roborat·puuloz necat· Pro qualitate igiẽ audiẽtiũ ȯbet formari sermo doctoz· vt etiã ad sua singulis ꝓgruat·& tamẽ a p̃nis edificatõis arte nũq̃ recedat·Aliter itaqz ad monendi sũt ímopes·aliter locupletes·Illis nãqz debemus offerre solatiũ contra tribulatõnem·ístis vero ímferre metũ contra elatõnem· Illis dicíẽ elegí te ĩ camĩo pauptatis·de ístis vero dicíẽ·diuitibꝰ huius seculi p̃cipe·non sublíme sape·nec spare ín ímcerto diuitiaz·Aliter leti aliter tristes Habẽt enim leti ex ꝓpínquo luxuriam·tristes iram·Discant itaqz leti ex mimaz aspitate qȯ timeant·audiant tristes premioz gaudia de quibus p̃sumãt· ¶ XXXVI

¶ Q̃ aliter admonendi sũt subditi q̃ plati & serui q̃ domíni

Aliter admonendi sũt subditi·aliter plati Illos ne subiectõ cõterat· ístos ne locus supioz extollat Illi ne minus impleãt que iubenẽ·ísti ne plus iusto iubeãt que cõpleãẽ· Illi discant quomõ ante occulti arbitri oculos interi oza sua ꝓponant·ísti quomõ etiam ꝓmissis sibi exempla bene viuendi exterius p̃beant· Scire etem plati debẽt·quia si puersa nõnunq̃ ꝑpetrant·tot moztibus digni sũt quot ad subiectos suos poti onis exempla trãsmittũt·vnde necesse est vt tãto cautius se a culpa custodiãt·quãto p praua q̃ faciunt non soli moziũẽ·sz & alioz anime quos p̃uo exemplo destruxerũt·Admonẽdi sũt illi ut tanto circa se solícitius viuãt·quanto eos aliena non ĩplicant·ísti vero vt sic alioz curas expleant· quatimꝰ & sua agere nõ desistant· & sic ín ꝓpría solicitudíne ferueant·vt a cõmissoz custodia mĩe torpescant·Sicut scriptum est·Fili si spoponderis pro amico tuo ꝛc̃·Pro amico spondere·est alienã aĩaz ĩ piculo sue ꝺuersationis accipe·Verb̃ ozis sui illa queaẽ·quía dũ cõmissis sibi cogiẽ bona dicere·ip sum necesse est p̃us que dixerit custodire·Apȯ dístrictũ enim ĩudicẽ cogiẽ ín ope tãta exoluẽ· quãta eum cõstat alijs voce p̃cepisse· Admonẽdi sũt qui p̃sunt·vt p circũspexionis studiũ oculos puigiles ímtus & m circũitu habeant·& celí animalia fieri cõtẽoant·quatímus & ínterno iudici ĩ semet ípis placere studeãt·& exempla vite exterius prebentes·etiam ea que ĩ alijs corrigẽda sũt depȟendant·Subditi vero admonẽdi sunt·ne p̃positoz̃ suoz vitam temẽ iudicẽt·si quid eos forsan agere repȟensibiliter vidẽt·ne cum culpas eoz cõsiderant· cõtra eos audacõres fiant·Sed sic si qua valde sũt eoz p̃ua·apud semetipos diiudicẽt· vt tñ diuíno timore cõstricti·ferre sub eis iugum reuerentie ñ recusent Cum em ẽga p̃posito delinq̃m? eiꝰ ordínatõni qui nobis eos p̃tulit obuiam?· dicente moyse·Non contra nos est murmur vestrũ sed contra dominũ·Aliter admonẽdi sũt ꝺui·aliter domíni·Illi ut ín se semp humilitatẽ conditionis aspiciant·& domínos nõ despiciãt·ne deuz offendant·si eius ordínatõni supbe contradicãt·ísti vo ut nature sue memoriam non amittant· sed quos p̃ cõditõnem subditos tenẽt·p nature consortiũ sibi equales agnoscant Illi vt sciãt se ꝺuos esse domínoz·ístí vt cognoscant se ꝺuos esse ꝺuorum

¶ XXXVII· ¶ Q̃ aliter impudentes q̃ verecundi & ímuidi q̃ beníuoli·

Aliter admonendi sũt ímpudentes·aliter vero verecũdi·Illos nãqz nõ nisi ímcrepatõ dura ꝓpescit·ístos autẽ plerumqz ad melius exhortatío modesta ꝓponit·Illos melius corrigit qui ímuehendo repȟendit·ístis maioz p̃fectꝰ adducíẽ·si hoc quod ín eís repȟendiẽ quasi ex latere tangaẽ Aliter ímpatiẽtes aliter patiẽtes·Impatientibus nãqz dicẽdum est quia dum frenare spiricum negligunt·p multa etíam que non appetũt ímiquitatum abrupta rapiunẽ·quia videlicet mentem furoz ímpellít·quo desiderium non trahit ·& agit ꝓmota uelut nescíens vnde postmodum dolet sciens·Audíant ergo quod scríptum est· Melioz est patiens uiro forti ꝛc̃·Animus quippe non a liquid exterius·sed semetip̃m sibiip̃i subigit·quãdo eum patientía ímtra se frenare ꝓpellit· Audiãt etíam qȯ electis suis ueritas dicit· In patientia

vestra pos·a·u· Sic enim cõditi mirabiliter sum? vt ratõ animã & anima possideat corpus· Ius vero anime a corpis possessione repellíẽ·si non ꝓpria aïma a ratõne possideẽ· Patientes vero admonẽdi sũt·ne in eo quod exterius portãt·interius doleant·sed illos etiam studeãt diligere·quos sibi necesse est tolerare·ne si patientiã dilectõ nõ sequíẽ in deteriorem odij culpã virtus ostensa cõuertaẽ Vnde caritas inquit patiens est·benigna ẽ·Quia quos ex patientia tolerat·amare etiã ex benignitate non cessat Virtus est coram hominib? aduersarios tolerare sed virtus coram deo diligere· quia hoc solum deus sacrificium accipit·quod ante eiꝰ oculos flama caritatis accendit Admonendi sunt beniuoli ut sic alienis bonis cõgaudeãt·quatinus & ꝓpria habere ocupiscãt·Sic ꝓximoꝝ facta diligenda laudent·vt ea etiam imitando multiplicẽt ne si in hoc ꝑsentis vite stadio ad certamen alienũ deuoti fautores·sed pigri spectatores assistant· post certamen sine brauio remaneãt· & tũc eorũ palmas afflicti respiciant·in quoꝝ laboribus nũc ociosi ꝓurãt· Valde quippe peccam?·si aliena bene geste non diligimus sed nil mercedis habem?· si ea que diligimus inquãtum possumus non imitamur· En etiam grauius extrema vltione feriẽdi sũt·quibus placuit quod imitari noluerũt Inuidi aũt admonendi sũt·vt ꝓpẽdãt quãte cecitatis sũt qui alieno ꝓfectu defíciũt·& aliena exultatõne ꝓtabescũt·qui aliꝝ bona que hebere nõ possunt· si diligerẽt sua facerẽt·Nostra sũt nimirũ· que & si imitari non possum?·in alijs amam?·& amãtiũ fiũt quecũqꝫ amanẽ in nobis·Hinc ergo pensẽt inuidi·caritas quãte virtutis sit·que alieni laboris opera nostra sine labore facit· ¶ XXXVIII· ¶ Q aliter impuri ꝙ simplices & egri ꝙ incolumes

ALiter admonendi sũt·simplices· aliter impuri·Simplices quidẽ ut sicut fallaciam semp vtiliter vitant·ita veritatem semp vtiliter ꝓferant·& simplicitatis bono prudẽtiam adiũgant·scõm illud· Volo vos sapiẽtes esse i bono·simplices aũt in malo· Impuri vero vt ꝙ grauis sit quẽ culpa sustinet duplicitatis laborẽ agnoscant·dũ enim deꝑhendi metuũt·semp imꝓbas offensiones querũt·semp pauidis suspitõnib? agitãtur·Nil aũt ad defẽdendũ puritate tutius·nil ad dicendũ veritate facilius· Nam dũ fallatiã suam tueri conãtur·duro cor labore fatigaẽ·Aliter admonendi sũt incolumes·aliter egri· Incolumes q̃dem vt salutem corpis exerceant ad salutẽ mẽtis ne si eam ad vsũ nequicie incliment dono deteriores fiant·Egri vero·vt eo se filios dei esse sentiãt quo illos disciplíne flagella castigãt·Considerent qꝫ quãta sit salus cordis molestia tempalis· q̃ ad cognitõnem sui mẽtem reuocat·& ꝙ plerũqꝫ sal? abijcit·infirmitatis molestia reformat·que etiã admissa peccata diluit·& ea que admitti poterãt cõpescit·que sũpta ab exterioꝝ plagis cõcusse mẽti penitentie vulnera infligit· Cõsiderent quoqꝫ ĩcessãter·quãta redemptor noster ab his quos creaueãt mala ꝓtulit·ꝙ tot abiecta puicioꝝ ꝓbra sustinuit·insultantiũ alapas accepit a ꝓfidoꝝ sputis faciem non abscõdit·flagella & collaphos pertulit·spinis caput suppossuit·fel in siti sua accepit sub irrísione adoratus tacuit·vitam mortuis ꝑparãs·vsqꝫ ad mortem ipa vita puenit· Cur itaqꝫ asperũ credíẽ·vt adeo homo toleret flagella ꝓ malꝰ si tãta deꝰ ab hominib? ꝓtulit mala ꝓ bonis· aut quis sana intelligentia de ꝓcussione sua ingratus existat·si ipe hinc sine flagello non exijt· qui hic sine peccato vixit· ¶ XXXIX ¶ Q aliter taciti ꝙ loquaces·

ALiter admonendi sunt nimis taciti aliter multiloquio vacãtes Insinuari nãqꝫ nimis tacitis debet·quia dum quedã vicia ĩcaute fugiũt·occulte deterioribus implicant· nam sepe linguam qui ĩmoderatius frenãt·in corde grauius multiloquiũ tolerant·vt eo plus cogitatões in mente ferueant·quo eas violenta custodia ĩdiscreti silentij angustat· Plerũqꝫ nimis taciti cum nõnulla iniusta patiũẽ·eo in acriorem dolorem ꝓ deũt·quo ea que sustinent nõ loquũtur·Nam si illatas molestias trãquille lingua diceret·mẽs a dolore cõscientie aliena maneret Vulnera enim clausa plus cruciãt·Nam cũ putredo que interius feruet ejciẽ ad salutem dolor apiẽ·Admonendi sũt itaqꝫ vt si ꝓximos sicut se diligũt·minime illis taceant· vnde eos iuste reꝑhendũt·Vocis enim medicamẽ veroꝝqꝫ saluti cõcurriẽ· duꝫ & ab illo q̃ infert actio praua cõpescíẽ·& ab hoc qui sustinet doloris feruor vulnere apto tempaẽ·Qui em̃ ꝓximoꝝ mala respiciũt·& cum in silentio linguã premunt quasi cõspectis vulneríb? vsum medicaminis subtrahũt·& eo mortis actores fiũt·quo virus cum poterant curare noluerũt· Lingua itaqꝫ discrete frenãda est·nõ insolubiliter liganda· Sic̃ scriptum est·Tempus tacendi·& tempus loquẽdi. At contra admonẽdi sũt multiloquio vacãtes vt vigilanter aspiciant·ꝙ mens eorum quot supuacuis verbis a silentij sui censura dissipaẽ·quali tot riuis extra se ducíẽ· Vnde & redire interi? ad sui cognitõnem nõ sufficit·quia ꝓ multiloquiũ spsa·a secreto se intime ꝺsiderationis excludit·totã qꝫ se insidiantis hostis vulneribus detegit· q̃ nulla munitione custodie circũcludíẽ· Vnde scriptũ est·Sicut vrbs patens & absqꝫ muroꝝ ãbitu·ita vir qui nõ potest in loquendo cohibere spũm suum ẽ·Quia enim murum silentij nõ habet·patet inimici iaculis ciuitas mentis·plerũqꝫ dum ociosa verba cauere negligimus ad noxia ꝓuenim? Ocio sum aũt verbum est·quod aut ratõne iuste necessitatis·aut intentõne pie vtilitatis caret Si ergo ratio de ocioso verbo exigiẽ pensemus que pena multiloquiũ maneat·in quo etiam ꝓ noxia verba peccatur· ¶ XL· ¶ Q aliter mãsueti ꝙ iracũdi et hũiles ꝙ elati·

ALiter admonendi sũt mansueti·aliter iracũdi·Sepe enim mansueti dissolutõnis torpescũt tedio·sepe iracũdi rectitudinis fallunẽ zelo·Dum ire suc stimulum iusticie zelum putant·& cum viciũ virtus crediẽ sine metu culpa cumulaẽ·Ideo spũssanct? ĩ colũba & igne mõstratus est·quia scilicet omnes quos implet·& columbe simplicitate mansuetos·& igne zeli ardẽtes exhibet Admonendi sũt ergo mansueti vt habere etiam emulationem iusticie studeãt·iracũdi vero vt emulationi quã se habere estimant mansuetudinem subiungant·Sepe iracundi etiam se declinantes insequuntur·rixe occasionem commouẽt·labore contentionis gaudent·Quos tamẽ melius corrigimus si in ipsa ire sue commotione declinamus ꝓturbati quippe quid audeant ignorant·sed ad se reducti·tanto libentius exhortationis verba recipiunt·quanto se tranquilli? toleratos erubescũt Menti autem furore ebrie·omne quod dicíẽ pusũ

videtur · Cuz vero ita iracundi sic alios impediũt vt declinari omnino non possint · non apta ex pro batione · sed sub quadam cautela sũt reuerẽtie p cendo feriendi · sicut legit̃ q̃ pcussit abner asael a uersa hasta in inguine · cum insequens eũ nollet de sistere · Auersa hasta psequentem ferire · est furẽ tem trãquille ex quibusdã tangere · & quasi pcen= do supare · Aliter hũiles · aliter elati · Illis dicatur · quia dum se deijciũt ad dei similitudiñ ascendũt istis quia dum se erigũt in apostate ãgeli imitatõ nem cadũt · Quid itaq; elatõne deiectius · que dũ supra se tendit ab altitudine vere celsitudinis elõ gatur · Et quid hũilitate sublimius · que dum se i ima depmit · autori suo manenti sup sũma cõiũgit̃ Plerũq; nõnullis qui sibi humiles videnť · is qui hominib? deferri non debet timor cõiũgit̃ · & cuz quedã increpãda sunt vicia illi reticent ex timore & tamen tacere se estimãt ex hũilitate · Plerumq; etiam elatos comitari solet libere vocis assertõ · & loquũtur p impatientiã elatõnis · & tamẽ loqui se credũt p libertatẽ rectitudinis · Vnde & elati ad monendi sũt ne plusq̃ decet sint liberi · & hũiles ne plusq̃ expedit sint subiecti · ne aut illi defensio nem iusticie vertant in exercitatõnem supbie · aut isti cum studeñt plusq̃ necesse est hominibus sub iici apellãtur etiã eoz vicia veneran · CXLI

CQz aliter abstinentes & aliter gulosi ·

ALiter admonẽdi sũt gulosi · aliter abstinẽ tes · Illos enim supfluitas locutõnis · leui tas opis atq; luxuria · istos vero sepe ipa= tientie · sepe vero supbie culpa comitať · Nisi enim gule deditos inmoderata loquacitas rapet · diues ille qui epulatus quotidie splendide dicit̃ in lin= gua grauius non arderet · Rursũ q̃ gule deditos leuitas ptimus opis sequať · auctoritas sacra testa tur · dicens Sedit populus mãducare & bibere & surrex · ¶ Quos tamen plerũq; edacitas ad luxuri am ptrahit · quia dum saturitate venter extendit̃ aculei libidinis excitanť · tãtoq; longius a sedo pa rente recedit̃ quãto p inmoderatũ vsũ dum man? ad cibum tendit̃ · pentis pmi lapsus iterať · Absti= nentes vero admonẽdi sũt · vt abstinentiã suaz & semp sine iminutõne custodiant · & nũq̃ hãc apũ occultũ iudicem eximie virtutis credãt · ne si fortе te magni esse meriti credatur coz in elatõnez sub leuet̃ · Hinc nãq; p pphetam dicitur · Nũquid hoc est ieiuniũ quod elegi · sed frãge inquit esurienti pa nem tuum ꝛc̃ · Qua in re pensãdum est virt? absti nentie q̃ pua respicit̃ · que non nisi ex alijs virtu= bus cõmendať · Nouerint quoq; · quia tũc deo ab stinentiã placentẽ offerũt · cum ea que sibi de alim tis subtrahũt · indigentibus largiũtur · Audiãtq; quod p pphetã domin? redarguit dicẽs · Nũquid ieiuniũ ieiunastis michi ꝛc̃ · nõ enim deo sed sibi ie iunat · qui ea que ventri subtrahit non inopib? tri buit · sed ventri postmodũ offerenda custodit ·

CXLII CQz aliter misericordes aliter rapaces & aliter inter vtrũq; medij ·

ALiter admonẽdi sũt qui iaz sua misericor diter tribuũt · aliter qui aliena rapere cõ= tendũt · Admonẽdi nãq; sũt qui sua mise= ricordit̃ dant · ne cogitatõne tumida se sup eos q̃ bus t̃rena largiũtur extollãt ne idcirco meliores se estimẽt quia contineri p se ceteros videť · sed a celesti domino dispẽsatores se positos subsidio= rum tẽpaliũ cognoscãt · & tãto hũiliter pbeant · quãto & aliena esse intelligũt que dispensãt · Vn= dẽ & necesse est · vt solicite ppendãt · ne cõmissa i= digne distribuãt · ne aliqua quib? nulla · ne nulla q̃ bus aliqua · ne multa quib? pauca · ne pauca pbe= ant quibus impẽdẽ multa debuerãt · ne pcipitatõ ne hoc quod tribuũt inutiliter spgant · ne tardita= te petẽtes crucíẽt · ne recipiende hic gratie intẽtio surzepat · ne datõis lumen trãsitorie laudis appe titus extinguat · ne oblatũ munus cõiuncta tristi= tia obsideat · ne in bñ oblato munẽ animus plusq̃ decz hilarescat · ne sibi quidq̃ cum totũ recte iple uerint tribuant · & simul omnia postq̃ pegerint p dant Nam ne saltem aliquid illis pbeãt · quib? om nino cõferre nichil debent · audiãt quod scriptuz est · Da bono · & nõ recepis peccatorem · Nõnulli enim huius mũdi diuites · cum fame cruciẽť xpi paupes · effuß largitatib? nutriũt histriones · Qui vero indigenti etiam peccatori panẽ suuz nõ quia peccator est sed quia homo ẽ tribuit · nõ peccato= rem sed iustũ nutrit · quia in illo nõ culpam sed na turã diligit Admonẽdi sũt etiam ne cũ peccata cõ missa elemosinis redimũt · adhuc redimẽda cõmit tant · Qui enim escam vel vestimentum paupib? largit̃ · sed tamẽ anime vl̃ corpis iniquitate pollui tur · quod minus est offert iusticie · quod maius ẽ culpe · sua enim dat deo · & se dyabolo · At contra admonendi sũt qui aliena rape cõtendũt · vt solici te audiãt · quid veniens ad iudiciũ domin? dicat · Esuriui & nõ dedistis michi ad mãducãdum &c̃ · quibus & pmittit dicens · Discedite a me · ma · in &c̃ · Hinc ergo colligendũ est quãta damnatione plectendi sũt qui aliena rapiũt · si tãta aiaduersio= ne feriunť q̃ sua indiscrete tenuerũt · ppendãt qo mereať iniusticia illata · si tãta pcussione digna est pietas nõ impensa · Admonẽdi sũt qui nec aliena appetũt · nec sua largiũtur · vt sciant qõ ea de qua supti sũt cũctis hominib? terra omnis est · & id circo alimenta quoq; hominib? omnit̃ pfert · In cassum ergo se innocentes putãt · qui cõmune dei munus sibi puatim vendicãt · qui cũ accepta non tribuũt · in pximoz nece grassãtur · quia tot pene quotidie pimũt · quot morientiũ pauperũ apud se subsidia abscondũt · Nam cũ quelibz necessaria in digentibus ministram? sua illis reddimus · nõ no stra largimur · & iusticie poti? debitũ q̃ misericor die opera implemus · Hinc enim psalmista dicit · Dispersit dedit pauperib? ꝛc̃ · Quidã vero nõnũ q̃ dicere solent · Concessis vtimur · aliena nõ que rimus · & si dignã misericordie retributionem non agimus · nulla tamen peruersa perpetram? · At il lum diuitẽ qui induebať purpura & bisso · e · c · s · post hãc vitam vltrix flam a suscepit · nõ quia ali ena rapuit vl̃ aliquid illicitum gessit · sed quia in fructuose pprijs vs? fuit · & inmoderato vsu totũ se licitis tradidit · Admoñ di sũt ergo tenaces · vt nouerint q̃ hanc pmam deo iniuriã faciũt · quia dã ti sibi omnia nullam misericordie hostiã reddunt ·

CXLIII CQz aliter admonendi sũt discordes q̃ pacati & psperitate fruentes q̃ miseri ·

ALiter admonendi sunt discordes · aliter pa cati · Qui abstinentiam a pcordia seperat audiat quod dicit̃ · Laudate eum in tipa no & choro ꝛc̃ · In timpano sicca et percussa pell̃ resonat · in choro autẽ voces societate concordãt · Quisquis itaq; corpus affligit · sed concordiã de serit · deum quidem laudat in timpano sed ñ lau dat in choro · Admonendi sũt pacati · nedũ nimis humanam pacem desiderãt · pnos hominũ mores

nequaq̃ redarguāt·& cōsentiendo puersis·ab au
toris sui se pace disiūgant·Nam iosaphat q̃ tot ō
anteacta vita p̄conijs attollit̄·de achab regis ami
cicijs pene piturus increpat̄·& ei a domino p p=
phetā dicit̄·Impio p̄bes auxiliū &c̄·Admonendi
sūt ergo ne si ad cozzeptōnis verba p̄siliant·tem=
palem pacem sibi pturbare formident·& ruisq̃ ad
monendi sūt vt eandem pacem integra dilectōne
interius teneant·quā p infectōnē vocis sibi extri=
secus turbant·sicut dauid qui dicit·Cum his qui
oderūt pacem erā pa·c̄·Admonendi sunt qui in
hoc quod tempaliter appetūt p̄sperand̄·ne cū cū
cta ad votū suppetūt·dantem querere negligant
sed in his que dand̄ aīm figāt·ne pegrinationez p
patria diligant·ne subsidia itineris in obstacula p
uentōnis puertāt Quisquis enim p̄speritatē qua
vritur·apud iudiciū cordis melioris vite amoze
non rep̄mit fauorem vite trāseūtis impetue moz
tis occasionem vertit·Solerter aūt cōsiderent·qō
p̄sentis vite p̄speritas aliquādo idcirco datur·vt
ad meliozem vitam p̄uocet·aliquādo vero vt in
eternū pleni us dānet. De p̄mo dicitur· Dedit eis
regiones gentiū·& labozes populoz possidere·
&c̄· De scdo in inferno diuiti cruciato dicit̄·Re=
cepisti bona in vita tua·c̄·Idcirco enim hic bona
recepit & malus·ut illic plenius mala recipet·qui
hic nec p bona fuerat cōuersus·At cōtra admonē
di sūt qui ea quidem que mūdi sūt cōcupiscunt·
sed tamen aduersitatis labore fatigātur·vt solici=
te ppendant·creator disp̄positorq̃ cūctoz quanta
sup eos gratia vigilat·quos in sua desideria nō re
laxat. Egro quippe quem medicus desp̄at·conce=
dit vt cūcta que cōcupiscit accipiat·Nam q̃ saua
ri posse credit̄·a multis q̃ appetit p̄hibet̄ Et pue
ris nūmos subtrahim?·quib? tota simul patrimo
nia heredibus seruamus·Cōsiderent quoq̃ q̃ ple
rūq̃ etiam iustos cū tempalis potentia sustollit·
velut in laqueū culpa cōp̄hendit· CXLIIII·

QZ aliter cōtinentes q̃ coniugati·

ADmonendi sūt viugati·vt cū vicissim q̃
sunt alterius cogitāt·sic eoz quisq̃ place
re studeat viugi· vt non displiceat cōdi=
tori·Sic ea que mūdi sunt agant·vt tamē appete
re que dei sūt ñ omittāt Sicq̃ qui habent vxores
tāq̃ non habētes habeāt·Vxorem quippe q̃si non
habens habet·qui curā carnis ex necessitate toleat
sed eterna gaudia ex desiderio sp̄ūs expectat·Ad
monendi sūt·vt suscipiēde p̄lis causa memmerint
se viuctos·& cum īmoderate admixtioni seruien=
tes·p̄pagatōnis articulū in vsum trāsferūt volu
ptatis·ppendāt q̃ licet extra non exeant· in ipso
tamen viugio coniugij iura trāscendūt·Vnde ne=
cesse est vt crebris exoratiob? doleant q̃ pulcraz
copule speciem admixtis voluptatibus fedāt·At
otra admonendi sūt qui ligati cōiugijs non sunt·
vt p̄ceptis celestibus eo rectiꝰ seruiāt·quo eos ad
curas mūdi iugū carnalis copule nō īclīat·vt tā
to eos patiozes quāto & expeditōzes dies vltimꝰ
inueniat·ne quo meliora agere vacātes possūt·sed
tamen negligūt·eo deteriora supplicia mereantur
Audiant quod paulꝰ dicit illis quos ad celibatus
gratiā īstruit·Non vt laqueū vobis īijciam c̄·
Plerūq̃ actione secularū·p̄fundit̄ vita otimentiū
cum & illi vltra habitū assumūt opera·& isti iux
ta ordinem p̄p̄ium non excitāt corda Hinc per p
phetam dicit̄·Erubesce syon ait mare· Quasi em̄
p vocem maris ad verecūdiam syon adducit̄·qñ
per opationē vite secularīū·atq̃ in hoc mūdo fu
ctuātium·eius qui munitus & quasi stabilis cerni
tur·vita rep̄batur·Sic ergo in humano genē·&
quidam in meliori ordine deteriozes sūt·& quidā
in deteriori meliozes·quia & isti fortē extremi ha
bitus bene viuendo trāscendūt·& illi superioris
loci meritum moribus non exequēdo diminuunt·

CXLV QZ aliter admonendi sūt qui peccata
deplangūt & qui non·

ADmonendi sūt qui peccata deplozāt opū
vt singula queq̃ admissa peccata p̄sidēt·
& dum per vnūquodq̃ erzoris sui īqui
nationem deflent·simul se ac totos lacrimis mun
dent·Vnde bene per hieremiam dicit̄·Diuisiōes
aquaꝝ deduxit oculꝰ meus Admonendi sūt·vt ō
misecordia quā postulāt p̄sumāt·rursūq̃ sic ō spe
fiduciam habeant·ne incauta securitate torpescāt
plerūq̃ enim hostis callidꝰ mentem quā peccato
supplātauit·cum de ruina sua afflictaz respicit·se
curitatis pestifere blandicijs seducit Qō figurate
circa factū dīne memoratē·Dina quippe vt mulie
res videat extranee regionis egredit̄·quādo vna
queq̃ mens studia sua negligens·& actiones alie
nas curans·extra habitū atq̃ extra ordinem p̄pri
um vagat̄·Quā sichem p̄ceps terre opp̄imit·q̃
inuentam ī curis exteriozib? dyabolus corrūpit·
Deinde quia mens cum a culpa resipiscit afficit̄·
atq̃ admissum flere conatur·corruptoz aūt spem
ac securitates vacuas ante oculos reuocat·q̃tinus
vtilitatem tristicie subtrahat·recte illic adiungit̄
Tristemq̃ blandicijs deliniuit· Modo em̄ aliorū
facta grauiora·modo nichil esse quod perpetratū
est·modo misericordē deum loquit̄· modo adhuc
tempus subsequēs ad penitētiam pollicet̄· vt duz
per hec decepta mens ducit̄ ab intentōne penitē=
tie suspendat̄·In p̄mo quidem pente didicim?·q̃
tribus modis omis culpe nequitiam ppetramus·
suggestione scilicet delectatōne cōsensu·Primuz
per hostem·secūdum p carnē·terciū vero p sp̄ūm
ppetrat̄· Vnde & illic serpens p̄ua suggessit·eua
quasi caro delectatōni se subdidit·adam vero tan
q̃ sp̄ūs suggestione ac delectatōne superatus ab
scessit. Admonendi sunt qui peccata admissa ōplā
gunt·nec tamen deserunt·vt sciant· quia flendo
se maniter mūdant·q̃ viuendo nequiter īquināt·
Nam & sus in volutabzo luti dum lauat̄ sordidi
or redditur·Et q̃ admissa plangit nec tamen ōfert
pena grauioris culpe se subiicit qui & ip̄am quaz
impetrare flendo potuit veniam cōtemnit·et q̃si
in lutosa aqua semetip̄m voluit quia dum fletib?
suis vite mūdiciam subtrahit·ante dei oculos sor
didas etiam ip̄as lacrimas facit·Hinc scriptū est·
Ne iteres verbum in oratōne tua· Verbum nan
q̃ in oratōne iterare·est post fletū omittere quod
rursum necesse sit flere. At contra admonēdi sūt·
q̃ admissa deserunt·nec tamen plangunt· ne iaz re
laxatas estimēt culpas·quas et si agēdo non mul
tiplicant·nullis tamen fletibus mūdant·Neq̃ em̄
debitor absolutus est q̃ alia non multiplicat· nisi
et illa quibus se ligauerat soluat· ita et cum deo
delinquimus·nequaq̃ satisfacimus si ab iniquitate
cessamus·nisi et voluptates quas dilexim?· econ
trario appositis lamentis īsequamur·Nec tamen
deus nostris cruciatibus pascit̄·sed delictoz moz
bos medicamentis contrarijs medet̄·vt qui volu
ptatibus ōlectati discessimus· fletibus amaricati
redeamus·et qui per illicita deflendo cecidimus·

etiam a licitis nosmetipos restrīngendo surgam?

CXLVI. Qualiter illi q̄ mala sua laudāt & qui econtrario

ADmonendi sūt qui illicita q̄ faciūt etiā laudāt·vt ꝓhiberēt q̄ plerūq; plus oze q̄ ope delinquant·Ope nanq; p semetipos solos p̄ua ꝑpetrant·oze autem p tot personas īmi quitatem exhibent·quot audientium mentes iiq̄ laudantes docent·Admonendi sūt ergo: vt si era dicare mala dissimulāt·saltem semīare ptimescāt De talibus enim scriptū est·Peccatū suū sicut so doma p̄dicauerūt·Et alibi·Clamoz sodomoz & c̄ Peccatū īm voce est culpa īm actōne·Peccatū ve ro cum clamoze·est culpa cum libertate·At cōtra admonendi sūt qui accusant p̄ua nec tamen deui tāt·vt pīnde ꝑpendant·quid in districto dei iudi cio p̄ sua excusatōne dicturi sunt·q̄ de reatu crī mīnū suoz etiam semetipis iudicibus non excusā tur·Hi itaq; quid aliud q̄ p̄cones sui sūt· qui vo ces contra culpas ꝓferūt·& semetipos operibus reos trahūt:Nam cum acceptā ad adiutoziū scie etiam negligūt·hāc contra se in testimoniū vertūt Quoz nimiz nequicia cum malū agit quod diiu dicat·venturum iam iudiciū hic deguſtat·vt tan to illic grauioza tozmēta ꝓcipiat·quāto hic malū non deserit etiam quod ipa cōdemnat·

CXLVII Qualiter illi qui ī mīmīs frequē ter excedunt & qui bona īcepta nō pficiunt·

ADmonendi sūt qui quāuis in mīmīs ta men frequenter excedūt·vt nequaq̄ cō siderent qualia sed quāta cōmittūt·facta sua si despiciūt timere cum pensāt·debent formi dare cum numerāt·Solicite quoq; cōsiderēt·quia nōnūq̄ in p̄ua deterius q̄ in maiozi culpa peccaē Maioz enim quo citius quia sit culpa cognoscie· eo etiam celerius emendaē·mīnoz vero dum quasi nulla crediē·eo peius quo & securius in vsu reti netur·Vnde fit plerūq; vt mens assueta malis le uibus nec grauioza phozrescat·atq; ad quādam auctozitatem nequitie ꝓ culpas nutrita ꝓueniat· vt tanto in maioribus cōtemnat ptimescere·quā to in mīmīs didicit non timēdo peccare·Leuari nāq; nō appetit·qui & hocip̄m quia cecidit nescit & qui dolorem vulneris nō sentit·salutis īmedia nō requirit·Admonendi sūt qui īchoata bona mi nime cōsūmant·vt ꝓsiderēt quia dum ꝑposita non pficiūt·etiam q̄ fuerāt cepta cōuellūt·Si enim q̄ gerendū est solicita intentōe nō crescit·etiā quod fuerat bene gestū decrescit·In hoc quippe mūdo hūana aīma·quasi in mari nauis est cōtra ictū flu mis odescēdētis·vno in loco nequaq̄ stare p̄mit titur·quia ad īma relabie nisi ad sūma conē·Si ergo īchoata bona fortis man? opantis ad pfe ctionem nō subleuat·ipa opandi remissio contra id quod opatū est pugnat·Hinc p salomonē dici tur·Qui mollis ze· CXLVIII Qualiter illi q̄ mala occulte agūt et bona publice & q̄ ecōtrario

ADmonēdi sūt qui mala occulte agunt et bona publice·vt in fine rez mētis oculos figāt·pensētq; humana iudicia quāta ve locitate euolāt·duīma aūt iudicia quāta īmobilita te ꝓurāt·Dum ergo occulta mala sua diuinis iu diciis·recta aūt sua humanis oculis āteponūt·& sine teste est bonū quod publice faciūt·& nō sine eterno teste est quod latenter delinquūt·Cunq; ꝑ recto ope laus trāsitoria querie·eterna retribu tōne res digna vili p̄cio venūdatur·At cōtra ad= monēdi sūt qui bona occulte faciūt·& tamen qui busdā factis publice de se mala opinari p̄mittunt ne cum semetipos actōnis recte virtute viuificāt in se alios ꝑ exemplū p̄ue estimatōnis occidāt·ne minus q̄ se ꝓximos diligāt·& cum ipi salubre vi ni potū sorbeant·intentis in sui cōsideratōne men tibus pestiferū veneni poculū fūdant·dicēte apo stolo·Peribit infirm? in tua scientia frater ze·Sic aūt inquit peccātes ze Plerūq; autem fit vt bonū opus & in occulto fit cū fit publice·& rursum in publico cum agie occulte·Qui em̄ in publico bo= no ope non suā sed supni patris gloziā q̄rit·quod fecit abscōdit·quia illum solū testem habuit· cui placere curauit·& qui in secreto suo bono opere deꝑhendi ac laudari ocupiscit·& si nullus fortasse vidit·hoc tamē coram homīnib? fecit·qu ia tot te= stes in bono ope secū duxit·quot humanas laudes requisiuit· CXLIX Qualiter vox p̄dicatoris temperari debet inter vicia cōtraria·

TAnta vox exhortatōnis arte tempanda ē vt cum diuersa sint auditoz vicia· & sin= gulis inueniaē ꝓgrua·& tamen sibimetipi non sit diuersa·aut inter passiones media vno qui dez ductu teāseat·sed more bicipitis gladij tumo res cogitationuz carnaliū ex diuerso latere īcidat quatinus sic supbis predicē humilitas·vt tamen timidis non augeaē metus·sic timidis infūdatur autozitas·vt tamen supbis nō crescat effrenatio· Sic ꝓmentibus laudeē virginitas corpis·vt tam̄ in piugib? despecta n̄ fiat fecūditas carnis ze·Sic ergo predicāda sunt bona·ne ex latere iubeantur mala·Sic laudanda sūt bona sūma·ne despicianē vltima·Sic nutriātur ultima·ne dum credūē suffi cere nequaq̄ tendaē ad sūma·Ecce dum ōmōstra re qualis esse debeat pastoz inuigilo·pulcrū de pīnxi hominē pictoz fedus·alioq; ad pfectionis dirigo lie? ·qui adhuc in delictoz fluctib? vsoz·

CL De pflictu viciōz & virtutum & p̄mo ō supbia cum filiab? suis & hoz ꝓtrarijs·

SVpbia dicit· Certe multis imo pene om nibus melioz es verbo·sciētia·diuitijs·ho noribus·Cūctos ergo despice·cunctis te supioꝛem attende·Humilitas respondet Memen to quia puluis & cinis es·q̄ putredo & vmis es Qui etiam si aliquid es·nisi tanto te humilies quā to magnus es·perdis omnimo quod es Q̄ si ille p̄ mus āgel? de tanta sublimitate per superbiam ce cidit·quomodo tu ad tātam celsitudīnē superbiē de imis ascendes· Ceterum·filius dei humiliauit semetipsum &c· Si tāta humilitate se deꝑmit di uina maiestas·quō supbire in aliquo audz hūana infirmitas·Inanis gloria dicit Ostende bonum cū ctis quod agis·vt a cunctis bonus dicaris·vt a cūctis venerabilis prediceris·& nemo te despiciat sed debitum tibi honorē quisq; persoluat· Timoz domini respondet Imo si boni aliquid agis non ꝑ transitoriis honoꝛib? age sed ꝑ eternis·Occulta quod agis·īquātum vales·quod si ex toto nō va les·sit in animo occultandi volūtas·& non erit ō ostentatōne vlla temeritas·nec criminis erit mani festare quod semper vis celatū habere·Simulatō dicit·Quia nichil boni in abscōdito facis·ne a cū ctis cognitis detesteris·finge te foris esse qō it? non appetis·Vera religio respondet· Imo magis satage esse quod non es·& iuxta domini sententi am p̄us mūda quod intus est·vt fiat & id quod ō foris est mundum Contēpt?·i·inobedientia dicit

Quis tu ut peioribus obtempes · magis te ꝑ illos
vecuerat impare · qui tibi non possūt ingenio vel
industria coequari Obtempa igiē magis domini ī
pio · & nō sit tibi cura de aliquo · Subiectō respō
det · Si domini obtempandū est impio · hūano ſb-
di necesse est megisterio · ipō dicente · Qui vos au
dit me au · &c̄ · Non est em̄ potestas nisi a deo zc̄ ·

¶ LI ¶ De inuidia & ira cum filiabus suis & v tutibus contrarijs

INuidia dic̄ In quo illo vel illo minor es
cur ergo eis vel equalis · vel supior nō es
Fraterna cōgratulatō respondet · Si cete
ros virtutib? añcellis · tutius in loco infimo ꝙ in
sūmo temetipm ꝑseruabis · semper em̄ de alto pei
or ruina fit · Si aūt alij tibi supiores sūt quid hoc
te ledit · Odiū dicit · Absit vt illū ames · quē ī om
nibus tibi cōtrarium vides · qui tibi insultat · pec-
cata tua im ꝓperat · & te dictis opibus atq; hono
rib? pire festimat · Nisi enim tibi inuideret · nequa
ꝙ se tibi ita pferret · Dilectō respondet Nūquid
quia hec que narras odio habēda sūt in homīe · ꝓp
terea nō est amāda dei imago in homine imago sci
liz xpi qui & in cruce positos inimicos suos dile-
xit · & ante crucis tormentū admonuit dicēs · Di-
ligite inimicos vestros zc̄ · Detractō dicit · Quis
potest sustinere vel silentio tegere quāta ille vl'il
le p̄ua cōmittit · nisi forte qui ꝺsentit · Libertas iu
ste correctōnis respondet · Nec tacenda sūt mala
pximi · nec cōsentienda · sed caritate fraterna in fa
cie pximus redarguēdus · non occulte detrahēd?
Ira dicit · Que erga te agunē · equanimiter ferri n
possūt · imo hec patienter tolerare peccatū est · q;
si non eis cum magna exaspatione resistiē · cōtra
te demceps sine mēsura cumulāē · Petientia respō
det · Si passio redemptoris ad mentem reducitur
nichil tam durū quod non equo aīmo toleretur ·
xp̄us enim passus est nobis relinquēs exemplū zc̄ ·
Sed quāta sūt in ꝓpatōne passionū illius ea q̄ pati
mur · Ille enim opꝓbria irrisiones · alapas · sputa ·
flagella · spinas · crucemq; sustinuit · & nos miseri
ad nostram ofusionē vno ſmone fatigamur · vno
verbo deijcimur · At plura sūt inquis q̄ omittit ·
& me sepius offendit · Ad hec non ego sed domi-
nus respondet · Non dico tibi vsq; septies · sed vs
q; s · s Quā multi aūt sūt q̄ suas iiurias tarde rela
xent · dei vero citius indulgent · fitq; nōnunq̄ ve
occasione domini injurias vindicādi · suas vindicēt
irati · Tumor dicit · Testem habes deū in celis · nō
tibi sit cure · quid de te homines suspicēē ī terris
Satisfactio respondet · Non est dāda detrahendi
occasio · nō susurrādi suspitio · sed aut si sūt q̄ cor
rigātur manifestāda · aut certe si desūt humili p-
testatione neganda · quia & apl'us monet · nullam
occasionem dare aduersario maledicti gratia ·

¶ LII ¶ De tristicia cum filiabus suis & virtu tibus contrarijs ·

TRisticia dicit · Quid habes vnde gaude-
as · cum tāta mala de pximis portas · Spi
ritale gaudiū dicit · Memēto · quia nostre
religionis apli ibāt gaudentes a ꝓspectu concilij ·
quoniam digni zc̄ · Nullus ergo locus merori sit ·
vbi tāta letitia succedit · Torpor ignauie dic̄ · Si
lectioni ꝓmuato studio semp ifistis caligimē ocu
lor? incurris · si indesinenter lacrimas fūdis · ipsos
etiam oculos amittis · si ꝓtelatis vigilijs psallis · in
saniam capitis acquiris · si quotidiano labore te
cōficis · ad opus spūale ꝓsurgere non poteris · Ex
ercitiū respondet Quid tibi ad hec pferenda tam
lōga spacia ꝓponis · Nūquid scis si crastina victu
rus sis · Discute torporis inertiā · sempq; memen
to quia regnū celor? non tepidi & molles sed vio
lenti diripiūt · Dissoluta vagatio dicit Si deū esse
vbiq; credis · cur vnū singulariter locū vbi tanta
mala ꝓpetranē custodis · & non poti? ad alia tran
sis · Firma stabilitas respondet · Si ita est vt asseis
quia deū vbiq; esse fateris · ergo nec iste loc? ōse
rend? est quem fugere appetis · quia in ipō de? ē ·
At mquis meliorem requiro · meliorē iuenio · Cui
respondeo Nūquid meliorem · aut etiā talem inue
nis · qualē dyabolū & hominē pdidisse cognoscis
Memor esto itaq; quia ꝑm? āgel? de celo ruit · &
ꝑm? homo de padiso expuls? · ad crūnam hui? se
culi puenit · loth exercitio maloruz ꝓbat? · iter so
domitas sācti? fuit · in monte vero securitate tor
pens peccauit · Despatio dicit · Que & quanta &
ꝙ inumerosa crimina & delicta ꝓmisisti · & pene ī
melius nec dum vitam mutasti · Mala cōsuetudie
obligatus teneris · exurgere conaris · sed peccato
rū oneri? pregrauat? relaberis · Quid ergo agē
dum est · quādo & de preteritis immet certa dam
natio · & de ꝓsentibus nulla succurrit emendatio ·
Spei fiducia respondet · Si de crimin?b? agit̄ · ec
ce dauid adulterij simul & homicidij re? · de infer
ni faucibus dei misericordia liberat? describitur ·
Ecce manasses omniū peccatorū nefandissim? · &
sordidissim? · atq; sceleratissim? · p misericordiam
dei de morte ad vitam redijt · Sic maria magdale
ne post inumerarū fornicationum imꝙnationē · sic
petrus post negationem · latro post seditionez &
fraterni sanguinis effusionē · paul? quoq; post ec
clesie dei ꝓsecutionem · Vbi ergo tot tāta; q; prece
dunt exempla · dēt locū desperationis mala colloqa
cum etiā scriptū sit · Quacūq; die ingemuerit pec
cator zc̄ · De cōuersione vero in melius non muta
ta · quid aliud respondeā nisi vt quod heri quisq;
non egit · agat hodie · dum adhuc licet viuere · Sē
perq; viribus desup acceptis · p̄ue ꝓsuetudini resi
stens · dicat mane & vespere · Dixi nūc cepi &c̄ ·

¶ LIII ¶ De cupiditate et gula et luxuria cum filiab? suis et virtutib? contrarijs ·

QVpiditas dicit · Valde sine culpa es · ꝙ
quedā habenda concupiscis · quia nō mul
tiplicari appetis · sz egere ptimescis · et qō
male alius retinet · ipe meli? expendis · Mūdi cōtē
pt? zespondet · Quāto quisq; pl? habere cepit · tā
to amplius habere ocupiscit · fitq; ut modū in cōcu
piscendo non habeat · dū inumeris huius seculi cu
ris deseruire festimat · Hic autem auaricie morbus
nūq̄ melius cōpescitur · ꝙ cū dies mortis iugiter
meditatur · Ventris īgluuies dicit · Ad esum de?
omnia mūda creauit · et qui saturari cibo respuit
quid aliud ꝙ muneri concesso otradicit · Parsimo
nia respondet · Omnia quidem ad esum deus mun
da creauit · sed ne comedendi mēsurā homo exceō
ret · abstimentiam impauit · Nā inter cetera sua ma
la · saturitate panis maxime sodoma perijt · Qua
ꝓpter sicut eger ad medicinam · sic ad sumēdas da
pes quisq; debet accedere · nequaq̄ scilicet in illis
voluptatem appetens · sed necessitati succurrēs · ip
sa veritate dicente · Attendite ne grauent̄ corda
vestra crā · zc̄ · Et apostolo Esca venteri zc̄ · Huius
autem ille plene viciū superat · qui in sumēdis da
pibus non solū parsimoniā tenet · vt · s · refectōnē
semper esuries imperet · verum etiaz accuratōres

& lautiores epulas excepta cozpozis ímfirmitate· & hoſpitum ſuſceptione ꝺtemnit· Inepta leticia dicit· Vt quid animi gaudiũ let? abſcõdis· Egre dere ím publicum letus et dic aliquid vnde vel tu vel ꝓximi tui rideant· Moderatus meroz reſpõꝺz Compme manem leticiam· quia nerdũ euaſiſti· pe nalem crũnam· necdũ de exilio rediſti ad patriam Nonne apud omnes ímfamis iudicaẽ· qui carcera· libus tenebzis recluſus gaudere conaẽ· An fozte memozia exceſſit quod domín? dicit· Ve vobis q̃ nunc ridetis ꝛc̃· Et alibi mundus autem gaude bit ꝛc̃· Multíloquium dicit Nequaq̃ ille reus tene tur· qui plura quidem ſed bona loquitur ſed ille qui ſaltem rara ſed mala dicere ꝓbatur· Diſcreta taciturnitas reſpondet· Verum eſt quod dicis· ſz dum multa bona ꝓferri videnẽ· ſepe cõtingit ut a bonis locutõ ímchoans ad aliquid ꝑuũ diriuetur· dicente ſcriptura In multíloquio peccatũ non de erit· Tenendus eſt ergo modus ím loquẽdo· & ab ípis nõnunq̃ vtilibus verbis pcẽdũ· ſicut dauid feciſſe ſe dicit· Humiliatus ſum ímqnit· & ſi· a· b· Foznicatio dicit· Si deus miſceri hominẽ ím volu· ptate coitus nollet· ím ípo hũani gener is exozdio maſculũ & feminã non feciſſet· Carnis mũdicía re ſpondet· Nubendi licentía quibuſdã· í· his qui cõ· timentiam non ſũt ꝓfeſſi tribuiẽ· foznicatio ꝟo nl' li cõcꝺitur impune· Appetitus ſeculi dicit Quid pulcri? · quid ve delectabili? eſſe poteſt· q̃ quod ím p̃ienti vita quotídie cernim? · O q̃ mirabilis ce li camera ím ſole & luna & ſideribꝰ· q̃ oblectabil' terra ím nemoꝝ flozibus· ím fructuũ ſuauitatibus ĩ pratoꝝ riuoꝝq amenitatibꝰ ꝛc̃ Amoz patrie re· ſpondet Si te ita delectãt que ſub celo ſũt · cur ñ magis ea que ſup̃ ſunt· Si carcer ita pulcer eſt pa tria ciuitas & domus qualis eſt· Si talia ſũt q̃ co lunt pegrini· qualia ſũt ea que poſſiꝺẽt filij· Qua ꝓpter recedat amoz p̃ſentis ſeculi· & ſuccedat a· moz futuri· ¶ LIIII ¶ De miraculis ſãctoꝝ pe· tri & pauli· ¶ Idem ím regiſtro libzo· nj· ad pſtã timam auguſtam·

SErenitas veſtre pietatiſ religiõis ſtudio & ſãctitatis amoze cõſpicua ꝓpter eam q̃ ím honorem ſãcti pauli apli ím palatio edi ficatur eccleſiaz· caput eiuſꝺẽ ſãcti pauli apli aut aliuꝺ quiꝺ ꝺe cozpe ipſius ſuis ad ſe iuſſonibus a me p̃cipit debere trãſmitti· Illa p̃cipitis· que face re nec poſſum nec audeo. Nam cozpa ſãctozuz pe tri & pauli apoſtolozꝝ tãtis ím eccleſijs ſuis cozuſ cant miraculis atqz terrozibꝰ· vt neqz ad ozandũ ſine magno illic timoze poſſit accedi Deniqz dum beate recozdatõnis deceſſoz meus· argentũ quod ſupza ſacratiſſimũ cozpus ſãcti petri apoſtoli eãt longe tamẽ ab eodem cozpe fere quindecim pedi· bus· mutare voluit· ſignũ ei non pui terzozis ap· paruit Sed et ego aliquid ſimilitẽ ad ſacratiſſimũ cozpus ſãcti pauli apoſtoli meliozare volui· & qz neceſſe erat vt iuxta ſepulcrum eius effodi alti? ꝺ buiſſẽt· p̃poſitus loci ipſius oſſa aliqua nõ quiꝺẽ eiꝺem ſepulcro cõiũcta repperit· Que quoniã le· uare p̃ſumpſit· atqz ím alio loco trãſponere· appa rentibuſ quibuſdã triſtibꝰ ſignis· ſubita mozte ꝺ fũctus eſt· Preter hec aũt ſãcte memorie p̃deceſ ſoz meus ideꝫ ad cozpus ſãcti laurentij martiriſ quedã meliozare deſideraſ· dum neſciẽ vbi cozpꝰ eſſet venerabile collocatum· effoditur exquirẽdo & ſubito ſepulcrũ ipſius ignozãter aptum ẽ· Et hi qui p̃ſentes erant atqz labozabãt mõachi et mã· ſionarij· qui cozpus eiuſꝺẽ martiris viderũt · om nes ímtra decem dies defũcti ſũt· ita vt nullꝰ vi· te ſupeſſe potuiſſet· qui ſãctum & iuſtũ cozpꝰ il lius viderat · Cognoſcat aũt trãquilliſſima domi na· quia romanis cõſuetudo non eſt· quãdo ſãcto rum reliquias dãt· vt quicq̃ tangere preſumant de cozpe· ſed tãtũmodo ím pixide prãdiũ mittitur atqz ad ſacratiſſima cozpa ſanctoꝝ ponitẽ Vnꝺ cõ tigit q̃ beate recozdationis leonis pape tempoze ſicut a maioribus tradiẽ· dũ quidã greci de talibꝰ reliquijs dubitarent· p̃dictus pontifex ímcidit· & ex ípa ímciſione ſanguis effluxit· In romanis nãqz vel totius occidentis ptibus omnímo ímtolerabile eſt atqz ſacrilegũ· ſi ſãctoꝝ cozpa tangere quiſq̃ fortaſſe voluerit· Qz ſi preſũpſerit· certum eſt· qz hec temeritas ímpunita nullo modo remanebit· Pzo qua re de grecoꝝ ꝓſuetuꝺíne qui oſſa leuare ſanctoꝝ ſe aſſerũt· vehementer miramur· & vix credimus· ¶ LV ¶ Adhuc de cozpalibus eozuz & cathena ſãcti pauli·

DE cozpibus vero beatoꝝ apoſtoloꝝ quiꝺ ego ducturus ſũ dum cõſtet quia eo tem· poze quo paſſi ſunt ex oziente fideles ve· nerũt· qui eoꝝ cozpoza ſicut ciuiũ ſuoꝝ repeterẽt Que ducta vſqz ad ſcõm vrbis miliariũ· ím loco q̃ ꝺicitur catacumbis collata ſũt· Sed ꝺũ ea exím̃ le uare omnis eozũ multitudo cõueniens niteretur· ita eos vis tonitrui atqz fulguris nimio metu ter ruit ac diſpſit· vt talia denuo nullatenus tempta· re p̃ſumerẽt Tunc aũt exeũteſ romani· eoꝝ cozpa qui hoc ex pietate domíni meruerũt leuauerũt· & ím locis quibꝰ nũc ſũt cõꝺita poſuerũt· Sudarium vero quod ſimilitez trãſmitti iuſſiſtis· cum cozpo· re eius eſt· quod ita tangí non poteſt· ſicut nec ad illius cozpus accedí· Sed quia ſereniſſime domíe tam religioſũ deſideriũ ñ ꝺebet eſſe vacuũ· de ca· thenís quas ipe ſãctus paulus apꝰ ím collo & ím manibus geſtauit· & quibꝰ multa miracula ím populo demõſtrantur· ptem vobis aliquã trãſmit tere feſtímabo· ſi tamen hanc tollere limãdo preua luezo· Quia dum frequenter ex cathenis eiſdem multi venientes benedictõnẽ petunt· vt parũ qꝺ ex límatura pcipiant· aſſiſtit ſacerdos cũ lima & aliquibus petentibꝰ ita cõcite aliquiꝺ de cathenís ipſis excutitur· vt moza nulla ſit· quibuſdaz vero petentibus diu p cathenas ípas lima ducíẽ & ta men vt aliquiꝺ exínde exeat non obtinetur·

¶ LVI ¶ De claue aurea ſancti petri ¶ Idem ím libzo ſexto theocliſte & andree·

SAncti petri apoſtoli clauem a ſacratiſſi mo eius cozpe trãſmiſſam· de qua videli cet claue hoc eſt geſtũ quod nãro miracu lum· Dum eam quidã longobarꝺ? ciuitatem ĩgreſ ſus ím trãſpadanis ptibus ínueníſſet· quia ſancti petri clauis eſſet deſpiciens· ſed ꝓ eo q̃ eam aure am vidit· facere ſibi ex illa aliquiꝺ alíꝺ uolẽs· edu xit cultellum vt illam ímcideret Qui mox cultellũ cum quo eã p ptes minuere voluit· arrept? p ſpi ritum ſibi ím gutture defixit· eaꝺemqz hoza extin· ctus ceciꝺit· Et dum illic rex lõgobarꝺoꝝ aucha rith· atqz alij multi eius homines adeſſent· & ipe qni ſe pcuſſerat ſeozſum mozt?uus. clauis vero ſe ozſum iaceret ím terra· factus eſt omnibus vehẽ tiſſimus timoz· vt eandem clauem de terra leuare null? preſumeret Tũc quiꝺam longobarꝺ? catho licus· qui ſciebatur ozationi & elemoſinis ꝺedit? minulf nomine vocat? eſt· atqz ipſe hanc leuauit

de terra. Autharith vero p eodem miraculo aliaz clauem auream fecit. atqz cū ea piter ad sācte memorie deceſſorez meū trāſmiſit. indicās quale per eam miraculū cōtigiſſet. CLVII. De quibusdam miraculis sācti andree apoſtoli. Idem in libro octauo ad ruſticanam patriciam

O Elemoſina quā beati andree apli monaſterio feciſtis. quid neceſſe eſt me aliquid dicere. cum ſcriptum ſit. abſconde elemoſinā in ſinu paupis. & hec p te orabit. Si ego apō ſecretas aures domini habet ipa bona opatio vocem ſuam. ſiue nos clamemus ſiue taceam? hoc ipſum quod bene egiſtis clamat Indico tamen quia tanta miracula. tāta cura. tanta cuſtodia mōachorum. in eodem monaſterio eiuſdem apli eſt. ac ſi ſpecialiter abbas monaſterij ipe ſit. Nam vt pauca de multis loquar. que abbate ac pposito monaſterij narrātib? cognoui quadā die duo exīde fratres trāſmiſſi ſunt qui aliquid emere p mōaſterij humilitate debuiſſent vnus iunioz qui prudentōr videbatur. alter senioz q̄ cuſtos iuniozis eſſet. Perrexerūt vterqz. & de pcio quod acceperūt. ipe q̄ cuſtos iuniozis miſſus fuerat. neſciente altero de eodem pcio furtū fecit. Qui mox vt in monaſterium ſūt reuerſi. atqz āte oratorij limē venerūt arreptus a demonio is qui furtuz fecerat cecidit & vexari cepit. Dimiſſus aūt a demonio ocurrentibus mōachis requiſit? eſt. ne forſitan de eo quod acceperat furtū feciſſet. Negauit atqz itez vexat? eſt. Octo itaqz vicibus negauit. octo uicib? vexatus eſt. Poſt octauā vero negationē cōfeſſ? ē. quātos nūmos furto abſtulerat. Et agēs penitentiam pſtratus ſe peccaſſe teſtat? eſt. pceptaqz penitētia vteri? ad eū demoniū ñ acceſſit Alio quoqz tempe dum in die natalicō eiuſdē apli iam meridianis horis fratres quieſcerēt. ſubito quidam frater aptis oculis cecatus cepit tremē. voces imgentes emittere. quib? vocib? teſtabaē ferre ſe ñ poſſe quod petiebaē Cōcurrerūt fratres. viderūt cecū oculis aptis tremētem & clamātem. & a p̄ſentibus alienū. nichilqz quod foris agi poterat ſētiētem. eumqz in manibus leuauerūt atqz āte altare sācti andree apoſtoli pieccrūt. ipi quoqz p eo in oratōne pſtrati ſūt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus. q̄d paſſus fuerat cōfeſſus eſt. quia ſenex quidā ei apparuit. & canē nigrū ad eum dilaniādum dimiſit dicens. Quare de monaſterio iſto fugere voluiſti Cunqz euadere ō canis morſibus nullo mō potuiſſem. venerūt quidā monachi. & eūdem senez p me rogauerūt. Qui ſtatim iuſſit canem abſcedere & ipe ad me reuerſus ſū. Qui etiam ſepe cōfeſſ? eſt poſtea dicēs. quia eo die quo iſta ptuli. ſiliuz habueram de eodem monaſterio fugere.

CLVIII. Adhuc de eodem

ALius quoqz monachus diſcedē ex eodem monaſterio latēter voluit. Cūqz hoc mēte tractaſſet. voluit oratoriū ingredi. & ſtatim demonio traditus. vehemētiſſime vexat? eſt. Relinquebaē vero a demonio & ſi extra oratoriuz ſtetiſſet. nichil patiebaē aduerſi. ſi vero conat? fuiſſet ingredi. ſtatim maligno ſpū tradit? vexebatur. Cūqz hoc ſepi? fieret. culpā ſuam cōfeſſ? eſt quia de monaſterio egredi cogitabat. Tūc p illo fratres collecti ſeſe p triduū i pcib? aſtrinxerūt. atqz ita curatus eſt. vt ad eum poſtmodū nunq̄ malign? ſpūs accedēt. Dicebat aūt eūdē ſe beatū apoſtolū dum vexareē vidiſſe. ſeqz ab eo increpatum eē cur voluiſſet abſcedē. Alij quoqz duo fratres de eodē monaſterio fugerūt. atqz aliqua p? colloquēdo fratribus ſigna dederūt. quod p apiā deſcēdentes hieroſolimā tēderēt. Qui exeūtes diuerterūt de itinē. & vt a ſequētibus inueniri minime potuiſſēt. retruſas criptas iuxta flameā portā inueniētes in eis ſe occultauerūt. Cū vero veſpertinis horis requiſiti minime in cōgregatōne inuenti eſſent. aſcenſis caballis eos quidā fratres ſecuti ſūt p metroni portam exeūtes. vt eos in latinam portam vel apiā viam seqrenē Subito pſiliū eis ortum eſt. vt eos in ſalariā viam requirēt extra ciuitatem. Igiē pgētes deflexerūt in ſalariā. eos vō minime inueniētes p portam flameā decꝛeuerūt reuerti. Cunqz reuertēnē. mox vt equi eorū āte criptas illas venerūt in quibus ſe abſcondezāt. fixerunt gradum. Pulſati & cōpulſi. paſſū mouē noluerūt. Cōſiderauerūt monachi. rem talem ſine miſterio eē non poſſe. Attēderūt ad criptas viderūt earum aditū miſſa maceria dānatos Sz caballis ſuis nuſq̄ euētibus. deſcēdenteſqz depoſuerūt lapides qui in introitu criptaꝝ poſiti fuerāt. Ingreſſi ſūt. coſqz in eiſdem tenebroſis latibul' proſternatos terre inuenerūt Qui ad monaſteriū reducti. ex eodem miraculo ita meliozati ſūt. vt eis multū pfuerit. ad paz temporis de monaſterio defuiſſe.

CLIX. De ſācta ſimplicitate & patientia libertini fūdēſis prepoſiti. Idem in dyalogo li. p̄mo

Ir reuerēdiſſim? libertin? regis totile tē poze. fūdenſis monaſterij prepoſit? fuit. dumqz varida gothoz comes cū exercitu in eūdem locum veniſſet. dei ſeru? ex caballo quo ſedebat ab homin? eius eſt piect? Qui iumenti dānū libēter ferens. etiaz flagellū quod tenebat diripientib? obtulit dicens. Tollite. vt habeatis qualiter hoc iumentū minare poſſitis. Quibus dictis. ptin? ſe in oratōne dedit. Curſu aūt rapido predicti ducis exercitus puenit ad fluuiū nomīe vulturnō. vbi equos ſuos ceperūt ſinguli haſtis tūdere calcaribus cruentare. ſed tamen equi vberibus ceſi. calcarib? cruentati. fatigari poterāt. moneri non poterāt. ſicqz aquam flumīis tangē. quaſi mortale precipitiū ptimeſcebant. Cūqz diu ſedē do ſeſſores ſinguli fatigarenē. vn? eorum itulit. quia ex culpa quaz ſuo dei in via facerent. illa ſui itineris diſpendia tolerabant. Qui ſtatim reuerſi poſt ſe. libertinū repiūt in oratōne pſtratū. Cui cum dicerēt ſurge. tolle caballū tuū Ille reſpōdit Ite cū bono. ego op? caballo non habeo. Deſcendētes vero inuitū eum in caballo de quo depoſuerant leu aueſt. & ptin? abſceſſerūt. Quorū equi tanto curſu fluuiū traſierūt. ac ſi alue? aquam minime habēt. Sicqz factū eſt. vt dū ſuo dei vn? ſuus caballus redditur. omnes a ſingulis recipenē. Eodem tempore i campanie ptibus buccellin? cuz frencis venit. De mōaſterio vero prefati dei famuli rumoz exierat q̄ multas pecunias habēt. Ingreſſi oratorium franci ceperunt ſeuientes libertinuz querē. libertinum clamare. Vbi ille in oratione pſtratus iacebat. mira valde res. querētes ſeuientesqz franci in eum impingebant. & ipſum vidē non poterant. Sicqz ſua cecitate fruſtrati. a mōaſterio vacui ſunt regreſſi Quadam die is qui poſt honorati exitum monaſterij regimen tenebat. cōtra eūdem libertinum in grauī iracundia exarſit. ita vt eum manibus cedēt. Et quia virgam qua eū ferire poſſet mīme inuenit. oppenſo ſcabello ſuppedaneo

ei caput & faciem tutudit·totūq; illius vultū tumētem & liuidū reddidit·Qui vehemēt cesſ?·ad ſtratū ꝓprium tacit? receſſit Expletis himnis matutinalibus ad lectū abbatis venit oratōnem ſibi hūiliter petijt·Cūq; ille ꝑ vtilitate monaſterij ad ꝓſtitutōnem cauſe egreſſus fuiſſet·multi viri noti ac nobiles qui eum valde ſemꝑ honorabāt.admirati requirebāt·quid hoc eſſet quod tā tumentem & liuidā facīē habēt Quib? ille dicebat·Heſterno ſero peccatis meis facientib? in ſcabello ſuppedno impegi·atq; hec ꝓtuli·Sicq; vir ſāctus ſuans in pectore honorē veritatis & magiſtri·nec patris ꝓdebat viciū nec falſitatis crimen incurrebat·

CLX De ortolano eiuſdem monaſterij & fure deprehenſo·

In eodem monaſterio·quidaz magne vite monachus erat ortolan? Fur vero venire ꝓſueuerat ꝑ ſepē aſcendē·& occulte olera auferre·Cunqz ille multa plātaret que mīus mueniret·& alia pedibus oculcata·alia direpta cōſpiceret·totū ortū circūiens·mueniit iter vnō fur venire cōſueuerat· Qui in eūdem ortū deābulās repperit etiam ſerpentem·Cui p̄cipiens dixit·Sequere me·Atq; ad aditū furis ꝓueniens· impauit ſerpenti dicens·In nomine ihesu xp̄i p̄cipio tibi· vt aditū iſtum cuſtodias·ac furem huc ingredi ñ ꝓmittas·Protinus ſerpēs totū ſe in itinere in trāſuerſū tetendit·ad cellā monachus rediit· Cunqz meridiano tempe cūcti fratres quieſcerent· more ſolito fur aduenit·aſcendit ſepem· & dum in ortum pedem poneret·vidit ſubito quia tenſus ſerpens clauſſiſſet uiam· Extremefact? poſt ſemet·ipm cōcidit eiuſqz pes ꝑ calciamētum in ſude ſepis inheſit·Venit ortolan?·pendētem in ſepe furem repperit·Serpenti aūt dixit· Gratias ago d̄o impleſti quod iuſſi·Recede mō·Qui ilico abſceſſit·ad furem vero ꝓueniens ait·Quid eſt frat·tradidit te michi deus·Quare in labore monachorū furtū totiens facere p̄ſūpſiſti·Qui hec dicens·pedem eius a ſepe in qua inheſerat ſoluit·eumqz ſine leſione depoſuit·Cui dixit·Sequere me· Quē ſequentē duxit ad aditū orti·& olera q̄ furto appetebat auferre·ei cuz magna dulcedine p̄buit dicens Vad̄ & poſt hec furtū ñ facias·ſed cū neceſſe habes·huc ad me ingredere·& que tu cum peccato laboras tollere·ego tibi deuotus dabo

CLXI De uirtutib? ſācti abbatis equicij·

Vir ſātiſſim? equicius nomine in valle ptibus·p vite ſue merito apud omnes illic magne admiratōni habebat·Hūc cum in iuuentute ſua acri certamine carnis incentiua fatigarent·& hac in re a deo remediū cōtinuis precibus querēt·nocte quadā aſſiſtente āgelo eunuchizari ſe vidit·eiuſqz viſioni apparuit q̄ omnen motū ex genitalibus eius mēbris abſcideret·Atq; ex eo tempe ita alienus extitit a temptatōne·ac ſi ſexum non haberet in corpe· Qua virtute fretus ex d̄i auxilio vt viris āte ꝑerat·ita excepit poſtmodum etiam femmis p̄eſſe Quadā vero die· vna d̄i famula ex monaſterio virgnū ortuz eſt ingreſſa· Que lactucā cōſpiciens concupiuit·eamqz ſigno crucis benedicere oblita·auide momordit·Sed arrepta a dybolo protinus cecidit· Cunqz vexaretur eidem patri equicio ſub celeitate nunciatum eſt vt veniret citius·& ut orando ſuccurreret· Moxqz vt portā monaſterij idem pater eſt ingreſſus·cepit ex eius ore quaſi ſatiſſaciēs ipe qui hāc arripuerat dyabolus clamare dicens·Ego quid feci·Ego q̄d feci Sedebā michi ſup lactucā·Venit illa & momordit me Cui gui idigtōe vt abſcedēt p̄cepit vir dei·& locū in dei famula non haberet· Qui ꝓtinus abſceſſit·nec eā cōtingere ultra ꝓſuluit·Quidā vero felix nomine·mirſie ꝓuintie nobilis·cū eundem venerabilem vir sacrum ordinē non habere cōſpiceret·& p̄ ſingula loca diſcurrere·atq; ſtudioſe p̄dicare·eū quadā die familiaritatis auſu adijt dicens·Qui ſacrū ordinem nō habes·atq; a romano pōtifice ſub quo degis p̄dicatōnis licentiā non acceꝑiſti·p̄dicare quomō preſumis·Qua eius inquiſitōne cōpulſus vir sāct?· indicauit predicatōnis licentiā qualitē accepit dicēs Ea que michi loqueris·ego quoqz mecū ipſe ꝑtracto·Sed nocte quadā ſpecioſus michi ꝑ viſionez iuuenis aſtitit·atq; in lingua mea medicinale ferramentū·i·fleothomū poſuit dicens. Ecce poſui verba mea in ore tuo·egredere ad predicādū·Atq; ex illo die etiā cū voluero·de d̄o tacē nō poſſū Tātus quippe illū ad colligendas animas deo feruor accenderat·vt ſic monaſterijs preeſſet· quatin? ꝑ eccleſias ꝑ caſtra ꝑ vicos·ꝑ ſingulor quoqz fideliū domos ēcūquaqz diſcurzeret·& corda audientium ad amorem patrie celeſtis excitaret Erat vero valde vilis in veſtib?·atq; ita deſpect?. vt ſi quis illū fortaſſe neſciret·ſalutatus etiaz ſalutare deſpiceret·Et quotiens ad alia tendebat locaiumentū ſedere cōſueuerat· quod eſſe deſpicabilius iumentis omnibus in cella potuiſſet·repiri·in quo etiā capiſtro ꝑ freno et veruecū pellib? ꝑ ſella utebat

CLXII De virtutibus ſāctor cōſtācij & marcellini·

Vir ſāctus cōſtācius· eccleſie beati ſtephani māſionarius·dū in eadem eccleſia oleū deeſſet·& vnde lāpades accenderet omnimodo non haberet·omnes eccleſie lampades a qua impleuit·atqz m medio ex more papirū poſuit·quā allato igne ſuccendit Sicq; aqua arſit in lāpadibus ·ac ſi oleum fuiſſet·Perpende igit̄ cuius meriti vir iſte fuerit·qui neceſſitate cōpuls? elemēti naturā mutauit·Quia vero valde opinio ſāctitatis eius excreuerat·multi hūc ex diuerſis puinctijs āxie videre ſitiebāt·Quadā igit̄ die·ex longinquo loco ad videndum eū quidā ruſticus venit· Eadem d̄o hora caſu cōtigerat·vt vir ſāctus ſtās in ligneis gradibus reficiendis lāpadibus deſeruiret·Erat aūt puſill? valde·exili forma atqz deſpecta·Cunqz is ad videndum eum venerat· quisnā eſſet inquireret·hi qui illum nouerāt mōſtraueīt quis eſſet·Sed ſicut ſtulte mentis homines meritum ex qualitate corporis metiunt· eum puulum atqz deſpectum videns·non credidit q̄ ipſe eſſet Cui ipſum eſſe dum a pluribus fuiſſet aſtructum deſpexit & irriſit dicens·Ego grandem hominez credidi·iſte autem de homine nichil habet. Qō vt vir dei cōſtantius audiuit.lampades quas reficiebat ꝓtinus letus relinquens·cōcitus deſcēdit & in eius ruſtici amplexū ruit dicens·Tu ſol? es qui in me oculos aptos habuiſti·Ex qua re penſādum eſt·cuius apud ſe humilitatis fuit·qui deſpicientem ſe ruſticum amplius amauit· Qualis em quiſqz apud ſe lateat·cōtumelia illata ꝓbat·Eiſdem quoqz ācbonitane antiſtes eccleſie uenerabilis uirtute carcellus fuit·cuius greſſum dolore nimio podogra cōtraxerat·eumqz familiareſ ſui ubi neceſſe eſſet·in manibus ferebāt·Quadā d̄o die·

p culpā in curie eadem ciuitatis succensa est· Cū=
qz vehementer arderet·cōcurrerūt omnes vt ignē
extinguerent·Sed illis aquā certatim pjciētib?
cum obsistere nullus valeret·deduct? manib? ue
nit epūs. & tāta piculi nēcitate ppuls? familiaib?
suis se portātibus p̄cepit dicens· Cōtra ignē me
ponite· Cepit aūt miro modo in semetipm incen=
dium retorqueri·ac si reflectōne sui impetus ex=
clamaret se trāsire nō posse· Sicqz factū est vt fla
ma frigesceret·& cōtingere vlterius quicq̄ edifi
cij non auderet· Perpēdis petre cuius sāctitatis
fuerit·egrū hominem sedere·& flamas exorando
p̄mere· CLXIII· C De virtutibus sācti bonefa
cij episcopi·

Vit vir vite venerabilis·bonefaci? noīe
qui in ea ciuitate que ferentis dicīt episcopatū officio tenuit·moribus impleuit· Hic pactis missaq̄ solēnijs·cuz ad nobilis viri fortunati mensam inuitatus venisset p̄usq̄ deo himnum diceret sicut quidam ludendi arte solent victum querere·repente ante ianuā vir cum simia astitit·& cimbala pcussit· Quem sāctus vir sonitū ꝺoigt? dixit Heu heu mortu? ē miser iste mortu? ē miser iste· Ego ad mīsā refectōis veni·os ad huc ad laudē dei ñ apui· & ille cū simia veniēs cimbala pcussit· Subiūxit tamen & ait· Ite & p caritate ei cibū potūqz ꝺbuite· scitote tamē q̄ mortuus est· Qui infelix vir·dum panez & uinū ex eadē domo p̄cepisset·egredi ianuā voluit sed saxum ingens subito de tecto cecidit·eiqz i verticez venit. die vero altero scōm viri dei sentētiā fūdit? spmiuit vitā Qua in re aperte pensandū est·quatinus sit sāctis viris timor exhibend?·templa etenim ꝺi sūt· Et ad iracūdiam sāctus vir ttahiē·quis aliusq̄ ad irascendū nisi eiusdem templi inhabitator excitatur· Tāto ergo metuenda est ira iustoz quanto & cōstat·quia in eoz cordibus ille p̄sens est. qui ad inferēdam vltōnem quā voluerit inualid? nō ē Alio tempe ostātius p̄sbiter nepos eius equū suū xij· aureis vendidit·quos in ꝑpriaz arcam ponēs ad exercendū aliquod op? discessit· Cū subito ad epm paupes venerūt·qui importune p̄cabanē·vt eis aliquid largireē· Sed vir dei quia quod tribueret non habebat·estuare cepit in cogitatōe·ne ab eo paupes vacui exirent· Cui repente ad memoriam redijt·quia cōstātius equū vendidisset·& p̄cium in arca sua haberet· Absente igitur eo accessit ad arcam & pie violentus claustra arce cōminuit &·xij·aureos tulit·eosqz indigentib? diuisit· Itaqz cōstantius reuersus arcam fractā repperit· & caballi sui p̄cium quod illic posuerat non inuenit cepit magna voce pstrepere·& cū furore clamare Cunqz eum vir dei locutōne blanda tempare voluisset·cepit ille cū iurgio respondere dicēs· Omnes tecū viuūt·ego solus hic ante te viuere non possū· Redde michi solidos meos. Quib? vocib? ꝺmot? episcop? ·beate marie semp virginis eccle siam est ingressus· Et eleuatis manibus stando cepit orare· Repente in sinu suo ·xij ·aureos inueit· quos in sinū furentis p̄sbiteri p̄iecit dicens· Ecce habes solidos quos quesisti Sed hoc notū tibi sit quia post mortem meam tu huic ecclesie episcop? noueris ·ꝓpter auariciam tuā· Ex qua sentētie veritate colligiē·quia eosdem solidos p̄resbiē p adipiscendo episcopatu p̄epabat· Quadā die ingressus ortū·magna hūc erucaz multitudine inuenit esse cooptū. Qui omne olus depire ospiciens·ad easdem erucas uersus dixit Adiuro vos in noīe domi nostri hiesu christi ·ꝛcedite hinc atqz hec olera comedere nolite· Qui statim ad viri dei vbū ita omnes sūt egresse·vt ne vna quidem itra spaciū orti remaneret· CLXIIII C De bonis eiq? in itijs ab infantia & eius abstimentia·

EO tēpe quo cū matre sua puer habitabat egressus hospitiū·nonnūq̄ sine linea crebro etiā sine tunica reuertebaē·qz mox ut nudū quēpiam repisset vestiebat· Die quadā maē eius horreū ingressa·pene oīe triticū quod sibi īstipendio totius anni pauerat· inuenit a filio suo pauperibus expēsū Cūqz semetipsā alapis pugnisqz tunderet·q̄ quasi anni subsidia ꝓdidisset·superuenit bonefaci? puer dei·eamqz verbis q̄b? valuit cepit cōsolari·Que cū nichil solationis admitteret·hāc rogauit ab horreo exire· seseqz illic p̄tinus in oratōnem dedit. Post paululū egressus ad horreū matrem reduxit· Quod ita tritico plenū īnentū est sicut ante plenū non fuerat Quadaz ꝺo die dū in vestibulo puer bonefaci? staret· vulpes ex more venit·& gallinā abstulit· Ipse aūt cōcitus ecclesiam intrauit·& se in oratōnem p̄sternens dixit·Placet tibi domine·ut de nutrimento matris mee mādūcare non possim·ecce eñ gallinas quas nutrit·vulpes comedit·Qui ab oratōne surgens ecclesiam est egressus· Mox vulpes redijt·gallinā quā in ore tenebat dimisit·atqz ipsa mortuā·ātē eius oculos in terrā cecidit· CLXV C De mulie re voluptuosa p sāctum fortunatū episcopū a legione demonum curata·

MAtrona quedam nobilis in vicinis ptibus tuscie hēbat nurū·que intra breue quo filius eius eam accepat·cū eadē socru sua ad dedicatōnem oratorij beati sebastiani martiris fuerat inuitata Nocte vero eadē q̄ sbsequēti die ad dedicatōnē predicti oratorij fuerat p̄cessura·voluptate carnis deuicta·a uiro suo sese abstinere ñ potuit· Cūqz mane facto cōscientiam deterrēt p petrata carnis delectatō· p̄cessionem vero impare uerecūdia·pl? erubescēs vultū hominū q̄ dei metuēs iudiciū·cū socru sua ad dedicatū oratoriū p̄cessit· Mox uero ut martiris oratoriū sūt ingresse matrone nurū malignus spūs arripuit· & coram omni populo uexare cepit· Eiusde uero oratorij p sbiter ·dū hanc uehemētissime uexare cōspiceret· ex altari p̄tim? sindonē tulit·eamqz coopuit Ez et hunc repēte simul & dyabol? inuasit· quia ultra uires uoluit quicq̄ presumē· Ducta itaqz est ad flauiū·atqz in aquam mersa· Ibiqz diutinis incantatōnib? agere maleſici moliebanē·ut is qui eā muaserat dyabol? exiret· Sed miro dei iudicio· duz puersa arte ab ea vnus repellitur·in eam subito legio intrauit· Cepit ex hoc illa tot motibus agitari tot uocibus clamoribusqz p̄strepe· quot spiritib? tenebaē· Tūc inito consilio·pentes eius sue pfidie culpam fatētes·hanc ad uirum ꝺi fortunatū episcopum duxerūt·eiqz reliquerūt· Qua ille susceptа se diebus & noctib? in orationem dedit· Nō post multos dies·eam sanam atqz incolumē reddidit· CLXVI C De ceteris eiusdem episcopi virtutibus·

ALio quoqz tempore· idem dei famulus ex obsesso quodam immūdum spiritū excussit· Qui spiritus aduēspascente iā die pegrinum quēpiam eē se simulans·circumire cepit plateas ciuitatis & clamare· O virum sanctum

fortunatū ep̄m·ecce quid fecit·pegrīū hominez de hospitio suo expulit·quero vbi requiescere ꝺbe am·& in ciuitate eius non inuenio Tūc q̄dā in ho spitio cum vxore sua & puulo filio ad prunas sedē bat·qui vocem eius audiens·& quid ei ep̄us fece rit requirēs·hūc hospitio muitauit·& sedere secū iuxta prunas fecit·Cunqz vicissim aliqua ꝑfabula rentur·puulū eius filiū idem malignus spūs iua sit·& i easdez prunas p̄iecit ibiqz mox eius animā excussit·Qui orbatus miser·vel quem ipse fusce perit·vel quem episcop? expulisset agnouit Mul ta p̄terea videt̄ bona sed nō sūt quia bono aīmo non fiūt·Ego nāqz hūc virum qui dū quasi hospi talitatē exhibēt orbat? est·non pietatis ope dele ctatū estimo·sed ep̄i de rogatōne·nam pena sbse quens innotuit·q̄ p̄cedens illa susceptō sine cul pa non fuit·Sūt nāqz nōnulli qui idcirco bona fa cere studeni·vt gratiam alieue opatōis obnubilēt nec pascūtur bono quod faciūt·sed laude boni q̄ ceteros p̄mūt Qua de re existimo hūc ostentatiōi potius intendisse q̄ opi·ut meliora q̄ ep̄us fecisse videretur·Accessit idem vir sāctus aliquādo ro gatus ad locū vbi iacebat corp? exanime·ibiqz se in oratōnem dedit·Defūctum p nomen vocauit· dicens·Frater marcelle·Ille aūt ac si leuit̄ dormi ens oculos apuit·atqz ad ep̄m respiciens·dixit· O quid fecisti·o quid fecisti·Quid inquit ep̄? At ille ait. Duo hesterno die venerūt·qui me eijcien tes ex corpore in bonū locū duxerūt·hodie autez vnus missus est qui dixit Reducite eū·quia fortu natus ep̄us in domū illius venit Quib? expletis verbis·mox ex infirmitate qualuit·& in hac vita diutius māsit Nec tamen credēdum est·quia locū quem accepat ꝓdidit·quia dubiū non est·q̄ intē cessoris sui p̄cibus potuit post mortē meli? viue re·qui & ante mortem studuit domino placere

¶ LXVII·¶ De ūtutib? sāctoz martirij & se

Vidā aūt in valeria p̄uincia m ar ¶ ueri· Qtirius nomine·deuotus valde deo famul? fuit·Qui dum quadā die fratres illi? sub cinericiū panem fecisset·eiqz obliti essent sign um crucis imp̄mere·vt i hac p̄uincia crudi panes li gno signari solent. affuit. eisqz referentib? signa tum non fuisse cognouit Cunqz iam panis prunis & cineribus esset cooptus·dixit. Quare hunc mi nie signastis·Hec dicens·signū crucis digito con tra prunas fecit·p̄imus imēsum crepitū panis ꝺ dit·Qui dū coctus fuisset ab igne subtractus ea cruce signatus inuentus est·q̄ non cōtact? sed fi des fecerat·Erat quidā uir vite valde admirabil' nomie seuer? ecclesie beate marie virginis sacꝺos Hūc cuz q̄dā patrfamilias ad extremū venisset diē missis cōcite nūcijs·rogauit vt ad se quātoti? ve niret·suisqz oratōnibus p peccatis eius intercē deret·vt acta de malis suis penitentia. solut? cul pa & corpore exiret·Qui scilicet sacerdos inopi nate cōtigit·ut ad putādam vineā esset occupat? atqz ad se venientib? diceret·antecedite·ecce ego vos subsequor·Cunqz videret sibi in eodem ope pan aliquid supesse paululū morā fecit·ut opus quod minimū restabat expleret·Quo expleto·ce pit ad egrū p̄gere·Eūti vero in itinere·occurren tes hi qui p̄us venerāt obuiam facti sūt·dicētes· Quare tardasti pater·noli·fatigari·quia iam ꝺfū ctus est Quo audito·ille ꝓtremuit·magnisqz uo cibus se interfectorem illi? clamare cepit·Flens itaqz p̄uenit ad corp? defūcti seqz coram lecto il lius cū lacrimis in terrā dedit·Cunqz vehemēt̄ fleret·seqz reū mortis illius clamaret·repente ꝺfū ctus animam recepit·Cunqz eum requirerēt vbi fuerit·vel quomodo redisset·ait·Tetri valde erāt homines qui me ducebāt·ex quoz ore & naribus ignis exibat·quem tolerare non poteram·Cunqz p obscura loca me ducerent·subito pulcre visio nis iuuenis cum alijs nobis eūtibus obuiā factus est·qui me trahentibus dixit·Reducite illū·q? se uer? p̄sbiter plāgit·eius enimeū lacrimis dns do nauit·Qui scilicet seuer? p̄in? de terra surrexit eiqz penitentiam agenti opem sue intercessiōis p̄ buit·Et dū p dies·vij·de ꝑpetratis culpis penitē tiam eger redeuiu? ageret·vnj·die let? de corpe exiuit·Perpende queso hūc seuerū q̄ dilectū do mim? attendit·quez cōtristari nec ad modicū ptu lit·

¶ LXVIII·¶ De sācto benedicto abbate & eius virtute contra demones ¶ Idem in secun do libro·

Vit vir vite venerabilis gratia benedict? & nomine·a puericia coz gerens senile h̄ in monte cassino habitās·p̄morātem cū quaqz multitudinem·p̄dicatōne cōtinua ad fidem vocabat·Sed hoc antiqu? hostis tacite n̄ ferēs ap ta visione eiusdē patris se oculis ingerebat·& ma gnis clamoribꝰ vim se perpeti ꝙquerebat̄·ita vt voces illius etiam fratres audirēt·quāuis ei? ima g nem minime cernerent·p̄us etem hūc vocabat· ex nomine dicens·Benedicte benedicte Et cum eum sibi in nullo respondere cōspiceret·p̄in? ad iungebat·Maledicte non benedicte·quid mecuz habes·Quid me persequeris·Quadā die duz fra tres habitacula ꝑstruerent celle. lapis in medio ia cebat·quem in edificiū leuare ꝓcreuerūt Sed ita immobilis māsit·ac si radicitus in terra teneret̄ ut palam daretur intelligi·q̄ super eum ipe p se an tiqu? hostis sedēt·Difficultate igit̄ facta ad virū dei missum est·Qui mox uenit·oratōnem faciens bn̄dictionem dedit·& tanta lapis celeritate leua tus est·ac si nullum p̄us pond? habuisset·Tūc in ꝑspectu viri dei placuit·ut in loco eodē terrā fo derent·Quam dū fodiendo altius penetrarēt·& ereū illic ꝓdolum fratres inuenerūt Quo ad hora casu in coquinam p̄iecto·exire ignis repente visꝰ est·atqz in cūctoz monachoz oculis·quia omne eiusdem coquine edificium cōsumeret̄ ostēdit·Cū qz iacendo aquam·& ignem quasi extinguendo p̄ streperent·pulsatus eodem tumultu vir domini aduenit·Qui eūdem ignem in oculis fratz esse in suis vero non esse ꝑsiderans caput p̄in? in orati onem flexit·& ut oculos suos signarent monuit· & sanū illud coquine edificium assistē cernerent et flamas quas ātiqu? hostis finxerat non vidēt Rursū dum fratres parietē paulo alti?ꝫedificarēt uir dei oratōnis studio in̄t celulle sue claustra mo rabat̄·Cui antiqu? hostis insultās·appazuit·et q̄ ad laborantes fratres p̄geret indicauit Quod eti am vir dei per nūcium fratribus celerime indica uit dicens·Fratres caute vos agite·qnia ad uos hac hora malign? spūs uenit·is qui mādatum de tulit·uix uerba compleuerat·et malign? spūs eū dem parietem qui edificabat̄ euertit·et unum pu erulum monachum cuiusdam curialis filium oppri mens ruina contriuit·Cōtristat omnes patri be nedicto studuerunt hoc celeritez cū grauj luctu nuciare·Tunc isdē pater·ad se dilaceratū puez deferri iubet·Quez portare n̄ nisi i sago potuer-

quia collapsi saxa pietis · eius non solũ mẽbra sed etiam ossa cõtriuerãt · Vir dei oratõni instãti? incubuit · hora eadem hũc incolumem ad eundẽ iterum laborem misit ·

¶ LXIX ¶ De spiritu ꝓphetie quo futura vel absentia nunciabat ·

QEpit vero inter ista etiaz ꝓphetie spũ pollere · vẽtura p̃dicere · p̃sentib? absẽtia nũtiare · Gothorz tempibus cum rex eorum totila sãctum virũ ꝓphetie spũm habere audisset ad eius monasteriũ ꝑgens paulo longius substitit eiqz se venturz esse nũciauit · Qui dã vero ei? spatarius riggo dicebatur · cui calciamenta sua p̃buit eũqz indui regalibus uestib? fecit · quem quasi ĩ ꝑsona sua ꝑgere ad dei hominem p̃cepit · Quẽ ille venientem cõspiciens · clamauit dicens · Pone fili · pone hoc quod portas · non est tuũ Qui riggo ꝓtm? ĩ ẽrã cecidit · & qz tãto viro illudẽ p̃sumsisz expauit · Tũc p se isdem totila ad dei hominẽ accessit · Quem cũ longe sedentem cerneret · non ausus accedere se in terrã dedit · Quem de terra leuãs ꝺ suis actibus increpauit · & cũcta que illi erãt ventura p̃nũciauit · dicens · Multa mala facis · multa mala fecisti · iam aliquãdo ab antiquitate cõpescẽ · Et quidẽ romã ĩgressur? es · mare trãsitur? · ix · annis regnabis · x · emorieris Quibus auditis rex vehementer territus · oratõne petita recessit · atqz ex eo tempore mim? crudelis fuit · Quodã tempore · exhilaratus noster trãsmiss? a domio suo fuerat · vt dei viro in monasteriũ · vino plena duo lignea uascula · que vulgo flascones vocantur deferret · Qui vinũ detulit · alterũ vero ꝑgens in itinere abscondit · Vir aũt domini quẽ facta absẽtia latere non poterant · vinũ cũ gratiaz actõne suscepit · & discedentẽ puerz monuit dicens · Vide fili de illo flascone quem abscondisti · iam non bibas · Sed in dima illũ caute · & inuenies quod intus habetur · Qui cõfusus valde a dei homine exiuit · & reũsus volens adhuc ꝓbare quod audierat · cũ flasconem inclinasset · de eo ꝓtinus serpẽs est egressus · Tũc exhilarat? puer p hoc qꝺ ĩ vino repperit · expauit malũ quod fecit · Alio tempe in eadem campanie regione fames incubuerat · iãqz in benedicti monasterio triticũ deerat · panes vero pene omnes consũpti fuerãt · vt non plusq̃ · v · ad refectõnis horã fratribus inueniri potuissent · Cũqz eos venerabilis pater cõtristatos cerneret ait Quare de panis inopia vester animus cõtristatur · Hodie quidẽ minus est · sed die crastina abũdanter habebitis · Sequenti aũt die · cc · farine modij · ante fores celle ĩ saccis sũt inuenti · Quod omnipotẽs de? quibus deferentib? trãsmisisset · nũc vsqz manet incognitũ · Quod cũ fratres cernerẽt · domino gratias referentes didicerũt iam de abũdãtia nec ĩ egestate dubitare ·

¶ LXX ¶ Qualiter in sõnis apparẽs cuidam quid agendum esset ostendit

HQuodã fideli viro fuerat rogat? · vt ĩ eius p̃dio cõstruere monasteriũ debuisset · Qui & rogãti cõsentiens · deputatis fratrib? patrem cõstituit dicens · Ite · & die illo ego uenio & ostendo vobis · in quo loco oratoriuz · in quo etiam refectoriũ fratrũ · in quo susceptõnem hospitũ · vel quecũqz sũt necessaria edificare ꝺbeatis · Qui benedictõne ꝓcepta · ilico prexerũt Nocte vero qua ꝓmissus illucebat dies eidem seruo dei quẽ ibi patrem cõstituerat · ac eius prepositoiur domini ĩ sõnis apparuit · & loca singula vbi qꝺ edificare debuisset subtiliter designauit · Cũqz vẽ qz a somno surgeret · sibi inuicem quod viderãt ĩtulerũt · Non tamen visioni illi omnino fidem dãtes · virũ dei expectabãt · Cũqz cõstituto die non venisset · ad eũ sũt reũsi dicẽtes · Expectauim? pater vt venires sicut ꝓmiseras · & nobis ostẽderis vbi quid edificare deberemus · & non veisti · Quibus & ipe ait. Nunquid sicut ꝓmisi nõ veni · Nũ quid verisqz vobis dormientib? nõ apparui · & loca singula designaui · Ite & sicut p visionem audistis · omne habitaculũ monasterij ita ꝓstruite · Vix ipa petre cõmunis eius locutõ a virtutis erat põdere vacua · quia cuius cor se in alta suspenderat · nequaq̃ verba de ore eius in cassum cadebant ·

¶ LXXI ·

¶ De ceteris eius miraculis ·

QVadam aũt die · dũ qnidam eius puerul? monachus pentes suos vltra q̃ debuit diligens · & ad eoz habitaculũ tendẽs · sine benedictõne de monasterio exisset · eo die mox vt ad eos puenit · defũctus est · Cũqz esset sepultus die altero ꝓiectũ foras corp? ei? inuẽtũ est · Qꝺ rursus tradẽ sepulture curauerũt · Sed & sequenti die · ita ꝓiectum exteri? ut ꝓus inuenerũt · Tũc cõcite ad benedicti vestigia currẽtes · cum magno fletu petierũt · ut ei suam gratiã largiri dignareẽ · Quibus vir dei manu sua ꝓtinus cõmunionẽ dominici corpis dedit · dicens · Ite & hoc dñicũ corpus sup pectus ei? cũ magna reuerẽtia ponite · eumqz sepulture tradite · Qꝺ dũ factũ fuisset · susceptum corp? ei? terra tenuit · nec vltra ꝓiecit · Quadam die vir dei · dum ad beate iohãnis oratorium ꝑgẽt · ei antiqu? hostis ĩ mulo medici specie obuiam venit · cornu & tripedicã ferẽs Quẽ cum requisisset dicens · vbi vadis · ille respondit · Ecce ad fratres vado · potõnẽ eis dare · Vnũ igitẽ seniorem · monachum inuenit aquã haurientẽ · ĩ quo statim ingressus eũ ĩ terram ꝓiecit · Quẽ cũ vir dei · ab oratõne rediens tam crudeliter vexari ospicẽt ei alapam dedit · & ab eo malignũ spũm ꝓtin? excussit · ita ut ad eum vlteri? redire non audẽt · Gothorũ quidam galla nomine · auaricie estu succẽs? · ĩ rapinã rerum inhians · dum quẽdam rusticũ tormentis crudelib? affligẽt · uictus penis rustic? · seres suas bñdicto dei famulo cõmẽdasse est cõfess? ut dum hoc atorquente creditur · suspẽsa interim crudelitate · ad uitam hore rapenẽ Tũc eum idem galla loris fortibus astringens ante equũ suum cepit impellere · ut quis esset benedictus qui ei? res suscepat demõstraret · Quem ligatis brachijs rusticus antecedẽs · duxit ad sãcti viri monasteriuz eumqz ante ĩgressũ celle solũ sedere repit · & legẽtem · Eidem aũt subsequenti & seuiẽti galle rusticus dixit · Ecce iste est de quo dixerã benedictus pater · Quẽ dum feruido spũ cum puerse mẽtis insania fuisset intuit? · cepit uocib? clamare dicens Surge · surge · & res isti? rustici redde quas accepisti · Ad cui? vocez uir dei oculos ꝓtin? leuauit a lectõne · eumqz intuit? · mox etiam rusticuz q̃ligat? tenebaẽ attendit · Ad cui? brachia dũ oculos deflexisset · miro modo tanta se sceleritate cepert alligata brachijs lora dissoluere · ut dissolui tam cõcite nulla hominum festinatõne potuissent · Ad tã te potestatis uim tremefactus galla ad terrã corruit · & ceruicem crudelitatis rigiꝺ ad ei? vestigia inclinans · oratõnibus se illius commendauit

¶ LXXII ¶ De sancta scolastica sorore eius & uisionibus ei ostensis ·

Soror eius scolastica · domino ab infantie tempore dedicata · ad eum semel p anū venire cōsueuerat · Ad quā uir dei non longe extra ianuam · in possessione monasterij descendebat · Quadā vero die venit ex more · & ad eam cum discipulis descendit Qui totū diem ī dei laudibus sacrisq; colloquijs ducentes · incubentibus iam noctis tenebris simul acceperūt cibos · Cūq; adhuc ad mensaz sederēt · & inter sacra colloquia tardior se hora ptraheret · eadem sāctimonialis soror eius eum rogauit dicens · Queso te · ut hac nocte me non deseras · vt vsq; mane aliquid de celestis vite gaudijs loquamur · Cui ille respondit · Quid est quod loqueris soror · Manere extra cellā nullatenꝰ possū : Tāta vero erat celi serenitas · ut nulla in aere nubes appet · Sāctimonialis aūt · cuz verba fratris negātis audisset · īsertas digitis manus sup mensam posuit · & caput in manibꝰ dñm rogatura declinauit Cūq; leuaret de mensa caput tanta cozuscatōnis & tonitzui virtus tātaq; iundatō pluuie erupit · ut neq; benedictꝰ · neq; etiā fratres qui cū eo aderāt · extra limem pedē mouere possent · Cepitq; cōqueri cōtristatus dicens · Parcat tibi deus soror · quid est quod fecisti · Cui illa respondit · Ecce te rogaui · & audire me nolusti · rogaui dominū meum · & audiuit me · Sicq; factum est · ut totam noctem peruigilem ducerēt · atz per sacra spiritalis vite colloquia sese vicaria relatōne satiarent Cunq; die altero eadem femina ad cellam ꝓpriam recessisset · vir dei ad monasterium redijt · Tū ecce post triduū in cella consistēs eleuatis in aera oculis · vidit eiusdem sororis sue animam de eius corpe egressā in colūbe specie celi secreta penetrare · Qui tāte eius glorie ogaudēs deo gratias reddidit · eiusq; obitū fratribꝰ denūciauit · Quos etiā ptinus misit · vt eius corpus ad monasteriū deferrēt · & in sepulcro qō sibi ipe prepauerat ponerent · Quo audito · cōtigit vt quoz mens vna semp in deo fuerat · eoz quoq; corpora nec sepultura separet · Cūq; vir dei benedictꝰ adhuc quiescentibꝰ fratribꝰ istās vigilijs · noctuz ne oratōnis tempa pueniss et · ad fenestraz stās & dominū deꝑcans · subito respiciens vidit fusaz lucem desup cūctas noctis tenebras effugasse · tantoq; splendore clarescere vt diem vinceret lux illa que iter tenebras radiasset · Mira aūt res ī hac speculatōe secuca est · qz sicut postea ipe narrauit omnis etiam mūdus quasi sub vno solis radio collectus āte oculos eius adductus est · qui dū intētam oculoz aciē in hoc splendore infigeret · vidit germani capuani epi aīam in spa ignea ab angelis in celū ferri · ¶ LXXIII ¶ De iudeo signato q episcopi temptatōnem a demonibus didicit

Idem in libro tercio

HD memoriā venit quid erga ādream fūdane ciuitatis epm diuina misericordia fecerit · Hic nāq; vir cū vitam multis plenā virtutibus duceret · seq; in arce cōtinentie custodiret · quādam sāctimonialē quā secū pus habueat noluit ab epi sui cura repellere · sed certus de sua eiusq; cōtinētia · secū hāc pmisit habitare · Ex q̄ re actū est vt antiquꝰ hostis apud eius aīm aditum temptatōnis exquireret Nam cepit spēm eius oculis mentis illius impmere · vt illectꝰ nefāda cogitaret · Quadaz vero die · quidā iudeus ex cāpanie pribus romā ueniēs · capue iter carpebat · Qui ad fūdanū cliuū pueniens · cū diem iā adueſpascere cerneret · & quo declinare posset minime rep ret iuxta appollinis templū fuit · ibiq; se ad manendū cōtulit · Qui ipm loci illius sacrilegiū ptimescens quāuis fidem crucis minime haberet · signo tamen crucis se munire curauit Nocte aūt media pio solitudinis pauore turbatus puigil iacebat · & repēte cōspiciens · vidit malignoz spirituū turbā quasi in obsequiū cuiusdā potestatis preire · cuz vero qui ceteris ꝑerat in eiusdem gremio loci cōsedisse Qui cepit singuloz spirituū obsequētiū sibi causas & actus discutere · quatinus vnusquisq; quātum nequicie egisset inueniret · Cunq; singli spiritus ad inquisitōnem eius exponerēt · quid operati cōtza bonos fuissent · vnus in mediū ꝓsiluit qui in andree epi aīm p speciem sāctimonialis femine q̄ in episcopio eius bītabat · quātā temptatōnez carnis cōmouisset apuit · Cum vero hoc malignus q̄ ꝑerat spūs inbianter audiret · & tāto sibi factum lucrū grande crederet · quāto sāctioris viri animū ad lapsū poitōnis īclinaret · ille spūs qui hec eadē fatebaē adiūxit · qz vsq; ad hoc quoq; die ꝓterito vesptina hora eius mentem traxierit · vt in terga eiusdem sāctimonialis femine blādiens alapā daet Tūc malignus spūs & būani generis ātiquꝰ inimicus · exhortatus hūc blāde est · vt pficeret quod cepat · quatinus zuime illius singularem inter cetero palmā teneret · Cunq; iudeꝰ qui aduenerat hec vigilās cerneret & magne fozmidinis ānietate palpitaret · ab eodem spū qui cūctis illic obsequentibꝰ ꝑerat iussum est · vt requirezent quisnā esset ille · q̄ iacere in templo eodē psūpsisset · Qui maligni spiritus pgentes & subtilius intuentes · czucis misterio signatum videzunt mirātesq; dixerūt · Ve vas vacuū & signatum · Quibꝰ hoc renūciātibꝰ · cūcta illa malignoz spirituū turba dispauit · Iudeus vero qui hec audierat ilico surzexit · atz ad episcopū cum festinatōne puenit · Quem in ecclesia sua repiens seorsum tulit · ei qua temptatōne vzgeretur inquisiuit · Cui cōfiteri epꝰ tēptatōnem suā verecūdatus noluit · Cum vero ille diceꝫ q̄ in illa tali dei famula ꝑui amoris oculos iniecisset · & adhuc epus negaret adiūxit dicēs · Quare negas qō inquireris · qui ad hoc vespe hesterno es ꝓductus vt posteriora eiꝰ alapa ferires · Ad que nimiz vēba deprehensum se episcopꝰ intuens · humiliter ē cōfessus quod pꝰ ptinaciter negauit · Cuiꝰ ruine & uerecundie isdem iudeus ꝓfulens · qualiter hoc cognouisset · vel ea que in quentu malignoz spirituū de eo audisset · indicauit · Qō ille cognoscens · sese in terzam ptinus ī orationem dedit · moxq; ō suo habitaculo non solum eādem dei famulā · sz & omnem quoq; feminam que in eius illic obsequio habitabat expulit · In eodem vero templo appollinis beati andree apostoli zepente oratozium fecit & omni illa temptatione caznis funditus caruit · Iudeum vero cuiꝰ visione et increpatione saluatꝰ est ad eternam salutem traxit · ¶ LXXIIII ·

¶ De sanctis episcopis dacio mediolanensi et sabino placentino ·

QVm dacius mediolanensis vrbis episcopus causa fidei exactus · ad constantinopolitanam vrbem pgēt cozinetheū puenit Aspexit eminus domū ogruentis magnitudinis · eamq; sibi przepari ad hospitandū iussit Cūq; eiusdem loci incole dicezent · in ea hūc manere ñ posse quia multis iam annis hanc dyabolus inhabitaret atq; ideo uacua remansisset · daciꝰ respōdit dicēs ·

Immo ideo hospitari in domo eadem debemus·si hāc malignus spūs fuasit·& ab ea hoīm habitatio nem repulit·Itaq; nocte cū uir dei quiesceret·ātiquus hostis īmensis vocibus cepit imitari rugit? leonū·balatus pecor̄·rudit? asinorum·sibulos serpētū grūnit? porcor̄ & stridores sozicū Cūq; r̄pē te dacius tot bestiar̄ vocib? excitatus surrexit vehementer iratus·& cōtra hostē cepit clamare dicens·Bene tibi cōtigit miser·& qui imitari dominum indigne noluisti·ecce vt dign? es bestias imitaris·Ad quā eius vocem deiectōnez suā spūs malignus erubuit·qui eandē domū ad exhibenda mōstra que cōsueuerat·vlterius nō intrauit· Venerabilis viri venācij epi miraculū relatōne cognoui· quod in placentia vrbe phibet gestū· In ea nanq; ciuitate sabinū nomīe fuisse asserūt ·mire virtutis epm·Cui dum die quadā suus dyacon? nūciasset q̄ cursus sui padus alueū egressus·ecclesie agros occupasset·totaq; illic loca nutriendis hominibus p̄futura teneret·respondit dicens·Vade & dic ei·Mādat tibi epūs vt te cōpescas·& ad p̄priū alueū redeas·Quod dyaconus eius audiēs·despexit· & irrisit·Tūc vir domini accersito notario·dictauit dicens·Sabinus domini hiesu xp̄i seru?·p̄monitorium pado.Precipio tibi in nomine dñi hiesu·vt d alueo tuo in locis istis vlterius non exeas·nec terras ecclesie ledere p̄sumas Atq; eidem notario sb iūxit dicens·Vade hoc scribe·& in aquam eiusdez flumims p̄isce·Quo facto sanct? vir p̄ceptū sus ꝯpiens·statim se a terris ecclesie flumimis aq̄ compescuit.& ad p̄priū alueū reuersa·exire vlteriusꝰ in loca eadem nō p̄sūpsit· Qua in re petre quid alud q̄ inobedientiū·hoīm duricia cōfūdit·quādo i vtute hiesu etiā elemētū irratōabile sācti viri p̄ceptis obediuit·

¶ LXXV ¶ De sancto ysaac

Emporibus gothor̄ fuit· ¶ spoletano iuxta spoletanā vrbem vir vite venerabilis ysaac noīe·Hic cū p̄mo de sirie ptib? ad spoletanā vrbem venisset· ingress? ecclesiam a custodibus petijt.vt sibi quātum vellet licētia cō cederet ozandi·eūq; horis secretioz̄b? egredi nō vrgerent·Qui mox ad ozādum stetit·diem quoq; terciū i oratōe pegit Cūq; hoc vn? ex custodib? supbie spū inflatus cerneret vnde p̄fícere debuit inde ad defect? damna puenit·Nam hūc sil'atoz̄ez dicere·& verbo rustico cepit in pastorē clamare· qui se tribus diebus & trib? noctibus orare ante oculos hoīm demōstraret·Qui & p̄mus vi? dei alapa p̄cussit vt quasi religiose vite simulator̄ de ecclesia cum p̄tumelia exiret·Sed hūc repente vltor̄ spūs inuasit·& ad viri dei vestigia strauit·ac p̄ os illius clamare cepit·ysaac me eijcit· ysaac me eijcit. Vir q̄nipe pegrimus quo censerē nomine nesciebatur·sed eius nomen ille spūs p̄didit· q̄ se ab illo posse eijci clamauit·Mox aūt super vexati corpus uir dei incubuit·et malign? spūs qui eū i uaserat absessit·Currere viri et femine nobiles & ignobiles piter ceperūt·certatimq; eum in suis rapere domibus conabatur· Egressus vrbē non lōge desertū locuz repperit·ibiq; sibi humile habitaculum p̄struxit·Ad quem dū multi p̄gunt· exemplo illius eterne vite accendi desiderio ceperunt· atq; sub eius magisterio in domini seruitiū se dederunt·Cunq; ei crebro discupuli humliiter inuerēt vt p̄ usu mōasterij possessiones que offerebantur acciper·ille solicitus sue pauptatis custos fortem sententiā tenebat dicens·Monach? qui ī terra possessionem q̄rit monachus nō est·Sic quippe metuebat pauptatis sue securitatem p̄dere· sicut auari diuites solent pituras diuitias custodire

¶ LXXVI ¶ De quibusdā eius miraculis

Ti itaq; p̄phetie spū·magnisq; miraculis cūctis longe lateq; habitantib? vita ei? inclaruit·Nam die quadā ad vespez in ortum monasterij fecit iactare ferramēta·que vsita to nos nomine vangas vocam?·dixitq; discipulis suis· Tot uāgas in ortum p̄isc̄te et citius redite· Nocte vero eadē duz ex more cū fratrib? ad exhibendas laudes domino surrexisset precepit dicēs· Ite et oparijs nostris coquite pulmētum· vt mānē p̄mo sit patum Facto aūt mane fecit deferri pulmētum quod pari iusserat·atq; ortum cum fratrib? ingressus quot vāgas iactari p̄ceperat·tot ī eo laborantes oparios inuenit·Ingressi quippe fures fuerant·sed mutata mente p spūm apprehenderunt vangas quas inuenerūt·et ab ea hora q̄ ingressi sūt quousq; vir domini ad eos veniret·cuncta orti illius spacia que inculta fuerant coluerunt·Quib? vir domini mox vt ingressus est ait Gaudete frēs multum laborantes·iā quiescite· Quibus ilico alimenta que detulerat p̄buit·eosq; post tanti laboris fatigatōnem refecit: Sufficienter aūt refectis ait·Nolite malū facere·Quotiēs de ortu alq̄d vultis·ad orti aditum venite·& trāquille petite·cum benedictōne p̄cipite·& a furti prauitate cessate· Quos statī collectis oleribꝰ onustazi fecit·Actū q; est ut qui ad ortum nocturi uenerant ·cū laboris sui premio et repleti ab eo et innocui rēdirent· Alio quoq; tempe accesserūt ad eum pegrini q̄dē misericordiam postulātes scissis vestimētis·pānisq; obsiti·ita ut pene nudi viderent Cunq; hūc uestimenta peterēt·eor̄ verba vir domini tacit? audiuit·Qui unum ex discipulis suis p̄mus silēter uocauit.eiq; p̄cepit dicens·Vade et in illa silua in tali loco cauam arborem require·et vestimenta q̄ in ea inueneris affer·Cunq; discipulus abisset·ābo rē ut fuerat iussū exquesinit· Vestimenta repperit et latenē detulit magistro·Que uir dei suscipiēs p egrinis nudis et peretibus ostēdit et p̄buit dicēs Venite·quia nudi estis·ecce tollite et uestite uos Hec illi inuentes·recognouerūt que posuer̄t magnoq; pudore ꝺsternati sunt.et qui fraudulenter uestimenta querebāt aliena·p̄fuse receperūt sua· Alio quoq; tempore quidā se eius oratōnibus cōmendans·sportas duas plenas alimentis ei p̄ puerum transmisit·quar̄ unam isdem puer surripuit atq; in itinere abscondit·unam uero ad dei hoīem detulit·quā uir domini benigne suscipiens· eūdez puerum admonuit dicēs·Gratias agim?· sed uide spo rtam quā in itinere posuisti ne incaute tangere p̄sumas·quia in eam ingressus est serpens Esto ergo solicitus ne si incaute tollere uolueris a spē te feriaris·Quibus uerbis puer ualde p̄fusus· reuersus ad sportam caute attendit·sed eam iā sicut uir domini p̄dixerat serpens tenebat

¶ LXXVII ¶ De sancto florentio et urso sibi in solatium dato·

Odem quoq; tempore in mirsine ptis p̄uincia·duo uiri in uita et habitu sancte ꝺuersatōnis habitabāt quor̄ un? euthici? fratrum p̄cibus acquiescens multis annis monasterium rexit·At ne oratorium in quo p̄us habitaueat solum remanere potuisset·illic uenerabilem uirū alterum·scz florentium reliquit· In quo dū solus

habitaret·die quadam sese in oratõne pstrauit·& a domino petijt·vt ei illuc ad habitãdum aliqd solatiũ donare dignaretur·Qui mox vt opleuit oratõnem:oratoriũ egressus·ante fores vsũ reperit stantem·Qui dũ ad terrã caput declinaret·nichilq; feritatis in suis motibus demõstraret·apte datbat itelligi·quod ad viri dei obsequiũ venissẽ Qõ vir domini ptim9 agnouit·Et quia in eadem cella pecudes quattuor vel quimq; remãserant·q̃s omnino deerat qui pasceret & custodiret·eidẽ vsũ pcepit dicens·Vade & oues ad pastũ eijce·ad sextã vero horam reuertere·Cepit itaq; indesinẽter hoc agere Iniũgebat vso cura pastoralis·& quasi mandere cõsueuerat pascebat oues bestia ieiuna· Cum vir domini ieiunare voluisset·ad nonã pcipiebat reuerti vso cũ ouibus·cum vero voluissẽ ad sextam·& ita in omnibus viri dei mãdatis obtempabat vsus·Cunq; diu hoc agereẽ· cepit in loco eodem tãte virtutis longe lateq; fama crebrescẽ· Quattuor aũt viri ex discipulis venerabilis euthicij vehementer iuidentes·q̃ eorũ magister sig̃ nõ faceret·& is qui solus ab eo relictus fuerat·tanto miraculo clarus appareret·eũdem vsum insidiantes occiderũt·Quẽ vsq; ad vespam expectans cepit affligi·q̃ is quẽ ex simplicitate multa fratrẽ vocare cõsueuerat vsus minime reuertereẽ· Die vero altera prexit ad agẽ vsum piter ouesq; quesiturus·quem occisuz repperit·sed solicite iquirẽs citius a quibus fuerat occisus inuenit· Tũc sese ilamentis dedit·fratẽ magis maliciam·q̃ vsi mortem deplorãs· Quem venerãdus vir euthicius ad se deductũ psolari studuit· Sed idem vir domini coram eo doloris magni stimulis accensus imprecatus est dicens·Spero in deo quia in hac vita ante oculos oim ex malicia sua vindictã recipient·q̃ nichil se ledentem vsum meum occiderũt·Cuius vocem ptimus vltio diuina secuta est·Nã quattuor monachi qui eũdez vsũ occiderũt·statim morbo elephãtino sũt pcussi·ita ut mẽbris putrescentibus interirent·Quod factũ vir dei florentiꝰ vehementer expauit·seq; fratribus maledixisse pertimuit·Omni eñ vite sue tempe flebat quia exaudi tus fuerat·se crudelẽ in eoz interitu clamabat homicidam·Idem florentiꝰ uir dei egit aliud· quod fileri non debeat·Cum eñ magna eius opinio longe lateq; crebrescceret·quidam dyaconꝰ lõge positus ad eum pergere studuit·vt eius se oratõnibꝰ commendaret· Qui ad eius cellulam veniẽs·omnem locũ p circũitum inuenit·inumeris serpentibus plenũ·Cunq; vehementer expauissẽ·clamauit dicens·Serue domini ora· Erat aũt tunc mira serenitas·Egressus vero florentiꝰ oculos ad celum & palmas tetẽdit·vt illã pestẽ sic sciẽt dñs auferret Ad cui vocez subito celũ intonuit·& idẽ tonitrus omnes illos qui eũdem locũ occupauerãt serpentes interemit·Quos dũ vir dei florentiꝰ interemptos aspiceret·dixit· Ecce occidisti eos dñe· quis eos hinc leuat· Moxq; ad eius vocem tante aues venerũt·quãti serpentes occisi fuerũt· Que eos portantes singuolis & longiꝰ pficientes·locũ habitatõnis illius mũdum oino a serpentibꝰ reddiderũt· LXXVIII De sancto martino solitario·

AVper quoq; in pte campanie vir ualõ venerabilis martinus nomĩe·in monte marsico solitariã vitã duxit ·multisq; ãnis in specu angustissimo inclusus fuit· Cuiꝰ hoc miraculũ pmũ fuit·q̃ ue mox se in pdicti montis fora mine cõtulit ex petra eadem que in semetipa cõcaua angustũ specũ fecerat aque stilla prupit: que martino dei famulo in vsu quotidiano sufficẽt·& nec plꝰ adesset nec necessitati deesset Sed ãtiquꝰ hostis eius viribus iuidens·amicã sibi bestiã· scilicet serpentem ingressus·hũc ab eadem habitatõne eijcere facto terrore est conatus·Cepit etenim serpens in spelũcam venire solꝰ cum solo· eoq; orante se ante eũ sternere·& cũ cubante piter cubare Sed vir sanctus oino impterritus·eius ori manũ vel pedem extendebat dicẽs·Si licẽtiã accepisti vt ferias·ego non phibeo·Cunq; hoc p trienniũ gereret·die quadã antiquus hostis tanta eiꝰ hac cõtinua fortitudine victus ifremuit·seq; p deuexuz montis latus ĩ pcipitiũ serpens dedit·omniaq; arbusta loci illius flama ex se exeũte ocremauit Qui in eo q̃ montis latus omne cõbussit·cogente deo monstrare cõpulsus est quãte virtutis fuerat·qui victus abscedebat Perpende queso iste vir domini in quo montis vertice stetit·qui cum serpente p trienniũ iacuit securus·In specu vero illiꝰ magna desup rupis eminebat·que cum ex pte exigua monti videretur affixa·martini celle pminens casum suũ quotidie & illius meritũ ruitura mĩabatur·Itaq; dũ ea que uenerat multitudo conareẽ· si posset sine piculo uiri dei illud ĩgens quod sũper incubuerat saxum leuare·cũctis uidentibꝰ repẽte res admirabilis cõtigit·quia moles ipsa quã conabãtur euellere·subito ab eisdem laborantibus auulsa ne spelũce martini tectũ tangeret·saltuz dedit·& quasi serui dei lesionem fugiens lõgius cecidit·Hic cũ pus ĩ eodem monte se cõtulit· necnuz clauso specu habitans·cathena sibi ferrea pedem ligauit·eamq; saxo ex pte altera affixit·ne ei ultra liceret pgredi·q̃ cathene eiusdez quãtitas tenõbatur:Quod uir uite uenerabilis benedictꝰ audiẽs cuius supius memoriã feci·ei p discipulum suum mãdare curauit· Si es seruꝰ dei· non te teneat cathena ferrea·sed catena xpi·Ad quã uocem martinus ptimus eandẽ cõpedem soluit·sed nunq̃ post modũ solutũ tetendit pedem· ultra locũ quo hũc tenderet ligatũ cõsueuerat· LXXIX De sãctis stephano psbitero & mena solitario

VIr vite uenerabilis stephanus nomine·ualerie puincie psbiter fuit Huiꝰ nostri bonefacij dyaconi & dispensatoris ecclesie agnatõne ptimus· Qui quadã die quasi de itinere domũ regressus· mancipio suo negligenter loquẽs pcepit dicẽs·Veni dyabole discalcia me·Ad cuius uocem mox ceperũt se caligarũ corrigia ĩ sũma uelocitate soluere·ut apte constaret q̃ ei ipe q̃ noiatus fuerat ad extrahendas caligas dyabolus obediss·Quod mox ut psbiter uidit uehementer expauit·magnisq; uocibus cepit clamare dicens· Recede miser recede·non enim tibi sed mancipio meo sum locutus·Ad cuius uocẽ ptimus recessit & ita ut inuente sunt magna iam ex pte dissolute corrigie remãserunt Qua in re colligi potest·antiquus hostis qui tam psto est factis corporalibus q̃ nimijs insidijs nostris cogitatõnibus insistat· Nuper in sannie puincia·quidam uenerandus uir menas nomine solitariam uitaz ducebat·qui nichil aliud ad usum suum nisi pauca apum uascula possidebat Huic cum longobardus quidam in eiusdẽ apibus rapinam uoluisset ingerere·pus ab eodem uiro uerbo correptus est·& mox p malignũ spũm

ante eius uestigia uexatus Qua ex re factum est. ut sicut omnes incolas. ita etiam apud eãdez barbaram gentem eius celebre nomen haberet. Sepe em ex vicina silua venientes vrsi apes eius comedere conabant. quos ille deprehensos ferula quam portare pflueuerat cedebat. ante cuius vbera ima nissime bestie rugiebãt. & fugiebãt. & que gladios formidare vix poterãt. ex ei? manu ictus feru le ptimescebãt. Huius studiũ fuit. nil in hoc mundo habere. nil querere. omes qui ad se caritatis cã ueniebãt ad eterne vite desideria accendere. si qñ aũt quozũlibet culpas agnoscerent. nũq; ab icrepatõne pcere. Possessor quidã carterius noie. imundo desiderio deuictus. quãdaz sãctimonialẽ feminam rapuit. sibiqz illicito matrimonio cõiũxit. Qđ mox vt vir domini cognouit. ei p quos potuit q fuerat dignus audire mãdauit. Cũqz ille sceleris sui cõscius timeret. & ad virum dei accedere neq; pſumeret. ne forte hũc aspe vt delinquẽtes solebat increparet. fecit oblatõnes suas. easqz iter alioz oblatõnes misit. vt eius munera saltem nesciẽdo suscipet. Quod vt ille p spũm cognouit. spreuit & abiecit dicens. Ego tuã oblatõnem non accipio. quia suaz abstulisti deo ¶ LXXX ¶ De miraculis in quibusdam ecclesijs ostensis

AD hoc fere quinquẽniũ quãdo apud hanc romanã vrbem. alueum suũ tiberis ẽ egressus. tantũqz crescens vt eius vnda super muros vrbis influeret. & in ea maximas regias occuparet. apud veronensem vrbem fluui? arteb excrescens. ad beati zenonis martiris & pontificis ecclesiã venit. Cuius ecclesie dũ essent ianue aperte aqua in eam non intrauit. Que paulisp crescens. vsqz ad fenestras ecclesie que erant terre pxime peruenit. Sicqz stans aqua ecclesie ianuam clausit. ac si illud elementũ liquidũ in solidítatez parietis esset imutatum. Cũqz essent multi interius inuenti sed aquaz magnitudine ecclesia omni circũdata q̃ possent egredi non haberẽt. ibiqz siti & fame deficere formidarent. ad ecclesie ianuã veniebãt. & ad bibendũ hauriebant aquã. Ad ostendendũ igitur cũctis meritũ martiris. & aqua erat ad adiutoziũ & quasi aqua non erat ad inuadendũ locũ. Quid aũt mirũ. si electi quiqz in carne positi multa facere mirabiliter possunt. quozum ipa ossa mortua plerũqz in multis miraculis viuũt. in valerie nãqz puincia. res est hec gesta quam narro. Ibi etenim quidã venerabilis sacerdos defũctus est. & ante ecclesiam sepultus. Quadã autem nocte cũ clericis intra ecclesiã psallentib? fur venisset. vt ingressus caulas furtũ faceret. veruecẽ tulit & concitus exijt. Cũ vero pueniſſet ad locum vbi vir domini sepultus erat. repente hesit. gressũqz mouere ñ potuit. veruecem quidẽ de collo deposuit. eumqz dimittere voluit sed manũ laxare non valuit. facto aũt mane. expletisqz laudib? dei. ab ecclesia egressi sũt clerici & inuenerũt ignotũ hoiem veruecem manu tenentẽ. Res venit in dubiũ. vtz veruecem tolleret an offerret. Sed culpe reus citius indicauit penam. Qui se ptinus in oratõnem dederũt suisqz pcibus vix obtinere valuerunt. vt qui reos venerat rapere. saltem vacu? exire mereretur Cum ad spoletanã vrbem longobardoz epus. scz arzianus venisset. & locũ ibi vbi solẽnia sua agẽt non habẽt. cepit ab eius ciuitatis epo ecclesiã petere quã suo erzori dedicaret. Qđ dũ valde ep? negaret. idem qui venerat arianus. beati apostoli pau li illic ecclesiã cõmi? sitam se die altero violẽter intraturũ esse pfessus est. Quod eiusdez ecclesie custos audiens. festi? cucurzit. ecclesiã clausit. seris muniuit: facto aũt vespe lampades omes extinxit. seqz in interiozib? abscondit. In ipo autem subsequẽtis noctis crepusculo. arzianus ep? collecta multitudine aduenit. clausas ecclesie ianuas effringẽ patus. Sed repente cũcte simul regie diuinitus cõcusse. abiectis longi? seris apte sũt. atz cum magno sonitu omnia ecclesie claustra patuerũt. effusoqz desup lumine. omes que extincte fuerãt lampades accense sunt. Arrianus vero epus qui vim facturus aduenerat. subita cecitate ẽ percussus. & alienis manibus ad suũ habitaculũ reductus. Quod dũ longobardi in eadem regione positi omes agnoscẽt. nequaq; pſũpserũt vlterius catholica temerare. ¶ LXXXI ¶ De miraculis in dedicatõne cuiusdã ecclesie demonstratis

ARrianozum ecclesia in regione vrbis huius que fuit dicitẽ. cũ clausa vsqz añ biẽnium remãsisset. placuit vt fide catholica introductis. illic beati sebastiani & sãcte agathe martirum reliquijs dedicari debuisset. Quod & factum est. Nam cũ magna populi multitudine veniẽtes. atqz omipotenti domino laudes canẽtes. eãdem ecclesiã ingressi sumus. Cunqz in ea iam missaz solẽnia honeste celebrarẽtur. & p eiusdez loci angustia populi se compmẽt multitudo. quidã ex his qui extra sacrariũ stabant. porcũ subito intra suos pedes huc illucqz discurrẽ senserunt. Quem dum vnusquisqz sentiret. & iuxta se stantibus indicaret. isdem porc? ecclesie ianuas petijt. & omnes p quos transiuit in admiratõnem omouit. sz vidẽ non potuit quãuis fẽtire potuisset. Quod io circo diuina pietas ostendit. vt cunctis patescẽt. quia de loco eodẽ imundus habitator exiret Peracta igitẽ missaz solẽnitate recessimus. Sz adhuc nocte eadẽ magnus in eiusdem ecclesie tectis strepitus factus est. ac si ĩ ea alioqui errãdo discurrẽt. Sequẽti aũt nocte grauioz sonitus excreuit cum subito tanto terzore insonuit. ac si illa omnis ecclesia a fũdamẽtis fuisset eũsa. Et ptinus recessit ac nulla illic vteri? antiqui hostis inquietudo apparuit. sed p terzoris sonitum quem fecit inotuit. a loco quẽ diu tenuerat. q̃ coactus exibat. P? paucos uero dies. in magna serenitate aeris sup altare eiusdem ecclesie. nubes celitus descendit. suoq; illud uelamine opuit. omnez ecclesiã tãto terzore ac suauitate odoris repleuit. ut patentibus ianuis nullus illuc pſumeret intrare. Et sacerdos atq; custodes. uel hi qui ad celebrãdã missaz solẽnia uenerãt. rem uidebãt. ingredi minime poterant. & suauitatem mirifici odoris trahebãt. Die uero alio cũ in ea lampades sine lumine dependerent. emisso diuinitus lumine sunt accense. Atqz post paucos dies. iterum cũ expletis missaz solennijs. extinctis lampadibus. custos ex eadẽ ecclesia egressus fuisset post paululum intrauit. & lampades quas extinxerat reperit. quas negligenter extinxisse se credidit. atqz eas iam solicitius extinxit. Qui exiens ecclesiam clausit. Sed post horarũ trium spacium regressus est. et lucentes lampades quas extinxerat inuenit. ut videlicet exillo lumine apte clarescerent. quia locus ille de tenebris ad lucem uenisset

¶ LXXXII. ¶ De sãcto gregorio q̃ sãcti eleutherij precibus robor corporis accepit et de sãcto maximiano

Qum ergo quodã tempore in monasterio positus incisionem vitalium paterer. crebrisq; anguſtijs p horarũ momenta ad exitũ ꝑpinquarem. quã medici moleſtiam greco eloquio ſincopin vocant. & niſi me frequẽt fratres cibo reficerent. vitalis michi ſpũs interdici videretur. paſchalis ſupuenit dies. Et cum ſacratiſſimo ſabbato in quo omnes & etiam puuli pueri ieiunant. ego ieiunare non potuiſſem. cepi plus mero re ꝙ infirmitate deficere. Sed triſtis animus conſilium citius inuenit. ut eleutheriũ virũ dei ſecreto in oratoriũ ducerem. eumq; peterem. quatin9 ut michi die illo ad ieiunãdum virtus daretur. ſuis apud domiñ pcibus obtineret. Quod factũ eſt. Nam mox vt oratoriũ ingreſſi ſumus a me humiliter poſtulatus. ſeſe cũ lacrimis in oratõnem ꝺdit & poſt paululũ ꝑpleta oratõne exijt. & ad vocem benedictõnis illius. virtutez tantã me9 ſtomach9 accepit. vt michi fũditus a memoria tolleret cib9 & egritudo. Et cepi mirari quis eſſem quis fuerĩ Quia & cũ ad aĩm redibat infirmitas. nichil ĩ me ex his que memineram recognoſcebã. Cunq; ĩ diſpoſitõne monaſterij occupata mens eſſet. obliuiſcebar fũditus egritudinis mee. Si vero vt ꝓixi rediret egritudo ad memoriã. cũ tam fortez me eſſe ſentirem. mirabar ſi non comediſſem. Qui ad veſperu veniens tante me fortitudinis inueni. vt ſi voluiſſem ieiunium vſq; ad diem alterũ trãſferre potuiſſem. Sicq; factũ eſt. vt in me ꝓbarẽ ea etiam de illo vera eſſe. quibus ipe mimime interfuiſſem. Dñ iuſſione pontificis mei in ꝓſtantinopolitane vrbis palatio reſponſis eccleſiaſticis deſeruirem. illuc ad me venerabilis maximian9 caritate exigente cum fratribus uenit Qui cũ ad monaſterium meũ romã rediret. in mari adriatico nimia tẽ peſtate deꝓhenſus. ineſtimabili ordine & inuſitato miraculo. erga ſe cũctoſq; qui cum eo aderãt omnipotentis dei & iram cognouit & gratiã. Nam cũ in eoꝝ morte uentoꝝ nimietatibus eleuati fluctus ſeuirẽt. ex naui claui ſũt ꝓiti. arbor abſciſſa eſt. vela in vndis ꝓiecta. totũq; vas nauis quaſſatũ nimijs fluctibus ab omni fuerat opage ſua diſſolutum. Rimis itaq; patentibus intrauit mare atq; vſq; ad ſupiores tabulas impleuit nauez. ita vt non tam nauis inter vndas. ꝙ vnd ĩã intra nauem eſſe uiderentur. Tunc in eadem naui reſidẽtes non iam ex mortis vicinia. ſed ex ipa eius pſẽtia & viſione turbati. omnes ſibimet pacem dederũt corpus & ſanguiñ redemptoris acceperunt. deo ſe ſinguli ꝓmendantes. Sed oñipotens de9 q̃ mentes eoꝝ mirabiliter terruit. eorũ quoq; vitaz mirabilius ſeruauit. Nã die9. vnj. nauis vſq; ad ſupiores tabulas aquiſ plena ꝑpriũ iter pagẽſ enatauit. Nono aũt die in corronenſis caſtri portum deducta eſt. vbi cũ omnes egreſſi fuiſſent incolumes. mox in eiuſdẽ portus ꝓfundũ nauis demerſa eſt. ac ſi illis egredientibus ꝑ pondere ſubleuatõne caruiſſet. ¶ LXXXIII ¶ De viro dei ſanctolo & eius tranſitu.

Dle quadã a longobardis captus quidã diaconus tenebatur ligat9. eũq; ipi qui tenuerãt interficere cogitabãt. Adueſpaſcente aũt die. vir dei ſãctolus ab eiſdem longobardis petijt. vt relaxari eiq; vita concedi debuiſſet: Quod poſſe ſe facere oño negauerũt. Cũq; morte illius deliberaſſe eos cerneret. petijt vt ſibi ad cuſtodiam tradi debuiſſet. Cui ꝓtinus reſponderunt. Tibi quidẽ eum dam9 ad cuſtodiendũ. ſz ea cõditõne interpoſita. vt ſi ipſe fugerit ꝑ eo ipſo moriaris. Quod vir domini libenter accipiens. ꝓ dictũ diaconũ in ſua ſuſcepit. Nocte media cũ lõgobardos oñes ſomno graui depꝫſos aſpiceret. excitauit eum & ait. Surge et 9cit9 fuge. liberet te omnipotens dñs. Sed iſdem diacon9 ꝓmiſſionis eius non imemor reſpondit dicens. Fugere pater ñ poſſum. quia ſi ego fugero ꝑ me ſine dubio morieris Quẽ vir domini ſãctolus ad fugiendũ compulit dicens. Surge & vade. oñipotens dñus te eripiet. nã ego m manus eius ſum. tantũ ĩ me poſſunt facere. quãtum ipe ꝓmiſerit. Fugit itaq; diaconus. et quaſi deceptus in medio fideiuſſor remãſit. Facto igitur mane. lõgobardi qui diaconum ad cuſtodiendũ dederãt venerũt. et quẽ dederãt petierũt. Sed hunc venerandus pſbiter fugiſſe reſpondit. Tunc omnibuſ qui illic aderãt longobardis placuit. vt eũ capite truncare debuiſſẽt. quatenuſ ſine graui cruciatu vitã ei9 cõpendioſa morte terminarẽt. Venerandus igitur uir inter armatos deductus. ad ſua arma ſtatim cucurrit. Nam petijt. vt ſibi paululuz orandi licentia dareẽ. Cui dũ cõceſſũ fuiſſet. in ẽra ſe ſtrauit et orauit. Quidum paulo diutiuſ oraret. hũc elect9 interfector calce pulſauit vt ſurgeret dicens. Surge et flexu genu tende ceruicez. Surrexit aũt vir domini. genu flexit. et ceruicem tetẽdit. Sed tẽſo collo. eductam cõtra ſe ſpatã intuens. hoc vnum ferẽ publice dixiſſe Sancte iohãnes ſuſcipe illã. Tũc elect9 carnifex euaginatum gladiũ tenens. ac niſu forti in altum brachiũ ꝓcuſſurus leuauit. ſed deponere nullo modo potuit Nã repente diriguit. et erecto in celum gladio brachiũ inflexibile remãſit. Tunc omnis longobardoruz turba que ad illud mortis ſpectaculũ aderat. in laudis fauorem cõuerſa mirari cepit. virũq; dei cum timore venerari. qz ꝑfecto claruerat cuius ſanctitatis eſſet. qui carnificis ſui brachiũ in aere ligaſſet. Itaq; poſtulat9 ut ſurgeret. ſurrexit. poſtulatus ut brachiũ ſui carnifici ſanaret. negauit dicens Ego ꝑ eo nullo modo orabo. niſi michi ante iuramentũ dederit. qõ cum manu iſta xp̃ianum hoiez non occidat. Oñes igit tante uirtutis hoiem cognoſcentes: boues & iumenta que depredati fuerant. certatim ei offerre ĩ munere uolebant. Sed uir domini tale munus ſuſcipere renuit. munus aũt bone mercedis ꝙſiuit dicens. Si michi vultis aliquid cõcedere. omnes captiuos quos habetis michi tribuite. ut habeã unde ꝑ uobis debeam orare. ¶ LXXXIIII.

¶ De uita anime poſt obitum.

Ex libro quarto.

Qrnales quiq; quia inuiſibilia ſcire nõ ualent ꝑ expimentum dubitant utz ne ſit qõ corporalibus oculis non uident. Que nimirum dubietas ꝓmo penti noſtro eſſe nõ potuit quia excluſus a paradiſi gaudijs. hoc quod amiſerat quoniam viderat recolebat Hi aũt ſentire uel recolere audita non poſſunt. qui eoꝝ nullũ ſicut ille ſaltem de preterito expimentum tenent. Ac ſi enim pregnans mulier mittatur in carcerem. ibiq; puerum pariat. qui natus in carcere nutriatur & creſcat. cui ſi fortaſſe mater que hunc genuit. ſolẽ lunam. ſtellas. montes. & campos. uolantes aues curzentes equos nominet. ille uero qui eſt ĩ carcere natus et nutritus. nichil aliud ꝙ tenebraſ carceris ſciat. et hoc quidem eſſe audiat. ſed quia ea ꝑ

expimentum nō nouit·veraciter esse diffidit·Ita ī hac exilij sui cecitate nati homines·dum esse sūma atqz īuisibilia audiunt·diffidūt an vera sint·quia sola hec infirma in quibus nati sunt visibilia noue runt·Vnde factū est·vt ipe inuisibilium & visibi lium creator spūmsanctuz ad corda nostra mitte ret·quatinus p eum viuificati crederem?·que ad huc scire p expimentuz non possum?· Quotquot ergo hunc spūm hereditatis nostre pignus accepi mus·de vita ūuisibilium non dubitam?·Nam quia post mortem carnis viuat aīma·patet ratio sed fi dei admixta· Et quidnam sancti apli & martires xpi presentē vitam despicerent·pro amore dei ani mas ponerent·nisi certiorem animaz vitam subse qui scirent·Et ecce hi qui aīmas in morte posuert atqz aīmarum vitam post mortem carnis esse cre=diderunt·quotidianis miraculis coruscant·Ad ex tincta nāqz eoz corpora viuentes egri veniūt·& sanantur.Si igitur vitā aīme manentis ī corpore deprehēdis ex motu mēbroz·cur non ppendis vi tam aīme post corpus.& iam p ossa mortua ī vir tute miraculoz·Nam & multi nostroz mētis ocu lum fide pura & vberi oratōe mūdātes· egredien=tes ex carne aīmas frequenter viderunt·

¶ LXXXV·Exēpla quedā ad hoc pbandum·

¶ Enerabilis pater noīe spes· mōasteria cō struxit·Cui cū iam ānī quadragesimi fuis set in cecitate temp? exemptū·ei dom?n lumē reddidit·vicimū suū obitū denūciauit· atqz vt monasterijs circūquaqz pstructis verbū vite p dicaret·āmonuit·quatim? corpis recepto lumine· visitatis in circūitu fratribus cordis lumen aperi ret·Qui statim iussis obtempās fratz cenobia cir cūiuit·mandata vite que agendo didicerat pdica uit·Quītodecimo igit die ad monasteriū suū pa=cta pdicatōne reuersus est·ibiqz fratribus ꝓuoca tis astās in medio sacramentū dñici corpis & san guinis sūpsit·moxqz cū eis misticos psalmoz cāt? exorsus est· Qui illis psallentib? oratōni intent? aīmā reddidit·Omnes vero fratres qui aderant· ex ore eius exisse colūbam viderūt·que mox apto tecto oratorij egressa·aspicientib? fratrib? penet bit celū·In eadem ꝓuincia mirsie contigisse refere uat abbas stephā?·q pbiter qdam cōmissam sibi cū magno timore dominī rgebat ecclesiā·Qui ex tpe ordinis accepti·pbiterā suam vt sororem dili gens·sed quasi hostem cauens·ad se ꝓpius accede re nūq̄ sinebat·Anno q̄dragesimo ordinatōis sue ingrauescente grauiter febre corrept? · ad extrema ded uctus est·Sed cū eum pbitera sua cospicēt· solutis iā mēbris quasi in morte distensū·si qd ad huc ei vitale spiramen inesset·naribus eius aposi ta curauit aure dinoscere ·Quod ille sentiens cui tenuissim? inerat flat?·quāto valuit erupit dicēs Recede a me mulier adhuc ignicul? viuit· paleaz tolle·Illa recedente· ocrescente virtute corpis·cū mag̃ cepit letitia clamare dicēs·Bene veniunt dñi mei bñ veniūt dñi mei·qd ad tātillū puerulū vestz estis digti cōuenire·Venio venio· Gras ago gra tias ago Cunqz hec iterata crebro voce repeteret quibus hoc diceret noti sui qui illū circūsteterant requirebant·Quibus ille admirādo rndit Nūquid cōuenisse hic sanctos apostolos nō videtis·petz & paulū pmos apostoloz nō aspicitis· Ad quos iterum conuersus dicebat·Ecce venio·& ecce ve=nio. Atqz inter hec verba animam reddidit·

¶ LXXXVI De viro dei puero et eiꝰ trāsitu:

Dciendū est·quia sepe aīmabus exeunti b? electoz dulcedo solz laudis celestis erūpē vt dū illa libenter audiūt· dissolutōnem carnis ab anima sentire minime p:mittāt Vnde in omelijs quoqz euāgelij iā narrasse me memini·q̄ in ea porticu que eūtibus ad ecclesiā beati clementis est puia·fuit qui dā seruul? noīe cuius te quoqz non ambigo meminisse qui paup quidez reb? ·sed meritis diues erat· quē longa egritudo dissoluerat: Nā ex quo illū scire potuim? vsqz ad fmē vite palliticus iacebat·Quid dicā quia stare ñ poterat·qui nunq̄ in lecto surgere sed ad sedēdū valebat·nunq̄ manum suam ad os ducere· nūq̄ se potuit in latus aliud declinare· Huic ad seruiēdū mater cū fratre aderat·& quidquid ex elemosinis potuisset accipere·hoc eoz manibus pauperibus erogabat·Nequaq̄ literas nouerat· sed scripture sacre sibimet codices emerat·et religiosos quosqz in hospitalitate suscipiens·hos coram se legere stu diose faciebat·Factumqz est vt iuxta modū suum plene sacrā scripturā disceret·cū sicut dixi literas funditus ignorare Etudebat in dolore semp gra tias agere·himnis dei et laudibus diebus et nocti bus vacare·Sed cū iā tpus esset vt tanta eius pati entia remunerari debuisset·mbroz dolor ad vitalia rediit·Cunqz se morti iā pximū agnouit peregri nos viros atqz ī hospitalitate susceptos admonu it vt surgerent·et cū eo psalmos pro expectatōne exitus decantarent ·Cunqz cū eis et ipse moriens psalleret· voces psallentiū repente cōpescuit cum terrore magni clamoris·dicēs· Tacete tacete·Nun quid non auditis·quāte resonant voces ī celo·Et dū ad easdem laudes quas ītus audierat·aurē cor=dis intenderet·sancta illa aīma carne soluta est· Qua scz exeunte tāta illic fragrātia odoris aspsa ē vt oīes illi qui aderant inestimabili suauitate re plerentur· ¶ LXXXVII De puuli blasfemi ī teritu et dura morte quorundā sanctoz·

Vm hūanū genus multis atqz īnumeris vicijs sit subiectuz· hierlm celestis maxi mā ptē ex puulis vel infantibus arbitror posse cōpleri·Et si oīes baptizatos infantes atqz in eadē infantia morientes ingredi regnū celeste credendum est·oīes tamen puulos qui scilicet iā loqui possunt·regna celestia ingredi credēdū non est·quia non nullis puulis eiusdē regni celestis ad itus a parentibus claudit? si male nutriātur·Nā quidā vir cūctis in hac vrbe notissim?·ante trien nium filiuz habuit ānoz sicut arbitror qnqz· Quē nimis canaliter diligēs·remisse nutriebat·atz isdē puulus(quod dictu graue ē)mox vt eius animo aliquid obstitisset·maiestatē dei blasfemare cōsue uerat·Qui in hac ante trienniuz mortalitate pcus sus·venit ad mortē:Cunqz euz suus pater in sinu teneret·sicut hi testati sunt qui pntes fuerunt· ad se malignos spūs venisse tremētib? oculis p u er aspiciens·cepit clamare· Obsta pater·obsta pa tre·Qui clamans declīabat facie· vt se ab eis in si nu patris absconderet·Quez cum ille tremētē re quirerez quid videret·puer adiunxit dicens·Mau ri homines venerunt·qui me tollere volunt· Qui cum hoc dixisset·maiestatis nomen ptinus blasfe mauit·et statim animam reddidit· Vt em̄ omipo tēs dn? ostenderet p quo reatu talib? fuisz execu toribus traditus·vnde viuentem pater suus nolu it corrigere·hoc morientem permisit iterare.quate n? reatū suum pater eius agnosceret·q̄ puuli fili

aiam negligens·nō puulū peccatorē gehēne ignibus nutrisset·Longobardi seuiētes duos monachos in ramis vnius arboris suspēderūt· Qui suspensi eodem die defuncti sunt· Facto aūt vespere vtrorūq; eorum spūs claris illic aptisq; vocibus psallere ceperūt·vt ipi quoq; q̄ eos occiderāt cuz voces psallentiū audirēt·nimiū mirati terrerentē· Electi ergo q̄ pculdubio ad ppetuā vitaz tendūt quid eis obest·si ad modicū dure moriantē· Et est fortasse eoz nōnunquā culpa licet mīma q̄ in ea debeat & morte resecari· Nā vir dei ptra samariā missus·q̄a p inobedientiā in itinere comedit· hūc leo eodem itinere occidit. Sed statim illic scriptū est·q̄a stetit leo iuxta asinū & nō comedit de cadauere. Ex q̄ re ostenditē qō peccatuz inobedientie in ipa fuerit morte laxatū· q̄a isdē leo quē viuentem psumpsit occidere·ptigere non psumpsit occisuz·

CLXXXVIII. De quorūdā obitu diumitus reuelato·

IN moasterio meo q̄dam frater añ decēnū gerūciuſ dicebaē·qui cū graui molestia corpis fuisset depssus·in visione nocturna albatos viros descendere de supioribus aspexit. Qui dū coraā lecto iacentis assisterēt·vnus eoz dixit Ad hō veniz vt d̄ moasterio gregaziosq; quosdā fratres in militiā mittam? ·atq; alteri precipiens adiūxit. Scribe marcellum·valētinianum· agnellū atq; alios quoz nūc mīme recordor·Quibus expletis·addidit dicens· Scribe & hūcipsum q̄ nos aspicit·Ex q̄ visione cert? reddit? p̄dictus frater·facto mane innotuit fratrib?. q̄ & q̄ essent ex eadē cella morituri. quos se etiā denūciauit eē secuturū·Tū die altero p̄dicti fratres mori ceperunt·atq; sub eodē ordine se in morte secuti sunt quo fuerāt in descriptōe noīati . Ad extremū vō & ipe obijt·In portuēsis ciuitatis moasterio mellitus moachus infirmat?·felici epo se consolāti respondit·cursus sui tpa esse opleta·dicēs apparuisse sibi iuuenē·atq; epl'as detulisse dicentē. Aperi & lege. Quib? aptis asseruit·q̄a se & omēs q̄ eodem tpe a p̄dicto episcopo in pasca fuerāt baptizati·scriptos in eisdē epistol'literis aureis inuenit Primū q̄dem vt dicebat nomē suū repit. ac deīde oīm ī illo tpe baptizatoz·Qua de re certū tenuit & se & illos de hac vita esse sub celeritate migraturos·Factūq; ē vt die eadē ipe moreretur .atq; post eū cūcti illi qui baptizati fuerant· ita secuti sunt vt intra paucos dies eorū nullus in hac vita remāeret ·i ea mortalitate que patricij narsi tempoib? hanc vrbē vehemēter afflixit·in domo valeriani puer armētarius fuit·p̄cipue simplicitatis & huīlitatis ·Cū vero eiusdē domus eadem clade vastareē·idez puer percussus est·& vsq; ad extremum deductus·Qui subito sublatus a p̄sentibus redijt·sibiq; dn̄m suū vocari fecit· Cui ait·Ego ī celo fui & q̄ de hac domo morituri sunt agnoui· Ille & ille atq; ille morituri sunt · Tu vero ne timeas. quia hoc tpe moritur? nō es·Vt vero scias qō me in celo fuisse verū fateor·Ecce accepi illic vt linguis oībus loquar· Cui tūc grece dominus suus locutus est·atq; ita ille in eadē lingua respōdit·vt cuncti qui aderant mirarentē·In ea quoq; domo p̄dicti narsi spatari? bulgar manebat · qui festine ad egrum deduct? ei bulgarica līgua locutus est·Sed ita puer ille in ytalia nat? & nutritus ī eadē barbara locutōne respōdit ·acsi ex eadem fuisset gēte generat? · sed die tercio quo occulto dei iudicio nescitur ·man? ac brachia lacertosq; suis dētib? laniauit, atq; ita de corpe exiuit· Quo mortuo·omēs illi quos p̄dixerat ex hac ptm? luce subtracti sūt ·Nullusq; ī illa domo eadem tempestate defunctus ē· qui voce illi? denūciat? non esset·

CLXXXIX De igne gehēnali q̄ iam reprobos exurit·

SIcut aūt electos beatitudo letificat · ita credi necesse est q̄ a die exitus sui ignis reprobos exurit·Ignē vero gehenne corporeū esse non ābigo·in quo certū est corpa cruciari·Gothoz tempe quidā spectabilis vir reperatus noīe venit ad mortē· Cūq; iam mortuū familia lugeret·subito redijt·Et ait Citius ad ecclesiā beati laurentij martiris que ex nomīe pditoris damasi vocatur·p uerum mittite·& q̄d de tiburtio p̄sbitero agaē videat. & renūciare festinet·Qui videlicet tunc tiburtius carnalibus desideriis subiacere ferebaē ·Cū vero puer pergeret · narrauit isdem repatus qui ad se reuersus fuerat· q̄ illum vbi ductus fuerat agnouit dicens·Paratus fuerat rogus īgēs·deductus aūt tiburtius p̄sbiē & in eo est superposit?·atq; suppositō igne crematus·Alius aūt pabatur rogus ·cui? a terra in celū cacumen tendi videbaē · Cui emissa voce clamatum est cui? esset His igitur dictis·statim reparatus defunctus est·Puer vero q̄ ad tiburtiū transmissus fuerat·iam eū mortuū inuenit· Quidam curialis sacratissimo paschali sabbato iuuēculam cuiusdā filiā ī baptismate suscepit· Qui post ieiunium domū reuersus·multoq; vino inebriat? eādem filiā suaz secū manere petijt·eamq; nocte illa q̄d dictu nefas est perdidit · Cunq; mane fcō surrexisz·reus cogitare cepit·vt ad balneū pergeret ·acsi aqua balnei lauaret maculaz peccati· Perrexit igitur·lauit·cepitq; trepidare ecclesiā ingredi·Sed si tanto die non iret ad ecclesiā erubescebat hoīes·si vero iret pertimescebat dei iudicium Vicit itaq; humana verecūdia·perzexit ad ecclesiam·sed tremebundus ac pauens stare cepit·per singula momēta suspectus qua hora immūdo spiritui traderetē·& coram oīni populo vexaretē·Cūq; vehemēter timeret·ei ī illa missarū celebritate nil contigit·Qui letus exijt·& die altero ecclesiā securus intrauit·factū est vt p sex cōtinuos dies let? ac secur? pcederet·estimās q̄ ei? sceluſ dn̄s aut non vidisset .aut misericorditer visum dimisisset· Die aūt ·vij·subita morte defunct? ē·Cunq; sepulture traditus fuisset·p longū tēpus cunctis videntibus de sepulcro illius flama exijt & tamdiu ossa ei? cremauit quousq; omē sepulcrū p̄sumeret·& terza q̄ in tumulo collecta fuerat de fossa videretur. Quod videlicet omīpotēs deus faciens ostēdit q̄d ei? aīa in occulto ptulit. cuius etiā corpus añ huānos oculos flama p̄sūpsit·

CXC. Q̄ ignē illuz etiam in p̄senti mortalibus ad terzorem deus ostendit·

ILle vulcani in sicilia ·vt solent narrare q̄ nouerunt·laxatis quotidie finibus sic excrescunt·vt mūdi termio ꝓpinquāte q̄n to certū est illuc ampli? exurendos colligi·tanto & eadē tormētoz loca ampli? videantur appere Quod omīpotens deus ad corruptōem viuentiū in hoc mūdo voluit ostendi·vt mentes infideliuz que inferni tormenta esse non credunt·tormentorum loca videant·que audita credere recusant· Messores aūt angeli zizania ad comburendum in

fascículos ligant · compares paribus in tormẽtis similibus sociãt · vt superbi cũ superbis · luxuriosi cũ luxuriosis ardeant · Superna quoq; pietas ex magna misericordie sue largitate disponit · vt nõ nulli etiam post exitũ repente ad corpus redeãt & tormẽta inferiora q̃ audita ñ crediderãt · saltim visa ptimescãt · Nã illustris vir stephanus quẽ bñ nosti · de semetipo mihi narrare ꝓsueuerat · qa i cõ stantinopolitana vrbe p quadã causa demorat? molestia corpis supueniẽte defunct? ẽ · Cũq; medicus atq; pigmentari? ad apiendũ eum atq; condiendũ essẽt q̃situs · & die eodẽ mĩme inuent? · subsequenti nocte iacuit inhumatũ corp? · Qui ductus ad inferni loca vidit multa que prius audita nõ credidit · Sed cũ psidenti illic iudici psentatus fuisset · ab eo receptus non ẽ · ita vt diceret · Non hunc deduci · sed stephanũ ferrariũ iussi · Qui statim reduct? in corpe ẽ · & stephan? ferrari? q̃ iuxta eũ habitabat eadẽ hora defunctus est · Sicq; pbatus est vera fuisse verba q̃ audierat · dum hec effect? mortis stephani demõstrauit ·

¶ XCI ¶ De visione cuidã militi ostensa ·

ANte triẽnium quoq; in hac pestilẽtia q̃ hanc vrbẽ clade vehemẽtissima depopulauit · in q̃ etiã corpali visu sagitte celitus venire & singulos quosq; ferire videbanẽ · sic nosti · stephan? isdem defunct? est · Quidã vero miles in hac eadẽ nostra vrbe pcussus · ad extrema puenit · Qui educt? ex corpe exanimis iacuit sed citius rediit · & q̃ cũ eo fuerãt gesta narrauit · Aiebat enĩ sic tunc res eadẽ etiã multis innotuit qa pons erat sub quo niger atq; caliginosus fetoris intolerabilis nebulã exalãs fluui? decurrebat Trãsacto aũt ponte amena erãt prata atq; virẽtia odoriferis herbaq; floribus exornata · in qbus alba torũ hoĩm iuenticula esse videbanẽ · Tantusq; in loco eodẽ odor suauitatis inerat vt ipa suauitatis fragrãtia illic deãbulãtes habitãtesq; satiaret · Ibi mãsiones diuersorũ singule · magnitudie lucis plene · Ibi quedã mire potẽtie edificabaẽ dom? · que aureis videbaẽ latercul' ostrui · sed cui? eẽt nõ potuit agnosci · Erant vero sup ripã pdicti flumis nõnulla habitacula · sz alia exurgentis fetoris nebula tangebanẽ · alia aũt exurgẽs fetor a flumine mĩme tãgebat · Hec vero erat in pdicto põte probatõ · vt quisquis p eũ iniustoq; vellet trãsire · i tenebroso fetentiq; flumio labereẽ · Iusti vero qbus culpa nõ assisteret · securo p eum gressu ac libero ad loca amena pueĩrent · Ibi se etiã petrũ ecclesiastice familie maiorẽ · q̃ añ quadriẽniũ defunct? ẽ deorsũ positũ in locis teterrimis magno ferri põdere ligatũ ac depssuq; vidisse ofessus est · Qui dũ requireret cur ita esset · ea se dixit audisse q̃ nos q̃ eũ in hac ecciastica domo nouim? sciẽtes ei? acta recolim? · Dictũ nãq; est · hec idcirco patiẽ · qa si quid ei p faciẽda vltõne videbaẽ ad iferẽdas plagas plus ex crudelitatis desiderio q̃p ex obediẽtia seruiebat · Quod sic fuisse · nullus q̃ illum nouit ignorat · Ibi se etiã quẽdam pegrinũ psbiteruq; vidisse fatebaẽ · qui ad pdictũ pontẽ veniens tanta peũ autoritate trãsiit q̃nta & h̃ sinceritate vixit

¶ XCII ¶ Qualiter misericordibus elemosine sue post mortẽ suffragantur ·

NEodem quoq; põte hunc quẽ pfixi stephanuz se recognouisse testat? est · Qui dũ trãsire voluisset · ei? pes lapsus ẽ · & ex medio corpore iã extra pontẽ deiectus a quibusdaz viris teterrimis ex flumie surgentib? per coxas deorsum · atq; a quibusdaz albatis & speciosissimis viris · cepit p brachia sursũ trahi · Cunq; hoc luctamẽ esset · & hũc boni sursum · mali deorsum traherẽt · ipe q̃ hoc videbat ad corp? reuersus ẽ · & q̃d de eo pleni? gestũ sit · mĩme ognouit · Qua i re de eiusdẽ stephani vita daẽ intelligi · quia in eo mala carnis cum elemosinarũ opatõne certabant · Qui enĩ p coxas deorsum · p brachia trahebaẽ sursum · patet nimiruz quia elemosinas amauerat · & carnis vicijs pfecte nõ restiterat · que eũ deorsum trahebãt · Sed i illo occulto arbitrij examĩe quid in eo vicerit · & nos & eũ qui vidit & reuocat? est latet · Constat tñ quia idem stephan? · postq̃ sic supius narraui · & infezni loca vidit · & ad corp? redijt · pfecte vitaz mĩme correxit · ¶ Petrus · Quid ẽ hoc q̃so te · q̃ in amenis locis cuiusdã dom? laterculis aureis edificari videbaẽ · Ridiculũ valde est · si credim? · q̃ i illa vita adhuc metall' talib? egeamus · ¶ Gregorius · Quis hoc si sanũ sapit intelligat · sed ex eo qd illic ostensum est · quisquis ille ẽ cui mansio ista ostruitur · apte datur intelligi · quid ẽ qd hic opatur · Nam qñ premiũ lucis eterne elemosinarũ largitate ꝑmerebitur · nimirũ cõstat · qa auro edificat mãsionẽ suam · Quod enĩ supius memoriam feci vt dicerem · isdẽ miles q̃ hoc viderat narrabat q̃ eosdem laterculos aureos ad edificatõz domus senes ac iuuenes puelle & pueri ferebãt · Qua ex re colligitur · quia hi quib? hic pietas facta ẽ · ipi illic opatores esse videbanẽ · Sic etiã quidã iuxta nos deus dedit nomĩe religiosus habitabat · qui calciamẽta solebat opari · De quo alter p reuelationem vidit · q̃ eius domus edificabaẽ · seo i ea cõstructores sui solo die sabbati videbanẽ operari · Qui eiusdẽ viri postmodũ subtiliter vitã reqrẽs · iuenit · qa ex hijs que diebus singul' laborabat · qd quid ex victu atq; vestitu supesse potuisset · die sabbati ad beati petri ecclesiã deferre ꝓsueuerat · atq; indigentibus erogare · ¶ XCIII ¶ De inquieto theodoro qui draconi traditus penituit & ypocrita moãcho qui a dracone liberari ñ valuit

INquiet? valde theodor? noĩe puer fuit · qui in meũ moãsteriũ fratrem suũ necessitate magis q̃p volũtate secut? est · Cui nimiũ graue erat · si quis p sua aliqd salute loqueretur · bona aũt non solũ facere · sed etiã audire ñ poterat · Nunq̃ se ad sancte ꝓuersatõis habitũ verere · iurãdo · irascẽdo · detrahẽdo testabaẽ · In hac ãt pestilẽtia · q̃ nup huius vrbis populũ maz ex pte ꝓsumpsit · pcussus in ĩgume ẽ deduct? ad mortem Cũq; extremũ spiritũ ageret · ꝓuenerunt fratres · vt egressũ illi? orãdo ꝓtegerẽt · Iam corp? ei? ab extrema fuerat pte mortuũ · i solo tantũmodo pectore vitaľ adhuc calor ãhelabat · Cũcti aũt fratres tanto p eo ceperũt enixius orare · q̃nto eum iam videbant sub celeritate discedere · Tñ repente cepit eisdẽ assistẽtib? fratrib? clamare atq; cũ magnis vocib? oratões eoz interrũpe · dicẽs · Recedite · recedite · Ecce draconi ad deuorandũ datus sum · qui ꝑpter vestrã pñtiã deuorare me ñ potest caput meũ in suo ore iam absorbuit · Date locum vt non me amplius cruciet · sed faciat qd factur? est · Si ei ad deuorandum datus sum · quare propter vos moras patior · Tũc fratres ceperunt ei dicere · Quid est quod loqueris frater · Signum tibi sancte crucis imprime · Respondebat ille cuz magnis clamoribus · dicens · Volo me signare · sed

non possum · quia squamis huius draconis p̃mor
Cunqz hec fratres audirent · prostrati in terram
cum lacrimis ceperunt pro ereptõne illius vehe-
mentius orare · Et ecce subito cepit eger cum ma
gnis vocibus clamare · dicens · Gratias deo · ecce
draco qui me ad deuorandũ acceperat fugit · o-
ratõnibus vestris expulsus stare nõ potuit Pro
peccatis meis modo intercedite · quia uerti para
tus sum · & seculare vitam funditus relinquere ·
Homo ergo qui sicut iam dictuz est ab extrema
corpis fuerat pte p̃mortuus · reseruatus ad vitã
toto ad deũ corde conuersus ẽ · At contra qõdaz
monasteriũ cõgalaton dicit̃ · in quo quidaz mona
chus magne estimatõnis habebat̃ · moribus atqz
in omĩ sua actione composit? Sz sicut ex fine res
patuit · longe alit̃ q̃ appebat fuit · Nam corpis su
perueniente molestia · fratres ad se omes cõgre-
gari fecit · At illi tali vt putabant viro morient̃
magnũ quid ac delectabile se ab eo audire credi-
derunt · Quibus ipe afflictus & tremẽs opulsus
ẽ p̃dẽ · cui hosti tradit? cogebat̃ exire · Naz dixit
Quãdo me vobiscuz ieiunare credebatis · occulte
comedebã · Quare nũc ecce ad deuorandõ draconi
traditus sum · qui cauda sua genua pedesqz liga-
uit · Caput vero suũ intra meũ os mittens · spũ
meuz ebibens abstrahit · Quibus dictis statim de
functus est · atqz vt penitendo liberari potuisset
a draconе quẽ viderat expectatus non est ·

¶ XCIIII · ¶ De igne purgatorij & pascasio dyacono ·

DE quibusdã vero leuib? culpis esse ante
iudicium purgatorij? ignis est credẽdus
p eo qõ veritas dicit · quia si quis in san
cto spũ blasfemiã dixerit · neqz ĩ hoc seculo remit
tetur ei · neqz in futuro · In qua sentẽtia dat̃ intelli
gi quasdã culpas in hoc seculo · quasdã vero ĩ fu-
turo posse relaxari · Quod em̃ de vno negat̃ · con
sequẽs intellectus patz · quia de quibusdã pcedit̃
Sed de paruis minimisqz peccatis fieri posse cre-
dendũ est · sicut ẽ assiduus ociosus sermo · ĩmode
ratus risus · cura rei familiaris · aut in nõ grauib?
rebus error ignorantie · Hoc tñ sciendũ quia illic
saltim de mĩmis nil quisqz purgatõis obtinebit ·
nisi bonis hoc actibus in hac vita adhuc positus
vt illic obtineat p̃mereat̃ · nã cũ adhuc essem iuuẽ
culus a maioribus atqz scientib? audiui · q̃ pasca-
sius hui? apostolice sedis dyacon? · cui? apõ nos
rectissimi & luculenti de sãcto spũ libri extãt · mi
re sanctitatis vir fuerit · elemosinarũ maxĩe operi
bus vacans · cultor paupez · & contemptor sui ·
Sed hic in ea ptentõe que mardescẽte zelo fideliũ
inter simachũ atqz laurentiũ facta est · ad pontifi
catus ordinẽ laurentiũ elegit · & oĩm post vnani-
mitate supatus · in sua tñ sententia ad diẽ sui exi-
tus pstitit · illũ amãdo atqz pferendo quẽ episco-
porũ iudicio p̃esse sibi ecclesia refutauit · Hic ita-
qz cũ tempibus simachi esset defunct? ei? dalma
ticam feretro suppositam demoniac? tetigit · sta-
timqz saluatus est · Post multũ vero tempis san
cto germano capuano episcopo medici pro cor-
poris salute dictauerunt · vt in angl'anis termis
lauari debuisset · Qui ingressus eas dẽ termas pre
dictũ pascasiũ dyaconũ stantẽ & obsequentẽ ĩ ca
loribus inuenit · Quo viso vehemẽter extimuit ·
& quid illic tantus vir faceret inquisiuit · Cui ille
respondit · Pro nulla causa alia in hoc penali loco
deputat? sum · nisi q̃a in pte laurentij cõtra, sima-
chuz sensi · Sed queso te p̃ me dñm depcare · atqz
in hoc cognosces vtrũ exaudit? sis si huc rediens
me non inueneris · Qua de re vir dñi german? se
in p̃cibus strinxit · & post paucos dies rediit · sed
iam p̃dictũ pascasiũ in loco eo dez mĩme inuenit ·
Quia em̃ non malicia sed ignorãtie errore pecca-
uerat · purgari post mortẽ potuit a peccato · Qd
tñ credendũ est · q̃a ex illa elemosinaz snarũ largi
tate hoc obtinuit · vt tunc potuisset p̃mereri ve-
niam · cũ iam nil posset opari · Hac etiã in re magẽ
debet omnipotẽtis dispensatõ · & quã sit multiplex
agnosci · cui? iudicio actũ est · vt isdem vir pasca
sius & ipe vltõz ad aliquantũ tempis reciperet q̃
peccasset · & tamẽ ante humanos oculos mira pez
corpus suũ post mortez faceret qui ante mortez
eis quoqz cognoscentibus pia opa fecisset · vt ne
qz hij qui bona ei? viderãt de elemosinaz illi? esti
matõne fallerenẽ neqz ipi sine vltõne laxarẽ cul
pa quã nec esse culpã credidit · & ideo hanc fleti
bus nõ extinxit ·

¶ XCV · ¶ De pauore & consolatione sancto rũ in obitu suo ·

PLerumqz de culpis mĩmis ipe solus pa
uor egredientes aĩmas iust oz purgat si
cut narrari de quodam sãcto viro mecũ
freqnẽter audisti · q̃a ad mortẽ veniẽs vehemẽter
timuit · sed post mortẽ discipul' in stola alba appa
ruit · & q̃ p̃clare sit susceptus indicauit · nõnunq̃
vero omnipotens trepidantiũ mẽtes quibusdaz re
uelatõnibus roborat vt in morte mĩme ptimescãt
Nã quidam mecũ in monasterio frater anthoni?
nomĩe viuebat qui multis quotidianisqz lacrimis
ad gaudia patrie celestis ãhelabat · Cunqz studio
sissime & magno feruore desiderij sacra eloquia
meditarẽt · non ĩ eis verba sciẽtie sed fletũ opũcti
onis inqrebat · q̃tin? per hoc excitata mẽs ei? iar
desceret · & yma deferens ad regionez celestis pa
trie p̃templatõem volaret · Huic p̃ nocturnam
visionez dictũ est · Paratus esto · & q̃a dñs iussit
migra · Cunqz ille nõ habere se sumpt? ad migrã
dum diceret · Responsũ p̃tin? audiuit dicens · Si
de peccatis tuis agit̃ · dimissa sunt · Quod cum se
mel audisset & magno adhuc metu trepidarz · no
cte quoqz alia in eisdẽ verbis est ãmonitus · Cuz
post quĩqz dies febre correptus cũctis fratribus
flentibus orãtibusqz defũct? est · Ali? etiã frater
in eodẽ moãsterio merul? dicebat̃ · vehemẽter la
crimis atqz oratõi intent? · psalmodia vero ex ore
illi? pene nullo tempe cessare p̃sueuerat · excepto
aut cũ alimẽto corpi · aut mẽbra dedisset sopori ·
Huic nocturna visione apparuit · q̃a ex albis flori
bus corona de celo ĩ caput illi? descẽdebat · Qui
mox molestia corpis occupat? cũ magna securita
te animi atqz hilaritate defunctus est · Ad cui? se
pulcrum dũ petrus q̃ nunc p̃est sibi sepulturã fa
cere post ãnos q̃tuordecĩ voluisset · tãta vt asse
rit de eodem sepulcro illius fragrãtia suauitatis
emanabat · acsi illic florum oĩm fuissent odoramẽ
ta aggregata · Ante hoc aũt trienniũ cum quidaz
frater fuisset mortuus · atqz in eiusdem monaste
rij cimiterio a nobis sepultus · cunctis nobis ab
eodem cimiterio exeuntibus · isdem iohannes sic̃
postmodum pallens & tremens indicauit illic in
uentus ab eodem fratre qui mortuus fuerat de
sepulcro vocatus est · Quod mox etiam subseqũs
finis docuit · Nam post diez decẽ inualsus feb.ab?
carne solutus est ·

XCVI. Q2 reprobis in ecclesia sepeliri nō prodest. sed potius obest.

OVm grauia peccata non deprimūt. hoc prodest mortuis si in ecclesijs sepelian tur. q3 eorum proximi quotiens ad ea sa cra loca cōueniunt. suoz3 quoz3 sepulcra aspiciūt recozdantur & pro eis preces dño fundunt. Naz quos peccata grauia deprimunt non ad solutōez potius q3 ad maiozem damnatōnis cumulū eoruz cozpora in ecclesijs ponunē. Quod meli? ostendimus si ea que diebus nostris gesta sunt breuiē enarremus. Vir nanqz vite venerabilis felix portuensis episcopus in sabinensi prouincia ort? atz enutritus est. Qui quandā sanctimonialē femmā in loco eodē fuisse testatur. que carnis quidē continentiā habuit. sed lingue procacitatē atqz stulti loquiū non declinauit. Hec igiē defuncta atqz in ecclesia sepulta est. Nocte aūt eadem eiusdē eccle sie custos per reuelatōem vidit. quia deducta añ sacrū altare per mediū secabaē. & pars vna illi? igne cremabaē. pars autez altera intacta remane bat. Cunqz hoc surgens mane fratribus narraret & locū vellet ostēdere in quo fuerat igne osūpta. ipa flame combustio ita ante altare in marmoribꝰ apparuit. acsi illic eadez femina corpeo fuisz igne concremata. Valerianus patricius vsqz ad etatez decrepitaz leuis ac lubricus extitit. modūqz suis prauitatibus ponere contempsit. Huic in ciuitate brixa defuncto. eiusdē vrbis episcopus sepulture locum in ecclesia pbuit accepto pcio. eadem vero nocte qua sepultus. beat? faustin? martir i cui? ecclesia corpus illius fuerat humatū. custodi suo apparuit dicens. Vade & dic episcopo. proiiciat hinc has fetētes carnes quas hic posuit. quia si ñ fecerit die tricesimo ipe moriē. Quam visionē custos episcopo timuit confiteri. & rursus admonitus declinauit. Die aūt tricesimo eiusdē ciuitatis episcopus cū vesptina hora sanus atqz incoluis ad lectum rediisset subita & inopinata morte defunct? est.

XCVII. Iterum exempla ad idē

VAlentinus mediolanēsis ecclesie defensor defunct? est. vir valde lubricus & cunctis leuitatibus occupat?. cui? corpus i ecclesia beati martiris sui sepultū est. nocte aūt media in eadē ecclesia facte sūt voces acsi qs violenter ex ea repellereē atqz trahereē foras. ad quas voces nimirū cucurrerunt custodes. & viderunt duos quosdam teterrimos spirit? . q eiusdem valentini pedes quadā ligatura strinxerant & eum ab ecclesia clamantē ac nimiū vociferātez foras trahebant. qui videlicz exterriti. ad suū stratum reuersi sunt Mane aūt facto aperiētes sepulcrum in quo isdem valētinus positus fuerat eius corpus non inuenerūt. Cunqz extra ecclesiā quererēt vbi piectum esset. inuenerunt hoc in sepulcro alio positū ligatis adhuc pedibus sicut de ecclesia fuerat abstractū. Ex qua re petre collige. q2 hij quos peccata grauia deprimūt si i sacra loca sepeliri se faciant. restat vt etiā de sua psumptione iudicenē. quatin? ea sacra loca non liberēt. sed etiam culpa temeritatis accuset. Nā quid quoqz in hac vrbe nigerit. tinctoz3 qui hic habitāt multitudo testatur. Q2 quidam artis eoz3 primus cum defunctus fuisset. in ecclesia beati ianuarij martiris iuxta portaz sancti laurentij a coniuge sua sepultus est. Sequēti aūt nocte ex sepultura eadez audiente custode eiusdem spirit? cepit clamare. Ardeo. ardeo. Cum vero has diu voces emitteret custos hoc eius nūciauit vxori. Vxor vero illius eos qui diligēter inspicerent artis eiusdem viros trāsmisit ad ecclesiā volens cognoscere qliter eius esset corpus in sepulcro de quo eius spiritus talia clamaret. Qui apientes sepulcrū vestimēta quoqz intacta repperunt. q nunc vsqz ieadez ecclesia pro eius cause testimonio seruanē. cozpus vero illius oīno non inuenerunt. acsi in sepulcro eodez positum non fuisset. Ex qua re colligendū ē q vltione aīma eius damnata sit. cui? & cazo est ab ecclesia proiecta.

XCVIII. Qualiter hostia salutaris oblatio liberat aīmas a purgatorio.

SI culpe post mortē isolubules nō sunt multū solet aīmas etiam post mortem sacra oblatō hostie salutaris adiuuare. ita vt hoc nōnunquā ipe defunctoz3 aīme videātur expetere. Presbiter quidā in loco in quo aq calide vapozes nimios faciunt. quotiēs necessitas corpis exigebat lauare sueuerat. Vbi dum die q dam fuisz ingressus. inuenit quendā incognitum virū ad suū obsequium ppatum qui sibi de pedibus calcia mēta abstraheret. vestimēta susciperet. & exeunte ex caloribus sabana pberez. atqz omne misterium cū magno famulatu pageret. Cunqz hoc sepius faceret. isdē pbiter die quodam ad balnea iturus. intra semetipm cogitans dixit. Viro illi qui mihi solet tam deuotissime ad lauādū obseq ingratus appere non debeo. sz aliquid me necesse est ei pro munere portare. Tunc duas secū oblationū cozonas detulit. Qui mox vt puenit ad locum hominē inuenit. atqz ex moze eius obsequio in oībus vsus est. Lauit itaqz Et cum iam vestitus voluisz egredi. hoc qō secum detulerat obsequēti pro bñdictione obtulit. petens vt benigne susciperz qō ei caritatis gratia offerrz Cui ille merens afflictusqz respondit. Mihi ista quare das pater. Iste panis sanctus est ego hunc manducaē non possum. Me etenī quē vides. aliqñ loci huius dominus fui. sz pro culpis meis hic post mortem deputat? sum. Si aūt mihi pstare vis omipotēti deo pro me offer hunc panē. vt pro peccatis meis interueniās. Et tunc exauditum te eē cognosce. cum huc ad lauandū veneris & me mīme inuenieris. In quibus verbis disparuit. & hijs qui homo esse videbatur euanescēdo innotuit. quia spirit? fuit. Isdem vero pbiter hebdomada cōtinua se pro eo i lacrimis afflixit. salutarē hostiā quotidie obtulit. & reuersus post ad balneū. eum iam minime inuenit. Qua ex re ntū pfit aīabus imolatio sacre oblatōnis ostendiē. qñ hanc & ipi mortuorum spūs a viuentibus petunt & signa indicant quibus p eam absoluti videantur.

XCIX. De monacho pprietario per eandem hostiam sacram liberato.

QVidam moachus iust? nomīe medicinali arte fuerat imbutus qui mihi i eod monasterio sedule obseq. atqz i assiduis egritudinibus meis excubare consueuerat Hic itaqz lāguoze corpis puent? ad extremū deductus est. Cui i ipa sua molestia frater german? nomīe copiosus seruiebat Sed pdictus iust? cū iam se ad extremū pueisse ognouisz. eidem copioso fratri suo qa occultos tres aureos haberet innotuit Qō nimirū fratrib? nō potuit celari. sz subtiliter indagātes atz illius oīa medicamēta perscrutātes eosdē tres aureos inuenerunt i medicaīe abscōsos

Quod mox vt mihi nunciatū est. tantum malum de fratre q̄ nobiscū cōiter vixerat eq̄nimiter ferre non valui. Tūc nimio meroze pcussus cogitaē cepi vl' q̄d ad purgatōez moriētis facerē. vel quid in exēplum viuētib⁹ fratrib⁹ ꝓuiderem. Preciōso igitur eiusdem monasterij ꝓposito ad me accito dixi Vade & null⁹ ex fratrib⁹ se ad eū morientem iungat. nec sermonē ꝺsolatōnis ex cuiuslibet eoz oze pcipiat. sed cū in morte cōstitut⁹ fratres quesierit. ei suus frater carnalis dicat q̄a pro soli dis quos occulte habuit. a cūctis fratrib⁹ aboīatus sit. vt saltem ī morte de culpa sua mentē illi⁹ amaritudo trāsuerberet. atq; a peccato q̄d perpetrauit purget Cū vero mortu⁹ fuerit corp⁹ illi⁹ cū fratrū cozpib⁹ non ponat̄. sed fossam in sterq̄limio facite. in ea cozp⁹ ei⁹ ꝓpicite. Ibi quoq; super eum tres aureos quos reliquit iactate. simul oēs dicentes. Pecunia tua tecum sit in ꝑditōez Et sic eū terra operite. In quibus vtriscq; rebus vnam morienti. alteram vero volui viuentibus ꝓdesse vt & illū amaritudo mortis a culpa solubilem faceret. & istos auaricie tanta damnatō misceri in culpam prohiberet. Quod ita factū est. Nam cuz isdem moachus pueniſſet ad mortē. atq; anxie sequereret fratribus cōmendare. nulluscq; ex fratribus ei applicare & loqui dignarēt. ei carnalis frater cur ab oīibus ēet aboīatus indicauit. qui ꝓtinus de reatu suo vehemēter ingemuit. atz in ipa tristicia de cozpe exiuit. Qui ita est sepultus vt dixeram. sed fratres omēs eadem sententia ꝓturbati ceperunt singuli exrema queq; & vilia & q̄ eis habere regulariter semp licuerat ad mediū ꝓferre. vehemēter formidare. ne quid apud se essz vnde deꝑhendi potuissent. Cū vero post mortez eius. xxx. iam essent dies euoluti. cepit aīm⁹ mel defuncto fratri opati. eiuscq; cū dolore graui supplicia pensare. & si q̄d esset ereptōis remediū q̄rere. Tunc euocato moāsterij nostri ꝓposito tristis dixi. Diu est q̄ frater ille qui defunct⁹ est in igne cruciat̄. debem⁹ ei aliq̄d caritatis impēdere. & eum q̄ntū possum⁹ vt eripiat̄ adiuuare Vade itaq; & ab hodierna die dieb⁹. xxx. ꝓtinuis offerre ꝓ eo sacrificiū stude. Qui protin⁹ abscessit & paruit. Nobis aūt alia cuzantibus atq; euolutos dies non numerantib⁹. isdem frater q̄ defunctus fuerat nocte quad̄ fratri suo germano copioso per visionē apparuit. Quē ille cū vidisset. inquisiuit dicēs. Quid est frater. Quomodo es Cui ipe respondit. Nunc vsq; male fui. sed iam modo bñ sum. q⁊ hodie ꝯmunionē recepi. Quod isdem copiosus pgens. protinus indicauit in monasterio fratribus. Fratres vero solicite ꝑputauerunt diez & ipe dies extiterat quo pro eo tricesima oblatō fuerat impleta. ¶ C. ¶ Qualiter eadem hostia prosit etiam viuis & liberet eos a periculis.

Adssianus naruiensis episcopus qui quotidianū deo sacrificiū offerre ꝓsueuerat seq; in lacrimis inter ipa sacrificioz archana mactabat. mandatū dñi ꝑ cuiusdā sui visionem ꝑsbiteri suscepit dicens. Age q̄d agis. operare q̄d ꝑaris. Natali apostoloz venies ad me & retribuā tibi mercedem tuam. Qui post ānos septem in ipo natalicō apl'oz die cū missarum solēnia pegisset. & misteria sacre ꝯmunionis accepissz ex cozpe exiuit. Hoc quoq; audiuim⁹ quēdā apud hostes in captiuitate positū. & in vinculis religatum fuisse. pro quo sua cōiunx diebus certis sacrificium offerre ꝺsueuerat. qui longo post tempe ad ꝯiugem reuersus. quibus dieb⁹ ei⁹ vincula solueren̄ ꝛmotuit. eiusq; cōiunx illos fuisse dies q̄bus pro eo offerebat sacrificium recognouit. Agato etiam panormitan⁹ episcopus sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sūt atq; testanē. cuz beate memorie decessoris mei tēpe iussus essz. vt romā veniret. vim nimie tempestatis pertulit ita vt se ex tanto vndarū periculo euadere posse diffideret Nauta vero illi⁹ varaca noīe qui nūc eiusdem ecclesie clericat⁹ officio fungit̄. post nauē carabum regebat. rupto fune cū eodem karabo īt vndarū cumulos repēte disparuit. Nauis aūt cui epus ꝑerat. tandē post multa picula ad hosticam insulam fluctib⁹ quassata puenit. Cūq; die tercio eps nautā q̄ ab eo abreptus in carabo fuerat. in nulla maris pte viderz apere. vehementer afflictus mortuū credidit. Sed ꝑ obsequiū caritatis vnū q̄d mortuo debebat impēdit. vt oñipotenti deo pro absolutōne e⁹ aīme offerri sacrificiū victime salutaris iuberet. Quo oblato restaurata naue prexit ad ytaliam. Cunq; ad romanū portū venissz. illic nautā reppit quē mortuum putabat tunc inopinata exultatōne gauisus ē. eūq; qualit̄ tot dieb⁹ ī illo tāto maris piculo viuē potuissz ī quisiuit. q̄ videlicet indicauit. quotiens in illis tē pestatis fluctib⁹ cū eodem quem regebat carabo versat⁹ qualiter cū illo vndis pleno natauerat & quotiēs eo a supiori parte deorsum verso. ipe carine ei⁹ supsederat. adiūgens etiam cū diebus ac noctibus hoc incessanter facerz. iamq; ei⁹ virtus fundit⁹ ex fame simul & labore cecidissz. quo euz ordine misericordia diuina seruauerat indicauit. eteni hoc etiam nūc vsq; testat̄ dicens. Laborās in fluctib⁹ ac deficiens. subito mētis pondē sum grauat⁹. ita vt neq; depssus somno essem neq; vigilare me credere. Cū ecce ī eodē medio mari me posito q̄dā apparuit qui mihi panē ad refectōem detulit. quē mox vt comedi. vires recepi. nec longe post nauis transiēs affuit. que me ab illo vndarum piculo suscepit atq; ad terzam duxit Q̄ sciz eps audiens. req̄siuit diem. atq; illum fuisse diem reppit. quo pro eo ꝑsbiter ī hostica insula oñipotēti deo hostiā sacre oblatōis īmolauit. Idcirco credo q̄a hoc tam apte cū viuentib⁹ ac nescientib⁹ agitur. vt cunctis hec agentib⁹ atq; nesciētibus ostendat̄. quia si insolubiles culpe non fuerint ad absolutōem prodesse etiā mortuis victima sacre oblatōnis possit. ¶ C I. ¶ Qualiter debeāt viuere q̄ eandē hostiā sibi volūt ꝓdesse.

Sed sciendū est q̄ illis sacra victima mortuis ꝓsit. q̄ hic viuendo obtinuerūt. vt eos etiā post mortē bona adiuuēt. q̄ hic ꝑ ipsis ab alijs fiūt. Inter hec aūt pensandum est q̄ timor via sit vt bonuz q̄d quisq; post mortem suā spezat agi ꝑ alios. agat dū viuit ipse ꝑ se. beatius est q̄ppe liberū exire q̄ post vincula libertatē q̄rere. Pensem⁹ q̄le sit ꝑ nobis sacrificiū q̄ pro absolutōne nostra passionē vnigeniti filij semper imitatur. Quis em̄ fideliū habere dubiū possit. in ipsa īmolatōis hoza ad sacerdotis vocē celos aperi. ī illo hiesu christi misterio āgeloz choros adeē sūmis yma sociari. terrā celestib⁹ iūgi. vnū q̄dem ex visibilib⁹ atz īuisibilib⁹ fieri. Ez ncce ē vt cum hec agim⁹ nosmetipsos deo ī cordis ꝓtritōne mactem⁹. q⁊ q̄ passioīs dñice misteria celebram⁹ debem⁹ imitari q̄d agimus. Tūc ergo vera ꝑ nobis

deo hostia erit cū nosip̄os hostiā fecerim? Ez stu
dendū nobis est· vt etiam post oratōis tempa in-
q̄ntum deo largiente possumus · in ip̄o aīm suo
pondere & vigore seruemus · ne cogitatō fluxa
dissoluat·nec vana mētis letícia surrepat· & lucz
compunctōis aīma per incuriā fluxe cogitatōnis
perdat· Mun? etiā non accipiē· nisi aī discordia
ab aīo pellaē· dicēte veritate Si offers mun? tuū
ad altare ꝛc· Qua in re repensanō est· cū oīis cul
pa munere soluatur q̄ grauis est culpa discordie
p̄ qua nec mun? accipiē· Debem? itaq; ad proxi
mū quāuis longe positū lōgeq; disiunctū mente
ire· eiq; aīm subdere· huīlitate illū ac beniuolētia
placare· Et sic oditor noster dum tale placitū no
stre mentis aspexerit· a peccato nos soluit· qz mu
nus pro culpa sumit· Igiē dum pez indultū tēpis
spaciū licz· dū iudex sustinet· conflem? in lacrimis
duriciā mentis formem? in proximis gratiā beni-
gnitatis· Et fidenter dico· qz hostia salutarī post
mortē nō indigebim?· si ante mortem deo hostia
ipi fuerim?· ¶ CII· ¶ De contēptu mundi·

¶ Idem in omelia euangelica·

RElictis retibus & p·s·sunt e· Audistis
fratres karissimi· qz ad vnius iussionis
vocem petrus & andreas relictis reti-
bus secuti sunt redemptorē· At fortasse quis di
cat· ad vocem dñicam vterq; iste piscator q̄d aut
q̄ntum dimisit qui pene nihil habuit· Sed hac in
re fratres karissimi· affectū debem? poti? pensaē
q̄ sensum· Multū reliquit qui nihil sibi retinuit·
q̄ quātūlibz paruū totū deseruit· Certe nos & ha
bita cū amore possidem?· & ea que mīme habē?
ex desiderio querim?· Multū ergo petrus & an
dreas dimisit· quādo vterq; etiā desideria habendi
dereliquit· A sequētibus ergo tanta dimissa sunt
q̄nta a non sequētib? cōcupisci potuerunt· Mul
ta fratres reliquītis si desideriis renūciatis· Exte-
riora em̄ vestra dño qantūlibet praua sufficiunt·
Cor nanq; & non substantiā pensat· nec perpen
dit q̄ntum ī eius sacrificio· sed ex q̄nto p̄feratur
Estimatōem quippe p̄ci non habet· sed tñ regnū
dei tātū valet quantū habes· Valuit nāq; zacheo
dimidio substātie· petro & andree retib? & naui
Valuit vidue duobus minutis· Valet alteri cali
ce aque frigide· Pensate igiē fratres quid vilius
cum emitur· quid cari? dū possidetur Si fortasse
nec calix aque frigide suppetit q̄ indigenti p̄beaē
etiam tunc securitatē nobis promittit sermo diui
nus· In terra inquit pax hoībus bone voluntatis
ante dei nāq; oculos nūquā est vacua man? a mu
nere· si arca cordis repleta fuerit bona voluntate
Hinc etenī psalmista dicit. In me sunt deus vota
tua ꝛc· Nihil quippe offerē deo diti? volūtate bo
na· Voluntas aūt bona est sic aduersa alteri sicut
nobis ptimescere· sic de prosperitate p̄simi sicut
de nostro profectu gratulari· aliena damna no-
stra credere· aliena lucra nostra deputare· amicuz
non propter mundū sed p̄pter deum diligere· imi
micum etiā amādo tolerare· Nulli q̄d pati nō vis
facere· nulli q̄d tibi iuste impendi desideras dene
gare· Necessitati p̄simi iuxta vires occurere · Ez
hoc bone voluntatis sacrificū nunq̄ plene persol
uitur· nisi mundi huius cupiditas pfecte deseraē
nam quidq̄d in eo concupiscim? · hoc p̄culdubio
proximis inuidem?· Videtur etenim quia nobis
desit q̄d alter assequiē· Et quia semper inuidia a
bona voluntate discordat· mox vt mentē ceperit
illa discedit· vnde p̄dicatores sancti vt possent
proximos perfecte diligere· studuerunt in seculo
nihil amare· nihil vnquā appetere·

¶ CIII ¶ De bono hospitalitatis & elemosine
Idem in omelia· xxiij·

QVidaz paterfamilias cū tota domo sua
magno hospitalitatis studio seruiebat
Cunqz quotidie ad mensam suā peregri
nos suscipet· quadā die peregrin? quidam inter
alios venit & ad mensā ductus est· Dūqz pater
familias ex huīlitatis consuetudīe aquā vellet in
eius manibus fūdere· cōuersus vrceū accepit· sed
repente eū in cuius manibus aquā fundere volue
rat non inuenit· Cunqz hoc factuz secū ipse mira
retur· eadē nocte ei dñs per visionē dixit· Ceteris
diebus me in mēbris meis· hesterno aūt die me ī
memetip̄o suscepisti· ¶ Idem in· xl· Homo quidā
erat diues ꝛc· Hic considerandū ē q̄ pena multā
dus sit qui aliena diripit· si inferni damnatōe per
cutitur qui p̄pria non largitur· Nemo itaq; secu
rum se estimet dicens· Ecce aliena non rapio sed
concessis licite rebus fruor· quia diues iste nō id
circo punitus est· quoniā aliena abstulit· sed quia
acceptis rebus semetipsuz male dereliquit· hocq;
fuit q̄d hunc inferno tradidit · q̄a in sua felicitate
timidus non fuit· q̄a percepta dona ad vsum ar
rogātie inflexit· q̄a viscera pietatis ignorauit· q̄a
peccata sua redimere etiam cū sibi abundaret p̄
cium noluit· Et sunt nōnulli qui cultū subtilium
precioſarūq; vestiū· non putant esse peccatū · Qz
si culpa non esset· nequaquā sermo dei tā vigilan
ter exprimeret· q̄ diues q̄ torqueē apud inferos
bisso & purpura indutus fuisset· Nā quia p̄ sola
mani gloria vestimentū p̄ciosius queriē· res ipsa
testatur q̄ nemo vult sibi p̄ciosis vestibus indui
vbi ab alijs nō possit videri· quā culpā possumus
melius etiam ex diuerso colligere· qz si abiectio vi
lis induměti virt? non esset· euāgelista vigilāter
de iohāne non diceret q̄ erat indut? pil' camelozū

¶ CIIII ¶ De initio īperij foce & strage belli
senonēsis. ¶ Actor·

HEc de beati gregorij scriptis q̄busdam
ad p̄ns excerpsim? nūc ad ordmē histo
rie redeam?· ¶ Hugo vbi sup̄· Focas
igiē p̄pria temeritate romanū muadēs īperiū· im-
perauit ānis· vnj· Hic vt fact? ē impator· leonciā
vxorē suā coronauit augustā· ¶ Sigibertus· Sū
pſit aūt imperiū āno dñi· dcv· mūdi vero q̄rtimi
lesimo· d· lxvnj· Huius āno primo gregori? dyalo
gus obijt· Cognita aūt morte mauricij grassanē
p̄ romanoz p̄uincias hīc p̄ se· & inde huni· lotha
rius & theodoric? inter se p̄lio collidunē· in quo
plusq̄· xxx· milia cesa referunē· theodoric? tñ vi
ctoria potiē· ¶ Historia frācoz· Hic itaq; theo
doric? rex burgūdie erat pulcer & strenu? atq;
callid? nimis· q̄ p̄ filiū auie sue brunichildis exer
citū maximū ex burgūdia ogregās otra lothariuz
patruelē suū venit· Quod ille audiēs· omoto frā
coz exercitu otra eū festim? prexit· Cōueniēteſq;
sil' in pago senonico sup fluuiū aroantia bella cō
miserūt in inuicē· Tāta cedes ibidē fuit de vtroq;
p̄lio· vt ip̄e alue? ō hoīz cadauerib? rplet? aq̄ ip̄a
peīt? currē ñ valerz rubefcā p̄ multitudīe sāguīs ef
fusi· Ibi igiē ī p̄mo certamīe visus fuit āgel? dñi·
euaginato gladio sup̄ p̄lm ip̄m· Lotharī? āt rex
lesū cernēs exercitū suū in fugā delapsus sec? flu
uiū secanā miclitonē castz ingressus· exinde pisi?

veit· Theodoric? quoq; regionē illā deuastās· reuersus ē cū spolijs mltis· lotharic? āt a pisi? egressus vsq; arelāno siluā ꝓperauit

CCV· CDe nece theodeberti & theodorici regum·

BRunichildis vo sepi? peiora osilia theodorico nepoti suo sūmimistrabat dicens· Cur negligis & ñ req̄ris thesauz patris tui ac regnū ei? ō manū theodeberti· cū certissime scias eū nō eē fratrē tuū· q; fili? ē meretricis ocubine patris tui & i adulterio fuit nat?· Cū audisset aē h° theodoric? rex acerb? vt erat moribus exercitū plimū omouit conē theodebertū fratrez suū germanū & ad culpiacū castellū ꝓuenerunt Ill' igiē imē se ofligētib?· theodobert? lesū cernēs exercitū suū in fugā dilabiē & coloniā ciuitatē ingressus est· Theodoric? āt totā terrā ribuaricēsez succēdit atz vastauit. ppls itaq; regiois illius ei? seditōibus subdūt· dicētes· Parce nobis pissime rex· iā ei subditi sum? tibi· noli nos āpli? oppzimē At ille ait· Aut adducite mihi viuū theodobertuz aut caput ei? āputātes afferte si vultis vt vobis parcā. Illi aī hec audientes ipam ciuitatē ingzessi ei alia ꝑ alijs mentiētes dixerūt· Sic mādat frater tuus· Redde thesaurū patris tui quē apō te retines· & post hoc cū exercitu suo reuertē· Cunq; ei mētientes hoc dicerēt· ille cū eis in palatiū thesauri sui ingressus ē· Cunq; i arca thesaurozz ozna mēta req̄rez· vn? euagīato gladio a retro euz in ceruice pcussit & āputauit caput e? sustulerūtq; illō ꝑ muz ciuitatis colonie· Theodoric? vo hoc vidēs· ipaz ciuitatē opphēdit cū thesauris multis· Cunq; sacramēta ab ipis frācozz sublimib? accepissz· i basilica sācti gereonis martiris· visuz fuit ei ꝙ pcussus fuissz i latere dolose· At ille ait. Obseruate hostia· nescio qs de hijs piuratis ribuarijs me pcussit. Cūq; reuoluissent vestimēta ei?· nihil aliud repperūt nisi signū paulū purpureū· Inde reuersus ē rex theodoric? cū spolijs mltis & cuz filia theodeberti fratris sui· sil'q; cū duobus filijs ei? puul'· Quos metis ciuitatē adueniēs interficit vbi & brunichildis regina tūc aderat· Videns aūt theodoric? rex filiā theodeberti neptē suā ꝙ eēt pulc· voluit sibi eā copulare ad piugiū. cui brunichildis ait· Quō accipe potes filiā fratris tui· At ille ait· Nū tu dixisti mihi ꝙ eēt frater me? · Cur inimica dei iuētrix malozz & auctor morīs· cur i duxisti sup me hoc peccatū vt fratrē & parētes interficerē· & euagīato cultro voluit eā insuperberare· Illa vero a circūstantib? erepta euasit· Post hoc odio nimio infecta· potionē venenatā ꝑ manus mīstroz crudeliū ei direxit· Qui nesciēs hūc dolum veneni· ebibit illud· ac deīde deficiēs imiquū efflauit spiritū· Illo quoq; mortuo. puulos filios eius ꝑfata regina nequiter iugulauit· Sed & minorem filiū ei? i albis elisso cerebzo ad petrā interfecit· His regib? mortuis· burgūdiones & austrasij cū francis pace facta· lotharīū filiū hilpici regem in totis tribus regnis in monarchiā sup se stabilierūt

CCVI CDe nece brunichildis regie

RExigiē lotharius omoto exercitu i burgundiā abijt· fingēs se dolose q̄si brunichildē vellet sibi ad piugiū copulaē· Et data fide· veire illa accelerat oznata cultu regali· Qui cū illam vidissz· ait· inimica dei cur tāta mala ꝓpetraē ꝑualuisti vt tā nobilē regū sobolē maleficijs tuis interimere nō formidares· tantūq; nefas agē ñ dubitasti· tūc adunato agmīe francoruz & burdionū· cūct? ppls clamabat voce magā bruichildē dignam esse morte turpissima. Tūc iubēte lothario rege i camelū leuata & ꝑ totū exercitum deducta ē. ac deīde equoz pedib? īdomitoruz alligata· dissipatis mēbris obijt· ad postremū igni combusta sepulcro caruit· Rex vero pace per circūitum fcā· reuersus est· CSigibertus. Hec brunichildis cum filio suo childeberto vel childeberti filijs regnū gubernās ꝓpter insolentiā mozz adeo intolerabilis erat frācis· vt merito crederēt sibillam de ea vaticinatā esse· Veniet ait bruma ō ptib? hyspanie. ante cui? ospectū gentes vel gentiū reges ꝓibunt· ipa vero calcibus equoz diruꝓta peribit· que quāuis ita esset insolēs. tñ dei ecclesias honorabat· plura etiā sanctoruz cenobia fundauit· & edificia admirādi operis ostruxit· vt miraculo fuerit tāta ab ea fieri potuisse·

CCVII· CDe quibusdaz incidentib? post obitum beati gregorij pape·

ANno impij foce secūdo sabinian? romane ecclesie. lxnj· ꝑsidet· Hoc quoq; tpe paup q̄dam cum a nautis elemosinā peteret nec accipet· dicēte naudero desiste elemosinam petere a nobis· q̄ nihil hic ꝑter lapides habem?· cū subiecissz paup· ergo oīa vertāē i lapides quidq̄d mādducabile i naui erat i lapides ouersum est colore & forma rerū earūdez ꝑmanēte· Fame romam aggrauāte romani gregorio pape iam defūcto derogātes· ꝙ thesauros ecclesie sua nimia liberalitate dissipasset· cū ñ eēt ꝑsona in quā exardescerēt· meōriā noīs illi? i libris ei? delere volebant· ac ꝑ hoc libros gregorij pape romanis exurere volētibns obstitit petrus dyacon? · ꝓdens se spiritūsanctū i colūbe specie sup caput gregorij tractātis sedentē vidisse sepi? . Idq; cōfirmās iurisiurandi sacramēto· mox moriēs ex odicto fecit fidem suo testimonio Anno sequēti sabinian? papa cū & ipe liberalitati gregorij ꝑdecessoris sui derogarz· & sub hoc ꝓtentu manū egenis subtraheret· gregorius eū ꝑ visum ter ꝑ culpa tenacie· & hui? derogatōnis increpatum ꝙ ñ resipisceret· etiā q̄rto horribiliter increpās & ominās i capite pcussit· Quo ille doloe vexat?· ñ mlto post obijt Post quē bonefaci? romane eccie· lxmj · presidet hic obtinuit apō focā impatorem· vt eccia romana caput essz oīm ecclesiaz· q; eccia cōstātinopolitana scribebat se esse ꝓmā oīm eccīaz Hic i cilio lxij · epoz decreuit sub anathemate· vt null? vi uēte epo ciuitatis sue de altezo eligēdo audeat loqui· vl'ptes sibi facē· Sed· nj· die depositōis eius fiat licēter a clero & ppl'o electio sacerdotis· Anno sequēti corp? sancti victoris thebei apō salodoz cū sācto vso passi mueniē· Secūo? famulus dei i ytalia clarz· Desiderius viennēsis eps a theodorico exiliaē· Anno seqnti augustin? ꝓm? āglorum eps moriē· eiq; larentius substituiē· Bonefacius romane eccie· lxv· ꝑsidet· hic pantheon rome a foca ipatore ipetratū· vertit i eccīam sācte marie & oīm martiz· & in kl'· nouēbris ibi īstituit solennitatē oīm martiz· q̄ posteza crescēte religioē christiana decreta ē fieri in honorē oīm sanctoruz Anno sequenti perse romanorum prouincijs grauiter incubant· Anno sequenti alexandrie iohannes episcopus clazuit· qui ob eximiam in christū liberalitatem nomē elemosinarij habere meruit·

CVIII De sancto iohāne elemosinario & eius misericordia. Ex gestis eius:

Hic patriarcha sāct⁹ ut ipse retulit cū esset cypro adhuc iuuenis annor⁹ xv· vidit vna nocte in somnis puellā sup solem splendi dam & ornatam· que stetit ante lectū suum· & eū in latere pulsauit· Qui expgefactus cū vere viō ret eā stantem· & putaret esse mulierem· que eti am sup caput habebat coronā ex ramis oliuarum si gno crucis sigtus dixit · Que es tu· & quō ausa es ītrare sī me dū dormio· Illa hilari vultu labijs q̄ subridendo· dicit ei· Ego sū p̄ma filiarum regis· Si me amicā possederis· ego te ducā in ꝓspectu ī patoris· Nemo em̄ habet potestatem apud eum si cut ego· que feci eū hoīem fieri in terris· & hoīes saluare· Et hec dicens· disparuit· Ille igitur ī se re uersus· intellexit visionem & ait· Credo elemosi na & cōpassio est· que veraciter deū carne vestiri fecit· Statim ergo se vestiuit· & nullū excitans· in ecclesiam abijt· Eratq̄ iam aurora· Et dū iret· ob uiauit cuidā fratri frigore vexato· expoliauitq̄ se indumento capitio· & dedit ei· Nondū aūt eccles iam apprehenderat· & subito obuiauit· ei quidam albis vestibus indutus· deditq̄ ei ligaturā centum numismatū dicens· Accipe hec frater· & dispēsa vt vis At ille p̄ gaudio statim hec suscipiens reū sus est· volens ei reddere ligaturam illam quasi ni chil indigens· & amplius non vidit aliquem Intel ligens ergo visionem non esse fantasiā sed verita tem· sepe fratribus que poterat erogabat· Quidā diues cuius domū fures fuerant ingressi spoliaue rūtq̄ vsq̄ ad stramentū· deprecat⁹ est illū cū ma gna reuerentia· dicens ei calamitatem suā Qui mi sertus eius iussit ei dari· xv· libras auri· At ille cui creditū erat aurū apprehendit cōsiliū economi· & dyaboli opatōne inuidentes nō dederūt ei nisi q̄n q̄ libras· Cum ergo de collecta rediret archep⁹ mulier uidua dedit ei in scriptis noticiam exenij· v· centenariorum auri· Quam cū suscepisset cōuoca uit dispēsatores· & ait illis· Quot libras dedistis ei q̄ ad me accessit Qui dixerūt Domine· xv· ut sā ctitas vestra iussit· Cunq̄ p̄ inhabitātem in se g̃ tiam cognouisset illos esse mentitos· adduxit eum qui accepat & interrogauit quid accepisset· Illo di cēte quinq̄ libras· pferens ille pictaciū quod ei traditū fuerat· ait eis· A vobis exquiret deus et a lia· x· centenaria quia si dedissetis· xv· libras vt di xit humilitas mea· que attulit· v· centenaria· xv· daret· Et vt certos vos faciam· mittā & adducam eam Cunq̄ p nūcios accersisset femināilla statim surgens cū quantitate auri uenit· & vestigia san cti apprehendit· Qui cuī suscepisset oblatōnes & orasset sup eam· Dixit ad eam· Obsecro te nonne hoc tantū voluisti offerre deo· an aliud aliq̄d· At illa cū sensisset deiferū illum cognouisse quod fe cerat· tremore cōcussa dicit· Per sanctū memiam· ego ancilla tua manu ꝓpria scripserā centēaria· xv in pictatō vt darem tibi domino meo· & inueni· x deleta a seipo· Tūc stupefacta intra me dixi· Vti q̄ voluntas dei non est vt dem nisi· v Tunc patri archa eam dimittēte· ceciderūt ad pedes eius dis pensatores indulgentiā petentes· & nichil tale vl terius se acturos affirmantes CIX

De sācta ei⁹ cōuersatōne et humilitate·

Habebat aūt hic sanctus scientiā scriptura rum· non in sapiētia sermonis ad inanem gloriā sed p opū actōnem· Et in secreto quotidiani cōsilij sui nullus sermo ociosus audie batur· nisi forte ordinatō rei ciuilis exigeret· sed aut sanctor⁹ patrum religiones· aut scripturarum traditōnes· aut dogmatica ꝓblemata ꝓpter multi tudinem hereticor⁹ regionem circūdātem· Si quis alicui detrahere incipiebat hūc p alteram ꝑmocina tōnem vt sapiens ingeniose remouebat Et si iter⁹ pmanebat· hūc aduocās hebdomadario p̄cipiebat ne vlterius eum intrare sineret vt p eum ceteros temptaret et erudiret· Cunq̄ in infimo stratu re cumberet et vilibus operimentis in cella sua vteret quidā possessor⁹ ciuitatis ascendens ad eū et videns q̄ optorio scisso et laneo tegeretur· trāsmisit ei c o optorium numismatū· xxxvj· rogans eum multum vt eo coopiretur ad memoriā ipsius· Quod ille p pter instantiam viri suscipiens· vna nocte eo coo ptus· p totam fere noctem dicebat ad seip̄m vt cu bicularij ei⁹ recitabāt· Quis dicet q̄ humilis iohā nes pallio· xxxvj· numismatū tegatur· et frēs xp̄i frigore necantur· Quāti desiderant saturari de io ta olerū que de coquina mea ꝓiciūtur: quanti vel odorare vinum quod in cellario meo fūdit̄· Quā ti putas fame et frigore et miserijs· affliguntur· Tu vero expectans etiam eternam iocunditatem assequi· et vinū bibis et pisces īmanes duoras· et in cubiculis demoraris· Nunc aūt cum omnibus malis tuis et in cooptorio xxxvj· numismatum te calefacis· Vere ita uiuens et ī tali laxamento conū sans· non expectabis illic p̄paratis gaudijs frui· Sed et audies utiq̄ quod ille diues audiuit· rece pisti bona in uita tua et la·si·ma·zc̄ Benedict⁹ de us· humilis iohānes alia nocte te non coopietur· Iustum est enim ut tegantur· cxl· fratres et domi ni tui· q̄ tu infelix· Mox ergo misit· ut eum in cra stinum uenū darēt · Is aūt qui hoc obtulerat emit illud et rursum patriarche obtulit ut eo tegeretur· Cunq̄ id tercō fecisset· sanctus uir gratulabū dus dicit ei· Videbimus quis deficiat· ego an tu· Erat enim ille opulentus valde· Quem suauiter vir san ctus quasi uindemiabat· paulatim ab eo multa au ferens ut paupibus daret· Valde quoq̄ diligens eloqui de actibus sanctor⁹ qui elemosinarij fuer̄t una dierum cū recitaret de uita sācti serapionis q̄ uocabat̄ sindonius· inuenit eū ut ferē amictum su um egeno dedisse· et iterū paululum illum p̄cessis se· et frigus patienti obuiasse eiq̄ tunicam p̄buisse Et quia nudus sedebat tenens euāgeliū· interroga tus a quodā quis te expoliauit alba· demonstrans euangelium· ait· Iste· Alio quoq̄ tempe hocipsum euangelium uendidisse· et elemosinam dedisse· Di scipulo aūt dicente· alba ubi est euangeliū ait· Fi li· hoc quod dixit michi uēde que habes et da pau peribus· ipsum uendidi· et eis dedi· ut habeā fidu ciā in die iudicij· Et cum quedam uidua petisset a liquādo ab eo elemosinam: quia filij ei⁹ esuriebāt· eo non habente omnino aliquid· seip̄m ei tradidit ut eum uenderet ad dominos grecos· quos & in paucis diebus fecit xp̄ianos· Hec legens ō sācto serapione: uir sanctus stupefactus et totus lacri mis infect⁹ ait Credite michi· quia usq̄ hodie pu taui q̄ uel aliquid facerem dans quas haberem pe cunias· nesciens q̄ et se ipsos uenderent quidam cōpassione supati· CX Adhuc ō doctrina et actibus eiusdem·

Recipiebat autem collatōnes p defun ctis impigre facere· dicens· Quia añ pau cum tempus· quidam captiu⁹ a pfis duct⁹

& in carcerem trusus est. Quidam ergo fugientes illinc. et venientes in cyprū. interrogati a parentibus illius si forte vidissent eum. responderunt se ppriis manibus eum sepelisse. Non aūt erat ipse. sed quidā ei similis. Illi ergo tanq̄ p mortuo. faciebāt ei tres collectas p singulos annos. P?. mj. aūt annos. ille fuga lapsus a pfis. uenit in cyprum Cunq; audisset a suis q̄ memoriā eius quasi mortui fecissēt ter in anno scilicet in theophania. & in dominica sancta. & in penthecoste respondit His tribus tempibus anni veniebat quidā cādidatus ut sol. & dissoluebat iuisibiliter me a vinculis ferreis & a custodia. & mouebat tota die deābulando nemoq; me recognoscebat. & in crastinū inueniebar vincula ferrea portās. Ex hoc igitur ait sāctus iohānes dormientes quietem habere discī?. quādo p eis collectas facimus. Huic quidā totū aurū quod habebat scilicet. vij. libras & dimidiaz obtulit. rogans eū flexis genibus. vt oraret. p salute vnici filii eius. & ut deus nauem eius que in africam abierat cū bono reduceret. Quod cū ille fecisset. mortuus est puer. & nauis illa in qua frater illius hominis erat naufragiū ptulit. totumq; quo plena erat periit. preter aīmas & scaphā vacuam. Cunq; vir ille ultra modū tristis esset. vidit p noctem in somnis quēdam quasi ī habitu sācti patriarche dicentem sibi. Vt quid turbaris frater. Nonne rogasti me vt peterez a deo quatenus filiū tuū saluaret. Ecce salu? fact? est. Crede michi. quia si viueret. pu? & imundus homo fieret. Et de naui tua scito. quia nisi deus p bono quod fecisti placatus esset. sententia data erat ut tota cum aīmabus in pfūdum pgeret. & fratrem tuuz poi disses. Sed surge. et glorifica deū qui donauit tibi eum et ab hoc seculo vano saluauit filiū tuuz Euigilans ergo uir. iuenit coz suū cōsolatū. et currens ad sāctum patarchā iactauit se ad pedes ei? et gratias egit narrans visionem quā viderat. et ille glorificauit deū. Quodā monacho girāte ī ciuitate cū vna puella iuuencula et petente elemosinā quidā hos uidentes scandalizati nūciauerūt patriā che q̄ ille mōachice vite mulierem habēs deroga ret. Tunc vero sanctus volens pbibere peccatum iussit mulierē flagellari. monachū vero uerberari et in carcerez retrudi. Quo facto. apparuit ei per visum nocte monachus. ostendens ei dorsū suum ex flagellis putrefactū. et dicens ei. Ita placet tibi domine patriarcha. Crede michi. hac vice vt homo errasti. Et hec dicens recessit Mane autez vir sanctus memor visionis. sedit sup̄ lectū suum mestus. et mittens p monacho qui erat in carcere fecit eum despoliari coram se. ut dorsū eius vidēret. si ita esset vt in somnis viderat Quo facto dei voluntate solutus est. etiā amict? quo erat inoutus cecidit. Omnesq; viderūt eū eunuchū. Tūc vir sāctus ait. ignoranter se peccasse in deū & in eum. monens tamen eū non ita optere monachū circumducere mulierem ad scandalū videntiū. At ille humiliter rōez reddidit dicēs. Nup. cū essē gaze. exeunti me de vrbe hec mulier occurrit. dicens se esse hebream. et velle fieri xp̄ianam. ptestās etiā me vobis horribilibus ne dimitterem eam pire. Timens ergo iudiciū dei. sūpsi eam et baptisaui Et girabā cum ea simplici corde modicū exposcens sūptum. quaten? introducerem eam ī monasteriū. Tūc sanctus narzata visione his qui p̄sto erant. ptulit. c. numismata datur? ei. At ille nichil accipe voluit. sed ait. Monachus si fidē habet. horz non indiget. & si horum eget fidem non habet. Hoc maxie omnib? qui audierūt fidē fecit. q̄ seru? dei esset.

Continentia. xxmj. libri.

Uicesimus quart? liber cōtinet hystoriam. clxxxix. annoz p successiones. xmj. imperatoz. scilicet heraclij constantini. heraclone. constātis qui etiā et cōstātī?. cōstātini tercij. iustiniani secūdi. leonis patricij. tiberii tercii. et itez iustiniani. philippici. anastasij. theodosii tercii. leonis tercij. constantini quarti. leonis quarti. hyrene et constantini quīti. Interhec aūt continet multa de gestis ac lege machometi. Habet autem capitula. clxxvj.

De impio heraclij & quodā miraculo sācti iohānis baptiste. j.
De sancto deicolo abbate et eius peregrinatione. ij.
De iniqua sententia in eum lata et interitu werfarii. iij
De birro sācti deicoli ī ravio solis suspenso. iiij
De apro per eum a uenatorib? liberato et ceteris eius gestis. v.
De sancto bauone recluso. vj
De artissima ei? penitētia et trāsitu eiusdē. vij.
De quibusdā regib? anglorz et actib? eorz viij
De sancto lupo senonensi et eius exilio et miraculis. ix
Adhuc de miraculis et obitu eiusdē. x.
De ogressu heraclij otra psas et ei? victoria xj.
De superbia et interitu cosdroe et sācte crucis exaltatōne. xii
De bonefacio papa. xm
De passione sancti anastasii monachi cum sociis suis. xmj
D sācta virgine phara et fratrib? ei? xv
De fuga eius et carcere quem tulit pro virginitatis amore. xvi.
De sancto pharone fratre eius qualiter fact? est meldensis epūs. xvn.
De miraculis ei? et tēptatōne carnali. xvnj.
Adhuc de miraculis ei? et obitu. xix
De sanctis abbatib? eustasio et attalo. xx.
De sācto walarico et bonis ei? imitiis. xxi.
De pegrinatōne ei? et spū ꝓphetico xxn
De vindicta dei in cōtemptores eloqoz ei? xxmj
De sanctitate cōūsationis eiusdē. xxmj
De sancto hildeūto meldensi epo xxv
De sācto austregisilo bituricēsi arepo. xxvi
De sācto sulpicio eiusdē successore xxvn.
De miraculis eiusdē sācti sulpicii xxvm
De tēptamētis demonū ab eo supatis. xxix.
De sācta salaberga abbatissa. xxx.
De sancto ysidoro hyspalensi archiepo et scriptis eius. xxxi.
Dca eiusdē de tēpt aō ib? carnis. xxxn.
De humilitate et patientia xxxm
De bona et honesta ei? uersatōe. xxxmj.
De dagoberto rege frācoz. xxxv
De miraculo dedicationis ecclesie beati dyonisij xxxvi
De ꝓpalatōne eiusdē miraculi xxxvn
De sco magnobodo ādegauēsi epo. xxxvnj.
De heresi heraclii et principatu ac lege machome-

ci· xxxix
De quibusdam libellis in quibus agitur de ipsius fallacijs· xl·
De origine ac uita ipsi9· xlj·
De furtis & latrocinijs eius· xlij·
De crudelitate ipsius· xlnj
De impudicicia eiusdē et flagicijs· xlmj
De hoc qō falso ꝓpha dictus sit· xlv·
De fabulis ab eo ꝓfictis· xlvj
De morte ipsius· xlvnj
De īstabilitate sectatoꝝ eius· xlvnj
Q; lex ei9 non sit diuina· ·xlix·
Qualiter p fallaciā fuit data· ·l·
Qualiter alcorani liber ꝓfectus sit lj
Qualiter eiusdē scriptura dilacerata sit· lij·
De iterata collectōne illi9 et dissipatōe· lnj
Qualiter recollecta & dissipata sit· lmj·
De utilitate stili ei9 et materie· lv
De īpitia et fictōne illi adherētiū· lvj·
De noīe machometi ꝙ falso dicatur in trono scriptum lvij
De supsticōb ieiuniis et lauacris saracenoꝝ· lvnj·
De circūcisione & phibitōe carnis porcine et uxoris repudio· lix·
De pegrinatōe ad domū mecha· lx
De hoc qō in domo illa dicūtur fieri mira: lxj·
De hoc quod machometus iubet hoies ad sectam suā uiolenter cogi· lxij·
De uanis ꝓmissionib9 et minis machometi· lxnj·
Expositō cultus saracenici· lxmj
Descꝛpto paradisi iuxta figmenta machometi· lxv·
Adhuc de eodem· ·lxvj·
Descꝛpto inferni iuxta eundem· lxvij
De triumpho heraclij ex saracenis et de sanctis illius temporis· ·lxvnj·
De sācta aurea uirgine et abbatissa· lxix
De reclusione eiusdem et acerrima penitentia & morte· lxx
De eleuatōe corpis eiusdē et miraculis· lxxj·
De sācto romarico abbate et bois ei9 iitijs· lxxij·
De miraculis et trāsitu eiusdē· lxxnj·
De sācto goezico metēsiū epo· lxxmj
De uita ꝓdicti aruulfi et epatu ei9· lxxv
De miraculis eius· lxxvj
De miraculis ei9 et trāsitu eiusdē· lxxvij·
De trāslatōe corpis eisdē· lxxvnj·
De imperio constantis et de miraculis sācti osualdi regis· ·lxxix·
De quibusdā imādētib9 illi9 tempis· ·lxxx·
De sco furseo et ꝓmo ei9 raptu ac reditu· lxxxj·
De secūda uisione eiusdē· lxxxij·
De reditu anime eius ad corpus et sequenti puersatōne ipsius· lxxxnj·
De gestis sancti martini pape lxxxmj
De sancto elegio nouiomensi et bonis eius initijs lxxxv·
De elemosinis eius et miraculis et habitu eiusdez lxxxvj·
De promotōne eius in episcopatū et miraculis sequētibus lxxxvij
De gestis ei9 ēca ecclias et sāctoꝝ rliqas· lxxxvnj·
De translatione corpois sancti quintini martiris lxxxix·
De miraculis p eūdem martirem oīsis· xc·
De sancto andoeuo rothomagensi et bonis eius initijs· xcj·
De electōne ei9 et pegrinatōe et reditu· xcij·
Iterum de miraculis eiusdē· xcnj·
De sācto philiberto abbate· ·xcmj·
Adhuc de miracnlis eiusdem· xcv·
De sancto richario pōtimensi· xcvj·
De obitu ei9 et miraculis sequētib9 xcvij
De sācto geremaro abbate flauiacēsi xcvnj·
De sācta angadrisma uirgine· xcix
De sponso eius ariberto postea rothoma gensi archiepo c·
De sancto agilo abbate resbacensi et bonis eius initijs· cj·
De miraculis et ꝓmotōe ipi9 in abbatem· cij
De hospitalitate et felici trāsitu eiusdem cnj·
De sancto remaclo ceterisq; sanctis qui tunc tēporis clarebant in gallijs cmj·
De sācto iodoco et eius pegrinatōe· cv·
De sāctitate et miraculis et obitu eiusdem· cvj
De quibusdā icidentibus illius tpis cvij
De sancto audamaro taruanensi epo· cvnj
De miraculis eiusdem post obitum· cix·
De sancto bertino abbate· cx·
De miraculis ei9 post obitum· cxj·
Adhuc de eodem· cxij
De īsania clodouei regis et epla martini ppe· cxnj
De sancto berchario remensi et sancto niuardo archiepo· cxmj
De martirio sancti bercharij et de maioribus domus· cxv·
De sancta bathilde regina· cxvj·
De sācta gerdrude uirgine niuigellensi· cxvij·
De nece constantis et imperio filii eius constantini· cxvnj
De sācto piecto aruernēsi epo et martire· cxix·
De mortuo i anglia suscitato et ei9 uisione· cxx·
De expositōne ipi9 uisionis et ꝓpalatōe cxxj
De trāslatōne corporum sancti benedicti et scolastice sororis eius· cxxij·
De quibusdā euentib9 illius temporis· cxxnj·
De sācto loedegario augustudunē· epo· cxxmj·
De martirio eiusdem· cxxv·
De sācto uigilio antisiodorēn· epo cxxv
De īpio iustiani scōi et de sergio papa cxxvij
De sācto leufredo abbate· cxxvnj·
De sancto wandregisilo abbate cxxxix
Item de puer satōe et miraculis eiusdem· cxxx·
De trāsitu ei9 et miraculis sequentib9· ·cxxxj·
De fine imperij iustiniani· cxxxij·
De beda uenerabili pbitero et scꝛptis ei9: cxxxnj·
De impio leonis patricij· cxxxmj·
De passione sancti lamberti traiectensis epi et ō sancto cuthberto· ·cxxxv·
De imperio absimari qui et tyberius et interitu eius cxxxvj
De iterato īpio iustiniani et ei9 nece· cxxxvij
De īpio philippici et ei9 exoculatōne· cxxxvnj·
De īpio anastasij scōi et uita sancti egidij· cxxxix
Adhuc de actibus eiusdē abbatis sancti cxl
De sanctis episcopis cesario arelatensi et albīo ādegauensi· cxlj
De miraculis sancti albini· cxlj·
De ceteris miraculis eius ante obitum eius et p9 cxlnj·
De breui īpio theodosij tercij cxlmj·
De imperio leonis tercij et sancto wlframno senonensi· cxlv
De seductōne rathbodi frisonū ducis· ·cxlvj·
De miraculosa strage saracenoꝝ apud pstātinopolī

& de gradali · cxlvij
De confusione & subiectõe wilgothoꝝ & q̃busdam alijs cxlvnj
Adhuc de quibusdã euẽtib9 illius tpis. ·cxlix·
De trãsitu bede p̃sbiteri et quibusdã alijs· cl·
De ĩpio ostantini filii leonis & ei9 neq̃cia clj
De translatione corporis sancte amrie magdalene clij
De quibusdam eius miraculis· clnj·
De quibusdã incidentib9 huius tpis· clmj·
Qualiter apud floriacũ impedita est diumitus relatõ corporis sancti benedicti. ·clv·
Qualiter stephanus papa pipini regis auxlium expetijt cõtra lõgobardos· clvj·
De sancto bonefacio magutino & epla eius ad regem anglorum· clvij·
De tyrannide constantini contra ecclesiam et quibusdam aliis· clvnj·
De sancto gengulpho martire. clix
De crucifixione imaginis xp̃i cuius miraculis conuersi sunt iudei· clx·
De q̃busdã gestis pipini regis & morte ei9· clxj·
De duob9 pueris osimilib9 amico & amelio·clxii·
Qualiter se mutuicem querentes inuenerunt & ad curiam karoli conuenerunt clxnj·
Qualiter amicus amelium a crimine liberauit eiq3 filiam regis tradidit· clxmj·
Qualiter amicus lepra p̃cussus & abiect9 ab amelio susceptus est· clxv·
Qualiter eum amelius sanguine filiorum suorum aspgens curauit· clxvj·
De sc̃o stephano papa et tirãnide ostãtini clxvij
De adriano p̃pa et q̃busdã gestis karoli clxvnj·
De victoria karoli de longobardis & nece sãctorum amici & amelij· clxix·
Adhuc de gestis eiusdẽ karoli regis· clxx·
De ĩteritu ostãtini & ĩpio leonis quarti· clxxi·
De imperio hyrene vxoris eius & euentibus illi9 temporis· clxxij·
De alcuino qui & albinus. clxxnj·
De scriptis eius. clxxmj
De imperio constantini filij leonis & euentibus illius temporis· clxxv·
De iterato imperio hyrene & incidentibus illius temporis· clxxvj
¶ I. ¶ De imperio heraclij & quodam miraculo sancti iohannis baptiste.
¶ Hugo vbi supra.
OVm igit̃ focas in suos crudeliter domesticos deseuiret· ipse quoq3 herachii africe patricij iussu pemptus ẽ. Qui post ei9 necem· sibi rẽ publicam vendicauit· Heraclius ergo romano potit9 imperio· ĩpauit annis ·xxx· Hic inuenit valde dissolutã rempublicã· et attritã· Siquidem europam vehemẽt̃ auares vastauerũt· & asyam p̃se· ¶ Sigibertus· Sum pſit aũt impiũ anno dñi· dc· xnj· Mundi vero q̃rti millesimo· d· lxxvj· Hui9 regni anno p̃mo virt9 et nomen sancti iohãnis baptiste miraculis declarat̃ apud vrbem gallie mauriennã· de reliquijs corporis ipsius diumit9 illustratã hoc modo In ea olim mulier sancto baptiste nimis deuota ·expectabat a deo donari sibi aliquid de mẽbris eius· & in hac oraõi instantia p̃ triẽnium existens· cũ alter quiuis posset despare ipa spem in deo ponens· iurauit se non mãducaturã· donec quod petebat acciperet· & sic vij ·diebus ieiunans· vij· tandẽ die desup altari pollicem miri cãdoris appere vidẽs· leta donũ dei accepit· ad quod orandũ· tres ep̃i venientes cũ de hoc sancto pignore ptem elicere vellẽt· tres sanguinis guttas ex eo stillare in lintheo suppositio stupuerũt· & singuli singulas se meruisse sũt letati· Desideri9 viẽnensis ep̃us cõsilio brunichildis· a theodorico rege lapidib9 obrut9 martirizatur· Anno heraclij ·ii· deus dedit romane ecclesie lxvi· p̃sidet· Hic cõstituit secũdam missam ĩ clero· Hic etiã secũdum instituta suoꝝ maioꝝ decreuit vt siqui viri vel mulieres· suos ip̃i filios quocũq3 modo de sãcto lauacro suscipent· separentur abinuicem· vel siquis vir cõmatrem suã· vel siqua mulier cõpatrẽ suũ a p̃mo dono spũssancti quod est pabulũ salis sacrati vsq3 ad septimũ donũ· ss· ĩ cõiugium duxerit· separent̃· Mulier tamẽ maritalem dotem recipiat· & post expletũ annũ alteri si vult nubat Sanct9 colũbanus a theoderico rege instinctu brunichildis auie· expellit̃ de francia· Qui p9 relicto gallo discipulo suo in almania· cenobium bobiũ construxit in ytalia· ¶ II. ¶ De sancto deicolo abbate & ei9 pegrinatõe ¶ Ex gestis ei9
QVm aũt sanctus colũbanus de cenobio luxouiensi exturbat9· discipulis comitantibus ad duo miliaria p̃gressus fuiss3· & venissent ad locũ qui nep̃as dicit̃· beatus deicol9 sancti patris monachus· iam p̃uectõris etatis existens· pedibus vehemẽter debilitari cepit Nec mora p̃uolutus genib9 patris· licentiam remanendi supplicat deuote· At ille mitissimo affectu condolens ĩbecillitati fratris licentiã ei non negauit· at3 diuine misericordie illũ paterna voce cõmẽdauit· pias lacrimas simul cũ eo copiose fũdẽs· Tũc pater viam ceptam arripuit· & discipulus ob mlto3 salutem sicut deus disposuit apud burgũdiones remansit· Decursis aũt passim incertis siluarũ diuerticulis· intente queritans opportuna hũane hitatõni loca· tandem venit ad locũ quendam aridum satis· angore sitis depssus· Cunq3 flexis poplicib9 diu ibidem rerũ inuentori supplicasset· fulcitorio quo vtebatur terrã paululũ egerens· subito famulo suo fideli largam fonticuli deus vndã donauit Qui limpidissimo riuulo exinde loca vicinia irrigat & vsq3 dũ hum9 erit· ab vniuersis incolis eiusdez patris nomine & vocitat̃ & amatur et amabil̃ colitur· Cunq3 vir sanct9 quasi erraticus viatoꝝ cõuenientia manendi loca disquireret· quippe cũ patru9 sb̃ obedientie titulo denũciauit· ne luxouiense monasteriũ vlterius intraret inspato contigit· vt suillum gregem videret· Subulcus ab eo interrogat9· an in vicinio esset aliquis locus habitabilis respondit esse non longe locum palustrem & fõtibus satis irriguũ· in p̃dio cuiusdaz p̃potẽtis vasalli nomine werfarij· Cui vir sanctus· Potes ne iąt michi frater ducatũ p̃bere· quo possũ locũ ipsũ videre· At ille respondit· Possẽ inquit aliquo modo· sed gregem meũ absq3 p̃uisore dimittere non p̃sumo· Cui beatus deicolus· Noli inquit michi fili tantillum spacij tenaciter negare· Veracit̃ scias quia si mecum p̃gere disponis nec minimũ porcum interi p̃des· Et si aliquid discredis· ego tibi fustem meum constituo custodem vicarium· ut in redeũdo cognoscas quantũ fides mea valeat cum

caritate tua. Hoc dicto fustem quē manu gerebat solo radicitus fixit. & pcedente ductore ad locum tetendit noiatum. Cunqz post longū hore spaciū porcarius eadē repedasset via. gregē videre solicitus. inuenit scōm viri pollicitatōez gregē suum circa fustē giratū. saturumqz accubasse. nec vnuz quidē ex illo deesse. Vir venerabil' deicol? ad locum desideratū pueniēs. diuino semp opi īdefessus existēs. vtpote is q̄ crucifixus erat mundo totūqz semetipm obtulit deo. īmueīt ecclesiā ī cliuo cuiusdam montis sitā in honore sancti martini consecratā. Vir aūt dñi secretuz hore spacium expectās qñ solus soli deo se substernere posset mirū dictu quo ecclesie eiusdē ianuas solus adiit absqz mora nullo referante largū illi pbuere īgressum.

CIIII. De iniqua sentētia in eū lata & īmeritu werfarij.

QVa re a pbitero agnita. his verbis se conqri in publico cepit. Heu mihi ppē vnū monachū iā hic viuere nō possum Cunqz populatō non modica q̄ ad eccīam ouenerat percūctareē qd sibi talia vellent pbiter adiecit. Latitat q̄dam in ista siluula moachus q̄dā peregrin? qui nescio quib? incantōib? vtiē. & mediis noctibus oratōis grā huc freqnter veīre solitus. ianuas diligenter obfirmatas dicto citi? reserat & int? oratōnibus vacat Testor deū celi & terre. qz si post hac illū in ecclesia īuenero nostra dignis verberib? affectū reijciā & iniuriatū. At vir sanctus deo nocte dieqz supplicās. minas hominū non verens. quippe q̄ custodia semp erat septus āgelica. more solito eccīam intrabat. quouscqz pbiter cū officialib? acriter illū insequeretur. Sed cū deus oīpotens seruū suū a manibus impioz seruaret innocuū. fraudulēti malicia iteruz adducti fenestras eccīe aperuerūt. ianuas ātpatefactas maxīa ogerie vepriū. spinarū. ac tribulorum. postes & limināria vsqz ad sūmuz obstruxerunt. dicētes. Fortassis si moachus ille modo nititur ingredi. absqz signo nō euadet infortunij. sed q̄a nec sapiētia nec prudētia nec p̄siliū potest eē contra deū. maliuolētia illa viruz dei non nocuit Verū quotiens ille p̄modū duxit potēter ītrauit Qua de re viri stolidissimi vltra modū debachati legatōez q̄stuosam dño suo q̄ tunc tpis in allodio suo manebat. ī loco q̄ dicit̄ villacallonis transmiserunt. dicentes. Placet tibi vt moāch? q̄daz capellulam tuā sibi vendicet in oratoriū. nec vll? eum eijcere possit. His igit̄ auditis werfarius furore pcipiti arreptus. crudelē nimis sentētiā in virum dei sanxit dicens. Ite cū festinatōe & si q̄s illuz fidelium meorum capere possit. sine audiētia castretur. Vix ille mandatū dedit. vna eadēq; hora laqueum quē seruo dei iniuste pauit. iusto dei iudicio ipe miserabiliter incidit. Nā idem mēbrū qd famulo dei p̄cidi iussit. mox illi in tumorē versum est. ita vt oīa viscera eius in eūdem locū violēter inciderent. & mortē vicinā parent. Cunqz vehemēti doloze vexari videreē vxor ei? bertildis nomīe memor setentie quā viro dei temere īposuit. cum luctu graui illū admonuit dicēs. Certe credo q̄a ppter peregrinū quē sine causa castrari iussisti dolor ipe in te retorsus est. Mittā ergo veloci? & accersiā illum. si forte per oratōes eius dolor taceus effugeē. Sed q̄a nihil fit ī terra sine causa. antequā nunci? ad virum dei pueniret. idem werfarius morti subactus finē viuendi fecit.

CIIII. De birro sancti deicoli ī radio solis

VIb? auditis. beat? deicol? suspenso non iniuriā irreligiosi militis. sed fidē deuote mulieris inspiciens. pedetētim iter arripuit. Cunqz ad locū venisset. religiosa fēia iam vidua effecta. maximo eum honore sicut tantū patrē decuit suscepit. Ipse vero vtpote de itinere lassus antequā sessum pgeret. birrū suum quē greci anfibulū vocant deponere voluit refrigerandi grā. Quod seruitores quāplurimi q̄ aderant vidētes vndiqz accurzerūt vt viri vestimentum diligēter mitterent in salinū. Quib? ille. Nō ita inquit erit filioli. Nā ego seruitorem inuenio. q̄ vestimentū meum fideliter sezuet. peregrinus sum pro christo. quidō de seruo suo illi placz fiat Mira res atqz stupenda. Vir venerabil' aspiciens radium sol' per fenestrā dom? ad instaz trabis ingredientē. qd̄ nihil aliud est iuxta diffinitōez philosophoz nisi crassitudo aeris & illustratō solis accessit & vestimentū supposuit. Ibi q̄pe ferme duaz aut triū horaz spacio absqz terreno sustēta culo pepēdit. & viz dei q̄ndo se remouere vellet expectauit. Quod videns beztildis. pedib? eius prouoluta luctū geīare cepit. & viz dei vt aīme viri sui misertus p ea supplicarz exorauit. simulqz locū in quo sancti martini eccīa constructa ē cuz omīb? appēdicijs suis. villā quoqz ipam in qua tunc erat cum omīb? ad se ptinētibus. libens tradidit iure ppetuo possidendū. vbi viz sanct? copiosis donarijs loco illo ditato a fidelibus. duo oratoria formoso ope compleuit. vnū in honore pricipis apostoloz. aliud vero ī honore doctoris gentiū. Quibus patratis. ceperūt vndiqz religiosi viri ad tanti patris magisteriū cōfluere. & colla sua suaui iugo dñi deuote sūmitteze. Et fact? est loc? ille scōm voluntatē dñi paradisus monachoz. q̄ hactenꝰ patuit latibul' ferarum

CV De apro p eum a venatoribus liberato & ceteris eius gestis.

QVadā die dum beatus viz vigilandi studio operi diuino cū fratrib? insisteret. contigit vt inclit? rex lothazius q̄ scōm q̄ ei pater colūban? pphetie spū plen? pdixit. iaz erat triū regnoz soliditate roborat? . in vicinia eiusdem moāsterij gratia adueīsset venandi. Quadam vice cum multi optimatuz venatu nobili. singulazem maximū aprū insequerēē . extemplo feza viri dei cellam ingrediē. viz aūt sanct? manū misericorditez illi pbuit & ait. Crede mihi. q̄a ad caritatem cōfugisti. hodie vita ñ priuaberis. tū ecce vndiqz venatores bestie vestigia insectantes. ad viri dei cellā vsqz peruenerūt. ingressi cū bestiam inueīssent ferocitate postposita āte altaze accubare. pene spm̄ pre stupore nō habebant. & celeriē legatos miserunt. q̄ regē ad tāte virtutis spectaculum vocarēt. Qui cum regaliter veīsset. oratione facta virū interzogauit huīliter vnde essz vel q̄d studij habuisset. & cū agnouisset. q̄a beati columbani discipul? esset ait. Omīa que hucusqz ad mei arbitriū in ista vicinia ptimebant. siue ī siluis vel piscatōib? regalib?. pratis quoqz vel pascuis ab hodierna die & deinceps tibi trado. His itaqz firmatis. vidente rege & omīb? q̄ aderāt. viri dei iussione aper absqz vllius lesione consueta cum impetu petijt lustra. Sicqz deuotus rex benedictione patris deuote pcepta cum gaudio remeauit ad ppria. Tandem vir sanctus collecto cetu

fratrū romā petijt & a papa honorifice sucept⁹ apostolor⁊ limina visitauit & oratōnem opleuit: Acceptoq⁊ a papa moāsterij sui libertatis priuilegio in gallia redijt · ꝓfectis onerat⁹ martirū reliquijs & ecclesiasticis ornamētis. Postꝙ vero seleto pacto labore dom recepit · & omia que ad deum pertinēt religiosissime in monasterio ordinauit · quēdam discipulū suū noīe colūbinū. quē & de sacro fonte leuauit. & p semetipm instituit · ō cuius vita & moribus valde erat secur⁹ cum electione fratrū in locum suū abbatē constituit · atq⁊ regimen aīar⁊ ei omisit · quo ordinato ipe ad secretiorem locū atq⁊ artiorem vitam anhelās · seorsuz sibi oratoriolū paruulū ostruxit · & cū maria sec⁹ pedes dñi sedere & verbū e⁹ intēte audire decreuit · Obijt aūt egregi⁹ patez die · xv · kl' · februarij

VI. De scō bauone recluso. Sigibert⁹.

Anno quoq⁊ ꝓnotato · scz impij heraclij secundo · sanctus amādus eluonensis p gallias miraculor⁊ & ꝓdicatōnis gratia clarescebat · Allouuimus etiam qui & bauo p eum ex predone uersus · & gandaui solitarie reclusus sanctitatis exēplum erat omnibus. Ex gestis eius · Hic sanctus allouum⁹ quē vulgo bauonem nomīant · in iuuētute sua seculi voluptatē prauis actibus exercuit · Sed hoc eius viciū christus in bonitatē uertit · habuit vxorez filiā odilionis comitis de q̄ genuit angladrudē virginē christi · cui in ꝓmis ānor⁊ crepūdijs vox sūmo missa est throno · Crede inquiens · Vxore aūt defuncta noluit aliam ducere · sed sanctū amādū pontificē inspirā te deo expetijt · ꝓpunctōz cordis oīdit · qui ei scripturarū verba protulit · ita ꝙ ille iuxta consilium euangelicū facultates ꝓdior⁊ suor⁊ paupibus erogauit atz ad ꝓfatū pontificē qui morabat apō gādauum castrū repedans clericatū obtinuit i ceno bio clericor⁊ qō in eodē castro erat constructum Die quadā fratres ipius moāsterij ad obedientiā directi sunt · vt cellā virī dei bauonis construerēt Quidam aūt ex eis q̄ cū vehicul' cementū mīstrabant sup plaustrū vnū sedit Quē egressi de vico canes circūdederunt · & ceperūt fortiter īsistere qui cū inuidia replet⁹ · virū dei bauonē blasfemasset · dyabolus eū sibi subiectū impugnās · aīmalia cū vehiculo sup eum ꝓiecit · ita ꝙ illo pōdere oppressus spiritū exalauit · Quē vbi vir dei mortuū vidit ingemuit · & cū lacrimis sibi pect⁹ ꝛūdens · ac sibi culpam reputās ꝙ in labore suo mortē accepisset · oratōi incubuit eūq⁊ suscitauit · Quadam vero die vidit quendā viz de exilio regressuz quē olim i habitu seculari degēs ipe venūdarat · Quo viso i lamēta uersus · & ei⁹ genib⁹ ꝓuolut⁹ ait · Queso ne me mīeris iiurie q̄m tibi irrogaui Rogo quoq⁊ vt ꝓpter scel⁹ i te cōmissum · corp⁹ meum flagell' cedas · caputq⁊ meū more latronū decalues & me vinctū manib⁹ & pedib⁹ vt dign⁹ sum in custodia trudas · forsitā ei diuīa pietas si hec feceris veniā mihi ꝓstabit · At ille sācti pedib⁹ ꝓuolutus · ac penit⁹ hoc in eū facere nō audēs & renitens · tandē ꝓcib⁹ eius victus qō sibi iusserat impleuit · i manib⁹ vinctū · capite tusū · ac pedibus ligno strictū · custodie puplice mancipauit.

VII. De artissima ei⁹ penitentia & trāsitu

Bi vsq⁊ in ꝓximū exit⁹ die eiusdem · vinct⁹ pstitit · die noctuq⁊ flere nō desinens · act⁹ secli quos prius exercuit · ordeacco tantū cinere mixto pane cōtēt⁹ · atz po cu aque quā m mēsura bibebat · Stratū quoq⁊ e⁹ nuda qum⁹ erat · in quo p die parump quescere solebat · Vilissimū aūt cilicū sup stratū eius expansum erat cinis desup aspsus · & capiti illi⁹ lapis suppositꝰ cū dormiret · Sicq⁊ mēbra sua domabat que oli delectatio secli inqnauerat · In hac quoq⁊ retrusione norma obedientie nō reliquit · sz abbatem suū poposcit vt ita eū sup pauimentū retruderz · vt si qñ ad dei laudes dicēdas assisterz · dextra leuaq⁊ ita circūseptus foret · ne declmādi facultatem i aliquā ptē haberz · sz die noctuq⁊ q̄si i agone suspēsus ad deū oraret · man⁹ ad ethera tēdēs & ad alta suspiria trahēs · Qō & factū est · Tum vir dei magis ac magis īgemiscēs · iamq⁊ ad celestē patriā anhelans mīstro sibi parenti ꝓcepit vt sibi lapidē afferrz · At ille laterem grandē attulit · Cui vir dei iussit · vt adhuc maiorē pquireret · tandem inuentū lapidē q̄ vix duor⁊ manib⁹ vehi poterat detulit · quē vir dei gaudēs accepit · & dū ad dei laudes dicēdas assistebat ipm humeris portabat · sed antiqu⁹ hostis inuidens ei⁹ pfectibus · diuersis mīmis & nefandis ymagībus ex eadē cella moliebat eū eijcere · bestiarūq⁊ & volucrū & serpentium diuso gne replens · gestiebat ei formidines īgerere · At vero illo ostāter certāte · malignī spūs nihil industriā suam pfecisse cernentes cōfusi abscessere · Cunq⁊ vir deo plen⁹ paululum se sopori dedisset⁊ angelū dñi in spē columbe spū sup se venientē conspexit · totā q⁊ cellulā inestimabil' suauitatis fragrantia repleuit · Nec īmerito angel⁹ lucis ei in specie colūbe ostēsus est · q⁊ simplicitatē colūbe gerebat in corde · & astutiā serpentis non deserebat in tēptatōne · Cū aūt vltimū diē sibi approquare intelligerz · & hoc ipm abbati & fratribus nūciasset · quēdam fidelē presbiterū lōge a se positū euocari fecit · cui⁹ colloquio frui voluit · Mīster aūt obediētiam non renuēs · sed viam q̄ pergeret nesciens ire cepit · angelo dñi comitāte ad eundē presbiterū sub omī celeritate puenit & p vastaz solitudinē rectissimo tramite vterq⁊ ad virū dei incredibili festinatōe puenerūt. Quo viso vir dei repletꝰ est gaudio · & ꝓcepit ei vt curā agerz funeris sui · Tunc corpe & sanguie redemptoris se muniens · aīaz carne solutā reddidit creatori die vnj · mēsis octobris · & statī beatissimē virgini gertrudi cū alijs virginib⁹ secū ꝓmorātibus longi⁹ a se positis spūs ipi⁹ iubet sibi vestimenta mitti ad sepeliendō corpus suū · qō & factū est.

VIII. De quibusdā regibus anglorū & actibus eorum Sigibertus.

Anno heraclij · iij · edilfredus rex nordanibror⁊ regē scotor⁊ cū oīmbus pene suis i bello extinguit · hec calamitas scotis contigit scōm vaticiniū agustini episcopi · qui itermi natus ē scotos ab anglis fore pimēdos qui āglos ad vitā eternā uerti egre ferebant · In moāchos quoq⁊ scotor⁊ ira dei seuiente · q̄ cū rege suo ad hō bellum ex more exeūtes · vt rege armis pugnāte ipsi orando p eo pugnarēt · pempti sunt ab āglis mille ducenti · tm · l · p fugam elapsis · Lodesindis metensis claret · q̄ sponsū fugiens · velamine capitis misso sibi a dō p āgelū. se & sua deo delegauit

Helinandus · Anno sequēti edilbertus rex cantuarior⁊ obijt · qui ꝓme predicatōi augustini nobile rēsū reddidit dicens · non posse se noue secte aīm tā cito adhibere · relictis cultib⁹ quos semp cum tota gente anglie exercuerat · Veruntamen

nulla eos molestia exacerbandos · qui potiꝰ p̄dicatōis p̄missu & amplo victu iuuādos & libēter audiendos · q̄ tam longā a natali solo pegrinationem susceperint · vt anglis que optia putabāt īdulgēti benignitate cōicarent · Sicq; vt dixit fieri p̄cepit donec explorata sensim fidei veritate ipe cū subiectis fidelis īuentꝰ ē · Decessit aūt post acceptam fidē āno · xxj · scōm willm malmesbirienſem scōm sigibertū āno · xvnj · Post quē regnauit eadbaldus filius eius ānis · xxij · vel scōm alios · xxv · hic mox exufflata christianitate nouerce sue pudorem expugnauit · Sed p horas crebro afflatus demoīo otumacis p̄fidie penas luit · quibus offēsus laurētius auguſtini ſucceſſor · duz p̄mptia cedere meditarē · dei aīatus verbo ſententiam revocauit · & regē ad fidē reduxit · & īceſtas nuptias relīquere fecit · Post hec idē rex edificauit monasteriū extra muros cantuarie · qō pater eiꝰ edilbertus fūdauerat · Radualdus aūt rex orientaliū anglorꝫ edilberto rege cantuar' · mortuo · illam super anglos regnandi potentiā accepit · vt ſub nutu eiꝰ alij anglorꝫ reges regnarēt · Edilfredo aūt rege nordanibrorꝫ mortuo a radualdo rege pempto · eduuinus post eū regnauit · ¶ Sigibertus · Anno p̄notato scz impij heraclij · mj · sanctꝰ lupꝰ senoñ · epūs claruit · cui aliq̄n eucharistiā cōſecranti gēma de celo a deo īm calice deſcendit

¶ IX · ¶ De ſancto lupo ſenonēſi & eius exilio & miraculis · ¶ Ex geſtis eius ·

Hic parentibus īclitis p̄pe aurelianis iuxta ligerim orīūdꝰ exp̄te regali ſanguī fuit o͛tiguus · cuiꝰ parētes diuīna reuelatōne cōmoniti · q̄ deo dignum antiſtitē īm p̄role funderēt · mox editum puulū literis tradiderunt Erant aūt fratres matris eiꝰ venerādi antiſtites · austren? aurelianēſis · & aunarius antiſiodorēſis qui cernentes puerū normā religionis & christi p̄cepta diligere · eum clericat? officio mancipārūt · Itaq; rigore abſtinētie carnis rebellionē domans ſepulcra martirꝫ oratōibus freq̄ntabat · miſericor die opibꝰ īſiſtebat donec fama eiꝰ creſcēte post artemiū ſenonēſis epūs eſt electꝰ & ordīatꝰ · Hic noctē quandā xp̄o ducens puigilē · cū sācti aniani baſilice limībus aſtaret · & obſeratū hoſtium ingreſſum p̄hiberꝫ · ipſo orāte repente celitꝰ auulſo repaꝫulo hoſtia patuerūt · Defūcto theodorico dum rex clotariꝰ burgundiā cepiſſꝫ īntrare . blidebodus ab eo cū exercitu ſenonas directꝰ · g̈uiter vrbem iaculis īmeſtare cepit · ſed vir ſanctꝰ eccleſiam bēi ſtephani petens dū ad euocandū p̄plm ſignum tangerꝫ · tantꝰ terror ſup hoſtes irruit · vt nullatenꝰ euadere ſe crederent niſi fugam expeterent . Obtento igit̄ regno burgūdie · clotariuſ precepit farulfo potēti duci regalia negocia exercere Qui p̄pe ſenonas veniēs exarſit īdignatōe · q̄ ſāctus epūs non ei cū muneribꝰ occurriſſet · Vñ regreſſus · plura falſiloquijs cōtra eū regijs auribꝰ īntulit donec rex felle cōmotus virū ſanctuꝫ exilio retruſit īm neuſtria traditū duci pagano noīe boſoni landegiſilo · quē ille direxit īm villam andefagīmā ſup fluuiū auciam vbi erant templa fanatica · gaudebat ergo īm dño ſentiens ſe a dño miſſum ad p̄plm īcredulū īſtruendū · Ibiq; quendā cecū illumīās · p̄dictū ducem ſupbū & francorꝫ exercitū q̄ adhuc erroꝛe detīmebat · cōuertit & baptizauit · Deniq; ſanctꝰ vuīnebandus abbas ſancti lupi crecaſſini regē erga vizꝫ dei placuit · miſſiſq; e latere regis eū de exilio reuocatuꝫ ad palatium adduxit · Quē videns rex ante pedes eius p̄ſternitur & veniam p̄cat̄ · Cernens quoq; corpuſ eiꝰ tabefactū abſtīentia vt erat īntonſus capite & barba tremens & eiulās ad gemituꝫ moueē & lacrimis irrigat̄ · iuſſitq; eum cū honore repari comā & barbam detonderi · multiſq; muneribꝰ ei a rege oblatis · valedicēs ei vna cū ſancto vuīnebando cū pariſius pertranſirēt · multa reorꝫ turba cathenatorꝫ vel īncarceratorꝫ eorū virtute ſoluta · eis obuiā eſt egreſſa · Dum aūt vir ſanctꝰ ad melegunū caſtrū deueniſſet · repente ī mane horreū plenū vallauit īncendiū · nec poterat q̄s p̄ſtare auxiliū · Tunc īm oratōne p̄ſternit̄ & flumē emiſſum ſup īncendiū cernit̄ · flamaq; ilico extīnguit̄ & illeſa apotheca ſeruat̄ · ¶ X ¶ Adhuc de miraculis & obitu eiuſdem ·

Reuerſus igit̄ ſenoīs · cū hymnis & cāticis obuia plebe ſuſceptꝰ · q̄dā die eo celebrante corā ſacerdotali vel leuitico choro · gēma de celo īm calicē īnter manꝰ eiꝰ deſcēdit a dño que radio fulgēte pulcerrima diu ſeruata · iuſſo regio īnter ſanctorꝫ pignora deportata ē palatio · Audito rex clotharioꝰ de ſigno sācti ſtephani · q̄ mirā dulcedīnē haberet · iuſſit illō dꝑtari pariſius vbi ſepius illud audirꝫ · Qō dum ſancto viro non placuit · mox vt ab vrbe ē ſublatuꝫ dulcedīnē ſonitꝰ ſui p̄didit · Quo rex agnito ipſꝫ loco p̄riſtino reſtitui iuſſit · Quod vbi puenit ad pontē ſiriacū . reddito ſibi ſono a dño īſonuit miliario ſeptīo · & vir ſanctus obuiā p̄rexit cū p̄ſallentiū choro · Nocte quadā dū vigilans p̄ſalleret dyabolus ei validā ſitim īnflixit · & ipſe miniſtro deferi iuſſit frigidaꝫ aquā · Intelligēſq; dolos īmici · ſignatoq; plumatō ſuo ſubſerato capite ſtrictū ſup vaſculū poſuit · ibiq; hoſtē īncluſit · q̄ nocte tota vſq; mane varijs vocibꝰ vlulans · quis fuiſſꝫ oſtendit · & confuſus abſceſſit · Erat sācto conſuetudo vt pene ſingul' noctibꝰ & ītra menia & circūquaq; vicinas sanctorꝫ baſilicas circūiret & hora o͛petenti ad matutinas p̄pria manū ſignuꝫ eccleſie tāgerꝫ Quadā igit̄ nocte dū p̄gerꝫ duos īnter ſe clericos audiuit rixantes . adulterare cum mulieribꝰ volentes . Tunc quidez ſe eis oſtēdere noluit · ne iterū īm eiꝰ abſentia ad volutabrū redirent · ſed p̄gēs ad eccleſiā oratōez p eis fudit · Cūq; sācti ſtephani ſignū ad matutinas tāgeret · mox vt ī eorꝫ auribus ſigni ſonitꝰ ſanctitas cū dextera p̄uenit · ilico ab eorꝫ cordibꝰ ſtimulꝰ ardoris receſſit · tunc ad eccleſiā currūt · & expleta p̄ſalmodia ab eo correpti veniā petunt · viteq; melioris exordia ſumūt · Quadā die dñica dum vir nobilis herlefredus eū cauſa p̄andi ticiaco villa īnuitaſſet · & ipe deuotus ſacrificiū offerꝫ · ea hora dum vico p̄geret · audito īm celo ſonitu equo īſidens diu in vno loco aſtitit · celoq; īmēnus oratōez dñi cā inter angelicos choros audiuit . Itaq; ſufficere ſibi credidit · q̄ ſub p̄ntia christi laudes ſupnas audiſſet · ac per hoc cepto itinere nō p̄rexit . Deniq; ſentiēs ſe corpe iam reſolui · cōuocatis ſacerdotibꝰ eos ſacris verbis admonuit · & ſic ad dñm migrauit · Statimq; de illo fragrauit odor nectariꝰ acſi fuiſſet multis aromatibꝰ delibutus · Poſt obitum quoq; multis miraculis claruit · Huius natale celebrat̄ kl' ſemptembris ·

¶ XI · ¶ De congreſſu heraclij contra perſas & eius victoria · ¶ Sigibertus ·

ANno heraclij·v· paleſtina a perſis bello
ꝑmitur·ſancta quoqꝫ ciuitas capiē· ī ea
vſqꝫ·xc·milia viroruꝫ ꝓimunē zacharias
ꝑriarcha captiuaē·crux ipa dñica ſancta aſporta
tur ¶Hugo vbi ſuꝑ·¶Coſdroe rex ꝓſarū cepit da
maſcū·& deuaſtauit hieroſolimam & venerabilia
loca q̄ erant ī ea ꝟflagrauit & ꝑplꝫ copias capti
uauit vna cū ꝑriarcha eiuſdē vrbis zacharia·& ꝑ
cioſū crucis chriſti lignū ſecū in ꝓſidem aſporta-
uit·¶Sepulcri vero dñi locū nungꝫ itrare aut vio
lare diuina virtute ē ꝑmiſſus·¶Ad quē miſit hera-
clius rogans magnis ꝑcibus vt ab illo loco rece-
deret·vtqꝫ diffinirꝫ tributa & accipet pacta Qđ
ille facere noluit·ſed meſſicaces ad heraclīū lega
tos remiſit·¶Anno itaqꝫ impij heraclij·vj·occupa
uit coſdroe totam egiptū & alexandriā & libiam
atqꝫ cartaginē·Qđ vt audiuit heraclī? aſſūpſit fi
liū ſuū conſtantinū·& regio dyademate redimi-
tum appellauit auguſtū·¶Collecta itaqꝫ armoꝝ mꝭ
titudine āno impij ſui.x.mēſe aprilis die quarta
ſecūda feria paſce·aduerſus coſdroe mouit iter.
ferens ſecū ſancte dei genitricis yconiā q̄ apđ bi-
zantiū eſt·non hoīs manu ſiē ferē ſed diuīo mira-
culo pictam· & proficiſcēs dimiſit ī vrbe ꝑfatuꝫ
filiuu ſuū heraclīū conſtātinū cū ſergio venerabi
li ꝑriarcha·& bonoſo patricio ſagaci & ſtrenuo
viro & arripiens iter ꝑ ſiriam venit vſqꝫ gazotez
ciuitatē·Quod vt coſdroes compit fuga vſus
ante eū igne ꝟburens oīa ſata ꝑ q̄ fugiebat·He
raclius quoqꝫ deuaſtabat ciuitates & regiones
ꝑ quas ambulabat·Tūc ordinauit coſdroe duos
ꝓtores ſarabagā & ſarbaran qui cū heraclio ꝺcer
tarent·Quod audiens heracli? militū alis adū-
ſus eos deſtimatis·ipe cū reliq⁹ exercitu trāſmea
uit eufraten·& ptrāſiuit thaurū montē puenitqꝫ
ad amnē ſaron & obtinuit pontē cū ꝓpugnaculꝭ
q̄ in ipo erant·puenit etiā ſarbarus ad eundē pō
tem·& ante eū caſtrametat? eſt·Tunc excurrētes
multi romanoꝝ ꝑ pontē mo2dimate ꝓſis intulē cō
flictū·Qđ videns ſarbarus ꝓcul a ſe inſidijs col
locatis·oīdit ſe romanis q̄ſi fugientē·ac ſic mul-
tos eoꝝ abſtraxit ad inſecutōez ſui ꝑter votū im-
peratoris·Et ſubito a fuga reuerſus contra ſe in
ſeq̄ntes impetū ꝺcitauit·& multos ꝓtim? ꝑſtra-
uit vindictā inobediētie ſue ꝓpoſſos Multitudo
veniqꝫ barbaroꝝ ꝑ flumiſ ripā diffuſa·romanos
ſuꝑ pontē cū impatore ſtātes acriter ſagittabant
Impator aūt cū paucis eis viriliter reſiſtebat· vñ
& multas in hoc ꝓlio plagas licet nullā ꝑiculoſaꝫ
accepit·tunc ꝺam vir ꝓſa gigāteus impatorem
ī medio pōtis aggrediē. Impator aūt hūc lancea
trāſfoſſū in annis fluēta ꝓiecit·quo ruēte territi
barbari in fugā ſūt verſi Poſt coſdroe miſit adū
ſus eū aliū ꝓtorem noīe ſaym.cū quo heracli? di-
micans illū ꝑ intercēſſionez dei genitricis marie
ſupauit.¶Grando q̄ppe vehemens ſup eius exerci-
tum cecidit & multos ex eis extinxit·Acies autē
chriſtianoꝝ trāquilla ab ipa tēpeſtate manebat
Poſt hec coſdroes aceruatis militijs ſuis ꝓtorez
ſup illas razatem ꝓuexit·& eū aduerſus heraclīū
deſtmauit Qui veniēs cū exercitu magno ꝺuritez
cū heraclio dimicauit·¶Sed hūc heracli? dei geni
trice marie opitulāte ſupauit & occidit,perſiſtēs
in bello viriliter vſqꝫ ad horā·ix·In quo bello ce
cidit razates & tres turmache ꝓſaꝝ & principes
multi & maxīa pars exercit? ipoꝝ·tulerūtqꝫ īde
romaī bāda perſaꝝ·xxvij·& ſpolia magna nimis

CXII· ¶De ſupbia & interitu coſdroe & ſan
cte crucis exaltatōne· ¶Ex hiſtoria & exultatōe
ſancte crucis·

SIc coſdroe in tantā ꝓrumpe ꝓteruiam
auſus ē·vt ab incol' vicinaꝝ gentiū q̄s
nefario ſuo ſubiugarat impio coli ſe iu
beret vt deū & vocare regem regū & dīm dīnan
tium·Fecit quoqꝫ ſibi turrī argenteā ī q̄ interlu
culentib? gēmis thronū extruxit aureū·ibiqꝫ ſol'
quadrigā & lune & ſtellaꝝ ymaginem collocaue-
rat·ac per ſubtiles & occultos meat? aquā aſper
gebat·vt q̄ſi deus pluuiā deſup videret infundē
Cū aūt ſiriam & paleſtimā ſubiugaſſz & eccleſijs
chriſti ſubuerſis etiā ligm crucis ſaluatoris ꝓtem
quā ibi ſancta helena reliquerat aſportaſſz cōtra
heraclīū ꝓgens filij coſdroe iuxta danubiū ſedit
cū exercitu ſuo·tandē inſpirāte dei clemētia. pla-
cuit vtriqꝫ ꝑncipi vt ipſi ſinguli in medio flumīs
pōte ꝟfligerēt·& cui ſors victoriā ꝓferꝫ ipe ſine
dāno vtriuſqꝫ exercit? imperet·Quid plura pul
ſat? dñs lacrimis xpianoꝝ·fideli ſuo heraclio cō
ceſſit de hoſte triūphum·tantaqꝫ mentis mutatō
coſdroe īuaſit exercitū·vt ſponte cū oīmi familia
& ꝓle heraclio ſe ſubderent tā poteſtate q̄ fide·
Ipſe chriſtianiſſim? ꝑnceps cum ſuo tīm exercitu
regna q̄ coſdroe inuaſerat·circūquaqꝫ perluſtrās
ad ſedem ipſi? puenit·ſedentēqꝫ in throno auzeo
reppezit·Qui cuꝫ tremefactus heraclīū ſalutaret
ille reſpōdit·Pro eo q̄ lignū ſācte crucis quāuis
in dignus honorifice tractaſti ſi credere volueris
dño ieſu chriſto & illi? te ſeruū eſſe ꝟfeſſus fue
ris·regnū tibi perſarū tīm cū patrimoīo tuo & vi
ta acceptis a te paciſ obſidib? dabo· Qđ ſi nolue
ris·mox gladio meo īteribis·Cū āt ille nequaquā
acq̄eſceret·extracto gladio caput ei? amputauit
Suſcepit igiē lignū ſancte crucis & oīes popu
li ꝟgaudentes cū ramis & cereiſ & cāticis alij ob
uiā perꝫūt·& alij ſubſequūtur· ¶Cunqꝫ impator
de mōte oliueti deſcendens·per portā q̄ dīs ītra
uerat qñ ad paſſionē venerat cum equo regio &
ornamētis impialib? intrare vellet·repente lapi
des porte deſcēdentes clauſerūt ſe inuicē·& fcūs
eſt paries vn?·Cunqꝫ mirarenē attoniti & nimio
merore ꝑſtricti·reſpiciētes in altū viderūt ſignuꝫ
crucis in celo flameo fulgore ſplēdeſcere·Angel?
quoqꝫ dñi accipiens illō manib? ſtetit ſuꝑ portā
& ait·Qñ rex celoꝝ paſſionis ſacramēta ꝓpleturus
per hūc aditū introiuit non ſe purpuratum
nec ꝺyademate renitentē exhibuit·vel equi potē
tis vehiculū requiſiuit·ſed huīlis aſelli terga inſi
dens·cultoribꝰ ſuis huīlitatis exemplū reliquit·
His dictis angelus in celū ꝓteſtim redijt·tūc im
peratoꝝ gandēs de viſitatu āgelico depoſitis im
perij inſignib? diſcalciaē·ꝑtim? zona linea tīm ꝑci
ctus crucem dñi manu ſuſcipiēs· ꝑfuſus faciem
lacrimis·oculos ad celū erigens ꝓperabat ad por
tam·Illo huīlitez ꝓpinquāte·duricia lapiduꝫ cele
ſte ſenſit imperiū·ſtatīqꝫ porta ſe ſurrigens· libe
rum intrantib? patefecit ingreſſum·Odor quoqꝫ
ſuauiſſim? q̄ voluntate diuinit? aura de ꝑſaꝝ
ꝓuincia per longa terraꝝ ſpacia hieroſolimis fue
rat illapſus·eodez momēto quo de fano coſdroe
ſancta crux fuerat heraclio baiulāte egreſſa· tūc
rediit·et per pectora ſe gratātez infudit· Igitur
ꝑplo dei laudāte potentiā·glorioſus quoqꝫ augu
ſtus erūpens in laudib? ait·O crux ſplēdor aſtiſ
zē·Hec cū dixiſſet· preciosū illud lignū in loco

suo restituit. ¶ Sigibertus. Eodē tpe terremot⁹ maior mense auguste fuit. & secuta clades in ppl'o percusso. scz scabierū ita vt nullus possz agnoscē mortuū suum. ¶ XIII. ¶ De bonefacio papa.

BOnefaci⁹ tūc romane eccīe. lxvij. pīsidebat. hic decreuit vt null⁹ trahatur violenter de eccīa. hic constituit vt moāchi in officio sacerdotal'gradus vtanē potestate ligandi atz soluendi. ¶ Ex libro pontificū. Hic bonefacius natōe campanus sedit annis. v. Constituit aūt vt testamtū valet scōm iussionē prīcipis & vt nullus trahaē de eccīa. & vt null⁹ accollit⁹ pfumat reliquias sanctoz matiz leuare nisi pbiteri. Erat autē mitissim⁹ sup omes hoīes & misericors. hic amauit clerum & togam integrā clero suo dedit. Eodem tpe ante diem ordinatōis eius eleutherius patricius & exarcha fact⁹ in tharcha assumpsit regnū. & veniētē eum ad ciuitatē romanā ad castrum qd dicīē lutheol'. ibidē a militibus rauēnatis interfect⁹ est. Cui⁹ caput ductuz est constātinopolim ad pijssimū principē. Sepultus est aūt ad beatum petrū. vnj. kl'. nouembris. Cui successit honorius. ¶ XIIII. ¶ De passioē sancti anastasij moāchi cū socijs suis. ¶ Sigibertus in cronicis.

ANno heraclij octauo. anastasius persa ex mago christian⁹ & moāchus a persis captus. post verbera. vincula. & carceres. post diutinā appensionē p vnā manū. tandem abscisso capite cū alijs. lxx. martirizatus ē. ¶ Ex gestis ei⁹. Passus est aūt hic sanct⁹ xj. kl'. februarij sub rege cosdroe qui crucē dñi captiuā tenuit Et pmo qdem iussum est eū deorsum poni. & lignū sup tibias eius imponi. duosqz viros fortissimos stare supra metā duaz partiū ligni. Cumqz dolores fortiter sustinuisset. iussus est ex vna manu suspēdi. & saxū magnū ad pedem ligari. & sic deliqui. tandē cū alijs. lxx. missis in gutture funibus suffocat⁹ est. & postea decollat⁹. Seqnti die duo qdem in custodia carceris ꝓfabulabanē ad invicem. dicente vno ad aliū. scis qa venerūt canes & sederūt iuxta corp⁹ illi⁹ moāchi & non ptigebant illud. sz custodiebant. Alio vero dicēte. Et ego qñ suppleui vigiliā meā & ambulaui in domū meā. vidi sicut stellā sup pauimentū lucidā. et pergens viderem qd esset. stellā iam nō vidi. sed corpus illi⁹ moāchi ibidem iacēs reppi. Custodib⁹ hec dicentib⁹. christiani q in carcere erāt & aliqd de locutōne plaica ognoscebant. audientes alijs christianis retulerunt. absoluti aūt a vicul' vbiqz diffamauerunt. ¶ XV. ¶ De sancta virgine phara & fratrib⁹ ei⁹. ¶ Sigibert⁹.

HO tempe virgo christi phara clāruit in francia. cui⁹ sanctitatē imitat⁹ frater eius pharo ex comite clericus. ex clerico factus meldensiū epūs claruit. ¶ Ex gestis ei⁹. Hoz genitor hagueric⁹ ex gente burgundionum duxit pfapiam. atz in aulā regis theodoberti inter ptores & pceres non mediocriter fulsit. erat nanqz ꝓsilijs regalibus notus. ac nobilitate sapientie vallat⁹. hospitalitate dedit⁹. atz sanctorum virorū susceptor deuotissim⁹. quoz in mētibus pspicaci oculoz ac mentis inspectōne xp̄m agnoscebat. Hic est adeptus sui non imparē generis ꝺiugem nomīe leondegūdam. Ex qua tres suscepit liberos. pharaonē virū sanctissimū walbertum. & chalnoaldū. filiamqz mire pbitatis nomine pharaz. Chalnoald⁹ beato columbano eruviendus a patre tradit⁹ ei⁹ mīster deuot⁹. dū in solitudine vasta heremi morarē. ei olim belua paruit ad pceptum magistri colūbani. sicut in gestis ei⁹ sup posuim⁹. Iste qdem chalnoaldus germā⁹ beati pharaonis. postmod̄ pīsul in ciuitate lugduno clauato claruit nobil'. vt in vita beati eustasij repertū est. Beat⁹ vero walbert⁹ a sancto columbano in luxouiensi cenobio cū fratre chalnoaldo & beato agilo filio agnoaldi fratris supra memorati hagueric. omissus ē erudiēd⁹ eustasio magne erudit̄is viro cum multis alijs q postmodū ecclesiaz dei pīsules eximij claruerunt. Cū apd villā papimisiū dei cultor eustasi⁹ a genitore pnoīatorum fratrū officiosissime suscept⁹ morarē. atqz ognouisset sororem eoz pharā beati colūbani bñdictione sacratā. graui oculorū fatigari cecitate. quā ꝺtraxerat assidui flet⁹ meroze. eo qꝺ dispone reē a patre nuptiali opi inseruire. & sanctimonie vota frustrari nup deliberata. patrem asperitate verboz obiurgaē. dicens. hoc sui esse opis qꝺ vir go afficereē tāto discrimīe piculi. Ad hec siquidē pater simulatōe verboz filie se dixit post habere nuptiaz ꝺiunctōem tm̄. vt ip̄i⁹ mereret iocunda ri corpali sospitate. itaqz vir dei horum credulus verboz ad locū in quo egra decubabat puella accessit. & vtrū in sanctimoniali habitu viuē vellet scisciteē. At illa suspirans ait se pudicīciam āgelis sociam desiderare. potiusqz supnū sponsū ocupiscere qꝺ terreno flebiliter inhezere. Mane vero visus est ei astitisse vir reuerenti vulti oculis ardentib⁹. dicens. Certa esto famula dei meisqz promissis firma. hodie tibi viz aduenīre q te sospitati restituet. Hac expleta visione post modicū interante ad eā beato eustasio visionis ordinē virgo phara enarrauit. & credere se illum esse p quē sibi audierat visum reddēdū. Tunc eustasi⁹ oratōne facta ꝑmissum diuinit⁹ adiutoziū virgini accelerāte sanitatē letantez ꝺtulit. ¶ XVI. ¶ De fuga ei⁹ & carcere quē tulit pro virginitatis amore.

QVod videns pater voluntatē cordis factis appetit. sponsū aduocat. sponsalia firmat. temp⁹ nuptiarū statuit. At illa fugam arripuit. & pauitanti cursu eccīam beati petri ingressa. atqz in terrā ꝓstrata. pugnis tenerū pectus quassabat. lacrimisqz terrā vbertim irrigans hijs verbis orabat. O petre q iustis regna reseras celestia. obseras iniustis. huc ad tua ꝓfugi limina. tua volens esse virgūcula. Et tu o xp̄e qui semp flecteris precib⁹ humiliū remittēdo sordes. serua virginitatē meā oblatā tibi per eterna secula. Quo pater cognito pueros ilico dirigit. mādans eā in loco interfici. Seo pueri quido cōsilio aliquātulum in eūdo ꝓsistūt. vt ip̄o morarū spacio patris mitigareē seuicia. Deniqz eo veniēte atqz acriter seuiente. mīstri ominatōem mortis artificiose intentabāt. Ad quos illa. Non inquit a genitore talia munera debenē filie. seo iocundi⁹ est mihi in hoc loco pulcrā mortē appetē qꝺ florē iuuentutis ꝓdere. Hoc aūt certissime genitor noverit meus. quia nunqꝺ copule nuptiali in vita sb̄di ꝺsentiā ista. Referentibus ergo famul'hec dño suo. ille furorem animi nequaquā sine lesione filie mitigare voluit. seo custodie deputās seruabat eā ad ea q facere disponebat. Dumqz ista geruntur dei faciente misericordia ꝺtigit beatū eustasium p ipsum haugericū reuerti ab expletōe legatōnis

regis lotharij. Qui cognoscens tam viram regis aīaduersionem in filiā irreuocabiliter deseuire. studuit eiꝰ animi feuiciā duris verboꝝ aculeis terebrare· & ad penitendū ꝓpūgere· Neqꝫ vero īde rediit quousqꝫ & puellā desiderato sanctimonia li habitu p gondoessenū meldēsez epm ornaret· et vt idem haugericū moāsteriū ī ꝑprio selo famularum dei congruū habitatōi ꝓstruerꝫ· Porro sanctus vir walbertus clarescentibus vite meritis· post gandoaldum· xix· a sancto dyonisio ꝑmo antistitū meldensiū pontifex egregius successit·

CXVII. De sancto pharone fratre eius qualiter factus est meldensis episcopus·

PRestantissimꝰ itaqꝫ haugericꝰ filium dilectuꝫ pharonē cirocinij tēpe in aula regis theodeberti exercendū alebat· vt sibi ad dignitatē honoris habendā quā in palatio retinebat succederꝫ· Quod oīpotentia deitatis fauēte ita actū ꝓgnouimꝰ· Etenī quādiu honore sublimatꝰ est regio theodobertꝰ· pharo sanctus iuuenis toga militari vestitꝰ inter ꝓceres palatij familiaritatis plīmū apd eū retinuit locū· & post modū deuictis a clothario theodoberto & theodorico· cū clotharijꝰ triū regnoꝝ monarchiā obtinuisset· beatum pharonē inter reliquos regni ꝓceres amicicie sue familiaritate sublimiter nobilitauit· Qua fiducia freꝰ sepe p seipm regē monebat vanos huiꝰ vite fauores supnis desideriis calcare oīmbꝰ se amabilē ꝑbere· oēs actꝰ & mores ꝓpositos habere· Cōsilia quoqꝫ regalia puplica & priuata· amoris dei munificēcia prudētissime disponebat· Cunqꝫ misericordie opibꝰ insisterꝫ· & reos a morte liberaret· regiqꝫ clothario multa bona persuaderet· cognouit sanctā pharam sororē suā desiderio viuendi se grauiter affligi· Ad quā cū veīsset· imtm̄ eius familiare colloquiū beati pharonis ꝓmouit mentē· vt palatini gloriaꝫ prīcipatus atꝫ regalis amicicie ꝺtemnerꝫ· licitaqꝫ diugia in iuuentutis floē positꝰ refrenarꝫ· teqꝫ ecclīastico ordini sociaret· & vxorē suam blidechildē sacro velamīe consecraret· Ecclesiam sancti stephani meldensis quā magna ꝑmebat paupras ditissimis villaꝝ opibus munerauit· locū quoqꝫ virginis phare magnifice sublimauit· Concīues & ꝑegrinos & exules ex facultatibus suis alebat eiusqꝫ fama odorifera longe lateqꝫ diffusa resonabat· Quapropt̄ gēs anglorꝝ eius amore irretita· suas quoqꝫ virgines monasterijs duobꝰ kale scꝫ & phare deo militaturas ꝑ eum mancipabāt· Idem sanctū chillenū scotuꝫ ad ꝓmtiā attrebatēsez misit· quā sana doctrina christo acquisiuit· & claris miraculis illi attraxit· Quadā die cū idē chillenus cum sancto pharone corpꝰ reficerꝫ· vas vitreū quo vinū ꝓpinabaī pincerna tenēte casu ruens cōfractū est· Cernēs aūt beatꝰ chillenus vultū mīstri in pallorē versum· innuit illi latēter dari frusta calicis fracti· sup quē oratōne fcā· repente vas vitreū reintegratum est· Interea post dormitōem walberti epi meldensis frater eiꝰ sanctꝰ pharo ad idez pontificiū petiē· & a rege clotario quē ille de sacro fonte suscepat assensus requirīē· Qui cū magna cordis alacritate nō modo fieri mādauit· sed etiā sine aliqua scrupulositate id fieri iudicauit· Vere admirabil' eterna sapientia q̄ tres germanos sub sacrato trimitatis numero ꝑdicauit· pontificali dignitate insignīri· eorꝝ quoqꝫ germanā magnis vite meritis decorari· Postꝙ vero sanctꝰ pharao in cathedra sublimatꝰ est q̄ mira sāctitatis opa in eū clarauerūt· testātur virtutes q̄s ob meritū eiꝰ declarandū xp̄s opari ē dignatus·

CXVIII. De miraculis eiꝰ & tēptatōne carnali·

DE pasce cū beatꝰ pharo manus ipositōe plurimos sāctificarꝫ· atqꝫ sese vt fieri solet vtriusqꝫ sexꝰ multitudo ꝓmerꝫ· q: dam puer allatꝰ est inter ceteros ad cōfirmādum orbatus luīe oculoꝝ· Cuiꝰ frontē cū vir deo plenus oleo limiret visibili· & sāctis ꝑ̄s donū & lumen oculoꝝ recipe puer ꝓmeruit· qr xp̄s famulū suū ꝑ olei infusionē quāti meriti existeret ꝓcipibus suis voluit declarare Cū sanctus āīstes p ciuitatē transiens· quibꝰ cōpetebat visitatōis pietatem conferrꝫ· contigit ante vinctoꝝ carcerē eꝰ trāsire· quē cū vincti cognouissent adesse· petere veniam facinoꝝ & solutōem vinculoꝝ ceperunt· Quibꝰ vir dei· exite inquit liberi· eo ꝙ peniteam̄ statimqꝫ soluta sunt vīcula· nec etiā silentio est omittendū q̄nte virtute animi eiꝰ diunx noīe blidechildis· sacro velamīe mācipata sancti pontificis tēptamenta aduersum se antiq̄ hostis iniecta malignitate repluerit· Cū ig ē hec sanctimonial' dominis seruirꝫ sanctimoīe studijs· ī villa residēdo quā vulgo dicunt pinneūdo· presul pharo recordatꝰ ipius amoris sil' & pulcritudīs ad hoc vsqꝫ ꝑdu ctus ē· vt eā ad se veīre mandaret· Que famula dei cū ꝓma auditōne renuisset agere· non distulit antistes dei mandatū ingemīare· At illa secundā huic prime negligentiā diunxit· Cūqꝫ hijs duobꝰ mandatis tertiū adiecissꝫ· illa obstinatū intelligēs aīm eius· argumētosū excogitauit ꝓsiliū· quo pōtificē a ꝓposito abstraherꝫ· & suā castitatē conseruaret· Etenī ornatū abijciēs vestiū· totondit cesariem capitis· & cilicio induta· sese cōtēplandā ei ꝑbuit· cunqꝫ in eā intenderꝫ· exhorruit vehementer facinus se deliberasse aīmo illicitū· atqꝫ abstractū se a dispositō ope sagaci consilio prudētis femine miratus ē· q̄ abijecit scandulū pulcritudinis sue a se ne ꝑ oculos capet corpis ꝓpatus minister deo & sāctificatū templū spiritusāncto·

CXIX. Adhuc de miracul' eius & obitu.

DE q̄dā egressus ē vrbē grā orandi ad oratoriū sācti remigij· Dumqꝫ ab oratōne surgerꝫ· subito flebilis clamor audiē fremitusqꝫ lugentiū & heu īgemētium· Referē nauis demersa medijs in fluctibus plena grandi populo· epūs ascēso pōte fit ꝓnior frigida humo & humilē vultū deiecit vsqꝫ ad frigidā terrā Vix hora media orarꝫ & flumīe baculo quē dextra tenebat tāgit· Mirū dictu· ecce videres nauim depulsam relabi in fūmo fluctu non stridēte vllo rudēte nec remigio secāte· & cunctos demersos referi fūmo litoris· facto longo agmīe obediēte sācto pontifici elemento flumīs· Dū beatus audoenus in ꝓpria tellure in burgēsi saltu moāsteriū cōstruxissꝫ sup torrentē quē veteres incole resbacē noīauerunt· ac oratoriū beati petri apostolorum prīcipis dedicare statuissꝫ· idē pharo sanctissimus huic dedicatōi interfuit· qm̄ idē moāsteriū in sua dyocesi construebaī· & beatus audoenus omnem ordinatōnē eiusdē loci cū consilio eius dispoſuerat agēdam. Ipsa die dedicatōis eiusdē oratorij pariū marmor decētissime politū cōuocati pontifices bn̄dicētes· cū vellent ponē sup ip̄m altare· repēte de manibus eorꝝ elapsum terra tenꝰ ruit & ꝑ medium fractum est tam recte vt si quispiam

ferzo illud secuissz · Quod cernẽtes põtifices · beatus pharo & sanctus amandus cum optimatibus audoeno & eligio · de quoz manibus idẽ lapis elapsus est · terze sese strauerũt . ozatõis gemitum deo fundẽtes · Surgẽtes vero ab ozatõe · vt signauerunt lapidẽ signo crucis ita reiũctis ẽ solide acsi mĩme fuissz fract? · Idem sanct? vir extitit a clothario rege filiolo ipi? antistitis vsqz ad tẽpa childerici pronepotis ipi? clotharij · & sedez episcopalẽ rexit · lxvj · ãnis · in quib? & feliciter certamĩs agonẽ expleuit · & viã vniuerse carnis gloriose ingressus ẽ · Hui? natale celebrat · v · kl · nouẽbris · ¶ XX ¶ De sanctis abbatib? eustasio & attalo · ¶ Sigibertus ·

ANno heraclij · x · sanctus colũban? obijt cuius discipul? gall? ĩ alemania claruit Eustasi? quoqz abbas luxouiẽsis & attala bobiensis post colũbanũ claruerũt · ¶ Ex gestis ei? · Hic sanct? eustasi? a beato colũbano abytalia paterno affectu directus equo iure suboitas monachoz cateruas rexit tempe clotharij regis · adeo oĩb? grat? vt null? se beatũ colũbanum potuisse gemerz · qui ei? doctrinis imbutus fuissz · De hoc iã supza dixim? ĩ gestis sancti pharonis · hui? natale celebrat · mj · kl · aprilis · ¶ Ex egstis sãcti attali · Pozro sanct? attal? beato colũbano de hac luce migrãti succedẽs · cum egregie luxouiense cenobiũ regerz · dyabolus contra eum aliquoz subditoz corda suscitauit · q̃ se dicebant tanti feruoris austeritatẽ & ardue discipline ponderа ferze non posse · At ille sagaciter pia fomẽta pbere · & mollire corda tumẽtia nitebat · suadens remisci patres p mortificatõem & ꝓemptũ pse=ntis vite r̃gna celestia possidẽ · Cũqz se nihil ꝓficẽ iam cernerz ptmaces ire pmisit · q̃ postq̃ ab eo segregati sũt · cũ virũ dei suis detractõibus lania rent · vn? eoz subito igne febriũ accensus · int̃ penas incendij clamare cepit se si posz ad beatum attalũ venire velle & admissi crimis damna penitentie medicamẽto lenire . Vix hoc ei dicere licuit obmutuit & extremũ halitũ finaliter dimisit · At illi q̃ aderant videntes iniuriam viri dei adeo vindicari · q̃dam ad eũ cũ penitentia redeũt · quos ille miro gaudeo recepit · suisqz locis suas agnoscẽtes culpas restituit · Alij vero q̃ datũ penitẽtie locuz non redeũdo contẽpserunt · diuersis mortibus direpti sunt · nã vnus eoz securi percussus interijt · alius dũ parui flumis alueũ transmearz · irretitis poplicib? paruula vnda necat? est · tercius cum se in mari carine tradidissz dimersus est · Quodã tẽpe cũ bobius fluuiol? turgidis aquaz molibus violenter & rapacitez defluens · molimũ monasterij suffodere ac totam officinã ocius demergere videreẽ · vir dei hoc audiẽs · sinoaldũ dyaconẽ ad se accersiri fecit · Cui dixit · Apprehẽso baculo q̃ sustentabaẽ vade ad bobiũ impanꝺtisqz voce dicito · signũ dñice crucis p̃lato vt istas ripas pfodẽ desinat · ne p̃sumpte audacie modos suppleat · Sed alio incedens latera ista sinat esse illesa · impijs se cognoscat dñi recessurũ · Cũqz ille viri dei imperio obedissz · mox quoqz fluui? obediens · relicto alueo collis latera cedẽs fluenta p ardua coll'late ra velut aialis strictos latices sustentabat · quo adusqz concaua aluei paterẽt · quo sustentãte liquido fluerẽt · vnus moãchoz dũ ĩ agro laboꝛaret inopinato ictu ferramẽti pollicez sibi ex leua prociꝺit & suppositа gleba q̃si fun? tepeliuit · pgẽsqz ad moãsteriũ rẽ patri prodidit · Cunqz vir dei ptem abscissi pollicis terze cõditã sulcoqz sepultaz sibi afferri iussissz · sputo suo illitã manui iunxit · Coniũctusqz pollex carnis glutino vt antea fuit adhesit · Tacitoqz silentio vt abirz impauit . Cum aũt in supmis vite pũtis hoza fungereẽ , inter me sta suspiria & fluẽtes lacrimas celos intuens · vidit sibi subito eosdẽ aptos · quo per multaz horarum spacia · cordis rugit? p̃mebat · Deinde grãs agens · & fratres exhortãdo confortãs · aĩam celo reddidit ¶ XXI · ¶ De sancto walarico & boiꝺ eius initijs · ¶ Ex gestis eius ·

EX discipul' quoqz beati colũbani fuit sãctus walaric? · qui de alueznica quondã regioẽ ozt? · oues patris sui pueru!? ad huc pascebat · Audiẽs aũt qualiter pueri nobiliũ in scolis solebant eruditi · eodẽ desiderio ꝓuocat? tabellã sibi fecit · & cũ sũma veneratõe & instãtissima p̃ce impetrauit a magistro infantium vt sibi scriberz alphabetũ · & pma elementa monstraret quo facto · let? ad opus sibi iniunctũ remeabat · Sicqz in breui dei fult? auxilio patre suo ignoran te totum pauit psalteriũ · Deinde cepit eccias frequntare · non multo post secut? est auũculum suũ ad monasteriũ nomĩe autuino · quẽ secutus pater su? mĩis & terzoꝛib? atqz blandicijs reuocare ñ potuit · quãuis abbas & fratres eũ deꝑcarentur vt cũ patre redirz · & imponerẽt ei ieiunia duoz vel triũ dierũ si hoc non facerz · Illo aũt firmiter in ꝓposito psistente · ait abbas fratrib? · Non abij ciam? qõ nob̃ misit dñs · Post hec cepit semp ad altioza festinare · & pegrinatõnẽ pro amoẽ dei appetere · Tunc prexit ad moãsterium macharij quõdam ãtisiodozensis epi · qõ in suburbio ipi? ciuitatis in quodam viridario erat constructũ · vbi a p̃fato pontifice benigne susceptus est · Ibi etiaz di strictissime viuens cepit a mlt̃is p̃dicari . Ad quẽ dum visitandi gratia q̃dam diues & nobilis lobo noĩe deuenissz · audiens ab eo verbũ dei cuz eo remansit · nec vltra ad seculũ est reuersus · Hij duo piter luxouium pexrexerũt ad sanctũ colũbanum Sub hui? colũbani magisterio factus ẽ sanctus walaric? oztulan? · qõ officiũ ei iniunctũ est cansa humilitatis p̃bãde · Hui? olera nec a vermib? nec a quoquã aĩali ledi poterant · cũ alia olera circũquaqz deuastarenẽ . Qõ walericus fratrũ meritis ascribebat . Tũc cepit sanctus colũban? eum inter pzobatos moãchos reputaẽ · iudicãtib? alijs adhuc eũ quasi nouiciũ inter pulsãtes ponendoz Cũ aũt ad audiendũ verbũ dei a sancto colũbano fratres certatim ꝓperantes intrazẽt · intrante sancto walarico cũ ceteris ĩ ipo lumĩe sentiebat sanct? colũbanus odorẽ magne fragrantie & suauitatis ad se venire . ¶ XXII · ¶ De pegrinatione eius & spiritu pzophetico ·

POst hoc q̃dam e fratrib? noĩe wandolenus · accensus desiderio sancto petijt a sancto colũbano vt ei licentiã p̃dicãdi inter gentes concederz · & p̃ solatõ fouẽde religionis walaricũ secũ abire pmittezet · Qõ & ille permisit · Cunqz piter ĩ neustria venissent · a rege clotario remotũ locũ residendi poposcezent · Et cuz ãd quendã locũ ãbianensiũ gualimago pueĩssent contigit vt q̃dam ob reatus sui meritũ ĩ equuleo suspensus essz ac defunctus · Quem cũ alõge beatus walazicus inspexisset · pzmotus pietatis visceribus · cursu ꝯcito ad stipitem peruenit · Et

ꝓhibentib⁹ eũ carnificibus ne cadauer mortuum
tangerz· Ille tñ intrepidus vinculuz soluit· & coz
pus defuncti ꝓprijs manibus ad terrã depositit
& sup supinata mẽbza eius se cũ lacrimis in ora
tione prostrauit· ita vt a facie sua faciẽ illius imꝑ
meret· Sicqz astantibus cũctis· ymo stupẽtibus
quasi ex profundo somno paulatī calefaciẽtibus
membris· mortuus incolumis reuixit· Prefatus
aũt rex cũ ambianẽsis pontificis consensu locum
eis secretũ vt petierant q̄ leucanaus dicebaẽ ocest
sit· vno ex latere vicinitate maris est amenus· ex a
lio currit pistifer somne fluui⁹· Ibi se beat⁹ wala
ricus in quadã cellula segregat⁹ a fratribus reclu
sit· vt oī cura mũdi postposita solito more tãtũ
diuine meditatõi insisterz· ceteri vero ftatres con
struentes sibi cellulã de elemosina regis iubebanẽ
habere substantiã· cũ aũt q̄dam matrona panẽ &
flascones aliq̄ndo per quendã puerum ei misisset
puer auiditate pot⁹ & cibi circũuentus· ꝑtẽ sibi
retinuit· ꝑtemqz aliam seruo dei ꝑsentauit. Qui
cũ hoc factũ diuino numĩe cognouisſz ait Quod
nobis allatũ est. inde deo grãs referim⁹· Sed &
tu fili hoc ꝑuide ne quid incaute sũpseris de illo
paẽ vel flascoẽ quod tibi ī quodã loco absc̃õdisti
qz serpens iam est in illo vasculo· & ī pane illo ve
nenũ mortiferũ· tunc stupefact⁹ puer· ilico terzo
re obziguit· moxqz reuersus cũ vasculũ apuisset
& inde anguẽ exire vidisſz. illũ panẽ ꝓtingẽ non
audebat· sed tremefact⁹ & cõfusus de hoc quod
gesserat· ad seruũ dei rediẽs penitentiã egit·

CXXIII· De vindicta dei in ꝓemptores eloquioz eius·

IDem amicus dei cum de quodam loco
caldis ad septa moãsterij tempe hyemis
repedarz· contigit vt pre austeritate fri
goris in domũ cuiusdã ꝑsbiteri cũ sodalibus suis
ad calefaciendũ se declinarz· At illi qui tñ hospi
tem eximio cultu venerari debuerãt· vt huius sa
cro eloquio sicut ei mos erat ĩstruerenẽ· magis ei
turpia ac luxuriosa & inhonesta verba vna cũ iu
dice loci illi⁹ audacter & cõtumaciter loquebantur· At ille vt semp ꝓsueuerat· putridis hoĩm cica
tricib⁹ salubria verbi dei medicamẽta imponebat
dicens· Fili nunqd illõ in euangelio non audisti⁹
De oñi verbo ocioso ratiõem reddituri sum⁹ in
die iudicij· Sed illi cõtempto ei⁹ ꝓcepto· magis ac
magis ĩpudicissimis ebulliebãt sermoib⁹ Tũc ille
Volui inq̄t ꝓpter rigorẽ frigoris corpusculũ meũ
ab igne paulisꝑ refoueze· sed vestris ꝓhibeor sce
leratissimis verbis· & nũc etiã exire a vobis non
calefact⁹ cõpelloz· Egressusqz de domo puluerez
ibi de pedib⁹ suis excussit· & ad locũ destinatum
iter direxit· sed illos infelices & ꝓcaces vltõ diui
na mox subsecuta est· nã ille ꝑsbiter qui recte sibi
vel alijs ꝓuidere neglexerat· oculoz subito lumen
amisit· & ꝑfato iudici ipi⁹ loci statiz emarcuerũt
virilia· tũc sera penitẽtia ducti supplicabãt humiliter· vt itez famul⁹ dei domũ illã vellz intrare· sz
ille ꝑcib⁹ eorũ non assensit· Itaqz vn⁹ m cecitate
sua ꝑmansit. alius contracto corꝑe & putrescẽti
bus genitalib⁹ de hoc seculo migrauit·

CXXIIII· De sãctitate puersatõis eiusdem

ET merito vir sanct⁹ tantis virtutibus
eminebat· q̄ ab vtero matris virgo ma
nebat· Humilitas ei⁹ & benigtas moduz
humanũ excedebat· & intm̃ diuina grã & cõpunctione plen⁹ erat· vt quotiens ꝓdicabat discipul·
vel deo psallens celũ aspiciebat· totiens lacrimas
effunderz· tãta in eo erat mãsuetudo vt auicule in
manũ ei⁹ sine formidine cibũ sumerẽt· & articulis
suis q̄ndocũqz vellet oblitas sue feritatis & quasi domesticas eas palpitarz· Lectul⁹ eius ex virgis context⁹. vili lectaziola tegebaẽ· Facies eius
valde pallida & macie ꝓfecta· qz freq̄nter in tota
hebdomada nisi in die dñico· nihil sumebat ī cibo
ñ vinũ ñ sicerã· tñ in aduentu quodam hospituz
& in caritate de hijs oĩb⁹ poculi ꝓgustabat Qñ
vo ꝑ eũ dñs languẽtibus grãz curatõnum cõferebat· vl futura & occulta ꝓnũciabat· tũc roseo co
loze gene ei⁹ nimio fulgore micabãt· vt palã oẽs ī
telligerẽt· q̄ ea ꝑ eum facta vel dicta spũsancto
coopante fiebant· sic ad felicẽ ꝓspere ꝓperauit fi
nẽ· multotiẽs in vigilijs ꝓnoctauit· furtiuas ora
tiones inter cõdensa vepziũ & cõuexa vallium fre
q̄nter fecit· tuica cũ capella tñ vtebaẽ· Peccantẽ
aliquẽ de fratrib⁹ iuniozibus post⁹ iusserat fla
gellari sepe hoc fieri ꝓhibuit· sz vocatum ad se
blande admonebat vt ista sola verecũdia ei suffi
ceret· quatin⁹ decetero illõ viciũ non iterarz·

CXXV· De sancto hildeunto meldẽsi epo

Ex gestis eius·

PEr idẽ tẽpus floruit sanctus hildeũtus
natus in ciuitate meldẽsi· cui episcop⁹
ꝓfuit· Quiquennis traditus ẽ sancto
ꝓba[illegible] sacris literis ĩbuendus· Cõuicia sodaliũ
patientissime portabat· ex quo ꝓsbiter a sancto
pharone fact⁹ ẽ semp cilicio ad carnẽ vsus ẽ· moꝛ
tu sancti pharoĩs moãsteriũ petijt· Post beatum
pharonẽ episcop⁹ fact⁹ ẽ· Iuxta vrbẽ meldensiuz
habebaẽ eccia crucis sancte· in qua quõdaz sepultuz fuit coꝛp⁹ sancti pharoĩs· In hui⁹ eccie atrio
meldẽses mortuos suos sepelieb ant· accit aũt vt
q̄dam maligni viri bẽm hildeuntũ peterent. vt in
illo atrio sibi aliam eccìam liceret edificare· Qõ
& factũ est· sed idẽ templũ auaricie studio fabri
catũ· nocte precedẽte qua in crastinũ dedicari õ
buerat· fũdit⁹ coꝛruit· quo timore ꝓterrit⁹ beat⁹
hildeũt⁹ est penitẽtia duct⁹· romam adijt ad bonefaciũ papam venit vt penitẽtiam sibi iniungerz
sup hoc peccato· Qui post factisfactõem ab illo
missus est ad ꝓdicandũ· Introiens aũt ꝑ singlas
domos dicebat. Pax huic domui. pax ingredienti
bus & egrediẽtib⁹. & sic verbũ incipiens ad finẽ
vsq̄ ꝓplebat· Hoc faciebat vsq̄ ad hierosolimam
ꝓgrediens· Et reuertẽs septio anno egressionis
sue. retulit pape q̄ gesserat· Rediens aũt in galliã
cũ autozitate dñi pape in loco q̄ dicit⁹ latiniacus·
inuenit moãchum noĩe fulseũ· sanctitate precipuũ
cui angel⁹ dñi ꝑ visum astitit dicens· Hildeuntis
episcop⁹ mane venturus est ad te· cui a dño pcca
noueris eẽ dimissa· vide ergo vt eũ suscipias cuz
honore· Ad hunc cũ venirz sanct⁹ hildeunt⁹· ꝓ
iecit se ad pedes eius· Qõ ille videns· ruit in faciẽ
suam· Deinde pueꝛ hildeũtus in vicum quendaz
vij· ab vrbe meldensiũ miliario q̄ eccìam in honoẽ
beate marie ipse fũdauerat· quã postea dedicauit
& ibi missam celebrauit· Cunqz ibi de maꝛibus ci
rotecas traxisset· apposuit eos radio sol' & sustentati sunt ab eo triũ hozaruz spacio· deinde suscitauit quendã puerũ sine baptismo mortuũ· Quẽ ba
ptizãs vocauit aldebertũ ex noĩe patris sui· Quẽ
iuxta se precepit sepeliri· vij· anno postea moritu
rum· Mortu⁹ est aũt beatus hildeuntus· vij· kl'
iunij Hozum duoz coꝛpora beatus maiol⁹ abbas

ex reuelatõne ãgelica postea leuauit de terra·ipe & epi plurimi. ¶ XXVI· ¶ De sancto austregisilo biturícensi archiepo· ¶ Sigibertus

FLorebant eo tpe in gall' austregisil9 biturícẽsis archiepus·& sub eo sulpici9 cumbert9 colonien sis & iohãnes tungrensis· ¶ Ex gestis beati austregesili· Hic austregisilus inter cetera virtutum miracl'a q̃bus in vita sua claruit. quẽdam molendinarium curauit q̃ die dñico temerario spũ volens emẽdare molã accepto ferro ancipiti qõ vulgo scotõ vocant·cepit molam terere· Ex quo peccato adhesit manui eius manubriũ ferri illi9·quod nullus poterat de manu ei9 auferre·& tanta districtone artat9 est vt inter digitos ei9 iam cepisset sanguis prorumpere· & aspicientib9 ob fetorem fastidiũ facere· veitq; ad prefatũ dei hoiem·q̃ postulãs dei auxilium accepit manũ ei9 vbi adhesera malleus· & digitos primũ extendẽs tulit ferrum istud·& manũ ei9 attrectans oẽm dolorẽ expulit·sanatusq; homo recessit·Post obitũ eiusdẽ sancti cũ pipinus francor9 princeps cõtra eudonẽ aq̃tanie principẽ volens dimicare ad vrbẽ biturícã perueisset· barbari de exercitu domũ quandã in villa carobria q̃ prefati sancti fuat·in q̃ freq̃nter manẽs iacuerat vel dormierat·vicinis ptradicẽtib9·totã vallaue runt incendio·Statimq; arrepti a demoio · vnus ex eis abstracto hostio de ipa domo q̃ ardebat·in flamã se piecit·ibiq; vitã finiuit·Alij etiã sese dẽtib9 lacerabant Nõnulli vero sibi iuicẽ mẽbra trũcabant·nec multopost cũ prefat9 eudo vnũ ò optiãtibus suis agnũ noie ī moãsterio sancti austregisili manẽ iussisset ·ille q̃quid inueire potuit in ipo cenobio comitib9 suis dispensandõ tradidit · ita vt nulla fratrib9 substãtia remanerẽt·Cũq; ãt abbas ei supplicasset dicẽs·miserere seruis tuis vt possint viuere & pro te orare·& ille supb9 pces ei9 despiceret·accedẽtes moãchi ad sepulchrum sancti cũ lacrimis orare ceperũt·vt eos dñs ab inimico eripet·At ille infelix agnus omẽs sancti austregisili villas plustrans·pecora & alia quecũq; repiebat secũ ducebat·Et dum iter agerẽt appuit ei sanct9 austregesil9 p somniũ dicens·cur me tã grauiter pdatus es & mihi seruiẽtes reliq̃sti tam tristes·Hec dicens. pcussit eũ in cerebro · At ille euigilans·se a sancto austregesilo pcussum exclamauit·& paulopost expirauit· ¶ XXVII· ¶ De sancto sulpicio eiusdẽ successore· ¶ Ex gestis eius·

BEat9 quoq; sulpici9 clarissimis ort9 parentib9·in flore pmeue etatis christi militiam·ruptis seculi laqueis tã ardenter suscepit. vt si psecutõnis temp9 nõ defuisset · pericul'se spõte ingererẽ·Nihil aliud adhuc ī seculari habitu posit9 visus ẽ agere q̃ monasteria ostruere. eccias instaurare & miseris auxilium ferre·In eccia haud longe a parentuz domo posita·clam silentio noctis indutus vestimẽtis penitẽtie sacris oratõibus pnoctare pgebat·Et diluculo rursum seculari veste ornat9·sanctũ ppositũ occultabat. hic erat hui9 infantie ludus tal'in eo coalescebat in deũ affect9·Nocte q̃dam in illa eccia cũ duobus pueris vigilans·cũ ocemplatõni profundius intenderẽ·duo terrerrimi ethiopes apprehẽsos singuli pueros ab eccia trahere nitebanẽ·Quos vir dei post tergũ magnis clamorib9 eiulantes attendens tetros illos respexit·& manum contra eos eleuans·illos crucis vexillo repssit·Quibus illico elapsis pueri sospites mãserunt·Ex eo tpe hostis callid9 omia contra dei militẽ molimina versans quẽ mẽte non valebat corrũpe· minis fantasticis nitebat deterrẽ·Fama aut de eo longe lateq; respsa·cũ a fidelib9 lothario pncipi hoc essz suasuz ab austregisilo biturice vrb̃ epo petijt·vt vir sanct9 q̃ iã leuitice sortis graduz attigerat·ī castris suis abbatis officio potireẽ·Et post eodem sacro epo migrante ad dñm·idem vir sanct9 dño pcurante epal'apicis emeruit primã aq̃tannie sedem· Decus igitẽ pontificale nact9 oneri succubuit nõ honori·Omibus oia fact9·tradẽs seipsũ ieiunijs indesinẽtib9·& vigilijs pene iugibus·ita vt si q̃n parũ aliq̃do somni necitas natural'exigerẽ· hũc nõ supra strati mollicie qua nunquã vti cõsueuerat· sz sup solius matule cilicijq; supficiẽ dephenderẽ Tanta in eo grã virtutũ augebat·vt non minus p eum signa q̃ dudũ p apostolos fierẽt·Nã demoes verbo fugauit·egros oratõne curauit· mortuum etiam suscitauit· ¶ XXVIII· ¶ De miraculis eiusdẽ sancti sulpicij·

QVunq; ad euz q̃dam dẽ optimatibus visendi grã veisset·& ei humanitatẽ quam omib9 impiri nouerat exhiberẽ ·mistris in aliud detẽtis·ignis flama velocitez tecta deuorare cepit·Ipsa respsa ceperũt quati vniuersa · & minãte ruina. vniuersis presidio despatis fugam arripientib9·sacerdos manũ cum vexillo crucis resistere nitit̃ flamis·Et mirantib9 oib9·ita flamaz globi extẽplo restincti sunt antequã manũ suam seru9 dei retraxisset·acsi magni aquaz flumis impetu vndiq; vallati fuissent·Quedã mulier illustris spicis segetũ repleuerat horreũ magnũ· Intempesta nocte scelest9 ingrediẽs·ignem cõiecit & flama serpente tumultus increpuit· vir dei reperta causa·currens cũ cantícis spiritualib9 rogum circũit·& miris modis cũ baculo terminuz defigit· quẽ igneus collis trãsgredi nequeat·flame itaq; ex omĩ pte vicinas domos dum tangerẽt·ad se reuerse chaos fugiunt qõ trãsgredi non audent· procul ab vrbe arborẽ imanẽ succidi pcepit ·que dum succisa velox corruit·vn9 ex pueris in aliud intentus & attonit9 sistens·non mortẽ refugit p tinus sacerdos manũ cum signo crucis eleuãs arborem in alteram ptez vertit· Et sic de mortis piculo puerũ abstraxit vn9 ex sceleratis ī pmptuarium sancti viri noctu se violent9 iecit·& dirí peze niteng q̃ facin9 furti concepat·cũ abire festinaret·null9 remeãti exitus patuit·sed quasi carcẽ sept9 ligat̃ vndiq; reus·Hic toti9 noctis itinere cõsumpto·mane vir dei vnũ de custodib9 euocat mittens ad sociũ mandat·vt quẽ erroze lassatum & q̃si q̃busdam vinculis artatũ·ita crimĩe innexũ in pmptuario reppisset attraheret·nec mora ministez sociũ adiens vocauit scelestũ intro reperiunt & vt attraherẽt comphendũt·Sed inter eorz manus elapsus·timẽs se in crimĩe deprensum & vndiq; a turbis vallatũ.malẽsq; celerẽ mortem subire q̃ longos cruciat9 trahere·in puteũ cubitorum feze·lxxx·qui ibi emin9 erat se precipitauit· & tñ cum eũ vorax terra susciperz ·beati antistitis suffragia postulabat· Tũc vir dei velociter accurrẽs iubz quẽdam de pueris descẽdere nexũ & scelestũ attrahere circũplexũ·Cũq; omẽs eũ nec posse viuere clamitarẽt·sz iam interisse crederent.illo vrgente famul9 ingredit̃ signaculo sancti viri armat9

reppitq; alacrē quē oēs credebāt esse exanimē
Cōnexus ergo fumibus captiuꝰ ad solū reuoca
tus sancti vestigijs prostratus·postulat facino:
ris veniā·Ilico pietate plenus indulget·& eiꝰ vsi:
bus necessaria tribuit·sepe monēs vt potiꝰ petat
q̄ rapiat·Cum aūt vnus ex discipul' repedādi ad
ppria licentiam sibi postularz de ordine leuitarum
ille dilectōis affectu ne aliqd casu longi itineris
acciderēt dare renuit·Hic vero spū supbie arma:
tus·vix curarū obliuionez quies p̄ma laxauerat·
cū vehiculo fugā arripuit Sed ita est cecitate pez
cussus. vt huc & illuc p totam noctē vacuo labo
re discurreret·Reddito terris die in loco ō quo
festinus iter arripuit se ꝓsistere cernit· Ad sacer:
dotem veniēs veniā petijt·cuiꝰ pia mēs ilico ve
niam tribuit confitēti·CXXIX· CDe tēpta
mentis demonū ab eo superatis.

DVm aūt quadā nocte psalmoz cantus
in baptisterio pegisset prexit ad bēi marti
ni basilicaz · vt ibi reliquū noctis vsq;
ad matutinas in diuinis laudibꝰ explerz·Ingerēs
se demon in spē auis teterrime·lumē qō puer p̄fe
rebat p̄mo suffocare nitiē·deinde se in faciē oculos
q; sācti viri cū ipetu injciēs·& huc illucq; emi
nus circūuolitans · violentū & infestū se reddebat
Cuiꝰ vir dei gesta ppēdens·scio inquit qs sis anti
qui serpētis mīster·& facto signo crucis euanuit
Sed ō inuidia sancti viri stimulos accēdit·Cūq;
vnū de pueris pro paupez exhibēdo subsidio ad
quendā locū ire p̄cepisset·demon se ei obuiā intu
lit·eumq; de vehiculo eijecit·& male multatum
flagris exanimē reliqt· Ita deferē a pxīs ad domū
& nemo retulit ad virū Tandem ipe spū ꝓphetie
sensit eū continuatis diebꝰ decē mutū & cecum p
manere·oīaq; mēbra ꝓmortua·& ita obseratis dē
tibus & ore vt nec aq̄ guttā aliqs posset interius
fūdere· Tunc ex affectu lacrimas fundēs·& i ora
tione se pternēs·panis buccellā cū vino iubet ei
deferri. Mox aūt vt in ore eius reseratis cū ferro
dentibus·stillā vini qō miserat pximi p̄fuderunt
sensus amissi reddunē & in vigorē pristinū mēbra
redeunt·nec multopost in eccīa sanctꝰ cū paucis
aggredie pnoctare·Et p̄mū quidē serpentis astu
tia tenui sibilo demulcz in aura·demū valido im
petu arcꝰ·aras· lucernas·ceteraq; officia cōcutit.
ita vt putarent discipli eccīam fundit? euerti· &
cū pauore nimio tremētes ac pauētes·relictis cā
ticis·interitū expectantes pauimēto adhererent.
vir sanctꝰ fortiter & alacriter in diuīs canticis p
sistebat·puipendēs q̄ inuidꝰ ppetrabat At ille tā
dem cū exercitu suo in vna mole se cōglomerat et
putans eiꝰ cōstantiā grauioribꝰ sonitibꝰ deterrē
imenso tumultu ante faciē eius pstrepēs pauimē
tuz percutiēs se p̄cipitat·ita vt putarēt discipuli
magistrū in frusta contritū fuisse·Qui & diu at
toniti p̄mānerūt.sacerdos vo diuinis iacul' aduer
sariū vulnerans in spūalibus canticis pstitit·disci
pulos arguit·q̄ rilictis hymnis deterriti eēnt mi
nis fantasticis·Vnꝰ etiā ex ill' cū aliqndo pnocta
re ad eccīam pgerz·dyabolꝰ bonū opus impedire
nitēs ei occurrit· afflictūqz cedibꝰ pene exanimē
reliquit·Quo vir sanctꝰ repto·iuxta eū se pster
nens fortiter ingemuit·viqz dētibꝰ resecatis sacri
ficium in ore eiꝰ ꝓprijs maibꝰ infudit·& ita repē
te apprehensa manu eiꝰ incolumis surrexit·nec ml'
topost vnꝰ ex rusticis arrepta manu securi nefa
rio ope die resurrectōnis dñice polluit·Ilico ma
nus eius arescit·& cū nexuis securis adhesa redu
ditur·Qui cū ad seruū dei ꝓperans·eiꝰ vestigijs
se obuoluerz lugentē reum vir sanctꝰ potiꝰ veni
re iubet·Ipse aūt cellulā ingressurꝰ i oratōe pno
ctauit·& facto mane cū ad eccīaz p solēdis laudi
bus veīsz. vulgo hoiem cū securi intuēte in ora
tione mox incūbit Ita aūt reus nō sustinēs crucia
tus magnis clamoribꝰ pstrepebat· vt putarez ille
locꝰ eē omotus·& pauor vniuersos arripet·Inte
rea sacrilega manus subito restituie securis ex ea
resilit·Reus vbertim flens peccatum suū fatē
& absoluiē·Hic vir sanctꝰ tandem plenꝰ diez um
in pace quieuit.& post obitū etiam multis mira
culis claruit CXXX CDe sancta salabergа ab
batissa CEx gestis eiꝰ·

FVit etiaz eo tempe salaberga abbatissa
hec i suburbano lencoz oppido territo
rio liguonico pfini· parentibus nobili
bus & religiosis oriunda fuit·Cūq; beatus eusta
sius abbas sancti colūbani successoz·ad eliminan
dam bonosiacam heresim in germaniā pperasz·&
remeās ad p̄fate puelle patrē gondoniū pueniss et
ille velut gratissimū munꝰ euz suscepit·q̄ inter sa
lubria exhortatōis verba scissitari cepit vtrum ei
soboles essz·Cui ille duos adolescētulos ob bñdi
ctōnis grām pcipiendā p̄tauit.sz viz sanctus si
adhuc proles supesz requisiuit·Cui parētes se fa
tentur habere puellā duū lumībus orbatam · ve
niat inq̄t & ipa triduano igie a semetipo exacto
ieiunio sup oculos puelle oleuz bñ dictōnis ifudit
& mox sanitatem pristinā recupauit·Post hec pa
rentes eiꝰ de liberoz successioē cogitātes·eā cō
tra voluntatē suam cuidā generoso in matrimoio
tradiderūt·q̄ vix eam duobꝰ mēsibꝰ habens mor
tuus est· Beatꝰ quoq; eustasiꝰ post rerū discrimi
na & labores·post hereticoz pcellas & scismati
corū fraudes sūmis pollens miracul' migrauit ad
dñm Cuiꝰ loco sanctus walbertꝰ in regimine fra
truz subuectꝰ est·Sancta aūt salaberga viduata
sub laico habitu·vigilijs·ieiunijs·elemosinis intē
tenta·doctrinā quā a beato eustasio accepat aio
trutinabat·sepiusq; rumināt·Iussu autē regis
dagoberti ob liberos pcreandos·cuidā viro bal:
duino q̄ i aula regia morabat i coniugiū sociata·
q̄nq; filios genuit·Tandē vito cōuerso p̄ plibusq;
deo sacratis veste religioīs accepta·imito cū san
cto walberto consilio cōiuentia existente mariti
cenobiū puellaz in suburbio linguonēsi in hereditate paterna extruxit·Post hoc bello ciuili inē re
ges francoz circa fines illos orto·loca vicina ōpo
pulata sūt·& corpa quoq; sanctorū igne crema
ta· Tunc illa imito consilio cum sancto walberto
quē postea habuit·& comitē itineris & sociū la
boris paternū solū relinq̄ns·ad vrbem lugdunen
sem cuz maximo apparatu & cū aīabus a deo sibi
cōmissis prexit· Ibiq; extructo monasterio intra
paruū tempꝰ trecente circiter faule christi sūt ad
unate·Quadam die dū beati viri walberti p̄stola
retur aduētū & falerni copia deēt·iussit serenisi
fieri & in cōnā mitti·sed cū vas applene refertū
non essz sozoz q̄ cellaziū custodiebat ad eā humili
ter veniens ait·Quid faciemꝰ dña·qz vas plenuz
non ē & aer estuat·si sanctꝰ abbas in veniēdo mo
rā fecerit·vereoz ne potꝰ liquor acescat At illa
illa·vade inquit & qō subsequēs ex liquore cōse
ctum est fūde in vase· At illa celeriter pgens ve
iussionez impleret· reppit vas plenū·qō pauloan

relíquerat semiũacuũ·Quodã tempe vidit sancta salaberga tabernaculũ e polo mire claritatis descẽ dere·qđ deorsũ spaciosum & sursum arduũ videbatur·In quo recepta auis miri candoris & splẽdoris.apprehẽsam eam transfluuiũ q̃ndam ingentem asportauit·& in prata valde amena dimisit· vbi diuersoꝝ floꝝ & odoramentoꝝ gña fragrabant·& inter candẽtia lilia ac rosarũ rubentium flores·immẽsa vidit infantiũ agmina vtriusqꝫ sexus·niueis cladibus & laureatis capitibꝰ ouantes·Inter quos vidit venerabilẽ virum ansericũ suessionẽsem pontificẽ quẽ crebrꝰ in domo sua accersierat·sibi obuiaꝫ veientẽ & dicentẽ. Ecce tibi locꝰ prepatꝰ est·sꝫ quia sororibꝰ adhuc necessaria es·beata maria filiũ suuꝫ deprecata est vt a supis celeriꝰ illuc reuertaris·iterum auis illa eam apprehendit·datoqꝫ i ore eiꝰ halitu a supis remisso·Dum aũt q̃dam nocte soporẽ capet· angelus dñi in specie sancti walberti tercio ei apparuit· q̃ cingulũ eius de renibꝰ abstractum secuꝫ detulit· qđ vlteriꝰ non cõpuit·Ipe aũt nimio candore refulgens·sic eam affatꝰ est·O dulcissima filia ppara te vt brauiũ accipias·& exituꝫ tuũ prestolare q̃a & ego ex victoria tua cupio brauiũ accipere. Centesima em̃ die laboris tui fructũ cum multo feruore recipias·Precepit qꝫ ei angelꝰ dñi·vt per singulos dies & noctes infra illum centenarium numerũ explerꝫ psalteriũ·illa aũt q̃nto certior de promisso·tanta alacrior de obsequio·Huius natale celebraẽ·x·kl'·octobris· ¶ XXXI ¶ De sancto ysidoro byspalensi archiepo & scriptis eius·

EO quoqꝫ tpe in hispanijs ¶ Sigibertꝰ ysidorꝰ byspalensis·tũ sanctitate·tũ doctrina claruit· ¶ Actor· Hic sanctus ysidorus byspalensis epus scripsit multa vtilia· Ex q̃bus sunt hec q̃ subiecta sunt· soliloquioruꝫ vel simonimoꝝ li·ij·Sentẽciarũ·li·nj·Ethimologiarum·li·xx·De origine officioꝝ·l'·ij·Ad florentinam sororem suam contra iudeos·l'·ij·Ad orosiũ epm̃ de significatõe ve·& no·te·l'·ij·Allegoriaꝫ ĩ geñ·l'·j· In exodo.l'.j·In leuitico l'.j·In libꝰ nũi l'·j·In deuteronomio·l'·j·In iosue·l'·j·In libro iudicũ·l'·j·In libro regũ·l'·j·De corpe & sanguĩe dñi tractatꝰ vnꝰ·& plura alia: Extat apud nos libꝰ decretoꝝ apostolicoꝝ·quem primus compilauit ysidorus·sꝫ epistolas decretales romanorum pontificũ·canonesq̃ cõciliorꝝ q̃ p successiones tẽporũ diuersis locis p orbẽ ab epis catholicis celebrata sunt in vnũ grande volumẽ cõpingens·Ex quo sꝫ volumĩe siue ex eiꝰ ptibꝰ·i·epistol' pontificalibꝰ & consilijs·simul & catholicoꝝ doctorũ opusculis maĩfestum est yuonis & gratiani decreta fuisse exerpta· ¶ XXXII· ¶ Dicta eiusdẽ de temptatioibꝰ carnis·

IN libro q̃dem soliloquioꝝ contra temptatões carnis sic armat lectorẽ ¶ Ysidorus in soliloquijs l'·j· Patienter abvno ferendũ est qđ multis accit·Secutus es carnem·in carne flagellaris· Tua contra te ducunt̃ arma·telis tuis vulnerans·p q̃ etem̃ peccasti.per hec & torqueris.heu difficile ẽ prauã consuetudinem vincere·Assidua consuetudo in naturaꝫ vertitur·assiduo vsu viciũ innaturaẽ Quero a lapsu resurgere·& nõ valeo vsui repugnare·trahor boni amoẽ·retrahor male consuetudis lege·quãuis cum doloꝛe·malo vsui resiste·Propone tibi aduersus carnis ardores futuri supplicij ignes·Meõria ardoris gehenne·ardorẽ excludat luxurie·

IDem in libro secũdo·Corrũpi non potest corpus·nisi pus corruptꝰ fuerit aim̃·castitas' eteni hoiem celo cõiungit·& angelorꝝ comitẽ fcit·Saturitati libido semper est astricta·At contra ieiunio libido restringiẽ·luxuria supatur· Venis vino repletis·luxuria in mẽbris pullulat· Pocula eĩ sũt luxurie ĩstrumẽta·& igni adiecto fomite·incendiũ magis crescit·Si vis em̃ a fornicatõne eẽ tutꝰ·esto corpe & visione a muliere discretꝰ·Circa serpentẽ em̃ positꝰ·non eris diu illesus· Ante ignem consistẽs & si proxim̃ periculo·diu tutus non eris·Ferreꝰ sis aliq̃ndo dissolũis· ocio etiam deditos cito luxuria surripit ¶ XXXIII ¶ De humilitate & patientia·

QVantũ humilitate ĩclinaẽ corꝝ ad ĩfima·tantũ proficit in excelso·Primꝰ humilitatis gradus est libenter veritatẽ audire· memoriter retinere· volũtarie proficere· Veritas mẽtem fugit quã humilem non mueĩt Descẽde vt ascendas·humiliare vt exalteris·ne exaltatꝰ humilieris·Esto paruꝰ in oculis tuis·vt sis magnꝰ ĩ oculis dei·tanto em̃ eris apud deũ precios̃ior quanto fueris ante oculos tuos despector·Humilitas casum nescit·Equalis esto in omibꝰ.mentẽ nec gaudio nec merore cõmutes·nullꝰ te casus impatum inueniat·Nullꝰ sit casꝰ quẽ non p̃meditatõ tua preueniat·Propone tibi nihil eẽ qđ non possit accidere·nã precogitatõ molestias futuras attenuat improuisa aũt mala grauiter feriũt. Disce mala ferre potiꝰ q̃ referre·Qđ tibi in alio displicꝫ·ĩ te ipõ displiceat·Para tibi contra verbũ asperũ tolerantie clippeũ·contra lĩgue gladiũ patiẽtie scutum·cõuiciũ non retorqueas· cõtumeliã ne repetas·tene silentij pacientiã·tacendo citiꝰ vinces· aperi tranq̃llo corde dolorẽ iniurie·vulnꝰ quamuis graue sit apertũ euaporat· valde aũt aim̃ comedit·vulnꝰ ĩclusũ Inuidia sibimet primũ nocet p̃mũ actorem suũ mordet·est em̃ aime timeaꝫ q̃ sensum comedit pectꝰ vrit·mentez afficit· corꝝ quasi pestis depascit·Nec fauor te seducat· nec vituperatio frangat·q̃ laudem nõ appetit·nec cõtumeliã sentit· ¶ XXXIIII ¶ De bona & honesta eiꝰ Rofessionẽ tuam habitu ¶ uersatõne & incessu demõstra·sit ĩ gestu grauitas ĩ incessu honestas·nihil lasciuie·nihil decoris·nihil petulãcie·nihil ĩsolentie·nihil leuitatis in incessu tuo appareat· Mores hoĩs lingua pandit·q̃lis eĩ sermo ostendit talis & aim̃ comprobat·alienã vitam non laceres·de malo alieno os tuũ non inq̃nes Non detrahas peccanti sed cõdole Qđ m alijs detrahis·in te potiꝰ pertimesce Detrahentes quoqꝫ non audias.pari em̃ reatu detrahentes & audientes tenent̃·inter fideles non cõputant̃ q̃ qđ vouerũt non impleuerũt q̃a fidez p̃missionis non soluũt·in malis p̃missis rescinde fidem·in turpi voto muta decretũ·impia est promissio q̃ scelẽ implet̃ Nulla pena grauior q̃ mala conscientia·mẽs em̃ male conscia p̃prijs stimulis agitat̃. Grauas cogitatões tuas manifesta· vicium em̃ proditũ cito curat̃·ĩ bonis dilatõ nocz Sepe natura moribꝰ ĩmutat̃·cõsuetudie supatur iugis vsus in naturam se vertit omia vsui cedũt Quod cũ difficultate ceperis.p vsũ cũ volũtate perficies Bonũ qđ didiceris doce.scientiaꝫ quam aure concipis ore effũde Sapientia em̃ dando fit largior·retinendo minoratur·in disputatõe tolle

certamē·tolle pertinacē vincendi defensionez ·Cito cede vincēti·plus dilige audire q̄ dicē·in principio audi·nouissim? loquere·p̄m? taceas·postremū dicas·finis pl? habet honoris·nam in omī re finis intendiē Extrema querunē·& melior ē finis oratōis q̄ principiū Non solum factor sed & cōscius peccati teneē obnoxi? Timor nō seruat diuturnā fidem·vbi em timor ē sequiē audacia·talē ergo te ꝓde subditis vt magis ameris q̄ timearis fidez etem met? tollit·affect? restituit.impia iustitia ē.fragilitati humane non ignoscere·lex tua te constringit·iudiciū qō alijs ponis ipe portab·Caue honores quos sine culpa tenere nō potes Sublimitas honor magnitudo scelerū est·& i maiori gradu sine dubio maior erit & pena. Potētes em potenter tormēta patienē · quāto itaq; maior honor·tanto maiora pricula Alta arbor vētis foris agitaē·& rami eius citi? in ruinā constringuntur·Excelse turres grauiori caū ꝓcumbūt· & altissimi mōtes crebris fulmīnibus feriunē·Cito patet insidijs gloriosus·Gloria em inuidiā parit·inuidia vo pricula·quāuis q̄s secli gl'ia fulgeat·quāuis cultu p̄cioso redimit? emineat·semp tñ est in pena·semp in angustia.In sericis stratis cubat sz turbidus.in pluma iacz·sed pallidus·in lectis aureis sed turbatus·Tale erit opus tuū qual' & intentio tua fuerit· Qui cū tedio dat·mercedē poit Non auferas alteri·vnde alteri tribuas·

¶ XXXV ¶ De dagoberto rege francorum.

Mortuo rege francor lo ¶ Sigibert? chario regnauit fili? ei? dagobertus āno impij heraclij·xx·s· ab incarnatōne dñi·dc·xxxij·regnauit annis·xmj. ¶ Ex historia francor·Hic dagobert? tria regna in moārchiaz susceptt·Qui sz & ipe dagobertus fuit nutritor orphanor & benignissimus in francos·in iudicio iust?·ecclesijs largus·q̄ prim? elemosinaz copiaz p ecclias sanctor de fisco palatij erogari iussit in cuncto suo regno·Rumor eius in bonos·simulqz met? & timor in omēs regiones p circūitū pueit Pacem in omī regno suo statuit·ac velut pacific? salomon q̄etus regnū francorum obtinuit ¶ Sigibertus·Ipse dagobert? aliqñ iraz prīs sui lotharij regis verit?.qz consiliariū ei? cesū & detōsuz dehonestauerat·pisi? ad eccliaz sancti dyonisij cōfugit.Et qz inde nullo mō extrahi potuit· locum illum semp cordi habuit· ¶ XXXVI ¶ De miraculo dedicatioīs eccie beati dyonisij· ¶ Ex historia eiusdem .

INstante aūt die dedicatōis eiusdē eccie vj·kl'·marcij·nocte q̄ diem ipam p̄ueīebat·pplīs ex more ab eccia seclusis·quatim? die crastina liberior epis p̄paretur ingress? res cōtigit digna memoratu q̄ & tempor futurorum etatib? fideli innotescat relatu·an ianitorum ignoratia incertū habem?·an industria cōtigerit· leprosus q̄dam excubitorib? tñ non incognitus ī eccia p̄dictor martiz fide plen? pnoctauit sacz qz locuz vigiliaruz grā solus occupauit·Reliq; siq̄dem vt dictū est populi·& ipius eccie custodes forinsec? excubabāt·In ipo aūt noctis cōticinio tm iubar totā illam eccīam illustrauit·vt multor cereor splendor illi iubari cederz.vtpote quā sol diuin? suo iubare illustrassz·insomnē ducebat lep sus noctē illā·& p̄ claritate ineffabili obstupuit· & si q̄d subsequereē lucē illam solertissimus expectare cepit·Ecce aūt repēte dñs hiesus pōtificū pontifex cū illis suis familiarib? beatis apostolis petro & paulo affuit·sanctūqz illō collegiuz sibi adiunxerat martires glorioso·dyonisiū· rusticuz & eleutheriū·Quā visionez nequaquā sicuti puenire freq̄nter assolet somniātis more videbat·sed omēs & omīa visibilib? oculis ꝓpendebat · Videbat nanqz ip̄m dñm hiesū niueis vestib? inuctuz p̄cedentē·& signa sue dedicatōnis luculēter illis pietibus impmentē·& seriatim officiū ep̄ale complentē·ip̄m venerabilē fideliū suor pcessionez sequentē·inter quos specialiter & p̄dictos ap'os & inclitos martires ānotauit·Completoqz ō more dedicatōis officio·ad leprosuz saluator accessit eiqz voce q̄ posset intellegi dixit·intrepid? audi et foris expectantib? nostris ep̄is q̄ vidisti & q̄ tibi mandauero api·ne solicitenē decetero p dedicatioīs eccie officio·qm̄ & nos ei manū consecratoris adhibuim?·& prout vidisti totū consecratōnis officiū expleuim?·Leprosus aūt & pro ordie diu expectate visioīs iam securior·& p saluatoris alloqio aliq̄ntulū hilarior·& q̄s inq̄t dñe mi dictis meis aurē credulā accōmodabit. Ego oīz hoīm miserim? & abiectio plebis fact?·apō hoīes testā di locū non habeo·qm̄ sicut vides elephantia peste deformiter laboro·Quid multa ad elephātuosum accedit saluator & leui tactu faciei e? manū admouit·eiusq; caput circūtetigit·& mirum imo dum ablata cū ipis horribilib? pustulis cute ipsa qz cesarie leprosū sanitati potestatiu? medicus restituit·& ipsam quā capiti ei? carneam tuicaz detraxerat·lapidi q̄ proxim? erat īposuit· eamqz sic heri & nudiustercī? fuerat effigiatam cū ipsis vlceribz manē fecit·vt ip̄am faciem excoriatā faciē veraz putares & de leprosa effigie nihil dubitaēs & adiecit Vade inq̄t·& si tibi non credēt istis saltem signis nullaten? discredent·hijs dcis & luxilla q̄ pro sui magtudine multorū lumīariū iubar obfuscauerat astitit & beata visio īspectātis oculi disparuit· ¶ XXXVII ¶ De propalatōe eiusdem miraculi·

DIes illuxit & q̄dam matricularior ecclesiam ingressi sunt. & in grārum actōne leprosum reppiunt Rogat se ad īpatorē conduci·rē siquidē inq̄t ad eum habeo secretam· Ad dagobertū adducit̄ & diuini oraculi seriez p loq̄tu r·vere dedicatōem istius eccie a dño deo factā hac ī nocte vidi et audiui & ita demū ꝓdit? sū sospitati· Et extendēs digituz·hec ē iquit fenestra per quā dñs aulam hanc introiuit · Si mihi ñ creditis saltem veīte & ipsis opibus credite· Et adduxit eos ad lapidem nobilib? exenijs insignē rex admiratur qm̄ adhuc de veritate ambigebat · videbat hoīez pegrinū et tāq̄ mēdicantē aspnabatur et egenum·Tandem discredēti detracta sa tissecit cesaries & sup lapidem posita index miraculi leprosa,fuit effigies·Indubitandū et euidens prebebat testimoniū·decorati vultus supstes indicium·vt em verū fatear liniamēta mēbror capitis auriū dico et palpebraz oris et nariuz ita suis locis manebāt imarcida·quatim? omī ambiguitate procul expulsa de miraculi veritate cerucosi etiam et incredoli si qui fuerant stuperēt confutarentur et crederēt Nam vt magis stupeas mollicuticula licz intus inanis et vacua durans integra sic riguerat acsi gemis ossibus sustentareē et carnibus alereē Albugines etiā et ipetigines elephātine pcussioīs sic illo in pileo dinoscebanē vt ad

huc ipse vlcerose cicatrices humore intercutaneo sudare viderentur. Ipsius rumor et certus ad ãmiratõem & grãz actionem muitat epos & cõ globatos ad dedicatõem. ad laudẽ cogit populos Visum ibant omnes certatĩ. leprosi capitis formã intuebanẽ. & admirabanẽ. & congratulabantur. Parietes diuinis ĩsigniti manibus rei geste testimoniũ perhibebant. Que & sigñ nec abolita nec abolẽda. vsqz hodie totum ita fcm̃ pclamant. Alloquunẽ seniores luculenter populos. & ostensa omĩbus cesarie tollunẽ ambages de medio. Recõditur cesaries illa opetenti in capsula quã vsqz hodie inter honorabiles reliquias & gazas celebriores illius eccie conseruãt scrinia. vtpote quã ipa dei manus tetigerat. Cõuenerunt aũt pli. & qm̃ no men ei? ignorauerunt. extũc eum sanctũ peregrinũ vocitauerunt. letõres redeunt ad ppria. & de diuinit? confecrata passim contestanẽ ecclesia Dagobert? sup hoc non mediocriter letificatus. de honoranda eccia cogitauit. & ne cui decetero subiacereẽ nisi romano pontifici. priuilegio beati petri fecit eam muniri. Insup et iã regalibus eam donarijs honorauit. cui quidq̃ de suis fiscis regalibus conferebat parũ erat. CXXXVIII

De sancto magnobodo andegauẽsi episcopo. Ex gestis eius.

Tempor?b? hui? dagoberti claruit sanctus magnobodus andegauẽsis epus cui? festũ celebrat. xvij. kl'. nouembris. Qui sez dagobert? fama bonitatis ei? compta. eũ ad se parisius accersiri pcepit. Cũ ergo ciuitatem ingrediens valuas trãsiret. rei q̃ in ergastulis tenebanẽ. cõpto eius aduentu. vocib? importuis ei? solatia petebant. Iudicẽ ergo adiens. rogare cepit. vt damnatis veniã prestaret. Et voluntati ei? aduersans. eũ sine effectu abire fecit. q̃ eccias qua tendebat ingressus christũ exorauit. vt noxios liberaret a nexibus. repente compedes sũt attriti manicisqz cõcussis aditus carceris libere vinctis patuerunt. psilientesqz & sancti viri vestigijs p uoluti grãs retulerunt Idem vir dyocesim sibi cõmissam illustrando circũiens cũ ad predictũ quod quartimiac? dicit̃ pueissет. pueri garruli cõuicia nefanda luendo iactabãt. Quos illo intuẽte. subito vn? ex eis pulueri mixtus. cuz omi pnicitate raptus. p aeris vasta more globi hac illacqz ferebatur. Tunc sodales cũ pentibus tristes ac territi p deuia queqz ac rupiũ & valliũ anfract? sectantes. nihil profecerũt. Iamqz despatõe adacti. tandez p iuia ac dumosos tramites fatiscẽtes puez repperunt inter condensa vepriũ semianimẽ. & vix exilẽ anhelitũ trahentẽ. quẽ parentes cũ magno gemitu pallio inuolutũ. & pene cũctis artubus discerptũ. in pntia sancti viri obtulerũt. qui apprehensa manu eũ leuauit & vite ppotem ac valentẽ pentib? reddidit. Quodã vero tpe cũ iter faciens nauali solatõ ad trãsmeãdũ fluuiũ indigeret linter circa amnẽ sitũ videbaẽ. sed deerat qui ei adducẽ conareẽ. qui cũ more solito ad oratõez confugerz. repẽte proza ex loco in quo ãnexa tenebaẽ exiliens. absqz remige ad littus in quo pstola bundus aderat natãdo deuehit̃. q̃ deo grãs agẽs cũ omi comitatu suo in eã descendit. & ad locum quo tendebat pspero cursu pueit. Quodã tempe cũ ex famis media ad virũ dei vt consuetum erat agmina paupez vndiqz ofluerẽt. ipe vt dapsil' largitor agapem fecit. & omes vsqz ad satietatẽ refecit. Cunqz clientuli ei? sũmã numoz? indagarẽt q̃ cibis paupez distributi fuerãt. duplicata reperert̃ q̃ erogando consũpserant. Abbas q̃dam heracli? virtutib? ei? inuidẽs. per viros malicie sue oscios. poc'm mortis clã ei ppinari iussit. quos ille ad se venire conspiciẽs pstigia eoz? mortifera diuinit? intellexit. Sed euãgelici pcepti memor. omnẽ eis humanitatẽ in cibo & potu exhibuit. de inde monita salutis adhibẽs. vt a tam nefanda vesutia secederẽt. ne stricti? pena in baratro multarent psuasit. datoqz pacis osculo in dẽnes abire fecit. CXXXIX

De heresi heraclij & prici patu ac lege machometi. Hugo vbi supza.

Er idem tẽpus sir? alexandrin? episcopus & sergius ostãtinopoleus priarcha monerhelitarũ heresim pdicabant. qui scz vnam tm̃ in christo naturaz eẽ putabant. a q̃bus deprauat? heraclius august? post tantas victorias oberrauit a catholica fide. vñ diuino iudicio agareni q̃ & saraceni dicunt̃ hũmaro duce ei? imperiũ gsuiter ceperunt lacerare Nã hũmar? damascũ & regionem phenicis & hierusalẽ totã qz siriam occupauit. & antiochiaz oprehẽdit. Promotus est etiã mauchias a prefato tirãno ptor & amiras totius regionis q̃ est ab egipto vsqz ad eufraten. Hac pterea tẽpestate saraceni q̃ & thurci dicunt̃. machomet pseudo ppha eis ducatũ pben te a suis sedibus exierunt. et imperiũ heraclij graviter deuastaẽ ceperũt. Porro iste machomet saracenoz? et arabuz princeps et speudo ppha fuit de gñe hysmahel filij abrhae. Qui cũ ĩ pmeua etate sua eẽt mercator. pgebat freqnt̃ cũ camel' suis apud egiptum et palestinã cũ iudeis et christianis a qb? tã nouũ q̃ vet? didicit testamtũ. Sz et mag? pfectissim? effect? ẽ. Et cũ hac illacqz discurreret. contigit vt corozoniaz ingrederet̃ pumtiã cui? pumtie dña. cadigaz noiabaẽ. q̃ cũ diuersas species q̃s secũ machomz attulerat mirareẽ. cepit ei prefata mulier familiarius adherere. Quã machomet incantatõnũ suarũ prestrictam fatasmate. cepit astu paulati in errorẽ inducẽ dicẽs ei. q̃ ipe essz messias quẽ eẽ venturũ adhuc iudei expectant. Suffragabanẽ verbis ei? tam incantatõnũ prestigia. quã calliditatis ei? ingenia copiosa. qua opinione non solũ potẽs mulier ẽ decepta. sed et omẽs iudei ad quos fama ei? ptingẽ poterat. ad eum cum saracenis cateruatim cõfluebant. attoniti tanta nouitate rei. Quib? cepit nouas leges fingere et eis tradẽ. adhibẽs etiam ipsis legib? testimonia de vtroqz testamẽto. Quas leges hysmahelite suas appellant. eumqz suũ legislatorẽ cẽ fatẽtur. Prefata quoqz mulier videẽs hoiem iudeorz? et saracenorum piter otubernio vallatum. existiabat in illo diuinã latẽ maiestatẽ. Et cũ eẽt vidua. assumpsit eum sibi maritũ. Sicqz machomz totis? prouintie illi? obtinuit principatũ. Deinde vero arabes ei adherẽtes. regnum psidis ceperunt infestare. ac demũ orientalis impij fines vsqz ad alexandriam sup heraclium inuadẽ. Post hec vo machomet cepit cadẽ freqnter epilẽtica passioẽ. Quod cadigaz cernẽs. oppido tristabaẽ. q̃ nupsissz impurissimo homĩ et epilẽtico. quã ille placaẽ desiderans. talib? sermonib? demulcebat eã dicẽs. quia gabrielẽ archangelũ loquẽtez mecum cõtemplor et non ferẽs splẽdorem vultus eius. vtpote carnalis homo deficio et cado. Credidit ergo mulier. et omẽs arabes et hysmahelite. q̃ ex ore archãgeli

gabrielis illas suscipet leges·quas suis discipulis dabat·eo q̄ gabriel archangel⁹ sepe a deo mittatur hom̄ibus sanctis· ¶ XL· ¶ De quibus daz libellis in quibus agiē de ipsius fallacijs·

HErtur autē eē libellus in pti ¶ Actoz· bus trāsmarinis ō machometi fallacijs ī quo legiē q̄ ipe volēs sibi conciliare aīos populi arabū·dicebat se eē ꝓphām ad eoz salutē diuinit⁹ missum·vt videlicz legem iudeis & christianis q̄ nimirum rigida nimis ac seuera essz ·mitioz p̄ceptoz p̄mulgatōne temperet·Et vt eiusō missioni ad instar moysi prodigia q̄dam viderenē attestari·populū assignata die conuocauit ad certū locum·q̄si legē diuinit⁹ missam ī signis & prodigijs acceptur̄·Tunc eo sermocināte ad populuz colūba q̄ in vicino erat ad hoc ip̄m fallaciter edocta·sup humerū ei⁹ aduolans stetit·& in ei⁹ aure iuxta morem solitū grana ibi reposita comedēs q̄si verba legis ei suggere simulauit·thaurus quoq; similiter ad hoc ip̄m cōsuetudie quadā edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulū accipet·ad vocē ei⁹ cozaz populo venit·& quasi legis noue mādata celitus missa·q̄ ipe cornibus ei⁹ alligauerat detulit·Sed & picerias lacte ac melle plenas·quas ipe in certis locis terre latenter infoderat·q̄si p diuinaz reuelatōem ·ibidē effodi fecit·& populo velut in signū abundātie future·quā p eiusdē legis obseruātiam idem popul⁹ mereri iubereē ostendit·Sicq; q̄si miraculis & magnalib⁹ diuinis congratulantes & acclamātes seduxit·atq; ad legem suā quasi diuinā recipiendam ptinaciter animauit·Porro de libro regis ipsi⁹ q̄ alchoran⁹ dicit̄ qualiter confict⁹ sit & q̄ dilacerat⁹ atq; cōfusus dicetur paulo iferius.Hic em̄ pauca libet inserere de libello disputatōis cuiusdam saraceni & cuinsdā christiani de arabia sup lege saracenoz & fide christianoz inter se·q̄ ambo ꝓbati phi·& in secta sua p fecti emirhel momini regi saracenoz erant familiares ac noti·sibiq; inuicem amici carissimi·Hūc aē librū fecit dn̄s petrus abbas cluniacēsis de arabico in latinū trāsferri a magistro petro toletano· iuuante petro moācho scriptore·cū eēt idē abbas in hispanijs constitut⁹ cū imperatore adefonso .eo anno quo idē imperator chozia ciuitatē cepit· & in de saracenos fugauit· ¶ XLI ¶ De origine ac vita ipsi⁹·

DOmo igiē iste videlicz machomet pupillus fuit in sinu patrui sui abdamanef · q̄ cognoīatur abdemutalla·In cuius tutione pater ipsi⁹ moziens eū p̄mēdauerat· eratq; tutor & curator illi⁹.Ipe vero p̄terea cultor fuit ydolorū·q̄ vocanē ellech & alezel in mecha ·cuz oī domo & generatōne sua·sicuti ī sua scriptura testificat̄·dicens·ita dictū sibi fuisse · Nōne tu fuisti pupill⁹ & collect⁹ es & ī erroze & iustificat⁹ es·& paup· & vitatus es·Ita ergo vixit vsqueq⁹ fact⁹ fuerat mercenari⁹·Et proficiscebat̄ cum camelis in siriam & in alia loca donec duxit eā vxorem ·intezueniēte causa quā tu scis. Postq̄ vo seruitiē factū eiusdē mulieris opib⁹ vidit·conatus est sup gentē & patriā suam regnū arripe·sed dū hoc ad effectū p̄ut cupiebat non possz p̄ocedē· p̄sertim cū paucos adhuc fautores haberz·arte & ingenio magno vsus ē·vt q̄ rex eē non poterat·prophetā se dei simularz eē & nunciū.Hoc displicuit ●mi parētele·& gn̄atōni ei⁹ q̄ vocabatur chozais

Cūq; hoc modo ꝓphē sibi nomē vsurpassz·ingressus est ad hom̄es q̄ tanto facili⁹ qualibet astutie machinatōne decipi poterāt·q̄nto longius ab oī sapiētia & vsu ciuilitatis·totiusq; humane prudētie honestate p agros & villulas seq̄stratī·q̄d dei nūcius vel ꝓpha essz aut in quo cognosci deberz· deniq; q̄d inter veritatē & mēdacium· inter fatuitatem distarz & sapiētiā discernē nesciebant·Ad hos decipiēdos·cuiusdā astrologi cui⁹ postea nomen & causā dicem⁹·ope & consilio nō mediocriter confortat⁹·hoīes ad se pestiferos & viarum īsidiatores·fugitiuos quoq; & homicidas sibi aggregauit·quos etiā ad deuia siluaz ad cacumina montiū & ad proxima fontib⁹ loca circumquaq; mittebat.insidiari scz negociatorib⁹ & iter agentibus ad interficiēdū eos.& diripiēdū tam camelos q̄ cetera q̄ ducebāt·vl' q̄ negotiatōnis vel neccitatis cā portabāt ¶ XLII ¶ De furtis & latrocinijs eius·

DEipo etiā scim⁹ q̄ primo tpe ꝓphie sue cuz de ciuitate ve īret ad mecha & inuenirz hominē camelū habētem·eundē illi camelū abstulit·& cū iā q̄nq̄ginta triū annoz essz·tali bñficio p̄dicatōnis sue p̄mordia dedicauit·habuit aūt ibi q̄draginta de suis q̄ affuerunt custodientes eū ab illis ō mecha· quos valde infestos habebat·eo q̄ ipsi omēs artes eius & maleficia nossent·Odezant quippe illum nimis· qz cū latro & pestifer essz·ꝓphām dei se eē stultis hom̄ibus mētiebaē · Abijt aūt in ciuitatē q̄ndam destructā·quā ex maiori pte iudei paupes inhabitabāt·in quā cū ingredereē volēs ostendē iusticie sue regulam et prophetie modū·pupill' cuiusdam carpētarij filijs domū abstulit·et in eam meskidā fecit·Deinde misit in prima sua expeditōne hanze tam filium abdimelech cū equitatu triginta virorum·ad siluas regionis ī hemē rape camelos chorais q̄n reūtebanē ō siria·Cūq; illi occurrēt hebegel filius hysseu ·in trecētis viris ō mecha dispersis vbiq; cum eo erāt nullum certamē ausus p̄mittere fugit Post hec m secunda expeditōe misit hugaida alazachi filij amichallabi sicut tu nouisti in lx·militib⁹ vt essz duplex numerus p̄mo cetui·nec facile ab aliquo terzeri possēt ad loca proxia alfagati·Cui occurzit ebezefm cū suis militib⁹ · Inter quos tāta extitit effusio sāguinis quātā ipse nouisti·Ego aūt nullū ibi ab āgelis auiutum eē audiui cum dicaē in alcozano·q̄ angelus gabriel in silitu dimē equitātis sup albam equā hn̄s vestimēta viri dia comitatus fuit filios israhel·cū eos p̄sequeretur pharao in q̄dringētis curribus·Qz veniam⁹ ad terciam expeditionē·in q̄ cum missus essz zaid filius ebibacad·siliter non longe ab algafati in viginti viris & n̄ inuenissz camelos·iā em̄ altera die trāsierant· spe sua et desiderio frustrat⁹.ianis et vacu⁹ redijt·licz aūt tres iste expeditōes sufficē possint ad conuincendaz falsitatē tui ꝓphe · non tn̄ alias ipsius q̄s p se voluit facē improbitates tacebim⁹ illā scz p̄mū memozātes q̄ egressus ē ad capiendos camelos chozais q̄n venit ad locuz qui dicit̄ gueden·Vbi cū uenissz vmbrez filiuz guhselmuhim·et non p̄ualerz aduersus eū·rediit vacu⁹·Iterum exijt p semetipz donec venirz iābo·q̄rendo itcrum camelos chozais·qui erāt apud sem·et q̄bus īsidiabatur in redeundo· et quāuis tunc p̄o eis acriter dimicarz· tādem confusus abscessit.Aduerte si hmōi expeditōes ad dei ꝓphaz debeāt p̄tinē· in quib⁹ nihil aliud q̄ fraus et violentia·et huāni

sāguis effusio. & quidq̄d prorsus latrones & viarum insidiatores faciunt agebatur. Fuerūtq; expeditōnes ipius vigintisex p̄ter insidiarū assultus qui fiebant nocte ac die. quas nouē ipemet fecit reliquas socijs impauit. CXLIII De crudelitate ipsius

Aciebat etiam q̄d peius ē vt si qui ei in istis suis maleficijs cōtradicerent. vel in aliquo eum reprehenderēt statim eos vbicunq; sibi contigerz. aut p se aut p suos. dormiētes siue vigilantes proditorie iugularet. sicuti senē illum iudeū dormientē securum in lecto suo ideo iugulari fecit. q; se ab illo vituperatum dicebat. Quis vnquā non dico pphām. sz q̄ vel in modico qualēcunq; dei noticiā haberz. talia fecisse auditus est. An non poterat aliter ō iudeo illo suas iniurias vindicare. nisi dormientē cōfoderz. q̄d non solū apud deū. sz & apud oēz creaturam ipo auditu sup oīa mala horribile est. Certe q̄d de brutis aīalibus ipa humani cordis naturalis affectio fieri detestat adeo vt pupillos auiū in nido repertos nullatenus occidē p lege teneat. iste de hoīb⁹ faciebat. Vnde igit̄ hoc illi. nisi ex dyaboli pte q̄ proditor & homicida primus ab initio extitit messe poterat. q̄d & humano & diuino iudicio omnes impietates exuperat. vbi est q̄d dicebas eum in sua scriptura dixisse. missus sum ad hoīes cū pace & misericordia. Hec & hijs similia que si p singula dicerenē. possent fatigare legētē tu vide si pphete dei opa sunt. Nam illam ridiculosam ipsius expeditōem supfluū puto retexere. in qua cū ei precisio labro dentiū etiam inferioz medius excussus fuisset. isup & a gutheba filio abbiacad in fronte & facie vulnera suscepissz. filius cum mēne dextrū cū humero brachiū pene illi sustulerat. nisi a thala filio humetcalla q̄ ibi digitū p̄dit. defensus euaderet cui tñ digitum q̄d satis p̄phetā decuisset non restituit. ostēdens q̄ alienus sit ab illo q̄ scint euangeliū narrat etiā inimico auriculā abscisam reddidit. Iste em̄ nec amico qui se pro illo morti obiecerat in aliquo subueīre potuit Et vbi erant angeli q̄ olī cuz pphetis semp fuisse legunē. eosq; a p̄secutoribus defēdisse. sicut helyā ab ahab. danielez & socios eius a nabuchodonosor multosq; alios quos enumerare longū est Ego aē mirari non sufficio quo pacto tibi psuasū sit dei eē nunciū pphām. hoīem cuius vt breuiter eius faciorosaz vitā demonstrē. nulla fuit alia opatō vel meditatō. q̄ hoīes interficere. aliena diripe. iceste & adulteria ppetrare. CXLIIII De impudicicia eiusdē & flagicijs

Qui tale decet in scriptura pphetie sue sibi facē non erubuit. vt diceret datum suis renib⁹ a deo q̄dragīta viros in coitu potentissimos fortitudine libidis adequare. vbi quoq; inter cetera rebus odoriferis & mulieribus se delcāri dicit Sz vt etiā de hijs aliq̄d noīatī dicam⁹. nonne ipe cū adamasz zameb filiā gaissi vxorē zaidi & non possz eā habere. deū illi in alcorano introduxit loq̄ntem ita. Cui dedit deus ego illi faciam virū tuū retineri sup te. tu aut timebis deū & eclab q̄d factur⁹ est. Et si times hoīez. magis deum. Itez ad seipm loq̄ deū faciens. cuz īmq̄t opleuerit zaidi vir eius votū suū in ea. tunc eaz dabimus tibi. Nihil ē ei pphete difficile. in eo q̄d det⁹ instituit. Quid vero turpius dici potest q̄ q̄d se in sua vxore q̄ vocabaē aissa. ipse fecisse dicē Hec em̄ cum pulcra essz & libidini dedita. diligebatur a zhaphagā filio almuhathaz ethsulemi. q̄ & cōsuetudinarius cum ea stupr̄ū gerebat ipo machomet sciente & consentiēte. Cūq; multi inde loquerentur & testificarenē maxieq; musatha & hazen. ad vltimū vero hali filius abitalib⁹ p̄ceps & nobil' inter suos inde eum liberius arguerz. copiā mulierū eē dicens. nec decere tantū hoīez a mulierculā dehonestari. dignāq; eē repudio confirmarz rñdit nullam sibi a deo caram vel dilectam. vtpote quā virginē acceperat. & adhuc iuuēcula videbatur non se inde curare. nec propē hoc mulierē sibi habilē dimissurū. vñ vsq; hodie odiū est in arabia inter gnatōnē aisse & generationē hali Post modū vero dicit in alcorano mulierē illam innocentem eē. & sibi hoc diuinit⁹ reuelatum. Fuerūt aut vxores eius q̄ndecī īgenue et due ācille. quaz vna fuit bumetelme cuius nomē iud filia abimnei. ipa est seducta mater infantiuz. de q̄ dixit machomz. q̄ auferret ab ea zedum q̄ndo discessit ab eo ad matrez suam fugiens vxorē gaiare. quā postea reuocauit dans ei vestes & ornamēta & duas armillas. Ipsa vo accepit hec de possessione h⁹ seculi & futuri. Alia fuit zameb filia gaissi zaidi cui ipe misit portionē carnis. & ipa respuit. Vnde & ipe indignatus est in eam. propter illā quoq; in alias vxores iratus. proposuit se ad nullā earū ingressurū per vnū mensē. īgressus tñ vicesimono die. Alia quoq; zaphia iudea alabastria filia hai filij aptab. quā docuit gloriari sup alias vxores suas q̄ īproperabant ei iudaismū & vt diceret eis Ego c⁹ pater ē aaron. patruus moyses. marit⁹ machomet. O quaz longe ē ab ista īpura & turbulēta doctrina christiane discipline pia & sancta religio. si vna sola vxor a dei amore īpedit hoīem. qm̄ q̄ tantas habebat officium prophete congrue adīplere poterat Officiū nanq; prophete non aliud ē q̄ ieiunare. orare. p̄dicare & hijs filia bona opa facē. q̄bus miror si homo tantis flagicijs dedit⁹ vnq̄ potuit vacare

CXLV De hoc quod falso propheta dictus sit

Quod si q̄s obiciat multos male vixisse. sed tñ bñ docuisse. q̄liter etiam vester propheta docuerat videam⁹. pphēta est ignota p̄dicens. siue de p̄teritis siue de futuris Scim⁹ aūt q̄ olī q̄ndo prophete fuerunt non statī q̄cunq; hoc nomē vsurpasset auctoritatem habebat Sz longa & diuturna vite sanctitate. signis quoq; & miracul'a principib⁹ & popul' dei primit⁹ cōprobat⁹. h⁹ noīs gloriā obtinebat si dixeris eū multa p̄terita enarrasse. veluti scilicz de adā. de noe. de abrhaā. de moyse & christo. vtinam sic apud nos erant ipe ea veraciter p̄dicaret & non p multa mendacia delirans. totā pene scripē scē veritatē subuterz. Quantū ergo ad preterita iā de ordine prophetaz cecidit. q̄ tot mendacijs veritatē corrupit. Sane si aliquas fabulas forsitan ad suū libitū cōposuit. q̄ nunquā audite fuit. nullaten⁹ ei credendū est. qz et hoc a quolibz facile potest fieri et ipse iā in alijs mendax probatus est. De futuris vero q̄ nihil dixerit. nec teipsum ignorare puto. maxie cū ī tota scriptura e⁹ nihil tale īueniaē. vnde et quantū ad futura a prophetali gratia exclusus. iam nec signis nec miraculis nec pphetia. nec vita inter prophetas eē merebiē nā illud totū quod de paradiso q̄si predixisse videē. ad nihil aliud nos cogit. nisi vt dicam⁹ eum ita mentiri de futuris. sicut probat⁹ est mentitus fuisse de preteritis. De signis vero et miracul'q

non sint illi data a deo·ipe sibi testis est·dicēs·ita sibi dictum a deo·nisi scirem? eos tibi non credi= turos·sicut nec alijs crediderunt·darem? tibi sig & prodigia·Itez forsitan dices·quia nisi essz pro pheta nunquā ad talē potentiā puenissz·maxīe cū socij ei? pauci essent numero qñ pugnauit contra regez persaz·q erat fortissim? atqz potentissim? & obtinuit triumphū.quāuis vero semp illi q dei cultores sunt hostes suos supent·tñ inueniuntur etiā ī scriptura sacra pauci ydolatre mltos isrhae litas fugasse·Sed & illi qui semp vincūt·non pro pter sua merita semp vincūt·sz quia illi ptra quos dimicant·tali pena digni sunt. Nihil eñ mirum ē persaz gētē ydolatrā & spurcissimā a machomet victā esse·non qz ipe melioz illis erat·sed qñ ipsi hoc promeruerāt vt a sibi cōsimili dyabolo puni= rentē·Illud deniqz qō sibi dicit deū dixisse·nisi sci= rem? eos tibi non credituros ꝛc·ad arabes qō pti nebat·qui nec pphetaz viderant·& ideo nec signa pphetica contēpsisse vnquā potuerāt· Cui? autez impudentie est dicere illos signis eius non creditu ros·qui ñ sine signis tm̄·sed & sine aliquo alicui? boni indicio.qō nec pecora facē debuissent·. pessi me vite homī crediderūt· ¶ XLVI ¶ De fabu lis ab eo confictis·

QVia ergo illū tā philosophicis ratōib? q̄ diuinis auctoritatib? ·sua etiaz pfes sione ab omī pphetali grā extraneū esse pbauim?·restat vt quales sint fabule in quib? con tra id qō supā dixerat signa se fecisse asserit videa mus.Dicitē itaqz ibi·q aliquādo audiēs vlulantē lupū.socijs ait se ex voce ei? intelligē.q lup? ille inter alios maioz & prīceps oīm eēt· O signū pro pheticū·Nōne similiter potuit dicere·q lup? eū in illa voce pphām eē signarz · Quis eñ inde illuz possz arguere cum qō inter se lupi dicant· hoīes nesciant· Certe fabulā hanc multo vbani? siquid intelligerz cōponere potuissz·Sicut & de quodaz alio lupo ibi referē·q cum allocut? fuissz vehebē filiuz haizelbsmi·statī sic fact? ē saracenus·vbi si leonē p lupo ille fabulaz̄ oppositor posuissz · mlto elegantior fabula extitissz Sed nō īmerito fabulis suis pcipue lupos ītexuit q̄ more lupi rabid? sem per & cruēt? inessit·Qui etiā bouem zozoai dño suo locutū fuisse dixit·& q̄ super vbera humema bet mulieris manū suā posuerit·Itē q ipe pcepit arbori·& statim adorauit eū · Qō tamē saraceni ipi falsum eē testantē·Iterū dicit ·q cuz zameb iu dea vxor zelem filij muslim iudei·in oue assa vene num sibi apposuissz·scapula ouis locuta sit ei · di cens·Noli me comedere·qa veneno infecta sū· & ipe noluit comedē·Comedit aūt inde elbetē fili? mazuz·& mortu? est·Vellē scire·vtrū ipe sol? an omēs q̄ cū eo aderant vocē illius scapule audierīt si eñ ille solus audiuit.quare socīū suū īde come dere pmisit·si vo omēs audierūt·mirū est quō ille comedere ausus fuit·nisi forte de suo pphēta spe rans·q etiā mortuū resuscitare potuerit·Iterum narratē ibi·q aliqñ miserit manū suam in cauerna vñ exierunt aq̄ de quib? ipe bibit·& socij eius·& pecora ei?.Quod magis de machomet filio azari narrari solet·cū de vtroqz apud saracenos incer tum & friuolū habeatē·Ipe quoqz ista oīm menda cissima eē testatē·cū in maiori scriptura sua dicat· signa sibi non eē data·Et cū iterū loquiē dicens· Non sū miss? nisi virtute gladij· & qui non susce perit meā pphām occidatē aut reddat tributuz p infidelitate sua & dimittatē·vñ vero apertius aut manifestius ipo teste falsa eē illa oīa cōprobantur q̄ ex suis iterū dictis quib? in alchorano sic lo quiē quid quid inueneritis scriptū pro me oferte illud cū alchorā·Et si ei non concordauerit ·scito te·qz innocēs sum ab illa scriptura·& non ē mea · ergo scōm istaz regulā signa illa oīa respuēda sūt q̄ nullaten? in alchoran inueniunē ¶ XLVII ¶ De morte ipsi?·

NAm illō tam ridiculū nobis q̄ lamētabi le suis est·q cum precipissz eis·vt mor tuū se nō sepelirēt·eo q tercia die assu mendus eēt in celum.ipsiqz preceptū obseruātes magnis hoc desideriis expectarēt·& iam a secun da feria in q̄ mortu us fūat vsqz ad vespam quarte ferie longa expectatōne fatigati·nihil aliud in eo q̄ feroris magnitudinē supexcrescere cernerēt·tā dem sicut retulit humbrā nudū eum projecerunt. Guibzan tamē fili? heluzam dixit·q lot? & trib? vestib? indutus·sepultusqz sit p manus hali filij abitalib·& alfadi filij alahabet filij abdemutalla patrui sui·Ferē ei q p septē dies morbo pleureti co egrotauerit & amiserit sensū·septio vo die cō ualuerit·Irat? ē hali fili? abitalib ·eo q pdiderat sensū·& dixit hoc ei·At ille iussit nullus amplius remanē secum in domo nisi alahabz filiū abdemu talla·Alia vero die septīa mortu? est·& ītumuit vēter eius.& retro curuat? ē mīm? digitus eius· Et fuit obit? ei? secūda feria·xij·die mēsis rabeg primi āno.lxmj · vite ipsius postq̄ egrotare cepit xmj·die·vita ergo ei? ·lxmj·annis extitit·quorum in prophīa viginti tres expēdit·decē in mecha·tre decī in ciuitate·Hec sūt q̄ fecit machomz a primā pio vsqz ad fimē· ¶ XLVIII· ¶ De instabilita te sectatorū ei?·

MOrtuo vero machomz oēs ab eo decepti reuersi sūt statī.vnus quisqz ad suā quaz añ tenuerant sectam·siue ydolatriā·siue quālibz aliam pter paucos sue cognatōnis qui ex pectabāt se fore successoēs ī regno·Eo tēpe fuit eb ubeer fili? amichabaf vir prudēs & callid?·qui non multopost regnū adept? est·qō vehementer displicuit hali filio abitalib·quousqz rex adeo illū obsequijs & blandicijs delinuit vt etiam regnuz ei post se delegarz.Illos qui auersi fuerāt a secta machomz omī ingenio ad eā reuocans· iteruz eos stulticie mācipauit·quidā eñ timoē·quidā spe hono ris & facultatū · alij alteri? cuiuslbz lucri cā· omēs tamē sl'atozie non ex animo redierūt. Puto aūt te optīe recordari quid dñs me? emurbel mo ni aliq̄ndo cū essem? ei astātes (& quidā q̄rerē de aliquo qui videbatē eē saracen? & non erat) co ram omnibus rñderit · Dixit eñ ita · Ego miror q̄ de isto solo q̄si aliquid nouū mihi dicatis · cum sciam non istū solū sz multos alios nobiliores & probiores in palatio meo saracenos eē oñdūt qui dam se eē·sed non sunt·Est eñ inquit mos pene oīm·vt sicut de iudeo prouerbium dicit· Iudeus nisi postq̄ efficiē saracen? ·iudeus non ē·& vix a liquis suam legē nisi pri? aliā accepit diligit· Ego aūt de hoc quid aliud debeo vl' possuz facē·q̄ q dñs meus machomz ipse faciebat.Nā illi hoc etiā contigit·vt fere omēs· & maxīe qui ei proximioēs & familiares eē videbātur ·ñ nisi sl'ate ac decepto rie legē eius tenerēt·Adeo eñ spnabatur ab eis· & quidquid dicebat pro nihilo habebant odien tes eum in cordibus suis·vt q̄am die volentes

eum occidere ·expectarent eū in quadā valle·q̄te nus trāseunte illo.terrificarēt subito mulā eius vt p̄cipitatūs interiret·q̄ tamē nunquā ꝓter hoc eis se iratum monstrauit·eius igit̄ exemplo omēs istos qui siue de christianis·siue de iudeis·siue de paganis saracenos se esse dicunt in regno meo & nō sunt·nunquā ad aliud cogā·Scio nanq; ·q; nul lus christiañ q̄ timore sarazeñ fieret in saracenitate permanebit·Similiter de alijs sentio· Quid ergo amplius possum facere·videat deus & iudicet hoc solum faciā vt semper maledicam eis·

¶XLIX¶ Q; lex eius non sit diuina·

SEd iterum si forte dixeris non debuisse me rep̄hendere ip̄m illū si se aliq̄n vm dicauit·cū hoc inueniat̄ fecisse iosue & ceteri multi ꝓphete·scias aliud eē qđ fit p̄cipiente deo aliud qđ homo p̄sumit: Deus em̄ hoc ill' p̄cipiebat·de cuius p̄cepto quodcunq; sit· q̄cunq; sit·non licet homī iudicare Ergo mą·nec macho met de hoc hic rep̄hendi·siquidē & illi deus talia p̄cepit·vñ tamē ꝓbas·q; deus illi p̄cepit· Deꝰ eī ille si deꝰ fuit·in aliquo se deū eē ostēdere debuit scōm ea vero q̄ supiꝰ ostēdim̄·nec signis nec miracul'hoc ostendit·Nos igit̄ eū deū fuisse nō credimus·nā si deus essz·nunquā sine miracul'legem daret· Qđ em̄ de deo credim̄·tā in nouo q̄ in veteri testamēto signis & miracul' cōmendatū nob & cōfirmatū est·nec aliū vnquā ꝑ deo habebim̄ nisi illū vnū & verū qui quotiēs legē dare voluit signis hāc diuinis & mirabilibꝰ cōfirmauit· Prophēta vero tuꝰ quis fuit vel vnde venerit nescio cum dicat̄ mihi a dño meo hiesu christo · q; in iohāne baptista finis sit oim ꝓphetarū·Illud quoq; prudentie tue nullo pacto dubito arbitror q; iuitare me voluisti vt sz dimitterē sacrosancta & spūalia dñi nostri christi p̄cepta·ex q̄bus ip̄e mihi non illā sordidissimā quā descripsisti p̄misū tuaz sed eternā angelorꝫ vitam in celestibꝰ ꝓmittit·& accederē ad ip̄urissimos & pecualeꝰ ritꝰ nō a deo qđ absit·ymo a spū fornicatōnis & castrimargie miserrimis &carnal' fetulētie seruis infelicissimis p̄suasos·quoꝫ sicut de silibus paulꝰ apostolꝰ dicit deꝰ vēter est·& gloria in confusione ip̄oꝫ:q̄ non nisi terrena·caduca· vētri & libidini cōgruētia sapiunt·nec sape possūt·execauit em̄ eos spūs im̄undicie·q̄ eternā putredinē & vermes imortales hereditabūt·qz porcoꝫ more semp in stercoē & feto re libidīs volutantur. Ego em̄ mirari nō sufficio· quomodo p̄suaderi potuit·nō dico alicui sapiētiz illi q̄ per somniū aliq̄d humani cordis se habē putarz istū fuisse prophetā·cū eius & vita & doctrina ita cōtraria sint·nō solum diuine religioni verūetiaz humane honestati. vt ip̄a quoq; bruta aialia pene hoc intelligē possint·Sed vt iterū aliq̄d mitius dicam̄ qs vnquā sanctoꝫ & diuinoꝫ nūcioꝫ quos a deo eē missos cognouiꝰ·in terroē gladij se missū asseruit·Quis ita facinorose vixit qs deni qz tot spurcicias docuit·aut qs ita vētri & libidini genꝰ humanū prostituit· ¶L

¶Qualiter p fallaciā fuit data:

ITerum tamē ad p̄cepta eiꝰ diligentius inspiciēda reuertamur·q̄ ego nescio ad quā legē p̄tinē videant̄·Duas em̄ a deo accepim̄·vnā gratie·alterā iustīcie·Lex gratie a xp̄o data ē·Lex iustīcie a moyse·Lex gratie talia iubet·Diligite inimicos vrōs·bñfacite hijs q̄ oderunt vos·& cetera hmōi·Lex iustīcie·oculū pro oculo·dētē pro dēte·vsturā pro vstura ·pcussurā ꝑ percussura·2c̄·q̄ ad talionē pertinēt reddi ip̄at· Hazꝫ duarū nullā socij tui esse maīfestū ē·Multi tudo eī antequā ip̄e emergerz.vna a christo .altera a moyse data est·Cuz em̄ iste due tantūmodo leges hom̄ibus date sint·quaꝫ altera diuina·altera humana magis eē videt̄·Ista tercia lex a socio tuo inuēta·q̄d erit nisi dyabolica·Dyabolo em̄ inspirante maxime hanc subito nescio vñ emersisse cognoscim̄?·q̄ nec humana nec diuina eē ꝓbatur·sz inter vtrūqz prodigiosa facie·nūc hoc nūc illō videri volens·& se nunc illā nūc istam eē ofingēs nullū alium nisi dyabolū·q̄ se inter deū & homies semp mediū facere nisus ē imitar̄.Sz forsitā dices inde probari hanc legē eē diuinam·qz cum macho met ydiota & sine literis essz·nullatenus eam scribere vl' ānunciare hoīb?·nisi diuīa vtute potuissz maxīe cum ip̄e ibi dicat·qz nec hoīes nec demoēs talem scripturā facere possent·Et itez·Si hanc legem fecissemus descendē sup moutē·inclinaret se mons ip̄e & adorarz eam p̄ timore dei·& alia ml' ta friuola·& nihil ratōnis habētia·q̄ tu aperta & manifesta signa ꝓphetie socij eē dicis q̄bus probetur eē vera·O signa & miracula in istis ait machomet·O signa companda mari rubro diuiso & soli ad imperiū iosue stanti & christi p̄cepto mortibꝰ iperāti·ymo vere magna tā veritatis q̄ virtutis inopia·q̄ tibi hec sola argumenta·ymo deliramēta om̄i ratōe & vtute vacua dereliquit ¶LI

¶Qualiter alcoranī liber cōnexus sit ·

SErgius monachꝰ cū in monasterio gunē peccassz·& propter hoc excōicatꝰ & expulsus fuissz·venit ad regionē cubenne & inde vsq; ad mechā descendēs vbi erāt duo populi.vnus cultor ydoloꝫ·& alter iudaicꝰ inuenit ibi machomet q̄ colebat ydola·volēsq; aliq̄d facē vñ monachis illis qui eū expulerant placeret· & reconciliari merēt̄·erant eī heretici nestoriani qui dicunt mariā non peperisse deū·sz hoīem tantum om̄i studio & conamīe p̄suadebat ei vt ab ydolis recederz.& christianꝰ nestorianus essz·Quod cū effectui mancipassz discipulꝰ eiꝰ factꝰ ē machomet·& ille se propter hoc nestoriū nūcupauit Et ita factum ē vt ab ip̄o monacho aliqua de veteri & nouo testamēto edoctus·ip̄a ī alchorano suo fabulose ac mēdose intexerz· Hoc & ille p̄suasit· vt in alchorano suo ponerz dictū a deo·q; monachi & p̄sbiteri christiani faīliariores ei eē debe rent·qz non supbiunt·Cum vero cognouissēt iudei q; multi & etiam machomet ip̄e ad qualemcūq; quasi vmbrā christianitatis illum moāchū seq̄rent̄·& pene illud qđ postea factuz est p̄ machomet per istū nestoriū iam consūmatū eēt·prosilierunt tres iudei·& timētes ne in veram christiani tatem quādoq; machomet inciderz : accesserunt ad euz·& malicīosa calliditate socios vel discipulos eius se eē in hac secta dicentes·eiq; om̄ia que turpiora vel nequiora in alchorano sunt scribere p̄suadētes vsq; ad finē eius cū eo semp fuerunt· Post mortem vero machomet cum sicut diximus vnusquisq; redisset ad sectam suā & succesissz ī regno ebubere·hali quoq; filius abitalib·licet nobilioꝫ eo sub ipso maneret· predicti iudei volentes iterum turbare om̄ia·p̄suadebant hali dicentes·Quare cum sis fortis & nobil'· nō te in ꝓphetam eleuas sicut fecit socīꝰ tuus machomet qui erat christianus nestorianus et erimus tecū sicut

fuimus cum illo adiuuantes te in omib9. Ille aũt vtpote iuuenis & toti9 bone doctrine expers facile acquieuit. Iam eñ quasi ad hoc ꝓdoct9 fuat siquidẽ aliq̃ndo cum puer eẽt & vagabund9. vt illi9 etatis est. quadã die per aliq̃ deuia incederet nestorij illius pseudo monachi latibulũ vñ ab eo machomet furtim responsa dabanẽ offendit. At ille cum se dephensum videret puerũ tam inimis q̃ blandimẽtis induxit. vt hoc nulli hoim ꝓderet Itaq3 iam pene ad hoc icipiendo declinauerat hali Sed rex ebuberc hoc operto. iuuenẽ ad se venire mandauit. quẽ cũ venissz. tantis blandicijs a ꝓmissionib9 delimiuit. vt ab hmõi incepto oino desisteret. seq3 illi subdituz in omĩbns exhiberz. iudei tñ non cessauerunt facere qd potuerunt. nã accepto libro ab ipo hali quẽ reliquerat ei machomet quicquid sibi visũ ẽ. aut addiderũt. ã detraxerũt. aut mutauerunt. Ex quib9 illud ẽ vnũ. dicunt iudei. christiani nihil sunt. dicunt christiani sz iudei stulti sunt. Item inter alia multa & fabulosa illud capitulũ vbi est fabula de formica. & alind in quoẽ fabula de ape. & aliud de aranea narratur.

¶ LII. ¶ Qualiter eiusdem scriptura dilacerata sit.

QValiter aũt scriptura ista nõ solum a iudeis sed etiam ab alijs multis varie incepta diuerse intellecta multiformiter exposita. & tandẽ pene tota dilacerta sit ex aliqua pte explicabimus. Post. xl. vel sicut alij volunt post sex mẽses ex quo regnaẽ cepat ebuberc vocauit hali filiũ abitalib & dixit ei. Quare pñs non fuisti quãdo fact9 sum rex & non cũ alijs nobis astitisti. cũ sis magn9 princips & nobil' rñdit hali. qz occupat9 fui in colligenda scriptura sicut imiũxit mihi ꝓpheta. & iam collegerat eleage filius nizef multos codices & diminuerat multa in illis sicq3 ceteri multi. Quidam eñ legebãt scdm hali scz familia & domestici. & ꝓpinquiores ei9. illam scripturã q̃ fuerat apd chozais. & q̃ ꝓma illi9 fuisse dicebaẽ quã tradiderat ei nestori9 monachus. quẽ vocabat aliq̃ndo gabrielẽ. aliqñ spirituz fidelem. Alij vero legebãt collectũ a diuersis hoibus Multi vero scdm arabez quendã venientẽ nuper de solitudine q̃ multa inde scripserat absqz sẽsu & ratõe. alij scdm zabefatim & arabim. alij scdm alios. qui omnes i mẽbranis & rotul' qd vnicuiqz videbaẽ trãstulerãt. Erant itaqz varij inter se & discordes. Dicebantqz cũ legerent alter ad alterũ Ego melius q̃ tu. sed tu deterius q̃ ego. Et ego totum habeo. sed tu nihil. Sed tu nihil. & ego totum. Hoc igiẽ modo alijs addentib9. alijs minuẽtibus. alijs mutãtib9. alijs alio quolibz mõ corrũpentib9. liber ille oĩ fide indign9 effectus est.

¶ LIII ¶ De iterata collectione illi9 & dissipatione.

DEniqz mortuo ebuberc. & succedẽte sibi ozimen filio hafen cui insidiabaẽ hali fili9 abitalib. & q̃rebat eũ interficere. Cũ platum fuisset ad regem de diuersitate scripture & assiduis contentõnib9 & rixis que ꝓpter eaz fiebant. dicerẽtqz illi sapientiores timere se. ne de hac causa seditões & discidiũ orirentur i regno. maximeqz ne ex toto scriptura illa periret ꝓcepit rex omẽs libros & cartulas undecũqz colligi. licet tamen hali abitalib & ibenmuzod libros suos dare noluerunt. Reliq̃ vero collecti. dati sũt in manus zeidi filij zebith aleuzari. & abdalla filij alahabet ad redigendũ oĩa in vnũ codicẽ & emendandñ Dictũqz est illi. Si contigerit vos in aliq̃o capitulo non posse scordare. scribite illud scdm exẽplar & auctoritatẽ chozais. qd & ipi fecerũt. sicuti verbigrã. qñ inueneruut in quodam loco arcam. & ali9 dixit arcem. & alius arcum. tandẽ scdm id quod habebat chozais dixerunt. Sic & de multis alijs. faciẽtesqz quattuor silꝫes codices. vnum miserunt in mechã. alium in siriam. alium i aleirac aliũ reliquerũt in ciuitate. sed ille qui ad mecham missus fuerat incendio pijt. qñ vastata est mecha ab ozeario. Ille vero q̃ in ciuitate remãsit in dieb9 gezit filij maioma perdit9 est. Teraĩ9 qui in aleirac erat a tpe almustar nusquã computt. Rex aũt ozimẽ qui libzos illos ꝓcepat fieri. q̃cunqz remanserunt in cartis ꝓcepit cõburi. Ex hijs igiẽ varietatib9 & mutatõibus q̃ supius dcẽ sunt. contigit vt multa ibi capitula diuersa inter se & sibi inuicem contraria inueniantẽ. Sicut verbigrã. capitulũ bouis & capitulũ vacce. de quib9 dicit. qd capituz bouis ãte fuit prolixi9 capitulo vacce nũc vo breuius. Dicit etiã capitulũ sententiaz corruptũ eẽ & iperfectũ. Dixit etiam aissa vxor machomet. hali multa inde abstuliss & pene totũ demutasse & insup prohibuisse homies ne legereẽ alchozan & propter hoc multos sepe verberasse.

¶ LIIII ¶ Qualiter recollecta et dissipata sit.

POst multa iterũ tempa elehegeig filius vizes cũ regnaẽ cepissz. iussit congregari omẽs libros et cartas et volumia cõfectoqz ex eis vno codice ad suũ libitum. postq̃ multa adiecit et multa detraxit. multaqz narzauit cetera omia q̃ vbicunqz inuenirẽtur iussit incendi Fecit aũt de suo libzo exẽplaria. Ex quib9 vnũ misit in egiptũ. altez in siriam. alterũ in ciuitatez. alterum in mechã. alterũ in mesopotamiã. alteruz in albazara. Aliq̃n etiam venerũt ad istos multi de gente elnebbeti qui ydolatre erant. et sil'antes se velle eẽ saracenos. vt legez eoz si possent ãnihilarent. multa nihilomin9 in ꝓdcã scriptura vbicũqz latẽrez potezãt. modis oĩbus lacerabãt. Qz si nulla alia varietatis hmõi scriptuẽ cã fuisse videreẽ q̃ ex illo habebatur. scz q̃ hali et ebuberc et ozimẽ et gomar semp discordes fuerũt et inimici sufficerz dũ ꝑ certo ostat singulos eoz pro sua intentione. altez aduersus alterũ. in libro illo iuxta priam voluntatẽ. quicquid sibi placuit ad sue cause cõmodũ. vel addidisse vl' minuisse vel narrasse viri certe probi saraceni. et qui satis inde dolebãt mihi sepi9 hoc dixerunt. q̃ tota alchozani scriptura adeo cõmixta et confusa sit vt quicquid ibi est. totum sine otinuatõne sine compositõe absqz omi verboz ordie. postremo absqz vllo sensu vel ratõne videatur

¶ LV ¶ De vilitate stili ei9 et materie

MIror aẽ quid illic tibi placẽ possit Nã si eloq̃ntia considereẽ. nemo tam turpiter aliquid arabice scripsit. Quantũ eñ ad sapientes arabicos scriptores Quid ẽ totũ alcozã nisi digna risu barbaries. Si vero sentẽtie ꝓpẽdãtur. ego nihil ibi video. si tamẽ esse potest aliquid boni. Nã mala illic multa repiri non dubium est. q̃ vel quilibet stule9 siliter. aut certe multo elongantius fingere possit. Esto tamẽ bona ibi videẽ eẽ aliqua. sicuti verbigrã. vt aliq̃ndo ieiuneẽ ozetur et vt fiant aliq̃ elemosine. Nunquid primũ talia inuenta sunt a machomet qualia scz añ ipz nullus audierat. O quãto sancti9. q̃nto honesti9. q̃nto ratõabilib9 et moyses et helias et alij ꝓphetaz

multi · Iohannes quoq; baptista · sed et ipe dns
cum hiesus christus et ieiunauerũt et adorauerũt
& misericordias impenderũt · nos quoq; ieiunaẽ
& orare & elemosinã dare ãte pdigiosaz ꝓphiaz
machomet infinitis retro tpib? docuerũt · Cesset
cesset machomet earũ rerum velle videri magister
prim? quaz nec dign? fuit in aliquo discipul? eẽ
vel vltim? · Absit absit a nobis talis pdicator ie-
iunij: q̃ post mõstruosũ ieiuniũ sic omi libidini &
ingluuiei opam ipendẽ pcipit · vt nõ ad aliud vi-
deaẽ instituisse ieiuniũ · q̃ vt postea voluptuosi?
& appetẽti? excitẽ omis turpitudo libidimũ · Iã
vero illud qõ & tu mihi dixisti & ipe in eadẽ scri
ptura pdicauit · hanc scz scripturã talẽ eẽ · qualis
nec ab homibus nec a demonib? fieri potest · cer
te satis ipe elegit q̃b? dicerz rusticissimos videli
cet & agrestes hoies · qui & nouiter de diusis se-
ctis venerant · ipamq; etiã linguã arabicã ignora
bant · Ceterũ si hoc nobis exponere liceat p omia
sic ei concedimus · q̃ vere tam stulta tã inhonesta
tãq; irrationabilis scriptura · nec ab homĩb? nec a
demonib? fieri potest · puto enĩ q̃ etiã demones
talia scribere erubescerẽt. sane si tm̃ vult macho-
met gloriari de suo alchorano · q̃nto magis gloria-
ri possent alij q̃dam quos te ignorare non puto ·
muzeilenia · beleaifi · & ethiopes alabazbi · et calliata
ellecedi qui eodez tpe emulatõe illi? vt & ipi no
men sibi apud homies comparent · suũ quisq; al-
choranũ fecerũt multoq; honestiora. & saltẽ in a-
liquo verisimilia conscripserũt · Sed qa non ex toto
ventri & libidini frena laxabant · nõ tãtos bestia-
lium hoim greges asinimos post se trahere potue
runt. ¶ LVI ¶ De ĩperitia & fictõe illi adhe

Si ergo miraris quare tm̃ q̃ rentiũ
busdam hec scriptura placuit · ꝓcerto
teneas nulli vnquã nobili vel sapienti
eam placuisse sz miserrimo impitissimo vulgariũ
hoim generi · q̃ ab eo de locis siluestrib? cõgrega
ti · cum has primas literas audissent. rei nouitate
stupefacti · sacrilegas fabulas diuina esse oracula
crediderũt · Deniq; cũ & pauptate & assiduo ru
raliũ operũ labore confecti fuissent · cibi · potus ·
pciosarũ vestiũ amenitatis vmbrose · vasoruz spe
ctabiliũ · vxorũ insup pulcerrimaz & infinitã cõ
cubit? · aliarũq; spurcissimarũ padisi deliciarum
quas etiam te prochdoloz enumerare nõ puduit
beatitudinẽ audientes · seqz ibi ex promissione ma
chomet iamiãq; futuros eẽ spantes · ad oia quecũ
q; voluit pecorini hoies cucurrerũt Inde ẽ q̃ cõ
tra regẽ psidis exiens · sic adiutus est ab eis vt vi
ceret · promiserat siquidẽ oibus q̃ in bello ipo mo
ri pro eo eligerẽt · sui padisi delicias · Quidã tam
magis idcirco pugnasse dicunẽ · vt ortos optimos
quos in pside viderãt obtinerẽt · nã & illos se p?
victoriã daturũ eis dixerat · vt & ĩ hoc seculo &
in futuro semp in ortis essent · Nosti aũt arabes ·
q̃ntũ delectenẽ ortoz pulcritudie · sz dicis Nõ so
lum rustici illi · sed & multi alij sunt secuti eum ·
Vere multi alij · sed pessimi & leccatoes · & q̃ gra
uati ere alieno · vl' pro suis sceleribz moriturí hãc
solam euadẽdi viã inuenerãt Nã dic mihi obsecro
quẽ vnquã sapientẽ aut nobilẽ aut honestũ ad sa
racenitatem veire vidistis · illi enĩ q̃ e iudeis vl' e
christianis adhuc veniũt ad vos · absit vt aliqua p
uocati honestate hoc faciãt. sz qz miseri & impu
dici legis sue regulas non ferẽtes · ad latã spaciosã
viam quã soci? tu? docuit se puertũt · qõ q̃busdã
maxie christianis contigit · quoz lex spũal' & cele
stis omia q̃ in mũdo sunt contemni spe & amore
visionis dei eterne pcipiẽs · dũ carnales & fluxas
infeliciũ mẽtes compmit · statĩ ab ea diffugiũt · q;
pugnare ptra occupiscẽtias negligũt · hoc tñ certis
sime scias · q̃a neq; iudei neq; pagani neq; christia
ni quocũq; modo se exteri? habeant. & si venien
tes ad vos de vestra secta se esse silent · vnquã ex
corde nobiscuz sint · silant q̃dem se eẽ quod non
sunt · vt sicut pdixi aliqd corpis euadant incõmo
dum · aut vt porcinis voluptatib? quarum apud
vos copia ẽ pfruant. Adeo aũt quidq̃ facitis p
nihilo ducũt · vt sepe inter se loq̃ntes · machomet
& legi eius maledicãt nec dignũ eum aliqñ fuisse
ꝓphetia vl' dei lege affirmẽt. ¶ LVII ¶ De no-
mine machometi q̃ falso dicaẽ in throno scriptũ ·

Ane supfluũ mihi videẽ tecum agere de
ill' q̃ tuam nõ latẽt industriam · q̃lia sint
apd nos · & q̃ nulli pudẽda · s · diusitas ĩ
pconio celebritates exequiarũ varietas in testimo
nio · oratões solennitatũ · solicita ad plagam meri
dianã conuersio · & modus legẽdi · & mod? discez
nendi: silẽsqz hmõi varietates · q̃ oia in corde tuo
q̃ nihil sint scio · cum hec sola superficie teneas · nõ
tamẽ propẽ principatũ quẽ tenes dimittẽ vel' por
ro illud qõ mihi scripsisti antequã secula crearet
deus · scriptũ fuisse in throno · nõ ẽ deus nisi deus
machomet nuncius dei · vñ accepis aut vbi inue
neris nescio · cũ nec in alchorano nec ĩ alia qualibz
ipi? inueniaẽ scriptura · Verũtamẽ ponam? vt a
licubi hoc reptuz sit · velim ergo vt mihi dicas · si
in hoc throno scriptum ẽ q̃s hoc scripserit · An a
liquis scripsit hoc deo sz quis possz scribẽ cũ nec
dudum secula creata eẽnt · an deus ipe sibi scripse
rit timẽs · scz ꝑdere nomẽ suũ nisi illõ scriberz · qõ
satis absurdũ videẽ · Sz forsitan deo scripsit vt a
geli possent hoc legẽ. & hoc non minis insulsũ ẽ
sentire. non enĩ p literas loquiẽ deus angelis · sed
illuminatõe pntie sue · q̃ illis vbiq; adest · nũ pte
rea ꝓpter homies scriptũ ẽ vt ipsi legerent & sci
rent · sz homies in throno quomodo legerent Re
stat ergo friuolum & vanũ eẽ · qõ & teipm intelli
gere credo · teqz tibiipi scienter illudẽ · sicut q̃daz
de socijs dicũt · qui hoc pro nihilo habẽt dicẽtes
a iudeis confictũ eẽ · & inter alias fabulas mixtuz
vt risum de vobis toti mũdo mouerẽt · Certe cũ
aliqs vult bñdicere machomet & vltra modũ lau
dare hoc solũmodo dicit · Deus tu bñdic macho
met sicut bñdixisti abrahã & generatõi eius · Vñ
& in libro e? scriptũ est · O filij israhel recordamĩ
beneficioz q̃ ego exhibui vobis · quia preteli vos
omĩb? gentib? · si ergo ita bñdici machomz a deo
sicut bñdict? fuit abrham & generatõ ei? · supez
omẽs laudes & bñdictiones ẽ · & si filij israhel p̃
lati sunt a deo omĩb? gẽtibus · cuz tam̃ nec abrhaã
nec gñatio eius nomen habeãt scriptũ in throno ·
quomõ factũ vt nomẽ machomz qui ꝑm hanc re
gulam ipo abrahã & generatõ e ei? minoz habeẽ
ibi scriptum sit · ¶ LVIII · ¶ De superstitiosis
ieiunijs & lauacris saracenorum.

Deniq; multas me ad quinqz oratões ·
& ad ieiuniũ mẽsis ramazan · vbi non tã
tibi respondeo q̃ vt ipe tibi respõdeas
volo · Dixisti enĩ in tua exhortatõne · q̃ inter alia
q̃ de nostra religione cognoueras · etiã oratõnib?
monachorum & ieiunijs interfueris · genuflexioẽs
& instãtiam depcationum videris · & cetera omĩa

que vere ſancta & celeſtia eſſe nullus negare po
terit · Sup aiam ergo tuã hoc pono · & teip̃m iudi
cem facio · Scio nanq; ꝑcerto · qz ſi qđ iudiciũ ra-
tionis exigit inde dicere volueris · q̃ntũ ad ieiunia
& oratões chriſtianoꝝ · i eiunia & oratões veſtro
rum non ſolũ ieiunia & oratões nõ eſſe clamabiſ
Verumetiã q; tales ſordes veris & ſanctis ſeruo
ruz dei virtutib? ſe compare vllo modo auſe ſint
cũ maxia indignatõe videbis. Quod vero freq̃nti
corpoꝝ lauatõe hoiem purificari creditis. caſq; la
uatões totiens frequẽtatis · hoc tibi reſpondeo
qđ dñs meus in euangelio ſuo iudeis ſilia facienti
bus ait · Ve vobis ypocrite q̃ ſil'es eſtis ſepulcris
ornatis deforiſ cum habeãt int? cadauera · Ita voſ
qđem lauatis corpa veſtra forinſecuſ · & corda ve
ſtra polluta ſunt iniq̃tate · Quid ergo ꝓdeſt laua
re manus & pedes · & extergere caput · & inſiſte
re oratõibus cũ conſciẽtia cordis & mẽs & aĩm?
occupata fuerint in effuſione ſãguis & diripien-
dis ſubſtãtijs alioꝝ · vxorib? quoq; & filijs capti
uandis · Vide ergo quõ reſpõdet illis ſpũs viuifi
cans · Oportet eñ hoiem prius lauare iterioza cor
dis ſui & purificari a cogitatõib? peſſimis · deide
ſi placet & ſi necẽ eſt etiã corpa · ¶ LIX ¶ De
circũciſione & ꝓhibitõne carnis porcine & vxo

Circũciſio vero quid ad uris repudio ·
vos ꝓmeat ſcire non poſſũ · cũ nec ma
chomet circũciſus fuerit · nec in alcora
no ſuo inde aliquid dixerit · niſi forte abraham in
hoc vos ſequi dicatis · cũ eñ vos hyſmahel' filios
eſſe iactetis · & abrahe dicaẽ a deo. nõ in hiſmahe
le ſz in yſaac reputabiẽ tibi ſemẽ · vos in ſeie abra
he quõ eſtis qui ad yſaac nullo mõ ꝓmetis · ſi voſ
dicitis xp̃m fuiſſe circũciſuz · quid ad vos qui chri
ſtiani non eſtis · de cui? tñ circũciſione q̃ ratõabil'
fuerit · ſi vel digni eẽtis · vl' in aliquo ad eũ ꝓmeri
tis pleniſſime reſpõderem? · Nũc vero cuz nec iu
dei nec chriſtiani ſitis · circũciſionem mueiſtis · niſi
certe qđ valde credibile ẽ · hoc etiaz a iudeis libro
veſtro inſertuz ſit · vt ſicut de quibuſdã paulus a
poſtol? dicit · In carne veſtra gloziarenẽ duz vos
more ſuo circũcidi facerent · & ſuos in errore ſo
cios habere gauderẽt · quare etiã machomet por
cum comedi vetuerit neſcio · nam & iudei a porco
& a quibuſdã alijs ꝓhibiti ſunt · ratõ certa apud
nos eſt quoꝝ fidei lex illa militabat. & licet nos
mõ illa corpaliter non ſeruem? · ea tñ q̃ ibi ſignifi
cabanẽ ſpũaliter iplem? · q̃bus in nouo teſta mẽto
reuelata ſunt oĩa ꝑ chriſtũ qui vtriuſq; teſtamẽti
cõditor eſt · Ipe eñ dixit ꝑ apoſtolũ ſuũ · Oĩa mũ
da mũdis & nihil reijciendũ · qđ cũ gratiaꝝ actio
ne ꝓcipiẽ · illã vero turpitudinẽ quis audiẽs non
exhorreat quã non erubuit machomet in alchora
no ſuo ponẽ · vt ſcz viro quãdocũq; voluerit q̃li
bet eẽ cã poſſit vxorẽ repudiare ſz ñ niſi pri? alte
ri viro iungaẽ · nec ſi velit poſſit eam reuocare ·
Hanc certe legẽ etiã bruta aĩalia ſi loqui poſſent
turpiſſimã eſſe clamarẽt ¶ LX ¶ De peregrina
tione ad domum mecha ·

Vid ẽ autẽ ꝙ me inter alia legis veſtre
optia · etiã ad alahagh · hoc eſt ad pere
grinandũ in domũ dei illicitã q̃ eſt i me
cha exhortat? es · ad ꝓijciendos quoq; lapillos et
ad inuolutõnẽ linteoli circa renes · Miroꝝ etenim
ꝙ ita mecũ loqueris acſi nunc me ꝓmo noſſe inci
peres · nunquid ego aut cecus aut ſurdus nuper
effect? ſũ · aut forſitan mutat? in puerũ · cui ſic il
ludere poſſis vt mõ primũ diſcere incipiã inanes
& fatuas ſupſtitiões · q̃ nec ratõem · nec honeſtatez
in aliquo habere ꝓbanẽ · quaſi vero neſciã quid ſit
& vñ proceſſerit · vl' q̃liter ad vos rit? ipſi? erroꝝ
qz ſtultiſſim? inter alia mala devolut? ſit · Nonne
hec & illa p̃clara ſocij tui in ydoloꝝ deſtructõne
diligentia · vt cũ a ceteroꝝ cultu ſuos diſcipulos
inhiberz · iſtud tñ in honore veneris fieri mecham
ſuã ꝓmitterz Quod q̃le ſit vl' a quib? cepit · qm̃ tu
te ignorare ſil'as audi · Duarũ quarundã indie gẽ
tium q̃ vocanẽ zẽchia & albarachuma antiq̃ cõſue
tudo fuit · nudos & decaluatos magniſq; vlulati
bus ꝓſonantes · ſimulacra demonũ circũire · angu
los quoq; oſculari. & ꝓijcere lapides in acerum
qui q̃ſi ꝑ honoẽ dijs extruebaẽ · Inde eñ ẽ qđ i li
bro ſalomoĩs diciẽ · Qui ꝓijcit lapidẽ in aceruum
mercurij · Faciebãt aũt hoc bis in ãno · ſole ſcz exi
ſtente in primo gradu arietis · & rurſum cũ eſſet
in primo gradu libre · hoc ẽ i initio veris & autũni
Hec ergo cõſuetudo cũ ab indis ad arabes deſcẽ
diſſz · eamq; ſuo tpe apud mechã in honore vene
ris machomz celebrari reppiſſz ſic illã manẽ prece
pit cũ tamẽ cetera ydolatrie preſtigia remouiſſz ·
Illud vero ſoli veneri in illa celebratõe diciẽ exhi
beri ſolitũ vt lapilli retro · id ẽ ſub genitalib? mẽ
bris ꝓijcerenẽ · eo q̃ ven? illis maxie ꝓtibus dñeẽ
vñ adhuc ita fit in domo dei quã tu vocas illicitã
id eſt · vbi nihil licet niſi quod ſacrũ eſt Verunta
mẽ cũ hº a nudiſ ex toto hoĩb? ſẽp fieri ſolerz · ñ
tulit hoc humana verecũdia · inſtituerũt aliqui vt
ꝓiectores lapidum · quo ſaltẽ linteolo renes obte
gerẽt · ne oĩno denudati hoies canũ impudentiaz
imitarenẽ. Hanc ergo inſaniam merito crediẽ ma
chomet ſaluã & incolumẽ · cũ reliquas demonum
culturas ceſſare p̃ciperz dimiſiſſe · ne dñam ſuã ve
nerẽ in q̃ ſe eſſe potẽtiſſimũ ipe iactabat · penitus
ſine honore relinq̃ret · Pro quo bñficio talem illi
grãm ven? repẽdit · vt ad eum totã hui? honoris
gloriã referri vtpote ad ſingularẽ amicuz equani
miter ſuſtinerz dũ vos modo nõ veneri · ſed ipi
ꝓphete ei? hoc obſequiũ ipẽdatis · qđ apud quoſ
dam veſtrũ tante ſtultitie deputaẽ · vt vir prudẽs
gomar filius hazha cuz ad oſculãdos lapides (qđ
ante alia machomet & fecerat & fieri iuſſerat) ali
q̃ndo acceſſiſſet ſic locut? fuiſſe dicaẽ · Ego ſcio
quia lapides iſtos oſculari nec obeſt nec prodeſt ·
Sed qz ſic fecit fieri iuſſit noſter ꝓpheta facio · li
cet ſit oĩno iutile · ¶ LXI ¶ De hoc qđ i domo
illa dicunẽ fieri mira ·

Ecce quid eſt alahagh veſtrum · & alchi
mar · & pegrinatõ i domũ dei illicitam
Ecce ad q̃ ſacra · ad quaz feſtiuitatem ·
ad quãte honeſtatis & vtilitatiſ celebratõem ami
cos tuos iuitas · Obſecro cariſſime · vt & nobis m
hoc & tue quoq; verecũdie ammõ pcas · nec hoĩ
nes ad hmõi ſpurcicias. ſz magis porcos ſi ita vo
lueris aduoca · nunquid autem veriſſimum in tua
laudatõe dixiſti · ꝙ ſcz mira ibi fieri videanẽ Et ve
re mira non ſolum videntur fieri · ſed fiunt quãdo
ratõnabiles homĩeſ in beſtialem ſẽſum mutati iſta
q̃ narzauim? & ſil'ia faciunt · non eñ hoc facẽ poſ
ſent homĩes · niſi ꝑ us ab humane ratõnis iudicio
ad pecualem animalitatẽ verterentur · verum ne
dicas nos ſerio non ludo tecum agere debere · di
mittamus paululum ioca et qđ ad rem ꝓmet diſ
feram? · Quero igiẽ a te q̃ ſint illa mirabilia q̃ ibi
fieri vidiſti vel audiſti · nam ſi me interzogaref de

locis vel de ecclesijs christianoꝝ tale aliq̃d. non
vnum ego ſz mille tibi loca enumerare & oſtẽdẽ
posſem·in q̃bus cecꝭ visum·surdi auditũ·muti lo
quelã·palitici vel quolibet alio modo claudi gres
sum recipiũt.ad vltimũ ibi oĩm genez languores
& incõmoda siue aiaz siue corpoꝝ depellunt·Ibi
etiã sepe qd̃ maius ẽ·ipi mortui resuscitantur·Et
hoc non aliq̃bus exterioꝛib? adiumẽtis·siue quoli
bet genere medicĩe humane·sed fide & oratõe &
pura cordis deuotõne id apud deũ & sanctos p
iustitia & va pietate erba mortuos ipetrãte ·Tu
ergo si vnquã vel semel hmõi virt? aliq̃ ĩ illa quã
vocas domũ dei facta sit enarra·& si saltẽ vnum
tale quid ibi aliq̃ndo factũ mihi ostẽdere potes.
concedo vera eẽ q̃ dicis·Sed qm̃ scio te id nullo
modo posse·non em̃ illud tacuisses si haberes· qm̃
me muitans·& mirabilia illa narrãs nihil habuisti
qd̃ diceres·nisi qa lapilli pꝛ̃ciunt·qd̃ non virtu-
tis diuine miraculũ·sz dyabolice ipuritatis ꝓstat
esse deliramentũ·cur illa loca sacrata etiã dixeris
rñdere nequis· LXII· De hoc qd̃ macho-
metus iubet hoĩes ad sectam suã violenter cogi·

ONiq̃ muitas me ad viã dei q̃ est expedi
tio contra aduersarios & incredulos &
pticipatores scz in ictu gladij·& popu
latõne & deuastatõe donec ingrediant̃ in fidem
dei·& testificent̃ qz non ẽ de? nisi de? machomet
& qz machomet seruꝰ ei? & nunci? ·aut reddant
tributũ subiecti·O tu prudens & sapiens obsecro
te.quõ possunt cõtinuari verba tua · Nã multum
discrepant·cũ dicas hoc contra tuã scripturã quã
credis eẽ adeo q̃ ita dicit· Missus ẽ hoĩbus piter
in pietate & misericordia·Qualis habetur miseri
cordia cũ effusione sanguis & latrocinio & p̃da
Sed dico aut tuũ certe verbuz est contrariũ sibi
aut tu mẽtiris ea q̃ tibi indesinẽter imponis·Et q̃
est via dyaboli vel homicidia & furta & preda·
Si aũt iterũ apposueris nobis moysen·qm̃ ipe cul
toꝛes ydoloꝝ expugnauerit·recoꝛdare illa ꝓdigia
& miracula q̃ legisti eũ fecisse in lege· & videbis
q̃ iustum ẽ credere illũ ex p̃cepto dei hoc fecisse·
sil'iter de iosue filio nun cui sol & luna stetere · q̃
miracula cũ fieri non possint nisi ab electis dei ·
credim? ·q̃ quidq̃d fecere iussu dei factũ sit·Tu
aũt qd̃ signũ aut qd̃ miraculũ ostẽdis sociuz tuũ
fecisse·qd̃ sit in testimoniũ vñ credam? ei·cũ suũ
proprijũ nõ sit nisi occidere hoĩes & latrocinari et
diripe aliena·& captiuare pentes cũ liberis · Qd̃
semp q̃dem malũ est·sz multomagis qm̃ fit contra
populũ dei q̃ non habẽt aliud munimẽ nisi cultũ
dei.An non sufficit tibi nisi nũcupes eã viam dei·
Absit hoc a deo vt talis sit via dei·aut quisquis
talia iusserit sit de plebe aut de electis eius· ãnto
min? de ꝓphetis·Denicz muitasti nos ad pcutiẽ-
dos homies gladio·eorũq̃z facultates diripe·atq̃z
omĩa pessundare·donec violẽter ad tuã fidem ve
niant·tuisq̃z legibus muiti subijciãtur · & coacti
tuũ testimoniũ testificent̃·Tu aũt nunquã legisti
in diuina scriptura aliquos ad deũ violẽter uer-
sos·nec p̃ceptis·gladio·direptõe.captiuitate(sic
tu? soci? fecit & iussit obedire) coactos· Multi
certe olim hereticꝭ fuerũt·quoꝝ tamẽ nullus nec
gladio ne aliq̃ coactõe aliquẽ ad suam sectã per
trahere conat? est·sz fallacijs Quicũq̃z em̃ voluit
inducẽ homies ad veritatẽ siue ad mendaciũ·non
potuit hoc facẽ sine aliq̃ vel saltẽ verisimili p̃dica
tione·& omẽs q̃dem p̃ter sociũ tuũ ita fecisse nos

cũtur·Ipe em̃ ad suã sectam non ita homies h oc
est.non sola arte callidꝭtatis aut ingeniosa loqua
citate·sz gladio & violẽtia & oppressione & depo
pulatõne coegit · Nunquã auditũ ẽ ab aliquo q d̃
ille dicebat homib?·Quicũq̃z non confitebit̃ me
prophetam eẽ dñi seculoꝝ.gladio illũ feriã ego.
Et omẽs quicũq̃z de pgenie mea sũt siliter facient̃·
& domũ eius diripiam & oẽm familiã ei? captiui
tate affligam· LXIII De vanis pmissioni-
bus & mimis machometi·

NOn scripsim? ex muidia vel idignatõne
sz causa disputatõis ad quã nos tu pro
uocasse videris:populisti nos pauca de
multis im mediũ pferre.Noster siquidẽ ignis late
bat im lapide·sed tua calibe excussius.coactaſ eru
pit im flamas·Quo circa tã cibi q̃ omĩb? q̃ meum
scriptũ viderint plane & fiducialiter loquoꝛ ·qm̃
illa ad q̃ me muitasti de reb? labilib? & fugitiuis
tam stulta & mania sũt· vt etiã si eterna eẽnt nul
laten? homo ratõnabil' ea deberet appetẽ·vel suũ
ad hoc aĩm inclinare·pꝛ̃sertim cũ aperta sint asinis
& porcis siue ceteris aĩalib?·in q̃bus nihil ẽ aliud
q̃ comedere & bibẽ & cõcumbere·Hic etem̃ mũ
dus q̃ maxie p ista miseros decipit·apd̃ ratõnabi-
les homies cuz omĩb? illecebꝛis p nihilo deputa-
tur·qui solerter ac veraciter cũcta ei? blãdimẽta
& gaudia fugitiua & misera eẽ considerãtes seqz
ab ipsi? laqueis viriliter excutiẽtes·christi dñi ve
ra & sempiterna bona in futuro seculo pmitten
tis sacrosanctis vestigijs adheserũt.istis aũt tuis
inordinatis admonitõib? nemo dign? habeẽ ·nisi
q̃ sue carnis miserie subiacens· pronus & p̃ceps
ad q̃libet libidinis incitamẽta sic̃ equus & mulus
fertur & rapiat̃·Ego aũt te non puto credere me
ad talia anbelare·Sapiẽtes em̃ ac rerũ causas sub
tiliter ppẽdẽtes·ab omĩbus illis q̃ tu pro magno
munere im libro tuo pmittis·lõge distare videnẽ
Illi em̃ indesinẽter toto visu p dei gratiam elabo
rant cõcupiscẽtias & vicia carnis extinguẽ·& vt
etiam qd̃ non naturaliter supfluũ habẽt·in corpe
possit auferꝛi·sanctissimo castimoie studio seipos
non desinũt castigare. Deus em̃ nõ creauit hoiez
ad hoc·nec in die iudicij ad hoc sile resuscitari fa-
ciet·Tu aũt in libro tui socij scis hoc scriptum eẽ
nos non ad aliud homies & demones creauimus
nisi ad colendũ nos·deinde auersus soluit pactũ
& destruit edificiũ·p̃cipiens vxores tres vl' quat
tuoꝛ ducere·& ancillas quantecũq̃z inueniri pote
runt vnũquẽq̃z sibi applicare·insup & moꝛe pecu
dum comedẽ & bibere absq̃z ordine·omĩq̃z mode
ratõnis discretõne·Capitulũ vero repudij et lici
te reuocatõis hic ponerẽ·nisi plix? eẽ timerẽ ·et
libzũ istum verbis inhonestissimis sordidare refu
gerem·nam et ipsi gẽtiles q̃ filios suos ydol' imo
lant·hanc turpitudinẽ oĩmode abhoꝛrebãt·Ego
aũt cõfundoꝛ talia nomĩare et scribere Illud vero
qd̃ mihi aliq̃n dixisti·et me tuis mimis verberasti·
fiducialiter in christo agẽs non timeo·Dixisti em̃
mihi·Considera q̃so diligẽter et hãc iniuriã tibi in
ferꝛe noli·n eqz quod noceat puocat · Audi ergo
dñm hiesũ christũ in suo euangelio mihi dicentez
Nolite timeꝛe eos qui occidũt coꝛpus·aiaz aũt n
possunt occidere·sz poti? eũ timere ·q̃ potest et
animam et coꝛp? pdeꝛe in gehẽnam · Ego igit̃ se
curus et constãs scio et credo·qz null? i animam
meã potestatez habet nisi dñs hiesus christ? cui?
nomẽ sit gloꝛiosum et bñdictum·q̃ in me abũdare

fecit clemẽtiam dñi mei emirmolmíni· nam et ego & mei filꝫ q̃ eius vel longe vel ꝑpe familiaritate gaudem9 ſub vmbza alarũ ip̃i9 ĩ ſecuritate & eq̃ tate atqꝫ benignitate manemus· ¶ LXIIII· ¶ Expoſitio cultus ſaracenici·

HRuſtra igitur muitas me ad ſectã tuaꝫ dicens· Inuito te ad quĩqꝫ ozatõnes· q̃s quicũqꝫ impleuerit petitõe ſua nõ frau- dabiẽ· nec damnuꝫ aliq̃ ꝓtimeſcet. eritqꝫ tam ĩ hoc ſeculo q̃ ĩ futuro laudandus· Iſte quippe oza tões duabus inſtitutõib9 date ſunt· vna quidem a deo· altera a dei nuncio. Sunt ei poſt cenã tres genuflexiones· & due ĩ auroza· & poſt meridiẽ due· & due poſt ſolis occaſũ· Quicũqꝫ aũt aliq̃d ex hoc dimiſerit· a pcto immunis nõ erit· & optet illum penitere· & ſubdi correptõi· Inſtitutõ orati onis inter diem & noctẽ· xvij· genuflexionib9 cõ ſtat· ĩ auroza due· poſt meridiẽ· iiij· ĩ veſpa· iiij· poſt ſol' occaſũ q̃tuor· ĩ prima cena añ ꝓmeſtionẽ due· Poſt cenã q̃ vocaẽ vltima q̃n iam ẽ alabatha ma· id ẽ· denſitas tenebraꝫ due· Rurſuꝫ muito te ad ieiuniũ mẽſis ramazan q̃ deus iudex inſtituit & ĩ eo alcoran venire fecit· ĩ quo mẽſe de nocte p̃deſtinatõis teſtificat9 eſt· & nox illa mille mẽſi bus melior habeẽ. ieiunabis ĩ die ab oĩbus cibiſ & potibus & concubitu vſquequo ſoliſ lumẽ occi dat· & noctis ordo incipiat· tũc ꝓmedes & bibes & cõcũbes ꝑ totam noctẽ· quouſqꝫ filũ albũ a ni gro diſcerni poſſit· hoc em̃ liberũ & licitũ eſt & vita tranqlla & ſuauis a deo Tunc vero ſi purita te mentis ad celebrandã noctẽ p̃deſtinatõis pueĩ re merueris ab oĩ malo & nũc & ĩ futuro ſecu rus eris· Dixit etiam deus glorioſus & excelſus· Scripſi vobis ieiuniũ numeratis dieb9 ſic̃ ſcripſi illis q̃ vos p̃ceſſerunt· fortaſſis timebitis· Si q̃s infirmus eſt aut occupat9 itimere· eundẽ dierũ nu merum alio tpe ſoluat· Illorũ vero ieiuniũ qui ie iunare non poterint victu vni9 paupis redimaẽ interim qui obedierit· meli9 illi erit. Si enĩ ieiuna ueritis & ſcieritis q̃ homĩb9 vtile ẽ· & iuſtifica- tõnis teſtimonia & alfurcan ꝓpriã mercedẽ habe bitis· Dormire vo cũ mulieribus ĩ ieiunio licẽtiã vobis tribuo· ille ĩdumentũ vobis ſint & vos ſi militer illis· Preſciuit em̃ deus q̃ circũciſuri ecẽtis aĩmas vrãs & penituit eum & liberauit vos· Ad herete igiẽ illis & diligite hoc q̃ vobis ſcripſit deus· Comedite & bibite donec in auroza diſcer ni poſſit filũ albũ a nigro· Demde p̃ficite ieiuniũ vſqꝫ ad noctẽ ſine coitu mulierũ· Eritis em̃ pſeue rantes ĩ domib9 ozatõnũ· tñ appropiabitis eis· Hec ſunt p̃cepta dei· p̃ferebat em̃ nuncius dei ve ſpertinã cenã matutino cibo· Iteꝫ muito te ad do mũ dei illicitaꝫ q̃ ĩ mecha ſita eſt. & videre illici tum nũcij dei & cõſiderare veſtigia & loca ipſiuſ & quõ lapilli p̃ijciunẽ retro· q̃ vocaẽ alchimar· & muolutõeꝫ linteoli circa renes· et quõ oſculaẽ angul9 dom9 illius. & videre loca illa ſacrata· & multa mira q̃ ab homĩbus appetunẽ· Iterũ muito te ad expeditõem diuinã q̃ ẽ contra inimicos & aduerſum incredulos p̃ficiſci & expugnare ptici patores ĩ hereticos ĩ ore gladio donec ad fideꝫ dei ingrediaṅ et teſtificentur· qz non ẽ deus niſi de9 machomꝫ et ip̃e nũci9 dei & hu9 aut tributũ reddant· ¶ LXV ¶ Deſcriptio paradiſi iuxta figmenta machometi·

Iterum muito te ad cõfeſſionez dei· ad cuius nutũ reſuſcitabunẽ mortui qui iu dicabit eos ĩ iuſticia & bonis bona retribuet· et malis mala Et faciet ſuũ p̃ĩm eos qui ſibi obedie runt et confitẽtes ſingularitatẽ ei9 teſtificati ſũt q̃ machomꝫ ẽ p̃pha ipſi9 et nunci9· et crediderũt omĩb9 q̃ ſup eum deſcenderunt a deo· ĩ excipiẽ do legẽ videlicꝫ de padiſo ĩ quo multa bona ſũt illiſ p̃pata cũ habuerit armillas de auro et electro eruntqꝫ veſtimẽta eoꝝ ſerica et dicent· Grãs deo qz non abſtulit a nobis retributõeꝫ· Nulla oppreſ ſio vel moleſtia eos tãget· habebũt certũ alimẽtũ et fruct9 et erunt ĩ padiſo deliciarũ exultãtes· et ſibi inuicẽ occurrẽtes honorificati· Diſcurreẽ per eos vaſis argẽti candidi· quilibet bibẽtes delecta bunẽ· non erit ibi luctus neqꝫ meroꝝ· habebũt mu lieꝛes venuſtis oculis· habebũt cenacula et ſupce nacula ſub quibus erũt flumĩa· nunquã eĩ p̃miſſio dei fallit· Et diceẽ eis O cultores dei nolite hodie timere triſticia non appropinquabit vobis· Ingre dimini padiſũ vos et vxores vrẽ et eſtote ſecuri Diſcurreẽ p̃ vos calathis et ſcutell' aureis et habe bitis q̃ anime appetunt et ocupiſcũt oculi ĩ ſecu ra mãſione ĩ ortis et fontib9· ibi primo p̃mã moꝛ tem alia nõ ſequeẽ· Et faciet eos ſecuros a tormẽ tis inferni· Hec ẽ gratia dei tui· ipa eſt em̃ libera tio magna· dixit enĩ deus glorioſus et excelſus· ĩ paradiſo quẽ pollicit9 ſum timentib9 me· ſunt flumĩa aquaꝫ in quibuſ nihil noxiũ eſt· ſunt fluĩa lactis· cuius ſapoꝝ nunquã deficit· flumĩa quoqꝫ vini bibentiuꝫ delectatõ· fluĩa vo mell' puriſſimi habẽt ſiquidẽ omẽs in eo fructus et remiſſionem a dño· Dixit quoqꝫ glorioſus et excelſus· timenti bus deũ optĩe erit in vltimis apienẽ eis porte or ti eden vbi piter diſcũbentes p̃cipiẽt ſibi afferri vinuꝫ et abundantiã fructuũ et habebunt oculis vxoꝛes ſpecioſiſſimas· hoc eis p̃mittiẽ in die iudi cij· victus ibi nunquã deficiet Dixit iteꝫ de9 glo rioſus et excelſus ĩ deſcripiõne padiſi· Sunt i eo duo fontes currentes· Sunt ĩ eo pomoꝝ arboꝛes et palme et malapunica· diſcũbit in excelſis viri- dariſ ſup pomis et prunis· Adducentur timẽtes deum in padiſuꝫ p̃ turmas et agmina congregati· Quibus cũ hoſtiarij ianuas aperuerit dicẽt. pax vobiſ habemĩs ſuauiter ingredimini et eſtote h̃ imꝑpetuum ¶ LXVI ¶ Adhuc de eodem·

ET dixit glorioſus excelſus Feci cos oc cnrrere gaudijs et delectatõnib9· et de di eis pro retributõe paradiſum· eo q̃ patientiã habuerũt ĩ quo erũt diſcũbentes ſuper plumaria. et non p̃cutiet eos ſol neqꝫ frig9· et ſu per eos vmbre illius p̃manebũt· p̃ quos etiam va ſis argẽteis et caniſtris diſcurreẽ· ſimiliẽ et vaſcu lis modicis argẽti et pixidibus miſtrabiẽ eis et fa cient eos potare vaſe q̃ſi cõmixti gingimberi· fons ĩ eo eſt qui claritas appellaẽ· Nõ audient ibi do lum neqꝫ mẽdacinm· Hec eſt retributõ dñi tui q̃ eſt donũ p̃maximũ· Domin9 enĩ eorum liberabit eos a cruciatu inferoruꝫ dicẽs illis· Comedite et bibite ſecuri diſcũbẽtes ĩ lectulis diſpoſitis· De dimus eis vxores pulcerrimas· nihilqꝫ eis de ſuo malo ope imputabiẽ· et vnuſquiſqꝫ ſm̃ q̃ appetit obtmebit· dedimus eis diuſitates pomoꝝ· et quid quid carnis ad edendũ concupiſcũt· et vt ſibi p̃- pmient inuicem· Miniſtri ſicut aurũ fulgentes diſ current p̃ eos ad ſeruiendũ pati· Et dixit bñdict9 et excelſus p̃cedentib9 et feſtimãtibus denẽ mãſio nes ĩ padiſo voluptatis pauci ꝺ̃ pmis et pauci de nouiſſimis erũt ſup lectulis ordinatim diſpoſitis

semetipos ad mutuicem mtuentes·iter quos erunt mistri sine fine mansuri·tenetes discos & cochas & vasa preciosa. Quidqd de pomis vel de carne volatiliu voluerint obtinebunt cu quibus adhere bunt mulieres velut margarite fulgentes ·scz sui opis pmiu. Non exit illic dolus vel miqtas · sz tm pax & salus·Hec e descriptō padisi quem ppauit deus credetib? in se & in nuncio ei? ·vbi ppārata sunt illis multa delectabilia edendi & bibendi & dormēdi cu mulieribus intactis·q̄ sunt velut lapides pcioli sine fine splendētes·& accipiēt omia q̄ oculi eor concupiscūt·& habebūt honorem & vitam · & sedebūt sup thoros mollibus indumti & purpureis·ornati quoqz armillis pciosis & nitidis·vultus eor hilares & iocundi·inter quos mares & femie seruietes ambulabūt·& velut aurū rutilantes ·fragrabunt vt musc? & varie aroma tum spēs·bibent de fonte suauitatis·& dicet eis· auete in omi pace·Comedite & bibite & delectamini·eo q̄ digni estis cu omi securitate·

CLXVII De descriptō inferni iuxta eundem?

INfideles vo qui pticipes faciūt deo & pares illi attribuūt· & pphete dei non credunt nec epistolā ei? suscipiunt·& pceptis dei aduersus pphām eius rebelles effecti sunt deputabunt gehēne imedio ·eruntqz in cruciatu & stridore ineffabili·& igne sine fine iextinguibili·Quor cutis quotiēs ignis ardore cōsumitur·totiens ad noua itez supplicia repatur·Mansio eor pute? abissi·pot? omi felle amarior· cib? de arbore q̄ appellat azachū & est omi pessimo sapore deterior·Erūt sub ira dei cu dyabolo & āgelis ei? ·Dixit quoqz deus glorioſus & excelsus· Qui non credunt mirabilib? dei & pphas & eos q̄ veritatē pdicant interficiunt·erunt in horribili cruciatu·quor opa maligna nullo eis auxiliante sup ipor capita redundabunt. morientē·nec tamē a cruciatu liberabunt·Et dixit·Arbor azachū data est pro delectatōe impijs·Ipsa e em q̄ in profundo abissi nascit·cui? fructus quasi demonior capita·de quo māducātes ventrē suum implebunt· deniqz omibus malis subijcient·& semp ad inferni supplicia revoluent·Supius & inferius caligo ignis & tenebre·Et dixit·In die resurrectionis facies eor qui deo non credunt horribiles atqz nigerrime·Nunqd em gehēna mansio impiorū non est·& eorū qui nostris signis non credunt. & dānandi sunt·Et dixit·Qui non crediderūt detrudētur in infernū ꝯglobati.ad quē cum puenerint & mistri portas aperuerit·dicent illis·Nōne ex vobis erant nuncij missi ad vos q̄ uobis insinuantes pcepta dei ānūciauerunt diei isti? occursum.itra te igitur portas gehēne ad habitandū in ea sine fine·Hec domicilia pparata sunt supbis·Et dixerūt· qui in igne submersi sūt mistris ·Depcamur vos orate p nobis deuz ·vt alleuiet nobis cruciatum hui? diei·Mimistri responderūt·Orate . sz quid oratō impior nisi error·ex hinc sētiet pondus cathenarū & vincula·Erūt pallētes in igne· & rursum fatigati in igne·Tūc videbit eos afflictione oppressos·& tumidis oculi latēter aspiciētes Itez dixit bñdict? & excelsus·impij pmanebūt in cruciatu gehēne: vbi detrusi vlteri? non respirabunt nos nihil ill' iniuste fecim? sz ipsi sibi impij extiterunt.tūc impij vociferabunt vsqueq̄ damnandi sum?·o rex·Dixit·ita manebitis sine fine· Et itez dixit·Arbor azachū cib? est peccatoruz·feruet in vētre sicut sulphur·accipite illū & ad horribilia inferni loca deducite & super caput eius cruciatus & dolores infūdite·hec sunt ei opa que faciebatis·Et dixit glorioſus & excelsus·afferte aquaz amarā q̄ viscera eor dirūpāt·Ve non credentib? in die qua nec pmittent loq̄ vt alii quā habeant excusatōem·Actor·Hec de illa disputatōe duorum phor pagani & christiani breuiter exerpsi· ad insinuāda figmēta & fallacias machometi nūc ad historiā redeam?·

CLXVIII. De trium pho heraclij ex saracenis & de sanctis illius temporis· Sigibert?.

ANno heraclij ·xxj ·inter romanos & saracenos bellum implacabile oritē hac de causa·quia cū q̄dam spado impatoris heraclij distribuerz togas militibus·& inter alios etiā saraceni sub impatore militātes ad accipiēdā venirēt·spadone indignāter eis dicēte . Vix sufficit impator dare militib? togas·q̄ntomagis canibus istis.illi pudoe & dolore ictati totam saracenorum gentē ad rebellandū incitāt·Ammirrei at saracenor romanos aggrediunt & cū militis tres ammirrei a romanis pimunt·Sigibert? infans filius dagoberti a sācto amādo baptizat·vbi tacentib? cūctis ipe infans.xl·dierum amē respōdit & amādus traiectensiū epus ordinat·Anno eiusdē xxiij ·saracenis suriam infestātib? ·heracli? crucez sāctam dñi de hierusalē cōstantinopolim transtulit·Hic dicit beda in historia anglor·q̄ osuald? filij edilfridi regis regno nordanibror eduwinū suscepto ceduallā siue caduuallonē regē britonuz pemerit·& qz fidē christi tenebat sup omēs britā nie reges eminuerit·& quattuor linguaz gentes scz·pictos·scotos.britones·& anglos sub ditōe accepit.sz aliter se habet historia britonū. Refert nanqz q̄ caduuallo iste rex britonum osualdū regem et pliando fugatū supauerit· et post occisionē ipi? osualdi diu regnauerit·sicqz opletis·xlviij ānis i pace obierit et a britonibus i ymagine enea ad mēsuram corpis illi? fusa posit? fuit·et eadem ymago sup equū eneū erecta fuit atqz sup portā londoniaz ad deterrēdos saxones ostituta· ecclesia quoqz subtus edificata Aldanus epus sancti colūbani discipul? a scotia veniēs apud anglos clarebat sanctitate et doctrina Helmādus·hic q̄ndo verbū faciebat ad populū scotica lingua ·si deerat interpres.ipe rex osualdus indutus veste regia interptis officio fungebat·ioē ipe rex cibos sibi propter paupes subtrahebat· Sigibertus· Florebāt hoc tēpe tres fratres·adorado · dado q̄ et audoen? ē dictus Qui suam erga deum oīde runt deuotōem·singuli singula cenobia fūdando Ex quibus dado fuit referendari? regis dagaberti Referēdarius aūt dicebat·ad quē publice conscriptōnes referebant·vt p eum anulo seu sigillo regis cōfirmarent·hos ad hoc animarat eligius anrifex iam dudum in aula regis lotharij clarus· q̄ etiam ex dono regis dagoberti solenniacuz monasterium cōstruxit·vbi sanct? remaclus ab aquitania veniēs se in christo tirocinio sub eo exercendum dedit·sanctus vo dado qui et audoen? intra belgēsem saltum cenobium cōstruxit·qō resbatis dicit in quo sanctū agilum p̄mū abbatem pfecit·sancta aurea claruit quam eligius moāsterio virginum a se pisius constructo pfecit·

CLXIX De sancta aurea virgine et abbatissa· Ex gestis eius·

Hec igitur virgo parisi? · ccc·puellaruz abbatissa ē constituta gñe nobilissima · tantaqz virtute patiētie p̄dita · vt nulli malū p̄ malo redderet · sed sibi inuidētes etiam plusq̄ ceteras diligeret. Dum autem in villis sororum esset aliquando mater sancta · huius cellaria atqz clauigera sibi dilecta nomīe deda · nunciaē ei defuncta · vñ admodum dolēs mox ad moāsterium ē reuersa · tercia tñ iam luce ab obitu eius p̄terita · Non em̄ ause fuerāt sorores eam sepelire sine abbatissa · nec etiam poterāt iam migrāti claues officinaz extorquere · asserēti nulli sororz eas se reddere · ante aduentum excelse virginis auree. Tunc illa in feretro iacētem intuita accessit & eā ꝑprio nomīe vocauit · statiqz viua resedit · Quid nam inqt de rebus moāsterij tibi omissis & de cluibus egisti · Mox illa ratōem reddēs de vniūsis rebus · & expōitis clauibus cū licētia sancte abbatisse migrauit ad deū · Quadam vice diz panes deessent quib? sorores hora ogruēti vescerentur · illa valde tristis eaz murmuratōes metuēs · cenobij clibanos mueiendi grā circūiuit · & ad vnum ꝑperans pistorē an haberz panē paratū interrogauit quo respondēte · p̄sto exisserz · si clibanum scopis nitidū aliqs reddez · illa mox clibanū penetrauit · pruniſqz adhuc fezuēcib? cuz cineribz maicis suis foras expulsis · fornacē mūdissimā exhibuit · vt ār miraculū duplicaret · & laus sancte virginis augmētaretur · cāpanas in turricula sine manib? sonātes audere sorores · omnesqz ciues circūadiacētes · deūqz cūcte celsis laudibus p̄dicauerūt · te deum laudamus cōcinētes · Post has igit laudes sufficiēter largiti sūt ei optimi panes ¶ LXX ¶ De reclusione eiusdez & acerrima penitētia & morte

Quadam die dū missaz audiret · & leuita euāgeliū incōgrue p̄nūciarz · illa nolēs in verbis oñicis audire fallaciā de humero dyaconi stolam auferēs humero suo imposuit lectionē euangelicā plectura · Vñ & angelica īcrepatōe culpata · in quodā sancti quintini oratorio se recluſit · & ab oīm boīm aspectu · vij · ānoz curriculis se remouit · Ibidē acerrimā ducēs penitētiā assidue sedebat in cathedra quā sibi mirabilē pari fecerat habentē scz · cl · clauos ī dextra · & totidez ī sinistra · totidēqz ī dorsi regione · Sicqz psalteriū quotidie cantabat · scz. cl · psalmos · inixa totidem clauis dextre ptis · aliosqz totidē in sorte leue cum clauis · tercios siliter in posteriori · nunquā carnes comedēs aut vinū vel sicerā bibens · sz p̄ vino potabat stillicidiū cineribz expressum Estimabāt tñ sororū q̄dam eā aliud bibere Vñ quedā temeraria expiri cupiēs · & alijs ꝑpalare q̄d biberz latenter ītrauit loculū vbi colabaē cinere potz eius · Apponens aūt ori suo tēptatrix extemplo p̄cussa est paralisi ī vultu · ita vt auricule bucca iungereē · sicqz se ream agnoscēs · āte pedes sacre virgīs veniam postulauit · quā piter & medelā obtinuit · Tandez beato eligio appente cuidā adolescēti in eccīa. & sanctā virginē ad se vocāte · cū ille ei nūciasserz · sed illa ꝑperante cū illuc veīsserz · & iā visio abolita eēt itellexit se ex hoc mūdo vocari · & migrās ad deū sepulta ē honorifice ī aula beati pauli retro altaē ¶ LXXI · ¶ De eleuatōe corpis eiusdē & mira

Apparuit aūt angelz? dñi in visi ¶ culis one cuidā abbatisse ī suria ciuitate trās marima oculos q̄dez bñti · sz mīme videnti dicēs · vt equoza trāsiret · & parisi? adiēs basilicam bē pauli inqreret qz si virginē aureā ab hijs finib? pegrinā illuc ꝑfectā · & illic humatā de humo leuarz · & ī locum magis honorabilem ponerz mox ei? meritis visum reciperz · quā visionez cum epō ciuitatis retulisserz · iter cū illa arripuit · sed illa in itinē fessa remānsit · Cui p̄sul dixit · Sta ī hoc loco fabricādi grā serimiū sanctū virgīs corpz? recepturū · tūc francia adijt & pisiorū episcopo visionem narrauit Itaqz duo p̄sules cū clero & ꝑplo ad basilicā pueniētes · sanctū corpus ac sup pectus ei? libz? quem illa secū de siria detulit īuenerunt · atqz in sepulcro ei? hmōi epithaphiū · Hic iacz aurea pegrina · Leuatoqz corpe brachiuz vnū epō sirio dederūt · Sanguisqz cepit a venis diffluere cū illō a corpe sequestrauerūt · Episcop? vero parisiēsis corpus ī moāsterio sancti eligij cū magno honore deposuit · Syrius vero gaudēs abbatisse brachiū ptulit · & in serimiū decentissime fabricatum reposuit · moxqz matrona visū recepit · ille quoqz in honoē virginis in patria nobile monasteriū edificauit · hui? festum celebraē · iiij · nonas octobris.

¶ Sigibertus · Eo tēpe sanct? amādus tugrensi epatu post habito verbi instat officio · sub hoc sācto londoalo? florzuit qui filiū apti viri illustris lambertū · post epm̄ & martirē futurū a puero imbuens in viā dei induxit · Romaric? abbas & goericus metensiz epūs claruit · ¶ LXXII ¶ De sancto romarico abbate & bonis ei? mitijs.

¶ Ex gestis eius.

Hic romaricus cum essz ī aula theoberti quondā regis austrasiox posit? · q̄ sunt cesaris cesari · & q̄ sūt dei reddidit deo oībus amabilis ī aulicox cōtubernio · Cunqz multis bonis pollerez in palatō iūctus ē amicicia cuidam viro clarissimo nomīe arnulpho · Cūqz cepissent corda sua sibi pādere mutuo · confessi sūt aures sui cordis illō p̄ceptū dñi tetigisse · Vade & vende oīa q̄ habes ꝛc · Cogitauerūt ergo regem mortalē deserere regiqz eterno militare vt ad mānsura celestis palatij gaudia merezrent ptigē. itaqz lirmēse monasterium expetē decreuerunt · sz aliter deo disponēte impleuerūt · Beatus arnulph? licet cum lacrimis renitezreē metensiū epūs constituiē · Romaric? vero spretis oīmb? · multos q̄dem bonorum suox liberratē donauit · plures vero secū ducens · monasteriū luxouiū tunc toto orbe famosuz sancto amato ducente petijt · & sācte ꝑuersatōis habitū cuz hijs quos adduxerat deuote suscipiēs humilitatem & obedientiam sectari intm̄ cepit · vt etiam hijs quox officiosissimo famulatu p̄us fulciri solitus fuerat p̄o xp̄i amore se subderet · studebat in moāsterio cūctis abiectiorem se non solum ostendere · sed etiā credere · Oblatā ab alijs reuerētiam metuere · furtiuas oratōes diligere ad opus dei cetezos p̄uenire Cunqz beatū amatum dñs ad beatā euexisset requiē sanct? romaric? regendaz suscepit sanctā congregatōez · ¶ LXXIII ·

¶ De miraculis et trāsitu eiusdem.

Cepit etiā post hec viz dei grā signoruz pollē · q̄ ita studebat occultare sicē exauricia diuites thesauros suos solēt absco dere · cū p̄ utilitate moāsterij aliqn̄do foras exibat ad domū cuiusdā viri in ptib? vosagi sepe hospitāoi grā diuertebat · Quā cum q̄dā die ex more ītraret · intuita eum vxor illius ait O dñe mi cur tā sero venisti · habuit ancilla tua siceram quam beri ſnpuenientes compatres et vicini nostri biberūt

Quaz cū vidēz vir dei anxiari p se ait. Noli time re sed fidens in deo cubiculum tuū ingredere. & supra hostium quo itura erat manu extenta signū crucis edidit. Mulier aūt ingressa. vas qđ a stando standā nuncupant plenū reppit. Et licet seraculum ab educendo duciculū dictū procul iaceret. & patētem meatū reliquisset. nulla tñ gutta celestis dati liquoris exterius effluxit. Solebat hē mulier crebro referre. potū hunc postea multorū infirmitatibus salutē contulisse. Quedā puelle in monasterio erant lepra pcusse. quaz vna a balneo quo vir dei ablutus fuerat aquā furti m rapiens. totū corpus suum pfudit. Vnde medela capta lepra paulatim ab ea tota discessit. Dñs aūt eo die quo victor ab inferis resurrexit. sanctuz virū ad gaudia celestia regnatuz introduxit. Quidaz aūt pueri qbus iussum fuerat vigilando introitū porte custodire. viderunt eadē nocte subito nubem densissimā totū montē cum cellula opire. psallēti busqz fratribus in exitu viri dei. mox claritas miri splendoris radians. montē & cellulam impleuit. ī quē splendorē cū aciem mentis intenderent viderunt globum candidissimi fulgoris p mediū pdicte nubis scandentē celos penetrare. qđ sancti viri aīam fuisse nemo potest ambigere. Expleto aūt officio sepulture. remansit qdam mulier sola que ad sanctoz amati & romarici se prostrauit sepulcra. Cunqz oratōez deuote protelarz. audiuit infra vnā in qua corpa sanctoz quiescebāt eos colloquētes. & velut murmur qđam gaudij & congratulatōis inter se agētes. Obijt aūt vir sanctꝰ vj. yo us decēbris. sceptruz austrasioz tenēte sigiberto. francoz vero clodoneo. CLXXIIII

De sancto goerico metensium episcopo. Ex gestis eius.

Orto sanctus goericꝰ pmo quidez miles egregiꝰ de aquitania corpe nō voto seculi actibus seruiēs. cū apud deum et homies in magna honestate floreret. licet q pacis sunt sectareē. qñcunqz tñ paganoz infestatō perurgebat. pmus aciei militari se opponens. barbaricam rabiē dei freꝰ auxilio potēussime deuicebat & spolia amplissima reportabat. Deniqz subito oculoz & visus amissioē procellit. virtute tñ patientie vndiqz munitꝰ. deo gratias agēs fideliter ayebat. Sicut dño placuit ita factū est. ꝛc. Eo tēpore regnabat in gallia theodebertꝰ in metēsi vrbe presidebat pontifex beatꝰ arnulphus. Tūc sancto viro goerico in silentio noctis quiescēti āgelus dñi affuit dicens. Venit tēpus serue dei excelse quo merorꝰ tuꝰ in gaudiū transferaē. quo etiaz lux amissa clarior tibi restituaē. ergo metensē ciuitatē aggredere & limia beati prothomartiris stephani deuote ingredē. deoqz pces ibi funde & fidem in deo certissimā tenēs. noueris te visum & totius corpis sanitatē ilico receptuz. Arnulphus aūt tibi carne propinquꝰ. ibi pontifex residet. cui spūssanctꝰ te ilico affutuz pmonstrabit. & quid quid erga te & pietatis & misericordie dei bonitas impēlura ē maīfestabit. Expgefactꝰ ergo vir sanctꝰ milites cōuocauit. & de aqtania ad pfatā vrbē iter arripuit. cui appropinqnti sanctꝰ arnulphus affuit. & facta oratōne dataqz bñdictione eum in domū induxit. Qui obtentu sancti stephani visū & totiꝰ corpis sanitatē recepit plenissimā Post hec sanctꝰ arnulphꝰ spiritali mentis ituitu videns goericū successoreē sibi fore dignissimū. consentiente clero & pplo eum constituit. & ipse diu desideratā heremū petijt. Igiē beatus goericus q alio nomīe dicitur albo. pastorali cura astrictus. vocibus & moribꝰ ceteros infirmabat. & q ante episcopatū corpꝰ districtissimis ieiunijs attriuerat. enarrare fas non ē qꝑ dura ieiunia cumulabat quot etiā dies incibatus vsqz in alterz diem pertransibat: qneciam biduanas & triduanas. alacri vultu & mente abstinēcias celebrabat. Post obitū vero sancti arnulphi expleto fere anno sanctꝰ vir de translatōne corpis eius ad sedē cui pfuerat sedule cogitabat. accersitisqz duobus epis. tullensi scz & virdunensi cum corpus sanctū cuz laudibus honorifice deferreē. sole ad occasum vergēte forte villam imq hominis & incestuosi offendunt. quā intrare cupiētes. dum sanctarum reliquiaruz portitores iam pene īgrederenē. diuinitꝰ fixi substiterunt & celicam in se virtutem coacti deprehenderunt. Dū eñ beatꝰ arnulphus in hac adhuc vita subsisterz. & pastorali autoritate virū cuiꝰ villa erat vt ab iniqtate resipiscerz sepe cōmonuisset. efficere non potuit. Idcirco nūc eius hospitium inquū subire contēpsit. qz vo nox imminebat. & nulla alia villa tante multitudini apta pōsito erat. orāte sancto goerico deum vt eis pstaret quietis diuerticulum. affuit qdam sapiens & diues q huic itineri intererat. Est mihi inq predium in hac patria. nobis qdem non satis contiguum. sz noui ad cuncta necessaria pntē deum nostrū q & lōgū iter breuiare potest. & quo tendimꝰ sub velocitate ducere. Hec autē sanctus audiens. gaudio & fide repletꝰ corpus sanctū illuc verti. oñesqz sequi impat. Cernerez tantam ī eūdo eē velocitatē vt non currē sz auiū more volare putares. & qđ vnius diei integro spacio vix pagi credē possesduabꝰ vltribus horis impletum mirareris. Cūqz ad villaz puenissent. qz vini ferax omnino patria non est. cereuisie parum se habē homo ministris referētibus compit. Sz itez fide repletus. sancti goerici meritis & pcibus hoc cōmittit. q nota pōtia petēs. deū suoz necessitatibꝰ subuenire postulat. Tantaqz pplī multitudo ex paruo liquore qđ vix credibile est. abūdantissime ē satiata. huiꝰ festū celebraē. xiij. kl. octobris. Sigibertꝰ. Anno heraclij. xxvij. iudei in hispania christiani efficiunē. Sisibodꝰ enim gothoz rex glorioſissimus. plimas in hispania pumtias romane milicie sibi bellando subiecit. & iudeos in suo regno ad fidē christi conūtit. CLXXV De vita pdicti arnulphi & episcopatu eiꝰ.

Anno seqnti sanctꝰ arnulphus ex maiore domo mentensiū episcopꝰ. & ex episcopo solitarius. dormiuit in christo. Actor. Hic arnulphꝰ vt ait petrꝰ damianus pater papini fuit & auus karoli magni Hic nō pcul a flandria in lotharingia ducatū tenebat. q cū vxoris & filioz affectꝰ postponens. heremū peteret. contigit vt p fluuiū mosellam transitū haberet. Ad cuiꝰ pontis mediū veniēs vbi fluuius pfundior est. ibi anulū suum sub hac federis pactione piecit. cū ego inqt anulum hunc recepo. tunc ego pculdubio confidam me eē peccatorū meorū nexibꝰ absolutū. quo facto heremū petijt. vbi non paruo tempoe mūdo mortuꝰ. deo vixit Interea defūcto metensi epo electꝰ ē. Dūqz esu carniū abstineret sic in heremo consueuerat piscis ei psentatꝰ est. quē coquꝰ exēterans anulū reppit

qm dño suo letabund⁹ obtulit · quez ille statim recognouit · est aut biduj iter a põte in quo anul⁹ proiect⁹ fuerat vsqz ad locũ i quo p̃sentatus est · ¶ Ex gestis eiusdez · Vt ergo recognouit anuluz iam fidus grãs deo pro suoꝝ agens solutõne pec catorũ vitam postmodũ in nullo remissius duxit sed plus etiã post hoc ieiunijs vigilijs & oratõni bus se coartauit · Anulus quippe ille in palatõ ad huc habeb̃ · Mirari potest & in bijs deus magfice laudari quõ in p̃senti effectu sanctus vir certifi cari meruit adhuc casibus subiect⁹ de remissione peccatoꝝ suoꝝ · qõ p̃oculdubio non fierz nisi di gnissim⁹ deo forz · mox aũt ep̃atu suscepto · tanta tamqz profusa magnificẽtia in elemosinis paupe rum accreuit · vt etiam de longinquis regionibus atqz ciuitatibus fama currente · innumera caterua paupez ad sanctuz arnulphũ pontificẽ refocillan da festimaret · Erat nanqz iugiter solicit⁹ & inten tus in cunctis bonis actib⁹ · & p̃sertim in suscep tione monachoꝝ seu pegrinantiũ deuotissimus inuigilabat · ita vt quos hospitio recepisset maibus ꝑpijs pedes abluer̃et · illosqz vestitos atz refectos deducens · mox alios refocillandos suscipet · Por ro abstinẽtie illius normam narrare quis valeat · maxie cum interdũ p⁹ triduana seu etiaz ãpli⁹ p tracta ieiunia · pane ordeaceo vl'liphe poculo vi ctitaret · Indut⁹ nanqz iugiter interiusec⁹ occulte cilicio · sicqz exesis iã mẽbris vigilijs atqz ieiunijs gemimũ ingerebat cruciatũ · ¶ LXXVI ¶ De miraculis eius.

QVnqz in bijs atqz diuersis bonis actibus iugitez inuigilaret · tẽpe quo triduanum ieiumũ celebrare vniuersal' consuevit ecclesia · vir sanct⁹ extra ciuitatẽ cum crucibus atqz p̃miscuo ꝑli genere orandi grã ꝑm morem ex vrbe p̃cessit · Et ecce ex medijs cateruis femia arrepta a demonio · clamare cepit · Hanc ille cũ vi disset · vexillo crucis iniecto · mox ab aduersario ereptaz sanauit Tempibus dagoberti regis cum in palatio eẽt · ei q̃dam leprosus clamare cepit · vi ctum seu vestitũ deposcens · At ille iussit euz sta tim in hospitiũ deduci Cunqz erga illũ sedz morẽ suũ solitam impenderet pietatẽ scisscitari voluit · quia barbar⁹ erat · si sacra vnda baptismatis ablu tus fuisset · Repente ille nequaquã ait dñe mi · naz & ego infelix abiect⁹ in ꝑli'o quis mihi gratiam baptismi tribuerz · Accepto ergo a sancto viro ba ptismi sacramẽto · repente de corpe ei⁹ lepra dis cessit · & fact⁹ est deinceps in vtraqz substãtia sa nus · q̃ ꝑus peccator fuat & maculosus · Quidam homo scelest⁹ noie noddo · q̃dam die aluo referẽt⁹ vino estuans cũ cõplicib⁹ suis viro sãcto deroga re ausus est non eẽ scz cultorem dei · sed poti⁹ ho mimẽ voluptati deditũ · ad cui⁹ scz lectũ noctur nis horis non solũ rex · verũetiam & regina tanꝯ consiliũ flagitans ꝑpetaret · Cũ ergo stratum vna cum detrahẽte socio petisset · iubente dño casu acci dit · vt omia vestimẽta illoꝝ flama circũdans val laret · atqz ilico exiliẽtes flamã · ingentib⁹ deposce bant vocibus aquã · Sed & aqua miecta flamã di umit⁹ missam non extinguebat · Ardebãt nequiẽ circa nates vl'genitalia loca camisie eorũ nec a se vestimẽta ardẽtia exuere potuerũt · Quid plura · q̃ aliud facẽ non potuerũt exiliẽtes et ad istar por corum luto sese vociferãtes inuoluũt · sed magis ac etiã magis genitalia ipoꝝ ignis imissus crema bat · tũc q̃dem vt reor impletũ est sup illos quod scriptũ est · Detrahentẽ occulte proximo suo hũc p · nam non post multũ tpis i tantis transgressioñ bus p̃fatus noddo deꝑhensus est · vt & scelera illi⁹ vna cũ vita · qz iustũ erat regalis gladi⁹ ãputaret · ac ne solus morer̃et · filiꝰ ipi⁹ mox eadẽ sen tẽtia pcussus interijt. ¶ LXXVII · ¶ De miracul' eius & trãsitu eiusdẽ ·

QVm hec & silẽs q̃ plures virtutes per illum cepissent crebrescẽ in ꝑli'o · mox remotiora a fragoribꝰ vulgi expetijt loca · Interdum calciata nõ multũ lõge ab vrbe cellula retrusus celũ diebus & noctib⁹ pcib⁹ pulsabat · Casu contigit vt promptuarium regis ignis vorax vexarz · atqz eructuãs excellẽtissima flama · domos circũquaqz affines mimaciter lãberz Repẽte exurgens omis ciuitas videẽtes sui exitiũ in eu latũ atqz clamorẽ ẽ conuersa Quo audito nos ve loci gressu ad domũ viri sancti puenim⁹ et reppi m⁹ eũdem · sicut illi⁹ iugiter mos erat · psalmodie melos psonãtẽ · statiqz apprehensa manũ illius · ait romanic⁹ · Egredẽ · ne qõ absit te i hac vrbe ignis iste cõsumat · Ad hec ille inqt · Nequaqm dilectissime · sed deducite me illic · & ponite me vicinum illi⁹ · & si ita vult de⁹ vt ardeam · ecce in manũ ei⁹ sum · Tũc nos tenẽtes sanctas man⁹ eius ad larez puenim⁹ · & mox iubente illo in oratõe prostrati · capitulo dicto · surrexim⁹ omes · tũc ille eleuans manũ contra ingentes flamas vexillũ crucis imie cit · & mox miro in modo tanꝯ celit⁹ percussus nil alibi nocens · infra pietes in semetip̃m tot⁹ re torsus ignis interijt · Ilico aũt cuidã e fratribus talis apparuit visio · Intuens in celum · vidit tanꝯ flamã ignis signaculũ crucis depictũ · & statim ꝺ celo ex obliquo crucis vox facta ẽ dicẽs · Cernis hoc inqt signum · hac nocte arnulph⁹ eps per ipz totã ciuitatem istam ab incendio liberauit · Post hoc antẽ beat⁹ arnulph⁹ relictis cũctis rebus seculi · sic nou⁹ helias ad heremũ properans · & inter bestias & feras silue puulis mãsuculis paratis · quotidiana meditatõe laudes deo psonabat · Asciscitis quoqz aliqntulis secũ monoclis · necnõ & lep sis propzijs manib⁹ fidelissimã seruitutem iugiter impẽdebat · calciamẽta a pedib⁹ detrahens atz detergens capita · & pedes eorũ crebro abluẽs · nec non & lectos ipoꝝ reciprocis diebꝰ studiosissime cõpositos pabat · Nam & coqne officiũ nõ abhorrens · idem eps sanct⁹ & coqu⁹ sepe esuriens ipe suos contubernales pascebat · Ez & lectũ ei⁹ vilem · spretis dũtaxat mollib⁹ & pciosis vestib⁹ cilicia exornabãt ¶ LXXVIII ¶ De translatione corporis eiusdem ·

POst obitũ beati arnulphi successor ei⁹ goeric⁹ epus consilio imito coacervata clericoꝝ seu etiam populoꝝ caterua i genti · assitis quoqz duob⁹ epis secum · vna pgũt ad heremũ · Quo in loco excubias cũ reuerẽtia celebrantes · sãcta quoqz mẽbra ab vna lapidis aure ferẽtes grabato imponũt · ac cũ gaudio remeant ad vrbem · Dũ aũt gestantes veniũt ad q̃ndaz nuũ · cui⁹ riparũ tellure scissa eũtibus conuallez atz lubricũ pandebat meatũ · posteriores ferentũ portãtes casu corruũt · sz vt reor ipm statim ãgeli sus ceperũt · Nam priores euehẽtes nullo retardãtes gressu grabato in aere sublato · gradiunẽ libere · atqz surgẽtes qui lapsi fuerãt iã trãsmeato conualle sese iungũt ad collegas Post istꝺ deniqz in illo itinere mox aliud emicuit signũ Quidam homo

in pago caluomontẽse nomĩe cuncta incestuosus
fuit. hunc ille cũ sepius redarguens nec ad penitẽ
tie emẽdatõem ꝓducere potuisset. in hac vita ipe
nitẽtem reliquit. Veniẽtes aũt ad terminos terre
homis incestuosi. repente figit̃ gressus portãtiũ
ita vt vlterius vehẽdi sacra mẽbra facultatẽ non
haberent. Et ecce angustia sacerdotib9 & vniuer
so populo. qm̃ ad mansionem ad quam verterent̃
ignorabant. ꝑsertī cũ iam dies declinata esset ad
vesperũ. Tunc & nodo dux qui erat ex eũtibus
vnus ait. Videtis qz terram incestuosi hui9 ĩgre
di despicit. Est aũt procul villa mea. sed nos ante
nox includet q̃z illuc venire valeam9. Sed & de-
est mihi imbi pot9 vel apparatus quo hanc multi-
tudinẽ reficere possim. nisi tantũmdo in vno vas
culo modicũ quiddaz cereuisie. Quibus auditis.
vniuersus popul9 iter retorquẽs in tanta veloci
tate pergunt. vt potius geruli semetipos portari
q̃z portare sentirent. atqz diei adhuc lucẽ habẽtes
ad estimatũ locũ pueniunt. Tunc nodo ait. nũc
ergo beatus arnulph9 pascat nos nocte ista. qm̃
qõ deest nobis. ipo intercedẽte potest adesse. sta
tim in tanta exuberantia accreuit modicitas illi9
potus. vt oĩb9 afatī satiatis adhuc in crastinuz
supessz. Post hoc aũt cum magna ꝑsperitate & le
ticia ad vrbẽ pueniunt. Et ecce mox oĩs ciuitas
cũ crucibus & cereis obuiã currit & pastorẽ suũ
quẽ dudum veluti fugacẽ amiserant celo iã r̃gnã
tem recipiunt. atqz sacruz corpus illi9 in basilica
sanctoz apostoloz cũ reuerentia & grandi exul
tatõne sepulture recondũt. Mulier q̃dã noĩe iulia
lumĩbus oli cecata. ad sepulcruz eius accessit. vbi
cum prostrata cuz fide orasset absqz mora lumen
multoz annorũ tempib9 desideratũ recepit. Mu
lier q̃dam ausa fuit dñica die opari. sed mox diui
nitus verberata. vtraqz manu contracta ẽ. Ilico
ante valuas sancte basilice semetipam ꝓsternens
se in oratõez dedit cũ lacrimis. statiqz digiti illius
qui iam dudũ fortiter palmis imbesrãt. resoluto
rigore pristimã receperunt medelã. Huius sancti
natale celebrat̃. xvij. kl̃. septẽbris. ¶ Sigibert9.
Anno quoqz ꝓnotato clodulph9 fili9 eius dez san-
cti arnulphi post metensiũ epũs sanctitatẽ patris
imitat̃. doda quoqz mater ipius clodulphi treue
ris inclusa christo ancillat̃. Ealbado anglorz rege
mortuo. earcũbert9 fili9 eius post eũ regnauit an
nis. xxv. Hic in anglia ꝑmus ydola deoz destru-
xit & fidẽ christi dilatauit. & ieiuniũ q̃dragesime
in anglia legaliter obseruari edixit. ¶ LXXIX
¶ De impio cõstãtis & de miracul' sãcti osualdi

ANno ĩperij sui. xxx. heraclius regis.
impator moritur. cõstantin9 filius ei9
substituit̃. & .iiij. mense impij sui a no
uerca sua martina & pirro priarcha veneno extin
guit̃. & martina cũ filio suo heraclona imperium
arripit. Vez heraclonas abscisso sibi naso. & marti
na mater ei9 abscisa lingua exiliãt̃. & cõstans qui
& constãtin9 dicitur filius ꝑstãtini regnauit ãnis
xxvj. Cepit aũt ãno dñi. dc. xliij. Mũdi vero q̃rti
milleſimo. dc. vj. Huius ãno primo osualdus rex
nordanibrorz a penda merciorz rege ꝑimit̃ ¶ He
limãdus. Hui9 dextra multarũ elemosinaruz largi
trix. hodie quoqz cũ brachio & cute & neruis in
corrupta iacet. toto reliquo corpe in cineres disso
luto. Excitata rebellione a pẽda rege merciorz. cũ
ipe osualdo9 sup acutã siluã in pectore gererz. ꝑ
animab9 fideliũ suorũ deo supplicabat; hui9 defũ
cti brachia cũ manib9 & capite insatiabil' victo
ris ira defecta & stipiti sũt appensa. brachia cuz
maĩb9 adhuc muiolata ꝓdurãt. que a fratre osui-
no apud vrbẽ bembamburch cõposita in scrinio
monstrãtur ꝑ miraculo. Caput limdisarni huma
tum a fratre. nũc durelmi esse dicit̃ inter brachia
sãcti cuthberti. Ossa reliq corpis cũ regina ostri-
cula vxor echelredi regis merciorz filia regis osui
ni caritate patrui ducta. bardonio moãsterio suo
qõ est in regione merciorz. non lõge a lincolnia ci
uitate inferre vellet. repulerũt eã moãchi muidẽ
tes mortuo quietẽ ossiũ. qz super eos bellico iure
regnũ accepat. Sed nocte intẽpesta per lucernaz
de celo sup reliquias emissaz vltro petierunt qõ
añ eiecerant. ibi ex cadẽti sãguine reuiruit cespes
quo sanat9 est sonipes. & quẽ posti affixuz sinuo
sis anfractibus ignis vitabund9 effugit. Puluiscu
lus lauature reliquiarũ eius. mẽtis impotes sa-
nat. stipes qui recentẽ cruorẽ suscepat lotura sua
sanitatez tribuit despatis. hui9 fili9 osuin9 regna
uit post eũ annis. xxvij. ¶ LXXX ¶ De qui
busdam incidẽtib9 illi9 tpis. ¶ Sigibert9.

EO tpe iudicail rex britonũ gratiã dago
berti sibi redimit. virgo christi reginul
pha sanctitate clarz in gallia. haudmar
ãmiras templũ sibi hierusalẽ edificat. & qz nullo
modo structura ꝓfistere poterat. suggestione iu
deorum crucẽ desup montẽ olineti tolli impat. &
sic structura tẽpli stare potuit. Anno cõstantini
secũdo dagobert9 rex francorũ moritur. de quo
ꝑ visionem cuidã reuelatũ est. qꝑ aĩma ei9 ad iudi
cium dei rapta sit. & multis cõtra eam pro expo
liatõne ecclesiarz suarũ reclamãtib9. cũ eam iam
mali angeli vellẽt ad penas inferni rape. interuen
tu sancti martiris pisiensis dyonisij cũ ipe maxie
deuot9 fuerat a penis liberata ẽ. Anno eiusdẽ ter
cio sanct9 remacl9 ordinat̃ traiectẽsiũ episcop9.
Rodoaldus frater itce & auũcul9 sancte gertru
dis. archiepiscopatũ treuerensẽ doctrina & san-
ctitate sua illustrat. Sororz quoqz ei9 seuera abba
tissa in eadẽ vrbe a fratris sãctitate non degene-
rat. anno eiusdẽ q̃rto psa quidã simulãs se adorat̃
haudmar ãmiraz saracenorũ infixo in ventrẽ eius
gladio ꝑmit eum. anno q̃nto sanct9 fuisse9 in hy
bernia claruit. q̃ ꝑgrinatõem pro christo aggres
sus ad gallias vsqz ꝑuenit. & a clodoneo r̃ge ho
norifice suscept9. latiniacum cenobium fũdauit.
quẽ non m'to post fratres sui foillanus & vlcan9
pari peregrinãdi voto secuti. ꝑ gallias claruerũt
E q̃bus foillan9 dono gertrudis virginis sponse
moãsteriũ postea fũdauit. vbi etiã martirio coro
natus q̃escit. ¶ LXXXI ¶ De sãcto furseo &
primo eius raptu ac reditu. ¶ Ex gestis eius.

HIc sãctus furse9 nobilis genere. sz nobi
lior fide. ab infãtia sacerdotib9 ꝑ diuinã
prouidentiã cõmissus et sacris literis ac
moãsticis disciplinis eruditus. dũ inter parentes
suos sacri verbi semina semmarz. q̃dam die egro-
tantis molestia corrept9 ad paternã domũ cõmi-
grauit. Et dum vespertinalẽ exorsus est psalmo-
diã. oratõni intentus. hand lõge a domo tenebris
subito circundat9 stetit. & q̃si iam mortuꝰ ad ꝓ
ximã casã deportatus est. tunc q̃ttuor man9 ad se
desuper extẽsas conspexit. que tenentes illũ per
brachia pennis subuolabant. & illum ex vtraqz ꝑ
te sustinebãt. ipe aũt q̃si ꝑ caligine angelica cer
nebat corpa. terciũ quoqz se precedere angelum

scuto candido & gladio armatum · Hij tres pari fulgore splendētes · vno incipiente canebāt · Ibūt sancti de virtute in virtutē · vi · d · d · in sy · audiebat quoq; & aliud quasi ignotum canticū · multorum milium angelorum · vnde & vix pauca poterat ītelligere · exierunt obuiam christo · Tunc vnus ex supernis agmīnibus · armato p̄cedentiq; angelo iussit ad corpus virum reducere · suamq; secū debē solicitudinem deferre · tunc vir sanct⁹ se exutum a corpore ognoscēs · & tedio separāde societatis āgelice affectus dixit se ab eis separi noluisse · Cui respōdit angelus · Ad te completa p̄dicta solicitudine suscipiendū reuertemur · tunc cātabant illum dimidium versiculū · Videbit deus deorū in syon Cui⁹ carmīs suauitate letificata aīma qualiter in corp⁹ intrauit · intelligē non potuit · tūc circa pullorum cantū · audiuit verba admirātiuq; sibi circū stantium · Et dixit eis · Quid stupētes sonos inquietos emittitis · At illi ordinē referebāt qualiter eo vespere trāseunte vsq; ad gallorū cant⁹ exanime corp⁹ in medio seruassent · at ille sedens angelicaq; claritatem & dulcedinem mēte reuoluens · de q̄li solicitudine admonitus fuissq; p̄tractās · mest⁹ erat qō qui ei clare exponeret nō erat · Ne reuertētes āgeli eum inuenirēt impatū · petijtq; & accepit sacri corporis cōmunionē & sāguinis · & vixit infirm⁹ die illo & altero · Media vero nocte · iij · feria pedibus eius frigore inuratis · manibus in oratōe extēsis · recordans iocūdissime visionis · let⁹ mortem excepit ¶ LXXXII ¶ De secūda visione

DEcidensq; in lectū quasi som ¶ eiusdē · no grauatus · audiuit horribiles multitudinis voces clamantiū & illuq; exire cōpellētium · Apertis aūt oculis nullū nisi tres sup̄ dictos āgelos sc̄z duos vtroq; latere positos · & tercium armatū ad caput suū videbat · eorumq; cātica dulcia audiebat · Quibus eū leuātib⁹ vlulatus & clamores demonū p̄ medium trasiēs audiuit & vnū ex eis dicentē · ātecedam⁹ & āte faciem ei⁹ bella moueamus · Tunc vidit nubē nigram a sinistra parte crispantē & ante faciē eius bellicā aciē constitutam Demones ignitas sagittas cōtra eos iactabāt · sz āgeli scuto extinguebātur · tūc aduersario virum sanctū blasphemāte · & eum in mlt̄is accusante · āgelo aūt econtra eū in oīmbus defēdente · respexit vir sanct⁹ vallē tenebrosā sub eo positam · & ignē in aere ardētē · Cumq; timeret ignem sibi appropinquātez · Dixit ei āgelus · Noli timere quia qō nō accepisti nō ardebit in te · Nam ignis iste licet grādis sit & terribilis · tamen scōm merita operum singulos examinat · qz vniuscuiusq; cupiditas in eo ardebit · tūc vidit āgelum p̄cedentē quasi duos muros vtroq; latere flamā diuidē · & alios duos vtroq; latere eum ab igne defendere · q̄ttuor quoq; demoīa per ignez volātia bellū horribile in medio ignis cōstruere · Vn⁹ aūt euz accusans ait · Dona iniquor⁹ recepit · Cui āgel⁹ respōdit · qz credidit qō egisset pēitentiā · At ille · Ante inquit debuit penitētiā probaē & sic fruct⁹ suscipere · Sed munera excāt oculos sapientū et subūiust · Cui āgel⁹ · Iudicemur aī dn̄m · tūc ille in blasphemiā erupit dicēs · vsq; nūc estimauit⁹ deū veracem esse · at hic homo in terra delicta sua ñ purgauit · neq; hic recepit · vbi ē ergo iusticia · Cui angelus · Nescitis occulta iudicia dei · tandem iudice dño triumphātib⁹ āgelis · deuictisq; aduersarijs · īmēsa claritate circūfusus est vir sanct⁹ · āgelor⁹ quoq; chorīs cōcinētib⁹ · Nullus labor dur⁹ · nullum longū temp⁹ videri debet · quo gloria eternitatis acquirit̄ · Vidit etiā sanctor⁹ hoīm agmina aduolātia eūq; circumdātia · oīmq; ignis formidīe & demoīs terrore abiecto · tandē duos venerabiles p̄sules illius p̄uincie in q̄ nocte erat qui nuper videbanē obijsse & ad celestia migrasse · vidi a secreto celi cū īgenti claritate ad se veīre q̄s sibi p̄paratum ad seculum redire · Qui cū taceret hui⁹ nūcij tristicia stupefact⁹ · aiūt illi Quid times · vni⁹ diei res est quo laboratur⁹ es · Cūq; eū de modo viuendi docuissent · & multis sermonibus hortati fuissent · angelicum agmen celo receptū est · Illoq; cū tribus angelis solis ad terram reuersuro · maxim⁹ appropinq̄bat ignis · sed āgelus dn̄i sicut ante mediū ignem diuidēs fm̄debat · Vir autez vn⁹ ex igne prosiliēs · demoīb⁹ illum proijciētib⁹ sup humerū ei⁹ maxilla sua illius maxillaz expressit · quē vir sanct⁹ cognoscebat eum esse q̄ vestimētuz ei proprīū moriēs donauerat · humerūq; ei⁹ ac maxillam incendēs · ab āgelo sancto in ignem vñ exiuit ē proiect⁹ · Tūc dyabol⁹ ait · Noli repellē quē añ suscepisti · sicut suscepisti bona ei⁹ · sic etiaz debes eē p̄ticeps penarum eius · Angelus aūt dn̄i respondit · nō propter auariciā · sz propter aīam ei⁹ liberandam suscepit · tūc cessante igne · dixit āgelus dn̄i ad furseū · Quod mēdisti hoc ārsit in te · si em̄ hui⁹ viri in peccatis suis mortui vestimēta non suscepisses · in corpe tuo pene illi⁹ nō ardent Predica ergo oīmbus pēitentiā · ¶ LXXXIII · ¶ De reditu aīme ei⁹ ad corp⁹ & seq̄nti cōuersatione ipius ·

His & alijs sermoībus instruct⁹ · sup tectum eccīe inter sanctos āgelos stans suūq; corpus cōsiderans · iubē illō cognoscē & resumere · q̄ cū illuo quasi cadauer ignotū timerz · & appropinquaē nollet · ait āgel⁹ · Noli timere hoc corp⁹ suscipe qō sine vlla infirmitatis vl' vicior repugnatōe · quāuis īualidū patieris · Cōcupiscētias em̄ illicitas in hac tribulatōe superasti · vt vetera cōtra te nō p̄ualeant · tūc pectore corp⁹ apiri vidit & intrauit · quasi ergo de profūda quiete mortis · p̄sente mlt̄itudine pentum · vel etiaz vicinor⁹ seu clericor⁹ exurrexit humane stulticie magnitudinē īgemiscēs arduū & difficilem transitū admirās · Quod aūt de viro iniquo sumpsit īcendiū mtez scapulas & ī facie ei⁹ apparuit · mirūq; in modū demonstrabaē in carne qō aīma sola sustinuit · Egressus ergo īde verbū dn̄i prevenit · & ea q̄ viderat vl' audierat oīb⁹ gothor⁹ pplis p̄dicabat · Cūq; diuinis vtutib⁹ clar⁹ & de his q̄ ad op⁹ p̄dicatōnis cōgrua sūt · itez ab angelo sancto edoctus · mlto tempe in hibernia p̄dicassz irruentiū pplor⁹ mlt̄itudines nō ferēs · & alios cōtra se īuidia cōmotos deph̄endēs · discessit · pegrinaq; litora petēs · per britāniam ī saxoniā trāsuectus est · vbi a rege sigiberto honorifice susceptus · locū monasterij ab eo sibi traditū accelerauit cōstruere · quo facto ab omī seculi & ipi⁹ monasterij cura alienare se cupiens fratri suo sācto foillano curā eius reliqnit · & ipe heremū petijt · vbi cū alio fratre suo vlcano p ānū philosophat⁹ est · Cū aūt quibusdā causis īgruentibus a pplo vl' rege ad consiliū mvocat⁹ · ymo etiā compulsus · desideratam sibi hezemum reliquisz · omīa animo pernigili tractans ad galliarū litora nauigauit ibi q̄ a francor⁹ rege clodoneo honorifice susceptus

monasterium i loco quem vocāt latiniacum ostruxit. Nec multo post fratrib9 ordiatis cū rege iter agens infirmitate corrept9 ad celestia regna migrauit. cui9 corpus in villa q parrona dicit in ecclesia prope altare reuerenter cōdit. Cōstructaq3 ad orietalem ptem altaris domūcula. post ēttuor fere annos ibidē a reuerendis episcopis eligio & autberto imaculatū sine vlla putredine trāslatum Huius natale celebrat ērto non. marcij.

¶ LXXXIIII ¶ De gestis sancti martini pape. ¶ Hugo vbi supra.

ANno quoq3 pnotato martinus romane ecclesie. lxxij. psidet. Eo tpe cōstans imperator in monocbelitaq3 heresiq3 incidit. sicut & auus ei9 heracli9. Proinde martin9 papa celebrauit rome cōsiliū. vbi & damnauit oms prauj dogmatis assertores. Sed maxie paulū constantinopolitanū falsi nomis patriarchā. q recognita idem cōstans martinū papā ostantinopolī euocauit. & inde eū exilio apud cersonā relegauit. multos etiā orthodoxoq3 verberib9 & exilijs damnauit. eo q3 heresi sue nullaten9 acquiescere vellent.

¶ Ex gestis pontificū. Ipsis diebus direxit imperator olimpiū cubicularium ad regēdam ytaliā. qui romā veniēs. inuenit ecclesiā coadunatā. voluitq3 scisma sancte ecclesie intromittere. & nō illū oipotens deus pmisit. q nitebat pficere. Videns ergo se a sancta dei catholica eccīa supatum. dū ei cōmunionē porrigerz sānctissim9 papa. voluit eum interimere. vt demādauerat suo spatario. sz deus execauit spatariū olīpij exarchi. & non ē pmissus videre pōtificem qñ exarcho cōmunionē perrexit vel pacē dedit. Quod & postmodū pdict9 armiger diuersis cū iureinrādo pfessus ē. Videns ergo olīpius exarchus. q3 manus dñi circūtegebat martinū. necesse habuit secū pontificem pcordare. & oīa q ei iussa fuerant eidē sanctissimo viro indicare Qui facta pace cū sācta dei eccīa colligēs exercitum. profect9 ē siciliam aduersus gentē saracenoz q ibidē inhabitabāt. Et peccato faciente magnus interit9 in exercitu romano pueīt. & post hoc isdē exarch9 morbo interijt. deinde directus est ab impatore theodor9 exarch9 cognomēto caliopa cū theodoro impiali cubiculario q & pullutius dicebat cū iussione. Et tollētes sanctissimū martinū papam de eccīa saluatoris q & ostātinopolitana noīatur. pduxerunt ostātinopolī. & nec sic etiā eis acquieuit. Deinde directus ē sepius dictus sānctissim9 vir in exiliū in locū q dicitur cersona. & ibidē vt deo placuerit vitā finiuit i pace christi pfessor. qui & multa mirabilia opat9 vsq3 i hodiernū diem. Depositus est aūt. xv. kl'. octobris

¶ Actor. Huius tñ natale celebrat ērto yd9 nouēbris. ¶ Sigibert9. Anno ostātis q & constantinus. vj. eligius nouiomi audoenus q & dado rhothomachi clarēt epi & philibertus de herio insula & richarius pontimēsis. & geremarus flauiacēsis abbates. angadrisma quoq3 sacra virgo sec9 belnacū. ansegisus etiā filius sācti arnulphi clarebat cui begga soror grimoaldi nupserat. ¶ Actor. Vitam bēi eligij scripsit sānctus audoenus.

¶ LXXXV. ¶ De sancto eligio nouiomēsi & bonis eius initijs. ¶ Ex gestis eius.

HIc i terretorio lemonice vbis fuit oriū dus patre eucherio. matre vo terrigia nat9. quē cū mater adhuc haberz in vtero vidit i somnio aquilā volantē supra lectū suū & se tercio inclamantē. & ei nescio q3 pmittentē Que cū ex voce aquile euigilasz. pterrita nimis. cepit cogitare de somnio quid hoc essz Cunq3 postea in ptu piclitareē. mandauerūt ad q3dam sanctum virū vt veniret & orarz pro ea. q cū venissz ait illi. Ne timeas mater. qz puer iste sanct9 erit. & magnus in eccīa. cū aūt essz iuuenis fecit eū patez suus ab aurificib9 erudiri. Et cū iam sciret totam artē illam. in franciā veīt & cuidaz aurifici q faciebat regis opa se iunxit. quodā tpe cuz rex pquirerz quis sibi sellā de auro & gemmis pulcerrimā facerz. respondit ei magister sancti eligij se inueniss e artificē. q optime regi facerz quiqd vellz. Et accipiēs a rege auri massam magnā tradidit eligio. q ex eodē pondere duas sellas pulcerrimas fecit. & deferēs vnā regi alterā penes se detinuit. quā cum omēs mirarenē. rex eū copiose remunerauit. tunc eligius alteram ptulit & regi psētauit. dicens. q3 de auri residuo hanc feciss. Et rex amplius stupefact9 q3siuit quomodo eas ex eodē pōdere facē potuiss. Bene inquit. Et excreuit fama eligij in curia regis. ¶ LXXXVI ¶ De elemosinis eius & miraculis & habitu eiusdē.

BEatus autē eligius intm̄ pauper dilige bat. q3 quidqd poterat vsq3 ad nuditatē suam eis erogabat. qui intm̄ eum dilige bant & sequebanē. vt si quis sanctū eligium quereret. ad domū vallatam pauperibus mittereē. quadam die duz ppria manu elemosinā daret vn9 eorum contractā habēs manū. alterā ad elemosinaz extēdit. cui eligi9. alterā inquit tende. quā cū posse extēderz cepit eā palpare & extēdere & sic eam oleo vngēs sanauit. Quadā etiaz die cū totuz aurum & argentū suū pauperib9 erogasz. venientibus & alijs pauperibus nihil habēs qd eis daret. vnaz marchā auri quā a quodā vicino suo mutuauerat erogauit. Et postmodū veniētib9 alijs. nō reminiscens qd pius fecerat. iuit ad bursam suam quā pius solicite scrutatus fuerat. & tunc inuenit vnā marchā auri & laudans deū pauperibus erogauit. Erat aūt statura plixus. facie rubicund9. cesarie formosus. crine circinatus. angelici vult9. simplicis & prudētis aspectus. aurato & gēmato in primis habitu nitens. zonas habens comptas ex auro & gemmis lineas metallo rutilas. oras sarcharum auro optas. vestimenta oīa pciosa. pluraq3 oloserica. ob ostentatōnem fugiendā. intrinsecus aūt ad carnem cilicium. que oīa postea in egentiū necessitatibus consumpsit. deide villosis vestib9 vsus est. funiculo cinctus. plerūq3 pper pauperes etiam expoliatus. Cui rex tunc dabat pprium vestimentū & cingulū. quia sicut aīam suā ita illum diligebat. a quo quidqd idem eligius postulabat sine dilatōne impetrabat & oīa expendebat in egenos captiuos & debiles ¶ LXXXVII

¶ De promotione eius in episcopatum & miracul'

HTempe aūt brunichildis sequentibus regime vsq3 ad tpa dagoberti simoniaca pestis in gallia viguit. p qua auferenda tunc solicite inuigilabant eligius & audoenus. tunc electus est eligius eccīe nouiomensi post acharium eiusdem vrbis antistitem. cum quo piter electus est & audoenus sodalis eius ad eccīam rhothomagensez Prefuit aūt eligius viromandē si metropoli tornacēsi quoq3 quondaz regali ciuitati nouiomēsi quoq3 & flandrēsi gandēsi & cortuariacensi Habebat aūt statutum locum in quo

certis quibusqz dieb⁹ egēnos ac debiles intromit tens deuote illis seruiebat·squalētia capita ill' la-uans·ac deformē cesariem manu ꝓpria radēs po tuz singulis & cibū p̄bens·nudos vestitos dimit tens·quibus exeūtibus alios si adessent intromit tebat·quos siliter refouebat· Q̄d si plurima tur ba conflueret aliqñ cūctis siliter faciebat· singul' aūt diebus·xij·sic reficiebat·ipe cum eis hora con grua cōuescēs·ita tamē vt p̄us singulis aquā mi bus funderz·vinū & panē manu ꝓpria p̄beret·pte ria obtinuit apud regem·vt omia damnatoz cor pora vbicunqz inuenire posset p villas vel ciuita tes·licentiā haberz de bargis rotis & laqueis de ponere & sepelire·Delegauitqz ex collegis suis vispiliones qui huic cure insisterēt·Igiē cum eēt in comitatu regis in ptibus austrie·apud vrbem stratoburgo·inuenit hoiem ipo die laqueo vitaz finisse·cui dū sepultura a comitib⁹ pararet·accel sit & ipe propius & cepit palpare corp⁹ a sūmis vsqz ad yma mulcendo·Cunqz sensisseż adesse aiaz vrbane virtutē facti a se repellēs dixit· O q̄ grā de scel⁹ nisi dns adiuuisseż nūc ꝓpetraze poteram⁹ vt corpus hoc humo tegerem⁹·cū aīma eius i ipo sit·quē resuscitatū iussit vestiri & repausare·quo audito·insectatores itez eū ad mortē petebant· quē vix ab eoz manib⁹ eripuit·& se ab eius col legio subtraxit ꝓpter vitandā gloriā·& cartam se curitanā apud regē impetrauit ꝑ eo· In dyoceli eius q̄dam p̄sbiter nimis infamis erat·Quē cū sā ctus eligius freq̄nter corripet·& ad cōfessionem modis oīnibus inuitarz·ille semp crimen suū tege bat·Tunc sanct⁹ eligius videns q̄ nihil ꝓficerz eū excōicauit vt quousqz publice peniterz·nullo mō celebrare p̄sumerz·Presbiter vo negligens·& epi sententiā puipendēs·post aliquot dies cū vellet celebrare & altari insisterz·statim ad terrā cecidit & expirauit·Multa aūt & alia miracula i vita fe cit et adhuc facit

CLXXXVIII De gestis eius circa ecclesias & sanctoz reliquias.

Edificauit in nouiomo monasteriū ancil larum christi Corp⁹ sancti quirini mar tiris reuelauit per eum dns·Suessionis quoqz inuenit sāctos martires germanos·crispinū & crispinianū·quos ex quadā cripta ꝓlatos miri fice cōposuit·Sz & in beluacēsi municipio beatuz martirē lucianū quōdam collegā sācti quintini in uentū siliter trāstulit atqz oposuit·apud pisi⁹ ce cū illumīauit in pōte·Rursus apud pisius custos sancte colūbe·nūciauit ei eccīam suā oīni ornatu suo nocte a furibus fuisse spoliatā·tūc eligi⁹ per gens ad oratoriū sācte columbe ait·Audi sancta colūba q̄ dico·Nouit redēptor meus·nisi cito or namēta hui⁹ tabernaculi furata reduxeris·spinis allatis faciam ianuaz ita obserari·vt nunq̄ tibi in hoc loco veneratō p̄beat ab hodie·quo dicto dis cessit·Sequēti die custos matuti⁹ surgēs·inuenit oīa vela vsqz ad mīmā pallā sicut ꝓus fuerāt re stituta·Hec sunt aūt sepulcra·q̄ auro argento & gēmis fabricauit·germani·seuerini piatonis·quin tini·luciani·genouefe·colūbe·maxiani·& iuliani· & p̄cipue beati martini thuronis·dagoberto rege impēsas p̄bente·necnō & tūbam sācti briccionis & aliam vbi corp⁹ beati martini du dū iacuerat & māseolum sancti dyonisij martiris pisius ciuitate & thuguriū sup ipm marmoreū miro ope auro et gēmis·Criptā quoqz & spēs de fronde & axes in circūitu throni altaris auro operuit· Mortu⁹ est aūt ānō vite sue·lxx·Qui cū anno reuoluto de'lo co suo trāsferreē·ita pulcer & incorruptus inuen tus est·vt semp vixisse in tumulo putareē· & qō mirabili⁹ est·barba & capilli tēpe obitus sui rasi· mirū i modō creuisse i tumulo videbanē Lector Nūc de inuentōe sancti quirini qō hucusqz distu lim⁹ ꝓsequamur·

CLXXXIX De trāslatō ne corpis sancti quirini martiris·

Ex libro trā slatōis.

Cleric⁹ q̄dam nomie maurin⁹ sepi⁹ iactitare solebat se & martiris lo cum nosse·& illū sine nutatōe inuenire posse·Qō cum auditoribus ꝓbare gestiret·facti sui piculū aggressus est·sūptoqz ligone·dū pau imentū basilice martiris violaē p̄sumpsit·maūbriū ligonis infixū suis manibus adhesit·qō cū nec di mitti nec auferi possz·ceperunt man⁹ ꝓputrescē· vermibusqz scaturire·q̄ pena multat⁹· seq̄nti die miserabiliter defecit·hinc tātus pauor in cunctis excreuit·vt nemo post hunc quāuis probatissime fuit vite p̄ter sāctum eligiū nouiomensem episco pum hmōi negociū temptarz p̄sumere Is q̄ppe pō tifex fcūs p̄fati martiris locū cepit freq̄ntaē· Vñ & diuīa doct⁹ reuelatōe triduanū ieiuniū cuz la crimis pagens·& attenti⁹ orans·in loco vbi de in uentōe corpis suspicō nulla esse poterat·sanctis manibus sarculo effodē cepit, ibiqz tūbam veterri mā tegentē corp⁹ sacrum inueīt·Quo terebrato· tantus odor padisi cū immani lumine ex eo ꝓdijt q̄ etiam ipe pōtifex p̄ splēdore lumīis & fragrā ti a odoris amētat⁹ vix subsistere potuit·Nam et globus lumīs q̄ ex mausoleo ictu feriētis ꝓdijt· tam imensū splendorē ēdidit, vt noctez illā valoe tenebrosā q̄ iam media transacta erat ꝑ plurimaz prouintie partē in claritatē diei verteret·Vñ mul ti de stratis suis consurgentes ad op⁹ seruile sic in die ex more ire festinabāt·sz procedēte tēpe cla ritatis q̄ ꝑ re signifera fulsit dato signo recessit· Tūc sanct⁹ eligi⁹ corp⁹ sacrū cū gaudio lacrima bili deosculās·reliq̄as sibi vndecūqz voluit segre gauit·ex q̄bus etiā multa loca ꝓdiuit·medelāqz di uersis morbis eas imptiendo p̄buit·dentes etiam ꝓ medela languentiū ex maxilla abstulit·qō dum facerz ex radice vni⁹ dentis gutta sāguis exiuit. deinde corp⁹ sanctū cū diligētia sūma oloserico obuolutū·retro altare trāsposuit·tūbamqz ex au ro et argento ac gēmis miro ope desuper fabrica uit·ecclesiā quoqz q̄ exigua erat āpliatā decorauit

CXC De miraculis ꝓ eundē martirē ostēsis.

Latro q̄dam equū p̄sbiteri cū furtim ab stuliss inuent⁹ a p̄sbitero iudici maife staē·apprehensusqz et vinct⁹ opus suū cōfitens·patibulo diiudicaē·Sz p̄sbiter metuens ne ob damni sui causā aīma hois auferreē· iudicē dep̄cat⁹ est·vt ꝓcessa illi vita reus absolueretur dicens sibi iam eē satisfactū·q̄ ꝑ tot gña tormen torū latro q̄ gesserat declarass· Seueritas autem iudicis nullis p̄cib⁹ inflecti potuit·sed reum pati bulo iudicauit·tūc p̄sbiter ꝓstrat⁹ ab beati marti ris tumulū·supplicitez eū p̄cabaē·vt paupem illū quē asperitas humane neqcie absoluere renuit·ipe de morte clementer eriperet ne sibi hoc in oppro briū fierz·si ꝑ ei⁹ accusatōnez homo moreret. hoc eo cū lacrimis dep̄cante·disruptis vinculis pati buli·reus ad terrā ruit·qō audiens iudex timore pterrit⁹·et diuinā admirās virtutem·nihil ei vltra nocē p̄sūpsit. hoc narrat gregorius thuronensis· Fuit quidā nobilis et diues nomie mulezic⁹· qui

per ſupbiam & morum imtēperantiā deum offen
debat·ſed eū ſanct⁹ quitim⁹ ſepe admonēs im ſō=
nis eius ptinaciā redarguebat·Qui cū nollz acqeſ
cere monitori·q̄dam eū nocte verberib⁹ attigit·
ipamqz cedē vt omī ppl'o oſtēderz p̄cepit·tūc ille
quāuis coact⁹ palā oībus vulnera oſtēdit· deīde
uerſus ab errore ſuo·multa donaria im eadē baſi
lica oculit· Alter falſus teſtis noīe b̄numus ī reb⁹
ipſi⁹ eccīe beati martiris falſū ferebat teſtimoniū
volēs q̄ndā ſiluā de predio nogarido penitus au=
ferre·quē ſanct⁹ martir im ſomnis redarguit. ap=
prehēdenſqz naſū eius falſatorē pclamauit·ad qđ
dictū ipe expgefact⁹·pedibus calciat⁹ cū faciez
ſuam aqua lmire deberet·accerſita piuge·cepit ei
explanare qđ im ſomnis vidiſſz· Vt aūt puentū ē
ad hoc q̄liter ipe martir naſum ei⁹ tenēs falſatorē
eū vocauit·extēta manū naſuz ſuū ceſū recepit· ſta
timqz im vaſe quo aqua de manibus ei⁹ diffluebat
cecidit·q̄ nimiū territus·ad palatium quo ipa die
p̄ prefata ſilua deberz ire diſtulit·nec tñ hoc ſup
plicio coercit⁹·imſup ob ſupbie faſtū aureum ſibi
naſum fabe icare·cathenuliſqz aureis aptare cona
tus eſt·quē itez idem ſanctus viſu admonuit di
cens·Nōne tibi naturalē abſtuli naſum· vt te oī=
bus mōſtrarē falſū teſtimoniū dixiſſe· Et nūc ob
ſupbiam auſus es aureū ſupponē· Vade nūc p̄ij
ce illū abs te·& cūctis inoteſcere ſtude te falſuz
teſtimoniū p̄tuliſſe. Ob indiciū ergo fidei naſus
ipe ex auro multis diebus ad meōriā futurorz ibi
dem ſeruat⁹ manſit. ¶ XCI· ¶ De ſancto an=
doeno rhothomagēſi & bonis eius imitijs· ¶ Ex
Anctus vo andoenus ¶ geſtis eiuſ·
quōdam opido ſueſſionico noīe ſancia
co ortus·cū duobus fratrib⁹ adone &
radone·ſancto colūbano a matre ad bn̄dicendū ē
oblat⁹·Qui futurorz p̄ſcius infantulos bn̄dixit·
eoſqz futuros & chriſtiane religionis virtutibus
eximios·& honorib⁹ ſeculi claros·ſpiritu p̄pheti
co p̄dixit·nec incaſſum· Mox em̄ vt pubeſcē cepe=
runt·p̄mū lothario regi·deīde dagoberto im cun
ctis gratiſſimi inuēti ſunt·deniqz p̄mogeit⁹ noīe
ado mundū ſpnem·moāſticam vitā petijt·Rado
vero theſaurorz regaliū p̄curatorz effectus· iuſto
coſ ordīne diſpēſauit & cuſtodiuit Sanct⁹ vero
andoenus q̄ & dado·ſigillū vel anulū regis cuſto
diebat·ad cui⁹ nutū cuncta palatina negocia ge=
rebanē·Regez quoqz aſſidue hortabaē·vt regem
oīm chriſtū ſine quo null⁹ regnat pie colerz·ſubie
ctorz ſibi ppl'orz ſocium magiſt̄r dīm ſe putaret·
ſubditis p̄ceret·ſupbos debellaret· Tunc etiā ſan
ctus eligius mirādus virtutib⁹ im aula regis ful=
gebat·hiſqz duob⁹ cor vnū & aīma vna erat. A
quib⁹ cūcti francorz p̄ceres ſumebāt exēpla chri
ſtiane religioīs & hauriebant monita doctrine ſa
lutaris Hij ſub habitu ſeculari militabant eterno
regi·Itaqz ſanct⁹ andoen⁹ ſepiſſime veſtib⁹ pre
ciosis·& aureo p̄mct⁹ baltheo foris vtebaē· &
ſubtus cilicio caro tegebaē·Perſiſtebat infatigabi
liter im oratōibus·im ieiunijs·vigilijs·& diuina le
ctione im paupez infirmorz mīſterio·& hoſpituz
ſuſceptōe·im p̄prio quoqz patrimonio moāſteriuz
ꝑſtruxit·quod & poſſeſſionib⁹ opimis & ornam
tis eccīaſticis·& libris ac diuerſis reb⁹ ad dei ſer
uitiū p̄mētibus deuot⁹ impleuit·Ibiqz ſanctorz
moāchorū multitudīnē ꝯgregauit· eiſqz ſanctum
agilū ex ſācti colūbani diſcipul' abbatez p̄poſuit·
Cum & ipe vellet abiectis ſeculi dignitatib⁹ ſoli
deo·im moāſterio ſeruire·reſiſtebat rex & optima
tes ei⁹ dicētes eum p̄ti⁹ vtilitati plurimorz debe
re conſulere·q̄z ſue tm̄ ſingularitati ſatisfacē·deniqz
iuſſu regali multiſqz religioſis ſuadētib⁹ tonſurā
clericat⁹ accepit·vno eodē tempe viro dei eligio
comā deponente· ¶ XCII· ¶ De electōe ei⁹ &
pegrinatōne & reditu·

INterea defuncto ſācto romano rotho
magēſi epo·ſanct⁹ andoen⁹ oīm conſensu
eligit̄·& licet humiliter renitens im cathe
dra cōſtituit̄·qui etiam ſciens ſub quanto piculo
neophicus ordinē·non ſtati ſacrū ordinē ſumere
p̄ſumpſit·ſz relicta ſede ad predicandū verbum
dei gentib⁹ lōge poſitis exul efficit̄·Cunqz im his
paniis reppiſſz ppl'os nimia ſiccitate iam diu labo
raſſe·iam em̄ ſeptē ānos abſqz pluuia trāſierant.
p̄ſtrauitqz ſe im oratōe·Statī tanta pluuie abūdā
tia ſequit̄·vt priorē penuriam recōpenſare vide
retur·Confortato igit̄ hyſpaniarū ppl'o fide· ver
bo miraculo·reuertēs ad ſedem p̄priam·ī andega
uenſi regione q̄ndaz paupculū obuiū habuit· qui
cū dñica die contra vſum eccīaſticū opus ſeruile
exerceret·& im mola farinā conficeret. manū qua
molam rotabat aridā ſubito & ſibi mutilē offēdit
nam & pollex ad ſupioza manus ita aſtrictus eſt
vt ſanguis im ipa figura pollicis exiret·ipm lignū
quo mola rotabaē inter pollicē & palmā tam ſtri
cte tenebaē·vt auelli nullaten⁹ poſſz·p̄cidens er
go paup ad genua ſācti miſeriam ſuā deplorat &
reatum ſuū cōfitet̄·At ille ſignum crucis manū ei⁹
impſſit. & conſuetudini priſtine deſeruire precepit
paupculū admonēs dñicis diebus & feſtiuis ma
gis ad eccleſiam venire & verbum dei audire q̄ꝑ
molam rotare·aut vllum opus ſeruile exercere ſi=
ne ſumma neceſſitate·Cum itaqz rhothomagum
peruenisſet·ſub vno die ordinati ſunt pariter an
doenus eiuſdem vrbis epiſcopus · Suſcepto igi
tur epiſcopatu multis virtutibus claruit · corde
humilis·vultu grauis·doctrina p̄cipu⁹· deuotōe
armatus·im colloquio ſapiēs·im cōſilio prudens·
im corrigendo vehemēs·im diligēdo ardens·im ad
uerſis patiēs·abſtinētie rigorē ora pallida demō
ſtrabāt·maxille lacrimis humecte cōtritōem cor
dis iudicabāt·lactea colla circuli ferrei premebāt
ventrem & brachia ferrū eque ꝑſtrīgebat·ipſius
etiam lecti cōgeries·nō ex mollib⁹ plumis pictis
ve tapetis·ſed ex aſpis conſtruebatur virgultis·
Et ſepiſſime ī cubiculo lux immēſa celit⁹ emiſſa
a diſcipulis eius viſa eſt·voces quoqz angelice cū
eo colloq̄ntes audiebanē· ¶ XCIII· ¶ Iterū de
miraculis eiuſdem

INterea vuannīgus q̄dam diuitijs & ſe
culari dignitate prepollēs. iudicio dei
morbo percuſſus acerbo·im extaſi men
tis iam pene mortu⁹ rapit̄. multaqz īfernalis ſup
plicij tormēta cōtemplanē·ſz a beato andoeno vi
ſitabaē·qui oratōem fundēs bn̄dictōem ſup eum
dedit·eumqz p̄ſtine ſanitati reddidit precipiēs vt
illum locum im quo iacebat deo cōſecraret Et ne
tanti pontificis admonitō caſſa fieret iterū mone
tur a beata eulalia·vt iuxta pontificis iuſſionē im
eodem predio q̄ vocaē fiſcān⁹ vbi dudum iacue
rat·cenobium conſtrui faciat·& vt im hoc mūdo
adhuc·xx·annos habere debeat meruit audire·
Quodam tempe cū vir ſanct⁹ prochiā ſuam pre
dicādo luſtraret·& p̄ locum qui nunc crux chri
ſti ſancti andoeni dicit̄·iter ageret·curru ſedens

nō em̄ iam nimio senio fessus equo vehi poterat. muli qui currū trahebāt subito substiterūt quos auriga ꝓcutiens nullaten⁹ a loco auellere potuit. Sentiēs aūt vir dei nutu dei aīmalia manere īmo bilia extemplo oculos ad celū reflexit ac vexillū crucis amplo splēdore micās aspexit cunqz spū si bi reuelāte intelligerz ꝙ eundē locū ad sibi seruiē dum dn̄s elegisserz subito cōuersus quēdam arantē vidit cui⁹ stimulū sumēs signū crucis exp̄sit ea qz defixa in terra sanctoꝝ etiā reliquijs suppositis discessit cunqz sol occūberet colūna ignea in ipo loco ꝓ totam noctem visa est cui⁹ splendor solis claritatē vincē videbaē & a totius ꝓuincie hoībus cernebaē Itaqz confluebat illuc multitudo ꝓploꝝ dn̄o vota sua offerentiū ibiqz diuersis languoribꝰ detenti sanabanē Illic igiē beat⁹ leu fredus ecclām cōstruxit. q̄ dedicata est in honore sācte crucis & sancti andoeni pōtificis ibiqz mltitudo monachoꝝ regulariter vsqz hodie deseruit deo. Alia vice trāsiens vir sanct⁹ iuxta insulā beluonicā accedēs paululū se dixit reqescere vel le in loco diuino vtiqz admonitus oraculo .cūqz sopore teneē angelicis alloquijs fruiē & in eodem loco basilicā sācti stephani ꝑthomartiris vt edificet ꝓdoceē Accersito itaqz ausberto qui tūc fo timelle cenobio abbas ꝑat in cui⁹ territorio idē locus esse videē hoc negociū patrandū imp̄sit. idem apostoloꝝ limīa rome visitās singul' apostoloꝝ & martirū meōrie se ꝓsternēs tam ꝓ se q̄ ꝓ pace eccie p̄ces obtulit lacrimas tñ magis q̄ verba fudit Deniqz ad cōfessionē beati petri apostoli cum hūc versū incipet exultabūt sācti in gloria diuinit⁹ respōsum est letabūtur in cubilib⁹ suis qui cū p xj ānos iam mutū obuiū habuit cui⁹ capiti signū crucis imp̄sit. & linguā tacentē loqui cōtinuo fecit Exīde populis p̄us discūbētib⁹ pacis federe sociatis ad vrbem virdunensem venit vbi cū eccīam ingrediē mulier q̄dam a spū immūdo vexata frēdensqz dentibus vitꝝ dei rapido cursu iuadere nitebaē q caput e⁹ manū strīxit & ilico demonē eiecit sanāqz pentib⁹ reddidit xlmj ānis eccīam rhothomagēsem rexit & xc habēs annuz ad deum migrauit nj noñ maij ipmqz sacratissimū corpus tam alienū inuentū est ab oīni corruptōne q̄ primū viuēs decoratū est virginitate.

XCIII De sācto philiberto abbate.

Exigestis eius.

Sanctus quoqz philibertus cū essz bone indolis adolescēs regi dagoberto nūcius. tus aduocaē in palatiuz receptusqz in ordīne nobiliū adeptus ē ādoeni optimatis ꝓsortium q sub aureo baltheo deū valde diligēs postmodū p̄sul gētib⁹ vite meritis cathedrā subijt rothomagensiū ciuitatis. Cū aūt essz philbertus ānorum xx diuina p̄cepta audiēs elegit christi discipul⁹ fieri Agnitoqz dei milite agilo q̄ ꝑerat rsbacensi cenobio illuc veniēs comā deposuit oīmbusqz suis in elomosinas erogatis iugū christi suaue suscepit vbi cū multo religionis & abstinētie culmine excrescerz ita vt viris ꝓfectioribꝰ imitabil' fieret ātiquus hostis inuidēs pulsaē ei⁹ aīm cepit vt āphiora edulia sumeret sz dei nutu detect⁹ viro dei ꝓ somniū est ostēsus nā cum quadā nocte fuisz cibo refect⁹ ille ventrē ei⁹ palpare cepit & dicere. Modo hic bene. Tūc ille inimici iacula cognoscēs rigorem abstinētie cepit triplicaē & cōtra arma tirāni dei auxiliū imploraē Cūqz singul' noctibus eccīam frequētaret in trib⁹ se ptra ip̄m temptatōib⁹ dir⁹ anguis erexit Nam vsi specie eū intra eccīam tēptauit primū terrere. & nocte alia de ferzo cādelabri visus est eū trāsfigere. & nocte tercia hostiū eccie expānsis brachijs voluit ꝓhibere Sz oīa ei⁹ machinamēta philibert⁹ expulit virtute diuina ꝓ sancte crucis indagia. Cuz āt beat⁹ agil⁹ obijsset in xp̄o fratrū cōsēsu philibertus regimīs curā susceꝑit cepitqz domum sibi tradītā strenue gubernaē nulli⁹ psonā accipe inuenta vicia radicit⁹ extirpare. tūc q̄dam e fratribus assumpta rebellione sāctum dei de eccīa p̄esumpserūt extrabere Sed vltrix man⁹ dn̄i hoc īpunitū non ptulit Nam vn⁹ ex eis ictu fulguris interijt alius etiam more arrij in sterq̄liniū omia intestina sua deposuit indignāqz vitā digna morte finiuit reliq timore pcussi veniam petētes eū studuerūt reuocare. & deinceps cuz caritatis studio obedire cūqz deus in corde ei⁹ potuiss. vt ex ꝓprio labore templū dn̄o fabricaret a rege francoruz clodoueo & bathilde regina suggestione supplici locū in pago rhothomagēsi gemeticū appellatum obtinuit vbi nobile cōstruxit cenobium.

XCV Adhuc de miraculis eiusdem.

Dum aūt ꝓ causa moāsterij ad ebroinuz francoꝝ p̄cipem vellet quēdam monachū destimare mueniēs eū valida febre ꝓstratum imiūxit ei causā obediētie i virtute xp̄i vade īquiēs & reuertere & ampli⁹ noli febricitare q̄ statim sanus effect⁹ iussa cōpleuit Sicqz sermo viri dei & causā obtinuit & morbum fugauit Aliqñ pisi⁹ exigente causa discordie p̄exit pacē reformare obtento qō voluit latro quantos eius furari p̄sūpsit quos ille in crastino nō inueniens more solito patientiā tenuit Sed infelix ille pcussus a dn̄o furtum qō fecerat patefecit. ardere se eiulās clamabat & aliud loq nō poterat nisi extētis brachijs sinum cū furto abscōdito demonstrabat illo morte multato ciues ad sanctū cenobiuz reportauerūt Quadā nocte cuz in basilica sancti petri vigilarz & psalleret q̄dam monach⁹ qui īterius vigilabat repente aspexit & tanqz duas fulgentes lampades oculos illi⁹ in spūsancto micaē p̄uidit Erat em̄ ei lacrimarū vbertim grā ꝓcessa. Maximūqz illi studium erat vt antea cibuz nō sumerz qz eum dn̄s ꝓ cōpunctōnis grām visitaret. cū aūt vn⁹ ex monachis veīsset ad extremū mortis mutus effect⁹ est labijs ad quā vir dei ingressus blandiēs cepit suadere vt si haberz occultuz facim⁹ vñ penitentiā nō egisset manū eius strigeret qō cum ille feciss et vir dei eccīam sancte marie ingressus cepit exorare dn̄m vt linguam egro redderz ne ꝓ absconso cri mie aīam ei⁹ in baratrū hostijs submergerz cunqz de oratōne surgeret ei frater alius nunciauit q̄ eger loqui possz & cōfessionē dare satagaret qō & factū est Nā cōfessione data recepta penitētia tradidit aīam. Quadaz vero die dum messem fratres succiderent & manipuli sparsim ꝓ agros iacerēt tempestas frendens intonuit & ne labores fratres perderent vir sanctus extensis brachijs dn̄m īclamauit quo ab oratione surgēte diuina virtus tempestatē abstulit & in duabus ptibus diuisam effugauit moxqz serenitate reddita monachos in laudis dei p̄conia concitauit Quedā religiosa femina pīnerno ī villa virum dei ī ꝓpriam ediculam recepit roganſ eū vt cellarium īgredi & vas vinariū qō tōna dicit

benedicere·&ſm eadem domo refectõne pata di
gnaretnr ea nocte cõmanere· Quo obtento cum
m honore ſancti cũcti habitatores vel etiã hoſpi
tes dom? illi? fuiſſent largiter ꝓpinati· illo matu
rius diſcedente·p̃dicta femia ĩgreſſa cellariũ ita
vas ip̃m reppit plenũ·ac ſi ex eo nihil fuiſſet expẽ
ſum· Cũ aũt virozũ creuiſſet ĩ moãſterio multitu
do·cõſtruxit femiaꝝ moãſteriũ noĩe pauliacum
decẽ miliaribus a gemetico ſequeſtratũ· Tandem
flentibus ꝓpl'is·gaudentib? ãgelis·aĩma ſãcta de
mũdi ludibrio migrauit ad chriſtũ·xiij·kl'·ſeptẽb·

CXCVI· De ſancto richario pontmenſi· Exgeſtis eius·

SAnctus vero richarius nat? eſt ĩ villa
cẽtula ꝓintie pontme·q̃ de ruſtico fa:
ct? ẽ vir religione notiſſim? ·cõuerſus
eſt ad magnã religionẽ p̃ chaldocũ ſacerdotẽ quẽ
de hiberma veniẽtẽ hoſpitõ ſuſcepit ·veſcebatur
pane ordeaceo cimere ꝑmixto·& aqua cũ lacrimis
tempata·Leproſos balneis fouebat·& eadẽ poſt
ipos intrabat·p̃dicauit in britãnia·Rex dagober
tus eũ viſitãs·oratõibus ei? ſe ꝑmẽdauit·quẽ ipe
famul? dei vtriqꝫ & ſanctitatis ſue bñdictõe ro
borauit·& ſacerdotali autoritate libera voce ca:
ſtigauit·denuncias ei ne in ſeculari ſupbiret potẽ
tia·ne in fugitiuis ſparet diuitijs·ne etiam vanis
adulãtiũ extolleret rumoribꝰ ſed magis dei time:
ret potẽtiã·illiuſqꝫ ĩmenſaꝝ laudarꝫ gl'iam & huã
nam potẽtiã·vel gloriã nullã putarꝫ·q̃ ſubito ſic
ſpuma ſup aquã vento temptatõnis flante euane
ſcit·& hoc magis timendo cogitaret· qz potẽtes
potẽter tor·pa.& cui plus dat̃·plus exigetur ab
eo·& cui vix ſufficit ꝓ ſe ſolo ratõꝫ reddere· quõ
poterit pro tantis milib? ꝑpl'i ꝑmiſſis·qua caſtiga
tõe rex vt fuit ſapiẽtiſſim? benigniſſime ſuſcepta
congaudẽſ de ei? libera veritatis fiducia. ſacerdo
tem chriſti ſecum ad cõuiuia venire rogauit·q̃ vt
p̃dicatõnis nanciſcereẽ occaſionẽ·veĩt cum rege
ad mẽſam·totaqꝫ die illa & nocte inter epiſtolas
leticie verbi dei dapes ſalutiferas ꝑuiuis ſuis mi=
ſtrauit·Exmde ſanct? dei q̃ ab homib? venerabatur homies fugere meditabat̃·Cui giſilmar? vir illuſtris & chriſtiane religiois deuotus amator. ſimul & mauronci? nobilis q̃dam vir & terraruꝫ vel ſiluarũ ad regẽ ptinentiũ ſeruator ·p̃buerunt locũ manẽdi in ſilua chriſiacẽſe·quã vir dei habi=
tatoẽm cũ ſolo ꝑmilitone ẽ ingreſſus·quo tamen
thuguriũculo viliſſimo ope facto cõtent?·vt ha=
bitatõ vite ꝓueniret·At mibi tãta ſe mortificatõ
ne carnis caſtigauit·vt vix oſſa arentia diſſipatis
ꝓiuncturis adhererẽt·& tremẽtia baculo regente
veſtigia difficile mouerꝫ·ac mẽte ſeculo maior ſo
la celeſtia ſemp cogitarꝫ·illũ quotidie vincens in
heremo·a quo adam olĩ nectus eſt in padiſo·Nec
clauſa heremi ãguſtia·lucis colũna latere potuit
q̃n magis ſui fulgoris radijs lõge lateqꝫ ĩnotuit
quaꝑter vndiqꝫ ad hoĩem dei diuerſi fatigati in=
firmitatibus ꝓfluxerunt·quos ſanctaꝝ medicinis
oratõnũ ſanauit·omeſqꝫ ad ſe quocũqꝫ morbo af
flictos veniẽtes vel triſticie cuiuſlibet rancore an
guſtiatos·ſanos & hilares domũ remeare fecit·

CXCVII De obitu eius & miraculis ſeqn=

DRecſcius diei euocatõnis ſue· tibus·
dum ſalutifero corpis chriſti & ſãguis
viatico ſuũ iter muniuit·inter gratiaꝝ
actioẽs & verba oratõis ſpiritũ emiſit. poſituſqꝫ
ẽ in ſepulcro a diſcipulo in loco vbi ipe p̃ceperat
Sed mirũ dictu inter exequias paternas ſubito
diſcipul? ſopore oppreſſus·vidit ĩ viſu q̃ſi rapt?
eſſet in aulã ſplẽdidiſſimã·omiqꝫ decore pulcerri=
mã·ymo viſibili luce clariorẽ·In qua beatuꝫ richa
rium p̃claro & hilari vultu vidit habitãtẽ· ſibiqꝫ
loquentẽ·Ecce frater ſigobarde q̃lem manſionem
p̃pauit mihi deus·ꝑ vili quã habui ĩ terra pulcer
rimã ĩ celo·pro ptẽptibili glorioſam ꝑ obſcura
lucidiſſimã·& ꝑ fumoſa omĩ ſuauitate renitentẽ·
qui euigilans letior op? exequiarũ p̃fecit· deo p
uidente vt fili? conſolareẽ & patris gloria oſten
dereẽ·Nõ multopoſt fratres a cẽtula moãſterio·
cum ſancto abbate ocialdo viro religioſo etiaꝫ &
ſucceſſore venerunt·& corp? ſancti richarij tule
runt & poſuerunt in loco quo & nunc cũ magna
meritorum gloria reꝛeſcit·ibiqꝫ p̃ſtante deo ꝑ ſer
ui ſui reliquias noua ſepius audiuntur miracula
geri·Quidã igiẽ ptractuſ·corpe debilis·ſꝫ fide ro
buſtus·freq̃ntabat orando ſancti dei ſepulcrum
q̃ optatã ſubito ſanitatẽ recepit. Sed & multi de
moniaci ad corp? ſancti dei ſuoꝫ obſequio deduc
ti liberabanẽ·Quodam vo tẽpe vinculati & ca
thenati q̃dam ꝑ publicã ducebanẽ ſtratã q̃ prope
eccĩam beati richarij iacet.q̃ dum eĩmus ad viri
dei venerunt templuꝫ voce magna clamare cepe
runt·ſancte richari ſolue nos·& ſtatĩ ruptis vin
culis ſoluti ſunt omẽs · Item clades magna q̃ vo
catur panocula vl' venenoſa lacerta longe lateqꝫ
morte amara habitatores interfecit terre·& vix a
liquis ab ea tact? viu? euaſit ꝓcuſſuſqꝫ ea peſte·
q̃dam e fratribus ſancti richarij·qui licet mortez
timeret ꝓpter cladem·vitaꝫ tñ non deſpexauit ꝑ=
pter patronũ·Et quaſi ad certa ſuffragia comitã
tibus fratribus cucurrit ad ſepulcrũ ſerui dei ibi
qꝫ ꝑmuĩtez oratõe facta & ipe liberat? eſt a mor
te·& omẽs defenſi ſunt a plaga·nec aliquis ex ill'
fratribus morifera cladiſ illi? vaſtatõe ꝓcuſſus ẽ
Huius natale celebratur quarto kl'·maij

CXCVIII De ſancto geremaro abbate flauiacenſi· Exgeſtis eius·

SAnctus quoqꝫ geremar? villa guaran=
dra q̃ ſita eſt in ꝓmio beluacenſiũ ſuper
fluuiũ itera ortus eſt·Genitor ei? noĩe
rigobert?·& genitrix illi? nomĩe aga ex gente frã
corum nobili orta·Et non erat eis filius niſi bea
tus geremar?·Poſt quoꝫ mortẽ magis ac magis
in chriſti amore exardeſcẽs·non ceſſabat ſubſtan
tiaꝫ ſuã erogare paupib?·Suſcepit a beato andoe
no monachalẽ habitũ & inſtruct? celeſtib? diſci
plinis·miſſus eſt ĩ moãſterium pẽtalli vocabulo
nomĩatũ·Erat aũt in eodem monaſterio multitu
do magẽ moãchoꝫ·Cui ſcz ad regẽd patet geremarus conſtitut? erat·Fuerũt ibi nonnulli malicioſi & impij·qui nolentes recipe p̃dicatõem ei?· cepe
rũt tractare de morte ipius·Erat aũt illi ꝓfectu
do ĩ ꝑmo galli cantu ad laudes dei ſurgẽ·& vſqꝫ
ad crepuſculum lucis in dei laudibus noctem pui
gilem ducere·Completo aũt officio ſuo reuertreba
tur in dormitoriũ·at illi ꝓterui cõſiliũ inter ſe ac
ceperunt·ut cultellũ ſub lectiſterniis ponerent·
ut ſãctus uir rediens ab eccĩa ſup cultellũ ſe cum
impetu corpis imijcerꝫ·& ſic ſemetip̃m ĩterficerꝫ
qd̃ & fecerunt·Manubriũ cultelli ſolo heſerunt·
acumen vo fera nuduꝫ in aeris ſpaciũ erexerunt.
Reuertens beat? geremar? ad lectũ ſp̃ũſãcto ad
hortante·fecit hoc qd̃ ſolitus nõ erat facere teti
git manu lectum·& circũducẽs manuꝫ inueĩt qd̃

erat abscondit̃. Statimq; ut sẽsit fraudem eẽ patam relicto lectulo reuersus ẽ ad monasterium. Et qd̃ superat noctis dei amicꝰ lacrimas fundẽs in himnis & laudibꝰ duxit & mane p̃mo rem q̃ ei contigerat nemi indicauit. Tercia v̊o hora diei in capitulo ante pedes oim p̃stratus rogauit vt a pastorali cura illum absoluerẽt. & meliorẽ quencunq; velle nt patrẽ sup se eligerent. Illi aũt nolebant. sed magis ac magis petebãt vt eos nõ desereret Pergẽs ergo ad sanctũ andoenũ. sic allocutus est. Deprecor te sãcte pater vt locũ mihi ad habitãdum tuis p̃cibus demõstres. Cõfido etenim. qp deus te exaudiet. Tercia aũt nocte in ieiunijs & oratõnibus positis apparuit p visum vtrisq; ãgelus dñi dicens. Ite ad locũ qui flauiacus nũcupat̃ & ibi inuenietis desideriũ vestrũ. mane aũt facto retulit vterq; qd̃ viderat. Et grãs agentes dño tendunt ad dñm Ecce aũt nebula descẽdit de celo & circũdedit totũ locũ vbi cõstruendũ erat moasteriũ. Et cũ nebula supna vox dicens. xl. ãni euoluti sunt ex quo dñs hunc locũ bñdixit & sanctificauit. & fideli suo geremaro destinauit. Cunq; obtutꝰ suos in aspectu nebule defigerẽt. statim ab aspectibus eoꝝ sublata ẽ. Ex eadem aũt nebula in circũitu loci q̃si q̃dam virga geometrical' rostotum locũ circũdans remansit. Beatus aũt ãdoenus accipiens virgã in manu. p vestigiuz nebule mẽsus est plateã i circũitu vbi eccĩa edificaretur vbi officine construerenẽ & cetera moãchorũ vite vtilia. vt non eẽt moãchis necessitas vagandi foras.

XCIX De sãcta angadrisma virgie

Ex gestis sancti ausberti.

Sancta quoq; angadrisma filia fuit illustris roberti. q̃ generosa stirpe p̃ditus gerulus fuit anuli regis lothazij. Hanc religiosissimã virgimẽ illustris sinuimus a p̃fato roberto expetijt. volẽs eã ausberto filio suo sociari Quo sc̃z roberto p̃bente assensum a casto iuuene casta despõdeẽ & puella. Deniq; ambo integritatem mẽtis & corpis caste seruare cupiẽtes. depcabanẽ dñm vt voluptatũ venena a cordibꝰ eorum dignareẽ repellere. Deinde orãte beata angadrisma virgine. vt speciositas illiꝰ in deformitatẽ vertereẽ. ilico dñs p̃ces eius exaudiuit. Nã facies eiꝰ ita exulcerata ac immũdissima lepra coopta mox apparuit vt a cõsortijs hoim quicũq; eã vidisset. extemplo segregandã decerneꝝ Medicoꝝ deinde cucurrit freq̃ntia. sꝫ q̃nto instantiꝰ insistebant tãto christi spõsa deformior vlcerosior ve appebat. Tum pater diuinitꝰ hoc fieri intelligẽs. inq̃rebat ab ea. verũ in virginitatis voto vitã elegisꝫ diffinire. Opto iquit mi genitor. & totis nisibꝰ exoro. Nã xp̃s quẽ concupiui sponsum. ipe mihi hãc corporis infert molestiã. vt aĩe tribuat nitorem. Delectat hec vita p̃ns pater pie sꝫ decipit. q̃ oẽ qd̃ ẽ in mũdo ẽ vanitas. Hec audiens pater. illustrem accersiuit sinuimũ & q̃ circa suã filiã gesta erãt lucide pandit. Ad hec sinuimꝰ respõdit. Voluntatẽ dñi i oibus seq̃ oportꝫ. neq; eiꝰ nutui vllo modo cõtraire velle. Vocatusq; affuit. & beatꝰ ausbertus vbi & dissociabilẽ cõdidit libellũ. vt sãcta virgo angadrisma nõ sua sed xp̃i dñi vocareẽ sponsa Hoc facto ad rhothomagũ vrbem snacto antisti dirigit̃ andoeno. vt eiꝰ bñdictõe pcepta. & sacro velaĩe opta in virginitatis p̃posito osecrari mereẽ. quo patrato p̃stimi pulchritudĩ & spẽi elegãti extẽplo est reddita. ita vt cuncti auditoꝝ dicerent. quia christꝰ eã sibi spõsam & famulã elegisꝫ phẽnẽ. deniq; efficiẽ gubernatrix cenobij qd̃ iuxta est iuxta muros vrbis beluaci. Erat aũt sicut ceteris p̃lata. ita cunctis humilior. in vestitu vilis. in cibo mediocris. ab infãtia iugi oratõni dedita. pudicicia exornatissima. hilaritate cordis & corpis clara. patientie virtute. claritatis obseq̃o. elemosinarumq; largitõibus abũdantissime cumulata. Hijs v̊tutum sãctaruz opibus ordinata. in medio v̊ginum veluti lampas refulgebat accensa.

C De spõso eius ausberto postea rothomagensi archiepo.

Post hoc vir dñi ausbertꝰ archiepo. in aula regis licet nolens a genitore perductꝰ sicut erat acumĩe ingenij clarꝰ cepit eẽ aulicꝰ scriba. doctusq; regaliũ priuilegiorum & gerulꝰ anuli regalis quo eadẽ signabant̃. Cum vero coram rege & p̃cipibꝰ cõsueto more diuersa musice artis instrumẽta in cordis & tibijs audiret p̃sonãtia aiebat sibi. O bone cõditor. quale erit te diligẽtibus cãticum indeficiẽs in celestibꝰ audire ãgelorum. si tantam etiã mortalibus p̃bes indulgentiã. vt pitia artis ac suauitate cantilene p̃uocẽt aĩmos audientiũ. Post hec factus ẽ moãchus in fõtanelle moãsterio. vbi tunc p̃erat bt̃us wãdregisilus. p̃sbiter consecratꝰ est a bt̃o andoeno. predixit theodorico adolescenti q̃p rex esset futurus. Ad cuiꝰ p̃phetie fidem ager in quo tũc erat. sub hyemali tempe viridẽ p̃duxit herbã. ceteris agri partibus p̃petuo viridiorẽ. Post beatũ wandregisilũ qui fuit abbas annis fere. xx. electꝰ est lambertꝰ tauernẽsis. postea factꝰ est epus lugdunẽsis post beatũ genesium. & beatꝰ ausbertꝰ tunc factꝰ est abbas fontanelle. post beatũ v̊o andoenũ factus epus creuit gratijs. creuit metall'. Quadã aũt die expletis missarum solennijs cunctos ad̃ues rothomagenses tã nobiles q̃p ignobiles introduci iussit ad p̃parata puiuia. vbi cunctis dispositis recũbẽtibus ipe ad mensam paupꝰ resedit. census qui de villis publicis canonico ordine ad ptem põtificis canonice p̃solui cõsueuerãt. i restauratõe eccĩaꝝ p̃sbiteris indulsit. dedit p̃inilegiũ moãchis fontanellensibus. vt semp ex semetipis abbatẽ eligerẽt In quo tñ priuilegio alligauit eos sub vinculo excõmunicatõis. si vel ipi vel etiam posteri eorũ aregula sancti benedicti deuiarẽt. Quod priuilegiũ factum ẽ anno incarnatõnis dñi. dc. lxxxij. regis theoderici. xvj. episcopatus beati ausberti. v. idictione. x. in urbe rothomago in synodo gñali. Corpus beati andoeni trãstulit in editõrem locum ecclesie sancti petri in suburbano rothomagi & cõdidit sup eius sepulcruz repam mire magnitudis auro & argento & gẽmis adornatã In die ascensionis domini. incusatꝰ apud pipinũ p̃cipẽ iussu eiusdem deportatꝰ est in exiliũ apud altũ monte. humiliter subiit nullo extãte crimĩe Eo mortuo cum sudariũ cera litum capiti eius imponeretur visus est apuisse oculos. Lampas ãte eiꝰ sepulcz a fidelibus accẽsa. incessanter nõ solũ ardebat sed etiã redundabat. ita sub ea ponereẽ uas i quo eiꝰ redundãtia refundereẽ.

CI De sãcto agilo abbate resbacensi & bonis eius mitijs.

Gorro sãctus agilus quem gestis eius. monasterio resbacensi a sancto ãdoeno p̃fectum fuisse supius diximus. filius fuit agnoaldi viri nobilissimi sigiberti regis consiliarii puer bone indolis. quez ꝑpter celeres motus infantie pentes agilum nomiauerũt. ac sãcto

columbano benedicendū obtulerunt · cuius benedictione percepta · tradit puer eustasio pbate religionis viro sacris literis erudiendo? · cū alijs nobilium filijs · qui postea pfules fuerūt · chalnoaldo scz & walberto filijs haugerici patrui ei? · fratribus scz sācte phare · Quoz alter luduno clauato Alter vero meldensis vrbis est ordinatus epus · Achario quoq; qui virmādoz & nouiomēsis & thornacēsis antistes fuit rignachario q̄ augustudinensis pontifex · & audomaro q̄ taruuanēsis · Porro beato colūbano a theodorico rege de monasterio suo consilio pessime brunichildis expulso · & beato eustasio in locū eius substituto · eo tēpe pruденti fratrū cōsensu decretū est · vt pbus agilus ad eam dirigeret · q̄ maxie ea causa beato colūbano infesta erat · quia femiarū accessum a monasterio ppellabat · & sibi q̄ regina erat idem cōtradixerat · Itaq; pgens agilus · cū nondū longe essz a monasterio · supuenit cū impetu nepos wādaleni ducis cū satellitibus · qui sub obtētu venātium accepta religione · obseruabāt exitus moāsterij more latronū · Is extēso brachio nisus est pcutere virum mitissimū · At ille subducto terroze vexillū crucis oppositi · Moxq; brachiū illius obriguit · & sicut extēsum fuerat adeo inflexibile māsit · vt nemo valeret gladiū de pugno ei? educere · nec etiā ipe pedem de loco mouere. Obstupefactis omib? · infelix ille q̄ digne torq̄batur singultibus lacrimosis · vt sui ruboris seu doloris saltez misereret · capite submisso petebat · Vñ & sanct? agilus cōmotus · in solamē fidei oratōez sūpsit · deinde vt aridum brachium tetigit · cōtinuo pstinus vigoz redijt Caro tamē palme capulū sicut inheserat secuta ē · & sanguis p vngulas emanauit · Porro sicut a domito tūc q̄dam moācho · sed postea vesoncionēsi epo dicti qui tūc adolescēs huic facto intererat · saliua cum oratōe & signo crucis eandem palmā beatus agil? perūxit · & ilico caro cum pelle sanitati restituta ē · acsi nunq̄ corrupta fuissz · Presumptor aūt huius scelezis penitudie corrept? relicta militari toga · xp̄i amictu sese vestiuit & in dicto monasterio sub pfessione moāstica deo militauit · Fama igitur hui? miraculi pueniēs · regia iam impleuerat menia · & pclarus agilus eoz cōspectib? sepbet · supplicatōes fratrum ingerens · Tū ambo repete rex scz & regina cōtriti · humo coram vestigijs illius procumbūt · & indulgentiā sup temeritate quā sanctis viris ingesserant petūt.

CIII

De miraculis & pmotōe ipsi? in abbatem

Dost hec lotharius in solio triū regnoz sublimat? · decreuit sinodica diffinitōe viros pitos dirigere · qui vicinas gentes ab erroze reuocarēt. Ex multoz igit epoz & sacerdotū cetu · ad op? pfatum eligit prudētissimus agil? · simul & abbas eustasi? · Qui egressi multos ad fidem christi duertūt · In ipo itinere sāctus agilus miraculis claruit · Nam & demonia cum verbo curauit · & sadabergā virginē lumib? orbatam · oleo bñdicto oculos ei? pungēs · & cruce signo muniēs illumīauit · sibi quoq; ipi cū valitissima febze ignea pfusus essz · ita vt pene spiritum exalaret · sanitatem a domino impetranit pcibus · Expleta nāq; oratōe · fessa mēbza & estuātia sopor occupauit · Ac semiuigilās · astare sibi pclarum iuuenē vidit · q̄ posuit manū dexteraz sup pectus ei? · & ait · Agile care meus quē ab vtero matris custodiui incorruptū · & custodiā donec euo pleno te recipiam · Age qd agis · me donāte · depulsoq; lāguoze surge · Porro beat? andoen? adhuc in palatio degens · & beati eligij cōsilio vtēs · cum ardentissimo studio moāsteriū pprijs sumptib? in remotis locis instruere satagaret · factū ē vt quadam die pagrans heremi confinia · sup torrentem quē veteres incole resbacē dixerūt deueirz · ibiq; paululū subter pomorū arboreż subsisterz · facto igitur in ea velocit? vmbraculo · silentiū impat · significans fessa mēbza quieti velle cōcedere quo secretius possz oratōni inc ūbere · diuti? ergo dum prostrat? oraszz · vidit in aere nubē splēdidam · radijs chorusc̄is figurā crucis pt̄endētem · Ex cuius claritate p tres noctes tantū lumē contimnatim emicuit · vt illic videres omia clare sicut in meridie · p tres etiā dies ros ibidem in moduz crucis a mane vsq; ad vesperaz visus ē donec triduano expleto ieiunio · vna cum beato pharone epo eccie fundamēta locaret · Factū ē ergo vt vbi orans subter arborem pomiferā iacuerat · ibi in scemate crucis tē plum domino edificaret · Cōperraq; beati agili fama impetrauit a regē vt eū abbatē monasterio nouo a se edificato pficerz Qui & susceptо regimīe erat inter fratres q̄si vn? ex illis · virtutūq; signis chorusc̄as · speculū factus ē · nō solum sibi omissis sed etiā mūdo · Erat em in ieiunijs freq̄ns · in oratōibus assiduus · in elemosinis largus · hospitalitatis amatoz pcipu?.

CIIII

De hospitalitate & felici transitu eiusdem.

Quadā itaq; die dū vespe circūiens officinas moāsterij fuerat em eaten? nobiliū hospitū obsequijs occupat? pgeret ad xenodochiū qd illi? ordiatōe sanct? andoen? ibidem cōstituerat · q̄ multis rebus & opimis possessionibus moāsteriū ditauerat · audiuit ad portam monasterii velut plangētis hoīs exilem vocē · aptaq; fenestra q̄ porte inherebat · cernit ante fores iacere paupem vlceriб? plenū petentē se hospitō recipi · Cōuersusq; ad fratrē brandolinū · q̄ solus tunc secū erat ait · Ecce quō aliis vtilitatib? occupati tanta neglexim? · pge igit velocius · & para ei refectōnē · Illo abeūte ipe apto hostio · ait ad pauperem · Veni frater · En faciem? tibi put cōpetit Quo respōdente se p doloriб? vlcerū ambulare nō posse · suis eū humeris imponens · detulit in domū absq; vllo pōdere posuitq; sup sedile iuxta focum hyems enī erat · Accipiensq; vrceū & limtea cum sup man? eius vellz aquā infundere · ilico disparuit · Magnaq; fragrantia iocundi odoris eandē domū quasi aromatū repleuit · Hui? hospitalitati dyabol? inuidens · ei post matutinas ex more oranti in spē imanissimi draconis apparuit · erecto capite vir? aduersus eum emittens · at ille & crucis misterio tuto se muniēs omia dispoidit · Idem cū quibusdā sibi iunctis fratrib? messores visitasset · subito celo caligante · & tonitruo chorusco terribilitez insonāte · messoribus pmotōez aeris verentib? · fecit in virtute christi signum mirabile diuisis magis ibrib⁹ · ita vt iuxta eos vndiq; nimia tēpestas apperet · & sup eos vni? saltem pluuie gutta non caderet · Deniq; cum eēt · xc · & · viij · annoruz orauit domīnū humiliter · vt eum de incolatu vite hui? educerz · & gregē sibi cōmissuz ppetuo custodirz · Oratōe opleta · apparuit ei iuuenis pclar? & ait · Agile care meus · expleto biēnio te recipiam · age qd agis · Eroq; tecum · nec te deseram · Expleto itaq; biēnio hac eadē nocte media · scz quarto kl'.

septēbris beatus agilus feliciter migrauit ad xp̄m centenariū. Venerabilis aūt ado q̄ ad eū trāsitum venerat. totā noctē ducēs puigilem. post matutinas ab oratōne surgēs. vna cū duob⁹ fratrib⁹ auditū chorus virginū in sublimi canentes. Hodie sanct⁹ agil⁹ cū sūmis laudib⁹ pgit ad p̄miū. hodie cū sāctis in celo coronat⁹ triūphat felix valde. qa ab infātia seruauit castitatē. & virgo cētenari⁹ ascēdit ad gl̄iam. Cū ergo corpus eius sepulture traderet. q̄dā e fratrib⁹ validissima febre estuans linteū qđ panonē tegebat in fide tetigit. moxq; febris ab eo recessit. Alter vo q̄ dolore dentiū torquebat. maxillā peplo q̄si ceruicali imposuit. Sicq; dolor omīs fugatus est. ¶ CIIII ¶ De sancto remaclo ceterisq; sanctis q̄ tunc temp⁹ clarebant in gallijs. ¶ Sigibert⁹.

HAno cōstātini. viij. rex sigibert⁹ de posteritate pl̄is desperās. xij. moāsteria hic inde construxit dño. in quib⁹ stabulans & malmūdanariū eminebāt. coopante sibi in hijs maiore dom⁹ grimoaldo & traiectensiū episcopo remaclo. q̄ remaclus non multopost pt̄esus seculariū tumultu in stabulās moāchice vite assūpsit habitū. Hijs dieb⁹ multi vtriusq; sex⁹ in gallijs claruerunt. q̄ ad testimoniū sāctitatis sue ī edificandis deo monasterijs opam suā impenderūt Ex his in nostra vicinia tūc florebat sāct⁹ landelin⁹ confessor christi. q̄ & morosul. ab auberto cameracēsi epō ex p̄done ad xp̄m retract⁹. & a bto papa martino ad p̄dicandū ordinat⁹. fundator cenobiorū lobiensis. alnei. waslaris atq; crispiniēsis vbi corpore reqescit cū discipl̄is suis aldeleno & domiciano. Gislen⁹ cellēsis. madelgari⁹ dux. qui & vicētius altimōtensis & sonegēsis eiusq; piunx waldetrudis castrilocēsis. Sororq; quoq; waldetrudis. al degūdis melbodiēsis Trudo etiam hispaniēsis in tironē christi adolescebat. p̄ter hos & alij multi de anglia vl̄ scotia in gallijs pegrinātes verbū dei seminabāt. multūq; fructū deo faciebant. sc̄z ecco. bertuin⁹. eloquius. cenobiū florīacēse a leodebodo abbate fundat̄. & nō multopost corp⁹ sācti benedicti abbatis ab agilulfo monacho a castro casilino delatū illuc trāsportat̄. corp⁹ vero sororis ei⁹ sancte scolastice cimomānis transferē. Anno ostāuo. x. iudocus regis britonū filius spreto regno & mundo. pegrinus & heremita ī pago pontino requieuit in xp̄o ¶ CV ¶ De sancto iudoco & eius pegrinatōne. ¶ Ex gestis eius.

HIc ex regia britonū natōe. patre sc̄z iudicaīl oriund⁹. fratre suo iudicaīl. cui pater regnū post obitū reliq̄rat in clericū tonsurato. cum ex ip̄i⁹ decreto regnū deberet suscipere noluit acquiescē. sc̄z. viij. diez̄ inducias poposcit. aliud sc̄z interim magis eligere disponens. Quadā igit̄ die vidēs vndecī pegrinos dicētes se velle romā p̄gere. baculū tm̄ ac tabulā arripiēs secutus ē eos. qui eū attēdentes clericū fecerūt. diūq; loca pagentes in pago pontino deuote suscepti sūt a duce haymone. qui vidēs iudocū iuuenē elegantē. quodā supne gratie munere dotatū. sīl̄ & bonis moribus imbutū. secū eum retinuit & ecclesiasticis gradib⁹ sublimari fecit quousq; ī eius capella p̄sbiter fieret. in q̄ septē ānis officio sacerdotali functus ē. filiūq; eius vsinū de sacro fōte suscepit. deniq; superno amore cōpunct⁹ haymonē supplicit̄er petijt vt data sibi licentia secretius habitaret vbi p̄ se & suis oraret quietius. quo annuente venit ad locū brahic vbi edificata eccl̄ia sīl̄ & domuncula miraculis etiā cepit clarescere. Fertur q̄ ibi volucres diuersi generis & pisciculi more solito de manu ei⁹ escaz sumere māsuetissime veniebant & itez̄ abibant ad instar columbaz̄. dum aūt in eadē cellula cū mirmaro discipulo suo sol⁹ habitaret. orante eo in eccl̄ia paup ad ianuam petebat elemosinā sibi dari. Quo audito vir dei precepit mirmaro vt panē vnuz qui solus eis ad victū remanserat in duas p̄tes sc̄inderz & vnā repertiēs inopi vociferāti daret. Quo facto nō multopost alius sīl̄iter elemosinā q̄rens veīt. Cui vir sanct⁹ aliū panis q̄dorantez dari iussit. Tercius quoq; venit & ei sīl̄iter tercīū dari p̄cepit. Discipulo molest̄e ferente & dicēte. nō vis vt saltez nobis mediet̄as panis seruetur. Noli inquit fili solicitus eē de cibo & potu. sed memēto p̄missionis ei⁹ qui dicit Date & dabit̄ vobis. Vix autē paup inde recesserat. & quart⁹ egenus accessit. cui residuum panis dari fecit. iterū discipulo murmurāte. Cōfortauit eū in fide. Vixq; sermonez exhortatōis compleuerat. & ecce quattuor nauicule iuxta numeruz paup erū quib⁹ totum victū suum diuiserat. mittunt̄ ei cibo & potu plene. ¶ CVI. ¶ De sanctitate & miraculis & obitu eiusdē.

OVm autē dyabol⁹ multos temptaret ei⁹ aīm diuersis curis affligere. venerabilis haymonis p̄uidētiā qui ad eum visitandū veīre cōsueuerat a loco illo ad alium nomīe rumahuz migrauit. ibiq; quattuordecī ānis vitā solitariam duxit. illic. xj. gallinas cum gallo duodecimo nutriuit quas interdū aquila deuorare cepit. Sed vir sanct⁹ cum ei mirmarus indicasset q̄si p nihilo duxit. Iamq; p vices. xj. gallinis ab aquila raptis gallus quoq; vnguib⁹ arrept⁹ portabat̄. quo viso dei cōperto. molest̄e tulit. ip̄aq; aquila lōgi⁹ auolante dato signo crucis post eam. cōminat̄ vt illesum sibi concite gallum reducerz. Cui⁹ impio parens aquila rediit & añ faciem ei⁹ gallū incolumē exponens. extinuo expirauit Procedēte autē tēpore dyabolus versus in colubrū mordere ausus ē in pede sanctum virū. quo dolore cōpto grauiter ferens cogitabat ex eo migrare loco cunq; vna cum haymoē locū sibi ad habitādū q̄rez. haymo venatōne p̄secuta grandem aprum p̄sternēs. angustiari cepit p̄ter defectū aque. Quē cū monuiss̄ ī dño sp̄are illo obdormiēte. vir sanct⁹ baculū suum in terra defixit. & inuocato noīe iesu baculū extraxit. Moxq; latex sufficiēs aquā viuaz illis qui aderant mīstrans emanauit. Qđ haymo exp̄gefact⁹ cū admiratōne vidit. iubēte aūt sācto fossa a mīstris facta est in quo fōs pulcerrim⁹ exortus est. qui vsq; hodie mirificus ab īcol̄. & delōge venientibus venerabilis habet̄. Cuius etiā gustu sanitatem infirmos recepisse plures qui bñ nouerunt affirmant. Tandez vir sanctus romā petiit. & cum multis sanctor⁹ reliquiis inde rediens puellā a natiuitate cecā sicut in somnijs p̄moīta fuit ad se accedentē illumīauit. cunq; idus decembris obiisset duo nepotes sui wimoch et arnoch in eius locuz succedentes. corp⁹ eius qđ incorruptū diu mānsit freq̄ntes lauare assueuerāt. Hoc igit̄ dux haymoīs successor deotricus p̄caciter explorare volens cōtra volūtatez eor⁹ p vim sepulcr⁹ apīri fecit sciscitari volens an verū ess̄ qđ sancti corpus integrū adhuc p̄sisterz. qđ dum absq; vlla reuerentia itui tus fuisset. subito exterritus ait. Ah sācte iudoce

Statim q3 mut9 & surdus fact9 est · oñiq3 corpe debilitatus vsq3 in fmẽ vite sue pmãsit ¶ CVII

¶ De q̃busdã incidentib9 illi9 tpis ¶ Sigibert9

ANno constãtis·xj·ignis de celo cecidit· & timor magn9 sup homies veit·pestilẽ tiaq3 grauissima tribus estiuis mensibus grassata est·cunctis visibiliter apparẽte .bonũ & malũ angelu3 noctu ciuitatẽ circũire· Et quotiẽs iussu boni angeli malus angel9 venabulo qd maũ ferre videbat hostiũ cuiusq3 domus pcussissz· tot ex eadem domo seq̃nti die interibant·Hoc tempe sanct9 foillanus fossensis martirizat· Anno eiusdem·xiij·osuinus rex nordanibrorũ·facto dei celi voto pende mercior regi cõcurrit cũ exercitu non multo & inter nimiã mercior stragẽ ipm regem pendã pemit·gentẽq3 mercior ad christum verti fecit·pictos quoq3 regno anglor subdidit ¶ Helimãus·Osuim9 iste frater fuit sãcti osualdi regis q̃ prim9 anglor claruit·& post eũ apud bernicios regnauit· ¶ Sigibertus·Anno ostãtis xv.obijt itta mater sancte gerdrudis.hec itta relicta pipmi·istictu sci amãdi se & sua deo devonẽs mõasteriũ niuellẽse fundauit·eiq3 filiã suã gerdrudez deo dignã virginẽ pfecit·theodardo epo martirizato·sanct9 lambertus filius apri comitis epatum traiectẽsem illustrat·gl'ia nobilitatis· & grã sanctitatis· ¶ CVIII· ¶ De sancto audomaro taruanẽsi epo·

ATtrebatis dũ corpus sãcti vedasti trãsfertur ab ausberto epo pstentib9 lãberto tungrensi & audomaro taruanensi· alijs q3 sanctis epis & abbatib9·audomar9 q̃ p se nio cecus erat·dum pcibus pñtium epor & meritis sancti vedasti illuiat9 eẽt·egre se ferens eẽ liberatum a cecitate quã p salute sua sibi a deo immissam esse gaudebat.rursus ad votũ suũ ẽ execatus· ¶ Ex gestis eius·Hic quoq3 ex nobilib9 & religiosis pentibus oriund9 fuit m aurea valle nõ longe a ostantia ciuitate·q̃ religiose a cunabulis educatus·matre defuncta ipe & pater eius friulphus etate dispes mente sles·omia p christo relinquẽtes ad luxouiũ cenobiũ a beato colũbano i burgũdia fundatũ piter prexerunt·ibiq3 sub sancto abbate eustasio sacre regule se devote subijcerunt· Illic friulphus laudabiliter vsq3 ad fimez pseuerauit·debic audomar9 forma ei9 puulgata ad gubernandũ & docendu3 tarua. vbis ppm epalem honorẽ cũ magna mentis humilitate supsit in quo gradu verbũ dei semiãs·aiar & corpor languores curans & misericordie opib9 imistens plebẽ sibi creditam rite gubernauit·iposq3 tarua nẽses q̃ post beator fuscani & victorici martir a doctrina sana quã ab eis audierãt ad ydolatriã reuersi fuerãt·euãgelij luce iterũ illuminauit · & ydolor culturã in vrbe funditꝰ euertit·Cũ autẽ quadã nocte ex more dñm oraret· dyabolus tãtã incentiuã ei carnis tẽptatõez imisit·q̃ ei nunq̃ si milẽ se habuisse memit·Remiscensq3 exemplũ incendij beati bñdicti in vrticar & veprũ aculeos omi mdumento exut9 egressus foras ilico se pecit·ibiq3 diu volutat9 toto corpe vulnerat9 exijt· tũcq3 bñ penaliter ardẽte foris qd int9 illicite ardebat extixit·Idem cũ ab vrbe ad vicinia loca lustranda pgeret.in quodaz loco ppe villã q̃ iorma cus dicit cõtra meridiẽ volẽs pausare·iacuit sub q̃daz arbore·ide vero cũ a somno surrexit·crucez dñi ex lignis edita in eadẽ arbore fixit.sc̃nti no-

cte multa ibi appuerunt lumiaria·Et ab eo tẽpe xp̃s p milite suo multor ibidẽ sanauit infirmitates.atq3 innumerabiles declarauit virtutes·ad meritor aũt suor cumulũ augendũ·p plurimos añ obitum suũ annos oculor lumen amisit·sicq3 foris cecus intus illumiatus·nouus isrhaelita deũ videbat·& corde semper deuoto dicebat·Ad te leuaui oculos meos q̃ habitas in cel'· Cũ aũt obitũ suum imminere sciret·ipa die vltia vite sue de lecto i q̃ iacebat febre corrept9 surrexit·& ingressus eccliaz plixe cum lacrimis orauit·factaq3 diutissima exhortatõne ad cleru3 & pplm ad stratum redijt· & more solito mortuor omi corpe extẽsus·inter verba grãr actõis & diuine laudis spiritũ cũ gaudio & vultu pclaro emisit·testatiq3 sunt q̃ tunc ibid aderant·q̃ tãta in transitu illi9 aie sancte i domo illa fragrantia odoris ẽ aspersa·acsi dom9 illa oibus aromatib9 fuiss3 repleta· ¶ CIX· ¶ De miraculis eius dẽ post obitum·

POst cuius obitũ·ad ei9 tumulũ oleũ dei virtute ex lampadib9 pendẽtib9 visuz ẽ mirabiliẽ stillasse·multasq3 sanitates & alia quãplura miracula·dñs ibidẽ p eum dignat9 est ostẽdere Quidam vir sceleratus & auar9 soli dum argenteũ a conpatre suo mutuauerat·& postea fide fraudata·qd accepat se nunq̃ ab eo accepisse iuramẽto negauit.cui ille rñdit·qui comodatum req̃rebat Iura mihi supra corpus beati audomari·p merita & virtutes ipius sancti·q3 non accepers a me quod a te requiro · & ego negatõis tue cause acquiesco·cunq3 ille audaci corde man9 ad iuramentu3 leuasset·prim9 vltio diuia est secuta·Nam i loco quo stabat·ambo oculi ei9 crepuerunt in momẽto·& post hoc die tercia miserrima morte ẽ defunct9·Tempe vindemie pastor cuiusdam religiosi viri in vineã gl'iosi viro collataz intrauit et furtim sinũ de vuis impleuit·sicq3 ad coequales suos cũ p̃da rediit·Rogantib9 aũt sociis vt secum p̃dam quã asportauerat imptiret i sinũ manũ dextram immittẽti ita ambe imobiles adhe serunt·vt nec sinistra qua sin9 tenebat complex9 nec in sinũ illata detra poss3 auerti·contorto etiã ore retrorsum·lingue pdidit officium·tunc stupẽtes socij puerum duxerũt ad domũ ppriã·non cuz puo timore causam q̃ acciderat referẽdo·Cui dñs eius religiosus cõpatiens·assumpto eo secum ad eccliam prexit·& vna cũ ipo puero prostrat9· cuz fletu dei clementiã intercedẽte sãcto obtinuit· nã puer incolumis surrexit·Rex aũt vir sanct9 ecclesiam·xxx·ãnis· quibus expletis obijt·v·idus septẽbris·Cuius corpus a sancto bertino abbate trãslatum ẽ·& in moãsterio sithoim sepultũ· ¶ CX

¶ De sancto bertino abbate· ¶ Ex gestis eius·

HIc bertin9 cum duob9 alijs·sc̃z nũmolio & ebertraimo patriã ppriã·sc̃z ostantiensem relinq̃ntes·ad sanctũ audomar mormensem eccliaz regentẽ venerũt·a quo gratifice susceptꝰ sunt & missi ad p̃dicandũ officiuz legationis sue labore cõtinuo impleuerũt·iterea vir nobilis & p̃dives adroaldus nõ habẽs filiũ·volẽsq3 ecclesiam heredẽ facere possessionũ suarũ·de consilio beati audomari quecũq3 habẽ poterat trib9 p̃nominatis sociis conferebat·vt ibi cenobiũ in honore beati petri apostoli construẽdo·turbã monachorũ coadunarent· Quod & factũ est· Decedente aũt achario nouiomẽsi epo·nũmolin9 ad epatũ eiusdẽ vrbis puehit·& ebtraim9 cenobio sancti

quiẽmi a nũmolino ꝑfertur. Sanctus vero bertĩ? in loco sibi a deo collato resedit. & cũ sibi aduna-tis aptiorẽ locũ edificandi cenobiũ quere cepit Sed illud dictuꝫ dñi cũ reuoluẽs. Sine me nichil potestis facere. ꝓuidentie dei cuncta ꝑmittẽs. ꝓti nus nauim ꝑscendit. sine gubernatore vel remige ꝑ spaciosũ stagnũ cui adheret ꝑdictũ monasteriũ dei tm̃ nutu nauis agitabaẽ. angelicoqꝫ mĩsterio cerneres carinã trans fluenta fluuij ꝓcipitis ipm gi quousqꝫ aptũ tenẽdo portũ ꝑsisterꝫ. & sanct? bertin? hũc versũ psalmi decantãti ꝓmeret. Hec requies mea in seculũ seculi &c̃. Cognoscens igiẽ locũ illum a deo sibi electũ. ibi monasteriũ nomĩe sithdin in honore sancti petri edificaẽ cepit. & cõ fluentib? vndiqꝫ religiosis viris. ĩ breui multitu-dĩnẽ monachoꝝ coadunauit. quẽ etiam deus ꝑtra dyabolicas psuasiones indefesse pugnantẽ & ma gnã de ouib? sibi creditis habentẽ curaꝫ. almificis signis glorificauit ¶ CXI ¶ De miracul'e? post

POst cuius etiã obitũ. plurima ¶ obitum dñs ostendit miracula ꝑ ei? merita. circa eiusdẽ sepulcrũ. Tres viri nocte dñi ca in rodano. iuxta beati mauricij moãsteriũ. serui eiñ erant illius loci. nauim ascẽdentes. retia exten dũt ad capiẽdos pisces. q̃ scz retia intrauit pisciũ magnozuꝫ multitudo. q̃ntã antea numq̃ ceperant vna nocte. hĩc nauigãtes ad portũ quẽ soliti erãt post piscatõeꝫ intrare. nequerunt se de ꝑdicta na uicula mouere. Duo eiñ ex ipis pedũ ac manuum officio ꝓuati. toto erant cõtriti corpe. tercius vo pedũ officio ꝓuatus ac surd? effect? hic duobus imitẽdo scz fustib?. oratõis causa loca sãcta circũi re decreuit. Tandem ĩ sithdin monasterio ad beati bertini sepulcrũ veĩt. & cũ fratres nocturnas cantarẽt vigilias, eccl̃am intrauit. Cunqꝫ diu cuꝫ lacrimis sanitatẽ postulasseꝫ. euãgelij lectõe recita ta. vidit cõtra se multa lucere luminaria. paulatimqꝫ a se sensit infirmitatẽ recedere. audituqꝫ recepto ac recupato pedũ officio. post sinaxim letus & sa nus ad domũ ꝓpriã repedauit. Quidã malign? cũ religionis cuiusdã se eẽ simulasseꝫ. ꝑ tres dies cõti nuos q̃si orandi grã beati bertini eccl̃aꝫ ingressus valuas diligẽter considerauit. horã q̃ fratres refe ctoriũ causa refectõis peterẽt notauit. arreptoqꝫ clerico callide valuas apuit. & ingressus vasa ar gẽtea q̃ sub cozonis ac lãpadib? pendebãt. furtim surripuit. At dũ egressus q̃rere cepisseꝫ aditũ por te vidit vt ipse postea narrauit. quãplurimos & terribiles ibi inimicos sibi assistẽ. Itaqꝫ reuertẽs ꝑ monasteriũ q̃si ꝑ ꝓcipiti a parietũ & tectozum. cõcitos cepit dare salt? Quod cũ vidissent ibi de gentes. sublata ꝓrsus ambagine hũc eẽ reũ clami tant & sacri furez thesauri. ideoqꝫ taliter a demo nio agitari. Itaqꝫ comꝑhensus & interrogat? q̃d sibi acciditꝫ. stati veritatẽ exposuit & in neruum missus ẽ. sed fratres ei cõdolentes. miserunt ad co mitẽ eiusdẽ loci. & redditũ est ei liberũ exire. q̃ tñ septimanã tantũmodo supuixit ¶ CXII. ¶ Ad

BEniamin q̃dã nobilis huc de eodẽ plurimũ ex hereditate ꝓpria moãsterio ꝓferẽs ĩtrauit. & laudabili vt facieten? videbaẽ simplicitate. totũ se moãsterio contulit. sed non multo post ĩsolescens. cepit opa sua mala defendere. & mortiferis ꝑsuasioĩb? cõsentire cor reptus a fratribus emẽdari noluit. verũ etiam exo sos habuit. Tandẽ de moãsterio ẽ egressus. cepit qꝫ lustrare dom? ꝓpĩquoꝝ. freq̃ntare furta & stu pra. aliaqꝫ nephãda exercere facinora. ac clemẽtia dei q̃ ĩgratos quosqꝫ ꝑ flagella vocat ad regnuꝫ fecit eũ ex nimio capitis dolore corporale lumẽ a mittere. Vix aũt tunc obtinuit a ꝓpinq̃s. vt aliq̃ ei solatiũ impẽderẽt ꝓpĩq̃tatis. ab illis ergo susce ptus est. sꝫ iugiter verboꝝ stumelijs verberatus Quadã igiẽ die stumelia freq̃nti valde mest? ad monasteriũ bti bertini ꝓduci se rogauit. Ibiqꝫ co rã eccl̃ie ianuis ꝑstrat?. quotidie dñm de ꝑteritis negligẽtijs placare studuit ieiunijs & oratõnibus lacrimisqꝫ assiduis insistẽs. Cui? humilitateꝫ pater monasterij videẽs. ad portã eiuꝫ collocauit ꝑbẽdo ei victũ quotidianũ. ille aũt ĩ peitẽtia pseuerauit quatin? humũ sepissime lacrimis rigãs mereretur audire. Dimissũ ẽ peccatũ tuũ. Quadam igiẽ die inxta altare situm in media ecclesia stetit. casuqꝫ subitaneo in terrã proruit. quẽ fratres accurren tes a terra leuauerunt eũqꝫ videntes oculoꝝ aciẽ clarissime ꝓtẽdentẽ. interrogauerũt q̃liter a domi no recupasseꝫ visionẽ. Ille aũt dicebat. qz cum dñm pura mẽtis intentõe exoraret duas faculas ex se pulcro beati bertini vidit iactatas. oculis suis cla rissimũ lumẽ infundẽtes. statimqꝫ frater in ꝓrem locũ ꝓuocat?. grãs egit. & itinera christi deiceps recto calle prexit. ¶ CXIII ¶ De ĩsania clodo uei regis & epistola martini pape. ¶ Sigibert?.

ANno constãtis. xvij. clodoueus rex cor pus sancti dyonisij pisieñ. dis coopiens minus religiose. licꝫ cupide. os brachij eius fregit & rapuit. moxqꝫ in amentiã ꝓpetuã in cidit. Anno seq̃nti sãctus obiit amãdus eluonẽsis ¶ Actor Huius vitã abbreuiatã iaꝫ supra posui mus. Extat ad hũc sãctum amandũ epistola decre talis martini pape. in q̃ significaẽ eundẽ amandꝫ voluisse pastorale obsequiũ deponere ꝑ eoꝝ iobe dictia a q̃b? ꝑsbiteri vl' dyaconi p? suas ordiatio nes in lapsũ mquãbatur. a qua voluntate illuꝫ de hortaẽ idẽ beatissimus papa psuadẽs eũ ad patiẽ tiam. & cõmonẽs vt nullã eis ĩ delicto cõpassionẽ exhibeat. sed lapsos oẽs ab officio deponat & eos in iugem penitentiã mittat. Si eiñ inquit tales q̃ rimus ad sacros ordines ꝓmouendos quos nulla ruga. nullum vite contagiũ ab ordinib? sacris ꝓe pediat. q̃ntomagis si aliquis post ordinatõeꝫ suã in lapsũ ceciderit. & ꝑuaricatõis peccato deꝑhen datur obnoxius. oĩmode ꝓhibend? est cũ maĩbus lutulentis atqꝫ pollutis misterium nostre salutis tractare. Sitqꝫ hmõi semꝑ iuxta sacroꝝ canonum statuta in hac vita deposit? vt illum q̃ mẽtis ĩte rna scrutaẽ. nullũqꝫ de ouib? errare ꝓgaudet dum aspexerit sincerã penitentiaꝫ eius in terribili iudi cio habeat reconciliatũ. ¶ Sigibert?. Eo tpe san ctus niuardus remensis archiepus & reolus suc cessor eius. berchar'ius quoqꝫ martir q̃ fuit abbas ꝓmus autillarensiũ. Sancta etiaꝫ berta martir & abbatissa sãctitate claruerũt ĩ gallia. ¶ CXIIII ¶ De sancto berchario remensi & sancto niuar do archiepo. ¶ Ex gestis eius

HIc sanctus berchar'ius sub ꝑfato sãcto niuardo remoꝝ pontifice. moribus & sa pientia imbutus. luxoriẽse moãsterium expetijt. vbi sub abbate sancto eustasio monasti cã vitam duxit. Cum autez in cura ꝓmptuarij re ctoris nutu aliq̃n esset implicit? quadaꝫ die subi to iussu eius est vocatus. forte ille tunc ꝓmptua rium ingressus ante vas steterat. & sudem q̃ vul go ducículum a potu scz educendo dicit̃ in manu

tenens·cerealem amphoza potum infundebat·Mi rum dictu ad vaĩ? iussionis nutum relictis q̃ ha bebat in maĩbus cucurrit concit? ardoze obediẽ= tie amphore obseruantiã oblit? ·Illoq; ante abba tem stante interim pot? in vasculũ suppositu; de fluere nõ cessans·postꝑ ad supficiẽ vasis puenit· in modũ colũne supne constipatũ in girũ corona ri cepit·vltro cerneres illud liquamẽ qó vix clau sum valet ꝛtineri·vt quondam dei ꝓpl'o trãseunte absq; litozibus iozdanis fluenta in sublime tolli· vt liquido patesceret q̃nta esset virtus obediẽtie cui? fructus nullo mõ possit in terra depire·At ille qó acciderat non suo sed abbatis merito depu tauit·Iam vero regularibus disciplinis edoctus· ad sanctũ niuardũ reuertitur. Qui cũ in aliquo p̃ diozum suoz edificare cenobiũ vellet. cũ berchaz rio vicum q̃ndam spernacũ quẽ beat? remigi? ec= clesie remẽsi p̃cio acquisierat expetẽs·ipo ꝓcessu itineris grauj sopoze oep̃miẽ·ita vt eundi facul= tate remota·oẽm illum equestrẽ q̃ se forte comi tabaẽ ordinẽ staze p̃ciperet·Itaq; fag? frondosa eligiẽ·sub cui? tegmie recubans· bercharij decũ= bentis gremio vertice composito recipiẽ·Interi eo quiescente sanct? berchazius in celum defixis lumĩbus aspicit·subito niueã columbã e sublimi= bus descẽdere. & arbozi cui substrati erant reside re. q̃ repente ab arboze prosiliẽs·& rupẽs aera va cuũ future fabzice spaciũ circũuolans locũ quo ce nobiũ construi debeat giro designat· p̃sentia san ctificat·Cunq; eosdem sui ambit? circulos tercio repetissq; apto celo recondit·Et qó idem berchaz rius corpalibus deprehenderat oculis·hoc qoez qes cens pontifex sensezat sopoze celestis visioĩs· Ita q; a somno excitatus·o inquit berchari votorum meoz compar fidissime·q̃mgratum mihi est huc paululũ soporis grã diuertisse·Quod em̃ diu dif ferens corde gestauerã·visioĩs archano maturi? aggrediendũ eẽ compellor· Illoq; visum referen te ait berchari? ·O pater sanctissime· quidqd ĩ vi sione spũs diuinitus tibi testaris illatum·noueris etiam me corpaliter fuisse conspicatũ·Tunc pre= sul eius industrie hoc sanctũ op? disposuit omit tere·q̃ in loco ipo q̃ altiuillare dicit̃ cenobij fũda mẽta iecit·nec ꝑus ab ope destitit q̃ opus ceptũ ad laudem dei complerq;·ibi moãstice uersatoĩs viros religiosos aggregauit· & cuncta q̃ huic oz dini cõmoda iudicanẽ diligẽter ipleuit·Obijt aũt sanctus niuardus die kl'·septẽbris· CXV

De martirio sancti bercharij & de maioribus domus·

Sanctus aũt berchazius in ordinãdo plurima·forte accidit vt filio= lum suũ dagouinũ quẽ de sacro fõte su= sceperat & moachum eẽ statuerat·exigentib? cul= pis suis verbere increpatõis feriendũ decerneret q̃ merito suo sathane cũ iuda tradit? .indigne pa tris obiurgamia tulit·Et cũ ille sessus lectulo re= clinat? mẽbza sopori dediss̃et idẽ filius sathane ir ruens in eũ·mortali eum vulneze attẽptauit·arre ptũq; ferrum quo eũ pcusserat·in piscinã q̃ intra monasteriũ erat quãciti? potuit occultãdũ dedit· Videres tunc laticẽ velut tãti sceleris cognitorẽ ferzũ in se receptare expauescẽ·Naz mox vt aquã tetigit velut leuissime materici pluma sup aquas natauit·ipe aut amẽs factus·homicida ecclesiam petijt·cruẽtisq; maĩb? signũ cepit pulsare fratres inconsueta hoza cũ admiratõne surgentes. & san ctum virũ interfectũ audientes·ad lectum eius cucurzerunt·& adhuc in eo spm̃ repperũt Comp̃ hensum igiẽ dagouinũ ei obtulerunt·scire cupiẽ= tes q̃o de commisso tanto scelere iudicarz·At ille dñi non imemoz. deũ inquit tibi frater penitentia liter placabilẽ fieri studeto·Nam quãtũ ad me at tinet·omi te libez ĩ pietate remitto Ex eius sepul cro longo tẽpe post oleũ pullulans visum ẽ deflu xisse cunctis morbo obsessis salubze· Sigiber tus·Anno cõstãtis·xix·clodoueus rex francoz; obijt·& lotharius filj? eius succedit·& quattuoz ãnis regnauit·Huj? maioz dom? post erchanoal dum fuit ebroin? Ab hinc francoz regibus a soli ta fortitudine & sciẽtia degenerãtib? ·regni potẽ tia disponebaẽ p maiozes dom?·regib? solo noie regnantib?. Quib? moris erat·pncipari q̃ dem ꝟm genus·& nil agere vl' disponeze q̃ irratõabiliter edere & bibere·domiq; mozari·& kl'maij p̃sidere coram tota gẽte·& salutaze & salutari· obsequia & dona accipe & repẽdẽ·& sic secũ vsq; ad aliũ maiũ pmanere.Batildis regina matez lotharij coz beie & kale monasteria deo construxit CXVI

De sancta batilda regina· Ex gestis eius·

Hec de transmarinis ptib? depdata ·redẽ pta ẽ a venerabili viro hercanoaldo qui tũc maioz domus palatiuz gubernabat· Fuit aũt de claro sanguine saxonũ.aspectu deco ra·vultu hilaris.icessu grauis·pudica·sobzia·pru dẽs & cauta·humilis & gratiosa·adeoq; placuit p̃ dicto pncipi·vt loco pincerne eã cõstituezet·In qua dignitate omib? seniozib? ĩ domo dñi sui ita humilitez obsequebaẽ·vt eis calciamẽta detraheret & detergeret & aquã ad lauandũ affezz·& vesti mẽta eozum festinãtez paret absq; omi murmure & adulatõe bono & pio aĩmo·Mortua vero vxo re hercanoaldi·voluit idem p̃nceps eam ducere· Que cũ vocaret̃ ad pncipis cubiculuz se abscõdit in angulo domatis·& super se iecit pannos vilissi mos·vt nemo putazet illic aliquẽ latere potuisse Ea igitur nõ inuenta·pnceps duxit alterã· Tunc illa itez quesita inuenta est·sz a principe non con tracta·Postea p dei grãz facta est vxoz clodouei regis filij dagoberti·Et merito·Erat em̃ & ipa d̃ sanguine regio·Faciebat aũt elemosinas multas ecclesijs & paupibus per manum genesij abbatis quẽ rex ei in adiutoziũ dedit·qui tunc erat assiou? in palatio·qui postea fact? est lugdunensis epus Hec regina pestem simoniacã a francia extirpauit & ipijssimas exactõnes publicas cessare fecit.q̃ adeo grauabant ꝓplm·vt multi filios suos magis optarent mori q̃ꝑ viueze·Construxit cenobium sanctimonialiũ ĩ pago pisiaco nomĩe kalam ĩ ãbi anẽsi moãsteriũ corbeie·qó vill' & p̃dijs magꝝfice instruxit·Diuisis quoq; monasterijs multa dona ria otulit & ecclesijs p̃cipuis imunitates cõcessit Multos captiuos redemit·multos relaxauit·mul tos in moãsteria trãsmisit·Orta tandẽ contẽtione inter francoz ꝓceres ꝓ supbia sigebrãni epi·pro qua & ipe occisus ẽ·desideratum merzit adimple re ꝓpositum·deductaq; a quibusdã senioribus re gni ꝓceribus ad moãsterium kalã·religioĩs ibi ha bitum suscepit·In hebdomada sua misꝛabat ĩ of ficio coquine sicut & ceteẽ sozores & mundicias fa ciebat etiã plusq̃ ceteẽ sozores· inquinamẽta ster cosũ ꝓpriis manib? emundãs·· Incidit tandẽ in yliacam passionẽ·ꝺ qua cum auxilio dei & medi corum ẽ sanata·appropinquante igitur obitu suo visio p̃clara ei ostẽsa ẽ· Scala ei videbatur erecta

stare añ altare beate dei genitricis marie· cuiꝰ ca cumen celos attingebat· & ꝑ eiusdē gradꝰ se co mitantibus sāctis angelis secreta celestia penetra re· Habebat aūt quādā filiolā quā ex fonte sacro suscepat· proꝙ dñm exorauit vt ante se moreret Quod & factū est· Cuiꝰ mortē & ipa statim est secuta· In exitu aūt aīme eiꝰ a corpe· diuinꝰ splē dor in eius corpusculo clarissime chorusc auit · & visus est a circūstantib⁹ angelorꝫ chorꝰ ei obuiaꝫ aduenisse· & cū eis fidelissimꝰ amicꝰ eius genesiꝰ epus· Visiqꝫ sunt angeli aīam eiꝰ remigio alaruꝫ & manibꝰ eleuatā in celū portasse · monasterium vero kale ꝓmo ostruxit clothildis regina· vxor clo douei magni quē sanctꝰ remigius baptizauit · & ostruxit illud in honore sancti gregorij Sed quia ābitus ecclesiole illiꝰ strictior erat· & magno san ctimonialiū gregi nō sufficiēs· eā bathildis regi na euerti fecit· & ampliorē construi· CXVII.

De sancta gertrude virgine niuigellēsi·

Sibertus· Ex gestis eius.

ANno cōstantis· xxj· obijt sācta gertru dis niuigellensis· Hec ipa die obitꝰ sui apparuit cuidā abbatisse treuerensi noīe modeste sibi in vita sua amicicia familiariter ostri cte quāuis corpaliter lōge remote Hec etem̄ qua dam die añ altare beate virginis ꝓstrata cū ora tōe finita surrexissꝫ· subito vidit ad dextrā altaris sanctā gertrudē stantē q̄ dixit ad eā· Soror mode sta certissime scias me hodie in eadē hora de habi taculo carnis huiꝰ absolutā· Quo dicto dispuit· Post annū vero decimū in moāsterium niuigella ignē fuisse exortū asserunt· vbi sancta gertrudis ꝓfuit· Et intantū flama vehemēs erupit· vt nullꝰ illuc concurrentiū spem haberꝫ ad liberandum de incēdio moāsteriū· Ancille quoqꝫ christi q̄ ibi con gregate fuerāt· ad vicina loca ꝓfugerūt foras mu rum· Tunc virꝰ vnꝰ cui ꝑmēdata fuit cura regēdi monasteriū· repēte eleuās oculos· vidit sanctam gertrudē in sūmitate refectorij stantez· q̄ cū vela mine quo opta erat iactabat de domo flamaꝫ. Et miro modo viderūt subito moāsteriū liberatū de incēdio· Omēs aūt qui ob remediū aīe & etiā eor poris ad sepulcrū virginis ꝓfluētes· cū amore dei auxiliū q̄rebant· sani & incolumes redibāt· Plurī mi etiam vinculꝰ cōstricti· eā in neccitate sua depre cabanē· & statī ꝓfractis & dissolutis vinculꝰ libe rabanē· Quedā religiosa matrona noīe adella ad monasteriū veīt· & de virtutibꝰ sancte gertrudis dubitās· cū vna dei famula ibi manēte ꝑtentōez ha buit· In die aūt festo sancte gertrudis comedenti bꝰ cū gratiaꝫ actione sororibꝰ· ꝑdicte matrone filiꝰ puerꝰ· quez delicate diligebat· huc illucqꝫ io cando discurens in fontē cecidit· & tādiu quousqꝫ sorores de mēsa surgerēt ibi iacuit· Vna aūt de so roribus supueīt & matrone filiū in fontē cecidisse ac mortuū eē retulit· Tunc illa q̄ tm̄ de virtutibꝰ sancte gertrudis cū matrona ꝑtēderat exclamauit hoc tu feciſti sancta gertrudis· q̄a mater eiꝰ nole bat credere virtutibꝰ tuis· Sꝫ & obsecro te ꝑ dñm vt eum resuscitare digneris· Tulit ergo infantez & iuxta lectū sācte gertrudis posuit· q̄ miro mō subito cunctis aspiciētibꝰ surrexit· Sigibertus Anno ꝓstātis· xxij· obijt sāctꝰ eligiꝰ nouiomēsis epus· Anno· xxv· theodorus archiepus & andria nus abbas a vitaliano papa in angliā diriguntur anno seq̄nti ꝓstans impator q̄ & cōstantinꝰ omni bus suis posus· siracusis a suis in balneo occisus est· CXVIII De nece ꝓstātis & impio filiꝰ eius cōstantini· Hugo vbi supra·

HIc em̄ multos ortodoxorū verberibꝰ & exilijs ꝺdemnauit· eos ꝙ hereſi sue nullate nus acqescere vellēt· ꝓpter qd̄ cū apud bizantiū pene oībus essꝫ exosus· ad ytaliā nauiga uit· volēs illam a potestate longobardorꝫ eruere & ibi manē· Egressus igitē de regia vrbe veīt athe nas· ibiqꝫ mare transiens beneuētanorꝫ fines inua sit· Sꝫ exercitū eiꝰ grimoaldus eiusdē puincie dux fortiter attriuit· Igitē cernēs augustꝰ· ꝙ nihil con tra lōgobardos ꝓficerꝫ· romā prexit· Cui sexto ab vrbe miliario vitalianꝰ papa reuerenter occurrit & eum ad beati petri limina cū magna ꝓcessionē pduxit freq̄ntia· quo cū pueniſſꝫ· obtulit sancto petro pal lium optimū auro textū· Et cū in vrbe iam ꝑ· xij· dies refediſſꝫ· magna tactꝰ cupiditate varia orna mentorū gna ex ere & marmore q̄bus vrbs deco rabat· in tiberim vexit· vt ea ostantinopolī ferret Inter q̄ basilicam sancte dei genitricis & martirū oīm que pantheon ātiq̄tus vocabat· eris tegulis discoopuit· Quibus patratis· statuit remeare re trorsum· Igitur a roma digressus· ad siciliaꝫ naui gauit· Quo cū quodā die secretius in balneo laua retur· a suis interficit· Post cuiꝰ decessuꝫ milites assumētes mezenciū q̄ndaꝫ armeniū sibi creauerūt impatorē· sꝫ non post multos dies constātinus cō stantis augusti defuncti filiꝰ cū multo ibidem ve niēs nauigio· & imperialē purpuraꝫ sumpsit· & me zenciū cū interfectoribus patris sui morte pessi ma cōdemauit· hic fuit vir fide catholicꝰ & mode stus· Sapienti quoqꝫ vsus consilio cū arabibus q̄ damascū inhabitabāt· & cū bulgaribꝰ pacē firmissi mam fixit· Restauraūit etiam ecclesias· q̄ fuerant dirute a ꝑsibus heraclij ꝓaui sui· Insurrexit ꝑte rea contra monochelitas satagens eoꝝ opiniones subuertere· vñ & sanctā sextam vniuersalē sinoꝺ constinopolī cōgregauit· cc· lxxx· eporum· que in vno dño nostro ihesu christo duas naturas esse cōprobat & ostēdit· Sigibertus· Cepit aūt cō stantinꝰ impare āno dñi scz· dc· lxx· mūdi vero q̄r timillesimo· dc· xxxiij· & impauit annis· xvij· huiꝰ āno ꝑ grimoaldꝰ rex longobardorꝫ cū· ix· die pꝰ fleubothomū accepto arcu colūbā ꝑcutē nisꝰ eēt vena brachii eius dirupta est· & supponentibus ei medicis venenata medicamēta defunctꝰ est· ac p tharith filiꝰ aripth r̄gis diuinitꝰ a ꝑgrinatōe suo catur· & a longobardis in regnū relocatus regnat annis· xvij· Hoc tempe claruit sāctus ꝑiectus ar uernensis ciuis et epus· qui etiam martirizatꝰ est ab ipsius primoribꝰ· in vltōem hectoris massilien sium patricii· ab hilderico rege francorꝫ pempti ꝓ pter iniusticias aruernēsi eccie ab eo illatas

CXIX De sancto ꝑiecto aruernēsi epo et martire· Ex gestis eius·

HIc ꝑiectus cum adhuc essꝫ in vtero ma tris· vidit mater eius in somnis· ꝙ pla tus eius egredezet filius sāguine rubi catus· qd̄ cū cuidam dei seruo mater dixisset· dixit ei ꝙ puer ille palmā martirii obtinerꝫ· Natꝰ ergo puer in arueznia ciuitate literis imbuit Et q̄a gra tiosus erat in oībus· archidyacono vrbis nutrien dus ꝺmittitur. Omībus itaqꝫ virtutibꝰ intentus dum die quadā ad eum multi pauperes aduenissent et elemosinas postularēt· ꝙ famulum suū nouit· ꝙ plusq̄ duos denarios non haberꝫ· Cunqꝫ iussissꝫ afferri saculum et dñm inuocassꝫ· tanta ꝓtinus

ubi mutẽta ẽ pecunia · quãta p foribus stabat cater
ua paupm · Die quodã pasce cũ ipe ad mensã in so
lario cũ mltis aliis residerz tres int eos aderãt q a
carnib? abstinebãt · quos cũ alii desiderẽt · scũs p=
iectus eos admonuit · vt quos venerari debebant
irridẽdo ñ increparẽt · Sz cũ illi nõ se corrigerẽt · su
bito pauimẽtũ solarij cũ irrisorib? cecidit · tãtũqz
piect? cũ abstinẽtib? residẽs ad mẽsã remãsit · Cũ
igit felix eps ciuitatis obijsz · & cler? & pplus pie
ctuz eligerz · qdã archidyacon? vrbis epatũ vsur=
pauit p pmiũ · sz nõ vixit vltra terminũ · xl · dieruz.
Cũ ergo aliũ viz inclitũ eligẽ voluissent · ille ele=
ctõi p posse renitẽs · osiliũ dedit & monuit · vt p=
iectũ i cathedza sblimarẽt. Elcũs ergo piect? · &
sãctitate & grã pollebat i oib? · Quodã itaqz tẽpe
cũ regẽ frãcie adire vellz · ẽnsiuit p qndã abbatiaz
vbi scũs marin? abbas guiter egrotabat · quẽ mox
oratõe sanauit · deide regẽ adiens qd voluit impe
trauit · Cũ ergo redirz · marin? abbas secut? ẽ euz
vt sic inuicẽ diligebãt ita sil' martirium psũmarẽt ·
Dũ ergo i quodã loco sil' orarẽt · repẽte sup eos p
ceres vlẽ pseqntes irruerũt & scm marinũ decolã
tes · cũ scm piectũ se occidisse putarent · ad socios
redire ceperũt · quos scũs piect? ỏ loco i quo ora
bat vocauit dicẽs · Ecce ego quẽ qritis. facite qõ
optatis · Tunc vn? eũ gladio pcussit i pectore · q
cũ adhuc viuezet · & p occisore suo dñm exorarz ·
ille gladio caput ei? pcussit cerebrũqz eiecit · Qui=
dã vo ex hijs q morti ei? psenserãt · de ppe stãtes ·
viderũt tres stellas subito sup domũ illã splendẽ
tes · i q sãcti illi cũ vno satellitũ occisi iacebãt · Ra
debert? autẽ q scm piectum occidit · nõ mltopost
viu? psũpt? a vermib? expirauit · Alí? vo dũ die
qdam venazeẽ de equo corruẽs fracto dextro bra=
chio. ceteroz mẽbroz debilitatẽ incurrit · Qui cũ
nulla possz medicĩa curari · ad se reuersus ad sãctũ
piectũ se cũ vxore otulit & veniã postulãs ỏ oleo
lãpadis freqnti? se punxit. Sicqz cito curat? quod
dam vas argenteũ · x · marchaz sancto martiri pre
sentauit · Qỏ cũ ceteri cognouerũt · siliter peniten
tes · multã auri & argẽti copiã obtulerũt ¶ Sigi=
bertus · Eodẽ tpe i territorio cameracẽsi · vgo dei
maxelẽdis p voto vginitatis hardumũ amatorem
suũ fugiẽs. ab eo martirizaẽ · q mox excecat? · post
triẽniũ ab ea illuiaẽ · Hoc quoqz tpe qdã in britan
nia a morte resurgẽs · mlta q vidit de locis penarũ
& purgatorij ignis loco enarzauit · ¶ CXX

¶ De mortuo in anglia suscitato & ei? visione ·

ERat ḃ paterfailias in regione ¶ Beda
nordãbim q vocaẽ incũmemnaum · q prio
noctis tpe defũct? diluculo reuixit · &
obseruantes se in fugã uertit · vxor ei? quãuis ni
mis pauida remãsit · Cui ille · Noli timere · Surrexi
a morte ꝙ tenebar · & pmissũ ẽ mihi itez apỏ hoies
viuere · Sed multũ aliẽ viuẽdũ ẽ mihi a modo qp
pus · Statiqz surgẽs abijt ad oratoriuz ville · & ad
die vsqz orauit · Et tũc diuisit substãtiã suã in tres
ptes · e qb? vnã iugi · alterã filijs tradidit · terciam
vo statĩ paupibus erogauit · Nõ mltopost ad mo
nasteriũ malcos pueit qỏ tuido flumie circũcigiẽ
& accepta tõsura secretã mãsionẽ ab abbate susce=
pit · & ibi vsqz ad mortẽ in mirabili uersatõe per
mãsit · Narrauit aũt hoc · Quidaz lucid? aspcũ · &
clar? veste me ducebat · Incedebam? taciti ptra sol'
ortũ solstitialẽ · deuenim? ãt ad vallẽ latissimã · lõ=
gissimã · pfũdissimaz · q erat a leua nostra · & habe=
bat vnũ latus flamis feruẽtibus nimiũ terribile ·
aliud aũt feruẽti grãdine & frigore nimis horrendỏ
vtrũqz plenũ aiab? · q vicissim hĩcinde iactabanẽ
cũ ipetu · Nã cũ vnũ sufferze nõ possent i aliud ẽn=
siliebãt · & cogitabaz intra me p infern? eẽt · Du=
ctor aũt me? cogitatõi mee rndẽs · nõ inqt vt pu
tas ḃ ẽ infern? Et cũ pgrederemur vidi loca tene
bris ita dẽsis repleta ut nihil oĩno viderẽ ptez spe=
ciem & vestẽ ductoris mei Et ecce crebri flamaz
globi ascẽdẽtes ỏ puteo & ruzsus decidẽtes in eũ
dẽ · Et statĩ ductor me? dispuit · & me solũ reliqt
Erant aũt fastigia flamaz plena spiritib? hoim i=
star fauillaz cuz fumo ascẽdentiũ & relabentiũ &
fetor icompabil' cum ill'ebulliebat · Interea turba ỏ
monũ cachinnãs & insultans · qnqz aias hoim educe
bat i tenebras · E qb? un? erat attõsus ut clericus
qdam layc? · qdã femĩa & descẽderũt cũ eis in me
diũ baratri ardẽtis · Quidam ãt spũs ỏ abisso illo
ascendẽtes · afflãtes ignẽ putridũ ocul' & naribus
& ore · forcipib? igneis quos portabãt minitabanẽ
pphẽdere me · & tñ tãgere me ñ potuerũt · & ecce
qsi fulgur stelle micãtis inter tenebras post me ap
paruit · ḃ erat ductor meus q mox eos fugauit · q
uersus ad dextrã cepit me ducẽ ad ortum sol' bru
malẽ · & mox i lucẽ serenam educt? · uidi muruz p
maximũ · cui? longitudĩs & altitudĩs ꝙsi null? ter
minus uidebaẽ · in quo etiã nulla ianua vl' ascẽsus
vl' fenestza uidebaẽ · & statĩ nescio quo ordine fui
mus in sũmo · & erat ibi subtus camp? latissim? &
letissim? · floscul' vernantibus & odore suauissimo
plenus · et luce clarioze sole meridiano i quo agmi
na albatoz plurima et sedes mlte letantiũ · Et cũ
me int illos ducerz · cogitabã hoc eẽ regnũ celoruz
Et rndit ille · Non ẽ hoc regnũ celoz ut putas · Et
pcedẽs inde aspicio mlto maiorẽ lumĩs grãm · et
vocem cantantiũ suauissimaz audio et odorẽ sẽtio
pmagficũ · ¶ CXXI ¶ De expositõe ipsi? uisio
nis et pmalatõe ·

ET cuz me intraturũ sperarẽ · mox ductor
meus gressum retorsit uia qua ueneraz et
nobis reuertẽtibus ait · vall' quẽ aspexisti
locus ẽ in quo examinanẽ et castiganẽ aĩe differẽ
tiũ confiteri et emẽdare scelera sua vsqz ad mortẽ
q et tunc penitẽtes et sfitẽtes ỏ corpe exeunt · qui
tamẽ omẽs p penitẽtiã dei in die iudicij ad regnũ
celoz pueniẽt · Multos aũt añ diem iudicij liberãt
elemosine · ieiunia · et oratões viuẽtiũ · et pcipue ce
lebratõ missaz · Puteus aũt quẽ vidisti ẽ os gehẽ
ne i quẽ qui semel inciderit nunqm liberabiẽ · Locꝰ
aũt floris · ẽ ipe i qno recipiunẽ aĩe exeuntiũ a cor
pore cum bonis opib? · non tamẽ tante pfectõnis
ut statĩ mereanẽ in celoz regnũ intrare · Qui oẽs
in die iudicij illud intrabũt · Quicunqz autẽ in uer
bo cogitatõne et ope pfecti sunt · mox ut exeũt de
corpe ad regnuz illud pueniũt · Ad cui? uicinia pa
tet ille locus in quo sonũ cantilene dulcis et odo
rem suauissimũ hausisti · Ego aũt ad tẽpus a te ab
scessi · ut qỏ de te fieri deberet agnoscerẽ · Et cum
detestarer iterum uiuere i corpe · subito me uiuere
iter uos nescio quo ordine uidi · Hec narrabat ille
non passim omĩbus sz illis tantũ qui ul' eterna tor
mẽta timent · ul' gaudia eterna ocupiscunt · In uici
nia celle illius habitabat qdam monachus et pbi
ter sanctus nomĩe englis qui nũc usqz in hibernie
insula est solitarius · ultimã etatem pane cibario et
aqua sustentans p quem cognita facta sunt que
ille uiderat Rex etiam adiulfridus uir undecunqz
doctissimus · illum studiose audiebat · Qui & ipse

tandem in monasterio supdicto moachus factus est. cuius monasterij tempe illo abbas erat vir sanctus & psbiter hedimaloꝰ q nunc epus ē limtifar nēsis. dicebaē aūt frater ille q hoc viderat dicte limꝰ qui sepissime in fluie pximo se imergebat ad restringendū calozē cozpis. ita vt etiā cruste glacie rum circa eū de veste sua defluezēt. Nā vestimēta humida & algida de flumine nunꝙ deponebat do nec de suo cozpe calefierēt & siccarent. Cui cum dicereē quare tantā aspitatē frigozis pateretur. re spōdit. Frigidioza vidi ego. Et cū diceret ei. quaē tantā austeritatē ptimētie tenerz. respōdebat auste rioza ego vidi. ¶ CXXII. ¶ De translatōne cozpozum sancti bn̄dicti & scolastice sozoris eius

¶ Hugo vbi supra.

DEr idem tēpus mimolꝰ abbas floriacen sis diuīa reuelatōne pmonitꝰ. misit vnū de moachis suis. aygulfū noīe ad mon tem cassinū. vt inde sibi deferrz sanctissimi cozpus benedicti. nā cenobiū qd ibidem quondā sanctus ostruxerat benedictus. a pfidis longobardis erat deuastatū & in solitudinē redactū. ibi tn̄ ipius sā cti bn̄dicti corpus cū corpe sozoris sue scolastice vno sepultū tenebaē in loculo. Contigit etiā vt ex cenomaīca vrbe qdaz eo tpe ad memoratū locum pficiscereē p deferendo sācte scolastice cozpuscu lo. q postꝙ ad floziacuz deuenerūt cenobiū beato semp adheserūt aygulfo. donec ad sācti puenerūt limīa petri. Quo dū pueniſſent. mox beatꝰ aygul fus eoz consortiū deseruit. montēqz cassinū solus expetijt vbi etiā pnoctare decreuit Et ecce in tem peste noctis silentio ipm sancti patris bn̄dicti se pulcrū ita celitus vidit illustrari. ac si densis lam padibꝰ circūfundereē. nocte vero trāsacta splen doz ille dispuit. Tūc sepefatꝰ aygulfus eo reuerē ter accessit. & effracto a latere sepulcro illud ex maniuit. & quiqd ibi reppit ī vniꝰ spoztule sinu recondidit quā ad hoc ppauerat. Quibꝰ patratis. dū ad ppria remearz aygulfus socios suos offēdit ī itmeze. & cū eis ad floziacū remeauit moasteriū Sed anteqm illud ptingerz. deueīt in locuz quē no uum vicū appellauit. qui miliario vno a sepe dcō distat moasterio. Ibiqz pdictus abbas mimolꝰ cuz freqnti ppli turba eis reuerenter occurrit. cum di gna reuerētia assumēs spoztulam. extraxitqz ex ea ipa sacratissima ossa q ibi iacebāt confuse pclusa se cernēs minoza a maioribꝰ. Quod cū factū fuisset. ecce dnoz cadaueza defunctoz efferebāt ad sepe liendū. quoz vnum masculini & altez erat sexus femini. Placuit ergo hec applicari Mira res. Nam cum sup masculini corpus maioza fuissent ossa su pposita. ptinuo per bn̄dicti meritū ē mortuo red dita vita. Tunc etiā placuit minoza poni sup cada uer mortue puelle. Qō cū fuissz fem̄ reuixit puel la ptinuo. Claruit ergo germanos eē meritis q sil allati fuerāt. aderat huic spectaculo n̄ minima po puli multitudo. Astabāt quoqz ciues cenomānici Qui cozpus sancte virginis ideo dei dispēsatōne meruerūt ipetrare ne duo magn̄ lumiaria vno clau derent ī loculo. cum singul' singula possent sufficē loca. Igiē viri cenomānicā remeantes ad vrbē. coz pus beate scolastice secū ptulerūt. fabzicata ē etiā iuxta menia eiusdem ciuitatis in eius nomīe eccīa uoua. vbi reuerēter ē illatū atqz tumulatuz. deīde crescēte qnotidie miraculozum copia. plures eo sā cte deuotionis femine sunt aggregate sub regula ri disciplina. Interea vero venerabil' pater mimo lus. cepit aīmo voluere quonā in loco corpus sā ctissimi digne reconderz bn̄dicti. Et cum quadaz nocte sub nudo celo dn̄m pcaretur. vt hoc sibi ce litus monstrareē. ecce subito lnx emissa ō celo sic fulgur ei apparuit. & locū vbi poni deberet maīse stissime denotauit. Locꝰ aūt ipe vbi illō trāstulit sancte dei genitricis erat oraculum. ¶ CXXIII

¶ De qbusdā euētibus illiꝰ tpis ¶ Sibertus.

ANno ostātimi tercio amatꝰ eps senonen a rege theodorico graui & irreuocabili diu exilio tribulaē. Anno seqnti iris ap paruit in celo mēse martō. & tremuit omis caro. ita vt oēs dicerēt. qp osumatō essz. Anno ostantimi quinto theodorꝰ in anglia sno do habita. ostituit mlta eccīe vtilia. Hic theodorus scripsit librū pe tentialem mirabili & cauta discretōne distinguēs modum singulaz culpaz. anno ostantimi septimo childericus rex leuitate morū suorum accēdit ī se odia frāzorum. Sanctꝰ leodegariꝰ auzustudinēs episcopꝰ ab eo in luxouio retrudiē. In italia tante pluuie & tonitrua fuerunt. quales nulla etas hoīm memozat. vt etiā boīes & peculia fulguē interirēt Et nisi p letanias quas quotidie faciebāt dn̄s esset ppiatꝰ. non potuissent boīes triturare. vl' ī hor reis frumēta recōdē intantū vt ex ipsis pluuijs de nuo legumia renascerētur & ad maturitatē deuei rent. āno sequēti Donꝰ eccīe romane. lxxxvj. psi det. ab augusto p tres mēses stella radijs celos pe netranſ. a pte oriētis a gallicantu vsqz in mane ap parebat. & maxima mozalitas a parte oriētis est subsecuta. anno seqnti kallinicꝰ architectus ab eli opoli sirie ad romanos confugit. ignēqz marimum adinueīt. quo vsi romani naues saracenozum exus serunt. & vna cum aīnabus pzorsus incēdunt. & ita victoria sunt potiti. Anno sequenti agatho ro mane eccleſie. lxxvij. pzesidz. inter romanos & sa racenos in. xxx. annos pax ē confirmata. vt sarace ni romanis auri libzas tria milia & viros captiuos quinqgīta & equos nobiles qnqgīnta ānuatim sol uerēt. Lodilo francus quē bilbericus ligatū ad sti pitem cedi pceperat. hilbericum in venatōne exce ptum cuz blithilde vxore eius pgnante interfecit. & theodoricus regno restituiē. gens bulgarozum q & ipa a scithia egrediēs. passiz debachabaē. per trachiam bathaia duce grassatur. quibus ostantimi impatoris occurrēs exercitus. ab eis turpiter fuga tus. grauiter ē attritus. & adeo p romanā rempu blicam eorum inualuit excursus. vt impatoz cum eis facta pace ānua pacta eis pbere sit coactꝰ. ab hinc igitur regnum bulgarorū ānotandū est. quo ruz rex bathayas erat huic annotantur āni vigiti. Post hunc regnauit thezbellis. cui anni vigintisex Post hunc cozmesius. cui anni trigīta tres. Post hunc thesezis. cui anni. duo. Post hunc sabinus. cui annus vnꝰ. Post hunc paganꝰ septē Theligiꝰ octo. Cardanius vigīti nouē. Chzumꝰ. trevecī in quo finitur huiꝰ regni narratio. Anno decimoqr to in anglia claret ediltrudis regina que tribꝰ nu pta viris virgo permānsit. Cuius mortue cozpus post. xj. sepulture sue ānos incozruptum est inuen tum. anno decimosexto theodoricus rex ebzoinuz in gratiaz recepit. eiusqz cōsilio sinodum eporum coegit. & ī hac multos eorum ex sententia ebzoi ni episcopatu priuat aliquos etiam eozum irreuo cabili exilio damnat. Sub tam procelloso domesti ce persecutōnis tumultu sanctus iam lambertus a traiectēsi amotꝰ episcopatu i cenobio stabulās

monachice quietis expetit portuz · ibiq; per septez ānos habitauit · Sanctus leodegariꝰ diu ab ebroi no tormētatus · post famē & carceris squalorem . post oculorum euulsionē · post plātarum concisio nem · post lingue & labiorum excisionem · pfūmauit tandē martiriū per capitis abscisionē ·

CXXIIII · De sancto leodegario augustu dunensi episcopo · Ex gestis eius ·

Ic leodegarius quondam fuit a nobilissi mis & religiosis parētibus regi clotario cōmendatus · & a didone auūculo suo pi ctauensi episcopo eruditus · & archidyaconꝰ con stitutus · tanta oīm virtutū gratia prefulgebat · q; nobilitatē generis maiore moꝝ nobilitate decorās etiā quandā abbatiā monachoꝝ ad preces episco pi strēnuissime gubernabat · Post hec decedente clotario et succedente ei filio eiꝰ clotario iunio re · quia sensus eiꝰ regendo regno minus sufficere videbatur · ab ipso rege & pceribus multisq; epis coactus est · vt ꝓpter consiliū & prudentiaz regni in palatio moraretur · Ibi aūt tantaz scōz deū ꝺ pie tate solicitudinē habuit · vt eduensi eccie merezet im pontificē ꝓmoueri · Post decē vero ānos episco patus sui · decedēte clotario iuniore · vir sanctus negocijs grauius onerat⁹ · voluntate dei & vene rabilium ꝓncipum qui cū ipo pfule rem agebant · childericū fratrem regis clotarij adolescētez val de idoneum fecit in regem sed ebroinus theodori cum ipsius childerici germanū pficere nitebat · nō ꝓpter regni ꝺmodū · sed quia de potestate deiectꝰ omibus odiosus · iram regis & prīcipum verebat a sua itaq; spe frustratꝰ · metu mortis a rege petijt vt relicto seculo in mōasterio ꝓmanerz · Quo cōce dente · & fratē suum theodoricū ne cētra regnum aliquid moliret im liberali custodia detinente · in tā ta pace fuit respublica · vt tota francia sanctitati episcopi & regali industrie ogaudezet · Verū post annū dyabolo aduersitatis turbinez cōcitante · mali gnis suggestētibus de magno amore cōtra virū in magnum odium rex deprauatus · iam ita eū latenti odio infestabat · q; opportunitatē & modum mortis eius attētius inquirebat · Sed epus blāde fezēs · & omes inimicos suos vt amicos amplectēs · egit cū rege vt diem pasche in vrbe cui preerat celebraret Et ecce ipa die nunciatū est ei q; rex illa nocte ꝺ quid de morte eius tractauerat pficere decreuisset at ille nihil trepidans · sed ipa die cum rege in mis sa cōmunicans · exemplo dñi psecutorem hic fugit · q; in luxoriēsi mōasterio deo seruiēs · etiā ebroino qui ibi in habitu monachali latitabat tota caritate seruiuit nec mora rege mortuo cū theodoricus re gnaret · gaudētes ciues educ epm suum adeūt · cuz multis lacrimis eum rogantes · vt ad eccīam suam tandiu destitutā rediret · Compulsus igit suorum ciuiū desiderio · & abbatis impio · ad sedē suam cū honore redijt · Et statim apostotās ebroinus . & a rege senescalli dignitatē adeptus · qui prī oībus malus fuerat . postea peior fuit · toto studio beatū leodegariuz occidere cupiebat · Missis ergo militi bus vt eum de vrbe abstraherent . Comperiēs hoc vir dei · pplm vbi tūc ꝓdicabat monuit ne timerēt Et statī de vrbe in ornatu pōtificali pgressus . & flētium pcessione circūdatus a militibus captꝰ ē · & quia nondū iussi erāt illum occidere · oculis eru tis vsq; ad iussum apostate in quadaz abbatia est retrusus ·

CXXV. De martirio eiusdē ·

Post bienium vero sanctꝰ leodegariꝰ cū fratre suo garmo quē ebroinꝰ cuz multis alijs exiliauerat · in palatiū regis adductus cum ad irrisiones ebroini verba tempantie & iusti cie responderet · pfidus ille iussit garinū lapidibus obrui · sanctumq; episcopū tota die nudis pedibꝰ p quendā fluuium super acutissimos lapideꝰ decur rentē deduci · & audiens q; vir sanctus deū in tan to cruciatu laudaret pscita ei lingua cum labijs tra didit eum cuidaz custodi vt eum nouis suppli cijs resezuaret · At ille nolēs eum indecentez tractare · in quodā monasterio sanctimonialiū euz reposuit & ibi paululū cōmorat⁹ · diuinitus plenū officiuz loquēdi & predicandi recepit Interea rex theodo ricus cuz ebroino concilium cōuocauit · in quo dei iu dicō illi qui manū in epum mittere pſūpserunt · hoc premiū acceperūt · q; vnꝰ eoꝝ exiliatus · & tandem decollatus est · alter vero cui ebroinus ꝓpter hoc pontificatū deberat · conuictus sceleris & corā oī bus flagellatus laqueo se suspendit · Post hoc leo degarius accersiri iubet · & ne inter eos apparerz extra cōciliuz detinet · sed cum ibi de futuris inter rogatus veracitez rīderet · predixit de seipso & de ebroino · qñ & quō vterq; vitam istā finiret · Tunc ebroinus videns eū de suo martirio & ꝺ illiꝰ eter no supplicō gloriari · confusus de consilio exijt · & cuidam militi epm interim seruare pcepit · Quem dum miles ad domū suā q̄ longe erat duceret · sitiē ti episcopo quidā comitantiū potuz dedit · & statī lux immēsa in modū corone caput eius circundedit quā cū multi ꝺ celo venisse viderūt quid hoc esset ab ipso episcopo quesierunt · at ille se in gratiarum actōne prosternens · ductores suos qui p̄ stupore semiuiui corruerant · post oratōem incolumes ele uauit · & vt religiose se deīceps haberet obtinuit · audiens hoc ebroinus missis q̄tuor speculatoribꝰ eū decollari pcepit · Eductū ergo de custodia · cuz ad abdita saltuū deduxissent · non est inquit opus fratrez nos diutius fatigari · sed hic implete vestri desideriū transmissoris · ad hoc illoꝝ tres diuinitus emēdati · cū pstrati veniā pcarent̄ · quartꝰ eis con uicians · & sanctū post oratōez decollans · statī cor pus impulsu pedis ad terrā deiecit . sed post modi cum ipse furens & a demone in ignē prectus · vitā vt meruerat terminauit · Post bienium a passione sancti audiens ebroinꝰ illum multis miraculis de clarari · cruciatus inuidia militē illuc misit q̄ sibi re ferret certitudinē huius rei · Sed miles inuidus & superbus · tumbā sancti pede percutiēs · cum dixisset · moriatur q̄ mortuum miracula posse facere credit · mox arreptus a demone . & subito moriens . morte ppria sanctū amplius cōmēdauit · His auditis impiꝰ apostata fremēs & tabescens inuidia dum famam sancti extinguere optaret · eisdez diebus sicut san ctus in cōcilio prdixerat gladio occisus est · Subla to deniq; corpe dū ad monasteriū vñ abbas fuat ꝺ ferret · tot & tātis in via miraculis claruit vt nllꝰ oīno cū fide accedez qui nō statī ab oñi molestia curaret ·

Sigibertus · Anno quoq; ꝓnotato sane ctus kilianus scotus wirtzburgenꝭ epꝰ clarz · Bene dictus romane eccie · lxxix · claret · CXXVI ·

De sancto vigilio antiocheno epo · & ꝺ q̄daz pestilētia · Ex gestis eius ·

Vius benedicti tēpibus sanctus vigiliꝰ genere nobilis & sanctitate pclarꝰ in anti ochenā epatu sedit ānis · xxv · Hic eccias btē marie extra muros antiocheꝰ · ꝺ ꝓprio edificauit

& in ea uentū moachoꝝ constituit. Ibidē etiā hoſ pitale paupm qđ domus dei dicitur collocauit. & poſſeſſioibus infinitis ecciam cumulauit. Hic aūt ꝑe ſanctitatē ſuam inimicis iuſticie odioſus. & a warachōe ſeneſcallo regiſ francie i cotia ſilua ꝑe ꝑpendiū occiſ? ē. Qui waracho ſucceſſerat i eodē ꝓncipatu ebroino. q ſcz ſcm leodegariuz occidit. Cū aūt ſeūs vigili? ꝺ cōpendio ad ꝑtiā reberet vrbē delat? eſt p vrbē ſenonicā. Cūqz trāſirz ante qndā domū in q rei vincti catbenis tenebanē. ſubi eo ruptis catbenis ꝺ carcere exierunt. et bēi vigilij exeqas celebrātes. & cathenas ſuas ad eccīam bē manie quā ipe ꝓſtruxerat deferētes. ſe & poſteros ſuos in ꝑpetuū beato vigilio cōmiſerūt. Hugo vbi ſupra. Hac tēpeſtate luna eclipſim paſſa ē p. i ditōez octauā ſolqz defecit hora dici qſi. xv. noñ. maij. Et eodē āno ſubſecuta ē ḡuiſſima peſtiſ trib? mēſibus. iulio ſcz & auguſto et ſeptēbri. fuitqz ro me mortalitas magna. hec quoqz peſtilētia ciciū. adeo deppſata ē. vt ciuib? p iuga montiuz fugiēti bus itra pfatā vrbē herbe naſcerenē atqz frutecta Tunc etiā viſibiliter multis duo appuerūt angeli bon? & malign?. ꝓgentes p ciuitatē quozum mali gnus angel? venabulū manu ferebat. q quotiēs ꝺ venabulo illo hoſtiū cuiuſqz dom? boni āgeli iuſ= ſu pcuſſiſſet. tot de eadē domo ſeqnti die hoīm ca dauera trahebanē. ſed qbuſdā viris in eadē vrbe p reuelatōem dictū eſt. qꝑ non ꝑus peſtis ipa quiſce ret. qꝑ i baſilica beati petri apli q ad vincula diciē. ſancti ſebaſtiani martiris altare conſtrueret. Fcīm qz eſt ita. Nā delatis ab vrbe romana bti ſebaſtiaī martiris reliquijs. mox vt i iam dcā baſilica cōſti tū ē ipi? altare. peſtis illa ceuit. Floruit eē p idē tē pus cuthbert? venerabil' archiēps eccie lītifarnē ſis. q nunc londrēſis diciē. cui? corpus poſt annos xj. effoſſū. cū ueſte q tegebaē iuentū ē incorruptū

CXXVII De ipio iuſtiniani ſecūdi & de ſergio papa

Ortuo deniqz apꝺ vrbē regiā ꝓſtātmo ortbodoxo auguſto fili? ei? iuſtinian? ſuccedēs impauit ānis. x. Hic cū eſſz qſi annoꝝ. xvj. temeritate vſus puerili pacē quā pater e? cū abymelech arabū ꝓncipe fixe rat ſoluit. pacē cū bulgarib? nexā pturbans & ea q a patre ſuo ordinaliter fuerunt facta. Remouit etiā a mari mardaitarū. id ē piratarū exercitū quo impium ei? ab impetu arabum tuebaē. quib? repſ ſis pace & quiete eſt potit? arabū ꝓncipat? vſqz in ꝑſentē diem. Et extūc liberi? barbari romam ꝺ= populare ceperūt. Cōſtituit ꝑterea ſtephanū per fam ſacellariū ſuum virū crudelem & peſſimuz. q plures reipublice ꝓncipes grauiter affligebat. qui qz etiā matrem eiuſ dē auguſti anaſtaſiā abſente eo ꝑſumpſit babenis more pueri flagellare. q res ma xime fecit eū exoſum cūctis ꝓncipib? & domeſti= cis ſuis. Sigibertus. Bupſit aūt iuſtiniam? im perū āno dñi. dc. lxxxvij. mūdi. ſ. qrtimilleſiō. dc l. Hui? āno ſecūdo ſergi? romaē eccie ꝑſidz. lxxxij

Helmādus Hic ſergi? in ſacrario ſācti petri i ueit capſam argenteā i loco obſcuriſſiō mīte āno ſtatis. ita vt argentea nō apperz. deo ſibi reuelāte in qua ſigillū erat expreſſū. & in ſigillo plumariuz oloſericum ſuppoſituz. qꝺ & ſtauraci diciē. Quo ablato. inuenit crucem diuerſis lapidibus precio ſis pornatā. de q tractis quattuor petalis in qui bus gēme clauſe erant mire magnitudis. ineffabi lem poztōem ligni dñici inuenit interi? repoſitam qꝺ lignū i die exaltacōis ſācte crucis adoratur. & oſculaē ab oīi ꝑplo Hic conſtituit vt hora confra ctōis dñici corpis agnus dei a clero & ꝑplo decan tetur. Corpuſ primi leonis pape diuina reuelatōne trāſpoſuit. Sigibertus. Anno iuſtiniani ḡrto. ſanctus andoen? rothomagēſis epiſcopus ſāctuſ amatus & theodoz? angloꝝ archiēpus obierunt Actor. Huic ſancto andoeno ſucceſſit ſanct? auſbert?. cuius vitam ſupra poſuimus.

CXXVIII De ſancto leufredo abbate

Ex geſtis eius.

Vius aūt ſancti auſberti tempibus cla ruit ſanctus leufredus. q pago ebroceē ſi exortus. pentib? chriſtianis nobilibus vanā mundi gl'iam deſpiciens. ab adoleſcētia nuꝺ chriſtū paup ſecutus eſt. Cumqz ꝑpe ebroicas in q dam cellula morartetur. deſiderius ebroicenſis epuſ audita eius fama. quia plures ab ipo lumīe verita tis accenſi. vitaz apoſtolicā ſectarenē. zelo ſuperā tus mundie q in dyoceſi talia agere ꝑſumpſiſſet. q dam die conſcenſo equo aſſumptis officialib? ſuiſ ad cellam viri dei prexit. eumqz iniuria verborum exacerbauit. Sed cū ad boc immobil' pmanerz. eps magis exagitat? furore iuſſit eū in equū leuari. cū apuꝺſe vir dei decreuiſſz ne unq̄ equum aſcende ret. Cum igit epiſcop? eum ad ciuitatē perducerz vt illic in eū quecunqz vellet liberi? exerceret. ſubi to equ? cui vir dei iſidebat i terrā concidit & oſa viſcera eius dirupta ſūt. Mirantibus cūctis epus ad genua ſancti prouolut?. veniam poſtulauit. & ille placide oēm iniuriā remiſit. Pontifex autem cū ſūmo honore eum ad cellulam ſuā redire fecit. vbi poſtea multis annis & verbo fidei & miracul' claruit. cetūqz moachoꝝ diutina pace rexit. quos ipe dño exēplis & monitis ſalutaribus acquiſiuit horū vnus nomīe giſelbarꝺ? aliqnꝺo tanta demo nis malicia ꝑcuſſus eſt. vt ſubito animā exalare se crederz. Quo vir dei ꝑcepto. oratōne fuſa pro eo. bñdixit ei. ꝑcipiēs vt ieiunijs deuot? eſſz. poſth° baculū quē manib? geſtabat tradidit ei dicēs. Cō ſtans eſto fili. non morieris modo. Etatiqz ſanat? ē. Alio tēpe noctu cum ignis flama caſu validiſſi me p oia moaſterij habitacula cremādo puolaret. repēte vir dei man? ad celū leuauit. oīpotentē in uocans. vt ipſe flamaꝝ vires confringerz. q forna cem nabuchodonoſoz adūſus tres pueros nihil va lere fecit. Oratōe cōpleta. tāto impio ipetū ignis coercuit. vt nihil vlteri? contingē poſſz. ſed tota violētia vētoꝝ in vnū conglobata quaſi mūdatōe ymbriū in ſemetipſo emarcuit. tandē vitam impa ce finiens ad dñm migrauit. Sigibertus. Anno iuſtiniani. v. theoderic? rex francoꝝ cum bercha rio & pipino congreſſus vicit. berchari? a ſuis pi mitur. theodericus rex a pipino capit. Pipin? ſibi neuſtriā ſbiugat. & ſub theoderico ſol? toti regno prīcipādo ſtatum rex meliorat. Sanctum quoqz lambertū i traiectēſi preſulatu locat. Sanctus re macl? obijt. Anno. vj. willebrordus cū ſocijs. xij. veniēs ab anglia. ſāctitate clarz in gallia. Sanct? wādregiſil? q & vuādo auſegiſi maioris dom? ex walchiſo fratre nepos. hoc tēpe claruit q cenobia fiſcanū & fontanellā deo ꝓſtruxerat. CXXIX.

De ſācto wādregiſilo abbate Ex geſtis ei?

Ic ſāct? wādregiſil? in verdun. regione ort? ē. nobilib? & religioſis pentibus cui? pater fuit walchiſus pipini frāco rū ꝓncipis fili?. ꝟ i adoleſcētia ſb rege dagoberto militaribus geſtis & aulicis diſciplinis nobiliter

educat? crescētib? scē vite moꝛib?·ab eodē palatij comes ē ostitut?·Qui cū pietatis studio susceptū officiū exercebat·mēte semp celestia tractans liber ad arguendū·huīl'ad obediendū·in fide firmus ī bonis opib? ꝓmpt?·in sermone verissim?·in iudicio iust?·ī oīlio ꝓuidus·ī caritate p̄clar?·Deniq; pentū hoꝛtatu licz inuit?·q̄ndā puellā nobilissimā sibi despōdit·sz castas nuptias celebrās·ei virginitatē seruare suasit·& illa cōsensit·factusq; ex vtraq; pte saluberrī? castitatis ꝓfessus·Nā & ille clericat? habitū sūpsit·& illam velo pie religioīs optā scīmonialiū moāsterio tradidit·Vez cuz adhuc in habitu layco degēs itez carpet·suoz stipatus obseq̄js·q̄busdā barbaris iniuriose ī eū irruētibus·ipe oratōem ꝓ gladio sūpsit·statīq; ita stetit īmobil' p̄uoz ēba vt ꝓpi? accedere ñ valerz xp̄i sc̄z virtute retēta·deniq; relictis oībus ad moāsticam se vitā trāstulit·& p̄mū ī loco q̄ dr mōs falconis cū scō viro balthfrido hītauit At p̄fat? rex nitebaē ei ꝓsultu suoz molestiā īferze·ꝓ eo q̄ sine p̄missu ei? habitu mutato·se religioī moāstice mācipass;·A quo accersiri iuss?·cū ad edes regias ꝓperarz·ante palatij fores offēdit subito q̄ndā pauperculū cū vehiculo qđ ei sola dom? erat luto demersum·Cūq; oīes miserū p̄terirent·aut etiā alī qui ꝓmerent·vir scūs de equo cui īsidebat cum grauitate descēdit·& pauꝑi manū porrigēs·eum de luto siml' cum plaustro leuauit Extēplo celitus niueo indut? amictu·āgelus affuit·Qui & vestez illi? diligēter emundās·candidioꝛē q̄ ante fuerat reddidit·P? hoc dño famulū suū ꝓtegēte·p̄cepit rex vt ei nemo inq̄etus existeret·sed ꝓsiti sui obseruantiā nullo resistēte seruarz·Sicq; securus ad habitatōis delecte locū rediit· CXXX Iterum de quersatōne & miraculis eiusdem.

SEd non mltopost occasione q̄daz loco relicto·in elisgāgium territoriū migrauit vbi & moāsteriū in possessioē ꝓpa ostruxit·Vbi etiā si diuīs vacantē laudib? somn? cōp meret·nudis pedib? & simplici veste otētus·sup humū stās flexis poplicib? orabat Qđ cernēs dyabolus·pl'mas ei inq̄etudīes & uisibiliter & per soꝛē sepi? ingerebat·ita vt in effigies bestiarū vo lucrū vl'serpentiū se illudēdo trāsformarz·& eius aspectib? se terribilē p̄taret·At ille p scē crucis vexillū & rigoris abstmentiā & iugē oratōez viriliter ei? conat? irritabat·Cū aūt q̄daz nocte vltra solitū dormiuiss;·affuit hostis & illudēs ait. Vigilātioꝛ te exiti hac nocte. At ille·Nō dubito inq̄t·ad ruinā alioz & cumulū damnatōis tue·puigilez te vbiq; foze·sz domabiē caro·q̄ ad hanc me ipulit toꝛporis iertiā·Exurgens igiē a desidia sōni cum eēt hyemis aspitas sub diuo ī medio niuiū & glacierū flēs & lōga suspiria trahēs·dño deuotissime psallebat·sz & ita ieūnijs incūbebat vt ī tota hebdomada excepta p̄ma & q̄nta sabbati escaz mīme sumerz·deniq; m visu admoīt?·vt occidētalia gallie loca reuiserz·rothomagū pueniꝛt·quez scūs andoenus reuerēter suscepit·& licz nimis reluctātez subdyaconū·deīde leuitā ordīauit·post hⁿ etiaz in sacerdotē p bēm audomaz taruēne pōtificez fecit ꝓsecrari·Ez dū vir scūs districtioꝛez vitā ducē cupiēs·heremi secreta plīmū ambirz·otigit vt largiēte archimoaldo p̄fecto īmodicaz soli ptem acciꝑet qⁿ fōtanelle cenobiū cū nepote suo godone vt rudis habitatoꝛ ostruerz·Itaq; & moāchos ostituit ī cellul'q̄ diuīs īsisterēt seruitijs·ibi cū alīta peītus desset celleraī? ei hⁿ patefecit·& ille ī deo ofdere ꝓsuasit·Itaq; monuit diuīa pietas barbildem ſginā ꝓ visū·vt famulo xp̄i ī heremo ꝓsistēti necessaria mīstraret·q̄ expgefacta·onerata vehicula seruo dei direxit·Et ille deo grās egit·xc·etatis ānū p̄clare excedens ita virilis extabat vt in laboꝛe manuū p̄ire iuuenes videreē·Profecto notū est illū crebro p̄dixisse ventura CXXXI De trāsitu eius & miracul'seq̄ntibus.

ANdē in vltio senio ostitutus dño crebro supplicabat·vt eū ꝺ hac qualle ploratōis eriꝑet·& suis ospectib? appere faceret·Qui p̄ces ei? exaudiēs·egritudīē ei īmisit·& tribus dieb? totidēq; noctibus in excessu mētis rapto ianuam celi aptam mōstrauit·at hostis inuidus hoꝛā remuneratōis ei? instare conspiciēs·cruētus astās pauoꝛes ei mlt'foꝛmes ingerē nitebaē·quem in tali agone ostitutū·audierūt circūstātes fratres dicentē se fōte lauacri tm̄ctū·demonēq; se īpedīētem diuītus fugatū·deniq; signo crucis se munīēs xj·kl'aug?·spiritū celo reddidit·& cadē hoꝛa sua uissima cātilena celestis a quodā discipl'oz eius audita fuit·Interfuit āt ei? trāsitui scūs andoenus·Sepultusq; fuit in eccīa sācti pauli annis·xl·Sanctus vero p̄sul ausber?·ānis·xj·Sāctus vero pōtifex wlfrānus ānis ferme·ix·q̄ postmoꝺ anno sc̄z dñi·dc·lxxxiiij·translati sunt īde ī eccīaz bēi petri Timc aptis eoz tumulis cū hymnoz laudib? ineffabilis ex eis odoꝛ fragrātie ꝓdijt Ita vo integri ab oī corruptōe cū vestimentis q̄b? indut fuerāt sunt repti·q̄si eodem die fuissent traditi sepulture Dies ergo trāslatōis sacre ostituta est ꝓdie kl'apl' Post obitū quoq; scūs wādregisilus multis miraculis claruit·Nā cum q̄dam mulier ī festiuitate ei? in pago caletēsi·villa cāpana vicinis ꝓhibentibus texti mū opus agerz·& corde tumido īcrepatōes eoz ꝓ nihilo duceret·siq̄dē ea die terre illius ꝓpīi eccīaz adeūt·& diuīs laudib? vacant·ilico manus ei? q̄ tm̄ā ausu temerario p telā ducebat obꝛiguit·tramaq; medio palme īhesit·ita vt articulorum vngues in medio palme figerenē·& auelli nullaten? possent·Hac sācti virtute coꝛrepta ꝓrexit·& cuz aspexiss;·basilicā in q̄ sācti mēbra requiescunt eiusq; pia suffragia deposceret·ab ei? māu trama cecidit·Cū aūt rex karol? germaniā & saxonū gētiliū terrā bellādo domaret·q̄dā moāsterij fōtanelle miles noīe sigenād?·dū cū ceteris militib? eoꝛūdē gētiliū opes vastaret·ab eisdē ap̄hensus est Cūq; duceretē ad locū quo decollādus erat·& patroni sui sācti wādregisili crebro suffragia deposcerz·q̄dam noīe albo ex ipo saxonū ꝓplo diligenter exq̄rere cepit·cur tā creberrime wādregisilū noīaret·Cui ille rñdit·q̄a in veritate ei? famulus sū·& credo me īteruētu ei? sāctitatis a piculo p̄ntis liberari discrimīs At ille·Hac inquit nocte ipa wandregisilus mihi astitit·monēs vt nihil tibi mali inferrē·sz cuz pace te potius ad tuos redire p̄mitterem·qđ si aliter facerem·cōtra meā patrarem salutē·Idcirco illesum te abire p̄mitto·Absolutū igiē a vinculis & vestib? indutum·armisq; munitū·ad castra remisit christianorū·Ipe quoq; albo saxonici generis·regi postea obses dat?·& ad fontanellā ꝓduct? credens ī noīe trinitatis sācte baptizat? ē· CXXXII De fine impij iustiniani Sigibertus

HNo iustiniani·vii·eualdus albus·& eualdus niger presbiteri veniētes ab anglia martirizāt ī gallia & iussu pipini sepeliūt

in agrippinẽsi colonia · Anno · vnj · pipin⁹ rathboð ducẽ frisonũ bello vincit · & willebrordũ genti illi ad p̃dicãdũ dirigit · Kyliani wirtzburgẽb epi discipulus arnual · adaman⁹ abbas · adelin⁹ & wifridus epi clarent in gallia · Anno · ix · iustinianus impator scãm sextã synodũ infirmare nitiẽ · & sergiũ papaz in hoc sibi resistentẽ eccłaz deturbare frustra moliẽ Defectio sol' fcã est hora diei · nj · ita vt q̃daz stelle clare parezẽt · Anno decio leo patricio⁹ iustinianuz regno p̃uat eũqz naso & lingua trũcatũ in exilio relegat. ¶ Hugo vbi sup̃ · Insurrexit ergo aduersus eũ leoncius patricius · ꝑspirãte secũ gallimico priaz cha. & carcerib⁹ reseratis solutisqz multis retrub qz. vj · vel · vnj. ãnis in vincul' fuerant · quoz plures milites erãt cũ eis exiuit in foruz · Moxqz iustiniauz naribꝰ ãputatis · apud cersonã exilio relegauit deinde p̃fatoz armis munit⁹ viroz augustalẽ arripuit dignitatẽ · ¶ Sigibertus · Eodem ãno beda venerabilis p̃sbiter & moach⁹ clarens in anglia · xxx · etatis annũ agit · & reliquũ tempus vite · legendo tractãdo & exponẽdo sacrã scripturã vtiliter exegit ¶ CXXXIII · ¶ De beda venerabili p̃sbitero & scriptis ei⁹ · ¶ Guilbermus malmesberiẽsis ·

Hic in extremo nat⁹ orbis ãgulo · doctrie chorusco oẽs terzas pstrixit · Anno vite sue. xix · dyaconus fcũs est · xxx · p̃sbiter ex quo vsqz ad lix · aut docere aut scribere ñ desistit · trigintasex · volumina edidit q̃ in · lxx · & · vnj · libros diuisit · Ferunt eũ romã iuisse vt libros suos vel ecclasice doctrie suenire p̃sens assererz · vel si resultarẽt · apostolico nutu corrigeret · eũ tñ rome fuisse solide non affirmo · sed tñ ipm muitatuz illuc haud dubie p̃nuncio a papa sergio · Extat eñ eius epistola ad abbatẽ bedecelfriduz in q̃ inter cetera scriptũ ẽ sic · Hortamur deo dilectaz religiositatis tue bonitatẽ · vt qz exortis quibusdã ecclasticaruz causaz non sine examinatõe lõgius innotescendis · opus nobis sũt ad oferẽdũ arte literature imbutis · hĩc decz deo deuotũ auxiliatorẽ sãcte matris eccie vniuersalis · obedientẽ deuotõz huic nostre adhortatõi non desistas accõmodare · sed absqz aliq̃ moratõe religiosũ famulũ dei bedam venerabil' monasterij tui p̃sbiteraz · ad limia apostoloz p̃ncipũ dño rum meorũ petri & pauli · amatoz tuorum & p̃tectorum ad nostre mediocritatis conspectũ ñ moreris dirigere · Quem fauẽte dño sanctis tuis p̃cibus nõ diffidas p̃spere ad te redire · pacta p̃missoruz capituloz cũ auxilio dei desiderata solennitate erit eñ vt credimus cunctis credẽtibus p̃futurum · quidquid ecclesie generali claruerit p ei⁹ piam imp̃itum · Ita tam celebris erat fama · vt in q̃stionibus enodandis indigeret eo sublimitas romana · incuriose fuit · sed dulcis eloq̃ntie. ¶ Actor · Scripsit aũt beda ea que subiecta sunt · Sup gen' l' · j · De tabernaculo moysi · l' · nj · Sup samuelem · li · mj · De tẽplo salomonis · l' · j · Sup esdrã & neemiaz li · nj · Sup thobiam · l' · j · Sup psalmos · l' · j · Super parabolas salomonis · li · · Sup canticacanticoruũ li · v · sup marcũ l' · mj · sup lucam · li. · sup epistolas canonicas · l' · vij · sup act⁹ apostoloz · li · j · sup apocalipsim li · · de q̃stionibus libri regũ ad notelimũ li · j de locis sanctis li · i · scripsit etiã de tẽpibus & d̃ luna & multa alia · ¶ CXXXIIII ¶ De impio leonis patricii · ¶ Sigibertus ·

Leo igiẽ patricius sũpsit iperiuz ãno dñi dc · xcvij · mũdi scz q̃rtimillesimo · dc · lx · et impauit ãnis duobus · Hui⁹ anno p̃mo willebrordus a sergio papa clemẽs agnominatus · & ad p̃dicandũ gentibus frisonum epus ꝑsecrat⁹ ex dono pipini p̃ncipis sedem epalem statuit in loco wltraburch dicto · q̃ nũc wltraiectuz dicit̃ a nomie gẽtis vultaz & traiecto compositũ · quasi vultarũ opidũ Nam traiectũ lingua gallica opiꝺ dicit̃ · Apud wirtzburg castrũ ostrofrancie sãct⁹ kylianus cũ discipulis suis colomãno & tholomano clam martirizatur · & a geilana vxore gothberti principis wirtzburgensiũ que timebat separi a viro suo · arguente eum kyliano q̃ eam vxoreꝫ quondã fratris eius · etiaz ipe vxorem haberet · Quorum moꝛs cũ diu omẽs latezet · geilana & p̃cussoribus a demonio arzeptis · eoꝛũ confessione diuulgata ẽ Anno seq̃nti · sanctus vlsmarus p̃ intezuentũ hil dulphi p̃ncipis · lobiense cenobiũ a pipino p̃cipe regendũ suscepit · Simodus acquileie facta quitaz vniuersalem synodũ a iustiniano impatore & vigilio papa constãtinopoli celebratam suscipere diffidit · quã sergi⁹ papa salubriter redarguit · & ad cõcordiaz reducit · Sancta berga matez pipini ad dominum transit ¶ Hugo vbi supza · Porro arabes affricam infestabãt · contra quos direxit leoncius impator iohannẽ patriciũ cum stolo copioso Qui cum carthagine pezueĩsset · arabes in fugam cõuertit · & ibidẽ hyemauit · deinde vero ad impatorem regressus est · volẽs maiorẽ ab eo deposcere stoluz sed exercitus qui in affrica remansezat · absente iohanne patricio · elegit quendam absimazum · quem & vocauit tiberiũ & creauit illum ipatorem · absimazus aũt stolo sumpto qui secuz erat · nauigauit ad vrbem · & sine moza introiuit in ea per muzum blachernã · & apprehendẽs leonciũ exilio relegauit ¶ Sigibertus · Eodẽ anno scũs lambert⁹ pipinuz p̃incipem increpare ausus · q̃ pelicẽ alpiadem pellectrude legitime vxori sue supduxerit · a dodõe fratre ipsius alpiadis leodij martirizat̃ · & traiecti tumulatur eiqz sanctus hucbertus epus surrogat̃ · ¶ CXXXV ¶ De sãcta passioẽ sãcti lamberti traiectensis epi & de sancto cuthberto ·

¶ Ex gestis eius

Hic lãbertus ex pentibus nobilib⁹ & diuitibus natus · & app̃me literis eruditus ita p̃ sanctitate sua ab omĩbus amabat̃ · vt traiectẽsi ecclesie post theodardum magistrum suum · p̃moueri in ep̃m mereret̃. Cũ aũt childeric⁹ rex qui eũ promouerat & secum habẽs p̃ omĩbus epis & optimatibus diligebat · ab impijs occisus fuisset · inuidẽtes ei maligni sine causa deponentes eum · honore debito priuauerunt · & fazamundum in eius cathedra statuerũt · Lambertus vero cum duobus pueris quandam abbatiam ingressus · & ibi p̃ septem annos oportune puersatus · quadã nocte iuzgens ad oratõem · in pauimẽto p̃ ignorantiã sonum fecit · Quo audito · abbas nesciens quis hꝰ fecisset ait · Quis hunc sonum fecit · statim ambulet ad crucem · Tunc sanctus lãbertus ilico nudis pedibus i cilicõ de lecto exiliens ad crucẽ cucurrit Ibiq; tãdiu sb̃ niue & glacie fix⁹ stetit · donec fratrib⁹ post matutĩas se calefacientibus abbas eũ eẽ cognouit · Et audiẽs aquodam fratrũ q̃ ille iuxta crucẽ discalciatus p̃sisteret · remisẽs precepit fratribus · vt illuc p̃pezãtes p̃stati cozã eo huiliter petezent vt redizet · Ille vo eoꝛ precibus obediẽs rgressꝰ & ab abbate & moãchis cũ sũma huilitate susceptꝰ petẽtib⁹ veniã nõ solũ clemẽter indulsit

Sz etiã de bono patīe eiꝰ sublimīt̄ p̄dicauit · Post vij · aũt ānos faramũdꝰ expulsus ē & sc̄us lãbertꝰ ad p̄cs oim iubēte pipino rege ad sedē ꝓpriam cũ honore ē reductꝰ · Cũ aũt sicut & ãte oi sanctitate polleret · & multos etiã gentiliũ verbo et exemplo ouerterz, insurgẽtes in eũ duo maligni · eum et suos ḡuiter infestare ceperũt · Sz amici pontificis licz multis iniurijs iam oppssi · eos vt meruerãt occiderũt · sz dodo ꝑsãguineus eoꝝ qui occisi fuerãt domesticus pipini regis audita nece suoꝝ in sc̄m volvit vīdicaē lãbertũ · Et cũ armato exercitu leodium intrãs · domũ ep̄i sic obsedit · qꝺ puer domꝰ foris veniẽs · viro dei q̄ tota nocte in oratõe vigilauerat · obsessaz domũ ab hostibus nunciauit · At ipe fidens in dño vt eos expugnarz mucronẽ arripuit · Sz statī ad se rediẽs · gladium de maũ p̄iecit melius iudicãs vt psistẽdo & moriẽdo vinceret · q̄ ꝑ ut sacratas manꝰ ꝺ impioꝝ sãguie maculaz · Hoc ei cogitãte · multi p pietes lanceis fixis ingressi sũt sz duo nepotes ep̄i eos arreptis fustibꝰ verberantes refugē ꝓpulerunt · Tũc vir dei suos admonuit vt peccata sua ꝓfiterenē · & p eoꝝ pēitentia incendiũ patiēter sufferrēt qꝺ hostes eis & domui minabāē · Sic ergo i dño ꝓfortati · sanctũ lãbertũ vt oraret sicut cepat rogauerũt · Et mox in oratõe cũ lacrimis in modũ crucis p̄stratum · irruẽtes impij directo iaculo pemerũt · & sic eis descendentibus pauci ex eiꝰ famul' euadentes · corpus eiꝰ occulto nauigio ad pontificalē eccl̄az ꝓuxerunt · ibiq̄ cũ magna totius ciuitatis tristicia cõpletis officijs · i sepulcro ꝓpter hostes velociter posuerũt · ¶ Helinãdus. Eo tpe dicit beda sc̄m cuthbertũ post obitum suũ incorruptũ fuisse · hoc modo loquẽs in libro de tẽpibus · Reuerẽdissimus eccl̄ie lindipharnẽsis i brit̄nia ex anachorita ãtistes cuthbertꝰ totã ab infãtia vsq̄ ad senium vitam miraculorũ sigꝝ i clitam duxit · cuius corpꝰ humatũ post ānos · xi · incorruptũ · quasi eadē hora defunctũ · simul cum veste q̄ tegebaē inuentũ est · Qꝺ in libro de vita et virtutibꝰ eius · ꝓsa nup & exametris versibꝰ ante aliquot ānos ipsi signauimꝰ · CXXXVI

¶ De impio absimari qui & tyberius & mteritus eius · ¶ Sigibertus ·

Absimarꝰ igiē q̄ & tyberiꝰ leone scz ab imperio pulso · eiq̄ naso absciso & in custodia retruso · ip̄auit ānis · vij · Cepit aũt anno dñi · dc · xcix · mũdi vo · s · q̄rtimillesimo · dc · lxij · huiꝰ ānо ꝑ° dodo īterfectoz sc̄ti lãberti pessimo lãguore cruciaē · a vermibus ꝺsumiē · & ob īterolerãtiã fetoris i mosam fluuiũ demergitur · oēsq̄ huiꝰ culpe oplices īfra ānũ diuīt̄us puniũē · pcussor vo sc̄ti martiris fratri suo cõgressus alter ab altero pimē · ¶ Hugo vbi sup̄ · Porro īpante absimaro iustinianꝰ degẽs i cersona · cepit maīfeste ꝓpo q̄ eēt iterũ suũ resūpturus impiũ p̄dicaē · Qua ꝺ re loci accole augusti zelo pmoti · ꝓpē opinionē hmōi pabant eũ q̄si regis īsidiatorē interficē · vl' opbēsuz ad eũ dirigere · sz cũ hoc idē iustinianꝰ sensisset fugit · & thuroz chagano se p̄ntauit. Chaganꝰ aũt eũ cũ honoē susceꝑit & ꝺidit ei vxorē germanaz suã · Inde etiã nauigauit ad terbellũ bulgarie regẽ q̄ et ip̄e auxiliũ tulit · & suo eũ ip̄io restituit ¶ Sigibertꝰ · Iustinianꝰ igiē auxilio trebell' bulgaroruz regis ip̄iũ recepit · leonēq̄z & tyberiũ vsurpatoresip̄j i medio circi iugulat · callinicũ p̄riarchã excecatũ exdiat · & tantã i aduersarios vltõz exercet · vt quotiēs a naso sibi exciso defluentem reumatis guttã detergerz pene totiēs aliquã ex hijs q̄ cõtra eum ꝑspirauerũt iugulari p̄cipet · CXXXVII

¶ De iterato ip̄io iustiniani & eius nece ·

Resūpsit igiē iustinianꝰ impium ānо dñi dcc · vj · mũdi scz quartimillesimo · dc · lxix & impauit ānis · vij · Hic pacē cũ bulgaribus fcām soluit ānо impij sui · ij · eisq̄z ꝓgressus vix euasit · Anno se q̄nti childeberto monarchiam regni frãcoꝝ tenente · archangelus michael apparẽs authberto abrincatẽsi episcopo · monuit semel & iterum vt in loco maris q̄ ꝓpter eminentiaz sui tumba vocaē · fũdaret eccl̄iam in memoriã sui volentis talē veneratõz exhiberi sibi ī pelago q̄l' exhibetur ī mõte gargano · interī thaurꝰ a latrone furtim captus in loco illo religaē · Vñ ep̄us tercio admonitꝰ · vt ī eo loco fũdamentũ iacerz · vbi thaurꝰ religatũ inuenirz · & sic eũ terram pedibꝰ ꝓtriuisse viderz · sic eccl̄ie ambitũ duceret · eccl̄iam in honore sc̄ti archãgeli ꝺstituit · Et ex eo tẽpe sicut in mõte gargano · ita & in illo loco q̄ modo ꝺz in piculo maris veneratõ archãgeli frequẽtari cepit · Adrianus abbas angloꝝ obijt · Anno sequẽti iustinianꝰ ip̄atoz fidem orthodoxã amplexꝰ · ꝺstãtinũ papaz ad se ꝺstãtinopoli iuitat · eumq̄z veniẽtez & redeũtem gloria apostolica digna honorat · sc̄tus hubertus celitus admonitus · corpus sc̄ti lamberti a traiecto leodium cũ magna leodioꝝ gl̄ia refert · sedēq̄z ep̄alem in eandē vrbem transfert · Anno sequẽti sc̄ā oda vxor boggis ducis aquitãnioꝝ sc̄titate claret in gallia · q̄ eccl̄ias dei sua ditaui munificẽtia · & moriẽs in leodicẽsi q̄euit prochia ¶ Hugo vbi sup̄. Porro iustinianꝰ statuit cersonaz vbi exiliatus degerat euertē · & colligẽs omẽs naues q̄s habere potuit · s · dromotes · trieres scaphas · chimeres · eliires · vsq̄ ad chelãdria eo destinauit · recipiẽs oẽs ihabitantes ibi iterfici · a minore vsq̄ ad maximũ · quo cũ pueissẽt mauriciꝰ patricius & helyas spatariꝰ ꝺm ip̄atoris iussionẽ oẽs iterfecerũt exceptis ifãtibꝰ · Tuuinũ vo ciuitatis p̄ncipẽ cuz alijs · xl · p̄ncipibꝰ ad ip̄atorẽ misezũt · & alios septẽ eiusdē vrbis p̄mo res igni ī vezubꝰ ligneis applicãtes assauerũt · Deīde iustinianꝰ misit iterum aliuz stolũ mẽse octobri · p̄cipiẽs vt oẽs pueri q̄ reseruati fuerãt traderenē morti · sz ille stolꝰ pene totus ī pelagꝰ ē oimersus · & piezũt ibi hoīm · lxxnj · milia · q̄bꝰ iustinianꝰ agnitis furẽs adhuc magꝭ crudelitate · misit itez aliũ stolũ iubens arari · & ad pauī mẽtũ illidi totã ciuitatẽ · Qꝺ audiẽtes hoīes illius p̄uitie assũpsezũt philippicũ q̄ illic exulabat & imperatorẽ creauezũt · deīde philippicꝰ ꝺstãtinopolī veīens iustinianũ augustũ et tyberiũ filiũ eiꝰ p̄itez īterfecit CXXXVIII ¶ De īpio pl̄ippici & eiꝰ exoculatõe ¶ Sigibertus

Philippicꝰ igiē q̄ & bardanꝰ iustinianum ip̄atorẽ iugulauit · & pꝰ eũ ānis · ij · regnauit Cepit aũt ano dñi · dcc · xnj · mũdi scz q̄rtimillesiõ · dc · lxxvj · Huiꝰ ano p° grunoardꝰ maior domꝰ leodij añ altaze sc̄i lãberti ozās a mingario satellite rabbodi ducis frisonum p̄imē & theodoaldꝰ filiꝰ ozagoīs ab auo suo pipino maior domꝰ statuiē · sc̄us vlsmarꝰ ep̄s & abbas lobiēsis cenobij obiit · eiq̄z sc̄us huinus succedit · ano seq̄nti gregoriꝰ romaē eccl̄ie lxxxvii · p̄sidz · Ḥ ꝺstituit vt tpe q̄ozagesime · v · feria ieiuniũ & celebras missaz fierz ī eccl̄ia qꝺ ñ fiebat ātea petronax ciuis brixianus diuio īstictu & gregorii pape aīaꝰ hortatu cenobiũ sc̄i bñdicti apꝺ castz cassinum nobiliter

reedificauit·& ſb regimīe ſuo ml'tos ad regularit
fuiendo deo ogregauit·expletis pl'z·cx·ānis ex q°
a lōgobardis deſolatuz fuit. Pipin? p̄nceps obijt
& filiū ſuū ex alpiade karolū tutidē ſiue ītartelluz
cognomēto·p̄ncipat? ſui heredē reliqt· Hugo
vbi ſupra. Porzo philippic? cū eēt heretic? ꝑſtan
tinopol'·ep̄m exilio relegauit·& poſuit ī eadem ſe
de q̄ndā ſui enſ? pſeudo monachū noīe iohānem
Ipe etiā philippic? rome ꝑſtantino pape literas p̄
ui dogmatis deſtimauit·q̄s vir ſcūs cōſilio romani
pl̄i reſpuit·& p̄cepit ne ei? nomē in cartis pone
retur·aut pcuſſura ſolidoz recipeē·aut ad miſſaz
ſolennia recitareē Et dū impaſſet philippic? vno ā
no & dimidio·inſurrexit cōtra eū anaſtaſi? · q̄ illū
ocul'p̄uauit·& ab īpiali dignitate deponēs ei? ſi:
bi vēdicauit imperiū· CXXXIX· De ī
perio anaſtaſij ſecūdi & vita ſācti egidij Sigi=
Rtheni? igitē q̄ & anaſtaſi? bertus·
philippicū p̄uans īpio & ocul'·īpauit an
nis duob?·Cepit aūt anno dñi.dcc·xv·
mūdi ſcz q̄rtimilleſimo·dc·lxxvnj·Hui? āno p̄mo
ſāctus egidi? veiens a grecia ſanctitate claruit in
puintia· Ex geſtis eius·Hic egidi? ex regio ge
nere athenienſiū· & xp̄ianis pentib? nat? literas
ī ifātia didicit·Quadā die dū ad eccīaz pgerz cui
dam egro ī platea iacēti & elemoſinā poſtulāti·tu
nicā ſuam tribuit·Qua indut? eger·mox ſanitatez
recepit·Poſt h° defūctis pentib?·totū p̄monijū
ſuū erogans·& ml'ta miracula faciēs·timens huā
ni fauoris piculū·ſolus ad lit? maris relictis omī
bus clā deuenit·& vidēs alonge nautas in pelago
naufragātes·fcā oratōe tempeſtatē ſedauit·& ap
plicantib? ad ſe nautis·auditoq̄z q̄ romā tēderet
grās eius meritis reddiderūt·& q̄ etiā eū ſponte
& gratis ſecū veherēt p̄miſerūt·Cum aūt apud a
relathen veniſſz & biēnio cū ſancto ceſario archie
piſcopo p̄māſiſſz.heremū cupiens claz diſceſſit &
cū ſācto vēdemio hezemita diu fuit·Vbi dū vter
q̄z miracul'chozuſcarz timēs ne forte ex miraculoz
freq̄ntia ſocij ſui reuerētie diſplicerz·relicto eo ī
teriozem heremum penetrauit·& ibi triēnio ſolis
herbaz radicibus & lacte vixit·vbi dū regis armi
geri venarenē ceruā q̄ lacte ſuo egidiū nutriebat
vidētes eā·diſcopulatis canib? inſequūē·a q̄b? cū
vehemēti? vrgereē·ad pedes egidij q̄ſi ad refugiuz
cucurrit.& mox canib? ad ſuos redeūtib? nox ſup
ueniēs maniter fatigatos domū redire etiā ſecūdo
coegit· Q̄ rex audiens & ep̄us·cū ml'titudie ve
natoz & canum die·nj·in ſaltū ꝑperauit·viſaz cer
uā inſtāti? inſeq̄ntes·vſq̄z ad locū vbi egidi? mo
rabatur·& directa a quodā otra ceruā ſagitta·e
gidius p ea ozans g̈uiſſime vulnerat·Factaq̄z cul
tris & mucronib? via·rex & ep̄s vidētes moāchū
etate & canicie venerandō·& ceruā ad pedes ei? ia
centē·viſo etiā cruoze de cozpe ei? manāte·ni mis
ambo ꝑterriti īterrogabāt·q̄s & vñ eēt & cur ī tā
to heremo hītaret·q̄s ve eū tā grauiter vulneraſ
ſet·q̄bus cū ad ſingl'a rñdiſſz & oblata ſibi īmenſa
muneza p adhibēda ſibi cura nec reſpicē voluiſſet
ſciēs virtutē in īfirmitate pfici·rogauit deū·ne q̄
diu viuerz reddereē p̄ſtine ſanitati· CXL·
Adhuc de actib? eiuſdē abbatis ſancti·
Poſt hoc freq̄ntatōe regis & p̄cibus aſſi
duis victus·cenobiū ibi fecit·& regimē
ip̄i? cenobij moāchoz̄ ſuoz̄ & regis ī
ſtantia licet plurimū renitēdo ſuſcepit·huiuſ ergo
famā rex karolus audiens & ab eo viſitari deſide
rans·impetrato eius aduētu·ab eo reuerēter eſt
exceptus·eūq̄z interloquēdo rex rogauit. vt p̄ ſe
dignanter orarz·q̄a quoddā facin? fecerat·q̄ nul
li vnq̄ nec ipſi fācto confiteri audebat·Seq̄nti ita
q̄z dñica dū ſanctus egidi? celebrās p̄ rege orarz·
appuit ei angel? dñi ſup altare·cedulā ponēs in q̄
ſcriptū erat per orōnē & regis peccatū·& egidij
p̄cibus iam dimiſſum.ſi tamē ei? peniterz & ab eo
ceſſarz·Adiunctū quoq̄z erat in fine·q̄ quiſq̄s ſā
ctum egidiū p̄ quocūq̄z cōmiſſo inuocaret·ſi tan
tum ab illo deſiſteret remiſſum ſibi a deo eē pcul
dubio crederet·Oblata ergo regi cedula·rex agni
to peccato ſuo p̄cioēs veniam petijt· Et egidius
cum honoze redieſ apud nemanſē vrbē filium p̄nci
pis q̄ tunc obierat ſuſcitauit·Poſt aliquantū tem
pus p̄nunciās monaſteriū ſuū non longe poſt ab
hoſtibus euertendū·romam cū paucis adijt & cuz
priuilegio eccīe ſue duo hoſtia ciꝑſiina ī q̄b? ſcul
pte erant ymagines apoſtoloz·a papa impetrans
dimittens ea ī cyberim diuino regimī cōmendauit
Reuerſuſq̄z ad moāſterium pactis negocijs inueīt
ea in portu·et gratias agens deo·q̄ ea inter tot et
tanta picula gubernauit·in limībus eccleſie ſue ad
memoriā poſteroz erexit·et ſic tandez ſicut p̄dixe
rat claris virtutibus in pace q̄euit· CXLI·
De ſanctis epiſcopis ceſario arelatēſi et albi
no andegauēſi· Actor·
Sanctus autē ceſarius arelatēſis quē ex
ſupza dictiſ hoc tēpe fuiſſe pſpicuū eſt
·x·omelias morales et vtiles ad mona
chos edidiſſe repitur·de q̄bus ſentētias notabiles
alibi excerpſi· Ex geſtis ſancti albini·Eodē tē
poze flozuit ſanct? albin? andegauēſis ep̄us·h̄ ve
netice regionis occeani bzitānici confinijs īdigena
non exiguis pentibus oriundus·a iuuētute ſua tā
to fidei feruoze flagrauit.vt parentes p̄zo chriſto
ſponte relinq̄ret·et velut hoſtes aīme carnales af
fectus effugerz·vt totum affectum ī celeſti patre
plantarz·Mox in tintlacenſi monaſterio ſe ſubdidit
humiliter·Eratq̄z ad obediendum patus·ad vicia
calcanda maturus·ita vt in ip̄o iuuenili tirocinio
iam ſenectutis eēt exēplum·deniq̄z cuz adhuc pue
rulus p̄ pagum ī abbatis ſui p̄ficiſcerētur obſeq̄ū
applicauit apud q̄ndam locum·vbi tāta detonuit
violētia tempeſtatis·tātumq̄z pluuiatil' ymber ef
fudit vt ip̄am domū nec ſua tecta defēderent·cū
ergo pro magnitudine pluuie caſa p̄ campo cōſta
ret·madefactis omībus qui eodez loco tenebanē
hoſpitō ſolum beatū albinū tunc ymber tāgere ex
pauit·q̄a vbi flamā fidei ſenſit ne iniuriaz facerz ſe
gutta detorſit Dehinc celeſtibus donis cum etate
creſcētib?·cū eſſz ānoz̄um·xxx·et·v·monaſterij re
ctor et pi? paſtor eligitur·ad vicia eradicāda ſo
licitus·et ad inſerēda bona celeſtia circūſpcūs·ſic
q̄z in abbatie officō p̄·xxv·ānos·congregatōem ſi
bi cōmiſſam feliciter gubernauit· Et q̄a tanti meri
ti fama ñ latuit andegaua ciuitate paſtore ſuo nō
nudata ab oī populo licet huīliter reſiſtens ad pō
tificatum eligitē·qui honorē debiti ſacerdotij cōſe
cutus ſe miſericordē in elemoſinis paupm in defen
ſione ciuiū in uiſitatōne languentiū in redēptōne
captiuoz̄ p̄buit· CXLII De miracul'ſancti
Albini·
Hic adoleſcentē defunctum audiens a pentibus deplorari·occurrēs
ut mortuū uiuū erigerz·ſe in oratōe pro
ſternit·et incūbens diuti? orauit·et dū palleſce
rz iacēs ſacerdoſ ī puluē·aīe uiuacitaſ rubeſcebat

in corpe donec pulsato celo · patefactio tartaro iuuenis reuocaret a funere · sacerdos a ꝑce · deinde cū asiacū moāsteriū paterna solicitudīe visitasset · ꝙdam vt ei succurrerz iā fide illuīata cecꝰ exclamabat · cui sancte crucis medicamentū īponēs tā fuit illi lumē cito recipe ꝙ ꝑ quesisse · Occurrente eo regi childeberto pisius nūciaē pontifici regē venatōnis causa de ciuitate in crastinū eē discessurū · mādatqz se dignū ducē expectandō · Sz ꝙa beatū albinum corpalis infirmitas ꝓpediuit · ad eiꝰ ꝑsentiam ꝓi ectus rex occurrē maturauit · q donec ꝑ illam viaz q ad sacerdotē ducebat īcessit feliciter ꝓperauit · Cum vo ī quodā triuio pueīssz volēs alibi deuiare equꝰ eiꝰ ac si metallū fusile fuisset moueze gressuz nō potuit · suspicās rex culpā eq magis eē ꝙ causealtez sibi fecit sterni · quē dum ꝑ ipm iter īgredi ꝓpellerz ac si muro īpēdiēte retentꝰ · ire nō valuit Intelligēs ergo rex nihil ꝓfecisse mutasse vehiculum · nisi mutassz occursum · deflectens in viā q ad sacerdotē ducebat · ea cepit equꝰ alacriter discurreze · ac si ereptꝰ de fouea · cāpi moll' planicie rece pissz · Cū ad ciuitatē venetū vel venecicū ipe vir apostolicꝰ accessissz · vno de obseqntibꝰ adolescētulo · quē ꝑ mortū qualitate peculiarius diligebat in loco defuncto atqz sepulto · post annū eiꝰ corpusculum inde sublatū ad ꝓpria reuocabat · Tunc remorāte eo causa vtilitatis · voluerūt seruientes pus corpus mouere · ꝙ sacerdos occurrerz · sz tanto pōdere fit grauatū vt ātea potuissent gigantea mēbra pēsare · ꝙ pueruli corpꝰ ꝓferze · donec antistes rediēs soluit oratōe · qō illi conglobati nō poterant mouere. Cū aūt ī ciuitate andegaua turzis porte cohereēs · damnatis eēt carcer effecta · ꝑtereūte beato albino · fiebat īsolētia ō vocibꝰ inclusoz Tunc ad iudicē ꝑcator accedit · rogans vt eos pietatis causa de custodia relaxarz Qō cum ille aure surda differret · mox pōtifex ad deū se fida petitione uertens · tā familiares voces ingessit · vt in loco quo oratōz sanctꝰ albinꝰ effudit mire magnitudinis saxeus q̄drus exiliēs · porte aditū faceret carceratis · ꝙa āte eius ꝑcem solidiatē suam lapis seruare non potuit · Hinc egressi q̄si de sepulcro viuētes in basilica sācti maurilioīs dño albino grās referētes se ad vestigia eius ꝓstrauerūt · eo ꝙ suspectos de funere redire fecerat ad salutē

CXLIII De ceteris miracul' eiꝰ āte obitū

Tem dū ꝙdam mulier arre & post. pta maligno spū se beatissiō viro albino vociferās & eiulās pīntaret · mox aduersarius ipe sup eius oculū sil'itudinez vesice sāguinee collegit · tūc pōtifex faciēs signū crucis · īcrepauit malignū dicēs Inimice ocl'm quē ñ dedisti nec potes auferze · Mox ō collectōe vesice · in fleubotomi sil'itudinē subtiliter sāguis erupit · quo fluēte · sine lesioē īmūdus hostis euanuit · & puella incolumis impante signo crucis euasit · Sed & hoc magnanimitatis exēplum in eo ꝙ ꝑ dei negocio apō eū nō fuerit vlla regū potētumqz psonalis acceptō. siqdem martir effici cupiebat · si nō defuissz dextera percussoris · Post eiꝰ obitū · cū sanctꝰ germanꝰ epus & pl'us mēbra eiꝰ in nouam basilicā trāsponenda deuote ferzēt · & ꝓpter cellule āngustiā in qua conditꝰ fuerat nō dareē sacri corpis extrahēdi licentia · cūctis hesitātibus & īcertis qd ageret · repēte nutu diuio discisso piete q erat ad pedes eiꝰ a pte orientali tres lapides decedunt · s · dato signo ꝑ q̄lē locum se iuberet educi posse · Interea facto aditu dum contētus psallētium corpus sāctū ad sepulcrum prosequiē · a loco quo est eductū · palaz tres paralitici iam diu despati · redditi sunt sanitati · & duo ceci sunt illumināti · Hic itaqz sāctus virtutū flozibꝰ adoznatus · xx · ānis & mēsibus · vj · pontificalem apicē gubernās · & · lxxx · etatis ānū feliciter explens kl' · martij · migrauit ad dñm ·

CXLIIII De breui impio theodosij tercij · Hugo vbi supza ·

Hnastasius impator cum eēt vir catholicꝰ literas cōstantino pape ꝑ scolasticum patricium exortum italie destinauit · quibus se fautorem catholice fidei & sancti sexti consilii ꝓdicatorez eē declarauit. deniqz classem in alexandriam contra saracenos direxit · cuius exercitꝰ ad aliud versus consiliū · ab itinere medio cōstantino politanā vrbem regressus · theodosiū virum ortho doxū inquirēs impatorē elegit · & coactum regali solio sublimauit · Theodosius vo anastasiū apō vrbē nicenam gui ꝑlio supauit Sigibertus · Igitur theodosius anastasiū ō impio deponēs · eūqz pstbi terum ozdinās · impauit anno vno · Cepit āno dñi dcc · xvij · Mundi scz q̄rtimillesimo · dc · lxxx · Qui cum fuissz mers & ydiota · & publicoz negociorz exactoz · vi cōpulsus ē ab exercitu impium assumē Egberth veniēs de hibernia sāctitate & doctrīa clarz in gallia · Sanctꝰ germanus a cizico trāsferē ad epatum ostātinopolitanum · Hugo · Deniqz aduersus impatorē theodosiū · insurrexit leo qdaz vir potētissimꝰ · q quidē eum ab impiali vertice ō posuit · sz indamnatum abire pmisit. Ipse vo post modū clericus factꝰ · residuū vite trāsegit ī pace ·

Sigibertus · Eodē anno gregoriꝰ papa bonefacium a britānia veniētem epm ozecrat · & ꝑ eum ī germania verbū dei ꝓdicat Rome mundatō aq̄rū nimis calamitosa facta ē · sz greg · papa crebris letanijs deū ꝑcante. ix · post dies ē repsa **CXLV**

De impio leonis tercij & sancto wlfranno se

Eo itaqz post theodosiū sum nonēsi · pstit imperiū āno dñi · dcc · xviii · mūdi scz q̄rtimillosimo · dc · lxxxj · & impauit ānis xxiiij · Huiꝰ āno ꝓmo rathbodus dux frisonuz ꝓdicatōe wlfrāni epi ad hoc adductꝰ vt baptizaretur cū vnū pedē ī lauacro intixissz · alterz pedem retrahēs interrogauit · vbi nā plures suoz maioz eēnt ī inferno an ī paradiso & audiēs plures eē in īferno intinctū pedē extrahēs · satius ē inquit vt plures q̄ pauciozes sequar · & ita ludificatus ē a demone pmittēte q tercia die ab hinc īcompabilia bona ei darz · ipa die tercia subita & eterna morte perijt Ex gestis eius · Hic wlfrānus senonēsis eps ex territorio vasconiēsi fuit · cꝰ pater wlbertꝰ ī aula regis dagoberti & filii eiꝰ lodowici militauit Successit lāberto ī epatu senonēsi · hic ī visu admoītꝰ ē vt gētī frisonū verbū dei ꝓdicarz · qō vt faceret iuit tūc ad moāsteriū fontanellā cꝰ tūc pater erat bēus ausbertꝰ rothomagēsis eps · ō quo moāsterio coopatozes secum assūpsit ad ꝓicandō · qui dū nauigarēt frisiā · & eēnt ī medio mari qō adiacz regioni morimoz · affuit hora vt missam cantarz sāctus wlfrānus · naui manēte immobili poītis anchozis · Dumqz vētum eēt ad locū vbi mīster offerre debebat patenā ꝑsuli · ꝑsul extēsa manu eā expectabat Sz dū mīster eam abluere vellz in mari ceciderat ꝓstratusqz ꝑsulis veniā ꝓcabat · qui mittēs eū ad locū vbi ceciderat · ozādo effecit · vt patena ab imo maris reuecta manui ministri cohererz . Post hoc

filius rathbodi ducis a beato wlfrāno baptizatus· in albis posit? expirauit· Mos aūt erat apud frisones· vt quēcūqz sors cōtingerz· offerret demoīb? immolādus· Ad hoc elect? ē sorte q̄daz puer ouo noīe· quē cum sanct? wlfrānus expetisſz· Respondit dux· Si tuus xp̄us de morte hunc eripuerit sit tu?· Apprehēsus aūt est in patibulo· Orāte aūt sācto wlfrāno· dirupta sūt vincula q̄ guttur ei? strigebāt· & illesus corruit in terrā· q̄ tentus a scō surrexit incolumis· Qui baptizat? & post a regis laudo rothomagēsi epō p̄sbiter ordinat? multos codices transscripsit monasterio fontanelle· Post hoc rathbodus dux cū deberz baptizari· vt sup̄ dictuz est pedē retraxit· & cum essz in multa dubitatōne misit ad beatū willebrodū illi? gentis ep̄m· consulens si deberz baptizari· Cui ille respōdit Quomō mihi credet q̄ sancto fratri nostro wlfrāno nō credit· Ego inq̄t hac nocte vidi eū cathena ignea ligatū· vñ constat eum iā eternā damnatōz subisse Cunqz iret ad domū p̄ncipis nūciaē eū iam eē mortuū· & statī remeauit ad sua

CXLVI· De seditōne rathbodi frisonum ducis·

QVomodo aūt rathbodus ille deceptus fuerit a dyabolo p̄dict? ouo narrabat· dicens· q̄ apparuisſz ei ī angelū trāsfiguratus caput optū dyademate aureo cū gēmis· & veste cū auro texta· in quē cū rathbodus intēderz dixit ad eū dyabol?· Virorz fortissime q̄s te ita seduxit· vt a cultura deorz velis recedere· noli hoc facere· sz mane ī hijs que didicisti & venies ad domos aureas· q̄s tibi eternaliter in p̄xio sū daturus Cras ergo accersi wlfrannū doctorē christianorz· & ab eo q̄re q̄ nam sit illa mansio eterne claritatis quā tibi pollicet· Quā cū demōstraē nequiuerit· vtusqz p̄is mittanē legati & ego ero dux itineris & demōstrabo illis domū aureā· & mansionē pulcerrimā quā tibi p̄mitto· Euigilās rathbod?· narrauit cuncta scō wlfrāno· Qui dixit· Illusorē dyabolū sibi velle illudē· Respōdit dux se futurz christianū si illa pulcra māsio nō demōstraretur sibi a deo suo· Mittit ergo statī q̄dam friso ex pte ducis & q̄dā dyacō? ex pte sci wlfrāni· q̄ cū paululum abopido p̄cessisſēt obuiū habuerūt q̄ndā itineris comitē q̄ dixit eis· p̄pate cito· nam mōstrabo vobis pulcerrimā mansionē rathbodo duci p̄patā Illi āt pgentes viā latissimā & loca ignota· viderūt quandā viā diuersorz generib? mamorū polito ope decoratā· Viderūtqz alōge domū q̄si auream· & puenerūt ad plateā q̄ añ domū erat q̄si auro & gemmis strata· Intrāteſqz ī domū· viderūt domū eē mire pulcritudīs & incredibilis splēdoris· & in ea chronū mire magnitudis· Tūc ductor itineris ait illis· Hec ē māsio p̄pata rathbodo duci· Ad hec dyacon? obstupescēs ait Si a deo fcā sūt ista p̄petuo maneant· si a dyabolo cito dispeant· Et cū signaret se signo scē crucis· ductor ille trāsijt ī dyabolum & domus aurea in lutū· Remānsitqz dyacon? & friso in medio locorz palustriuz q̄ plena erāt lōgissimis virgultis ruscis· Triduoqz īmēsi itineris officiētes itez· reuersi sunt ad opidū & ducē mortuū muenerunt· narrauerūtqz q̄ viderāt scō wlfranno· Friso aūt baptizat? est· q̄ dicebaē ingomar? vl' cunīgus qui & secut? ē sanctū wlfrānū ad monasteriū fontenelle Fuit apō frisones scūs wlfrānus p ānos· v & postea reuersus ē ad fontenellā monasterium· vbi & moāchicū assumpsit habitū· ordīato epō ī vrbe senonica guerico venerando· Ip̄e vo sanctus apud fontenellā pluriz? ānis sine lecto fuit· cilicō tectus sub cuculla. nunq̄ diuitibus honoris vel timoris gratia siqua deliquissent reticebat· sed aspa inuectōe eos corripiebat. missam cātabat nō elata in altum voce· sed p̄fusis lacrimis ex imo pectore· Obiit apud fontenellam· xiij· kl'· aprilis· Anno dñi dcc· xx· Sepultus est iuxta beatū wandregisilum·

CXLVII· De miraculosa strage saracenorum apud ostātinopoli & de gradali· Sigibert?

ANno leonis secundo constātinopolitaī instantia orandi & constantia preliandi fortiter resistunt saracenis Saraceni fame· frigore· bello· pestilentia sine numero pereūt· Actor· Fertur aūt eos miraculose hoc modo pisse apud ostātinopolim in moāsterio sancte dei genitricis iuxta palatiū ī mari p̄pe sanctā sophiā erat ymago beate marie q̄ tenebat infantez in brachio quā depinxit ī tabella scūs lucas cum adhuc viuerz sancta maria· Hec ymago vocaē odigitria id ē deductrix· q̄a duob? cecis apparuit scā maria & deduxit eos ad suā eccīam· & illuminauit eos· cū ista ymagine faciūt p̄cessionē omi die martis p totam ciuitatē Cum ergo vt supra dictū ē obsessa eēt ciuitas· & ciues ieiunauerunt & orarēt simul et pugnarent. q̄dam ciuis admonuit afferri illaz ymaginē· & ab omibus oratōem ad illam fieri hoc mō· Sancta dei genitrix que totiēs nos liberasti· libera nos modo de inimicis filii tui· & si vis vt ymaginē tuam non mergamus in mari. merge illos· Et cum hoc dixissent· ille secrete ymaginē tenuit sub vndas· & statim procella surrexit & omēs naues saracenorz· aut mersit aut fregit· Helinandus· Hoc tempe in britānia cuidā heremite monstrata est mirabilis q̄dam visio p angelum· de scō ioseph de curione nobili. qui corpus dñi deposuit de cruce· & de catino illo vel papside ī quo dñs cenauit cum discipulis suis· de quo ab eodem heremita descripta ē historia q̄ dicit de gradali· Gradal' autez vl' gradale gallice dr scutella lata et aliq̄ntulū profūda in q̄ p̄cipue dapes cū suo iure diuitib? solent apponi· gradatim vnus morsellus post aliū in diuis ordinib?· & dicit vulgari nomie graal· q̄a grata & acceptabil'ē in ea comedēti· tū ꝑpē otimēs· q̄ forte argētea ē vl' ō alia p̄ciosa matia· tū ꝑpē otentum· i· ordinē multiplicē dapū p̄ciosarū· Hāc historiā latine scriptā inueīre ñ potui· sz tm gallice scripta habeē a q̄busdā ꝑceptib?· nec facile vt aiūt inuenīri potest Sigibert?· Anno secūdo leonis constantin? filius eius dē ip̄atoris· dū baptizaē a p̄siartha germano· cacās ī sacro lauacro· magnuz dat p sagiū· q̄ futur? eēt eccie dei ī scād alū·

CXLVIII· De ꝑfusione & subiectōe wisigothorz & de quiqusdam alīs·

ANno leonis· iij· saraceni ab obsidione cōstātinopol' ꝑfusi dīsistūt· ipīs cū nauib? suis p̄ti marīo igne ꝑcussis p̄ti dimersis p̄ti ignee grandis tēpestate vastatis· & ex tāta copia nauiū vix· v· residuis· potētia dei cū ctis inno tuit p̄lis· īfra ciuitatē vo· ccc· milia hoīm pestilētia p̄cerūt· haumar p̄seq̄ns xp̄ianos· ml'tos eorz xp̄i martires fecit· saraceni ex affrica duce abdirama filio muhamie amirei ī hispania trāsfretāt· eāqz sibi vēdicāt· ita regnū wisigothorz & sueuorz ē destructū· & redactū sb saraceīs ānis pl? mi?· ccc· xl vi euolutis ex q° a scithia expulsi sūt ab hunis ex q° vo cedētib? wādalis & deuictis sueuis ceperunt regnare in hispaniis annis circiter· ccl vj· euolutis

Regnū vero tercie ꝑtis hiſpaniaꝝ qō ꝺr gallicie-
ſiū qō nec tūc wiſigothi nec poſtea ſaraceni potue
runt ſubigere adhuc viget icolume & dei ꝓtege
te fide manet inexpugnabile· Pꝛ beatū wlfrannum
eccleſie ſenonēſi ꝓfuit gueric⁹ vir ſcitate et doctri
na ꝓfulgiꝺ⁹ multiſq; miraculis gloziоſ⁹· cui ſucceſ
ſit ſanct⁹ elbo euiſdē guerici nepoſ· hic cū pentib⁹
oli ozbat⁹ eſſz ei q; caſtꝝ tornodoꝝ hereditario iu
re ꝑeteret ſenonis latēter fugit· ibiq; i mōaſterio
ſcī petri viui diu xp̄o ſub abbatis impio militauit·
Cui⁹ loci pꝛmo ꝺū abbas fact⁹· & īde ad pōtifica
tū ꝓmot⁹· tā ſignis effulſit q̄ meritis. Anno leo
nis· mj· luit prāꝺ⁹ lōgobardoꝝ rex· audiēs q̄ ſarace
ni vepopulata ſardinia illa etiā loca fedaſſent· vbi
oſſa beati auguſtini ob vaſtatōez barbaroꝝ oli ab
ippone trāſlata & recōdita fuerāt· legatos ſuos il
luc direxit· q̄ dato auro magno· p̄cioſas illas reliq
as ſecū deuexerūt· & ad vrbē genuenſē regreſſi ſūt
vbi ꝑfatus rex occurrēs cū gaudio· corꝑ⁹ almificū
deuote adorauit· & reuerenꝫ excepit· viſis nimirū
miraculis ad declarādū ſcī meritū ibi patratis· Ha
ne rex & ſui īde ꝓgreſſi cū p̄cioſiſſimo illo theſau
ro iuerūt ad q̄ndā villā i tridonēſi ep̄io ſitā· vexta
mē cū īde corꝑ⁹ ſciſſimū tollē voluiſſent· ita ſtetit
īmobile· vt nulla vis· nulla poſſz illō ars hūana mo
uere· Qō vidēs rex· votū vouit· ꝙ ſi beat⁹ ꝓfeſſor
ex illo loco ſe tolli ꝑmitteret & trāſduci· papiam
villā cū oīb⁹ appēdicijs ſuis ꝺcedēt ſuiētib⁹ ipius
ꝓpetuo poſſidendā· Voto facto atq; firmato· cor
p⁹ ſciſſimū ieſtimabili facilitate ſuſtollit· & ticinuz
vſq; trāſuectū· clero pit ac populo ꝺcurrēte hono
rifice & gaudenter excipit· & i baſilica beati petri
quā ꝑfat⁹ rex ꝺſtituēs celū aureū dixerat· digniſſi
me collocat· Q; aūt īm ꝓdicta eccleſia corꝑ⁹ ei⁹ p̄
cioſus theſaur⁹ recōdit⁹ ſit· ſtupēdo & euidenti
miracl'o eluceſcit· Siq̄dē i cripta eccie i q̄ iacz pute
us ē q̄ aliquot ānis i die feſti ſupundās· totā criptā
ſupefluxit i ſignū· q; ſic aq̄ illa ſoꝛdes diluit ſic ſoꝛ
des hereſeon ab eccia affluēſ ei⁹ doctrīa deſit An
no leonis· v· leo īpator ſepe & multū laborauit· vt
gregoriꝰ papa ꝓimereē· ſz fruſtra ital' & lōgobar
dis ꝓ defēdēdo papa iſtanē īpatori reſiſtēt⁹· In
cāpania italie frumētū ꝓbuſtū & ordeū & legumīa
q̄ pluuia ꝺ celo ceciderūt· Anno eiuſdē· vi· karol⁹
ſaxones debellat· Rigobert⁹ epꝰ remēſis a karolo
ſuo i baptiſmate filio ab epatu deponit ꝓ eo q̄ illi
ꝺra ragīfredū eūti· vrbē remēſē p̄ tiore ragīfredi
apire noluit· Eucheriꝰ quoq; aurelianēſ epꝰ ꝓ fili
cā epatu ꝑuat⁹· & apō ſarcimiū vicū haſpanie exu
latus· i cenobio ſcī crudonis i ſcitate ē conſūmatus·

CXLIX· Adhuc de q̄buſdā euētib⁹ illi⁹ tpis·

Hnno eiuſdē· vii· iude⁹ q̄dā maleficus ꝓ
mittēs githeū· xl· ānis pr̄icipatuꝫ ſuaꝺet
vt i toto regno ſuo dei & ſcōꝝ imagies
ꝺponi edicat· Qui ſpe diu regnādi ſeductus· edi
ctū q̄dē ꝓponit· ipē tñ mox obit· p⁹ quē eluelio p̄n
cipat ſaracenis ānis· xx· Anno eiuſdē· vnj· leo īpa
tor a quodā beſer refuga fidei ſeduct⁹· ꝺra yma
gines xp̄i & ſcōꝝ ei⁹ bellū ioucit· eaſq; vbiq; depo
ni & icēꝺi edicit· ꝙ quo errore eū gregorius papa
ſcriptis· multū q̄dē ſz iuanū redarguit· Anno leoiſ
ix· mortuo chilpico· theodoric⁹ a karolo martello
ſurrogat ī regno· regnitq; ānis· xv· Sub hoc tēpe
idē karol⁹ bellicoſiſſim⁹ pr̄iceps· armis ſbiugat ſa
xones· deuincēſq; laufridū alemanoꝝ ducē· a lema
niā ſibi efficit vectigalē· ſueuos quoq; & baioctaſ
debellat & eudonē ducē aq̄tanie bello victū fugat
& aq̄taniā grauit vaſtat· Eudo vo dux videſ ſe
karolo iferiorē· ꝓ oīa ſaracenos ꝺtra eū inuitat ab
hiſpania· Eudo quoq; karolo recōciliat⁹· caſtra ſa
racenoꝝ dirupit· & reliq̄as coꝝ ꝺtriuit· Nec mlto
p⁹ idē eudo rebellat· Qz karol⁹ rebellantē i gaſco
nia debellat· eūq; pr̄icipatu & vita p̄uat· Cū filijs
quoq; ei⁹ waifero & waldo dimicat· eoſq; deuīcit
& aq̄taniā ſibi ſubdit· lugdunū etiā aliaſq; ciuita
tes capit burgundiāq; ſubigit· Cū ergo mlitudo
hoſtiū· & aſſiduitas bellorū incūberet· res eccīaſti
cas i decimas ſuis militib⁹ ꝺceſſit habēdas· ꝓ q̄ re
aīa ip̄i⁹ poſtmodū i ſupplicijſ iferni a ſcō eucherio
aurelianēſi epo viſa eſt detineri· Sigibertus·
Anno eiuſdē· x· ꝙſtātinopolitani ꝺr leonē īpatorez
ꝓ depoſitione ymaginum dei tumulantur· aliqui
etiam pro hoc martirizanē· Anno eiuſdem vndecio
gregorius papa· quia leonem imperatorem icorigi
bilem vidit· romam & italiam & heſpiā totam ab
ei⁹ iure diſcedē facit· & vectigalia iterdicit· Anno
eiuſdē· xij· ſāct⁹ german⁹ leoni īpatori ꝓ īpietate
ſua adūſus a ſede epali ē deiect⁹· Sanct⁹ beckbch
āglozꝝ p̄ſbiter obijt· Anno eiuſdē· xnj· ſaraceni cū
oīb⁹ familis ſuis q̄i i gallijs habitauī· garzamiaz
trāſeūt· oīa deuaſtāt· eccīaſq; dei cremāt· Quib⁹
karolus dei auxilio fretus· bello occurrit· et ex eis
ccclxxv· milia cū rege ſuo abdirama pemit· et mil'e
ꝺ ſeruoꝝ amiſit ludo quoq; karolo recōciliat⁹ ca
ſtra ſaracenoꝝ irrupit· et reliq̄as eoꝝ cōtriuit· An
no eiuſdē· xinj· gregorij⁹ romane eccīe· lxxxvnj· p̄ſi
det· Qui et ipe leonē īpatorē erꝛoris redarguit· et
populū romanū i vectigalia heſpie ab eo auertit
b iiiticuit p⁹ primā ꝺme mozatōz ſcōꝝ i canone miſ
ſe a ſacerdote ita dicendū· Et eoꝝ quoꝝ ſolennitas
hodie i ſpectu tue maieſtatis celebrat dñe deus
noſter toto orbe terraꝝ· Quā iſtitutōez i oratorio
rome tabulis lapideis ꝺſcribi fecit· In anglia beda
venerabil' p̄ſbiter et monach⁹ ſanctitate et ſciētia
clarus obit· ·CL· De trāſitu b. de p̄ſbiteri
et de quibuſdā alijs· Guilhermus·

Post oſricū regnit· vij· abiꝺa ceolf⁹ lite
raꝝ pit⁹ Cui beda obtulit anglorꝝ hiſto
riā ab eo climādā· Huius anno· mj· obit
beda· anno incarnatōis dominice· dccxxxnj· etatis
ſue· lxx· Cōtinuis· vij· ebdomadib⁹ āte mortem ſto
machi īdignatōe cibos nauſeās· et āguſto ſuſpitio
halitū ꝓuocēs· literaliū tñ ſtudioꝝ opam ñ reiecit
ſz totis his diеb⁹ p̄ter debitū pſalmodie penſū· ibi
intēdebat· euāgeliūq; iohānis his diеb⁹ anglica lin
gua interp̄tatus ē· Diſcipulis aūt dicebat· Diſcite
filioli dū vobiſcū ſum· Feria tercia añ aſcēſionem
modic⁹ tumor i pedib⁹ apparuit tūc accita cōgre
gatōne mūctus· ꝓmunicat⁹ ē· oſculoq; cūctis liba
to· futurā ſui memoriā a ſingulis īplorauit Nōnul
lis etiā ob familiarē amicitiā xeniola q̄ i ſecretis ha
bebat largitus ē· Die aſcēſionis ꝺra oratoriū quo
orare conſueuerat· ſubiecto cilicō decūbēs· illibato
ſenſu et hilari vultu dicebat O rex glie dñe virtu
tū· ꝛc· vſq; ad finē antiphone Qua fmita ſpiritum
efflauit· ſubſequēte tā iuani odore· vt oēs q̄ aſta
bāt in paraiſo eſſe ſe dicerēt· Humat⁹ ē in eodem
mōaſterio· ſz mō cū beato cuthberto dunelmi ſit⁹
dicit· Epithauiū eius ē hoc· Preſbiter hic beda re
quieſcit carne ſepult⁹· Dona xp̄e aīam i celis gaudē
re ꝑ euū· Daq; ſophie illū debuiſti fōte cui iā· Su
ſpirauit ouās intēto ſp amore· Sigibertus· An
no leonis· xv· oſtātinus filiꝰ eiuſdē leonis hirenem
filiam caiā auaroꝝ regis vxorē ducit· Que baptiſa

ta viro apostatãte rectã fidẽ tenuit. Anno eiusdez xvi. gregorij papa sinod. dcccciij. episcopoz rome pgregat. & veneratõnem scãz imagiñ cõfirmat. eazqz violatores generali sentẽtia anathematizat Anno eiusdẽ. xvnj. obijt sanctꝰ hucbtꝰ. Ab hic regnũ ãglorz ãnotare supsedeo. qz historias maiorz qs sequar ñ habeo. Anno eiusdẽ. xx. sanctꝰ hermi nus epꝰ & abbas lobiẽsis cenobij obijt. ¶ Ex cronicis. N õ multopꝰ theodericꝰ rex frãcorz moriẽ. pꝰ quẽ regnat hildricꝰ ãnis. ix. vir iutilis ac remis sus. nichilqz de tota regni potentia possidẽs pter ipm regis nomẽ ac pclaz victũ q ei aule regie mi= strabat pfectꝰ. Rex saracenoz iuadit arelatẽ. va statqz puincia Cui karolꝰ occurrẽs auimonẽ capit narbonã obsidet maglũ & nemãsũ deuictis sarace nis destruit. & obsides de ciuitatibꝰ pdictis i frã cia ducit. Karolꝰ prceps victoriosissimus. pacato & dilatato rgno frãcorz. obiit. corpꝰ qz eius i eccle sia scī dionisij seplt̃ũ ẽ. In cuiꝰ sepulcro pꝰ aliquot ãnos ñ corpꝰ sz imgẽs serpẽs inuẽrꝰ ẽ. Waferio du ce aqtanie narbonã depdãte. prcepsꝰ gothorz pipio nemãsũ & magal'. & biterrẽ tradit. frãciqz narbonã diu obsessã a gothis recipiũt. pẽptis saracenis. & waferio q eos ducebat fugato. facta tñ pactõne cũ frãcis. vt illic gothi viuerẽt morib9 ac legibus patrie. ¶ .CLI. ¶ De impio pstantini filij leois & eius nequitia. ¶ Sigibertus.

Anno. xxmj. leone mortuo pstãtinꝰ eiꝰ fi lius ei successit. Cepit aũt ãno dñi. dccxl iii. mũ di. s. qrtimillesimo. dccv. & ipauit ãnis. xxxv. Hugo vbi supꝰ. Hic pstãtinꝰ impij pa terni & ipietatis piter successor. legũqz a patrib9 traditaz psecutor. omi vite sue tpe magicis malefi cijs. & ecliã cruẽtis sacrificijs. & luxurijs opam de: dit. Et mlti clerici aut monachi & religiosi laici sb ipo p recta piclitati sũe fide. Hẽbat etiã sibi pfẽtiẽ tẽ i oĩb9 ppt amorẽ pricipatꝰ terzeni. mẽoratũ ana stasiũ pstãtinopoleos falsi nois patriarchã. Vñ di uinit9 idignatõ veit i ciues eiusdẽ vrbis ãmonens impiũ ipatorẽ vt se cohiberet ab insania q flagbat sz ille vt quondã pharao inemẽdatꝰ pmãsit. Veit qppe pestilẽs mors icipiẽs a sicilia & a calabria i re giã vrbẽ. & ita eã deuastauit. vt etiã im ipa plẽs do mus itegre clauderenẽ. eo qp ñ esset q eas inhabita ret. Ferebanẽ etiã i plaustris ad sepeliẽdũ cadaũa mortuoz. Hz & anastasiꝰ passione nimia fatigatus q sterc9 vẽtris euomeret. vt mẽbraẽ mirabilit mor tuꝰ ẽ. & successit ei qdã hẽtic9 monach9 noie pstã tinus. ¶ Sigibertꝰ. Anno pstãtini pmo zacharias romane eccie. lxxxix. pfuit. hic qz rẽpublicã a lõgo bardis pturbatã mueit. stati beniuolẽtia sua bñ oĩa oppsuit. & cũ lõgobardis i. xx. ãnos pacẽ firmauit Nic libros dyalogoz gregorij de latino in grecuz vertit. Sanctꝰ bonefaciꝰ arepꝰ magũcie: cenobiũ fuldẽse i baconia silua fũdauit. ¶ Ex cronicis.
Hoc cenobiũ i ptib9 germanie p ceteris nobile est ac pclaz. et eiꝰ abbas honori magno habeẽ i curia ipatoris austrasioz. q etiã mille milites ipatori de bet. ¶ Sigibertus. Anno eiusdẽ tercõ cimis d celo cecidit. Anno eiusdẽ. mj. petrꝰ damascenꝰ epꝰ. & petrꝰ mauimẽꝰ i siria martirizãt a saraceis. Aqnsi vrbe a saraceis desolata. corpꝰ mariemagdalene a girardo coĩte burgũdie ad cenobiũ viceliacũ a se ostructũ trãsferẽ. Quãqz aliq scribant qp hoc apd ephesũ qescat nullũ sup se tegimẽ hñs. ¶ Actor. Huius beate peccatricis pegrinatõez & vitam & obitum supius breuiter posui. ¶ CLII. ¶ De trãslatõne corpis sancte marie magdalene.

Dcro qñ de vrbe aquẽsi trãllatũ ẽ corpꝰ sanctũ inuentũ ẽ i sepulcro suo ex oñi p te itegerimũ. cute etiã integerima sup ductũ. maĩbꝰ pectori ipositis ex more iacẽs exten sum. Quã scz sacrã glebã frater badilo viceliacẽsis cenobij. q ad hoc ipm ab abbate eudone & girardo comite illuc directꝰ erat. vt si qd inuenire pignus posset. reuertens ad illos deferret. integerumã vt dictũ ẽ reppit. & odor ineffabil' suauitatis ide effer buit Cui. s. badiloni nocte sequẽte visũ ẽ se aspicẽ quãdã religiosissimã cãdidissimis vesti bꝰ inoutam satis accurate a capite circũamictã. dicẽtẽ sibi. Ne formides qm̃ eundũ ẽ nob vna tecũ ad locũ a deo pdestinatũ. Mane ergo facto. secreto suos uoca uit. & corpꝰ sacz pãnis inuolues mũdissimis vebi culo iposuit. pgẽtes aũt cũ ad miliariũ pfati ceno bij puenirẽt. cepit sacz corpꝰ tãto põdere depmi vt quãlz plurimi accederẽt. nl'latenꝰ ide ferze vale rent. donec fratres audito eoz aduentu & ipedim̃ to itineris. cũ thuribulis & crucibus. accensisqz ce reis m albis occurrerũt cũctiqz sese humi pstraue rũt oñipotentiã dei. & ipam amicissimã hiesu xpi mariã attentiꝰ obsecrãtes. vt glebã sui corpis a lo co illo ad mõasteriũ deferri pmitterz. Itaqz ab ora tõne surgentes. tãta agilitate prexerũt. vt magis ipi portari qꝑ aliqd portare viderenẽ Sicqz cũ exul tatõne sũma melodijs monachoz resonãtib9. tinu lisqz signoz pstrepentib9. intromiserũt corpꝰ i ec clesiã saucte dei getricis. & beatoz apl'oz petri & pauli honore a primcipio osecratã atqz ibi honorifi ce vt decebat reposuerũt. xmj. kl'. april'. Quo in lo co extũc dño coopãte. diuꝝ signoz vtutib9 claruit

¶ CLIII. ¶ De quibusdã eius miraculis.

Apud auernensẽ vrbẽ miles qdã i pl'io ca pt9. & hemicliis boiaz pstrictꝰ. ita vt quorsũ se oĩno vtere neqret. cũ spõsoreꝫ p se sufficientẽ ñ haberz. attentiꝰ sanctã mariã ma gdalenã exorauit. vt sic eã xps a vicio suoz pecca minũ absoluit. sic eiꝰ iteruẽtu illũ a vinclis ferreis qbꝰ tenebaẽ astrictꝰ absolueret. Qd dũ sepiꝰ age ret. qdã die dũ nomẽ mariemagdalene recitãdo re uoluerz. exiliẽs velut trocisc9 ferri a boijs calcãeo ten9 traductꝰ cidit. Qd operiẽsis q eũ cepat abire pmisit. Et ille nudis gressib9 viceliacũ pgens p liberatrice sua gtes redditurꝰ. opedes secũ tulit. Siliter apud castz nantois plebeiꝰ quidã crudelit cathenatꝰ. brachijs & cruribꝰ astrictꝰ ob exactio nẽ cupide itentõnis tota deuotõe spõdebat se ser uũ beate mariemagdalene fieri. si eiꝰ obtẽtu meretur ab his cruciatib9 liberari Qui nocte qdã vidit specõsam quãdã añ se stare. q sibi leui nutu itiabat vt surgeret. Cũqz ille videreẽ rñdere. ñ valeo. ex p gefactꝰ a vinclis solutũ se reppit. Moxqz ferreos nexꝰ assumẽs liberatrici sue detulit. Nobis quoqz dũ supiꝰ digesta scribere conaremur. eadẽ xpi ama trix appuit. Nauis i ligeris flumib9 viris & mulie rib9 onusta isurgẽte vento & vndis ipellentibus aqs ipleta cepit piclitari & ad ima demergi. Tũc oñs q i naui erãt subite mortis tioze pterriti. spẽ pci vl'alicuiꝰ diuini voti spõsionẽ oĩno poiderũt. Itaqz naui sũmersa. & ceteris qui aderãt vndis iuo lutis. subito moriture mulieri cuidã i mentẽ diuino instictu venit. vt voce q potat iclamaret. O sãcta maria magdalena. a xpo dilecta p illas lacrimas qs eius pedibus infudisti te depcor vt ab hoc piculo mortis intercessione tua valeã liberari. Erat autez

mulier pgnās pignore filij · quē etiā deuouit si eua
deret dño dari & si masculꝰ eēt viceliaci monachū
fieri · Statīqz generose spēi mulier ei appuit q̄ ma
nu extēsa mentū eiꝰ arripiēs · leui natatu ad ripam
flumis duxit · Sicqz ceteris peūtibꝰ · sola liberata ·
natū puerꝝ popolcit baptisari · eūqz deo et bē ma
riemagdalene vt mēte decepat obtulit · Vir quidam
cecus ad p̄dictū monasteriū veniēs cū ductore eiꝰ
diceret se iā videre ecclesiā ad quā tendebāt · excla
mauit dicēs O scā mariamagdalene · si qñ prigerit
dño miserāte me videre totalē ecclesie tue · Ilico a
pti sunt oculi eiꝰ · & qđ optabat · miliario adhuc in
teriacēte · secutꝰ est ¶ CLIIII · ¶ De quibusdā
incidētibꝰ illiꝰ tpis · Ex cronicis ·

HAno dñi · v · karolomānꝰ frater pi
pini regis diumo timore opunctꝰ · pꝰ ali
quot ānos pricipatꝰ sui romā adijt · Ibi
qz a zacharia papa in monachū attōsus · in montez
serapetī migrauit · vbi edificato cenobio in honore
sancti siluestri · religiose studuit dūsari · Sz cū multi
francoꝝ nobiles romā venientes ipm salutandi grā
visitarēt · videretqz p ociū quo maxie delectabat
ob visitantiū frequētiā interdūpe cogerēt · locuz il
lum deserēs montē cassinū expetijt · vbi & aliquan
to tpe laudabili vita emicuit ¶ Sigibertus · ¶
Achalōgꝰ p̄sbiter p illatā sibi cecitatē āmonitꝰ q̄
rere corpa scōꝝ kiliani sociorumqz eiꝰ · inuētis sācto
rū corpibꝰ visū recepit · eaqz re sanctꝰ bonefacius
magūcie ep̄s ab achalōgo ad se relata · castꝝ wirtz
burg ad honorē kiliani martiris · q̄ ad p̄dicādū ibi
a papa canone ep̄s ordinatꝰ fuerat · ibiqz mortis &
q̄etis locū a deo accepat · epalis sedis dignitate in
signiri decreuit · & primū ibi ep̄m sanctū burchar
dū ordinauit · Anno · vij · in calabria & sicilia fit pe
stilētia et mortalitas hoīm nimia · In vestibꝰ hoīm
& in velis ecclesiarum apparēt crucicle q̄i oleo desigte
Anno · vnj · cachis lēgobardoꝝ rex dū rupto fedre
romā inq̄etare nitiē · a zacharia papa ñ solū a malo
rep̄mit · sz etiā eiꝰ istinctu cū vxore & filijs romā
veniēs · monachꝰ efficit · Cui haistulfꝰ frater eius
substituꝰ regnauit annis · vij · Anno · ix · hildricꝰ rex
francoꝝ ī monachū tōsorat · ¶ Ex cronicis · Pipi
nus em frācoꝝ p̄ceps · legatos misit ad zachariaz
papā · osulēs q̄s potiꝰ rex eē vel p̄ici deberet · q̄ ma
gnos p regni pace labores sustinēt · an q̄ ocio dedi
tus solo noīe regio otētus eēt · Cui papa remanda
uit illū debere appellari regē qui augēt rēpublicā
Qua rñsione frāci aīati hildrico rege ī monasterio
retruso · & mōachico tegmīe palliato pipinū regē
p̄stituūt ānno · s · dñi · dccl · In hoc itaqz pgenies clo
douei defecit a regno · succedēte pipio cuiꝰ īsignis
posteritas p multa pꝰ tpa regnū frācoꝝ obtinuit
& adhuc in austrasioꝝ īpatoribꝰ enitescit · Huius
quoqz frater remigiꝰ rothomagēsis archiep̄s mīta
laude celebris ē habitꝰ · ¶ Sigibertus · Pipinus er
go p̄ceps autoritate ap̄lica & francoꝝ electōe a
sancto bonefacio magūcie archiep̄o in regē vngitē
& dsecrat · & regnat ānis · xvnj · post ānos circiter
oct uagintaocto postq̄ maiores domus ceperunt
primcipari sup reges frācoꝝ · Anno · x · pipinus rex
otra saxones pugnat Idē pipinꝰ rex · galliaꝝ eccle
sias cātibus romane autoritatis suo studio melioza
uit · ¶ CLV · ¶ Qualiē apud floriacū īpedita ē
diuinꝰ relatō corpis scī bñdicti · Hugo vbi sup ·

INterea vo monachi cenobij cassinensis
auctore karolomāno romā venerūt · ro
gātes zachariā papā · vt literas pipīo re
gi frācoꝝ dirigēt q̄tinꝰ corpꝰ beati bñdicti · qđ flo
ricāses mōachi furtī sibi vēdicauerāt suo restituat
loco · Quibꝰ papa ānuēs · p eundem karolomānum
ep̄is frācie scripsit · vt corpꝰ ad tumulū suū referre
tur · Qđ vt fratribꝰ inotuit floriacēsibꝰ · triduanū
ieiuniū celebrātes · his vbis beatū bñdictū orabāt
añ eiꝰ sepulcꝝ · O vnica spes nostra pꝰ deū · ne de
relinq̄s nos orphanos q̄ huc ñ nostris meritis sed
p miltaꝝ aīaꝝ salute veniſti · Credēs sup pauimētū
pluere p nimia lacrimaꝝ inundatōne · & cū iā ī bis
singultibꝰ & lacrimis totū expēdissent triduū · ec
ce mēorati ep̄i assūt mādata regis implē cupiētes
moxqz reserari sibi fores ecīe iubēt · Tūc templum
scē marie īgressi · añq̄ ad sci bñdicti appmāssēt tu
mulū · ī desolatōez & formidinē sūt uersi · & tāta
cecitate pcussi · vt nec inicē se recognoscē quirēt
Cū aūt se diuīa vltōe cecatos cē sensissēt · cepūt er
rabūdi p eccīam pgē · quoad restes cāpanaꝝ impe
gissent · q̄s vi magꝝ cepūt trahere · Nō em aliē pote
rāt his q̄ foris remanerāt īfortuniū suū notificare ·
Quo exciti sono frēs · de iā dicta ap̄li petri p̄cesse
rūt eccīa · existimātes triste spectaculū se visuros
Explorādi grā q̄dā ex eis iuerūt · & mox p eccīam
illos errare depbendētes egressi sūt dicētes · Quia
piꝰ pater bñdictꝰ exaudiuit nos & suscepit lacri
mas nostras · veīte & videte magīlia dei Cūqz piter
ingressent · inuenerūt eos cecos clamātes & dicētes
Ve nob · qz sci patris bñdicti requiē temerare veī
mꝰ · & iō cecitatē incurrimꝰ · Vos aūt serui dei mi
tius agite nobiscū & nolite nob scōm p̄sumptōem
nostrā reddē talionē · sz orate p nob deū · vt apiat
oculos nostros · nosqz vobis p̄mittimꝰ · nūq̄ talia
p̄sumpturos Ad hec vba frēs soloten? fusi orabāt
attētius · vt diuīa pietas eis lumē reddē dignaretē
& cū orarēt · apti sūt oculi eoꝝ · Reūsiqz ad regez ·
narrauerūt q̄ fuerāt passi · adētes q̄ ñ deberet gal
liā tā sēis ostib? viduari · ¶ CLVI · ¶ Qualiter
stephanꝰ papa pipini regis auxiliū expetijt ptra lō
gobardos · ¶ Sigibertus ·

HAno dñi · xi · haystulpho lōgobardoꝝ
rege otra romanos adeo exardescēte vt
tributū exigeret ab vniuscuiusqz capite
stephanꝰ papa ad expetendū pipini regis auxiliuz
cogitē ī francīā venire Cui iuemēdo in vna noctū
appuit magnū signū m celo · globꝰ · s · igneus a pte
australi · declinās a gallie finib? ī ptes lōgobardoꝝ
Mittit etiā karolomānꝰ monachus ab haystulpho
ad fratrē suū pipinū regē · ad pturbandā aplicā pe
titōnem · ¶ Ex cronicis · Porro pipinꝰ rex vbi p̄fa
tū papā venientē audiuit · p spaciū trium miliū de
equo suo descēdēs cū hūilitate magna vice strato
ris terze pstratus · vna cū uxore sua & filijs · eū vs
qz ad palatū suū deduxit · Ibiqz dū ītra oratoriuz
piter sederēt · lacrimabiliē ipm p̄pa depcatꝰ est ve
p pacis federa cām beati petri ac reipublice roma
noꝝ disponeret · Qui iureiurādo mādatis eiꝰ cibꝰ
totis se nisib? obedire promisit qđ & fecit · Porro
idē papa dū apud regē morareē grauiē egrotās · in
cenobio sci dyonisij p visionē mirabilē sanitati red
ditē · Vñ & ibidē altare ī honorē scōꝝ petri & pauli
ab ipo dsecrat · Per idē quoqz tp̄s edificatū ē ceno
biū fiat · ī catur ēli terratorio ip̄o dño monasteriū
mirabiliē dsecrāte · p̄ntibus papa stephano ac rege
pipīo · ¶ Sigibertꝰ Pipīꝰ a stephāo papa cū filijs
suis karolomanno & karolo in regē vngitē et p eū
generatō coꝝ in hereditatem regalis succesionis
imppetuum benedicitē & omnis alienigena ab eius

euasione aplico anathemate interdicit. Anselmus etiam vir illustris. cuius soror erat uxor haystulfi regis. trāsfert corp? sancti siluestri pape ad cenobiū monantulā a se fundatū. Anno. xij. pipi? rex ytaliā aggredit. exercit? haystulfi a frācis vincit. Haystulf? pacē facere cū romanis ad nutū frāco rū opellit. Karolomān? monach? ossa scī bñdicti abbatis ab eccia floziacēsi. vbi olī trāslata fuerāt tollē nitit. vt ea ad castz. cassinū referret. sz miraculis vt p̄dictū est a deo oñt. & frācis obsistentibus ab icepto ꝓhibet. Hoc tpe terremot? terrib l' factus ē. quo vrbes alie q̄dē ex toto. alie ex pte subū se sūt. alie aūt a mōtanis ad subiecta cāpestria. cū muris & habitatōnib? suis itegre & salue. plusq̄ vi. miliaria trāsmigraueruūt. In mesopotamia etiaz terra dirupta ē vsqz ad duo miliaria aliaqz terra ni mis alba & arenosa de ꝓfūdo ascēdit. Et ex ea animal mulinū ascēdit incōtamīatū. humana voce loquēs. ꝓnunciās icursionē gentis ab hēmo adūsus arabes. Anno. xnj. karolomān? monach? wienne morit. CLVII. De scō bonefacō magun tino & epistola eius ad regē anglorz.

Anct? bonefaci? magūcie arep̄s. cum sociis suis in frisia ab inimicis fidei martirizat. & in fulda cenobio qò ip̄e ī thozingia fundauerat. honorifice tumulat. Helmād? Hic bonefaci? natōe anglus huiōi epistolā scripsit echelbaldo regi anglorz Dño carissimo echelbaldo bonefaci? archi ep̄s. legat? germaīc? romane eccie ꝑpetuā in xp̄o caritatis salutē. Audiuim? q̄ elemosinis intent?. furta & rapinā ꝓhibes. & pacē diligis. & defēsor paupum & viduarz es. & inde deo grās agim?. Q; vo legitimū matrimoniū spnis. si p castitate facēs eēt laudabile. sed q; in luxuria & adulterio & cū scīmoialib? voluptatis. ē vitupabile & damnabile. Quapter fili carissime penitē & memorare. q̄ turpe sit vt tu q̄ dono dei dñaris. ad iniuriam ei? sis libidīs seru?. Audiuim? p̄terea q̄ optimates penes oñs gētis merciorz tuo exemplo legitimas vxores deserāt. & adulteras & scīmoīales ostuperēt. Qò cū sit ab honestate pegrinū doceat vos aliene gētis institutō. Nā in antiq̄ saxonia vbi nulla ē xp̄i cognitō. sz vgo in paterno domo vl' maritata sub uiuge. fuerit adulterata. manu ꝓpria strāgulatā cremāt & supfossā sepulte corruptorē suspendūt aut cingulo ten? vestib? abscisis. flagellāt eā caste matrone & cultellis pungūt. & de villa in villā misse occurrūt noue flagellātes donec ī terimant. Winidi quoq; qò ē fedissimū gen? hoīm hunc hñt morē. vt marito mortuo mulier se in rogū cremati ꝑiter arsura p̄cipitet. Si ergo gētes deum ignorātes zelum castimonie hñt q̄d tibi cōueīt fili carissime q̄ xp̄ian? es & rex. pce ergo aīe tue. pce multitudī populi tuo peuntis exēplo. ò quorz aīabus ratōnem redditur? es. Recogita q̄so q̄ terribilē vindictā de? in anteriores reges exercuerit. eius culpe quā in te arguim? oscios. Nā celredum p̄decessorē tuū. stupratorē scīmoialiū & ecclesiastiqz p̄uilegiorz fractorē splēdide cū suis comitib? epulantē. spirit? arripuit malign?. & sine confessione & viatico. cū diabolo sermocināti. et legē dei detestanti. aīam extorsit. Hosredū quoq; regē octorū & bernicior earūdē culpaz reū ita effrenē egit vt regnū & iuuenilē etatē p̄ceptibili morte amitteret. Obtestamur & obsecram? te. vt recorderis q̄ fugitiua sit p̄sens vita. & delectatō spurce carnis. p quā eterni cruciat? emunē. & q̄ ignominiosum sit. vt breuis vite hui? mala exēpla imꝑpetuū posteris relinq̄s. Actor. Ex his ꝑpendi potest beati viri prudētia. & libertas spūs in peccata regū & principū publice arguēdo. p quā cū p̄sentis vite sanctimonia ad coronā & gloziā martirij felicit ꝑuenit. Nuic bonefacō successit lull? . de quo loquit vita sancti goaris. & hi vsus. Antistes lull? . quo nō ē sanctior vllus. Pollēs diuīa tribuēte deo medicīa Occurrit morbis. vt tot? p̄dicat orbis.

CLVIII. De turānide ostārmi otra ecclesiā & alijs quibusdam. Sigibert?.

Anno impij sui. xmj. ostātim? sinodū epor tricēto ytrigīta ostanti opoli ogregat. In q̄ edicto ꝓmulgato de imagīb? dei et sācto; eius deponēdis. ecclesiā dei nimis scādalizat. & otra ortbodoxos tirānizat Haystulf? rex rupto pacis fedre romā obsidet. & pipin? italiā repetēs eū papie inclusū obsidet. & muītū ad fedus pacis repetendū opellit. & scō petro q̄cunq; erāt sui iuris restitui fecit Fulrad? abbas sci dionisij pisiensis. corp? scī nirī martiris a roma pisius trāstulit. Ex cronicis. Per hos dies pipin? fortit saxonū munitōnes irrūpit. & p? multā stragē eos sub tributo redigit. Deinde auerniacū pagū depopulādo p mit & multa caste la ipāmq; vrbē capit. et blandinū vrbis comitē cū mltis adducit. Bituricas etiam vrbē capit. & captā munit. Agennū et petragoricas et engolissinam vrbes aq̄tanie deuastauit. multāq; ptem aquitanie sibi subiugauit. Anno ostanti xv. caput iohānis bap. in aq̄taniā diuīa voluntate allatū ē sub rege pipino. et honorifice susceptū. at postmodū in eis dē finib? ecclesia nobili cōstructa cū digno honore repositū. p hanc em scām reliquas vtutes. plures tūc amici regis pipini . qui in bello fuerāt occisi. subito redituī rese derūt Sigibertus. Anno quoq; xv. haystulph? rex lōgobardorz iudicō dei ꝑcussus morit. p? quē desiderī? qui erat dux in ptib? tuscie regnat ānis. xvnj. Anno. xvij. walpert? abbas in italia. et crodegād? metensium ep̄s. pipini regis ex lādrada sorore nepos. clarent in gallia. q̄ gorzian cenobiū fundauit in metēsi parochia. Corp? sancte petronelle vgīnis petri apostoli filie. rome a paulo papa trāsponit. In cuius marmoreo sarcofago ip̄i? apostoli petri manu sculptū legebat. Auree petronelle dilectissime filie. Anno xvnj. habdallas ꝑsequit eccīam dei. Anno ostātini xxi. turci a caspijs portis erūpentes armeniā infestant In quorz patria cū antiquo tpe pestilētia fuisset. suasu xp̄ianorz in modū crucis se totunderunt Et q; p hoc signū salus patrie reddita est. Hūc tō dendi ritū tenuerūt. Anno. xxij. pagan? bulgarib? dñat. Gelu magnū fit a kl'. octob. vsqz ad februariū. Ex cronicis. Hinc pelag? ponti vsqz ad centū miliaria p̄ glaciei rigore fuit in duriciam lapidis versum. hñs trigīta cubitos a superficie in ꝓfundū Nix quoq; p vigīti cubitos illud coopuit. ita vt inde mare firmarēt. ac pedibus calcarēt. Inē mense vero februariū. p virtutē dei gelu scissum est in diūsas spēs ad instar montiū. Sigibertus. Stelle subito vise de celo cecidisse. ita oñs terruerūt vt putarēt finē mūdi imminere. Anno. xxnj. crodegand? ep̄s. corpa martirz gorgonij naborīs . nazarij. a roma ad galliā transtulit. et gorgoniū q̄dē in gorzia. naborē ī hilliriaco. nazariū. aūt reposuit in cenobio lorisham. qò canthur comes illustris a se fundatū. metēsi eccie ꝑsi anno tradiderat. Anno. xxmj. idē crodegand? metensiū episcop? obijt

·CLIX· De scō gēgulpho martire· Ex gestis eius·

HOc tpe sāct⁹ gēgulph⁹ ī burgūdia claruit·Hic fōtē quē dā emit ī gallia·& eū ozi ri fecit ī burgūdia·Cui⁹ vēditoz dū em ptozē irāderz. repēte fontē suū vidit siccatū· Cū ergo quadā die iuxta fōtē illū ī ozto suo mirabilit ozientē sederet·idē gengulf⁹ cū vxoze sua adulta cepit illā arguē de adulterij sui ifamia Qō crim cū illa vehemēt negaret·facillimā ei purgatōz oppo suit·dicēs·Si vis vt credā te sub hac ifamia falso laborare·denuda brachiū tuū·& affer mihi lapil lū de fūdo fonticli hui⁹·si illesū brachiū retxeris· credā q̄ ī nocēs sis Qō illa audiēs·secure brachiū imersit fonti·& stati obustū velut ab igne retxit· Tūc scūs ad illā·Ecce imāt appet veritas flagitij tui·Habe ergo tua·& mane p te·vel cū tuo adultero·Nā socia mea vltra nō eris· Et data ei dimidia parte substācie sue māsit p se·Nō ml'to p⁹·dozmiēs ī domo sua occis⁹ ē a quodā clerico·q̄ cum vxoze sua adulterare solebat·Cui⁹ cozp⁹ dū ī feretzo ī sepulturā pozareē·ml'ti īfirmi de tactu sanati sūt·Dū hoc illi⁹ vxozi referzeē ab ancilla sua scz dn̄m suū tanq̄ martirē scūm miracl'a facere· irridēs illa & subsamnās ait·Ita imāt gengulf⁹ miracula factitat· vt an⁹ me⁹ cātat Moxq3 ab ano suo turpes sonos & nūo sos vellet nollet cepit emittē Qō ei postea otigit oī vita sua ī·vi·feria· vt quotiēs ī eadē feria ī q̄ vir ei⁹ martir effcūs ē aliqō vbū ab oze pferzet·totiēs ab ano turpē sonū edēt Qō audiēs rex pipin⁹·ad maiozē gl'iaz martiris gēgulfi expiri dignat⁹ ē· ·CLX· De crucifixione imagis xp̄i cui⁹ miraculis ouersi sunt iudei·

TEmpe quoq3 ostantī imatozis & hyrene vxozis ei⁹·in siria·ciuitate bericho·q̄ subiacet anthiochie·iudei imaginē salua tozis nostri ihu xp̄i īueniētes ī domo cuiusdā iudei·relictā a quodā xp̄iano q̄ ibi māserat·eā iiurio se deposuerūt·& oīa oppbria q̄ iudei ihu xpo ītulerūt ei⁹ imagini īferebāt·illu dētes ei·ī facē conspuētes cmmose ouiciātes·eāq3 pcutiētes· manus & pedes ei⁹ clauis ofigētes·acetū & fel ei pozrigētes. Tandem latere ei⁹ apto·exiuit de eo sanguis & aq̄·Qō illi suppoīta āpulla suscipiētes·ad expimentū vtz fuerīt vera miracl'a q̄ ibm fecisse audiāt·oēs īfirmos ī sinagoga sua collectos hoc sanguīe aspergebāt·& a quocūq3 lāguoze detinebantur·oīs sanabanē· Vñ tandē iudei spūcti·ad ōdatū ciuitatis ep̄m oēs cucurzerūt·eiq3 re enarrata ymaginē cum sanguīne ei ōderūt·Quib⁹ baptizatis ep̄s sanguinē p āpullas diuisim lōge lateq3 dirigēs p̄dicabat magnalia dei·obtestat⁹ oēs vt singulis ānis·v·idus nouēbris celebreē passio dn̄ice imagis·Anno·xxv·ostātim⁹ īpator & abdallas a miras pari vesania ī orthodoxos desenīūt ml'tosq3 eoz p xp̄o pimūt·Cōstantim⁹ insup egre ferens gloriā scōz miraculis cozuscantiū·etiā lipsana eorū vbiq3 iubet effodi & iactari ī p̄fundū·

·CLXI· De qbusdā gestis pipini regis & de mozte eius.

EOdē ano in pñcia pipini regis frācoz⁹·inter grecos & romanos celebraē synod⁹ pe scā trinitate & scōz imaginib⁹·Pipinus aūt rex remistaniū frēm eudonis patruū scilz waiferi q̄ a waifēo ad se·& a se ad waifez ēnfugat captū ī bello a suis suspēdit ī patibulo Rex vero saracenozū·amirmonū· ab hyspania missis legatis & muneribus datis & acceptis·optat grām pipini regis & amicicia·Anno·xxvi·pipin⁹ multo exīmio aquitāniā atterit·scōnas capit·ibiq3 waiferi matrē sozores & neptes captas secū adducit· Rome paulo papa mozuo·ostantim⁹ q̄dam subito ozdiatur sacerdos ex laico·& tyrānica ābitōne papatu inuaso·eccie dei magno fuit scādalo·Contra hunc philipp⁹ a q̄busdā romanoz⁹ papa ostituē· & non multo p⁹ deponiē·Anno·xxvii·lōga otentō īter pipinū regē frācoz⁹ & waifez fimiē·q̄ waiferus a suis malozū ptesis·ī grām pipini pimiē·& nō ml' top⁹ pipin⁹ moziē· Ex cronicis·Iste pipin⁹ vt dictū ē·ex regalis aule p̄fecto ī regē p̄mot⁹·ī ecclesia sancti dyonisij cū mlta fuit honorificētia tumulat⁹·felix victoriarū successib⁹·regūq3 francoz⁹ eximi⁹·Hui⁹ fili⁹ extitit karol⁹ ex berta filia heraclij c.saris·Vñ m ipō gen⁹ grecoz⁹ & romanoz⁹ ac germanozū cōcurzit·Vñ merito ad ip̄m postea trāslatū est impiū Sigibertus·Hic ergo karol⁹ pipini fili⁹ q̄ p felicitatis magnitudie agnoiatus est magn⁹·optito cū fratre suo karloomāno regno regnat p⁹ eū āms·xlvii·Et karol⁹ q̄dē nouiomi regiam accepit cozonā·karolomān⁹ vo ī vrbe suessonica ·CLXII· De duob⁹ pueris psimilibus amico & amelio· Ex gestis eoz⁹.

TEmpib⁹ pipini regis francoz⁹ ozti sunt duo pueri·miro mō sibi psilēs·vn⁹ ex comite alūnensi·ali⁹ ex milite quodā berīcano·Qui cū a pentib⁹ baptismi causa romā ōferrenē· ī luca ciuitate se īuicē inuenerūt· et societate inter se firmata·romam ingressi sunt· Tanta q3 inter puulos erat societas & voluntatis identitas·vt vn⁹ sine alio nollet cibū sumere·nec ī alio cubicl'o reqescere·Oblati igit̄ scō pape deus⁹dedit ab eo sunt baptizati·Qui filio comitis īposuit nomen ameli⁹·et filio militis amic⁹ Multiq3 romanorū militū eos cū gaudio de fōte sacro susceperunt P⁹ hoc ipe papa duos scyphos ligneos pari amplitudie opōitos auro et gēmis dedit eis dicēs·Accipite hoc donū·qō vobis ī eternū sit testimoniū·q̄ ego vos ī basilica scī saluatozis baptizaui· Quib⁹ gratuito acceptis·ad ppria sunt reuersi· Adultuz vo bericanū filiū·s·amicū·q̄ altez salomōez dec⁹ magna sapiētia decozauit· Quē cū esset ānoz⁹·xxx pater ei⁹ senex languoze cozrept⁹ vir nobilis et sāctus p̄monuit xp̄i militiā exercere· fidē tomimis seruare·socijs et amicis auxiliū ferze· mibi cozdie opa exercere·et p̄ter hoc societatē filij comitis alūnensis et amicicia obliuioni nullaten⁹ tradere finitisq3 verbis ad deū migrauit· Cui filius honozem sepulture decēter exhibuit·Mox autē maligni homines iuueni ceperūt inuidere·eiq3 dolos et īsidias latenter pare· At ille oīs amabat et iniurias illatas patienter tolerabat· Adeo tamē otra eū inimicitas impioz creuit·q̄ eū de paterne hereditatis castro cū tota familia eius expulit· Qui assūptis x·seruis suis·ait·Festinem⁹ ad curiā comitis amelij·mihi societate et amicicia iuncti·fozsitā nos bonis suis ditabit·Sin aūt ibimus ad hildegardē karoli regis frācoz⁹ vxorē Que osulere semp electis osueuit· Euntes ergo ad curiā comitis deuenerūt· sz ip̄m non inuenerūt· p̄rexerat em̄ bericū visitare ip̄m amicū suum·cui⁹ patrē audierat esse defūctū Quē nō inueniēs·tristis discessit seq3 nō reditur⁹ ad patriā nisi pri⁹ eum īueniret ppositi· Sz et ipe amic⁹ comitē cū suis querere non cessauit· donec apud quendā nobilē viz hospitatus est·q̄ audito

infortunio quod eis acciderat. sponte filiã suã ei i
piúgiũ tradidit. ¶ .CLXIII.
Qualiẽ se iuicẽ querentes inuenerũt & ad curiam karoli puenerũt.

POst autem annũ & dimidium ibi transa=
ctum. amicus pisius festmauit. cũ seruis
suis vt quereret comitẽ ameliũ Et ipe iã
p bienniũ q̃sierat amicũ. Qui cũ appmq̃ss3 pisi?. im
ueniẽs quendã pegrinũ. mrogauit si vidisss amicũ
militẽ bericanũ a patria expulsũ Qui cũ rñderet
se nunq̃ eũ vidisse. comes abstractã tunicaz dedit
ei rogãs vt orare p eo ad dñm. quatin? laborí suo
quẽ biẽnio patiebaẽ fmẽ imponẽt. Peregn? ergo iẽ
faciẽs circa vespam imu eit amicũ. Qui req̃siuit ab
eo vtz audisss aliq̃d de amelio alũnenb comitis fi
lio. Qui rñdit Quid me pegrinũ deludis. Nõne tu
es ameli? q̃ hodie a me q̃sisti. si vidisse amicũ beri-
canũ. & hanc tunicã michi dedisti. Nũc aũt nescio
cur vestimenta tua socios equos & arma mutasti.
Cui amicus. Nõ sũ ego amelius sz amic?. q̃ nõ ces
so eũ querere. Cũqz & ab eo pegri? rogat? vt ora
ret p eo. accepisse denarios in elemosinã. dixit ei.
Festina miles pisi?. ibi spero iuenies quẽ q̃ris. Fe
stinãs ergo amic?. inuenit eũ extra pisius. iuxta se
canã in ꝓto flozido. cũ militib? suis comedentem.
Qui cũ vidisss bericãos armatos veniẽtes cito sur
rexerũt & arreptis armis obuiã cucurrerũt. Ami
cus quoqz suoz aĩos ad pugnã aĩauit putãs illos
esse pisianos milites q̃ eos aggredi vellẽt. Laxatis
igiẽ frenis vtriqz ocurrũt. hastas erigunt enses eua
gmãt. ita vt nullũ existis euadẽ credẽs imruẽtis
piculũ mortis Sz de? q̃ cũcta dispoit. isonte vtrã
qz ꝓtẽ sistere fecit Tũc amic? ait. Vñ estis milites
fortissimi. q̃ amicũ exulẽ cũ suis socijs interficẽ vul
tis. Ad hãc vocẽ ameli? pallid? obstupuit. & ami
cũ agnouit. Mox illis descẽdẽtib? imicẽ strigmẽ
ãplexib?. oscula sumũt. & de tã ipuisa letícia deo
grãs reddũt fidẽ iter se spõdẽt. & ad curiã karoli
simul venerũt. Factusqz ẽ amic? thesaurari? regis
& ameli? dapifer Cerneres iuuenes moderatos. sa
piẽtes. pulcerimos. pares. vno cultu. & eodẽ vul
tu ab omnibus dilectos. & honoratos.

¶ CLXIIII. ¶ Qualiter amic? ameliũ a ẽmie liberauit eiqz filiam regis tradidit.

TRansacto itaqz triẽnio dixit amic? ame
lio. vxorẽ meã videre dísidero. et q̃p citi?
potero redibo. Tu vo manẽs in curía re
gis. caue tibi ab eius filia. maxieqz a neq̃ssimi coĩtis
hardenici fallaci amicícia. Quo verbis ei? annuẽte
discessit. Ameli? vero sup regis filiã oculos iniecit.
et eã q̃p citius potuit oppssit. Interea delator hardẽ
cus q̃ miqtate gaudebat. et omi pbitati inuidebat
ameliũ sic alloquit. Nescis carissime comes amicuz
regis thesaurũ furatũ esse. et ideo fugisse. Nũc er
go mi mecũ sed? amicicie. & fidẽ meã sup sanctoz
reliq̃as accipe. Quo facto. ameli? ei secreta sua nõ
timuit fidelit pandẽ. Dũ ergo die q̃dam añ regem
staret vt aquã illi manib? pberet. hardenic? aut No
li rex aquã accipe de manu sceleratí. q̃ magis dign?
ẽ morte q̃p honore. qz flozẽ virginitatis abstulit filie
tue. Ad hoc ameli? tremẽs cecidit. et stupidus non
rñdit. Rex aũt benign? eũ leuauit. et ait. Ne tieas
ameli. Surge et virilit ab hac infamia te dfẽde. Qui
surgẽs ait. Noli rex iustissime vbis mẽdacib? har
denici delatoris credẽ. sz spaciũ dsili michi dede.
vt cozã te de infamia duellũ cũ eo faciã et eũ d mẽ
dacõ astãte curia vincã. Qd cũ ãuisset rex. amelij
causã hildegardis regina tuẽdã suscepit. Qui dum
psilium q̃reret. amicũ ad regis curiã redeuntẽ iueit
Cui prostratus ad pedes ait. O vnica salutis mee
spes. heu fidem male seruaui. quia crimen de filia
regis incurri. et ante pspectum ei? cũ falso hardeni
co duellum statui. Qui cum eundem dure increpas
set. ait. Cõmutemus vestimẽta et equos. et vad ad
domum meam. et cum pditore comite bellum deo
iuuante p te faciam. Sed caue ne tangas vxorem
meam. Cunqz flentes discessissent. abiit amicus ad
curiam regis sub specie amelij. et amelius ad domũ
socij sub specie amici. et vxor amici vt vidit ameliũ
credens suum esse virum. amplexum et osculum ei
prebere voluit. At ille respondit. Recede a me. q
instat michi tempus flendi et non gaudendi. In no
cte autem cum eundem intrassent lectum ensem i
ter se et ipam posuit. Vide inquit ne michi appin
quaueris quia statim hoc ense morieris. Sic reliqs
duxerunt noctes. donec amicus rediit. Interea ami
cus indutus socij vestimentis ad regem ingrediẽs
se contra hardericum p infamia pugnaturũ obtu
lit. Cui rex ait. Noli timere comes. quia si victor
fueris. eandẽ filiã meã belixendã p vxore tibi tradz
Mane ergo hora pma hardenic? et amicus armati
exeũt in cãpũ. astante rege et tota pisiana gente.
Tũc amic? psciẽtie sue timẽs. hardericũ sic alloquit
O comes nimis stultũ psiliũ accepisti. q̃p morte me
am tã ardẽt appetis. et te mortis pic'o tã ipruden
ter ꝓmittis. Sz si falsũ crimẽ qd mihi ponis velles
revellẽ. et duellũ exitiale remittẽ sp meã amicicíã
et fruitiũ posses hẽre Ad hec ille furibũd? rñdit se
de amicicia ei? et fruitõ non curare. sed et caput ei?
auferre velle. Iurat igitur eum filiam regis oppres
sisse. iurat et amicus hardericum mentitum esse.
Certantibus illis victus est hardenic?. & amputa
uit amicus caput eius. Cui rex vnicam filiam ab
infamia liberatam in vxorez tradens. q̃ndam iuxta
morem ciuitatem ad habitandum eis dedit. Qua
susceptа. gaudens amicus ad domum suam vbi
erat amelius festinauit. eiqz dicit. Ecce de hardeni
co traditore te vindicaui. et filiam regis despõsa
ui. Quam reuers? recepit. et in prefata ciuitate cũ
ea habitauit. ¶ CLXV.

¶ Qualiter amicus lepra pcuss? et abiect? ab amelio susceptus est.

HAmicum vero cũ vxore sua manentẽ pcus
sit deus morbo lepre. ita vt de lecto nõ
posset surgere. Quez cũ vxor eius obias
nomine. sic eum exosum haberet. vt euz multotiẽs
suffocare vellet. vocatis ille duobus seruis suis ait
Tollite me de manibus vxoris mee. sciphumqz me
um latenter accipite. & ad bericanum castrum me
portate Quod cum fecissent. turba obuia quesiuit
quis esset infirmus quem illuc deferent. Iste est i
quit amicus dominus noster lepra percussus. qui
ad vos uẽit. rogans vt ei misereamini. Mox illi im
pij seruos verberauerunt. et ipsum amicum de
curru proiecerunt. minantes eis mortem si ampli?
hoc verbum repeterent. Tunc amicus in fletũ pro-
rumpẽs. ait. Pissime deus. aut mortẽ michi tribue
aut michi misero misericordie subsidium porrige.
Post hoc romaz se perduci fecit. vbi papa constã
tinus ei occurrit cum multis romanis militibus. q̃
eum de baptismi fonte susceperant. et magna hu
manitatis auxilia sibi suisqz sufficienter pbuerunt
Post triennium vero. fames tam grauis orta est
in ciuitate. vt etiam a se pater filium expelleret.

Tūc ſeruis ſuis vrgētib⁹ īmo receſſit & ad domū
coītis amelij pouci ſe fecit · Añ cui⁹ curiā cū tabel
las morte taliū īfirmo⁹ tāgerz · comes audiēs dixit
cuidā ſeruo ſuo · Panē & carnez accipe & romanū
ſciphū optīo īple vīno · & defez illi īfirmo Miſtez
vt iuſſū īpleuit · reūſus dixit · Pez fidē meā dñe · ni
ſi ſciphū tuū tenerē illū eſſe credezez quē hēt īfir
m⁹ · qz ābo videnē vni⁹ cē pl'ritudīs et magtudi
nis · Tūc comes īfirmū ad ſe pouci fecit · & iterro
gauit vñ eſſz vl' qliter ſciphū tl'ez acqſiſſz · qui reſpō
dit ſe bericano caſtro oriūdū fuiſſe · & rome a pp̄
de⁹decīt ſciphū & baptiſmū accepiſſe · ſtatī ergo
comes illū cē ſociū ſuū ognouit · q̄ eū a morte reē
xerat · & filiā reḡ ī vxorē ei tradiderat · Proiecit er
go ſe ſup illū · clamās & flēs eūqz oſculans & āple
xans · Vxor quoz eiꝰ crēs ſolutis crinib⁹ ſup eum
ml'tas lacrimas effudit · mēorās q̄l'r hardericū ōla
torē fortē expugnauit · deniqz ītroduxerūt eū ī do
mū · & ī loco p̄cioſo eū collocauerūt · eiqz bona ſua
oia ꝯmunicauerūt ·

¶ CLXVI · ¶ Qualiter cum amelius ſanguīe filioꝝ ſuorum aſperzens curauit

QVadā nocte viſ⁹ ē āgel⁹ dñi raphael eū
vocare · eiqz p̄cipe vt dicerz amelio coīti
q̄tin⁹ quos filios eiꝰ īterficerz ipmqz ſan
guīe illoꝝ ablueret & ſic ſanitatē recipet · Qō cuz
ille cū magno tremore comiti retuliſſz · p̄mo q̄dez
comes ḡuter accepit · mēor aūt bñficioꝝ eiꝰ · q̄ ſe
p eo corā rege obtulerat pic'o mortis accepto mu
crone ad lectū filioꝝ dormiētiū prexit · & īcūbens
ſup eos amariſſime fleuit dicēs . Quis audiuit fili
os p̄rez ſp̄ōte īfeciſſe · heu filij mei amō ñ ero vo
bis p̄ſz cruēt⁹ laniator · Et ſtillātib⁹ ſup eos lac̄
mis excitati ſūt · faciēqz p̄ris reſpiciētes · ridē cepūt
Quib⁹ etatē tūiū ānoꝝ iā bñtib⁹ dixit · Riſ⁹ veſtez
pchdoloꝝ ī luctū ꝯuertē · qz ſāguis veſtez īnocens
nūc ab īpio p̄rē effūdet · his dictis eos decollauit
eoꝝqz cadāua cū capitib⁹ ī lectulo coopta q̄ dor
mirēt reposuit · Sāguīne vō quē collegerat ſociuz
aſp̄ſit dicēs · Dñe ihu xp̄e q̄ fidē hoīb⁹ ſeruare p̄ce
pīſti · & lepſū verbo tuo ſanaſti · hūc ſociū meū di
gneriſ mūdare p cui⁹ amore ſāguīnē filioꝝ meoꝝ
nō timui fūdere · ſtatī ergo mūdat⁹ ē · & a ceīte ve
ſtimētis ſuis optīs ē īdut⁹ · dū aūt ad eccīaz crezēt
vt ibi dō grās reddezēt · Mox titīmabula deo volē
te p̄ſonare cep̄ūt · qō vt pp̄l's audinit · vndiqz admi
rando cucurrit · Comitiſſa vō cū vtroſqz pitez ince
dē videt · cepit q̄rē q̄s eoꝝ marit⁹ eiꝰ eſſet · Indu
mēta mq̄t ābor̄ cognoſco · ſz q̄s eoꝝ ſit comes peī
t⁹ ignoro · Cui comes ait · ego ſū ameli⁹ · & iſte ē
ſoci⁹ me⁹ amic⁹ · q̄ fact⁹ ē ſan⁹ · vez̄tñ crebra co
nes ſuſpiria trahebat · & morte filioꝝ mēte reuol
uebat · cūqz coītiſſa iubez affezri p̄uos vt ꝯgtula
rēt eis · Comes ait · dimitte eos placito ſōno requi
eſcere · P⁹ hoc ſol⁹ thalamū ītrauit · vt ſup eos fle
ret · & īuenit eos ī lectulo ludētes · Circa quoꝝ col
la cicatrices ad modū fili rubei vſqz ad mortē eoꝝ
appuerūt · Et ſuſcipiēs eos comes ī vlnis ſuis · de
portauit eos ad gremiū vxoris ſue & ait · Gaude
cōiūx q⁹ filij tui viuūt · quos occidi āgeli iuſſione ·
& coꝝ amic⁹ mūdat⁹ ē ſāguīne · Extūc ergo comeſ
& coītiſſa · vſqz ad exitū vite ſeruādo caſtitatē · dei
ſeruitō īſtebāt deuote · Amici vō p̄iūx imiq̄ arre
pta ē a demone · & cadēs p p̄cipitiū expirauit · ami
c⁹ itaqz mouit ad bericanos exercitū · & tādiu ob
ſedit eos · donec ſe victos reddiderūt · Quos ipſe
benigne ſuſcepit · & oēz offēſionis culpā eis cōdo
nauit · deoqz vlteri⁹ ī timore ſeruiēs pacifice cū eis
habitauit ·

¶ CLXVII · ¶ De ſtephano papa & tirānide conſtantini ¶ Sigibertus ·

HAnno p̄ſtātini · xxvii · p̄ſtātio pſeudo pap̄
p zelū fidelū ab eccīa deēbato · oclīſqz p̄
uato · ſtephan⁹ romane eccīe · xciij · p̄ſtoz
Hic tā ab italia q̄ a gallia ep̄oꝝ ſinodū rome ogre
gat · m q̄ oīa a cōſtātio ordinata reordinat p̄terea
ptiſmū & criſma · decernēte ſinodo vt ep̄i ab illo
p̄ſecrati ad ḡdū quē añ hāc cōſecratōez hēbāt redi
rēt · & ſi dig iudicarēē · electi itez p̄ſecrarēē · ſz ad
altōrē gradū vel ordinē nūq̄ aſcēderent · Laici vo
ab illo ī dyaconos vel p̄ſbiteros ordinati · oīo deḡ
darenē & ī religioſo habitu pſeuarēt · Veneratōez
etiā ſcāꝝ imaginū cōfirmat . eaꝝqz p̄fanatoreſ ana
thematizat · Cōſtituit etiā vt oī die dñico ad miſſā
gl'ia ī excelſis deo canteē · Anno · xxviij · deſiderius
rex lōgobardoꝝ ſub obtētu ozādi romā īgreſſ⁹ ali
quos nobiliū romanoꝝ captos excecauit · anno · xx
ix · p̄ſtātim⁹ īpator oīno a deo auerſus · viz ſcm̄ ſte
phanū p · xl · ānos īcluſū · & gētib⁹ reuerēdū · ama
ra morte martirizauit · oēs etiā ſibi ſubiectos iura
re coegit ſup ſcē crucis lignū . ne ali⁹ dei ſcōrūqz
ei⁹ imaginē venerarenē · Eos quoz q̄ dei genitricē
īuocabāt · & eos etiā q̄ vigilias deo agebāt · cos q̄
eccleſiaſ aſſueti religioſe viuebāt · etiā q̄ a iuramītiſ
& īmūdicijs abſtinebāt · eos q̄ reliq̄as ſcōꝝ penes
ſe hēbāt · hos & huiōi dānās prīmonijs p̄uauit · &
oīb⁹ mōis cruciauit · Qui reuerētōrez erāt eorum
barbis cera & pice illitis · eos oburebat · Mōachos
vt vxorez · mōachas vt viros ducerēt cogebat · qō
etiā multi vitātes martiriū meruerūt · nec ſub alic⁹
gentil' p̄ſecutōe · plēs q̄ ſub hoc martirizati ſunt ·
¶ Ex cronicis · Karolomān⁹ rex fratez regis karo
li magni cū biēnio regnaſſz obijt · & p̄ſ regni e⁹ p̄ti
bus karoli ſe vniuit · ſicqz karol⁹ regni monarchiā
tenuit · ¶ Sigibertus · Anno · xxx · bunald⁹ dux aq̄
tanie romā q̄ ibi p̄ſeuatur⁹ veīt · q̄ ad lōgobardos
fug ēs apoſtotauit · ibiqz nō mīt⁹ lapidibus ob
rut⁹ male p̄ijt · Cōſtātim⁹ īpator p̄tra bulgares na
uali p̄lio pugnatur⁹ · nauib⁹ ſuis fere duob⁹ mili
b⁹ īpetu aquiloīs p̄tritis · totū pene exercituz ami
ſit · ¶ CLXVIII · ¶ De adriano papa & quib⁹
dā geſtis karoli ·

HAnno · xxxj · adrian⁹ papa romane eccleſie
xciij · p̄ſidet . Hic ad rep̄mendā rabiē here
ticoꝝ imagīes dei ſanctoꝝqz execrātium
nimis laborauit · & libro adūſus eos edito · multis
ſcripturaꝝ īductōib⁹ roborato . eoꝝ errores īfir
mauit · fidēqz rectā ſolidauit · Hic ī offertorijs &
offertorioꝝ vſib⁹ · qō gemīatū ē gemīauit · karol⁹
rex ad ſaxonicū bellū aīm ītēdit · hereſburch caſtꝝ
ſaxonū capit · horm̄ſulfañ · deſtruit · Ibiqz ſiti labo
rāte exercitu · ſubito in torrēte largiſſime aq̄ effuſe
ſūt diuīo nutu · votiqz cōpos karolus obſides acce
pit a ſaxonib⁹ · Anno · xxxii · adrian⁹ papa ad tuen
das res eccīe . karolū romā acciuit · Quo pḡēs pa
pīā obſidet · ibiqz relicto exercitu romā p̄uenit · ſan
ctā reſurrectōez crhiſti ibi pegit · P⁹ea rediēs · pa
pīā cepit · iterūqz romā rediit . ſinodū p̄ſtituit cuz
adriano papa · aliſqz · clij · religioſis ep̄is & abba
tib⁹ · ī qua adrian⁹ papa cū vniūſa ſinodo dedit ei
ius eligēdi p̄tificē · & ordmādi ſedem aplicā · dig
tatēqz patriciat⁹ · Inſup archiep̄os et ep̄os p̄ ſingu
las p̄uīcias ab eo īueſtiturā accipe definuit · & ut
niſi a rege laudeē & īueſtiaē ep̄s a nemīe conſecreē
oīneſqz huic decreto rebelles anathematizauit . &
niſi reſipiſcerēt · bona eoꝝ publicari p̄cepit ·

¶ CLXIX· ¶ De victoria karoli de lõgobardis & nece scõr amici & amelij ¶ Ex gestis eor·

Icitaq adrianꝰ papa vt ꝓlibatum est legatos suos ob eccie romane defẽsionez misit ad karolũ regẽ frãcor·qꝫ valde affligebat a desiderio rege lõgobardor· Mox idem karolꝰ rex mitissimꝰ atq xpianissimꝰ·misit eidem desiderio nũcios suos·depcans vt ciuitates et reliq̃ beato petro abstulerat·patifice reddet·ꝓmittẽs ei etiã dari·xiiij·milia solidor auri·Sz cũ neq ꝓcibꝰ neq muneribꝰ eiꝰ ferocitatẽ flectẽ valerz ogre gauit regni sui mlticudinẽ·ducũ principũ et alior fortissimor militũ·necnõ epor et abbatum·Inter quos fuit·venerabil' albinꝰ andegauẽs eps cuiꝰ vita & meritũ iã i seculo floruerat·Cũq rex ad clusas ꝑuenisset·& volẽs pacifice beati petri iusticias recipe·& sic ad ꝓpria redire·nullatenꝰ desiderij mẽtẽ maligna possz iflectẽ·q cũ exercitu suo ad resistendũ fortit i ipis clusis assistebat·qs fabricis macerijs curiose munire fecerat·deꝰ eiꝰ iniquã ꝓuiaz ospiciẽs·dũ velẽt alia die franci ad ꝓpria reuti·misit terrorẽ validãq trepidatõez in cor eius·oĩmq lõgobardor·ita vt eadẽ nocte ꝓcijs dimissis tẽtorijs & omi suppellectili·fugã oẽs arripent·nemine ꝑsequẽte Qõ cernẽs karolꝰ cũ exercitu ꝑsecutꝰ est eos In quo erãt comes amelꝰ & amicꝰ·q ꝓpaqdem officia i curia regis agebãt·& tñ opibꝰ xpi quotidie studebãt, ieiunãdo·orãdo·elemosinas faciẽdo·Postea vo desiderio cũ quo exercitu suo in cãpania resistẽte maxio exercitui frãcor·anglor·teuthonicor·& aliaz gentiũ·q in italiã ierauerãt fcõ ogressu'm loco q dicebaẽ tũc pulcra siluula·qꝫ delectabil' erat·mortua ẽ ibi nõ ꝑua mlticudo vtusqz exercitꝰ·karoli scz & desiderij·et ob hanc interfectõnem locus ille vsqz hodie mortal' vi mortaria nuncupatur·Ibi etiam interfectus est gener regis comes amelius·& socius eius amicus· Quos enim deus vnanimi concordia & discretõne in vita coniunxit·in morte quoqz separare noluit· Desideriꝰ autem cum suis velociter papiam obfugit·& karolus eum persequens ciuitatez ex omni parte vallauit·Moxqz reginam hildegardem cum filijs ad se adduci fecit·Hortante igitur beato albino cum ceteris epis & abbatibus · vt ecclesia ibi fabricari & interfectorum corpora sepeliri iuberentur·fabricate sunt ibi due ecclesie. vna iussu regis que dedicata ẽ i honore beati eusebij vercellensis· altera iussu regine in honore beati petri· ¶ Ex cronicis· Cum autem per·vi·menses rex vrbem obsedisset· magnum habens desiderium visendi apostolorum limina relicto exercitu romã ꝓfectus est·Vbi dũ in sabbato sancto ad beatum petrum appinquasset fere vno miliario pedestris festinauit·omnesqz gradus ecclesie sigillatim osculans·ad adrianũ papam q scilicet sub atrio super gradus assistebat iuxta fores ecclesie puenit· Illic ergo celebrata solẽnitate paschali. concessit ciuitates ac territoria beato petro·sicut in eadem monstratur donatõe·Rex autem quia generum suum multum dilexerat· & socium eius amicum·misit mediolanum· & iussit afferri duas arcas lapideas·In quarum vna conditus est amelius apud ecclesiam beati petri · in alia vero amicus apud ecclesiam beati eusebij· Reliqua vero corpora hic & illic sunt sepulta· Mane autem facto diuina dispositõne est inuentum corpus amelij cum sarcofago· iuxta sarcofagũ amici· in ecclesia regali· Interim exercitus karoli in obsidione ciuitatis laborauit· donec post·x· menses obsidionis·mltis iam absessorum lãguorib' & clade deficientibus·dei nutu rex karolus desiderium cum suis comphendit·& eorum regnum sue potestati subiugauit·ipmqz desiderium & eius uxorem secum in franciam duxit·Passi sunt christi milites amelius & amicus·sub prefato desiderio·mj·idus octobris· ¶ ·CLXX· ¶ Adhuc de gestis eiusdem regis karoli· ¶ Sigibertus.

ANno constantini·xxxiii· saxones rupto pacis fedre · francorum fines premunt igne & cede·Sed tamen ecclesiam in fritillar non queunt incendere quam sanctus bonefacius benedixit.eamq nunq̃ cremandam predixit· ¶ Ex cronicis·¶ Hec cum audisset karolus·saxoniam repetens·tripartito exercitu concurrit saxonibus.ei victoria prouenit in omnibus· ¶ Sigibertus· ¶ Karolus rex offensus dissonantia ecclesiastici cantus·inter romanos & gallos· & iudicans iustius esse de puro fonte q̃ de turbato riuo bibere · duos clericos romam misit vt autenticum cantum a romanis discerent·& gallos docerent· Et primo per hos metensis ecclesia· & p illam omnis gallia ad romani cantus autoritatem est reuocata · Quidquid autem per multa tempora longobardi romanis abstulerant·karolus eis restituit · Regno vero longobardorum destructo· totã ytaliam sub iure regni francorum redegit· Taliter lõgobardi victi regnare destiterunt·post ãnos.cc· mj·exquo in ytalia regnare ceperunt·Anno·tricesimoquinto·saxonibus hereiburch castrum obsidẽtibus·gloria dei super ecclesiam apparuit omnib' duobus scilicet scutis sanguineo colore flamãtibus quosdam motus vt in bello per aera dantib' karolus saxoniam velut tempestas proterit· munitões irrumpit·& ad hoc eos impellit vt se & patriaz ei dedant·& datis obsidibus se christianos futuros spondeant· ¶ Ex cronicis ¶ Deniq victoria de longobardis adepta·totaq ytalia subiugata· karolꝰ romã rediit.simodũ cũ adriano ꝑa ꝓstituit aliisqz·clij·religiosis epis & abbatibus·In qua & adrianꝰ papa cũ vniũsa sinodo dedit ei ius eligẽdi põtificẽ & ordinãdi aplicã sedẽ·dignatẽ quoq patriciat' Insup archiepos & episcopos per singlas ꝓuintias ab eo inuestituram accipere diffinuit· & vt nisi a rege laudeẽ & inuestiaẽ episcopꝰ ane mine consecretur·Omnesqz huic decreto rebelles anathematizauit & nisi resipiscerent bona eorum publicari precepit· ¶ ·CLXXI· ¶ De interitu constantini & imperio leonis quarti·

COnstantinꝰ aũt ipator plaga pessimi icẽdij diuinit' pcutiẽ·& clamans adhuc viuus·igni sum inextinguibili traditus miserabiliter moriẽ· ¶ Sigibertꝰ· ¶ Leo igiẽ ostantini filius·cepit imperium anno domi·dcc·lxxvii· mũdi·s·q̃rtimillesimo·dcc·xl·& ipauit annis·v· ¶ Cronogꝑhꝰ·Huiꝰ ãno·j·qbusdam rebellionem in italia meditãtib'·italiã repetit rex potens karolus·vrbẽ forũiulij capit·& ducẽ eius rollandum rebellionis incentorem decollari ꝑcipit capta quoq taruisio vrbe·ceteris maiestate sui nomis terrorez icussit· ¶ Sigibertus·Eodẽ ãno witichĩdꝰ dux saxonũ in normãniã fugit Saxones baptizati pacisc̃untur· vt ingenuitatẽ suã et oĩa sua ꝓdãt·si vnquã a fidelitate xpi et regis desistãt· Anno·ii·karolus rex in hispania cesaraugustam vastando delet· pampiloniam obsidet · eiusq capte muris destructis·

Vascones duos q̄ saracenoꝝ regulos sibi subiecit aliasq; vrbes in deditiōez accepit. Anno. mj. karolus rex albeā fluuiū trāsgredit. ibiq; ī eiꝰ grāz bar dogauēses & nordwite baptizāt. Obijt scūs sturī primꝰ abbas fuldēn. Anno. v. madiāmiras mltos vtriusq; sexꝰ p xp̄o martirizat. Karolꝰ rex oronis cā romā vadit. ibiq; filij eiꝰ vngunt ī reges. pipīꝰ sup italiā. ludowicꝰ sup aq̄taniā. Leo impator cū ī sanire cupiditate circa p̄cōsos lapides. adamauit magnā eccīe coronā. & accipiēs ptauit eā. & exie rūt carbūcli ī capite eiꝰ et captꝰ a febre mortuꝰ ē

.CLXXII. De ipio hyrene vxoris eius & euētibus illius tp̄is.

POst quē vxor eiꝰ hyrene cū filio eiꝰ pstā tio ipauit ānis. x. Cepit aūt āno dn̄i. dcc lxxxii. mūdi scilicz q̄rtimillesimo dcc xlv Huiꝰ āno p̄mo pstātiopoli q̄dā laminā aureā inue nit & ī ea vitz iacētē cū hac scripta. Xp̄us nascēt ex v̄gīe maria. & credo ī eū. Sb̄ pstātio & hyrene ipatoribꝰ. o sol itez me videb. Saxones rebellant & a karolo bello victi. sedicōsos vsq; ad q̄ttuor milia. d. ei tradūt. & obsides ei tribuūt. Anno. v. signū crucis ī vestibꝰ hoīm appebat. Anno. vi. bel lū inē frācos & auares orīt. Sāguis d̄ celo ī terraz pfluxit. Anno. vii. thassilo dux baioarrie pt̄ regez karolū reꝰ maiestati adiudicat. Vñ a karolo attō sus. cū filio eiꝰ theodone ī mōsterio relegat. ī ita lia inē grecos & romanos pugnat & ī oībꝰ karo lꝰ suis pueisse victoriā letat. Instātia staraſij prī arche pstātiopolitaī & adriaī pape. ij. apd nicheaz vniūsal' sinodus. cccl. epoꝝ congregat. In q̄ fides ca tholica ī p̄ntia hyrenes & filij eiꝰ pstātī cūctoꝝ sb̄ scriptōne roborat. & hēsis execrātū imagīes dei ſppetuū abdicat. Cōiurato valida fca ē ab austra sijs pt̄ karolū regē autore harderico. Qua dtecta mltī aut mēbris trūcanē. aut exiliane. Anno. vnj. karolꝰ coloīe sup renū pōtes duos pstruit & mu nit. et sclauiā ingressꝰ eā subigit. Adelgisꝰ filiꝰ desi derij reg. q̄ victo prē suo ad grecos pfugerat. aīa tꝰ auxilio grecoꝝ ad italiā veit. ad repetēdū rḡnū aut ad iferēdā vltōez. Qui mito bello cū frācis. tē tus ab eis amara morte pemptꝰ ē. Anno. ix. karo lus rex honestati eccīastice oīno itentꝰ. legendi et psallēdi disciplinā correxit. Perpēdēs etem̄ iteruz gallos a romaīs ī cātādo discrepare. metēses vēo sola naē lenitate paululum q̄d dissonare p cātores rursꝰ ab adriano papa a roma directos. dissonan tiā cātꝰ correxit. Circa paupes etiā solicitꝰ. ñ solū ī regno suo. vez & trās maria. ī egipto. syria. & af frica. p̄cipue ī isrbael'. libalitate elemosinaz. xp̄ia nis paupibꝰ solaciabat. Trāsmarinoꝝ regū amici cias ob hoc expetēs. maxīe vt xp̄ianis sub eis degē tibꝰ eēt releuatō.

.CLXXIII. De alchuino qui & albinus.

ALchuinꝰ de britānia oriūd mgr̄ delicio sꝰ reḡ karoli. scia literaz hoc tpe p̄pollz ī gallia. Cꝰ p̄cipue magisterio ip̄e rex oēs artes didic libales. Hic mlta scripsit. inē q̄ eminēt li bri de scā trinitate sc̄pti ad ip̄m regē. Hic etiā iussu ip̄i regis diuinā correxit historiā. Helmandus. Hic alchuinꝰ a regibꝰ āglis p pace missus ad karo lū. ab eo fotꝰ ē hospitō. & apd eū resedit vir vn d cūq; doctissimꝰ. Qui karolū instituit ī dyaletica & rethorica. et p̄cipue ī astronomia. Hic oīm āgloꝝ pꝰ beatū adelmū & bedā doctissimꝰ fuit. & pluri bꝰ libris ingenij piculū fecit. p̄latꝰ ē a karolo mona sterio bī martini thuronēsi. Ex cronicis. Adhuc em̄ erat ī eccīa illa mōachi. vbi corpꝰ eiꝰ requiescit Qui vt refert scūs odo abbas viuebāt delicōse nimis. & indebanē vestibꝰ sericis. eoꝝq; calciamēta erāt aurei coloris. In cuiꝰ eccīe dormitorio ingressi sūt āgeli duo. vnꝰ indicē extēdebat. & alē mōachuz quē oñderat ille p̄cutiebat. Vnꝰ aūt q̄ vigilās hoc vidbat euasit. āgelū em̄ adiurauit dicens. Adiuro te p nomē oīpotētis ne me p̄cutias. Hoc itaq; mo nasteriū pꝰ hoc vt dictū ē. donāte karolo suscepit regēdū alchuiꝰ. scia vitaq; p̄clarꝰ. q̄ et sapiētie stu diū de roma pisiꝰ trāstulit. qd̄ illuc quōdā a grecia trāslatū fuerat a romaīs. Fuerūtq; pisiꝰ fūdatoēs huiꝰ studij q̄ttuor mōachi bede discipli. s. rabanꝰ & alchuinꝰ. claudiꝰ & iobes scotꝰ. In cronicis aē metropol' arelatēn. ita legit. Oīpotēs rex dispositor ordīatoq; regnoꝝ & tpm. cū illiꝰ admirande statue pedes ferreos vel testeos diminuissz ī roma nis. alteriꝰ ñ minꝰ admirabil' statue caput aureum p illustrē karolū erexit ī frācis. Qui cū ī occiduis p̄tib̄ solꝰ regere cepissz & studia litteraz vbiq; eēnt ī obliuione. ideoq; vere deitatis culta texit. otigit duos scotos mōchos de hibernia cū mercatoribus brītānis ad litꝰ gallie deuenire. viros et in sacris et ī scīaribꝰ scripturis eruditos. Qui quotidie cū nihil oñderet venale. ad cōueniētes emēdi grā ebas cla mare cepūt. Siqs sapiētie cupidꝰ ē. veniat ad nos et accipiat eā. nā venal ē apd nos. Tādiu dclamata sūt ista. donec ab admirātibꝰ. vl' insanos illos putā tibꝰ ad aures regis karoli sp amatoris sapie sūt p lata Qui celerit illos ad p̄ntiā suā euocatos iterꝝ gauit. si vere sapiētiā haberēt vt ip̄e optat. Sapiaz iquiūt et habemꝰ. et ī noīe dn̄i eā q̄rētibꝰ dare pa ti sumꝰ Qui cū q̄sissz ab illo. qd̄ p̄ p̄a peterēt. rūde rūt. Loca tm̄ optuna. et aīas ingeniosas et sine q̄bꝰ ista pegnatō trāsiri ñ pōt. alimēta et q̄bꝰ tegamur Quo ille p̄cepto. ingēti gaudio replet. p̄mū q̄dē apd se vtrūq; puo tpe tenuit. Postea vo cū ad expe ditōnes bellicas vrgeret. vnū eoꝝ noīe clementez ī gallia pisiꝰ. s. resid ē fecit. cui et pueros nobilissi mos. mediocres. et infimos satis mltos imēdauit. et eis put necessariū habuerūt victualia mīstrari p̄cepit. habitacul' optunis ad metandū deputatis. Altez vo ī italiā direxit. Cui et monasteriū scī au gi. iuxta ticenēsē vrbē delegauit. vt illuc si voluis sent ad discendū congregari possēt. Audito aūt albi nꝰ de natōe āgloꝝ. q̄ gratāter sapiētes ac religio sos virosꝰ suscipet karolꝰ. pscēsa naui veit ad eū cū socijs ī oībꝰ scripturis exercitatus. vtpote doctissi mi bede discipul. Quē rex vsq; ad fmē vite iugit secū retinuit nisi cū ad ingruētia bella p̄cessit. De vitq; et illi abbatiā scī martini vt q̄n ip̄e absēs essz illic reḡescēt. et ad se confluētes docēt. Cuiꝰ ī tm̄ do ctrīa fructificauit. vt frāci ātiq̄s romanis et athe niēsibꝰ equarent.

.CLXXIIII. De scriptis eiꝰ. Helmandus.

ALchuinꝰ ī epla ad etbelardū epm̄ ancef sorē cuthbti. et lāberti successorē. ait inē cetera. vt cū romā vadēs karolū magnū ipatorē nepotē illiꝰ karoli d̄ quo benefaciꝰ locutꝰ ē visitarz. ñ adducerz clicos vel monachos ūsicolo loribꝰ et pōpaticis vestibꝰ indutos. qz ñ solēt fran coꝝ clerici nisi religiosis vestibꝰ aīciri. Actor. Scripsit alchuinꝰ q̄ et albmꝰ d̄ scā trinitate. li. nj. Scripsit et ad discipulos suos dyalogoꝝ. li. i. Sen tētiaz li. i. Sup gen̄. ad lrām. li. i. Sup cāticacātico rū li. i. Epl'az ad heb. li. i. Sup ecclesiastē li. i. Sup iohannē li. vii. Ad eulaliā virginē de ratōe aīe li. i.

Ad fredegisū dyalogū de ẽnitate·li·i· De his aūt hic pauca q̄ sequunt̄ īserē libuit·In libro siq̄dē ad karolū tcio ex quo rñsoria & antiphone de ẽnitate vidēt eē sūpta loq̄t ita· ¶ Alchuin⁹ i libro de trinitate·Adesto de⁹ vn⁹ oipotēs·pater & fi·& s·s·Dore fidē·excita spē·ītū de caritatē. Velle mihi adiacz·sz hoc ñ a me·sz a te·mūdū & terzas relinq̄re·& celū petē·sz ibecilla pluma ẽ velle sine subsidio tuo·Da fidei pēnas vt volet sursū ad te·hāc fidē i te·p te·de te ofiteor.te vnū i sba trinitatē i psonis ofiteor·Te sp idē eē·viuē & itelligē ofiteor Genitor·genit⁹ regenerās·O bta trinitas·fōs flumē irrigatō·O beata trinitas·i uisibil' i uisibilit·visibil' i uisibilit·i uisibil' visibilit·O beata trinitas·a quo·p quē·i quo oīa·O beata trinitas·vita viuēs vita a viuēte·viuificator viuētiū·o beata trinitas. On a se·on ab alēo.on ab vtroq̄z·o beata trinitas. Verax pr̄·vitas filī⁹·vitatis spūss cūs. Deus sup̄ quē nihil·ext̄ quē nihil·sñ quo nihil·De⁹ sub quo totū.i quo totū·cū quo totū·Te iuocam⁹·te adoramus·te laudam⁹·Exaudi·exaudi·exaudi·Spes nostra·salus nostra·honor noster·Liba nos·salua nos·iustifica nos·o beata trinitas·O beata·& bñ dicta & gl'iosa trinitas·O va sūma·sēpiterna·vnitas·Miserē·miserē·miserē nob·Tibi laus·tibi gl'ia tibi grāz actō·i secla sēpiterna·o beata trinitas·

¶ Idē ad aulalīā vgīnē i fine epl'e· Te bō laudet alme creator·pectore·mēte pacis amore·ñ mō pua ps qz mūdi ē·sz tibi scē sol⁹ imago magn̄ creator mētis i arce·pectore puro·dū pie viuit·O de⁹ & lux laus tua sp pectora & ora opleat·vt te sp amem⁹ scūs vbiq̄z ¶ Idē sup ecciastē·Alchuī⁹ īgrediēs patrū sac̄ p̄ta p̄or.Carpet vt floēs p pia rura sacros

¶ Cronogph⁹·Eo tpe fundatū ē sub yterio abb̄e cozmaricēse cenobiū·qō a beati martī thuronēb ecclesia tā exordiū hūit q̄ sb̄sequēs īcrementum·

¶·CLXXV· ¶ De impio cōstantini filij leonis et euētib⁹ illi⁹ tpis· ¶ Sigibert⁹·

ANno īp̄ij hyrene & pstāti·x·idē pstāti⁹ matrē suā hyrenē īpio puat·sol⁹ ānis·vii īpat.Cepit āno dñi·dcc·xcii·mūdi·s·qr timillesimo·dcc·lxv·Eo tpe karol⁹ rex frācor regnum auaror terra mariq̄z īpetit·eisq̄z i sola fuga spē euadēdi relinq̄t·Anno īpij sui·j·pstātim⁹ pgressus car dāo bulgari·ēpiter vict⁹ dhonestat̄·Char dam⁹ sublato oī regio appatu ditat̄·Pipī⁹ karoli regis ex ocubīa filī⁹·gibbo deformis·a qbusdā frācor p̄moz ib⁹ p̄missione illect⁹·ōt prēm diurauit·Vñ quiet⁹ cōfortat̄·& i pruina cenobio retrusus·vsq̄z ad finē vite do militauit·Cōplices ùo piuratōis alij exiliant̄·pauci pimunt̄·Anno·ii·feliciana hereb⁹ dēnat̄·& i pītia adriani pape ab ip̄o felice autore abdicat̄·Hec heresis assurgebat filiū dei i diuīa nat̄a rer⁹ deū eē·i hūana ùo nat̄a nūcupatiū·Item i diuīa nat̄a eū eē rer⁹ filiū di·in hūana vero adoptiuū·vnā psonā dei & hoīs duidēs i duas psonas·s·veri filij·& adoptiui·Saxones i fide dei·& fidelitate regis vacillāt·Anno·iii·pstātim⁹ īpator mīsos p̄cipū sibi suspectos oc'lis puat·Karolus rex ñ solū patria lingua sz etiā pegnis līguis eruditⁱ⁹,barbara & ātiqssima carmīa qb⁹ veter⁹ regū bella & act⁹ canebant̄ scripsit·& meorie māduit Inchoauit etiā grāmaticā patrio ymne·mēsib⁹ anni iuxta xp̄riā·i·theutonicā lingua vocabula impo suit·vētos etiā·xii·xp̄rijs noīb⁹ appellauit·cū āte qrtuor tm̄ cardīales vēti noīarent̄·Anno·iiii·saxones ùtute karoli pterriti·redūt se xp̄i & regis fidē litati·Karol⁹ rex xp̄iana religione sce & pie colēs eccīas di oīmoīs honorabat & ornabat sacs vasis & vestib⁹·edicēs vt ne ianitoribꝰ qdē licerz omūi hītu i eccīa mīstrare Extruxit etiā aqsgrani basilicā plīme pl'critudīs·ad cui⁹ structurā a rōa et ravenna colūnas et marmora deuehi fec̄·Anno·v·leo romane ecclesie·xciiii·p̄sidet·Qui mox clauē pfessoīs scī petri cū vexillo romane vrb̄ karolo regi misit·

¶ Ex cronicis·Tuelī etiā prīceps auarorꝰ se et patriā suā karolo dedit·& baptismi grām pcepit.

¶ Sigibertus·Anno·vi·hēric⁹ dux forojulianorꝰ expoliato i pānonia auarorꝰ prīcipe iringo·mestīa bilē thesaurꝰ ei⁹ misit regi karolo·¶ CLXXVI·

¶ De iterato īpio hyrene & icidētib⁹ eiusdē tēpis·

ANno·vii·hyrene īpatrix·sup erepto sibi īpio femīeo doloze abusa·pstātimū filiuꝰ suū oc'lis·& īpio puat·& sola ānis·mj·īpat· ¶ Ex cronicis·Eodē āno solis orbita obscurata ē·ita vt i mari naues ob errarēt·et dicerēt homīes·qz p̄ter excecatōez īpatoris hoc factū est· Anno hyrene·j·leonē papā celebritatē letanie maioris agentē romai capiūt·līguā ei oc'losq̄z euellūt Cui voce & visu reddito diumit⁹·itez oc'los & līguā eruūt radicit⁹·relinquētes eū semiuiū in sanguine suo reuolutū·Cūq̄z ab ip̄is carnificib⁹ i monasterio scī hesiani i custodia tenerēt·rurs⁹ loqn di ac vidēdi·officiū diuit⁹ ei reformat̄·& tāt̄dē de manu eoꝰ erut⁹·ad karolū regē fugit quātotius·

¶ Sigibertus.Anno hyrene·nj·karol⁹ rex leonez papā i sede romana recollocat·Ip̄e quoq̄z romam ppat·cās examīat·reos legaliter dānat·& oēs romanorꝰ mor⁹ sedat.Gerardꝰ dux baioarie i pānonia auarib⁹ ogress⁹ pimit̄·De quo i visione wechini legit̄ q̄ īter martires sit ānumerat⁹·In mēse iulio p̄t̄ naturā aspa & gelu ocreta bis fuit pruina·sz nichil fructib⁹ nocuit·Anno·nj·romani q̄ ab īpatore pstātimopol'itādiu aīo desciuerāt·nūc accepta occasionis optunitate·qz mulier excecato īpatore pstātimo filio suo eis pabat·vno oīm osensu karolo regi īpatorias laudes acclamāt·eūq̄z p manū leonis pape coronāt·cesarē et augustū appellāt.Pipinū vero filiū ei⁹ regē italie ordīmatū collaudant·

Tercium volumen speculi hīstorialis vincentij ordīnis predicatorum·explicit

a libro XVII usque ad l. XX. incl.

LAUSS
BIBL. STADT
GYMNASIUM
DUISBURG

Vascones duosq; saracenorꝝ regulos sibi subiecit
aliasq; vrbes in deditiones accipit. Anno. mj. karo-
lus rex albeã fluuiũ trãsgredit. ibiq; i eiꝰ grãz bar
dogauẽses & norduite baptizãt. Obijt scũs sturi
primꝰ abbas fuldẽs. Anno. v. madiãmiras mltos
utriusq; sexꝰ pꝓ xpo martirizat. Karolꝰ rex orõis
cã romã vadit. ibiq; filij eiꝰ vngunt i reges. pipiꝰ
sup italiã. ludowicꝰ sup aqtaniã. Leo imꝑator cũ i
sanaret cupiditate circa pciosos lapides. adamauit
magnã eccie coronã & accipiẽs ptauit eã. & exie
rũt carbũculi i capite eiꝰ et captꝰ a febre mortuꝰ ẽ

¶ .CLXXII. ¶ De ipio hyrene vxoris eius &
euentibus illius tpis.

Ost quẽ vxor eiꝰ hyrene cũ filio eiꝰ ostã
ãnis. x. Cepit aũt ãno dñi. dcc
oi felicz ꝗrtimillesimo dcc xlv
tiopoli qoã laminã aureã imue
ẽ cũ hac scripta. Xpus nasceꝫ
edo i eũ. Sb ostãtio & hyrene
me videb. Saxones rebellant
cti. sedicõsos vsq; ad ꝗttuor
obsides ei tribuũt. Anno. v.
ꝰ boim appebat. Anno. vi. bel
res orit. Sãguis ꝺ celo i terraz
thasilo dux baioarie pt regez
adiu dicaẽ. Vñ a karolo attõ
done i mõsterio relegaẽ. i ita
nanos pugnaẽ & i oibꝰ karo
ziã letaẽ. Instãtia staraſij prĩ
& adriaĩ pape. ij. apꝺ micheaz
epoꝝ ogregaẽ. In q̃ fides ca
es & filij eiꝰ ostãti cũctoꝝ sb
& bẽsis execrãtiũ imagies dei
ꝺiurato valida fca ẽ ab austra
utore harderico. Qua ꝺtecta
canẽ. aut exiliane. Anno. vnj.
nũ põtes duos ostruit & mu
eã subigit. Adelgisꝰ filiꝰ desi
ẽ suo ad grecos ꝙfugerat. aĩa
italiã veit. ad repetẽdũ rgnũ
z. Qui mito bello cũ frãcis. tẽ
ote pemptꝰ ẽ. Anno. ix. karo
iastice oĩno itentꝰ. legendi et
orrexit Perpẽdẽs etem iteruz
tãdo discrepare. metẽses vẽo
ululum qd dissonare ꝑ cãtores
ba a roma directos. dissonan
ca paupes etiã solicitꝰ. ñ solũ
trãs maria. i egipto. syria. & af
. libalitate elemosinaz. xpia
aẽ. Trãsmarinoꝝ regũ amici
naxie vt xpianis sub eis degẽ

¶ .CLXXIII. ¶ De alchuino

e britãnia oriũꝺ mgr delicio
li. scia literaz hoc tpe ꝓpollz i
cipue magisterio ipe rex oẽs
ic mlta scripsit. inẽ q̃ eminẽt li
ci ad ipm regẽ. Hic etiã iussu
rexit historiã. ¶ Helmandus.
ãglis ꝑ pace missus ad karo
tõ. & apꝺ eũ resedit vir vn ꝺ
i karolũ instituit i dyaletica &
rhetorica. et pꝑ pue Tastronomia. Hic oim ãglorũ
pꝰ beatũ adelmũ & bedã doctissimꝰ fuit. & pluri
bꝰ libris ingenij piculũ fecit. platꝰ ẽ a karolo mona
sterio bti martini thuronẽsi. ¶ Ex cronicis. Adhuc
em erãt i eccia illa mõachi. vbi corpꝰ eiꝰ requiescit
Qui vt refert scũs odo abbas viuebãt delicõse ni
mis. & iduebanẽ vestibꝰ sericis. eoꝝq; calciamẽta
erãt aurei colorꝭ. In cuiꝰ eccie dormitorio ingressi
sũt ãgeli duo. vnꝰ idicẽ extẽdebat. & alẽ mõachuz
quẽ oñderat ille pcutiebat. Vnꝰ aũt q̃ vigilãs hoc
viꝺbat euasit. ãgelũ em adiurauit dicens. Adiuro
te ꝑ nomẽ oĩpotẽtis ne me pcutias. Hoc itaq; mo
nasteriũ pꝰ hoc vt dictũ ẽ. donãte karolo suscepit
regẽdũ alchuiꝰ. scia vitaq; pclarꝰ. q̃ et sapiẽtie stu
diũ de roma pisiꝰ trãstulit. qꝺ illuc quõdã a grecia
trãslatũ fuerat a romais. Fuerũtq; pisiꝰ fũdatoes
huiꝰ studij q̃ttuor mõachi bede discipli. s. rabanꝰ
& alchuinꝰ. claudiꝰ & iobes scotꝰ. In cronicis aẽ
metropol' arelatẽn. ita legit. Oĩpotẽs rex disposi
tor ordiatorq; regnoꝝ & tpm. cũ illiꝰ admirande
statue pedes ferreos vel testeos ominuissz i roma
nis. alteriꝰ ñ minꝰ admirabil' statue caput aureum
ꝑ illustrẽ karolũ erexit i frãcis. Qui cũ i occiduis
ptibꝰ solꝰ regre cepissz & studia litteraz vbiq; cẽnt
i obliuione. ideoq; vere deitatis culẽa tetet. otigit
duos scotos mõchos de hibernia cũ mercatoribus
britãnis ad litꝰ gallie deuenire. viros et in sacris et
i scl'aribꝰ scripturis eruditos. Qui quotidie cũ nihil
oñderẽt venale. ad cõueniẽtes emẽdi grã ẽbas cla
mare cepũt. Siqs sapiẽtie cupiꝺ ẽ. veniat ad nos
et accipiat eã. nã venal ẽ apꝺ nos. Tãdiu ꝙclamata
sũt ista. donec ab admirãtibꝰ. vl' insanos illos putã
tibꝰ ad aures regis karoli sp amatoris sapie sũt ꝑ
lata Qui celeriẽ illos ad pñtiã suã euocatos iterꝺo
gauit. si vere sapiẽtiã haberẽt vt ipe opaẽ. Sapiaz
iquiũt et habemꝰ. et i noie dñi eã ꝗrẽtibꝰ dare pa
ti sumꝰ Qui cũ q̃sissz ab ill' qꝺ ꝑ ipa peterẽt. rñde
rũt. Loca tm optuna. et aĩas igeniosas et sine qbꝰ
ista pegnatõ trãsiri ñ põt. alimẽta et qbꝰ tegamur
Quo ille pcepto. ingẽti gaudio repletꝰ. pmũ qꝺẽ
apꝺ se vtraq; puo tpe tenuit. Pea ꝺo cũ ad expe
ditiones bellicas vgereẽ. vnũ eoꝝ noie clementez
i gallia pisiꝰ. s. resiꝺẽ fecit. cui et pueros nobilissi
mos. mediocres. et infimos satis mltos ꝺmẽdauit.
et eis ꝙt necessariũ habuerũt victualia mistrari
ꝑcepit. habitacul' optunis ad metandũ deputatis.
Altez ꝺo i italiã direxit. Cui et monasteriũ sci au
gꝰ. iuxta ticenẽsẽ vbẽ delegauit. vt illuc si voluis
sent ad discendũ ogregari possẽt. Audito aũt albi
nꝰ de natõe ãgloꝝ. qꝑ gratãter sapiẽtes ac religio
sos virosꝭ susceꝑet karolꝰ. pscẽsa naui veit ad eũ cũ
socijs i oibꝰ scripturis exercitatus. vtpote doctissi
mi bede discipulꝰ. Quẽ rex vsq; ad finẽ vite iugiẽ
secũ retinuit nisi cũ ad ingruẽtia bella ꝓcessit. De
ditq; et illi abbatiã sci martini vt qñ ipe absẽs essz
illic reqescẽt. et ad se ofluẽtes docẽt. Cuiꝰ i tm do
ctria fructificauit. vt frãci ãticis romanis et athe
niẽsibꝰ equarenẽ. ¶ CLXXIIII. ¶ De scriptis
eiꝰ. ¶ Helmandus.

Alchuinꝰ i epla ad ethelardũ epm añces
sorẽ cuthberti. et läberti successorẽ. ait inẽ
cetera. vt cũ romã vadẽs karolũ magnũ
ipatorẽ nepotẽ illiꝰ karoli ꝺ quo benefaciꝰ locutꝰ
ẽ visitarz. ñ adducerz dicos vel monachos usicolo
loribꝰ et põpaticis vestibꝰ idutos. qz ñ solẽt fran
coꝝ clerici nisi religiosis vestibꝰ aĩciri. ¶ Actor.
Scripsit alchuinꝰ q̃ et albinꝰ ꝺ scã trinitate. li. nj.
Scripsit et ad discipulos suos dyalogoꝝ. li. i. Sen
tẽtiaz li. i. Sup geñ. ad lrãm. li. i. Sup cãticacãtico
rũ li. i. Epliaz ad hebr. li. i. Sup ecclesiastẽ li. i. Sup
iohannẽ li. vii. Ad eulaliã virginẽ de ratõe aĩe li. i.